LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

ՇԱԲԱԹ 1 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1927

1 OCTOBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 455

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՇԱՏ ԿԱՆՈՒԽ ՍԿՍԱՆ

Սեպտեմբեր 23ին, մարզական կազմակերպութեանց միացման առթիւ, մեր գոհունակութիւնը յայտնեցինք խմբագրականով մը։

Այս թերթը երկու տարիէ ի վեր լայն տեղ տալով մարզական շարժման, ամէն առթիւ կը շեշտէր ներքին վէճերը հարթելու, պզտիկ փառասիրութիւնները վանելու, ուժերը համախմբելու եւ մարզական ամուր, տեւական միութիւն մը կազմելու պահանջը։

Ուրախ էինք որ, Սեպտ. 17ին, Արեւմտեան Եւրոպայի պատգ. ժողովին մէջ, սեղանի վրայ գրուած էր միացման հարցը։ Այս առթիւ կարգ մը յօդուածներ ալ երեւցան մեր թերթին մէջ։

Նոյն Սեպտ. 23ին, հրատարակեցինք պատգ. ժողովի դիւանին պաշտօնական զեկոյցը, որ կը հաղորդէր.

«Հօկի մարզական միութեանց ներկայացուցիչներէն եւ Հ. Մ. Ը. Մ. երկու պատուիրակներէն կազմուած յանձնախումբ մը, բանաձեւով մը նուիրագործած ըլլալով այդ միացումը, ներկայացուց պատգ. ժողովին, որ միաձայնութեամբ ընդունեց զայն»։

Երեւանի փարիզեան կոչնակը, որ նախապէս սովորական լուր մը ձեւով յայտարարած էր խրոզութիւնը, Սեպտ. 28ին, երկար խմբագրական մը եւ առանձին յօդուած մը հրատարակեց, ուր կը կարդանք հետեւեալ բանաձեւը.

«Հ. Մ. Ը. Մ.ը՝ ինչու քաղաքական եւ կուսակցական ձգտումներէ ու անվերապահ համակրանքով տոգորուած խորհրդային Հայաստանի հանդէպ, կ'որոշէ՝ ա) Յարաբերութիւն մշակել, կապ հաստատել Հայաստանի մարմնամարզական կազմակերպութեան հետ եւ փոխադարձ աջակցութիւն ընծայել, բ) օժանդակել այն բոլոր շինարարական եւ մշակութային ձեռնարկներուն, որ կը կատարուին ի նպաստ Հայաստանի եւ առ այդ գործակցել Հայաստանի բարեկամ կազմակերպութիւններուն հետ։»

Ինչո՞ւ ծածկենք։ Այս բանաձեւը նորութիւն մըն է մեզի համար։ Եւ անշուշտ ա՛յդ է պատճառը, որ Երեւան «գոհունակութեան եւ ծափահարութեան արժանի ու աւելի մխիթարական» կը գտնէ զայն։ Եւ քիչ մըն ալ առաջ երթալով, կը բացատրէ.

«Դաշնակցութիւնը պէտք է այլ եւս համոզուի, թէ մարզական երիտասարդութեան մէջ յառաջ եկած փոփոխութիւնը իր իսկ դաստիարակութեան է եւ այդ երիտասարդութիւնը իր անվերապահ համակրանքը յայտնելով խորհրդային Հայաստանի ու խոստանալով իր օժանդակութիւնը անոր շինարարական եւ կուլտուրական աշխատանքներուն, կը կանգնի այն կազմակերպութիւններուն քով ու կը գործակցի անոնց, որոնք անվերապահ կերպով խորհրդային Հայաստանի հետ են»։

Կը նշանակէ թէ՝ Հօկի գործակալները քաղաքական «յաղթանակ» մը տարեր են, շահագործելով շատերու բարեմտութիւնը եւ ուրիշներու վեհանձնութիւնը, եւ ծափ ու ծնծղայ կը զարնեն, տակաւին միացման գործողութիւնները չվաւերացուած։

Այն ատեն է որ, չեն կերեր, չեն խմեր, եւ հեռագիր մըն ալ փութացուցեր են Երեւան, Հօկի կեդրոնին, «որ, ինչպէս համակրութեան, ոսկեզօծ բաժակ մը կը նուիրէ», ինչպէս կը կարդանք նոյն թերթի երէկուան թիւին մէջ։

Ուրեմն, Հ. Մ. Ը. Մ.ը, երեւութապէս «հեռու քաղաքական եւ կուսակցական ձգտումներէ», կը մնայ «անվերապահ համակրանքով տոգորուած խորհրդային Հայաստանի հանդէպ»։ Մնացածը աւելորդ է կրկնել։ Խաղը այնքան թափանցիկ է որ, մեկնութեան ալ պէտք չկայ։ Հետաքրքիրները կրնան կարդալ Հօկի օրկանին երկու սիւնակ խմբագրականը եւ յաջորդ գրութիւնը, եւ համնալ թէ՝ մարդոց ուզածն ու հասկցածը ոչ թէ մարզական շարժման փրկութիւնն եւ զալ գացումն է, ոչ թէ անկեղծ միացումն ու զօրացումն է, այլ քաղաքական դրամագլուխ ցարելու ատեն անգամ մնացած եւ խայտառակուած Հօկը վերակենդանացնելու համար։

Եթէ իսկապէս ա՛յս է Պատգ. ժողովին որոշումն ալ, մենք հիմակուընէ կը յայտարարենք, — Բարի վայելում բոլորին, եւ՛ բարեմիտին եւ՛ նենգամիտին։

Մեր գիտցածը այն է որ, բացի Հօկի թափթփուքներէն, թէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ թէ ուրիշ մարզական խումբերու անդամները բոլորովին տարբեր կը հասկնան կատարուած գործը, եւ երբեք չեն հանդուրժեր որ քաղաքական եւ կուսակցական խաղեր սարքուին իրենց գլխուն վերեւ, իրենց անունով եւ իրենց աշխատանքին շնորհիւ։

Պատգ. ժողովի Դիւանին կամ Նոր Վարչութեան կ'իյնայ ճշտել իրականութիւնը, — կա՛մ հաստատել մեր մատնանշած բանաձեւը, եւ կամ յայտարարել զայն իբրեւ անվաւեր եւ չինծու։

Միջին ճամբայ չկայ։ Եւ ոչ ոք իր օձիքը կրնայ փրկել ծածկելով, ըլլայ իսկ մեր ընկերը կամ Հ. Մ. Ը. Մ.ի ներկայացուցիչը։

Շատ բան միտքէ կ'անցնէր, բայց կը կարծէինք թէ Հօկի գործակալները եւ Երեւանցիները բաւական խելք պիտի ունենան, իրենց գոյնը դուրս չտալու։

Սխալեր ենք։ Շատ կանուխ սկսան, իբրեւ անճարակ եւ սորուկ աճպարարներ։

Կանուխ սկսան, եւ սրարշա՛ւ կ'երթան։ Լուրի մը համաձայն, որոշեր են եղեր նաեւ, իբրեւ «անվերապահ համակրանքի» ցոյց, այսուհետեւ սարքել հայկական եռագոյնի գործածութիւնը մարզական հանդէսներու մէջ։

Կը տեսնուինք։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԹՐՔԱՑՄԱՆ ՄԱՐՄԱՋԸ

Թուրք մամուլը ամէն օր եւ նոր թափով կ'արծարծէ ոչ-թուրքերը արմատապէս թրքացնելու խնդիրը։ «Ճիւմհուրիյէթ» նոր խմբագրականով մը դիտել կուտայ («Համայնական դպրոցները» բացատրութիւնը կ'ակնարկէ փոքրամասնութեանց կրթարաններուն).

— «Ինչ ընենք։ Հակառակ կրթական գործին կատարած մեծ յառաջդիմութեանց, տակաւին կարելի չեղաւ գոհացնել յարաճուն պահանջը։ Այդ պատճառաւ է որ համայնական դպրոցները անգամ իրենց վիճակին մէջ թողուած են։ Ապա թէ ոչ, երբ կարելի ըլլայ ընդհանուր կրթութիւնը կատարելապէս տալ, կասկած չկայ թէ ամբողջովին ազգային պիտի դառնան նաեւ համայնական վարժարանները, որոնք հիմա մասնաւոր հանգամանք մը ունին։ Ի մէջ այլոց, երբ բոլոր հայրենակիցներուն բաւելու չափ դպրոց գտնուի, այլ եւս անիմաստ կը դառնայ համայնական վարժարաններուն գոյութիւնը։ Սպասելով այդ օրուան, կ'աշխատինք որ կարելի եղածին չափ ազգային կրթութիւն տրուի համայնական դպրոցներուն մէջ, հակառակ անոր որ անոնք իրենց մասնաւոր միջոցներովը կը մատակարարուին»։

∴ «Վագըթ» ալ հետեւեալ ձեւով կը վերջացնէ իր մէկ խմբագրականը.

— «Եահուտիներէն, Յոյներէն եւ Հայերէն մեր ուզածը սա է.— Անոնք բոլորը պէտք է խորհին թէ իրենք Թուրք հայրենակից են, եւ Թրքական օրէնքներուն կ'ենթարկուին։ Հետեւաբար այս շրջանակին մէջ կարգաւորելու են իրենց բոլոր ձեռնարկները։ Իսկ ամէնէն հիմնական փաստը, թէ իրենք իբր իրական Թուրք հայրենակից կը շարժին, լեզուն է։ Անոնք պէտք է գիտնան թէ իրենց բուն լեզուն, սպաներէնը, յունարէնը, հայերէնը կամ ֆրանսերէնը չէ, այլ Թուրքերէնը։ Եւ գործքով, ու ոչ թէ խօսքով պէտք է հաստատեն թէ գիտեն սակայն։»

ՊՈԼՇԵՒԻԿ ԴԱՏԱՐԱՆԸ

«Րապոչայա Կազէթա», պոլշեւիկ թերթ մը, վիճակագրութիւն մը պատրաստած է պոլշեւիկ գործունեայ դատարաններու մասին, որոնք երբեք գործադրութիւն չունեան։

Անցեալ տարի Ռուսիոյ ժողովրդական դատարանները տեսան 1.427.776 դատ։ Դատեցին 1.906.761 հոգի։ 34 առ հարիւրը անմիջապէս ազատ արձակուեցան, որովհետեւ փաստ չկար անոնց վրայ ինկած ամբաստանութեան մէջ։ Եւ սակայն, առանց փաստի, ճշմարտութիւն է որ 582.362 հոգի դատարան տարուեցան։ 1.066.000 հոգի անպարտ արձակուեցան։ Բայց, հակառակ որ լուրջ ամբաստանութեան մը տակ չէին գտնուեր, անոնք մեացին բանտ, իւրաքանչիւրը միջին հաշուով, երկու ամիս։

Ուկրանիոյ մէջ պատկերը աւելի մռայլ է։ Անցեալ տարուան ընթացքին դատարան տարուած են 4,011.366 հոգի, այսինքն երկրին բնակչութեան հարիւրին 15ը։ Կը թուի թէ, երբ գործերը այսպէս երթան, ամբողջ բնակչութիւնը անգամ մը պիտի անցնի դատարանէն։

Զանազան տեղեր, անպարտ արձակուածներու, առանց փաստի ձերբակալուելէ յետոյ վերադարձուածներու թիւը չտեսնուած չափի մը կը հասնի։ Նիժնի-Նովկորոտի մէջ, հարիւր ամբաստանեալի մէջ 20ը միայն յանցաւոր նկատուած է։

Իսկ Հայաստանի՞ մէջ...

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՆՈՐ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՎԵՐՋԻՆ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆՑ ՄԱՍԻՆ

"1921ԷՆ Ի ՎԵՐ ԱՅՍՊԷՍ ԲԱՆ ՉԷՐ ԵՂԱԾ,,

Սեպտեմբեր 22ին հաղորդած էինք թէ ահու սարսափը կը շարունակուի եւ թէ նոր ձերբակալութիւններ կատարուած են Կովկասի մէջ։

«Դրօշակ»ի Հոկտեմբերի թիւէն, որ երէկ լոյս տեսաւ, կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները, Հայաստանի մէջ կատարուած ձերբակալութեանց մասին։ Չմոռնանք յիշեցնել թէ՝ այս դէպքէն յետոյ, նոր եւ աւելի բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուած են, որոնց մանրամասնութիւնները մեզ յայտնի չեն տակաւին։

Առաջին կալանաւորներուն մէջ կը գտնուին Ամերիկեան Նպաստամատոյցի պաշտօնեաներէն Ջօր. Սիլիկեան, Վանեցի Մկրտիչ Աճէմեան (ատմկավար), պատաւ Օր. Ցասմիկ, Լեւոն Սարիբէկեան, Վահան Զերազ (սկաուտներու խմբապետ, Պոլսեցի), Լորտ Մէյըրսի պաշտօնեաներէն Վաղարշակ եւյլն.։ Մեր ձեռքին տակ է առաջին ցուցակ մը, զոր պիտի հրատարակենք պատեհ առթիւ։

«Դրօշակ»ի Թղթակցութեան Բ. մասը, որ աւելի մայլ տեղեկութիւններ կուտայ, կը հրատարակենք վաղուան թիւով.—

ԵՐԵՒԱՆ, 10 Օգոստոս

«1921 Թւից մինչեւ օրս Հայաստանում նման ձերբակալութիւններ չէին կատարւել, ինչպիսին կատարւում են վերջին օրերս, սկսած յուլիսի 30ից: Մինչեւ այսօր Հայաստանի զանազան շրջաններում ձերբակալւած են.— Ալեքսանդրապոլից եւ գաւառից 39 հոգի, Վաղարշապատից 33, Կոտայքից 60, Ղամարլուից 17, Դարալագեազից 16, Նոր Բայազէտից 21, Աշտարակից 18, Ղարաքիլիսէից 15, Սարդարապատից 11, Երեւանից 11, Դիլիջանից 8, Ալստայից 3, Բաշգառնիից 4, Ղարաքիլիսէի գիւղօրներից 6։

Ձերբակալութիւնները դեռ շարունակւում են: Մի քանի շրջաններում մի քանիսը խուսափել են բանտարկւելուց, նման ձերբակալութիւններ կատարւում են թէ Վրաստանում եւ թէ Ադրբէջանում: Վրաստանում բանտարկւած են մօտ եօթ հարիւր հոգի, վրացի եւ հայ: Դեռ Լեռնային Ղարաբաղից եւ Զանգեզուրից ճշգրիտ տեղեկութիւններ չունենք բանտարկութեանց մասին:

Այժմ Չեկան բանտարկութեան մեթոդը փոխել է: Մի գիշերում չէ ձերբակալում, այլ կամաց կամաց եւ ամէն օր:

Այս ձերբակալւածների Թւում չեն հաշւում մի ամիս առաջ բանտարկւած Թիֆլիսի ծառայողները եւ գիւղօրականները:

Երեւանի բանտն ու Չեկան լիք լեցւած են: Իւրաքանչիւր խցիկում 25—40 հոգի: Դրա համար շրջաններից բանտարկւածներին պահում են առ այժմ տեղերում:

Հին ուսուցիչները, որպէս անվստահելի տարրեր, վտարւած են պաշտօններից եւ փոխարինւած կոմսոմոլներով: Հայաստանի ընդդիմադիր բոլշեւիկների Թիւը օր ըստ օրէ շատանում է եւ կռիւները նրանց մէջ ուժեղանում են: Ըստ լուրերի, Աստուածատրեանին պիտի փոխարինէ Հայաստանի դահիճը, Ամիրխանեանը:

Ժողովուրդը թէ՛ քաղաքում եւ թէ շրջաններում խուճապահար կացութեան մէջ է, նա, ով կոմունիստ չէ, յոյս չունի թէ վաղը միւս օրը իրեն չեն ձերբակալի։ Բանտարկեալների Թւի վրա աւելացաւ եւս երկու հարիւր հոգի, որոնց մեծ մասը ընտանիքի տէր եւ օգնութեան կարօտ:

Վեց Պուլկարներ եւս ձերբակալուած

Երէկ գրեցինք թէ Սելանիկի իշխանութիւնները ձերբակալեցին երեք Մակեդոնացի քոմիթաճիներ, որոնք նպատակ ունէին կարգ մը եղեռնափորձեր գործել Սելանիկի մէջ։ Նոր հեռագիրի մը համաձայն, հինգշաբթի օր դարձեալ Սելանիկի մէջ ձերբակալուած են վեց պուլկարահպատակներ, որոնց մէկն է Քէհեայօֆ, նախկին պաշտօնեայ Պուլկարիոյ ներքին նախարարութեան, յետոյ փոխ-տնօրէն հելլէն եւ պուլկար գաղթականներու փոխանակութեան միջազգային յանձնաժողովին։

Ձերբակալուած վեց անձերը խոստովանեցան թէ կը պատկանին քոմիթաճիներու հրոսախումբի մը։

Հելլէն կառավարութիւնը ծանուցագիր մը տուաւ Պուլկարիոյ, խնդրելով որ անհրաժեշտ միջոցներ ձեռք առնուին՝ պուլկար քոմիթաճիներու Յունաստան մուտքը արգիլելու համար։

Հելլէն կառավարութիւնը սահմանը փակած է բոլոր այն Պուլկարներուն համար, որոնք խճուղիով կը ճամբորդեն։

Հինտէնպուրկի 80ամեակը

Կիրակի օր Պերլինի մէջ արտակարգ հանդիսութիւններ պիտի կատարուին Հինտէնպուրկի 80 ամեակին առթիւ։ Գլխաւոր արարողութիւնը տեղի պիտի ունենայ կէսօրէն վերջ Պերլինի սթատիոմին մէջ, ուր 40.000 դպրոցականներ պիտի երգեն եւ անցք մը պիտի կատարեն նախագահին առջեւ։ Վիլհէլմ-Շթրասէէն մինչեւ Աթատիոմ, թափօրի ճամբուն՝ այն է 9—10 քիլոմեթր վրայ ցանկապատ պիտի կազմեն 150 զանազան ընկերակցութիւններ եւ կազմակերպութիւններ, ընդամէնը մօտ 120.000 հոգի, մէջն ըլլալով կարգ մը ազգայնական թերթեր։ Այս վերջինները ժողովուրդը կը հրաւիրեն իրենց տուներն ու խանութները զարդարել միապետական դրօշակներով. սեւ, ճերմակ, կարմիր։

(Լուրերու շարունակութիւնը Խարդալ Գ. էջ)

ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՎԵՐՋԻՆ ԽՕՍՔԵՐԸ

«ԳՈՆԷ ԲԹԱՄԱՑՍ ԿՏՐԷ ԵՒ ՂՐԿԷ»

Ֆրէզնոյի «Մշակ» թերթին մէջ կը կարդանք.—

Հանքային ջուրերու հիւրանոցը հասնելէ եւ հանգստանալէ վերջ, Անդրանիկ եւ տիկինը պտոյտ մը կ'ընեն. հերոսը կը դիտէ հեռաւոր լեռները եւ բաղձանքը կ'ունենայ «Սասունի լեռներուն», եւ կը խմէ լերան կողերէն բխող ջուրի ակէն՝ իր առած պաղ ջուրը։ Անոնք իրիկուան դէմ կը վերադառնան պանդոկ, եւ հոն ճաշելէ վերջ սրահին մէջ կը նստին քիչ մը ժամանակ անցնելու։

Զօրավարը յանկարծ կ'ըսէ.

«Նուարդ, եթէ ես մեռնիմ, որքա՛ն ուրախ պիտի ըլլան Թուրքերը։ Ո՛խ, եթէ անգամ մըն ալ պատեհութիւն ունենայի... փափաքս անկատար մնաց»։ Տիկին զօրավարը այս արտայայտութենէն եւ անակնկալ յայտնութենէն զգածուած, ցաւագին շեշտերով, կը փայփայէ հերոսին ալեւոր մազերը եւ քրտնած ճակատը ու կ'ըսէ. «Հոգիս, ինչո՞ւ այդպէս կը խօսիս»։ Իսկոյն սիրելի եւ պաշտելի զօրավարը կը փոխէ խօսակցութիւնը, իրեն վերապահելով վերջին զգացումները, ալ աւելի չվրդովելու համար իր պաշտպան հրեշտակը, որ իրեն համար կեանք եղած էր։

Կարճ հանգիստէ վերջ կը կրկնէ. «Կը վախնամ թէ հոս մեռնիմ։ Եթէ գիս Հայաստան չընդունին, գոնէ ձեռքիս բթամատը կտրէ եւ հոն ղրկէ, տեղ մը թող թաղեն, իսկ եթէ մեռնիմ, մարմինս Պուլկարիա քրոջս (Տիկին Նազելի Փափազեանի) գերեզմանին քովիկը թաղեցէք»։

Եւ երբ հերոսը Տիկին Զօրավարին արցունքները կը տեսնէ զգածուած կ'ըսէ. «Շատ նեղեցի գիտեմ։ Եւ չեմ գիտեր ինչո՛ւ այս խօսքերը կ'ընեմ. չպիտի մեռնիմ։ Դեռ պիտի ապրիմ, շատ գործեր կան ընելիք»։ Եւ կը սկսի քաջալերել եւ հրաւիրել տիկինը որ միասին պաղպաղակ մը առնեն մօտիկի խանութէն։ Ու կը մեկնին եւ ուրախ կը վերադառնան։

Հազիւ 10—15 վայրկեան անցած, զօրավարը խիթեր կը զգայ կուրծքին տակ։ Տիկինը իսկոյն բժիշկները կը հրաւիրէ։ Ցաւը հետզհետէ կը սաստկանայ եւ հերոսը կը սկսի աղաղակել ցաւերու ծանրութեան տակ։ Երեք ժամ չարչարանքէ վերջ, «Օգնեցէ՛ք, օգնեցէ՛ք»... վերջին բառերը կ'ըլլան հերոսին։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

"ԴՐՕՇԱԿ,,

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ ԹԻՒ (10)

Հետեւեալ բովանդակութեամբ, բազմաթիւ նկարներով.—

Անդրանիկ.— Հայ ժողովրդի ինքնապաշտպանութիւնը եւ Յ. Դաշնակցութիւնը (Խմբ).— Նոր ձերբակալութիւններ Հայաստանում.— Մանկութեան յիշողութիւններ (Ս. Ջաւարեան).— Ս. Բարսեղեան (Յովս. Տէր Դաւթեան).— Արամի մասին (Ա. Աստուածատուրեան).— Խաչատուր Կարճիկեան (Ս. Վրացեան). Գեղամ Տէր Կարապետեան. Օլաք.— Սուրէն Մելիքեան (Վ.).— Հասրաթ.— Ցրօնցքի Մ. յատ.— Բուրգացկու աշխարհը (Բենօ).— Զանգեզուրի գոյնը (Զ. Աշխատունի)։

ԳԻՆ՝ 2.50 ՖՐԱՆՔ

ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՔԱՂՔԵՆԻ ԴԱՍԸ

Հրաշալի, բարդ, գեղեցիկ ու զարմանալի կարելիութիւններով հարուստ արարած է մարդը: Տարիներուն հետ՝ որ կը կուտակուին իրարու վրայ անըմբռնելի տարածութեան եւ անեզր ժամանակի տեւողութեան մէջ՝ անոր մտքի հորիզոնը հետզհետէ կը խուսափի տեսողութենէ, անոր հոգին՝ կը հարստանայ նոր ծալքերով ու անոր գործունէութեան դաշտը կ'երկարաձգուի անհունութեան մէջ, միշտ աւելի հեռու:

Դէպի ապագան ու դէպի անկարելին, դէպի անծանօթն ու դէպի կատարեալը այս ճակատագրական ու սրավազ արշաւը, զայն կը հանէ ամբողջովին իր ուժին, յանդգնութեան ու վստահութեան մէջ բնութեան բոլոր ուժերուն դէմ: Անոր ամէն մէկ նուաճումը, կոպիտ ու բռնակալ ուժերու վրայ, ոչ միայն կը մեծցնէ իր տիրապետութեան դաշտը, ոչ միայն հնարաւոր կը դարձնէ նոր արշաւներ ու նոր յաղթանակներ՝ հապա կ'ընդարձակէ, կը մեծցնէ, կը հարստացնէ իր իսկ էութիւնը:

Ասոր համար է որ հակառակ իր յաղթանակներէն ու նուաճումներէն յառաջացող ամէն տեսակ այլասերութեանց, ապականութեանց եւ անատակութեանց, քանիերորդ դարու խօլարշաւ արագութեան եւ աղմուկին մէջէն՝ քարայրներէ եւ որջերէ, անասնութենէ եւ բարբարոսութենէ՝ դէպի գիտութեան, գրականութեան, գեղարուեստներու անհասանելի բարձունքներուն նայող մարդը, մենք կը տեսնենք մեծ ու նոր յաղթանակներու ընդունակ: Մենք զայն կը տեսնենք դեռ իբրեւ առանցքը արարչութեան՝ ու ընթացքի մէջ, դէպի անծիւնը, շալկած իր ամբողջ անցեալը: Արուեստն ու գրականութիւնը՝ արտայայտութիւնն են այս զարմանալի ու յամառ ուխտաւորին հոգեկան ապրումներուն, տօրական ցաւերուն, վիշտերուն, յոյսերուն եւ ցնորքներուն, պայքարներուն եւ յաղթանակներուն: Ատոր համար է որ մեր սովորական առօրեայէն վեր՝ յաւիտենական բան մը կ'ընկերկլմանայ գրականութեան: Ատոր համար է որ մարդկութեան յաւիտենական ու անկորնչելի խոյանքին այս հարազատ արտայայտիչը՝ պէտք չէ ստորադասել երբեւիցէ ոեւէ հասարակարգի կամ ընկերային վարդապետութեան՝ որքան ալ արդար, անհերքելի ու գաղափարականօրէն բարձր ըլլայ այս վերջինը: Ատոր համար է որ նոյն իսկ ընկերվարական կարգուսարքի մէջ, մենք զայն կը տեսնենք ազատ՝ ամէն տեսակ շղթայէ, անկախ ու ինքնիշխան, տէր իր ճակատագրին, ամբողջովին սեփականատէր իր բոլոր կարելիութիւններուն ու անկաշկանդ, իրաւազօր՝ փորձելու իր ամբողջ թափն ու հնարաւորութիւնները, մարդկային կեանքի բոլոր կալուածներուն մէջ:

Ասոր համար է որ ընկերվարական մտածողութիւնը, շարժելով համամարդկային ընդարձակ ուղղութեան հիմնովին տարբեր գծով, զայն կ'ազատէ նոյնիսկ, բացառապէս աշխատաւոր մարդկութեան ծառայելու պարտաւորութենէն: Որովհետեւ աշխատանքի վերջնական ու բացարձակ ազատագրութիւնը, իրական ու շօշափելի հաւասարութիւնը մարդոց մէջ, մարդոց կողմէ մարդկութեան նասնիի կեղեքման բարձումը ու վերջապէս ընկերվարական իտէալակարգի մը հաստատումը՝ անպայմաններ են որոնց անասելով պիտի հասնի մարդկութիւնը: Ծառայեցնել առօրէին, արուեստներն ու գրականութիւնը, քաղաքական կամ ընկերային ժամանակաւոր մտածումներու՝ շեղեցնել է զանոնք իրենց յաւիտենական ու գերագոյն առաքելութենէն, սեղմել է զանոնք, այդ անհունութեան, ազատութեան, միջոցի ու ժամանակի ծարաւ ուժերը՝ մահկանացու եւ նեղ անօթի մը խաւարին մէջ:

* *

Ու եթէ չենք ուզեր որ գրականութիւնը սարքանայ քաղաքական եւ ընկերային ժամանակաւոր բայց անժխտելիօրէն արդար մտահոգութիւններու մականին տակ եւ եթէ կը կարծենք որ նոյնիսկ, աշխատաւոր մարդկութեան շահուն համար պէտք չէ բռնաբարել արուեստներու եւ գրականութեան անձեռնմխելի իրաւունքները, որքան իրաւունք ունինք պնդելու որ գրականութիւնը չծառայէ՝ ապականած քաղքենիութեան ստորին շահերուն: Որքան իրաւունք ունինք զայն ազատագրել ցանկալու, գոյութիւն ունեցող դրամատիրական իրաւակարգին չարաչուք բռնապետութենէն:

Արդարեւ, ո՛րքան բնորոշ ու բացայայտ նոյնքան վրդովիչ է հաստատել, որ գրեթէ բոլոր արեւմտեան երկիրներու առաջնակարգ գրագէտները, իրենց մեծամասնութեան մէջ, ընդհանրապէս բացառական կամ անկայուն դիրք բռնած են, աշխատաւոր ու տառապող մարդկութեան հանդէպ (եթէ ոչ թշնամական ու անհաշտ: Հերոսական ու խորապէս աշխատաւոր Զօլայի, ընկերվարական ու ո՛րքան մարդկային Պարպիւսի փոխարէն ո՛րքան խոշոր դէմքեր, միջազգային գրականութեան պատմութեան մէջ, հուլթեամբ կամակատար եղած են տիրող դասակարգին: Ապրած են՝ անոր ծառայութեան մէջ, անանելով՝ քաղքենիներու գեղխութեան սեղանէն, մեղսակից ըլլալով անոնց աղտոտ գործերուն, դաւաճանելով իրենց իսկ սկզբունքներուն, գաղափարականին, առաքելութեան ու միւս կողմէն՝ ջատագովելով, առաւել կամ նուազ եռանդով դրամատիրութեան պիշտակիչ ախորժակները:

Որովհետեւ, վերջապէս, ո՛չինչ կայ տեւական, յաւիտենական, իրապէս գեղեցիկ ու մարդկային՝ օրինակ, բրիտանացի մեծ քանաստեղծ Ռ. Քիփլինկի կայսերապաշտ ու արկածախնդիր գրականութեան մէջ՝ եթէ ոչ մարդկային ապրումներու, ստեղծագործ ու յամառ ուժին, յանդգնութեան ու կորովին հանդերգութիւնը: Արդ այս բոլոր առաքինութիւնները, անտարակոյս աւելի մեծ չափով, հասարակաց են նաեւ, աշխատաւոր դասակարգերուն ու երբեք պէտք չէ առիթ ընծայեն քաղքենի իրաւակարգի ջատագովութեան: Փնտռե՛լ մեր կեանքին մէջ (որ ամէնուրեք կը կրէ զօրաւոր՝ շեշտով ու ազդեցութեամբ, զգալի ու անանկ իրաւակարգի մը կնիքը) գեղեցկութիւն ու ներշնչում, հաւաքել արուեստի ամէն ցոլք՝ հոգ չէ թէ ո՛ւրկէ, հեշտութեան փողոցներէ՞ թէ ապականութեան ու խնճոյքի սրահներէ, ուր վատաչուէր քաղքենիութիւնը կը շնանայ, որմէ՛ և, ներքին տեսողութեան ու ներշնչման լոյսով, նոյնիսկ ընկերութեան ամէնէն նեխած ու ստոր դասերուն մէջ տեւական ու հոգ չէ հիւանդագինօրէն յուզիչ շեշտ մը՝ իրաւունք մըն է զոր մենք չէ որ պիտի մերժենք գրագէտներուն: Բայց, այդ թաքուն ու անիծեալ գանձերը այնպէս մը կերպարանափոխել, այն տեսակ լոյսի մը տակ ներկայացնել մարդկութեան որ ապականութիւնը, շնութիւնն ու ախտերը թուին բնական ու նոյնիսկ ցանկալի, — ահա արտօնութիւն մը որ ոչ մէկ ճիշդ ու մաքուր արուեստագէտ պէտք չէ տայ ինքզինքին: Ահա աղէտ ու վատ գործ մը, որ ոչ մէկ արուեստ կրնայ արդարացնել:

Ու դեռ, ինչպէ՞ս չխօսիլ, գրագէտներու անզգամ ու թշուառական խումբերու մասին, որ քառուղիներու վրայ ու իրենց ամբողջ լրբենի, գռեհ ու ոխակալ ձայներովը՝ պատերազմի գովքը կ'ընեն, այսպէս կոչուած արուեստի գործերու մէջ: Դուցէ կարելի է ներել, արուեստագէտի մը՝ որ իր գրական գործը կը բաժնէ իր քաղաքական ու հակարանուրական ձգտումներէն, զուցէ կարելի է հանդուրժել՝ ատելութեան, ազգամիջեան ոխերու, պատերազմի շատ մը հրաւէրներու՝ եթէ հեղինակները չփորձեն զանոնք իբրեւ արուեստի գործեր քշել՝ շարաշար խառնուած բազմութիւններու: Բայց երբեք պէտք չէ ներել, որ ոեւէ արուեստագէտ սերմանէ ոխ, վրէժ, քէն ու ատելութիւն, յանուն արուեստի եւ գրականութեան:

Պատերազմը՝ նախճիր մըն է, որ իրենց լրիւ գեղեցկութեան ու բանաստեղծութեան մէջ՝ կը հնձէ ա՛յնքա՛ն երիտասարդ ու հրաշալի կեանքեր, կ'աքսորէ երջանկութեան, երազներու եւ ամէ՛ն գեղեցկութեան կարելիութիւն մեր տուներէն, կը խաւարեցնէ ամէ՛ն ուրախութեան ցոլք մեր աչքերուն մէջ եւ անկարող է ներշնչել արուեստի ոեւէ իրապէս արժէքաւոր գործ, եթէ ուղղուած չէ ինքզինքին դէմ («Պատերազմ եւ խաղաղութիւն» Լ. Թոլսթօյի, «Կրակը» Հ. Պարպիւսի եւլն.):

Ու մտածեցէք, ո՛րքան խորթ, ո՛րքան մեր ցեղային ազնուական ու վեհանձն նկարագրին դէմ պիտի թուէր նոյնիսկ մեր զանգուածեղ ու որոտագոռ Սիամանթօի խստօրէն ազգայնական, ցեղամոլ, վրէժխնդիր, անհաշտ ու աանլամա դիւցազներգութիւնը, եթէ ի յառաջագունէնչ չգիտնայինք թէ տարրուած, ոտքի կոխուած, իր արժանապատուութեան մէջ խորապէս վիրաւորուած, ջարդուած, բռնաբարուած ցեղի մը զայրոյթի աղաղակն է ատիկա՝ արտասանուած՝ աշխատաւոր ու արդար ժողովուրդի մը ազատագրութեան համար: Եթէ չգիտնայինք թէ տառապանքի մեծ կոչ մըն է՝ կոչուած փշրելու բռնութեան ներշնչած վախը: Այսուհանդերձ, տեսէ՛ք, ինչքա՛ն շատ հիացումով կ'ըլլայ այդ հարուստ ու մեծ բանաստեղծին [illegible], որքա՛ն շատ կը լսեն իր մեծաղաղակ ռազմերգները, մինչդեռ հայրենի կարօտին ու հօրենական աւերակներու երգիչը կը մնայ պայծառ, մեծ ու աքանչելի:

Այո՛, կարելի է երգել մարդոց յանդգնութիւնը, արկածի ու քաջութեան ծարաւը, մեծ ու կործանարար ուժերու դէմ անոր անհաւասար պայքարը, դրամատիրութեան նախաձեռնութեամբ կերտուած հսկայազանգուած ու տիտանական քաղաքները, երգել ուժով, արուեստով, ճկուն, ճոխ եւ հրաշալի բանաստեղծութեամբ մը, ինչպէս Վէրհառէնը, բայց միալ աշխատաւոր մարդկութեան բարեկամ: Մնալ մեծ, մնալ անշահախնդիր, մնալ անկախ:

Մնաց, որ կոյր պէտք է ըլլալ, չտեսնելու համար որպէս ապականած իրաւակարգին մէջ, գրագէտը աղքատ է, հէք, մերկ ու զրկուած ու մեծ գրատուններու ձեռքը խաղալիք:

Ուրիշ յօդուածով մը, պիտի տեսնենք թէ ընկերվարութիւնը ի՛նչ կրնայ ընել ազատելու համար արուեստը գերութենէ, զայն վերադարձնելու համար իր սրբազան առաքելութեան:

ՎԱՉԷՆ ՇՈՒՇԱՆԵԱՆ

ԿԸ ՅԱՆՁՆԱՐԱՐԵՆՔ

Մեր թղթակիցներուն եւ բարեկամներուն, չգրագիլ եւ չգրագեցնել մեզ տեղական ծանօթ լրագիրներու գրած սուտերը հերքելով կամ անոնց ակներեւ լրբութեանց պատասխանները հրատարակելով:

ՆՈՐԷՆ ԱՄՈՒԼ ՃԻԳԵՐ ԵՒ ՃԱՌԵՐ

ՆԱՆՍԷՆԻ ԾՐԱԳՐԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՊԵԼՃ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿԻՆ ԴԱՌՆՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿԻՆ ՈՒՇԱԳՐԱՒ ԽՕՍՔԵՐԸ

(Մասնաւոր Թղթակցութիւն)

ԺԸՆԵՒ, 27 Սեպտ.

Թերթերէն իմացած կ'ըլլաք Ազգերու Դաշնակցութեան ժողովին ելքը: Արդէն հրատարակեցինք շարք մը մանրամասնութիւններ, Նանսէնի ծրագրին ձախողման առթիւ:

Պատկերը լրացնելու համար, կը փութամ հաղորդել կարգ մը նոր տեղեկութիւններ, քաղելով մասնաւոր աղբիւրէ մը:

Սեպտ. 26ի առտուն, Ցօլթ. Նանսէն ուժգին ճառ մը խօսեցաւ, զգուշանալով քաղաքական խնդիր յարուցանելէ եւ միշտ ամուր կառչելով իր ծրագրին: Կը թուի թէ, իբրեւ Ազգերու Դաշնակցութեան գաղթականներու տեղաւորման լիազօր, չուզեր ոչ իր դերէն շեղիլ, ոչ ալ ստանձնած գործը լքել իր հասկացողութեամբ, այդ գործը կը լրանայ ճահիճները չորցնելով եւ գաղթականները Երեւանի մէջ տեղաւորելով:

Այսպէս կամ այնպէս, մեծ արժէք ունէր իր ճառը, թէեւ զուրկ քաղաքական հանգամանքէ:

Նանսէնէն անմիջապէս յետոյ բեմ բարձրացաւ պելճիքացի Պ. տը Պրուքեր, հայկական դատի ազնիւ բարեկամը, որ Նանսէնի ծրագիրը գնահատելէ յետոյ, վարպետօրէն անցաւ Ազգերու Դաշնակցութեան 1920—21 թուականներու որոշման, ի նպաստ Հայաստանի եւ ըսաւ.

— «Ազգերու Դաշնակցութեան առաջին ընդհ. ժողովէն ի վեր ես կը հետեւիմ Հայաստանի օգտին եղած որոշումներուն եւ երբ համեմատութեան կը դնեմ այդ հանդիսաւոր խոստումները ձեռք բերուած արդիւնքին հետ, պահանջ կը զգամ լռել այս բոլորին վրայ եւ ո՛րեւէ ուշադրութիւն չհրաւիրել: Բայց, վերջապէս, բաւական չէ սխալ կախել միայն սեփական զգացումներուն եւ նախասիրութեանց. պարտքեր կան որոնցմէ պէտք է կատարուին»:

Ցետոյ, յիշելով թէ գաղթականներէն գումարներ կը գանձուին իբրեւ անցագրի տուրք, անոնց օգնելու համար, շարունակեց կծու հեգնութեամբ.

— «Ես ինծ թոյլ կուտամ յուսալ թէ՝ փախստականներուն օգնելու համար նոյն այդ փախստականներէն տուրք առնելու այդ սրամիտ եղանակը չի դառնար Ազգերու Դաշնակցութեան վեհանձնութեան գերագոյն սահմանը:

«Կ'ուզեմ երրորդ յայտարարութիւն մը եւս ընել, աւելի մեծ վարանումով քան առաջին երկուքը: Ես այդ կ'ընեմ ոչ թէ վիճաբանութիւն յարուցանելու, այլ արգիլելու համար ժամանակավանցութիւն մը: Մենք պէտք է անդադար յիշենք ինչ որ խոստացեր ենք Հայերուն. այդ յարկ մը չէ, այլ ազգային օջախ: Նոյն իսկ եթէ օր մը վերջապէս կարենանք քանի մը տասնեակ հազար Հայեր տեղաւորել այստեղ կամ այնտեղ, նոյն իսկ այն օրը երբ գտնենք անկիւն մը, ուր անոնք հաստատուին ապահով, մենք դարձեալ չենք ազատիր մեր խոստումներէն: Ազգային օջախը չի գտնուիր այստեղ կամ այնտեղ, քանի մը արտավար հողի վրայ, ո՛չ, ան կը գտնուի ազգային հողի վրայ:

«Ես կը բաւականանամ միայն այս գաղափարը յայտնելով. եւ գիտեմ թէ որքան վտանգաւոր քաղաքական խնդիրներ կը յարուցանեմ, եթէ շարունակեմ: Ես գիտեմ որ անհրաժեշտութիւններ կան, որոնք կը պարտադրուին ամէնուս: Ես գիտեմ, հարցեր կան որոնց արագ լուծում պահանջելը անխոհեմութիւն է: Բայց ես գիտեմ նաեւ որ Ազգերու Դաշնակցութիւնը կրնայ կուռ կերպով հաստատուիլ միայն այն ժամանակ, երբ կ'որոշէ լուծել բոլոր հարցերը համաձայն արդարութեան պահանջին:

«Ես կը բաւականանամ այս կարճ խօսքով, արգիլելու համար ժամանցումը այն խոստումներուն, զորս մենք ըրած ենք առաջին ընդհանուր ժողովներուն մէջ:»

Այս խօսքերը ընդունուեցան բուռն ծափերով: Ամէնէն ջերմ ծափահարողներէն մէկն էր Ֆրանսայի արտաքին նախարար Պրիանը:

Ցոյս կար որ յոյն պատուիրակն ալ արտայայտուի, բայց Պ. Փոլիթիս զգուշացաւ, եւ ուզեց միայն հաստատել ժողովը որ տեղափոխեն Յունաստանի հայ գաղթականները: Երեւի չէր ուզեր դժգոհութիւն պատճառել Թուրքիոյ, որուն հետ շատ մը խնդիրներ ունի:

Ֆրանսայի կողմէ բեմ բարձրացաւ երեսփոխան Պ. Պասթիտ, որ Սուրիոյ հայ գաղթականներու տեղաւորման մանրամասնութիւնները յիշելէ յետոյ, աւելցուց հետեւեալ նշանակալից խօսքերը.

— «Պէտք ունի՞մ արդեօք յիշեցնելու, ինձմէ առաջ այս ամպիոնը բարձրացած հռետորներէն յետոյ, թէ ներկայ օգնութիւնը նուազագոյն չափն է այն իրական հոգածութեան զոր մենք կարող ենք հասցնել դժբախտ հայ ազգին: Պէտք ունի՞մ արդեօք յիշեցնելու, թէ այս իսկ դահլիճին մէջ գումարուած առաջին ժողովներուն, հայկական խնդիրը նկատի է առնուած շատ աւելի լայն ծաւով եւ թէ այն ժամանակ հարցը արծարծուած է ոչ թէ դրամական օժանդակութեան, այլ միջազգային ընդհանուր քաղաքականութեան չափանիշով:»

Ցետոյ գործնական անդրադառնալով Նանսէնի ծրագրին եւ պահանջներուն, եւ Ֆրանսայի կատարած գործին՝ Սուրիոյ մէջ, Պ. Պասթիտ շարունակեց.

— Եւ այժմ, պէտք ունի՞մ արդեօք ըսելու, որ իմ երկիրը բնաւ իր պարտքը կատարած չի սեպեր: Անցեալ օր ես առիթ ունեցայ ըսելու յանձնախումբին առջեւ, թէ այս մասին ըլլալիք ամէն ներշնչում Ֆրանսայի մէջ կը գտնէ բարեացակամ ընդունելութիւն, բայց միեւնոյն ատեն Ֆրանսա չի հրաժարիր հայկական ազգային օջախի գաղափարէն, որ քիչ առաջ այնքան արդարացի կերպով վերյիշուեցաւ այս բեմէն:

* *

Ինչպէս կը տեսնէք, մեծ պետութիւններէն միայն Ֆրանսան է որ բաւական որոշ յայտարարութեամբ հրապարակ եկաւ: Միւս երկու պետութիւններէն Անգլիոյ եւ Իտալիոյ ներկայացուցիչները քար լռութիւն պահեցին: Գալով Գերմանացիներուն, անոնք առ հասարակ բոլոր խնդիրներուն մէջ չէզոք դիրք կը բռնեն: Մեր հարցին մէջ անոնք խոստացան օգնել հայ փախստականներուն, բայց բառ չարտասանեցին ազգային օջախի մասին: Կ'իմանամ թէ Գերմանացիները որոշեր են վեց միլիոն ֆրանք յատկացնել Նանսէնի ծրագրին իրագործման համար:

Ինչ կը վերաբերի Նան... ծրագրին, կարելի է ըսել ... այժմ այն կէտին վրայ է ... կը գտնուէր անցեալ տարի ... մը վախ կար թէ ծրագ... բոլորովին պիտի քաշուի ... գործէն, բայց երեւի հա... են նոր փորձ մը կատարել ... սկսուած գործը գլուխ հա... Եւ հակառակ շատերու ... քին, բեւեռախոյզը այս ... եւս բաւականացաւ Ազգ... Դաշնակցութեան անդամ... թիւններուն ուղղած կոչով ... հրաւիրէ «Յանուն մարդկու... թեան» տալ Նանսէնի պահանջ... գումարը, քանի մը հազար ... թականներ Երեւան փոխադ... համար:

Այս տարի աւելի քան ... պիտի ըլլա՞յ թէ ոչ — դժուա... նախատեսել:

Ամէն պարագայի մէջ, ... ծրագրին իրագործումը չէ որ ... տի գոհացնէ մեր ազգային ... հանջները:

ՊՈԼՍՈՅ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ԱԼՊԱՆԱՑԻՆԵՐԸ

Պոլսոյ մէջ կը բնակին ... 10,000 Ալպանացիներ, որոնք ... օրթոտոքս կրօնքին կը պատ... նին, եւ Լօզանի դաշնագրի ... տրամադրութեանց համաձայն ... դէպի Յունաստան ք... վտանգին ենթարկուած են:

Ցիշեալ դաշնագրին ... Թուրք բնակչութեանց փոխ... նակութեան գլխուն մէջ ... է թէ փոխանակութեան են... կայ են յոյն-օրթոտոքս կրօնքի ... պատկանող բոլոր Թրքահ... տակները: Այս ընդհանուր ... մադրութեան զոհ կ'երթան ... պանացիները եւ անցեալ ... 30ին բնակչութեանց փոխա... կութեան խառն յանձնաժող... որոշեց յիշեալները փոխանա... կութեան ենթարկել: Մինչ... Ալպանիա երբեք չէ պատեր... մած Թուրքիոյ դէմ եւ ... տան իբրեւ հպատակ չի ... ճանչնայ Պոլսոյ օրթոտոքս ... պանացիները: Առանց ... դաշնագիրը ստորագրող ... տութեանց եւ Ազգերու Դաշնակ... ցութեան դիմելով խնդրած ... որ այս սխալը սրբագրելու ... դաշնագրին մէջ յատուկ ... մադրութիւն մը աւելցուի ... համար: Եւ սակայն չկայ ... իրաւասու մարմին, որ կարե... վերաքննել Լօզանի դաշնագ... ու խառն յանձնաժողովը ... յայտնէ թէ մինչեւ որ չ... գրուի յօդուածը, ինք պարտա... ւոր է դաշնագրին տրամադրու... թիւնը գործադրել:

Այժմ այս Ալպանացիներու ... վիճակը շատ անորոշ է եւ ... օր Պոլիսէն վտարուելու սպառ... փին տակ կ'ապրին:

ՖԱՇԻՍՏՆԵՐԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

Ամերիկաբնակ ֆաշիստ Իտա... լացիները ամերիկեան քաղաք... դարձած ատեն գաղտնի երդում ... մը կ'ընեն, որուն համաձայն ... նախ Իտալիոյ պիտի ծառայ... յետոյ Միացեալ Նահանգներ... կատարուած քննութիւնով ... ւած ... հանուած է թէ երդ... բանաձեւը հետեւեալն է.

«Կ'երդնում գործադրել ... չէ»ի հրամանները եւ բոլոր ... ժերովս, ի հարկին նոյնիսկ ... րիւնովս, ծառայել ֆաշիստ ... գաղափարին դատին»:

Պալթիմորի կառավար... թիւնը հաստատած է թէ ... սիայի Ամերիկայի ֆաշիստ ... դաշնակցութիւնը մեծ գործ... նէութիւն կը մղէ Ամերիկայի ... տալացիներուն մէջ, ... միշտ իտալացի պահելու ... մար: Ցիշեալ քաղաքին մէջ ... մերիկեան քաղաքացի ըլլալ... համար դիմող 27 Իտալացիներ... խնդրանքը մերժուած է եւ ... լուրջ քննութիւններ կը կատ... ուին ամերիկեան քաղաքացիու... թենէ զրկելու համար այն Իտա... լացիները, որոնք ազգայնական ... ֆաշիստական քարոզութիւններ... կ'ընեն:

ԽՈՒՌԱՂ

ԿԱՌԱ...ԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Գաղութն՝ ի... կառքերու ցուցահանդէսը բացուած է: Անուրանալի է կառքերու կատարած յառաջդիմութիւնը: Ի՛նչ զանազանութիւն ինքնաշարժերու:

Կառագործները կ'ըսեն թէ կը պատրաստեն այնպիսի հրաշալի կառքեր, որոնք պիտի վաճառուին մեզի շաքարի պէս աժան: Մենք ալ պիտի կարենանք, վաղը, ցաղանդի առթիւ ինքնաշարժ նուիրել ո եւ է բարեկամի մը, ինչպէս մեր Թեւին տակ առած նուագ մը կամ շոգեկառք մը կը տանէինք մեր ձագուկներուն:

Եւ փողոցները պիտի լեցուին ինքնաշարժերով: Այլեւս հետիոտն պտտող մը չպիտի մնայ ճամբաներուն վրայ, ինքնաշարժ, ինքնաշարժնե՛ր, շարանշարան:

Յարմար, փողոցները պիտի լեցուին կառոցած անասուններու գարիւն-գոչիւնով: Ժամանակին հեծանիւներու պայքարներու օրերուն, ինչե՛ր բսուեցան առաւել կոչնակներու ղօղանջին համար: Եւ անոնք, որ սովորութիւն ունին քնանալու առտուն ժամը ութէն յետոյ, ի՛նչպէս պիտի օրհնեցեն կառագործները:

Սակայն կառքերու յառաջդիմութիւնը դիւրացուցած է նաեւ ուրիշ գործ մը: Մահուան ճամբորդութիւնը: Հրաշալի մահեր տեղի պիտի ունենան, շնորհիւ յառաջդիմող ինքնաշարժերուն:

Աւելի, չինեցէ՛ք, չինեցէ՛ք, պարոն կառագործներ: Այնպիսի գործիքով մը օժտեցէք ձեր ինքնաշարժները, որ անոնք պատիւ ժամին 20րդ դարուն, հաճելի եւ քաղցր, անցաւ եւ դիւրին մահով մը սպաննելով մարդիկը: Թող ինքնաշարժները մարդիկը կը սպաննեն կոպտութեամբ, վայրենութեամբ եւ ֆուլլըրեան անգթութեամբ: Իսկ դուք այնպէս մը բրէք որ, ինչպէս կը բազմին ինքնաշարժներուն մէջ մեղկօրէն, այնպէս ալ ճամբաներուն վրայ մեռնինք քաղցրօրէն:

Փ. ՕՑԵԱ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՄԱՐԳԱՐԷՈՒԹԻՒՆ ՈՐ ԸՍՏ ԱՍՏՂԱԲԱՇԽԱՑ

Գերմանացի գրագէտ աստղաբաշխ մը, որ կ'ապրի Տրէզտի մէջ հրատարակութեան տուաւ գիրք մը «Գերմանիոյ ճակատագիրը», ուր աստղերէն ներշնչուելով գոյց կը տրուի գերման քաղաքական կեանքին ապագան:

1929 եւ 1932 տարիներուն մէջ հրապարակ պիտի գայ մեծ դիկտատոր մը, որ Գերմանիան պիտի առաջնորդէ փառքի գագաթնակէտին. 1933—1940ին:

1928ին եւ 1929ին, Հինտէնպուրգ ծանր հիւանդութիւններու պիտի մատնուի. 1930ին, սակայ քան տագնապալից հիւանդութիւն մը պիտի կրէ:

Շթրեզէման, փառքի փայլուն վերելքէ մը յետոյ, յանկարծ անսպասելի մահուան գիրկը պիտի իյնայ: Սակայն այս մահը երեք տարիէն առաջ տեղի չպիտի ունենայ, որովհետեւ 1930ին, գերմանիոյ փառքի օրերուն, կարեւոր դեր մը պիտի խաղայ:

Գուշակ գրագէտը այս մարգարէութեանց կարգին, կը խօսի նաեւ Ֆրանսայի ճակատագրին մասին:

Փուանքարէ գէշ եւ փայլուն օրեր անցընելէ յետոյ, 1931—1932ին, պիտի տեսնէ ամէնէն դժբախտ եւ եղերական շրջանը իր կեանքին: 1932ի գարնան, հիւանդութեան մը պատճառով, մահուան վտանգին դէմ առ դէմ պիտի գտնուի: Աստղերը կ'ըսեն թէ Փուանքարէ պիտի մեռնի մինակութեան մէջ, լքուած՝ փառքի օրերու իր բարեկամներէն: Որեան, 1930ին, հետզհետէ պիտի իյնայ: Այդ շրջանին իր դերը վերջնականապէս պիտի խախտի:

Այժմ գերմանիոյ պատմութիւնը, ըստ բարի աստղերուն:

1917—1927, անհամաձայնութիւններ. 1927—1932, վերածնունդ. 1933—1960, բարգաւաճում. 1961—1988, պատերազմ (աշխարհակալութիւն), 1989—2068, գերման քաղաքակրթութեան մեծագոյն շրջանը:

Մանրամասն խօսելով, աստղերը կը յայտնեն թէ, Գերմանիա պիտի տեսնէ ընկերային յառաջդիմութիւն եւ պայքար, ժողովրդական շարժումներ մեծ ձախ մը (1930): Ցետոյ պիտի գայ գերմաններուն մեծ առաջնորդը, հանճարեղ պետը, որ գերման ժողովուրդը պիտի միացնէ եւ պիտի տանի դէպի յաղթանակ:

1931ին Գերմանիա եւ Աւստրիա ձեռք ձեռքի պիտի տան, քալելու համար դէպի աշխարհակալութիւն եւ պատիւ: Իտալիա եւ Ֆրանսա պիտի կորսնցնեն կարեւոր հողեր: Լեհաստան քաղաքական տագնապի մը պիտի մատնուի: Այդ շրջանին, գերմանիոյ հրաւէրով, տեղի պիտի ունենան միջազգային համաժողովներ Պոլիերուն վրայ ամէն մարդ պիտի ողջունէ գերման դրօշակը:

1933ին պիտի հաստատուի գերմանեւամերիկեան քաղաքական դաշնակցութիւնը, որուն իբր հետեւանք, 1934ին, վէճեր պիտի ծագին Ֆրանսայի, Լեհաստանի, Ռումանիոյ եւ Չեխոսլովաքիոյ միջեւ: Աւելորդ է ըսել որ Գերմանիա պիտի յաղթէ բոլորին: 1935ին Ալզաս-Լորէն պիտի գառնայ ինքնավար: Իսկ 1937ին պիտի խնդրէ միանալ Գերմանիոյ: 1938ին, կռիւ Գերմանիոյ եւ Անգլիոյ միջեւ: Ցաջորդ տարին երկու երկիրները պիտի համաձայնին գաղթապետութեանց բաժանումով մը: Եւ այլն, եւ այլն:

Որքա՜ն բարի են աստղերը գերմաններուն համար:

Աստղե՛ր, բարի՛ աստղեր, իսկ ի՞նչ կ'ըսէք Հայերուս համար:

Աստղերը լո՛ւռ են: Գիշերը խո՛ր է դեռ:

ՄԻՇՏ ՄՏԱՀՈԳ

Պոլսոյ Ճիւմհուրիյէթ լրագրին մէջ կը կարդանք.

— «Երկարատեւ պայքարներէ եւ պատերազմներէ յետոյ Յունաստան խոստացաւ սակէ վերջ բարեկամ մնալ Թուրքիոյ հետ եւ այնպէս ալ հաղորդեց ամբողջ աշխարհին: Բայց Յունաստան դարձեալ ուրիշ ճամբով Թուրքիոյ դէմ թշնամութիւն ցոյց տալէ չի դադրիր եւ առիթ մը ճարելով այդ արտաքին բարեացակամութեան բոլորովին հակառակ ընթացք մը ցոյց կուտայ:

«Յունաստան ամէն առիթով Թուրքերու եւ Թրքութեան դէմ թշնամութիւն կը յայտնէ եւ կարծես թէ իրիզմիրէ վտարումով առած դասը բաւական չըլլար, իր նախանձոտ աչքերը Թուրքիոյ վրայ կը դարձնէ: Անհաւատ ապացոյց մը:

«Հէլլէն կառավարութիւնը շարունակ կ'աշխատի նախակրթարաններու մատաղատի ուսանողներու միտքերը այս ասելութեամբ եւ Պոլսոյ անպատճառ Հէլլէններու կոգմէ գրաւման գաղափարով տոգորել: Ասոր համար կարգ մը միջոցներու դիմած է: Այդ միջոցներէն մէկն ալ դպրոցական աշակերտներու տետրակներու կափարիչներն են: Ասոր մէջ կը տեսնուի որ տետրակին կափարիչին վրայ հէլլէնութիւնը անձնաւորող թեւաւոր անձ մը ձեռքի նիզակը խոստութեամբ կը մղէ Պոլիսը ցոյց տալով Գոսթանթինուփոլիսի»:

«Թուղթի եւ դպրոցական տետրակներու կափարիչներուն վրայ դիւցազնացած այդ յանդուգն միտքը, հէլլէն նախարարներու խելապատակէն ելած եւ եւ որոշած է որ դպրոցական տղաքներ, բացի այս տետրակէն ուրիշ տետրակ չգործածեն: Կափարիչին տակն ալ յունարէն «մինչեւ հոս» գրուած է ինչ որ շատ նշանակալից է: Կառավարութիւնը այս տետրակէն շատ շահ ունի, որովհետեւ 24 երեսէ բաղկացեալ այդ տետրակը որ 45 լէփթա կ'արժէ, կը ծախուի մէկ տրախմի 20 լէփթայի, այսինքն եռապատիկ աւելի: Այսուհանդերձ հէլլէն կառավարութեան ի գործ դրած այս շահագործութիւնը մեզի չի հետաքրքրեր: Յունաստանի դարձեալ կ'ազդարարենք: Եթէ գալիք ունիք, տեսնելիք ալ ունիք»:

ՀԱՑԵՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՆՈՐ ԽԱՂԵՐ

ԼԻՈՆ, 28 Սեպտ.— Մօտաւորապէս երկու տարիէ ի վեր է, որ Լիոնի նշանաւոր Ազգային Միութիւնը քմահաճօրէն կը վարէր ազգային գործերը: Վերջերս կարգ մը հայրենակիցներու յաճախակի բողոքներն ու քննադատութիւնը ստիպեցին Կաթ. Գատուիրակը հրահանգել ձեռնարկելու նոր ընտրութեանց:

Յուլիսի ընթացքին մասնաւոր թռուցիկներով գաղութը կը հրաւիրուէր ազգ. տուրք վճարելով ընտրողի իրաւունք ստանալու: Արձանագրութեանց փակման թուական նշանակուած էր Սեպտ.ի 1ը: Հակառակ եղած յայտարարութեանց, գաղութը անտարբեր մնաց, որովհետեւ ներկայ մարմինը գաղութի վստահութիւնը չէր վայելեր: Վերջապէս, Հ. Յ. Դ. Կոմիտէի ստիպման վրայ կազմուեցաւ Ընտրական Յանձնախումբը, որուն կազմութենէն յետոյ, պաշտօնապէս արձանագրութեանց փակման թուական նշանակուեցաւ Սեպտեմբեր 21ը: Այս առթիւ հայրենակցական միութիւններէն Խարբերդ, Տարօն, Աֆ. Գարահիսար, Բարձր-Հայք, Պոլս եւ Մարաշ ներկայացուցչական ժողով գումարելով, կազմակերպեցին երկու հրապարակային ժողովներ, Օգոստ. 27ին եւ Սեպտ. 4ին, լուսաբանելու համար գաղութը: Սոյն հրապարակային ժողովներէն յետոյ կազմուեցաւ Հայրենակցական միութեանց ներկայացուցչական խորհուրդ մը, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան:

Մարաշի Հայրենակցական Միութիւնը սկզբնական շրջանին թէեւ խոստացած էր գործակցիլ, սակայն երկրորդ ժողովին իսկ դրժեց իր խոստումը, առարկելով որ եթէ բոլոր միութիւններն ու կուսակցութիւնները միանան, իրենք ալ իրենց բաժինը կը բերեն: Գալով Պոլսի Հայրենակցականին, միջհայրենակցական միութեանց ներկայացուցչական ժողովներուն մինչեւ վերջ մասնակցելով հանդերձ, իր ներկայացուցիչը Պ. Յակոբ Վարժապետեան, վերջին պահուն հեռացաւ:

Ընտրական Յանձնախումբը իր պաշտօնական յայտարարութեան համաձայն արձանագրութեանց ցանկը փակուած յայտարարեց Սեպտեմբեր 21ին անզամներու մեծամասնութեամբ: (Արձանագրուողներու թիւն էր 250 հոգի): Եւ սակայն Ազգային Միութիւնը տեսնելով որ իր համակիրներու հետ գումարուած դաւադրական ժողովները ո եւ է արդիւնքի յանգած չէին ու իրենց պարտութիւնը անխուսափելի է, կրկին բացուած յայտարարել կուտայ արձանագրութիւնները, մինչեւ Հոկտեմբեր 16: Կասկած չպատճառելու համար, գոյութիւն չունեցող Հայրենակցական Միութեանց (Պոլիս, Ազգէնիր) եւ Հնչակ - ռամկավար պլոքի միջոցաւ նամակներ գրել կուտայ Ընտրական Յանձնախումբին, պահանջելով յետաձգումը տամարի փակման:

Թեմական Խորհուրդի լուրջ ուշադրութեան կը յանձնենք այս պարագան, բողոքելով սարքուած խաղերուն դէմ:

Ցաղիկ

ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՄԱՐԹԻԿ, 26 Սեպտ.— Կիրակի օր տեղի ունեցաւ Անդրանիկի սգահանդէսը, զոր սարքած էր Նորակազմ Հոգաբարձութիւնը, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. եւ Ս. Դ. Հ. տեղական մարմիններուն:

Օրուան նախագահը իր բացման խօսքով շեշտեց «Մենք մեռելի վայել խօսք չունինք հերոսին համար, այլ իր ապրած կեանքը պատկերացնող երգեր ու արտայայտութիւններ»: Մէկ վայրկեանի լռութեամբ, ժողովուրդը յարգանքի հրաւիրելէ յետոյ, երգուեցաւ «Հերոս մանչեր»:

Պ. Ա. Հէվիզեան (Հնչակեան) հերոսին յիշատակը փառաբանելէ վերջ, աւելցուց. «Պէտք է պատուենք կեղծիքի վարագոյրը եւ ըսենք բացայայտօրէն թէ 1918 Մայիսի 28ին էր որ հայ ժողովուրդը իր սեփական մարմնաւորներով հասաւ դարերու երազին— անկախութեան»:

«Իբրեւ Արծիւ»ը երգուելէ յետոյ, խօսեցաւ ընկ. Ց. Աղայեան, մէջբերումներ ընելով Սիամանթօէն, ու յետոյ կարդաց Անդրանիկի համառօտ կենսագրականը, մինչեւ մահը:

Հայ լուսանկարիչ Պ. Ց. Գուլաքեան նուիրած էր հերոսին մեծադիր նկարը, փափաքելով որ ամերիկեան ձեւով անուրջի դրուի եւ գոյանալիք գումարը տրամադրուի, առաջին անգամ Անդրանիկի անունով կազմուելիք ֆոնտի մը, կամ բարենպատակ ձեռնարկի մը:

Գոյացաւ 218 ֆրանք, զոր հոգաբարձութիւնը կը պահէ իր մօտ եւ կը խնդրէ ի հարկին դիմել հետեւեալ հասցէին.— Hovaness Hochikian, 134 Cité Verminck, Croix-Sainte, Martigues, B. du Rh.: Նկարը տրուեցաւ Պ.

ԾՐ. ՍՕՆԱ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ

ԵՒ

ՏՐԹ. ԱՐԱՄ Թ. ՍԱԼԲԻ

ՆՇԱՆՈՒԱԾ

Շուշին 1 սեպտ. 1927 Պազարճըգ

Շալըքեան, աշխատաւոր մը Մարսէյլէն ալ հիւրեր ունեցինք:

Հանդէսէն յետոյ ժողովուրդը մտախոհ, գերեզմանատուն ուղղուեցաւ, անծանօթ զինուորի շիրիմին վրայ դնելու համար երկու ծաղկեպսակներ, մասնաւոր հոգաբարձութեան, Հ. Յ. Դ. ու Ս. Դ. Հ. տեղական մարմիններուն կողմէ:

Թղթակից

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ՄԱՆՇԻ ԱՓԸ

Վաղը, Կիրակի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի Ֆութպոլի Ա. խումբը պիտի մրցի Dunkerque Maloի Ա. խումբին դէմ: Այս քաղաքը Փարիզէն 320 քիլոմէթր հեռու է, Մանշի ափը: Գնահատելով մեր խումբին արժանիքը, հրաւիրած են զայն մրցիլ իրենց գեղեցիկ մարզադաշտին վրայ: Ֆրանսախումբը կը պատկանի հիւսիսհարաւի պատուոյ դասակարգին որ փայլուն յաղթանակներ տարած է արժէքաւոր խումբերու դէմ:

Ոլէնփիք տը Մարսէյլի պատուաւոր մրցումէն վերջ, կը յուսանք որ մեր տղաքը անգամ մը եւս ցոյց պիտի տան իրենց յառաջդիմութեան ոգին, լաւագոյն խաղարկութեամբ մը:

Հաւաքավայր Gare du Nord, Շաբաթ երեկոյ ժամը վեցին: Մեկնում 7ի շոգեկառքով:

Գ. Գասպարեան

°°° Հ. Մ. Ը. Մ.ի Rosny-sous-Boisի մասնաճիւղի Ֆութպոլի նորակազմ խումբը կատարեց իր առաջին մրցումը Կիրակի օր A. C. Nogentի առաջին խումբին հետ, եւ յաղթեց 1ի դէմ 2 նշանակէտով:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՌՈՒՐ.— Լիմոժի զինուորական ակումբին մէջ յիսնապետ Կէրէ, մինակը, ակումբին գործերով կը զբաղէր: Երկու անծանօթներ ներս կը խուժեն եւ կը կրակեն յիսնապետին կռնակին: Գնդակը կը ծակէ թոքերը եւ կուրծքէն դուրս ելլելով կը զարնուի մատենադարանին, որուն ապակիները ջարդուփշուր կը թափին:

Յիսնապետը արիւնլուայ գետին կ'իյնայ: Ոճրագործները կ'անհետանան:

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

"ՅԱՌԱՋ"Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (76)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ԹԵՈՏՈՐՕՎԻՉԻ ՎԱԽՃԱՆԸ

Այս վերջինը իրարու ետեւէ ...ոէ մը հայհոյութեր շարելէ յետոյ, կատաղութեամբ գետին նետեց ձեռքը եւ պոռաց.

— Սեղարոֆ կոչուած այս անասունը, նորէն մտցեր է գոցել եւ դուռը. բախտաւոր է որ տեւէ ...ը չէ փախած, եթէ ոչ, գինքը ...ւեցի այն տեսակ ծակ մը, ...կը փտէր...

— Ինչպէ՛ս. Սեղարո՞ֆն ալ ...ւ այս ելքը, հարցուց Քարասոֆ, ...որ կը վախնար թէ իր յաւակնոտ ...գիծը կը խանգարուէր:

— Կ'իմէ ատանց գիտնալու, ... կողմէն վախ չկայ:

— Այդպէս ուրեմն, ապահով թէ այս ելքը բաց է:

— Անկասկած, ընկե՛ր:

— Լա՛ւ, ահա ինչ որ կ'ուզէի ...նալ:

Ցետոյ ինծի դառնալով, իշխանը անգլիերէն լեզուով բսաւ.

— Սիրելի բարեկամ, կը հաճի՞ք լոյս ընել:

— Մուշտակիս գրպանէն ելեկտրական ճրագը հանելով, լուսաւորեցի:

— Կատարեա՛լ, բսաւ իշխանը:

Ցետոյ, Թէոտորովիչի դառնալով, շատ պաղ կերպով հարցուց անոր.

— Ազօթել գիտե՞ս:

Միւսը՝ սարսափահար անոր նայեցաւ:

— Ազօթէ՛. գիտ որո՞ւ տեղ կը դնես:

— Մէկու մը տեղ որ պիտի մեռնի: Աճիւնները որ աչքիս առջեւ գործելդ տեսայ, նաեւ ոճիրները որ կ'ենթադրեմ որ գործած ես, պատիժ կը պարտադրեն այդ պատիժը քեզի համար մահն է:

— Ի՞նչ կատակ է այդ, բսաւ հոխան, իր ձայնին մէջ՝ անձկութեան շեշտով:

— Կատակ չէ, պատասխանեց Քարասոֆ որ տարձանակը անոր ճակտին ուղղած պոռաց.

— Դնե՛ք խարազանդ եւ ձեռքերդ վե՛ր:

Սարսափած, Թէոտորովիչ, որ պատահածէն բան մը չէր հասկնար, փութաց հնազանդիլ:

— Կատարեալ, շարունակեց Քարասոֆ, եւ առանց զայն աչքէ հեռացնելու եւ զայն պահելով իր ատրճանակին սպառնալիքին տակ, ինծի բսաւ.

— Կը հաճի՞ք պարոնը իր ատրճանակին ծանրութենէն ազատել:

Զինաթափեցի հրէշը, որ աւդոյն, բոլոր անդամներով կը դողդղար:

Երբ աւարտեցի, իշխանը շարունակեց.

— Հաճեցէք երթալ հոս բերել Միլէնա կուսքօն, բարեկա՛մս, նաեւ զօրավար Ցուպասոֆը. կ'ուզեմ որ այս մարդը՝ մեռնելէ առաջ, անոնցմէ ներողութիւն խնդրէ ծունկի գալով. անոնց տուած տառապանքին համար:

— Երբե՛ք. այդ մէկը ո՛չ, ըսաւ Թէոտորովիչ:

— Կը տեսնենք:

Գացի բերելու Շլուսէլպուրկի գահիճին դժբախտ զոհերը, որոնք այնքան տկարացած էին որ հազիւ կրնային կենալ ոտքի վրայ:

Ցուպասոֆ իր արիւնոտ դէմքով, սարսափելի էր: Աչքերն չափ, գէշ աղէկ, ինքզինքը զարմանած էր, եւ իր շապիկին կառուրը չինած էր փաթթոց մը որով կը ծածկէր իր պայթած աչքը...:

Տեսարանը սարսափելի էր:

Վարժուած ըլլալով տանջահարուելու եւ չգիտնալով թէ ի՛նչ կ'ուզէին իրենցմէ, Միլէնա կուսքօ եւ Ցուպասոֆ՝ խցիկին մէկ անկիւնը ապաստանած էին, սպասելով յառեգոյնին...

— Ո՛չ, այդպէս չէ, բսաւ Քարասոֆ, հո՛ս, իմ մօտս պէտք է որ գաք. մօտեցէ՛ք:

Եւ երբ անոնք հնազանդեցան, գետնէն վերցուց խարազանը զոր Թէոտորովիչ նետած էր:

— Ծունկի, հրամայեց այս վերջինին:

— Ո՛չ, երբե՛ք:

— Ծունկի՛, կ'ըսեմ:

— Կը մերժեմ:

— Կ'ազդարարեմ որ հրամանը չպիտի կրկնեմ: Այո՛ կամ ո՛չ. կ'ուզե՞ս ներողութիւն խնդրել քու զոհերէդ. այո՛, կամ ո՛չ, կ'ուզե՞ս ծունկի գալ անոնց առջեւ:

— Ո՛չ:

Թէոտորովիչ հազիւ թէ պատասխանեց, Քարասոֆ նետուեցաւ անոր վրայ. քթին բերնին իջած խարազանի հարուածով մը, զայն գետին տապալեց. յետոյ, վարպետի ձեռքով իջած հարուածներու տարափով մը, ինկաւ անոր վրայ, զարնելով ամէն տեղ, արիւնոտ գիծեր քաշելով անոր դէմքին վրայ:

Ի վերջոյ, տեսնելով որ փրկութեան միջոց չկայ, Թէոտորովիչ ծունկի եկաւ գոչելով.

— Շնո՛րհ, գթութի՛ւն:

— Շնորհ ըրէ՞ք դուն քու զոհերուդ. գթացի՞ր անոնց:

Եւ հարուածներու տարափը սաստկացաւ:

Քարասոֆ յոգնեցաւ սակայն զարնելէ:

Թէոտորովիչ, ալ մարդու կերպարանքէ ելած էր: Խցիկին մէկ անկիւնը կծկտած՝ զգեստները անգոյն, ցեխոտ, դէմքն ու ձեռքերը ուռած, զարհուրելի վիճակ մը ունէր:

Քարասոֆ իր ձեռքերը կռնակին կապած, պահ մը լուռ զայն դիտեց. յետոյ ուսերը թօթուելով եւ կցկցի շարժումով մը զայն ցոյց տալով.

(Շար.)

Թարգմ.՝ Մ. ՆԻՒՑԱՆՑ

Գիւղացիական ապստամբութիւն

Մինսքէն կը հաղորդեն թէ գիւղացիներու ապստամբութիւն մը ծագած է ռուսեւլեհական սահմանին վրայ։ Գիւղացիները յարձակած են խորհրդային կոմիսարներու վրայ։ Օգնութեան համար ղրկուած կարմիր բանակի զինուորները սաստիկ կռիւ մը մղած են ապստամբներուն դէմ։

Ըմբոստութիւն մը Թուլոնի բանտին մէջ

Երեք ամիս առաջ ըմբոստական շարժում մը ծագած էր Ֆրանսայի ծովային կեդրոն Թուլոնի բանտին մէջ։ Հինգշաբթի կէսօրէ վերջ նման շարժում մը եւս պայթեցաւ, աւելի «անր տեսակէն»։ Տասնեակ մը բանտարկեալներ՝ համայնավար լործիչներու քարոզութիւններէն գրգռուած՝ ըմբոստութիւն մը առաջ բերին։ Զինուած՝ քարհատներով եւ ուրիշ գործիքներով, որոնք չի գիտցուիր թէ ի՛նչպէս ձեռք անցուցած էին, անոնք խորտակեցին իրենց եւ դրացի խցիկներու միջնորմները։ Այս ձեւով ազատեցին մօտ հարիւր հոգի իրենց ընկերներէն, որոնք շէնքին մէջ ցրուելով, սկսան երգել «Ինթէրնասիոնալ»ը եւ պոռալ՝ «Անկցի՛ բանակը, կեցցէ՛ Մարթի»։ Իրենց ճամբուն վրայ ամէն բան քար ու քանդ ըրին։

Բանտապահները թիւով քիչ ըլլալով, չկրցան զսպել զանոնք եւ լուր տուին ծովային իշխանութեանց, որոնք տեղին վրայ ղրկեցին տրամադրելի բոլոր ոստիկան զինուորներն ու զինեալ նաւազներու ջոկատներ։ Ասոնք յաջողեցան ի վերջոյ դէպի մէկ սրահ քշել ապստամբները։ Իրիկուան դէմ հսկողութեան տակ բեռնատար ինքնաշարժներով տարուեցան Մալպուսքէի յարակից բանտերը, ուր կը գտնուին արդէն նախորդ միջադէպերու դրդիչները։

Այս ցոյցին բանտին շուրջ հաւաքուած էր մեծ բազմութիւն մը։ Ոստիկանները յաջողեցան ամբոխը ցրուել։

Միւս կողմէ, նաւաշինարանի համայնավար բանուորներէն մօտ 250 հոգի ըմբոստութեան լուրը առնելով, ժամը 17.30ին գործէ վերադարձին հաւաքուեցան բանտի գլխաւոր դրան առջեւ Սէն-Ռօք հրապարակին վրայ, եւ իրենց կարգին սկսան «Ինթէրնասիոնալ»ը երգել։ Ոստիկանութիւնը բաւական դժուարութիւն քաշեց զանոնք հեռացնելու համար։

Փուանքարէի ելմտական ծրագիրը

Երեսփ. ժողովի ելմտական յանձնախումբը առջի օր լսեց վարչապետ եւ ելմտական նախարար Փուանքարէն, 1928ի ելմտացոյցին վերաբերեալ զանազան հարցերու մասին։

Յանձնախումբի անդամներէն մէկ քանին փափաք յայտնած էին թէ անշարժ կալուածներու փոխանցման առթիւ գանձուած տուրքերը զեղչուին. մասնաւորապէս Հանրի Փաթէ ներկայացուցած էր բանաձեւ մը, առաջարկելով փոխանցման տուրքերը անշարժ կալուածներու համար 100ին 15էն 10ի, առեւտրական տուներու համար 100ին 9էն 5ի զեղչել։ Սակայն Փուանքարէ յայտնեց թէ խստիւ պիտի ընդդիմանայ այն բոլոր առաջարկներուն, որոնք կը ձգտին ելմտացոյցին հասոյթի աղբիւրները պակսեցնելու։ «Եթէ, ըսաւ, այս կարգի բարեփոխումներ պաշտպանուին Երեսփ. ժողովին առջեւ, վստահութեան խնդիր պիտի յարուցանեմ, եւ այդ կէտին վրայ ամբողջ կառավարութեան պատասխանատուութիւնը խնդրոյ առարկայ պիտի դարձնեմ»։

Վարչապետը աւելցուց նաեւ թէ առաջին փոխանցումի առթիւ գանձուած 100ին 7 տուրքը, որուն դէմ այնքան կը բողոքեն, երբեք չէ կասեցուցած անշարժ կալուածներու փոխանցումը։

Կարգ մը անդամներ ալ կ'առաջարկէին արժեթուղթերու վրայ դրուած տուրքերը թեթեւցնել։ Վարչապետը թուանշաններով ցոյց տուաւ թէ սակարանի գործառնութիւնները վերջին շրջանին (1926 Մայիսէն 1927 Ապրիլ) 150 միլիոն աւելի եղած են քան նախորդ շրջանը (1925—1926)։

Փուանքարէ յայտնեց թէ գործառնութեանց տուրքի (chiffre d'affaires) փոխարէն արտադրութեան տուրք մը հաստատելու մասին ուսումնասիրութիւններ կատարուելու վրայ են։ Ցետոյ պաշտօնեաները այժմ գոհ են՝ իրենց թոշակին վրայ եղած յաւելումէն։ Գալով լուցկիի մենաշնորհը բարեփոխելու խնդրին, արտասահման մասնագէտներ ղրկած է հարցը ուսումնասիրելու համար եւ շուտով այս մասին տրուելիք որոշումը պիտի հաղորդէ յանձնախումբին։

Չէմպըրլէյնի տեսակցութիւնները

Անգլիոյ արտաքին նախարար սըր Օսթըն Չէմպըրլէյն, որ Միջերկրականի մէջ պտոյտ մը կը կատարէ, երէկ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Սպանիոյ դիկտատոր Փրիմօ տը Ռիվէրայի հետ։ Խօսակցութեան նիւթն էր գլխաւորաբար Թանճէրի հարցը։ «Տէյլի Թէլէկրաֆ» կը գրէ որ այս խնդրին մասին Անգլիոյ տեսակէտը չէ փոխուած բնաւ, այն է՝ Անգլիա, տրուած ըլլալով Ճիպրալթարի մէջ իր ներկայութիւնը, չի հանդուրժեր որ ո՛չ Ֆրանսա, ոչ ալ Սպանիա գրաւեն Թանճէրը։

Շրջած զրոյցի մը համաձայն, Մուսոլինի կ'առաջարկէ Թանճէրի շուրջ Միջերկրականեան պետութեանց դաշնակցութիւն մը կազմել, մասնակցութեամբ Յունաստանի, Սպանիոյ, Իտալիոյ եւ Անգլիոյ։ Ֆրանսան կ'ուզեն դուրս ձգել։

Նախարարական խորհուրդը

Երէկ Ռամպուլյէի դղեակին մէջ, Պ. Տումէրկի նախագահութեան տակ գումարուեցաւ նախարարական խորհուրդը։ Կը բացակայէր Ներքին նախարար Ալպէր Սարօ, որուն ձեռքը վիրաւորուած ըլլալով, ատենէ մը ի վեր անհանգիստ է։ Նախարարները խորհրդակցութեան առարկայ դարձուցին ռուսական պարտքերը, խորհրդային միութեանց հետ յարաբերութեանց խնդիրը, ֆրանքօ-ամերիկեան մաքսային սակացոյցը, եւայլն։

Գերման համայնավարներու դէմ

Հոկտեմբեր 4ին Լայփցիկի մէջ պիտի սկսի դատավարութիւնը ինը համայնավարներու, որոնք ամբաստանուած են թէ հեղինակներն են վերջին տարիներու յեղափոխական բոլոր ծրագիրներուն։ Ամբաստանեալներէն վեցը Ռայխսթակի երեսփոխաններ են։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ֆրանսական դեսպան Տէշնէր Փարիզ վերադարձաւ։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ արտաքին նախարար Միխալաքոփուլոս Ժընեւէն Փարիզ հասաւ։

1890 — 1927

"ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ,,Ը ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 2.30ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ

«ՓԸԹԻ ԺՈՒՌՆԱԼ»Ի ՍՐԱՀԸ, 21 RUE CADET, MÉTRO CADET

ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՄԲ՝ ԸՆԿ. ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ

Կը խօսին՝ ընկերներ Ահարոնեան, Ամասունի, Ջամալեան եւ Կ. Սասունի, եւրոպ. նուագախումբ, ձայն-պանս, մեներգ, խմբերգ, արտասանութիւն, հայկ. եւ եւրոպ. պարեր, պիես...

Կը մասնակցին՝ Օր. Ն. Գալփաճեան (դաշնակ), Պ.Ս. Նաւասարդեան (երգիչ), Թաղ... Աբգար, Վրացի Կինօ Ասաթեանի՝ կովկասեան պարեր, եւ ուրիշներ:

Մուտք 7 ֆր.: Դիմել «ՅԱՌԱՋ»ի խմբագրատունը: Իսկ հանդէսին օրը կիշէն:

ԱԼՖՕՌՎԻԼ

Հ. Յ. Դ. Ալֆօռվիլի Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէն իր տարեդարձին եւ Դաշնակցութեան օրուան առթիւ սարքած է թէյասեղան, այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, երիտասարդաց ակումբը: Երգ, նուագ եւ արտասանութիւն: Կը խօսի ընկ. Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ:

ՎԱԼԱՆՍ

Այսօր Շաբաթ երեկոյ կը խօսի ընկեր Արօեան:

ՓՕՆ Տ'ՕԳՆԱ

Վաղը կիրակի: Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

ՎԻԷՆ

Վաղը կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, պիտի բանախօսէ ընկ. Արօեան: Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

ԿԱՐՏԱՆ

Վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Հ. Յ. Դ. ցան մէջ:

Բանախօսութիւն, արտասանութիւն, երգ, նուագ եւ ներկայացում:

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐՈՒԻ

Վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Օթէլ-տը-Ֆրանսի սրահին մէջ:

Երգ, նուագ, արտասանութիւն, Հայկական եւ կովկասեան պարեր, նաեւ ներկայացում: Մուտքը ազատ է:

ՀՐԱԺԵՇՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ցայտնի դերասանուհի ՏԻԿ. ԴՈՒՐԵԱՆ-ԱՐՄԷՆԵԱՆԻ

9 Հոկտ. կիրակի ժամը 8.45ին, Albert Ier Թատրոնը, 64 Rue Rocher

Հովանաւորութեամբ փարիզահայ գեղարուեստասէրներու մասնախումբի.— Տիկիններ՝ Մարի Կիւլպէնկեան եւ Ս. Ֆրէնկեան, Գ. Գ. Բաշալեան, Յ. Կամսարական, Ա. Համբարձումեան, Մ. Ցակոբեան, Է. Շահին, Ա. Չօպանեան, Յ. Խան Քէլէքեան, Տօքթ. Քօլօլեան, մասնակցութեամբ կովկասի պետ. Թատրոնի ծանօթ դերասան Լ. ԵՐԱՄԵԱՆԻ

ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԻ՝

"ԱՆՆԱ ՔՐԻՍՏԻ,, (ԱԼԵԿՈՍ ՕՆԻԼ)

Տրամ 4 արար. Թարգմ. Լ. ԵՐԱՄԵԱՆ

Կը մասնակցին՝ ՏԻԿ. ԴՈՒՐԵԱՆ-ԱՐՄԷՆԵԱՆ, Գ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ, Պ. Պ. Լ. ԵՐԱՄԵԱՆ, ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ, ԿՈՍՏԱՆԵԱՆ, եւայլն:

ԳԻՆԵՐԸ՝ ՊԱՏՈՒԻՐԵ ՏՈՄՍԵՐԷՆ ԶԱՏ.— 25, 15 ԵՒ 10 ՖՐԱՆՔ

Տոմսակները կը ծախուին բոլոր հայկական ճաշարաններէ

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ (ՀԱՅ-ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ)

Ա. ՇԱՀ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ՕՏԱՐ ՏԱՂԱՆԴԱՒՈՐ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐՈՒ

PETIT JOURNALի ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ, 21 Rue CADET (Métro CADET)

20 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ ԺԱՄԸ 9ԻՆ

ԿԸ ՎԵՐՋԱՆԱՅ ԱՄԷՆԷՆ ՈՒՇԸ՝ ԺԱՄԸ 11ԻՆ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԴԵՐԱՍԱՆԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲԸ ԱԼՖՕՌՎԻԼԻ ՄԷՋ

Վաղը կիրակի ցերեկ ժամը 2.45ին

Ալֆօռվիլի մաոշէի մեծ սրահին մէջ (Rue Etienne Dolet)

ՊԻՏԻ ԲԵՄԱԴՐՈՒԻ — ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԽՆԱՄՔՈՎ

ՉԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ

Պոլսական կեանքէ առնուած կատակերգութիւն 3 արար

Տէքօրներու եւ զգեստի մասնաւոր հոգ տարուած է

ԳԻՆԵՐԸ.— 7, 5 ԵՒ 3 ՖՐԱՆՔ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Պէլֆօրի Վարդգէն խումբի դասախօսական ժողովը վաղը կիրակի առաւօտ ժամը 11.30ին, ընկ. Պաղեանի սենեակը Caserne d'Offemont: Կը խօսի ընկ. Անտրէ: Կը հրաւիրուին Պէլֆօրի եւ Հէրիքուրի ընկերները:

Հ. Յ. Դ. Վալանսի «Համազասպ» խումբի ընկերները ժողովի կը հրաւիրուին 3 Հոկտ. երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8ին:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի մասնաճիւղի Ընդհ. Ժողովի Մայր Դիւանը ներսի կը հրաւիրէ բոլոր անդամները Ֆլօրիա ճաշարանին մէջ, այսօր Շաբաթ իրիկուն, ժամը ճիշդ 9ին: Օրակարգ՝ Շրջանային Ժողովի մասին պատգամաւորական ընտրութիւն եւ վարչութեան ընտրութիւն:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Շավիլ-Վիռօֆլէյի մասնաճիւղի ժողովը այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 163 Café Restaurant de l'Avenirի սրահը, (Pointe de Chavilleի համբակաւքի կայարանին ճիշդ դէմը): Օրակարգի կարեւորութեան պատճառաւ անհրաժեշտ է բոլոր գործօն եւ համակիր անդամներու ներկայութիւնը:

ԽԱՐԲԵՐԴՑԻՆԵՐՈՒ Հայրենակ. Միութեան Ընդհ. անդամական ժողովը՝ այսօր Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին՝ 44 Rue de Montrouge, Gentilly: Օրակարգ. վարչական կարեւոր հարցեր:

ՅԱՐԴԻՈՂԻ Ընդհ. ժողովը յառաջիկայ Հինգշաբթի (6 Հոկտ.) իրիկուն, Ֆլօրիա ճաշարանին վերնայարկը: Կը հրաւիրուին անդամները սախպողաբար:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Անդրանիկ Հաճընլըեանէ որ Փարիզ կը գտնուի իր հասցէն իմացնել ընկերոջն նոր եկած Artin Mardinianի, 20 Rue Rodier Paris.

Վաճառել տեղեակ դիւրամատչելի պայմանով. փոքր ս'իթալի գիւղերի փազարին անմիջապէս կից: Դիմել՝ Լեւոն Ցոնիկեանի, 12 Rue Elie. Gentilly, (Seine).

ՍՏԱՑԱՆՔ ՆՈՐ ՓԼԱՔՆԵՐ

Հայերէն.— Թուրքերէն երգեր.— Թամպուրի ճէմիլ, Հաճի Նաշար, Աշիր, Իպրահիմ, Քէմանի Անաստաս.ի, Թաքսիմ, կոնչերտ եւ շարքըներ, զեղչեալ գիներով:

Դիմեցէք՝ Արեւելեան Նպարավաճառ Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆի

28, Rue Le Sage, PARIS (20e) — Téléphone : Ménil. ...

Métro Belleville : Tramway ...

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵ...

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro : Gare de l'Est — Téléphone : Nord 84-64

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30— Կիրակի եւ տօն օրեր ...

ԶԱՆԱԶԱՆ ԳԻՐՔԵՐ

20 ՖՐ.Է ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՊՍՊՐՈՂԻՆ 5 ՖՐ.ՆՈՑ

ԵՒ 30 ՖՐ.Է ՎԵՐ 10 ՖՐ.ՆՈՑ ԳԻՐՔ ՄԸ ՆՈՒԷՐ

Ժամագործ Մինոս 2, Վարդեր թէրէզը 3, Զարշելը Արթին ... Լենի 3, Արշին մալ ալան 4, Սէւ թէ ճերմակ 3, Կրապինէլլա 8, ... գազ 10, Տղու հոգիներ 6, Երազահան 6, 8, 10, 12.50, Երգարան ... 10.25, Շողոքորթը 5, Աքու լալա 5, 7.50, 20, Լոյս զուարթ 3, ... գանի անկումները 2.50, Անայշ 5, Երանոս ազբար 2, Պաշտօնս ... 2, Կոյսի մը օրագիրը 5, Համաւտը 3, Ալսօր Հերթաթերթու 3, ... պրոհ 5, Ծանր'ը գիրք 6, Զարլաթօն 1.50, Եօթը պատմուածքներ 5, ... ազէկէք 20, Տօքթ. Մորի վէէժը 4, Թուղթը պէտ 5, Փարոսի ... 2, Երկու խուլեր 2.50, Պէպէքը 10, Բժիշկին գիրքէն փրցուած ... Արօսէն Լիւքէն 18, Ռաֆայէլ 18, Համլէթ 10, Օթէլլօ 10, ... Կալապետ 4, Լէպլէպիճի 5, Սիրելու եւ սիրուելու արուեստը ... քերթուածները 5, Խօսքաիւղի քնաշրջիկը 10, ... Եղբայր 6, Ինքնուսուցիչ դրագրասութիւն 10, Ովասիս 20, ... 5, Աշուղ Ղարիպ 5, Հէքիմարան 50, Մասնան Մանկանց 50, ... Համար 20, Ծամքորդը 20, ՇԱՆԹի Կինը 6, Դարձը 8, ... Կայսրը 10, ՕՏԵԱՆԻ, ՋՕՀՐԱՊԻ ամբողջ գործերը, Արշակ Բ, ... լայերն տակ 5, Լը Պարտալէէ 2, Նամուս 10, Զար Ոգի 10, ... 10, Արտիստը 20, Ցակօբոս աղա 3, Թիւպէր թիւլօզ 2.50, ... 2, Ինչպէս նաեւ՝ ՉՈՒՀԱՃԵԱՆԻ Նօթաներէն Ave Maria 2.50, ... ԿՈՄԻՏԱՍ Վրդ.ի Հայաստանը 25, Հովիկ եւ Բալլիկին ... զութիւնք Ս. Պատարագի 4, եւ ուղղուած ամէն տեսակ գիրք: ... մեր գիրքերը: ԳՐԱՑՈՒՑԱԿԸ ՁՐԻ: Դիմել նամակով՝ VAHRAN ...

5 Ave. Quihou, St. Mandé (Seine).

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-...

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ ... ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ. ... գէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3-5, ... կորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը 1—3. ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19, Կիրակի 9-12.

«LE FOYER FRANÇAIS»

Արդէն ծանօթ է իբրեւ հաստատութիւն մը, որուն նպատակն է՝ օտարներուն ֆրանսերէն սորվեցնել ծրիօրէն, եւ դիւրացնել անոնց ստացական հպատակութիւնը:

Նախագահն է Պ. Փոլ Փէնլըվէ, որմէ յետոյ կուգան բազմաթիւ կարեւոր անձնաւորութիւններ:

Յառաջիկայ երկուշաբթի (3 Հոկտ.) կը վերաբացուի վարժարանը, 23 Rue Cujas, մէթրօ Սէն Միշէլ կամ Օտէօն: Դասաւանդութիւնք տեղի կ'ունենան երկուշաբթի եւ չորեքշաբթի իրիկունները ժամը 8.30էն 10:

Նոյն վարժարանին ուսուցիչն է փաստաբան Պ. Թէլլալեան: Կը յանձնարարենք որ Հայերը օգտուին այս ծրի եւ պատեհ առիթէն:

Կ'ուզուի ժամագործութիւն սորվիլ ուզող աշկերտ մը 16-18 տարեկան, դիմել՝ Գէօքճէնեանի 49 Rue Fondary, Paris (15e).

Ծախու է հայ տպագրական գիրեր ու գործիքներ: Դիմել՝ նամակով D. Kévorkianի, 312 Rue St. Jacques, Paris (5e).

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Գարակէօզեան հաստատութեան դերձակատան մէջ մէկ ու կէս տարի աշխատած տղայ մը՝ 17 տարեկան՝ կը փափաքի Փարիզի մէջ դերձակ վարպետի մը քով աշխատիլ: Գրել՝ Foyer Howard Karagheusian, la Gaudinière, la Ville-aux-Clercs, (L. et Ch.).

ՃԱՇԱՐԱՆ ՄԱՍ...

Առաջին անգամ ըլլալ... ուած է փոխ մը Էէ... հայկական ճաշարան... կան եւ Արեւելեան ... բակուրներ եւ ամ... սարկութիւն:

Յ. ՄԱՆ...

ՍԱԿԱՐԱՆ

30 Սեպտեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Անգլիական,	L. St.
Տոլար,	Dollar
Մարք (ոսկի) 100	Mark
Թրքական Ոսկի	L. Tq
Թրք. ոսկի	» »
Մէճիտիէ	Médjidié
Լէվա 100	Léva
Դրախմի »	Drachme
Լիր »	» Lire
Պելճ. ֆրանք »	Frc. Belge
Զուից. »	Frc. Suisse
Լէյ 100 հատը	Ley
Չերվօնեց	(10 Roubles)

ԱՐԺԷԹՂԹԵՐ

Եգ. Թրք. Ցանկէն I	Cr. Fonc. ...
»	II
»	III
Թումնիի երկաթ.	Lots ...

IMPRIMERIE - MASSIS

208bis, Rue Lafayette ...

Le Gérant : H. TEU...

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տարի
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 2 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1927

2 OCTOBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 456

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

Մ Ե Ն Ք Մ Ե Զ Ի

Տարուէ տարի ժողովրդականացնելով «Դաշնակցութեան Օր»ը, մեր Մարմինները կը հետապնդեն քանի մը նպատակներ.

1. Տարին մէկ անգամ յիշատակի տօն մը կատարել այն բոլոր ռազմիկներուն համար — մտքի ու բազուկի հերոսներ — որոնք ինկան հայկական ազատագրութեան ճամբուն վրայ:

...նեք, հատուածական խնդիր չկայ այստեղ, եւ մեզի համար յարգելի են բոլոր անոնք որ՝ ճիգ մը նուիրած են այդ [illegible] երկունքին:

2. Յարգելով եւ փառաբանելով զոհերը, արծարծել, վերակենդանացնել անոնց դաւանանքն ու աշխատանքը, ստեղծել ներշնչման պահ մը: Ճառագայթ մը փրցնել անոնց հոգիներէն եւ տարածել ամբողջ բազմութիւններու վրայ:

3. Յետադարձ ակնարկ մը նետելով կտրուած ճամբուն վրայ, իմանալ չարն ու բարին, եւ նոր ու աւելի ամուր հաւատքով փարիլ գործին:

4. Հանդէսներով, ատենախօսութիւններով եւ հրատարակութիւններով ժողովրդական լայն խաւերուն բացատրել Դաշնակցութեան առաջադրութիւնները: Կարճ խօսքով՝ մանրել, ժողովրդականացնել անոր գաղափարներն ու գործերը, որոնց մասին ծուռ կամ կիսկատար ծանօթութիւններ ունին շատերը, մինչեւ անգամ ընկերներ:

5. Իւրաքանչիւր տարի յստակ եւ թանձրացեալ ձեւով ներկայացնել այն անմիջական հոգերը, որ կը բխին օրուան պահանջներէն, հետեւաբար եւ կը զբաղեցնեն Դաշնակցութիւնը:

6. Ու վերջապէս, նոյն այդ աշխատանքին իրագործման համար, աւելի եռանդուն գործունէութեան մղել Դաշնակցական շարքերը եւ բոլոր անոնք որ կը հաւատան մեր գաղափարներուն եւ ուժին:

Որոշուած՝ 1924ին, 10րդ Ընդհ. Ժողովին կողմէ, «Դաշնակցութեան Օր»ը դարձեր է արդէն ժողովրդական տարեդարձ մը:

Ամէն տարի այս շրջանին, այդ Օրը կը տօնուի աշխարհի բոլոր մասերուն մէջ, ուր որ հայկական համրանք եւ դաշնակցական փեթակ մը կայ: Բացի Հայաստան աշխարհէն, ուր մարդիկ ի խորոց սրտի կը հառաչեն եւ կը մռնչեն, բանտերու անկիւնը, աքսորի մէջ, կամ իրենց տունը, միշտ սպասելով լաւագոյն օրերու:

Ու տարուէ տարի, աւելի բազմամարդ եւ աւելի հանդիսաւոր կը դառնան համախմբումները: Քանի կը տեւեն այս տօնական օրերը, այնքան անձկութեամբ կը հեւան ոչ միայն մեր շարքերը, այլ եւ բազմութիւն մը համակիրներու եւ այսպէս կոչուած չէզոքներու, որոնք չեն խօսիր, սակայն կը խոստովանին թէ չունինք ուրիշ ուժ, բայց եթէ մեր սեփական բազուկը:

Դաշնակցութիւնը շատ սիրով տեղի կու տար, եթէ գտնուէր այդ ուժը, աւելի համապատասխան՝ հայ ժողովուրդի տենչերուն, աւելի անձնուէր եւ հզօր:

Անոնք որ հերոս Անդրանիկի անունով կ'երդնուն այսօր, գիտեն է խոստովանին թէ այդպիսի տիպարները երկինքէն չեն իջնար, ոչ ալ պողոտաներուն վրայ կը բուսնին: Անոնք ժառանգորդն են տառապանքի, յեղափոխական ընդվզումի եւ անհուն պայքարի սերունդի մը: Մէկ մասնիկը՝ մարտական ամուր կազմակերպութեան մը, որ կը խորհի, կը մաքառի, յաճախ կը վրիպի, բայց եւ այնպէս կը շնչէ ու կը գործէ մինչեւ վերջնական նպատակը:

Եւ քանի այս ժողովուրդը Անդրանիկներ կրնայ արտադրել, գո՞ւր է դաս մը մարդոց վայնասունը, հայկական դատի ձախողման մասին:

Անդրանիկը փառաբանած ատեն, կարելի չէ մէկդի դնել անոր գաղափարներն ու մղած կռիւները, անոր դաւանանքն ու գործը: Այլապէս, ողբալի զաւեշտ մը պիտի դառնային բոլոր օրհներգութիւններն ու սգահանդէսները: Չմոռնանք, չմոռնանք, բարեկամներ, հերոսին վերջին աղաղակը, հոգեվարքի պահուն.

— փափաքս անկատար մնաց... կը մեռնիմ կիսատ ձգած գործս...

Քամնելի զուգադիպութեամբ մը, ճիշդ այն պահուն ուր հերոս մը կ'ողբանք եւ «Դաշնակցութեան Օր»ը կը տօնենք, Երեւանէն կը հասնին ըմբոստացուցիչ լուրեր՝ նոր ձերբակալութեանց մասին: Հարիւրաւորներ՝ բանտարկուած կամ աքսորուած:

Քառասուն տարիէ ի վեր վարժուեր էինք Թուրքիայէն լսելու նման գոյժեր: Այսօր հայրենիքի զաւակները արիւն-արցունք կուլան իրենց իսկ ազգակից իշխանաւորներու ձեռքով...:

Երանի՛ թէ կարենային ապացուցանել որ այս բոլորը կ'ըլլան Դաշնակցութեան «դաւադրական գործունէութեան» հետեւանքով: Ամերիկեան Նպաստամատոյցի պաշտօնեաներ, տասնըվեց տարեկան պատանիներ, ուսուցիչներ եւ գիւղատնտեսներ, սպաներ եւ զինուորներ, — այս բոլորը՝ դաւադիր Դաշնակցութեան ձեռքին մէջ...:

Մինչդեռ, ինչ որ տեղի կ'ունենայ — աւելորդ անգամ մըն ալ կ'ապացուցանէ թէ՝ բռնութիւնը սանձարձակ չոքեր է հայ ժողովուրդի մէջքին, եւ հետեւաբար, աւելի քան երբեք անհրաժեշտ է բոլոր յեղափոխականներու եւ հայրենասէրներու Դաշնակցութիւն մը:

Շ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆՈՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՄԻԱՅՆ ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏԻ ՄԷՋ 118 ՀՈԳԻ, ՈՐՈՆՑ 25Ը ՍԱՍՈՒՆՑԻ

ՄՕՏ ՀԱԶԱՐ ՏՈՒՆ ԽՈՒԶԱՐԿՈՒԱԾ

Երէկ հրատարակեցինք Հայաստանի մէջ կատարուած նոր ձերբակալութեանց առաջին լուրը, որ Երեւանէն հաղորդուած էր Օգոստոս 10 թուակիրով:

Ստորեւ կ'արտատպե՛նք Դրօշակի Թղթակցութեան երկրորդ մասը, ընթերցողին ձգելով ամէն խորհրդածութիւն: Ինչպէս գրած էինք, ձերբակալութիւնները սկսած են Յուլիս 30ին: Առաջին լուրը առանձին յիշելով իւրաքանչիւր քաղաքի զոհերու թիւը, կը ներկայացնէր համագումար 252 հոգի, առանց հաշուելու Ամերիկեան Նպաստամատոյցի պաշտօնեաները եւ շարք մը զինուորականներ եւ գիւղացիներ, որոնց թիւը կը հասնէր 150ի: «Այն թիւը որ ձեզ գրեր էի, այժմ հնգապատկուած է», կ'ըսէ Օգոստոս 22 թուակիր նամակը.

ԵՐԵՒԱՆ, 22 Օգոստոս

... Նախորդ նամակով ձեզ յայտնեցինք Հայաստանում եւ ընդհանրապէս խորհրդային աշխարհում կատարւող զանգւածային ձերբակալութիւնների մասին: Այն թիւը, որ ձեզ գրել էի, այսօր հնգապատկւած է: Հայաստանի թէ՛ կենտրոնի եւ թէ՛ շրջանների բոլոր բանտերը լեփ լեցուն են քաղաքական բանտարկեալներով: Բրէական բաժիններից հարիւրներով ազատում են, քաղաքական բանտարկեալներին տեղ բանալու համար: Կարգադրուած է շտապ կերպով Ջալալօղլում մի մեծ շէնք վերածել բանտի: Տեղումս չէկիստների համար կառուցւող շէնքը եւս պիտի յատկացւի բանտարկեալներին:

Շրջաններում բանտարկեալներին տալիս են միայն մէկուկէս ֆունտ հաց եւ ուրիշ ոչինչ:

Նրանք, ովքեր անկուսակցական են եւ մի քիչ յարգանք են վայելում իրենց շրջաններում, բոլորը ձերբակալւած են: Շրջաններում աչքի ընկնող մարդ չի մնացել: Կան ընտանիքներ, որոնց 16 տարեկանից բարձր տղամարդիկ, 2—3 հոգի, ձերբակալւած են: Միայն Վաղարշապատի գաւառից ձերբակալւած են 118 հոգի, որոնցից 25ը Սասունցիներ. Զոլոն եւ ուրիշները: Ոչ մէկը չի համարձակւում հեռանալ քաղաքից կամ գիւղից. այլապէս ձերբակալւում է:

1921 թւից մինչեւ այսօր Հայաստանում նման դէպքեր չէին պատահած:

Փոքրիկ Ղամարլուի շրջանից ձերբակալւած են 33 հոգի: Քաղաքի մէջ ձերբակալւած են 6 հոգի: Ձերբակալւած են շրջանային բոլոր գիւղատնտեսները եւ ուսուցիչների մեծ մասը: Դեռ շարունակւում են ձերբակալութիւնները: Օր չի լինում, որ շրջաններից լուրեր չհասնեն նոր ձերբակալութիւնների մասին: Քիչ չէ խուսափողների թիւը: Մի քանի դէպքում ձերբակալւողի եւ ձերբակալողների միջեւ ընդհարում է տեղի ունեցել:

Շարունակ խուզարկութիւններ են լինում: Քանդում են տների յատակը, պատը եւն., այնպէս, որ խուզարկւած տները կարիք են զգում վերանորոգման: Խուզարկել են մօտ հազար տուն, բայց իրենց ցանկացածը չեն գտել:

Տաճկահայ նոր կոմունիստները շատ են լցւած տաճկահայութեան դէմ: Հրանտ Կարինեանը (Վանեցի) իրենց բջիջի ժողովում առաջարկում է ամենախիստ միջոցներ ձեռք առնել Տաճկահայերի դէմ, որովհետեւ նրանք խորհրդային իշխանութեան ամենամեծ թշնամիներն են: Ուրիշ տաճկահայ կոմունիստների հետ վէճի բռնւած ժամանակ, խիստ ծեծւում է Հրանտ Կարինեանը:

Օգոստոս 17ին Երեւան հոգի գաղտնի ուղարկւած են Թիֆլիս, առանց յայտնելու նրանց հարազատներին: Բանտերի եւ Չեկայի առջեւ այնպիսի մեծ պոչ է կազմւում, որ մէկին հինգ ժամից հազիւ է հերթ հասնում ճաշ տալու համար: Թէ շրջաններում եւ թէ Երեւանում ճաշը ընդունում են շաբաթական երկու անգամ. իսկ տեսակցութեան մասին ոչ մի խօսք: Ձերբակալւածների ընտանիքները շատ ծանր վիճակում են: Ընտանիքներ կան 6—7 հոգուց բաղկացած, որոնք մեռնում են քաղցից: Ծանր վիճակի մէջ են նաեւ աքսորականների ընտանիքները:

Ալիւր չլինելու պատճառով, քաղաքում 20—30 մասնաւոր փուռեր փակւել են: Ցորենի գինը 1 ր. 80 կոպէկից բարձրացել 2 ր. 80 կ.ի: Ամէն ինչ թանկանում է օրէց օր: Անապաստան երեխաների թիւը օրէց օր շատանում է եւ դրանց մէջ եղած աղջիկները պոռնկութեամբ են պարապում:

Քաղաքներում եւ գիւղերում ժողովներ են գումարում եւ պահանջում են զէնքերը յանձնել, մինչդեռ իրենց քթի տակ Շարուրի Թուրքերը շատ հապճեպով զինւում են:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՆԱՒԱԶՆԵՐՈՒ ԸՄԲՈՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ուրբաթ կէսօրին Թուլոնի առջեւ խարսխած «Էրնէսթ-Ռընան» զրահապատ յածանաւի նաւազները մերժեցին սեղան նստիլ, երբ ճաշի զանգակը հնչեց: Նաւազներէն ոմանք նախատական խօսքեր ըրին սպաներու հասցէին: Այս ցոյցը համայնավարական բնոյթ ունէր: Հրամանատարը ձերբակալել տուաւ 50 նաւազներ և անոնց 4 պետերը, զորս յածանաւի բանտին մէջ արգելափակեց:

Թուլոնի բանտարկեալ նաւազներու ապստամբութեան մասին գրեցինք երէկ: Նոր տեղեկութիւններու համաձայն, ըմբոստութեան պատճառն է բանտարկեալներէն մաս մը Մալպուսքէի բանտը փոխադրելու որոշումը: Բանտարկեալները օրական 5—6 ժամ տարապարհակ աշխատանք կը կատարեն: Այդ ձեւով յաջողած էին կարգ մը գործիքներ ձեռք անցընել եւ խորտակել միջնորմ մը: Ամէն խցիկի մէջ 12 հոգի կայ, առաջին միջնորմը քանդուելէ յետոյ, միւսները կը միանան եւ հետզհետէ ձեղունն ալ ծակելով 78 բանտարկեալներ իրարու հետ հաղորդակցութեան մէջ կը մտնեն: Արիւնի մէջ թաթխուած ճերմակեղէններ՝ իբրեւ կարմիր դրօշ կը բարձրացնեն եւ «Էնթէրնասիոնալ»ը կ'երգեն: Գիշերը կարելի կ'ըլլայ ձերբակալել 24 հոգի. անօթութիւնն ու անքնութիւնը կը ստիպեն մնացեալ 54 հոգին անձնատուր ըլլալ առաւօտուն: Բոլորն ալ ձեռնակապերով կը փոխադրուին նոր բանտը:

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԵՐԵՔ ՀԻՄՆԱԴԻՐՆԵՐԸ
ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ, Ս. ԶԱՒԱՐԵԱՆ, ՌՈՍՏՈՄ (Ստ. Զօրեան)
(Դաշնակցութեան ծննդեան առթիւ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ֆրանսեւռուս դաշինք ?

«Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի դիւանագիտական աշխատակիցը կը գրէ թէ Մոսկուայի մէջ տարօրինակ գաղափարներ ունին վերջերս Խորհրդային Միութեան կողմէ Ֆրանսայի առաջարկուած ոչ-յարձակողական դաշինքին մասին: Այսպէս, մտադրութիւն կայ Ֆրանսայէն պահանջելու երեք պարտաւորութիւններ, զորս կարելի չէ հաշտեցնել իր Ազգերու Դաշնակցութեան անդամի հանգամանքին հետ: Ասոնք են՝

1.— Ֆրանսա պէտք է ուխտէ չէզոքութիւն պահել Խորհրդային Միութեան մղած բոլոր պատերազմներուն մէջ, բացի Լեհաստանի հետ պատերազմէ մը:

2.— Ֆրանսա բացարձակապէս պէտք է ճանչնայ Խորհրդային Միութեան ներկայ սահմանները, մէջն ըլլալով գրաւուած երկիրները, ինչպէս կովկասի հանրապետութիւնները, որոնք, հակառակ իրենց բնակիչներու ազգային ձգտումներուն, զինուորական գրաւումի եւ ահ ու սարսափի վարչաձեւի մը ենթարկուած են:

3.— Ֆրանսա պէտք է խոստանայ չմասնակցիլ ո եւ է տնտեսական միջոցի Խորհրդային Միութեան դէմ, ինչպէս պոյքոթ կամ պաշարում մը, նոյն իսկ եթէ յանձնարարուի Ազգերու Դաշնակցութենէն: Ուրիշ խօսքով, Ֆրանսա յանձնառու պիտի ըլլայ իր վէթօն դնելու Ժընեւի կողմէ ձեռք առնուելիք այս կարգի ո եւ է միջոցի դէմ:

Մոսկուայի մէջ կը խօսուի նաեւ թէ ֆրանքո-խորհրդային խառն յանձնաժողով մը պիտի կազմուի՝ վիճաբանութեան ենթարկելու համար այն բոլոր դժուարութիւնները, որոնք կրնան ծագիլ երկու երկիրներուն միջեւ, սակայն զանոնք կարգադրելու իրաւասութիւն պիտի չունենայ: Արդ, յայտնի է թէ Մոսկուա հակառակ է Միջազգային Ատեանի իրաւարարութեան:

«Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի աշխատակիցը չի տար իր լուրերուն աղբիւրը:

Յեղափոխութեան տասնամեակը

«Թայմզ»ի Ռիկայի թղթակիցը կը հեռագրէ — Քաղաքական Բիւրօն հրահանգած է խորհրդային կառավարութեան եւ համայնավար կուսակցութեան զանազան կազմակերպութեանց, որ իրենց կարելին ընեն՝ պոլշեւիկեան յեղափոխութեան տասնամեակի տօնախմբութիւնը օգտագործելու՝ թէ երկրի եւ թէ արտասահմանի զանգուածներուն մէջ խորհրդային կառավարութեան հմայքը բարձրացնելու համար:

Մեծ գումարներ տրամադրուած են՝ լայն գրգռութիւն եւ համայնավարական ցոյցեր ընելու համար Եւրոպայի, Ափրիկէի եւ Ասիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ: «Իզվեստիա» կ'ըսէ թէ 1200 հիւրեր հրաւիրուած են՝ հանդէսներուն ներկայ ըլլալու համար: Ասոնք Մոսկուա եւ Լէնինկրատ պիտի մնան երեք շաբաթ եւ իրենց ծախքերը պիտի հոգայ պետական սնտուկը: Պիտի այցելեն նաեւ Խորհրդային Միութեան զանազան շրջանները: Հրաւէրներ ղրկուած են յանուն կարմիր սէնտիքաներու, մարզական միութիւններու, գործակցականներու եւլն.: Հրաւէրները ուղղուած են թէ օտար կազմակերպութեանց եւ թէ անհատներու: Հրաւիրեալներուն մէջ են Հնդկաստանի, Հնդկաչինի, Արաբիոյ, Եգիպտոսի, Հիւսիսային եւ Հարաւային Ափրիկէի ազգայնական շարժումներու վարիչները: Վաթսուն մասնաւոր պատուիրակներ կը սպասուին Անգլիայէն, 60 Գերմանիայէն, 50 Միացեալ Նահանգներէն եւ 30 Ֆրանսայէն:

Հոկտեմբերին եւ Նոյեմբերին մասնաւոր պրոպագանդի «Ցուցահանդէսներ» պիտի սարքուին մանաւանդ Պերլինի, Փարիզի, Լոնտոնի եւ Նիւ Եորքի մէջ, ցոյց տալու համար Խորհրդային Միութեան մէջ ձեռք բերուած արդիւնքները: «Ճամբորդող խմբակներ» պիտի այցելեն Վիեննա, Փրակա, Պեռն, Աթէնք, Պոլիս, Թէհրան, Թոքիօ, Ստոքհոլմ եւ Շիքակօ: Յիշեալ քաղաքները պիտի ղրկուին մասնաւոր գործիչներ, որոնք ցուցահանդէսները բացատրելու պատրուակին տակ պոլշեւիկեան քարոզութիւններ պիտի ընեն:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՓԱ՛ՌՔ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ ԻՆԿԱԾ ԲՈԼՈՐ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐ[ՈՒՆ]

ՕՐՈՒԱՆ ԻՄԱՍՏԸ

Երեք տարիէ ի վեր է, որ գաղթօճի միտքը յղացուած է իւրաքանչիւր տարի մէկ օր Հ. Յ. Դաշնակցութեան յատկացնելու, հաստատելու «Դաշնակցութեան Օր»ը, Հոկտեմբերի սկիզբը։

«Դաշնակցութեան Օր»ը տօնն է հայ ժողովուրդի մարտական սերունդին։ Իւրաքանչիւր անգամ խորին երկիւղածութեամբ եւ անհուն խանդավառութեամբ կ'ողջունէ այդ Օրը, որ իրեն համար աշխարհի ամէնէն կարեւոր տօներէն մէկը կը համարուի։

Այս անցողակի շրջանը, որուն մէջ կ'ապրին Դաշնակցութիւնը եւ անոր բազմաճիւղ գանգուածները, տեսակ մը վերակազդուրման եւ վերանորոգութեան շրջան է։

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, քանի մը տանեակ տարիներու անընդհատ կռիւներէն ու պայքարներէն յետոյ, պէտք ունէր հանգստի եւ ինքնամփոփման, կազդուրուելու համար իր շարքերը։ Դաժանօրէն ստուարացած մասնաւորականներու տեղ նորերը պիտի հասնէին, անհետացած մարտիկներու բացը պիտի լեցնէին մ'արտնչումի նորահաս հաւատաւորներ եւ ու հասարակ կուսակցութիւնը պիտի վերստանար իր նախկին ուժն ու տարողութիւնը։

Դաշնակից պետութիւններու կատարած դաւը Հայաստանի հանդէպ, ինչպէս նաեւ յեղափոխական կոչուած օտար եւ հայանուն հոսանքներու կողմէ մեզի տրուած հարուածէն յետոյ, այնպիսի շփոթութիւն մը ստեղծուած էր մեր քաղաքական կեանքի եւ ըմբռնումներուն մէջ, որ նոյնիսկ մեր շարքերը շատ դժուարութեամբ կրնային յստակօրէն տեսնել թէ ինչ կատարուած էր։ Շատեր այն կարծիքն ունէին թէ Դաշնակցութիւնը ստացած է այնպիսի մահացու հարուած մը որ իր գոյութիւնը պիտի դառնայ խնդրական ու չպիտի կարենայ բուժել իր վէրքերը եւ կրկին մտնել քաղաքական կրկէսը։ Սակայն երկար չտեւեց այս շփոթութեան շրջանը եւ կուսակցութիւնը մնաց անսասան։ Ընոր անցեալի գործունէութիւնը եւ քաղաքական ուղղութիւնը գերագոյն երաշխիքներն էին իր ապագայ ընելիքներուն եւ ուղղութեան։ Հայկական քաղաքական հորիզոնին վրայ չերեւցաւ լուրջ հոսանք մը, որ հայ ժողովուրդի ազատագրական պայքարին լծուէր ու հաւատք ներշնչէր թէ՝ Դաշնակցութեան կիսատ թողած գործը ինք պիտի շարունակէ։ Ընդհակառակն, օտար ուժերու օգնութեամբ Հայաստանի իշխանութիւնը յափշտակող խմբակը իր ազգադաւ գործունէութեամբ ապացուցից տուաւ թէ հայ ազգային հաւաքականութեան ու անոր վերջնական ազատագրութեան ոխերիմ հակառակորդ մըն է։

Այս պարագան աւելի եւս շեշտեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան կարեւորութիւնը եւ մեր շարքերէն անոնք որ պահ մը կը հաւատային թէ նորեկները այլ ճանապարհներով պիտի շարունակեն Դաշնակցութեան կիսատ թողած գործը, փորձով տեսան հակառակը եւ շատեր իրենց յոյսի խարիսխը նետեցին Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ու նախկին բոյսառութեամբ կրկին բոլորուեցան անոր շուրջը։

Դեռ աւելին։ Թրքահայերէն շատեր, որ կը կարծէին թէ խորհրդայիններու միջոցով ատոմճանաբար պիտի մօտենային արեւմտահայութեան քաղաքական փրկութեան, փորձով տեսան թէ արեւմտահայ դատը այնպէս ատելի է նորեկներուն համար որ ամէն ճիգ կը թափեն յուսահատեցնելու զանոնք եւ վերջնապէս ջնջելու գոյն քաղաքական միջազգային սեղանէն եւ նոյնիսկ արեւմտահայերու սրտէն։ Ըմբռնած հայեցակէտը այժմ ձգտող անոր մօտեցումին հանդէպ նոր մտաւորականութեան եւ մարտնչող ուժերուն դէմ։

Այս պարագաներուն տակ, երբ արեւմտահայութիւնը իր թափառական վիճակէն ազատուելու եւ իր քաղաքական իրաւունքներուն տէր դառնալու կը ձգտի, աւելի քան երբեք, կը տեսնէ թէ Դաշնակցութիւնը միակն է, որ իր գէնքի ու պայքարի քաղաքականութեամբ ամբողջապէս նուիրուած է անոր ձգտումներու իրականացման։ Այլ խօսքով, Դաշնակցութիւնը ինքը ժողովուրդն է, իսկ մեր մարտնչող սերունդը՝ Դաշնակցութիւնը։

Այս ճշմարտութիւնը կուգայ մեզի ըսելու թէ՝ Դաշնակցութիւնը իբրեւ մեր մարտնչող սերունդի հաւաքական ուժն ու տենչանքը, իր հզօր ու կուռ կազմակերպութեամբ, աւելի անհրաժեշտութիւն մըն է արեւմտահայ ժողովուրդին համար քան երբ եւ իցէ։

Այս յստակ գիտակցութեամբ ու ըմբռնումով է, որ Դաշնակցութիւնը որոշած է ամէն տարի յատուկ Օր մըսահմանել, որ պիտի ըլլայ տեսակ մը ռազմափորձ, մեր ուժերը շարժման մէջ դնելու եւ զանոնք մարզելու, ապագայ իր աշխատանքներուն պատրաստ վիճակի մէջ պահելու համար։

Դաշնակցութեան Օրը միաժամանակ բոլոր գաղութներու եւ շրջաններու մէջ ժողովուրդը կը համախմբէ հրապարակային հանդիսութիւններուն, բարոյական ուժեր կապով մը կապելով, իր ծոցէն ծնած մարտական մեծ կուսակցութեան հետ, որու վրայ դրած է վաղուան իր քաղաքական յոյսերու իրականացումը։ Այդ հաւաքուին այդ օրը անգամ մը եւս հանդիսաւորապէս իմանալու եւ խորհրդածելու թէ ժողովուրդի մը ազգային կերտելու միակ ու փոխանելի գրաւականը պիտի հանդիսանայ իր սեփական ուժը եւ ինքնավստահութիւնը, առանց որուն կարելի չէ քաղաքական աշխատանք կատարել։ Պիտի իմանայ թէ անողնայարներու բոլոր քարոզները — դիմել օտար ուժերու բարեացակամ օգնութեան — վտանգաւոր թոյներ են մեզ ինքնապաշտպանութեան առաջնորդելու համար։

Մէկ խօսքով այդ օրը եւ անոր յաջորդող բոլոր օրերը պիտի դառնան ներշնչումի վերակազմութեան, ուժերու ամփոփման լաւագոյն աղբիւր մը եւ խթան մը, պատրաստուելու գերագոյն օրուան համար, որ պիտի չուշանայ։

Յ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

ՍԵԼԱՆԻԿԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԸ

Աթէնքի Նոր Օրը հաւաստի աղբիւրէ կ'իմանայ, թէ Մակեդոնիոյ ընդհ. կառավարիչը հրաւիրած է Սելանիկի ազգ. իշխանութեան ներկայացուցիչները, եւ թելադրած որ առաջնուան պէս վարեն գործերը։ Կառավարիչը համոզուած է թէ Մաղլըմեան եպսկ. ունի իրաւասութիւն չունի այդ շրջանին վրայ, եւ թէ Առաջն. փոխանորդը կը վայելէ կառավարութեան վստահութիւնը։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ

(Ձայն մը երկրէն)

Խորհրդային իշխանութիւնն առաջին օրէն իսկ, ոչ մէջ միջոցի առջեւ կանգ չառնեց, Հայաստանի մէջ արմատախիլ ընելու համար Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը։

Հարկ չկայ ապացուցանելու, որ այդ բոլորը զուր ջանքեր են։

Եօթը տարիներու պատմութիւնը ցոյց տուաւ, որ Դաշնակցութիւնը երկրի մէջ մնացեր է անսասան եւ երթալով անոր արմատներն աւելի կը խորանան հայ ժողովուրդի սրտին մէջ եւ «դաշնակցական մտայնութիւնը» կը տիրապետէ։ Դաշնակցութեան ձայնը արդէն այնքան ուժգին կը հնչէ, որ նոյնիսկ անոր գաղափարներով վարակուած են իրենց կոմունիստները։ Անոր համոզուելու համար, բաւական է միայն ծանօթանալ այն մեղադրանքներուն, որ ուղղուած են ընդդիմադիրներուն դէմ։

Ո՞ւր է գաղտնիքը, որ իր պարտուած շրջանին եւ անընպաստ պայմաններու մէջ իսկ, նորէն Դաշնակցութիւնն է յաղթանակողը։

Գլխաւոր եւ հիմնական պատճառը, — թերեւս միակը, այն է, որ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կը հանդիսանայ հայ ժողովուրդի ազգային իտէալին արտայայտիչը։ Եւ քանի դեռ չէ իրականացած այդ մեծ իտէալը, ուրեմն եւ Դաշնակցութիւնը պիտի մնայ միշտ անպարտելի եւ անխոցելի։ Իսկ հայ ժողովուրդը դեռ չէ հրաժարած իր իտէալէն, — անկախ եւ ամբողջական հայրենիք ստեղծելու նպատակէն։ Թող աստ համոզուի ամբողջ աշխարհը։

Ապացոյց՝ այն պայքարը որ կը մղուի երկրի մէջ եւ երկրէն դուրս։

Քանի մը խօսք երկրի մէջ մղուած պայքարի մասին։

Հայաստանի հայութիւնը յօշոտուած անվերջ պատերազմներու մէջ, խաբուած միջազգային դիւանագիտութենէն, լքուած ամէնէն, տնտեսապէս ծիւրած, ֆիզիքապէս յոգնած...

Այսպիսի պայմաններու մէջ խորհրդային իշխանութեան գալուստը փրկութեան փարոս մըն էր, որ ցոլաց ամէնուն աչքին։ Սակայն շատ յուսախաբեցան ամէնքը, տեսնելով, որ փրկարար փարոսը շատ էր խաբուսիկ եւ Հայաստանի նաւը սկսաւ զարնուիլ ստորերկրեայ ժայռերուն։

Հայաստանի նոր վարիչները, փոխանակ նկատի առնելու ժողովուրդին կենսական պահանջները ու շահերը, ինկած ցնորամիտ երազներու ետեւէն, ոտնակոխ ըրին հայ ժողովուրդի ազգային բոլոր սրբութիւնները եւ իրենց կոյր ու յամառ քաղաքականութեամբ երկիրը դրին այնպիսի վիճակի մը մէջ, որ սկսաւ շնչահեղձ ըլլալ։ Այլանդակ դիկտատուրան իր մահացու ճանկերով սեղմեց Հայաստանի կոկորդը։

Յուսախաբութեան հետ մէկտեղ, այդ վիճակը առաջ բերաւ ընդհանուր վհատութիւն, հոգիներու մէջ, յոռետեսութիւն ամէն բանի հանդէպ, կորուստ ինքնավստահութեան ու հաւատքի։ Այդ բոլորին վրայ աւելցաւ Լօզանի անզորք հարուածը։ Ամէնքը կարծեցին, թէ պատմութիւններէն իր վերջին խօսքն ըսեր է եւ հայ ժողովուրդը դատապարտուած է ճակատագրի դառն քմահաճոյքին։

Այսպիսի պայմաններու մէջ էր, որ Դաշնակցութիւնը կրկին անգամ հաստատեց, թէ հայ ժողովուրդի նեղ օրերու հաւատարիմ ընկերն է։ Կարճ ժամանակաշրջանի մը մէջ, Դաշնակցութիւնը յաջողեցաւ ոչ միայն վհատութեան առաջքն առնել, ոչ միայն վերահաստատել կորսուած հաւատքը, այլեւ պաշտպանելով ժողովուրդի տնտեսական, քաղաքական ու մարդկային իրաւունքները՝ նորէն վառ պահել զանոնք։

Աժան չի նստիր այդ պայքարը։ Բայց Դաշնակցութիւնը բազմաթիւ անձնուէր ու հերոսական զոհաբերումներով կը հասկցնէ հակառակորդին, թէ գիտէ արհամարհել ամէն վտանգ, թէ անխորտակելի պատնէշ չկայ իր ճամբուն վրայ։ Միշտ այդ պատճառով ալ ժողովուրդը աւելի կը կապուի Դաշնակցութեան։

Բայց միայն այդ չէ։

Խորհրդային իշխանութիւնը չեղաւ այն ուժը, ուր ժողովուրդը տեսնէր ամբողջացումն ու միացումը մեր հայրենիքի երկու գլխաւոր հատուածներու՝ ռուսահայկական եւ թրքահայկական հողերուն։

Խուլ չէ Հայաստանի ժողովուրդը եւ կը լսէ, թէ ինչպիսի շնական եւ ներագործ առաջարկներ կ'ընեն կարմիրեանները։ Որպէսզի միանգամընդմիշտ ազատուին Միացեալ Հայաստանի գաղափարէն, անոնք առաջարկներ կը ընեն Հայաստանէն հեռացնել եւ ցրուել Թրքահայ հատուածը, իբրեւ հիւանդոտ ազգայնական...

Կոյր չէ Հայաստանի ժողովուրդը եւ կը տեսնէ, թէ ինչպէս կարմիր վարիչները իրենց անխելքութեամբ թոյլ տուած են որ օդակուի երկիրը ներսէն եւ դուրսէն, թշնամի տարրերով եւ կրկնակի վտանգուի իր ֆիզիքական գոյութիւնը։ Ան կը զգայ, թէ ինչպէս իր շրջապատը անդադար կը զինուի, իսկ իր կառավարութիւնը ամենավայրագ միջոցներով զինաթափ կ'ընէ զինքը։

Հայաստանի ժողովուրդը օրէ օր կը հետեւի, թէ ինչպէս ներկայ իրաւակարգին շնորհիւ կ'իջնայ իր տնտեսութիւնը, կ'ստաբանայ մշակոյթը եւ կը խախտուին իր բարոյական հիմքերը։ Հայ ժողովուրդը շատ լաւ գիտէ, թէ հայ իշխանաւորները ինչպէս խուլ կը ձեւանան Ախալքալաքի, Ղարաբաղի եւ Նախիջեւանի հայութեան արդար պահանջին հանդէպ — Հայաստանին միանալ — եւ նոյնիսկ կ'աջակցին, որ Վրացին ու Թուրքը աւելի ամուր հաստատուին այդ գաւառներուն մէջ։

Այդ ամէնը, և դեռ ուրիշ պարագաներ չեն վրիպիր՝ Հայաստանցիի սրատես աչքէն եւ ան ակներեւ կերպով կը տեսնէ այն ահաւոր վտանգը, որ կը սպառնայ իրեն, եթէ այսպէս շարունակուի։

Հայաստանցին մէկ բան ալ գիտէ՝ թէ կայ մէկը, որ նոյնպէս կը տեսնէ այդ ամէնը, որ արթուն պահակի դեր կը կատարէ, ինչհանդուրժեր այդ կացութեան։

Ան գիտէ, թէ Դաշնակցութեան գերագոյն նպատակն է հայ ժողովուրդը հասցնել ազգային անկախ պետականութեան, թէ միակ մտահոգութիւնն է այսօր՝ կազմակերպել իր ինքնապաշտպանութիւնը։

Այս բոլորը գիտնալով, երբ, տարուէ տարի «Դաշնակցութեան Օր»ը կը տօնենք, պիտի համոզուինք թէ որքա՛ն զօրանայ այդ կազմակերպութիւնը, այնքան պիտի դիւրանայ մեր ազատագրական պայքարը։

ԱՇՈՏ

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ ԳԱՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Պարսկաստանի արտաքին նախարարը կ'իմացնէ թէ, անցագիրներու վերաբերեալ կանոնագրին 24րդ. յօդուածը (որ սահմանադրական իշխանութիւնները կ'արտօնէ վիզէ ընել Պարսկաստան մտնող օտարականներուն անցագրերը) ջնջուած է։ Նախարարական խորհուրդին կողմէ տրուած որոշումով մը, յետ այսու բոլոր այն օտարականները որոնք կ'ուզեն Պարսկաստան մտնել, պարտին իրենց անցագրերը վիզէ ընել տալ Պարսկական դեսպանատունէ մը կամ հիւպատոսարանէ մը։

Ի՛ՆՉՈՒ ԵՒ ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ԲԱՆՏԱՐԿՈ[ՒԻՆ]

Հայաստանի նոր ձերբակալութեանց առթիւ, ստորեւ Բո[...]խանեանի գրքէն, «Երկու Ամիս բոլշեւիկեան բանտում»[...] տատպենք քանի մը հատուածներ։

Իշխանեան Սոցիալ-դեմոկրատ էր եւ Թունդ հակադաշնակ[...] խորհրդային իշխանութեան հաստատման առաջին (1920—1921) երկու անգամ բանտ ինկաւ։ Այդ առթիւ [...] իր յուշերը, որոնց մէջ նկարագրած գարհուրելի [...] տարբերութիւն չունի այսօրուան վիճակէն։ «1921էն [...] պէս բան չէր եղած», կ'ըսէ Դրօշակի խմբագիրն ալ.

Ամբողջ գիշեր շարունակ անհանգիստ շարժումների մէջ էի։ Քայլում էի, նստում, պառկում, նորից նստում, նորից քայլում և այդպէս անվերջ ձմեռուայ ցուրտ ու երկարատեւ գիշերը մի կերպ լուսացրի։

Առաւօտեան բանտարկեալները նորից խմբւում են չորս կողմս, նորից սկսւում է հարց ու փորձը. լուրը տարածւում է հարեւան կամերներում եւ այնտեղից էլ մարդիկ էին գալիս մօտս։

Ես հասկանում եմ բանտարկեալների հոգեբանութիւնը։ Եթէ նորեկը օր ու գիշեր նորութիւններ պատմէ նրանց եւ նրանց բոլորի մասին կամ ամէն մէկին առանձին հազար ու մի ենթադրութիւններ յայտնէ՝ նրանց վիճակի կամ գլխին գալիքի վերաբերեալ, նրանք քար կտրած կը լսեն անկուշտ ախորժակով եւ անսպառ համբերութեամբ։

Այդպէս են բանտարկուած մարդիկ։

Ճիշտ այնպէս, ինչպէս մէկը մի շատ կարեւոր գործի համար ժամեր ու օրեր է հաշւում, թէ երբ կը ստանայ հեռագրական տեղեկութիւն կամ նամակ, այնպէս էլ բանտարկուած մարդը՝ աշխարհից կտրուած, չորս պատերի մէջ գերւած վիճակում, աչք տնկած սպասում է, թէ կը գա՞յ մէկը, որը մխիթարական լուր կը բերէ իրեն սփոփող, իր վիճակի համար այս կամ այն նպաստաւոր նշանակութիւնը ունեցող. կը գայ այսօր կամ վաղը քննիչը իրեն հարց ու փորձ անելու, իր անմեղութեան մէջ համոզւելու եւ իրեն ազատելու համար մի ուրախ տեղեկութիւն հաղորդելու։

Եւ ինչո՞ւ են բանտարկել այդ խեղճերին։

Ահա մի շարք սպաներ, որոնց մեղադրում են, որպէս Դենիկինի զօրքի սպաների։

— Ի՞նչ մեղաւոր ենք մենք,— դառն գանգատւում էր ինձ մի Արմաւիրցի հայ սպայ,— որ լինելով հիւսիսային Կովկասում, Դենիկինի հրամանով վերցրել են մեզ, որպէս ռուսական զօրքի սպաների եւ կազմակերպել իրանց փորամասերի մէջ։ Դենիկինի փոխարէն բոլշեւիկները լինէին այնտեղ ուեալ ժամանակին, մենք կը ծառայէինք նրանց բանակում։ Մի՞թէ Դենիկինի զօրքում լինել, նշանակում է հոգով, գաղափարով Դենիկինին կողմնակից լինել։ Որ մենք ներքուստ ոչ մի կապ ու յարաբերութիւն չենք ունեցել Դենիկինի գործի հետ, թող ապացոյց ծառայէ այն հանգամանքը, որ մենք, մի խումբ հայ սպաներ, յարմար առիթով թողել ու փախել ենք այնտեղից, եկել Հայաստան մեր հայրենիքին ծառայելու համար։ Մի՞թէ այս փաստը բաւական չէ, որ մենք Դենիկինեան լինել չէինք կարող։

Ահա հինգ գիւղացիներ՝ Երեւանից ոչ հեռու, Էջմիածնի գաւառի Փարաքար գիւղից բռնած բերած, երկուսը ուսուցիչ, մէկը կօօպերատիւ գործիչ, միւս երկուսն էլ ժամաւոր մարդիկ։

— Ախր ի՞նչ է մեր մեղքը,— պատմում են նրանք իրանց ցաւերի մասին, մէկը միւսին լրացնելով,— որ շաբաթներով փթեցնում են մեզ այստեղ առանց հարցաքննութեան։ Երեւակայեցէք, Պ. Իշխանեան, մեզ մեղադրում են նրա մէջ, որ երբ Երեւանից լուր է հասնում Փարաքար, որով հաղորդւում էր, որ մեր նախկին իշխան[...] տեղի է ունել իր լիազօր[...] ները խորհրդային իշխան[...] եւ այսուհետեւ մեր երկ[...] րերը լինելու են բոլշ[...] իբր թէ այդ ժամանակ [...] ւած գիւղացիներից մէկը [...] ժապետ Գ., բարձր ձայն[...] առել է. «Խեղճ Հայաստան[...] րից կորցրեցիր անկախ[...] նորից քո տէրերը առ[...] դարձան», եւ որ իբր մեզ[...] ձագանգում ենք այդ խօս[...] առնելով. «Այո՛, խեղճ [...] տան»։ Ահա մեր այս հի[...] դէմ բարդուած ամբողջ [...] գրանքը։ Մեզ ասում են[...] դաշնակցականներ էք, ա[...] պիսի խօսքեր էք ասել։

— Ասուած վկայ [...] պիսի խօսքեր չեմ ասել[...] րեց ուսուցիչ Գ. —Եթէ [...] ծիքն էլ այդպէս լինէ[...] նոյն է, չէի ասի գիւղ[...] համար, որովհետեւ ակն[...] կայ էին գիւղական ըն[...] րանք նոր տէրերին գո[...] համար ստոր մատնու[...] կ'անէին։ Եւ այժմ տեսն[...] թշնամի մարդու լրտես[...] զոհ դարձած նստել ենք [...] տեղ, թողնելով մեր ընտ[...] ները անտէր ու քաղցած [...] կի մէջ։ Մեր ամբողջ [...] —շարունակեց ուսուցիչ[...] բիւրաւոր սատարութիւն[...] համախօսական են ներկա[...] պատուիրի «Զեկային», [...] ղացիները մերժերում [...] են մեզ համար, որ ոչինչ [...] ռակ գործ չենք կատար[...] հրդային իշխանութեա[...] Բայց էլի ոչ մի հետեւ[...] նեցաւ մինչեւ այժմ այ[...] խօսականը, չնայելով [...] քննիչը մեր անմեղութե[...] պացուցելու համար միակ [...] ԹԸ գիւղացիների համար[...] վկայութիւնն էր համար[...] սացէք, ա՛յս է նրանց [...] պանած արդարութիւնը [...] պէ՛ս են նրանք գիւղացի[...] շահերը պաշտպանում, [...] համարհում են մի ամբողջ [...] վկայութիւնը՝ իրանց [...] ղացիների անմեղութեան [...] Հէնց այն օրիկան, որ մե[...] մեր մասին, այժմ համար[...] Փարաքարի գիւղական [...] նախագահ, ստացել է [...] վաւերականութիւն իր կ[...] ստոր մատնութեան համար[...]

. . . — Բանտային [...] թիւնը ոչինչ չի անում [...] տարկեալների մասին.— [...] բերեց միւս թախտ ունեցո[...] բեւանը՝ թարգմանչեան [...] —շատ քչերը կան մեզնից[...] ստանում են դրսից [...] դէն եւ ճաշ։ Ի՞նչպէս [...] պա այն խեղճերը, որոնց [...] նեն դուրսը ոչ ոք, ոչ մի [...] գամ կամ բարեկամ։ [...] Հայաստանի ուրիշ մասերից [...] Անդրկովկասի հեռաւոր [...] րից. նրանք դրսից բաց[...] կապէս ոչինչ չեն ստանում[...] բեք չեն փոխւում իրանց [...] տակերքը, տառապում են [...] տոտութեան մէջ, դրա [...] էլ լիքն է մեր կամերը [...] միջատներով, դուք իր[...] կ'ապրէք ու կը տեսնէք [...] տելի քը,— Ասուած ճաշ[...] մարէ դա։ Այսօր կէսօր[...] տեսնէք, թէ ինչ են այս[...] խեղճերին։ Ամէն մէկին [...] են մի-մի ֆունտ հաց — [...] երեք քառորդ, երբեմն [...] ֆունտ—ամենավատ [...] յաճախ ուզղակի ուտել [...] նում, եւ ջրի՞ նման հաստ[...] համ ապուր։ Այս է բանտարկ[...] ամբողջ կերակուրը 24 [...] ընթացքում։

ԾԻԾԱՂ

ՆՈՐ ԿՌՓԱՄԱՐՏ ՄԸ

Կափամարտիկ Թընի զօրաւոր բռունցք մը եւ... բերան մը ունի:

Կը շշնջէ դիմացինը թէ կռափով եւ թէ... խօսքով:

— Կռփամարտը մարզանք, պատուաւոր արհեստ մըն է, կ'ըսէ:

Անշուշտ, արհեստ մը, որ 25 միլիոն կը բերէ: Եւ սակայն դիմացին կուտանք թէ Թընի քիչ մը կը չափազանցէ, երբ կ'ըսէ թէ քիթ-բերան կոտրելու արհեստը ամէնէն պատուաւորն է... յոլդամէնէն մարդկանց: Ուրովհետեւ պատուաւոր մարդը այն չէ, որ նման խաղեր կը կատարէ... դրամի համար:

Թընի կը շարունակէ.

— Ակսյեան ըլլալով, յաջողթյայ մեծ մարդոց հետ յարաբերութեան մտնել:

Հիանալի՛ միջոց, մարդոց քիթը բերանը արիւնել... մեծ մարդոց հետ յարաբերութեան մտնելու համար:

Թընի կը շարունակէ.

— Ապագային նոր եւ խսկական զբաղումի մըզպիտի հետեւիմ: Քաղաքականութիւն պիտի ընեմ:

Հրաշալի խօսք: Քաղաքականութիւնն ալ մէկ ճիւղը կռփամարտի, քիթ բերան կոտրելու արհեստին:

Թընի կը շարունակէ (դեռ բռունցը չլլացաւ).

— Կինե՞րը: Երբեք չեմ հետաքրքրուիր: Իմ ժամանակս եւ դրամս կը յատկացնեմ աւելի բարձր բաներու:

Օ՛, Թընի, հոս, Ցեմսիի քիթին բերնին իջեցուցած բռունցքէն աւելի զօրաւոր հարուած մը տուաւ կիներուն շնորհուած պատիւին, կիներուն քիթին ու բերնին:

Տխուր պայման է որ մարզիկները քիչ մը հեռու մնան կիներէն: Սակայն չէ՞ք կարծեր, որ, արական սեռունդին այս նմոյը, նոյնին ընդերապատուութիւնը, գէթ-այրը կը չափազանցէ իր կնամեծարութեամբ: Ես նոյնիսկ պիտի աւելցնեմ որ այս գէթ-մանչը կը թերանայ իր պարտականութիւններուն մէջ: Թընի գետին կը փռէ իր հակառակորդ մասրլըրները: Սակայն, կը հարցնեմ, ի՞նչ է մարզանքին նպատակը: Միթէ արտադրել չէ՞ ընտիր նմոյշներ որդւոց մարդկան: Լա՛ւ, Թընիին կը մնայ ուրեմն կնիկ մը առնել եւ մանչուկներ պատրաստել:

Եւ թո՛ղ Թընի, այդքան արհամարհանքով «չնայի եւայի» թոռներուն: վասնզի, եթէ Ադամի թոռներուն մէջ պակսեցան մանչեր, որ իր քիթը բերանը կոտրէին, կասկած չկայ որ եւայի թոռները, փոխանակ բռունցք, բերան շարժելու, մէ՛կ աչքով նօքաութ կ'ընեն զինք:

ՓԼԵՄԱՆ ՎՕԹԻ

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴ. ԵՐԳԻՐ

ՍԻՐԵՐԳ ՅԱՆԷՆ.

Բանձր տեղ կայներ բազում կու նայիս,
Անցնողին, դարձողին սիրտը կու հայիս.
Հեզուս բանլի լընէր, սիրտըդ բանայի,
Սրտիդ մէջինները ես իմանայի:

Աղուոր մըն է կայներ դըրանը կէսը,
Աչօք ունօք կ'անէ. «Եկուր մեր ներսը»:
Գօյը բարակ եւ երկան աէվլիին կէսը,
Հազար ոսկի կ'աժէ աղուորին տեսքը:

Վարդենի լընէի դուռըդ բուսնէի,
Իմմէն առաւօտանց էօշիդ բացուէի,
Անցնողին, դարձողին բարեւն առնէի,
Իրիկունը գալի ծոցըդ մտնէի:

Վերցընէի վերմակներուդ ծայրերը,
Համբուրէի չքեղ դէմքիդ այտերը.
Եկուր տեսնեմ իմ անուշիկ սիրելիս,
Ուրկի՞ց առիր գեղեցկութեանդ պատկերը:

Հաւաքեց՝ Ե. Գասեան

ԻՇԽԱՆ ՍԷՅՖԷՏՏԻՆԻ ԱՐԿԱԾՆԵՐԸ

Կը յիշուի թէ եգիպտացի իշխան Ահմէտ Սէյֆէտտին 1925 Սեպտեմբերին Անգլիոյ մասնաւոր մէկ ապաքինարանէն խորհրդաւոր կերպով փախաւ եւ Ֆրանսայի ճամբով Պոլիս անցաւ:

Իշխանը աներձագն էր Եգիպտոսի այժմու թագաւորին, Ֆուատ Ա.ի: Սէյֆէտտին իմանալով որ իշխան Ֆուատ կոպիտ կերպով կը վերաբերուի իր քրոջ հետ, գայրոյթի նոպայի մը մէջ ատրճանակով վիրաւորեց զայն: Դատարանը այն ատեն 1800 անգլ. ոսկի տուգանքի եւ եօթ տարի տաժանակիր աշխատանքի դատապարտեց զինքը. (յետոյ այս պատիժը չորս տարուան գեղջուեցաւ):

Երկու տարի բանտ մնալէ վերջ, եգիպտական ապաքինարան մը փոխադրուեցաւ: Կ'ըսուի թէ բանտարկութիւնը խելագար դարձուցած էր զինքը: Շատ չանցած Անգլիա տարուեցաւ եւ 25 տարի Սըսսէքսի մէկ ապաքինարանին մէջ մնաց խիստ հսկողութեան տակ, հակառակ իր մօր՝ իշխանուհի Նէվճիվանի աղաչանքներուն, որ ազատ ձգեն զայն:

Իր ձերբակալութենէն առաջ, իշխան Ահմէտ Սէյֆէտտին իր կալուածներէն տարեկան 200.000 անգլիական ոսկիի եկամուտ կը ստանար: Երբ Անգլիա բերուեցաւ, իր կալուածներուն մատակարարութիւնը ստանձնեց անգլ. կառավարութիւնը:

Այժմ Պոլիսէն կը հաղորդեն թէ իշխանը Թրքական հպատակութիւն առած է եւ մտադիր է դատ բանալ անգլ. կառավարութեան դէմ՝ պահանջելով չորս միլիոն անգլ. ոսկի, իբրեւ հատուցում իր կալուածներու գրաւման:

Լօզանի դաշնագրի համաձայն, Եգիպտոս բնակող Թուրքերը կրնան պահել իրենց Թրքական հպատակութիւնը, եթէ յիշեալ դաշնագրի գործադրութեան թուականէն (1924 Օգոստոս 6) սկսեալ մինչեւ երեք տարի Թուրքիա վերադառնան: Արդ. իշխանը դաշնագրի այս տրամադրութեան վրայ հիմնուած, Թրքական հպատակութիւնը վերստացած է:

Հետաքրքրութեամբ կը սպասուի դատավարութեան:

ՆՈՐ ՊԱՐ

Նիւ Եօրքէն կը հաղորդեն թէ պարի ուսուցիչներուն համաժողովին մէջ որոշուած է առաջիկայ եղանակին սորվեցնել նոր պար մը, «Քինքաժու»:

Չարլսթոնին նման, «Քինքաժու»ն պիտի ընչերանայ ճազի, երաժշտական սղոցի եւ այլ նորագոյն գործիքներու ձայնին:

«Քինքաժու»ն յամր պար մըն է եւ աւելի կը նմանի հին պարերուն, որքան ալ աշխոյժ ըլլայ:

Քինքաժու»ին մէջ նորութիւնը «Ճաւեհրու դող»ն է. պարողները պիտի թօթուեն ու պիտի խաղցնեն իրենց ուսերը պարելու պահուն: Այս շարժումին ատեն դանդաղ քայլեր պիտի նետուին դէպի առաջ, յետոյ աշխոյժ դարձեր ու պտոյտներ:

Պարի ուսուցիչները կ'ըսեն թէ Քինքաժուն աւելի դիւրին է սորվիլ քան Չարլսթոնը:

ՀԻՆ ԲԱՐՔԵՐ

Դուշէթի շրջանը (Վրաստան) խեւսուրէթ լեռնային գիւղին մէջ աւանդական յիմար սովորութիւն մը կայ, որ կը մնայ յամին Հոկտ. Լենինի յեղափոխութեան եւ գիւղէ գիւղ տարածուած լատիներուն:

Այս գիւղին մէջ, ինչպէս կը պարզէ «Մարտակոչ», տղամարդկիները եւ բոլոր այն հարսներն ու աղջիկները, որոնց «ամսական»ը մօտեցած է, իբրեւ «անսուրբ» կը հեռացուին տունէն եւ կը մեկուսացուին գիւղին ծայրը շինուած ռասարակաց խրճիթի մը մէջ: Հոն կը մնան հաղորդակցութենէ զրկուած:

Կերակուրը կրնայ տանիլ միայն ամուսինը կամ ամէնէն մօտիկ ազգականը, սակայն պարտաւոր է անմիջապէս հեռանալ չխայտառակուելու համար:

ԿԱՐՄԻՐ ԵՒԱՆԵՐՈՒ ԱՂՈՒԵԼԻ ՎՐԷԺԸ

Կարմիր դրախտին մէջ կարմիր Եւաներն ալ գործի մտած են: Պատերազմի այրիները Նովայա Լատոկայի մօտ գիւղի մը մէջ տեսակ մը մայրապետութիւն հաստատած էին: Ոչ մէկ այր կրնար ապրիլ անոնց մէջ: Պատերազմէն վերապրող բոլոր այրերը, երբ գիւղ դարձան, շուտով անհետացան:

Սովետ իշխանութիւնը քննութիւն մը բացաւ եւ հաստատուեցաւ որ Սոֆիա Մաֆարին, մեզերա մը, սարսափելի արբեցող մը, կը վարէր այրիներու պայքարը էրիկ մարդոց դէմ: Անձնապէս ինք, սպաննած էր իր երեք ամուսինները: Գերեզմանէն հանուելով, տեսնուեցաւ որ անոնք մեռած են թունաւորումի: Թունաւոր դեղով մը թմրեցնելէ յետոյ ջուրը նետած էր իր վերջին էրիկը.Ջուրին պաղութենէն արթնցած ըլլալով, Սոնիա կացինով ջարդած էր զանիկը:

Ու այս մեթոտին կը հետեւէին բոլոր կիներն ալ: Կը կազմակերպէին թէյասեղան մը, որուն կը հրաւիրէին զոհը: Թէյով մը քնացնելէ յետոյ, իր կնոջ կողմէ կը սպաննուէր: Երբ կինը վարանէր վերջին պահուն, Սոնիա «կը վերջացնէր» գործը իր ձեռքով:

Կատարուած քննութիւններէն յետոյ «այրիներու գիւղին» մեզերանները ձերբակալուեցան: Սոնիա, որ սպաննուած 58 այրերէն 30ը ինք սպաննած էր, յայտարարեց ատրիկաններուն.

— Պատերազմէն յետոյ երբ մեր էրիկները վերադարձան գիւղ, չափազանց պահանջկոտ էին: Զէինք կրնար երկար ատեն մնալ անոնց կամայականութեանց տակ: Մեր ատելութիւնը զօրացաւ: Յայտարարեցինք սեռերու պայքար: Իսկ ես պարզապէս վրէժ լուծեցի ամուսինէս, որ շատ կը չարչարէր զիս: Գալով միւս կիներուն, անոնց համար ալ ատելութեան պատճառներ չէին պակսեր եւ ես դժուարութիւն չկրեցի զանոնք համոզելու որ միանան եւ կռիւ յայտարարեն այրերու դէմ:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ցաւալի հաւաքածոյ չլպահող մեր բաժանորդներէն եւ ընթերցողներէն կը խնդրուի մեզի ուղարկել 431 եւ 444 Թիւերը, Նորերու հետ փոխանակելու պայմանով:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԿՌՓԱՄԱՐՏ

ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ ԴԱՐՁԵԱԼ ՊԱՐՏՈՒԱԾ

Սեդրաք Պէրպէրեանի եւ Ցիմմի Սաքքօյի փոխ-վրէժի մրցումը կատարուեցաւ Սեպտեմբեր 13ին Ակոսթընի Պրէյվզ Ֆիլտին մէջ:

Նախորդին նման, այս անգամ ալ երկու հակառակորդները բուռն կռիւ մը մղած ու սոսկալի հարուածներ փոխանակած են խաղի մէջոցին: Պէրպէրեան տագնապալի վայրկեաններ ունեցաւ իր հակառակորդի հարուածներու ազդեցութենէն, բայց դարձեալ չինկաւ, եւ խաղի վերջաւորութեան աւելի ոգեւոր եղած է քան Սաքքօն: Դատաւորները Սաքքօն կէտերու առաւելութեամբ յաղթական հռչակած են:

Պօսթընի ամերիկեան մամուլը երկարօրէն գրած է այս մրցումով եւ գնահատուած է երկու մարզիկները: Այսպէս, Թերթերը կը գրեն թէ երկու հակառակորդները երբեք իրենց ուժերը չպատեցին եւ իւրաքանչիւր շրջանի աւելի եռանդուն խաղային միեւնոյն ատեն աներեւակայելի հարուածներ փոխանակեցին: Կ'ըսէ նաեւ թէ երկու կռփամարտիկները միշտ հետաքրքրական մրցումներ կատարած են ու անոնք միայն մարենթող կրնային իրար «նօք աութ» ընել: Եւ ուրիշ շատ մը գնահատութիւններ բրած է երկու խաղացողներուն համար:

Կը տեսնուի որ Պէրպէրեան ժողովրդականութիւն շահած է Ամերիկայի մէջ ու վարպետ խաղացող է: Ան արդէն ասկէ առաջ ժամանկցած է աշխարհի «Չէմփիոնաթուառ» մրցումներուն:

Գ. Կարապետեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՒԱՏԱՑԵԱԼ ՈՃՐԱԳՈՐԾԸ.

— Վէնէցուէլացի երիտասարդ մը, Էնրիք Չէլիս-Պուչէնօ, նորընծայ փաստաբան, կը բնակէր Կէյ-Լիւսաք փողոցը: Ունէր բարեկամուհի մը, — ոչինչ, փարիզեան սովորութիւն: Փաստաբանը խարհրդաւոր դէմք մը ունէր, եւ հակառակ իր արհեստին պահանջներուն, քիչ կը խօսէր: Բարեկամուհին, գեղատի աղջիկ մը, կ'ապրէր այնպէս, ինչպէս կ'ապրին ուսանողներու թաղին Թռչնիկները: Հով մը տալու համար իր անձին, փաստաբանին կը կարծեցնէր թէ աւստրիական ծագում ունի:

Եւ սակայն պարզ Մարկրիթ մըն էր:

Անցեալ իրիկուն զարկաւ իր բարեկամին սենեակին դուռը: Հազիւ թէ գլխարկը դրած էր սեղանին վրայ, երբ Վէնէցուէլացին հարցուց.

— Կը հաւատա՞ս Աստուծոյ:

Աղջիկը զարմացաւ, փունջ մը ծիծաղով ողջունեց զայն, քիչ մը գլգլաց եւ ըսաւ.

— Ինչո՞ւ այս հարցումը, կեցիր, հանգչիմ քիչ մը, չիլլես մկրտեր զիս...

— Այո՛ կամ ոչ: Լուրջ կ'ըսեմ, կը հաւատա՞ս Աստուծոյ:

— Ո՛չ, չեմ հաւատար, եթէ Աստուած մը կենար, ես այս վիճակին մէջ չէի ինար...

Չաւարտեց խօսքը: Փաստաբանին աչքերը դարձան, կրակ կտրեցաւ, ճակնդեղի կտոր, ջիղերը պրկուեցան, յարձակեցաւ աղջկան վրայ, որ սարսափած փախաւ, օգնութիւն աղաղակեց: Փաստաբանը հասաւ, մատներով սեղմեց աղջկան վիզը, կինամեռ գետին ձգեց եւ յետոյ ածելիով սկսաւ կտրել աղջկան վիզը, ուսերը: Աղջիկը մեռած էր: Նոյն պահուն հասան պանդոկապետը, դրացիները: Ոստիկանատուն տարին ոճրագործ փաստաբանը, որ հոն յայտարարեց թէ Աստուծոյ վրէժը լուծած էր անհաւատէն:

Պանդոկապետը կը յայտնէ թէ փաստաբանը հաւանաբար խենթեցած է, որովհետեւ առաւօտուն ալ սենեակին վարագոյրները այրած էր: Եւ երբ հարցուցած էր.

— Աստուած հրամայեց, որ կրակեմ, ըսած էր:

ԽՈՂԽՈՒԹԻՒՆ. — Մսագործ մը, Պրուէթ, հեծելանիւ նստաւ Ժէննըվիլիէէն, իր խանութը երթալու համար:

Առտուն չէր ծագած դեռ եւ մշուշը կը դողար փողոցներուն վրայ: Պրուէթի դէմէն կուգար ինքնաշարժ մը, որ լոյսերը չէր վառած: Ցանկարծ կանգ առաւ ինքնաշարժը, ճիշտ իր մօտիկը: Մարդ մը դուրս ելաւ մէջէն, գիւմակ մը իր երեսին: Արշմանակը տնկած, սպառնաց:

Պրուէթ ստիպուեցաւ յանձնել իր ուռած դրամապանակը: Ինքնաշարժը կորսուեցաւ մշուշին մէջ:

ԽԵ՞ՂՃ ՑՂԱՑ.— Պատանի մը, Պէրլիա, որ կը բնակի Լիոն, կորսնցուց իր հայրը եւ մնաց մօրը հետ: Մայրն ալ, վերջերս, ամուսնացաւ մարդու մը հետ: Սակայն շուտով մեռաւ: Այս մարդը անմիջապէս ամուսնացաւ ուրիշ կնոջ մը հետ: Պէրլիա, այս օտար ընտանիքին մէջ, կը սնանէր յանդիմանութեամբ եւ տառապանքով:

Զզիմացաւ: Եւ անցեալ օր գնաց գլուխը դնել երկաթուղիին վրայ: Շոգեկառքը անցաւ եւ կտրեց գլուխը:

ԿԸ ՅԱՆՁՆԱՐԱՐԵՆՔ

Մեր Թղթակիցներուն եւ բարեկամներուն, չգրադիլ եւ չգրադեցնել մեզ տեղական ծանօթ լրագիրներու գրած սուտերը հերքելով կամ անոնց ակներեւ լրբութեանց պատասխանները հրատարակելով:

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (77)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ԹԷՈՏՈՐՈՎԻՉԻ ՎԱԽՃԱՆԸ

— Ա՜հ, այս մա՞րդն էր որ կը գողցնէր բանտապահ եւ բանտարկեալ ցեխի այս կ'՛յան էր որ կը յաւակնէր ուզածին պէս խաղալու իրաւունքը ունենալ մարդկային կեանքին հետ: Այս բանտին մէջ ուրեմն, մէկը չկա՞ր որ աւոր խեղճը գլուխը բերէր:

«Ահ. աւաղ, կը կարծէիր որ ոճիրներդ անպատի՞ժ պիտի մնան. Հլուեկլպուրկի պատերուն ապաստանած եւ պահապաններով շրջապատուած, կը յուսայիր խուսափի՛լ պատիժէն:

«Պատիժը ահաւասիկ:

Արագ շարժումով մ՛, անոր կոյց տուաւ «խաղաղութեան զուրը եւ

— Օն, հրամայեց, նետուէ մէջը:

Թէոտորովիչ՝ աչքերը դուրս ձգած, մերժումի շարժում մը ըրաւ:

— Չե՞ս ուզեր. բաւ է այնքան վատ ես որքան անգութ: Գիտէի արդէն եւ չեմ զարմանար. բայց ես՝ կ'ուզեմ քեզի օգնել որ մեռնիս:

Նետուեցաւ Թէոտորովիչի վրայ որուն օձիքէն բռնած, քաշքշեց մինչեւ զուրին բերանը եւ առեւելցուց:

— Ցանուն Սուրբ Ռուսիոյ, յանուն անոնց որ սպաննեցիր, յանուն պայքարի Սպիտակ կազմակերպութեան, որուն ներկայացուցիչն եմ հոս, քեզ կը դատապարտեմ մահուան, եւ վճիռս կը գործադրեմ:

Եւ բռունցքի ուժգին հարուածով մը, զայն նետեց անդունդին մէջ...

Սուր ճիչ մը լսուեցաւ...

Ցետոյ խուլ անկում մը...

Եւ լռութիւնը նորէն հաստատուեցաւ:

Զուրին ցեխը խուլ տուած էր իր որսը:

ՔԱՐԱՍՕՖԻ ՃԱՐՊԻԿ ՄԷԿ ԽԱՂԸ

Թէեւ հարիւր անգամ մահուան արժանի ըլլար եւ որքան ալ արդար էր պատիժը, Թէոտորովիչի այս կերպ պատժուիլը քիչ մը տպաւորեց զիս...

Նոյնիսկ ինքզինքը պաշտպանելու համար, մարդը՝ եթէ աւազակ իսկ եղած ըլլայ, միշտ ծանր բան է մէկը սպաննել:

Որեւէ տարբերութիւն չըրի երբ իշխան Քարասօֆ առաջարկեց կարելի եղածին չափ շուտ հեռանալ սարսափի եւ ահաբեկման այս թագաւորութենէն:

Զօրավար Ցուպասօֆ, որ այլեւս կը ճանչնար մեր ինքնութիւնը, քանի մը բառով հասկնալ յետոյ մեր ծրագիրը, մեզի համամիտ եղաւ եւ որովհետեւ, պէտք էր որ չորս ըլլայինք բանտէն մեկնելու համար (կը յիշէք թէ՝ այս թիւը՝ Թէոտորովիչ իսկ մեզի պարտադրած էր, այն պահուն որ կ'առաջարկէր մեզի ընկերանալ մինչեւ քաղաքին նաւամատոյցը) զօրավարը ուրեմն ընդունեց մեզի հետ մեկնիլ:

Բայց դժուարութիւն մը կար: Զօրավարը բանտին համազգեստը կը կրէր, ինչպէ՞ս պիտի կրնայինք զինքը փախցնել:

Չենք թէ տակ պատրաստ զգեստ չունէինք. այս պայմաններուն տակ զայն փախցնելու փորձ մը մեզ բոլորս վտանգել էր:

Ընշուշտ, եթէ ան կորովի եւ առողջ ըլլար, հարցը չէր իսկ ծագեր. որովհետեւ ան մարզանքի վարժ ըլլալով, երեքս մէկ պիտի կրնայինք յաղթել ամէն դժուարութեան եւ ամէն խոչընդոտի:

Բայց իր ներկայ վիճակով, մեզի համար ծանրութիւն մըն էր ան: Սակայն, զայն հոն երեսի վրայ ձգել չէր ըլլար: Քարասօֆի հետ ուրեմն, երկուքս որոշեցինք փորձէն չխուսափիլ:

Մուշտակս զօրավարին տուի. ասկից զատ, ան գտնէն գտաւ Թէոտորովիչի գլխարկը եւ զգուշութեան համար զայն գլուխը անցուց:

Հետուէն, Ցուպասօֆ՝ ներկայանալի Թէոտորովիչ մըն էր եւ եթէ բախտը օգնէր, յաջողութիւնը հաւանական էր:

Մեր ձեռնարկին բոլոր մանրամասնութիւնները կարգադրելէ յետոյ, Միլէնա կ'ուզոն փոխադրեցինք ինքնաշարժ նաւակը, ուր տեղաւորեցինք. յետոյ եկանք առնելու Ցուպասօֆը, որ կամքի հրաշքով մը, յաջողեցաւ մեր երկուքին մէջտեղը քալել հաստատ քայլերով:

Խեղճ մարդուն մէկ աչքը պայթած էր, քիթը ճզմուած, բերանը ուռած եւ իր շատ մը ակռաները խախտած:

Ամբարտակին վրայէն, կարմիր սպաներու խումբ մը, եւ բազմաթիւ պահապաններ մեզ կը դիտէին...

Ներքեւի սովետական Ռուսիոյ մէջ, այսպէս կը պահեն ծածուկ գործողութեան մը գաղտնիքը:

— Կրողը տանի մրմռաց Քարասօֆ, որ արագօրէն Ցուպասօֆի ըսաւ.

— Ձեր մուշտակին օձիքը վեր առէք. որովհետեւ եթէ այդ շանձագերը հեռադիտակ ունենան, կրնան խաղը երեւան հանել:

Բարեբախտաբար, ինքնաշարժ նաւակը որեւէ թերութիւն չունէր: Լինը անցնելէ յետոյ, մօտեցանք այն եզրը ուր Քոփլօֆ մեզի կը սպասէր իր ինքնաշարժով:

Արդէն Քոփլօֆի քովը տեղաւորուած էի, երբ տեսայ որ, Քարասօֆ յանկարծ վեր ցատկեց:

(Շար.)

Թարգմ.՝ Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

Մեհմէտ Ալթունեանի հրոսախումբին շուրջ

Մէհմէտ Ալթունեանի հրոսախումբին կազմութեան նպատակին մասին քննութիւնները կը շարունակուին Ոստիկանական Տնօրէնութեան Բ. ճիւղին մէջ։ Նոր ձերբակալուած եւ հսկողութեան տակ առնուած մարդ չկայ։ Ներկայիս ձերբակալուածներն են՝ Հասան Րէճայի, որ հրոսախումբի պետին օգնականն էր. Իսմայիլի որդի Մուրատ, այլ անուամբ Միհրան, Մելքոն, Ֆուատ, Ահմէտ եւ Ճօրճ։ Ասոնցմէ զատ կան նաեւ Միհրան եւ Յովսէփ, իբրեւ Մուրատի գողութեան ընկեր։

.˙. Աւելի քան 3000 ոսկի հանգանակուած է Մուսամմէր Ճավիտ պէյի ընտանիքին համար։ Րէճայիի կոկորդի գնդակի վէրքը բորբոքած է։ Ցիշեալը չի կրնար խօսիլ։ Բանտէն հիւանդանոց փոխադրուած է։ Մուրատի առողջական վիճակը վերջին օրերս ծանրացած է եւ կարելի չէ եղած մէջքի ոսկորին մէջ թաղուած գնդակը հանել։

.˙. Հարցաքննիչ դատաւոր Նազըմ պէյ որ կը զբաղի այս հրոսախումբին գործով, Ելտըզ երթալով տեղւոյն վրայ քննութիւն մը կատարած է։

.˙. «Միլլիյէթ» կ'ըսէ թէ Թորոսի յանձնումը պիտի պահանջուի Ռումանիայէն։ Հաստատուած է թէ Րէճայիի ինքնութեան թուղթը Օրտուի Թիւրք Օճաղէն տրուած է։

Լիբանանի նոր Սահմանադրութիւնը

Պէյրութէն կը հեռագրեն.— Համաձայն 1926ի սահմանադրական օրէնքին, Լիբանանի Խորհրդարանը Հոկտեմբերի կէսին պիտի գումարէ իր տարեկան երկրորդ նստաշրջանը, որու ընթացքին պիտի քննէ Լիբանանի կառավարութեան կողմէ ներկայացուած օրինագիծ մը, որ կարգ մը փոփոխութիւններ կը մտցնէ վարչական մեքենային մէջ։ Այսպէս, ներկայ երկու Խորհրդարանները ձուլուելով պիտի կազմուի միայն մէկ ժողով։ Ներկայիս Ծերակոյտի անդամներուն կէսը կը նշանակէ Լիբանանի Հանրապետութեան Նախագահը, այսուհետեւ Նախագահը նոր ժողովի անդամներէն մէկ երրորդը միայն պիտի կրնայ ընտրել։ Նախարարները ո՛չ թէ անհատապէս, այլ հաւաքաբար պատասխանատու պիտի ըլլան Խորհրդարանին առջեւ։ Վարկերու յաւելման նախաձեռնութիւնը պիտի վերաբերի միայն կառավարութեան։ Ներկայիս Սահմանադրութեան մէջ փոփոխութիւն կրնայ մտցուիլ, Խորհրդարաններու միացեալ ժողովին մէջ, ձայներու երկու երրորդի մեծամասնութեամբ։ Յառաջիկային Խորհրդարանը պարզ մեծամասնութեամբ վեց ամիս առաջ կառավարութեան պիտի կրնայ տեղեկացնել այն փոփոխութիւնները, զորս կ'ուզէ մտցնել Սահմանադրութեան մէջ։ Եթէ կառավարութիւնը համամիտ չգտնուի, Խորհրդարանը պիտի լուծուի եւ նոր ընտրութիւններ պիտի կատարուին։

Վէճ կարմիր բանակին շուրջ

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ վէճ մը ծագած է պատերազմական գործավար Վորոշիլօֆի եւ Ունշլիխտի միջեւ։ Առաջինը կ'ուզէ որ խորհրդային զինուորական վարժարաններէն ելած մօտ հինգ հազար սպաներ վերջերս դրօշի տակ կանչուած նորագիրներու կրթութեան միայն յատկացուին, մինչ Ունշլիխտ կ'ուզէ որ անոնք հետզհետէ անցնին ցարական կամ «քաղքենի» սպաներուն տեղը։ Վորոշիլօֆ յայտարարած է թէ այդ պարագային բանակի կռուելու կարողութենէն պատասխանատու չըլլար ինք եւ կը հրաժարի։

Լէնինկրատի եւ Օտեսայի ռազմափորձերէն յետոյ Վորոշիլօֆ յայտարարած է մամուլի ներկայացուցիչներուն թէ՝ կարմիր բանակը Խորհրդային Միութեան ընդարձակ հողերուն հետ համեմատած խիստ պզտիկ է եւ անբաւարար։ Ուստի եւ զայն պէտք է նկատել իբրեւ մարզանքի դպրոց մը եւ սահմանի յառաջապահը։ Աշխատաւորներու Հանրապետութեան կը մնայ կազմակերպել ընկերվարական հայրենիքի պաշտպանութիւնը։

Գալով Ունշլիխտի, Օտեսայի ռազմափորձերուն առաջնակարգ կարեւորութիւն կուտայ, որովհետեւ անոր մասնակցած են «ավիաքիմ»ի կազմակերպած զօրագունդերը։

Թաղականներու պառակտումը

Լիփազմայէն (Աթէնք) կը գրեն Նոր Օրի.—

Ուրբաթ երեկոյ Լիփազմայի եկեղեցին կրկէսի վերածուած էր։ Թաղականները ժողով գումարած ատեն, ներս կը մտնէ Ագ-Շէհիրցի Եղիա Սօլաքեանը, հոգաբարձու, եւ դիտողութիւն կ'ընէ թէ, ուսուցչուհի տիկին Մզրաքեանը ինչո՞ւ հանուած է իր պաշտօնէն։ Հոգաբարձուն զիտել կուտայ նաեւ որ անիկա զոհ գացած է թաղականներու կնիկներէն մէկ երկուքին վրէժխնդրութեան։

Այս խօսքերը գէշ կ'ազդեն Գօքաեանի եւ Հաճիեանի վրայ, ասոնք աթոռներով կը յարձակին Գ. Սօլաքեանի վրայ եւ կը սկսի գիրկընդխառն կռիւ մը։ Ազմուկէն ու հայհոյութիւններէն թաղեցիները եկեղեցի կը խուժեն, բայց չեն կրնար հանդարտեցնել ազաները։ Ի վերջոյ վրայ կը հասնին յոյն թաղեցիները, որոնց ազդարարութիւնները արդիւնք կ'ունենան եւ կը դադրի կռիւը։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՄՈՒՍԹԱՖԱ ՔԷՄԱԼ երէկ ընկիւրի վերադարձաւ Պոլսէն(?) Ծամբով։ Խալք կուսակցութեան համաժողովը պիտի բացուի ամսոյս 15ին։ Մ. Քէմալի ճառը կը բաղկանայ 1400 էջէ։

ՎԵՆԻԶԷԼՈՍ Աթէնքի մէջ սուր երակատապէ կը տառապի եւ վիճակը յուսահատական է։

ՇԱՌԼ ԺՕՆԱՐ, ակադեմական եւ ծերակուտական, մեռաւ առջի օր 70 տարեկան հասակին մէջ։

ԼԵՒՈՆ ՄԱՆԹԱՇԵՖ ձին առջի օր Մէզօն-Լաֆիթի մրցման մէջ առաջնութիւնը շահեցաւ։

ԼԷՎԻՆ Հռոմի մէջ աւրուեցաւ անգլիացի օդանաւորդ Հինչքլիֆի հետ եւ այժմ իտալացի օդանաւորդ մը կը փնտռէ։

ՔԷՍՆԷՔԷ, գերման օդանաւորդը, Պաղտատի մէջ անկում մը ունեցաւ։ Օդանաւը խորտակուեցաւ, մէջինները անվնաս են։

ՊՈՒԼԿԱՐ քոմիթաճիները Սերպիոյ մէջ երկու պահականոցի վրայ յարձակեցան։ Զինուորական ջոկատներ կը հետապնդեն զանոնք։

ՓԱՆԿԱԼՈՍԻ կողմնակիցներէն եօթ սպաներ եւ փանկալոսի մեծ տղան ձերբակալուեցան։ Ձերբակալման հրամանագիր հանուեցաւ նաեւ տիկ. փանկալոսի դէմ։

1890 1927

"ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ„Ը ԱՅՍՕՐ ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 2.30ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ

«ՓԸԹԻ ԺՈՒՌՆԱԼ»Ի ՍՐԱՀԸ, 21 RUE CADET, MÉTRO CADET

ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՄԲ՝ ԸՆԿ. ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ

Կը խօսին՝ ընկերներ Անտոնեան, Ամասունի, Զամալեան եւ Կ. Սասունի

Եւրոպական նուագախումբ, դաշնակ, մեներգ, արտասանութիւն, եւայլն

Կը մասնակցին՝ Օր. Ն. Գալֆաեան, Պ. Ս. Նաւասարդեան, Պ. Տ. Նշանեան, Թաթուլ Աքգար, եւ ուրիշներ: Կովկասեան եւ Հայկական պարեր:

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 7ին, ձայնապնակի ընկերակցութեամբ

ՄՈՒՏՔ՝ 7 ՖՐԱՆՔ

ՀՐԱԺԵՇՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ցայտնի դերասանուհի ՏԻԿ. ԴՈՒՐԵԱՆ-ԱՐՄԷՆԵԱՆԻ

9 Հոկտ. կիրակի ժամը 8.45ին, Albert Ier Թատրոնը, 64 Rue Rocher

Հովանաւորութեամբ փարիզահայ գեղարուեստասէրներու մասնախումբի.— Տիկիններ՝ Մարի Կիւլպէնկեան եւ Ս. Ֆրէնկեան, Պ. Պ. Բաշալեան, Տ. Կամսարական, Ա. Համբարձումեան, Մ. Ցաքոբեան, Է. Շահին, Ա. Չօպանեան, Յ.Խան Քէլէքեան, Տօքթ. Քօլօլեան, մասնակցութեամբ կովկասի պետ. Թատրոնի ծանօթ դերասան

Լ. ԵՐԱՄԵԱՆԻ

ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԻ՝

"ԱՆՆԱ ՔՐԻՍՏԻ„ (ԱԼԵԿՍԻ ՄՈՎԸ)

Դրամ 4 արար, թարգմ. Լ. ԵՐԱՄԵԱՆ

Կը մասնակցին՝ ՏԻԿ. ԴՈՒՐԵԱՆ-ԱՐՄԷՆԵԱՆ, Գ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ, Պ. Պ. Լ. ԵՐԱՄԵԱՆ, ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ, ԿՈՍՏԱՆԵԱՆ, եւայլն։

ԳԻՆԵՐԸ՝ ՊԱՏՈՒՈՅ ՏՈՄՍԵՐԷՆ ԶԱՏ.— 25, 15 ԵՒ 10 ՖՐԱՆՔ

Տոմսակները կը ծախուին բոլոր հայկական ճաշարաններու

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԴԵՐԱՍԱՆԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲԸ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Վաղը կիրակի ցերեկ ժամը 2.45ին

Ալֆորվիլի մաղշէի մեծ սրահին մէջ (Rue Etienne Dolet)

ԳԻՍԻ ԲԵՄԱԴՐՈՒԻ ՄԱՍՆԱԻՈՐ ԽՆԱՄԻՈՎ

ՋԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ

Գոյական կեանքէ առնուած կատակերգութիւն 3 արար

Տէքօրներու եւ գեղեցիկ մասնաւոր հոգ տարուած է

ԳԻՆԵՐԸ.— 7, 5 ԵՒ 3 ՖՐԱՆՔ

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Փօն տը Շէրիւի, Հ. Ն. եղբ.— 35 ֆրանք։

Մարթիկ, Ա. Ս.— 35։

Պոստօ, Ս. Գ.— 75։

Մէց, Պարոնեան.— 35։

Սէն Շամօն, Վ. Մ.— 35։

Մարթիկ, Ե. Կ.— 50։

Մէստոն, Բ. Ձ.— 35։

Շաւ, Գ. Ա.— 35։

Նիս, Խ. Ֆ.— 70 Ֆր., Սկսանք ղրկել։

Փարիզ, Տ. Գ.— 30։

Մարսէյլ, Գարծ.— 809.40 ֆրանք, կարգադրեցինք։

Սէն Վալիէ, Ա. Փ.— 35 Ֆր., սկսանք ղրկել։

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

ԱՐՄԷՆ ՀԱՑԿՈՒՆԻԻ

"ՋԱՐԼԱԹՕՆ„

ԿԱՄ

ՍԱՄԱԹԻԱՑԻ ԱԲԻԿ ԱՂԱ

Խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ

ՏԻՏԱՂ - ՏԻՏԱՂ - ՏԻՏԱՂ

ԳԻՆ՝ 1.50 ՖՐԱՆՔ

Դիմել նամակով՝ Vahram Sévouni, 5 Av. Quihou St. Maudé (Seine), ինչպէս նաեւ բոլոր գրավաճառներուն եւ Թերթերու գործակալներուն, կը ղրկուի մէկուկէս ֆրանքի դրոշմաթուղթի փոխարէն։

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

ՑԵՍԻՆԻ ՄԷՋ

Զգալի պակաս մը լրացնելու առաջադրութեամբ, կը հաստատեմ ընդհ. գործակալութիւն մը Ցէսինի մէջ, նպատակ ունենալով հայթայթել՝ վիպական, գրական, բանաստեղծական, դպրոցական եւ այլ գիրքեր, երգարաններ եւ բառարաններ։ կը բաժանորդագրեմ փափաքուած ոեւէ թերթի կամ հանդէսի, մասնաւորաբար կ'աշխատիմ Յառաջ, Հայ-Միտք եւ Խարազան թերթերուն։

Անպայման ապահովել ձեր ուզած ոեւէ գիրքը։ Դիմել՝ Minas Kaltakdjian, 78 Cité de Soie Artificielle du Sud-Est, Vaulx-en Velin (Rhone).

Կամ Café Arménien, Avenue Jean Jaurès, Décines, (Isère).

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ

Իսսէն Ժէրմէնի մէջ կը բանամ ասեղնագործութեան նոր աշխատանոց մը ուր պիտի ընդունուին շրջականերու մէջ բնակող կիներ եւ աղջիկներ։

Ամէն տեսակ ասեղնագործութիւն գիտցող կամ սորվիլ ուզող, նոյնպէս իրենց տան մէջ աշխատիլ ուզող անձեր կրնան դիմել իրենց մօտ եղող աշխատանոցներէն մէկուն կամ ուղղակի ինծի:

1. Mme. Vartanouchep, 7 Rue Raymond du Temple à Vincennes.

2. Mme. Kerkbechian, Rue du Moulin à Vent, Sarcelles (S. et O.).

3. Mme. N. Kévorkian, 66ter Allée de la Seine, a l'Ile St. Germain.

4. Mr. Keukdjian, 31 Rue Basfroi, XIe (մէթրօ Պասթիյ): ժամը 8.30—9.30 եւ 1.30-2.30ին։

ՍԱԿԱՐԱՆ

1 Հոկտեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

		Ֆր.	
Սթեռլին,	L. St.	124	02
Տոլար,	Dollar	25	48
Մարք (ոսկի)	100 Mark	606	--
Թրքական Թղթ.	L. Tq.	13	07
Թրք. ոսկի	» or	107	50
Մէճիտիէ	Medjidie	9	90
Լէվա 100 հատը	Léva	15	75
Տրախմի »	Drachme	33	30
Լիր »	» Lire	139	20
Պելճ. ֆրանք	» Frc. Belge	71	50
Զուից.	» Frc. Suisse	491	—
Լէյ 100 հատը	Ley	15	90
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	124	—

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ	I Cr. Fonc. Eg.	3425	—
»	II	2020	—
»	III	1680	—
Օսմանեան երկթ.	Lots turcs	165	—

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant : H TEURNIER

ՏՕՔԹ. Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ

Նախկին բժշկապետ կարմիր խաչի հայկական հիւանդանոցի։ Մասնագէտ ներքին, վեներական, միզամնական հիւանդութիւններու։

Ամէն օր 5-7, կիրակի 9-12

Rue des Acacias 42, Métro Ternes-Etoile, Tél. Galvani, 28-54.

ՃՇՏԱՊԱՀ ԵՂԻՔ!

Ճշտապահ ըլլալ՝ գործ մ'է հաճելի,
Որ առանց յաճախ, մեզ չէ կարելի,
Զի շատ է դիւրին խաղալիքն ըլլալ,
Ժամացոյցի մը որ կ'ուզէ ... խաղալ։

Rue de la Huchette փողոցին վրայ,
Հայազգի վարպետ ժամագործ մը կայ,
Որ կը նորոգէ գիներով աժան,
Ժամացոյց, բէվէլ, ամէն բան։

Ա. ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ
8, Rue de la Huchette (Métro St. Michel)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ

ՊԱԹԻՍԹ

15 RUE LAMARTINE, (Փըթի Ժուռնալի քովը)

Métro: Cadet Tram. 21, 26, 28

Անոնք որ իրենց բերնին համը գիտեն, թող անգամ մը այցելեն մեր հաստատութիւնը, ուր պիտի գտնեն ամենամեծ խնամքով եւ մաքուր կարգով պատրաստուած ամէն տեսակ արեւելեան եւ եւրոպ. կերակուրներ եւ անուշեղէններ

ԸՆԹԵՐՔ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ ՉԱՓԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐ

ԲԺՇԿԱ-ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ ԵՒ ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆ

ՏՕՔԹ. ՍԵԹԵԱՆ

Téléphone: MARCADET 03-64 ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1900ին

38, Ave. St. Ouen -o- 20, rue Fauvet -o- PARIS (18me)

Մէթրօ NORD SUD: LA FOURCHE

Ընդհանուր հիւանդութիւններ, սեռամիզային, մորթի, քիթ, ականջ, կոկորդ, չնչերակային, թոքի, ծննդաբերութեան եւ կանանց հիւանդութիւններ. վիրաբուժական գործողութիւն եւ գործարկածներ, էլեկտրագարմանում եւ Ք. ճառագայթ։

ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆ

Ակռայի դարմանում, առանց ցաւի ակռայ քաշել 10 ֆրանք, արուեստական ճերմակ ակռայ 20 ֆրանք, ոսկի քուրոն 80 ֆրանքէն սկսեալ։

ԱՄԷՆ ՕՐ ՈՒ ԿԻՐԱԿԻ ԲԱՑ Է

ՏԻԿԻՆ ԳՈՀԱՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

ԿԱՐՈՒՀԻ

12 Rue St. Sulpice Paris (6e) Métro Odéon

Փորձառու եւ մասնագէտ մանթոյի, գիշերուան եւ ցերեկուան զգեստներու։ Կը պատրաստէ վերջին նորաձեւութեամբ հագուստներ, շուտով եւ խնամեալ կար։

Իսկ Կիրակի օրերը բացուած է մասնաւոր դասընթացք մը ձեւելու եւ կարի։

Կիրակի առաւօտ 9—12, եւ 2—5։ Անոնք որ կ'աշխատին եւ ժամանակ չունին, կրնան օգտուիլ։

ՏՕՔԹ. Վ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Ամերիկայէն նոր վերադարձած

ՄԱՍՆԱԳԷՏ, ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Տարիներէ ի վեր Նիւ-Եորքի յայտնի հիւանդանոցներու մէջ մասնագիտութիւնը կատարելագործած։

Կ'ընդունի ամէն օր 4—7 եւ մասնաւոր ժամադրութեամբ կիրակի եւ տօն օրերը մինչեւ կէս օր։

16 Bld. Saint-Denis, Paris (10e) Métro: Saint-Denis

Téléph. Provence 09-32.

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Ցեր եւ ցնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը դարմանուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5։ Քիթ, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9—12։

ՍՏԱՑԱՆՔ ՆՈՐ ՓԼԱՔՆԵՐ

Հայերէն.— Թուրքերէն երգեր.— Թամպուրի ձէմիլ, Հաֆըզ Եաշար, Աշըր, Իպրահիմ, Բէմանի Անաստաս.ի, Թագսիմ, կոզակ եւ շարքըներ, զեղչեալ գիներով։

Դիմեցէք՝ Արեւելեան նպարավաճառ Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆԻ

28, Rue Le Sage, PARIS (20e) — Téléphone : Ménil. 61-85

Métro Belleville : Tramway 5 et 26

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro : Gare de l'Est Téléphone : Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր 9-12

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 4 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1927

4 OCTOBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 457

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՄՍԱՑՈՒ ՈՋԽԱՐ ԿԸ ՊԱՏՐԱՍՏԵՆ

Շաբաթ եւ կիրակի օր հրատարակեցինք Հայաստանի վերջին ձերբակալութեանց մանրամասնութիւնները, քաղաքներով, թուանշաններով եւ նոր փաստերով։

Համաձայն Օգոստոս 10 թուակիր նամակի մը, նոր ձերբակալութիւնները սկսած են Յուլիս 30ին, եւ կը շարունակուին մինչեւ այսօր։ Մինչեւ այդ նամակին առաքումը զանազան քաղաքներու մէջ բանտարկուած Հայերու թիւն էր 252. առանց հաշուելու նախընթաց զոհերը, որոնց թիւը կը հասնէր 150ի։ Ամերիկեան Նպաստամատոյցի պաշտօնեաներ, գիւղացիներ եւ զօրականներ)։

Օգոստոս 22ին, երկրորդ նամակ մը կը գուժէր.

«Այն թիւը որ գրեր էի ձեզ, այսօր հնգապատկուած է»։

Ուրիշ խօսքով, ձերբակալուած են աւելի քան հազար հոգի, առանց դասակարգի եւ տարիքի խտրութեան։

Եւ, երկու անգամին ալ, թղթակցութիւնը կը շեշտէր.

«1921էն ի վեր այսպէս բան չէր եղած»։

Այսքա՞ն միայն։ Անհաւասիկ երկու նոր նամակներ — միշտ Երեւանէն — Սեպտեմբեր 7 եւ 12 թուակիր, որոնք աւելի վրդովիչ տեղեկութիւններ կը հաղորդեն։

Հալածանքը չէ դադրած։ Չեկան կատղած շան պէս ժանիքները բացած, անդադար որ կը հաւաքէ ու կը լեցնէ բանտերը։ Դաշնակցական, հակադաշնակցական, Դաշնակցութենէն հանգիստօրապէս հրաժարական տուած Նորընծայ կամ «ուզեկից», ժամուրական, գիւղացի, զինուոր, ընդդիմադիր պոլշեւիկ, — ամէն տեսակ մարդ կայ զոհերուն մէջ։ Այնպէս որ, կարելի է գաղափար կազմել խուճապի մասին։

Բայց արձանագրենք նոր լուրը — ճշմարիտ ահազանգ մը Զանգեզուրէն (Լեռնահայաստան)։

Չեկան իր թաթը երկարելով մինչեւ այդ շրջանը, ձեռնարկեր է զինաթափ ընելու ժողովուրդը։ Հարիւրաւորներ բանտարկուած, իսկ առնուազն վեց հարիւր հոգի լեռները ապաստանած են։ Եւ հորէն, ամէն տեսակ մարդ կայ զոհերուն մէջ, մինչեւ իսկ ընդդիմադիր պոլշեւիկ։

Ի՞նչ կ՛ապացուցանեն այս իրողութիւնները։

— Հայաստան կ'անցընէ զարհուրելի տագնապ մը, որուն ելքը դժուար է նախատեսել ճշտօրէն։ Օրուան իշխանաւորները պարզապէս մեր հայրենիքին հիմերը կը փորեն, անվերջ խուճապ ստեղծելով, հալածելով, բանտարկելով, աքսորելով եւ մահիճի վրայ նստեցնելով հազարաւոր ընտանիքներ։

Եւ աւելի ընդվզեցուցիչ ոճիր մը.—

Անոնք յիմարաբար, կամ գիտակցօրէն մսացու ոչխարներու հօտի մը կը վերածեն հայ ժողովուրդը, բռնի զինաթափ ընելով զայն՝ տուն-տեղ քանդելով՝ զէնքի համար, յուսահատութեան մղելով ամբողջ բազմութիւններ, որոնց միակ ապաւէնը զէնքն է, գայլի փոթորիկներու առջեւ։

Եւ այս՝ ճիշտ այն պահուն երբ հարեւան Թուրքն ու Թաթարը ոչ միայն որ եւ է զէնք չեն յանձներ, այլ եւ նորերը կը ստանան անընդհատ եւ ամէն դիւրութեամբ, առուէն ջուր խմելու պէս։

Եւ ճիշտ այն առեն, երբ որոշ խլրտումներ կան Ատրպէյճանի և Վրաստանի մէջ, շնորհիւ «Կովկասի ազատագրութեան կոմիտէ»ի գործունէութեան եւ ամբողջ Ռուսաստանը կը տքայ նոր երկունքով մը։

Շատ ծանր ճիգ մը կ'ընենք մենք մեր վրայ, այս դժնդակ իրողութիւնները արձանագրելու համար պաղարիւնութեամբ, եւ առանց գոյները խտացնելու։

Կ'արձանագրենք.— ու մեր միտքը չի կրնար լուծել այս կանխորոշ եւ հրէշային ոճրին գաղտնիքը, դաւադիր իշխանութեան մը մահափորձը՝ ամբողջ ժողովուրդին դէմ։

Անհաւասիկ մարդիկ, որոնք հարազատ ժողովուրդին արիւնը կը մտնեն, այն ալ իբրեւ հայկական կառավարութիւն…

Անհաւասիկ ափ մը «չավուշ»ներ, որոնք տուները կը կողոպտեն, տախտակամածներն ու պատերը կը քակեն, բանտային չարչարանքներու կ'ենթարկեն հայրենիքի զաւակները, գիւղացին եւ բանուորը, ինքնապաշտպանութեան որ եւ է միջոցէ զրկելու համար։

Ի՞նչ կ՛ընէին Թուրքերը համիտեան շրջանին, Իթթիհատի օրերուն և 1915ի սարսափներէն անմիջապէս առաջ, — իբրեւ նախապատրաստութիւն ընդհանուր եւ անպատիժ ջարդի…

Չենք ըսեր թէ այդ մարդիկը իրենք պիտի ջարդեն անզէն ժողովուրդը։ (Այդպիսի հրէշներ ալ պակաս չեն)։ Թալէաթն ու Էնվէրը իրե՞նք մորթեցին։ Բայց ի՞նչ օգուտ ունի այս զանազանութիւնը, երբ աչներեւ կը տեսնենք որ, վտանգի պահուն, ոչխարի պէս ջարդուելու բոլոր հնարաւորութիւնները կը պատրաստեն անոնք, իրենց չորնալիք ձեռքերով։

Գիւղացիներու եւ բանւորներու ո՞ր բարիքին համար կը կատարուին այս զարշելի բարբարոսութիւնները։

«Վերաշինական» աշխատանքի ո՞ր ճիւղին մաս կը կազմէ ամբողջ ժողովուրդ մը ինքնապաշտպանութեան կամ ըմբոստացման մղելու այս քաղաքականութիւնը։

Ու վերջապէս, Պոլսոյ մէջ կազմուած կովկասեան կոմիտէին դէ՞մ է որ կը կռուին, թէ անոր գործը կը դիւրացնեն անորակելի տխմարութեամբ մը։

Պատասխանեցէ՛ք.— մարդկութեան ո՞ր դատին համար մատաղ կը պատրաստէք հայ ժողովուրդն, մսացու ոչխարներու վերածելով զայն։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՆ ՈՒ ԹՇՆԱՄԻՆԵՐԸ

«Որո՞նք են Հայաստանի բարեկամներն ու Թշնամիները» խորագրով խմբագրականի մը մէջ, Հայրենիք գիտել կուտայ (21 Սեպտ.).

— «Աչք գոցել այն աղաղակող փաստին վրայ, որ Խորհրդային կառավարութիւնը 1919 թիւէն ի վեր շատ որոշ եւ շատ հետեւողական կերպով քէմալական Թուրքիոյ համար կը զոհէ շարունակ Հայաստանի շահերը, կը դիմէ հայ ազգին դիրքերը. կը նշանակէ գիտակցաբար թէ անգիտակցաբար հայ ժողովրդի երդուեալ թշնամիներու ձեռքին գործիք դառնալ։

«Եւ, սակայն, Ռամկավարներուն բրածը վերջին տարիներու ընթացքին, դժբախտաբար, ատկէ տարբեր բան մը չէ։

«Փաստ է, որ Ռամկավարներու համակրութենէն կամ ստրկական քաղաքականութենէն Հայաստանը բարդ ոչինչ շահեցաւ, իսկ Խորհրդային կառավարութիւնն ալ չըրաւ ի նպաստ հայ ժողովուրդին ոչ մէկ շօշափելի զիջողութիւն։

«Ընդհակառակն, Ռամկավարներու համակրութիւնը քաջալերեց Խորհրդային կառավարութիւնը աւելի եւս շեշտուած ու աւելի եւս ոճիրք կերպով հակահայ քաղաքականութիւն վարելու, որովհետեւ այդ համակրութեան շնորհիւ ան ի վիճակի եղաւ ջլատելու, չէզոքացնելու համար ազգային ուժերը եւ արհամարհելու հայ ազգային պահանջները։

«Եւ իրաւ, երբ քէմալականներու զինակից խորհրդային կառավարութիւնը անպատժելի կերպով մեր ազգի մէջ իսկ իրեն հլու հնազանդ գործակիցներ գտաւ յանձին հայանուն պոլշեւիկներու Անդրկովկասի մէջ եւ յանձին Ռամկավարներու արտասահմանի մէջ, ալ ինչէ՞ն դրդուած ան զիջումներ պէտք է ընէր հայ ժողովուրդին։

«Ժամանակ է որ հայ հասարակութեան տակաւին միամիտ մասը վերջապէս ըմբռնէ այն աղիտաւոր դերը, զոր Ռամկավարները վերջին տարիներու ընթացքին կատարեցին եւ դեռ կը շարունակեն այսօր ալ կատարել մեր ազգային կեանքին մէջ՝ արի փաստաբանութիւն եւ գործակալութիւն ընելով Խորհրդային կառավարութեան համար, որ քէմալական Թուրքին հետ է եւ ազատատենչ Հայուն դէմ է անհերքելիօրէն…»։

ՀԱՅ ՄԸ ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ ?
ՀԱՅ ԱՂՋԻԿ ՄԸ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ

Շաբաթ գիշեր, ժամը 9ին ատեններ, փարիզ՝ Մէզոն Գլանշի ոստիկանատունը ներկայացաւ հայ օրիորդ մը, Նոյեմի Ճանպազեան, 16 տարեկան, որ կը բնակի Ցէօ դ'Ավրնիւ փողոցը թիւ 4 պանդոկը։ Իրեն կ'ընկերանար պանդոկապետը։ Երկուքը մէկ փոխ-ոստիկանապետին պատմեցին թէ մարդ մը գլխուն պարպուած գնդակով մը անձնասպան եղած է օրիորդին սենեակին մէջ։

Փոխ-ոստիկանապետը անմիջապէս գնաց յիշեալ պանդոկը, ուր միայն Հայեր կը բնակին, ու ցոյց տրուած սենեակին մէջ գտաւ մարդ մը, փռուած մահճակալին առջեւի կապերտին վրայ։ Ձախ ականջէն գնդակ մը մտած էր ուղեղին մէջ, զէնքը կը գտնուէր աջ թեւին տակ։ Վրայէն գտնուած թուղթերէն հասկցուեցաւ թէ մարդը կը կոչուէր Գրիգոր Ճանպազեան, ատաղձագործ էր եւ 47 տարու։

Վիրաւորը անմիջապէս փոխադրուեցաւ Բիթիէ Ֆիւանդանոցը, ուր քիչ վերջ մեռաւ։

Նոյեմի յայտարարեց.

— Իրիկունը, երբ հօրեղբօրորդիս ճաշի համար սենեակ դարձաւ, ձեռքը ատրճանակ մը բռնած անկողնին վրայ նստաւ ու սկսաւ զէնքով խաղալ։ Ըսի իրեն, որ դադրեցնէ այդ վտանգաւոր խաղը։ Ու երբ տեսայ թէ խօսքս մտիկ չըներ, այլեւս կարեւորութիւն չտուի եւ շարունակեցի ճաշի պատրաստութեամբ զբաղիլ։ Յանկարծ պայթիւն մը թունդ հանեց սիրտս։ Հօրեղբօրորդիս անկողինէն վար սահեցաւ, անշունչ։ Հասկցայ թէ մահացու կերպով վիրաւորուած էր եւ խելայեղ դուրս ելայ օգնութիւն կանչելու։

Բժշկական քննութենէ վերջ, արգիլուեցաւ թաղումը։

Գրիգորի պատմութիւնը վիպական է։ Երիտասարդ տարիքէն մեկնած էր Ամերիկա դրամ շահելու, ինչպէս շատ մը Հայեր։ Բաւական լաւ դիրք ունէր եւ առեն առեն դրամ կը ղրկէր իր հօրեղբօր աղջկան՝ Նոյեմիի, որ Մարսիլիա հաստատուած էր ու կ'ապրէր 20 տարեկան Ովսաննա Մըլքճեանի հետ։ Նոյեմի ուզեց Ովսաննան ամուսնացնել Գրիգորի հետ։ Ամերիկա նամակ գրեց, Ովսաննային պատկերը ղրկեց, ի վերջոյ համոզեց Գրիգորը, որ անցեալները Մարսիլիա եկաւ, Ովսաննային հետ ամուսնացաւ եւ իբրեւ Ամերիկեան քաղաքացի, ուզեց միասին տանիլ իր կինը։ Սակայն բժշկական քննութիւնը երեւան հանեց որ Ովսաննա հիւանդ էր եւ չէր կրնար Ամերիկա մտնել։

Այն առեն, խեղճ աղջիկը լալով պատմեց թէ տասը տարեկանէն, տարագրութեան շրջանին, Արաբները առեւանգած էին զինքը եւ տարիներով արաբ ցեղապետի մը վրանին տակ ապրած էր։ Ճիւաղը չէր խնայած իր պատիւին, ու երբ յաջողեցաւ Արաբին ձեռքէն փախչիլ, հասկցաւ թէ անբուժելի հիւանդութեան մը բռնուած է։

Գրիգոր տխրեցաւ։ Ովսաննան ու Նոյեմին միասին առած եկաւ Փարիզ, ուր երեքը միասին կ'ապրէին։ Ուզեց ամուսնալուծուիլ։ Սակայն Ամերիկա պարապ չդառնալու համար, ուզեց Նոյեմիին հետ կարգուիլ։ Շատ դրամ ծախսեց ամուսնալուծում ձեռք բերելու համար, ու Ամերիկա դառնալու դրամ իսկ չմնաց գրպանը. Ամերիկայէն բարեկամները չէին պատասխաներ իր աղերսական նամակներուն։

Յուսահատութիւնը ջղային դարձուցած էր զինք։ Ուստի եւ կը կարծուի թէ նոպայի մը մէջ անձնասպան եղաւ։

Ոստիկանութիւնը հակասական խօսքեր գտաւ Օր. Ճանպազեանի յայտարարութեանց մէջ, ուստի եւ վար դրաւ զայն։

Հարցաքննութիւնները կը շարունակուին այս խորհրդաւոր ոճիրը լուսաբանելու համար։

ՄԱՆԻՒԱԼԵԱՆ ԵՂԲ. ՍՆԱՆԿԱՑԱԾ
ՀԻՆԳ ՄԻԼԻՈՆ ՖՐ. ԲԱՑՈՎ

Ռումանիայէն առնուած վերջին տեղեկութեանց համաձայն Մանիսալեան Եղբարք անուան տակ 1890էն ի վեր Պոլթանցա եւ Պուքրէշ հաստատուած արմտիքի արտածութեան հանրածանօթ տունը սնանկացած է 5 միլիոն ֆր. բացով եւ տան պետը, Պ. Գէորգ Մանիսալեան, և որդին, Պ. Օննիկ, բանտարկուած են Պուքրէշի մէջ։

Բարեկամ մը, որ մօտէն ծանօթ է այդ տան գործերու վիճակին, մեզի կը հաւաստէ թէ անոնք զոհ գացած են քաղաքական եւ առեւտրական մրցակիցներու մեքենայութեանց եւ թէ ճշմարտութիւնն անտարակոյս մօտ օրէն երեւան կ'ելլէ փրկելու համար այդ տան պատիւը, որ 30 տարիէ ի վեր կը գործէ ռումանական եւ միջազգային հրապարակներու վրայ վայելելով մեծ վարկ եւ վստահութիւն։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՀ ՈՒ ՍԱՐՍԱՓԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ԶԱՆԳԵԶՈՒՐՆ ԱԼ ԽՈՒԺԱՊԻ ՄԱՏՆՈՒԱԾ

Սեպտ. 7 եւ 12 Թուակիր երկու նամակներ, հաստատելով Հայաստանի մէջ կատարուած վերջին ձերբակալութիւնները, կ'աւելցնեն թէ կառավարութիւնը կը շարունակէ *վայրագօրէն զինաթափ ընել հայ գիւղացիները*։ Չեկան սուտ լուրեր տարածելով, առանձին խստութեամբ հետապնդումներ սկսած է Զանգեզուրի մէջ, խումբ խումբ ձերբակալութիւններ կատարուած են ամէն քաղաքի մէջ, *Իսկ վեց հարիւր հոգի ճարահատ լեռ բարձրացած են իրենց զէնքերը չյանձնելու համար*։ Փախստականներուն մէջ կան նաեւ *ընդդիմադիր պոլշեւիկներ*։

Իսկ Թուրք Թաթարները անընդհատ զէնք կը ստանան Ատրպէյճանէն եւ Թուրքիայէն…

Մանրամասնութիւնները՝ քանի մը օրէն։

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐՈՒ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Թայմզի Պոլսոյ Թղթակիցը կը հեռագրէ Սեպտ. 30 Թուականով.

Երեւանէն կը հաղորդեն որ պոլշեւիկները ձերբակալած են Մերձաւոր Արեւելքի Ամերիկեան Նպաստամատոյցի աշխատաւորներէն մէկ մասը։ Կը կարծուի թէ անոնք ամբաստանուած են իրենց խնամքին յանձնուած տղոց կրօնական գիտելիքներ սորվեցնելու յանցանքով։ Ամերիկեան Նպաստամատոյցը խիստ օգտակար գործ տեսաւ Հայաստանի մէջ վերջին երկրաշարժին ընթացքին, սակայն հիմա իրենց գործունէութիւնը կրնան դադրեցնել։

Նպաստամատոյցի Նիւ Եորքի կեդրոնը այս մասին բողոք պիտի ուղղէ Մոսկուայի։

Քրտական շարժումը կը ծաւալի

Անատոլուի գործակալութիւնը Հոկտ. 2. Թուականով Էնկիւրիէն կը հաղորդէ հետեւեալ զեկոյցը.—

Վերջերս աւազակներ արշաւանքներ ըրին պարսիկ սահմանագլուխին վրայ, մասնաւորապէս Էյրիտաղի շրջակաները, Թրքական հողի վրայ։ Անոնք յարձակում մը ըրին մինչեւ Գայազիտ գիւղի կեդրոնը եւ նոյն իսկ քանի մը անգամ խորհրդային սահմանը անցնելով՝ արշաւանքներ կատարեցին այնտեղի գիւղերուն վրայ։

Մեր զապիչ ուժերը Էյրիտաղի մօտ դաժն դաս մը տուին աւազակներուն, որոնք քաշուեցան դէպի պարսիկ սահմանը։ Աւազակներէն մաս մը պատիժէ խուսափեցաւ՝ սահմանէն անցնելով։ Մեր զապիչ զինուորներու գլխաւոր ուժին մեկնումէն յետոյ, աւազակները անակնկալօրէն յարձակեցան յետսապահ փոքրիկ ջոկատի մը վրայ եւ սահմանէն անդին տարին մեր զինուորներէն մաս մը, որոնց մէջ քանի մը սպաներ։

Այս վերջիններէն մաս մը, վերջերս ազատուելով յաջողեցան Թուրքիա դառնալ։ Աւազակները, կրկին բուռն հետապնդումի ենթարկուելով, մասամբ յաջողեցան մեր ուժերէն ազատուիլ, սահմանի միւս կողմը անցնելով։

Էնկիւրիէն ուրիշ հեռագիր մը, Հոկտ. 1 Թուակիր, կ'ըսէ.—

Աւազակութեան եւ յարձակումի դէպքերը կը կրկնուին պարսիկ սահմանին վրայ։ Տասը օր առաջ զանգուածային կարեւոր յարձակում մը կատարուեցաւ Գօզագջէօյի վրայ։ Զապիչ զինուորները վերջին ժամանակները լաւ դաս մը տուին աւազակներուն, սակայն անոնք ապաստանեցան պարսկական հողը, ուր կը գտնուի իրենց գործունէութեան կեդրոնը մէկ տարիէ ի վեր, ու այս ձեւով պատիժէ խուսափեցան։

Դէպքերը հաստատեցին թէ աւազակները պաշտպանութիւն կը գտնեն Պարսկաստանի սահմանակից գօտիին մէջ եւ լուրջ աջակցութիւն կը ստանան պարսիկ կառավարութենէն։ Այս պայմաններուն տակ դժուար է զանոնք վերջնապէս զսպել, մինչեւ որ լուրջ միջոցներ ձեռք չառնուին սահմանին միւս կողմէն։

.˙. Մեր մասնաւոր տեղեկութիւններն ալ կը հաստատեն թէ քրտական շարժումը կը ծաւալի արագօրէն։ Ապստամբները վերջերս արշաւանք կատարած են մինչեւ Փալանթէօքէն լեռը (Կարին), Վանի եւ Բաղէշի շրջաններուն մէջ, մեծ վնաս տալով Թուրքերուն եւ ծանր կորուստներ պատճառելով։

Յառաջիկայով աւելի կ'ունենանք մանրամասնութիւններ հաղորդելու։

Թրոցքի վտարուած

Մոսկուայէն պաշտօնապէս կը հաղորդուի թէ Թրոցքի եւ Վույովիչ վտարուած են Գ. Միջազգայինի Գործադիր Կոմիտէէն, որովհետեւ «հակառակ կեդր. կոմիտէի եւ վերստուգիչ կեդր. յանձնաժողովի լիակատար նիստին մէջ իրենց ստանձնած յանձնառութեան, ընդդիմադիրները բացէ ի բաց շարունակեցին կազմակերպական կեդրոններ եւ Թրոցքիական նոր կուսակցութեան մը բջիջները ստեղծել։ Ընդդիմադիրները նոյնպէս շարունակեցին ամուր կապեր պահել Գ. Միջազգայինէն վտարուած խմբակներու հետ՝ Գերմանիոյ եւ Ֆրանսայի մէջ։»

Ռաքովսքիի խնդիրը

Երեք օրէ ի վեր ֆրանս. Թերթերը դարձեալ բուռն պայքար կը մղեն Փարիզի խորհրդային դեսպանին դէմ։ Մոսկուայի ֆրանս. դեսպան Հէրպէթ դարձեալ դիմած է խորհրդային կառավարութեան՝ բացատրելով թէ Ռաքովսքիի Փարիզ ներկայութիւնը խիստ դժուար կացութիւն ստեղծած է ներկայիս,

(Լուրերու շարունակութիւնը Խաղաղ Գ. էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԼՈՆՏՈՆԷՆ

"ՌՈՒՍԱՀԱՅԱՍՏԱՆ ՉԵՆՔ ՈՒԶԵՐ,,

Տէյլի Թելէկրաֆ աւարտեց այս շաբթու հրատարակութիւնը Տիզրայէլիի (Լորտ Պիքընսֆիլտ) կենսագրականին՝ գրի առնուած ֆրանսացի ծանօթ հեղինակի մը՝ Անտրէ Մօրուայի կողմէ։

Անգլիոյ պետական հին դէմքերու շարքին պատկառելի տեղ մը կը գրաւէ հրեայ ծագումով այս դիւանագէտը, որ՝ աչքին լոյսն էր Վիքթորիա թագուհիին։ Առաջին անգամ վարչապետական աթոռը բարձրացաւ 1868ին, իսկ երկրորդ անգամ 1874ին, Կլէտսըթընի ազատական դահլիճէն յետոյ։

Իր քաղաքական տիրապետութիւնը պահպանողական կուսակցութեան դրօշին տակ՝ եղած է ամէնէն ազդեցիկներէն մէկը եւ թերեւս նաեւ դիւանագէտ եւ կորովի մարդ, ունեցած է շատ մը ծառայութիւններ պահպանողական Անգլիոյ, ուրիշ անունը յարգանքով կը յիշեն միշտ։

Անտրէ Մօրուայի կենսագրական նօթերէն կը քաղեմ միայն այն մասը, որ կը վերաբերի լորտ Պիքընսֆիլտի Արեւելեան քաղաքականութեան, յիշելով մասնաւորաբար այն դէպքերը, որոնք առաւելապէս կը շահագրգռեն հայ ժողովուրդը։ Այս բանը կ'ընեմ ոչ թէ նոր գաղտնիք մը երեւան հանելու յաւակնութեամբ, այլ պարզապէս վերյիշելու համար այն թրքասէր ու հետեւաբար հակահայ ուղղութիւնը որ կը յատկանշէ պահպանողական Մեծն Բրիտանիոյ դիւանագիտութիւնը տասնեակ տարիներէ ի վեր։

* *

1875 Յուլիսին կը պայթի Պօսնա-Հէրսէքի գիւղացիներուն ապստամբութիւնը թուրքերուն դէմ, «որոնք իրենց հպատակներուն հետ կը վարուէին ինչպէս շուներուն հետ»։ Ռուսիա անտարբեր չէր կրնար մնալ այս եղելութեան հանդէպ— որ հետզհետէ սպառնական կը դառնար— որովհետեւ իրեն համար քաղաքական անհրաժեշտութիւն մըն էր այս տեսակ խնդիր մը շահագործելով, իջնել Միջերկրականի ափերը, տիրանալ Պոլսոյ եւ Նեղուցներուն կամ առնուազն իր տիրապետութեան տակ առնել Սերպերը եւ Պուլկարները՝ ազատելով զանոնք թրքական լուծէն։ «Աշխարհի մէջ չկար ուրիշ բան մը որ այնքան սարսափեցնէր Տիզրայէլին, որքան Ռուսերուն Միջերկրական իջնելը։ Անոնց կատարած դերը չափազանց կասկածելի կը թուէր եւ իրենց ծրագիրները կրնային վտանգաւոր ըլլալ. պէտք էր աչքերը չորս բանալ»։

Պօսնա—Հէրսէքի ապստամբութեան յաջորդեց պուլկարականը եւ երբ Ռուսիա, Գերմանիա եւ Աւստրիա Բ. Դրան ներկայացուելիք խիստ յուշագիր մը ուղարկեցին Լոնտոն ստորագրուելու համար, Լորտ Պիքընսֆիլտ մերժեց.«Անգլիա ստիպուա՞ծ էր գործակցելու ուրիշներուն՝ քայքայելու համար պետութիւն մը (Թուրքիան) որուն պահպանումին մէջ ինք շահ ունէր եւ պարտա՞ւոր էր ձեռք երկարել Կորչաքօֆին որ ուխտեալ թշնամին մըն էր կամ Պիզմարքին՝ կասկածելի բարեկամի մը»։

Կառավարութեան այս կեցուածքին ուժ կուտար, կ'ըսէ Մօրուա, Անգլիոյ հանրային կարծիքը բացի ազատականներէն, որոնց օրկաններէն Տէյլի Նիուզ հրատարակեց թղթակցութիւն մը ուր մանրամասնօրէն կը նկարագրուէին թուրքերուն կողմէ Պուլկարիոյ մէջ գործուած «սարսափելի խժդժութիւնները— երեխաներ ջարդուած, կիներ բռնաբարուած, աղջիկներ իբրեւ գերի վաճառուած եւայլն»։

Տիզրայէլի կը կարդար այս բոլոր պատմութիւնները «հեգնական թերահաւատութեամբ», որովհետեւ իր դեսպանէն տեղեկութիւն չէր ստացած։ Վարչապետը այն կարծիքն ունէր թէ Ուիլիըմ Կլէտսըթըն և իրենները դիտմամբ կը չափազանցեն դէպքերը. «Ինք, ճամբորդած էր Թուրքիա, փաշաներու հետ սեղան նստած ու նարկիլէ խմած էր եւ չէր կրնար երեւակայել որ այդ ազնիւ ճէնթլմէնները կրնային ջարդել երեխաները։ Եղածը անկանոն զօրքին գործն էր»։

Սակայն հակառակ Տիզրայէլիի այնդումներուն, թրքական բարբարոսութեանց լուրերը կը հաստատուէին անգլիական դեսպանին կողմէ. «Տիզրայէլի զայրացաւ արտաքին նախարարութեան դէմ՝ քողուած տեղեկութեանց համար». բայց դարձեալ, այս ցաւալի լուրերը պատճա՞ռ մըն էին որ կառավարութիւնը շեղէր իր քաղաքականութենէն։ Տիզրայէլիի բոլորովին հակապատկերն էր Կլէտսըթըն, որ մինչեւ վերջը մնաց իր հակառակորդը։ Պուլկարական ջարդերու պատմութիւնը խորապէս ազդած էր իր վրայ եւ չնայելով որ քաշուած էր քաղաքական ասպարէզէն, իր աթոռը տալով «նապաստակ ու փառասէր» դիւանագէտին, նորէն հրապարակ նետուեցաւ՝ լոյս ընծայելով «խիստ ոճով խմբագրուած» գրքոյկ մը, որուն մէջ կ'ըսէր.

— «Թուրքերուն չարիքը հեռացնելու համար պէտք է հեռացնել զիրենք. պէտք է անոնք իրենց զապթիէներով, միւտիրներով, պինպաշիներով, գայմաքամներով, փաշաներով ժողվեն երթան (bag and baggage) այն վայրերէն, զորս քանդեցին ու պղծեցին»։

Գրքոյկը ունեցաւ իր հետեւանքները ժողովուրդին հոգեբանութեան վրայ։ «Ամէն տեղ բազմաթիւ միթինկներ կը գումարուէին թուրքերու Եւրոպայէն վտարումը պահանջելու համար»։ «Լիվրփուլի մէջ, իրիկուն մը «Օթէլլօ»յի ներկայացման պահուն երբ դերասանը արտասանեց «Թուրքերը խեղդուեցան» բառերը, ժողովուրդը ոտքի ելաւ եւ ողջունեց բարի լուրը...»։

Կլէտսըթընի շարժումները կատղեցուցին վարչապետը, որ սակայն, անդրդուելի մնաց իր քաղաքականութեան մէջ։ Կենսագրականին հեղինակը կ'ըսէ որ «Տիզրայէլի թուրքերուն պաշտպան չէր եւ ուրախ պիտի ըլլար եթէ անոնք Սեւ ծովուն յատակը թափուէին. ինք կ'ուզէր միայն պահպանել կայսրութեան ամբողջութիւնը եւ Անգլիոյ ապագան»։

Լորտ Պիքընսֆիլտի այս քաղաքականութիւնը, որ ուղղուած էր մանաւանդ Ռուսիոյ դէմ եւ որմէ կ'օգտուէր Թուրքիան, հաճելի էր նաեւ Վիքթորիա թագուհիին։

Ռուսիա պատերազմ հրատարակեց Թուրքիոյ դէմ։ Տիզրայէլի ազդարարեց ռուս կառավարութեան թէ, ինք չէզոքութիւն կը պահէ, եթէ Ռուսիա հեռու մնայ Պոլսէն, Նեղուցներէն եւ Սուէզէն։ Ռուսերը խոստացան, բայց միւս կողմէ իրենց բանակները մտան Պուլկարիա։ Սակայն, Վիքթորիա թագուհին անձկութեան մէջ էր, իսկ վարչապետը կը դիտէր դէպքերու ընթացքը։ Թուրքերուն յաջողութիւնը Փլէվնայի առջեւ վերիվայր շրջեց պահ մը Անգլիացիներու մտայնութիւնը եւ Կլէտսըթընի բարեկամ ամբոխը դարձաւ իրեն դէմ։

Ամիսներ յետոյ, պատերազմական գործողութիւնները դարձան ի նպաստ Ռուսերուն, որոնք մօտեցան մինչեւ Վոսփորի ափերը։ Զինադադարի եւ հաշտութեան բանակցութիւնները, որոնց տուն կուտար Անգլիան, անտարբեր չձգեցին ի հարկէ Պերլինի կառավարութիւնը։ Պիզմարք հասկցուց իր տեսակէտները թէ Լոնտոնի եւ թէ պատերազմիկ կողմերուն եւ բոլորը հաւանեցան վեհաժողով գումարել գերման մայրաքաղաքին մէջ։ Հրատարակուեցաւ դաշնագիրը։ Ռուսիա կը յարգէր իր խոստումները Պոլսոյ եւ Տարտանէլի մասին. սակայն Պուլկարիա մը կը ստեղծուէր եւ Թուրքիա կը կորսնցնէր իր եւրոպական նահանգները։

«Հայաստանի մէջ Ռուսիա կը գրաւէր Կարս եւ Պաթում, այսպիսով մեծ քայլ մը առնելով դէպի Հնդկաստան եւ կռնակէն գոցելով ասիական Թուրքիան։»

Լուծման այս ձեւը պատճառ եղաւ որ ամբողջ Անգլիան հետեւի հրեայ դիւանագէտին քաղաքականութեան — «Անգլիա վեհաժողովին չէր կրնար երթալ այս տեսակ փաստաթուղթ մը քննելու համար»։ Տիզրայէլի երկու գլխաւոր պայման հաղորդեց ցարական կառավարութեան, սպառնալով ի հարկին պատերազմ հրատարակել.— «Ո՛չ Մեծն Պուլկարիա եւ ոչ Ռուսական Հայաստան, մենք Հայաստան չենք ուզեր»:

Ռուսիա տեղի տուաւ Պուլկարիոյ հարցին մէջ, բայց նախ «ամուր մնալ» Ռուսաց Հայաստանի ծրագրին վրայ։ Աւելի վերջը Անգլիոյ զինուորական կարգ մը ձեռնարկներուն սպառնական հանգամանքը, ստիպեց Ռուսիան ընդունիլ «ամէն ինչ»։ Միեւնոյն ժամանակ Տիզրայէլի գաղտնի դաշնագիր մը կնքեց Թուրքիոյ հետ, կորզելով Կիպրոսը եւ փոխարէն խոստանալով իր օգնութիւնը Սուլթանին, այն պարագային երբ Ռուսիա յառաջ քալէր Հայաստանէն։

Տիզրայէլի գնաց Պերլինի վեհաժողովին, ընդունիլ տուաւ այն բոլորը որոնցմէ ներշնչուած էր իր քաղաքականութիւնը եւ վերադարձաւ Լոնտոն յաղթական։ Պիզմարք իրեն համար ըսաւ «Der alte Jude, das ist der Mann»(Ծերունի Հրեան, ահա մարդը) իսկ թագուհին արքայական պատիւներով ընդունեց իր վարչապետը։

* *

Թէ ի՞նչ բան կը մղէր պահպանողական Անգլիան ընդդիմանալու Հայաստանի կազմութեան, գաղտնիք մը չէ։ Կ'արժէր ոտքի տակ առնել պզտիկ ժողովուրդ մը եւ հեռու պահել Ռուսիան Անգլիոյ դրացնութենէն, Միջերկրականի ջուրերուն մէջ։ Որքան հիմնաւոր էին Տիզրայէլիի մտահոգութիւնները, չենք գիտեր։ Սակայն կասկածէ դուրս է որ Կլէտսըթընի հրեայ հակառակորդին համար աւելի ձեռնտու էր թուրք պետութեան պահպանումը, քան հայ ժողովուրդին ապահովութիւնը կամ Ռուսիոյ յաղթանակը։ Անտրէ Մօրուա շիտակի չի դնէր Տիզրայէլիի թրքասիրութիւնը, բայց շատ բան կը պարզէ այդ իմաստով։

Տիզրայէլի հիմը դրաւ պահպանողական Մեծն Բրիտանիոյ թրքանպաստ քաղաքականութեան, որ վերջէ վերջ յանգեցաւ Լօզանի խայտառակութեան։

Հայ ժողովուրդը չի կրնար մոռնալ այս ողբերգութիւնը։

«Խորհինք այդ մասին, բայց չխօսինք։»

ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՍԻՐՈՅ ՆԱՄԱԿՈՎ

Մարդ մը մեռաւ Անգլիոյ մէջ, ուր դրամ շինած էր... սիրոյ նամակներ խմբագրելով երկսեռ յաճախորդներու։ Այս մարդը, Ալպէր Քուքս, Լոնտոնի կեդրոնը գրասենեակ մը բացած էր եւ կը զբաղէր միայն սիրային նամակագրութեամբ։ Բոլոր սիրահարները, յուսահատ թէ բախտաւոր, որոնք գրիչ խաղցնել չէին գիտեր, կը դիմէին գրասենեակ եւ իրենց կը յանձնուէր մէկ կամ երկու շիլինով սիրային նամակներ։

Գործը առատ էր,— ե՞րբ է սիրոյ գործարկութեան մատնուեր։ Սիրտ է, կը սիրէ, եւ հոգին կ'այրէ։ Եւ այրած հոգիով, սիրահարները այնքան բազմաթիւ էին, որ Քուքս ստիպուեցաւ երեք քարտուղար բռնել։

Երբ մեռաւ, իր երկու աղջիկներուն ձգեց երկու փառաւոր տուներ, 100,000 ոսկիներ եւ ուրիշ օժիտներ։

ՄԱԿԵԴՈՆԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ԱՆՄԻՏ ՓՈՐՁԵՐ

ԳԱՂՈՒԹԸ ԽԱՌՆԱԿԵԼՈՒ

(Թղթակցութիւն)

ՍԵԼԱՆԻԿ, 22 Սեպտ.

Մամուլը, ատենին համակրական տողերով արձանագրեց համերաշխական այն ձեռնարկները, որոնք եղան ազգային կեանքը կանոնաւորելու համար։

Այս առթիւ բանակցութիւններ կատարուեցան Հ. Յ. Դաշնակցութեան ներկայացուցիչ ընկեր Յ. Ամատունիի եւ Զօր. Թորգոմի միջեւ, որ ռամկավարներուն պատուիրակն էր։

Համերաշխական ժողովը որ կը նշանակէր եօթը հոգինոց չէզոք վարչութիւն մը, Սելանիկի համար, կ'որոշէր սպասել որ Աթէնքի մէջ նոյն ձեւով կազմուի Ազգ. վարչութիւնը։

Երկար տատանումներէ յետոյ, Դաշնակցութեան, Ռամկավարներու եւ Հնչակեաններու գործակցութեամբ չէզոք վարչութիւն մը ընտրուեցաւ Աթէնքի մէջ։

Երբ Աթէնքի մէջ գլուխ կ'ելլէր այս փորձը, Սելանիկ եւս, համաձայն իր յանձնառութեան, սկսաւ ձեռնարկներ կատարել, Ազգային իշխանութիւնը՝ չէզոքներու յանձնելու համար։

Այդ գործին, անտարակոյս, օրուան իշխանութիւնը պիտի ըլլար նախաձեռնարկ. Առաջն. փոխանորդին հետ։

Եւ այդպէս ալ եղաւ։ Նախ, իւրաքանչիւրի մօտ, պատուիրակներ ղրկուեցան՝ բերանացի բացատրելու համար հարցը եւ անոնց տրամադրութիւնը պատրաստելու։ Եւ հրաւէրներ ղրկուեցան։ Դժբախտաբար, սակայն, 2-3 հոգի, արձակուրդով Եւրոպա կամ այլուր մեկնած ըլլալով, համերաշխականէն ընտրուած եօթը հոգինոց մարմինէն երկու հոգի միայն ներկայ էին։

Ազգ. իշխանութիւնը անշուշտ ճիգ պիտի թափէր՝ իշխանութիւնը յանձնելու համար, նշանակուած չէզոք վարչութեան՝ կամ հակառակ պարագային, ուրիշ նոր, բայց դարձեալ չէզոք տարրերու։

Ազգ. իշխանութիւնը, որ Դաշնակցականներէ կը բաղկանար, թէեւ պատրաստ էր իշխանութիւնը յանձնել ուրիշներու, բայց երբեք անոնց՝ որոնք իրենց վտանգաւոր եւ գրգռիչ քայլերով պիտի խանգարէին ժողովուրդին հանգիստը։ Այդ բանին չէր կրնար հանդուրժել Դաշնակցութիւնը։

Եւ. մեր ընկերները ամէն ճիգ թափելով, իշխանութիւնը սիրայօժար յանձնեցին՝ չէզոք վարչութեան մը։ (Հին համերաշխականի երկու անդամները տակաւին դուրսը կը գտնուէին)։

Բայց խնդիրը չվերջացաւ այսքանով։

Խառնակիչ Մագլըմեանը, ոտքով ու ձեռքով գործի վրայ էր նորէն։ Երբ կ'իմանայ Դաշնակցական իշխանութեանց ջանքերը՝ չէզոք վարչութիւն մը գործի գլուխ բերելու համար, խորհրդաւոր պատճառներէ թելադրուած, Նոր Յունաստանի Հօկի կեդրոնական վարչութեան վրայ քանի մը «չէզոքներ» կ'աւելցնէ եւ կը հռչակէ իբրեւ Նոր Յունաստանի «Ազգ. կեդրոնական Առժամեայ վարչութիւն»...։

«Վարչութեան» անդամները, Մագլըմեանի ստորագրութեամբ «Մանտա» մը կը ստանան, նախ իսկ բացօթեայ նիստեր կը գումարեն, առանց շրջանին Առաջն. փոխանորդին գիտակցութեան։

Եւ քիչ մըն ալ առաջ երթալով ու գերբը շրջելով, առաջնորդական փոխանորդը գիշեր մը յանկարծ, նիստի կը հրաւիրեն... բացօթեայ տեղ մը։

Փոխանորդը, Երիտասարդ Քահանայ Մալաքեան— Էջմիածնէն ստացած իրաւասութեան վրայ յենլով, նիստի չերթար, եւ գրաւոր յորդոր կը կարդայ «Մոլորեալներուն», որպէսզի չէզոք վարչութեան գործունէութեան արգելք չըլլան։

Չմոռնանք յիշել հոս երկու պարագայ։—Ա.—Մագլըմեան եպիսկոպոսի կողմէ Աթէնքէն Սելանիկ ղրկուած գունաւոր «Հնչակեան» Կէօքճեան, որ շաբաթներէ ի վեր խանութէ խանութ եւ տունէ տուն կը վազէ, չէզոք վարչութեան կազմութեան արգելք ըլլալու եւ Ազգ. իշխանութիւնը Հօկի հռչակաւոր մարդոց յանձնելու համար։ Բ.-Կէօքճեան, Մագլըմեանի կողմէ պաշտօնագիր մը առած Սելանիկ կուգայ, կուսակալին միջոցաւ կամ այլ կողմնակի միջոցներով «Մագլըմեանի վարչութեան» գործը յաջողցնելու համար։

Մագլըմեան եպիսկոպոս, գործը ամուր կապելու համար, Ներքին պաշտօնատունէն ալ «հէվալէ» մը առեր է՝ ուղղուած Մակեդոնիոյ կուսակալին։

Իսկապէս ալ, մարդիկ կը ներկայանան Մակեդոնիոյ ընդհ. կուսակալին, սակայն... ձեռնունայն։

Կուսակալը բացէ ի բաց յայտարարած է որ՝ Աթէնքէն, Մագլըմեանի կողմէ նշանակուած վարչութիւնը ո՛չ մէկ նշանակութիւն ունի իր շրջանին համար, աւելցնելով թէ իրենք կը ճանչնան, իրաւապէս, միայն Թրակիոյ եւ Մակեդոնիոյ առաջնորդարանը, իր առաջնորդով, զոր բերած են իրենք. ծո՛ս, պատերազմական դէպքերու բերումով։ Որով՝ կ'աւելցնէ Ք. կուսակալը, կը ճանչնամ միայն տեղիս առաջնորդական փոխանորդը։ Ասկէ դուրս, Մագլըմեան մը ոչ մէկ իրաւասութիւն կը ներկայացնէ՝ ո՛չ ալ Մակեդոնիոյ շրջանին համար։»

Բայց Մագլըմեան եւ անոր արբանեակները դիւրաւ յուսահատողներ չեն։ Չնայելով որ Սելանիկի համբաւաւոր «Վարչութեան» կարգ մը անդամները հրաժարած են, եւ իսկապէս չէզոք վարչութիւն մը կազմուած եւ գործի ալ ձեռնարկած է, Մագլըմեան կը հետապնդէ առաջն. փոխանորդին, սպառնական շեշտով մը՝ որ իր հրամանները տառացի գործադրէ եւ իր նշանակած մարդոց յանձնէ ազգ. իշխանութիւնը։ Ի հարկէ մտիկ ընող չըլլար։

Միւս կողմէ, «պատգամաւոր» Կէօքճեան, դեռ կը շափշփէ Սելանիկի մայթերը։ Գաղտնիք է թէ՝ ինչպէ՞ս կը հոգան իր ծախքերը։ Այս մարդը կը ջանայ նոր խառնակութիւններ ստեղծել, երբ կիրքերը հանդարտած են ատենէ մը ի վեր։

Կը լսենք թէ Աթէնքի վեհափառ խառնակիչը տեսնելով որ ողջամիտ տարրերը երես դարձուցած են, կեդրոնի կառավարութեան մօտ իբր ընտրութեան համար հրահանգ խնդրելու մտքով, նոր դիմում մը եւս կատարեր է։

Ի՞նչ խօսք որ այս մութ խաղն ալ ձախողման դատապարտուած է։

ՍԵՊՈՒՀ ԱՇԸՏՈՒՆԻ

ՄԱՀԱՊԱՏԻԺՆԵՐՈՒ ԴԷՄ

Գերմանիոյ դաշնակցային կառավարութիւններէն Հէսսէի խորհրդարանին ներկայացուեցաւ ընկերվարական առաջարկ մը, որ կ'արգիլէ մահապատիժները։ Գաւառական այս նոր օրինագիծը խորհրդարանին մէջ մեծ վիճաբանութիւններ պիտի բանայ, որովհետեւ առաջին օրինակն է որ կը տրուի ազատելով ոճրագործները մահէն։

Բոլոր Հայ Մայրեր

Հրաշալի էր «Յառաջ»ի 21ի խմբագրականին փ- թիւնը։ Իրաւ ալ «Անփո՞- րած կաթն»։

Անոնք որ վայլած են կապարտէզի մթնոլորտի ները, անոնք միայն կրնան կնալ, թէ այդ մթնոլորտ բարերար ազդեցութիւն ունենալ մատղ հոգիներ մար։ Մանկապարտէզի ու անմեղ խաղերը, չէնշող երգերը մանկան կենդանութեան կայծ կը դառնայ վառվռուն մանկ գիտակից։ Իր հա սորված ոտանաւորներ գերը կ'ոգեւորեն զինք

Ինչո՞ւ ուրեմն անտարբեր մնանք մեր զաւակներուն դէպ, երբ մեր մայրերը կաթ տալով միայն չեն կանացիր, այլ ամէն փեր են մեզ տալու նաեւ կրթութիւն եւ դաստիարա- թիւն։ Իսկ մենք այսօր գիտ նստած, առանց խ- րութեան կը դիտենք մեր րերուն ստացումը, սակցութիւններն ու երգեր

Կը ճանչնամ փոքրիկներ ոչ թէ հայերէն կարդալ նոյն իսկ խօսիլ չեն գիտեր ներն են գլխաւոր պատասխ- տուները եւ ոչ թէ պզտիկ տունին մէջ հայերէն արդէն գպրոցները եւ բաւեն մնացածին։

Մայրե՛ր, ծանր պար- նութիւն մը կ'իյնայ մեր Հայրերը կ'աշխատին իրենց ւակներուն ապրուստ թէեւ հոս մայրերն ալ են աշխատիլ, սակայն դաստ- դաստիարակութիւնը աւելի ձեռքն է, եւ անոնք որ տին, աւելի մեծ գիտ- կ'ունենան նուիրական թիւններ ընելու։ Ի՞նչքան է հայաշատ կեդրոններ բանալ մէկ մէկ մանկապ- ինչպէս օրինակ Պէլվիլ բելի է հաշուել 30— մանուկներ, ամէնքն ալ տարիքէն։

Եւ, իբրեւ Պէլվիլցի, ձուիմ հարցնել այդ կեդրոնի գտնուող կազմակերպութիւն րուն, թէ արդեօք որ մը քըքրուա՞ծ են այս խնդրով եօք օր մը իրենց նուիթ դարձուցա՞ծ են այս հարցը։ Մեր ժողովուրդը բեր չէ եւ ի հարկին իր կութիւնը կրնայ բերել հանգանակութիւն կամ ձեռնարկներ կատարելով։

Ապահով եմ որ իւրաքանչիւր մայր իր արդուզարդին խնայելով, կրնայ իր զաւ- բեթոշակը ապահովել փոքրիկները վաղը մեծնա- ռանց հայերէն սորվելու, պիտի կարդան մեզ, բայց ներուս, որ չենք խորհած գէթ պարզ կարդալ ու գրել սորվեցնել։

Երբ ամէն մայր կանգնի եւ միաձայն այս առաջարկին թիւնը, անպատճառ կը յ- որովհետեւ կիները աւելի են այս տեսակ հաւաքական խատանքներու մէջ քան եւ իրենք ալ կրնան այս ճշմարտութիւնը։

Ուրեմն, խօսքս ձեզի է մայրեր։ Եկէք միասին մենք հիմը դնենք այս որ անկարելի կը նկատուի այրերը։ Ապացուցանենք ալ կրնան հանրային գործ րել։

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԽԱՉ

[illegible]

ԳՐԵԼ ԿԸ ԳՏՆԵՄ ՈՐ...

Ֆրանսայի կարգ մը գաւառներու նիւթական անձկութեան տէրը Ես, որովհետեւ ճամբայ չունին։ Լէ Մաս-[illegible] վարձու կուտայ իր [illegible], իր անասունները, իր ծովը, քիչ մը դրամ [illegible] համար՝ բայց ա-[illegible] ծով չունի։

Ես ուրիշ միջոց մը գտած եմ, կիրարկելի է ամէն գաւառի, կառաջարկեմ Փուանքարէի, գիտաս, իր պիւտ-[illegible] համար [illegible] պարզ է։

[illegible] գրքի եղանակ մը [illegible] է միայն որ հրա-[illegible] նիւթագործուի։ [illegible] քանի վրայ։ Եւ [illegible] քաղաքապետա-[illegible] շնորհիւ այդ [illegible] պիտի ճարտարանայ [illegible] համար խնդիրներ [illegible] Ֆրանսա ամէն [illegible] նիւթերը կը հայթայթէ [illegible] համար։

[illegible] կրնաք գրքի դնել [illegible] Տերակուտակին ընթերցումը։ [illegible] նախագիծն պիտի [illegible] թէ, ոչ։ Գրքի կրնաք [illegible] թէ Լէվին հրդեհատան [illegible] թէ ոչ, առանց [illegible] ալ կուշելու օգտակարութեան։

[illegible] իմաստաքննական խնդիր մը, գրքի մտնելու համար։ Բա-[illegible] պիտի մեկնի՞ թէ ոչ։ [illegible] կոմիտէն համար ալ [illegible] յօյսեր կան շահելու։ [illegible] մը, որ աւելի վստահելի է [illegible] ռուսական [illegible] մը, որ 15 տարի է [illegible] չունի։

Փ. ՕՏԻԱ

ՊԶՏԻԿՈՒԿԵԱՆ ՆԵՐԳՈՒՄՆԵՐ

— Ամերիկայի պէս, մարդ կը վախնայ մեր փողոցներէն անցնիլ։

— Ինչո՞ւ, բազմութիւնը շատ է։

— Ընդհակառակն։ Ոչ թէ բազմութիւն, այլ ոստիկան ալ չկայ, եւ մարդ կը վախնայ որ փողոցին անցած ատեն, վերարկուն վրայ կուտայ գողերուն։

* * *

— Ընկերուհի՛, ի՞նչ էք կեցեր առջեւս պէս։ Անգլիա մարդ կը ծնանի, իսկ դուք ազդին, միթինկի մասնակցողներու պէս, ձեր ժէթը անկեր՛ կը նայիք։ Ի-կէք գտէք, խօսք մը ըսէք ծերունին։

* *

Ձեր գործարանին մէջ ալ միջոց ձեռք առի՞ն հրդեհի դէմ։

Հրաշալի՛ միջոցներ։ Նախ. [illegible] ջուրը դադրած չունի, [illegible] գնամաշկայինքներուն մէջ [illegible] շարունակ կը չկայ

Բացուած՝ Մոսկուայի [illegible]

ԹԱՏՐՈՆ, ԹԱՆԳԱՐԱՆ ԵՒ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ

Մեր Թղթակցէն,
ԹԱՒՐԻԶ, 20 Սեպտ.

Րիզա Շահի գահակալութենէն ի վեր, լուրջ փորձեր կը կատարուին, երկրին բարգաւաճման համար։

Ապտուլլահ խան Թահմասբին երբ Ատրպատականի զինուորական հրամանատարն էր Թաւրիզի կեդրոնին մէջ արեւելքէն արեւմուտք ուղղութեամբ բանալ տուաւ լայն եւ երկար պողոտայ մը (Խիափան) որ այսօր Թաւրիզի զարկերակը կը հանդիսանայ։

Այդ պողոտային վրայ, բերդին (Արք ՙառձեւ, Ապտուլլահ խանը շինել տուաւ հասարակաց զբօսավայր-այգի մը, որ իր արեւելեան լիառատ ծաղիկներով եւ պարսկական ճշակութեամբ գեղեցիկ պատկեր մը կը ներկայացնէ օտարականներու աչքին։

Պարտէզի կողքին, այս տարուան սկիզբը շինուեցաւ Թաւրիզի պետական Թատրոնը, որուն ծրագիրն ու յատակագիծը պատրաստեց ճարտարապետ Ապտուլլահ խանը։

Ապտուլլահ խանը, անձամբ ղեկավարեց պետական Թատրոնի կառուցման գործերը եւ ներքին բեմական, նկարչական ու քանդակագործական բոլոր աշխատանքները եւ 8 ամիս յետոյ այսօր, արդէն պատրաստ է Թատրոնի շէնքը, նորագոյն յարմարութիւններով օժտուած եւ քաղաքի կեդրոնին մէջ։

Թատրոնին բացումը պիտի կատարէ Րիզա Շահը, որ անձամբ ներկայ պիտի ըլլայ առաջին ներկայացման։ Ի պատիւ վեհապետին եւ յօգուտ Թատրոնի շէնքին, տոմսակները պիտի զրկուին միայն պաշտօնական հիմնարկութեանց, օտար ազգի ներկայացուցիչներուն, հարուստներու եւ վաճառականներուն։ Առաջին ներկայացման տոմսակները պիտի արժեն 100 թումանէն մինչեւ 500 թուման (100—500 տոլար)։

Կառավարութիւնը Թատրոնի բացումէն յետոյ, պիտի ձեռնարկէ Թաւրիզի մէջ հիմնել պետական Թանգարան մը եւ մատենադարան մը, որոնց համար արդէն ազատ հողամաս կայ, Թատրոնի շէնքին կից։ Թանգարանի և մատենադարանի հիմնարկէքը հանդիսաւորապէս պիտի կատարէր Շահը։

Անշուշտ ողջունելի ձեռնարկ մըն է Թաւրիզի պետական Թանգարանի և մատենադարանի կառուցումը։ Այնտեղ պիտի ամփոփուին ոչ միայն պատմական, հնագիտական իրեր, այլ եւ բազմատեսակ ձեռագիրներ, նկարներ եւ պարսիկ հին արուեստի Թանկագին յիշատակարաններ, որոնք գեղարուեստական, ազգագրական ու հնագիտական նշանակութիւններ պիտի պարզեն։

ՄԱՍԻՍ

ԿՈՅՐԵՐՈՒՆ ԲԺՇԿՈՒԹԻՒՆԸ

Ննէ հնաւքրդրութիւն արթնցուցած են գերման գիտունի մը, տոքթ. Վալթէր Շուլցի փորձերը կոյրերու բժշկութեան մասին։

Գերման գիտունը այն կարծիքը ունի թէ կուրութիւնը կարելի է բուժել, եթէ գէմքի առողջ փոսի մը մէջ անկուի ուրիշի մը աչքին խնձորը։

Այս ուղղութեամբ, տոքթ. Շուլց կը հանէ կենդանիի մը աչքին գունդը եւ զայն կը տնկէ, ոչ թէ ականոցիքին, այլ ականջին մէջ, այն համոզումով որ աչքին պտուղը պիտի ծլի հոն։

Այս փորձը անակնկալ բերած է ամէն յոյս։

Նախ յաջողութիւնը՝ աշխատանոցներու մէջ։ Գիտունը ընտրած է ռուսական ճերմակ ճագար մը, կեռասի նման աչքերով։ Խնամքով հանելէ յետոյ մէկ աչքը, տնկած է ականջին մէջ, հոն ուր արեան շրջանը չափազանց դանդաղ կը կատարուի։

Ցայտնի է թէ սպիտակ ճագարներու աչքին կարմրութիւնը արդիւնք է, ոչ թէ գունաւորութեան, այլ արեան շրջանին տեսանելիութեան։ Առողջ ու բնական աչքը չունի այդ կարմրութիւնը։ Այնպէս որ, երբ կենդանին դրուի չափազանց պաղ տեղ մը, արեան շրջանը կը դանդաղի եւ աչքերը սեւ գոյն մը կը ստանան։

Տոքթ Շուլց լու ուսումնասիրած է այս պարագան խրապէս, երբ կարմիր աչքը կը տնկուի ականջին մէջ, շուտով կը կորսնցնէ իր գոյնը։ Կամաց կամաց, իր գտած նոր ծոցին մէջ, կը ստանայ մութ գոյն մը, աչքը այլեւս ծլած ու արմատ արձակած է։ Աչքը վերակազմուած է։

Այս փորձերուն իբրեւ բնական շարունակութիւն, բժիշկին աշխատանքները շատ բան կը խոստանան։ Այժմ փորձեր տեղի կ'ունենան աչքեր տնկելու կոյր մարդոց վրայ։

Այս փորձերը նորութիւն մը չեն։

Երկու փրոֆէսէօրներ, Ուհլէնհութ եւ Քոփանեի, աչքի պատուաստներ կատարած են։ Սակայն տոքթ Շուլցի փորձերը աւելի յաջողութիւն մը ունին։ Եւ շատեր կը յուսան, որ, շնորհիւ այս նոր փորձերուն, վաղը կարելի պիտի ըլլայ բանալ տեսողութիւնը, ծաղկեցնել աչքերը անոնց, որ կուրցած էին։ Եւ տասը համար հարկ պիտի ըլլայ գործել կուրցնել կապիկները, անոնց աչքերը հանելով՝ գամելու համար մարդոց ականջին մէջ։

Միայն թէ մարդիկ, այս անգամ, պիտի ստիպուին առարկայ մը նայիլ, ոչ թէ դէմէն, շեշտակի, ինչպէս սովորաբար մենք կը նայինք, այլ քովէն։ Ճիշդ հաւի պէս, մեր ականջներուն մէջէն։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԿՌՓԱՄԱՐՏ

ՇԻՔԱԿՕՅԻ ՄՐՑՈՒՄԻՆ ՎԵՐՋ

Սեպտեմբեր 22ի մեծ մրցումին մասին դեռ մինչեւ այսօր կը խօսուի մամուլին մէջ։ Հակառակ շատ մը հեղինակաւոր մարդոց կարծիքին, Տէմսի պարտուեցաւ Թուքազէլ Թընընի աւելի մարզական յատկութիւններով օժտուած է քան Տէմսին. աւելի ճկուն է ու վարպետ իր խաղին մէջ։ Տէմսի միայն իր տոկունութեամբ եւ հարուածներու ուժովը էր որ գերազանցեց Թընընին։ Տէմսի իր երկար պատրաստութիւններէն վերջ կը յուսար վերստանալ իր տիտղոսը, բայց յուսախաբ եղաւ, օրովհետեւ իր առջեւ գտաւ անխորտակելի պատնէշ մը։ Մրցումէն քանի մը օր առաջ ըսած էինք որ եթէ Տէմսի եօթներորդ շրջանին «նօք աութ» չկրնայ ընել իր հակառակորդը, պիտի պարտուի։ Թուքազէլ ալ ճիշդ եօթներորդ շրջանին Տէմսին քիչ մնաց պիտի յաղթէր, եթէ Թընընին զգետնելէ վերջ չզգոք անկիւն մը քաշուէր, առանց սպասելու, որ դատաւորը միջամտէ եւ հակառակորդը 3-4 երկվայրկեան շահելով յաջողի ոտքի կանգնիլ։

Աշխարհի ախոյեանութեան մրցումի մը համար 10 շրջանը բաւական չէր։ Ցետոյ Ամերիկացիները չեն սիրեր, որ աշխարհի ախոյեանութեան մրցում մը, մանաւանդ բոլոր ծանրութեանց համար, վերջանայ կէտերու առաւելութեամբ. անոնք կ'ուզեն որ նախորդներուն պէս մրցումը վերջանայ կամ «նօք աութով» եւ կամ խաղը լքելով։ Հետեւաբար Թընընի յաղթանակը երբեք չպիտի հաւասարի Տէմսիի, ծէք ծօնսընի, ճիմ ճէֆրիի ծանօթ յաղթանակներուն։

Մրցման կազմակերպիչը՝ Թէքս Ռիքըրտ կը ծրագրէ կազմակերպել նոր մրցում մը. որուն համար պիտի կատարել տալ նախապատրաստական մրցումներ, որոնց պիտի մասնակցին՝ Տէմսի, Շարքի, Տրլանի, ճիմ Մալօնէյ, Փաոլինօ, Ճոնի Ռիսքօ եւայլն։ Այս մրցումներուն վերջին յաղթականն է որ պիտի մրցի Թընընիին դէմ։

Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Յառաջի հաւաքածոյ չպահող մեր բաժանորդներէն եւ ընթերցողներէն կը խնդրուի մեզի ուղարկել 431 եւ 444 Թիւերը, նորերու հետ փոխանակելու պայմանով։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿՈՂՈՒԹԻՒՆ. — Վիլլ-տ'Ավրէ Թանվիլը փողոցին վրայ, ճարտարարուեստի տան մը հաշուակալը, Տիէլան, ցերեկ ատեն, երբ բոլոր պաշտօնեաները մեկնած էին, զբաղած էր փոքրիկ հաշիւով մը։ Յանկարծ երկու անծանօթներ ներս մտան։ Տիէլան խիկինն ըսաւ հարցնելու համար թէ ի՛նչ կ'ուզեն։ Անծանօթներէն մէկը գլուխի զօրաւոր հարուած մը տուաւ Տիէլանի փորին։ Հաշուակալը գետին փռուեցաւ։ Գողը յարձակեցաւ վրան, ոտքը դրաւ Տիէլանի կուրծքին, սարսափով հանեց եւ կրակեց աչքին դէմ։

Ժամ մը վերջ, երբ պաշտօնեաները վերադարձան, տեսան որ Տիէլան արիւններու մէջ կը լողայ։ Գողերը պաշտօնեային դրամապանակը, արկղերը խուզարկելով քանի մը տասնեակ հազար ֆրանք առած ու մեկնած էին, առանց երբեք ու, շաղրութիւն գրաւելու։ Կը թուի թէ ծանօթ էին գրասենեակին գործերուն։

ԽԵՆԹ ՄԸ ԿՐԱԿԵՑ.— Մարսէյլի Սէն-Թ'Հանրի թաղէն տարէց մարդ մը, Լուագոն, երբ կ'աշխատէր իր տանը պարտէզին մէջ, յանկարծ խենթեցաւ։ Քիչ անդին նստեր էին կինն ու աղջիկը, որոնք տեսնելով խենթին շարժումները, սարսափեցան եւ փախան։ Խենթը վազեց տուն, հրացանը առաւ եւ լեցուց նոյն պահուն իր աներորդին, Պլան, հասաւ ետեւէն եւ ուզեց գինովութիւն ընել խենթը։ Լուագոն նշան առաւ եւ կրակեց։ Պլան, կուրծքէն ծանրապէս վիրաւոր, փռուեցաւ գետին։

Ցետոյ խենթը հրացանը կախեց պատուհանէն դուրս եւ շարունակաբար կրակեց։ Այսպէս երեք հոգի փռեց գետին։

Ոստիկանները հասան և պաշարեցին տունը։ Խենթը վեր վար կղպած ու ամրոցի վերածած էր տունը։

Քանի մը ժամ այսպէս պաշարելէ յետոյ, ոստիկան մը յաջողեցաւ տանը ետեւէն վեր մագլցիլ եւ պատուհանէն կրակելով գետին փռել խենթը։

ԿՈՎ ՄԸ... ԲԱՐՁՐԵՐԸ Կ'ՈՒԶԷ ԵԼԼԵԼ.— Կովերն ալ սկսան Բա՛րձր, բա՛րձր, աւելի բարձր։

Պորտոյի մէջ կով մը փախաւ իր պահապանին առջեւէն։ Փողոց մը մտաւ, կտտուզով ըբացաւ դուռ մը, ոտքերը դրաւ սանդուխին վրայ, մէկ, երկու եւ վե՛ր։ Բիչ յետոյ երկրորդ յարկը բարձրացած էր։

Նրբանցքը չափելէ յետոյ, ձանձրացաւ եւ փառաւոր բառաչիւն մը արձակեց։ Եւ գլուխը զարկաւ դրան մը. Ներս մտաւ։ Պէժօն անկողինն էր դեռ։ Սարսափեցաւ մարդը, տեսնելով կոտոշները։

Երեք ժամ հարկ եղաւ վար իջեցնելու համար կովը, որ Թերեզա Էյֆէլ բարձրանալու ծրագիրներ ալ ունի, բառաչելու համար ի լուր աշխարհի։

ԿԸ ՄԿՐՏԷ ՈՒ ԿԸ ԽԵՂԴԷ.— Լորեանի մէջ օրիորդ մը, Ժօզեֆին, 20 տարեկան, այնքան թեթեւ էր, որ հովը փեսուրի պէս ազդին անդին կը տանէր։ Օր մըն ալ ծանրցաւ Դիչեր մը, գաղտնօրէն զաւակ մը բերաւ իրենց ժառագին մէջ։ Փաթթեց լաթերու մէջ, վրան ցախ լեցուց, պահեց ու տուն գնաց, քնացաւ։

Առտուն կանուխ, իր քոյրը մարագ մտաւ։ Գետնին տակէն խեղդուկ ճիչեր կը լսուէին և ցախերը կը շարժէին։ Հասկցաւ ամէն բան եւ վազեց կանչելու մեծ մայրը, որ,պաղարիւն կնիկ, օրհնեալ ջուրին շիշը առնելով, մարագ իջաւ։

Դուրս հանեց նորածինը, լուաց եւ օրհնեալ ջուրով մկրտեց։ Ցետոյ կօշիկի կապով խեղդեց ու թաղեց։

Սակայն գիւղը դուրս ելաւ, թաղերը երկնցաւ մինչեւ դատարան։ Եւ դատարանը բանտ մեղապարտներուն օձիքէն։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՄԻ՛ ՊՂՏՈՐԷՔ.

Վերջերս Յառաջի քանի մը Թիւերուն մէջ կարդացի Հ. Մ. Ը. Մ.ի՝ Պատգամ, ժողովին առթիւ գրուած խմբագրականը եւ զանազան յօդուածները, եւ ասոնց տրուած պատասխանը խորհրդային Հայաստանի Փարիզի մունետիկին կողմէ։

Կը տեսնեմ թէ ձեր անպաժան հակառակորդները բացէ ի բաց կը խեղաթիւրեն եւ քաղաքական հողի վրայ կը տանին եղածը, եւ այնպէս մը կը ցուցնեն թէ Հ. Մ. Ը. Մ.ը «խորհրդային» իշխանութեան կողքին է...

Ո՛չ պարոններ, հազար անգամ ո՛չ։ Հ. Մ. Ը. Մ.ը երբեք քաղաքական կուսակցութեան մը չէ պատկանած որ այսօր ալ ձեզի յարի, եւ կը սխալիք նկատելով մարզական միութեանց ձուլումը իբր ձեր քաղաքական յաղթանակը, այն ատեն որ մինչեւ ձեր Երեւանի շէֆերուն ալ հեռագրեր էք...

Հիմա է որ բուն Հ. Մ. Ը. Մ.ականները պիտի զգլլան ձեր խումբերուն հետ համերաշխելէ, որովհետեւ բացայայտ է որ Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարիչները մեծ խաբէութեան մը զոհ գացին, միացնելով Հ. Մ. Ը. Մ.ի գաւառի վարիչներէն մէկուն, որ որոշ նպատակներ ունի Խ. Հայաստանի հետ բարեկամանալու։

Թող Երեւանի մունետիկները լաւ գիտնան թէ այն օրը որ փորձեն Հ. Մ. Ը. Մ.ը փոխադրել քաղաքական գետնի վրայ եւ ուզեն զայն իրենց գործիք դարձնել, իրենց դէմ կը գտնեն ոչ միայն Հ. Մ. Ը. Մ.ի մէջ միացած բուն, իրական անդամները, այլ եւ շարք մը «առժամեայ» քաշուածներ։

ՀԱՅԿ Կ. ԹՕՓԱՔԵԱՆ

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (78)

ԿՐԵՄԼԻ՛ՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՔԱՐԱՍՕՖԻ ՃԱՐՊԻԿ ՄԷԿ ԽԱՂԸ

— Ի՞նչ ուանակ եմ, ըսաւ, ինչպէ՞ս չմտածեցի. աններելի է պարզապէս։

— Ի՞նչ կայ, հարցուցի, գող ելած։

— Սա կայ, որ անճարակ աչքերի պէս գործեցի։ Պարզապէս մոռցայ գոցել գաղտնի ելքը, եւ այս ծանր է։

— Պ. Հ., կը կարծէ՞ք։

— Ինչպէ՞ս. գո՞ւք էք որ այդ տեսակ բան մը կը հարցնէ՞ք։ Բայց սիրելիս, այնքան ծանր է որ, պարտաւոր եմ անմիջապէս Շլյուսէլպուրկ դառնալ, սխալս դարմանելու համար։

— Այդ տեսակ բան չպիտի ընէք, պոռացի ցեմենք արդէն նշմարած Ցուպասօֆի փախուստը պարզապէս գայլին բերանը նետուիլ է բռածնիդ։

— Ձեզ հասկնար ուրեմն որ այդ ելքը կրնայ ուրիշներու փախուստին ալ ծառայել, այնպէս որ խսկական ոճիր մը գործած կ'ըլլամ հանդէպ իմ կուսակցութեանս եթէ անոր ձեռքէն խլելու օժանդակեմ այնքան արժէքաւոր գրաւական մը։

— Անշուշտ, բայց

— Գիտեմ թէ ի՞նչ պիտի ըսէք, կը խնդրեմ որ չպնդէք ուրեմն. որոշումս տուած եմ. եւ եթէ գիտնամ ալ թէ հոն պիտի մեռնիմ, նորէն մարդ չպիտի կրնայ զիս արգիլել սխալս դարմանելէ։

Լաւ, ըսի գետին ցատկելով։

— Ի՞նչ կ'ընէք, հարցուց Քարասօֆ։

— Ի՞նչ կ'ընեմ. բայց կը տեսնէք. եթէ ձեր պարտքն է հոն վերադառնալ, իմ ալ պարտքս է ձեզի ընկերակցիլ։

— Խենթութիւն է. երկու հոգիի պէտք չկայ այդ գործը տեսնելու համար։ Մինակս կը բաւեմ։

— Ներողութիւն, սիրելիս ... Լաւ թէ գէշ օրերու համար մենք իրարու կապուած ենք ինչ ալ ըլլայ ձեր որոշումը...

Բայց խօսքս վերջացնելու ատեն չունեցայ։

Շլյուսէլպուրկէն Թնդանօթի երեք հարուածներ լսուեցան...

Սարսափած իրարու նայեցանք։

— Ուշ է, պոռաց Քարասօֆ, կարք նետուելով եւ հրաժարելով զիս ալ որ նոյնը ընեմ. փախուստը երեւան ելած է. շարժէ՛ Քաիլօֆ, եւ չորրորդ արագութեամբ, հա՞։

Ինքնաշարժը արդէն ամբողջ արագութեամբ կը մեկնէր։

Քարտէսին վրայ հակած, Քաիլօֆի ցոյց կուտայի ուղղութիւնը, փոանգաւոր անկիւնները, ճամբաներու խաչաձեւումները։

Թէեւ դեռ կանուխ էր, թանձր մառախուղ մը որ տարածուած էր ամէն կողմ, ամէն ինչ կը ծածկէր, մարդեր եւ իրեր, անոնց տալով երազային ձեւեր։

Սակայն, մաւշտակէս զրկուած ըլլալով, ինչպէս նաեւ շնորհիւ ինքնաշարժի արագութեան, կը մսէի։ Բայց վտանգը որ մեզի կը սպառնար, այնքան մեծ էր, ու մեր պաշտօնն ալ այնքան կարեւոր, որ չէի իսկ մտածեր տրտնջալ։

Իմ ետեւս, անհետելով մեկտեղ պղլչեւիկներու անգթութիւնը, Քարասօֆ ամէն խնամք կը շռայլէր Միլենա կոմսուհիի եւ Ցուպասօֆի, որոնք իրենց մաւշտակներուն տակ կծկուեր, Թմրած էին եւ կարծես, հոգինին տալու վրայ։

Յանկարծ տեսայ որ ան կանգնեցաւ, ականջը ուղղած Շլյուսէլպուրկի կողմը. պահ մը մտիկ ըրաւ, յետոյ Քարասօֆի դառնալով

— Կրնա՞ս արագութիւնդ աւելի սաստկացնել, պոռաց անոր. մեր ետեւէն մօթէօրի մը աղմուկը կ'առնեմ։

Առանց պատասխանելու, Քարասօֆ կոխեց արագացուցիչին վրայ։

— Լաւ, ըսաւ Քարասօֆ. հիմա, ուշադրութիւն ըրէ ընկերքիդ. մէկ վայրկեանէն անտառի մը եզերքը պիտի հասնինք անմիջապէս որ առաջին ծառերը անցնինք, կը դանդաղեցնես ընթացքը. կը բանես ձախիդ առաջին ճամբան, յետոյ անմիջապէս կը կենաս։

Քանի մը վայրկեան յետոյ, ստացած հրամաններուն համաձայն, Քաիլօֆ մեզ կեցուց ճամբու մը վրայ, որ ամէն կողմէ բարձր ծառերով շրջապատուած էր։

Վայրը չքաշուք էր։

Հազիւ թէ ոտքը գետին դրած, Քարասօֆ սուլիչը սուր կերպով հնչեցուց։ Սուլիչի նման բան մը պատասխանեց իրեն եւ շատ չանցած, լռութեամբ բազմաթիւ անձեր, մօտաւորապէս 12 հոգի, անոր շուրջը կանգնեցան...

Գայլերի խմբակ մըն էր, որ Քարասօֆի կողմէ հոն տեղաւորուած, կը վազէր իր պետին կոչին։

— Ցուպրօվսքին ո՞ւր է, հարցուց։

— Ներկա՛յ, պատասխանեց ձայն մը։

— Մեզ կը հետապնդեն, ըսաւ Քարասօֆ. պէտք է զանոնք արգիլել մեզի հասնելէ, եւ ամէն միջոցներով. ինչ կ'ուզէ ըլլայ։

— Հասկցայ, պե՛տ. անկից չպիտի անցնին։

— Ամէն գնով, պէտք. է որ քառորդ ժամ մը շահեցնես ինծի։

— Կը շահեցնենք։

— Օրլօֆը հո՞ս է։

(Շար.)

Թարգմ'. Մ. ԵՐԻՑԵԱՆՑ

երբ Փարիզի մէջ ֆրանքօ-ռուս բանակցութիւններ կը կատարուէին։

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ պաշտօնական շրջանակներու մէջ զարմանք առաջ բերած է Ռաքովսքին ճամբելու մասին ֆրանս. կառավարութեան տուած որոշումը։

«Իզվէստիա» կը գրէ թէ այս որոշումով Ֆրանսա քաղաքական խիստ ծանր պատասխանատուութեան տակ կ՚իյնայ։ Ռաքովսքիի հեռացումը ֆրանքօ-խորհրդային յարաբերութեանց խզման տարրերէն մէկն է։ Խզումի կողմնակիցները շատ լաւ գիտեն որ դեսպանին մեկնումով բանակցութիւնները անելի մը մէջ կը մտնեն։ Զարմանալի է մտայնութիւնը անոնց, որոնք կը կարծեն թէ Ռաքովսքիի անձնական խնդիրը երբեք կապ չունի ֆրանքօ-խորհրդային յարաբերութեանց ընդհանուր խնդրին հետ։ Ստեղծուած ներկայ մթնոլորտը, որուն կը հանդուրժէ ֆրանս. կառավարութիւնը, բոլորովին պիտի՞ դժուարացնէ ոեւէ դեսպանի աշխատանքը, որովհետեւ նոր ղրկուելիք դեսպանն ալ համայնավար մը պիտի ըլլայ։

Ընդդիմադիրները կը գործեն

«Հավաս»ի գործակալութիւնը կը տեղեկանայ թէ պոլշեւիկ ընդդիմադիրները իրենց գործունէութեան կեդրոնը փոխադրած են Լէնինկրատ եւ մասամբ ալ Խարքով, ուր կը գործեն բանակին եւ նաւատորմին մէջ։ Հէփէուն տեղեկագրի մը մէջ կ՚ըսէ թէ իրեն համար գրեթէ անկարելի է պայքարիլ ընդդիմադիրներուն դէմ, որոնք ըստ իրեն, ծօթգլխանի վիշապներ են։ Զանգուածային ձերբակալութիւններն ու աքսորները բանի մը չեն ծառայեր։ Անհետացած մէկ ընդդիմադիրի տեղ տասը կուգան։ Օրինակ, Թրոցքիի հաւատարմատար Երիկորիէվ Փեթրոկրատի Կոմկուսէն վտարուեցաւ, անոր տեղ Թրոցքի անմիջապէս դրաւ Սլքատիճ անուն ուրիշ մը։ Ընդդիմադիրները իրենց ուժերը կը կեդրոնացնեն Դեկտեմբեր 1ի մեծ ճակատամարտին համար (համառուս համայնավար կուսակցութեան ժողովը)։

Սեւ Ծովու ռուսական ռազմափորձերը

Խորհրդային թերթերը կը գրեն թէ Օտեսայի շրջանի կարմիր պաշտպանողական ուժերը փայլուն յաղթանակ մը տարին ճակատամարտէ մը վերջ, որ քանի մը օր տեւեց, եւ որուն իրենց մասնակցութիւնը բերին զինուորական եւ նաւային բոլոր ուժերը, քաղաքային օժանդակներով միասին։ Գլխաւոր հետաքրքրութիւնը կեդրոնացած էր օդանաւային եւ կազի յարձակումներու վրայ։

«Թայմզ»ի թղթակիցը կ՚ըսէ թէ ռազմափորձերու ընթացքին, խորհրդային մարտանաւերը կարգ մը փորձեր բրին ռումանական եզերքին մօտ, մասնաւորապէս Քոսթանցայի բացերը։ Այս գործողութենէն յետոյ զրոյցներ շրջեցան թէ Ռումանիա մտատանջութեան ենթարկուած է։ Ասոր վրայ Մոսկուայի վարիչները կարգ մը սուտ լուրեր հրապարակ նետեցին, իբրեւ թէ Անգլիա եւ Ռումանիա միասին պիտի գործակցին Ռուսիոյ դէմ եւ թէ Անգլիա նաւային խարիսխ մը կը շինէ Քոսթանցայի մէջ՝ թոյլ տալու համար անգլիական նաւատորմին յարձակիլ խորհրդային նաւահանգիստներուն վրայ։

Տիկին Փանկալոս ձերբակալուած

Աթէնքի կառավարութիւնը կը շարունակէ հալածել Փանկալոսի կողմնակիցները։ Գրեցինք թէ վերջին անգամ ձերբակալուեցան Փանկալոսի տղան Թէզէոս եւ ուրիշ սպաներ։ Ասոնց մէջ է նաեւ նախկին պատերազմական նախարար Զօր. Ցէրուլիս։ Տիկին Փանկալոս, որուն դէմ ձերբակալման հրամանագիր հանուած էր, քանի մը օր նախկին ներքին նախարար Վոկոփուլոսի տան մէջ պահուըտելէ վերջ անձնատուր եղաւ։

Կառավարութիւնը այժմ խիստ միջոցներ ձեռք առած է, եւ ապստամբութեան ամէն հաւանականութիւն անհետացած է։

Նախապէս ձերբակալուած Փանկալոսեաններու դատավարութիւնը սկսաւ։ Բռնուած փաստաթուղթերը ցոյց կուտան թէ բազմաթիւ զինուորական եւ քաղաքային դէմքեր մեղսակից էին դաւադրութեան, փոխարէն իրենց խոստացուած էին լաւ պաշտօններ, երբ Փանկալոս իշխանութեան գլուխ անցնէր։ Ձերբակալուածներուն դէմ գլխաւոր ամբաստանութիւններէն մէկն ալ այն է, որ անոնք կ՚աշխատէին իրենց կողմը շահիլ նաեւ արքայականները, խոստանալով որ եթէ Զօր. Փանկալոս իշխանութեան գլուխ անցնի, միապետութիւն պիտի հաստատէ եւ Թագաւոր պիտի հռչակուի իշխան Նիքոլա։

Այրուեցան օտար անդամակցիք՞ր ալ ունէր

Մէրճան Ալթունեանի հրոսախումբին մասին քննութիւնը կը շարունակուի։ Կարելի չըլլալով ուեր հոգիի միջոցաւ յարձակում գործել Եըլտըզի խազարանին վրայ, կ՚աշխատուի երեւան հանել միւս բոլոր մեղսակիցները։ Կ՚ըսուի թէ այս վերջիններուն մէջ օտարականներ ալ կան, որոնց հետ Մէրճան Ալթունեան յարաբերութիւն ունեցած է՞ օտար բանտերու մէջ գտնուած ատեն։ Պոլիս դառնալով, Մէրճան Ալթունեան շարունակած է իր յարաբերութիւնները այդ միջազգային աւազակներուն հետ, որոնք դրամական օժանդակութիւն ընծայած են իրեն։ «Թէեւ պատեհ չէ, կ՚ըսէ «Միլլիյէթ», խօսիլ այս բաներուն վրայ մինչեւ որ քննութիւնները աւարտին, սակայն կը կարծուի թէ հրոսախումբը գայթակցութիւններ առաջ պիտի բերէր։ Զրոյց կայ թէ Մէրճան Ալթունեան, բացի այն անձերէն, որոնց հետ կը տեսակցէր պանդոկներու եւ սրճարաններու մէջ, ուրիշ խումբ մըն ալ ունէր, որ պատրաստ էր իր հրամանները ստանալու եւ որ գաղտնի վայրերու մէջ յարաբերութիւն ունէր պետերու հետ։

«Թէեւ այս խումբը ցրուած է Բերայի դէպքէն ետք, բայց հետքերը կորսուած չեն։ Քննութիւնը ի մօտոյ երեւան պիտի հանէ շատ մը գաղտնիքներ»։

∴ Հրեայ վաճառական մը 250 ոսկի արժէքով հիւսուածեղէնի մեքենայ մը նուիրած է իր պարտականութեան զոհուած Մուամմէր Ճավիտ պէյի ընտանիքին։

Եըլտըզի դատավարութիւնը

Անցած Երեքշաբթի Պոլիս, Սուլթան Ահմէտի հաշտարար ատեանին առջեւ սկսաւ դատավարութիւնը այն անձերուն, որոնք բռնուած էին Եըլտըզի խաղարանին մէջ, վերջին խուզարկութեան ատեն։ Մեծ բազմութիւն մը ներկայ էր։

Դատի կանչուած ամբաստանեալներուն մէջ կան յայտնի անձեր, Թուրք թէ օտար, ինչպէս նաեւ տիկիններ եւ հանըմներ։ Դատի տակ առնուած են նաեւ հետեւեալ Հայերը.— Մնիկ Մավեան, Մէրի Ղազարոսեան, Գարլօ, Թորոս, Պետրոս եւ Արամ Եուսուֆեան։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ

այսօր Երեքշաբթի գիշեր ժամը 8.30ին Քաֆէ օ Թլէռ-ի սրահը, Լիոնի վերնայարկը։ Մէթրօ Իթալի։

Օրակարգ. Պատգամաւորներու ընտրութիւն։

ՅԱՐԴԳՈՂԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԱՇՈՒՂ ՍԱՅԱԹ-ՆՈՎԱՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս Շաբաթ գիշեր, Սալ տը Ժէօկրաֆիի մէջ 184 Bld. St. Germain

Պ. ԱԻ. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

Կը ներկայացնէ Աշուղին կեանքն ու արուեստը

Երգ եւ արտասանութիւն Աշուղին գործերէն

Գ. ԱԶՆԱՒՈՐԵԱՆ Թառի վրայ կ՚երգէ

Օտար արուեստագիտուհիի մը, ՕՐ. ՎԼԵՐԱՑԻ կողմէ փլասթիք պար

ՄՈՒՏՔ 3 ԵՒ 5 ՖՐԱՆՔ

Տոմսերը «Յառաջ»ի խմբագրութեան մէջ եւ նոյն գիշերը կիշէէն

Ասով կը վերաբացուի «Յարդգող»ի Հինգշաբթիներուն շարքը

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

"ԴՐՕՇԱԿ,,

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ ԹԻՒ (10)

Հետեւեալ բովանդակութեամբ և բազմաթիւ նկարներով.—

Անդրանիկ.— Հայ ժողովրդի ինքնապաշտպանութիւնը եւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը (Խմբ).—Նոր ձերբակալութիւններ Հայաստանում.— Մանկութեան յիշողութիւններ (Ս. Զաւարեան). — Ս. Բարսեղեան (Յովս. Տէր Դաւթեան).— Արամի մասին (Ա. Աստուածատուրեան).— Խաչատուր կարճիկեան (Ս. Վրացեան).— Գեղամ Տէր Կարապետեան.— Սլաք.— Սուրէն Մելիքեան (Ս. Վ.).— Հասրաթ.— Ցրօնցքի Մուրատ.— Բուրգացկու ահաբեկումը (Բենօ).— Զանգեզուրի գոհերը (Զ. Աշխատունի)։

ԳԻՆ՝ 2.50 ՖՐԱՆՔ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՅԱՐԴԳՈՂԻ Ընդհ. ժողովը յառաջիկայ Հինգշաբթի (6 Հոկտ.) իրիկուն, Ֆլորիա ճաշարանին վերնայարկը։ Կը հրաւիրուին անդամները ստիպողաբար։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՄԱՐՍԷՅԼ, Գ. Ծ.— Ձեր նամակը հասած օրն իսկ յանձնարարած ենք որ ղրկեն։ Երեւի մոռցեր են։ Հասցէն D. Segbossian, Vve. Ed. Branly, Chaville. (S.et.O).

ԼԻՈՆԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Լիոնի եւ շրջականերու գաւառական ընդհ. ժողովոյ ընտրութեան համար արձանագրութեան պայմանաժամը վերջին անգամ ըլլալով երկարաձգուած է մինչեւ յառաջիկայ Հոկտ. 16 կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 6։ Այդ թուականէն անդին կը փակուի արձանագրութիւնը եւ քուէարկութեան օրը կ՚որոշուի։

Ընտր. Յանձնախումբ

ՅՈՒՆԱՀԱՅ ՏԱՐԵԳԻՐՔ

Բ. ՏԱՐԻ 1928

Յառաջիկայ Նոյեմբերի սկիզբը լոյս կը տեսնէ «Յունահայ տարեգիրք»ի Բ. տարին, գրական, գեղարուեստական, թարգմանչական, գիտական, ազգագրական, ուսումնասիրական բաժիններով։

Տարեգիրքին համար յատկապէս պատրաստուած է երկարաշունչ ուսումնասիրութիւն մը, Զմիւռնիոյ եւ Զմիւռնահայ գաղութի մասին։

Աշխատակիցներու ցանկին մէջ կան յայտնի գրագէտներ։ Թարգմանութիւններ օտար տաղանդաւոր գրողներէ։ Կը հրատարակէ նաեւ 925 26 27 տարեշրջաններուն, Փարիզի նկարչական ցուցահանդէսներուն մէջ ցուցադրուած եւ մրցանակներու արժանացած տասնեակ մը նկարներ եւ գրական ուսումնասիրութիւններ Դ. Վարուժանի, Մ. Զեյթունցեանի (?) եւ Նահապետ Քուչակի մասին։

Հասցէ՝ Journal NOR OR 18 Vouli, Athènes.

Յանոթ.— Ասպարանքներ կ՚ընդունուին։

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

ԱՐՄԷՆ ՀԱՅԿՈՒՆԻԻ

"ՋԱՐԼԱԹՕՆ,,

ԿԱՄ

ՍԱՄԱԹԻԱՑԻ ԱԲԻԿ ԱՂԱ

խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտը

ՏԻՄԱՂ - ՏԻՄԱՂ - ՏԻՄԱՂ

ԳԻՆ 1.50 ՖՐԱՆՔ

Դիմել նամակով՝ Vabram Sévouni, 5 Av. Quihou St. Mandé (Seine), ինչպէս նաեւ բոլոր գրավաճառներուն եւ Թերթերու գործակալներուն։ Կը ղրկուի մէկուկէս ֆրանքի դրոշմաթուղթի փոխարէն։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Յարութիւն (Արթին) Եաղմուրեան, արհեստով այրերու եւ կիներու դերձակ, որ մինչեւ 1925 կը գտնուէր Անգլիա, Եօրք եւ Նիւփորթ քաղաքները, եւ որուն Ամերիկա մեկնած ըլլալուն մասին տարաձայնութիւն մը կայ։ Իր մասին տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի հաճին իմացնել Մկրտիչ Գարսամեանի, 121 Rue Marcadet, Paris (18me).

Աստասարեւանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել

— Կը փնտռուի Սամսոնցի Սիրարփիկ Վարդանեան, հօր անունը Յովհաննէս, մօր անունը Նազլը որ տեղահանութեան միջոցին Մալաթիա աքսորուած էր. վերջերս լուր ստացած ենք որ ամուսնացած է եւ Փարիզ կը գտնուի։ Իմացնել՝ Բարսեղ Թէլֆէեանի՝ Rue Tchimeski Megharou Uzuvel, Salonique, Grèce.

— Կը փնտռուի Պուլտիկեան Յակոբ 20 տարեկան, մօր անունը Տուտու, հօրը՝ Յակոբ, Մարաշցի, որ 1924ին Ֆրանսա եկած էր, տարի մը առաջ Լիոնէն նամակ գրած է մօրը և անկէ ի վեր լուր չկայ իրմէ։ Տեղեկացնել՝ Near East Relief. 15 Bld. bes Iitaliens Paris.

ԹԷՈԴԻԿԻ 1928Ի
"ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ,,

ի մօտոյ հրապարակ կ՚ելլէ «Մասիս» տպարանէն՝ գեղարուեստական անմախրնթաց տպագրութեամբ եւ նախորդ տարիները գերազանցող ամենաճոխ բովանդակութեամբ։ Հայերի ազգային կեանքի։ Զանազան բաժիններու մէջ աշխատակցած են բոլոր հայ յայտնի գրողներ եւ արուեստագէտներ։ Բազմաթիւ պատկերներ կը ծոխացնեն անոր ծայրէ ի ծայր մեծ փունթօ տառերով հոծ էջերը։ Գին՝ 2 տոլար ամէն տեղի համար։ Հասցէ

THÉOTIG
Imprimerie MASSIS
208 bis, Rue Lafayette
PARIS (10e)

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

ՖԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Զգալի պակաս մը լրացնելու առաջադրութեամբ, կը հաստատեմ ընդհ. գործակալութիւն մը Տէսինի մէջ, նպատակ ունենալով հայթայթել վիպական, գրական, բանաստեղծական, դպրոցական եւ այլ գիրքեր, երգարաններ եւ բառարաններ։ Կը բաժանորդագրեմ փափաքողներու ոեւէ թերթի կամ հանդէսի, մասնաւորապէս կ՚աշխատիմ Յառաջ, Հայ-Միտք եւ Նաւասարդ թերթերուն։

Անձամբ պարբեցէք ապահովել ձեր ուզած ոեւէ գիրքը։ Դիմել՝ Minas Kaltakdjian, 78 Cité de Soie Artificielle du Sud-Est, Vaulx.en Velin (Rhone).

կամ Café Arménien, Avenue Jean Jaurès, Décines, (Isère).

Կ՚ուզուի ոսկերչութիւն սորվիլ փափաքող 13-15 տարեկան պատանի մը, որ ծնողացը կողմէ երաշխաւորուած ըլլայ։

Դիմել 8 Rue Buffault 4րդ յարկ, Գ. Նշան Համբարձումեանի, ժամը 12—2 (Metro: Cadet կամ Peletier.

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10)

Le Gérant: H. TEURNIER

ԱՄԷՆՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Մեր մօտ կը գտնուին ԴՐՕՇԱԿի, Հ. Յ. Դ. ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ... ՄԻՆՆԵՐԹԻ եւ ծանօթ հեղինակներու հին եւ նոր հրատարակութիւնները

ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ՝ իմ Գիրքը 20 ֆրանք, ճամբորդը 20, Ա. ... ճանապարհին 20, կաթուշկը 4։ ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ՝ Հոսանքներ 10, ... շարժման նախապատմութիւն (Ա. եւ Բ. հատոր), 15ական ... դերը նորագոյն պատմութեան մէջ 15, Համաշխարհային ... մաշխարհային յեղափոխութիւն 15։ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ՝ Դաշնակցութիւն ... անելիքը 10, Դաշնակցութեան Լիկվիդացիան 9, ... եւ Դեմոկրատիզմ 3, Դաշնակցութեան քաղաքական ուղին 9, ... տանի անկախութիւնը 4։ ՋԱՐԵՒԱՆԴ՝ կրնա՞նք հաշտուիլ ... հետ եւ Միացեալ Ընկալս Թուրանիա 16. ՍԱՍՈՒՆԻ՝ Յաձկա... ռուսական տիրապետութեան տակ 15։ ԽՇՈԱՆԵԱՆ՝ ... քոլշեւիկեան բանտում 13։ ՇԱՆԹ՝ կայսրը 10։ Արեւելեան վրայ ... մինաս ցերազ 20, Կոմբ-Նէօլթիւք 22, ցեսական խնդիրներ ... ուղիներ 12, ինչ պատմեց Թրեքոնէմը կամ սիֆիլիզը 6. ... 5, «Մայիս 28» 5, էջեր իմ օրագրէն 6, Ցոյսեր եւ երազներ 12. Ն. ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ՝ Ընկեր Շահազար 5 ֆրանք։

ՈՒՆԻՆՔ՝ Քրիստափոր Միքայէլեանի, Հայկ. Ազատամարտի ... փոխական հերոսներու եւ հայդուկային խումբերու նկարներ ... տարբեր մեծութիւններով 3, 2 եւ 1.50 ֆր. քարտ փոսթալ 0.25 ... Թիմ. փոստի ծախք չառնուիր Ֆրանսայի համար։

Դիմել՝ ՅԱՌԱՋԻ խմբագրատունը L. KEVONIAN

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՏԱՌԵՐՈՒ

ՁՈՒԼԱՐԱՆ «ԾԵՐՈՒՆԵԱՆ»

ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1887ԻՆ

Ձուլարանս օժտուած ամենավերջին սիսթէմ մեքենաներ, կը ձուլէ հայերէն եւ Թուրքերէն ամէն տեսակ տառեր լաւ գոյն եւ տոկուն մետաղի գործածութեամբ։

Ամերիկեան չափերով տառեր եւս կը ձուլուին մասնաւոր ... վրայ միայն

Ձուլարանս կ՚ընդունի նաեւ ապսպրանքներ՝ տպագրական, կազմարարական մեքենաներու, գործիքներու եւ ամէն տեսակ պիտոյքներու ... Հայթայթէ ֆրանսական ...

Դրամ եւ ամէն ապսպրանք ուղղել հետեւեալ հասցէով

V. VARTANOFF, 24 rue Campo-Formio, Paris 13e

ԵԹԷ Կ՚ՈՒԶԷՔ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱՑԻ ԴԱՌՆԱԼ

քիչ վարձատրութեամբ եւ արագ կերպով

Դիմեցէք Վ. ԵԱՐՃԱՆԵԱՆԻ

Իրաւագիտական գրասենեակը անձամբ եւ կամ նամակով

5, Rue Cardinal Mercier, Paris (9e)

ՏՈՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro: Gare de l'Est Téléphone: Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր ...

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue Place des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-...

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը ... ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ ... Աչքի ... գէտը կ՚ընդունի Դշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3-5 ... Կոկորդի եւ ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Ուրբ. օրերը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը Յէն 19։ Կիրակի 9-12

ՍՏԱՑԱՆՔ ՆՈՐ ՓԼԱՔՆԵՐ

Հայերէն.— Թուրքերէն երգեր.— Թամպուրի ձեմիլ, Հաֆըզ Նաշար, Աշիք, Իպրահիմ, Պէյանի Անտանիա..., Խազգիմ, կայլ եւ շարքըներ, գեղեցիկ գիներով։

Դիմեցէք՝ Արեւելեան նպարավաճառ Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆԻ

28, Rue Le Sage, PARIS (20e) — Téléphone: Menil 61-...

Métro Belleville: Tramway 5 et ...

ԲԱՑԱՌԻԿ ՆՈՒԷՐ ԳՐԱՍԷՐՆԵՐՈՒՆ

Թոլսթոյի Հաճի Մուրատը 12, Ամուսնութիւնք Փարիզի 15, Բասփութին 15, Պարոն տը Գամոռ (2 հատոր) 25, Միրզա եւ Ընմա 12, Տր. Ճէրալտօ՝ Ֆ. Կօթիէի 12, Ֆլավի՝ Ժորժ Սանի 7, Կապուտիկը 5, Նոնօ եւ Տոտօ 8, Սիրոյ խորանին առջեւ 5, Երկու ոգի 5, Տր. Մօռոյի կղզին 12, Մանկութեան մեղքերը 15, Տիկին Բօժէ 5, Սատանային գաւակը 3, Կարմիր մարդոց երդումը 20, Մանօն Լէսքօ 15, Ռամբոլէ 18, Կրացիէլլա 8, Հօձա Նասրէտտին 20, Ծապլվար 7, Փանջունի 7, Մակաբոյծը 6, Մահացու Սէրը 3, Տր. Մօրի վրէժը 5, Բժիշկին գիրքէն փրցուած էջեր 10, Ֆաքիր Թահրա 5, Աշըգ Ղարիպ 5, Ֆօփալ Սման 5, Երգարաններ 10 ֆր., 6 եւ 5 ֆրանք, Երազահան 6, Բաղդացոյց 10, Ֆրանս. խօսակց. 5 եւ 8 ֆր.։

Բարեկենդանի անկուածները 2, Բունի ամուսնութիւն 2, Լը Պարպալիէ 2, Մոլորեալ ճամբորդը 2, Երանոս աղբար 2, Ըմուսնական խնդրանք 2, Կոյր երգչուհին 3, Աքարէն՝ Մոլիէռի 5, Շողոքորթը 5, Տիկ. Մոնսոռօ 10, Սալօմէ 4, Տրիլբի 5, Համլէթ 10, Օթէլլօ 10, Թագաւոր 10, Նիօբէ 5, Ֆիօռօ Եաւրնովիչ արքան 8։

Գուրեանի բերթուածները 5, Երգեր ու սոսլերը 2.50, Տաղք եւ նամականին 8, Խաչիկեանի Հայրենի աղբիւրքը 30, Ինարայի նմանատանը 7, Օմար Խայամի Հաֆըզի քառեակները 4

25 ֆրանքէ աւելի գիրք ... առնողին 5 ֆր.ի գիրք նուէր, ֆր.է աւելիին 10 ֆր. ... նուէր, իսկ 100 ֆր.է աւելի առնողին 15 ֆր.ի գիրք նուէր ... տրուի։ Փոսթի ծախք ... Դիմել հետեւեալ հասցէին՝

L. Mozian, 51 Bld. ... Blanqui, Paris (13e).

ՍԱԿԱՐԱՆ

3 Հոկտեմբեր 1927

ՏՐԱՄՆԵՐ

Սթեռլին,	L. St.
Տոլար,	Dollar
Մարք (ոսկի	100 Mark
Թրքական Թղթ.	L. Trq
Թրք. ոսկի	» or
Մէճիտիէ	Medjidie
Լէվա 100 հատը	Léva
Տրախմի »	Drachme
Լիր »	» Lire
Պելճ. ֆրանք »	Frc Belge
Զուից. »	Frc. Suisse
Լէյ 100 հատը	Ley
Չերվոնեց՝	(10 Roubles or)

ԱՐԺԵԹՂԹԵՐ

Եգ. Ֆր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg
» II	»
» III	»
Թուրքիոյ երկաթ	Lots turcs

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՖՐԱՆՍԱ	
ԱՆԳԼԻԱ	
ԵԳԻՊՏՈՍ	
ԻՏԱԼԻԱ	
ԱՄԵՐԻԿԱ	
ԵՒՐՈՊԱ	

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration — Խմ. եւ վարչութիւն

208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 5 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1927

5 OCTOBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 458

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԿԻՐՕՐ ԽՕՍՔ

ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ՓԱՌՔԵՐԸ...

Համայնավար կուսակցութիւնը շարժման մէջ դրած է իր բոլոր ուժերը, տօնելու համար Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան տասնամեակը, որ կը լրանայ այս տարի։

Թերթերը կախարդական մանրամասնութիւններ կը հրատարակեն սարքուած հանդէսներու մասին։ Անհաշիւ դրամ կը ծախսուի, ցոյցեր կազմակերպելու համար խորհրդային արքայութեան բոլոր երկիրներուն եւ աշխարհի զանազան մասերուն մէջ։ Անհամար պատուիրակութիւններ կը կազմակերպուին, և յամառօրապէս մեծարանքներ կը ծրագրուին արեւելեան երկիրներու եւ եւրոպական զաղթավայրերու ներկայացուցիչներուն համար։ Տասը օր անընդհատ դասախօսութիւններ պիտի տրուին յատուկ ցուցահանդէսներու մէջ- իսկ հրատարակութիւններու տեսակն ու համրանքը թիւ չունին։ Հետաքրքրութեան համար յիշենք որ, Բագուի մէջ որոշեր են հայերէն եւ թուրքերէն լեզուներով հրատարակել աշուղներու «յօրինած» երգերը... Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան մասին և «ըմբոստապետ» Քէօրօղլուի աւանդութիւններու ժողովածուն։

Սպասելով դղրդագին ցուցամոլութեան այդ շարքին, փութանք հիմակուընէ արձանագրել անոր նախընթաց — կամ անընթաց փառքերը, — ահու սարսափի յարաճուն սաստկացումը երկրին մէկ ծայրէն միւսը, հիւսիսէն մինչեւ հարաւ, եւ արեւելքէն արեւմուտք։

Արդարեւ, միայն Հայաստանը չէ որ արիւն-արցունք կը թափէ այս միջոցին, գալարուելով Չեկայի արիւնազանգ թաթին տակ, առանց պատակարգի եւ տարիքի խտրութեան։

Խմբական ձերբակալութիւններն ու աքսորները, դատապարտութիւններն ու գնդակահարութիւնները ամենօրեայ իրողութիւններ են ամիսներէ ի վեր, «ոճիր-արկած»ի չափ սովորական։ Եւ ինչ որ տեղի կ'ունենայ կեդրոնին մէջ, անմիջապէս կը կապկուի ծայրագաւառներէն, որոնք յաճախ աւելի մոլեռանդ են, քան Մոսկուան։ Հայաստանէն գնդակահարման լուրեր չկան առ այժմ։ Բայց անցեալ Յուլիսէն ի վեր տիրող ահու սարսափը ապահովաբար իր փառապսակն ալ պիտի ունենայ, զանազան մահապատիժներով, յանուն Մաքսի եւ Լէնինի... Կոմմունիզմ կրնա՞յ կեդրոնէն ետ մնալ, յեղափոխակա՛ն արշաւի ճամբուն վրայ, այն ալ Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան տասնամեակի օրերուն . . . !

Այս չարագուշակ պատկերին աղջեւ, տեսակ մը սփոփանք է անշուշտ, ընդդիմադիր համայնավարներուն աննկուն եւ յամառ պայքարը՝ օրուան վարիչներուն դէմ։ Գիտենք, աւելի շատ ուղղափառութեան եւ դիրքի մրցակցութիւն մըն է որ կը մղուի պոլշեւիկեան երկու թեւերուն միջեւ. եւ, ժողովրդային շահերու տեսակէտէն, այնքան ալ ուրախանալու բան չկայ։ Պառակտութիւնը յատակ չէ տակաւին։ Ընդդիմադիրներուն մէջ կան տարրեր, որոնք յայտնապէս ազգային հակումներ ունին, ինչպէս Ուկրայնացի պոլշեւիկները։ Ուրիշներ ալ, ինչպէս Թրոցքի, կը կարծեն թէ շեղում կատարուած է Լէնինի ճամբէն, եւ կը պահանջեն ասպարէզէն քշել Ստալինը, Կոմիտէին անդամները եւ միւս վարիչները, իբրեւ պակաս յեղափոխական։

Ամէն պարագայի մէջ, որդ մը կը բանի այնքան փառաբանուած «միաձնականութեան» սրտին վրայ, եւ կարգապահական պատիժներն ու վտարումները չեն որ պիտի խափանեն չարիքը։ Ընդհակառակն, օրէ օր լայն կը բացուի խրամատը, իսկ վտարուած Թրոցքիներն ու Զինովիեւները շուտով յուսահատող մարդիկ չեն։ Անոնք իրենց հետ ունին հաւատարիմներու եւ համակիրներու բազմութիւն մը, որ կրաւորական դիմադրութեամբ կը գոհանայ այսօր, բայց կրնայ պոռթկալ առտու մը, մէկ ազդանշանի վրայ։

Եւ որդը կը բանի ամէն տեղ, մէջն ըլլալով Վրաստանը (Բուտու Մդիվանի, Օկուճավա եւլն.) եւ Հայաստանը (Աշոտ Յովհաննիսեան, Հայկ Ազատեան եւլն.)։ Ամէն տեղ ալ, ընդդիմադիրները քշուած են ասպարէզէն, շատերը հետապնդման եւ խուզարկութեան ենթարկուած, ուրիշներ ալ բանտարկուած։ Թիֆլիսի մէջ, թէեւ ոչ իբրեւ ընդդիմադիր, բայց իբրեւ անուշ ջուրի ձուկ, երկրորդական պաշտօնի մը կոչուած է Հայաստանի նախկին վարչապետը, Լուկաշին, իսկ արդի վարիչը, Սաքօ Համբարձումեան, առաջուան հմայքը չունի, դարձեալ իբրեւ թոյլ մարդ։

Մէկ խօսքով, քաոս մը, ուրկէ կա՛մ լոյս պիտի ծագի, կամ անհուն փոթորիկ մը, արիւն եւ աւեր։

Եւ վա՜յ անոնց որ պատրաստ չեն այդ օրուան համար։

Ի՞նչ կ'ապացուցանեն անվերջ եւ զունդազունդ ձերբակալութիւններն ու ահաբեկման միւս վայրագ միջոցները, եթէ ոչ ծանր տագնապ մը, որուն հեռանկարին աղջեւ կատղեր են համաշխարհային յեղափոխութեան անարժան առաքեալները։ Խորհրդային իշխանութեան ներկայացուցիչներն ու բերանները երբեք չեն ծածկեր սպառնացող վտանգը, թէեւ զայն կը բացատրեն իրենց տեսակէտէն, իբրեւ միջազգային դաւ։ Թրոցքիի վտարման առթիւ ալ, ճառագիրը կը շեշտէ. «Այն պահուն երբ կը ծանրանայ խորհրդային Միութեան միջազգային կացութիւնը, այն պահուն երբ նուաճողական միջամտութիւնը ուղղակի կը սպառնայ պրոլետարական առաջին պետութեան, ընդդիմադիրները. եւն.»։

Աննախընթա՛ց փոթորիկներով սկսաւ Հոկտեմբերեան յեղափոխութիւնը, եւ նոյնքան աննախընթաց փառքերով ալ կը տօնուի տասնամեակը։

Կը կրկնուի քստմնելի ողբերգութիւնը։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

«ՀԱՅ ՀԱԿԱՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՄԻԱՑԵԱԼ ՃԱԿԱՏԸ»

Այս խորագրով խմբագրական մը մէջ, «Խորհրդային Հայաստան» կը գրէ (14 Սեպտ.).

«Միջազգային կացութեան լարման հետ զուգընթաց, արտասահմանի մէջ շարժեցան բոլոր հակայեղափոխականները, որոնց կարգին եւ դաշնակները, որոնք այժմ կը քարոզեն «համահայկական միասնական ճակատ» և «համահայկական կեդրոն» ստեղծելու անհրաժեշտութիւնը, պոլշեւիկներու դէմ պատերազմ մղելու նպատակով։

«Մենք երբեք չենք ծածկեր, որ առեւտրական բուրժուազիայի եւ կղերի կուսակցութիւնը— «ռամկավարները», չնայած իրենց ցարեկամական վերաբերմունքին դէպի Խորհրդային Հայաստանը, մեր թշնամիներն են այնպէս՝ ինչպէս դաշնակները։

«Եղիպտոսի ռամկավարները, ըստ երեւոյթին, համաձայներ են «միասնական ճակատ» ստեղծելու։ Այսպիսով ռամկավարները մէկզի նետելով դիմակը, կ անցնին հակախորհրդային բանակը։ Թող սա անգամ մը եւս համոզէ հայ աշխատաւորները՝ թէ ո՛չ դաշնակները եւ ո՛չ ալ ռամկավարները չեն պաշտպաներ իրենց շահերը։

«Սակայն այս միասնական ճակատը չի կասեցներ այն անխուսափելի անկումը, որ կը սպասէ միջազգային գրամագլուխին եւ անոր հայ յուկէ ներուն»։

«ԿԱՄ ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ ԽՕՍԵՑԷՔ ԿԱՄ ԵԼԷՔ ԳԱՑԷՔ»

Պոլսոյ Վազքթ լրագրին մէջ կը կարդանք.

— «Անցեալ օր քիչ մը պտըտիմ, հոս ու հոն շրջիմ ըսի եւ Շիշլիի, Եափիսպաշի, Միրբէյճիի, Ղալաթիոյ, Նշանթաշըի կողմերը պտոյտ յոգնելու աստիճան։ Ամա՜ն, Աստուած իմ, աս ի՞նչ վիճակ։ Աջ կողմս կը նայիմ՝ յունարէն, ձախս կը նայիմ՝ հայերէն, առաջքս կը նայիմ՝ յունարէն էլլէնիքա (...)»

«Ա՜լ կը բաւէ, ապերա՛խտ էֆէնտիներ...։ Հայերէնը Հայաստանի, յունարէնը Յունաստանի եւ հրէերէնը մեր երկրին սահմաններէն դուրս ուզած տեղերնուդ մէջ խօսեցէք։

«Ա՜լ կը բաւէ։ Թուրք հայրենակցութեան վարագոյրին ետեւ «Փրրրլուպ» գարձնել ուզողնե՛ր, հրամեցէք, մեր երկաթեայ դուռները կոնակի վրայ բաց են. ա՜լ կը բաւէ հիւր ըլլալը։ Թուրքիոյ մէջ, Թուրքին հարազատ հայրենիքին մէջ Թուրքերէն խօսիլ չուզող բարեկամի մը դէմքով եւ ապերախտ ու դաւաճան սրտով անձերը այլեւս տեղ չունին մեր միջեւ։ Դուռները բաց են։ Մեր լեզուին չհաւնողները թո՛ղ ելլեն երթան, իսկ մնացողները թող սորվին լեզուն այն երկրին, ուր հացը կ'ուտեն»։

ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՔՐԱԳՈՐԾՈՒՄԸ

Երկուշաբթի գիշեր՝ ժամը 8–12ը երրորդ քաղաքամասի ոստիկանական քննիչները խիստ հսկողութեան տակ առած էին մեծ պուլվարները։ 300 անցորդներ հարցաքննուեցան։ 31 օտարականներ թերէ փողոցի ոստիկանատունը տարուեցան, որովհետեւ օրինական թուղթեր չունէին եւ կամ իրենց ինքնութեան թուղթերու պայմանաժամը անցած էր։ Ասոնցմէ քսան հոգի ազատ ձգուեցան՝ իրենց բնակարանը ճշտուելէ վերջ։ 11 հոգի բանտարկուեցան։

Ձերբակալուեցան նաեւ 14 աղջիկներ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՎԱՆ, ՊԻԹԼԻՍ ԵՒ ՄՈՒՇ ԱՊՍՏԱՄԲԱԾ

Էնկլիզերէն Փարիզի թերթի մը հասած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ քրտական ապստամբութիւնը մեծ համեմատութիւններ ստացած է։ Վանի, Պիթլիսի եւ Մուշի շրջանին մէջ քիւրտ ապստամբները մեծ յաջողութիւններ ձեռք բերած են։ Թուրք կառավարութիւնը հապճեպով կանոնաւոր զինուորներ ղրկած է մասնաւորաբար դէպի Վան, պարսիկ սահմանէն եկող Քիւրտերու արշաւանքն արգիլելու համար։

ՌՈՒՍՍԵՒՊԱՐՍԻԿ ԴԱՇԻՆՔ ՄԸ

Հոկտեմբեր 1ին Մոսկուայի մէջ ստորագրուեցան Պարսիկ-Խորհրդային ապահովութեան եւ չէզոքութեան դաշինք մը, ինչպէս նաեւ առեւտրական համաձայնագիրներ Խորհրդային Միութեան եւ Պարսկաստանի միջեւ, համաձայնութիւն մը Կասպից Ծովու հարաւային եզերքի ձկնարաններու շահագործման մասին, մաքսային պայմանագրութիւն մը եւ Փէհլէվի նաւահանգիստին մասին նոյնպէս համաձայնութիւն մը։

Ապահովութեան եւ չէզոքութեան դաշինքը Խորհրդային Միութեան կողմէ ստորագրեցին Խորհրդային Միութեան արտաքին գործավար Չիչէրին եւ փոխ-գործավար Քարախան։ Պարսկաստանի կողմէ՝ արտաքին նախարար Ալի Ղուլի Խան Անսարի։ Միւս դաշինքներն ու համաձայնագիրները ստորագրուեցան Քարախանի եւ Անսարիի կողմէ։

Քարախան մամուլի ներկայացուցիչներուն յայտարարեց թէ պարսիկեւխորհրդային դաշինքները խորապէս խաղաղասիրական հանգամանք ունին եւ ամբողջապէս կը համապատասխանեն խորհրդային կառավարութեան դաշինքներու ընդհանուր քաղաքականութեան Արեւելքի մէջ։ Այս կարգի առաջին դաշինքը ստորագրուեցաւ Թուրքիոյ եւ Խորհրդային Միութեան միջեւ եւ իբրեւ տիպար ընդունուեցաւ Արեւելեան ազգերուն կողմէ։ Ստորագրուած համաձայնագիրները պարսիկեւխորհրդային յարաբերութեանց սահմանները կ'անցնին, այն իմաստով որ անոնք կը ծառայեն Արեւելքի մէջ ամրապնդելու խաղաղութիւնը այն պահուն, ուր Խորհրդային Միութիւնը, ինչպէս նաեւ միւս Արեւելեան երկիրները աշխարհակալական յարձակումներու առարկայ են։

«Իզվեստիա» շեշտելով այս դաշնագրին կարեւորութիւնը, կ'ըսէ թէ Պարսկաստանի հետ ստորագրուած ապահովութեան դաշինքը կ'ամբողջացնէ Թուրքիոյ եւ Աֆղանիստանի հետ կնքուած նման դաշինքները։ Անիկա գրաւականն է Արեւելքի մէջ խորհրդային կառավարութեան հետապնդած տրամաբանական քաղաքականութեան եւ Խորհրդային Միութեան եւ Արեւելեան երկիրներու բարեկամական յարաբերութեանց ամրապնդման։

Այս դաշնագրով երկու կողմերը յանձնառու կ'ըլլան փոխադարձաբար իրարու վրայ չյարձակիլ, իրարու ներքին գործերուն չխառնուիլ, նաեւ չմասնակցիլ կողմերէն մէկուն դէմ ուղղուած զինակցութեանց եւ քաղաքական համաձայնութեանց եւ տնտեսական պոյքոթներու կամ պաշարումներու։

Առեւտրական դաշնագրով երկու երկիրներու միջեւ ապրանքներու փոխանակութեան պայմանները կը ճշդուին։ Պարսկաստան իրաւունք պիտի ունենայ խորհրդային երկիրներու ճամբով ապրանք փոխադրել երրորդ երկիր մը, նոյնպէս յիշեալ ճամբով ապրանք ներածել այն երկիրներէն, որոնց հետ առեւտրական դաշնագիրներ կնքած է Խորհրդային Միութիւնը։ Մաքսային սակացոյցի մասին ամէնէն նպաստաւորեալ ազգի պայմանը պիտի գործադրուի։ Կասպից ծովու եզերքը ձկնորսութիւն ընելու համար 25 տարի պայմանաժամ նշանակուած է խորհրդային-պարսիկ ընկերութեան։

Հսկայ ցոյցեր ի պատիւ Հինտէնպուրկի

Ամբողջ Գերմանիոյ մէջ երեք օր շարունակ հանդէսներ եւ խրախճանութիւններ կատարուեցան Նախագահ Հինտէնպուրկի ծննդեան 80ամեակին առթիւ։ Պերլինի եւ գաւառներու մէջ կատարուած հանդէսները միապետական ցոյցերու հանգամանքն առին։ Ժողովրդավար թերթ մը՝ «Մոնթակ Մորկըն» կը գրէ. «Այսօր Հանրապետութիւնը կորսուեցաւ. վաղը պատերազմը կրնայ վերսկսիլ»։ Ամէն կողմ մոլեռանդական եւ զինուորապաշտական մեծ ցոյցեր կատարուեցան։ Միապետական ընկերակցութեանց կողմէ Պերլինի մէջ ցրուեցան 2.500.000 կայսերական դրօշակներ։

Հանդէսները վերջացան Երկուշաբթի։ Առաւօտուն նախկին մարտիկներու հայրենասիրական ընկերակցութիւնը, որ 3 միլիոն անդամներ ունի, Պերլինի մէջ կազմակերպած էր հսկայ ցոյց մը, մասնակցութեամբ 80.000 նախկին զինուորականներու, որոնք իբրեւ պատուիրակ եկած էին Գերմանիոյ ամէն կողմերէն։ Ներկայացուցիչներ ունէին «Պողպատէ սաղաւարտակիրները», Եունտօ եւ Վէրվօֆ ընկերութիւնները։ Քաղաքապահ բանակին կողմէ պատուոյ գումարտակ մը ներկայ էր. ետեւէն կուգային կայսերական բանակի 45 պատմական դրօշակները։ Ցոյցը տեղի ունեցաւ Կրիւնվալտի Սթատիոնին մէջ, ուր Կիրակի օր պաշտօնական հանդիսաւորութիւններ կատարուած էին։ Այս անգամ հանրապետական բոլոր դրօշակները վերցուած

(Լուրերու շարունակութիւնը հաջորդ էջ)

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԲՈՂՈՔԸ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի մասնաճիւղը, իր Հոկտ. 1ի ընդհ. ժողովին մէջ, լսելով Երջ. ժողովի պատգամաւորներու զեկուցումը, ու մանրամասնօրէն տեղեկանալով կատարուած աշխատանքներուն, միաձայնութեամբ որոշեց.

Ա.— Գնահատելով հանդերձ Հայաստանի մարզիկներու հետ կապ հաստատելու եւ անոնց աջակցելու տեսակէտը, որ սարիներէ ի վեր իր ջերմ բաղձանքը եղած է, բողոքել Երջ. ժողովի քուէարկած այն բանաձեւին դէմ, որով Հ. Մ. Ը. Մ.ին կը պարտադրուի Հօկի մարզական խմբակները մեզ միացնելու որպէս պայման, անվերապահ համակրանք Խորհրդ. Հայաստանի եւ գործակցութիւն անոր բարեկամ կազմակերպութեանց հետ։

Բ.— Խստիւ կը բողոքէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի միջազգային մարզական համախմբումներու մէջ հայկական եռագոյն դրօշակը գործածելու ապատութեան եւ անհրաժեշտութեան դէմ տրուած որոշման առթիւ, զայն համարելով ապօրէն եւ աննպատակայարմար։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի մասնաճիւղի տարեկան ընդհ. ժողովը վերոյիշեալ հիմունքներով՝ պարտք կը զգայ կոչ ընել Հ. Մ. Ը. Մ.ի բոլոր մասնաճիւղերուն եւ հին ու նոր անդամներուն, անխախտ մնալ իրենց չէզոք դիրքին, մարզական ոգիին եւ սկզբունքներուն վրայ, եւ իրենց բողոքի ձայնը միացնելով մեզ, շարունակել իրենց գործը յանուն հայ երիտասարդութեան եւ պատանեկութեան ֆիզիքական եւ բարոյական զարգացման ու բարգաւաճման։ (Դիւան)

ՍԿԱՈՒՏՆԵՐՈՒ ԲՈՂՈՔԸ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ֆրանսայի շրջանի Պատգ. ժողովը որ նոր վերջացաւ եւ որ այնքան խանդավառեց մեզ, արդէն սկսած է «ուրիշ բան դուրս տալ»։

Արդարեւ, ի՞նչ կարելի էր սպասել ժողովէ մը, որուն անդամներուն մեծ մասը պղտոր ջուրի մէջ ձուկ որսացող կուսակցական գործիչներ էին։ Մարդիկ որոնք ծեռնարկած են «բարեփոխումներ» կատարել, ամէն բանէ առաջ արգիլելով հայկական եռագոյնի գործածութիւնը Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ։

Ի՜նչ քան համարձակութիւն։

Հայ սկաուտները զզուանքով լսեցին այն որոշումը։ Ի՞նչպէս կարելի է ջնջել այն մեծ խորհրդանշանը որ ուժ պէտք է տայ մեզի։ Չեմ գիտեր թէ 12 տարեկան պատանիի մը կարելի՞ ցոյց տալ աւելի հմայիչ խորհրդանշան մը քան հայկական եռագոյնը։

Ի հարկէ, Հ. Մ. Ը. Մի մէջ ոչ մէկ կուսակցականութիւն պէտք է ըլլայ։ Բայց չմոռնանք որ Հ. Մ. Ը. Մ.ը հիմնուած է ազգային գետնի մը վրայ, ամէն բանէ առաջ հայկական միութիւն մըն է եւ պէտք է գտնուի հայկական դրօշին տակ։

Մենք սկաուտներս, հետեւելով մեր երդումին, պարտաւոր ենք ծառայել մեր հայրենիքին զոր կը ճանչնանք միայն հայկական եռագոյնով։

Մեր զզուանքը յայտնելով խառնակիչներուն, կը հաւատանք թէ Փարիզի Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը, հետեւելով իր անդամներուն բողոքներուն, չպիտի գործադրէ այդ անխոհեմ որոշումը, որ վարկաբեկումը պիտի ըլլայ ամբողջ Հ. Մ. Ը. Մ.ին։

Գալով մեզ, մենք կ'ունենանք միշտ հայկական եռագոյնը, իբր հարազատ զաւակները մայրենիքս Հայաստանին։

Գուրգէն Մէծատուրեան

Խմբապետ Փարիզի Հայ Արիներու.

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ՖՐԱՆՔԸ ԵՒ ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԴԱՀԼԻՃԸ

Շաբաթ օրուան նախարարական խորհուրդը որոշած է Հոկտեմբեր 18ին վերաբանալ խորհրդարանը։

Որչափ մօտենան վերաբացման թուականն ու ընդհանուր ընտրութիւնները, այնչափ աւելի կը մտատանջուին որոշ ելմտական շրջանակներն այն հարցով թէ ինչ պիտի ըլլայ Փուանքարէի դահլիճի բախտը եւ թէ ինչ ազդեցութիւն կրնայ ընել նախարարական տագնապ մը ելմտական կացութեան վրայ։

Ինչպէս Ֆրանսայի մէջ, նոյնպէս եւ արտասահմանի մէջ, շատեր կը խորհին թէ ֆրանքին բախտը կապուած է Փուանքարէի անձին հետ եւ այն օրն որ Փուանքարէ իյնայ, ֆրանքն ալ անոր հետ թաւալգլոր պիտի կործանի։ Ճի՞շտ է այս ենթադրութիւնը։ Ցաւալի պիտի ըլլար եթէ իրօք ֆրանքի բարելաւումը միակ անձի մը հետ կապուած ըլլար. այս կը նշանակէ թէ այդ բարելաւումը հիմնական չէ, այլ խաբուսիկ եւ արուեստական։ Այդպէ՞ս է արդեօք։

Անտարակուսելի է թէ Փուանքարէի անձնական ազդեցութիւնը՝ իբր անկախ եւ անշահախնդիր գլուխագէտ ու հայրենասէր՝ շատ մեծ է ի նպաստ ֆրանքի եւ Ֆրանսայի ելմտական վիճակին, մանաւանդ այն օրէն որ անգլիականը 250 ֆրանքէն 125ի իջաւ ու կը յարատեւէ մնալ այդ մակարդակին վրայ, հակառակ շատ մը արտաքին ու ներքին խաղերու ու շահագիտութեանց։ Անուրանալի է թէ միջազգային քաղքենի դասակարգը մեծ վստահութիւն ունի ֆրանսական դահլիճի քաղքենի պետին վրայ, որուն ներկայութիւնը գրաւական մըն է թէ արմատական-փոփոխութիւններ չպիտի ներմուծուին ելմտական մարզին մէջ եւ թէ դահլիճին ու Պանք տը Ֆրանսի մէջ չկայ որ եւ է տարակարծութիւն կամ անհամաձայնութիւն։ Բայց այս ամէնը չի նշանակեր թէ ֆրանքն այսօր այնչափ թոյլ եւ վիրաւորելի է իրապէս որչափ 1926ին։ Մէկ տարիէ ի վեր գործադրուած ելմտական քաղաքականութիւնն եւ ուրիշ շատ մը նպաստաւոր պայմաններ հիմնովին բարեփոխած են կացութիւնը եւ չփոթութեանց ու անվստահութեան այն պատճառներն որոնք 1926ի սկիզբէն կը կշռէին ֆրանքին վրայ, գրեթէ ամբողջովին անհետացած են։

Որո՞նք էին 1926ի տագնապին գլխաւոր գործօնները.—

1. Նախ եւ առաջ ազգային պաշտպանութեան պարտատոմսերու աճելի գումարը եւ կարճ պայմանաժամով կնքուած փոխառութեանց սպառնալից եւ մօտալուտ վճարումը.

2.— Կարճ պայմանաժամով արտաքին փոխառութիւնները և պետական գանձ մը՝ զուրկ ոեւէ տրամադրելի գումարէ եւ նամանաւանդ օտար դրամներու պահեստէ.

3.— Միջդաշնակց. պարտքերու խնդրին տագնապալից անորոշութիւնը.

4.— Եւ վերջապէս ելմտական ընկերվարական ծրագիրներու քուէարկման սպառնալիքը, որ աւելի սուր հանգամանք մը ստացած էր Էռիօի նախարարապետութեան ժամանակ։

Ի՞նչ է այսօր կացութիւնը՝ վերոյիշեալ հայեցակէտներով.

Ազգային պաշտպանութեան պարտատոմսերը դադրած են ծփուն վիճակ ունենալէ եւ հաստատուն պարտամուրհակներու փոխուած ինքնօրէն ինքնավարչութեան մը, հաստատուած այդ նպատակով եւ որոշ եկամուտներով։ Այդ չի նշանակեր անշուշտ թէ այդ պարտքերը ջնջուած են, բայց գանձն այլեւս կախուած չէ պարտապահանջներու քմահաճոյքէն եւ գիտէ թէ որչափ պիտի վճարէ որոշ պայմանաժամերու, ժամանակ մը միայն կամ բոլոր պետական գանձն ունի բաւարար դրամադրելի գումար՝ իր յանձնառութեանց դիմագրաւելու համար։

Կարճ պայմանաժամով արտաքին պարտքերն ալ վերածուած են հաստատուն փոխառութեանց եւ մեծ մասով փոխարինուած են ներքին փոխառութիւններով։ Ծամենայն դէպս բաւական ժամանակի համար դադրած են սպառնալից հանգամանք ունենալէ եւ մինչեւ անոնց պայմանաժամի օրը ապահովաբար կարելի պիտի ըլլայ կարգադրութիւններ ընել։ Միջդաշնակցային պարտքերու խնդիրը ճարպիկօրէն յետաձգուած է առժամեայ կարգադրութիւններով։ Օր մը չէ օր մը— եւ հեռու չէ այդ օրը— պէտք է անշուշտ վերջնական ձեւ տալ այդ առժամեայ կարգադրութեանց, բայց խնդիրն այլեւս կորանցուցած է իր սուր հանգամանքը եւ մինչեւ 1929 ոեւէ սպառնալիք չներկայացներ, քանի այս առժամեայ կարգադրութեանց պարտադրութիւնները կէտ առ կէտ կը գործադրուին, այնպէս ինչպէս պիտի գործադրուէին եթէ վերջնական ըլլային։ Ամէն պարագայի մէջ նոր պայմանները առժամեաններէն աւելի գէշ չեն կրնար ըլլալ, ընդհակառակն աւելի նպաստաւոր դառնալու աւելի հաւանականութիւններ կան։

Եւ ինչ որ ամենակենսականն է, արմատական-ընկերվարական պետերու համագործակցութիւնը Ազգ. Միութեան դահլիճին՝ հաստատուն գրաւական մըն է ընկերվարական ծրագիրներուն— գէթ առայժմ— յետաձգման, քանի որ այդ պետերը բացորոշապէս հրաժարեցան անոնցմէ՝ դահլիճին մասնակցելու որոշումը տուած ատեն եւ անկէ ի վեր խորհրդարանի իրենց կուսակիցները միշտ վստահութեան քուէ տուին ամբողջ դալիճի ելմտական քաղաքականութեան։

Երեւոյթները փրկելու համար անշուշտ անպակաս եղան զանազան ճառախօսական ճեղքեր, բայց գուտ ընկերվարական երեսփոխաններն իսկ համոզուած են ներքնապէս թէ ելմտական բարգաւաճում եւ ընկերվարական զանձային օրէնքներ իրարու հետ խոտոր համեմատութեան մէջ են եւ մէկը կամ միւսը տեղի պիտի տայ, և եթէ կը փափաքին անպատճառ կիրարկել իրենց ծրագիրները, պէտք է վարուին խոհեմութեամբ, աստիճանաբար եւ մանաւանդ որոշ հանգրուաններով։ Լաւագոյն գեղերն իսկ եթէ հիւանդին վրայ կիրարկուին յանկարծօրէն եւ առանց չափի, ապահովաբար աղէտաբեր կ'ըլլան ենթակային, փոխանակ զայն բուժելու. օրինակը մէջտեղն է. իսկ ելմտական ասպարէզը վերջինն է որուն կարելի է հպիլ անպատիժ և անխորհուրդ։

1926ի տագնապը մեծ պարտութիւն մըն էր ելմտական ոբոշ քաղաքականութեան մը եւ մեծ յաղթանակ մը հակառակ կողմին համար։ Պլում, վերջերս խօսած իր մէկ ճառին մէջ կ'ըսէր թէ առժամապէս միայն նահանջած է եւ թէ մինչեւ որ իրենց ծրագիրները չգործադրուին ելմտական կացութիւնը չպիտի բարւոքի հիմնովին։ Ինչ կարծիք ալ որ ունենանք ընկերվարական այդ ծրագիրներուն մասին, սա որոշ է թէ անոնք պէտք է ընկերական զօրաւոր հոսանքներ ունենան իրենց ետին իբր կռուակից եւ պաշտպան։ 1926էն առաջ կարելի էր ենթադրել թէ կան այդ զօրաւոր հոսանքները. անկէ ի վեր դժուար է խորհիլ այդ մասին։ Յառաջիկայ տարուան ընտրութիւնները պիտի պարզեն Ֆրանսացիին իսկական զաղափարը այդ ուղղութեամբ, անշուշտ այն չափով, որչափով որ ներկայ պայմաններով ընտրելները կը ներկայացնեն հանրային կարծիքը։

Վերջին հաշուով ուրեմն նախարարական կազմի ոեւէ փոփոխութիւն չպիտի կրնայ շատերու վախցած մեծ տագնապն յառաջ բերել ու եղած տնտեսական բարելաւումն առարկայական է եւ ոչ թէ ենթադրական եւ արդէն լուրջ պատճառներ չկան խորհելու թէ մինչեւ 1928ի ընտրութիւններն ոեւէ նախարարական տագնապ կրնայ ծագիլ։ Հորիզոնը խաղաղ է եւ խորհրդարանի չափաւոր տարրերը բաւականաչափ զօրաւոր են։ Ինչպէս Փուանքարէ յայտարարեց Ելմտական Յանձնաժողովի իր վերջին ունկնդրութեան, վստահութեան քուէ պիտի դնէ իր կազմած պիւտճէի յօդուածներու ոեւէ դրական փոփոխութեան ի նպաստ եղած առաջարկութեանց։ Կամ սմանկութիւն եւ կամ սուրբ։ Ուրիշ փրկութիւն չկայ. տուրքերու գեղչը փափաքելի է անշուշտ ամէնուն համար եւ գիւանագէտի մը համար մանաւանդ դիւրին միջոց մը ժողովրդականութիւն շահելու։ Բայց Փուանքարէ, ինչպէս նաեւ իր այսօրուան գործակիցները կը խորշին այդպիսի ժողովրդականութենէ մը։ Առոր հետեւանքներն աղէտաբեր միայն կրնան ըլլալ երկրին տնտեսական վիճակին, որու ջիղն ու հոգին է կայուն եւ առողջ ֆրանքը։

Մ. Տ.

ՋՂՈՑ

Ցայինիէ ի վեր Մարմնամարզական Միութիւններու թեւլադրած ենք հեռու մնալ քաղաքական մարզանքներէ եւ կուսակցականութենէ։ Ըսած ենք թէ անդամներու անհատական գործն է ունենալ քաղաքական դաւանանքներ, իբրեւ քաղաքացիներ, սակայն մարզական միութիւններէն ներս, իրենց հիմնական նպատակը պիտի ըլլայ սատարել նոր սերունդի մարմնակրթութեան։

Այս խորհուրդը յառաջօրէն ճշդելէ յետոյ. յիշենք ուրիշ հանգամանք մը,— մեր մարզական միութիւնները հայկական հաստատութիւններ են, եւ ոչ թէ օտար կամ միջազգային. Ընդհ. միջազգային մարզական միութիւններու հետ պիտի կապուին միայն արհեստակցական կապերով։

Ինչպէս որ ամէն ազգի մէջ նման միութիւնները կը կազմակերպուին ու կը զարգանան իրենց ազգային դրօշակին տակ, այնպէս ալ հայկական միութիւնները պարտաւոր են կազմակերպուիլ հայկական եռագոյնին տակ, իբրեւ ազգային խորհրդանիշ։

Գրուեցաւ թէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի վերջին պատգամ. ժողովը որոշած է չգործածել հայկական դրօշակը։ Կը հետեւի թէ այդ ժողովը կեղծ է եւ չի ներկայացներ Մարզական Միութիւններու կամքն ու ձայնը։ Ան կը դառնայ պարզապէս մեծ մասով ապազգայնացած կասկածելի մարդոց հաւաքոյթ մը։ Հետեւաբար, նաեւ այդտեղ տրուած որոշում մը. մեր միութիւններու կոզմէ գզուանքով ու զայրոյթով եւ պիտի մերժուի, իբրեւ ազգային դաւաճանութեան արարք մը։

Ընդհակառակը, դրօշակ մը պիտի պարզեն մարզական խումբերը, մարզական դրօշակին հետ մէկտեղ, ցոյց տալու համար իրենց ազգային դիմագիծը։ Մերժելով հայկական եռագոյնը, ի՞նչ պիտի պարզուի անոր տեղ։ Փարիզի ռամկավար շաբաթաթերթը կը գրէ առանց կարմրելու.

«Պէտք է ծալլել եռագոյնը եւ անոր ծալքերուն մէջ որպէս յիշատակ պահելով անոր մեր մէջ արթնցուցած զգացումները՝ զայն չգործածել, քանի որ Հայաստանի ներկայ կառավարութիւնը անոր գործածութիւնը ցոյց կը համարէ իր դէմ։»

Այս մտածողութեան տրամաբանական հետեւութիւնը պիտի ըլլայ, հաճելի դառնալու համար «Հայաստանի ներկայ կառավարութեանը», գործածել այն դրօշակը, որ սիրելի է իրեն, եւ որ ոչ հայրենիք ունի ոչ ալ ազգ. կարմիր դրօշակը։ Արդ, հայ մարզական միութիւնները չեն կրնար եւ չպիտի ուզեն պարզել այդ դրօշակը, քանի որ ան ինքն իր մէջ կը պարունակէ հաւուածականութիւնը։ Կարմիրը հայ ժողովուրդի դրօշակը չէ եւ չի կրնար ըլլալ։ «Հայկական կառավարութեան» բարկութիւնը չհրաւիրելու մտահոգութեամբ տրուած զառամ-խալներն ու բրածոներն անգամ չեն կրնար ընդունիլ թէ ան կրնայ ազգային դրօշակ համարուիլ։

Ուրեմն եղածը պարզապէս դաւ մըն է, կազմակերպուած քանի մը վարձկաններու կողմէ, որոնք իրենց կեանքի ամբողջ ընթացքին մարզական գործերու հետ կապ չունենալով հանդերձ, իրենց քիթը խոթած են պատգամ. ժողովի սեմէն ներս։ Ու եղած են նաեւ այնքան անխելք որ յաջորդ օրն իսկ հրապարակած են իրենց տմարդի դաւադրութիւնը։

Ներկ այդ ժողովին մէջ գտնուած են մէկ երկու իրական ներկայացուցիչներ, որոնք բարեմտօրէն, համերաշխութիւնը ապահովելու համար, հաւաներ են զանազան անմիտ բանաձեւերու, այդ չի նշանակեր թէ միութիւններու շարքերը պիտի հանդուրժեն դաւադիրներու ապուշ յաւակնութիւններուն։ Մանաւանդ որ, դաւը բացուած է հրապարակաւ։

Շատ ցաւալի է որ յիշեալ մէկ երկու ներկայացուցիչները չեն կրցած ըմբռնել թէ՝ պարզ խաբեբայութեան մը զոհ եղած են իրենք, թէ՝ դաւադիրները երբեք նպատակ չունեին նոր սերունդի մարմնակրթութիւնը, այլ կը ձգտին մարզական միութիւնները պառակտելով, խորհրդային կառավարութեան համակիրներ ճարել անոնց մէջ, որպէսզի իրենց «վերաշինական» օժանդակութիւնները կատարեն խորհրդային կառավարութեան համակիր հաստատութիւններու միջոցով։

Ուստի. վերոյիշեալ մէկ երկու ներկայացուցիչներու համար պարզ պիտի ըլլայ թէ՝ խորհրդային Հայաստանի վարձկաններն ու մունետիկները կը հետապնդեն ամէն տեսակի ազգային միութիւններու քայքայումը եւ ոչ թէ համերաշխութիւն կամ միութիւն։ Հետեւաբար ոեւէ հիմնական գիծով պիտի նշանակէր անուղղակի օժանդակել քայքայումի գործին։

Ազգային հաստատութիւններու, միութիւններու եւ ազգայնականութեան վարձկաններու միջեւ կամուրջ գոյութիւն չունի. կամ անոնց հետ պիտի ըլլաս եւ քու բոլոր սրբութիւններուդ դէմ, եւ կամ պիտի արհամարհես զանոնք եւ պիտի շարունակես քու ճամբադ։

Մենք բացարձակ ապահով ենք թէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի բոլոր ճիւղերը յստակօրէն կ'ըմբռնեն այս ճշմարտութիւնները եւ թքնելով վարձկաններու երեսը, կը շարունակեն իրենց մարզական ազգային մեծ շարժումը։

Մէկ խօսքով. Հ. Մ. Ը. Մ.ը պիտի շարունակէ իր աշխատանքը, հայկական եռագոյն դրօշին տակ, իբրեւ ազգային կազմակերպութիւն, առանց ազդուելու վարձկաններու դաւերէն

Ց. ԸՄԲԱՏՈՒՆԻ

"ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ„Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԲՈՂՈՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԵՒ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎ... ՁԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

Կիրակի օր «Փըթի Ժուրնալ»ի մեծ սրահին մէջ ստուար բազմութեան մը առջեւ տօնուեցաւ «Դաշնակցութեան Օր»ը։

Բեմին ճակատը զետեղուած էին Դաշնակցութեան երեք տիտաններու՝ Քրիստափորի, Զաւարեանի եւ Ռոստոմի մեծադիր նկարները շրջապատուած պսակով մը եւ հայկական եռագոյնով։ Արտաքին ճակատը դրուած էր Դաշնակցութեան մեծադիր եւ գեղարուեստական զինանշանը, պատրաստուած Պ. Հր. Ալեանաքի կողմէ։ Բեմին երկու կողմերը կարմիր լոյսեր ցոյց կուտային Դաշնակցութեան ծնունդն ու տարիքը.— 1890—1927։

Հանդէսը բացուեցաւ «Մեր Հայրենիք»ով եւ Marseillaiseով, որ հանդիսականները ունկնդրեցին յոտնկայս։ Ու ծափերու մէջ բեմ եկաւ օրուան նախագահը ընկ. Շաւարշ Միսաքեանը որ հանդէսին բացումը կատարելով, հրաւիրեց մէկ վայրկեան յոտնկայս լռութիւն պահել, յարգելու համար յիշատակը բոլոր անոնց որ ինկան յեղափոխութեան եւ ազատագրութեան ճամբուն վրայ։

Իր բացման ճառին մէջ, ընկերը բացատրեց թէ, ինչպէս, Դաշնակցութենէն քսան-երեսուն տարի առաջ, մարդիկ անհանդուրժելի գտնելով հայկական տառապանքը, պահանջ կը զգային ինքնապաշտպանութեան եւ կռիւի։ Ծիչեց զանազան փաստեր 1860—1870 թուականներէն, Ալիշանի, Խրիմեանի, Պէշիքթաշլեանի հառաչանքներէն եւ մարտաշունչ երգերէն մինչեւ զանազան գաղտնի կազմակերպութիւններ Էրզրումի (1870) և Վանի (1872) մէջ։ Ու կարդաց հատուած մը ազգ. երեսփոխան Ստ. Փափազեանի մէկ ճառէն, Կ. Պոլսոյ Ազգ. Ժողովին մէջ.— «Հայն ալ ոգի պիտի առնու եւ ինքզինքն պաշտպանելու փորձ ընել պիտի ճգնէ կատաղի մոլեգնութեամբ, սրտապինդ, քան զԹիւրքն պիտի կռուի անոր հետ եւ քաջութեամբ իր պատիւն ու կինը կամ զաւակը պիտի ազատէ անօրէնին ձեռքէն եւ զանի վանէ... Գաւառացիք փոխանակ կեանքն ամբողջ հազագործութեամբ անցնելու, եթէ անոր մէկ մասը վառօդ գործածելու, սուր շողշողացնելու նուիրէին . . . »

Տառապանքի աղաղակը եւ ինքնապաշտպանութեան յարաճուն պէտքը մէջտեղ բերին սերունդ մը, որ պատրաստ էր համախումբ խորհելու, գործելու եւ կռուելու։ Դաշնակցութիւնը հրապարակ եկաւ, իբրեւ հզօրագոյն համախմբումը այդ սերունդին եւ արտայայտիչը ժողովուրդի կամքին։ Ան տքնեցաւ, կռուեցաւ անհաշիւ նուիրումով եւ վճռականութեամբ, եւ պիտի շարունակէ գործել, մինչեւ որ իրականանան հայ ժողովուրդի արդար պահանջները։

Նուագախումբը նուագեց Չէյթունի քայլերգը։ Յետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսներէն ընկ. Յ. Ամատունի։

«Դաշնակցութեան առաջին և հիմնական գործը —որուն վրայ մարդիկ շատ քիչ կ'անդրադառնան— եղաւ այն որ ան միացուց եւ շաղկապեց տեղ-տեղ վանքերու անկիւնը, լեռներու վրայ, հիւղակներու մէջ, լուսաւոր քաղաքներու պողոտաներուն վրայ ասդին եւ անդին ցրուած իրարու անհաղորդ ու իրմէ՛ն անջատ յեղափոխութեան կայծերը։

«Հայ ժողովուրդը աւելի ամօթալի ձեւով պիտի բնաջնջուէր. եթէ, հայ յեղափոխութիւնը չըլլար եւ պատմութեան տապանագիրը պիտի գրէր. «Աիա ժողովուրդ մը որ տոկաց, համբերեց ամէն ստրկութեան, Ծոլանի, բռնագրաւումի եւ խոնարհութեանց ու մեռաւ անձայն։» Փա՛ռք տուէք որ այս ժողովուրդը ստեղծեց այդ շարժումը եւ այսօր ալ ոք կրնայ այդ խօսքը արտասանել ... նակցութեան երկրորդ ... եղաւ միաձոյլ մտածող... ստեղծել հայ անջատ ու ... ժողովուրդին մէջ, եւ ... մենք կը տեսնենք որ ... մինչեւ հեռաւոր նահանգ... եղբայրը, մինչեւ Սան Ֆ... չիսկօ հայ ժողովուրդը ... կը միայ ազատագրութեան ... ընդհանուր գաղափարին. Այս ... տակի ճամբուն վրայ անհ... ներեր ենք մեծ յաջողութ... ներու շարքին եւ պարտութ... ներ, բայց եւ այնպէս ... ենք հանդրուանին»։

Ընկերը շեշտեց թէ ... եւ ուրիշին դուռը ափ ... չէ որ պիտի շահինք ազա... թիւնը։ Այս առթիւ խորհ... դովումով բողոքեց անոնց ... որ կ'առաջարկեն ծալլել ... դրօշակը։

Երկրորդ ատենախօսն էր ... Կարօ Սասունին։

«Իմ ընկերները պերճ... սութեամբ պարզեցին յեղա... խութեան այն ազգակ... գոյութիւն ունէին Հ. Յ. Դ... նակցութենէն առաջ. ... Րաֆֆի, Նալբանդեան, Արփ... Արփիեան եւլն. բայց ... զարգացած մարդու ... էին որոնք կը գրէին ... ցաւն ու բաղձանքը։ Ես ... ծանրանամ այն խաշու... ծի մասին որ, ոչ գրել գիտ... կարդալ։ Հայ գիւղացին ... որուն սրտին մէջ միշտ ... մնացեր անկախ ըլլալու ... փափը։ Ան տարիներով ... մուռէ ակռաները կը կրծ...

«Մ՛ենք մեր երկրին մէջ ... նինք յուցկի. չունինք ... կանութիւն, չունինք կապ ... մամիկները երեկոյեան ... լաւ մը կը թաղեն մոխիրի ... միւս առաւօտ կրակը ... համար։ Այդպէս եղած էր ... տագրութեան կրակը որ ... երէկ թաղուած էր ... թարական թանձր մոխիր ... Յ. Դաշնակցութիւնը ... չեց այդ մոխիրը ու ... կեց հայ ազատագրու... կրակը։»

Իբրեւ կենդանի օրինակ ... ազէս գիւղացիին ազատագ... թեան, յիշեց Մ'ոկացի Գր... պարագան։ Խորհրդային կառ... վարութիւնը երկար ժաման... այս ծերունին բանտարկեց ... տայ. կ'առաջարկէ Դաշնակց... թենէն հրաժարելու մէկ թո... ստորագրել, բայց Գրիգոր ... մերժէ ու կը փորձէ անձնասպ... ըլլալ։

«... Դուք կը տեսնէք ... պողոտաներու մէջ արձան... րոնք մէկ ոտքը ամուր ... գետնի վրայ, միւսը օդին ... նետած արձանացած է ... բաստ նետելու։ Այդպէս է ... ժողովուրդը. ան իր առա... հանդրուանը արդէն առեր է ... քը ամուր կոխած է իր ... կան հողին վրայ ու միւս ... պիտի յառաջ նետէ անպատ...

Ատենախօսը յիշելով հա... տանի անընդհատ ձերբակալ... թիւններուն։

« Հայրենակիցներ, ... վեց տարի համբերեցինք ... սատացէք որ վեց տարի ... համբերենք. բայց ըսէք ... ցէք որ հանդիստ թողուն ... ժողովուրդը իր սեփական ... բին մէջ, թող խաղաղ ձգեն ... ցնեն բանտերը անմեղ ... տաւորներով, եթէ չեն ուզեր ... նոր «Փետրուար 18»եր ... հինու։

Վերջին խօսողն էր ընկ ... շակ Ջամալեան, որ ... բարար ծանրացաւ Հայաստանի ... եւ Կովկասի իրադարձութ... ներու մասին։ Պարզեց ... րին վիճակը ռուս-թուրք ... լիական մութ քաղաքական ... թիւններու երեսէն։ Այս ... գան մեզ առիթ կուտայ ... ծելու որ եթէ անգլեւթուրք ... մաձայնութիւն մը գոյանայ ... երկիրը նորէն պէտք է ... նայ պատերազմներու եւ ... տակութեան թատերաբեմ...

... Հակառակ այս պայծառ հաւանական նուիրեալ Հոն մեր երկրին մէջ նստող եւ հայ կուսակցութիւնը ամէն օր աւելի իմաստութիւնը ... կը մատնէ վճռականօրէն բնիկ հայ ժողովուրդը որուն զէնքը ի հարկէ պիտի կարենար իր ինքնապաշտպանութեան ծառայել։

... Այս բոլոր մտահոգութիւններու առթիւ, երկրին ստացած նոր նամակները աղեկտուր առաջանքներով կըսեն. «Իսէր Իռաքի օրը, ազատեցէք մեզ. ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր վիճակը»։

Ընկ. Ջամալեան հրաւիրեց ամբողջ ուշադրութիւնը պահանջել Հայաստանի կառավարութենէն որ ազատ թողու անհաշիւ բանտարկեալները, եւ քիչ մը թօթափեւ կուսակցական մոլեռանդութիւնները. ինչպէս ըլլայ, վերահաս վտանգներու առաջքն առնելու համար եւ գիտակից ըլլայ հայ ժողովուրդը։

Բոլոր ճառերը կ'ընդմիջուէին յաճախ ծափերով. փակումէն առաջ, նախագահը կարդաց հետեւեալ բանաձեւը, որ ընդունուեցաւ ծափերով եւ «հաւանութեան» աղաղակներով.

ԲԱՆԱՁԵՒ

Հ.Յ.Դ. Փարիզի կոմիտէի կողմէ կազմակերպուած հրապարակային ժողովին, գումարուած Petit-Journal սրահին մէջ Յուլիս 3ին, ամենայն զգիտակցութեամբ այն վտանգներուն մասին, որոնք կախուած են մեր երկրի եւ ժողովուրդի գլխուն մեր ազգային քաղաքական պարագաներուն եւ Խ. Հ. Միութեան ներքին ցնցումներու թելադրանքով.

... կը բողոքէ այն քաղաքականութեան դէմ, զոր կը վարէ Հայաստանի խորհրդային կառավարութիւնը հայ ժողովուրդի ինքնապաշտպանութեան կազմակերպման համար։

Ժողովը միաձայնութեամբ կը պահանջէ՝

1. Հայաստանին վերադարձնել անոր ինքնապաշտպանութեան միջոցները կազմող Ղարաբաղը, Նախիջեւանը, Գանձակ - Ղազախ եւ Ախալքալաքը եւ հայկական հողերը։

2. Ազատ չխանգարել որ հայ ժողովուրդը զինուի իր ազատութեան համար։

3. Ազատ արձակել բոլոր քաղաքական բանտարկեալները եւ աքսորականները։

4. Դադրիլ խափանել Հայաստանի ազատ ... մտածման եւ ... ընդունակ ... ։

Ժողովը իր ծիածանը կը յայտնէ նաեւ այն մարտիկներուն որոնք խորհրդային դժնդակ լուծին տակ չմոռցան հայ ժողովուրդի ինքնապաշտպանութեան գործը։

Երեկոյթի գեղարուեստական բաժնին մէջ փայլեցան Օր. Ն. Գալփաքեան, Օր. Ա. Տէր Կարապետեան, Պ. Տ. ...եան, ընկ. Ս. Նաւասարդեան եւ Բարխաս Արզար, որոնք իրենց արուեստով ներդաշնակ ամբողջութիւն մը ստեղծեցին, լրավին գոհացնելով հանդիսականները։

Հանդէսին առաջին մասը վերջացաւ ժամը 7ին, ժողովուրդը թողլով լաւ տրամադրութեան մէջ։

Ժամը 7էն յետոյ տեղի ունեցան կովկասեան, հայկական եւ եւրոպական պարերը, մինչեւ կէս գիշեր։

Յ. Գ.

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ալֆորվիլի «Սարգիս Մինասեան» Ենթակոմիտէին կողմէ Շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին Երիտասարդաց ակումբին մէջ կազմակերպուած էր թէյասեղան մը, ջերմ մթնոլորտի մէջ տօնելու համար թէ Ենթակոմիտէի կազմութեան տարեդարձը եւ թէ «Դաշնակցութեան Օր»ը։

Հանդէսը բացաւ ընկեր Լ. Զօրմիսեան եւ ապա հանդիսականները յոտնկայս երգեցին «Մեր Հայրենիք»ը։ Փարիզի Նրջանային Կոմիտէի ներկայացուցիչը շնորհաւորեց թափուած աշխատանքը եւ խրախուսեց աւելի եռանդով աշխատելու։ Եղան արտասանութիւններ, լսուեցան նուագ ու երգ եւ ապա ծափերու տարափի տակ խօսք առաւ օրուան բանախօսը ընկ. Կարօ Սասունի, որ պերճախօս կերպով բացատրեց «Դաշնակցութեան Օր»ուան նշանակութիւնը եւ դաստիարակիչ դերը հայ քաղաքական կեանքի մէջ։

Ներկաները պատուասիրուեցան թէյով եւ կարկանդակներով։

ԳԱՐԵԳԻՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԳԱԼԻՖՕՐՆԻԱՅ ԱՌԱՋՆՈՐԴ

Պոլսոյ կրօն. ժողովի ատենապետ Գարեգին եպս. Խաչատուրեան առաջնորդ ընտրուած է Գալիֆօրնիոյ թեմին։ Ընտրութիւնը տեղեկագրուած է Էջմիածնի կաթողիկոսին։ Գարեգին եպս. դեռ վերջնական որոշում տուած չէ, սպասելով մանրամասնութիւններու, որոնք Թղթատարին յանձնուած են Ամերիկայէն։ Բայց եւ այնպէս, կը կարծուի թէ, պիտի ընդունի։

Մարսիլիոյ Գաւառ. ժողովն ալ որոշած էր առաջնորդ ընտրել Տրապիզոնի եպս.ը եւ նոյնիսկ քանի մը անգամ այս մասին գրուած էր Պոլիս։ Աւելի առաջ, Պալաքեան եպս.ն ալ խնդրած էր իր կարգադրէն ընդունիլ Մարսիլիոյ առաջնորդութիւնը։

ՇԱՀՎԷՐԴԵԱՆԻ ՓՈԽԱՆՈՐԴԸ

Գրած էինք թէ Անգրկովկասի Պոլսոյ առեւտրական ներկայացուցիչ Գ. Դ. Շահվէրդեան Փարիզ պիտի փոխադրուի պաշտօնով, եւ թէ հայ մը պիտի յաջորդէ անոր։ Այդ առթիւ կը տեղեկանանք թէ Շահվէրդեանին պիտի յաջորդէ բժիշկ Մելքոնեան, որ շուտով Պոլիս պիտի հասնի։

ԹԻԹՈՂ

ՏԱՌԱԽԱՂ
(ԱՆԱԿՐԱՄ)

Երկու օր է, ադուոր արեւ մը կայ։ Եւ այս՝ հրաւէր մըն է, որ քիչ մը ծգենք մեր աշխատանքը եւ հրճուինք։ Չէ՞ որ, աշխարհի վրայ, ամէն արարած, երբ արեւ տեսնէ, կըսկսի ոչ թէ աշխատիլ, այլ խաղալ։ կատուն մուկ չի բռներ այլեւս, արեւին տակ ճանճ կը փախցնէ, աւանակը կը պառկի եւ կը թաւալի տաք փոշիներուն մէջ, գորտը ջուրին եզերքը կ'ելլէ, «պրոլետարական» բանաստեղծութիւն մը կը կարդայ… առ Աստուած։ Է՞հ, մենք ալ նստինք արեւին տակ եւ զուարճանանք… տառ. խաղալով։

Սակայն նախ ընդունեցէք որ տառախաղութիւնը մասնաւոր գիտութիւն մընէ։կը չարէք անունի մը տառերը քով քովի, յետոյ նոյն այդ տառերը կը խառնէք եւ առաջ, օ՜ն, անդր յառաջ, մի ձախ՝ մի աջ, հապօ՜ն յառաջ։ կը կազմուի նոր անուն մը նոր իմաստով։ Այդ իմաստը ճակատագրական նշանակութիւն է անունին, որուն տառերը խաղցին։ Այսպէս, ամէն լեզու կրնայ փորձել եւ տառախաղով մը լուծել անունի մը նշանակութիւնը, եւ այդ անունը կրողին ճակատագիրը։

Օրինակ, աղջիկ մը որ կը կոչուի Marie, տառախաղով կը դառնայ Aimer սիրել ։ Ուրեմն. Մարի անունով աղջիկները լաւ սիրել գիտեն. պիտի սիրեն ու պիտի սիրուին իրենց կեանքին ամբողջ ընթացքին։

Հայոց Պատմութեան մէջ անգամ փորձուած է այս տառախաղը։ Օրինակ. մեր ազգային դէմքերէն Խորայէլ Օրին կ'ըսեն թէ բնորեալն էր Հայոց Թագաւորութեան, որովհետեւ իր անունը տառախաղով մը, il sera roi (Թագաւոր պիտի ըլլայ) կը նշանակէր։

Հապօ՛ն, տառախաղին օրէնքները սորվեցուցի. քանի արեւ է, հրճուեցէք ու զուարճացէք… տառախաղով։

Փորձեցէ՛ք, փորձեցէք բոլորդ ալ։ Բայց, որպէսզի չփորձէք իմանալ իմ բախտս ալ, ես չպիտի ստորագրեմ, այլ պիտի գրեմ անունիս սկզբնատառերը միայն։

Լ. Ֆ.

3000 ՏՈԼԱՐ ՖԷՆԷԼՕՆԻ ԴՊՐՈՑԻՆ

Տիթրոյթփարնակ Պ. Կարապետ Մելքոնեան իր կեանքի ապահովագրութեան գումարը, 3000 տոլար, կտակած է Բարեգործականին։

Պայմանաժամը լրանալուն եթէ ողջ է նուիրատուն, ապահովագրեալ գումարը պիտի յատկացուի Ֆէնէլոնի դպրոցին։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Յառաջի հաւաքածոյ չպահող մեր բաժանորդներէն եւ ընթերցողներէն կը խնդրուի մեզի ուղարկել 431 եւ 444 թիւերը, նոյնիսկ հետ փոխանակելու պայմանով

«ՇԻՆԱՐԱՐԱԿԱՆ»

«Իզվեստիա» պոլշեւիկ պաշտօնաթերթը կը գրէ (21 Մայիս.)

Վերջին տարիներս, Խարքովի մէջ բազմաթիւ թաղեր շինուեցան նորակառոյց տուներով։ Եւ այս՝ դարման մը տանելու համար բնակարանի տագնապին։ Աշխատանքները այս տարի աւելի մեծ թափով կատարուեցան։

Արդ. այս ամառ, Խարքովի բանւորական երկրորդ թաղին մէջ, անհնուեցաւ թէ ի՛նչ նիւթերով շինուած էին տուները։

Այդ թաղը, որ երկու տարիէ ի վեր շինուած է, արդէն սկսած է փլիլ։ Պատերը ճեղքրտած են, դուռներն ու պատուհաններուն շրջանակները կուզ առած են, տախտակամածը խարխլած։

Ցեղական բանւորական բնակչութիւնը կատաղութեամբ լեցուած է այս անհոգութեան պատճառով։ Հարցը տարին բանւորական ժողովներուն եւ մամուլին, ամբաստանելով շինողներն ու ատաղձի մատակարարները։ Քննութիւնը ցոյց տուաւ որ շէնքերը հիմնուած են խաղացող, կակուղ հողերու վրայ, տատաղձները փտած են։ Գեռ աւելին։ Շէնքերը խոնաւ ու պաղ են։ Ցանկերները կ'աւերուին եւ անձրեւը կը հոսի սենեակներուն մէջ։

Խարքովի կառավարութիւնը հրամայեց հետապնդումներ կատարել։

Ո՞Վ ԿԵՐԱՒ...

Նիւ Եորքի մեծ օրաթերթերէն մէկը, «Ցիլ Ուօրլտ», որ մինչեւ վերջ պաշտպանեց Սաքքօ - Վանզէթթիի դատը, կը հրատարակէ ամբաստանագիր մը ամերիկացի կոմունիստներու դէմ, որոնք «Պաշտպանութեան կոմիտէ» մը կազմած էին մահապարտներուն համար։ Այս ամբաստանագիրը կը հաստատէ թէ Սաքքօի եւ Վանզէթթիի համար հանգանակուած գումարներուն մեծ մասը… կլլած են կոմունիստները։ Ամբաստանագիրին հեղինակն է Ալտինս Ֆէլիքսանի, որ գանձապահն էր «Սաքքօ Վանզէթթի կոմիտէին»։

Մենք հանգանակեցինք 360.000 տոլար։ Դատական ծախսերը, փաստաբաններու վարձատրութիւնները մեծ մասով սպառեցին այդ գումարը։ Փաստաբան Մուր, միայն ինք իրեն համար, անդամ բանւորական կուսակցութեան, առաւ 147.000 տոլար, իբրեւ վարձատրութիւն իր կատարած պաշտպանութեան երեք տարուան միջոցին։

Մեր հանգանակած այս 360 հազար տոլար գումարին մասնակցած են կոմունիստները միայն 4300 տոլարով։ «Բանւորական Միջազգային Օգնութեան Ընտանիք»ը, կոմունիստ կազմակերպութիւն, մեզի յանձնեց միայն 4,000 տոլար, թէեւ հանգանակած էր Սաքքօի եւ Վանզէթթիի համար խոշոր գումար մը։ Նիւ Եորքի «Սաքքօ-Վանզէթթի կոմունիստ կոմիտէն» մեզի յանձնեց միայն 300 տոլար, մինչդեռ միեւնոյն նպատակով հաւաքած էին 7,000 տոլար եւ կ'առարկեն թէ շատ ծախսեր ըրած են։

Դարձեալ մեր կոմիտէէն հարցուեցաւ որ Գ. Միջազգայինը 1000 տոլար յատկացուցած է միեւնոյն դատին։ Եւ սակայն ոչ մէկ սէնթ հասաւ մեզի եւ չենք գիտեր թէ ո՞վ կերաւ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԵՐԵՍՈՒՆ ՀԱՅ ԳՈՐԾԱՒՈՐՆԵՐ ՃԱՄԲՈՒԱԾ

ՎԱԼՏՕՆ, 2 Յուլիս. (Մարսէյլի մօտ). — Ընցեալ տարի Վալտօնի կրունիէթի գործարանատէրը շարունակ հայ գործաւորներու կը դիմէր եւ պայմանագրերով հայ գործաւորներ կը բերէր, իր հսկայ գործարանին համար։

Նորակառոյց գործարանէն քառ հին մըն ալ կայ, սակայն վերջինը փակուեցաւ, Մարսէյլէն եկած հրաւէրի մը վրայ։ Այն բոլոր այլազգի գործաւորները որ հին գործարանին մէջ կ'աշխատէին, փոխադրուեցան նորին մէջ։ Ճամբու եցան երեսունի մօտ հայ բանւորներ։

Ցնօրէնը բացէ ի բաց ըսաւ.

— «Դուխ գործ տանք անոնց որոնք տարիներով իրենց կեանքը հոս մաշեցուցած են»։

Մեզմէ հնացին 4 կառք քշողներ, երեք ուրիշներ՝ տղեթափութեան պատճառով, եւ ես իբրեւ թարգման ընդամէնը ութը հոգի քառասուն հոգիէն։

Աղեթափութեան զոհերն են — Յովհաննէս Մուշեղեան, Նշան Մատաթեան եւ Արշակ Համբարձումեան։ Երեքն ալ գործազուրկ թեան ենթարկուած եւ փրկուած են։

Ճամբուած բանւորները այժմ տեղաւորուած են Մարսիլիոյ շրջանին մէջ, զանազան գործերով։

Ա. Յովսէփեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՃԵՐՄԱԿ ՆԵՐԿԻՆ ՕՆԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ. — Օրս մը, Հօք. Լիլի վաճառականներէն մէկուն կը ներկայանայ, լեզու թափելէ յետոյ զայն կը համոզէ թէ գտած է ճերմակ ներկ մը կօշիկի համար։ Վաճառականը 350,000 Ֆր. կը յանձնէ մարդուն, որ Փարիզի մէջ կը բանայ գրասենեակ մը։ Ինքնաշարժ, մասնաւոր բնակարան, ամէն. ճոխութիւն յարմարցնելէ յետոյ, Հօք վաճառականին կը տեղեկացնէ թէ Անգլիական պատերազմական նախարարութիւնը 7 միլիոնի ապսպրանք ըրած է, միայն թէ 2,250,000 Ֆր երաշխաւորագին կը պահանջէ։ Վաճառականը այդ գումարն ալ կը պատրաստէ դրամատան մը մէջ Հօքի անունին։

Ըստ մը, երբ կը հետաքրքրուի թէ միլիոնները ի՞նչ կ'ընեն կ'ըլլան դրամատան մէջ, կ'իմանայ որ դրամները օգափոխութեան գացեր են։ Կը վազէ Հօքի գրասենեակը։ Հօք կը պատմէ թէ գործը կ'առաջդիմէ, թէ դրամը յանձնած է, թէ… ստացագիր չունի։ Լուր կը տրուի ոստիկանութեան որ կը ձերբակալէ ճերմակ …առաւ փախելը։

ԹՈՒՄԲԸ.— Զօրավար Պուաշուի տան մէջ, Վիշի, յանկարծ ռումբ մը պայթեցաւ։ Ամբողջ փողոցը թնդաց։ Ցուցը ծուխին մէջ ծածկուած էր, երբ հրդեհը լուսաւորեց կարելի եղաւ մարել կրակը. սակայն տունը կիսովին քանդուած էր, ձեղունները ու պատեր ծակուած ու ճեղքուած էին։ Փլատակներու տակէն հանուեցաւ զօրավարին մեքենավարին դիակը, որուն գլուխ չկար։

ԿԱՐՈՒՇԻՆ. — Ֆրանսացի օրիորդ մը, Օփիթալ, որ գաւառէն եկած էր, ամիսներ աշխատելու իր գործին։ Սակայն Փարիզը գլխու պտոյտ տուաւ։ Եւ օրիորդը յանկարծ ուշքի գալով, իմացաւ որ յղի է։ Հօրը չըրաւ։ Սպասեց։ Զաւակը ծնաւ իր սենեակին մէջ։ Լուացւորան ալ կապեց, յետոյ լուացարանին մէջ դրաւ, մինչեւ որ խեղդուեցաւ նորածինը։ Յաջորդ առտու պահեց փոքրիկ դիակը կօշիկի խաւաքարտէ տուփի մը մէջ եւ գործին գնաց։

Երկու օր վերջ, գաւառէն հեռագիր մը իր մահամերձ մօրկանը մօտ կը կանչէր զինք։

Գնաց, առանց խաւաքարտէ դագաղն ալ տանելու։

Դիակը երեւան եկաւ եւ աղջիկը գնաց դատարան։

ԲՈՒՌՆՑՔԻ ՄԷԿ ՀԱՐՈՒԱԾՈՎ.— Պոնսիէօ, ճերմակեղէնի վաճառատան մը տէրը, ներսը նստած կ'աշխատէր։ Մարդ մը տնկուեցաւ ցուցափեղկերուն առջեւ։ Ուշի ուշով քննեց, յանկարծ շապիկ մը վերցուց եւ կծիկր դրաւ։

Պոնսիէօ, որ կը լրտեսէր սպասախորդը, բացաւ կարկինները եւ սկսաւ հալածել շապիկ չունեցողը։ Փողոցը ամայի էր։ Վաճառատան տէրը լաւ կը չարժէր սրունքները եւ հասաւ խուլէն։ Շապիկ չունեցողը, տեսնելով որ պիտի բռնուի, ետ դարձաւ եւ զօրաւոր բռունցքով մը թնդացուց հալածողին կուրծքը։ Պոնսիէօ գետին փռուեցաւ ուշնաւ։ Անծանօթը փախաւ։

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 179

ԿՐԵՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՃԵՐԻՍՕՓԻ ՏԱՐԳԻՆ ՄԷԿ ԽԱՂԸ

Երիտասարդ մը խմբակէն բաժնուեցաւ եւ եկաւ կանգ առաւ իշխանին քով։

— Ի՞նչ ազուոր բան պիտի ըլլար, ըսաւ ան ժպտելով, եթէ … ըլլային կեանքիս մէջ՝ առաջին անգամ ըլլալով, փոխադարձ պիտի ըլլայի առիթը հարցնելու ... տալու կամ ստանալու ի՞նչ կ'ուզես ինծմէ։

Քարասօֆ, գունարձակած՝ անոր նայեցաւ, յետոյ պատասխանեց

— Ըհա՛, Քաելօֆի քովը պիտի նստիս եւ վայն Սթէնիա կոչուած մեր պատասխանը պիտի առնէ։ Ամբիջապէս մեկնեցէք եւ հոն մեզի սպասեցէք։ ...երկրորդ խմբակն ալ հոն հասած ըլլալու է։ Չենք ուշանար. բայց քիչէ որ, ինչ որ ալ պատահի, պէտք է անցնիլ եւ ապահովութեան մէջ դնել կառքը եւ անոր մէջինները։

— Լա՛ւ, պիտի անցնինք։

— Ինչ որ ալ պատահի, կ'իմանաս

Քարասօֆ հազիւ թէ խօսքը աւարտեր էր, երբ կառքը ճամբայ ելաւ…

Երազկոտ՝ իշխանը անոր անհետանալը դիտեց, յետոյ ինծի դառնալով

— Լաւ ուրեմն, սիրելի ճէյմս, ի՞նչ կը մտածէք իմ մարդերուս մասին

— Ի՞նչ կ'ուզէք որ մտածեմ. Հիանալի քաջութիւն եւ յանդգնութիւն անոնց. թէեւ շիտակ է որ ձեզի պէս պետ մը հետ...

Քարասօֆ ժպտեցաւ եւ յետոյ ըսաւ.

— Բայց տակաւին, անոնց գործիը չէք տեսած քանի մը վայրկեան ալ սպասեցէք. եւ այն ատեն պիտի խօսիք անոնց մասին։ Պիտի տեսնէք թէ՝ ի՞նչ ընելու կարող են անոնք, երբ չեկիստներու վրայ արձակեմ։

Այդ վայրկեանին մէկը մօտեցաւ Քարասօֆի եւ իր կեցուածքը ուղղելէ յետոյ, ըսաւ

— Պե՛տ, թշնամին նշմարուած է։

— Ամէն ինչ պատրաստ է։

— Այո՛, պե՛տ։

— Լա՛ւ, ուրեմն երթանք։

Քանի մը ոստումներով, ճամբուն եզրը հասանք գետնին վրայ, ստուերներ կը շարժէին եւ խորհրդաւոր աշխատանք մը կը կատարէին։

Ուրիշներ, ծառերուն կպած, ձեռքերնին մէկ մէկ հրացէն, կը պատրաստուէին միջամտելու…

— Ըանուաջն երկու կառք կայ, փսփսաց Քարասօֆ. միայն թէ ծուղակը լաւ լարուած ըլլայ։

Մեր գլուխներուն վերեւ, հրարանգում մը ծայր առաւ, եւ մէկը՝ ծառէն վար նետուելով, եկաւ մեր առջեւ կանգնեցաւ.

— Ուշադրութի՛ւն, պե՛տ, ըսաւ. կը հասնին։ Ամէն մէկ զրահաւոր կառքի մէջ, ամէնէն քիչը տասը հոգի կայ։

— Մեզի որ աւելի բազմաթիւ չեն, պատասխանեց Քարասօֆ պաղօրէն. Խաղը աւելի շահեկան պիտի ըլլայ։

Կառքերու աղմուկը աւելի յստակօրէն կը հասնէր այլեւս։ Ցետոյ, ճամբուն անկիւնը, կառքերը երեւցան իրարմէ քիչ մեզր հեռաւորութեամբ…

— Պատրա՞ստ էք, Ցուպրովսքի, հարցուց Քարասօֆ։

— Ամէն ինչ պատրաստ է, պե՛տ։

— Լա՛ւ…

Դառնալով իր մարդերուն, որոնց աչքերը իրեն ուղղուած էին։

— Իմ հրամանիս, հրամայեց. առանց իմ հրամանիս մարդ չկրակէ։ Ցիշեցէք բոլոր անոնք որ ինկան մեր դատին համար եւ կարելին ըրէք անոնց վրէժը առնելու համար։ Կեցցէ՛ Ռուսիա։

— Կեցցէ՛ Ռուսիա, պատասխանեցին տասներկու խանդավառ ձայներ։

Հիմա, գետին պառկեցէք եւ կրցածնուդ չափ ինքզինքնիդ լաւ ծածկեցէք։ Անօգուտ է այդ մարդոց աչքը բանալու։ Լուսարձակները վառած զրահապատ ինքնաշարժները արագօրէն մեր վրայ կը քալէին։ Անոնց առաջինը կը խուզարկէր ճամբան եւ շրջակայքը։

Ցանկարծ, կարծես թէ անտեսանելի պատնէշ մը ցցուած ըլլար իր առջեւ, ինքնաշարժը կանգ առաւ, ոստում մը ըրաւ, յետոյ տատանեցաւ ու վերիվայր շրջեցաւ, աճռելի դղրդիւնով մը խորտակելով երկաթներու աղմուկ մը եւ զաւազին ճիչեր լսուեցան։

Անմիջապէս վերջ, ուժգին պայթիւն մը լսեցի, եւ պենզինի ընդունարանը կրակ առաւ։

Երկրորդ կառքը, որ հազիւ քանի մը մեթր ետեւէն կուգար, չկրցաւ ժամանակին կանգ առնել եւ եկաւ խորտակուիլ առաջինին բեկորներուն վրայ, կողին վրայ շրջելով եւ գետին նետելով մէջինները։

Հասկցայ անմիջապէս թէ երկու կառքերն ալ զարնուած էին ճամբուն լայնքին լարուած պողպատեայ պարանի մը…։

Եղեռնափորձը յաջողած էր։

— Շնորհաւորութիւններս, գոչեց Քարասօֆ Ցուպրովսքիի։ Շատ լաւ գործեցիք։

Ցեսնելով որ չեկիստներէն երեքը մահուընէ ազատած էին, զէպի անոնք ուղղուեցաւ՝ միաժամանակ պոռալով.

— Ձեռքերը վե՛ր։

(Շար.)

Թարգմ'. Մ. ՆՐԻՑԱՆ

եւ տեղը միապետական դրօշներ դրուած էին։ Ժամը 11ին Հինտէնպուրկ, մարաջախտի հագուստով եւ պատերազմական նախարարին ու բանակի ընդհ. հրամանատարին ընկերակցութեամբ Սթատիոն հասաւ։ Ներկաներուն մէջ կային կայսերական բանակի բազմաթիւ զօրավարներ ու ծովակալներ, Մաքէնզէն, ֆօն Գլուք եւայլն.։ Հանդէսը տեւեց մէկուկէս ժամ։ Շքեղ զօրանցք մը կատարուեցաւ, հանդիսականներու խանդավառ ծափերուն տակ։ Երկու հարիւրէ աւելի նուագողներ «Տոյչլանտ իւպէր ալլէս»ը (Գերմանիա ամէն բանէ վեր) նուագեցին։

Հինտէնպուրկի ստացած բազմաթիւ շնորհաւորական հեռագիրներուն մէջ կայ նաեւ հեռագիր մը Վիլհէլմ կայսեր կողմէ։

Համայնավարները կիրակի գիշեր հսկայ ցոյց մը կատարած էին Պերլինի արեւմտեան թաղամասին մէջ։ Ոստիկանութիւնը կարծելով թէ ցուցարարները պիտի փորձեն թափօր կազմած քաղաքին կեդրոնը երթալ, զօրաւոր ցանկապատեր կազմած էին։ Ասոր վրայ հազարաւոր ցուցարարներ, քարերով եւ գաւազաններով յարձակեցան ոստիկաններուն վրայ, որոնք զէնքի դիմեցին։ Բազմաթիւ համայնավարներ վիրաւորուեցան ատրճանակի գնդակներէ։ Աւելի քան 300 համայնավարներ ձերբակալուեցան։ Մօտ 30 համայնավարներ փոխադրող ոստիկանական մեծ ինքնաշարժ մը բանտ գացած ատեն ընդհարում մը ունեցաւ եւ մէջինները դուրս ինկան։ Շատեր վիրաւորուեցան։

Թուրքիոյ եւ Յունաստանի փոխանակութիւնը

«Ճիւմհուրիյէթ»ի մէջ Եոնուս Նատի պէյ բնակչութեանց փոխանակութեան Խառն Յանձնաժողովին, մասնաւորապէս անոր չէզոք անդամներուն դէմ բուռն յօդուած մը կը հրատարակէ։ Կ'ըսէ թէ փոխանակութեան պայմանագրութեան գրեթէ ոչ մէկ կէտը գործադրուած է։ Թուրքիա եւ Յունաստան կը շարունակեն վիճիլ։ Քանի մը ամ գամ կրցան համաձայնութիւն գոյացնել վիճելի կէտերուն շուրջ, սակայն չուշացան կրկին աւրուելու։ Այնպէս որ ի վերջոյ կացութիւնը կը մնայ այնպէս, իբրեւ թէ փոխանակութեան գործերուն համար մասնաւոր պայմանագրութիւն մը պատրաստուած չըլլար։ Մինչեւ հիմա օտար պատուիրակները սպասողական դիրք կը բռնեն, գոհանալով միայն վաւերացնել երկու կողմերու միջեւ գոյացած համաձայնութիւնները։ Բայց երբեք չեն կատարած իրենց ինկած պարտականութիւնը, որ է, վիճելի խնդիրներուն լուծում մը գտնել եւ պարտադրել իրենց իսկ որոշումներուն գործադրութիւնը։ Ասիկա իրենց համար պատուոյ եւ խղճի խնդիր մըն է»։

Հաճի Սամիի հրոսախումբին դատը

Հաճի Սամիի հրոսախումբին վերաբերեալ քննութիւնները աւարտած ըլլալով, դատական թղթածրարը յանձնուած է ընդհ. դատախազութեան, որ սկսած է քննել թղթածրարները՝ իր ամբաստանագիրը պատրաստելու համար։

Հրոսախումբի անդամները, որոնք կեդրոնական բանտը կը գտնուին, խոստովանութիւններ ըրին։ Հրոսակներէն Մէճիտ ըսաւ.

«Քալամաքի նաւահանգիստէն (Գուշ Ատասի) մեկնեցանք եւ Անատոլու ցամաք ելանք։ Եօթը ութը օր լեռները պտտելէ յետոյ Մէնտէրէս գետը անցանք եւ Սէօքէի հովիտը իջանք»։ Խոստովանեցաւ նաեւ թէ որոշած էին Նալլըխանի մէջ Հանրապետութեան նախագահին շոգեկառքին սպասել՝ իրենց հետ ունեցած երեք ռումբերով օդը հանելու համար զայն։ Մէճիտ մանրամասն տեղեկութիւններ տուաւ հրոսախումբի ծրագիրներու մասին։

Ձերբակալեալներէն ապագա Հաքիմ բացատրեց թէ հրոսակները ինչպէս եւ ինչ միջոցներով Անատոլու անցած են։ Անոնք Սամոս կղզիին մէջ Մուսթաֆայի տան մէջ գումարուած են։ 15 օր յետոյ հոն հասած է նաեւ Հաճի Սամի եւ այսպէսով հրոսակները խումբով Անատոլու ելած են։ Ձերբակալներու թղթակցութիւնը կը վարէր յիշեալ Մուսթաֆա Էֆէնտին։

Հաստատուած է նաեւ թէ հրոսապետ Հաճի Սամիի եղբայրը Մէքքի, որ Սկիւտարի մէջ ձերբակալուած էր, թղթակցած է հրոսակներուն հետ։ Բանտարկուած հրոսակներու յայտարարութեանց համաձայն, Մէքքի Պոլսոյ մէջ պիտի միանար իրենց։

Փուանքարէ եւ Չըրչիլ պիտի տեսակցին

Անգլիոյ ելմտական նախարար Չըրչիլ այսօր Լոնտոնէն ճամբայ պիտի ելլէ Իտալիա երթալու համար։ Այս առթիւ պիտի հանդիպի Փարիզ, ուր կը կարծուի թէ հանդիպում մը պիտի ունենայ վարչապետ եւ ելմտական նախարար Փուանքարէի հետ։

Այս վերջինը մտադիր է վերջնապէս կարգադրել Ֆրանսայի պարտքը հանդէպ Անգլիոյ եւ Ամերիկայի։ Չըրչիլ-Քայյօ առժամեայ համաձայնութեան պայմանաժամը կը լրանայ Մարտ 31ին եւ Փուանքարէ կ'ուզէ վերջնական կարգադրութեան մը յանգիլ հիմա, որ ֆրանքը կայունացած է եւ ելմտական վիճակը բարւոքած։

«Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի դիւանագիտական աշխատակիցը չի կարծեր թէ Չըրչիլ Փարիզ պիտի գայ։ Պարտքերու խնդրին մասին, կ'ըսէ, մասնագէտներու միջեւ բանակցութիւններ պիտի ըլլան։

Ճանպազեանի մահուան շուրջ

Հարցաքննութիւնները կը շարունակուին Գրիգոր Ճանպազեանի մահուան մասին։ Բժշկական քննութիւնը ցոյց տուաւ թէ գնդակին մտած տեղի վէրքին շուրջ վառօդի այրուածքի ո'չ մէկ հետք կայ, ինչ որ կ'ապացուցանէ թէ Գրիգոր ո'չ անձնասպան եղած է, ո'չ ալ ատրճանակը գիպուածով կրակ առած է։ Օր. Նոյեմի Ճանպազեան երկուշաբթի օր կրկին հարցաքննուեցաւ եւ թարգմանի մը միջոցաւ կրկնեց իր նախկին յայտարարութիւնները.

— Գրիգոր Ճանպազեան քանի մը ամիս առաջ քաղաքային ամուսնութիւն կնքեց Ովաննա Մըխճեանի հետ, որուն հետ չուտով ապրեցաւ: Շատ չանցած անկէ բաժնուեցաւ եւ ինծի հետ կապուեցաւ: Ամուսնալուծման դատ բացած էր, ու երբ յաջողէր ինծի հետ պիտի ամուսնանար: Դէպքին իրիկունը, պանդոկին Թիւ 11 սենեակը, Ճանիկեանի սենեակը կերակուր կը պատրաստէի: Գրիգոր՝ ձեռքը պրաունինկ մը բռնած կը խաղար եւ հակառակ պնդումներուս վար չդրաւ: Կռնակս իրեն դարձուցած կերակուրի պատրաստութեամբ կը զբաղէի, երբ զէնքի ձայնը իմացայ եւ դառնալով տեսայ որ Գրիգոր գետինը պառկած էր: Ուրիշ բան չեմ գիտեր

ՅԱՐԴԳՈՂԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԱՇՈՒՂ ՍԱՅԱԹ-ՆՈՎԱՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս շաբաթ գիշեր, Սալ տը ժէօկրաֆիի մէջ 184 Bld. St. Germain

Պ. ԱՒ. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

կը ներկայացնէ Աշուղին կեանքն ու արուեստը

Երգ եւ արտասանութիւն Աշուղին գործերէն

Պ. ԱԶՆԱՒՈՐԵԱՆ Թառի վրայ կ'երգէ

Օտար արուեստագիտուհիի մը, Օր. Վ.ԷՐԱՅԻ կողմէ փլասթիք պար

ՄՈՒՏՔ 3 ԵՒ 5 ՖՐԱՆՔ

տոմսերը «Յառաջ»ի խմբագրութեան մէջ եւ նոյն գիշերը կիշէէն

Ասով կը վերաբացուի «Յարդգող»ի Հինգշաբթիներուն շարքը

ՀՐԱԺԵՇՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ցայտնի դերասանուհի ՏԻԿ. ԴՈՒՐԵԱՆ-ԱՐՄԷՆԵԱՆԻ

9 Հոկտ. կիրակի ժամը 8.45ին, Albert Ier Թատրոնը, 64 Rue Rocher

Հովանաւորութեամբ փարիզահայ գեղարուեստասէրներու մասնախումբի.— տիկիններ՝ Մարի Կիւլպէնկեան եւ Ս. Ֆրէնկեան, Պ. Պ. Բաշալեան, Տ. Կամսարական, Ա. Համբարձումեան, Մ. Յակոբեան, Է. Ճահին, Ա. Ջօպանեան, Տ.Խան Քէլէքեան, Տօքթ. Քոլոլեան, մասնակցութեամբ կովկասի պետ. Թատրոնի ծանօթ դերասան Լ. ԵՐԱՄԵԱՆԻ

ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԻ՝

"ԱՆՆԱ ՔՐԻՍՏԻ,, (ԱԼԵԿՈԹ ՕՆԻԼ)

Տրամ 4 արար, Թարգմ. Լ. ԵՐԱՄԵԱՆ

կը մասնակցին՝ ՏԻԿ. ԴՈՒՐԵԱՆ-ԱՐՄԷՆԵԱՆ, Գ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ, Պ. Պ. Լ. ԵՐԱՄԵԱՆ, ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ, ԿՈՍՏԱՆԵԱՆ, եւայլն։

ԳԻՆԵՐԸ՝ ՊԱՏՈՒՈՅ ՏՈՄՍԵՐԷՆ ԶԱՏ.— 25, 15 ԵՒ 10 ՖՐԱՆՔ

տոմսակները կը ծախուին բոլոր հայկական ճաշարանները

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՕՐԸ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

(ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ)

կազմակերպուած Գաղթային Միութեան կողմէ

մեծ հանդէս երեկոյթ, Հոկտ. 8 Եբ. իրիկուն ժ.ը 9էն մինչեւ առտու

Kustlerhaus am Potzdamerplatz — Մուտք մէկ մարք

ԿՈՍՏԱՆԵԱՆԻ ՀՐԱԺԵՇՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

9 Հոկտեմբեր կիրակի երեկոյ ժամը 8.15ին

The Century Théatre, Archer Street, Westbourne Grove, W.11

ՕԹԵԼԼՕ

կը մասնակցին տիկ.ներ Մամիկոնեան, Կոստանեան եւ տեղական ուժեր

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, Cinéma Օէն-Լուի մէջ

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջանային Կոմիտէի եւ ղեկավարութեամբ՝ դերասան ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԵԱՆի,

պիտի ներկայացուի՝ «ՆԱՄՈՒՍ»

(Տրամ 4 արար) — ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷԻ

ՏՈՄՍԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐ.— Աթոռ 7, Ա. 5, Բ. 3 ֆրանք

ՕՐ. ՎԱՐԴԱՆՈՅՇ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ԵՒ

Պ. ՍԱՐԳԻՍ ՔՕՉԵԱՆ

ՆՇԱՆՈՒԱԾ

2 Հոկտ. 1927 — Թլամար

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՅԱՐԴԳՈՂԻ Ընդհ. Ժողովը վաղը Եշ. իրիկուն, Ֆլորիա ճաշարանին վերնայարկը։ Կը հրաւիրուին անդամները առիպողաբար։

ՀԱՃԸՆՑԻՆԵՐՈՒՆ.— Փարիզ եւ շրջակայքը բնակող բոլոր Հաճընցիները կը հրաւիրուին այս կիրակի ժամը 3ին, ճաշարան Ֆլօրիա, մասնաւոր խորհրդակցութեան համար:

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

ԱՐՄԷՆ ՀԱՅԿՈՒՆԻ

"ՋԱՐԼԱԹՕՆ,,

ԿԱՄ

ՍԱՄԱԹԻԱՑԻ ԱԲԻԿ ԱՂԱ

Խիստ ծիծաղաշարժ վաւեշտր

ՄԻՄԱՂ - ՄԻՄԱՂ - ՄԻՄԱՂ

ԳԻՆ՝ 1.50 ՖՐԱՆՔ

Դիմել նամակով՝ Vahram Sévouni, 5 Av. Quihou St. Maudé (Seine), ինչպէս նաեւ բոլոր գրավաճառներուն եւ թերթերու գործակալներուն։ Կը ղրկուի մէկուկէս ֆրանքի դրոշմաթուղթի փոխարէն:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռեմ եղբայրս Մարտիրոս Յակոբեան, Մորենիկցի (Խարբերդ), 1924ին Մարսէյլ կը գտնուէր: Տեղեկացնել Աճարոն Յակոբեանի, Puits Biver 55A Gardanne, B. d R.

Կը փնտռուի Սամսոնցի Միհրան Վարդանեան, հօր անունը Յովհաննէս, մօր անունը Նազլը որ տեղահանութեան միջոցին Մալաթիա աքսորուած էր. վերջերս լուր առացած ենք որ ամուսնացած է եւ Փարիզ կը գտնուի։ Իմացնել՝ Բարսեղ Թէլֆէեանի՝ Rue Tchimeski Megharou Uzuvel, Salonique, Grèce.

— Կը փնտռուի Պուլտիկեան Յակոբ 20 տարեկան, մօր անունը Տուտու, հօրը՝ Յակոբ, Մարաշցի, որ 1924ին Ֆրանսա եկած էր, տարի մը առաջ Լիօնէն նամակ գրած է մօրը և անկէ ի վեր լուր չկայ իրմէ. Տեղեկացնել՝ Near East Relief, 15 Bld. bes Iitaliens Paris.

— Յարութիւն (Արթին) Եաղմուրեան, արհեստով այրերու եւ կիներու դերձակ, որ մինչեւ 1925 կը գտնուէր Անգլիա, Եօրք եւ Նիւփօրթ քաղաքները, եւ որուն Ամերիկա մեկնած ըլլալուն մասին տարաձայնութիւն մը կայ։ Իր մասին տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի հաճեցին իմացնել Միլիտիչ Գարսամեանի, 121 Rue Marcadet, Paris (18me).

Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել։

ԱՒԵՏԻՏԱԿԱՆ, ԱՄՈՒՍՆԱԿԱՆ, ԺԱՌԱՆԳԱԿԱՆ դատերու, ամէն տեսակ պաշտօնական գործերու օրինաւոր եւ ապահով ձեւակերպութեան համար դիմել ամէն օր 9—12 ՍՎԱՃԵԱՆի, 21, Rue Vivienne, Paris (2me) —Métro Bourse— Tél. Louvre 16-32:

ՍԱԿԱՐԱՆ

4 Հոկտեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր	
Սթերլին,	L. St.	124	02
Տոլար.	Dollar	[illegible]	[illegible]
Մարք ոսկի 100 Mark		607	-
Թրքական Թղթ. L. Trq.		13	07
Թրք. ոսկի.	» or	107	50
Մէճիտիէ	Médjidié	9	90
Լէվա 100 հատը	Léva	15	75
Տրախմի »	Drachme	33	30
Լիր »	» Lire	139	—
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge	71	50
Զուից. »	Frc. Suisse	491	25
Լէյ 100 հատը	Ley	15	90
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	124	—

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր Ֆոնսիէ I Cr. Fonc. Eg.		3425	—
»	II »	2020	—
»	III »	1680	—
Թուրքիոյ Եկեղ.	Lots turcs	165	—

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10)

Le Gérant : H. TEURNIER

ԴԵՐՁԱԿ Կ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

կը խնդրէ Պոլսոյ իր հին յաճախորդներէն դիմել իր անգլիական ընտիր կերպասներէ տակուն հագուստներ ունենալու համար:

ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԿԱՐ ԵՒ ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԻՒՆ

ԳԻՆԵՐԸ ԽԻՍՏ ՄԱՏՉԵԼԻ

88, RUE DE MONT-CENIS, PARIS (18me).

Métro: Simplon, Nord-Sud: Jules Joffrin. Autobus J, AH եւ 14

ՀԱՅ ԿՕՇԿԱԿԱՐՆԵՐ

Ձեր շահը կը պահանջէ որ ձեր մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ գնումները կատարէք կաշիի մեծ վաճառատունէն. ձեզ համար զեղչուած գին՝ քիլօյին 3 ֆրանք եւ կանխիկ գնումներուն հարիւրին 2 ֆրանք։

TANNERIE DE LA DEULE

9 rue Charlot, Paris. Մէթրօ République, Tél. Archives 05...

Վաճառում ամէն տեսակ կաշիներու, հրապարակի գինէն աժան

Այդաղուած նելբանցու կաշի,

Քռուփօն (կռնակի մասը) Ա. կարգի քիլօն 32, 34, 36,

Բ. կարգի քիլօն 24, 26, 28, Գ. կարգինը 20, 22 ֆրանք

Քօլէ (վերի մասը 14, 16, 18 ֆրանք։

Ֆլան (կողի մասը) 14, 15, 16 ֆրանք։

ԿԸ ԽՕՍՈՒԻ ՀԱՅԵՐԷՆ և ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ

ՏՕՔԹ. Վ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Ամերիկայէն նոր վերադարձած

ՄԱՍՆԱԳԷՏ, ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Յարինեքէ ի վեր Նիւ-Եորքի յայտնի հիւանդանոցի մէջ մասնագիտութիւնը կատարելագործած:

Կ'ընդունի ամէն օր 4—7 եւ մասնաւոր ժամադրութեամբ կիրակի եւ տօն օրերը մինչեւ կէսօր:

16 Bld. Saint-Denis, Paris 10e, Métro: Saint-Denis

Téléph. Provence 09-32:

ՏՕՔԹ. ԵԱՂՈՒՊ

ՆԱԽԿԻՆ ԲԺՇԿԱՊԵՏ ՊՈԼՍՈՅ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐՈՒ

ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ ՓԱՐԻԶ

3, Rue de l'Amiral Cloué, Tél. Auteuil 69-68, Métro Mirabeau

Հիւանդներ կ'ընդունի Բշ. Գշ. եւ Ուր. օրերը ցորեկէն վերջ ժամը 3—7 եւ մասնաւոր ժամադրութեամբ

Կ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՌՈՊԵՐԹ ԳՈԼԷՃ 1915, ՆԱԽԿԻՆ ՊԱՇՏ. ՍՍՄ. ՊԱՆԹՈԼԱՑ

ԿԸ ՍՏԱՆՁՆԷ

1. Անգլիերէնի եւ գերմաներէնի դասեր.
2. Ֆրանսերէնէ, Անգլիերէն եւ գերմաներէն նամակագրութիւն
3. Հաշուակալութիւն եւ հաշուեքննութիւն.

ԴԻՄԵԼ ԱՆՁԱՄԲ ԿԱՄ ՆԱՄԱԿՈՎ

56bis Chemin Latéral, Enghien-les-Bains

ԶԱՆԱԶԱՆ ԳԻՐՔԵՐ

20 ՖՐ.Է ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՊՍՊՐՈՂԻՆ 5 ՖՐ.ՆՈՑ

ԵՒ 30 ՖՐ.Է ՎԵՐ՝ 10 ՖՐ.ՆՈՑ ԳԻՐՔ ՄԸ ՆՈՒԷՐ

Ժամագործ Մխաս 2, Վարպետ բժիշկը 3, Ջարշըլը Արթին Լինի 3, Արշին մալ ալան 4, Սու թէ ճերմակ 3, Կրացիէլլա 8, ... ղաղ 10, Տղու հոգիներ 6, Երազագին 6, 8, 10, 12.50, ... 10.25, Եղղբայրը 5, Արու լալա 5, 7.50, 20, Լոյս ղուարթ 1 ... գանի անկուտիները 2.50, Անոյշ 5, Երանոս աղբար 2, Պաշտօնա ... 2, Կոյսի մը օրագիրը 5, Հարուածը 3, Ալպամ Հերքուլեանները ... 5, Մանի'ս ղըրկ 6, Չարլաթօն 1,50, Եօթը պատմուածքներ ... աղջիկը 20, Տօքթ. Մօրի վրէժը 4, Թագիւ պէյ 5, Փարոսի ... 2, Երկու խուլեր 2.50, Պէպէքօ 10, Բժիշկին գիրքէն փրցուած էջեր ... Արօէն Լիւբէն 18, Ռաֆայէլ 18, Համլէթ 10, Օթելլօ 20, Տրիլբի ... Կարապետ, 4, Հէպլէպիճի 3, Միրելու եւ սիրուելու արուեստը 1, ... քերթուածները 5, Խապրելի ջնաշըլերը 10, Սեւագլուխները ... եղբայր 6, Ինքնուսոյցիչ գրուցատրութիւն 10, Ովասիս 20, Օսման ... 5, Աշուղ Ղարիպ 5, Հէքիմարան 50, Մասեան Մանկանց 50, Հայեր ... համար 20, Ճամբորդը 20, ՇԱՆԹի Կինը 6, Դարձը 8, Գերասանը ... Կայսրը 10, ՕՏԵԱՆի, ԶՕՀՐԱՊի ամբողջ գործերը, Արշակ Բ 1, ... Լոյսին տակ 5, Լը Պարպուլիէ 2, Նամուս 10, Զար Ոգի 10, Պատմ... 10, Արտիստը 20, Յակոբոս աղա 3, Թիւպէրքիւլօզ 2.50, Վենետիկեան ... 2, Ինչպէս նաեւ՝ ՏՈՒՐՀԱՃԵԱՆԻ Նոթաներէն Ave Maria 2.50, ... ԿՈՄԻՏԱՍ Վրդ.ի Հայաստանը 25, Հովիկ եւ Բալիկին օրօրը ... դութիւնք Ս. Պատարագի 4, եւ ուրիշ ամէն տեսակ գիրք ... մեր գինները։ ԳՐԱՑՈՒՑԱԿԸ ՁՐԻ. Դիմել նամակով՝ VAHRAM SÉVOUNI, 5 Ave. Quihou, St. Mandé (Seine).

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro. Gare de l'Est — Téléphone : Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30_...30 Կիրակի եւ տօն օրեր ...

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-...

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը ... ամէն տեսակ ներքին եւ վիրաբուժական հիւանդութիւններ ... Աչքի ... գէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5 ... կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երկշ. եւ Շաբաթ օրերը 1—3. ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19: Կիրակի ...

ՍՏԱՑԱՆՔ ՆՈՐ ՓԼԱՔՆԵՐ

Հայերէն.— Թուրքերէն երգեր.— Թամպուրի ձէմբի ... Եաշար, Ըշիր, Իպրահիմ, Պէյմանի Անսամբլ ... եւ շարքըներ, զեղչեալ գիներով։

Դիմել Սրեւէկեան նոպարավաճառ Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆ

28, Rue Le Sage, PARIS (20e, — Téléphone : Menil 63-...

Métro Belleville : Tramway 5...

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ		
	տարե.	վեց ամիս
ՖՐԱՆՍԱ	[illegible]	[illegible]
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		
ԻՏԱԼԻԱ	[illegible]	ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ	[illegible]	[illegible]
ԵԻՐՈՊԱ	100 Ֆ.	200 Ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration — Խմբագրատուն — 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 6 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1927

6 OCTOBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 459

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԽՕՍՔ

ՔՐՏԱԿԱՆ ՓՈԹՈՐԻԿԸ

Ինչպէս գրած էինք, մանաւոր տեղեկութիւններ կը հաստատեն թէ հետզհետէ կը զարգանայ եւ ուժգին թափ կը ստանայ քրտական շարժումը։

Շուտով աւելի կ'ունենանք հաղորդելու զանազան մանրամասնութիւններ։

Մինչ այդ, ահա միջազգային հեռագրական գործակալութիւններն ալ կը հաստատեն կացութեան ծանրութիւնը։ Նոյն իսկ Անատոլուի գործակալութիւնը չի ծածկեր իրողութիւնը։

Որոշ վերապահութեամբ արձանագրելով հանդերձ կարգ մը լուրեր — ինչպէս Թուրքիոյ վերջնագիրը Պարսկաստանի — կարելի չէ ժխտել թէ նոր տագնապի մը մատնուած է Թուրքիան։

Նոյնովին ճիշտ են քրտական արշաւանքները՝ «Արեւելեան նահանգներու» սահմանին վրայ եւ կեդրոն քաղաքներուն մէջ։ Վան, Մուշ, Բաղէշ, մինչեւ անգամ Կարին բուռն յարձակումներու ենթարկուած են վերջերս։ Քրտական զօրեղ հրոսախումբեր կը գործեն ընդարձակ տարածութեան մը վրայ եւ կը զարնեն ու կը զարնուին։ Ապաստանած լեռնային անմատչելի դիրքերու վրայ, անոնք հանգիստ չեն տար Թրքական իշխանութեան, որ իր վրէժը կը լուծէ խաղաղ ժողովուրդէն, կոտորելով կամ բռնի թրքացնելով զայն։ Տէրսիմը կը մնայ միշտ անպարտելի։ Ըմբոստները ոչ միայն առատ աւար տարած են, այլ եւ բազմաթիւ գերիներ, որոնց կարգին եւ սպաներ։ Անատոլուի գործակալութիւնն ալ կը հաստատէ այս պարագան։

Ընդհանուր ապստամբութիւն մը չէ այս, այնպէս ինչպէս Շէյխ Սաիտի շարժումը, 1925 Փետրուարին։ Բայց անշուշտ աւելի յեղափոխական եւ գործնական է։

Միայն թէ, զանազան խաղեր կը պղտորեն կացութիւնը։

Թուրքերը եւ պոլշեւիկները — մեր հայ սարկաւագներն ալ միասին — մոլորեցուցած են կարգ մը քիւրտ ցեղեր, եւ զանոնք լարած՝ Պարսկաստանի դէմ։ Էնկիւրի նոյն իսկ մեծ պատիւներով եւ պարգեւներով սիրաշահած է հռչակաւոր Սմկօն։ Ցետոյ, հաստատուած է որ Թուրքիա զէնք տուած է այդ մարդոց, որպէսզի խառնակութիւններ ստեղծեն պարսկական Ատրպատականի մէջ։ Մինչ պարսիկ իշխանութիւնը, որ եւ պատրաստ չէ՝ չտալու համար, խստօրէն կը հետապնդէ եւ կ'աքսորէ Պարսկաստան ապաստանած քիւրտ պետերը։ Պարսիկ մամուլը վերջերս որոշ մերկացումներ կ'ընէր Թրքական խաղերու մասին, լուրջ ազդարարութիւններ ալ ուղղելով։

Թուրքերն ու Ռուսերը կ'ուզեն որ քրտական շարժումը ուղղուի Պարսկաստանի եւ Միջագետքի (Անգլիոյ) դէմ, եւ այդ հողերուն վրայ հաստատուի անկախ Քիւրտիստանը։ Իսկ քրտական ազատագրութեան բուն առաջնորդները սթափած ըլլալով, գիտեն թէ իրենց անմիջական եւ ամէնէն վտանգաւոր թշնամին Թուրքիան է։ Հետեւաբար անոր դէմ ուղղած են իրենց զէնքը։

Որքան ատեն որ Սմկօ մը եւ ուրիշներ որոշ նեղութիւն կը պատճառէին Պարսկաստանի եւ Շէյխ Մահմուտ մը Միջագետքի, Թուրքիա գոհ էր։ Խորհրդային իշխանութիւնն ալ միասին։ Իսկ երբ անոնք զսպուեցան, եւ հիմա սահմանի ու Արարատի Քիւրտերը կը կռուին իրեն դէմ եւ աւար ու գերի կը տանին, կը բողոքէ եւ սպառնալիքներ կ'ուղղէ Պարսկաստանի…

Ահա թէ ո՛ւր է ծածկուած շան գլուխը.— ինչպէս կ'ըսեն։

Ապացուցանելու պէտք չկայ որ, Պարսկաստան եթէ ուզէ իսկ, չի կրնար բարձր քաղաքականութեան մարզանքներ կատարել։ Առանց ատոր ալ, նոր իշխանութիւնը ծանր հոգեր ունի. - ներքին խլրտումներ, խորհրդային դաւեր, վերակազմութեան աշխատանք։ Այնպէս որ, հարկադրուած է իր բոլոր ուժերը լարել կարգ-կանոնը պահպանելու, հաւանական վտանգներ կանխելու եւ երկիրը ծաղկեցնելու համար։ Պարզ ինքնապաշտպանութեան ճիգ մը։

Ինչ կը վերաբերի Անգլիոյ, անվիճելի է անոր թաքուն խաղերը Քիւրտերու մասին։ Բայց, Մուսուլի վէճին լուծումէն յետոյ, եւ մանաւանդ հիմա, Լոնտոնի վարիչները չափազանց զգոյշ են, եթէ ոչ բարեացակամ՝ Թուրքիոյ հանդէպ, եւ Միջագետքի կառավարութեան միջոցաւ կը կաշկանդեն քիւրտ փախստականները։

Էնկիւրի այդպէս չի շարժիր։ Շատ լաւ գիտնալով որ քրտական նիզակը իրեն դէմ ուղղուած է, ան կ'աշխատի նպաստակէն շեղեցնել զայն, եւ վտանգը փոխադրել հարեւան երկրի մը հողին վրայ։ Եւ այս քաղաքականութեան համար ալ, ինչպէս ուրիշ բարբարոսական գործերու մէջ, իր կողքին ունի խորհրդային իշխանութիւնը, Արեւելքի հարստահարուած ժողովուրդներուն փրկիչը…

Ո՛վ չի գիտեր որ Թուրքիան աւելի զօրաւոր է արկածախնդրութիւններ ստեղծելու համար, քան Պարսկաստանը։ Եւ սակայն, կը տեսնէք թէ ի՛նչ արտառոց անմեղութեամբ հաշիւ կը պահանջէ Թէհրանէն, և իր իսկ ըմբոստացուցած Քիւրտերէն։

Իրողութիւնը այն է որ, ի՛նչ խաղեր ալ սարքուին, քրտական փոթորիկը չի կրնար Թուրքիայէն հեռանալ, առանց լուծում գտնելու։ Կարելի է, նոյն իսկ Պարսկաստանի եւ Անգլիոյ Միջագետք հետ միացած, կաշկանդել քիւրտ ապստամբները, դժուարացնել անոնց շարժումները, բայց երբեք՝ խափանել։ Միջանկ դատ մը կայ որ արիւնով նուիրագործուեցաւ։ Ժողովուրդ մը կայ որ ազատութիւն կ'աղաղակէ։ Կռուողներ կան որ ուխտեր են վար չդնել զէնք։

Այո՛, ապստամբին հետ Աստուած անգամ չի կրնար գլուխ ելլել. կարմիր Ձէյլաներն ու Անկախութեան Ատեաններն ալ անոր կողքին շարելով։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԻՆՉՈ՞Ւ ԿԸ ՀԱԼԱԾԵՆ

Սօֆիայի *Արաքսը* (29 սեպտ.), արտատպելով Հայաստանի նոր ծնրբակալութեանց առաջին լուրերը, կը նկատէ.

— «Մոսկուան ու պոլշեւիկները եթէ իսկ-ապէս մտահոգուած են Հայաստանի քաղաքական եւ զինուորական կացութեամբ, անտեղ իրենք մէկ թշնամի միայն ունին եւ այդ՝ յանձին Էնկիւրիի կամենողականներուն, Մելլի փաշաներուն։

«Այս վերջիններէն դուրս ո եւ է թշնամի վտանգի մասին խօսիլ, անպատկառ սուտ եւ կեղծիք է միայն։

«Այս տարրական ճշմա, տաւթիւնը եթէ իսկապէս կ'անգիտանան պոլշեւիկ վարիչները, կը նշանակէ, աշխարհի մեծագոյն անմիտներն են, իսկ եթէ գիտակցաբար կը լռեն իսկական վտանգին առջեւ ու երեւակայական թշնամիներու ետեւէ կ'իյնան իրենց մտամոլորանքին մէջ անմեղ մարդիկ հալածելով ու աքսորելով, այդ արդէն նոյնքան դատապարտելի ու արգահատելի է։

«Մենք առանց երբեք արդարացնելու, ընդհանուր առմամբ կը հասկնանք, թէ ինչո՛ւ կը հալածուին մարդիկ Հիւս. Կովկասի, Ուկրանիոյ եւ այլ վայրերու մէջ. բայց մենք չենք կրնար ո եւ է կերպով ըմբռնել պոլշեւիկեան չահատակութիւններուն իմաստը, մեր դժբախտ հայրենիքին մէջ։

«Պոլշեւիսմը անարգ բռնութիւն մըն է, ատուած բոլորէն, անոր պատուանդանը խախուտ է, որովհետեւ չէ հիմնուած ժողովուրդի կամքին ու համակրութեան ուժով։ Պոլշեւիկ Ռուսաստանը կ'ատայ ներքին ժողովուրդներու դժգոհութեամբը. արտաքին վտանգներն ալ անպակաս են եւ իր շուրջը քաշուած է երկաթէ ու կրակէ շղթայ մը, շնորհիւ իր իսկ անմտութիւններուն ու դաւերուն։ Փա՛յլուն չէ իր միջազգային դիրքն ալ։

«Այս բոլորը նկատի ունենալով, պոլշեւիկ վարիչները կը զգան թէ փուշի վրայ նստած են, կը զգան թէ ապահով չէ իրենց աթոռը, ատոր համար անհրաժեշտ կը նկատեն պարբերական հալածանքներ։

ՕՏԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՄԱՔՐԱԳՈՐԾՈՒՄԸ

Համայնավար «Իւմանիթէ» կը գրէ.— «Փարիզը մաքրագործելու պատրուակին տակ, երբեմն համայնավար կասկածելի նկատուած օտարականներու վտարումը կը շարունակուի։ Այսպէս, համայնավար կուսակցութեան անդամ ըլլալուն համար, արտաքսուած է Իտալացի Գոտինի, որ երեք տարիէ ի վեր Փարիզ կը բնակի, ամուսնացած է Ֆրանսուհիի մը հետ եւ տասը ամսու աղջիկ մը ունի։ Նոյնպէս ձերբակալուած է Հունգարացի Վայս, երբեմն անդամ համայնավար կուսակցութեան։ Հէհ բնակեր մը ձերբակալուած եւ խուզարկութեան ենթարկուած է, պարզապէս անոր համար որ իր քով գտնուած է Կարմիր Օգնութեան դրամ մը ժողովին հրաւիրագիրը։ Վերջապէս, Ֆրանսայէն հեռանալու հրաման տրուած է Իտալացի մը, որ այստեղ կը բնակի 1921էն ի վեր եւ որ Ֆրանսուհիի մը հետ պիտի ամուսնանար քանի մը օրէն»։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՔՐՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ԼՈՒՐՋ ԳՈՅՆ Կ'ԱՌՆԷ

Քանի մը օրէ ի վեր տեղեկութիւններ կը հաղորդենք քրտական նոր ապստամբութեան մասին, քաղելով պաշտօնական աղբիւրներէ, Թայմզի Պոլսոյ թղթակիցը նոյն խնդրին մասին կը հեռագրէ Հոկտ. 3 թուականով.—

Վերջերս Թուրքեւպարսիկ սահմանագլուխին վրայ պատահած միջադէպերը սկսած են լուրջ համեմատութիւններ առնել։ Հիմա պաշտօնապէս կը հաղորդուի Պայազիտէն թէ պարսիկ (քիւրտ ըսել կ'ուզէ. *Խմբ.*) հրոսախումբերը յառաջացած են մինչեւ այդ քաղաքը, ուր հանդիպած են Թուրք զինուորներուն։ Տեղի ունեցած ընդհարումին մէջ երկու կողմէն ալ կորուստներ կան։ Թուրք յառաջապահները, որոնց մէջ կային նաեւ քանի մը սպաներ, Պարսիկներուն կողմէ գերի բռնուած են։ Էյբիտաղի մօտ կատարուած ուրիշ ընդհարումի մը մէջ Թուրք զինուորները ծանր կորուստներ տուին Պարսիկներուն։

Պարսիկ գործակատարը տեսակցութիւն մը ունեցաւ այս մասին Թուրք արտաքին գործավար Թէվֆիք Րիւշտի պէյի հետ։ Իսկ Սըերդի երեսփոխան Մահմուտ պէյ այս առաւօտ պաշտօնաթերթ՝ «Հաքիմիյէթը Միլլիյէ»ի մէջ կը պահանջէ կառավարութենէն խստիւ գործել՝ վերջ մը տալու համար այս անհանդուրժելի կացութեան։ Խնդրոյ առարկայ սահմանագլուխի հրոսախումբերը, տեղական պարսիկ իշխանութեանց պաշտպանութիւնը կը վայելեն եւ թէ Թէհրանի կառավարութիւնը չի յարգեր Պարկաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ կնքուած դաշնագիրներու տրամադրութիւնները։ Կ'աւելցնէ թէ հրոսախումբեր մտած են նաեւ խորհրդային հողը եւ քանի մը գիւղեր թալանած։ Պարսիկ կառավարութիւնը կարծես թէ կը մոռնայ իր ստանձնած դաշնագրային եւ բարոյական պարտաւորութիւնները հանդէպ դրացի երկրի մը։

Սօն Սապահ կը գրէ. «Մեր կառավարութիւնը, երբ կացութիւնը ուսումնասիրէ, բնաւ նկատի չպիտի առնէ այն քաղաքական բարեկամութիւնը զոր կը սնուցանէ դրացի պետութեան մը հանդէպ։ Որովհետեւ այս գործին կարեւորութիւնն ու տարողութիւնը, մանաւանդ ինչ կը վերաբերի մեր սահմաններու ապահովութեան եւ ազգային արժանապատուութեան, ամէն նկատումէ վեր են»։

Էնկիւրիէն ստացուած հեռագիր մը կ'ըսէ.

Վանի, Մուշի, Պայազիտի վիլայէթներուն մէջ եւ շրջակաները քիւրտ ապստամբական շարժումը վերջին օրերս այնպիսի ծաւալ ստացած է, որ կանոնաւոր բանակի ուժերը անբաւական են զանոնք զսպելու համար։ Կառավարութիւնը որոշեց նոր զինուորներ ղրկել։ Մասնաւորապէս Սուրիոյ սահմանագլուխին երկայնքը համախմբուած ջոկատները հրաման ստացան մեկնիլ Վան, քիւրտ հրոսախումբերը ետ մղելու եւ պարսիկ սահմանի հսկողութիւնը ապահովելու համար։

ԹՈՒՐՔԻԱ ՎԵՐՋՆԱԳԻՐ ԿՈՒՏԱՅ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ

Պոլիսէն հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Թուրք կառավարութիւնը խիստ ծանուցագիր մը ուղղած է Պարսկաստանի, պահանջելով անմիջապէս ազատ արձակել հրոսախումբերուն կողմէ գերի բռնուած Թուրք սպաները, որոնք պարսկական հողը տարուած են։

Թուրք կառավարութիւնը ծանուցագրին մէջ կը յայտնէ, որ եթէ գոհացում չստանայ այս մասին, մերժումը պիտի նկատէ պատերազմի պատճառ։

Թուրք թերթերը կը գրեն թէ Թուրք ազգին պատիւը խնդրոյ առարկայ կը դառնայ։

Լոնտոնէն կը հեռագրեն 5 Հոկտեմբեր թուականով.—

Թէհրանէն եւ Պոլիսէն այս առաւօտ հասած հեռագիրներ կը հաղորդեն թէ կացութիւնը վերջին ծայր ձգտուած է Պարսկաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ։ Սահմանագլուխի կարգ մը միջադէպերու ընթացքին Թուրք սպաներու եւ զինուորներու գերի բռնուելուն հետեւանքով, Էնկիւրիի կառավարութիւնը Թէհրան ղրկեց խիստ ոճով ծանուցագիր մը, որ ճշմարիտ վերջնագիրի մը երեւոյթն ունի։

Պարսկաստանի նախկին պատերազմական նախարար Ֆիրուզի խան, որ ժընեւ կը գտնուէր, առիպողաբար Պարսկաստան կանչուեցաւ։

∴ Պարսկաստանի պատերազմական նախարարութեան զինուորական եւ քաղաքային պաշտօնատարներէն վեց հոգի ձերբակալուեցան՝ անծանօթ պատճառներով։

Թուրքիա եւ իսլամ խալիֆայութիւնը

«Միլլիյէթ», կիսապաշտօն յօդուածի մը մէջ կը պատասխանէ զանազան օտար թերթերու այն քննադատութիւններուն թէ Թուրքիա աշխարհականութիւնը կը գործադրէ միայն ներքին քաղաքականութեան մէջ, մինչ արտաքին քաղաքականութեան մէջ Էնկիւրիի կառավարութիւնը թեր կամ դէմ կողմ կը բռնէ խալիֆայութեան վերաբերեալ որոշ հոսանքներու մասին եւ կը մասնակցի իսլամական զանազան համաժողովներու։

«Միլլիյէթ» կ'ըսէ թէ Թուրքիոյ յարաբերութիւնները խալիֆայութեան հետ, այսուհետեւ պարզապէս պատմական յիշատակ մըն են։ Թուրք ազգը ո եւ է օգուտ չէ քաղած այս հաստատութենէն, որ դատապարտուած է քայքայուելու՝ Արե-

(Շարունակութիւնը Երրորդ էջ)

ՎԵՐՋԱՊԷՍ...

ՓԱՐԻԶԻ ՀԻՆ ԳԱՂՈՒԹԸ ԵՒ ԿՐԹԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Փարիզի Եկեղեցւոյ Վարչական Ժողովի Դիւանէն կը հաղորդեն մեզի.—

«Վարչական ժողովս իր 30 սեպտեմբեր, Ուրբաթ օրուան նիստին մէջ, ի մէջ այլոց գլխաւորաբար զբաղեցաւ՝ Փարիզի եւ մերձակայ արուարձաններու մէջ հաստատուած հայ գաղութին մանուկներուն կրթական խնդրովը, որուն շուրջ կատարուեցան կարեւոր խորհրդակցութիւններ։

«Ժողովը յատուկ կրթական մասնախումբ մը կազմեց՝ իր անդամներէն չորս անձերէ, որոնք իրենց հետ առնելով կրթական գործի մասնագէտներ, պիտի զբաղին հայ մանուկներուն մայրենի լեզու եւ դաստիարակութիւն տալու գործին կազմակերպութեամբը։

«Ժողովը նկատի առնելով նաեւ Ալֆորվիլի գաղութին մէջ սկսուած Կանկապարեանի նիւթական անձուկ վիճակը, որոշեց առ այժմ վեց ամսուան համար ապահովել անոր գոյութիւնը եւ առ այս հարկ եղած զեկոյցն ըրաւ Ժիշեալ Թաղի Թաղական Խորհրդոյ անդամներուն։»

ՕԴԱՅԻՆ ԱՐՇԱՒՆԵՐ

Գերման ջրօդանաւ մը երեքշաբթի օր ժամը 16.45ին մեկնեցաւ Նորտէնէյէն (գերմանեւհոլանտական սահմանին մօտ), Ատլանտեանը կտրելու համար քանի մը հանգրուաններով։ Օդանաւին մէջ կան հինգ հոգի. Ֆրից Լօօզէ, որ վերջերս *Եւրոպա* օդանաւով նման անյաջող փորձ մը ըրած էր, Ռոլֆ Շթարքէ եւ Քարլ Լէօվէ, երեքն ալ օդանաւորդներ. մեքենավարն է Ռուտոլֆ Ֆիթնէր, իսկ իբրեւ ճամբորդ՝ վիեննացի դերասանուհի մը.

Այս նոր արշաւը պատրաստուած է մեծ խոհեմութեամբ եւ ամէն միջոց ձեռք առնուած է՝ ոեւէ արկածի տեղի չտալու համար։ Օդանաւը կը պատկանի Եունքէրս տան, ունի երեք շարժիչ մեքենայ, 1000 ձիու ուժ եւ ջրօդանաւի փոխուած է։

Մէկ ու կէս ժամ Նորտէնէյէն յետոյ, օդանաւը ծով իջաւ Ամսթէրտամի մօտ Շէլլինկվուտէլի առջեւ, ուսկից երէկ պիտի մեկնէր փորթուգալի մայրաքաղաքը՝ Լիզպոնա։

∴ Լէվին Հռոմի մէջ Պապին կողմէ ընդունուելէ յետոյ, ուզեց *Միս Քոլոմպիայով* երթալ Մուսոլինիի ծննդավայրը՝ Քարէնա՝ նորածինին նուէր մը տանելու համար։ Օդանաւին մէջ էր նաեւ Լուի տը Պուռպօն-Բուլէանիդուքսը։ Ճամբան մեքենան աւրուելով Հինչքլիֆ ստիպուեցաւ վար իջնել Չիամփինոի մօտ, սակայն դաշտի անհարթութեան պատճառով օդանաւը կարեւոր վնասներ կրեց. աջ թեւը եւ պտուտակը, ինչպէս նաեւ շարժիչ մեքենան ծանրապէս վնասուեցան։ Շատ երկար նորոգութեան կը կարօտի։

Լէվին մտադիր է ուրիշ օդանաւով մը եւ վիեննայի ու Պերլինի ճամբով Լոնտոն դառնալ եւ Հոկտ. 11ին *Լէվիաթան* շոգենաւով Ամերիկա երթալ։ Հինչքլիֆի արձակուրդը կը վերջանայ Հոկտ. 10ին։ Լէվին չուզեր Իտալայի մէջ նորոգել տալ *Միս Քոլոմպիան*, այլ իտալիայէն շոգենաւով ուղղակի Ամերիկա պիտի ղրկէ զայն։

∴ Ամերիկացի օդանաւորդներ Ճտուարտ Շլի եւ Ուիլեըմ Պրոք, որոնք աշխարհի շրջանը կատարեցին օդանաւով, Յիթրոյթ հասան «Փրայտ ավ Տիթրոյթ»ով։ Իրենց ճամբորդութիւնը տեւեց վեց շաբաթ. միայն խաղաղականը շոգենաւով անցան։

ՆԱՆՍԷՆԻ ՎԵՐՋԻՆ ՃԻԳԸ
ԱԶԳԵՐՈՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԱՌՋԵՒ

Օր մը օրին հրատարակեցինք Ազգերու Դաշնակցութեան խորհուրդին եւ ընդհանուր ժողովին առջեւ կատարուած վիճաբանութիւնները Նանսէնեան ծանօթ ծրագրին մասին:

Խնդիրը աւելի եւս լուսաբանելու համար նոյնութեամբ կը հրատարակենք այս առթիւ Տոքթ. Նանսէնի ներկայացուցած յուշագիրն ու խօսած ճառերը, ինչպէս նաեւ զանազան պետութեանց ներկայացուցիչներու յայտնած կարծիքները:

Ահա՛ իր յուշագիրը՝ ուղղուած խորհուրդի ներկայացուցիչներուն, Սեպտ. 14 Թուականով.

Ստիպուած եմ Խորհուրդի անդամներէն խնդրել որ խիստ կարեւոր որոշում մը տան հայ գաղթականները Երեւանի Հանրապետութեան մէջ տեղաւորելու խնդրին մասին: Այս հարցը երեք տարիէ ի վեր Խորհուրդի եւ Ընդհանուր Ժողովի քննութեան ենթարկուած է:

Խորհուրդը կը յիշէ որ Յունիսի իր վերջին նստաշրջանին, յուս կը յայտնէի թէ հայկական կառավարութիւնը սիրով յանձն պիտի առնէ գործադրել մեծ մասը առաջուած այն ծրագրին, որուն իրագործման համար նախապէս առաջարկուած էր կնքել փոխառութիւն մը՝ Ազգերու Դաշնակցութեան հովանաւորութեան տակ:

Հայկական կառավարութեան խոստացած էի բոլոր ջանքերս ի գործ դնել Ազգերու Դաշնակցութեան անդամներէն ստանալու համար խոստում մը նիւթական բաւարար աջակցութեան մը, որով կարելի պիտի ըլլար մեծ թիւով գաղթականներ տեղաւորել ի նորոյ ոռոգուելիք հողերուն վրայ, եթէ հայկական կառավարութիւնը ուզէր նախնական ծրագրի այս մասի գործադրութիւնը ստանձնել:

Բրաւ ալ, ինչպէս յայտնած էի Խորհուրդին, հայ ձեռնհաս իշխանութիւններէն ժամանակաւոր խոստում ստացայ թէ հայկական կառավարութիւնը կ'ընդունի կարգադրութիւնը, եւ Խորհուրդի անդամները կը յիշեն թէ յանձն առած էի այս խոստումին մասին գրաւոր հաստատում առնել հայկական կառավարութենէն:

Արդ, պէտք է յայտնէի Խորհուրդին թէ այդ հաստատումը չկրցայ ձեռք բերել: Անկէ զատ, այն համոզման եկայ թէ ինծի համար խիստ դժուար պիտի ըլլայ ստանալ այսպիսի հաստատում մը, եթէ հայկ. կառավարութեան չկարենամ տալ Ազգերու Դաշնակցութեան կողմէ բխած օգնութեան գրական խոստում մը՝ հայ գաղթականներու տեղաւորման ծրագրին գործադրութեան վերաբերեալ մասին համար: Պէտք է յայտարարեմ թէ Խորհուրդին նախաձեռնութեամբ այդ ծրագրին պատրաստուելէն ի վեր, հայկ. կառավարութիւնը աշխատեցաւ կարելի բոլոր միջոցներով գործակցիլ անոր: Միւս կողմէ, իմ դիրքս իբրեւ Ազգերու Դաշնակցութեան Բարձր-Կոմիսար՝ դարձաւ վերջին ծայր դժուար, անոր համար որ, Ազգերու Դաշնակցութեան անունով եւ անոր նախաձեռնութեամբ քննութիւններ կատարելու պարտականութիւն ստանձնելով հանդերձ, որ եւ է ատեն չկրցայ Ազգերու Դաշնակցութեան կողմէ նիւթական աջակցութեան մասին ոեւէ յոյս ներշնչել՝ գործադրութեան դնելու համար ծրագիրներ, որոնք այդ քննութիւններու արդիւնքն եղած էին:

Այս պայմաններուն տակ, իբրեւ Բարձր-Կոմիսար, անօգուտ կը թուի ինծի շարունակել աշխատանքները՝ ապահովելու համար իրականացումը այն ծրագրին,— որոնց համար ո՛րքան ժամանակ եւ ուշադրութիւն նուիրուեցաւ—, եթէ երբեք Ընդհանուր Ժողովի ներկայ նստաշրջանին նիւթական օգնութեան հեռանկար մը չբացուի: Կրնամ թէ, անօգուտ է Դաշնակցութեան անդամներու ամբողջութենէն պահանջել այդ օգնութիւնը հայթայթել, եթէ Խորհուրդի գլխաւոր անդամները չեն կրնար նախապէս խոստում մը տալ: Փաստի ունիմ կարծելու համար թէ գոնէ մէկ կառավարութիւն տրամադիր է աջակցելու. սակայն ասիկա բաւական չէ: Հետեւաբար, ստիպուած եմ Խորհուրդին հարցնելու թէ՝ իր անդամները կրնա՞ն այժմ բացորոշապէս ըսել թէ՝ տակաւին կարելի է յուսալ աջակցութիւններ, որոնք թոյլ պիտի տան իրականացնել այս ծրագիրը:

Եթէ այսպիսի խոստում մը կարելի չէ տալ, այն ատեն բնականաբար իմ պարտականութիւնս պիտի ըլլայ, իբրեւ Բարձր-Կոմիսար, յայտարարել Ընդհանուր Ժողովին— որ այնքան որոշումներ ընդունած է Հայերու մասին— թէ այժմ պէտք է վերջ դնել Ազգերու Դաշնակցութեան ամէն պատասխանատուութեան, ու նոյն իսկ ամէն յանձնառութեան, հանդէպ ձեռնարկի մը, որ գործնական յաջողութեան ոեւէ պատեհութիւն չի ներկայացներ:

∴

Տոքթ. Նանսէն, խորհուրդի 47րդ նստաշրջանի Սեպտ. 22 Հինգշաբթի օրուան նիստին մէջ ժամը 4ին, բոլոր անդամներու ներկայութեան, խօսեցաւ հետեւեալ ճառը.

— *Պ. Նախագահ, Պարոննե՛ր, Խորհուրդը պէտք է հասկնայ թէ այն յուշագիրը, որ այսօր իր առջեւ դրուած է, շատ մեծ ցաւով գրի առի: Յունիսի վերջին նստաշրջանին, նկատառելով Հայկական խնդրի մասին նախապէս Խորհուրդին եւ Ընդհանուր Ժողովին կողմէ կատարուած աշխատանքները: Ձեզ աւելի այդ մասին խօսիլ: Կը կարծեմ թէ այս խնդիրը դարձեալ պէտք է Ընդհանուր Ժողովին առջեւ դրուի, վերջնական որոշում մը տրուելու համար, քանի որ 1924 Սեպտեմբերի Ընդհանուր Ժողովին մէջ է որ որոշուեցաւ խնդրել Աշխատանքի Միջազգային Գրասենեակէն եւ ինձմէ խնդիրը ուսումնասիրել եւ այդ մասին տեղեկագիր ներկայացնել: Ուստի կը խնդրեմ Խորհուրդէն որ այս հարցը Ընդհանուր Ժողովի ներկայ նստաշրջանի օրակարգին վրայ դրուի: Այն ատեն Ընդհանուր Ժողովին բացատրութիւններ պիտի տամ այն պատճառներուն մասին, որոնք ստիպեցին զիս Խորհուրդին առջեւ դնել այն առաջարկները զորս պիտի ընեմ այսօր:*

Ուստի կ'ուզեմ յիշեցնել Խորհուրդի անդամներուն — քանի որ հաւանաբար ասիկա վերջին առիթն է այս խնդրին մասին վիճելու համար անոնց հետ — քանի մը իրողութիւններ, որոնք կապուած են իմ Երեւանեան ծրագրիս հետ: 1923 Սեպտեմբեր 25ին էր, որ առաջին անգամ այս խնդիրը Խորհուրդին առջեւ բերաւ Ֆրանսայի ներկայացուցիչ Պ. Հանօթօ: «Ֆրանսական կառավարութիւնը ուրախ պիտի ըլլայ, ըսաւ Պ. Հանօթօ, եթէ Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդը նկատի առնէ այս կարեւոր խնդիրը... Ծրագիրը նկատի ունի մօտ 50,000 հայ գաղթականներու տեղաւորումը»: Պ. Հանօթօ աւելի առաջ երթալով, պահանջեց որ շուտով որոշում մը տրուի, որպէսզի այս 50,000 հոգին կարենայ Կովկաս փոխադրուիլ յաջորդ ձմեռուան ընթացքին: Խորհուրդի ատենագրութիւնները ցոյց կուտան թէ իտալական կառավարութեան կողմէ Պ. Սալանտրա համամիտ գտնուեցաւ Պ. Հանօթօի տեսակէտներուն:

Ֆրանսական ներկայացուցիչին մէջտեղ դրած նախնական ծրագիրը հայ սահմանադէտի մը կողմէ բացատրուեցաւ եւ հաստատուեցաւ յետոյ, Խորհուրդի նախագահին կողմէ հրաւիրուեցայ իմ տեսակէտներս պարզելու, ու ըսի հետեւեալը.

«Ազգերու Դաշնակցութեան յանձնառութիւնները Հայերուն հանդէպ՝ շատ մեծ են, ու շատ դժուար պիտի ըլլար մերժել օգնելու անոնց կարելիութեան սահմանին մէջ: Միւս կողմէ, ինծի կը թուի թէ Ազգերու Դաշնակցութիւնը չի կրնար իր վրայ վերցնել ոեւէ ծրագիր, որուն գործադրութեան մասին վստահ չէ:»

(Հար.

ԼԱՏԻՆԱՑՄԱՆ ՎՏԱՆԳԸ
ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՄԷՋ

Մօտ 3500 Հայեր կը գտնուին Պաղեստինի գլխաւոր երեք մեծ քաղաքներուն մէջ.— Երուսաղէմ, Հայֆա եւ Եաֆա: Մէկ մասը, մօտաւորապէս 1500 հոգի, բնիկ տեղացիներ են, օտարախօս դարձած Հայեր: Մնացեալները եկուորներ են, ընդհ. պատերազմի միջոցին ու անկէ յետոյ, զանազան շրջաններէ հոս եկած:

Տեղացիներուն մօտ ազգ. մշակոյթ եւ հայ գիր ու դրականութիւն փնտռել գտնելը դժուար է: Երկար ատեն զրկուած ըլլալով հայ վարժարաններէ, անոնք ստիպուած օտար դպրոցներ յաճախած եւ օտար զգացումներով ալ սնած ու մեծցած են: Թէեւ անխտիր բոլորը կրնան աղճատեալ հայերէն մը խօսիլ, բայց չեն գործածեր: Հիմա իսկ, որ քիչ շատ գիտակցած են իրենց ուրոյն ազգ մը ըլլալուն, տակաւին կը յամառին նախընտրել արաբերէնի գործածութիւնը, նոյն իսկ իրենց ընտանեկան յարկերուն տակ, մինչեւ անգամ օրօրոցի իրենց երախաներու ականջին, զանոնք փայփայած ատեն...:

Ահաւասիկ 10—12 տարի է, որ նոր գաղթականութիւն մըն ալ եկած հինին վրայ աւելցած է: Դժբախտաբար ասոնք ալ միեւնոյն օտարացումի վտանգին ենթակայ կը մնան, որովհետեւ վանքերն ու վանականները բնաւ չեն հետաքրքրուիր իրենց շրջապատով, անոնց բիւր եւ կարեւոր պահանջներով: Նախ տեղւոյն հայութեան զոյգ հատուածներն ալ, հին եւ նոր, իրարու նկատմամբ տարբեր հայեցողութիւններ ունին, զիրար չեն սիրեր եւ իրարու քով գալէ միշտ կը խուսափին, բոլորովին անծանօթ պատճառներով: Վանքերու վարիչներուն ալ ճիշդ գործին եկած է ասիկա, որովհետեւ հոս ժողովուրդին իբր միակ պատասխանատու վարիչներ կը ճանչցուին վանականները:

Առնենք Երուսաղէմը, իբր հայաշատ կեդրոն: Խոշոր վանք մը կայ, ազգին մէկ դարաւոր հաստատութիւնը, հարուստ կալուածներով, հասութաբեր գետիններով, տարեկան շուրջ 30—40 հազար անգլ. ոսկիի հսկայ եկամուտով: Հայութիւն մըն ալ կայ, թիւով աւելի քան 2000: Բայց վանքին այս եկամուտէն անոնք շատ աննշան չափով մը միայն կ'օգտուին, հազիւ միայն 2000 ոսկիով, որ իբրեւ տարեկան նպաստ կը տրուի տեղւոյն մանկապարտէզին, մինչդեռ այդ մանկապարտէզը չի բաւարարեր տեղական պահանջները: Որով, շատ մը հայ ծնողներ կը հարկադրուին իրենց պզտիկները օտարներու մօտ ճամբել եւ այլասերման վտանգին յանձնել:

Դժգոհներուն թիւը օրէ օր շատնալու վրայ է: Փաստ՝ երկու տարիէ ի վեր է շատ մը լուսաւորչական ընտանիքներու ուղղակի երթալն ու հաւաքաբար լատինականութիւնը ընդունիլը:

Ասոնք չափէն աւելի գէշ երեւոյթներ են, եւ չարագուշակ՝ ապագայի մասին:

Նոյն վիճակը եւ նոյն ցաւերը Եաֆայի եւ Հայֆայի հայութեան մէջ, ինչ որ ունի Երուսաղէմի հայութիւնը: Աւելին եւ ոչ պակասը:

(Ազդարար.

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲՈՅՆ ՄԸ

ՊԷՅՐՈՒԹ. 26 Սեպտ.

Քանի մը ընկերներով կ'որոշենք Սուէտիա երթալ, վայելել Սուէտիոյ գեղջկական կեանքը եւ մասնակցիլ իրենց պայքարի եւ ազատութեան տարեդարձին, որ ամէն տարի Սեպտ. 11ին կը տօնուի Մուսա լերան անտառախիտ եւ ժեռուտ բարձունքներուն վրայ:

Կը ձգենք Անտիոքի կամուրջը եւ օձապտոյտ Օրոնդէսը, որ հեզահեղ կը հեռանայ մեզմէ ու կը կորսուի պուրակներուն մէջ:

Ինքնաշարժը կը սուրայ խելագար վազքով, կ'անցնինք Անտիոքի դաշտը, Ալէվիներու երկիրը որ հաւատարիմ հարսի մը պէս կը փռուի Սուէտիոյ առջեւ:

Եւ ահա Լավզէ ենք արդէն, Սուէտիոյ սահմանը:

Լավզէէն անդին ամէն ինչ հայկական է եւ մարդ ազատօրէն կրնայ շնչել ու կարծել որ Հայաստանի մէջ կը գտնուի: Ոչ մէկ անախորժ ու օտար դէմք չի խանգարեր քեզ հայու գիւղերուն մէջ. չէն կը յառաջանաս, սրտաբաց ունկնդրելով առուակին երգը:

Ինքնաշարժ քանի մը վազք ալ դէպի զառիվեր, կ'անցնինք ծիրիներով պատած ջուրերու եզերքէն, կը դիտենք յետմիջօրէի ստուերը լեռներու կողերուն վրայ որ յոգնած կը հանգչի խաղաղօրէն եւ ահա քարի մէջ, զուլալ ու պաղ ջուրի մը առջեւ կը համբուրենք խորհրդանիշը Սուէտացիներուն, Խըտր Բէկի հզարտ ու հսկայ սօսին, որու բունին մէջ գիւղացիները սենեակ են շիներ:

Վայրկեան մը հանգչելու համար կը նստինք սօսիին տակ: Գիւղը դատարկուեր է ամբողջութեամբ: Ամէն մարդ, ծեր, երիտասարդ, մանուկ մինչեւ յետին պառաւը լեռն են բարձրացեր, միասնաբար տօնելու համար իրենց հերոսամարտին տարեդարձը:

Շուտով պէտք է լեռ բարձրանալ, հասնելու համար երեկոյեան խրախճանքին: Ինքնաշարժը չի կրնար բարձրանալ, մեզմէ ոմանք ջորի կ'առնեն, ուրիշներ կը նախընտրեն քալել ու կը սկսինք բարձրանալ:

Մեր ճամբան նեղ կածան մըն է անտառին մէջ ու վերելք մը դժուար բայց հաճելի: Մեզ հետ կան նաեւ տեղացի ընկերներ, որոնք կը բարձրանան, գրեթէ կը մագլցին առանց ոեւէ յոգնութեան, կ'որսան, կ'երգեն ու երբեմն ալ կը կատակեն, նայելով մեր յոգնած ու քրտնած դէմքերուն:

Երեկոյեան ժամը 8ին, երեք ժամ բարձրանալէ ետք կը հասնինք Մուսա լերան վայրի կեռասներուն տակ: Քիչ մը հանգչելէ վերջ կ'անցնինք միւս կողմը, ուր գիւղացիները խումբ խումբ նստած կ'երգեն անօրինակ խանդավառութեամբ:

Վարը ծովն է լուսնի լոյսին տակ, որ կը խայտայ յաւերժահարսերու հետ, իսկ մեր գլխուն վերեւ ժայռեր են հսկաներու պէս բարձրացած:

Քուն չկայ գիշերը: Բոլորը կ'ուզեն ուրախանալ, մոռնալ առօրեական հոգերը: Վեց-եօթ տարեկան մանուկներն անգամ, որոնք առանց ծիգի կարելի են բարձունքը, կ'ուզեն ուրախանալ, իրենք ալ իրենց կարգին երգել, երգել մինչեւ արշալոյս:

Գիշերը ցուրտ կ'ընէ Մուսա լերան վրայ, ամէն կողմ կրակ կը վառեն ու բոցեր կը ճարճատին:

Խանդավառութեան մէջ գիշերը կ'անցնի [illegible] կը սկսի մարիլ հետզհետէ, լուսինը հրաշէկ գունտի մը պէս կը կորսուի հորիզոնին ետին ու ծովը ծիրմկիլ կը սկսի..

Առաւօտ է արդէն:

Պատարագ կայ գագաթին մէջ:

Ամէն մարդ հազիւ լուացուած ցամքածի սառ ջուրով, կը շտապէ ներկայ գտնուիլ պատարագին:

Պատարագէն վերջ թափօրը կը յառաջանայ դէպի գերեզմանատուն, ուր թաղուած են հերոսամարտի ընթացքին նահատակուած ընկերները: Հոգեհանգստի արարողութենէն ետք, խօսք կ'առնէ ծերունի քահանան, ու իրենց քիչ մը կոշտ, մուրճի հարուածներուն նմանող բարբառով կը բացատրէ թուրք ջարդարար քաղաքականութեան նպատակը եւ պատմականը կ'ընէ իրենց կռիւին: Կը խօսին նաեւ ընկերներ ու յետոյ կը սկսի հրացաններու անընդհատ համազարկը, ի յարգանս նահատակներուն:

Գերեզմանատունէն վերադարձին, ներկաները կը հրաւիրուին հերիսա ուտելու:

Մեր տրամադրութեան տակ հազիւ քանի մը օր ունինք: Կ'ուզենք գիւղերը տեսնել: Հետեւաբար հերիսան ճաշակելէն ետք կը շտապենք վար իջնել, ուրախ ու խանդավառ:

* *

Սուէտիան ունի վեց գիւղ, 5000 բնակչութեամբ եւ հետեւեալ կարգով.—

Վաքֆ.— Վարժարան մէկ ուսուցիչով:

Քեապուսիէ — Մէկ դպրոց երկու ուսուցիչներով:

Խտըրբէկ.— Մէկ դպրոց երկու ուսուցիչներով:

Եօղուն-Օլուք.— Պետական վարժարան երեք ուսուցիչներով:

Հաճի Հապիպլի — Մէկ դըպրոց երկու ուսուցիչներով:

Բիթիաս — Երկու դպրոց, մէկը ազգային է որ այս տարի պետական պիտի դառնայ, ունի երեք ուսուցիչներ միւսը կը պատկանի բողոքականներուն եւ ունի երկու ուսուցիչ:

Այս գիւղերէն զատ կան նաեւ փոքր գիւղակներ եւ ագարակներ:

Վերջերս Ազգերու Դաշնակցութիւնը ձեռնարկած է Գիրըք Խանէն Սուէտիա տեղափոխելու մաս մը Հայեր: Այս գործին ընդհանուր ղեկավար նշանակուած է ընկ. Լէյլանին, որու ջանքերուն շնորհիւ առաջին կարաւանը, բաղկացած 34 ընտանիքներէ, արդէն ճամբայ ելած է եւ մօտ ատենէն Սուէտիա կ'ունենայ նաեւ նոր գիւղ մը «Նոր Զէյթուն» անունով:

Սուէտիա կը ղեկավարուի միւտիրով մը որ կ'ընտրուի Անտիոքի կառավարութեան կողմէ. (Վերջերս ընկ. Լէյլանին նախկին միւտիր) հրաժարումէն վերջ, նոր միւտիր նշանակուած է ընկ. Չէրպէթճեան:

Սուէտիա տնտեսապէս աւելի աղքատ է, մանաւանդ ցորեն չունենալով: Կ'արտադրէ առատ նարինջ եւ խաղող: Երբեմն գիւղերը կը զբաղին շերամապահութեամբ: Մեղուաբուծութիւնը դժբախտաբար շատ քիչ տեղ ունի այս գիւղերուն մէջ: Գիւղացիները ընդհանրապէս կը զբաղին պարտիզպանութեամբ:

ԹԻԼԹԸՆԵՑ

ՆՈՐԷՆ ԵՒ ՆՈՐԷՆ

Կը յիշեցնենք դարձեալ մեր թղթակիցներուն որ չմոռնան օրը օրին գրել տեղական անցուդարձերը, հանդէս կամ դէպք:

ԽԱՅՏԱՌԱԿ ՃԱՌ ՄԸ

Հայաստանի կեդր. Գործադիր կոմիտէին Բ. նստաշրջանի բացումին, Նախագահ Ա. [illegible] մը հրատարակած է [illegible] Թէոդոսի [illegible] մը, իբրեւ [illegible] ճառ, զոր կը ներկայացնենք բառ առ բառ: Պէտք է [illegible] եօթը պորտ տխմար [illegible] լու համար այս ճառը, [illegible] նական բերնէ մը, որ կ [illegible] իրենց մամուլին գովեստ [illegible] ներէն:

Զսպեցէք ձեր զարմանքը զայրոյթը՝ մտիկ ընելու համար թէ ինչ խօսած է այս բոլշեւիկ պատին ետեւէն...

Ա. Կարինեան խօսելով հայ յեղափոխական կուսակցութիւններու մասին խորհրդային իշխանութեան մէջ ընդհանրապէս եւ Հայաստանի մէջ մասնաւորապէս, իբրեւ արդիւնք անգլիական գործունէութեան, քննեց Դաշնակցութեան — միակ գործող հայ յեղափոխական հայ կուսակցութեան — գործունէութիւնը, տալով անոր ստորեւ ծառայութիւնը աշխարհակալ պետութեանց.

— Այժմ Դաշնակցականներու կողմ գործիք են դարձեր արտաքին գործերու Նախարարութեան մարդոց ձեռքը եւ կուտան արտակարգ գործունէութիւն, յուսալով որ յեղափոխական Թուրքիոյ եւ Խորհրդային Միութեան մէջ կը ստանան [illegible] դեր մը: Դաշնակցականները վրացի մենշեւիկներու նման կ'աշխատին կազմել [illegible] հետ, կազմակերպել ապստամբութիւն, նպատակ ունենալով յաջողցնել իրենց հակայեղափոխական գաղափարները, եւ իրենց [illegible] միջոցով կը տարածեն հեքեաթ լուրեր Էջմիածնի [illegible] քանդումին մասին:

Այն փաստը, որ [illegible] հոգեւոր [illegible] հերքեց այդ լուրերը կը [illegible] մեզի ենթադրելու, որ [illegible] եւ դաշնակցականներու [illegible] շփում կայ: Հայ հոգեւորականութեան ներկայացուցիչ [illegible] երկին ցոյց կուտան [illegible] քաղաքական ասպարէզի մէջ [illegible] կավար դեր խաղալ [illegible] քան ողբալի արդիւնքներ [illegible]

Հայ ժողովուրդը պէտք [illegible] վերջ դնէ կաթողիկոսութեան [illegible] վարժ ունենքին, երկրի մէջ [illegible]

Դաշնակցութիւնը [illegible] կուսակցէն կը հետեւի [illegible] քաղաքականութեան, որ [illegible] ցական թերթերը [illegible] յայտնեցին, երբ [illegible] կաններու — Հայոց [illegible] ներուն — պարագլուխներ [illegible] խաղան բարձրագոյն [illegible] Քէմալի հրամանով. [illegible] Մեծն Բրիտանիա կը [illegible] այդ հակայեղափոխական [illegible] Թուրքիոյ մէջ:

Արդարացնելով համ [illegible] թիւնը, զոր այժմ կ'օգ [illegible] Անգլիա, դաշնակցականներ [illegible] յայտարարեն թէ համ [illegible] կանութիւնը, յանձինս [illegible] խական Թուրքիոյ, երբ [illegible] սպառնայ Հայաստանի [illegible]

Թուրքիոյ հանդէպ [illegible] ցականներու [illegible] յեղափոխական [illegible] նելէ յետոյ, Հայաստան [illegible] տաւորները կ'ողջունեն [illegible] կալութեան դէմ պայք [illegible] Թուրքիոյ տնտեսական [illegible] կութային աճումը:

Իսկ հայ քաղաքական [illegible] բոլոր կուսակցութիւնը, [illegible] վարները, գաղափարական [illegible] ձախողական են, եւ այժ [illegible]

ԹՐՈՒԶ.

ԳԵՐՈՒԹԻՒՆ

... ոչ ... յակաւրին վրրի՞ կայ աշխարհ... վրայ ... երբ անթել հեռագիր ունինք, ... ազգերու դաշնակցութիւն ... երբ Լինտպէրկ օդին մէ... կարելի՞ է հաւատալ ... գերի կրնայ աշխարհիս վրայ: Այո՛, տիկին, այո՛, պարոն: ... Լեփէլէն կոճաս Թուրք նե... այնքան մօտիկ է, — ... երկիրը, ուր գերիներ կան ... փաստը այն է, որ հեռա... մը հասաւ մեզի թէ Սիէրա ... մէջ գերութիւնը ջնջուած ... ինչ հակասութիւն, ... ալ կայ եղեր հոն, ուր ... կ'ապրին: Ջնջումի որո... արուած է տեղական խոր... կողմէ:

... անպատկառութիւն, խոր... ալ կայ եղեր հոն, ուր ... կ'ապրին.
... մարդկութիւն
... եղբայրութիւն
... հաւասարութիւն
... Արդարութիւն:
... քաղաքակրթութիւն:
... գերութիւն
... ուշադրութիւն ըրէք ... անիմանալի խաղեր ...

... Թաշէն բանտն է ... Այսինքն զրկուած ազա... ինչպէս գերիները Սի... Լէոնէի մէջ:

... կ'իմանանք թէ նո... ցանձնաժողովը փափա... 336. Թաշէն ան...

ուանեայ բանտարկեալը խորհրդարան երթալ, քննելու համար Ֆրանսայի եկմտական հաւասարակշռութիւնը: Թաշէն լաւ հաշիւ գիտէ: Այսինքն կերածին խմածին չափը գիտէ:

— կենացդ, Թաշէ՛ն:

— Քիչ խմէ, որպէսզի պահես հաւասարակշռութիւնը...

— Պիւտճէի՞ թէ խելքի:

Թաշէն, սակայն, երբ խորհրդարանին բեմն ելլէ, ալ ո՛չ չափը գիտէ, ոչ ալ հաւասարակշռութիւնը:

Կ'առնէ կը քալէ:

Ու կը հասնի... բանտ:

Կ'ուզէք որ, պարոն Յանձնաժողովականներ, Թաշէն ազատութի՛ւն ստանայ, ինչպէս կը ջնջուի գերութիւնը Սիէրա Լէոնէի սեւերուն: Սակայն, չէ՞ք կարծեր որ, եկմտական յանձնաժողովին մէջ հաւասարակշռելու գացած ատեն, կը խանգարէ ուրիշ հաւասարակշռութիւն մը:

Թաշէն լաւ կ'ընէ, եթէ ընդունի Սիէրա Լէոնէի սեւերուն նախընտրած ձեւը:

Հազարաւոր սեւերը, ազատութիւն գտնելէ յետոյ, մատնուեցան... անգործութեան: Դափ ու թմբուկ զարնելը ուրիշ երկիրներու սեւերուն էր տրուած, ձերմակներուն առջեւ դուռ բանալ գործը ուրիշ ցեղակիցներ մենաշնորհ էին ստացած: Եւ մեր գործազուրկ սեւերը, յիշելով այն աշխատանքները, զորս կ'ընէին, երբ գերի էին, դարձան դարձեալ գերի:

Ուրեմն մի զարմանաք, եթէ աշխարհի վրայ դեռ գերիներ կան, եւ մարդիկ՝ բանտի մէջ:

ՄՈՐԻՍ ՓՐԱՔՍ

...ն հանգամանքէն, որ անոնց ... խորհուրդ արեւելահայ քաղքենիութիւնը չէ, որ ... գրգռուած է վերականգնելու ... ինքնութիւնը Միութեան մէջ, ... արեւմտահայ քաղքենիութիւնը:

Ռամկավարներու մէկ թեւը, ... միմեամանութիւն կը կազմէ, համակիր մեծամբ կընայի խորհրդային Հայաստանի, իսկ միւս ... թեւի մասը պէտք կը կազմէ Դաշնակցականներու հետ:

Մարտակոչ, 17 Սեպտ.

ՀԱՅ ԵՐԳԸ ՁԱՅՆԱԳՐՈՎ

Անգլիական Հիզ Մէսթըրս Վոյս ձայնագրի ընկերութեան ... փռանսերէնին վրայ, Պոլսոյ ... ուսուցչութիւններէն ... Գոհարիկ Գարիպեան՝ վերջին վեց հայ երգեր, որոնք ձայնագրուեցան: Այդ երգերն են ... լսեցի մի անուշ ձայն (Բ. Կանայեան, Սիրերգ, Էս գիշեր (Վ. Տէր-Սահակեանից), Հովուերգութիւն Եար ունիմ, հայրիկ ջան (Ա. Հայրիկեան): Օր. Գարիպեան պիտի երգէ նաեւ Փոլսոյ ան... մէջ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ 2 Հոկտ.— Դաշնակցութեան Օրուան առթիւ, Լիոնի կոմիտէն կազմակերպած էր գեղարուեստական երեկոյթ մը Հոկտ. 1ին, Յրդ. Թաղապետարանի սրահին մէջ:

Ժամանակէն առաջ ստուար բազմութիւն մը հաւաքուած էր սրահ. ու զբաղած աթոռները: Սրահի մուտքի դրան առջեւ երկու օրիորդներ հայկական եռագոյն զարդանիշներ կը բաժնէին հանդիսականներուն: Սրահի ճակատը զարդարուած էր Հ. Յ. Դ. եւ պետական զինանշաններով. Քրիստափորի եւ հայկ. ազատամարտի մեծադիր նկարներով եւ ֆրանսական ու հայկական դրօշակներով: Նախագահ ընկեր Յ. Նիկողոսեան հանդէսը բանալով, բացատրեց տօնին իմաստը: «Դաշնակցութեան 37 տարուան գործունէութիւնը կրնայ սեւ... ... ուղեորել»: Նուագախումբը՝ կազմուած ընկերներէ եւ համակիրներէ, հնչեցուց «Մեր Հայրենիք»ը որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս: Առաջին բանախօսն էր ընկեր Զալլէրեան, որ պարզեց Դաշնակցութեան կատարած գործերը հայ ժողովուրդի ազատագրութեան համար: Երկրորդ բանախօսն էր ընկեր Հայկ Սէրէնկիւլեան, որ յիշեցուց թէ Դաշնակցութենէն առաջ, դեռ 1860ական եւ 80ական թուականներուն, Րաֆֆի, Խրիմեան, Հայր Ալիշան, Արծրունի, որոնք բնաւ յեղափոխական եղած չեն, հայ ժողովուրդի փրկութեան միջոց կը նկատէին ինքնապաշտպանութիւնն ու կռիւը: Յետոյ պարզելով յեղափոխական զանազան դրուագներ, ընկերը ծանրացաւ Հայաստանի վերջին ձերբակալութեանց, գաղութներու այլասերման և ուրիշ կենսական խնդիրներու վրայ. հրաւիրեց սերտ կապերով կապուիլ Դաշնակցութեան հետ, որպէսզի իրագործուին մեր պահանջները:

Ներկաներու բողոքանքին համաձայն, քուէարկուեցաւ հետեւեալ բանաձեւը.—

«Դաշնակցութեան Օրուան առթիւ հաւաքուած ընկերները և ներկայ բազմութիւնը, իր բողոքի ձայնը կը բարձրացնէ եւ կը պահանջէ հայկական կառավարութենէն.—

ա) որ՝ բռնութեամբ խլուած իր հողամասերը ետ պահանջէ իր դաշնակից եւ հովանաւոր կառավարութենէն: բ) որ՝ հայ ժողովուրդին առջեւ բացուին իր երկրի դռները: գ) որ՝ ազատ արձակուին բոլո՛ր քաղաքական կալանաւորները ինչ կուսակցութեան ալ պատկանին եւ վերջ գտնեն տարիներէ ի վեր տիրող հալածանքները:»

Հայկական զինանշան մը աճուրդի դրուելով քանի մը վայրկեանի մէջ գոյացաւ 330 Ֆր.: Զինանշանը շահեցաւ ընկ. Յակոբ Ռուբէնեան որ զայն նուիրեց Հ. Յ. Դ. Լիոնի գրադարանին: Ընկերուհի Մարի Աճէմեան յաջողապէս մեներգեց «Դաշնակցութեան վեհ զինուորներ»ը: Արտասանութիւններ ըրին ընկ. Դալֆայեան, Հրաչ Վարդանեան, Գ. Գ. Միսաք Ղազարեան և Յովսէփ Նահապետեան. Գ. Տիգրան Նիկօյեան ջութակի վրայ առանձին նուագեց «Մինեռնակ»ը եւ «Կիլիկիա»ն:

Հանդէսը փակուեցաւ ժամը 11.30ին «Մշակ բանուորով եւ ներկաները մեկնեցան գոհ տպաւորութեան տակ:

ՄԱՂԻԿ

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐ

ՎԻԵՆ 2 Հոկտ.— Լիոնի եւ շրջաններու գաւառական ժողովի եւ վարչութեան ընտրութեան առթիւ, այստեղ ալ անշնորհ բարքեր երեւան եկան:

Այստեղ ծանօթ պլօքը իրեն համար թեկնածու նշանակած է Լիոնէն ոմն Իշխանեան, որ մեզի կը ներկայանայ իբրեւ Մարաշցի: Այսպիսով կ'ուզէ խաղ խաղալ Մարաշցիներու: Բայց մենք վստահ ենք որ այստեղի Մարաշցի հայրենակիցները ոչ թէ քուէ, այլ շաշուն ապտակ մը պիտի տան այդ դիմակաւորին: Կ'երեւի յոյսը կտրած Լիոնէն ու տասն եւ երկու երեսփոխան պիտի ընտրուին եւ քուէ կը մուրայ Վիենի մէջ: Պարոնը չի գիտեր թէ Վիենցիները ունին իրենց ընտրելին, Պ. Հմայեակ Ուզունեանը, որ ծանօթ է ամէնուն:

Կը թելադրեմ հայրենակիցներուս որ զոհ չերթան խաղերու:

Մարաշցի մը

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՓԱՐԻԶԻ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի մասնաճիւղի տարեկան ընդհ. ժողովը տեղի ունեցաւ Շաբաթ երեկոյ: Ներկայ էին 38 անդամներ: Ֆութպոլի խումբը մրցումի գացած ըլլալով իր ձայնը եւ քուէները ներփակած էր գոց պահարանի մը մէջ:

Ընթացիկ հարցերէ յետոյ, հրաւիրուեցաւ վարչութեան ատենապետ Տոքթ. Իզմիրլեանը, որ զեկոյց տուաւ վարչութեան գործունէութեան մասին, շեշտելով յառաջիկայ շրջանին համար տարուելիք աշխատանքներու անհրաժեշտութիւնը: Զեկուցանողին տրուած հարցերուն մէջ անդամներէն ոմանք անբաւարար կը նկատէին Հ. Մ. Ը. Մ.ի գործունէութիւնը. անոնք կ'առաջարկէին ուժ տալ սկաուտիզմի եւ աթլէթիզմի որ Հ. Մ. Ը. Մ.ի կեդրոնական նպատակն է:

Ժողովը յետոյ լսեց Արեւմտ. Եւրոպայի Շրջ. Ժողովի պատգամաւորներու զեկուցումը, որ կը հաստատէր երկու նշանաւոր որոշումները.— 1.— Անվերապահ համակրանք խորհրդային Հայաստանի եւ դործակցութիւն անոր բարեկամ կազմակերպութիւններու. 2.— Վերացում հայկական եռագոյնի:

Այս երկու որոշումները զայրոյթի եւ յուզումի մատնեցին Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամները առանց բացառութեան, ու առաջարկուեցաւ անյապաղ բողոքի բանաձեւ մը ներկայացնել:

Դիւանը անմիջապէս պատրաստեց այդ բանաձեւը որ ընդունուեցաւ միաձայնութեամբ: (Բանաձեւը հրատարակեցինք երէկ. խմբ.):

Դիւանի եւ Վարչութեան տարեշրջանը լրացած ըլլալով, ժողովը ընտրեց նոր Դիւան եւ Վարչութիւն հետեւեալ կազմով.— Դիւան.— Ատենապետ՝ Հ. Դնդունի, ատենադպիր՝ Յ. Գուռնազեան: Վարչութիւն.— Տոքթ. Իզմիրլեան, Յար. Փօղոսեան, Օ. Դարբինեան, Ա. Գազազարեան եւ Գ. Գասապեան:

Ընդհ. Ժողովը իրաւասութիւն տուաւ նորընտիր Վարչութեան որ ի հարկին երկու հոգի աւելցնէ իր կազմին վրայ: Գ.

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՊԱՀԵՍՏԻ ԽՈՒՄԲԻ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Կիրակի օր ֆութպոլի մրցում մը տեղի ունեցաւ S. C. Morvan-ի Ա. եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի պահեստի խումբերուն միջեւ: Մրցումը սկսաւ ժամը 3-ին: Ա. կիսախաղին երկու կողմերն ալ արագ խաղարկութիւն մը ցոյց տուին, որու ընթացքին մեր տղաքը պերճ փասերով յաջողեցան ընել Ա. նշանակէտը: Ֆրանսացիները հակառակ իրենց բուռն ջանքերուն չկրցան բան մը շահիլ: Բ. կիսախաղին եւս հաւասար խաղարկութենէ մը վերջ խաղը վերջացաւ մերիններուն յաղթութեամբը 0-ի դէմ 1 նշանակէտով:

Այս մրցումին մեր տղաքը իրենց նուանդուռն խաղարկութեամբ գնահատելի էին: Ցացոյցեցան երբեմն փասերու խաղարկութիւն ունենալ, բայց ըսենք որ խաղի ամբողջ տեւողութեան իրարու հանդէպ պէտք կանչերը գէշ տպաւորութիւն մը թողուցին մեր վրայ, կը թելադրենք իրենց խաղի ընթացքին չպոռալ եւ լաւ վերաբերմունք ունենալ իրարու հանդէպ:

Գ. Գասապեան

«ԱՐՄԷՆԻԱ» ԴԱՐՁԵԱԼ ՅԱՂԹԱԿԱՆ

Կիրակի օր «Արմէնիա»յի առաջին խումբը նոր յաջողութիւն մը շահեցաւ, յաղթելով Զէխերու առաջին խումբին 4—2:

Ա. խաղամասին երկու կողմերն ալ հաւասար մնացին, 2 2ով:

Բ. կիսախաղին Հայերը քիչ մը առաւելութիւն ցոյց տալով կրցան 2 նշանակէտ եւս շահիլ, որով յաղթանակը տարին:

«Արմէնիա»յի խումբը այս եղանակի սկիզբէն ի վեր լաւ կազմի մէջ է ու միշտ կարեւոր մրցումներ կը կատարէ:

Գ. Կարապետեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲՌՆԱՒՈՐ ԱՄՈՒՍԻՆԸ.— Ուգօ կին մը ունէր, որ մարտի կատուի պէս տուն չէր գար: Շաբունակ դուրսն էր:

Ուգօ ձգեց կինը, չորս զաւակներն ալ իրեն յանձնելով: Եւ սակայն կնոջ պատուիրած էր որ... հաւատարիմ մնայ: Կինը որ ամուսինին թեւին տակ չէր հնազանդած, աւելի ազատ սկսաւ շարժիլ: Ուգօ սպառնաց: Եւ անցեալ գիշեր, երբ հանդիպեցաւ կնոջ, որ կը վերադառնար սինէմայէն, կրակեց ատրճանակը: Կինը փախաւ: Ուգօ կրակեց ետեւէն երեք անգամ, առանց յաջողելու: Կինը արճաւան մը ապաստանեցաւ: Ուգօ հասաւ ետեւէն եւ արճարանին մէջ քովէն վիրաւորեց կինը:

Հասան ոստիկանները եւ տարին Ուգօն:

ՀԵՌԱՑԻ՛Ր Կ'ԸՍԵՄ.— Ռուգիք Շուազիի պողոտային վրայ խանութ մը բացած էր, գետնախնձոր կը ծախէր: Բարեկամուհին ալ գտած էր, գոհ ու երջանիկ կ'ապրէր:

Յանկարծ Ռուգիքի սիրտը սկսաւ արտնջալ: Որովհետեւ երբ Ռուգիք գետնախնձոր կը ծախէր, բարեկամուհին ալ, Օր. Կապրիէլ, ժպիտ կը ծախէր:

Ռուգիք, գործնական տղայ, Օր. Կապրիէլը հրաժարեցուց բարեկամութեան պաշտօնէն: Եւ սակայն օրիորդը չէր ուզեր հրաժարիլ գետնախնձորի սեղանէն:

Լը Ռուգիք սպառնաց եւ վերջին անգամ, ձայնը բարձրացնելով.

— Հեռացի՛ր, կ'ըսեմ:

Օրիորդը առանց պատասխան տալու, յարձակեցաւ վրան: Աձելի մը հանեց գրպանէն եւ կտրեց Լը Ռուգիքի վիզը:

Երիտասարդը գետին փռուեցաւ: Աղջկան լեզուն բռնուեցաւ:

Քիչ յետոյ ոստիկանները եկան եւ տարին զայն բանտ:

ՄԱՅՐԸ ՊԱՇՏՊԱՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ.— Սիվրէի մօտ, գիւղի մը մէջ. Ռոշէ բան գործ չունէր, կը խմէր ու կը ծեծէր կինն ու զաւակը, ամեն օր: Առջի օր ալ, իր տիկը գինիով լեցնելէ յետոյ, բահը առաւ եւ յարձակեցաւ կնոջը վրայ: Տիկին Ռոշէ, սարսափահար, փախաւ դրացիին տունը: Խմանը հետապնդեց զայն եւ այն միջոցին, երբ Ռոշէ ոճիր մը պիտի գործէր, միջամտեց զաւակը ոճիրով մը: 18 տարեկան պատանի մը, տղան, պաշտպանելու համար իր մայրը, հրացանը առաւ եւ շեշտակի կրակեց հօրը կուրծքին դէմ: Ռոշէ տապալեցաւ գետին եւ փչեց:

ՅՈՒՇ ՄԸ.— Կոստանդին Ատամ Հաճի, 33 տարեկան, որ ինքնաշարժ կը վարէ, 40նոց ամուսնացու կին մը գտաւ բարեկամ: Վերջերս աչք տնկած էր նաեւ իր բարեկամուհիին աղջկան, հազիւ 19 տարեկան: Ու երբ օրիորդը նշանուեցաւ, կատաղութիւն եկաւ Հաճիին վրայ: Սպառնաց նշանածին ալ, աղջկան ալ, մօրն ալ: Օգուտ չըրաւ:

Անցեալ իրիկուն, երբ իմացաւ որ առաջին նշանածը այցելութեան գացած է, սպասեց որ մեկնի: Եւ կէս գիշերին մտաւ սենեակ: Աղջիկը եւ մայրը կը պատրաստուէին պառկիլ: Հաճի յայտնեց թէ իր բարեկամուհիին աղջիկը իրեն կը պատկանի:

Աղջիկը անարգեց ինքնակոչ փեսան:

Հաճի հանեց ատրճանակը եւ կրակեց: Աղջիկը սարսափահար պատուհան ցատկեց եւ բակ ելաւ: Սակայն Հաճի Կոստանդին հասաւ ետեւէն: Մազերէն բռնեց եւ ծոծրակէն դարձեալ կրակեց: Աղջիկը ինկաւ գետին, վիրաւոր:

Հաճի փախաւ, իր սենեակին մէջ ամրափակուեցաւ: Սակայն ոստիկանները յաջողեցան դուրս հանել զինք իր ամրոցէն և տանիլ աւելի ամուր փակուած սենեակ մը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 80

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՔԱՐԱՍՕՖԻ ԾԱՐՊԻԿ ՄԷԿ ԽԱՂԸ

Մարդիկը տակաւին իրենց կրած ահռելի ցնցումին ազդեցութեան տակ, ամենափոքր դիմադրութիւն մը իսկ չփորձեցին. ու արճանակի սպառնալիքին տակ, փոխթացին հնազանդիլ:

— Հէ՛յ, պոռաց յանկարծ Սէպրիէնոֆի, Քարասօֆի մարդոցմէն մէկը՝ ցոյց տալով գերիներէն մէկը, եթէ չեմ սխալիր ասիկա "ընկեր" Մարցլոֆն է:

— Ի՞նչ կ'ըսես, յարեց Քարասօֆ հետաքրքիր:

— Կ'ըսեմ թէ, պատասխանեց Սէպրիէնոֆ, սա՛ մարդը ատպակ Մարցլոֆն է, դահիճներու ամէնէն կեղտոտը, այն զոր ամբողջ Ռուսիոյ մէջ "ցաւի վարպետ" կ'անուանեն այլեւս:

— Կ'պոտա՞ն ես ասոր:

— Գրողը տանի՛, եղբօրս սպանիչներէն մէկը չէ՞:

Դառնալով միւս երկու բանտարկեալներուն, հարցուց

— Հապա դո՞ւք, ո՞վ էք:

Երկու մարդերը չպատասխանեցին, բայց Սէպրիէնոֆի որ կ'երեւի սովետական բարձր պաշտօնատարներու մասին տեղեկութիւններ ունէր, նորէն պոռաց.

— Օ՜հ, օ՜հ. աւարը լաւ է:

— Կը ճանչնա՞ս այս մարդիկը. հարցուց Քարասօֆ:

— Հարկաւ. առաջինը կը կոչուի Քրափկի եւ երկրորդը Ցօպուշէֆ:

Երկու մարդերը սարսափած իրարու նայեցան:

Սէպրիէնոֆի շարունակեց խօսքը Քարասօֆի ուղղելով

— Անշուշտ պէ՛տ, դուք ձեզի կը հարցնէք թէ՝ այս մարդիկը ինչո՞ւ չպատասխանեցին ձեր հարցումին: Ինչո՞ւ կը մերժեն յայտնել իրենց անունը. պատճառը ես ձեզի պիտի ըսեմ:

Եւ պահ մը լռութենէ յետոյ զանոնք մատնանշելով.

— Որովհետեւ, ըսաւ, այս երկուքը՝ 1918 Յուլիս 17—18ի գիշերը մասնակցեցան կայսերական ընտանիքի սպանութեան: Ասոնց երկուքն ալ մաս կը կազմէին կարմիր պահակախումբի այն հատուածին, որուն հրամանատարն էր Պիքօֆ՝ Էքաթերինպուրկի սովետին նախագահը:

Ցօպուշէֆն էր որ կէս գիշերին մտաւ Ցարին սենեակը, անոր հրամայելու համար, որ իւֆաթէֆի տան ստորնայարկը իջնէ:

Քրափցքին էր որ Եաքօով Եուրովսքիի հետ, առաջին անգամ կրակեց կայսեր վրայ եւ զգետնեց փոքրիկ իշխանը:

ՔԱՐԱՍՕՖԻ ԱՆՑՈՒՑԱՆ ՎՃԻՌԸ

Քարասօֆի մարդիկը շրջանակ կազմած էին երեք թշուառականներուն շուրջ, որոնք վախէն կը դողդղային:

Անոնք՝ աւազակներուն կը նայէին այնպէս, որ կարծեցի թէ վայրկեանը եկած էր՝ որ արճանակները ինքնին պայթին:

Ցնսարանը սաստկօրէն ողբերգական էր:

Բարեբախտաբար, Իշխանը իր ամբողջ պաղարիւնը պահած էր, եւ այն պահուն որ իր մարդոց զայրոյթը պիտի պոռթկար, մէկ շարժումով զանոնք հանդարտեցուց:

Ցետոյ, երկու աւազակներուն հարցուց.

—Լսեցի՞ք: Ի՞նչ պիտի պատասխանէք:

Մարցլոֆ որուն ուղղուած չէր այս հարցումը, նիւթէն շեղում մը փորձեց:

— Քեզի ո՞վ տուաւ իրաւունքը մեզ հարցաքննելու,— հարցուց Քարասօֆ. եւ նախ, դուն ո՞վ ես:

Իշխանը՝ աչքերը յառած անոր, պատասխանեց

— Ես պատիժն եմ: Ցիս մի ստիպեր որ առոր ապացոյցը տամ քեզի. եթէ մորթիդ արժէք մը կուտաս

Ձայնը կտրեց Մարցլոֆ եւ խոհեմաբար, անցաւ իր երկու մեղսակիցներուն ետեւ, որոնք գլխահակ եւ կատարելապէս սարսափահար, կարծես վճռած էին, որեւէ կերպով լռութիւն պահել:

— Շատ գէշ է ձեր գործակիցներուդ. վարպետներս, ըսաւ անոնց Քարասօֆ, որ ի զուր փորձեր էր անոնց բերնէն խօսք մը առնել որովհետեւ, կ'երդնում յանուն Աստուծոյ, որ ձեզ խօսեցնելու համար որեւէ միջոցի առջեւ կանգ չպիտի առնեմ. նոյնիսկ եթէ ստիպուիմ ձեր միսը խարոյ վերածել

Այս խօսքերը այն տեսակ շեշտով մը ըսուեցան որ, հաւկցայ թէ ոչինչ պիտի կրնար այս մարդիկը փրկել իր արժանի պատիժէն...

Հասկցա՞ն անոնք ալ...

Չեմ գիտեր:

Սակայն անոնց դէմքը ստացաւ գիակնային տժգունութիւն մը եւ յստակօրէն տեսայ որ անոնց ակռաները կը կափկափէին:

Այնքան վստահութեան հանգէպ ուսերը թօթուելով, Քարասօֆ վերսկսաւ.

— Ձեզ Ամէնիա-կօրսեա պիտի առաջնորդեն, այսինքն, ակից Մոսկուայէն քսան վերստ հեռու ըսել է որ 4 ժամուան միջոց մը կը շնորհեմ: Մինչեւ այդ՝ մէկը ձեզի չպիտի դպի: Իմ մարդոցս եւ ինծի համար, դուք նուիրական էք: Բայց ձեզ կ'ազդարարեմ, որ հոն ամէն միջոց ունինք ձեր յանցանքին խոստովանութիւնը ձեր բերնէն խլելու համար:

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ԵՐԻՑԱՆ

ւելքի մտայնութեան մէջ առաջ եկած փոփոխութեանց հետեւանքով։ Հանրապետութեան վարիչները այնքան միամիտ չեն որ կրկին դիմեն հին միջոցներուն, որոնց անյաջողութիւնը փորձով ապացուցուած է։ Ամբողջ Թուրքիա անկեղծօրէն այս համոզումը ունի։

Լեհ զինուորականներ Թուրքիոյ մէջ

Երկուշաբթի օր Պոլիս հասաւ լեհ զինուորական պատուիրակութիւն մը, նախագահութեամբ գնդապետ Զավէսքիի եւ բաղկացած 25 սպաներէ եւ Վարշաւայի զինուորական վարժարանի ուսանողներէ։ Պատուիրակութիւնը Պոլիս գալէ առաջ Ռումանիա այցելած էր։ Պոլսոյ քաղաքապետը հացկերոյթ մը տուաւ անոնց ի պատիւ։ Լեհ զինուորականները պիտի այցելեն Թուրքիոյ զինուորական հաստատութիւնները։

Նավարինի նաւամարտին յարիւրամեակը

Քանի մը օրէն Յունաստան պիտի տօնէ հարիւրամեակը Նավարինի պատմական նաւամարտին, որուն յաջող ելքը ամրապնդեց Յունաստանի անկախութիւնը։ Նավարինի մէջ էր որ անգլիական, ֆրանսական եւ ռուսական միացեալ նաւատորմերը յարձակեցան օսմանեան զօրաւոր նաւատորմին վրայ եւ ամբողջովին կռակի տուին եւ ծովուն տակը ղրկեցին զայն։

Հանդիսութիւնները պիտի սկսին Հոկտեմբեր 10ին Նավարինի մէջ, Ցոնիականի եզերքին վրայ, ժամը 9էն մինչեւ 17։ Գոհաբանական աղօթք պիտի կատարուի Փիլոսի եկեղեցիին մէջ, յետոյ տեղի պիտի ունենայ նաւային զինուորական անցք, որուն պիտի մասնակցին ֆրանսական եւ անգլիական նաւային ջոկատներ։ Ճառեր պիտի խօսուին ֆրանսական եւ ռուսական կոթողներուն առջեւ։ Փիլոսի քաղաքապետութիւնը ճաշկերոյթ պիտի տայ, յետոյ տեղի պիտի ունենան մարզական խաղեր, որոնց պիտի մասնակցին ֆրանսացի նաւազները։ Հոկտեմբեր 21ին այցելութիւն Աթէնքի յիշատակարաններուն։ Հոկտ. 22ին Աթէնքի մէջ պաշտօնական ընդունելութիւն անգլիական եւ ֆրանսական պատուիրակութեանց, զինուորական եւ նաւային ցոյցեր։

Հելլէն նախարարները մարտանաւով մը Նավարին պիտի երթան, իսկ հրաւիրեալներուն մասնաւոր շոգենաւ պիտի տրամադրուի։

Չիչերին կը պաշտպանէ Ռաքովսքին

Մոսկուայի պաշտօնական գործակալութիւնը կը հաղորդէ որ արտաքին գործավար Չիչերին կը հակառակի Ռաքովսքիի ետ կանչուելուն։ Չիչերին կը կարծէ թէ Փարիզի դեսպանը ետ կանչելու համար ոեւէ պատճառ չկայ, ընդհակառակն, եթէ Փարիզէն մեկնի, ֆրանքօ-խորհրդային յարաբերութիւնները եւ կատարուած բանակցութիւնները մեծապէս պիտի տուժեն։

Նոյն գործակալութիւնը կը հերքէ նաեւ այն լուրը թէ Մոսկուայի ֆրանս. դեսպան Հէրպէթ Հոկտ. 2ին Չիչերինի հետ տեսակցած է Ռաքովսքիի ճամբուելուն մասին։ «Չիչերին, կ'ըսէ, վերջին անգամ Հէրպէթը ընդունեց Սեպտեմբեր 21ին, անկէ ի վեր զայն չէ տեսած բնաւ»։

Պալքանեան հակաբոլշեւիկ խումբ մը

«Իզվեստիա» կը գրէ թէ Ազգերու Դաշնակցութեան վերջին նստաշրջանին՝ Նրբանցքի մէջ ծրագիր մը կազմուեցաւ՝ պալքանեան հակախորհրդային դաշնակցութիւն մը կազմելու համար։ Գլխաւոր անձնաւորութիւններն էին Յունաստանի եւ Ռումանիոյ արտաքին նախարարները, որոնք Անգլիոյ ղեկավարութեան տակ խորհրդակցեցան ռումէն-պուլկար-հելլէն կազմակերպութեան մը մասին, ընկերային կարգը պոլշեւիկեան վտանգին դէմ պաշտպանելու պատրուակին տակ։

Հակապոլշեւիկեան ճակատ մը

Հունգարիոյ Ներքին Նախարար Ցիթովսքի պոլշեւիկութեան դէմ ճակատ կազմելու համար միջազգային խորհրդաժողով մը հրաւիրելու գաղափարը հրապարակ դրած է։ Նախարարը դիտել կուտայ թէ պոլշեւիկներու գաղտնի, յամառ եւ անդադրում քարոզութիւնները՝ բանի ուժով տապալելու համար հաստատուած կարգն ու պետական հիմնարկութիւնները, կը ստիպեն ոչ միայն արեւելեան Եւրոպայի, այլ եւ եւրոպական բոլոր պետութիւնները լրջօրէն զբաղիլ այս խնդրով եւ միասին որոնել ինքնապաշտպանութեան ազդու միջոցները։

Անցեալ Յուլիսին Վիեննայի մէջ պատահած դէպքերը ցոյց կուտան թէ որքա՛ն դիւրին է պոլշեւիկեան շարժում առաջ բերել։ Ճիշդ է թէ Հունգարիա, 1919ի իր փորձառութենէն ի վեր այսպիսի վտանգի մը դէմ ինքնապաշտպանութեան միջոցներ ձեռք կ'առնէ։ Պոլշեւիկութեան դէմ մղած պայքարով, Հունգարիա կը պաշտպանէ նաեւ արեւմտեան պետութիւնները, որոնք պէտք է իրենց աջակցութիւնը տան անոր, որովհետեւ վարակումը անոնց ալ կը սպառնայ։ Խորհրդային յարձակողականին դէմ միջազգային ճակատ մը միայն կրնայ յաջողութիւն գտնել։

Սաքքօ-Վանցէթթիի աճիւնները

Վանցէթթիի քոյրը Օր. Լուիճիա առջի օր Ամերիկայէն Շէրպուրկ հասաւ «Մաուրիտանիա» շոգենաւով, միասին բերելով իր եղբօր եւ Սաքքօի աճիւնները։ Սաքքօ-Վանցէթթի կոմիտէի գանձապահ Լըքուանի համար կ'ըսուի թէ կառավարութենէն արտօնութիւն պիտի խնդրէ, երկու անիշխանականներու աճիւնները ցուցադրելու համար, սակայն Ներքին Նախարարութիւնը արգիլած է ամէն ցոյց։ Աճիւնները, որոնք դրուած են իրարու միացուած պղինձէ երկու տուփերու մէջ, ուղղակի ղրկուեցան Մօտանա, Իտալիոյ սահմանը։

Օր. Վանցէթթի Փարիզ հասաւ երէկ առաւօտ։ Համայնավարները թափօր մը ծրագրած են այս կիրակի օր ի յիշատակ Սաքքօ-Վանցէթթիի, որոնց աճիւնէն մաս մը ստացուած է ժղթատարով։

Ռումբ մը կը պայթի Նիսի մէջ

Երեքշաբթի գիշեր ժամը 11ին, Նիսի մէջ, պուլվար Կանպէթթա, իտալական հիւպատոսարանի բակին մէջ ռումբ մը պայթեցաւ։ Զոհ չկայ։ Նիւթական կորուստները աննշան են։ Ռումբը շինուած էր խաւաքարտի մէջ ուժգնօրէն սեղմուած վառօդէ։

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ» ԿՐԱՍԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, մասնակցութեամբ Քանի Ենթակոմիտէին։ Արտասանութիւն, ազգային երգեր, հայկական պարեր, դաշտային խնջոյք, եւայլն։ Շրջակայէն փափաքողները կրնան գալ, Կիրակի մինչեւ ժամը 12 իրենց կը սպասուի կայարանը։

ՅԱՐԴԳՈՂԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԱՇՈՒՂ ՍԱՅԱԹ-ՆՈՎԱՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս Շաբաթ գիշեր, Սալ տը ժէօկրաֆիի մէջ 184 Bld. St. Germain

Պ. ԱԻ. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

Կը ներկայացնէ Աշուղին կեանքն ու արուեստը

Երգ եւ արտասանութիւն Աշուղին գործերէն

Գ. ԱԶՆԱՒՈՐԵԱՆ Թառի վրայ կ'երգէ

Օտար արուեստագիտուհիի մը, ՕՐ. ՎԷՐԱՅԻ կողմէ փլասթիք պար

ՄՈՒՏՔ 3 ԵՒ 5 ՖՐԱՆՔ

Տոմսերը «Յառաջ»ի խմբագրութեան մէջ եւ նոյն գիշերը կիչէէն

Աւով կը վերաբացուի «Յարդգող»ի Հինգշաբթիներուն շարքը

ՀՐԱԺԵՇՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ցայտնի դերասանուհի ՏԻԿ. ԴՈՒՐԵԱՆ-ԱՐՄԷՆԵԱՆԻ

9 Հոկտ. կիրակի ժամը 8.45ին, Albert Ier Թատրոնը, 64 Rue Rocher

"ԱՆՆԱ ՔՐԻՍՏԻ,, (ԱԼԵԿՈԾ ԾՈՎԸ)

Դրամ 4 արար, թարգմ. Լ. ԵՐԱՄԵԱՆ

ԳԻՆԵՐԸ՝ ՊԱՏՈՒՈՅ ՏՈՄՍԵՐԷՆ ԶԱՏ.— 25, 15 ԵՒ 10 ՖՐԱՆՔ

Տոմսակները կը ծախուին բոլոր հայկական ճաշարաններ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՕՐԸ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

(ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ)

կազմակերպուած Գաղթային Միութեան կողմէ

Մեծ հանդէս երեկոյթ, Հոկտ. 8 Շբ. իրիկուն ժ.ը 9էն մինչեւ առտու

Kustlerhaus am Potzdamerplatz — Մուտք մէկ մարք

ԿՌՍՏԱՆԵԱՆԻ ՀՐԱԺԵՇՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

9 Հոկտեմբեր կիրակի երեկոյ ժամը 8.15ին

The Century Theatre, Archer Street, Westbourne Grove, W.11

ՕԹԵԼԼՕ

կը մասնակցին Տիկ. Նէր Մամիկոնեան, Կոստանեան եւ տեղական ուժեր

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, Cinéma Սէն-Լուի մէջ

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջանային Կոմիտէի եւ ղեկավարութեամբ՝ դերասան ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԵԱՆԻ,

Պիտի ներկայացուի՝ «ՆԱՄՈՒՍ» ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷԻ

(Դրամ 4 արար)

ՏՈՄՍԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐ.— Աթոռ 7, Ա. 5, Բ. 3 ֆրանք

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՅԱՐԴԳՈՂԻ Ընդհ. ժողովը այս իրիկուն, Ֆլորիա ճաշարանին վերնայարկը։ Կը հրաւիրուին անդամները ստիպողաբար։

ՀԱՃԸՆՑԻՆԵՐՈՒՆ.— Փարիզ եւ շրջակաները բնակող բոլոր Հաճընցիները կը հրաւիրուին այս կիրակի ժամը 3ին, ճաշարան Ֆլորիա, մասնաւոր խորհրդակցութեան համար։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ամասիոյ Հայրենակցական միութեան ընդհ. ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, 63 Բիւ տը լա Ռէփիւպլիք վերնայարկը։ Կը հրաւիրուին բոլոր անդամ-անդամուհիները եւ վերջին անգամ ըլլալով ոչ անդամ Ամասիացիները։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն կը նկատուի։

Զ. Ո. Մ. Պէլֆորի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 6ին, Պ. Բիւզանդ Քէչէճեանին սենեակը, Վիլլվիլ։

ԼԻՈՆԻ եւ Շատի Հաճնոյ Հայրենակցական միութիւնը մեծ պատրաստութեամբ պիտի տօնէ Հաճընի անկման 7րդ տարեդարձը, Հոկտ. 16ին, Շատի Քանթինի մեծ սրահը։ Պիտի խօսին Վարդան Զուլլէրեան եւ ուրիշներ։ Արտասանութիւն, երգ եւն.։ Կը խնդրուի քոյր միութիւններէն նկատի ունենալ վերոյիշեալ թուականը։

ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔԻ Հայրենակցական միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, 10 Rue Rampal ճաշարանը։

Ընկ. ԱՐԻՍ ՂԷՆԷՎԻՉԵԱՆ հրաժարած ըլլալով «Բարձր Հայք»ի Հայրենակցական միութեան վարչութենէն, կը խնդրէ որ իրեն այդ ուղղութեամբ ոեւէ դիմում չկատարուի։

Զ. Ո. Ե. Մ. Կեդրոնի հասցէն է՝ Floria, 61 Rue Monsieur le Prince, Paris (6e).

ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶՊԱՆՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Ալֆօրվիլի Մանկապարտէզին համար, վարիչ մանկապարտէզպանուհիի մը պէտք կայ։ Պայմաններուն տեղեկանալու համար թեկնածուները դիմեն՝ Լ. Զարմիսեանի, 145 Rue Etienne Dolet, Alforville (Seine).

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

ԱՐՄԷՆ ՀԱՅԿՈՒՆԻԻ

"ՉԱՐԼՍԹՕՆ,,

ԿԱՄ

ՍԱՄԱԹԻԱՑԻ ԱԲԻԿ ԱՂԱ

խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտը

ԾԻԾԱՂ - ԾԻԾԱՂ - ԾԻԾԱՂ

ԳԻՆ 1.50 ՖՐԱՆՔ

Դիմել նամակով՝ Vabram Sévouni, 5 Av. Quihou St. Mande Seine), ինչպէս նաեւ բոլոր գրավաճառներուն եւ թերթերու գործակալներուն կը ղրկուի մէյ-մէկ օրինակ ինչպէս ֆրանքի դրոշմաթուղթի փոխարէն։

ՎԷՊԵՐՈՒՆ ԼԱՒԱԳՈՅՆԸ «ՍՐՏԻՆ ՁԱՅՆԸ»

Հրապարակ ելաւ.ատուն է յուզիչ թարգմանութեամբ՝ գրագէտ-թարգմանիչ Յ. Քէչիչեանի։

ՍՐՏԻՆ ՁԱՅՆԸ արժանացած է ֆրանսական ակադեմիային գնահատման։

Սէր, հոգիներու տարօրինակ պայքար եւ հեշտագրգիռ տարփանք։

Փնտռել բոլոր գրավաճառներէն։ Կեդրոնատեղի՝ Y. Ohannessian, Rue Billour, 10 Galata-Turquie կամ Boite Postale 342, Galata.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուին Վան-Շահբազցի Սեդրակ Աւտոեան, որ պատերազմէն առաջ Իտալիոյ Տրապոլսի քաղաքը ըլլալ կը կարծուէր.

Դանիէլ Գօզոեան Վան Մըխկնէր գիւղացի, որ 3 տարի առաջ Եգիպտոս Յակոբ Զարդարեանի ծխախոտի գործարանն էր։ Յիշեալներուն մասին գրել՝ Hagop Avdoyanի, Château le Candillargnes par Lansargues (Hérault).

Աստապադարցի Սուրէն Տալկըճեան որ Պալքանեան պատերազմին գերի բռնուելով հաստատուած է Ֆիլիպէ, իմացնել՝ Hovhanness Varteressianի, նոյն հասցէով։

— Կը փնտռուի Սիվրիհիսարցի Օննիկ Պալեանը, որ Պոլիսէն Պուլկարիա մեկնած ըլլալ կը կարծուի 1923ին. լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել իր քրոջը թագուհի Պալեանի, հետեւեալ հասցէով՝ Ղազար Դրիգորեան, 10 Rue de la Grande Fontaine, Belfort, France.

— Կը փնտռուի Սամսոնցի Սիրարփի Վարդանեան, հօր անունը Յովհաննէս, մօր անունը Նազլը որ տեղահանութեան միջոցին Մալաթիա աքսորուած էր։ Վերջերս լուր առած ենք որ ամուսնացած է եւ Փարիզ կը գտնուի։ Իմացնել՝ Բարսեղ Թէլֆէճեանի՝ Rue Tchimeski Megharou Uzuvel, Salonique, Grèce.

— Յարութիւն (Արթին) Խաչատուրեան, արհեստով այգեպան եւ կլինիրու դերձակ, որ մինչեւ 1925 կը գտնուէր Անգլիա, Եօրք եւ Նիւփորթ քաղաքները, եւ որուն Ամերիկա մեկնած ըլլալուն մասին տարաձայնութիւն մը կայ, իր մասին տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի հասցէն իմացնել Մկրտիչ Գալուստեանի, 121 Rue Marcadet, Paris (18me).

[illegible] թերթերէն կը խնդրուի արտատպել

ԲԱՑԱՌԻԿ ՆՈՒԷՐ ԳՐԱՍԷՐՆԵՐՈՒՆ

Թոլսթոյի Հաճի Մուրատը 12, Ամուսնութիւնք փարիզի 15, Ռասփութին 15, Պարոն տը Գամոտ (2 հատոր) 25, Միրզա եւ Ալմա 12, Տք. Շէլպօնօ՝ Լ. Կօթիէի 12, Ֆլավի՝ Ժորժ Սանի 7, Կապուտիկը 5, Նօնօ եւ Տօտօ 8, Սիրոյ խորանին առջեւ 5, երկու ոգի 5, Տք. Մօռօի կղզին 12, Մանկութեանս մեղքերը 15, Տիկին Բօժէ 5, Սատանային գաւակը 3, Կարմիր մարդոց երդումը 20, Մանօն Լէսքօ 15, Ռաֆայէլ 18, Կրացիէլլա 8, Հօճա Նասրէտտին 20, Ծապլվար 7, Փանչունի 7, Մակարոնը 6, Մահացու Սէրը 3, Տք. Մօրի վրէժը 5, Բժիշկին գիւղէն փրցուած էջեր 10, Ֆաքիր Թահիրա 5, Աշըգ Ղարիպ 5, Թոփալ Օսման 5, Երգարաններ 10 ֆր., 6 եւ 5 ֆրանք, Երազահան 6, Բաղդացոյց 10, Ֆրանս. խօսակց. 5 եւ 8 ֆր.։

Բարեկենդանի անկուսինները 2, Բանի ամուսնութիւն 2, Լը Պարպուլիէ 2, Մոլորեալ ճամբորդը 2, Երանոս աղբար 2, Ամուսնական խնդրանք 2, Կոյր Երգչուհին 3, Սքարէն՝ Մոլիէրի 5, Շողոքորթը 5, Տիկ. Մօնսօրօ 10, Սալօմէ 4, Տիպեր 5, Համլէթ 10, Օթելլօ 10, Թագաւոր 10, Նիօբէ 5, Ֆիստօր Եօանանովիչ [illegible] Գուլբեանի քերթուածները [illegible] Երգեր ու տաղեր 2.50 [illegible] Նամականի 8, [illegible] Հայրենի աղբիւրիւ 30, [illegible] Նօճաստանը 7, [illegible] Հաֆըզի քառեակները 4

25 ֆրանքէ աւելի գիրք [illegible] նողին 5 ֆր.ի գիրք [illegible] ֆր.է աւելիին 10 ֆր.ի [illegible] նուէր, իսկ 100 ֆր.է աւելի [illegible] առնողին 15 ֆր.ի գիրք [illegible] տրուի։ Փոստի ծախք [illegible] դիմել հետեւեալ հասցէին—

L. Mozian, 51 Bld [illegible] Blanqui, Paris (13e).

Կ'ՈՒԶՈՒԻ [illegible]

քօղ 13—15 տարեկան [illegible] մը, որ ծնողացը կողմէ [illegible] ւորուած ըլլայ։

Դիմել 8 Rue Buffault [illegible] յարկ, Պ. Նշան [illegible] եանի, ժամը 12—2 (Metro [illegible] կամ Peletier.

ԴԵՐՁԱԿ ԼԵՒՈՆ ՊՈՒԼԷՋԻԿՃԵԱՆ

կը ծանուցանէ իր յաճախորդներուն թէ իր նախկին [illegible] ղէն փոխադրուած է՝

57 RUE CLIGNANCOURT, Métro: Château Rouge կամ Ba[illegible]

Ձեր ձմեռուան հագուստը պատրաստել [illegible] դիմեցէք իրեն, եւ ուրիշէն չզղջալու համար

Ձեւի աննման շիքութիւն.— [illegible] քուր կար.— ցոկուն կերպասներ.— վճարումի դիւրութիւն

ԱՅՍ ԲՈԼՈՐԻՆ ՀԵՏ ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ՝ ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ

"ԳԻՒՂԱՇԽԱՐՀ,, Ը

Պատմական եւ ազգագրական ուսումնասիրութիւն Սեբաստիոյ եւ Ալիսի վերի հովտի գիւղախումբերու մասին

Անհրաժեշտ մասնաւորապէս Սեբաստահայերուն

Գին՝ Ֆրանսա և գաղութները 26 ֆրանք, արտասահման [illegible] ֆրանք, բացի Ամերիկայէն։ Փոստի ծախք չառնուիր։

Դիմել՝ ՅԱՌԱՋի խմբագրատունը՝ L. KEVONIANի։

ՏՕՔԹ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ

48 RUE MONTMARTRE (Բ. յարկ, աջ կողմը առաջին դուռ)

Ֆլանսացի կարող մասնագէտներու ընկերակցութեամբ դարմանէ ներքին եւ կանանց, վեներական եւ մորթային, ականջի եւ կոկորդի հիւանդութիւններ։

Tél. Central 73—38. Métro: Sentier կամ Halles

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԵՐ՝ ԱՄԷՆ ՕՐ 10—12 եւ 1.30 [illegible]

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Ցէր եւ ցնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96.[illegible]

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը դարմանուի ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Դշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—[illegible] Քիթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երկշ. եւ Շաբաթ օրերը [illegible] 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի [illegible]

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ[illegible]

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro Gare de l'Est — Téléphone Nord 84.04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր [illegible]

ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԷՔ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱՑԻ ԴԱՌՆԱԼ

Քիչ վարձատրութեամբ եւ արագ կերպով

դիմեցէք Վ. ԵԱՐՃԱՆԵԱՆԻ

Իրաւագիտական գրասենեակը անձամբ եւ կամ նամակով

5, Rue Cardinal Mercier, Paris (9e)

ՍԱԿԱՐԱՆ

5 Հոկտեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Անգլիին,	L. St
Տոլար,	Dollar
Մարք (ոսկի) 100	Mark
Թրքական Ոսկի.	L. Tq
Թրք. ոսկի	[illegible]
Մէճիտիէ	Medjidie
Լէվա 100 հատը	Leve
Տրաքմի »	Drachme
Լիր »	Lire
Պելժ. ֆրանք »	Frc Belge
Զուից. »	Frc. Suisse
Լէյ 100 հատը	Ley
Չերվոնեց	(10 Roubles or)

ԱՐԺԷԹՂԹԵՐ

Եգ. Թր. Ցանկէ I Cr	Fonc Eg
»	[illegible]
»	[illegible]
Ռումելի երկաթ.	Lots turcs

IMPRIMERIE - MASSIS - EDIT[illegible]
208bis, Rue Lafayette Paris [illegible]
Le Gérant · H. TEURNIE[illegible]

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

ՖՐԱՆՍԱ	[illegible]
ԱՆԳԼԻԱ	[illegible]
ԵԳԻՊՏՈՍ	[illegible]
ԻՏԱԼԻԱ	[illegible] ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տոլ. 10 տոլ.
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ. 200 ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 7 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1927

7 OCTOBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 460

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԱՌԱՋԻՆ ԽՕՍՔ

ՕՐԷ ՕՐ ԱՒԵԼԻ ՊԻՐԿ

Վերջին վեց ամսուան ընթացքին, աւելի շեշտուեցաւ հակախորհրդային պայքարը, թէ պաշտօնական գետնի վրայ եւ թէ հանրային արտայայտութիւններով.

Եւ օրէ օր աւելի կը պրկուին օղակները, իւրաքանչիւր երկրի մէջ։

Ֆրանսան, որ բաղդատաբար անտարբեր կ'երեւար, առենէ մը ի վեր վճռական ձեռնարկներ կը կատարէ։ Արդէն բանտարկուած է կարգ մը համայնավար երեսփոխաններ եւ վարիչներ, որոնց ամէն մէկը քանի մը դատավճիռ ունի իր գլխուն վերեւ, տարբեր յանցանքներու համար։ Գլխաւոր մեղադրանքը՝ հակազինուորական աշխատանքն է, որ բաւական լուրջ հանգամանք առած է։ Վկայ՝ Թուլօնի վերջին դէպքը։ Սաքքօ-Վանցէթթիի մահապատուժեան առթիւ Փարիզի մէջ սարքուած ցոյցերն ալ առիթ եղան դարականերէն հանելու կառավարութեան շարք մը որոշումները։ Եւ անցեալ Օգոստոսէն ի վեր, ամէն օր խուզարկութիւններ կը կատարուին եւ քննութեան կ'ենթարկուին օտարականները։ Պզտիկ թիւ մը չէն կազմեր վտարուածներն ալ, որոնք ընդհանրապէս տեղի կ'ունենան քսանըչորս ժամուան մէջ։

Մթնոլորտը այնքան թանձրացած է որ, Ֆրանսայի հանրային կարծիքին որոշ մէկ մասը այլ եւս չի գոհանար ոստիկանական-կարգապահական խստութիւններով, եւ կը պահանջէ օրէնքէ դուրս հռչակել համայնավարները։ Իսկ խոշոր հոսանք մը արդէն սեղանի վրայ դրած է Մոսկուայի հետ կապերը խզելու խնդիրը։

Դեսպան Ռաքովսքի թուղթ մը ստորագրած եղաւ, եւ փոքրիկը չէ դադրած տակաւին։ Կառավարութիւնը փափկութեամբ կը շարժի այս գործին մէջ, թէ հանրային կարծիքը գոհացնելու եւ թէ միջազգային օրէնքները յարգելու համար։ Բայց կը թուի թէ Ռաքովսքի այլեւս չպիտի կրնայ մնալ, եւ պարզապէս դիւանագիտական քաշքշուք մըն է որ տեղի կ'ունենայ երկու կողմէն ալ, խոր վէրքեր չբանալու համար։ Ազգայնական եւ քաղքենի մամուլը մէկ բերան կը պահանջէ «անբաղձալի օտարական»ին հեռացումը, յաճախ ամէնէն կոպիտ բառերը գործածելով, «լրտես», «աւազակ» եւլն.։ Միայն ձախակողմեան թերթերն են որ բողոքի ձայներ կ'արձակեն։

Ու մինչ շատերուն համար անձի փոփոխման խնդիր է եղածը, ուրիշներ այդպէս չեն հասկնար։ Կարմիր դեսպան մը պիտի երթայ եւ անոր տեղ ուրիշ մը պիտի գայ, դարձեալ կարմիր։ Ի՞նչ է տարբերութիւնը, կ'ըսեն անոնք։ Եւ չեն ծածկեր թէ իրենց ուզածը պարզապէս յարաբերութեանց խզումն է, յանուն երկրին ապահովութեան։

Այս ուղղութեամբ մղուած պայքարը իր ամէնէն սուր շրջանին հասած է այժմ, առաջնորդութեամբ «Տէյպա»ի, «Ֆիկառօ»ի, «Մաթէն»ի, «Էքօ տը Փառի»ի եւ ուրիշ կարգ մը խոշոր օրկաններու, որոնք ամէն օր բան մը կը գտնեն հանրային կարծիքը ըմբոստացնելու համար։ «Էքօ տը Փառի» հարցարան մը բացած է, որուն պատասխանած են շատ մը երեսփոխաններ, պաշտօնատարներ եւ ուրիշ յայտնի դէմքեր, բոլորն ալ կուսակից խզման։ «Մաթէն» ամիսներէ ի վեր ամէն օր հակապոլշեւիկ աղդարարութիւն մը կը հրատարակէ թերթին ճակատը, իսկ ածական չմնաց որ չգործածէ Մոսկուայի դեսպանին դէմ։ Միւսներն ալ իրենց կարգին։

Դժուար է նախատեսել այս պայքարին ելքը։ Բայց կը յիշենք թէ Անգլիոյ մէջ ալ այսպէս սկսան, առաջնորդութեամբ «Մօրնինկ փօսթ»ի, «Թայմզ»ի եւ «Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի, խզման յանգելու համար։

Ուրեմն, իւրաքանչիւր երկիր ինքն իր մէջ լրջօրէն, եւ օրէ օր աւելի սաստկութեամբ կը մաքառի կարմիր վտանգին դէմ։ Աւելորդ է յիշել Պալքաններու եւ Կեդր. Եւրոպայի մէջ գործադրուած խստութիւնները։

Այս ընթացքով, շատ ալ անհաւանական չէ որ միջազգային խորհրդաժողով մը գումարուի, համայնավարութեան դէմ ճակատ կազմելու համար, ինչպէս առաջարկած է Հունգարիոյ Ներքին Նախարարը։ Առանց ժողովի, երկար առենէ ի վեր լռելեայն համաձայնութիւն եւ տեսակ մը գործակցութիւն կայ բոլոր երկիրներուն միջեւ այս գետնին վրայ։ Երեւի անբաւական կը նկատեն եղած միջոցները, եւ պիտի փորձեն աւելի կուռ եւ լայն ճակատ մը կազմել։

Այս երեւոյթներուն առջեւ, ինչպէս շեշտած՝ ենք յաճախ, մարդիկ երկու անգամ աւելի ծուռ կը նային օտարականին։

Այստեղ անգամ, որ աւելի ազատ միջավայր է, թերթերը յայտնապէս կը բացատրեն.

— «Այն օտարականները որոնք դժգոհ են մեր կարգ ու սարքէն, միայն մէկ միջոց ունին իրենց բաղձանքները գոհացնելու, — թո՛ղ ելլեն երթան իրենց երկիրը։ Եթէ կը տատամսին, ան առեն թող ոստիկանութիւնը ցուցնէ ճամբան» («Մաթէն»)։

Երբ օր ցերեկով այսպիսի խօսքեր կ'արտասանուին, կը նշանակէ թէ բան մը փոխուած կամ շեշտուած է այս երկրին մէջ եւս, ինչպէս ամէն տեղ։ Առանց սոսր ալ, ոչ մէկ իշխանութիւն կը հանդուրժէ որ օտարականները խառնուին երկրին կարգ ու սարքը փոխելու ձգտող ձեռնարկներու։ Պոլշեւիկեան խաղերը միեւնոյն առեն կը սաստկացնեն ազգայնական թթուն, որմէ կ'օգտուի կառավարութիւնը։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԳԱՂՈՒԹՆԵՐԸ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

«Հայրենիք» (25 Սեպտ.).—

— «Ուշադրութեամբ հետեւեցէք Խորհրդային թերթերուն, եւ դուք պիտի չտեսնէք եւ ոչ մէկ յիշատակութիւն դրամական այն ոչ-արհամարհելի օգնութիւններու մասին, զոր մեր գաղութները ըրին Հայաստանին՝ վերջին տարիներու ընթացքին։ Անգամ Շիրակի երկրաշարժէն վնասուածներու համար մեր ղրկած տասնեակ հազարաւոր տոլարները լռելեայն ընդունելով՝ հիապարակով ժխտուեցան Խոր. հրդային վարիչներու կողմէն։

«Հարկաւ այդ ոճիրը ընթացքը, որ կ'ըլլայ պոլշեւիկեան քանդիչ նպատակներով եւ ներքին սպառումի համար, չի կրնար քաջալերել արտասահմանի հայութիւնը խոշոր գումարներ տալու կառավարութեան մը, որ քաղաքացիական քաջութիւն իսկ չունի հրապարակով ըսելու, թէ ուրկէ՞ կը ստանայ այդ գումարները, ինչպէս նաեւ ոեւէ վստահութիւն չի ներշնչեր, թէ իր ստացած գումարները կը ծախսէ բաղձացուած նպատակներուն համար։

«Անշուշտ է որ հարց կը ծագի թէ արժէ՞ հնչական զոհողութիւններ ընել ուղղութեամբ մը, ուր այդ զոհողութիւններով ստացուած արդիւնքները այնքա՛ն չնչին են եղած ցարդ եւ այնքա՛ն կասկածելի են։ Եւ արդեօք աւելի լա՞ւ չէ այդ մեծ զոհողութիւններով ջանալ թէ պահպանելու հայկական բեկորները շարք մը օտար երկիրներու մէջ, մինչեւ որ քաղաքականապէս հնարաւոր դառնայ այդ բեկորները փոխադրել Հայաստան։

«Սակայն, ինչ ալ ըլլայ, մենք կը կարծենք, թէ հոն, ուր որ գէթ փոքրիկ հնարաւորութիւն մը կամ պատեհութիւն մը կը ստեղծուի հայ տարագիրները Հայաստան փոխադրելու կամ մեր երկիրը վերաշինելու, մենք պարտաւոր ենք օգտուիլ այդ հնարաւորութենէն ու պատեհութենէն։

«Մենք դէմ ենք ռեկլամային, թղթի վրայ միայն մնացող կամ ճառերու մէջ արտայայտուող, բայց իրականին մէջ չեղեալ ու խաբեբայական ներգաղթի ձեռնարկներուն, որոնք կը մոլորեցնեն ու չարաչար յուսախաբ կ'ընեն հայ գանգուածները։ Մենք դէմ չենք սակայն եւ միշտ պատրաստ ենք քաջալերելու ներգաղթի ու վերաշինութեան այն բոլոր ձեռնարկները, որոնք յոյս կը ներշնչեն, թէ կարող են շօշափելի, իրական արդիւնք մը տալ եւ գէթ քայլ մը առաջ տանիլ մեզ ազգահաւաքման ու վերաշինութեան ճամբայով. »

ՎԼԱԴԻԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅԵՐԸ

Վլադիկովկասի մէջ կը բնակին 10.000 Հայեր։ Եւ սակայն այս հոծ հայութիւնը ունի միայն մէկ նախակրթարան։ Նախակրթարանը աւարտողները չեն կրնար շարունակել իրենց ուսումը։ Ռուսերէնն ալ լաւ չգիտնալով, չեն կրնար յաճախել ռուսական երկրորդական վարժարանները։

Ինչպէս հիւսիսային Կովկասի բոլոր հայաշատ քաղաքները, Վլադիկովկասն ալ չունի թատրոն։ (Մուրճ-Մանգաղ 29 Սեպտ.)։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Դիւրութիւն տուրքը վճարելու համար

Ինչպէս յայտնի է, եկամուտի ընդհանուր տուրքի (Impôt général sur le revenu) վճարման առթիւ, ֆրանսական օրէնքը կարգ մը դիւրութիւններ կուտայ բազմանդամ ընտանիքներու։ Այդ դիւրութիւններէն կ'օգտուին միայն Ֆրանսացիները եւ այն օտարականները, որոնց կառավարութիւնները այդ ուղղութեամբ մասնաւոր դաշնագիրներ կնքած են Ֆրանսական կառավարութեան հետ։ Հայերը՝ իբրեւ թրքական կամ ռուսական հպատակ, մինչեւ հիմա չէին օգտուեր այդ դիւրութիւններէն, քանի որ ո՛չ Թուրքիա և ո՛չ ալ Ռուսիա նման դաշնագիր ունէին Ֆրանսայի հետ։

Ցաւալ քանիցս առիթ ունեցած էր արձանագրելու իր ընթերցողներուն բողոքները այս կարեւոր խնդրին շուրջ եւ պատկան մարմիններու ուշադրութիւնը հրաւիրած այս մասին։ Այժմ կը տեղեկանանք թէ Հ. Հ. Պատուիրակութեան դիմումներուն վրայ, ֆրանսական կառավարութիւնը հաւանած է, որ Հայերը եւս օգտուին օրէնքին այս տրամադրութենէն։

Ելմտական նախարարութիւնը այս իմաստով մասնաւոր շրջաբերական ղրկած է Հոկտեմբեր 1ին՝ բոլոր հարկահաւաք պաշտօնատուններու։

Եթէ մինչեւ 1 Նոյեմբեր, այս շրջաբերականը հասած չըլլայ ոեւէ տեղ, կը խնդրուի հաղորդել Հ. Հ. Պատուիրակութեան, որպէսզի պէտք եղած դիմումները կատարէ ելմտական նախարարութեան մօտ։

Խնդրոյ առարկայ տուրքին ենթակայ են բոլոր անոնք, որոնք նախորդ տարուան ընթացքին 7000 ֆրանքէ աւելի զուտ շահ ունեցած են զանազան աղբիւրներէ եւ եկամուտներէ։ Ամուսնացողներուն համար ընդհանուր եկամուտին վրայ 3000 ֆրանք զեղչ կ'ըլլայ. զաւակ ունեցողներուն, իւրաքանչիւր անչափահաս զաւկի համար 2000 ֆրանք կը զեղչուի։

Հետեւաբար այս տուրքէն զերծ են՝ ամուսնացած մարդ մը, որ բնաւ զաւակ չունի եւ տարեկան 10,000 ֆրանք կը շահի, ամուսնացած եւ մէկ անչափահաս զաւակ ունեցողը, որ տարեկան 12,000 ֆրանք կը շահի, մէկը՝ որ երկու զաւակ ունի եւ 14,000 ֆրանք կը շահի, եւայլն։

ՔՐՏԱԿԱՆ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋ

Պոլիսէն հասած նոր հեռագիրներ կը հաստատեն թէ Թուրքիա խիստ ծանուցագիր մը տուած է Պարսկաստանի, պահանջելով որ քիւրտ ապստամբները չպաշտպանէ, հակառակ պարագային պիտի ստիպուի խնդիրը ձեռք առնել եւ պարսկական հող մտնելով պատժել ապստամբները։

Եռնուս (սառ պէյ «Ճիւմհուրիյէթ»ի մէջ կը գրէ թէ հրոսախումբերը կը բաղկանան յետաշրջական Թուրքերէ, որոնք Քիւրտիստանը ոտքի հանելէ վերջ, ապաստանեցան պարսկական հող, եւ զայն կը գործածեն իբրեւ խարիսխ Թուրքիոյ վրայ կատարած իրենց յարձակումներուն։

«Ազատ»ի Պոլսոյ Թղթակիցը կը ծեւագրէ այս առթիւ.— .

«Քանի մը օրէ ի վեր Էնկիւրիէն հասած հեռագիրները շարունակ կը խօսին Պարսկաստանէն թրքական հող մտած հրոսախումբերու արշաւանքներուն մասին։ Շատ լաւ զինուած, և վերջին ծայր յանդուգն, այս հրոսախումբերը երկրին շատ ներսերը կը մտնեն, գիւղերը կը կողոպտեն, յետոյ սահմանին միւս կողմը կ'անցնին։ Անոնցմէ մէկը նոյնիսկ մօտեցաւ Պայազիտի նահանգին կեդրոնը եւ թնդանօթով եւ մղուեցաւ։ Եւ սակայն Թուրք հեծելազօրքը ջոկատ մը գերի ինկաւ, իր սպաներով։

«Այս դէպքերը քրտական վերջին ապստամբութեան հեռաւոր հետեւանքները կը թուին ըլլալ։ Կը յիշուի թէ՝ Շէյխ Սայիտի գերի բռնուելէն վերջ, Էնկիւրիի դէմ ապստամբած բազմաթիւ քիւրտ պետեր յաջողեցան պարսկական հողը ապաստանիլ։ Հոն իրենց կողմնակիցներ զինուորագրեցին եւ անկէ ի վեր պարբերաբար Թուրքիա կուգան, ասպատակ կը կարդան Թուրք իշխանութեանց եւ կ'ասպատակեն գիւղերը։ Այս ձեւով ստեղծուած կացութիւնը ոեւէ երկիւղալի բան չպիտի ունենար, եթէ Թուրքիոյ մէջ տարածուած չըլլար այն համոզումը թէ պարսիկ իշխանութիւնները կ'աջակցին եւ կը պաշտպանեն ապստամբները։

«Պարսկաստանի գործակատարը Էնկիւրի գնաց եւ զրոյց կը շրջի թէ Թուրք կառավարութիւնը անոր յանձնած է սպառնական ծանուցագիր մը, որուն մէջ կ'ըսէ թէ խնդիրը բարեկամաբար լուծելու նախապայման է Թուրք գերի սպաները ազատ ձգել։ Կարգ մը քաղաքական շրջանակներու մէջ նոյնիսկ միտում կայ կարծելու թէ Պարսկաստանի վարիչները կը գործեն օտար ազդեցութեան մը տակ։»

Օտարներու մաքրագործումը

Վերջին օրերս Քօթ տ'Ազիւրի մէջ պատահած կարգ մը դէպքերը— մասնաւորաբար Ամերիկացի Լեգէոնականները փոխադրող կառախումբերը օդը հանելու փորձերը — Ընդհ. Ապահովութեան ուշադրութիւնը հրաւիրած ըլլալով, խիստ միջոցներ ձեռք առնուեցան յիշեալ շրջանը մաքրագործելու համար օտար անբաղձալի տարրերէ։

Հրահանգներ տրուեցան Ալփ-Մարիթիմի նահանգապետին, անմիջապէս վտարել կարգը խանգարող օտարականները։ Նահանգապետը անձամբ պիտի հսկէ վտարման գործողութեանց եւ սահմանապահ ուժերուն վրայ 100 հոգի եւս պիտի աւել-

([illegible] շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԽԱՌՆԱԿԻՋ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ ՄԸ ՆՈՐ ՔԱՋԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Աթէնքի Նոր Օրէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները. —

Մազլըմեան եպիսկոպոսի կողմէ լիազօրուած հայ մը, Ներկայացած է կրթական նախարար Պ. Նիքօլուտիսին եւ խնդրած է միջամտել Մակեդոնիոյ ընդհ. կառավարիչ Պ. Քալէվրասի մօտ, որպէսզի թոյլատրէ հայ համայնքին ընտրութիւններ կատարել եւ հեղինակաւոր ազգային իշխանութիւն մը հաստատել։

Նոյն աղբիւրէն կը տեղեկանանք թէ նախարարը ցաւով տեղեկացած է որ Հայերու միջեւ այս տեսակ վէճեր գոյութիւն կ'ունենան եւ անոնք կը հասնին մինչեւ կառավարութիւն եւ նախարարներու ականջը։

«Բօլիթիա» նոյն մանրամասնութիւնները տալէ յետոյ, կ'աւելցնէ թէ «ներկայացուցիչը խնդրած է նախարարէն որ Հին եւ Նոր Յունաստանի եկեղեցիները մէկ իշխանութիւն ճանչնան եւ ենթարկուին Աթէնքի»։

Մազլըմեան եպիսկոպոս, իր դիւային ծրագիրը յաջողցնելու համար Սելանիկի նախկին Կեդր. վարչութիւնը, (որուն անդամները մեծամասնութեամբ դաշնակցականներ էին) ներկայացուցած է իբրեւ համայնավար, որ կը քաջալերէ հայ գաղթականները հակակառավարական քայլեր առնելու։

Պ. Նախարարը անմիջապէս պատկան իշխանութեանց դիմելով, ստուգած է թէ Սելանիկի հրաժարեալ վարչութիւնը իր ամբողջ կազմով ուժեղ պայքար մղած է համայնավարներու դէմ, թէ Մազլըմեան եպիսկոպոսի հովանաւորած խմբակցութիւնն է որ անցեալին մէջ գտնուած է հակակառավարական քայլերու մէջ։

Տալով ընտրութիւններուն, նախարարը յայտնած է թէ Մակեդոնիոյ ընդհանուր կառավարիչը ազատ է իր հայեցողութեան համաձայն խնդրին ընթացք տալու, մանաւանդ որ ան ուղղակի պատասխանատու է ներքին նախարարութեան։

Նոր Յունաստանի կրօնական իշխանութիւնը իրեն ենթարկելու համար, Մազլըմեան եպիսկոպոսի դիմումներն ոչ մէկ արդիւնք տուած են։ Հելլէն շրջանակները կը յայտարարեն թէ իրենք չեն ուզեր միջամտել Հայոց ներքին խնդիրներուն, որքան ատեն որ երկրին անդորրութիւնը խանգարելու հանգամանք չունին անոնք։

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ԱՐՇԱՒՆԵՐ

Գերման օդանաւորդներ Հօօզէի եւ Ըճարքէի օդանաւը առջի օր Ամսթէրտամէն ճամբայ ելաւ դէպի Լիզպոնա։ Սակայն չի գիտցուիր ի՞նչ պատճառով Փորթուկալի մայրաքաղաքէն 80 քիլոմէդր հեռու ծովեզերեայ վէթրասի մօտ գետի մը բերանը իջաւ։ Օդանաւը, անթելով օգնութիւն խնդրեց։ Փորթուկալեան Վասքօ-տը-Կամա յածանաւը ճամբայ ելաւ օգնութեան հասնելու աղէտեալ օդանաւին։

ԿԱԹՈՂ. պատուիրակութենէն մեզի կը հաղորդեն թէ Պալաքեան եպիսկ. Կիրակի, 9 Հոկտ. պիտի պատարագէ Պրիւքսէլի մէջ և հանդիսաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարէ Անդրանիկի յիշատակին։

Զորս օր վերջ դառնալով Փարիզ, պիտի երթայ Լիոն, «ընտրութեանց գործն խաղաղ կերպով կատարուելու մասին հաշտարար միջոցներ ձեռք առնելու համար»։

ՆԱՆՍԷՆԻ ՎԵՐՋԻՆ ՃԻԳԸ ԱԶԳԵՐՈՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԱՌՋԵՒ

Բ.

«Շարունակելով բացատրելէն, յայտարարեց Տոքթ. Նանսէն, այս ծրագրին համար դրամ գտնելը վերջին ծայր դժուար պիտի ըլլայ։ Բայց թէ ռուս եւ յոյն գաղթականներուն համար դրամ գտնելու խնդիրը շատ դիւրին էր բաղդատմամբ այն աշխատանքին, զոր պէտք է տանէինք, այս նոր ծրագրին համար դրամ գտնելու առթիւ։ Կրնամ աւելցնել թէ, մէկէ աւելի առիթներով, անհատապէս մերժեցի ո եւ է պատասխանատուութիւն ստանձնել այս ծրագրին համար, որուն իրականացումը շատ դժուար կը թուէր ինծի, եւ թէ պարզապէս Խորհուրդի անդամներուն կրկնակի ճնշումներուն վրայ է որ մասնակցեցայ այս գործին։

«Անդժուարութիւնները զորս կը նախատեսէի չորս տարի առաջ, դժբախտաբար ամբողջովին իրականացան այսօր։ 1924ին արդարեւ շատ յոյս ունէի որ այդ դժուարութեանց կարելի պիտի ըլլայ յաղթել, եւ այդ տարի պատահած դէպքերը յոյս ներշնչեցին ինծի թէ գործնական արդիւնքի մը պիտի կրնանք յանգիլ։ Այդ դէպքերէն մէկն էր անգլիական գանձին տրամադրած փրամով անգլիական կառավարութեան կողմէ Երեւանի Հանրապետութեան մէջ տեղաւորումը մեծ թիւով հայ գաղթականներու, որոնք Պաղեստինէն փոխադրուեցան։ Անկէ վերջ, կարգ մը կառավարութիւններ պայմանագրական խոստումներ ըրին նիւթական օժանդակութեան համար, Երեւանի Հանրապետութեան պայմանները ուշադիր քննութենէ մը անցընելէ յետոյ, սակայն դժբախտաբար անոնց դրած պայմանները երբեք կարելի չեղաւ իրականացնել։

«Այս դէպքերը յիշեցի, պարզապէս Խորհուրդին բացատրելու համար այն պատճառները, որոնց համար անցեալին մէջ մէկէ աւելի առիթներով յայտարարած էի թէ՝ Ազգերու Դաշնակցութեան միջամտութիւնը այս խնդրին մէջ՝ պիտի յաջողցնէ իրականացումը ծրագրի մը, որ կը կարծեմ թէ անհուն ծառայութիւն մը պիտի ըլլար դժբախտ հայ ազգի վերապրող բեկորներուն։

«Եւ սակայն, չորս տարուան աշխատանքէ վերջ, ցաւ ի սիրտ եկայ այն եզրակացութեան թէ, այլեւս այդպիսի յոյս մը գոյութիւն չունի։ Ուստի, կ'առաջարկեմ որ Ազգերու Դաշնակցութիւնը ամէն կապ կտրէ այս խնդրին հետ։ Կը զգամ թէ 1923էն իվեր իմ անձնական պատասխանատուութիւններս շատ մեծցած են, հետեւաբար եւ կ'առաջարկեմ աշխատիլ ուրիշ միջոցներով հայթայթել մէկ մասը այն օգնութեան, զոր անկարելի եղած է ստանալ Ազգերու Դաշնակցութեան անդամ կառավարութիւններէն։»

* * *

Գ. Պրիան ըսաւ թէ Ֆրանսա արդէն մեծ աշխատանք կատարած է շատ մը հայ գաղթականներու վիճակը բարելաւելու համար։ Մեծ զոհողութիւններ ըրած է թէ Ֆրանսայի եւ թէ Սուրիոյ մէջ, սակայն կը կարծէ թէ տակաւին այդ ուղղութեամբ իր աշխատանքները չեն վերջացած։

Գալով Տոքթոր Նանսէնի ստանձնած առաքելութեան, շատ ցաւալի պիտի ըլլար, եթէ Բարձր-Կոմիսարը, որ իր ամբողջ սիրտը դրած է այս պատուաւոր գործին մէջ, հրաժարի ամբողջացնելէ գործը այն պատճառներուն համար, զորս ներկայացուց Խորհուրդին առջեւ։ Պրիան համոզուած է թէ Տոքթ. Նանսէն մեծ աջակցութիւն պիտի գտնէ Ֆրանսական կառավարութեան կողմէ՝ գաղթականներ տեղաւորելու համար Սուրիոյ մէջ, ուր մօտ 90.000 հայ գաղթականներ կան արդէն։ Կրկնեց թէ իրապէս դժբախտ եւ յուսահատական պիտի ըլլար, եթէ Տոքթ. Նանսէն ստիպուէր լքել իր գործը։

Գ. Թիթուլէսքօ համամիտ գտնուեցաւ Գ. Պրիանի եւ ըսաւ թէ վերջին ծայր ցաւալի պիտի ըլլար, եթէ Տոքթ. Նանսէն իր առաքելութենէն հրաժարի։ Բարձր-Կոմիսարին կատարած գործին հանդէպ ամենամեծ հիացում ունի եւ մեծ համակրանքով ընդ առաջ կ'երթայ անոր։ Ռումանիա եւս չպիտի փափաքէր զերծ մնալ այն պատասխանատուութիւններէն, զորս այսպիսի գործ մը կը պարտադրէ։ Սակայն նկատի առնելով իր դրամին վիճակը, Ռումանիոյ համակրութիւնը կ'արտայայտուի աւելի շատ զգացումով քան նիւթական կարեւոր գումարի մը վճարումով։

Գ. Թիթուլէսքօյի համաձայն, լաւագոյն լուծումն է կոչ մը ուղղել Ազգերու Դաշնակցութեան անդամ բոլոր պետութիւններուն՝ եւ անոնց օժանդակութիւնը խնդրել։ Խորհուրդը չի կրնար վերջնական եզրակացութեան մը յանգիլ, մանաւանդ Տոքթ. Նանսէնի առաջարկած ցաւալի եզրակացութեան, մինչեւ որ չունենայ պատասխանը բոլոր պետութեանց, ոչ միայն Խորհուրդին անդամ պետութեանց, այլ Ազգերու Դաշնակցութեան բոլոր անդամներուն, որոնք պէտք է աջակցին Տոքթ. Նանսէնի նախաձեռնած աշխատանքին։

Կրկին խօսք առաւ Տոքթ. Նանսէն եւ անկեղծ շնորհակալութիւն յայտնեց յանուն Ֆրանսական կառավարութեան Պրիանի խօսած ազնիւ խօսքերուն համար։ Ըսաւ թէ Ֆրանսական կառավարութիւնը շատ մեծ աշխատանքներ կը տանի Սուրիոյ մէջ հայ գաղթականներու համար, հետեւաբար եւ լաւ բան մը չէ յիշեալ կառավարութենէն պահանջել որ աջակցի գաղթականները Երեւանի Հանրապետութեան մէջ տեղաւորելու ուրիշ ծրագրի մը։ Ահա՛ այս պատճառով էր որ կ'առաջարկէ Ազգերու Դաշնակցութեան հրաժարիլ այս ծրագրէն, քանի որ զայն գործադրելու ոեւէ միջոց չի մնար։ Իր կարողութեան սահմաններուն մէջ, պիտի ուզէ շարունակել հայ գաղթականներու տեղաւորման գործը Սուրիոյ մէջ, եւ մտադիր է աշխատիլ անոնց համար, նոյնիսկ եթէ պաշտօնն ու առանձնաշնորհը չունենայ Դաշնակցութեան համար գործելու։

Պատասխանելով զեկուցաբերին դիտողութեանց, Տոքթոր ըսաւ որ եթէ Ազգերու Դաշնակցութեան անդամները իրապէս կը փափաքին էական բան մը ընել Հայերուն համար, ինք առաջինը պիտի ըլլայ ըսելու համար «ընե՛նք»։ Սակայն, միւս կողմէ կրկին դիտել տուաւ թէ ծրագիրը արդէն փորձուած է։ Ինք հիմա հակառակ է ծրագրին, որովհետեւ զայն շատ վտանգաւոր եւ շատ դժուար կը նկատէ. նոյնպէս կ'ուզէ որ Դաշնակցութիւնը չստանձնէ խնդիր մը, զոր չպիտի կրնայ լուծել։ Կը ցաւի յայտնելու թէ առաջին անգամ ըլլալով Ազգերու Դաշնակցութիւնը իր սնանկութիւնը կը հռչակէ այսպիսի խնդրի մը մէջ։ Ծրագրին իրագործման համար աշխատած է չորս տարի, առանց գոհացուցիչ արդիւնք մը ձեռք բերելու։ Իր կարծիքով, Ազգերու Դաշնակցութիւնը չպիտի կրնայ արժանի լուծում մը տալ այս խնդրին, ուստի եւ լաւ է չշարունակել։ Եթէ իրական յոյս մը ըլլար թէ կարելի է լաւ աշխատանք մը կատարել, շատ ուրախ պիտի ըլլար իր կարողութեան չափով օժանդակել ատոր։

Տոքթ. Նանսէն չի գիտեր թէ ո եւ է յոյս կա՞յ որ Եւրոպայի կառավարութիւններէն շատեր պիտի ուզեն աջակցիլ Հայերուն։ Կը վախնայ որ անոնք ըսեն թէ ա՛յնքան շատ անգործութիւն կայ իրենց սեփական երկիրներուն մէջ, որ չեն կրնար դուրսը ո եւ է օգնութիւն ընել։ Գոնէ ասկէ առաջ այդ պատասխանը տուած էին կարգ մը պետութիւններ։ Հետեւաբար Ազգերու Դաշնակցութեան անդամներուն հրաւէր ղրկելէ առաջ, աւելի իմաստուն պիտի ըլլար նկատի առնել թէ յաջողութեան ո եւ է յո՞յս կայ։ Եթէ չկայ, լաւագոյն պիտի ըլլար խնդիրը ուրիշ միջոցներով լուծելու աշխատիլ։

Ռումանիոյ պատուիրակ Թիթուլէսքօ կրկին խօսք առնելով, յայտնեց թէ Խորհուրդը խնդիրը կարգադրուած չի կրնար նկատել, մինչեւ որ անիկա իրապէս չկարգադրուի։ Աւելի լաւ է նոր կոչ մը ուղղել, անոր կցելով այս նիւթին առընչութիւնները, քան թէ ընդունիլ Տոքթ. Նանսէնի առաջարկած բացասական եզրակացութիւնը։

Նախագահը ըսաւ թէ իր կարծիքով Խորհուրդին անդամները պիտի բաժնեն Գ. Պրիանի կարծիքը եւ պիտի ընդունին Ռումանիոյ ներկայացուցիչին առաջարկը։ Իր պաշտօնակիցներու զգացումներուն թարգման ըլլալ կը կարծէ Խորհուրդին շնորհակալութիւնները յայտնելով Տքթ. Նանսէնի մինչեւ հիմա կատարած աշխատանքներուն, եւ այսուհետեւ կատարելիքներուն համար,— եթէ ընդունի Ֆրանսայի ներկայացուցիչին առաջարկը և շարունակէ գործը։

Տոքթ. Նանսէն կրկին անգամ յիշեցուց Խորհուրդին թէ ինք արդէն շփման մէջ եղած է այս խնդրով հետաքրքրուող բոլոր պետութեանց հետ, և զանազան առիթներով անոնց հետ իր ծրագրին մասին մանրամասնօրէն խորհրդակցելէ վերջ, եկած է այն եզրակացութեան, և կը համոզուի թէ յիշեալ կառավարութեանց կարծիքն ալ այն է, թէ ծրագիրը լքելէ զատ ընելիք ուրիշ բան չկայ։ Այժմ կ'առաջարկուի հրաւէր մը ղրկել Ազգերու Դաշնակցութեան միւս անդամներուն, որոնք այնքան չեն հետաքրքրուիր հայկական խնդրով, ու պարտաւոր կը զգայ յայտարարել թէ արդիւնքին մասին շատ սկեպտիկ է։

Ի վերջոյ ընդունուեցաւ Ռումանիոյ ներկայացուցիչին առաջարկը, եւ Նախագահը թելադրեց Տոքթ. Նանսէնի ամէն յոյս չկորսնցնել։

Տոքթ. Նանսէն հարցուց թէ Խորհուրդը չի՞ փափաքիր խնդիրը ներկայացնել Ընդհանուր Ժողովին։

Խորհուրդը այս կէտն ալ ընդունեց։

Ասոր վրայ, Տոքթ. Նանսէն ժողովասրահէն մեկնեցաւ։

Հայ.

ՈՒ՞Ր ԹԱՂՈՒԻՄ

Քաղաքակրթութիւնը ջնջեց գերեզմաններու դրութիւնը։ Որովհետեւ հակառողջապահիկ է դիակ թաղել հողին տակ, ինչպէս կ'ընէին հին ատեն։ Եւ գտնուեցաւ նոր միջոց մը թաղուելու։ Դիակիզարանին մէջ մեռեալները մոխիրի կը վերածեն հիմա եւ մոխիրը սափորներու մէջ կը պահուի։ Սակայն անպատեհութիւն մը ունի այս ձեւն ալ։ Գոնէ այդպէս է խորհեր ռուս բանաստեղծ մը եւ բան է ստեղծեր կտակ ընելով որ, յետ մահու, իր մոխիրը թափեն ու տարտղնեն երկինքէն օդանաւի մը միջոցով։ Այս բանաստեղծը մեռաւ վերջերս եւ՝ իր դիակը այրուելով, օդանաւ մը աճիւնները թափեց երկինքէն, 1500 մեդր տարածութեան մը վրայ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀՈՒՆՁՔԸ

Համաձայն Հայաստանի թերթերուն, խաղողին բերքը միջակ է. միայն Ղամարլուի մէջ՝ լաւ է։ Այգեկութքը սկսած է արդէն։ Գեղձին բերքը սննչան է։ Բամպակին բերքը եւս միջակ է, բայց Էջմիածնի շրջանին մէջ լաւ է։ Այգեպաններու ընկերութիւնները գինեգործական մեքենաներ ապսպրած են արտասահմանէն։

ՊԷՏՔ Է ՍՈՐՎԻԼ

«Փըլթի ժուռնալի մեծ սրահին մէջ, Անդրանիկի ազգահանդէսին իրենց յարգանքը մատուցանելու համար հաւաքուած հազարաւոր ժողովուրդին եւ մասնաւորապէս հոն երեւցող բազմաթիւ երիտասարդ եւ հաւատաւոր հայորդիներուն իմ խօսքս ուղղելով կ'ըսէի, թէ «Մենք հոս հաւաքուած ենք ոչ թէ զօրավար Անդրանիկի, այլ Փէտայի Անդրանիկին յիշատակը յարգելու եւ անոր յեղափոխական ու հայրենական քաջագործութիւններէն ներշնչուելով, դաստիարակելու մեր մարտնչելու ուխտ ունեցող նոր սերունդը»։

Այս միտքերը արտայայտուած չէին անոր համար, որ Անդրանիկ վերջին ժամանակներս զօրավարի աստիճան ստանալէ եւ «Գիլաուէկֆիլոյ մէջ Ճ ըն Ուաշինկթընի արձանին վրայ ճառելէ» յետոյ հեռացած էր իր ուժերն ու կարողութիւնները մարզող եւ զինքը երեւան բերող կուսակցութենէն, այլ որովհետեւ մենք համոզուած էինք եւ ենք այժմ ալ, որ անիկա հոգիով ու սրտով միշտ մնացած էր հայ մարտնչող սերունդի հետ, եթէ նոյնիսկ թիւրիմացութեամբ գացած ու մտած ըլլար հոգիով ու սրտով զառամած «պառաւ կնիկներու» շարքերուն մէջ։ Ուրիշ առթիւ ըսած ենք նաեւ թէ ինչ բանի պէտք էր վերագրել վերջին ժամանակներու իր թերութիւնները։ Այդ մտքերը արտայայտուած էին անոր համար, որ հայ ժողովուրդը տասնեակ տարիներ երգած ու փառաբանած է Սասնոյ ժայռերուն վրայ թափուած արիւնը, անոր եւ անոր նմաններու ըմբոստացումի եւ խիզախումի փառքին մէջ տեսած է իր յեղափոխական եւ ըմբոստացող մեծ ոգին։

Աշխարհի վրայ եւ մեր խեղճուկ կեանքին մէջ անգամ, բազմաթիւ զօրավարներ կան, որոնք պատերազմի դաշտերուն վրայ շատ աւելի տաղանդաւոր գործեր կատարած են քան Անդրանիկը։ Բայց, թէ օտար հասարակութեանց եւ թէ մեր մէջ ժողովուրդը նման սրտաբուխ ոգեւորութեամբ ու խորին երկիւղածութեամբ չի մօտենար անոնց յիշատակին, կամ անոնց անունները այնպէս ժողովրդականացած չէ, ինչպէս Ցերոյի, Անդրանիկի, Քեռիի, Գէորգ Չաւուշի եւ ամբողջ շարքին։ Ժողովուրդը բնազդօրէն գիտէ թէ տարբերութիւնը անհունօրէն աւելի մեծ է կազմակերպուած պետութեան մէջ կազմակերպուած բանակին առաջնորդող զօրավարներու, եւ ստրկութեան մէջ զէնքէն զրկուած բազմութիւններու մէջէն ծնունդ առած հերոսներուն, որոնք ափ մը կտրիճներով տասնեակ տարիներու արիւնոտ ճանապարհին ընթացքին կը խիզախէին կազմակերպուած պետութեան մը թնդանօթին ու գնդացիրին դէմ, խեղճուկ հրացաններով ու համրուած փամփուշտներով։

Հայդուկներ են անոնք, որ փայլուն համազգեստներով, ամէն վտանգէ ապահովուած, հարիւր հազարաւոր զօրքերով կազմակերպուած բանակի մը զօրավարութիւնը կը ստանձնեն, իբրեւ պատուոյ եւ փառքի ցոյց թերեւս։ Բայց չափազանց չնչին է անոնց թիւը, որոնք հրացանը ուսին դրած, տարիներով թափառական՝ փէտայիներու փոքրիկ խումբով մը անյուսալի պայքարի մը կը մտնեն։

Աշխատաւոր ժողովուրդը շատ կը մոռնայ Լորիս Մելիքով, Լազարեւ, Տէր Ղուկասով եւ չոգեւորուիր անոնց զինուորական մեծ տաղանդով։ Բայց երբեք չի մոռնար Բաբգէն Սիւնին, Արմէն Գարօն, Մուրատը, Սեպուհը եւ Անդրանիկը, յաւիտեան անոնց փառքը կ'երգէ եւ անոնց ոգիով կը ներշնչուի, ինչպէս որ Իտալացին իր բոլոր զօրավարները կը մոռնայ, բայց երբեք Մեծ Կարիպալտին։

Աննախընթաց տառապանքի մէջ տուայտող մեր ժողովուրդը, մասնաւորապէս անոր մարտնչելու կորով ունեցող նոր սերունդը, չոգեւորուիր վերջին մեծ պատերազմի ընթացքին, կովկասեան ճակատին վրայ զօրավար Անդրանիկի վարած կռիւներով, այնքան, որքան Փէտայի Անդրանիկի յեղափոխական կռիւներով։ Ժողովրդային բոլոր բանաստեղծութիւնները կը պատկանին այդ շրջանին։

Այն բոլոր զառամեալներն ու բրածոները, որոնք կը խառնուէին ընդհանուր հոսանքին եւ պատիւ կ'ընեն զօրավար Անդրանիկին, կամ կեղծիք կը կատարեն եւ կամ անգիտակցօրէն իրենց յարգանքը կը մատուցանեն իրենց հաւատամքին ու կամքին հակառակ Փէտայի Անդրանիկին, ու անոր հայդուկի գործունէութիւններուն։

Եթէ իրապէս միայն 1917-18ի զօրավարի մը համար է որ այս յարգանքը կը մատուցանեն, այն ատեն պէտք է հետեւողական ըլլան նոյնը ընելու նաեւ շատ աւելի տաղանդաւոր հայ զօրավարներու, որոնք այդ շրջանին թերեւս զինուորական շատ աւելի մեծ գործ կատարած են, քան զօրավար Անդրանիկը։

Այդ շրջանին եւ անկէ առաջ ալ ունէինք երկու յայտնի զինուորականներ, որոնք ամէնէն պայքարողներ եղած են մեր դարաւոր թշնամիին դէմ, թէ այն ատեն երբ կը հրամայէին ռուս զօրքերու եւ թէ այն ատեն, երբ կը հրամայէին հայ զօրքերու։

Այդ երկու զօրավարներն են Նազարբէգեան եւ Սիլիկեան։ Թողլով միւս կռիւները, յիշենք միայն 1918ի Մայիսեան Ղարաքիլիսէի եւ Սարդարապատի երկու աննման ճակատամարտները, որոնք վճռեցին հայ ժողովուրդի «լինել չլինելու» հարցը, որ ատեն ցաւալի թիւրիմացութեամբ մը, Անդրանիկ՝ քանի մը հազար զօրքով առանց Ղարաքիլիսէի ճակատամարտին մասնակցելու, քանի մը քիլոմեթր հեռուէն կը քշուէր դէպի Դիլիջան, անկէ Պարսկաստան անցնելու համար։

Այս երկու զօրավարներէն մէկը, Նազարբէգեան, այլասերած հայ պոլշեւիկներու կարգադրութեամբ, միայն զինուորական ըլլալու յանցանքին համար, 70 տարեկան ծեր հասակին մէջ՝ նետուած զնդանապահ կարմիր անբաններու մտրակին առջեւ, զերոյէն 40 աստիճան վար ցուրտ եղանակի մը, հասարակ ոճրագործի նման կը քշուէր հեռաւոր դէպի անյայտութիւն։ Այդ չարչարանքին հետեւանքով անդամալուծուեցաւ եւ այսօր կարօտութեան մէջ անմխիթար կը տուայտի, կեանքին անգամ ինք եղելով։

Երկրորդը, զօրավար Սիլիկեան, աշխարհ տանջանքներ կրելէ յետոյ մտած էր Ամերիկեան Նպաստամատոյց կոմիտէի ծառայութեան մէջ, իբրեւ հասարակ պաշտօնեայ, իր ապրուստը ճարելու համար։ Ցմարդի պոլշեւիկները վերջերս կը ձերբակալեն եւ իբրեւ հասարակ ոճրա[...] բանտ կը նետեն զայն։

Եթէ մեր ժողովրդական զան[...] ներն ու բրածոները Անդրա[...] մահուամբ հայ զօրավար[...] յարգանք կ'ընեն, ինչո՞ւ [...] չորնալիք բերանը չի բաց[...] գոնէ գայթակղելի բողոք մը [...] տասնելու վերոյիշեալ [...] զօրավարներու անտեղի [...] ծանքին ու նահատակու[...] առթիւ։ Ինչո՞վ պէտք է բա[...] տրել այս հակասութիւնը։

Շատ թափանցիկ է կեղ[...] եւ յետին միտքը։ Ոչ ո[...] խաբուի անհեթեթ՝ զառամ[...] ներու զաւեշտիկ դատարկաբա[...] թենէն, որքան ալ սրտառուչ [...] գործածեն։

Յ. ԱՄԷՆՑ[...]

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՀԱՆԴ[...] ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻ[...]

ՔՈՍԹԱՆՑԱ, 26 Ապր.

Շ. Գարահիսարցիներու [...] րենակցական Միութեան նախա[...] ձեռնութեամբ եւ երեք [...] քական կուսակցութիւններ[...] մասնակցութեամբ, կազմա[...] կուեցաւ ազգահանդէս մը, [...] ռանալի հերոս եւ յեղափոխա[...] կան Անդրանիկի անմահ[...] մահուան առթիւ։ Մասնա[...] հրաւիրագրեր ղրկուած էին [...] Հայրենակցական միութիւն[...] րու եւ յայտարարութիւններ [...] բոլոր հասարակաց վայրե[...] մէջ։

Սեպտ. 25 Կիրակի [...] գեցւոյ մէջ հոգեհանգիստ [...] տարուելէ վերջ, ժողովուրդ [...] փութաց «Արագած» [...] սրահը, որ անմիջապէս [...] ցաւ։ Տեղի չգոյութեան [...] ճառաւ շատերը ստիպուած [...] մեկնիլ։

Հանդէսին կը նախագա[...] Ռումանիոյ առաջնորդ [...] եպիսկոպոս։

Վարագոյրը բացուելով [...] ւան եկաւ մահարձանը, [...] զարդուած էր Հ. Յ. Դաշնակ[...] թեան, Ս. Դ. Հնչ. կուսակ[...] թեան, Կ?իվէի եւ Դաշն[...] Հայր. Միութեանց, Երեւան[...] զարդուեստական միութեան [...] Բարեգործականի անդամ [...] նաճիւղի, Անդրանիկի զին[...] ներու եւ անհատ մը [...] նուիրուած ծաղկեպսակներ[...] Արագած կրթական միութեան [...] փոխան ծաղկեպսակի, 500 [...] կը նուիրէր դպրոցին։ Մահար[...] մին եւս շարուած էին [...] նիկի զինակիցներէն [...] ւորներ, սուրի ժապաւէններ[...] Իսկ բեմին ճակատը, [...] ամբողջ տարածութեամբ [...] ուած էր Շ. Գարահիսար [...] քը իր պատմական բերդով [...] մղուեցաւ նոյն քաղաքի [...] նապաշտպանութեան [...] սար կռիւը։

«Բաժ Փորտատանցէն [...] զօր երգեց դպրոցական [...] խումբը, խօսք առաւ Համազ[...] քէնյ. Պետրոսեան, եւ [...] գրելով մեծ զօրավարին [...] նիքները, յանկութիւն [...] այսուհետեւ զայն կոչել [...] Անդրանիկը։ Կարգադր[...] խումբի մէկ անդամին [...] կութեամբ՝ ի յարգանս [...] նալի հերոսին, ժողովուրդ [...] մէկ վայրկեան ոտքի [...] լուռ եւ անխօս, որմէ [...] սկսաւ սգահանդէսը [...] տագրով։

Պատշաճ բանախօսութիւն[...] եղան Ս. Դ. Հնչ. կուսակցու[...] թեան (Պ. Մալխասեան, [...] Դաշնակցութեան (Ընկ. [...] Նասեան), եւ Ռամկ Ազատ[...] ական (Պ. Նշանեան [...] Մէջ ընդ մէջ տեղի ունեցան [...] տասանութիւններ, ընկ. Ա[...] նիկեանի կողմէ «Վրէժ [...] րասան Պ. Վօլթէրի կողմէ [...] մանիքի յուզիչ կտորներ[...] զուեցան Ֆըրըս Արմիի եւ [...] Մունչեց երգերը, նաեւ [...] զրուեցան կենդանի պատ[...] ներ։ Ամէնէն վերջ խօսք [...] Գարահիսարի Հայր. Միութ[...] բանախօսը, Ընկ. Յ. Մանու[...]

ՈՒՌԵՂ

ՀԱՆԴԻՍՏԵՍ ՈՍԿՈՐՆԵՐՈՒՆ

(Թարգմանած պոլշեւիկեան թերթերէ)

...վգգ... վվ՛... դվզ՛... ի՛մ՛ ...վմ՛ մվզ՛...

[illegible] մը գլորուեցաւ այն օրէն [illegible] երբ մեծ յոյսերով անթել [illegible] փողովրդեան ցուցին [illegible] թերթն ալ կապեցինք եկեղ[illegible] խաչին։

[illegible] մը եկեղեցաւէր ժո[illegible] վալսով ու դողով մտաւ [illegible] ոլովթեանէ ..., [illegible] թէ անթելին թե[illegible] պոչին կապ[illegible] են։

[illegible] որ է, մարդու վնաս չ՚հա[illegible] անթելը կանգուն է, փա՛ռք [illegible] ու պոռին, պարծանք [illegible] թէեւ հազար մա[illegible] մեր վզին։

[illegible]... Թռչունններուն ե[illegible] խիտ խիտ կը շարուին վրան։ [illegible] ալ քէֆը կուգայ։

[illegible] մեր պարծանք անթելը [illegible] չյոգնեցնելու, եր[illegible] համար, պառ[illegible] մը մէջ, եւ [illegible] մը։

[illegible] վրայ կարծեմ գըր[illegible] է։

[illegible] ոսկորներուդ, ո՛վ [illegible] մեզի լոյս [illegible] ու գիտութիւն պի[illegible] յարութիւն առ[illegible] ամէն կողմը ան[illegible] է, բոլորն ալ կը պատ[illegible] դուն։ Երնէ՛կ այն [illegible] երբ առաջին անգամ [illegible] մէջ յսեցինք ձայնդ։ Խըն[illegible] խազզ՛ — խզզ՛ [illegible] մամար, ծինգ [illegible] վրայ ծինգ հարիւր ալ [illegible]։ Սակայն ձայնդ չա[illegible] վիշտին կը մաս[illegible] բոլոր ծառատացներնեըը [illegible] ուր անթելներ [illegible] բայց [illegible] ..., դրսամ ծախսեցին, նո[illegible]։ Օգո ու չընեց [illegible] ձայնդ կոկորդիդ մէջ [illegible] ու կորեցաւ

[illegible] մնաս բ։

[illegible] ոսկորնիրուդ։

Մ.

[illegible] ակնարկ մը նետելով [illegible] քաղաքի ինքնապաշտպա[illegible] վրայ, յմբռնա քաղա[illegible] դաւակը անուանեց [illegible] եւ իրր գինուորա[illegible] անոր մարտական [illegible] կարողութիւններն [illegible] բազմաթիւ փայլարօրեու[illegible]։

Ի վերջոյ նախագահը յորդո[illegible] եւ ուսուցիչները [illegible] իրենց մանուկներու [illegible] մէջ վառ պահեն [illegible] յիշատակը եւ ա[illegible] պատրաստեն նոր Անդրա[illegible]։

Մ.Կ.

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՊՐԻՒՍԷԼԻ
ՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Պրիւսէլի Հայ Տիկնանց Միութիւնը հիմնուած է 1922 Յուլիս 3ին։ Իր նպատակն է՝ բարձր պահել Պրիւսէլի հայ ընտանիքի ընկերական ու մտաւորական մակարդակը, արծարծել անոր ազգասիրական զգացումները եւ ստեղծել միութեան եւ գործակցութեան սերտ կապ մը, քաջալերել ազգօգուտ եւ բարենպատակ ձեռնարկները՝ գաղութին բարոյական ու նիւթական օժանդակութիւնը ձեռք բերելով, եւ կազմակերպել գրական ու գեղարուեստական հանդէսներ, գաղութին ազգային եւ ընկերական կեանքը ոգեւորելու եւ արդիւնաւորելու համար։

Իր հիմնարկութենէն ի վեր, Տիկնանց Միութիւնը ունեցած է հետեւեալ գործունէութիւնը.

— 1924ին, Որբերու Օրուան առթիւ կատարած նուիրահաւաքութեան արդիւնքը եղած է 18.935 ֆրանք։

— 1924 Դեկտեմբեր 31ին գաղութիս երկսեռ մանուկներուն համար սարքած է ծառահանդէս եւ նուիրաբաշխութիւն։

— 1925ին Փետրուարի մէջ կազմակերպած է պարահանդէս մը, որուն հասոյթը 10.000 ֆր.՝ յատկացուած է հայ գաղթականներու Հայաստան փոխադրութեան ծախքերուն։

1925 Դեկտ. 7ին, որբերու նուիրահաւաքութեան արդիւնքը եղած է 10.625 ֆր.։ Նոյն տարուան վերջ՝ Ամանորի առթիւ, կրկին ցերեկոյթ ծառահանդէս և նուիրաբաշխութիւն երկսեռ մանուկներու։

— 1926ին Մարտ 20ին նուագահանդէս պարահանդէս, ի նպաստ Հայաստանի անպատսպար տղոց. հասոյթ 9000 ֆր.։ Միեւնոյն տարուան մէջ, Միութիւնը 1000 ֆր. տրամադրած է անգլուխ գաղթականներուն։

— Աթէնքի Կանանց յանձնախումբին կողմէ ղրկուած որբերու եւ այրիներու ձեռագործներուն վաճառման արդիւնքը եղած է մօտաւորապէս 3300 ֆրանք։

— 1927 փետր. 12ին, պարահանդէս, որ Որբերու օրուան հանգամանքութեան նպատակն ալ իր հետ կը միացնէր։ Սոյն պարահանդէսն ալ ունեցաւ փայլուն յաջողութիւն եւ տուաւ 17173 ֆր ի հասոյթ մը։

Առկէ զատ, Միութիւնը տեղւոյս գաղթական տղոց հայթայթած է զգեստեղէնի եւ ճերմակեղէնի վերաբերեալ զանազան նիւթեր։

Ինչպէս կը տեսնուի, Պրիւսէլի Հայ Տիկնանց Միութիւնը, բաղդատաբար կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ, ունեցած է գովելի գործունէութիւն մը, շնորհիւ իր անձնուէր ու ժրաջան անդամուհիներուն թափած ջանքերուն։

Ցաւալի է դիտել թէ, վերջերս Միութեան մէջ սկսած է ծայր տալ թուլութիւն մը, ինչ որ կը վերագրուի Միութեան անդամուհիներէ ոմանց անտարբերութեան։

Նկատի առնելով Տիկնանց Միութեան գերազանցապէս ազգօգուտ հանգամանքը, իր լաւծման պատասխանատուութիւնը անշուշտ մեծ ցաւ պիտի պատճառէր ամէն որոտցաւ հայրենակիցի, եւ զգալի պակաս մը պիտի թողուր գաղութիս մէջ։

Ներկայ պայմաններուն մէջ, Տիկնանց Միութեան գոյութիւնը Պրիւսէլի մէջ, ուրիշ ատեններէ աւելի կարեւոր է եւ օգտակար, նկատի առնելով որ Պելժիքայ հայ գաղութը վերջին տարիներու ընթացքին զգալի կերպով ընդարձակուած է և այսօր կը համրէ բաւական թիւով գաղթական կիներ ու աղաքներ, որոնք ամէն տեսակէտով արժանի են բարոյական ու նիւթական օժանդակութեան։

Պրիւսէլ Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

ՁԵՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՍԷՆ ՇԱՄՕՆԻ ՄԷՋ

ՍԷՆ ՇԱՄՕՆ, 3 Հոկտ.— Հոս ալ մեծ շուքով տօնուեցաւ «Դաշնակցութեան Օրը», Շարաժ ֆըրիկօին, Սալ տէ քօնֆէրանսի մէջ։

Սէն Շամօնի հայ գաղութը փութացած էր իր ներկայութեամբ յարգելու տօնը։ Բեմը զարդարուած էր հերոսներու նկարներով ու եռագոյն դրօշակներով։

Հանդէսը բացուեցաւ «Մշակ Բանուոր»ով։ Նախագահ ընկ. Արամ Միքայէլեան քանի մը խօսքով բացատրեց տօնին նշանակութիւնը

Քանի մը արտասանութիւններէ եւ երգերէ վերջ, խօսք առաւ ընկ. Ա. Մարտիրոսեան։ Պարզեց թէ ինչպէս ծնունդ առաւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը եւ վեր հանեց անոր գործունէութիւնը։ «Դաշնակցութիւնն էր որ 1918 Մայիս 28ին իրականացուց պայքարող ժողովուրդի մը մեծագոյն երազը՝ Հայաստանի անկախութիւնը։ Դաշնակցութիւնն է որ կազմակերպած է Հերոսական կռիւները»։

Բանախօսը վերջացուց իր խօսքերը, յորդորելով արժանաւոր յաջորդներ դառնալ Դաշնակցութեան զէնքի ու մոքի ռահվիրաներուն եւ իրականացնել միացեալ եւ անկախ Հայրենիքի գաղափարը։

Հանդէսը փակուեցաւ ուշ ատեն։ Ներկաները մեկնեցան գոհ տպաւորութեամբ, եւ ազդուած ազատաշունչ խօսքերէն։

Մալաթիացի

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ.Մ.Ը.Մ.Ի Ա. ԽՈՒՄԲԸ ՊԱՐՏՈՒԱԾ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի Յուէթպօլի Ա. խումբը Տէօնքէրքի մէջ մրցում մը ունեցաւ տեղական խումբին դէմ։

Քաղաքին ամէն կողմը յայտարարութիւններ կը տեսնուէին օրուան մրցման շուրջ։ Տեղական թերթերը վեր հանած էին հայ խումբին արժանիքն ու յաջողութիւնները եւ կը հրաւիրէին ժողովուրդը անյապաղ ներկայ ըլլալ մրցման։ Հայ խումբը ժամը ճիշտ 3ին դաշտ ելաւ մօտ 3000 հանդիսատեսներու ներկայութեան։ Յետոյ ֆրանսականը։ Ա. կիսախաղին մեր յառաջապահները անմիջապէս գնդակին տիրանալով առաջին վայրկեանին իսկ պիտի յաջողէին նշանակէտ մը շահիլ, եթէ անոնց բերդապահը չըլլար։ Անկէց վերջն էր որ ֆրանսացի յառաջապահները արագ վայրէջքով մը ըրին Ա. նշանակէտը, քիչ վերջ երկրորդ եւ երրորդ մը։ Բ. կիսախաղին երեք նշանակէտեր եւս շահեցան ֆրանսացիները եւ խաղը վերջացաւ մեր ջախջախիչ պարտութեամբը, Օի դէմ 6 նշանակէտով։

Շատ զարմանալի կը գտնենք այս արդիւնքը։ Մեր կարծիքով, հետեւեալ պատճառները կան այս պարտութեան մէջ.— Նախ Ֆրանսացիները երբ Ա. նշանակէտը շահեցան, մերինները փոխանակ աւելի արագացնելու խաղը, կարծես վհատեցան։ Ֆրանսացիները երկրորդ նշանակէտը շահիլէ վերջ, կոբովի վճռականութեամբ շարունակեցին խաղը եւ ապահովեցին յաղթանակը։ Ուրիշ պատճառ մըն էր մէկ կողմէն հովը, միւս կողմէ երկու կարեւոր խաղացողներու բացակայութիւնը։ Ֆրանսացիները կը գերազանցէին իրենց տոկունութեամբը եւ զօրաւոր հարուածներով։ Մերինները թէեւ ունէին փասերու նուրբ խաղարկութիւն, բայց չկրցան գործադրել։ Խաղի ընթացքին Աշոտ եւ Սարգիս վիրաւորուելով չկրցան պէտք եղած խաղարկութիւնը ունենալ, իսկ Ռուբէն եւս նախորդ Կիրակիի գլխի ցաւէն տկարացած էր։ Ցաւելով հանդերձ այս պարտութեան համար կը յուսանք թէ յառաջիկայ Կիրակի ճիշտ կազմով սոյն պարտութիւնը պիտի փոխարինեն լաւ յաղթանակով մը։

Կիրակի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. խումբը հրաւիրուած է Շէրպուրկ մրցելու համար տեղական խումբին դէմ։

Գ. Գասապեան

ԹԷՆԻՍ

ԱՍԼԱՆԿԻՒԼ
ՅԱՂԹԵՑ ԵՒ ՅԱՂԹՈՒԵՑԱՒ

Racing Club de France՝ ամէն աշնան կը կազմակերպէ թէնիսի մեծ Թուռնուա մը որուն կը մասնակցին Ֆրանսայի լաւագոյն խաղացողները։ Այս Թուռնուան Փարիզի ամենակարեւոր մրցումներէն մէկն է որ կը խաղացուի Մարսէլ Փորէ բաժակին համար։

Ասլանկիւլ, հայ թէնիսմէնը որ Հունգարիա կը գտնուէր, վերադառնալէն անմիջապէս վերջ, արձանագրուեցաւ այս մրցման։ Առանձին այրերու մրցման մէջ հասաւ մինչեւ «քառ տը ֆինալը» յաղթելով Meunierի և Gouttenoireի։ Քառ տը ֆինալին մրցեցաւ ֆրանսացի նշանաւոր խաղացող միեւնոյն ատեն աշխարհի հինգ լաւագոյն խաղացողներէն ֆրանսացի Cochetի դէմ, որմէ պարտուեցաւ։

Զոյգ այրերու մրցման մէջ Ասլանկիւլ ընկերակցութեամբ Լանտրիի հասաւ դարձեալ միեւնոյն տեղը եւ պարտուեցան Gouttenoire եղբայրներու զոյգէն։ Իսկ այր եւ կին զոյգերուն մէջ Ասլանկիւլ ընկերակցութեամբ Տիկին Mathieuի հասաւ մինչեւ ֆինալ, որու ընթացքին, յաղթեց Օր. Bourgeoise-Boussus զոյգին։

Այսպէսով հայ թէնիսմէնը այս կարեւոր մրցումներուն մէջ կրցաւ այր-կին զոյգերու վերջնեթեր մրցումը շահիլ։ Պէտք է ըսել որ Ասլանկիւլի ընկերացող Տիկինն ալ այժմու Ֆրանսայի լաւագոյն խաղացողն է։

Գ. Կարապետեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՅԻՄԱՐ ՈՐՍՈՐԴ.— Օրլէանէն ճեպընթաց մը ճամբայ ելաւ եւ Վիէրզոնի մօտ ընդարձակ դաշտերուն մէջէն սկսաւ սուրալ դէպի Փարիզ։ Որսորդ մը, որ երկաթուղիին մօտ, դաշտերուն վրայ էր, կրակեց որսալու համար, սակայն գնդակը մտաւ շոգեկառքէն ներս եւ վիրաւորեց երեք տղաք, աչքէն, գլխէն եւ ուսէն։

ԿՆՈՋ ՄԸ ՀԱՄԱՐ.— Սէն-Թիէթիէնի բանուորներէն, Լիւսիէն Օթար, դեռ չափազանց երիտասարդ, սիրահարուած էր կնոջ մը, զոր ձեռքէն խլեց Ալճերիացի մը։

Ամէն անգամ որ Ալճերիացին կը պտըտէր իր սիրականին հետ, արիւն կը ցատկէր Օթարի աչքէն։

Եւ առջի օր, ատրճանակը հանեց եւ երեք անգամ կրակեց Ալճերիացիին վրայ։ Երեք գնդակներն ալ մտան թոքերուն մէջ։ Ալճերիացին վայրկենական մեռաւ։

Օթար հանդարտ քայլերով գնաց բանտ։

ԳՈՂԻ ՊԱՑՄՈՒԹԻՒՆ — Լաֆէրթէ-սու-ժուարի մօտ, բլուրի մը վրայ, գեղեցիկ գղեակ մը կայ։ Գողերը աչք տնկած էին այդ հարուստ շէնքին։ Անծանօթ մը, որ գողերու խումբի մը կը պատկանէր, ամէն օր կը թափառէր գղեակին շուրջ, հարցաքննելով

ԹՐ. ԳԱՑԵԱՆԷ ՃԱՆԿԷՕԶԵԱՆ
ԵՒ
Պ. ՆԵՐՍԷՍ ԳԱՐՐԻԷԼԵԱՆ
ՆՇԱՆՈՒԱԾ

Ալֆօրվիլ 2 Հոկտ. 1927 Փարիզ

պզտիկները։ Աղջնակ մը պատմեց մօրը թէ անծանօթ մը կը հարցաքննէ զինք։ Շուտով լուր տրուեցաւ գղեակին բնակիչներուն, որոնք տեղեկացուցին ոստիկանութեան։ Երբ մթնեց, քանի մը ոստիկաններ եկան եւ պահուըտեցան գղեակին մէջ։ Կէս գիշերին գողերը եկան ինքնաշարժով։ Գողերը գղեակին բոլորը դառնալէ յետոյ, երբ ետեւի դրան մօտ հասած էին, ոստիկանները դուրս ելան, հետազօտութիւն մը կատարելու համար։ Հանգիպեցան շուքերու։

— Ձեռքերը վեր։

Դռներուն ետեւէն գողերը կրակեցին եւ երկուստեք հրացանաձգութիւն մը տեղի ունեցաւ։ Միայն ոստիկաններուն պարպած գնդակները հարիւր կ'անցնին։ Եւ սակայն ոչ ոք վիրաւորուեցաւ։ Գողերը իրենց զէնքերուն պաշտպանութեամբ կանխաւ որ նահանջ մը կատարեցին ծառերու ետեւէն։ Ու պարտէզին պատին վրայէն ցատկելով կորսուեցան։

Ինքնաշարժն ալ, կրակին ձայնը լսելով, քալեց ու անհետացաւ։

ԴԱՒԱՃԻՆ ՈՍՏԻԿԱՆԸ.— Ռումանացի պարող մը, Տաժոն, մէջի մէջի կը քնանար իր սենեակին մէջ, հէլւոէր փողոց։

Ցանկարծ դուռը ցնցուեցաւ։ Տաժոն բացաւ իր երազին

— Բաց դուռը, յանուն ոստիկանութեան։

դռւոները եւ դուրսն լաւ։

Ու Տաժոն բացաւ նախ սենեակին դուռը։

Մարդ մը, կոկիկ ու քաղաքավարի, ներկայացնելէ յետոյ ինքզինքը, իբրեւ դաղտնի ոստիկան, հրամայեց որ իր ադամանդները առնէ եւ միասին քալէ դէպի ոստիկանատուն։ Ուրովհետեւ այդ ադամանդները դաւոի տակ են եղեր։

Տաժոն, զարմացած, նոյնպէս վախցած, ցոյց տուաւ իր ադամանդները,— լանջակէ մատանի մը, 40.000 ֆր. արժէքով, ադամանդակեռ ժամացոյց մը, 8.000 ֆր. արժէքով։

Ու խելօքիկ մը կը քալէն դէպի ոստիկանատուն։

Հոն դաղտնի ոստիկանը դուռ մը կը մտնէ. Տաժոն կը սպասէ ու կը սպասէ։

Շատ կը ձանձրանայ։ Կը հարցնէ ու իրեն կը պատասխանուիթէ մարդը, որ երբեք գաղտնի ոստիկան չէր, դուռէն մտած էր, ուրիշ դուռէ մը դուրս ելած էր։

Ու սակայն ոստիկանութիւնը յաջողեցաւ ձերբակալել զայն։

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՔԱՐԱՍՕՖԻ ԱՆՑՈՒՑԱԾ

ՎՏԱՆԳԸ

Խօսքը Ցուպրովսքիի ուղղելով

— Լսեցի՞ր ըսածս. ըստ այնմ հարթէ, բայց մի՛ մոռնար թէ՝ այս երկուքին փոխարէն գլուխդ դրուի դրուած է։

— Լաւ, պետ։

Երկու վայրկեան յետոյ, երեք գերիները կը մեկնէին Աթէնա-Կորայա, ճերմակ կազմակերպութեան պայքարի խմբակներուն խորհրդաւոր ապաստանը։

Երբ անոնք անհետացան անտառին մէջ, Քարասօֆ, գլանիկ մը վառելով ըսաւ.

— Սիրելի բարեկամս, կրնանք այս օրը նշանակել ճերմակ քարով մը ո՛չ միայն Չեկայի գործերէն երկու հոգի փրկեցինք, այլ նաեւ,— եւ այս ատենց մեր կորմէ կորուստ,— անոր ամէնէն նշանաւոր ներկայացուցիչներէն երեք հոգի մեկ փճացնելու անկարող վիճակի մէջ դրինք։

— Առանց հաշուելու սրունք, պատասխանեց, ցոյց տալով տասնեւեօթը գիակները որ ինկած էին ճամբուն վրայ։

— Եւ ալ այդ մասին պիտի խօսէի թէեւ անոնք պարզ կամակատարներ են, այսինքն ամէնէն ստորին չեկիստներ, բայց անոնց մահը անհագին աղմուկ պիտի հանէ եւ պատճառ պիտի դառնայ որ շատ չանցած Չեկան կազմակերպէ փոխ-վրէժի առաքում մը, որուն գաղտնիքը լաւ գիտէք...

— Գիտե՛մ. բայց այն ատեն երբ Շլասէլպուրկի մէջ նշմարեն թէ Մարցլօֆ, Քրոֆցքի եւ Ցօպրուշէֆ չկան մեռածներուն մէջ, սարսափելի պիտի ըլլայ։

— Այո՛, մանաւանդ որ Թէոտորովիչը մէջտեղէն վերցնելուս հետեւանքով՝ Չեկայի կրած հարուածը պիտի կատղեցնէ զինքը։ Նոյնիսկ չեկիստներուն մէջ, ամէն օր, այդ խառնուածքով աւազակ մը չեն կրնար գտնել։

— Ուրեմն։

— Ուրեմն, լաւ, պիտի կազմակերպուինք որ լաւագոյն ընդունելութիւնը ընենք այդ պարոններուն։ Եւ ամէնէն առաջ, անոնց խուզարկութիւնը դիւրացնելու համար, միայն մենք ենք պատասխանատուն այն միջադէպերուն, որոնք անշուշտ իրենց համար պատուաբեր չեն։

— Ի՞նչ. բայց խենթութիւն է։

— Կը նախընտրէ՞ք ուրեմն որ, փոխ-վրէժի պատրուակին տակ, շրջակայքի գիւղացիները ջարդեն։

— Ո՛չ, բայց...

— Այն ատեն, ձգեցէք որ գիտցածիս պէս ընեմ. պիտի տեսնէք որ ի վերջոյ, եթէ կայ մէկը որ այս գործէն յաղթական դուրս պիտի ելլէ, ոչ ես եմ, ոչ ալ դուք։

Իր տետրակը առնելով, թերթ մը փրցուց անկէ, որուն վրայ գրեց.

«Պայքարի ճերմակ կազմակերպութեան պետը՝ բոլորին

Իրենց չվերաբերող գործերու խառնուած ըլլալնուն համար, 17 չեկիստներ մահուան պատիժի ենթարկուեցան եւ երեք ուրիշ չեկիստներ ալ, Մարցլօֆ, Քրոֆցքի եւ Ցօպրուշէֆ մեր ձեռքը ինկած են։

«Կ'ազդարարեմ ատ որ անկ է թէ՝ եթէ փոխ-վրէժի ամենաչնչին ձեռնարկներ ըլլան այն շրջանին մէջ, ուր մեր եւ չեկիստներուն միջեւ հանդիպումը տեղի ունեցաւ, վերոյիշեալ երեք անձերը, անմիջապէս սուրէ պիտի անցնին։

«Հասկցողին շատ բարեւ»։

Ուշադրութեամբ կարդաց այս ազդարարութիւնը, յետոյ, դիակներէն մէկուն մօտենալով, թուղթը գնդասեղի մը միջոցաւ անոր կուրծքին վրայ դրաւ, աչքի զարնող կերպով մը։

—- Ահա, ըսաւ, կարծեմ այս պիտի պաղեցնէ անոնց եռանդը։

— Եթէ աւելի չբորբոքէ։

— Պա՛հ. ամէն պարագայի մէջ, վտանգը նոյնն է հետեւաբար...

Խօսքը չաւարտեց.

Մեր կռնակէն թեթեւ աղմուկ մը լսուեցաւ. Քարասօֆ դարձաւ տեսնելու համար թէ ի՞նչ էր...

Ցէնքի հարուած մը մեկնեցաւ, եւ ես միջամտելու ատեն չունեցած, Քարասօֆ ինկաւ ոտքերուս տակ։

Չեկիստներէն մէկն էր որ թէեւ մեռած կարծեր էինք, բայց հակառակ ծանրօրէն վիրաւոր ըլլալուն, իշխանին վրայ կրակելու չափ ուժ գտած էր։

Զայրոյթէս եւ վիշտէս խենթեցած, ատրճանակի հարուածով մը վերջացուցի թշուառականին գործը։ Յետոյ, վազելով իշխանին քով, որ անկենդան կը հանգչէր հողին վրայ, ծնրադրեցի անոր քով, եւ ձեռքես եկած խնամքը սկսայ շռայլել։

Ինքզինքը յարգող պատերազմական թղթակից մը (եւ այս պարագային մէջ ուրիշ բան չէի) իր վրայ միշտ կը կրէ դարմանի առարկաներ, ինչ որ իրեն թոյլ կուտայ ընել առաջին դարմանումները։ Միշտ այս սովորութիւնս պահած էի. այս անգամ առաջին գործս եղաւ քննել վէրքը որ թէեւ բաւական խոր էր, բայց ո՛չ այնքան ծանր։

Թէեւ գնդակը կուրծքին կեբած էր, այսինքն սրտին եւ շնչառական գործարաններու ամէնէն վտանգաւոր շրջանակին մէջ, բայց պարզ քննութիւնով մը ապահովուեցայ թէ իշխանը գիւրաւ պիտի փրկուէր։

(Շար.)

Թարգմ.՝ Մ. ԵՐԻՑԱՆ

ցուի։ Ծովեզերեայ շրջանի ոստիկանութեան վրայ եւս կարեւոր յաւելումներ եղան։ Երեք նոր քննիչներ նշանակուեցան Մանթոնի համար, ուրիշ երկու հոգի Ֆոնթանի համար եւլն.։

Այս զգուշութիւնները ձեռք կ'առնուին մասնաւորաբար Իտալացիներուն համար, որոնց մէջ մեծ թիւ մը կը կազմեն համայնավարները։ Աշխի օր մօտ 20 գաղտնի ոստիկաններ Նիսի, Անթիպի եւ Վալօրիսի մէջ խուզարկութիւններ կատարելով, ձերբակալեցին ինը կասկածելիներ, որոնք անմիջապէս պիտի վտարուէին։

Թերթ մը կը գրէ թէ Գօթ տ'Ազիւրի բնակիչներուն 100էն 20ը օտարականներ են։

Ռաքովսքիի պարագան

Մոսկուայի գործակալութիւնը հաղորդած էր թէ Չիչէրին Սեպտեմբեր 21էն ի վեր չէր տեսած Մոսկուայի ֆրանսական դեսպան Հէրպէթը։ Արտաքին նախարարութենէն կիսապաշտօն ցեկոյց մը կ'ըսէ թէ Հէրպէթ Հոկտեմբեր 2ին տեսած է ոչ թէ Չիչէրինը, այլ փոխ-գործավար Լիթվինօֆը։ Ֆրանսական դեսպանը հրահանգ ստացաւ երէկ իսկ անձամբ ներկայանալ Չիչէրինի եւ յայտնել թէ Ռաքովսքիի ներկայութիւնը բաղձալի չէ Փարիզի մէջ։

Մահափորձ մը Լենինկրատի մէջ

Վարշաւայի ճամբով Լէնինկրատէն առնուած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ յիշեալ քաղաքի զինուորական գործավար Սերկէյէֆ սպաննուած է անծանօթներու կողմէ։

Կէփէուն այս առթիւ բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարեց։

Սպանիոյ թագաւորը պիտի սպաննէին

Սպանիայէն առջի օր ֆրանս. սահմանագլուխը հասած ճամբորդներ կը հաղորդեն որ Սեպտ. 30ին գիշերը Մատրիտի մէջ երեւան հանուած է մեծ եւ կարեւոր դաւադրութիւն մը։ Դաւադիրները նպատակ ունէին սպաննել Ալֆոնս ԺԳ. թագաւորը, թագուհին, վարչապետ Փրիմօ տը Ռիվէրան, տապալել ներկայ կառավարութիւնը եւ հանրապետական վարչաձեւ հաստատել։

Կառավարութիւնը տեղեկութիւն առած ըլլալով, խռովութիւնները սկսելէն քանի մը ժամ առաջ ձերբակալեց բոլոր պարագլուխները։ Մինչեւ այժմ բանտ նետուած են 300 հոգի. ուրիշ ձերբակալութիւններ ալ կը կատարուին, մասնաւորապէս Պարսելոնայի մէջ։ Դաւադրութեան վարիչներն էին «Լիպէրթատ» հակակառավարական թերթին խմբագիրը Լէզամա, նախկ. երեսփոխան Պարրիոպէրօ, քանի մը սպաներ եւ 14 յայտնի անիշխանականներ։

Պատրաստուած ծրագրին համաձայն, թագաւորն ու թագուհին ռումբերով պիտի սպաննուէին Հոկտ. 1ի առաւօտուն, ծովեզերքէն բաց կառքով Մատրիտ վերադարձած ատեն։ Ոստիկանութիւնը ժամանակին գրաւեց անիշխանականներու ռումբերը,և թագաւորն ու թագուհին խիստ հսկողութեան տակ արքայական պալատ տարուեցան։ Եթէ այս մահափորձը չյաջողէր, դաւադիրները երկրորդ փորձ մըն ալ պիտի ընէին Ալճեզիրասի մէջ։

∴ Ալֆոնս թագաւորն ու Վիքթօրիա թագուհին Ափրիկէ հասաւ, Թանճէրի շրջանին մէջ պտոյտ մը ընելու համար։ Զինուորականները, Թանճէրի սուլթանը եւ դիւանագիտական մարմինը ընդառաջ գացին։ Թագուհին դրօշակ մը նուիրեց օտար Լեգէոնին եւ խանդավառ ճառ մը խօսեցաւ։ Ետոյ թագաւորը հանդիսաւորապէս պատուանշաններ կախեց Զօր. Սանճուրիօի եւ ուրիշ սպաներու կուրծքին։ Արաբ ցեղապետները ճոխ նուէրներ տուին, 10 արաբական ձի՝ թագաւորին համար եւ ադամանդազարդ սիրուն պսակ մը թագուհիին համար։

ԳՐԻԳՈՐ ՃԱՆՊԱԶԵԱՆ ԱՐԿԱԾԻ ԶՈՀ

Շաբաթ գիշեր Փարիզի ծայրամասի պանդոկներէն մէկուն մէջ ատրճանակով խողխողուած ատեն մեռած էր Գրիգոր Ճանպազեան։ Այս առթիւ մեր մասնաւոր քննութիւններով քաղեցինք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Գրիգոր Ճանպազեան բնիկ Խարբերդցի է, ծնած 1884ին, որ Ամերիկա մեկնած էր մօտ 15 տարի առաջ եւ հոն իբրեւ բանուոր կ'աշխատէր։ Վերջերս Մարսիլիա եկած էր ամուսնանալու համար եւ Մայիս 31ին Մարսիլիոյ Քաղաքապետարանին մէջ քաղաքային ամուսնութիւն կնքած է Այնթապցի որբուհիի մը՝ Օր. Ովսաննա Մըխճեանի հետ։ Ինչպէս գրեցինք, Գրիգոր այդ թուականէն վերջ չուզելով կենակցիլ իր կնոջ հետ, իբրեւ հոմանուհի առած էր իր հօրեղբօր աղջիկը՝ Օր. Նոյեմի Ճանպազեանը, որ այժմ իբրեւ կասկածելի վար դրուած է եւ քանի մը օր առաջ Մէզօն-Պլանշի ոստիկանատունէն փոխադրուած է կիներու բանտը եւ հարցաքննիչ դատաւորին տրամադրութեան տակ կը գտնուի։

Ամիս մը առաջ, Գրիգոր, Ովսաննա եւ Նոյեմի Փարիզ կուգան։ Հոս Գրիգոր փաստաբանի մը դիմելով ամուսնալուծման դատ կը բանայ Ովսաննայի դէմ։ Սակայն Գրիգոր, Ովսաննա եւ Նոյեմի միշտ նոյն սենեակին մէջ կը բնակէին։ Միւս կողմէ Ամերիկա մեկնելու համար տոմսակ կ'առնէ. սակայն ամուսնալուծումը ուշանալով, տոմսակին պայմանաժամը յետաձգել կուտայ երկու անգամ՝ Սեպտ. 6ին եւ 24ին եւ իրաւունք կը ստանայ մինչեւ մէկ տարի նոյն տոմսակով ճամբորդելու։

Հոկտ. 1ին Շաբաթ իրիկուան ժամը 7ին, Գրիգոր, Ովսաննա եւ Նոյեմի կը գտնուէին իրենց ազգական Խարբերդցի Սարգիս Ճանիկեանի սենեակը եւ անուշեղէն կ'ուտէին։ Վերջանալուն, Գրիգոր գրպանէն ատրճանակ մը կը հանէ եւ կը սկսի հետը խաղալ։ Ներկաները կը զգուշացնեն զինքը. բայց Գրիգոր մտիկ չըներ, ու քիչ վերջ արկածով պայթած գնդակէ մը կը մեռնի։

Նախապէս ոստիկանութիւնը այնպէս տեղեկացած էր թէ արկածի պահուն միայն Օր. Նոյեմին ներկայ էր եւ անոր խօսքերուն մէջ կարգ մը հակասութիւններ գտնելով վար դրած էր զայն։

Կը տեղեկանանք թէ Ովսաննա Մըխճեան եւ Սարգիս Ճանպազեան Չորեքշաբթի օր ընդհանուր դատախազութեան ուղղուած նամակով մը յայտնած են թէ Օր. Նոյեմին անմեղ է եւ թէ իրենք ալ դէպքին վայրը գտնուած ըլլալով, պատրաստ են պէտք եղած լուսաբանութիւնները տալու։

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ» ԿՐԱՍԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, մասնակցութեամբ Քանի ենթակոմիտէին։ Արտասանութիւն, ազգային երգեր, հայկական պարեր, դաշտային խնճոյք, եւայլն։ Շրջակայէն փափաքողները կրնան գալ, Կիրակի մինչեւ ժամը 12 իրենց կը սպասուի կայարանը։

ՅԱՐԴԳՈՂԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԱՇՈՒՂ ՍԱՅԵԱԹ-ՆՈՎԱՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ
վաղը Շաբաթ գիշեր, Սալ տը Ժէօկրաֆիի մէջ 184 Bld. St. Germain

Պ. ԱԻ. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ
Կը ներկայացնէ Աշուղին կեանքն ու արուեստը
Երգ եւ արտասանութիւն Աշուղին գործերէն
Գ. ԱԶՆԱՒՈՐԵԱՆ Թառի վրայ կ'երգէ
Օտար արուեստագիտուհիի մը, ՕՐ. ՎԷՐԱՅԻ կողմէ փլասթիք պար
ՄՈՒՏՔ 3 ԵՒ 5 ՖՐԱՆՔ
Տոմսերը «Յառաջ»ի խմբագրութեան մէջ եւ նոյն գիշերը կիշէէն
Ասով կը վերջացուի «Յարդգող»ի Հինգշաբթիներուն շարքը

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄԵԾ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

կազմակերպուած Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Ռամկավար-Ազատական, Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութեան, Մալաթիոյ կրթասիրաց մասնաճիւղի եւ Տարօն-Տուրուբերան Հայրենակց. միութեան կողմէ։

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Սալ տէ Քօնֆէրանսի մէջ։

Պիտի բանախօսեն՝ Վ. ՔՐՄՈՅԵԱՆ եւ ուրիշներ, արտասանութիւններ եւ երգեր։

Հանդէսէն վերջ Ֆրանսական ֆանֆառով այցելութիւն Անծանօթ Զինուորին գերեզմանին վրայ, ուր ծաղկեպսակներ պիտի դրուին ու յարգանքի խօսքեր պիտի ըլլան հայ ազատագրութեան համար ինկած բիւրաւոր նահատակներու յիշատակին։

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՕՐԸ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

(ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ)
կազմակերպուած Գաղթային Միութեան կողմէ
մեծ հանդէս երեկոյթ, վաղը Շբ. իրիկուն ժ. 9էն մինչեւ առտու
Kustlerhaus am Potzdamerplatz — Մուտք մէկ մարք

ԿՈՍՏԱՆԵԱՆԻ ՀՐԱԺԵՇՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

9 Հոկտեմբեր կիրակի երեկոյ ժամը 8.15ին
The Century Theatre, Archer Street, Westbourne Grove, W.11

ՕԹԵԼԼՕ
կը մասնակցին Տիկ.ներ Մամիկոնեան, Կոստանեան եւ տեղական ուժեր

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

վաղը Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, Cinéma Սէն-Լուիի մէջ
Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջանային Կոմիտէի եւ ղեկավարութեամբ՝ դերասան ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԵԱՆԻ,
պիտի ներկայացուի «ՆԱՄՈՒՍ» ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷԻ
Տրամ 4 արար)
ՏՈՄՍԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐ.— Աթոռ 7, Ա. 5, Բ. 3 ֆրանք

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՏՐԱՄ-ՕՓԵՐԷԹԱՅԻՆ ԽՈՒՄԲԸ

Ղեկավարութեամբ Յ. ՂԱԶԱՐԵԱՆԻ
Մասնակցութեամբ՝ Տիկ. Սիրուշի, Օր. Կոստանեանի եւ Ս. Ազարեանի
Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10էն՝ Կարտանի մէջ
կը ներկայացնէ՝ ՈՒՇ-ԼԻՆԻ-ՆՈՒՇ-ԼԻՆԻ
Իսկ իրիկուն Կիրակի ժամը 8.30ին Մարսիլիոյ մէջ
ԱՇՈՒՂ-ՂԱՐԻԲ

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅ ՏՐԱՄԱԹԻՔ ՍՏՈՒՏԻԱՆ

Ղեկավարութեամբ՝ դերասան Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ
վաղը՝ Շբ. գիշեր ժամը 9ին, Bon Theâtreի մէջ, 84 Rue Chape
Կը բեմադրէ՝ տաղանդաւոր հայ գրագէտ՝ Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի
ԱՐՑՈՒՆՔԻ ՀՈՎԻՏԸ
տոմսերու գիները՝ 10, 7 եւ 5 ֆրանք

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. «Եռագոյն» խումբի ժողովը՝ վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, 154 ավընիւ տ'Արժանթէօյ, Անիէռի նոր հաւաքատեղին։ Ներկայանալ անդամատետրներով։ Օրակարգ՝ նոր ընտրութիւն, հաշուետուութիւն և զանազան հարցեր։

Հ. Յ. Դ. Ազատամարտի Սերունդ խումբի [illegible] ժողովը վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, 19 Rue St. Sulpice, կը գլխաւորէ ընկ. Հայկազուն։ Ընկերներու ներկայութիւնը կարեւոր է։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Պատանեկան միութեան ընկերական ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Գրադարան ընթերցասրահին մէջ։ Ներկաներու թիւը օրինաւոր պիտի նկատուի։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Քրիս» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ առաջ ժամը 9ին, 63 Րիւ տը լա Րէփիւպլիքի սրահը։

Հ. Մ. Ը. Մ. Շավիլ-Վիռօֆլէ մասնաճիւղի խորհրդակցական ժողովը վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Café de l'Avenirի սրահին մէջ (Pointe de Chaville). կը խնդրուի բոլոր գործօն եւ համակիր անդամներէն ներկայ ըլլալ։

ՀԱՃԸՆՑԻՆԵՐՈՒՆ.— Փարիզ եւ շրջակայքը բնակող բոլոր Հաճընցիները կը հրաւիրուին այս կիրակի ժամը 3ին, Ճաշարան Ֆլօրիա, մասնաւոր խորհրդակցութեան համար։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ամասիոյ Հայրենակ. երկսեռ միութեան ընդհ. ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, 63 Րիւ տը լա Րէփիւպլիքի վերնայարկը։ Կը հրաւիրուին բոլոր անդամ-անդամուհիները եւ վերջին անգամ ըլլալով ոչ անդամ Ամասիացիները։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն կը նկատուի։

Զ. Ո. Մ. Պէլֆորի ընդհ. ժողովը վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 6ին, Գ. Բիւզանդ Քէչիճեանին սենեակը, Վէլվիլ։

ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔԻ Հայրենակցական միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, 10 Rue Rampalի ճաշարանը։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ԱՄՈՒՍՆԱՑԱՒ

Թօնպ, Ա. Յ.— 50 ֆրանք։
Պէլֆօր, Ֆ. Շ.— 48։
Մարսէյլ, Ս. Ա.— 30։
Սէվրան, Խ. Տ.— 35։
Սելանիկ, Գործ.— 155։
Մարսէյլ, Գ. Ա.— 35։
Մարսէյլ, Գործ.— 581.40։
Բիրէա, Բարթիկ.— 125։
Գռինոպլ, Ե. Կ.— 35։ Սկսանք ղրկել։
Լասէյն սիւր Մէր, Ի. Գ.— 35։
Պէլֆօր, Յ. Ո.— 35։ Սկսանք ղրկել։
Փարիզ, Ս. Ս.— 35։
Վիէն, Գործ.— 330 ֆր.։

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

ԱՐՄԷՆ ՀԱՅԿՈՒՆԻԻ
"ՉԱՐԼՍԹՕՆ"
ԿԱՄ
ՍԱՄԱԹԻԱՅԻ ԱԲԻԿ ԱՂԱ
Խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ
ԾԻԾԱՂ-ԾԻԾԱՂ-ԾԻԾԱՂ
ԳԻՆ՝ 1.50 ՖՐԱՆՔ

Դիմել նամակով՝ Vabram Sévouni, 5 Av. Quihou St. Mande (Seine), ինչպէս նաեւ բոլոր գրավաճառներուն եւ թերթերու գործակալներուն։ Կը ղրկուի մէկուկէս ֆրանքի գրոշմաթուղթի փոխարէն։

ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Եթէ կ'ուզէք մաքուր եւ անապակ Փայլամեան քաշքավալ պանիր ունենալ, դիմեցէք ուղղակի
Հայթայթիչ Պ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԳԱՐԱՄԱՆԵԱՆին մթերատունը
Մարսէյլ, 17 րիւ տ'Իթալի, Թելէֆօն 74.72

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ՝ ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ "ԳԻՒՂԱՇԽԱՐՀ"Ը

Պատմական եւ ազգագրական ուսումնասիրութիւն Սեբաստիոյ եւ Ալիսի վերի հովտի գիւղախումբերու մասին
Անհրաժեշտ մասնաւորապէս Սեբաստահայերուն
Գին՝ Ֆրանսա և գաղութները 26 ֆրանք, արտասահման ... ֆրանք, բացի Ամերիկայէն։ Փոստի ծախք չառնուիր։
Դիմել՝ ՅԱՌԱՋի խմբագրատունը՝ L. KÉVONIANի

Դերձակ ԼԵՒՈՆ ՊԻԼԷՃԻԿՃԵԱՆ

կը ծանուցանէ իր յաճախորդներուն թէ իր նախկին ... դէն փոխադրուած է
57 RUE CLIGNANCOURT, Métro: Château Rouge կամ Bar...
Ձեր ձմեռուան հագուստը ապսպրելէ առաջ, անգամ մը դիմեցէք իրեն, ետքէն չզղջալու համար։
Ձեւի անսխալ շիքութիւն.— Վերջին նորաձեւութիւն.— ...քուր կար.— Տոկուն կերպասներ.— Վճարումի դիւրութիւններ
ԱՅՍ ԲՈԼՈՐԻՆ ՀԵՏ ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96...
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը բուժուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3-5 ... Կոկորդի եւ ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ... 1—3. ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9-12

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
126, Rue du Faubourg St. Denis
Metro: Gare de l'Est — Téléphone: Nord 84.04
Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր ...

ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԷՔ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱՑԻ ԴԱՌՆԱԼ

քիչ վարձատրութեամբ եւ արագ կերպով
դիմեցէք Վ. ԵԱՐՃԱՆԵԱՆի
Իրաւագիտական գրասենեակը անձամբ եւ կամ նամակով
5, Rue Cardinal Mercier, Paris (9e)

ԲՈԼՈՐԻՆ, ԲՈԼՈՐԻՆ, ԲՈԼՈՐԻՆ
ՊՈԼՍՈՅ „ՀԱՅԿԱՇԷՆ" ԳՐԱՏՈՒՆ

ՈՐ ՈՒՆԻ ՍԵՓԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ
պատրաստ է ձեզի հայթայթելու ո՛ր եւ է գիրք ... գրադարանի կամ դպրոցի համար, դիւրամատչելի պայմաններով։
ՀԱՅԿԱՇԷՆն է հրատարակիչը Հ. Շանթի ԼՈՒՍԱՐԱՐ ընթերցարաններու շարքին, որ տարիներէ ի վեր իր մրցակիցը չունեցաւ հրապարակին վրայ։
Կ'ընդունուին ամէն տեսակ ապսպրանք։ Կարեւոր զեղչ մեծաքանակի համար
Հասցէ.— A. Missakian, Librairie Haïgachène, 9 Agop... Han, Tchakmakdjilar, Stamboul.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Յովհաննէս Գազէզեան Էնկիւրիցի, որդի Գրիգորի եւ Ֆիլոմենայի՝ կը փնտռէ իր երկու եղբայրները՝ Գալըօ եւ Յուզէֆ Գազէզեանները։ Գալըօն մինչեւ 1921 Զմիւռնիա կը գտնուէր, իսկ Յուզէֆը Էնկիւրի էր 1915ին։ Իմացնել՝ Jean Kazézianի, St. Lazare, Venise, (Italie).

— Կը փնտռուի Վան-Շահբաղցի Սեդրակ Աւտօեան, որ պատերազմէն առաջ Իտալիոյ Տրապոլի քաղաքը ըլլալ կը կարծուէր։

Դանիէլ Պօղոսեան Վան Մըխկնէր գիւղացի, որ 3 տարի առաջ Եգիպտոս Յակոբ Զարդարեանի ծխախոտի գործարանն էր։ Յիշեալներուն մասին գրել՝ Hagop Avdoyanի, Château le Candillargues par Lansargues (Hérault).

Առաջպազարցի Սուրէն Տալկըճեան որ Պալքանեան պատերազմին գերի բռնուելով հաստատուած է Ֆիլիպէ, իմացնել՝ Hovhanness Varteressianի, նոյն հասցէով։

Կը փնտռուի Սիվրիհիսարցի Օննիկ Պալեանը, որ Պոլիսէն Պուլկարիա մեկնած ըլլալ կը կարծուի 1923ին. լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել իր քրոջը՝ Թագուհի Պալեանի, հետեւեալ հասցէով՝ Ղազար Գրիգորեան, 10 Rue de la Grande Fontaine, Belfort, France.

ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԻԶՊԱՆՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Ալֆորվիլի Մանկապարտէզին համար, փորձ մանկապարտիզպանուհի մը պէտք կայ։ Պայմաններուն տեղեկանալու համար թեկնածուները դիմեն՝ Լ. Զարմիսեանի, 145 Rue Etienne Dolet, Alforville (Seine).

ՎԷՊԵՐՈՒՆ ԼԱՒԱԳՈՅՆԸ "ՍՐՏԻՆ ՁԱՅՆԸ"

Հրապարակ եկաւ ... գիրք թարգմանութեամբ՝ ... թարգմանիչ Յ. Քէչիճեան...
ՍՐՏԻՆ ՁԱՅՆը ... է ֆրանսական ... գնահատման։
Սէր, հոգիներու ... պայքար եւ հեշտագրգիռ ... փանք։
Փնտռել բոլոր գրավաճառներէն։ Կեդրոնատեղի՝ ... nessian, Rue Billour, 10 G... Turquie կամ Boite Postale Galata.

ՍԱԿԱՐԱՆ

6 Հոկտեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթերլին,	L. St
Տոլար,	Dollar
Մարք (ոսկի) 100	Mark
Թրքական Թղթ.	L. Tq
Թրք. ոսկի	... or
Մէճիտիէ	Medjidie
Լէվա 100 հատը	Léva
Տրախմի »	Drachme
Լիր »	Lire
Պելճ. ֆրանք »	Frc. Belge
Զուից. »	Frc. Suisse
Լէյ 100 հատը	Ley
Չերվոնեց	(10 Roubles or)

ԱՐԺԷԹՂԹԵՐ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.
» II	
» III	
Թիւրքիոյ Լոթ.	Lots ...

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDIT...
208bis, Rue Lafayette Paris
Le Gérant : H. TEURN...

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 298bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)
TÉLÉPHONE NORD 57-82
MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ [illegible]
ՖՐԱՆՍԱ [illegible]
ԱՆԳԼԻԱ [illegible]
ԵԳԻՊՏՈՍ [illegible]
ԻՏԱԼԻԱ [illegible]
ԱՄԵՐԻԿԱ [illegible]
ԵՒՐՈՊԱ 100 Ֆ. 200 Ֆ.

ՇԱԲԱԹ 8 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1927
8 OCTOBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 461
ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ
ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՅԹԸ»

Յուլիս Յին, խմբագրականով մը կ'առաջարկէինք տարին մէկ օր յատկացնել Հայկական Մշակոյթին, Թարգմանչաց տօնին առթիւ։

«Ի՞նչ անյաղթելի արգելքներ կան որ մենք անճրկեր ենք, Հայկական Մշակոյթի փառքը երգելու համար ամէն տեղ, եւ ամէն տարի միեւնոյն օրը:

«Ի՞նչ Թանկագին պատեհութիւն՝ տարին գոնէ մէկ անգամ համախմբելու ամբողջ հայ ժողովուրդը, բայց մանաւանդ անոր մտաւորական, «ուսումնական» դասը, որ ամէնէն աւելի պառակտուած է»։

Այս առթիւ, իբրեւ ներշնչման աղբիւր, յիշեր էինք ոչ միայն Տառերու գիւտի 1500ամեակի խանդավառութիւնը Թուրքիոյ մէջ, այլ եւ օրինակը փախստական Ռուսահայերուն որոնք, անցեալ Յուլիս 12ին տօնեցին իրենց Մշակոյթի Օրը Փարիզի մէջ, եւ յետամնաց Պուլկարները, որոնք մեծավայելչութեամբ, Թագաւորէն մինչեւ ծաղկոցի աշակերտը, կը դղրդացնէին փողոցներն ու բեմերը, Կիւրղի եւ Մեթոտի տօնին առթիւ իրենց Սահակ-Մեսրոպը։

Մեր թելադրութիւնը ոգեւորութեամբ ընդունուեցաւ, բայց ոչ մէկ գործնական ձեռնարկ։ Եւ միայն Պերլինի փոքրաթիւ գաղութն է, որ ահա կ'առնէ առաջին քայլը, այսօր իսկ, 8 Հոկտեմբեր, կազմակերպելով հանդէս մը, Թարգմանչաց Տօնին առթիւ։

Մինչեւ հիմա, միայն Ատրպատականի մէջ է որ ամէն տարի կանոնաւորապէս կը տօնեն Սահակ-Մեսրոպի կամ Թարգմանչաց յիշատակը։ Ուրիշ տեղեր — ինչպէս ժամանակին Պոլիս — տօնակ մը կրօնական կամ դպրոցական սօն է համարուած, եւ պատահականութեան ձգուած, կամ պատարագով մը սահմանափակուած։

Մեր առաջարկը այն է որ, այդ նեղ պատեանէն հանուի տարեդարձը, եւ դառնայ ամբողջ Հայկական Մշակոյթին յատկացուած Օր մը, պարտաւորիչ եւ ժողովրդական, ինչպէս, օրինակ, Զատիկը, որ երբեք չի մոռցուիր, կամ Մայիս 28ը, որ կը տօնուի 1918էն ի վեր։

Ո՞վ պիտի կրնար առարկել այս տարրական պահանջին դէմ. Ընդհակառակն, բոլորս ալ պէտք է մեղադրենք իրար, որ մինչեւ հիմա չենք անդրադարձեր, որ չենք սորվեր յարգել մեր Մտքի ճիգը, սկսելով մատենագրական շրջանէն մինչեւ մեր օրերը։ Բարեբախտաբար, քաղաքական տեսակէտի հարց ալ չկայ որպէսզի վէճ ծագի, տօնելու-չտօնելու մասին։ Եթէ Երեւանը կ'ուզէ տէր ըլլալ, թող առաջարկէ իջնէ եւ հռչակէ տօնը, Հայկական Մշակոյթի Օրը, առանց ներկի տուփերը մէջտեղ հանելու. որովհետեւ առաջադրութիւնը շատ պարզ է և յստակ։ Իսկ եթէ չի հետաքրքրուիր — ինչպէս Ապրիլ 11)24ով — լաւ է որ շարունակէ իր մնածը ներկել, եւ մենք տէր դառնանք մեր իրաւունքին, ու մանաւանդ պարտականութեան։

Ուշ մնացինք այս տարի, ճիշդ է։ Բայց մտածենք 1928ի համար, գիտակցութեամբ եւ լրջութեամբ, որպէսզի պատմութիւնը չըսէ, թէ քանիերորդ դարուն աւելի քան 700,000 Հայեր կային լոյսի եւ քաղաքակրթութեան պողոտաներուն վրայ, բայց միայն Պերլինի քանի մը հարիւր հայրենակիցներն էին որ տօնեցին հայկական Մշակոյթի վաստակը, միւսերն իսկ լռեցնելով...

Մենք ծրագիր չենք առաջարկեր։ Ոչ ալ անուն՝ Նախաձեռնութեան մասին։ Թող այդ մանրամասնութիւնները ճշդեն բոլոր անոնք որ, կը սիրեն պարծենալ իբրեւ ազգային վաստակաւոր։ Թող անոնք ձեւակերպեն ամէն բան։ Միայն թէ, իւրացնեն գաղափարը, եւ շարժին, հրապարակ իջնեն ու ձեւակերպեն։ Մեր թերթին էջերը բաց են, թելադրութիւններու համար։

Որ եւ է ծրագիր կ'իրագործուի ձեռներէցութեամբ եւ աշխատանքով։

Մենք վստահ ենք որ եթէ Փարիզը ազդանշան տայ, եւ եթէ իրաւասու մարմին մը պաշտօնապէս հռչակէ տօնը, շուտով կը հետեւին միւս բոլոր գաղութները։ Դժուարը՝ առաջին քայլն է։

Ներելի՞ է անճրկիլ այսքան բնական պահանջի մը առջեւ, մանաւանդ երբ աւելի համեստ կայաններ մեզմէ առաջ անցած են։

Մեզի համար, Մշակոյթի Օրը միայն ձեւական հանգամանք չունի։

Տարուէ տարի տօնելով եւ ժողովրդականացնելով զայն, յիշելով մեր հին ու նոր փառքերը, ծրագիրներ յղանալով Հայկական Մշակոյթի զարգացման եւ կեդրոնացման համար, մենք նպաստած կ'ըլլանք մեր հաւաքական արժէքն ալ բարձրացնելու։ Յամր, բայց ապահով։

Նոր ճշմարտութիւն մը յայտնած չպիտի ըլլանք, շեշտելով թէ ժողովուրդի մը ամէնէն տեւական արժէքը իր Մտքի ճիգն է, եւ վա՜յ անոնց որ չեն գիտեր յարգել զայն ու մտածել անոր զարգացման մասին։

Տօներ շատ ունինք։ Եւ ո՜րքան խաժամուժ հանդէսներ։ Իսկ այս մէկ օրը՝ կ'ուզենք փակել կարճ-երկար աղօթքով մը եւ երկու մոմով։

Կը նշանակէ թէ՝ Սանուց Միութեան մը տարեդարձին չափ ալ արժէք չունի մեր Մտքի ճրագը...։

Շ.

ՄԱՆԻՍԱԼԵԱՆ ՏԱՆ ՁԱԽՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ
ՅՈՒԶՄԱՆ ԿԸ ՄԱՏՆԷ
ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ՏՆՏԵՍ. ԵՒ ԱՌԵՒՏՐ. ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐԸ

(Մեր մասնաւոր Թղթակցէն)

ՊՈՒՔՐԷՇ, 1 Հոկտ.

Անշուշտ իմացաք թէ իր վճարումները դադրեցուց մայրաքաղաքիս ամէնէն հին, ամէնէն մեծ եւ ամէնէն պատուաւոր տուներէն մէկը, Մանիսալեան Եղբարց արմտիքի արտածման տունը։

Մանիսալեանները ըլլալով ոչ միայն Ռումանահայ գաղութին ամէնէն կարկառուն դէմքերը, այլ նաեւ մեծապէս համբաւուած Ռումանիոյ պետական եւ առեւտրական շրջանակներուն մէջ, անոնց պատահած ձախորդութիւնը յառաջ բերաւ մեծ յուզում մը։

Մանիսալեան Տունը այս երկրին մէջ կը գործէր 40 տարիներէ ի վեր, եւ իր պատուաւորութիւնը զինք նշանաւոր դարձուցած էր մանաւանդ արտասահմանի բոլոր հրապարակներուն վրայ։ Նախապէս չորս եղբայրներ էին տունը կազմողները։ Անոնցմէ երկուքը, Կարապետ եւ Գրիգոր, երեք տարի առաջ Փարիզի մօտերը զոհ գացին ինքնաշարժի արկածի մը։ Անկէ յետոյ գործին գլուխը մնաց Պ. Պ. Գէորգ եւ Արմենակ Մանիսալեան եղբայրներու ձեռքը։ Ասոնցմէ Պ. Արմենակ Մանիսալեան, որ ծանօթ է իր հանրային գործունէութեամբ, ըլլալով նախագահը Ռումանահայ Ազգ. Միութեան, Ռումանահայ Թեմական Գործ. Մարմնի, հիմնադիրը ռումանահայ որբանոցին, եւ միեւնոյն ատեն անդամ Ռումէն Առեւտր. Սենեակի, ռումէն առեւտրական Իրաւարար Ատեանի, բազմաթիւ դրամատուններու վարչական խորհուրդներուն, եւ նախկին նախագահ Արմտիքի Վաճառականներու Ընկերակցութեան, մօտ տարիէ մը ի վեր քաշուած էր տան ղեկավարութենէն, զոր այժմ կը վարէին Պ. Գէորգ Մանիսալեան եւ իր որդին՝ Օննիկ։

Ձախորդութիւնը յառաջ եկած է հետեւեալ պարագաներու տակ։— Մանիսալեան եղբարք, ինչպէս արմտիքի բոլոր վաճառականները, բաց չէք կը ծախէին, այսինքն ռումանական հրապարակի վրայ կը ծախէին արտասահմանի դրամատուններուն կողմէ վճարելի չէքեր, առանց այդ դրամատուններուն մէջ պահեստ ունենալու, միայն իրենց վայելած վարկին ուժով, եւ յետոյ այդ դրամատուններուն կ'ուղարկէին չէքերուն փոխարժէքը՝ իրենց գնած արմտիքը օտար հրապարակներու վրայ վաճառելէ ետք։ Վերջերս իրենց նիւթական նեղ մէկ վիճակը արձագանգ գտնելով օտար դրամատուններու մօտ՝ գիտումնաւոր եւ չափազանցուած եղանակով, յիշեալ դրամատունները մերժած էին վճարել իրենց վրայ քաշուած չէքերը։ Այդ չվճարուած չէքերուն մէջ կային նաեւ եօթը միլիոն լէյնոց չէք մը, տրուած Ելմտական Նախարարութեան, եւ տասը միլիոնի չէք մը՝ Պանքա Րոմանէասքայի։ Բոլոր այս կարգի չէքերուն գումարը 50 միլիոնի մօտ է, մինչդեռ պահ մը արտասահման հեռագրուած է թէ 500 միլիոնի բաց ունի Մանիսալեան Տունը։ Ռումանական Ազգային պանքան փրկելու համար յիշեալ տան պատիւը եւ առով Ռումանիոյ մէջ գործող հին առեւտրական հաստատութեան մը վարկը՝ Սեպտ. 24ին իրաւախոհութեան մը հրաւիրեց պահանջատէրերը։ Ելմտական նախարարութիւնը եւ Պանքա Րոմանէասքան անդրդուելի մնացին ու դիմեցին դատարան։ Ընդհ. դատախազութիւնը նոյն գիշերն իսկ ձերբակալման հրամանագիր հանեց Պ. Պ. Գէորգ եւ Օննիկ Մանիսալեաններու դէմ, ազատ ձգելով Պ. Արմենակ Մանիսալեանը՝ որ կապ ունեցած չէր չէքերու խնդրին հետ։ Ձերբակալման առիթ տուած է առեւտրական օրէնքին մէկ տրամադրութիւնը թէ որեւէ առեւտրական իրաւունք չունի չէք քաշելու դրամատան մը վրայ՝ ուր ինք համապատասխան պահեստ չէ ձգած։

ԽՄԲ.— Ուրիշ մանրամասնութիւններ վաղուան թիւով։

ՄԱՄՈՒԼ

ԿՈՄԿՈՒՍԻ ՆԵՐՔԻՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

«Յուսաբեր» 29 Սեպտ. վերլուծելով համայնավար կուսակցութեան մէջ ծագած սուր վէճը, կը նկատէ.

— «Իշխանութիւնը իր ափերուն մէջ առած քիթը ամէն ուղղութեամբ «լենինիզմը» կ'աղարտէ՝ միշտ նոյն իշխանութեան գլուխ մնալու փափաքով։

«Իսկ ընդդիմադիրները անոր առջեւ ամէն խոչընդոտ կը յարուցանեն, այդ նոյն իշխանութիւնը անոր ձեռքերէն խլելու երազով։

«Հուռ» է ռուսական ովկիանոսը եւ արտաքնապէս «խաղաղ» անոր նաւավարը՝ համայնավար կուսակցութիւնը։

«Սակայն ներքնապէս փոթորկուած են ասոնցմէ թէ՛ մէկը եւ թէ միւսը։

«Տասը տարի անցաւ Հոկտեմբերեան գաւազրութենէն ասդին եւ այս տասը տարիներու ընթացքին ռուս ժողովուրդը չհաշտուեցաւ պոլշեւիկեան բռնապետութեան տակ։ Տարիները, ընդհակառակն, խորացուցին ատելութեան զգացումը դէպի բռնաւորները, ընդմիշտ բաժնելով ժողովուրդը «իր» իշխանաւորէն։

«Նոյնը նաեւ կուսակցութեան հետ։

«Տարիներ անցան համայնավար կուսակցութեան ներսը սանձուած վէճերու վրայէն եւ այս տարիներու ընթացքին հակամարտութիւնները ոչ թէ մեղմացան, այլ, ընդհակառակն, խորարմատ ձեւով տարածուեցան Կոմկուսէն ներս՝ զայն վերածելով գաւազրութեանց տիպար որջի մը։

«Այս երկու ուղղութեամբ ալ անկէ ետքը պիտի զարգանան դէպքերը՝ նախապատրաստելով բռնակալ իշխանութեան անխուսափելի մահը։

«Խաբեբանե՛ր եւ չարամիտ զրպարտիչնե՛ր,—կը պոռան սթալինականները թրոցքիականներու երեսին։

«Խաբեբանե՛ր եւ խուժանավարնե՛ր,— կ'արձագանգեն թրոցքիականները սթալինականներու հասցէին.

«Խաբեբանե՛ր եւ դահիճնե՛ր,— կը ճչան ռուս երկրի բոլոր ժողովուրդները և՛ սթալինականներու և՛ թրոցքիականներու երեսին։»

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՊԱԼՔԱՆՆԵՐԸ ԿԸ ՅՈՒԶՈՒԻՆ

ՍԵՐՊ ԶՕՐԱՎԱՐ ՄԸ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

Մակեդոնացի յեղափոխականները լուրջ գործի նուիրուած են ատենէ մը ի վեր եւ շաբաթ չանցնիր որ նոր եղեռնափորձի մը լուրը չհասնի։ Կէվկէլիի երկաթուղին օդը հանելու ձեռնարկէն եւ Սելանիկի գաւազրութենէն վերջ, այս անգամ աւելի զգայացունց գործ մը կատարեցին, սպաննելով սերպ զօրավար Քովաչեւիչը, Շթիպի պահակազօրքին հրամանատարը։

Մահափորձը տեղի ունեցաւ Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 7ին, երբ զօրավարը իր բարեկամներուն այցելութենէ մը տուն կը դառնար։ Տունը կը գտնուի Ս. Նիքոլա եկեղեցիին մօտ, 200 մեդր երկայն մանուածապատ փողոցի մը մէջ։ Ահաբեկիչները 2 հոգի էին եւ արձակեցին միայն երեք գնդակ, որոնց մէկը հանդիպեցաւ զօրավարին գլխուն, երկուքը սիրտին։ Մահը վայրկենական եղաւ։ Մութէն օգտուելով, ահաբեկիչները յաջողեցան փախչիլ դէպի անտառ։ Զօրավար Քովաչեւիչի տան մօտ գտնուեցաւ նաեւ ռումբ մը, որուն պատրոյգը կ'այրէր։ Ռումբը պուլկարական տիպէ էր։ Սպաննիչները այդ ռումբը ձգած էին, իրենց փախուստը դիւրացնելու համար։

Ապահովութեան Տնօրէնը անմիջապէս դէպքին վայրը գնաց։ Ոստիկաններ սկսան հետապնդել զանոնք ամէն ուղղութեամբ։

Պատերազմական Նախարար Հաջիչ տեղեկութիւն ստացած է թէ Շթիպի իշխանութիւնները ձերբակալած են Թրոյքայի պատկանող մարդ մը, որ զօրավար Քովաչեւիչի ահաբեկիչներէն մէկն է։ Միւսը յաջողեցաւ սահմանը անցնիլ։

Այս սպանութիւնը մեծ յուզում առաջ բերաւ ամբողջ Սերպիոյ մէջ։ Զօրավարը ճանչցուած է իբրեւ լաւ հայրենասէր, որ մեծ համբաւ շահած էր 1903ի յեղափոխութեան ատեն։ Մեծ Պատերազմին ալ լաւ գործունէութիւն ունեցած է։

Գիշերը նախարարական խորհուրդը արտակարգ լիակատար նիստ մը գումարեց եւ զբաղեցաւ հարաւային Սերպիոյ մէջ պուլկար քոմիթաճիներու գործունէութեանց դէմ ձեռք առնուելիք միջոցներով։ Նիստէն յետոյ, արտաքին նախարարը յայտարարեց մամուլի ներկայացուցիչներուն թէ կառավարութիւնը որոշած է Պելկրատ փոխադրել զօրավարին մարմինը և պետական ծախքով հանդիսաւոր յուղարկաւորութիւն կատարել։

Թերթերը առաջնորդող յօդուածներ կը հրատարակեն՝ պահանջելով կառավարութենէն, որ խիստ միջոցներ ձեռք առնէ Պալքաններու մէջ խաղաղութիւնը պահպանելու համար։ Թերթ մը շատ առաջ կ'երթայ եւ կ'ամբաստանէ պուլկար կառավարութիւնը։ Սերպիա, կ'ըսէ, խաղաղասիրական քաղաքականութիւն կը վարէ, անոր փոխարէն Պուլկարիա կը մերժէ լուրջ միջոցներ ձեռք առնել։ Փաստեր կան որ այս ոճիրը ինչպէս նաեւ Կէվկէլիի եւ Գլիտուրայի մէջ կառավարական և զինուորական պաշտօնատարներու կեանքին դէմ մահափորձերը ծրագրուած են Մակեդոնական կազմակերպութեան պետ զօրավար Փրոթոկէրոֆի կողմէ։

Խիստ բողոքագիր մը պիտի ղրկուի Սօֆիայի կառավարութեան։

Սերպ կառավարութիւնը որոշեց պուլկարեւսերպ սահմանի պահակները ուժեղցնել եւ բոլոր պուլկարահպատակներու սերպ հողէն ներս մուտքը արգիլել։ Պիտի արտօնուին միայն Թրանզիթի ձեւով անցնող ճամբորդները։

ՔԻՒՐՏԵՐԸ ԴՐԴՈՂԸ ԱՆԳԼԻԱՆ Է?

Մոսկուայի պաշտօնաթերթ «Իզվեստիա» կը գրէ թէ թուրք-պարսիկ սահմանի Քիւրտերը զինողն ու գրգռողը Անգլիան է, որուն նպատակն է բախում առաջ բերել Թուրքիոյ և Պարսկաստանի միջեւ, վնասելու համար այս երկիրներու Խորհրդային Միութեան հետ ունեցած յարաբերութեանց։

∴ Նոր լուրերու համաձայն, երբ Էնկիւրիի մէջ իմացուեցաւ թէ թուրք սպաներ եւ զինուորներ գերի բռնուած են Պայազիտի պահակազօրքէն, Թէվֆիգ Րիւշտի պէյ բողոքեց Էնկիւրիի Պարսիկ գործակատարին։ Այս վերջինը չկրցաւ լրիւ բացատրութիւն տալ, որով Թուրքիա սպառնագիր մը ուղղեց Պարսկաստանի։

∴ Գրած էինք թէ կարգ մը պարսիկ պաշտօնատարներ ձերբակալուած են։ Հեռագրի մը համաձայն, այդ մարդիկը ամբաստանուած են թէ զինուորական պաշտպանութեան գաղտնիքներ գողնալով, ծախեր են Թուրքիոյ։

«Էտիրնէն Պուլկարիոյ կը պատկանի»

Պոլսոյ «Ազշամ»ը կը գրէ.— Կիրակի օր Ֆիլիպէի մէջ միթինկ մը գումարուեցաւ. այս առթիւ հայրենիքի պաշտպանութեան կոմիտէի կողմէ խօսք առաւ ճառախօս մը, որ հետեւեալը յայտարարեց.

«Առաջին ճառս հոս կ'արտասանեմ, բայց մօտ ատենէն պիտի խօսիմ Էտիրնէի Սուլթան Սէլիմ մզկիթի հրապարակը. այդ վայրը մերն է (բուռն ծափեր)։»

Ճառախօսը, անդրադառնալով հարաւային Պուլկարիոյ, բաւա-

Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ

ՆԱՆՍԷՆԻ ՎԵՐՋԻՆ ՃԻԳԸ ԱԶԳԵՐՈՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԱՌՋԵՒ

Գ.

Ազգերու Դաշնակցութեան խորհուրդին որոշումով հայ գաղթականներու տեղաւորման խնդիրը ներկայացուեցաւ ընդհանուր ժողովին առջեւ, որ ատով զբաղեցաւ 26 Սեպտեմբեր երկուշաբթի կէսօրէ վերջ։ Այս առթիւ Տոքթ. Նանսէն խօսեցաւ կարեւոր ճառ մը, զոր կուտանք ամբողջութեամբ —

Նախագահ. — *Ժողովը կը յիշէ թէ Տոքթ. Նանսէն կը փափաքէր զեկոյց մը տալ, իբրեւ Գաղթականներու Բարձր-Կոմիսար, հայ գաղթականներու եւ զանոնք Երեւանի շրջանին մէջ տեղաւորելու խնդրին շուրջ։ Շաբաթ օր այս մասին տեղեկութիւն հաղորդուեցաւ Ընդհանուր Ժողովին. հետեւաբար կը հրաւիրեմ Տոքթ. Նանսէնը, որ տայ իր զեկոյցը։*

Տոքթ. Նանսէն Նորվեկիա. — *Պ. Նախագահ, Տիկիններ եւ Պարոններ. — Ինչպէս գոյց Ընդհանուր Ժողովը գիտէ, իբրեւ Գաղթականներու Բարձր-Կոմիսար, պաշտօն ունէի հայ գաղթականները Հայաստանի Հանրապետութեան մէջ տեղաւորելու համար միջոց մը գտնելու աշխատիլ։ Անհրաժեշտ գումարը ձեռք բերելու համար երկար աշխատանքէ եւ զանազան զուր ձեռնարկներէ վերջ, եկած եմ այն եզրակացութեան թէ ինծի համար ընելիք մէկ բան կը մնայ միայն. առաջարկել Խորհուրդին, որ գաղթականները Երեւանի մէջ տեղաւորելու ծրագրին համար Ազգերու Դաշնակցութեան հետ ամէն կապ խզել։ Նկատելով որ Դաշնակցութիւնը 1923էն ի վեր նկատի առած է այս ծրագիրը, եւ թէ Ընդհանուր Ժողովի վերջին երկու նստաշրջաններուն երկար որոշումներ քուէարկուեցան այս խնդրին մասին, արդար է որ Ազգերու Դաշնակցութեան բոլոր անդամներուն առջեւ քանի մը բառով բացատրեմ թէ ինչու անհրաժեշտ կը նկատեմ այս առաջարկը ընել։*

1923ի Սեպտեմբերին, Ֆրանսական կառավարութեան նախաձեռնութեամբ էր որ Խորհուրդը առաջին անգամ որոշեց ուսումնասիրել հայ գաղթականները Երեւանի շրջանին մէջ տեղաւորելու ծրագիրը։ Յունաց կառավարութեան միացաւ նաեւ Խորհուրդին մէջ Իտալիոյ պատուիրակը։ Այս երկու նախաձեռնող կառավարութիւնները կը հաւատային թէ այդ ծրագրին շնորհիւ կարելի պիտի ըլլայ շուտով, 1923 տարին վերջանալէ առաջ, 50.000 հայ գաղթականներ տեղաւորել Երեւանի մէջ։ Այս տեսակէտին մէջ անոնք քաջալերուած էին այն խրախուսութենէն որ անգլ. կառավարութիւնը դեռ նոր յաջողութեամբ կրցած էր Պաղտատ տարագրուած հայերէն մեծ մաս մը Հայաստան փոխադրել։

Երբ խնդիրը Խորհուրդին առջեւ եկաւ, թէ հրապարակաւ եւ թէ յաճախ մասնաւոր խօսակցութեանց մէջ ծանր կասկածներ յայտնեցի ա՛յն մտքով թէ, արդա՞ր էր, որ Ազգերու Դաշնակցութեան անդամները իրենց վրայ առնեն ծրագիր մը, որուն գործնական յաջողութեան համար շատ քիչ յոյս կար, թէ արդա՞ր էր ստեղծել եւ քաջալերել յոյսեր, որոնք ամէն պարագայի երբեք չպիտի իրականանային։ Նշմարեցի թէ ծրագրին յաջողութիւնը կը կայանայ դրամ գտնելուն մէջ, թէ կարելի պիտի չըլլայ երբեք բաւարար դրամ գտնել, ուրիշ խնդիր, եթէ կառավարութիւնները յանձն առնէին մասնակցութեան. տարակոյս յայտնեցի թէ կառավարութիւնները պիտի համաձայնին ասիկա ընելու։ Ի վերջոյ համաձայնեցայ, իբրեւ Բարձր-Կոմիսար, աշխատիլ այս խնդրին համար եւս, պարզապէս Խորհուրդի անդամներուն կրկնակի հաւաստիացումներուն վրայ թէ իրենք լրջօրէն կը փափաքին գործնապէս օգնել հայ գաղթականներուն, որոնք այնքան շատ տառապած են։

Ձեզ ուզեր Ընդհանուր Ժողովին գլխու ցաւ տալ՝ պատմելով անկէ վերջ պատահածներուն մանրամասնութիւնները։ Աշխատանքի Միջազգային գրասենեակի տնօրէն բարեկամիս գործակցութեամբ, սկսայ գործնապէս ուսումնասիրել Ֆրանսական կառավարութեան կողմէ Խորհուրդին ներկայացուած տեղաւորման ծրագիրը։ Խնդիրը տեղւոյն վրայ ուսումնասիրելու համար գիւղատնտեսութեան եւ ոռոգման մասնագէտ յանձնախումբի մը հետ Երեւանի Հանրապետութիւնը գացի։ Գտանք որ առաջարկուած ծրագիրը շատ սուղ պիտի նստէր։ Սակայն յաջողեցանք կազմել նաեւ սուղ արժելիք ուրիշ ծրագիրներ, որոնք թոյլ պիտի տային մեծ թիւով գաղթականներ տեղաւորել Հայաստանի մէջ։ Այս ծրագիրները Ընդհանուր Ժողովին կողմէ վաւերացուեցան իբրեւ առողջ եւ գիտական բոլոր տեսակէտներով իրականանալի ծրագիրներ, ու մնաց միայն դրամ գտնելու խնդիրը։

Յաջորդ ամիսներուն շատ ստացանք պէտք եղած դրամը հայթայթելու Ազգերու Դաշնակցութեան անդամ երեք ականաւոր կառավարութիւններ օգնութեան պայմանագրական խոստումներ տուին, պայմանաւ որ չորրորդ կառավարութիւն մըն ալ նոյնը ընէ։ Չորրորդը նախ շատ խանդավառուեցաւ այս խնդրով, սակայն ի վերջոյ յայտնեց թէ չի կրնար ո եւ է կերպով աջակցիլ, մինչեւ որ մեր յոյսերը ցնդեցան եւ ծրագիրը ջուրը ինկաւ։ Սակայն եւ այնպէս Եօթներորդ Ընդհանուր Ժողովը որոշեց որ կրկին դիմումներ կատարուին դրամ գտնելու համար։

Վերջացող տարուան ընթացքին, զարձեալ փոխեցի առաջարկներս եւ Խորհուրդէն խնդրեցի նախապէս ուզուածէն շատ աւելի համեստ գումար մը։ Կը հաւատայի որ, եթէ նոյն իսկ կարելի ըլլար գտնել 300,000 անգլիական ոսկի, կարելի պիտի ըլլար իրական եւ արժանի գործ մը կատարել։ Սակայն այդ առաջարկն ալ ձախողեցաւ, որովհետեւ, մինչ պայմանագրական խոստում մը եղած էր եւ մինչ մասնաւոր աղբիւրէ մը կարելի պիտի ըլլար մաս մը դրամ գտնել, Խորհուրդին անդամ կառավարութիւնները պատրաստ չէին նոյն իսկ այդ փոքր դրամը հայթայթելու։

Ուստի, այսքան երկար խորհրդակցութիւններէ, այսքան երկար ատեն յետաձգուած եւ խիստ գեղչուած յոյսերէ վերջ, այլեւս անօգուտ պիտի ըլլար սպասել որ կառավարութիւնները պիտի օժանդակեն եւ թէ կարելի պիտի ըլլայ գործադրել ծրագիրը, ինչպէս կը յուսային եւ կը թելադրէին նախորդ Ընդհանուր Ժողովները։ Պարզապէս ժամանակի եւ ուժի վատնում պիտի ըլլար շարունակել գործը, երբ գործնական արդիւնք ձեռք բերելու ոեւէ յոյս չկայ։ Հետեւաբար, ինչպէս առաջարկեցի Խորհուրդին, Ազգերու Դաշնակցութիւնը այս ծրագրին հետ իր բոլոր կապերը պէտք է խզէ։ Սակայն Խորհուրդը չընդունեց այս առաջարկը եւ ստեղծեց նոր կացութիւն մը, միաձայնութեամբ փափաքելով, որ նոր կոչ մը ուղղուի Ազգերու Դաշնակցութեան անդամ բոլոր կառավարութեանց՝ անհրաժեշտ գումարը հայթայթելու համար։ Այս ձեւով նոր յոյսեր կը տրուին հայերուն, ու հիմա կը կարծեմ թէ մեր պարտականութիւնն է մեր լաւագոյնը ընել անհրաժեշտ դրամը հայթայթելու համար. որպէսզի այդ յոյսերը ի դերեւ չելլեն եւ Ազգերու Դաշնակցութիւնը իր վրայ չառնէ այնպիսի գործ մը, զոր անկարող է գլուխ հանել։

Ծրագրին գործադրութիւնը մասամբ պիտի մեղմէր հայժողովուրդին տառապանքները, նոր յոյս պիտի տայ հայ ժողովուրդին եւ նախաքայլը պիտի ըլլայ անոր ապագայ բարգաւաճման ու բարօրութեան։ Կապ մը, հաշտութեան ուխտ մը Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ, որուն շնորհիւ միայն կարելի պիտի ըլլայ հաստատ հիմերու վրայ դնել աշխարհի խաղաղութիւնը։ Այժմ պէտք է լքել այս ծրագիրը, քանի որ Ազգերու Դաշնակցութեան անդամները չեն հայթայթեր անհրաժեշտ գումարը։ Սակայն պիտի ըլլայ Ազգերու Դաշնակցութեան առաջին ձախողանքը, որ կը վախնամ թէ ուրիշ կէտերու մէջ ալ լրջօրէն պիտի վտանգէ անոր հեղինակութիւնն ու հմայքը։ Այս ձախողանքը չի կրնար փոխել սակայն այն հիմնական իրողութիւնը թէ Ազգերու Դաշնակցութեան այս Ընդհ. Ժողովին մէջ ներկայացուած անդամները այսօր հայ ժողովուրդին հանդէպ ունին ամէնէն հանդիսաւոր պարտաւորութիւններ, որոնք բնաւ չեն գործադրուած։ Այդ պարտաւորութիւններնէն պատճառ որ նախապէս մէջտեղ դրուեցաւ ծրագիրը։ Սրբէ պարտաւորութիւններ կ'ըսեմ, չեմ ակնարկեր միայն Ընդ. Ժողովին բազմաթիւ որոշումներուն, որոնցմով կը պահանջուէր Ազգ. Օջախի մը հաստատումը հայ ժողովուրդին համար, այլ նաեւ այն անջատ եւ հանդիսաւոր խոստումները, զորս Արեւմտեան Եւրոպայի կառավարութիւնները տուին հայ ազգին, համաշխարհային պատերազմի ընթացքին։ Անոնք կը յիշե՞ն թէ Մեծ Պատերազմին 200,000 հայ կամաւորներ սպաննուեցան՝ կռուելով արեւմտեան պետութիւններուն համար։ Կը յիշե՞ն արդեօք թէ հայ ազգը ամբողջովին բնաջնջուեցաւ։ Կը յիշե՞ն թէ անոնց ամբողջ գոյքերը գրաւուեցան եւ թէ Ազգերու Դաշնակցութիւնը չկրցաւ բան մը ընել՝ զանոնք ետ առնելու համար։ Եթէ ատոնք ետ առնէին, գաղթականներու խնդիրը գոյութիւն չպիտի ունենար այսօր։

Կը յիշե՞ն արդեօք այն անթուելի սարսափները, որոնց ենթարկուեցան հին ժողովուրդի մը բեկորները։ Թող գոնէ յիշեն թէ պատերազմի ընթացքին իրենց կառավարութիւնները յանձնառու եղան, որ երբ խաղաղութիւնը վերահաստատուի, Հայկական Պետութիւն մը պիտի ստեղծուի եւ ազգային օջախ մը պիտի հաստատուի, որուն մէջ հայ ժողովուրդի վերապրող զաւակները նոր եւ աւելի երջանիկ բախտ մը պիտի ստեղծէին իրենց համար։

Այս խոստումները սրբագործուեցան թափուած հայկական արիւնի գնով սակայն զանոնք գործադրելու համար բան մը չըրին, ո եւ է բան։

Արեւելեան ժողովուրդներուն համար մասնակի օգնութիւններ եղան, սակայն ո եւ է ատեն իրական բան մը չկատարուեցաւ՝ հայերուն օգնելու համար որ ստեղծեն իրենց ազգային օջախը։

Հակառակ ատոր, իրենց սեփական ջանքերով, իրենց սեփական զոհողութիւններով, օտար հովանաւորութեան մը տակ, անոնք կրցան ստեղծել հայ հաւաքականութիւն մը, եւ Երեւանի Հանրապետութիւնը իրապէս հայկական կառավարութիւն մըն է, մօտ մէկ միլիոն հայ բնակիչներով երկիր մը, որ եթէ հարուստ չէ, գոնէ ընդունակ է մեծապէս զարգանալու, եւ որուն սեւեռած են աշխարհի ամէն կողմը ցրուած հայերու աչքերը։

Յուսանք որ Ազգերու Դաշնակցութեան անդամ կառավարութիւնները հիմա պարտականութիւն պիտի զգան օգնելու հայ գաղթականներուն, քանի որ Խորհուրդը նոր նախաձեռնութիւն մը ստանձնեց։ Թող առիթ ալ հայերուն տրուած պարապ յոյս մը չըլլայ, այլ, եկէն բերելով աւելի ծանր հիասթափութիւն մը։

Այս բաժէն կոչ կ'ընեմ Ազգերու Դաշնակցութեան անդամներուն, Եւրոպայի եւ ամբողջ աշխարհի ժողովուրդներուն, առաջ անցնիլ եւ իրենց օժանդակութիւններով ջանալ մաքրելու ա՛յն արատը, որ պիտի մնայ Եւրոպայի պատւոյն վրայ, մինչ ան որ բան մը չկատարուի տրուած խոստումները իրագործելու համար։

Նախագահ. — *Ժողովը լսեց Տոքթ. Նանսէնի յուզիչ ճառը, ուղղուած Ազգերու Դաշնակցութեան անդամներուն։ Կը յուսամ թէ պատուիրակները արժանի ուշադրութեան պիտի առնեն այս կոչը։*

(Շար.)

ԱՆՁՈՌՆԻ ԽԱՂԸ

Անկէ առաջ, Հ. Մ. Ը. Մ.ի Արեւմտեան Եւրոպայի Պատգ. Ժողովի նախօրեակին, այս էջերուն մէջ, զոյգ մը յօդուածներով փորձեցինք ներկայացնել Հ. Մ. Ը. Մ.ի հիւանդկախ վիճակը եւ բրինք առաջարկներ, զայն վերակենդանացնելու համար։

Պատգ. Ժողովը վերջացաւ ու մենք պահ մը կարծեցինք թէ ամբողջովին իրականացած են մեր բաղձանքները, քանի որ համերաշխութիւն գոյացած է մարզական միութիւններու միջեւ եւ բոլորը հաւաքուած են Հ. Մ. Ը. Մ.ի դրօշին տակ։

Այդ «համերաշխութեան» առթիւ, փարիզահայ մամուլը գոհունակութիւն յայտնեց, առանց տեղեկանալու Պատգ. Ժողովի աշխատանքներուն, քանի որ առաջին օրերը մամուլի չյանձնուեցաւ այն անիմաստ բանաձեւը, զոր օրուան խնդիր դարձուցեր են կարգ մը շահագործողներ։

Հիմա որ վարագոյրը պատռած է, պարտականութիւն կը համարեմ կարգ մը տեղեկութիւններ տալ իմ կարգիս, իբրեւ անդամ Հ. Մ. Ը. Մ.ի։

Նախ, առնելով ժողովի կազմութեան խնդիրը. կը կարծեմ, թէ բոլոր շրջանները պիտի բողոքեն այդ մասին։ Հ. Մ. Ը. Մ.է դուրս եւ մասնաւանդ անոր հակառակ կազմակերպութիւն մը յանկարծ մէջտեղ կուգայ շատ որոշ մտադրումներով եւ ծրագիրներով, ինքզինքը Հ. Մ. Ը. Մ. կը դաւանի ունենալ վայրկեանին կ'առնէ համահաւասար իրաւունք եւ ձայն, ինչպէս Հ. Մ. Ը. Մ.ը։ Սա ապօրինի եւ աններելի քայլ մըն է։ Եւ աւար գիտակցաբար աչք գոցուած է յանուն համերաշխութեան։

Այս առթիւ մեր քննադատութիւնը ուղղելով Պատգ. Ժողովի նախաձեռնարկ յանձնաժողովին, կ'աւելցնենք թէ անոնք չէին կրնար կատարեալ ժողով մը յայտարարել, երբ այդ ժողովին չէին մասնակցեր Պէլճիքայի, Լիոնի, Ալֆորվիլի, Առնուվիլի եւ ուրիշ մասնաճիւղերը, որոնք գործած են Հ. Մ. Ը. Մ.ի անունով։

Երկրորդ.— Ի՞նչ հիմունքներով Հօկի մասնաճիւղերը — Փարիզի եւ գաւառի — կը ներկայացնեն 7-8 պատգամաւոր, որոնք մինչեւ հիմա Հ. Մ. Ը. Մ.ի դէմ բուռն պայքար մղած ըլլալով հանդերձ, զրկուած էին ամէնէն լաւ բազկամարզներէ։

Երրորդ. Նոյնիսկ եթէ անոնք վստահութիւն ներշնչած ըլլային, նախ պէտք էր զեկուցում տային Նախաձեռնարկ յանձնաժողովին, իրենց գործունէութեան եւ թիւի մասին, որպէսզի ըստ այնմ ձայն տրուէր։

Այս բոլորին մէջ քննադատելին միայն Հօկերը չեն, որովհետեւ անոնց դերն ու կոչումն է խառնակելն ու քանդելը, այլ Պատգ. Ժողովը որ յանուն «խաղաղութեան եւ համերաշխութեան» հանդուրժեց անձոռնի խաղի մը։

Կասկածէ դուրս է որ Հ. Մ. Ը. Մ.ի պատգամաւորները անկեղծօրէն բաղձացող համերաշխութեան, տեղի տուին կարգ մը խնդիրներու մէջ։ Հօկի մարզիկը եւ մասնաւանդ երեք փառատեռները, օգտուելով Հ. Մ. Ը. Մ.ի անկեղծ բարեացակամութենէն եւ հիւրընկալ ոգիէն, իրենց քիթը մխեցին բաց դռնէ մը ներս, մարզի մը մէջ, քիչ մըն ալ հոն արածելու համար։ Եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ը նոյնիսկ տարրական հետապնդումները չկատարեց պատգամաւորներու թիւի համեմատութիւնը ճշդելու համար։ Թէեւ ըստ մեզի ատոնք չեն կրնար մասնակցիլ նոյնիսկ Հ. Մ. Ը. Մ.ի անունով կանչուած ժողովի մը։ Նաւասարդ. Պատգ. ժողովէն ծնունդ առնող մարմինը կրնար կոչով մը իր դրօշին տակ հրաւիրել տարբեր մարզական միութիւնները։

* * *

Այժմ քննենք Հօկի մարզականներու մուտքի պատճառներն ու նպատակները։

«Երեւան» ամբիկեան ճագապանի պէս, հրճուանքի աղաղակներով կը յայտարարէ թէ «Հ. Մ. Ը. Մ.ը անվերապահ համակրանք պիտի ունենայ Խ. Հայաստանի հանդէպ»։

Այդ բանաձեւը ներկայացնող իմաստակ «զիւանագէտները» խանդավառուած են իրենց քաղաքական յաղթանակով։ Ուրեմն, Հ. Մ. Ը. Մ.ը պիտի դառնայ համակիր եւ գործակից Խորհրդ. Հայաստանի բարեկամներուն եւ թշնամի անոր քաղաքական հակառակորդներուն, անվերապահ գործակից Հօկի ազգագաւ եւ աւերիչ աշխատանքներուն, ծափահարող Երեւանի և Երեւանի ի զրգռութեանց, դաշնակից Հայաստանի հալածանքներուն, հեռու ազգային ձեռնարկներէ, խթան համաշխարհային յեղափոխութեան, ուրացող հայկական դատին, հեռու հայրենիքի գաղափարէն և նոյնիսկ արիւնթաթախ իր դրօշակէն։

Այսպէ՞ս կը մեկնեն այն պարոնները որ սկսեր են տաղաւարի օրերու նման ծնծղայով երգել իրենց «Փառք ի բարձունս»։

Եթէ այդ պարոնները, իմբռնելով վերջապէս Հ. Մ. Ը. Մ.ի չէզոքութիւնը, կուգային նոյն հողի վրայ ձեռք կարկառել անոր, ուրեմն ի՞նչ է իմաստը այն բանաձեւին, եթէ ոչ միայն քաղաքական մարզանքներ, եւ ինչո՞ւ այդ «դաշնագիրը», որմէ մէկ օրինակ ալ կը պահուի Հօկի ներկայացուցիչներուն մօտ։

Ուրեմն եթէ պատահի որ Հ. Մ. Ը. Մ.ը ընէ այնպիսի գործ մը որ կը հակասէ Խ. Հայաստանի հիմնական նպատակներուն, նոյն օրը Երեւան պիտի ելլէ այդ թուղթը, որպէս «սանճաքը շէրիֆ»։ Նոր պայքարի հրաւէր։

Երկրորդ եւ դատապարտելի սխալը Պատգ. Ժողովինն է։ Շրջանային Պատգ. Ժողով մը չէր կրնար այդպիսի որոշում մը անցընել, որովհետեւ այդ հարցը նախ քաղաքական է և երկրորդ ընդհանուր Ընդհ. Պատգ. Ժողովը միայն կրնայ այդ հարցի առթիւ օրակարգ ունենալ եւ զայն քննել չէզոքութեան սահմաններուն մէջ։ Այլապէս միայն մէկ շրջանի վճիռը կշիռ չունի եւ չի ներկայացներ Հ. Մ. Ը. Մ.ի ընդհանուր ձայնը։ Ուրեմն Եւրոպայի շրջանի մասնաճիւղերը պէտք է բողոքեն Պատգ. Ժողովին դէմ, որ այդպիսի ապօրինութեանց մէջ տարուբերուած է յանուն «համերաշխութեան»։

Ոչ ոք դէմ է ի հարկէ որ Հ. Մ. Ը. Մ.ը յարաբերութիւն մշակէ Հայաստանի մարզիկներուն հետ. այդ ուղղութեամբ աշխատանքները դեռ երեք տարի առաջ վիժումի յանգած են, եւ վիժեցնողները եղած են Խ. Հայաստանի կոմսալները։ Բայց դէմ ենք կառավարական եւ քաղաքական հանգամանք ունեցող տեսակէտներու և վերաբերմունք չունինք այդ առթիւ։

Մասնանշուած [illegible] թիւնները կարելի է [illegible] ջախջախիչ փաստերով [illegible] բոլորը գործուած են յանուն «համերաշխութեան» որ կը [illegible] էր ամբողջ ժողովի [illegible] թեան։ Մասնաճիւղերու [illegible] միայ իրենց վերաբերեալ [illegible] ցոյց տալ այսպիսի ժողովի [illegible] անոր հաշուետու [illegible] հանդէպ։

Վ. Հ. Հ.

ԳԻՏԱԿԱՆ ՎԷՃ

1924ին, կլօզէլ գիւղին [illegible] մօտ հողագործ մը իր [illegible] մէջ գտաւ փոսի մը [illegible] Հնագէտները սկսան պե[illegible] կատարել եւ գտնուած [illegible] կաները քննելով, այնպէս [illegible] փոսը կը պատկանէր [illegible] հռովմէական շրջանին։

Պեղումները շարու[illegible] երկու տարի։ Մօտ [illegible] 2000 կտոր առարկաներ [illegible] ցան, — փորագրուած [illegible] (գաղղիա-հռովմէական [illegible]) կուած կաւէ կտորներ, [illegible] ներ (Նորքարի շրջան [illegible] ուած կայծքարեր, [illegible] (Նէոլիթի շրջան)։

Թամիլ Ժիւլլիան, [illegible] սիրելով այս ծնունդներու [illegible] կարծիքը յայտնեց թէ [illegible] պեղումները կը [illegible] գաղղիա-հռովմէական [illegible] Ն. դարէն մնացած։

Իսկ Սալոմոն Ռէյնաք կը [illegible] թէ այս պեղումները [illegible] կը յիշաշրջէն նախապատ[illegible] թեան մասին տրուած [illegible] թիւնները։ Ըստ իրեն, [illegible] այս գիտնականը, [illegible] պատկանին Նոր եւ Հին [illegible] րներուն։ Հետեւաբար [illegible] ուած արձանները [illegible] ձեւն են գիրի [illegible] (Նորքարի դարը, [illegible] այն շրջանն է, որ [illegible] 5000 եւ 10.000 տարիներ [illegible] Քրիստոսէ առաջ. [illegible] դարը՝ աւելի առաջ։

Սակայն, Ճակատ[illegible] նաքի կարծիքին, [illegible] ծնունդին կուսայ [illegible] րուն, յիշաշրջելով [illegible] տական պատմութիւնը [illegible] ճեղինակաւոր դէմք [illegible] յայտարարեց թէ [illegible] թիւն կատարուած է։

Մեծ էր գայթակ[illegible] բանաւոր ծնունդներ [illegible] նայու» կարողութիւնը [illegible] դարձած էր։ [illegible] տէն, ծնունդէ մը, որ [illegible] գէտ է նախապատմ[illegible] ցարձակ կը պնդէր թէ, [illegible] թիւնները կեղծ են, թէ [illegible] փոսին մէջ նետուած են [illegible] պատողներու ձեռքով։

Դիտնականները [illegible] բի բաժնուեցան, կողմ[illegible] եւ ճակակողմնականներ։

Վայքարը սուր [illegible] մը ստացաւ։ Բազմաթիւ [illegible] ներ փոսին մէջ կին [illegible] արեւելեան ծնունդնեանց [illegible] գէտը, ցիւսօ, ուզեց իր [illegible] յայտնել։ Հարկ եղաւ [illegible] ծիքը լսել դատական [illegible] մէջ։ Այս վիճաբանութի[illegible] այնքան յուզում պատճառ[illegible] Փարիզի մտաւորական [illegible] կութեան, որ կը թական [illegible] թարութիւնը ստիպուեցաւ [illegible] դատոլորդապրութիւն [illegible] վէճը պիտի քննուի միջ[illegible] յին ծնագիտական յանձնաժող[illegible] մը կողմէ։

Իսկ մինչ այդ, [illegible] լականները ուժովցած են [illegible]

ցիւսօ կը յայտարարէ թէ, [illegible] տարակուսեան պիտի [illegible] ամբաստանութիւնները [illegible] սումնասիրութիւնները [illegible] սոյի. պեղումները ոչին՝ [illegible] Ժե. եւ ԺԶ. դարերէն առաջ [illegible] նուած ոսկորները նոր [illegible] են։ Դատարաններ [illegible] գործերու փոսեր են, [illegible] ծաւալները կը գործած[illegible] ւաղը առուակի մը, որ [illegible] կայ։ Աղիւսները ո եւ է [illegible] չունին։ Անոնք կակուղ [illegible] ճետեւաբար, 5000 տարի [illegible] կրնային իրենց վրայ [illegible] պահել գիրերը՝ եւ յետոյ [illegible] գրուած են այնքան բարակ [illegible] խոր, որ կ'ենթադրեն [illegible]

ԻՄ ԽՈՀԱՆՈՑԷՍ

[illegible]

ՄՈՐԻՍ ՓՈԼՍՕ

ՆՈՐԷՆ ԵՒ ՆՈՐԷՆ

Կը յիշեցնենք դաւառի մեր բաժանորդներուն որ չմոռնան ... [illegible] ... անցուդարձերը, հանդէս կամ դէպք։

ՈՂՈՐՄԵՑԷՔ...

Փարիզի մէջ, կամուրջներու վրայ եւ մեթրոներու անկիւնը մուրացկաններ կան, որոնք ուշադրութիւնը գրաւած են Փարիզի անգլիախօս հիւրերուն։ Զարմանալու բան չէ։ Մուրալը արհեստ մըն է ի պէտս բոլոր ազգերուն։ Բայց Անգլիոյ մէջ եւս կը մուրար անգլիացի... բանաստեղծ մը, որ այդ ասպարէզին մտած էր... արքայական արտօնութեամբ մը։

Այդ բանաստեղծը կը կոչուէր Սթօ, որ ապրած է 17րդ դարուն վերջերը։

Բանաստեղծ Սթօ իր կեանքը նուիրած էր Անգլիոյ հնութեանց ուսումնասիրութեան, եւ ոտքով շրջանը ըրած էր ամբողջ երկրին, զոհացնելու համար իր ծարաւը։ Վերջին օրերուն, յանկարծ ինկաւ թշուառութեան եւ անօթութեան գիրկը։ Ուստի դիմեց Թագաւորին խնդրագիրով մը։ Պատասխանը չուշացաւ.

«Նկատելով որ բանաստեղծ Սթօ 45 տարի անընդհատ իր կեանքը նուիրած է Անգլիոյ հնութեանց ուսումնասիրութեան, իբրեւ վարձատրութիւն իր ծառայութեանց, կ'արտօնենք որ բանաստեղծը իր ուզած ձեւով երկրիս քաղաքացիներէն ողորմութիւն խնդրէ եւ ստանայ»։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐԷՆ

ԽՈՆԱՐՀ ԳԱՂՈՒԹԻ ՄԸ ԴՊՐՈՑԸ

ԿԱՐՏԵԱՆ, 5 Հոկտ. — Դաշնակցութեան օրը հանդիսաւորապէս տօնուեցաւ հոս, իր սեփական ցան մէջ։ Սրահը լեցուն էր տեղացի ժողովուրդով։ Ընկ. Ար... գար Քէլէշեան հանդէսը բացաւ օրուան պատշաճ խօսքերով, ապա հրաւիրեց հանդիսականները, յոտնկայս երգել «Մեր Հայրենիքը»։ Ընկ. Սարգիս Սիրական... եան յաջող կերպով արտասանեց «Հայ Հերոսները»։ Տիկ. Քնար Արգումանեան մեներգեց Թումանեանի «Անուշ»ը ... Գայեան արտասանեց «Վրէժխնդրու...»։ Հայկ. Նորաբաց վարժարանին աշակերտները յաջող կերպով պարեցին։ Ներկայացուեցաւ զաւեշտ մը։ Նոյնպէս երկու դպրոցական աշակերտուհիներու կողմէ մէջ ըստ մէջ ազգային երգեր։ Վերջ, ներկայացուեցաւ կատակերգութիւն մը «Թիֆ թաք» տեղւոյն երիտասարդութեան կողմէ։

Հանդէսը վերջացաւ «Աշակ բանւորաց», եւ ժողովուրդը մեկնեցաւ ուրախ տրամադրութեան տակ։ Նոյն հանդէսին, աճուրդի դրուեցաւ ողբացեալ Անդրանիկի մէկ մեծադիր նկարը եւ բարձրացաւ 920 Ֆրի, առաւելագոյն գինը վճարողը եղաւ (170 Ֆր.)

ընկ. ... քէրիմ գ...եանը, որ ... [illegible]

** Երկու խօսք ալ նորաբաց դպրոցի մասին, որ պաշտօնապէս բացուեցաւ Սեպտ. 14ին։ Աշակերտութեան թիւը կը հասնէր 70ի. տարիք՝ 5—11։ Հասակաւոր աշակերտները սկիզբի օրերուն ոչ իսկ տեղեկութիւն ունէին այբուբենի մասին, սակայն այդ թուականէն ասդին ի՛նչպիսի ջանքերու շնորհիւ կրցան սորվիլ գրել եւ կարդալ, եւ այսօր բաւական յաջող են իրենց դասերուն մէջ։ Երբ տեղական վարժարանը բացուեցաւ, կարգ մը ծնողներ իրենց տղաքը (15 հոգի) քաշեցին ազգ. դպրոցէն եւ ղրկեցին կղերական վարժարանը, ուր ժամերով ծունկի վրայ չոքած կը կրկնեն «Ողջոյն քեզ Մարիամ»ը եւ նման կրօնական աղօթքներ։

Այսօր ազգ. դպրոցը ունի 50ի չափ երկսեռ աշակերտութիւն մը։ Շատ մը դպրոցական առարկաներ կը պակսին։ Գաղութը կը կազմեն ածխահանքերու սեւ աշխատաւորներ որոնք չեն կրնար հասնիլ բոլոր պէտքերուն։ Լաւ չէ՞ր ըլլար որ Բարեգործականը հետաքրքրուէր այս մատաղ հոգիներով՝ հոգար անոնց գրենական պիտոյքները։ Համեստ պաշտօնապէ իր ձեռքէն եկածը կ'ընէ. սակայն մեծագոյն պատասխանատուութիւնը կ'իյնայ անոնց վրայ, որոնք թառած են ազգին անհամ... ներուն կողմէ կտակուած հսկայ գումարներուն վրայ, եւ կը գործածեն ինչպէս որ կ'ուզէ իրենց կամքը։

Սմնատրուկ

ՑԷՔԱԶՎԻԼ, 3 Հոկտ.— Այս տարի ալ տօնեցինք «Դաշնակցութեան Օրը»։ Ներկայ էին գաղութի ընկերներ եւ հայրենակիցներ։ Սրահի մուտքին վրայ կախուած էին Ֆրանսական եւ Հայկական եռագոյնները։ Հանդէսը բացուեցաւ Դաշնակցութեան քայլերգով։ Ընկեր Գ. Միրոեան հակիրճ խօսքերով բացատրեց օրուան նշանակութիւնը, եւ համառօտ կերպով պատկերացուց Հ. Յ. Դաշնակցութեան գործունէութիւնը մինչեւ 1920 թուականը։ Շեշտեց թէ տակաւին չէ վերջացած Դաշնակցութեան պարտականութիւնը։ Պարզեց նաեւ Հայաստանի վիճակը եւ ձերբակալումներն ու գնդակահարութիւնը։

Եղան խմբերգ - մեներգներ եւ արտասանութիւններ։ Յետոյ բոլոր հանդիսականները միաձայնութեամբ քուէարկեցին բանաձեւ մը, որ կը պահանջէ՝

1) Հայաստանին վերադարձնել Ղարաբաղ-Գանձակ-Նախիջեւան-Ախալքալաք եւ Բորչալու գաւառները,

2) Ազատ արձակել քաղաքական բոլոր բանտարկեալները՝ ինչ կուսակցութեան ալ պատկանին,

3) Բանալ հայրենիքի դուռները իր հարազատ զաւակներուն առջեւ։

Ալ...ածի

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՓԱՐԻԶԻ ՖՈՒԹՊՈԼԻ ԽՈՒՄԲԸ ՄԱՆՇԻ ԱՓԻՆ ՎՐԱՅ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի եւ Stella de Cherbourgի ֆութպոլի Ա. խումբերը խիստ կարեւոր մրցում մը պիտի կատարեն վաղը Շէրպուրկի մէջ։ Խումբը կըպատկանի պատուոյ դասակարգին եւ Շէրպուրկի ամէնէն նշանաւոր խումբը ըլլալով կարեւոր յաղթանակներ տարած է իր դասակարգին պատկանող խումբերուն դէմ։ Վերջերս, գնահատելով մեր խումբին յաջողութիւնները հրաւիրած է զայն իր քաղաքը։ Ըստ իրենց փափաքին մեր խումբին նկարը եւ կատարած մրցումներուն արդիւնքները իրենց գրքոյկին մէջ ըլլալով, կ'իմանանք թէ մասնաւոր յայտարարութիւններ ըրած են քաղաքին մէջ մրցումը արդիւնաւոր եւ հասութաբեր դարձնելու համար։ Իրենց նամակէն կը տեղեկանանք թէ 10-12 հազար ժողովուրդ նախատեսած են մրցման եւ կը խնդրեն մեզմէ կարելի եղածին չափ զօրաւոր կազմով ներկայանալ իրենց քաղաքը։ Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբը ճամբայ պիտի ելլէ այսօր կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին Սէն Լազար կայարանէն (gare St. Lazare) եւ քաղաքը պիտի հասնի ժամը 11ին։

Անհրաժեշտ այս մրցումին է որ մեր ֆութպոլիստները պէտք է արժեցնեն իրենց վրայ դրուած յոյսերը եւ իրենց նուրբ եւ արագ խաղարկութիւնով կարելի պէտք է ընել ծերմակներեւ հանելու համար մեզ։ Անոնց տոկուն կազմին եւ արագ խաղին դէմ մերիններն ալ ունին իրենց ճկուն եւ կոկիկ փասերու խաղը՝ որուն լի ու լի գործադրութենէն կախուած ունի իրենց յաջողութիւնը։

Ուրեմն մերիններուն կը մնայ մրցման ամբողջ տեւողութեան ընթացքին հաւանական խաղարկութիւն մը ցոյց տալ, եւ իրենց նուրբ ու փոխանցու խաղերով ապացուցանել ամէնուն իրենց ընդունակութիւնն ու յառաջդիմութեան ոգին։

Գ. Գասպարեան

ԿԱՐԵՒՈՐ ՄՐՑՈՒՄ ՄԸ

ՎԻԷՆ.— Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ը խիստ կարեւոր մրցում մը պիտի ունենայ վաղը Կիրակի հայկական դաշտին վրայ։ Ֆրանսական խումբը կը պատկանի առաջին դասակարգի։ Յուսալի է որ այս անգամ ալ Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ը յաղթանակ դուրս գայ։ Խումբը լաւ կազմով դաշտ պիտի ելլէ։ Իսկ Հ.Մ.Ը.Մ.ի Բ. խումբը պիտի մրցի SportiveRoches Condrieu Բ.ին դէմ, Ֆրանսական դաշտին վրայ։ Ժամադրավայր՝ Gare St. Colombe ժամը ճիշդ կէսին։

Անշուշտ Վիէնի հայութիւնը անտարբեր չպիտի մնայ այս կարեւոր մրցումին։

Մաքսիկ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ — ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ԿԸ ԴՐԻՆ ՄԷՋԻ.— Երեք տարիէ ի վեր ամուսնացած էր Սերաստիոյ Թավրա գիւղացի Մ. Լ.ի հետ։ Քանի մը օր առաջ նամակ մը անցաւ ձեռքս կարգացուցի եւ հասկցայ որ ամիսներէ ի վեր կինս կը դաւաճանէ եղբօրս սիրաբանելով Ս. Վ.ի հետ, որ կը գտնուի Վալանս նոյն երեկո յին, տուն վերադարձիս, կը տեսնեմ որ կինս փախած է արդէն իր սիրականին հետ, ժողվելով բոլոր ունեցածները։

Պիթլիսցի Նշան Պօղոսեան

ԽՈՆԹԻ ՄԸ ԽԵԼԱՑՈՒԹԻՒՆԸ — Նիւ-Հէմփշիրի մէջ կին մը, Մէրի Հարտի, սպաննեց իր ամուսինը խենթութեան նոպայի մը ընթացքին։ Զայն արգիլափակեցին ոճրագործ խենթերու բաժնին մէջ։ Օրտու մը փախուստ յիմարանոցէն։ Անկարելի եղաւ գտնել զայն։ Տարի մը վերջ ներկայացաւ իր խնամատարին եւ պատմեց իր արկածախնդրութիւնները։

Յիմարանոցէն փախելէ յետոյ սպասուհի կը դառնայ տան մը մէջ ուրիշ անունով։ Բաւական դրամ կը վաստկի եւ այդ դրամով կը բանայ նորաձեւութեանց խանութ մը։ Մեծ յաջողութիւն կը գտնէ, յաճախորդները կը գնահատեն զինք։ Երբ ամէն մարդ կը սպասէր որ վաճառատունը ընդարձակուի, յանկարծ առտու մը բանալիները կը թողու խանութին մէջ եւ կը հեռանայ։ Կը ներկայանայ իր խնամատարին, խնդրելով որ զինք յիմարանոց դնէ։

ԽԵՆԹԵՑԱՒ — Քուրշէլի մէջ փայտահատ մը յանկարծ խենթեցաւ։ Հրացանը վար առաւ պատէն եւ սպաննեց իր կնկան։

— Կորսուէ՛, շուտով, ապա թէ ոչ կը վառեմ հոգիդ։

Կինը սարսափահար դուրս ելաւ տունէն։ Քիչ մը վերջ, երբ դրացիներու ընկերակցութեամբ վերադարձաւ տուն, տեսաւ որ փայտահատը ինքզինք կախեր էր։

ԽԱՐՏՈՑ.— Իտալացի մը, Ռիշիօթթի, որ կ'աշխատէր Քրէմլէն-Պիսէթրի մէջ, իր հայրենակիցին՝ Ռոտոլֆի 600 Ֆր. փոխատուութիւն մը ըրած էր։ Եւ սակայն չէր յաջողեր ետ ստանալ։ Վերջերս միտքը դրաւ ամուսնանալ։ Դրամ պէտք էր։ Պահանջեց, սակայն պարտականը խիստ պատասխան մը տուաւ։

Նետուեցան իրարու. Թեւի մէջ ինկան գետին, դարձան ու գլորեցան։ Կատաղի այս կռիւին պահուն Ռոտոլֆի տղան՝ Ժէրման, հասաւ օգնութեան եւ յարձակեցաւ Ռիշիօթթիի վրայ։ Ռիշիօթթի ... զարկեց։ Սակայն Ժէրման ձեռքի խարտոցը խօթեց իր հակառակորդին փորը, որ մեղքուեցաւ։

Վիրաւորը փոխադրուեցաւ հիւանդանոց, ուր մեռաւ։ Ժէրման բանտարկուեցաւ։

ՎՐԷԺԽՆԴԻՐ ՍԻՐԱՀԱՐԸ.— Ինքնաշարժի վարիչ մը, Լանտմար, սիրահարած էր Ժէրմէնքուրցի աղջկան մը, Օկիւսթինի։ Շարունակ աղջկան ետեւէն կը դառնար։ Աղջկան ծնողքը իմանալով տղուն անցեալը, հրամայեց որ իր շուքը քիչ մը հեռուները փռէ, որպէս զի աղջիկը արեւ տեսնէ։ Չափազանց վիրաւորուեցաւ Լանտմար, վրէժխնդրութիւնը ներսը կ'եռար։

Առտու մը սպասեց աղջկան, որ պիտի անցնէր ճամբէն աշխատելու երթալու համար։ Լանտմար, հրացանը ուսին դրած, կը դիտէր աղջիկը, որ կուգար հեռուէն, երիտասարդի մը հետ խօսելէն։ Կարծելով որ իր մրցակիցն է, ուզեց սպաննել նախ երիտասարդը։ Հրամայելէ յետոյ կնոջ մը, որ հեռանայ անոնց առջեւէն, նախ գետին փռեց երիտասարդը, ու երբ կրկին նշան կ'առնէր, աղջիկը լալով կանչելով փախած էր արդէն։ Եւ սակայն ոճրագործը կրակեց ետեւէն։ Աղջիկը գետին ինկաւ։ Երկրորդ անգամ ալ կրակեց եւ սպաննեց։

Յետոյ փախաւ լեռները։

ՎԱՅՐԱԳ ՈՃԻՐ.— Պէթըլսիի (Անգլիա) Ռիշմընտ փարքի մացառներուն մէջ գտնուեցաւ գեղանի աղջկան մը մարմինը, վիզին փաթթուած՝ շալիկը, զգեստները կիսովին այրած, դէմքը վիրաւոր։

Կասկածի վրայ ձերբակալուեցաւ Սիտնէյ Հէլպըրթ, երիտասարդ անգլիացի մը, որ ուզելով բռնաբարել զայն, վիզին փաթթելով շալիկը, խեղդեց, ապա սարսափելի հարուածներ իջեցուց դէմքին ու ծոծրակին։

Աղջիկը, սակայն, կը թուի թէ բաւական դիմադրած է, որովհետեւ զգեստները պատռուած են, դէմքը կապտած է։ Մարդասպանը, իր գործը աւարտելէ յետոյ ամէն բան ծածկելու համար, ուզեց այրել աղջիկը, բայց չյաջողեցաւ։

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 82

ԿՐԵՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՔԱՐԱՍՕՖԻ ԱՆՑՈՒՑԱԾ

ՎՏԱՆԳԸ

Հոգիս վերքը կապած էի, երբ Քարասօֆ ինքզինքին եկաւ, եւ զգուշութեամբ նստաւ։

Իր շուրջը ակնարկ մը պտտցուց եւ գիս նշմարելով

— Ինչ պատահեցաւ, սիրելիս, հարցուց

Յետոյ, ձեռքը կուրծքին դնելով

— Ո՛հ, ո՛չ կարծեմ. վիրավորս գեղ է։

Փութացի գինքը ապահովել ... յետոյ, պատահարին կարճ պատմութիւնը ըրի իրեն։

Մինչդեռ կը խօսէի, Քարասօֆ որուն կորովին վրայ հիացած ... նոր սիրտ մը ունեցեր էի, ... ձեռքի եկաւ։

— Նորէն, ըսաւ, աղէկ ազատեցայ, ջանանք օգտուիլ դաւէն եւ քալենք․․

— Բայց ո՛չ այս վիճակին մէջ։

Բոլշեւիկ ակնարկ մը նետեց վրաս ,

— Ա՛հ, ըսաւ, դիս «Թրքած հաւու» տե՞ղ կը դնէք. եւ կը կարծէք թէ առաջին հարուա՞ծն է որ կը ստանամ։

— Ո՛չ անշուշտ, բայց...

— Մի՛ պնդէք, սիրելիս, եւ համկցէք թէ՛ եթէ հոս կենանք սպասելով որ չեմ գիտեր ինչ ինքրական օգնութիւն մը հասնի, շատ չանցած չէկիստները կ'ողողեն մեզ։ Պէտք չէ որ այդ բանը պատահի, մանաւանդ որ մեզ սպասող կայ։

— Սպասո՞ղ ո՞վ, ցեր Ալաքսա՛ն։

— Մոռցա՞ք թէ պէտք է որ «Կարմիր կոյսին» տեղեկ ցնենք մեր ձեռնարկին յաջողութիւնը։

— Վա՛յ. շիտակ է։

— Ու նաեւ, մեր բանած երեք գերիները կան որոնք պէտք է հարցաքննել, ինչ որ հաւանաբար, մեզ պիտի փրկէ Էքաթէրինպուրկի ծամբորդութենէն

— Կը կարծէ՞ք։

— Կ'ուզեմ ըսել նոյն իսկ թէ կը հաւատամ։

Յետոյ որ դաւէն՝ դէմքը կծկեց, բայց ինքզինքը զսպեց եւ եւ ըսաւ բառերը շեշտելով

— Հաւանաբար այս մարդոցմէ պիտի իմանամ ինչ որ իրօք անցաւ դարձաւ եղերական այդ գիշերը ։

Կը կարծէ՞ք թէ պիտի խօսին։

— Այդ բանը վրաս կ'առնեմ։

Վերջին ակնարկ մը նետեց կռուադաշտին վրայ, յետոյ առանց նոյնիսկ նայելու չեկիստին որ իր վրայ կրակած էր, թեւը թեւիս անցուց եւ ըսաւ

— Երթանք։

Եւ անտառ մտանք։

Չորս ժամ անընդհատ քալեցինք, — չորս ժամ անընդհատ կռիւ հազարումէկ խոչընդոտներուն դէմ, որոնք ռուսական անտառին մէջ, ամէն մէկ քայլի կը ցցուին, այն յամառներուն առջեւ որ կ'ուզեն բռնաբարել ներքինանտառի խորհուրդը։

Ստիպուած էինք խոհեմութեամբ առաջանալ, ուրեմն հաշուուած դանդաղութեամբ մը եւ մութին մէջ, որովհետեւ ինչպէս բոլոր ... ներու նոյնպէս Շլուսէլպուրկի շրջակայքը կը վխտային «փախստական թիապարտներու որսորդներ»։

Եւ իրօք, կանոն է որ, անմիջապէս որ Թիարանի Թնդանօթը ազդանշանը տայ փախուստի մը, ամէն մարդ, ըլլայ քաղաքային թէ գիւղական, պարտաւոր է իյնալ փախստականին ետեւէն։ Ու թէպէտ, շատոնց է որ անցեր էինք Շլուսէլպուրկի սահմանը, քանի որ հազիւ փեթրոկրատէն քսան վերստ հեռու կը գտնուէինք, սակայն միշտ ալ Չօնի ձիաւորներուն կամ անտառի պահակախումբի մը հանդիպելու վտանգին մէջ էինք։

Ինչ որ ալ ըլլային մեր դէմ կուտակուած դժուարութիւնները, որոշած էինք բնաւ չգործածել մեր ելեկտրական լապտերները եւ գոհանալ մեր լուսաւոր շրջանակով կողմնացոյցով միայն։

Մութը կոխած էր, եւ սառեւ... ըը որ հեղհեղուկ կը թանձրանար, աւելի կը կնճռոտէր մեր ճիգը։

Քարասօֆ, որ մինչեւ այդ ատեն փառքը տուած էր գերմարդկային քաջութեան մը, բացայայտօրէն կը տկարանար, դանդաղ քայլերով կը յառաջանար, գինովի պէս տատանելով

Յայտնի էր թէ շատ կը տառապէր

— Իմ ուժերուս վրայ շատ յուսահատութիւն ունեցեր եմ, ըսաւ. ալ չեմ կրնար։

Ու ծառի մը կրթնելով, սահեցաւ, ինկաւ գետին։

Անոր քովը ծունր դրի եւ մաշկական տոգակէս եթերի սրուակ մը առնելով, անոր քիթին մօտեցուցի. քիչ մը ինքզինքին եկաւ։

— Որքա՜ն ձանձրոյթ կուտամ ձեզի, իմ խեղճ բարեկամս, ըսաւ. որքա՜ն կը ցաւիմ քեզ նեղելուս... Բարեբախտաբար շատ հեռու չենք։

— Իրա՛ւ. բայց արդէն եթէ կ'ուզէք, կրնամ մինակս երթալ եւ օգնութիւն փնտռել։

Բուռն շարժումով մը, զիս գետնին գամեց եւ զած ձայնով, ականջիս փսփսաց.

— Ս՛ուս, մարդ կուգայ։

Ճիշդ այդ պահուն, եւ մեզմէ ո՛չ շատ հեռու, ճիւղի մը ձայնը լսուեցաւ նոյն միջոցին, լսեցինք որ անոր տէրը կ'ըսէր.

— Փնտռէ՛, պէլֆէկօս, փնտռէ։

(Շար.)

Թարգմ'. Մ. ԽՐԻՄԵԱՆ

«Թուրքերը ոեւէ խնտուլինք չունին Թրակիոյ վրայ, որու միակ իրական տէրը Պուլկարներն են: Պուլկարիա մազաչափ զոհողութիւն չի կրնար ընել այդ խնդրին մէջ. ձերն են այն տեղի պայտեզները, տուներն ու բոլոր անշարժ կալուածները:» (Դարձեալ բաւան ծափեր)։

Ամերիկացիներ չեն ձերբակալուած

Պ. կորտըն Պէրրի, Ամերիկեան Նպաստամատոյցի Եւրոպայի ներկայացուցիչը, կը խնդրէ մեզմէ հրատարակել հետեւեալ զեկոյցը.

«Կարգ մը անգլիական եւ եւրոպական թերթեր վերջերս մեծ աղմուկ հանեցին լուրի մը առթիւ որ կ'ըսէր թէ Լէնինականի (Հայաստան) Ամերիկեան Նպաստամատոյցի վարչութենէն կարգ մը Ամերիկացի պաշտօնեաներ ձերբակալուած են պոլշեւիկ իշխանութեանց կողմէ։

Երբ իմացայ այս լուրը, հեռագրեցի Ամերիկ. Նպաստամատոյցի Լէնինականի տնօրէն Պ. Պիչի, որ կը պատասխանէ այս առտու (6 Հոկտ.), թէ այդ լուրը բացարձակապէս սուտ է եւ թէ Նպաստամատոյցի Ամերիկեան պաշտօնէութիւնը ողջ առողջ է եւ կը զբաղի ընթացիկ գործով»։

Ցառաջ.— Մեր հրատարակած լուրերուն մէջ խօսք չկար Ամերիկացի պաշտօնեաներու մասին: կալանաւորները բոլորն ալ Հայեր են, Նպաստամատոյցի հին կամ նոր պաշտօնեաներ, եւ անունները ալ ծանօթ: Իսկ լուրը կրկնուած է քանի մը աղբիւրէ միանգամայն: Պ. Պէրրիի հերքումն ալ լռելեայն կը հաստատէ իրողութիւնը:

Չէմպըրլէյն-Պրիան տեսակցութիւնը

Չէմպըրլէյն Միջերկրականի իր պտոյտը վերջացուց եւ Փարիզ դարձաւ։ Այսօր պիտի տեսակցի արտաքին Նախարար Պրիանի հետ։

Սպանիոյ վարչապետ Փրիմօ տը Րիվէրայի հետ իր տեսակցութեան մասին շատ մը ենթադրութիւններ կ'ըլլան։ Բացի Թանճէրի հարցէն, իբրեւ թէ խնդիր եղած է կնքել Միջերկրականեան համաձայնութեան մը՝ Անգլիոյ, Իտալիոյ, Սպանիոյ և Ցունաստանի մասնակցութեամբ։

Հակառակ շրջած զրոյցներուն, Չէմպըրլէյն այս անգամ չտեսնուեցաւ Մուսօլինիի հետ։

Մաքտոնըլտ պոլշեւիկներուն դէմ

Քանի մը օրէ ի վեր Պլէքփուլի մէջ կը գումարուի Անգլիոյ Աշխատաւորական կուսակցութեան համագումարը։ Այս առթիւ Մաքտոնըլտ խիստ ճառ մը խօսեցաւ պոլշեւիկներուն դէմ։

«Որքան ատեն որ, ըսաւ, Ռուսիա չձգէ Գ. Միջազգայինը, կամ աւելի լաւ կերպով չորոշէ իր դիրքը, աւելորդ է որ գայ պատմութիւններ պատմէ մեզի։ Ռուսիա պէտք է հրաժարի իր աշխարհակալական գաղափարներէն, որովհետեւ աշխարհակալութիւնը միայն պահպանողականներու գործը չէ, այլ նաեւ յեղափոխութեան ստորոգելիքը։ Անոնք որ Ռուսիան պաշտպանելու մասին կը խօսին մեզի, աւելի լաւ պիտի ընէին, եթէ խորհուրդ տային Ռուսերուն որ միջազգային քաղաքականութեան մէջ սխալ ճամբու չհետեւին»։

Ապստամբութիւն Մեքսիկայի մէջ

Երկուշաբթի օրուընէ ի վեր դարձեալ ապստամբական շարժում մը ծայր տուած է Մեքսիկայի մէջ։ Մայրաքաղաքի 500 զինուորները կառավարութեան դէմ ապստամբեցան եւ քաղաքէն դուրս գացին։ Շարժումը կը ղեկավարէին զօրավարներ Անուլֆօ Կոմէզ եւ Ֆրանչիսքօ Սէրրանօ, երկուքն ալ Նախագահութեան թեկնածուներ։ Ապստամբներու նպատակն էր ընդդիմանալ Զօր. Օպրէկոնի նախագահական ընտրութեան։ Բացի մայրաքաղաքէն, ըմբոստութիւններ ծագեցան նաեւ Վէրա-Քրուզի եւ Թորրէոնի մէջ։ Այս վերջին քաղաքին մէջ երեք ժամ տեւող կռիւէ մը վերջ, ապստամբները պարտուեցան։ Կառավարական զօրքերը գերի բռնեցին զօր. Սէրրանօն եւ 13 բարձրաստիճան սպաներ, որոնք անմիջապէս պատերազմական ատեանի առջեւ դատուելով, իբրեւ դաւաճան մահուան դատապարտուեցան եւ գնդակահարուեցան։

Պաշտօնական զեկոյց մը կ'ըսէ թէ խաղաղութիւնը վերահաստատուած է ամէն կողմ։ Սակայն դեռ Վէրա-Քրուզի մէջ կռիւները կը շարունակուին, զօր. Կոմէզի առաջնորդութեամբ։ Զրոյց կը շրջի թէ զօր. Կոմէզ եւս բռնուած եւ գնդակահարուած է, սակայն այս լուրը դեռ չէ հաստատուած։

Փեքինը վտանգի տակ

Ազգայնական բանակները վերջերս կարեւոր յաղթանակներ տարին։ Հիմա մօտեցած են Փեքինի եւ 80.000 հոգիով կը պատրաստուին յարձակիլ Չինաստանի վրայ։ Ազգայնական բանակի հրամանատարն է զօր. Շան-Սի։ Չանկ-Ցօ-Լինի բանակները կը նահանջեն։ Փեքինի մէջ խուճապ կը տիրէ։ Քաղաքի դուռներու պահակազօրքը զօրացուեցաւ։ Վճռական ճակատամարտի մը կը սպասուի այս օրերս։

Փարիզ 1000 ոստիկան աւելի պիտի ունենայ

Առջի օր քաղաքապետարանին մէջ Թաղապետական ժողովի երկրորդ յանձնաժողովը նիստ գումարեց եւ ի միջի այլոց զբաղեցաւ նաեւ Փարիզի ոստիկանութեան հարցով։ Ոստիկանական տեսուչը կարգ մը բացատրութիւններ տուաւ եւ շեշտեց թէ անհրաժեշտ է ոստիկաններու ներկայ թիւին վրայ 1000 հոգի եւս աւելցնել։

Յանձնաժողովը գտնելով հանդերձ որ այս յաւելումով պիտի ծանրաբեռնուի Թաղապետական նիւթացոյցը, հաւանեցաւ անոր։ Այսուհետեւ աւելի մանրազննին քննութեան պիտի ենթարկուին ոստիկանութեան թեկնածուները, թէ բարոյականի եւ թէ կրթութեան տեսակէտէ։

Ճանպազեանի դիազննութիւնը

Հարցաքննիչ դատաւոր Պարթէլէմիի հրահանգով Տոքթ. Փօլ դիազննութեան ենթարկեց Գրիգոր Ճանպազեանի մարմինը։

Նշանաւոր մասնագէտը հաստատեց թէ մեր հայրենակիցին մահը առաջ բերող գնդակը մտած է ծնօտին տակէն եւ դուրս ելած է ծոծրակէն։ Այս պայմաններուն տակ կը հաստատուի թէ խնդրին մէջ ոճիր չկայ եւ մահը արկածի կամ անձնասպանութեան հետեւանք է։

Պ. Պարթէլէմի շուտով պիտի հարցաքննէ Օր. Նոյեմի Ճանպազեանը, որ դեռ բանտն է եւ մեծ յոյս կայ որ գայն ազատ արձակելու որոշում տայ։

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ» ԿՐԱՍԻ ՄԷՋ

Վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, մասնակցութեամբ Քանի ենթակոմիտէներու։ Արտասանութիւն, ազգային երգեր, հայկական պարեր, դաշնակային խնջոյք, եւայլն։ Շրջակայէն փափաքողները կրնան գալ, Կիրակի մինչեւ ժամը 12երէնց կը սպասուի կայարանը։

ՑԱՐԴԳՈՂԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՃԵՌԻԴ ՍԱՅԱԹ-ՆՈՎԱՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այսօր Շաբաթ գիշեր, Սալ տը Ժէօկրաֆիի մէջ 184 Bld. St. Germain

Պ. ԱԻ. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

կը ներկայացնէ Աշուղին կեանքն ու արուեստը

Երգ եւ արտասանութիւն Աշուղին գործերէն

Պ. ԱԶՆԱՒՈՐԵԱՆ Թառի վրայ կ'երգէ

Օտար արուեստագիտուհիի մը, Օր. ՎԷՐԱՅԻ կողմէ փլասթիք պար

ՄՈՒՏՔ 3 ԵՒ 5 ՖՐԱՆՔ

տոմսերը «Յառաջ»ի խմբագրութեան մէջ եւ նոյն գիշերը կիշէէն

Ասով կը վերաբացուի «Ցարդգող»ի հինգշաբթիներուն շարքը

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄԵԾ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՍԷՆ ՇԱՄՕՆԻ ՄԷՋ

կազմակերպուած Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Ռամկավար-Ազատական, Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութեան, Մալաթիոյ կրթասիրաց Մասնաճիւղի եւ Տարօն-Տուրուբերան Հայրենակց. միութեան կողմէ:

վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Սալ տէ քոնֆէրանսի մէջ:

Պիտի խօսին՝ Վ. ՔՐՄՈՅԵԱՆ եւ ուրիշներ, արտասանութիւններ եւ երգեր.

Հանդէսէն վերջ Ֆրանսական ֆանֆառով այցելութիւն Անծանօթ Զինուորին գերեզմանին վրայ, ուր ծաղկեպսակներ պիտի դրուին ու յարգանքի խօսքեր պիտի ըլլան հայ ազատագրութեան համար ինկած բիւրաւոր նահատակներու յիշատակին:

ՀՐԱԺԵՇՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ցայտնի դերասանուհի ՏԻԿ. ԴՈՒՐԵԱՆ-ԱՐՄԷՆԵԱՆԻ

վաղը կիրակի ժամը 8.45ին, Albert Ier Թատրոնը, 64 Rue Rocher

"ԱՆՆԱ ՔՐԻՍՏԻ,, (ԱԼԵԿՈԾ ԾՈՎԸ)

դրամ 4 արար. թարգմ. Լ. ԵՐԱՄԵԱՆ

ԳԻՆԵՐԸ՝ ՊԱՏՈՒՈՅ ՏՈՄՍԵՐԷՆ ԶԱՏ.— 25, 15 ԵՒ 10 ՖՐԱՆՔ

տոմսակները կը ծախուին բոլոր հայկական ճաշարաններ

ԿՈՍՏԱՆԵԱՆԻ ՀՐԱԺԵՇՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

վաղը կիրակի երեկոյ ժամը 8.15ին

The Century Theatre, Archer Street, Westbourne Grove, W.11

ՕԹԷԼԼՕ

կը մասնակցին Տիկ.ներ Մամիկոնեան, Կոստանեան եւ տեղական ուժեր

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՏՐԱՄ-ՕՓԵՐԷԹԱՅԻՆ ԽՈՒՄԲԸ

Ղեկավարութեամբ Յ. ՂԱԶԱՐԵԱՆԻ

Մասնակցութեամբ՝ Տիկ. Սիրուշի, Օր. Կոստանեանի եւ Ս. Ճզարեանի

Վաղը Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին՝ Կարտանի մէջ

կը ներկայացնէ՝ ՈՒՇ-ԼԻՆԻ-ՆՈՒՇ-ԼԻՆԻ

Իսկ Կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին Մարսիլիոյ մէջ

ԱՇՈՒՂ-ՂԱՐԻԲ

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. «Եռագոյն» խումբի ժողովը՝ այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, 154 ավընիւ տ'Արժանթէօյ, Անիէռի նոր հաւաքատեղին։ Ներկայանալ անդամատետրերով։ Օրակարգ՝ նոր ընտրութիւն, հաշուետուութիւն և զանազան հարցեր։

Հ. Յ. Դ. Ազատամարտի Սեւոունդ խումբի վիճարանական ժողովը այսօր շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, 19 Rue St. Sulpice, կը զեկուցանէ՝ ընկ. Հայկազուն: ընկերներու ներկայութիւնը կարեւոր է։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Վասպուրական միութեան ընկերական ընդհ. ժողովը՝ վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Դպրոցական շէնքին մէջ: Ներկաներու թիւը օրինաւոր պիտի նկատուի։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Քրիս» խումբի ժողովը՝ վաղը կիրակի կէսօրէ առաջ ժամը 9ին, 63 րիւ տը լա Րէփիւպլիքի սրահը:

Հ. Մ. Ը. Մ. Շավիլ-Վիռօֆլէ մասնաճիւղի խորհրդակցական ժողովը այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Café de l'Avenirի սրահին մէջ (Pointe de Chaville). կը խնդրուի բոլոր գործօն եւ համակիր անդամներէն ներկայ ըլլալ։

ՀԱՃԸՆՑԻՆԵՐՈՒՆ.— Փարիզ եւ շրջակայքը բնակող բոլոր Հաճընցիները կը հրաւիրուին վաղը կիրակի ժամը 3ին, ճաշարան Յօրիա, մասնաւոր խորհրդակցութեան համար:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ամասիոյ Հայրենակցական միութեան ընդհ. ժողովը վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, 63 Րիւ տը լա Րէփիւպլիքի վերնայարկը: Կը հրաւիրուին բոլոր անդամ-անդամուհիները եւ վերջին անգամ ըլլալով ոչ անդամ Ամասիացիները։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն կը նկատուի։

ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔԻ Հայրենակցական միութեան ընդհ. ժողովը վաղը կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, 10 Rue Rampalի ճաշարանը։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ քիչ մը տան մը համար վարժ խոհարար սպասուհի մը, գոհացուցիչ վճարում: դիմել ՍՕՆԱ կօշիկի գործարանը, 206 Rue Lafayette.

ՎԷՊԵՐՈՒՆ ԼԱՒԱԳՈՅՆԸ «ՍՐՏԻՆ ՁԱՅՆԸ»

Հրապարակ ելաւ.սահուն և յուզիչ թարգմանութեամբ գրագէտ-թարգմանիչ Յ. Քէչիչեանի։

ՍՐՏԻՆ ՁԱՅՆը արժանացած է ֆրանսական ակադեմիային գնահատման։

Սէր, հոգիներու տարօրագին պայքար եւ հեշտագրգիռ տարփանք։

Փնտռել բոլոր գրավաճառներէն։ Կեդրոնատեղի՝ Y. Ohannessian, Rue Billour, 10 Galata-Turquie կամ Boite Postale 342, Galata.

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

ԵՐՄԷՆ ՀԱՅԿՈՒՆԻԻ

"ՁԱՐԼԱԹՕՆ,,

ԿԱՄ

ՍԱՄԱԹԻԱՑԻ ԱԲԻԿ ԱՂԱ

խիստ ծիծաղաշարժ վաւեշտ

ԾԻԾԱՂ - ԾԻԾԱՂ - ԾԻԾԱՂ

ԳԻՆ՝ 1.50 ՖՐԱՆՔ

Դիմել նամակով՝ Vahram Sévouni, 5 Av. Quihou St. Maudé Seine), ինչպէս նաեւ բոլոր գրավաճառներուն եւ թերթերու գործակալներուն։ Կը ղրկուի մէկուկէս ֆրանքի դրոշմաթուղթի փոխարէն։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Յովհաննէս Գազէզեան էնկիւրիցի, որդի Գրիգորի եւ Ֆիլոմենայի՝ կը փնտռէ իր երկու եղբայրները՝ Գարլօ եւ Ճուզէֆ Գազէզեանները: Գարլոն մինչեւ 1921 Զմիւռնիա կը գտնուէր, իսկ Ճուզէֆը էնկիւրի էր 1915ին. իմացնել՝ JeanKazezianի, St. Lazare, Venise, Italie).

— Կը փնտռուին Վան-Շահբաղցի Սեդրակ Աւտոեան, որ պատերազմէն առաջ Իտալիոյ Տրապիզոնի քաղաքը ըլլալ կը կարծուէր.

Դանիէլ Պօղոսեան Վան Մրխկնէր գիւղացի, որ 3 տարի առաջ Եգիպտոս Յակոբ Չարդարեանի ծխախոտի գործարանն էր։ Յիշեալներուն մասին գրել՝ Hagop Avdoyanի, Château le Candillargnes par Lansargues (Hérault.

Առապագարցի Սուրէն Տալկըճեան որ Պալքանեան պատերազմին գերի բռնուելով հաստատուած է Ֆիլիպէ. իմացնել՝ Hovhanness Varteressianի, նոյն հասցէով։

— Կը փնտռուի Սիվրիհիսարցի Օննիկ Պալեանը, որ Պոլիսէն Պուլկարիա մեկնած ըլլալ կը կարծուի 1923ին. լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել իր քրոջը Թագուհի Պալեանի, հետեւեալ հասցէով՝ Ղազար Գրիգորեան, 10 Rue de la Grande Fontaine, Belfort-France.

— Կը փնտռուի Սամսոնցի Սիրարփիկ Վարդանեան, հօր անունը Յովհաննէս, մօր անունը Նազլը որ տեղահանութեան մի. Չորմէտ Մալաթիա աքսորուած էր. վերջերս լուր առած ենք որ ամուսնացած է եւ Փարիզ կը գտնուի։ Իմացնել Բարսեղ Մէլըքէեանի՝ Rue Tchimeski Megharou Uzuvel, Salonique, Grèce.

— Յարութիւն (Արթին) Նալմուրեան, արհեստով այլերու եւ կիներու դերձակ, որ մինչեւ 1925 կը գտնուէր Անգլիա, Եօրք եւ Նիւյորք քաղաքները, եւ որուն Ամերիկա մեկնած ըլլալուն մասին տարաձայնութիւն մը կայ: Իր մասին տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի հաճեցէն իմացնել մկրտիչ Գարսամեանի, 121 Rue Marcadet, Paris (18me).

Այստասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել։

ԼԻՈՆԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Լիոնի եւ շրջականերու գաւառական ընդհ. ժողովոյ ընտրութեան համար արձանագրութեան սպայմանաժամը վերջին անգամ ըլլալով երկարաձգուած է մինչեւ յառաջիկայ Հոկտ. 16 կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 6: Այդ թուականէն անդին կը փակուի արձանագրութիւնը եւ քուէարկութեան օրը կ'որոշուի:

Ընտր. Յանձնախումբ

ԴԵՐՁԱԿ Կ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

կը խնդրէ Պոլսոյ իր հին յաճախորդներէն դիմել իր անգլիական ընտիր կերպասներէ ձմեռուան հագուստները նայելու համար

ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԿԱՐ ԵՒ ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԻՒՆ

ԳԻՆԵՐԸ ԽԻՍՏ ՄԱՏՉԵԼԻ

88, RUE DE MONT-CENIS, PARIS (18me).

Metro S'mp on Nord Sud Jules Joffrin. Autobus J, AH ...

ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

եթէ կ'ուզէք մաքուր եւ անարատ Պալքանեան քաշքաւալ պանիր ունենալ, դիմեցէք ուղղակի

Հայթայթիչ Պ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԴԱՐԱՄԱՆԵԱՆին մեթիւստայ

Մարսէյլ, 17 րիւ տ'Իթալի, Թելէֆոն 74.72

ՍՏԱՑԱՆՔ ՆՈՐ ՓԼԱՔՆԵՐ

Հայերէն.— Թուրքերէն երգեր.— Թամպուրի ճէմիլ, Հաֆըզ Եաշար, Բշիր, Իպրահիմ, Քէմանի Անաստաս.ի, Թաքսիմ, կարմ եւ շարքըներ, զեղչեալ գիներով։

Դիմեցէք՝ Արեւելեան նպարավաճառ Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆի

28, Rue Le Sage, PARIS 20e) — Télephone : Méni ...

Métro Belleville : Tramway 5 ...

ՏՕՔԹ. ՆԱՂՈՒՊ

ՆԱԽԿԻՆ ԲԺՇԿԱՊԵՏ ՊՈԼՍՈՅ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐՈՒ

ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ ՓԱՐԻԶ

3, Rue de l'Amiral Cloué. Tél. Auteuil 69-68, Métro Mirabeau

Հիւանդներ կ'ընդունի Բշ. Դշ. եւ Ուր. օրեր ցորեկէն վերջ ժամը 3—7 եւ մասնաւոր ժամադրութեամբ

Դերձակ ԼԵՒՈՆ ՊՈՒԼԷՋԻԿՃԵԱՆ

կը ծանուցանէ իր յաճախորդներուն թէ իր նախկին տեղէն փոխադրուած է՝

57 RUE CLIGNANCOURT, Métro: Château Rouge կամ Barbès

Ձեր ձմռուան հագուստը ապսպրելէ առաջ, անգամ մը դիմեցէք իրեն, եթէ չզղջալու համար:

Ձեւի անմրցելի շիքութիւն.— Վերջին նորաձեւութիւն.— Ընտիր կար. Ցոկուն կերպասներ.— Վճարումի դիւրութիւններ

ԱՅՍ ԲՈԼՈՐԸ ՀԵՏ ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 86-..

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներ կը դարմանեն ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի ... գէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5 ... կարգի ու ակռաներու մասնագէտը ամէն Երկշ. եւ Շաբաթ օրեր ժամը 1—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19, Կիրակի 9 ...

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro . Gare de l'Est Téléphone : Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2 30_7.30—Կիրակի եւ ... օրեր

ԾԱԽՈՒ Է SINGER ...

Թեամբ, ոտքով կարի մեքենայ մը, դիւրամատչելի գինով մը՝ Տիկ. Ամասունի, Jules Regnault, Engh... Bains, (S. et O.).

ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԻԶՊԱՆՈՒ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Ալֆորվիլի Մանկապարտէզին համար, վարժ մանկապարտիզպանուհի մը պէտք է ... մաններուն տեղեկանալ ... ատր թեկնածուները դիմեն Զարմիշեանի, 145 Rue Dolet, Alfortville (Seine)

ՍԱԿԱՐԱՆ

7 Հոկտեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթերլին	L. St.
Տոլար	Dollar
Մարք ոսկի 100	Mark
Թրքական Ոսկ.	L. Trq
Թրք. ոսկի	" "
Մէճիտիէ	Medjidie
Պուլկ. Լէ 1 համար	Leva
Տրախմի	Drachme
Լիր	Lire
Պելճ. ֆրանք	Frc Belge
Զուից. "	Frc Suisse
Լէյ 100 համար	Ley
Չերվոնեց	10 Roubles

ԱՐԺԷԹՂԹԵՐ

Ոսմ. Քր. Ֆոնէ I	Cr Fonc Eg
II	"
III	"
Թիւրքիոյ երկաթ.	Lots turcs

IMPRIMERIE - MASSIS - ...
208bis, Rue Lafayette Paris
Le Gérant : H. TEUR...

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	[illegible]	[illegible]
ԱՆԳԼԻԱ		20 շ.	40 շ.
ԵԳԻՊՏՈՍ			
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տոլ.	10 տոլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն { 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)
TÉLÉPHONE NORD 57-82
MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 9 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1927
9 OCTOBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 462
ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ
ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՆՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՀԱՅՀՈՅԵՑԷՔ, ԲԱՅՑ ՄԻ ԽԱԲԷՔ

Շաբաթներով քար լռութիւն պահելէ յետոյ, Երեւանի փարիզեան անձեռը կէս էջ հայհոյութիւն թխեր է ուրբաթ օր, Հայաստանի ձերբակալութեանց առթիւ։

Շիտկէ շիտակ չըսեր թէ ձերբակալութիւններ չեն կատարուած։ Բայց թակարդը ինկած մուկի մը պէս պատէ պատ կը զարնուի, հասկցնելու համար թէ «Դրօշակ»ի թղթակցութիւնները «կեղծ» են, թէ Հայաստանէն չեն եկած եւլն.։

Յետոյ, խարդախութիւն մըն ալ կը փորձէ. Ամերիկեան Նպաստամատոյցի Ներկայացուցիչին հեռագիրը այնպէս մէկնելով թէ «Նպաստամատոյցի ոչ մէկ պաշտօնեայ ձերբակալուած է.» Գ. Պէրրիի բացատրութիւնը մենք ալ ստացանք եւ հրատարակեցինք երէկ։ Այնտեղ որոշ կերպով կ'ըսէ թէ Նպաստամատոյցի ամերիկացի պաշտօնեայ չէ ձերբակալուած, թէ ամբողջ ամերիկեան պաշտօնէութիւնը ողջ առողջ է» եւլն.։

Մենք արդէն ոչ մէկ բառ հրատարակած էինք Ամերիկացիներու ձերբակալութեան մասին, եւ Նպաստամատոյցին հերքումը ուղղուած է ոչ թէ մեզի, այլ «կարգ մը անգլիական եւ եւրոպական թերթերու»։ Եթէ այս ակնարկը «Թայմզ»ին է, ահա թէ ինչ կը գրէր անոր Պոլսոյ թղթակիցը. «Երեւանէն կը հաղորդեն որ պոլշեւիկները ձերբակալած են Մերձաւոր Արեւելքի Ամերիկեան Նպաստամատոյցի աշխատաւորներուն մէկ մասը (30 Սեպտ.)։

Մեր մասին, անուններ իսկ տուած էինք, եւ տակաւին կրնանք տալ։ Մնաց որ, Փարիզի ռամկավար շաբաթաթերթն ալ որ այնքան հաւատարիմ է Երեւանի, Սեպտ. 24 թուակիր երկտողով մը կը գրէր. «Իրազեկ աղբիւրներէ կը հաստատուի Լենինականի մէջ Րըլիֆի պաշտօնեաներու ձերբակալութեան լուրը»։ Եւ այս գործը կը վերագրէր «տխրօր ծայրայեղ կասկածամտութեան»։

Արդ. Նպաստամատոյցի հայ պաշտօնեաներու ձերբակալութեան պարագան երկրորդական է, եւ բաւական հին,— անցեալ Յուլիսին կատարուած։ Անկէ յետոյ, սկսած Յուլիս 30էն, ձերբակալութիւններ կատարուած են լայն ծաւալի վրայ– այնպիսի խստութեամբ որ, նամակագիրները հարկ տեսեր էին երկու անգամ կրկնել թէ «1921 թւից մինչեւ օրս Հայաստանում նման ձերբակալութիւններ չէին կատարուել»։ Առաջին թղթակցութեան մէջ (Օգոստ. 10), թուանշաններով նշանակուած էր իւրաքանչիւր քաղաքի զոհերուն թիւը, իսկ երկրորդ նամակը կ'ըսէր. «Այն թիւը որ ձեզ գրեր էի, այսօր հնգապատկուած է». Օգոստ. 22։

Այնուհետեւ, հասան Սեպտ. 7 եւ 12 թուակիր երկու նամակներ, որոնք հաստատելով առաջին լուրերը, կը նկարագրէին Զանգեզուրի մէջ պատահած դէպքերը,— վեց հարիւր հոգի լեռը բարձրացած են. (Տես քիչ անդին։

Անշուշտ՝ Երեւանցիները կը սպասեն որ հրապարակաւ յայտնենք թղթակիցներուն անունները, անոնց թղթակցելու եղանակը, հրատարակենք նամակներուն լուսանկարները, եւ ուրիշ մանրամասնութիւններ։

Այս մարդիկը Պապը Ալին ալ գերազանցեցին, իրենց շնական անպատկառութեամբ։

Աւելի քան հազար հոգի բանտերը նետուած են։ Գիշերանց տեղափոխութիւններ եւ աքսորներ կը կատարուին։ Ամբողջ ընտանիքներ մոխիրի վրայ նստեր են։ Ձեկան հաւասարապէս կը հալածէ ու կը տանջէ եւ՛ դաշնակցականը, եւ՛ հակադաշնակցականը, եւ՛ գիւղացին, եւ՛ մտաւորականը, եւ՛ ընդդիմադիր պոլշեւիկը.— բայց այս մարդիկը ջազացքէն կուգան։ Զանգեզուրի մէջ թերեւս վեց Դաշնակցական ալ չկայ եւ վեց հարիւր հոգի լեռը ելեր են, իսկ 3—400 հոգի բանտարկուած.— ամբողջ երիտասարդութիւն մը շղթայի տակ առնուած.— Եւ տակաւին երես ունին գրիչ շարժելու եւ բերան աւրելու։ Տակաւին ո՛ւժ կը զգան իրենց անյատակ տգիտութիւնը եւ անասնական կիրքերը թուղթին յանձնելու.— զոհերը դահիճներուն հետ շփոթելու…

Միւս կողմէ, բացարձակ իրողութիւն է որ Հայաստանի ժողովուրդը զինաթափ կ'ըլլայ հայանուն կառավարութեան մը կողմէ, իսկ անոր քթին տակ անարգել կը զինուին Թուրքերն ու Թաթարները.— Եւ այս թշուառականները տակաւին համարձակութիւն ունին հրապարակի վրայ երեւալու եւ ուրիշներուն շան-քարոզ կարդալու, իրենց ոճիրները ուրիշին վզին փաթթելու։

Աւելորդ է վիճիլ։ Համբերենք։ Ինչպէս 1926ի սկիզբը, այս անգամ ալ, ուշ-կանուխ, երեւան կուգայ բովանդակ ճշմարտութիւնը, եւ խորհրդային իշխանութիւնը կամ անոր գործակալները իրենց չորնալիք բերնով կը պարզեն իրականութիւն մը, որուն շատ աղօտ մէկ պատկերը միայն կրցանք տալ մենք։ Ջէ՞ որ այն ատեն ալ, քանըչորս ժամուան մէջ վճռապէս ուրացան ամէն բան, բայց ամիսներ յետոյ, «Խորհրդային Հայաստան»էն իսկ արտատպեցին, թէ 110 հոգի ձերբակալուած է։

Համբերենք այնպէս ինչպէս կը համբերեն տարուէ տարի բանտերը նետուած կամ պարբերաբար Ռուսաստանի խորերը քշուած եղբայրները։

Մանաւանդ որ, այդ զոհերը մէկ դասակարգի կամ խմբակցութեան մարդիկ չեն, ոչ ալ մեծ մասով Դաշնակցական. այլ հայ ժողովուրդի հալածական զաւակները, կաշկանդուած՝ իրենց ազգակից իշխանութեան մը կողմէ։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ՄԻՇՏ ՄՏԱՀՈԳ

Պոլսոյ «Ճիւմհուրիյէթ» լրագիրը կը գրէ.

— «Աթէնքի մէջ հելլէն ֆաշիստական Միութիւն մը կազմուած է իտալականին ձեւով։ Աթէնքի բնակիչները կը փութան արձանագրուիլ այդ Միութեան։ Դիւրութիւն մը ընծայելու համար թաղերու մէջ մասնաճիւղեր բացուած են։ Կազմակերպութիւնը ջոկատներու, վաշտերու, գունդերու եւ զօրաբաժիններու պիտի բաժնուի եւ իւրաքանչիւրին պիտի տրուին Բիւզանդիոնի եւ վաղեմի Յունաստանի զինուորական կազմակերպութեանց անունները։ Վարիչը պիտի ըլլայ 7 հոգիէ բաղկացեալ մարմին մը, որ հրամատարական զաղտնի եւ բարձրագոյն ժողովի մը հրամանները պիտի գործադրէ։ Հելլէն ֆաշիստները երկու դասակարգի պիտի բաժնուին։ Առաջինին մէջ պիտի առնուին զինուորութիւն ընողները։ Իսկ երկրորդ դասակարգը պիտի կազմեն դեռ զինուորական մարզանք չունեցած 18—20 տարու երիտասարդներ։

«Հելլէն մը Ֆաշիստական կազմակերպութեան մէջ մտած ատեն հետեւեալ երդումը պիտի ընէ. «Հայրենիքս եւ կրօնքս իմ կեանքիս սրբութիւնները կը կազմեն։ Ֆաշիստութիւնը իմ կրօնքս եւ անոր սկզբունքները իմ աւետարանս են։ Զէնքով պիտի պաշտպանեմ հայրենիքս։ Պոլշեւիզմի դէմ ալ զէնքով պիտի փոխադարձեմ, եթէ անիկա ուզէ իմ երկրիս օրէնքները եւ ազատութիւնը խանգարել։ Ուրիշին ինչքը եւ սեփականութեան իրաւունքը իմ պատուոյս չափ յարգելի են։ Ֆաշիստութեան խորհրդանիշները եղող հայրենիքը, կրօնքը եւ վարչական ձեւը գիս ազգային բարօրութեան ճամբուն մէջ առաջնորդող ազդակներ են։ Կ'երդնում որ բոլոր ասոնց հաւատարիմ պիտի մնամ եւ մեծերուս հրամանին պիտի հնազանդիմ կուրօրէն»։

«Հելլէն ֆաշիստ կազմակերպութեան դրօշը բիւզանդական կայսրութեան դրօշն է եւ դեղին յատակի վրայ երկգլխեան արծիւը կը պարունակէ։ Ֆաշիստական տարազն է սեւ շապիկ, առաջքը գոց։

«Աթէնքի մէջ մինչեւ հիմա 44 թաղային մասնաճիւղեր բացուած են։ Իւրաքանչիւր մասնաճիւղ պիտի ունենայ հարիւր ֆաշիստ անդամներ։

«Ճիւմհուրիյէթ» կ'աւելցնէ.

—«Հելլէնֆաշիստներուն տակաւին իրենց կազմակերպութեան սկիզբէն իսկ երկգլխեան արծիւը եւ Բիւզանդիոնի զինուորական անունները վերակենդանացնել ուզելը շատ որոշ կերպով կ'ազդարարէ մեզ որ պէտք է ուշադրութեամբ հետապնդենք այս կազմակերպութիւնը»։

ՌՈՒՍԵՒ ՊԱՐՍԻԿ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔԸ

Մոսկուայի պաշտօնական գործակալութիւնը կը հրատարակէ ամփոփումը ռուսեւ-պարսիկ ապահովութեան դաշինքին, որ կը բաղկանայ ութ յօդուածներէ։ Ահա՛ գլխաւոր կէտերը.—

Ա. յօդուածը կը հաստատէ թէ 1921 փետր. 26ի դաշնագիրը կը մնայ միշտ խարիսխը Խորհրդային Միութեան եւ Պարսկաստանի փոխադարձ յարաբերութեանց։

Բ. յօդուածով կողմերը յանձնառու կ'ըլլան ետ կենալ յարձակողական ամէն գործողութենէ միւս կողմին դէմ, կամ զինեալ ուժեր մտցնելէ միւս կողմին հողին վրայ։

Այն պարագային, ուր պայմանադիր կողմերէն մէկը յարձակում կրէ մէկ կամ քանի մը օտար պետութեանց կողմէ, միւս դաշնադիր կողմը յանձնառու կ'ըլլայ չէզոքութիւն պահել կռիւի ամբողջ տեւողութեան. յարձակում կրող կողմը իր կողմէ երբեք չպիտի մեղանչէ այս չէզոքութեան դէմ, ինչ ալ ըլլան այդ կերպով իր ձեռք բերելիք ռազմագիտական, գործնական կամ դիւանագիտական շահերն ու նկատումները։

Երրորդ յօդուածով դաշնադիր կողմերէն իւրաքանչիւրը յանձն կ'առնէ ո՛չ մէկ կերպով մասնակցիլ այն զինակցութեանց կամ քաղաքական համաձայնութեանց, որոնք ուղղուած պիտի ըլլան միւս կողմի ցամաքային կամ ծովային ապահովութեան, ինչպէս նաեւ անոր անկախութեան կամ գերիշխանութեան դէմ։ Անկէ զատ, երկու դաշնադիր կողմերը կը հրաժարին ունել մասնակցութիւն բոլոր այն պոյքոթներուն եւ տնտեսական պայքարումներուն, որոնք պիտի կազմակերպուին երրորդ պետութեանց կողմէ՝ դաշնադիր կողմերէն մէկուն կամ միւսին դէմ։

Չորրորդ յօդուածով երկուստեք յանձնառու կ'ըլլան իրենց հողին վրայ չընդունիլ ստեղծումն ու գործունէութիւնը՝ 1. այն կազմակերպութեանց կամ խմբակցութեանց, որոնց նպատակը պիտի ըլլայ ապստամբութեանց կամ եղեռնափորձերու միջոցաւ պայքարիլ միւս դաշնադիր կողմի կառավարութեան դէմ. 2. այն կազմակերպութեանց եւ խմբակցութեանց, որոնք իրենք իրենց կուտան միւս կողմի, կամ անոր հողի մէկ մասին կառավարութեան դերը, որոնց նպատակն է պայքարիլ միւս կողմի կառավարութեան դէմ վերոյիշեալ միջոցներով, խանգարել անոր խաղաղութիւնն ու ապահովութիւնը կամ հողային ամբողջութիւնը։ Նոյնպէս, կողմերը յանձնառու կ'ըլլան արգիլել իրենց հողին վրայ զինուորագրութիւնը, ինչպէս նաեւ զինեալ ուժերու, սպառազինութեանց, ռազմանիւթերու եւ ամէն տեսակ պատերազմական պիտոյքներու ներածումը՝ սահմանուած վերոյիշեալ կառավարութեանց։

Հինգերորդ յօդուածով կողմերը կը խոստանան խաղաղ միջոցներով կարգադրել ծագելիք ամէն վէճ, զոր կարելի չէ հարթել սովորական դիւանագիտական ճամբով։

Վեցերորդ յօդուածը կը հաստատէ թէ՝ բացի այն յանձնառութիւններէն, զորս պայմանադիր երկու կողմերը կը ստանձնեն ներկայ դաշինքով, կողմերը կը պահեն իրենց լայն ազատութիւնը միջազգային յարաբերութեանց մէջ։

Եօթներորդ յօդուածը կ'ըսէ թէ այս դաշինքը կնքուած է երեք տարուան համար եւ շուտով երկու կողմի օրէնսդիր մարմիններուն կողմէ վաւերացուելէ ետք, գործադրութեան պիտի դրուի։

Պարսկաստան կը մնայ Ազգերու Դաշնակցութեան անդամ եւ ըստ այնմ կը կատարէ իր պարտաւորութիւնները։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԶԱՆԳԵԶՈՒՐԻ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ինչպէս գրած էինք, խիստ հետապնդումներ սկսած են նաեւ Զանգեզուրի մէջ, ժողովուրդը զինաթափ ընելու համար։ Այս առթիւ 600 հոգի լեռները ապաստանած են։

Նոր լուրերու համաձայն, մինչեւ Սեպտ. 8 Զանգեզուրի մէջ ձերբակալուած են 120-200 հոգի, Սիսիանի մէջ 120-150, Ղափանի մէջ 47, Գենեւազի մէջ 10 հոգի։

Ձեկան յաջողած է բաւական քանակութեամբ զէնք եւ ռազմանիւթ բռնել։

ՔՐՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ Կ'ԱՀԱԲԵԿԷ ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼԸ

«Ագշամ» կը գրէ.

Մէկ երկու ամիս առաջ. Րիզա փէհլէվի Խանի թերթերը, ձեռքերնին սուր բռնած, առիւծներու նման, Թուրքիոյ վրայ յարձակեցան, եւ բան չմնաց որ չըսէին։ Մեր դրացին, շնորհիւ իր լայն երեւակայութեան եւ չափազանցելու բնածին ընդունակութեան, կրցաւ շատ մը յերիւրանքներ դարբնել մեր դէմ, եւ սպառնալիքներ արձակել։

Պարսկական թերթերուն այդ ատենուան ըրածը՝ կ'երեւի թէ գետին պատրաստելու խորամանկ ձեռնարկ մըն էր։ Անոնք հանրային կարծիքը պատրաստեցին, յանցանքը մեր վրայ բեռցուցին։ Իսկ հիմա, բոկոտն եւ դատարկապորտ աւազակներ ներս կը մտցնեն մեր սահմաններէն։

Ուշագրաւ են այն հեռագիրները, զորս Պայազիտէն կը հաղորդէ Անատոլուի գործակալութիւնը։ Մեր հողերուն վրայ գործող հրոսակները, չհետապնդուելու համար, պարսկական սահմանը ապաստանած են։

Անցեալները, հրոսախումբեր յարձակում կը գործեն Վանի նահանգի սահմաններուն վրայ, եւ մեր պաշտօնեաները նահատակ կ'ընեն։ Հիմա ալ կ'իմանանք թէ աւազակները այնքան համարձակ դարձած են որ, մինչեւ Պայազիտի կեդրոնը կը մտնեն։ Շնորհիւ մեր ջոկատներու հետապնդումներուն, յարձակողներուն մէկ մասը կը զսպուի, մէկ մասն ալ Պարսկաստան կը փախչի։

Փախչող հրոսակները, Պարսկաստանի մէջ ուժ, զէնք եւ հաւանաբար նաեւ քաջալերութիւն գտնելով, կրկին կը մտնեն մեր հողերը, եւ նոյն իսկ կը յաջողին մեր զինուորներէն եւ սպաներէն քանի մը հոգի գերի բռնել։

Այս դէպքերը կը բաւեն ցուցնելու կացութեան ծանրակշիռ հանգամանքը։ Թուրքիա Արեւմտեան Նահանգներուն մէջ բարեկարգութեամբ զբաղած է եւ չի կրնար աւազակախումբերու զսպումով ալ զբաղիլ։ Եթէ դարանակալ սպասող հրոսախումբերը այսպէս սպառնան գիւղերու եւ գիւղաքաղաքներու անդորրութեան, կառավարութիւնն ալ պիտի ստիպուի տեւականապէս զօրք ղրկել այդ կողմերը։ Իսկ այս կացութիւնը անհանդուրժելի է։ Սահմաններու պահպանումը ոչ միայն արժանապատուութեան հարց է, այլ եւ ներքին անդորրութեան խնդիր։

Որով, չենք կրնար բաւականանալ առժամեայ զսպումներով, եւ ստիպուած ենք հիմնական լուծում մը գտնել։ Եթէ մեր բողոքներն ու ձեռնարկները ապարդիւն անցնին, հանրային կարծիքին բուռն պահանջը պիտի մղէ կառավարութիւնը լուրջ միջոցներ ձեռք առնելու։ Հիմակուընէ չենք կրնար ըսել թէ ի՞նչ պիտի ըլլան այդ միջոցները. բայց հաւանական է որ ուղղակի աւազակութեան որջերու մաքրագործման ձեռնարկուի, սահմանին ուրիշ կողմերը։

Ամէն պարագայի մէջ, մեր երկրին արժանապատուութիւնը եւ սահմաններուն ապահովութիւնը ինչ միջոցներ որ կը պահանջեն, կառավարութիւնը չպիտի վարանի զանոնք ձեռք առնելու»։

Սղերդի երեսփոխան եւ «Միլլիյէթ»ի խմբագրապետ Մահմուտ պէյ ալ կը գրէ.—

«Պարսկական սահմանագլուխին վրայ դէպքերը իրարու կը յաջորդեն։ Մեր ուժերուն կողմէ նեղը դրուած գաւազանները ապահով կայաններ կը գտնեն պարսկական հողին վրայ եւ առիթի կը սպասեն հոն, կրկին յարձակելու համար։

Թէեւ մեր ուժերը բաւական են փճացնելու ասպատակող հրոսակները, բայց բաւական չէ ծագելիք դէպքին համաձայն միջոց ձեռք առնել։ Պէտք է այնպիսի միջոցներու դիմել, որ դէպքերը կանխենք եւ կացութեան տիրապետենք։ Եւ այս միջոցները աւելի ուշացնելու մէջ ո եւ է շահ չկայ»։

Անատոլուի Գործակալութիւնը այս առթիւ կը հրատարակէ Պայազիտէն ստացուած հետեւեալ հեռագիրը.—

Պարսկաստանի սահմանագլխին վրայ աւազակային եւ յարձակման դէպքեր կը կրկնուին։ Տասը օր առաջ, Գօչլար գիւղէն հաւաքական և կարեւոր յարձակում մը տեղի ունեցաւ։ Մեր զսպիչ ուժերը վերջին անգամ լաւ դաս մը տուին հրոսախումբերուն, բայց անոնք տարիէ մը ի վեր սահմանագլուխը իբր մեկնակէտ կը գործածեն և այս պատճառաւ իրենց արժանի պատիժէն կ'ազատին, սահմանին վրայ դարանակալ սպասելով։

Պարսիկ թերթերը, ինչպէս մէկ երկու ամիս առաջ, այս անգամ ալ խիստ բուռն լեզու կը գործածեն Թուրքիոյ դէմ. և

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ու ՏՐՈՑԿԻ
(ՅԻՇՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԸ)

1912ի աշնան բերքին կը գտնուէի, երբ պայթեցաւ Պալքանեան պատերազմը։

Ցարիներէ ի վեր կ'աշխատակցէի գերման ընկերվարականներու կեդրոնաթերթ «Ֆորվէրց»ին ու երբ նոյնիսկ եղաւ՝ մասնաւոր թղթակից մը ուղարկել ռազմաբեմ, թերթի քաղաքական բաժնին վարիչ Ռ. Հիլֆերդինգ (*) առաջարկեց ինծի՝ այդ պաշտօնով Սոֆիա երթալ։

Ուրախութեամբ համաձայնեցայ։

Երբ Սոֆիա հասայ, հոն արդէն այլ եւ այլ երկիրներէ բազմաթիւ թղթակիցներ հաւաքուած էին։ Առաջին գործս եղաւ՝ այցելել բուլգար «Լայն» ընկերվարականներու պարագլուխ Սագրգովին, որ այն ատեն մեծ հեղինակութիւն կը վայելէր, եւ իր աջակցութիւնը խնդրել իմ առաքելութեան համար։ Սագըրգովէն իմացայ, որ Սոֆիա եկած էր նաեւ Տրոցկի, իբրեւ թղթակից «Կիեւսկայա Միսլ» ռուսական օրաթերթի։

— Քանի որ ընկերվարական թերթի թղթակից էք,— ըսաւ ինծի Սագըրգով,— լաւ կը լինէր, որ ծանօթանայիք Տրոցկիի հետ։ Ինքն հակառակ չէ ք. վաղը կէսօրի մօտ միասին կ'երթանք «Բուլգարիա» սրճարանը. օտար թղթակիցները միշտ այնտեղ կը ժողվուին. Տրոցկին ալ ամէն օր հոն կու գայ։

Ցաջորդ օրը նստած էինք «Բուլգարիա» սրճարանը. քիչ ետքը ներս մտաւ Տրոցկի, ու իր կարճատես՝ նայուածքը սրահին մէջ պտտցնելով, մօտեցաւ մեր սեղանին։

— Պարծեմ՝ ընկեր Լ. այնպէս չէ՞

— Այո՛, պատասխանեցի ու ելլելով սեղմեցի ձեռքը։

Առաջին անգամը չէր, որ կը տեսնէի Տրոցկին. հանդիպած էինք իրարու 1907ին, Շտուտգարտի միջազգային ընկերվարական համաժողովի ատեն։

Սակայն շուտով միեկնեցաւ ու մեր խօսակցութիւնը դարձաւ պատերազմական դէպքերու շուրջ։ Բուլգարները յաղթականօրէն կը յառաջանային, ու ես լաւ ատես էի. Սերիչ կերպ կը խորհէր Տրոցկին. իր կարծիքով, Թուրքերը անպատրաստ էին, վասնզի գաղտնապէս նախապատրաստուած պատերազմը անակնկալ էր իրենց համար։ Այդ է պատճառը, որ պատերազմի սկզբնական շրջանին Բուլգարները դիւրաւ յաղթանակներ կը տանին։ Թուրքերը սակայն շուտով պիտի կարենան իրենց զինքերը ժողվել, ու այն ատեն խնդիր է թէ ո՛վ պիտի շահի վճռական յաղթութիւնը։

Տրոցկին մասամբ իրաւացի էր։ Քանի մը օր ետքը, Լիւլէ-Պուրկազի մօտ տեղի ունեցած արիւնահեղ ճակատամարտը ցոյց տուաւ Բուլգարներուն, թէ հակառակորդը շատ հեռու էր վերջնապէս ընկճուած լինելէ, եւ թէ իրենք տակաւին մեծ դժուարութիւններու հանդէպ պիտի գտնուէին։

* *
*

Սոֆիայի հայ շրջանակները այդ միջոցին կը զբաղեցնէր այն խնդիրը. թէ բուլգարահայերը ինչ մասնակցութիւն պիտի բերեն պատերազմին։ Շատ բան անկարող էին ընել. բայց քանի որ, իբրեւ օտարահպատակներ, չէին ենթարկուած ընդհանուր զօրաշարժին, մինչ բարոյական մեծ պարտք ունէին վճարելու Բուլգարիոյ, որոշուած էր կազմել հայ կամաւորական գումարտակ մը, որ Անդրանիկի հրամանատարութեամբ պիտի գործէր բուլգար զինուորական իշխանութեանց տրամադրութեան տակ։

Իմ Սոֆիա եկած ատենը գումարտակը, բաղկացած 220 հոգիէ, արդէն կազմ ու պատրաստ էր եւ Անդրանիկի օգնական ստայ Նժդեհի ղեկավարութեամբ վերջին վարժութիւնները կ'անէր։

Տրոցկին, որ արդէն լսած էր Անդրանիկի մասին, փափաք յայտնեց տեսնուիլ անոր հետ։ Ժամադրութիւն առի Անդրանիկէն, ու օր մը երեքս միասին հանդիպեցանք Գրիգոր Յովհաննէսեանի սրճարանը։ Տեսակցութիւնը տեւեց գրեթէ երկու ժամ. Տրոցկին մանրամասնօրէն պատմել տուաւ Անդրանիկի յեղափոխական անցեալը, գրի առաւ կենսագրական տեղեկութիւններ եւ թարգմանեց անոր մասին հիւսուած երգերը։

Անդրանիկի գործած տպաւորութիւնը խիստ նպաստաւոր էր. Տրոցկին հրաժեշտ առաւ անկէ՝ գրեթէ մտերմացած։ Ալ աւելի նշանակելի էր իր այս վերաբերումը Անդրանիկի հանդէպ, վասնզի քանի մը օր ետքը, նման տեսակցութիւն մը ունենալով մակեդոնական ղեկավարներէն Մատովի հետ, Տրոցկին անկարող էր այնուհետեւ առանց վրդովումի խօսիլ անոր մասին։

Նոյեմբերի վերջը հայկական գումարտակը, ստանալով մասնաւոր ռազմական պաշտօն, պիտի մեկնէր ճակատ։ Սոֆիայի ամբողջ հայութիւնը խռնուած էր զօրանոցին առջեւ։ Օրիորդները ծաղկեփունջեր բերած էին, որոնցմով կը զարդարէին մարտիկներու կուրծքերը։ Եկած էր նաեւ Տրոցկին։

Գումարտակը, բազմութեան ուղեկցութեամբ, երգերով անցաւ կեդրոնական փողոցներէն ու, ելնելով քաղաքէն, կանգ առաւ դէպի արեւելք տանող խճուղիին ծայրը։ Հոն Նժդեհը կամաւորներուն յուզիչ ճառ մը ուղղեց, յիշեցնելով որ շատ ծանր ու պատասխանատու գործ մը կը սպասէ իրենց։

— «Անոնք՝ որ վստահ չեն իրենց հոգեկան կորովին,— ըսաւ հռետորը,— թող այժմ իսկ լքեն մեր շարքերը։ Վաղը, պատերազմի դաշտին մէջ, երբ հայի պատիւը փորձութեան պիտի ենթարկուի, այլեւս չափազանց ուշ կը լինի։ Կ'երդնու՞ք, որ վհատութիւնը հեռու պիտի վանէք ձենէ»։

— «Կ'երդնունք, ամէնքս ալ պատրաստ ենք մեռնելու», գոչեցին զինուորները։

— «Կեցցէ՛ հայ մարտիկը, կեցցէ՛ հայ ժողովուրդը», — բացագանչեց Նժդեհը

— «Կեցցէ՛», — որոտաց գումարտակը.

Անդրանիկի կողմէն տրուած նշանին վրայ, զինուորները երիցս հրացէն պարպեցին։

Ապա Անդրանիկը հրաժեշտի քանի մը խօսք ուղղեց բազմութեան, համբուրուեցաւ ինծի եւ Տրոցկիի հետ ու անցաւ իր զինուորներուն գլուխը։

Գումարտակը շարժեցաւ, հնչեցնելով իր մարտական երգը

* *

Շաբաթ մը ետքը «Կիեւսկայա Միսլ» թերթին մէջ կարդացի Տրոցկիի ընդարձակ յօդուածը՝ նուիրուած Անդրանիկին։

Անցան քանի մը փոթորկալի տարիներ։ 1918ին բոլշեւիկներու Մոսկուայի պաշտօնաթերթերին մէջ գզրզացին լուր մը հրապարակուեցաւ. Անդրանիկը Զանգեզուրէն կը հեռագրէ եղեր Տրոցկիին, թէ ինքզինքը կը դնէ անոր տրամադրութեան տակ, խնդրելով աջակցիլ իրեն՝ շարունակելու պայքարը Թուրքերու դէմ։

Ցաջորդ օրը նոյն թերթին մէջ արտատպուած էր Տրոցկիի յօդուածը Անդրանիկի մասին, անտարակոյս. իր իսկ՝ Տրոցկիի թելադրութեամբ։

Ռ. ԼԵՒՈՆԵԱՆ

*) Ռուդոլֆ Հիլֆերդինգ. աւստրիացի տնտեսագէտ եւ հրապարակագիր, մէկը գերման ընկերվարական կուսակցութեան ամէնէն ականաւոր ներկայացուցիչներէն։ Ետքն մը Գերմանիոյ Ելմտական նախարար եղաւ։

«ԹԱՒՐԻԶ ԵՐԳԵՐ»ԷՆ

ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ Է, ՔՈ՛ՅՐ...

Լոյսերը վառեց երկինքը դժխեմ,
— Քո՛յր, կէս գիշեր է, դուռդ
կը բախեմ.
Այօթքով մը հին, հոգիս փփրադէգ.
Արիւն կը մնայ եղեռնի մը պէս։

Աստղերը վճիտ—երազներ վըսեմ,
— Քո՛յր, կէս գիշեր է, դուռդ
կը բախեմ,
Ռուայ գիշերին մէջէն կիսամեռ,
Լո՜ւռ, կը հեծկլտան մահուան
սեւ երգեր։

Դալկահա՛ր երկինք, գթա՛, հիւանդ եմ,
— Քո՛յր՝ կէս գիշեր է, դուռդ
կը բախեմ,
Լուսինը աղօտ, հիւանդ հառաչէ,
Քամին սմգունի, մահը կը տաղէ...

— Քո՛յր, կէս գիշեր է, դուռդ
կը բախեմ...

Ցիֆլիզ — Բ. Քամառ

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՐԴԻՒՐ

ՍԻՐԵՐԳ ՏԱՐՕՆԷՆ

Աղջի՛ տընաւեր, դու կայնեը ես
դէմ ամրոցին,
Լուսնեակ զարկեր սըրտածոցիդ,
Ջուխտըմ շամամ մէջ քու ծոցիդ,
Փըշուր մը տուր, դընեմ իմ տաքտ
ու խոցին։

Աղջի՛ տըմաշէն, դու կայներ ես
դարկս ի դուռ,
Քու աչքերդ կը մըներ մէկ մէկ
հուր,
Քու մէջք կը մընէր խանճալի
բուռ,
Ջիս էրէցիր սատաարդ ծուռ։

Ծարօ՛ տընաւեր, քանի վերեւ
տափի փուշէ,
Քանի ներքեւ ասամի փուշէ,
Փըզտիկ եարուկ շատ անուշ է,
Դեղ մ օր օյ շատ անուշէ։

Աղջի՛ տընաւեր, գացեր ես բըռած օղին,
Քըտինք զարկէ վըզիդ դողին,
Ես կը պաշտեմ քու ստեղծողին,
Խուլամ կ'էղնիմ քեզ գրկողին։

Աղջի՛ տընաւեր, մեր տուն ձեր
տուն դիմաց դէմ,
Այ քով կէնիմ ընքով իմաց,
Փաքիկ մը տուր պաքիս դիմաց,
Իմ դերեսը հըյէն գընաց։

Աղջի՛ տընաւեր, դուն կը մեռնիս գոզանի (1) գառ,
Ըւնենք վիրար ելնենք ի սար,
Ցուն մը չինինք մըանինք հըսար (2),
Կանչինք Աստուած աչքէ էնէ
մըգիկ ճար։

Հաւաքեց՝
Մարսէյլ Մինէ. Ղազարեան

Բառերը.— (1) Զոզան՝ (ամառանոց), (2) Հըսար (տակ)։

ԻՆՉ ԿԸ ԿԱՐԴԱՆ ՀԱՅ ԳԻՒՂԱՑԻՆԵՐԸ

Երեւանի կրթական վարիչը գ-սւաւնները գրկած է 120 գրադարան։ Իւրաքանչիւրը ունի 150 գիրք հայերէն։ Ղրկած է նոյնպէս 50 գրադ-արան, որոնք ունին Թուրքերէն եւ ռուսերէն գիրքեր։

Բոլոր գիրքերն ալ գրուած են բնագիտական եւ ընկերային նիւ-թերու շուրջ

ԶՕԼԱՅԻ
ՄԱՀՈՒԱՆ 25 ԱՄԵԱԿԸ

Հինգշաբթի երեկոյ Սորպոնի մէջ հանդիսաւորապէս տօնուեցաւ Էմիլ Զօլայի մահուան 25ամեակը, նախաձեռնութեամբ «Զօլայականներու Միութեան», նախագահութեամբ կրթական նախարարին՝ Էռիօյի եւ մասնակցութեամբ «Գրագէտներու Միութեան»։ Հանդէսը «պաշտօնական» արտայայտութիւն մը առացած էր։ Հրաւէր ուղղուած էր նաեւ Ցաճաչի խմբագրութեան։

Փօանքարէ եւս, թէեւ իբր պարզ հրաւիրեալ, ներկայ էր հանդէսին։ Փարիզի գրական ընտրանին եւ գրասէր բազմութիւն մը լեցուցած էին ամփիթատրոնը։ Ցայտագիրը հարուստ էր երաժշտութեամբ (Վակնէր, Պէթհովէն եւ Պրիւնօ), ուղերձներով եւ արտասանութիւններով։

Օրուան հռետորներէն, Փէնլըվէ, Փարիզէն բացակայած ըլլալով, գրաւոր ուղերձ մը ղրկած էր։ Երբ ժողովուրդը իմացաւ որ Փօանքարէ առաջին նստարաններուն վրայ չ.տուքի կանգնեցաւ եւ ծափահարեց։

Ցետոյ Էռիօ խօսք առնելով ներկայացուց Զօլայի գրական գիմադծութիւնը, քարմութիւնը, զօր ան տուաւ վիպային երեւակայութեան, բանաստեղծականութիւնը, որ կը ծորէր բնապաշտ վէպին խորքէն։

Հանդէսէն յետոյ պսակուեցաւ Զօլայի կիսանդրին, որ զրուած էր սրահին խորը, Փիւվիս տը Շավանի որմանկարներուն առջեւ, զարդարուած՝ կարմիր եւ ճերմակ վարդերու զրասանդներով Պատուանդանին վրայ կը սահէր քաղցր թաւիշ մը։

. .
.

Էմիլ Զօլա ծնած է 1840ին, Փարիզի մէջ։ Իր կեանքը եղաւ չափազանց գունագեղ։ Անցաւ յուսահատութեան, պայքարի, յաջողութեան ճամբաներէն։ Ու իր կեանքի շարժանկարին վրայ անոր դէմքը երեւցաւ արհամարհանքի անձրեւէն՝ սարսռուն, անարգանքի սեղներէն՝ կակըծուն, թշուառութեան շունչէն՝ տժգոյն, փառքի լոյսերուն գըդուած մասներէն՝ բերկրուն։

Զօլա «ակսաւ» անտարբերութեան մէջ։ Իր առաջին գրական փորձերը դատապարտուած էին քննադատութիւններու մէջ, հազիւ քանի մը հարիւր օրինակ կը սպառէր։ Երբ, այսպէս, իր երրորդ վէպը հրապարակ հանեց, ու դարձեալ յաջողութիւն չգտաւ, յուսահատեցաւ. «Երբեք իմ վէպերս չպիտի սպառին» խոստովանեցաւ եւ մտաւ Հաշէթի գրատունը, իբրեւ պարզ գործաւոր։ Իր պաշտօնն էր գիրքերը կապոց շինել, կառարելու համար սիրուած վէպերու ապսպրանքները։ Նախանձով ու կորովով լեցուած, գրեց վէպ մըն ալ, երբ գեռ գործաւոր էր։ Ձեռագիրը յանձնեց իր գործատիրոջ, տպագրելու համար։ Գործատէրը զամբիղ նետեց զայն։ Ցաջորդ օրը գործաւոր Զօլա զամբիղին մէջէն գըտաւ իր ձեռագիրը եւ վերցուց։ Այս գրական անյաջողութիւններուն հակառակ, պաշտօնի բարձրացում ստացաւ։ Եւ սակայն Զօլա գոհ չէր։

Վերջապէս նետուեցաւ լրագրութեան մէջ։ Evénement թերթը լայն բացաւ իր էջերը։

Խմբագրապետը, Վիլմէսան, մեծ վիպասանին տուաւ լրագրական գաստիարակութիւն մը, եւ Զօլա գիտցաւ իր հատարակութիւնը զարմացնել շլացուած եղանակներով եւ կորովի արտայայտութեամբ մը։ Այս շարքէն՝ հռչակաւոր Կ'ամբաստանեմը, որ խօսքին կուտար ոմբային հնչականութիւն եւ կը սարսէր ամէնէն անտարբերը։ Դարձեալ Զօլայով կը սկսի օրաթերթերու մէջ գրական քրոնիկագրութիւնը, որ քանի մը տողերու մէջ կը սեղմէր նոր գիրքերուն բովանդակութիւնը, անոնց կողքին տալով իր քննադատի լակոնական վերլուծումը։

Ու յետոյ, յանկարծ, իր կեանքի մէջ գահավէժին վրայ, հեռուէն նետուած լոյսի թեւով մը բռնուած՝ ժողովուրդին կը սրուի անունը լիսուն վէպերու հեղինակին։

Զօլա այլեւս բազմութիւն մը ունի իր ետեւը։ Եւ անիկա անդադրօրէն կը գոհացնէր այդ բազմութիւնը մինչեւ 1902, երբ, գիշերը իր սենեակին վառարանի ծուխէն թունաւորուած, մեռաւ։

Ու հիմա, քննադատները, այդ բազմութեան ու սիրուած հեղինակին միջեւ կը կենան զարմանալի ու երբեմն ծիծաղելի դիրքի մը վրայ։ Գրականութեան պատմութիւնը չի գիտեր դէմք մը, որուն մասին միեւնոյն քննադատը երկու տարբեր կարծիք յայտնած ըլլայ։ Զօլա՝ ունեցաւ քննադատներ, որոնք տարի մը առաջ գովաբանեցին, տարի մը յետոյ կործանեցին զինք։ Օրինակ, Անաթոլ Ֆրանս, որ կենդանութեանը կատաղի յարձակում մը գործեց վիպասանին գրականութեան վրայ, ծաղիկներ թափեց Զօլայի դագաղին վրայ։ Անաթոլ Ֆրանսի դամբանականը գեղեցիկ վերլուծում մըն է, որ միեւնոյն ատեն կը փառաբանէ բեղմնաւոր վիպասանը։ Լէոն Տօտէ, որ, վիպասանին կենդանութեանը, համակրական ու գովասանական էջեր նուիրած էր, այժմ կը գրէ թէ «Զօլան կարդալու համար պէտք է չորս թաթ գործածել»։

Եւ սակայն ո՞ւր կը կայանայ Զօլայի իսկական արժէքը։

Նախ ձեւաբանական վերլուծում մը։ Բնապաշտ Զօլա հեղինակն է փորձառական վէպին։ Ան, իր վէպերը կառուցանելու համար, ուզած է օգտուիլ գիտութենէն։ Այսպէս, Ռուկոն-Մաքուարը, 20հատոր ժառանգականութեան գիտական օրէնքներուն հաստատութիւնն է։ Բայց, իր այս փորձին մէջ, պէտք է խոստովանիլ, որ յաճախ ծիծաղելի գիտութիւն մը երեւան կը բերէ։ Իր գիտութիւնը աղքատ է։

Վէպի մասին նորագոյն ըմբռնումները մեկնելով, Զօլա կարծեց թէ պատմութեան եւ վէպին միջեւ մեծ տարբերութիւն չկայ եւ իր վէպերը կը միան տեսակ մը «պատմութիւն դարուն ընկերութեան»։ Զօլա կը պնդէ թէ իր ամբողջ կեանքը դրած է իր գործին մէջ։ Կարելի չէ ուրանալ իր կատաղի աշխատանքը, բայց կարելի է պնդել որ Զօլա չէգոզ է՝ ըստ նիւթին։ Իր ահրը, սակայն, հանդէպ աշխատանքին, խո՛ր ու բեղմնաւոր Աշխատանքին, դարձած է կիրք մը։ Եւ Զօլա, այդ աշխատանքի կիրքին մղուած, խորասուզուեցաւ թշուառ եւ ընչազուրկ, մերկ եւ կարշնեղ մարդոց աշխարհը, հոն ուր աշխատանքը կ'եռայ, կը վժայ ու կ'երգէ։ Այդ աշխատանքին կշռոյթովը բարձրացած, պահեց անոր սէրը մինչեւ վերջ։ Բողբոջնի դաստակարգը գայթակղեցաւ, երբ Զօլա նկարեց մոլութիւններու վէրքի պէս կարմիր ժանգը, որ կ'եղծէ աշխատանքը։ Անբարոյականութեան ամբաստանութեամբ խուզտանգեցին վեպասանը, որ, ինչպէս կը խոստովանի, — եւ հակառակ քննադատներու պաշտպանութեան,— իր վէպերուն տուաւ, յաճախ, բարոյապաշտիկ վերջաւորութիւն մը։ Թեւրութիւն։

Շարժումի սիրահար, Զօլա քնարերգակն եղաւ տեխերական շարժումին, որ աշխատանքն է։ Եւ, իսկապէս Զօլա բանաստեղծի խմոր մը ունէր, խոր երեւակայութիւն մը, որ իրերը կը գունաւորէր ու կ'անուշցնէր, աղտեղութիւնները կը լուսաւորէր ու կ'այրէր։ Բժիշկ քննադատ մը, անկէ տարիներ առաջ, իր մահուան թարմ յիշատակին վրայ, կատաղի յարձակում մը գործեց, քննադատելով, զօր նոյնքան «աղտեղի» կը գտնէր։ Սակայն, պէտք է խոստովանիլ, որ այդ անպարկեշտ ոճը կը ցուցադրէր յաճախ Հիւկօ եւս։ Հիւկօ «Ֆրանսայի բառարանին կարմիր գդակ մը հագցուցի» կը պարծենար։

Եւ այդ սերունդն է, որ բառ... բուն քաղքենիութիւնը ... լեց, եւ փողոցի բառարանը ... փեց Ակադեմիային ... գրագէտներուն գլխուն վրայ։

Զօլայի ոճը, կենդանի, թարմ, միեւնոյն ատեն հոսուն ... բական ու թափթփած է ... մնցի, հեղինակը, որ ... համար ստիպուած էր գրել ... բունա՛կ գրել, չէր կրնար ... խնամել իր լեզուն։

Եւ Զօլա, իր ուժգնութեան ... ու նորութեամբ թափանց... Ֆրանսայէն դուրս։ Գերման... որ նախապէս իր դուռները ... ցած էր այս «անբարոյական» ... վիպասանին առջեւ, շուտով ... րեց զայն։ Գերման գրական... թիւնը այժմ կը մասնէ ... ղեցութիւնը։

Հայ գրականութիւնն ... խնամի է Զօլայի վէպերու... Կամ գոնէ մեր թարգմանա... գրականութիւնը յաճախորդ... Զօլայի։ Երուանդ Օտեան ... էր թարգմանել զօրս ... բանները, Արգասաւորութ... եւլն.։

Ճիշդ է, չխրատեցաւ, ... կցուեցաւ։ Զօլա կ'ըսէր. «Մի... 20 տարի յետոյ պիտի հասկ... գիս»։ Այսօր 25 տարի ... է, եւ կատարուած է Զօլ... մարգարէութիւնը։

Կը սիրեն զինք եւ կը փ... ռաբանեն։ Իր կիսանդրին ... կը ծաղկի վարդերով եւ դափ... ներով։

ԿԵԱՆՔԸ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

Երբ Պէյրութ մտայ ... ջին անհարկով ինքզինքս ... Իմթիհատական Թուրքիոյ ... գաքներէն մէկուն մէջ ... մարդոց եւ քողարկուած ... բազմութիւնը գիս ճնշիչ ... րութեան մը տակ դրաւ։

Ֆրանսական զինուորներ... գատ երթեւեկը տակաւ ... տպաւորութիւններս։ Անցին ... ղոցի մը ամբողջ երկայնքի... պառաջ եւ խարխուլ տուներ ... նայատակ եղած են եւ ... դէմ հարիւրաւոր նոր շէնքեր ... բենց երկնասլաց կամարները ... ցուցադրեն։ Ինքնաշարժ կառ... րու տենդոտ երթեւեկը եւ ... խլացուցիչ աղմուկները մի... մը կը մատնեն։

«Պ. ալիվա»...ւոր ... փողոցներուն անկիւնը ... իրենց գպիկովը ձախորդ ... ժում մը կ'ըսեն ինքնաշարժ... կեցնելու կամ ազատ անց... լու համար։

Հայ գաղթականներու թի... պատկառելի գումարի մը հաս... է — 30-32,000։ Կ'ապրին ... րութի կողքին կառուցուած ... Նաքաղաք»ին մէջ, որու ... շատ անգամ առիթը ունեց... արտայայտուելու։ «Ցառաջ»... սոնք բարակ տախտակներով ... ռուցուած միայարկ հիւղ... ներ են, որոնք արեւին կիզ... ռագայթներուն տակ կը ... տին կարծես։ Հակառակ ... ղովուրդի աւանդական ... թեան՝ առողջապահական ... կան պայմանները յարգել ... կաւելի կը գտնուին, ... 3-6 հոգիներ ստիպուած են ... սենեակին մէջ պատսպար...

Շատերը, ինչպէս միշտ ... տաւորներ են։ Փակաս չեն ... «վրանաքաղաք»ին մէջ ... վաճառներու առատ խանութ...

Անցեալները երկրորդ ... ըլլալով, 150ի չափ անկեր... բել տուած է կառավարու... առարկելով թէ համաձայն ... դէպք մը պատահած է ... բնմ աղաւաղիկ խնդրին ... Նական» լուծում մը. քանի մը ... մաճառակ»ի դէպքեր եւս ... հար տնակները կը մոխրան... յորովին։

Արաբ տարրին կողմէ ... րուն դէմ գոյց տրուած ...

ծած վերաբերմունքը, որ հի-
գոյ՝ երեւութապէս մօտ
ած է ամէնէն աւելի հետե-
ելիք է տնտեսական պայմաններ.
իրը գէլըմուլթ հասատատ-
առաջ՝ արար գործաւորը
վարձքը կը ստանար այս-
ան կրկին, գոչակարը իր կօ-
կը ծախէր 40 Փր. աւելի
նմանապէս Նպարավաճառը
տնտեսական Հոյլը իր ուսերուն
ունենալով ապրուստի հոգը,
ինչ իրեն ներկայացուած
աշխատանք նուազագոյն օ-
րականով մը, գոչակարը իր
գրանքը աւելի շատ քշելու հա-
ր աւելի աժան տալու։ Արար
ատականը եւ գործաւորը
լով օտարուեցան գոչէլիրեց
ն մէկ մասը ու միանգա-
իր խուլ առելութիւն մը ու-
ցան Հայերուն հանդէպ, անոնց
աքամայ մրցումին պատ-
ով։

երեւոյթէն հետաստա-
ցուած են ազգային ու հա-
ր առաջինը ապրուստի հա-
մասորը աժանութենէն եւ
թերը՝ օգտուելով Հայերուն
անութենէն որ հրապարակ
նց իր գրամագլուխը եւ ձեռ-
ց միեւնոյն չէնքիլու
թեան կառավարութիւնը
պէս փողոցներու եւ հանրա-
քրու գիծերու շինութեան
ված է Ընգլ. պայմանագիր
մը կ'ըսէր ինծի թէ՝ երբ
ը մը ձեռնարկեն, կալուա-
ն հետ պայման կնքէր,
երէկ մէջը թէ՝ «Հայերու
թէն հեռանալու պարտա-
յն, այն պայմանագիրը կը
ի գործադրուելէ»։ Արե՞մ՛
անի մը օր առաջ Փրանսերէն
ով հրատարակուած սուրիա-
թերթի մը մէջ կը կար-
թէ՝ «Պաղեստինի թերթերը
ն թէ՝ կառավարութիւնը
ենքներ գրած է հանդէպ այն
երուն՝ որոնք կ'ուզեն թոյլ
ոտինի սահմաններէ, մինչեւ
նք կը փախչ քէնք որ հեռա-
նալ։

Տեղական հայութիւնը
ված սրտով ու պատասխան մը
ով իրենցմէ է շատ աւելի նուազ
ված ազգերուն օժախ-
ներ ստիպուած է եղեր ձախացնե-
իսկ մեծ աշխարհավարները
թոյլատրեր՝ որ գոնէ մեր սե-
կան օժախին հիմերը դնենք
կրինաքամ ժողովուրդը իր
իր սեփական օժախին
անտ. մեր տանջանքներուն
քաղաքորդներ եւ հա-
կորդներ շատ ունինք բայց
նց գործնական արդիւնքը։

ՀՐ-ԱՆԴ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՊՈՒՔՐԷՇԻ ՄԷՋ

Մեր սեփական Թղթակցէն

ՊՈՒՔՐԷՇ, 3 Յուլիս.

Երէկ վայելուչ հանդիսաւորութեամբ տօնուեցաւ «Դաշնակցութեան Օր»ը քաղաքիս Լիտերէթաֆէլ սրահին մէջ հոծ բազմութեան մը ներկայութեան։ Կը նախագահէր ընկ. Գէորգ Ղազարեան, որ յաջորդաբար խօսք տուաւ օրուան բանախօսներուն, ընկերներ Գ. Քէչեճեանի, Սերժ Թորոսեանի եւ Սարգիս Արարատեանի, որոնք բացատրեցին Դաշնակցութեան կատարած գործը իրէկ, եւ անոր վիճակուած գործը մեր վաղուան կեանքին մէջ։ Միջընմէջ տեղի ունեցան արտասանութիւն, խմբերգ եւ մեներգ։ Ի վերջոյ ծափերու մէջ կարդացուեցաւ հետեւեալ բանաձեւը.—

«Դաշնակցութեան Օրուան առթիւ Պուքրէշի Լիտերէթաֆէլի սրահին մէջ հաւաքուած հանդիսականներս,

Նկատի ունենալով որ Հայաստանի սահմաններուն մէջ գտնուած հայ ժողովուրդի ինքնապաշտպանութեան գործը մշտապէս փտանգուած է մեր հարեւան Թշնամի երկիրներու կողմէ,

Որ Հայաստանի ներկայ սահմանները չեն համապատասխաներ մեր ժողովուրդի կենսական շահերուն, ուրկէ խլուած են մեծ աւելի զուտ հայաբնակ գաւառներ,

Որ հայրենիքէն դուրս հայութեան ստուար մէկ մասը մշտապէս ենթակայ է ուծացումի եւ զրկուած երկիր վերադառնալու իրաւունքէն,

Որ հայ ժողովուրդի ազատագրութեան համար մարտնչող եւ անոր մշակութային աշխատանքներուն լծուած լաւագոյն տարրերը կը հալածուին, կը բանտարկուին եւ կ'աքսորուին,

Բուռն կերպով կը պահանջենք ներկայ Հայաստանի վարիչներէն

ա) Հնարաւորութիւն տալ հայ ժողովուրդին՝ կազմակերպելու իր ինքնապաշտպանութիւնը հաւանական որեւէ վտանգի կարենալ դիմագրաւելու համար,

բ Հայաստանի վերադարձնել անոր ինքնապաշտպանութեան ողնայարը ներկայացնող Ղարաբաղը, Զանգեզուրը, Նախիջեւանը, Շարուրը եւ Բորչալուն,

գ) Բանալ Հայաստանի դուռները բոլոր Հայերու առջեւ, եւ

դ) Վերջ տալ ցարդ շարունակուող բոլոր բռնութիւններուն եւ հալածանքներուն, որոնք կը նպատեն հայ ժողովուրդի ֆիզիքական եւ բարոյական տկարացումին։»

∴ «Դաշնակցութեան Օրուան առթիւ Հ. Յ. Դ. Ռումանիոյ Մեկուսի Կոմիտէն հրատարակած էր բացառիկ թերթ մը։

∴ Հանդէսներ տեղի ունեցան նաեւ Քոսթանցա, Պազարճըք եւ Սիլիսթրէ։

ՄԱՆԻՍԱԼԵԱՆ ՏԱՆ ՍՆԱՆԿՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Երէկ հրատարակեցինք Պուքրէշի մեր Թղթակցին տեղեկութիւնները, Մանիսալեան տան սնանկութեան մասին։ Ստորեւ կուտանք ուրիշ լրացուցիչ մանրամասնութիւններ.—

Ընդհ. դատախազութեան առջեւ, Գ. Գէորգ Մանիսալեան պատասխանած է թէ 37 տարիէ ի վեր Մանիսալեան ֆիրման գործած է պատուաւորութեամբ եւ թէ տարիներէ ի վեր բոլոր արտածող ֆիրմաներուն սովորութեան համաձայն, Մանիսալեան ֆիրման ռուձէն արտադրողներէն ահագին քանակութեամբ արմտիք կը հաւաքէր, վճարելով զանոնք կամ հնչուն դրամով կամ Պուքրէշի պանքաներուն ծախսուած չէքերով որոնք կը քաշուէին գլխաւոր տան՝ Ուէսթմինիսթըր պանքային վրայ։ Չէքերը, սակայն, ի տես վճարելի չէին եւ ասոր համար ալ անմիջական փոխարժէք չունէին։ Չէքերը վճարելի էին ղրկուած ապրանքներուն իրենց տեղը հասած ատեններ։ Այս կերպով գործեց Մանիսալեան ֆիրման պատերազմէն առջին, 5—6 միլիարի արմտիք արտածելով ու վճարելով պետական զանձին մէկուկէս միլիառ լէյ իբրեւ մաքսային տուրք, առանց հաշուելու միւս պետական տուրքերը։

Վերջին տարիները, ըսած է Գ. Գէորգ Մանիսալեան իր պաշտպանողականին մէջ, ծագեցան անակնկալ եւ ֆինանսական դժուարութիւններ. Դանուբի սառիլը անշարժութեան մատնեց հարիւրաւոր առաքումներ՝ պատճառելով 20 միլիոնի վնաս, Սուլինայի գոցուիլը արգիլեց նաւերուն անցնիլը եւ հարկ եղաւ ապրանքը ուրիշ փոքր նաւեր փոխադրել, օտար հպատակներու անդադրելի մրցումը եւ ամէնէն աւելի մայրաքաղաքիս մեծագոյն պանքաներէն, մէկուն վարկը կորելը։

Գ. Գ. Մանիսալեան յամառօրէն պնդած է թէ սնանկութիւնը իսկ չէ իւրացուցած եւ թէ չէքերը ծախուած է այն հաւատքով թէ՝ զանոնք ժամանակին պիտի կրնայ հատուցանել, ծախելէ ետքը, լաւ պայմաններով, ապրանքները որոնք ճամբայ հանուած էին դէպի վաճառման կեդրոնները։

Այս, դատարանը մերժ ըրած է Գ. Օննիկ Մանիսալեանը, որ ըսած է թէ քանի մը տարիէ ի վեր կ'աշխատի իր հօրը հետ, պատրաստուելու համար օր մը իր վրայ առնելու գործը։ Յայտնած է թէ՝ չէքերը իր հօրը հետ ստորագրելով ա՛ն հաւատքը ունէր թէ պիտի վճարուէին։

Դատախազը առարկած է թէ Մանիսալեան տունը իր ունեցած դրամագլուխէն վեր արժէքով չէք ծախած է, գիտնալով հանդերձ որ անգլիական պանքային քով որեւէ վրայ քաշուած է չէքը, որ եւ է մթերք կամ պահեստ չունէր։

∴ Մանիսալեան տան պարագան մեծ վրդովում եւ իրարանցում առաջ բերած է արտածող վաճառականներու աշխարհին մէջ։

Գրայիլայի արմտիքի վաճառականները թէ Մանիսալեան ֆիրմային եւ թէ անկէ առաջ պատահած սնանկութիւնները կը վերագրեն ատրապայման տակտերու, զորս վճարելու հարկադրուած են վաճառականները դրամ գտնելու համար։

Վաճառականները կը յայտարարեն թէ Մանիսալեան տան սնանկութեան մէկ ուրիշ պատճառն է քաղաքապետական ու պետական ահագին տուրքերը, մանաւանդ այս վերջինները։

Ամերիկայի արմտիքներուն մրցումն ալ մեծ է։

Երրորդ պատճառ մըն է լէյին անկայուն վիճակը։

Ռումանական թերթերը ընդհանրապէս նպաստաւոր կ'արտայայտուին Մանիսալեաններու հանդէպ։

Թղթակից

ԱՅԳԵԳՈՐԾ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՆԵՐԸ

Ֆրանսա բազմաթիւ բանաստեղծներ ունի, որոնք այգեգործ են։ Առաջին անգամ յիշենք Լամարթինը, որ աղուոր այգիներ ունէր Միլլիի, Սէն-Փուանի եւ Մոնթերրոյի մէջ։

Բանաստեղծ Հանրի տը Ռընիէ եւս Լանկըտոքի մէջ գեղեցիկ այգիներ ունի եւ գինի կը պատրաստէ։ Մարսէլ Փրէվօ շամպանյ-շարան այգիներ ունի Կաւքոնեքի մէջ։ Բանաստեղծ Օկիւսթ Տորշէն իր այգիներուն մէջ կ'ապրէր ամառները։ Մ. Լիէկարտ եւս Գրոշոնի մէջ այգիներ ունի։ Քոլէթ գրագիտուհին ալ Քորրէզի մէջ այգի կը մշակէ։ Տէլթէյ, աղուոր ոճաբանը, ամառ ձմեռ իր այգիներուն մէջ կ'ապրի։

Իսկ հայ բանաստեղծնե՞րը. առատ հա՛ց ունին։

ՅՈՒԲԵԼԵԱՆԻ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

Այս միջոցիս Լվովի մէջ (հին Լէմպէրկ, Լեհաստան) կը տօնուի Թէոտորովիչ արքեպս.ի յոբելեանը։ Թէոտորովիչ արքեպս. առաջնորդն է Լեհաստանի հայ կաթոլիկներուն եւ ծանօթ է իր մատենագրական աշխատանքներով եւ ազգասիրական գործունէութեամբ։ Փարիզի Հ. Հ. Պատուիրակութեան կողմէ Գ. Խատիսեան, այս առթիւ, շնորհաւորական գիր մը ղրկեց յոբելեարին։

ԿԻՆԸ ԿԸ ՍԷՐԻ ԿԱՊԻԿԷՆ

Անցեալ օր Լոնտոն Արքայական Ակադեմիային մէջ, Փրոֆ. Արթիւր Թոմսըն, Մարդակազմութեան մասին դասախօսելով, յայտնեց թէ՝

«Կինը աւելի շատ կը նմանի կապիկին քան այր մարդը, որովհետեւ իր սրունքները սովորաբար աւելի կարճ եւ բազուկները աւելի երկար են»։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՊՈՐՑՕ.— Կիրակի՝ Հոկտեմբեր 2, «Դաշնակցութեան Օր»ը տօնուեցաւ Յակ. տը Քառնոյի ընդարձակ սրահին մէջ, ժամը երկուքէն մինչեւ վեց։

Ժամանակէն առաջ սրահ փութացած էր Պորտոյի գաղութին մեծամասնութիւնը։ Բեմին ճակատը կը զարդարէր Դաշնակցութեան գինանշանը։ Աջ ու ձախ հայկական դրօշակներ կը ծածանէին։

Հանդէսը բացաւ ընկ. Սարգիս Քօնեալեան «Մեր Հայրենիք»ով եւ յետոյ քանի մը խօսքով բացատրեց օրուան նշանակութիւնը։

Ցեղի ունեցան նուագ, երգեր, արտասանութիւններ հատընտիր կտորներէ։ Բանախօսեց ընկ. Ա. Քէնտիրեան որ քանի մը խօսք ըրաւ Անդրանիկի յիշատակին եւ հրաւիրեց ժողովուրդը ոտքի մէկ վայրկեան լռութիւն պահել։ Անցնելով օրուան տօնին, բացատրեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան դերը եւ բողոքեց Հայաստանի մէջ կատարուած ձերբակալութեանց եւ ժողովուրդի գինաթափման դէմ։

Աճուրդի դրուեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան գինանշանը, զոր շահեցաւ Օր. Գայիանէ Մանուկեան 200 ֆրանքով։

Ատուր

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

«ՁՈՒԼՈՒՄ»ԷՆ ՎԵՐՋ

Ահա երեք շաբաթ է որ Հօկերը եւ Հ. Մ. Մ.ը «ձուլուեցան» Հ. Մ. Ը. Մ.ի մէջ։

Քանի որ «ձուլուած» են, պիտի ուզէինք հասկնալ. Ա.— Թէ ինչո՞ւ այդ միութիւնները մինչեւ այսօր կը շարունակեն գործել իրենց հին անուններով։ Բ.— Ինչո՞ւ դեռ չեն կատարած պաշտօնական ձուլումի ձեւակերպութիւնները Բաղաքացիութեան եւ Մարզական Դաշնակցութեան մօտ։ Գ.— Ի՞նչ պիտի ըլլայ «Հ. Մ. Ը. Մ.ի Մ-ճիւղ» Հօկերու կացութիւնը, Համայնավար Մարզական Դաշնակցութեան մէջ, որմէ դեռ չեն քաշուած։ Դ.— Քանի որ քաղաքականութիւնը մէկդի պիտի մնար, ինչո՞ւ համար Հօկի «քաղաքացի - պատգամաւորը»ը «բերելով կարմիր ֆէտէրասիոնի և անոր հայկ.ֆրակցիայիններցքայրական ողջոյնները» հետեւցուցած էթէ Հ.Մ.Ը.Մ.ը պէտք է այլ եւս մասնակցի F. S. T. կոչուած զուտ համայնավար մարզական դաշնակցութեան։

Այսպէս տասնեակ մը հարցումներ կրնանք ընել «շրջանային պատգամաւորական» կոչուած Ֆիասքօին առթիւ, առանց պատասխանի սպասելու, եւ հասատատելու համար թէ Հօկերը վերակենդանացնելու փորձը եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի անունը շահագործելու համար սարքուած խաղերը յաջողած են։

Դեռ ուշ չէ, եղածը սրբագրելու եւ եթէ իրապէս համերաշխ են, աւելի ամուր հիմերու վրայ նոր ձուլում մը կատարելու։ Միայն թէ այս անգամ պատգամաւորները զգուշանան «համերաշխութեան ոգիով գինովցած» սրահ մտնելու, ինչպէս կ'ըսէր պատգամաւոր մը։

Յուսանք որ Փարիզի մասնաճիւղին այս ճամբով առած քայլերը յաջողութեան կը յանգին եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ին անունը չի շահագործուիր Հօկերու կողմէ։

Հ. Թօփաքեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԻՍՈՒԱԶԱՆ ԷՐԻԿԸ.— Պօվէի մէջ Փիշնօ անուն էրիկուն կը ծեծէր կը փետտէր իր կինը։ Պատճառ մը հարցնէք։ Բիչ մը վայրենի էր եւ կ'ախորժէր կինը ծեծելէն։ Անցեալ էրիկուն դանակը առաւ եւ յարձակեցաւ դժբախտ կնոջ վրայ։ Դանակը խոթեց աչքին քովէն գլխուն մէջ։ Կնոջ աղաղակներուն վրայ հասան ոստիկանները եւ տարին ոճրագործ ամուսինը։ Կինը ծանր վիճակի մէջ փոխադրուեցաւ հիւանդանոց։

ԳՈՂԵՐԸ.— Ժօծօ, Ման քաղաքին դրամատան հաւաքիչը, առատ պաշարով մը կը վերադառնար քաղաք։ Օգինեէի մօտ, երկաթուղիին կամուրջին տակ, որ գետին վրայ կը բանայ իր կարկինները, երկու անծանօթներ, կուռնկի պէս խեցօք մը կայներ էին։ Հաւաքիչին ինքնաշարժը շատ դանդաղ կը սահէր ճամբուն վրայէն։

Ցանկարծ անծանօթները գատկեցին ինքնաշարժին մէջ. կապեցին հաւաքիչը, պարպեցին պայուսակը, դուրս ցատկեցին ու վազեցին, եւ անհետացան տանելով 80,000 ֆրանք։

Գիշեր էր արդէն, եւ հաւաքիչը բան մը չհասկցաւ այս արագ չորս գործողութենէն։ Միայն շատ վախցաւ։

ԱՆԱՐԺԱՆ ՄԱՅՐ ՄԸ.— Քլոթիւր գիւղին մէջ տիկին Փէրքիս զաղտնի զաւակ մը աշխարհ բերաւ։ Նորածինը խեղդեց ու տարաւ պահեց մարագին մէջ, յարդերուն տակ։ Եւ սակայն երեւան ելաւ։ Քննութիւն կատարուելով, գտնուեցան նաեւ ուրիշ փոքրիկ ոսկորներ։ Խիստ հարցաքննութեան մը ընթացքին, տիկինը խոստովանեցաւ որ երեք անգամ զաւակ բերած է, սակայն զանոնք խեղդելով թաղած է յարդին տակ։ Այդ ոսկորներուն քով թաղած էր վերջին զաւակը, երբ ձերբակալուեցաւ։

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 83

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՔԱՐԱՍՕՖԻ ԱՆՑՈՒՑԱԾԸ

Վ Տ Ա Ն Գ Ը

Քարասօֆ որ ոտքի կանգնած էր, աւելի լաւ լսելու համար, գոհունակութեան շունչ մը քաշեց եւ նորէն բնկաւ գետին.

— Օգնութիւնը որ կ'ուզէիք իրթայ կանչել, ահա կուգայ ինքնիրեն։

— Ինչպէ՞ս։

— Կը տեսնէ՞ք։

Եւ ասլեց

Երկու վայրկեան յետոյ, գեղեցիկ գամփռ մը, որուն սանձէն բռնած էր հսկայ գիւղացի մը, կանգնեցաւ մեր առջեւ եւ խենթի պէս նետուեցաւ Քարասօֆի առջեւ, որուն հազար յարգանք ըրաւ։

— Շատ աղուոր, Պլիֆէկօռ, շատ աղուոր, ըսաւ իշխանը եւ խօսքը գիւղացիին ուղղելով աւելցուց.

— Բռնէ՛ Պլիֆէկօռը, Վասիլի՛, վիրաւորուած եմ եւ չեմ կրնար թոյլ տալ որ շունը լծնէ գործս։

Գիւղացին՝ ուժգնօրէն ցնցուեցաւ երբ այս խօսքերը լսեց.

— Վիրաւորուա՞ծ էք, պե՛տ. պօռաց յուզուած. բայց թեթեւօրէն անշուշտ։

— Մեծ բան մը չէ. բայց ինչպէ՞ս կ'ըլլայ որ այս ժամուս անտառը կը գտնուիս։

— Ցուպրովսքի՝ տեսնելով որ կ'ուշանաք, գիս ղրկեց որ ձեզ փնտռեմ, կը կարծէր որ անտառին մէջ կորսուած էք։

— Լա՛ւ ուրեմն, կրնայ պարծենալ որ «ճամբան գիտէ» մը ունի։ Բայց ըսէ՛ տեսնեմ, Սթէնեա-կորայայի մէջ. ձախորդ բան մը չէ պատահած

— Ոչ՛, ամէն պարագայի մէջ. ոչ մէկ ծանր բան։

— Ի՞նչ ուրեմն։

— Երբ խմբակը հասաւ, ըսաւ Վասիլի, Ցուպրովսքիի առաջին գործը եղաւ, ապահով տեղ մը գտնել բանտարկեալները

— Բնականաբար, եւ յետո՞յ։

— Բայց անոր սխալը այն եղաւ որ երեքը մէկ սրահի մէջ դրաւ։

— Ինչո՞ւ։

Որովհետեւ, քառորդ ժամ յետոյ, երեք մարդերը կռուի բռնուեցան, եւ մենք՝ միջամտելու ատեն չունեցած, Մալցլօֆ իր բարեկամներուն կողմէ լաւ մը խոշտանգուած էր։

— Մեռա՞ւ։

— Ո՛չ, բայց. ատոր պէս բան մը։

— Գիտէ՞ք թէ ինչու կռուեր են։

Վասիլի ուսերը քաշ քաշ խնդալ։

— Այդ՝ պատմութեան ամէնէն ծիծաղելի կողմն է։ Երեւակայեցէք որ, պե՛տ, Սթէնեա-կորայայի ճամբուն վրայ, Մալցլօֆ սակարկութիւն մը առաջարկեց Ցուպրովսքիի։

— Ի՞նչ սակարկութիւն։

— Այն պարագային որ իր կեանքը ապահովէին, կը խոստանար իրեն ծանօթ բոլոր միջոցները գործածել, խոստովանցնելու համար Քրոփոքին եւ Ցօպրուշէֆը. դժբախտաբար, այս խօսակցութիւնը կ'իմացուի իր մեղսակիցներուն կողմէ, որոնք, որպէսզի չտանջուին անոր կողմէ, փորձեցին զայն սպաննել։

— Ինչ զաւրելի տիպար է այս Մալցլօֆը, ըսաւ Քարասօֆ, ինծի դառնալով։ Շիտակ է սակայն որ, միւսներն ալ իրմէ աղէկ չեն...

Պահ մը մտածելէ յետոյ.

— Ձեր կարծիքը ի՞նչ է, Ճէյմս, հարցուց. ինչո՞ւ չպիտի ընդունիմ եղեր ըրած առաջարկը

— Ինչ, կը մտածէք..

— Անպատեհութի՞ւն մը կը տեսնէք...

— Բայց այդ սարսափելի պիտի ըլլայ։

— Ինչո՞ւ. ես այդպէս չեմ նկատեր։

Եւ մինչդեռ, զարմացած իրեն կը նայէի։

— Սարսափելին՝ իշխանութիւնը շահագործելու իրենց եղանակն է. սարսափելին՝ ամէն օր անոնց գործած ոճիրներն են. վերջապէս սարսափելին՝ Էքաթէրին պուրկ մէջ անոնց յաւերժացուցած զարշանքն է։ Կ'ընդունիմ սա՛ ու քէնը — կը տեսնէք թէ՝ հեռուները կ'երթամ — որ կ'ըսեն թէ՝ կը զգան մենշապետներուն դէմ։

«Բայց Ցարեւիչը՝ տասնեօթը տարու տղեկ մը, ինչո՞վ կրնար յանցաւոր ըլլալ։

«Եւ անոր քոյրերը. մեծ դքսուհիները. ինչո՞վ կրնային որ եւ է յանցիմանութեան ենթարկուիլ, վարանեցա՞ն զանոնք ջարդելու մէջ։ Ո՛չ, այնպէս չէ՞։

«Ուրեմն, ես ինչո՞ւ վարանիմ, նոյնը ընելու անոնց։

«Եւ տեսնելով որ, նորէն կը պատրաստուիմ միջամտելու

— Թող, ըսաւ, երկնքի կրակը գիս փճացնէ, եթէ զանոնք Մալցլօֆի չյանձնեմ։ Թող իրարու հետ կարգադրեն։

ՔԱՐԱՍՕՖԻ ԱՊՇԵՑՈՒՑԻՉ ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Քանի մը վայրկեան յետոյ, Վասիլի օգնութեամբ, բռնեցինք Սթէնեա-կորայայի ճամբան. գիւղացիին նայելով, երկու վերստէն աւելի հեռու ըլլալու չէինք։

Ճամբան՝ մինչդեռ անտառէն բաժնուելով, մտնելու վրայ էինք կիրճին մէջ, որուն կեդրոնը, անգաղտնապահ ակնարկներէ հեռու ծածկուած է պայքարի ճերմակ կազմակերպութեան խորհրդաւոր ապաստանը,-հանդիպեցանք Ցուպրովսքիի ղրկած խուզարկու խումբին։

(Շար.)

Թարգմ'. Մ. ԻՐԻՑԱՆՑ

կ'աշխատին հաստատել թէ իրենք ոեւ է դեր չունին հրոսակներու գործունէութեան մէջ։ Ընդհակառակն, կ'աւելցնեն թէ իրենք ամէն միջոցով կը կռուին աւազակութեան դէմ։ Դեռ վերջերս Թաւրիզի հրամանատարը 50 հոգի կախեց ձիերու վրայ և քաղաքը տարաւ։

Մակեդոնացիները կը շարունակեն գործել

Շթիպի զինուորական հրամանատար Քովաչէվիչի սպանութեան առաջ բերած յուզումը չհանդարտած, Մակեդոնացի քոմիթաճիները նոր գործունէութեան ձեռնարկած են։

Սերպիոյ Ներքին Նախարարութիւնը կը հաղորդէ որ առջի գիշեր բազմաթիւ մակեդոնացի հայդուկներ ձեռնառումբերով յարձակում գործեցին սահմանագլուխի Քլիսուրա գիւղին վրայ։ Քսան ռումբեր նետեցին մաքսատան, ոստիկան զօրքի պահականոցին եւ նամակատան վրայ։

Սերպ Թռուցիկ հետադօտիչները Սքոչէվիրի մօտ (Ալպանիոյ սահման) հանդիպեցան քոմիթաճիներու զօրաւոր խումբի մը, զոր յաջողեցան նահանջի մատնել։ Պիթոլիէն օգնական ուժեր հասան։ Վերջին լուրերու համաձայն, Շթիպի անտառին մէջ ձերբակալուած են զօր. Քովաչէվիչի երկու սպանիչներն ալ։ Կը հետապնդուի երրորդ անձ մը, որ կը կարծուի թէ մեղսակից է ահաբեկիչներուն։

Պուլկարիոյ եւ Սերպիոյ միջեւ քաղաքական կացութիւնը տագնապալի երեւոյթ ստացած է։ Պելկրատի անգլիական եւ ֆրանսական դեսպանները տեսակցեցան արտաքին Նախարար Մարինքովիչի հետ, հասկնալու համար թէ զօրավարին սպանութենէն վերջ Սերպիա ինչ կը մտածէ ընել։ Պուլկար դեսպան Վաքրէլոֆ նոյնպէս տեսակցեցաւ Մարինքովիչի հետ։ Սօֆիայի սերպ դեսպանը հրահանգ ստացաւ խիստ ծանուցագիր մը ներկայացնել պուլկար կառավարութեան՝ պահանջելով կտրուկ միջոցներ ձեռք առնել Մակեդոնացիներուն դէմ։ Բողոքը վերջնագրի հանգամանք պիտի ունենայ։

Չէմպէրլէյնի յայտարարութիւնները

Ինչպէս գրեցինք, Անգլիոյ արտաքին Նախարար սըր Օսթըն Չէմպէրլէյն առջի օր Փարիզ համնելով երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պրիանի հետ։ Երկու դիւանագէտները ընդհանուր ակնարկ մը նետեցին քաղաքական հորիզոնին վրայ եւ գտան, որ ամէն կէտի մասին կատարելապէս համաձայն են։ Տեսակցութենէն յետոյ Չէմպէրլէյն ընդունեց մամուլի ներկայացուցիչները, որոնց կարգ մը յայտարարութիւններ ըրաւ։

«Անշուշտ, ըսաւ, դեռ չէ հասած այն ժամը, ուր Ազգերու Դաշնակցութիւնը պիտի խօսի եւ գործէ իբրեւ իրաւարար խաղաղութեան եւ պատերազմի, ու բոլորին ընդունիլ տայ կտրուկ վճիռներ։ Սակայն պէտք է թողուլ ժամանակին, որ լրացնէ բարեացակամ մարդոց սկսած գործը։ Առ այժմ նկատենք որ աշխարհի վստահութիւնը հետզհետէ կ'աւելնայ դէպի Ազգերու Դաշնակցութիւնը»։

Նախարարը յիշեց որ Շթրէզէման փարատած է շատ մը օրինաւոր վախեր, յայտարարելով թէ Լոքարնոյի դաշինքները միայն Արեւմուտքի մէջ չէ, այլ Արեւելքի մէջ ալ իրական ապահովութիւններ են պատերազմի դէմ, լուծելու համար ծագելիք վէճերը։

«Գերմանիոյ ժընեւ մտնելուն առաջին տարեդարձը տօնեցինք եւ հաճոյքով նկատեցինք որ Գերմանիա հետզհետէ աւելի կը մօտենայ Ազգերու Դաշնակցութեան քաղաքականութեան։ Ուրեմն Ազգերու Դաշնակցութիւնը զգալի յառաջդիմութիւն կ'ընէ եւ իր բարոյական հեղինակութիւնը աւելի ուժ եւ հմայք կը ստանայ։ Սակայն պէտք չէ մոռնալ որ անիկա գերպետութիւն մը չէ, օրէնսդիր եւ իրաւական հեղինակութեամբ, այլ զերիշխան պետութեանց ժողով մը, ուր միաձայնութիւնը անհրաժեշտ է շատ մը կարեւոր որոշումներու մէջ։ Ուրեմն համոզելով եւ հաշտեցնելով է որ անիկա պիտի զարգանայ, եթէ կ'ուզենք որ Վերաքննիչ Ատեան դառնայ այն բոլոր վէճերուն մէջ, զորս կարելի չէ հարթել դիւանագիտական միջոցներով։

«Միայն թէ պէտք չէ գահավիժել այս եղափոխութիւնը։ Համոզուած եմ որ շատ չանցած գոհացուցիչ լուծումներ ձեռք պիտի բերուին զինաթափութեան եւ ապահովութեան համար։ Անխոհեմութիւն է արագ եւ զգալացունց աշխատանքներ սպասել Ազգերու Դաշնակցութենէն։ Քայլ առ քայլ պէտք է երթալ, եթէ կ'ուզուի արդար եւ տեւական գործ կատարել։»

Կ'ըսուի թէ երկու նախարարները բացի Թանճէրի խնդիրէն, խօսած են նաեւ պուլկարեւսերպ միջադէպին մասին։

Փարիզի մաքրագործումը

Մօնմարթրի թաղին մէջ առջի գիշեր նոր խուզարկութիւններ կատարուեցան, մանաւանդ Փիկալի կողմը։ Հարիւր հոգի հարցաքննուեցան։ Տասնըհինգ օտարականներ ոստիկանատուն տարուեցան։ Զորս պանդոկներ խուզարկուեցան Կութ տ'Օր թաղին մէջ։ Երկու հարիւր հոգի քննուեցան եւ 21 օտարականներ ձերբակալուեցան։ Ինը աղջիկներ իբրեւ դատարկապորտ ոստիկանական տեսչութիւն ղրկուեցան։ Մեծ պուլվարներուն վրայ եւս հարիւրաւոր օտարականներ հարցաքննուեցան։ Եօթ հոգի ոստիկանատուն տարուեցան։ Սէն-Լանպէրի եւ Նէքէրի թաղերուն մէջ ալ խուզարկութիւններ կատարուեցան։

Ծանր կացութիւն Մեքսիկայի մէջ

Հակառակ Մեքսիկայի կառավարութեան պաշտօնական գեկոյցին թէ խաղաղութիւն կը տիրէ ամբողջ երկրին մէջ, երէկ առաւօտ ստացուած հեռագիրներ կ'ըսեն թէ 13 նահանգներ ապստամբած են կառավարութեան դէմ։ Զօր. Կոմէզ իր հրամանին տակ ունի 4000 հոգի։ Ծանր ընդհարումներու կը սպասուի։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ Սէնթ-Ուանի մէջ ցոյց մը կազմակերպած են այսօր կիրակի, վերջին յարգանք մը մատուցանելու համար Սաքքօի եւ Վանզէթթիի յիշատակին։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ֆրանս. դեսպանը գրաւոր ծանուցագիր մը յանձնեց Չիչերինի, պահանջելով Ռաքովսքիի ետ կանչուիլը։

ԻՏԱԼԻՈՅ եւ Թուրքիոյ միջեւ բանակցութիւններ կը կատարուին երկոտասան կղզիներու եւ Անատոլուի եզերքի սահմանները որոշելու համար։

ՀԱՑԸ Կ'ԱՃԱՆՆԱՅ.— Ալիւրի գինը իջած ըլլալով, Հոկտեմբեր 13էն սկսեալ հացին քիլօն պիտի ծախուի 2.05ի, այսինքն 5 սանթիմ պակաս ցոյց կայ որ մօտ ատենէն քիլօն 2 Ֆր.ի իջնէ։

ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջանային կոմիտէին, այսօր Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Սինէմա Սէն Լուի մէջ. Կը խօսի՝ ԸՆԿԵՐ ԱԲՕԵԱՆ։

ՀՐԱԺԵՇՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ցայտնի դերասանուհի ՏԻԿ. ԴՈՒՐԵԱՆ-ԱՐՄԷՆԵԱՆԻ

Այսօր կիրակի ժամը 8.45ին, Albert Ier Թատրոնը, 64 Rue Rocher

"ԱՆՆԱ ՔՐԻՍՏԻ" (ԱԼԵԿՈՍ ՄՈՎԸ)

Դրամ 4 արար, Թարգմ. Լ. ԵՐԱՄԵԱՆ

ԳԻՆԵՐԸ՝ ՊԱՏՈՒԱՅ ՏՈՄՍԵՐԷՆ ԶԱՏ.— 25, 15 ԵՒ 10 ՖՐԱՆՔ

Տոմսակները կը ծախուին բոլոր հայկական ճաշարաններ

ՄԱՐԻԱՄ ԴԱՒԻԹԵԱՆ
Եւ
ԸՆԿ. ԽԱՉԻԿ ՎԷԼԷՅԵԱՆ
ԱՄՈՒՍՆԱՑԱՆ
27 Օգոստ. 1937 Պրիւսէլ

ՆԱԶԵԼԻ ՄԱՅԹԼՈՍԵԱՆ
Եւ
ԼԵՒՈՆ ՊԱՅԸՆՏԸՐԵԱՆ
ԱՄՈՒՍՆԱՑԱՆ
1 Հոկտ. 1927 Մարսէյլ

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Քրիստափոր» ենթակոմիտէին ժողովը՝ վաղը Երկուշաբթի իրիկուն, ժամը 8.30ին, սովորական հասցէին։

ՀԱՃԸՆՑԻՆԵՐՈՒՆ.— Փարիզ եւ շրջակայքը բնակող բոլոր Հաճընցիները կը հրաւիրուին այսօր կիրակի ժամը 3ին, Ճաշարան Ֆլօրիա, մասնաւոր խորհրդակցութեան համար։

ՆՈՐ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԴՐԱՑԻ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ
ՀԱՑԵՐԷՆ ՄԵԾԱԴԻՐ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՔԱՐՏԷԶԸ

Ատիճան 11,000,000րդ
տարածութիւն 72× 102

Պատրաստեց՝
ԱՆԴՐԱՆԻԿ Յ. ՓԱԹՐԻԿԵԱՆ
Ցստակ եւ դիւրընթեռնելի

Խիստ հշգրիտ, խղճամիտ եւ տեւաշխնակարգ աշխատութիւն մը, որ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ է իր քովը ունենայ ԱՄԷՆ հայրենասէր Հայ։

Գին՝ Ֆրանսա 20 ֆրանք
Ամերիկա 1 տոլար
Դիմել՝ A. PATRIKIAN
Poste Restante No. 116 Arts-et-Métiers, Paris (3me).

Նամակով ուզողներէն կը խնդրուի իրենց հասցէն գրել որոշ եւ դիւրընթեռնելի։

ԾԱՆՕԹ.— Փոխարժէքը պէտք է ղրկել կանխիկ։

ՀՐԱՏԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

ԱՐՄԷՆ ՀԱՅԿԱՈՒՆԻ
"ՉԱՐԼՍԹՕՆ" ԿԱՄ
ՍԱՄԱԹԻԱՑԻ ԱԲԻԿ ԱՂԱ
Խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտը
ԾԻԾԱՂ - ԾԻԾԱՂ - ԾԻԾԱՂ
ԳԻՆ 1.50 ՖՐԱՆՔ

Դիմել նամակով՝ Vahram Sévouni, 5 Av. Quihou St. Mandé (Seine), ինչպէս նաեւ բոլոր գրավաճառներուն եւ թերթերու գործակալներուն։ Կը ղրկուի մէկուկէս ֆրանքի դրոշմաթուղթի փոխարէն։

ԹԷՕԴԻԿԻ 1928Ի
"ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ"

Ի մօտոյ հրապարակ կ'ելլէ «Մասիս» տպարանէն գեղարուեստական անմախրցնթաց տպագրութեամբ եւ նախորդ տարիները գերազանցող ամենաճոխ բովանդակութեամբ։ Հայելի ազգային կեանքի։ Զանազան բաժիններու մէջ աշխատակցած են բոլոր հայ յայտնի գրողներ եւ արուեստագէտներ։ Բազմաթիւ պատկերներ կը ճոխացնեն անոր ծայրէ ի ծայր ութը փունջ տառերով հնգ էջերը։ Գին՝ 2 տոլար ամէն օրինակ համար։ Հասցէ

THÉOTIG
Imprimerie MASSIS
208 bis. Rue Lafayette
PARIS (10e)

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ
ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Զգալի պակաս մը լրացնելու առաջադրութեամբ, կը հաստատեմ ընդհ. գործակալութիւն մը Տէսինի մէջ, նպատակ ունենալով հայթայթել վիպական, գրական, բանաստեղծական, դպրոցական եւ այլ գիրքեր, երգարաններ եւ պատարագամատոյցներ։ Կը բաժանորդագրեմ փափաքողներ ոեւէ թերթի կամ հանդէսի, մասնաւորաբար կ'աշխատիմ Յառաջ, Հայ-Միտք եւ Ազատ Թերթերուն։

Աճապարեցէք ապահովել ձեր ուզած ոեւէ գիրքը։ Դիմել՝ Minas Kaltakdjian, 78 Cité de Soie Artificielle du Sud-Est, Vaulx-en-Velin Rhone.

կամ Café Armenien, Avenue Jean Jaurès, Decines, (Isère).

Կ'ՈՒԶՈՒԻ լաւ խոհարարուհի մը Հայ կամ Յոյն 30—40 տարեկան, գոհացուցիչ թոշակով։ Դիմել հետեւեալ հասցէին՝ Mme. A. Missirian, 53, Ave. de l'Armée, Bruxelles.

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ, ԱՄՈՒՍՆԱԿԱՆ, ԺԱՌԱՆԳԱԿԱՆ դատերու, ամէն տեսակ պաշտօնական գործերու օրինաւոր եւ ապահով ձեւակերպութեան համար դիմել ամէն օր 9—12 ՍՎԱՃԵԱՆԻ, 21, Rue Vivienne, Paris (2me) —Métro Bourse— Tél. Louvre 16-32։

ԾԱԽՈՒ Է SINGER վերջին նորաձեւութեամբ, ոտքով կարի մեքենայ մը, դիւրամատչելի գինով։ Դիմել՝ Տիկ. Ամատունիի, 7 Rue Jules Regnault, Enghien-les-Bains, (S. et O.).

Կ'ՈՒԶՈՒԻ քիչ մը տան մը համար վարժ խոհարար սպասուհի մը, գոհացուցիչ վճարում։ Դիմել ՍՕՆԱ կօշիկի գործարանը, 206 Rue Lafayette.

ՍԱԿԱՐԱՆ

8 Հոկտեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.
Սթեռլին,	L. St.	12[illegible]
Տոլար,	Dollar	[illegible]
Մարք (ոսկի) 100 Mark		[illegible]
Թրքական Թղթ.	L. Trq	[illegible]
Թրք. ոսկի	» or	[illegible]
Մէճիտիէ	Medjidié	[illegible]
Լէվա 100 հատը	Léva	[illegible]
Տրախմի »	Drachme	[illegible]
Լիր »	» Lire	[illegible]
Պելճ. ֆրանք »	Frc. Belge	[illegible]
Զուից. »	Frc. Suisse	[illegible]
Լէյ 100 հատը	Ley	[illegible]
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	[illegible]

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Ֆր. Ֆոնսիէ I Cr. Fonc. Eg.	3400	—
» » II »	2010	—
» III »	1675	—
Իսմայիլի երկաթ. Lots turcs	[illegible]	

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վիրաբուժական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Կշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5։ Քիթի, կոկորդի եւ ականջի մասնագէտը ամէն Երկ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9—12։

ԴԵՐՁԱԿ Կ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
կը խնդրէ Պոլսոյ իր հին յաճախորդներէն դիմել անգլիական ընտիր կերպասներէ տարազ հագուստներ կարել տալու համար։
ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԿԱՐ ԵՒ ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԻՒՆ
ԳԻՆԵՐԸ ԽԻՍՏ ՄԱՏՉԵԼԻ
88, RUE DE MONT-CENIS, PARIS 18me,
Metro Simplon, Nord-Sud Jules Joffrin. Autobus J, AH

ԲԺՇԿԱ-ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ ԵՒ ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆ
ՏՕՔԹ. ՍԵԹԵԱՆ
Telephone MARCADET 03-64 ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1900ին
38, Ave. St. Ouen -o- 20, rue Fauvet -o- PARIS (18me)
Մէթրօ NORD SUD: LA FOURCHE
Ընդհանուր հիւանդութիւններ, ստամոքսային, մորթի, ֆրանսական, շնչերակային, թոքի, ծննդաբերութեան եւ կանանց հիւանդութիւններ, վիրաբուժական գործողութիւններ եւ ռենտկէն, ելեկտրադարմանում եւ Ք. ճառագայթ։
ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆ
Ակռայի դարմանում, առանց ցաւի ակռայ քաշել, արուեստական ճերմակ ակռայ 20 ֆրանք, ոսկի քուրոն ... ֆրանքէն սկսեալ։
ԱՄԷՆ ՕՐ ՈՒ ԿԻՐԱԿԻ ԲԱՑ Է

ՃՇՏԱՊԱՀ ԵՂԻՔ!
Ճշտապահ ըլլալ՝ գործ մ'է հաճելի,
Ու ափսո՜ս յաճախ, մեզ չէ կարելի,
Չի շատ է դիւրին խաղալիքն ըլլալ,
Ժամացոյցի մը որ կ'ուզէ... խաղալ։
Rue de la Huchette փողոցին վրայ,
Հայազգի վարպետ ժամագործ մը կայ,
Որ կը նորոգէ գիներով աժան,
Ֆանտիլ, ժամացոյց, բէվէյ, ամէն բան։
Ա. ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ ՆՈՐ ՓԼԱՔՆԵՐ
Հայերէն.— Թուրքերէն երգեր.— Թամպուրի ճէմիլ Նաշար, Աշըր, Ըպրահիմ, Քէմանի Անաստաս ի. Թագսիմ, եւ շարքըներ, գեղջկալ գիներով։
Դիմեցէք՝ Արեւելեան նուագավաճառ Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆ
28, Rue Le Sage, PARIS (20e — Téléphone : Menil
Métro Belleville : Tramway 5

ՏՕՔԹ. Վ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ
Ամերիկայէն նոր վերադարձած
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ
Տարիներէ ի վեր Նիւ-Եորքի յայտնի հիւանդանոցներու մէջ մասնագիտութիւնը կատարելագործած։
Կ'ընդունի ամէն օր 4—7 եւ մասնաւոր ժամադրութեամբ կիրակի եւ տօն օրերը մինչեւ կէս օր։
16 Bld. Saint-Denis, Paris (10e) Métro: Saint-Denis
Téléph. Provence 09-32։

ՔՍԱՆ ՖՐԱՆՔՈՎ եթէ կ'ուզէք կատարել ... թիթէիր ամուսնական, զաւակներու ծննդեան ... օրինական ... թիւնները գիմեցէք
OFFICE FRANÇAIS de RENSEIGNEMENTS
45, Rue de Laborde-:-PARIS (8e). 4րդ յարկ թիւ 20: Metro: St-Lazare
Բաց է ժամը 2էն 6,30, շաբաթ՝ մինչեւ ժամը 7

ՏՕՔԹ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ
48 RUE MONTMARTRE (Բ. յարկ, աջ կողմը առաջին դուռ)
Ֆրանսացի կարող մասնագէտներու ընկերակցութեամբ կը դարմանէ ներքին եւ կանանց, վեներական եւ մորթային, քիթի, ականջի եւ կոկորդի հիւանդութիւններ։
Tél. Central 73—38. Métro: Sentier կամ Halles
ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԵՐ՝ ԱՄԷՆ ՕՐ 10—12 եւ 1.30—

Դերձակ ԼԵՒՈՆ ՊԻԼԷՃԻԿՃԵԱՆ
կը ծանուցանէ իր յաճախորդներուն թէ իր նախկին տեղէն փոխադրուած է՝
57 RUE CLIGNANCOURT, Métro: Château Rouge կամ Barbès
Ձեր ձմեռուան հագուստը ապսպրելէ առաջ, անգամ մը դիմեցէք իրեն, ետքէն չզղջալու համար։
Ձեւի անմրցելի շքեղութիւն.— վերջին նորաձեւութիւն.— մաքուր կար.— ցոկուն կերպասներ.— վճարումի դիւրութիւններ
ԱՅՍ ԲՈԼՈՐԻՆ ՀԵՏ ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ
ՊԱԹԻՍԹ
15 RUE LAMARTINE, Փըթի ժուռնալի քովը
Métro: Cadet Tram. 21, 26, 3
Անոնք որ իրենց քէյֆին համը գիտեն, թող անգամ մը այցելեն մեր հաստատութիւնը, ուր պիտի գտնեն ամենամեծ խնամքով եւ անսպառ կարգով պատրաստուած ամէն տեսակ արեւելեան եւ եւրոպ. կերակուրներ եւ անուշեղէններ
ԱՆԹԵՐԻ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ ՉԱՓԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐ

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ
126, Rue du Faubourg St. Denis
Metro . Gare de l'Est Téléphone : Nord 84-04
Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30—4.30 Կիրակի եւ տօն օրեր ...

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ	3 ամս. 6 ամս. Տար.
ՖՐԱՆՍԱՅԻ	[illegible]
ԱՆԳԼԻԱ	[illegible]
ԵԳԻՊՏՈՍ	[illegible]
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ. 10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ. 200ֆ.

"HARATCH"
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration Խմբ. Վարչութիւն { 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)
TÉLÉPHONE NORD 57-82
MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 11 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1927
11 OCTOBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 463 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

ՄԱԿԵԴՈՆԱԿԱՆ ԿՐԱԿԸ

Պահ մը լուրջ մտահոգութեան մատնուելէ յետոյ, քաղաքական շրջանակները այսօր կը հաւատեն թէ կարգադրուած է Պուլկարիոյ եւ Եուկոսլավիոյ միջեւ ծագած նոր վէճը։

Ամէն պարագայի մէջ, յարաբերութեանց խզման եւ վերջնագրի խնդիր չկայ։

Այսպէս կ՚ըսեն օրուան հեռագիրները։

Ընթերցողները գիտեն վէճին շարժառիթը։

Մակեդոնական կազմակերպութիւնը, որ առենէ մը ի վեր պաշտողական վիճակի մէջ կը գտնուէր, անարբեկչական գործեր ձեռնարկեց վերջին քանի մը շաբաթներու ընթացքին։ Յարձակում երկաթուղիի գիծերու վրայ, սահմանամերձ քաղաքներու մէջ, եւ սպանութիւն սերպ զօրավարի մը։ Այս գործողութիւնները մասնաւորապէս ջղագրգռեցին Պելկրատի կառավարութիւնը, որ չափազանց դիւրազգած է Մակեդոնական հարցի մասին, եւ փակուած կը նկատէ զայն 1913ի պատերազմով եւ Նէօյյիի դաշնագրով։ Իսկ Մակեդոնական կազմակերպութիւնը, հիմնուելով ազգերու ինքնորոշման սկզբունքին վրայ, չի հանդուրժեր այդ կարգադրութեան, եւ կը պահանջէ Մակեդոնիան վերադարձնել Մակեդոնացիներուն։ Այս նպատակին հասնելու համար, ան կանգ չառներ նոյն իսկ բուռն միջոցներու առջեւ, մանաւանդ որ իր կողքին ունի առ նուազն հինգ հարիւր հազար փախստականներ, իսկ անոնք որ Մակեդոնիա կը մնան, զրկուած են ամէն իրաւունքէ եւ սերպանալու դատապարտուած։

Քանի մը տարի առաջ, երբ Մակեդոնական կազմակերպութիւնը թեթեւ խլրտումներ կը ցուցնէր, Պելկրատ անմիջապէս ծանր սպառնալիքներ կ՚ուղղէր Պուլկարիոյ, 24 ժամէն Սօֆիա արշաւելու առաջադրութեամբ։ Անոն եղաւ որ աքսորել տուաւ այդ կազմակերպութեան վարիչները եւ քանի մը հարիւր հոգի։

Մակեդոնացիները աւելի գործօն կ՚երեւան այսօր, եւ որոշ ձեռնարկներ ալ կատարած են։ Բայց կը թուի թէ Եուկոսլավիա միշտ բողոքելով եւ պուլկարական կառավարութիւնը մեղադրելով հանդերձ, զգուշութեամբ կը շարժի այսօր։

Պատճառը շատ պարզ է։

Պուլկարիան բոլորովին մինակ էր երէկ, մինչեւ 1924—25։ Այսօր ալ կը մնայ զանցառելի քանակութիւն մը, իբրեւ պարտեալ եւ պատժուած։ Բայց, կարգ մը փոփոխութիւններ եւ հեռանկարներ խոհեմութեան կը հարկադրեն Պելկրատը։

Գլխաւորը՝ իտալական ազդեցութեան ծաւալումն է։ Մասնաւորապէս Թիրանայի դաշնագրին կնքումէն ի վեր, Եուկոսլավիա մտահոգութեան մատնուած է, որովհետեւ այդ ձեռնարկը նախաբանն է ամբողջ քաղաքականութեան մը։ Այլեւս գաղտնիք չէ Իտալիոյ հետաքրքրութիւնը՝ Պուլկարիոյ հանդէպ։ Անգլիականին հետ զուգընթաց, եւ թերեւս ջիչ մըն ալ աւելի, ծաւալած է այսօր իտալական հմայքը՝ Պուլկարիոյ մէջ։ Միւս կողմէ Յունաստանն ալ, թէեւ Սերպիոյ հետ մէկ ճակատ կը կազմէ Մակեդոնական խնդրին մէջ, բայց նոյնպէս կը կրէ անգլեւիտալական ազդեցութեան հետեւանքները։

Մակեդոնական կազմակերպութիւնը տեղեակ է այս փոփոխութեան, եւ իբրեւ յեղափոխական ուժ, կ՚օգտուի պատեհութենէն, իրականացնելու համար իր ծրագիրը։ Այսպէս կը բացատրուին անարբեկման վերջին փորձերը, որոնց ելքը յայտնի չէ տակաւին։

Մեծ Պատերազմէն յետոյ, շատեր յաջողեցան տէր դառնալ իրենց ճակատագրին, նոյնիսկ առանց զէնքերով արիւն թափելու։ Իսկ ուրիշներ մատնուեցան ծանր յուսախաբութեանց, եւ չեն ուզեր համակերպիլ։

Այդ կարգէն են Մակեդոնացիները, որոնք չարաչար տուժեցին Պուլկարիոյ նախկին վարիչներուն անհեռատեսութեան հետեւանքով, իսկ հիմա կը բողոքեն ամբողջ աշխարհի դէմ։ Սօֆիայի կառավարութիւնը, որքան ալ ուզէ լաւ երթալ իր դրացիներուն հետ, չի կրնար լուծել Մակեդոնական կազմակերպութիւնը։ Ո՛ր եւ է կառավարութեան հասողութենէն վեր է ոչնչացնել յեղափոխական ուժ մը, մանաւանդ երբ այդ ուժը իր ետին ունի հարիւր հազարաւոր բազմութիւններ։ Մակեդոնական կազմակերպութիւնը ամուր խարիսխներ ունի և լեռնային անմատչելի բարձունքներ, ուր պուլկար կառավարութեան ձեռքն ալ չէ հասած. նոյնիսկ հանդուրժեալ Ստամպուլիսքիի օրով, երբ անխնայ կը հետապնդուէր։ Եւ գիտենք որ Ստամպուլիսքին առաջին զոհը չեղաւ, երբ հասան փոխվրէժի օրերը։ Իսկ երբ Մոսկուա ճեղք մը բացաւ կազմակերպութեան ծոցին մէջ, սպաննել տալով Թոտոր Ալեքսանդրոֆը, կազմակերպութեան հաւատարիմները քառորդ ժամուան մէջ կոտորեցին երեսուն-քառասուն հոգի, իրենց յայտնի դէմքերէն, իբրեւ «կարմրած»ներ եւ դաւաճաններ։ Վրէժխնդիր ձեռքը լեռներէն եւ Սօֆիայի փողոցներէն երկարեցաւ մինչեւ Փրակա, Միլան եւ Վիեննա, անոնք հաշուեյարդարի մը յանձնելով։

Ուրեմն Մակեդոնական կրակը կա՛յ, եւ կը մնայ — վե՛րջ ի վերջոյ — իշխանութեան ուժէն։ Զայն մարելու մէկ ձեւ կայ — արմատապէս լուծել այդ խնդիրը, համաձայն ազգերու ինքնորոշման իրաւունքին, ազատ ժողովուրդներու դաշնակցութեամբ կամ ուրիշ արդար եղանակով մը, անշուշտ առանց վնասելու Սերպիոյ կամ Յունաստանի շահերուն։

Թուրքի լուծէն ազատելէ յետոյ, այդ ժողովուրդները որքան իրարու մօտենան, այնքան փրկարար է թէ իրենց ապագային եւ թէ ընդհանուր խաղաղութեան համար։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ԵՒ ՊԱՐՍԻԿՆԵՐԸ

Հայրենիք (30 Սեպտ.), պարզելով քրտական շարժումին վերջին երեւոյթները եւ Թուրքեւ-պարսիկ յարաբերութիւնները, կը նկատէ.

«Քրդական շարժումը այնպիսի համեմատութիւններ է առած վերջերս, որ Թուրքերը սկսած են նոյնիսկ մեղադրել պարսիկները այդ շարժումը քաջալերելու եւ հրահրելու յանցանքին մէջ։

«Սակայն, պարսիկները շատ աւելի հիմնը ունին դժգոհելու Թուրքերէն, որովհետեւ ասոնք իրենց գործակալներով զաւեր կը նիւթեն պարսկական Ատրպատականի շուրջը՝ ձգտելով զայն անջատել Պարսկաստանէն եւ միացնել Թուրքիոյ կամ Կովկասեան Ատրպէյճանին։

«Պարսիկներու բարեկամութիւնը շահելով եւ զանոնք քնացնելով՝ Թուրքերը միաժամանակ երկու նպատակ կը հետապնդէին։ Առաջին՝ պարսիկներու օգնութեամբ խեղդել քրդական ազգային շարժումը։ Եւ երկրորդ՝ պարսիկներու աչքին փոշի փչելով՝ գրգռել ու կազմակերպել հիւսիսային Պարսկաստանի թրքութիւնը եւ անոր միջոցով հրահրել Ատրպատականի անջատողական շարժումը։

«Վերջին տեղեկութիւններէն դատելով՝ պարսից կառավարութիւնը սկսած է կարծես ըմբռնել Թուրքերու ննենգամիտ ծրագիրներն ու դաւերը եւ այլեւս չի ուզեր գործիք ծառայել Թուրքերու ձեռքին՝ Քիւրտերը կոտորելու եւ քիւրտ ազգային շարժումը խեղդելու համար։

«Այս է ահա, ըստ երեւոյթին, Թուրք-պարսկական վերջին պաղութեան բուն պատճառը։

«Միւս կողմէ, սակայն, որոշ նշաններ ցոյց կուտան, որ Քիւրտերը իրենք ալ վերջերս աւելի խոհեմ ու հեռատես քաղաքականութեան մը կ՚ուզեն հետեւիլ, կեդրոնացնելով իրենց ապստամբական ճիգերը Թրքական հողերուն վրայ եւ խուսափելով այլեւս շարժումներէ Պարսկաստանի մէջ ու պարսիկներուն դէմ։ Եւ եթէ Քիւրտերու ազգային շարժումը ուղղուի միմիայն Թուրքերու՝ իբրեւ գլխաւոր ու թերեւս միակ թշնամիին դէմ, ապահովաբար անոնց պայքարը կրկնապէս պիտի թեթեւնայ եւ յաջողութեան աւելի մեծ հաւանականութիւն պիտի ունենայ...

ՌԱՔՈՎՍՔԻ ՊԻՏԻ ՄԵԿՆԻ

Ֆրանս. մամուլի բացած պայքարը Ռաքովսքիի դէմ իր արդիւնքը տուաւ: Մոսկուայի ֆրանս. դեսպան Ժան Հէրպէթի բերանացի եւ գրաւոր կրկնակ դիմումներուն վրայ, խորհրդային կառավարութիւնը որոշեց Փարիզի դեսպանութենէն կանչել Ռաքովսքին: Հեռագրի մը համաձայն, Քալինին ստորագրած է արդէն հրամանագիրը այս մասին: Ռաքովսքի Փարիզէն վերջնապէս պիտի մեկնի վաղը կամ Հինգշաբթի: Ռաքովսքի պիտի շարունակէ պահել իր դեսպանի հանգամանքը: Խորհրդային կառավարութիւնը պիտի հրատարակէ զեկոյց մը, ըսելու համար որ Ռաքովսքիի կանչուելովը ֆրանքօ-խորհրդային յարաբերութիւնները ոեւէ կերպով չպիտի ընդհատուին:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՔՐՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՇՈՒՐՋ

Թուրքեւ-պարսիկ սահմանին վրայ պատահած վերջին դէպքերը կը շարունակեն զբաղեցնել Թուրք թերթերը, որոնք բոլորն ալ խմբագրականներ նուիրած են այս խնդրին։

Եօնուս Նատի պէյ (Ճիւմհուրիյէթ), խօսելով պարսիկ սահմանագլխի ծանօթ դէպքերու մասին, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ՚ընէ.—

«Թուրք հանրային կարծիքին համար իսկապէս անսպասելի էր տեսնել որ մեր սահմանները ապստամբող անձերը կը յաջողին անցնիլ սահմանէն անդին, եւ հոն ապահով ապաստան գտնել։ Ասիկա միեւնոյն ատեն ցաւ եւ յուզում պատճառած է։

«Հիմա կը հասկնանք իմաստը այն բուռն եւ յանկարծակի յարձակման, որուն ասկէ առաջ ենթարկուեցաւ մեր երկիրը, պարսիկ թերթերուն կողմէ։ Մեր սահմանը անցնող հրոսակները բնականաբար հետապնդուեցան եւ մնացորդները հալածուեցան մինչեւ պարսկական սահմանը։ Պարսիկ թերթերը պէտք չպիտի տեսնէին իրենց աղմկարար ցոյցերուն, եթէ պատճառներուն նայէին, փոխանակ միայն արդիւնքը նկատի առնելու։

«Իսկ հիմա կացութիւնը աւելի լուրջ եւ ծանր է։ Կը մնայ խորհիլ միջոցներու մասին։ Ատիկա ալ բրած ատեն, նկատի առնելու է Թրքական ծանօթ առածը.— Բարեկամութիւնը քանթարով, առեւտուրը՝ մսխալով։ Մեր կառավարութեան համար խիստ անհրաժեշտ է վճռական միջոցներու դիմել, որպէսզի աւազակութիւնը արմատէն չորնայ եւ այնուհետեւ ամենափոքր շարժումի իսկ տեղի չմնայ։ Թուրք հանրային կարծիքը չի կրնար հանդուրժել որ մեր սահմանամերձ նահանգներուն անդորրութիւնը յաւիտենապէս խանգարուած մնայ։

«Կը յուսանք թէ Պարսկաստանն ալ վերջապէս պիտի լուսաբանէ այս իրականութիւնը եւ Թուրքիոյ հետ միասին կորովի գործունէութիւն մը ցոյց տայ։ Ապա թէ ոչ անհրաժեշտ պիտի դառնայ դիմել ամէն միջոցի, աւազակութիւնը արմատէն մաքրելու համար։ Եւ կարելի չէ ըսել թէ՞ ո՛ր կրնան յանգիլ այդ միջոցները։ Բնականաբար մեր կառավարութիւնը ի վիճակի է այդ մասին պէտք եղածը ընելու։»

Պարսկաստանի պատասխանը Թուրքիոյ

Թուրք թերթերը մտատանջուած էին տեսնելով որ Պարսկաստան կ՚ուշացնէ իր պատասխանը Հոկտեմբեր 1 Թուակիր Թրքական ծանուցագրին։ Մասնաւորապէս կը զանգատէին թէ տակաւին պարսիկ հողին վրայ բանտարկուած կը մնան գերի տարուած Թուրք զինուորներն ու սպաները։

Էնկիւրիէն Հոկտ. 9 թուակիր հեռագիր մը կ՚ըսէ թէ՝ պարսիկ դեսպանատան գործակատար Մէհմէտ Սալիհ Խանի միջոցաւ Թուրք կառավարութեան յանձնուած է այս մասին Թեհրանի կառավարութեան պատասխանը։

Պարսկաստանի պատասխանը զիջողական է։ Պարսիկ կառավարութիւնը կը համաձայնի գործադրել Թուրք կառավարութեան պահանջները եւ կ՚աւելցնէ թէ Պարսկաստան բարեկամական զգացումներ կը տածէ Թուրքիոյ հանդէպ։ Խիստ հրամաններ տրուած են՝ հրոսակները հետապնդելու համար։ Գերի տարուած Թուրք սպաներէն եւ զինուորներէն մաս մը ազատ ձգուած են արդէն, միւս մասին արձակումն ալ չպիտի ուշանայ։

Միացեալ ճակատ խմբապետներուն դէմ

Մակեդոնացի հայրենասէրներու յեղափոխական շարժումները կը շարունակեն յուզել Պալքանները։ Պուլկար եւ սերպ կառավարութեանց միջեւ գաղտնի բանակցութիւններ կը կատարուին միացեալ ճակատով պայքարելու համար Մակեդոնական կազմակերպութեան դէմ։ Սխալ է թէ Սերպիա վերջնագիր տուած է Պուլկարիոյ եւ թէ դիւանագիտական յարաբերութիւնները խզուելու վտանգին տակ են։

Պուլկարիա իր ուղղամտութեան իբրեւ ապացոյց մտադիր է պաշարման վիճակ յայտարարել Փէթրիչ եւ Քէօսթէնտիլ սահմանակից նահանգներուն մէջ։ Սակայն ըստ Սահմանադրութեան, պէտք է որ պաշարման վիճակի հրամանագիրը ստորագրէ Թագաւորը, որ այժմ արտասահման կը գտնուի։ Խորհրդարանն ալ, որ պէտք է վաւերացնէ զայն, դեռ չէ գումարուած։

Փոքր Համաձայնութիւնը, որուն անդամ է Սերպիա, նոյնպէս յուզուած է։ Պուքրէշի «Ունիվէրսուլ»ը կը գրէ. «Կացութիւնը լուրջ է։ Մէկ կայծ բաւական է՝ Պալքանները բռնկցնելու համար»։ Կիսապաշտօն «Էնտէփանտան» բացէ ի բաց համակրութիւն կը յայտնէ Սերպիոյ։

Միւս կողմէ Սերպիոյ ընդդիմադիր կուսակցութիւնները կը քննադատեն կառավարութիւնը որ տկ...ր կը շարժի եւ միջոցներ ձեռք չառներ երկրին շահերը պաշտպանելու համար։ Խրուաթ հողագործական կուսակցութեան պետ Ռատիչ «Փոլիթիքա»յի մէջ կը գրէ.

« Հարաւային Սերպիոյ մէջ պատահած դէպքերուն պատասխանատուն կառավարութիւնն է, որովհետեւ քանի մը շաբաթ առաջ կատարուած ընտրութեանց մէջ Թեկնածուները կառավարութիւնը ինք նշանակեց, փոխանակ Թո՛ղ տալու որ Մակեդոնացիները իրենք որոշեն Սքոփլիոյի իրենց ներկայացուցիչները: Եթէ Մա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԵՐԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Տիգրանակերտէն Գոնիա աքսորուած երեք ընտանիքներ, (երկուքը հայ եւ մէկը ասորի) որոնց ամուսինները եօթը ամիս առաջ քշուած էին, հետեւեալ տեղեկութիւնները հաղորդած են «Եփրատ»ի:

Այն Հայերը որոնք աչքի կը զարնեն իրենց քիչ շատ բարեկեցիկ կացութեամբ, կ՚աքսորուին այլ եւ այլ վայրեր, այլ եւ այլ պատճառաբանութեամբ։ Քանի մը շաբաթ առաջ 10 ընտանիքներ Սամսոն ու քանի մը ընտանիքներ ալ Գաւթէճունի աքսորուած են։

Իմ այն հարցումիս թէ՝ հապա լսեցինք որ Հայերու կալուածները իրենց տէրերուն կը վերադարձուին եղեր։ —Բացարձակապէս ո՛չ, ո՛չ կ՚ազդարարեն։ Ընդհակառակն եղածներն ալ կը գրաւուին ու տէրերը կը տեղահանեն այլ եւ այլ պատճառներով։ Այս դժբախտ տարադիր կիները շատ մութ կը նկարագրեն տնտեսական կացութիւնը Թուրքիոյ մէջ, ուր միայն զինուորականները բացառիկ դիրք ունին, մինչդեռ ժողովուրդը ամէն օր կառավարական տեսակ տեսակ կողոպտումներու ենթակայ՝ կը սնանկանայ, տնտեսապէս քամուելով։

Տիգրանակերտէն մեկնած ատեն, երեք կիները երբ կը ձեռնարկեն իրենց ունեցածը ծախել ճամբորդութեան դրամ մը հայթայթել, կառավարութեան սաստիկ հրամանին վրայ ալ ոչ կը մօտենայ սուղ աժան գնում մը ընելու իրենցմէ, որով կը ստիպուին տուն եւ խանութի բաները կառավարութեան յանձնել ու մեկնիլ առանց դրամի։

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Քոսթ եւ Լըպրի, որոնք Նունկէսէր-Քոլի օդանաւով մտադիր էին մէկ թռիչքով Փարիզէն Նիւ-Եորք երթալ գալ զարնան յետաձգեցին այդ փորձը եւ երէկ առաւօտ ճամբայ ելան Ատլանտեանը հարաւէն կտրելու համար այն ճամբով, ուրկէ անդարձ մեկնած էր քանի մը ամիս առաջ Սէն-Ռոմանի օդանաւը։

Օդանաւորդները այս հեռաւորութիւնը պիտի կտրեն չորս հանգրուանով. — Փարիզ —, Սէն-Լուի (4300 քլմ.),— Սէն-Լուի— Նաթալ (3300 քլմ.),— Նաթալ— Ռիօ-տը-Ժանէյրօ (2100 քլմ.),— Ռիօ-տը-Ժանէյրօ — Պուէնոս-Այրէս (2000 քլմ.)։

Նունկէսէր-Քոլի օդանաւը ունի 550 ձիու ուժ, վեց շտեմարան, (2ը թեւերուն, 4ը փորին մէջ.) եւ այնպիսի եղանակ մը, որ ծովին վրայ հանգչած պահուն վայրկենական պարպուին շտեմարանները և օդանաւը կարենայ ծփալ։

⁂ Գերման օդանաւ մը հասաւ Լիզպոն։ Օդանաւը ունի իբր ճամբորդ գերմանուհի մը, կը կարծուի որ գերման բարձր պաշտօնատարի մը աղջիկն է։

Օդանաւը պիտի մեկնի Նիւ-Եորք անցնելով Ասորեան կղզիներէն։

⁂ Զրոյցի մը համաձայն, Ուիլսընի քրոջ աղջիկը, ամերիկացի օդանաւորդներու հետ մօտ օրէն պիտի փորձէ կտրել Ատլանտեանը Ամերիկայէն Տանիմարքա։

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՄԷՋ

Շաբաթ գիշեր Վիէննայի մէջ պատահեցաւ սաստիկ երկրաշարժ մը։ Ցնցումները տեւեցին 30 երկվայրկեան։ Քանի մը տուներու տանիքները եւ երկաթուղիի կամուրջ մը փլան։ Քաղաքին զանազան կողմերը հրդեհ ծագեցաւ։

ՆԱՆՍԷՆԻ ՎԵՐՋԻՆ ՃԻԳԸ ԱԶԳԵՐՈՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԱՌՋԵՒ

Դ.

Տոքթ. Նանսէնի ճառէն վերջ, Ընդհանուր ժողովի նախագահ Տոքթ. Ալպէրթօ կուանօ (Ուրուկուէյի «պատուիրակ») վիճաբանութիւնը բացաւ Հայ գաղթականներու խնդրին մասին:

Նախագահի... Ինչպէս հաղորդեցի ձեզ այս առաւօտ, հիմա պիտի անցնինք օրակարգի 10րդ նիւթին, այն է հայ եւ ռուս գաղթականներու համար ձեռք առնուած միջոցներուն մասին Հինգերորդ Յանձնաժողովի Տեղեկագրին: Կը հրաւիրեմ Տեղեկաբերը՝ անգլիական պատուիրակ հազարապետ Էլլիըթը, որ Ընդհանուր ժողովին տայ իր զեկոյցը. բեմ կը հրաւիրեմ նաև Ե. յանձնաժողովի նախագահը:

Հազարապետ Ուոլթըր Էլլիըթ (Մեծն Բրիտանիա).— Այս տարի առիթ ունեցայ զբաղելու հայ և ռուս գաղթականներու ի նպաստ Ազգերու Դաշնակցութեան կազմակերպութեանց կատարած աշխատանքներով: Այս խնդիրը ո՛րքան ընդարձակ է, որ պարզ թուանշանները դժուար թէ իրական տպաւորութիւն մը գործեն: Ինչպէս պիտի տեսնէք տեղեկագրէն, առնուազն մէկ միլիոն գաղթականներ կան 26 տարբեր երկիրներու մէջ, եւ կը հաշուուի թէ այս թիւը թերեւս մէկուկէս միլիոնի կը հասնի: Դժբախտ անկարելի է գաղափար կազմել այս թուանշաններուն մէջ սեղմուած մարդկային տառապանքին մասին. սակայն պիտի աշխատինք մեր ձեռքէն եկածը ընել՝ յիշեցնելու համար թէ այս թուանշաններէն իւրաքանչիւրը կը ներկայացնէ մարդկային էակ մը, որ կենսական շահագրգռութիւն ցոյց կուտայ Ընդհանուր ժողովի այս կէսօրէն վերջի վիճաբանութեանց, ձեր տալիք որոշումներուն, ինչպէս նաեւ վարչական այն բոլոր գործերուն մասին, զորս Ընդհ. ժողովի փակումէն վերջ պիտի շարունակեն գործադրել Ազգերու Դաշնակցութեան օրկանները: Աշխատանքի Միջազգային Գրասենեակի ներկայացուցիչը Էնկիւրիի կառավարութեան դիմելով յաջողեցաւ յետաձգել տալ մեկնումը Պոլսոյ ռուս գաղթականներուն, որոնց պայմանաժամ տրուած էր մինչեւ 1927 Օգոստոս 1 կամ թրքական հպատակութիւնը ընդունելու եւ կամ Թուրքիայէն մեկնելու համար:

Տեղեկագրին մէջ կը խօսուի շատ մը հարցերու մասին, որովհետեւ խնդիրը կը դառնայ 1,500,000 հոգիի վրայ, ինչ որ կը ներկայացնէ պզտիկ պետութեան մը քաղաքացիներուն հաւասար թիւ: Ես պիտի խօսիմ միայն գործնական խնդիրներու վրայ: Նախ յիշեմ Նանսէնեան անցագիրը: Կը կարծեմ թէ սաւէկա վարպետ ձեւ մըն է՝ խորքին հասոյթ մը գոյացնելու: Հինգ ֆրանք ոսկեդրամի տուրք մը կը գանձուի ամէն անգամ որ անցագիր մը նորոգուի, այսինքն ամէն տարի հինգ ֆրանք ոսկեդրամ կը վճարեն ինքնապաշտ դարձած գաղթականները: Այս գումարը կը յատկացուի ինքնապահ չեղող եւ այս կամ այն պատճառով կարօտութեան մէջ գտնուող գաղթականներուն: Կը համարձակիմ ըսել թէ այս բանին համար Ազգերու Դաշնակցութիւնը կրկնապէս շնորհակալ պէտք է ըլլայ Տոքթ. Նանսէնի, եւ վստահ եմ թէ Նանսէնեան անցագիրը եւ անոր հետ կապուած միջոցները վերջինը չպիտի ըլլան այն գաղթականներուն, որոնք պիտի տրուին լրին օր մը, երբ անիկա քաշուի իր մարդասիրական գործունէութենէն:

Սակայն Նանսէնեան անցագիրը բաւարար չէ հարցը լուծելու համար: Նախ՝ որոշ է թէ՝ գաղթական մը որպէսզի կարենայ ինքնապահ դառնալ, կարող պէտք է ըլլայ տեղէ մը ուրիշ տեղ երթալ. պէտք է գիտնայ թէ ինչ տեսակօրէնքներու ենթակայ պիտի ըլլայ ուստի, յետ խորհրդակցութեանց, եկանք առաջման մը, զոր պիտի տեսնէք Ե. Յանձնաժողովի տեղեկագրէն: Բարձր-Կոմիսարը յանուն Ազգերու Դաշնակցութեան փոքրիկ խորհրդաժողով մը պիտի հրաւիրէ, գաղթականներու իրաւական դիրքը ճշտող առաջարկներ ներկայացնելու համար Խորհուրդին: Ե. Յանձնաժողովի բոլոր անդամները համաձայն են այս մասին: Հետեւաբար կը յուսանք թէ կարելի պիտի ըլլայ շուտով հրաւիրել այս խորհրդաժողովը: Անկէ առաջ պիտի ուսումնասիրուի գաղթականներու ներկայ իրաւական դիրքը, որպէսզի Խորհրդաժողովը փաստաթուղթեր ունենայ եւ նախապէս պատրաստուի, գործնական առաջարկներու յանգելու համար: Այս Խորհրդաժողովը շատ կարեւոր է, որովհետեւ կը վերաբերի բոլոր գաղթականներուն, Ռուս թէ Հայ, քաղաքացի թէ գիւղացի, ինքնապահ թէ կարօտ:

Երկրորդ խնդիրը կը վերաբերի ռուս գաղթականներուն: Լատին Ամերիկայի հինգ պետութիւններ — Արժանթին, Պոլիվիա, Պրազիլիա, Փարակուէյ եւ Բերու—պատասխանելով Աշխատանքի Միջազգային Գրասենեակին, յայտնեցին թէ պատրաստ են ընդունելու տարագիր գաղթականներ: Միակ դժուարութիւնը դրամն է: Տեղեկագրին մէջ ըսուած է թէ այն կառավարութիւնները, որոնց հողին վրայ գաղթականներ կան, ներկայիս տարեկան 2 միլիոն ոսկիին կը ծախսեն այդ գաղթականներուն համար:

Եւ սակայն գաղթականական հարցին հետ կապուած ուրիշ խնդիրներ ալ կան: Հարաւային Ամերիկայի մէջ հաստատուելիք գաղթականները մեծ թիւ մը չեն կազմեր եւ կը վախնամ որ յառաջիկայ քանի մը տարիներու ընթացքին դեռ գաղթականական խնդիր պիտի ունենանք եւ Ընդհանուր ժողովը առեն առեն պիտի զբաղի ատով:

Վերջին խնդիրը որուն մասին պիտի խօսիմ, կը վերաբերի հայգաղթականներուն:

Դուք լսեցիք Տոքթ. Նանսէնի զեկոյցը հայ գաղթականները Երեւանի մէջ տեղաւորելու մասին: Մեր տեղեկագիրը ըստ ինքեան ոեւէ կապ չունի այդ ծրագրին հետ: Հոն մենք կը զբաղինք պարզապէս Ասիոյ հոգատարբերկիրներուն, մասնաւորաբար ֆրանսական հոգատարութեան տակ գտնուող Սուրիոյ հայ գաղթականներուն վիճակով: Հինգերորդ Յանձնաժողովը կուզայ ըսել Ընդհանուր Ժողովին թէ շատ լաւ աշխատանք կատարուած է այդ գաղթականներուն համար, եւ շնորհաւորած է հայ գաղթականները Միջագետքի Արեւելքի մէջ տեղաւորելու պաշտօն ունեցողները: Այստեղ գնահատանքով պէտք է յիշենք ջանքերը հոգատար ֆրանսական կառավարութեան, որ հակառակ իր շատ նեղ վիճակին, անհագին ծախքեր ըրած է: Մեծապէս աջակցած է Ազգերու Դաշնակցութեան՝ յիշեալ գաղթականները տեղաւորելու համար:

Այստեղ կ՚առաջարկենք գործնական քայլ մը առնել, ո՛րն է իրագործել հողային յաժանման ծրագիրը: Պէտք է որ Սուրիոյ գաղթականները կարելի եղածին չափ ինքնապահ դառնան, մինչեւ այժմ գործադրուած տեղաւորման ծրագրի հիման վրայ:

35,000 անգլիական ոսկի արժող ծրագիրներ կազմուած են, եւ գործադրութեան սկսած: Ասիկա բնականաբար խնդրին միայն մէկ մասը կը լուծէ: Բաւան ընտանիքներ տեղաւորուած են Տիւրոսի եւ Սիդոնի միջեւ, ու հող գնուած է ուրիշ 500 հոգիի համար եւս, որոնք այժմ տեղաւորուելու վրայ են:

Հաշիւ եղած է որ այս առթիւ ծախսուած գումարները կարելի պիտի ըլլայ գանձել, քաղաքացի գաղթականներէն՝ տարեկան մասնավճարներով եւ հինգ տարուան ընթացքին, իսկ երկրագործ գաղթականներէն՝ 7 կամ 10 տարուան ընթացքին: Բարձր. Կոմիսարը կը հաղորդէ սակայն թէ՝ տեղաւորուած երկրագործներու առաջին խումբին ցոյց տուած կորովը ու նախաձեռնարկ ոգին յոյս կը ներշնչեն թէ այդ գումարներու հատուցման պայմանաժամը կարելի պիտի ըլլայ աւելի եւս կարճեցնել:

Գ. Ալպէր Թոմա յայտնեց մեր Յանձնաժողովին թէ կարգ մը տեղեր եղած կանխավճարներու 100էն 80ը արդէն իսկ հատուցուած են: Այս կերպով դժուարութեանց գոնէ մէկ մասը կարելի պիտի ըլլայ լուծել գործնապէս. գաղթականները ոչ միայն կարօտութեան վիճակէ մը պիտի անցնին ինքնապահ վիճակի, այլ նաեւ մեծապէս պիտի օժանդակեն բարգաւաճմանը այն երկրին, ուր տեղաւորուած են, փոխանակ անոր վրայ բեռ ըլլալու:

Դ. Յանձնաժողովին հաւանութեամբ 7500 զուիցերիական ֆրանք պիտի յատկացուի Սուրիոյ մէջ գաղթականներու փոխ-կոմիսարի մը համար:

Հետեւաբար, կը տեսնուի թէ իբրեւ գործնական քայլ կ՚առաջարկենք գումարել պզտիկ խորհրդաժողով մը Բարձր-Կոմիսարի տեղեկագրին մէջ ցոյց տրուած նպատակով, որոշելու համար ներկայիս Նանսէնեան դրութեան ենթակայ մէկուկէս միլիոն գաղթականներու իրաւական դրութիւնը: Հինգ ֆրանք ոսկեդրամի գանձումը պէտք է գործադրել նաեւ այն երկիրներուն մէջ, որոնք դեռ չեն վաւերացուցած այս կարգադրութիւնը: Այս գումարը գաղթականներուն վրայ դրուած տուրք մըն է եւ ոեւէ բեռ չէ անոնց բնակած երկիրներուն, ու կը յատկացուի նուազ բախտաւոր վիճակի մէջ գտնուող գաղթականներուն: Զեխոսլովաք կառավարութիւնը յայտնեց թէ պիտի վաւերացնէ զայն. եթէ ուրիշ կարգ մը պետութիւններ ալ վաւերացնեն, Անգլիոյ կողմէ իրաւասութիւն ունիմ յայտարարելու թէ մենք ալ պատրաստ ենք վաւերացնելու զայն եւ անմիջապէս գործադրելու:

Գաղթականները ուրիշ երկիրներու մէջ տեղաւորելու համար Տեղեկագրին մէջ կարգ մը առաջարկներ կան: Ե. Յանձնաժողովը զանոնք կը ներկայացնէ Ընդհ. Ժողովին բարեհաճակամ ուշադրութեան: (Շար.)

ՎՏԱՆԳ Է

Վտանգ է հոգիներու հետ խաղալ եւ զանոնք մոլորեցնելը: Այդպիսին լաւ կ՚ընէ որ վզէն քար մը կախելով ինքզինքը ծովամոյն ընէ . .

Վտանգ է հոգիներու մէջ փլատակներ ընել. վասն զի աւելի հեշտ է փլած հայրենիք մը շինել, քան փլած հոգիները վերականգնել:

Այսպէս կը մտածեմ այն օրէն ի վեր երբ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի հիւանդ Մասնաճիւղը իր վարիչներուն շնորհիւ գլխաւ գոյքի մը նման վէճի նիւթ դարձաւ թերթերու մէջ…

Խղճմտանք պէտք է ունենալ գոնէ չաղարտելու Հ. Մ. Ը. Մ.ի ներքին մթնոլորտը: Մ՛ղք է ճեղքեր բանալ նոր սերունդի սրտին մէջ:

Գալով Հ. Մ. Ը. Մ.ի Արեւմտ. Եւրոպայի Շրջանային Պատգամ. Ժողովին եւ իր որոշումներու զօրութեան,

Առաջին.— Այդ ժողովը երբեք չի կրնար «օրինաւոր» նկատուիլ: Վասն զի Մարսէյլի եւ Փարիզի մասնաճիւղերով միայն կարելի չէ շրջանային ժողով ընել: Մինչդեռ կան տակաւին Լիոն, Վիէն, Պելճիքա եւ դեռ քանիներ: Միծագելի է, որ ժողովին կէսն ալ կը կազմեն եղեր Մարսէյլի ներկայացուցիչները:

Երկրորդ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի ժողովին կրնան մասնակցիլ միայն նոյն միութեան մէջ արձանագրուած եւ անոր մասնակցող անդամները: Տարրական գիտելիք մըն է այս:

Նոյնպէս, Դուրսէն անհատներ խորհրդակցական ձայնով միայն կրնան հրաւիրուիլ: Հոս փակագծի մէջ ցաւով կը յիշեմ որբերկուորեակ փաստաբանները, թող տուած են իրենց փորձառութեան եւ մանաւանդ իրենց պաշտօնին՝ ուրիշ կերպ մասնակցիլ նոյն ժողովին: Ու եթէ ժողովականները չէին գիտեր այդ բանը, իրենք պարտաւոր էին իմացնել զայն անոնց իբրեւ օրէնքի մարդեր:

Չորրորդ.— Ու այս կը ստորագծեմ, Հ. Մ. Ը. Մ.ի ոեւէ է Շրջանային ժողով — ինչպէս է ամէն միութեան մէջ— երբեք ի վիճակի չէ փոխելու Հ. Մ. Ը. Մ.ի ընդհ. ծրագրէն յօդուած մը, ո՛ւր մնաց զիջիլ անոր սկզբունքներուն:

Անոր իրաւասութենէն շատ վեր է այդ բանը:

Ազգային դրօշակի խնդիրը սկզբունքի խնդիր է, եւ զայն չեն կրնար փոխել ոչ Մարսէյլի անճարար խմբապետները, ոչ ալ Փարիզի վարիչները: Ո՛ւր ենք: Դեռ Աֆրիկէի խորերը չենք .

Եթէ իրենք չեն կրնար ապրիլ անոր ներքեւ, իրենց կը մնայ թողուլ հեռանալ: Շրջանային ժողով մը, իր միջավայրին յարմարելու համար, մի միայն կրնայ իրեն ներքին կանոնագիր մը պատրաստել եւ ուրիշ ոչինչ: Գալով համաձայնութեան մը գալու անհամէջ ասացուածքին, ով որ կը փափաքի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մէջ ըլլալ ու գործել, կրնայ միայն այն ատեն, երբ կ՚ընդունի անոր Ծրագիր - Կանոնագիրը, եւ ոչ թէ Հ. Մ. Ը. Մ.ը իր սկզբունքները պէտք է փոխէ յարմարելու պարոններու քմահաճոյքին:

Ստարագումը սիրողներու, եւ Հայաստանի կառավարութեան սիրելի ըլլալու համար Հ. Մ. Ը. Մ.ը չի կրնար իր սկզբունքներէն նշանախեց մը անգամ փոխել, վասնզի ամէն բանէ առաջ Հ. Մ. Ը. Մ.ը նկարագրի կազմակերպութիւնն է, որուն պէտք է սիրով օժանդակէ ամէն հայ սիրտ կրող անհատ, միութիւն, կուսակցութիւն եւ կառավարութիւն:

Ազգային դրօշակը կը փոխուի այն ատեն միայն, երբ ուրիշ աւելի շքեղ ու փառաւոր ազգային դրօշ մը կ՚ունենանք բոլոր հայ սրտերուն վրայ սաւառնող. վասնզի Հ. Մ. Ը. Մ.ը իր նկարագրով ամէն բանէ առաջ Հայ է:

Ու այդ փոփոխութիւնը դրօշակին նորէն կրնայ տեղի ունենալ միայն Հ. Մ. Ը. Մ.ի ընդհ. Պատգ. Ժողովին մէջ, եւ ոչ թէ վտիտ Շրջանային ժողովէ մը ներս:

Հայաստանին գալով՝ Հ. Մ. Ը. Մ.ը ոչ միայն այսօր, այլ և մինչեւ յաւիտեան անորն է. ոչ թէ բարեկամական ձեւակերպութեամբ մը, այլ սրտով, հոգիով եւ արիւնով, առանց սակայն հետաքրքրուելու եւ զբաղելու անոր վարչաձեւով:

Մենք քաղաքական կուսակցութիւն մը չենք, բարոյական մարդ. և ազնիւ քաղաքացիներ պատրաստելու կազմակերպութիւն մըն ենք, միշտ ընտրելով մարզանքը:

Ցաւ ի սիրտ կ՚ըսենք միայն որ ներկայ Հայաստանի վարիչները ոչ միայն հետեւանք, այլ եւ պատասխան իսկ չեն տուած մեր կրկնակի դիմումներուն:

Մեծ ցաւ մըն է մեզ համար որ երկար ատենէ ի վեր չենք կրցած կապ մը հաստատել Հայաստանի մեր եղբայրներուն հետ. բայց, մենք ինչո՞վ յանցաւոր ենք: Ըսէ՛ք, ի՞նչ ընենք, երբ հայր մը իր որդին չի սիրեր, եւ ուշադրութիւն չի դարձներ անոր գէպի իրեն կարկառուող թեւերուն:

Այս քանի մը դիտողութիւններէն յետոյ, իբրեւ անդամ Հ. Մ. Ը. Մ.ի, իմ եզրակացութիւնս է, որ այդ խնամքական ժողովի հասկաքաղները եւ առնեն Հ. Մ. Ը. Մ.ի անունով իրենց տուած որոշումները: Այդ կերպով՝ Հայաստանէն եկող ոսկիէ բաժակէն պէտք չունի Հ. Մ. Ը. Մ.ը:

Ձեր աեղանի գարդը ըրէք զայն: Մի խաղաք Հ. Մ. Ը. Մ.ի հետ: Վտանգ է:

Ս. Բ.

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՆԱԼՈՒ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

ՏՈՔԹ. ՎՈՐՈՆՈՖԻ ՆՈՐ ՀԱՒԱՍՏԻՔՆԵՐԸ

Տոքթ. Վորոնոֆի անունը ծանօթ է շատերուն: Այս այն վիրաբոյժն է, որ կը կռուի ծերութեան դէմ եւ մարդիկ երիտասարդացնելու եւ միշտ երիտասարդ պահելու համար կ՚օգտագործէ կապիկներու սեռային գեղձերը (ամորձիք), զորս կը անէ— ինչպէս կը կատարուի բոյսերու պատուաստը, - մարդոց վրայ: Այս գեղձատնկութեան փորձերը կենդանիներու վրայ մեծ յաջողութիւններ ցոյց տուած են, եւ նման գործողութեան մը ենթարկուած մարդիկ ալ երիտասարդացած, դնդերային (ֆիզիքական) եւ ջղային (իմացական) վերանորոգումով մը առուգացած:

Տոքթորը ագարակ մը ունի, ուր կապիկներ կը սնուցանէ: Այս օրերուս Փարիզի մէջ տեղի կ՚ունենայ վիրաբուժութեան տարեկան համաժողովը: Այս առթիւ փարիզ հասաւ Վորոնոֆ որ ֆրանսական թերթի մը կարեւոր յայտարարութիւններ ըրաւ իր մեթոտին մասին: Կը քաղենք կարեւոր մասերը.

— Ծերութիւնը հիւանդութիւն մըն է: Մինչեւ 20րդ դար, ծերութեան երեւոյթին օրէնքներուն մասին ոչինչ գիտէինք: Սակայն, երբ, 20րդ դարուն մէջ, կարելի կ՚ըլլայ զգալ բնութեան ուժերը, ինչո՞ւ նաեւ չզգալ այն ուժերը, որոնք կը դաւաճանեն մեր գոյութեան դէմ: Մինչեւ այժմ մենք կը հետեւէինք բժշկութեան եղանակի մը, որ միայն դարման կը տանէր ցաւերու եւ հիւանդութիւններու դէմ: Այժմ կ՚ուզենք վիրաբուժութիւն մը, որ վերանորոգէ մեր կազմը:

Երբ ճամբորդութիւններ կը կատարէի Ասիոյ մէջ, Հնդիկ եղող ներքինիներու, որոնք կը մեռնէին շատ երիտասարդ, բայց կանխահասօրէն զառամած: Դիտելով անոնց ֆիզիքական քայքայումը, խորհեցայ այն փորձերուն վրայ զորս բազմաթիւ բժիշկներ կատարած էին ինձմէ առաջ: Ո՞րոշ է որ մեր կազմին մէջ ոեւէ է գործարան առանձինն չի գործեր; այլ աշխատանքի տեսակ մը գաշնակցութիւն կայ անոնց միջեւ: Գործարաններ կան, որոնք տեսակ մը ուժամբարներ (տինամօ) են: Օրինակ՝ գեղձերը: Որոշ շրջանի մը, երբ մեր ուժամբարներէն մէկը չի գործեր, կարելի է զայն փոխարինել, շնորհիւ պատուաստի մեթոտներուն, ուրիշ կազմէ մը գեղձով: Սեռային գեղձերուն ազդեցութիւնը մեր մարմինին վրայ, հետզհետէ կը պայծառանայ եւ կարեւորութիւն կը ստանայ: Սակայն ինչպէս գտնել այդ վերանորոգիչ գեղձերը:

Մարդու մը գեղձը առնել եւ պատուաստել ուրիշ մը, կնոջ մը գեղձով ուրիշ կին մը, անկարելի՛ այս դարուն: Հին Հռոմի շրջանին, երբ գերիներ կային, կարելի էր: Այսօր մեր զոհերն են կապիկները եւ կապիկուհիները: Կազմութեան տեսակէտէն, մարդկային մարմինը նման է կապիկներուն

Ուրեմն, երիտասարդ... կապիկներուն չորհի... Այլ... կարելի է: Սակայն եթէ... վրայ մարդկային գեղձ... հաշուենք 1 միլիոն 2... միլիոն, կապիկներուն ցեղը... գատմամբ այդ թիւն... գանց քիչ է: Այնպէս որ... ժեշտ է բուծանել կապիկ... պէս կ՚ընենք անասուննե... տերուն համար:

Ես բազմաթիւ կառավ... թեանց համաձայնութիւն... ցայ, արգիլելու համար... ներու որսորդութիւնը... շատ երկիրներ չեն թոյլ... կապիկ արտածուի: Եւ կան... տութիւններ ալ, որ կապ... շատցնեն: Այժմ կապիկներ... բազմահուած են միայն... բուժական փորձերու... տապէս, Մանթոնի մէջ... կապիկներու ագարակ մը... կապիկ ունիմ, որոնք մինչ... կանեան արեւին տակ կը... կը սերնդագործեն եւ... բերեն: Երկու ամիս է, ... բակիս մէջ երկու կապիկ... երկու զաւակ բերին: Ե... քաջառողջ են: Ըսածս կը... ծեն թէ կապիկները չեն... աճիլ ու մեծնալ Եւրոպայի... մային տակ: Սիան... երբ... սնանին, լաւ խնամուին, կապ... ները պիտի աճին ընտանի կեն... նիներու: Նման մեծ... ունին այն վաճառականներ... րոնք Մարսէյլի եւ... մինչեւ կապիկ պիտի բուծանեն...

Զիս վաճառականները... կացան, որովհետեւ ինքնաշ... վերցուց ձիերուն գները: Ինչ... կապիկներու վաճառականն... մար երբեք յաճախորդ չկ... պակսի: Վաթսուն վիրաբոյժ... ընդունած են մեր մեթոտներ... գեղձերու պատուաստներ... տարին իսկ ես, աշխատա... թեամբ տօքթօր Ցարթիկի... բօրս՝ տօքթ. Վորոնոֆի... հիմա հազարներ պատուաստ...

Վիրաբուժութեան... ամէն կողմէ, նոր ուղիներ կը... ունի: Այսօր, վիրաբոյժներ... նան հանել մարդու մը... մանքը, ստամոքսը, աղիք... մէկ մէջը մաս մը: Գործո... թիւն կը կատարուի ուղեղի... երբ պալար մը բացուած է... գանկը, վերէն վար, կարելի է... քել, բանալ ու գոցել: Այժմ... կը գտնուինք նոր շրջանի մը... շարքին. վիրաբուժութիւնը... յաղթանակէ: Աշխարհի ամէն... մը հիանալի վիրաբոյժներ... Իտալիոյ մէջ Մարրօ... մէջ՝ Քարտէնալ, Անգլիոյ մէջ... վերպէք, Ուօյբր, Գերմանիա... Ռոլֆիլը. Լէքսէր, Խարա... Ամերիկայի մէջ՝ Գրիլ... Ֆրանսայի մէջ՝ Թիւֆիէ... Լ.-Թօն, փիէր Ցիւվալ, Մարք... փօշէ, եւ ուրիշներ: Շնորհի... տաղանդներուն, մենք պիտի... նենք արուեստներու մեծագ... Այս վիրաբոյժները ունին խոր... ցութիւն, պաղարիւն, ճարտար... թիւն եւ յաջողակութիւն... գործողութիւններուն ընթացք... Շուտով կը յաղթենք ծերութե... օգտագործելով սեռային գեղձ... րը, որոնք բարերար ազդեցութ... մը ունին մարդկային... կազմին վրայ: Փորձով... է որ գործողութեան ենթարկ... անձերը, ոչ միայն մարմն... թարմութիւն կը գտնեն... նաեւ միտքի պայծառութիւ... երեւակայութեան հարստութ... սրամտութիւն:

Վերջապէս կը վերանորոգ... ֆիզիքապէս եւ իմացական... Մէկ խօսքով կ՚երիտասարդ...

ՊՈՒՄ... ՊՈՒՄ...

…Դէպքերուն մէջ դուք …ալ, կը կարդաք պատմու… …այս պու՛ւմ-պու՛ւմնե… …որոնք կը լսուին ծխմակ …դաշտերուն վրայ։ Աշուն …որսի եղանակ։ Աղուոր ար… …մէջէն կաքաւներ կը …ու որսորդներուն փողե… …ու բոց կ'ելլէ։ …այն, յաճախ, մարդոց …ն ալ ծուխ կ'ելլէ։ Անցեալ …մը ծառի մը վրայ …օգոստաճիւ մը։ Աչքերը …յեցաւ. Այո՛, օգոստա… …քաշեց հրացանին բըլ… …ծառին տակ, ուր …ու պիտի իյնար օ… …Ա՛ւ, մարդ մըն …ու, վիրաւոր, կը գա… …թռչ՛ը կը պնդէր օր… …իր աչքերը վստահ …ենց ոտսածին վրայ։

…որսորդ մը, որ վիճել… …դաշտերուն մէջ նպատակ …տեսաւ ճեպընթաց մը, …փախչէր փարիփի ուղղու… …նպատակ կարծեց, …բայց ճիշդն այն է …որսորդը կրակեց ճեպըն… …դէմ, ճեպընթացը չմե… …գնդակները պըզ… …Սակայն երեք մանուկ… …ճեպընթացին մէջ …վիրաւորուեցան։

…Երեւս ծպռոտ աչք …ու չկրցաւ որոշելնա… …ու ճեպընթացը։

…պարոններ, լաւ է որ …մը մօտ երթաք, ա… …շուտով կ'երթաք ծոն, …այնքան մութ կը տես… …գոց պատերու մէջ, որ …ալ չէք կրնար տես…

Մ. ՓՐԱՔՍ

ՄԻՄՈՒՆԻՔ ԽՈՆԴՈՒՄ · …քաւանակ, որ նախագահն է …ինքի Ապահովագրութեան ա… …իկեան ընկերութեան մը, շատ …ռոնց էր, տեսնելով որ, երկու …ի է, իր յաճախորդները կըլլա… …ոշեան տեսնելի նման։ «Շա… …կը մեռնին, պայքարելու մահ… …ամաժէօրի նման», կ'ըսէր …քաւանակ խորհեցաւ մի… …մը կազմակերպել մասնաւոր …մին մը, որ իր հիւանդապա… …ներով, բժիշկներով կը մըտ… …ընկերութեան յաճախորդնե… …ն բնակարանէն ներս՝ քննելու …մար հիւանդանալու հակառէտ …ները, խրախուսելու համար յու… …անները։ Զանազան բժշկական …ներ բաշխեց։

…ուհեցին անոնց նուէր ղրկեց …ներ ու տեսակ տեսակ գե… …ընելով մարմնակրթանքի …նել տուաւ։

Շատեր հաւատք չընծայեցին …ն այս յաջողութիւններուն։ …քաւանակ միշտ վստահէ իր …ութեան վրայ. թերեւս այդ …թիւնը կ'աւելցնէր իր ա… …առաջին գիրը՝ Վա՜յ եթէ …առաջին գիրը չըլլար։

ՀՐԱՇԱԼԻ ԳԻՒՏ ՄԸ

Ռուս փրօֆէսէօր մը, Թէրէմէն, հրաշալի գիւտի մը հեղինակն է։ Պերլինէն կը հաղորդեն թէ իր գիւտը, Պէթհովէնի հանդիսասրահին մէջ, քննութեան դրուած եւ մեծ յաջողութիւն գտած է։

Գիւտութիւնը տուաւ անթելը, որ ձայները կը տարածէր հեռուները։ Ձայնագիրը, որ ձայն կը վերարտադրէ։ Թէրէմէնի գործիքը «կը ստեղծէ» ձայները, առանց թելի, տուփի, այլ շնորհիւ ելեկտրական ալիքներու, որոնք կը ներգործեն բարձրախօսի մը թաղանթին վրայ։

Այս արտակարգ գործիքը կը բաղկանայ փոքրիկ ձայնաթիւ կայանէ մը, որ ունի երկու լամբ։ Կայանին վրայ կայ մետաղեայ ձողիկ մը։ Կը բաւէ ձեռքը մօտեցնել ու հեռացնել այս ձողիկէն, անմիջապէս կը լսուին բոլոր աստիճանի ձայները։ Համաձայն ձեռքին տուած չափին։ Գործիքը ունի ուրիշ շրջանակաձեւ ձողիկ մըն ալ, որուն վրայ ձեռք բարձրացնելով, կարելի է ձայները սաստկացնել ու մեղմել։ Շնորհիւ հրաշալի միջոցի մը, կարելի է ձայները վերածել ոեւէ գործիքի մը ձայներուն։ Փրօֆ. Թէրէմէն կը պնդէ թէ կրնայ կեղծել ոեւէ գործիքի երաժշտութիւնը։ Փորձերուն պահուն, յաջողած է կեղծել ջութակի, ջութի եւ մարդկային ձայներու երաժշտութիւնը։ Գործնական երաժշտութիւնը կեղծած պահուն, արտահանուած ձայները շատ մաքուր եւ հնչական էին։

Հնարիչը, որ երաժիշտ մըն է, երգեց բազմաթիւ կտորներ, — Շուպէրի «Ավէ Մարիա»ն, Սէն-Սանսի «Կարապը», Շումանի «Օրօրոցային»ը։ Նոյնիսկ երգակցած է նուագարանէն մէկուն։

Ճիշդ է որ կատարելութիւն մը չի ներկայացներ իր գործիքը՝ ընդհանրապէս յամր երգեր են, զորս կրնայ երգել Թէրէմէնի գործիքը։

Եւ սակայն հնարիչը դեռ իր վերջնական խօսքը չէ ըսած։ Բայց իր այս վիճակին մէջ անգամ հիացում պատճառած է Պերլինի երաժիշտներուն եւ նուագարանի վարպետներուն։

Միեւնոյն ատեն, կ'ըսուի թէ գերմանացի հնարիչ մը, Մակէր, աւելի կատարեալ գործիք մը ունի, եւ կ'աշխատի յաղթութեան պսակը շահիլ, ելեկտրական ալիքներու գործածութեամբ տալով ամէնէն քաղցր եւ ամէն տեսակ գործիքի երաժշտութիւնը։

ՉՐՅՈՒՆ ԿՈՒՌՈՆՆԵՐԷՆ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՍԷՆ Թ'ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՍԷՆԹ' ԷԹԻԷՆ, 6 Հոկտ — Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ենթակոմիտէին ջանադիր աշխատութեամբ հանդիսաւոր կերպով տօնուեցաւ «Դաշնակցութեան Օր»ը, Կիրակի, 2 Հոկտեմբեր։

Հակառակ ընդարձակութեան, սրահը շատ նեղ կուգար երկսեռ բազմութեան, որ ժամանակէն առաջ փութացած էր։ Բեմին ճակատը զարդարուած էր զանազան հայրենասիրական նկարներով։ Մէջտեղը զետեղուած էին Դաշնակցութեան տիտաններուն՝ Քրիստափորի, Ս. Զաւարեանի եւ Ռոստոմի նկարները, որոնց կողքին կար Հ. Յ. Դաշնակցութեան Զինանշանը, մետաքսեայ, գործուած Տիկին Ե. Արքահամեանի կողմէ։ Աջէն եւ ձախէն կը ծածանէին ֆրանսական եւ հայկական եռագոյնները։

Նախագահ ընկ. Կ. Շամշեան հանդէսը բանալով համառօտ բացատրութիւն բրաւ տօնին առթիւ։ Յետոյ այս երգուեցաւ «Մեր Հայրենիք»ը, որմէ յետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը ընկեր Վ. Մարտիրոսեան, ընկերը նկարագրեց Դաշնակցութեան ծնունդը եւ 37 տարիներու կատարած գործը, եւ անոր յառաջդիմական գործունէութիւնը։ Խօսեցաւ նաեւ խորհրդային Հայաստանի մէջ կատարուած ձերբակալութեանց, աքսորի եւ հայ ժողովուրդի զինաթափութեան մասին։

Գրաւոր ճառախօսեց ընկեր Ս. Ստեփանեան, պարզելով Դաշնակցութեան 37 տարուան գործունէութիւնը։ Յետոյ երգուեցաւ «Մենք անկիրծ զինուոր ենք»։ Հանդէսը փակուեցաւ ուշ ատեն։

Կ. Քոփոյեան

ՎԱԼԱՆՍ, 6 Հոկտ.— «Դաշնակցութեան Օր»ուան առթիւ տեղւոյս Շրջանային կոմիտէն կազմակերպած էր հրապարակային հանդէս մը, որ տեղի ունեցաւ Հոկտ. 1ի Շաբաթ երեկոյ Սինէմա Սէն Լուի սրահին մէջ, ներկայութեամբ հոծ բազմութեան մը։ Հանդէսը բացուեցաւ «Մեր Հայրենիք»ով, որմէ յետոյ Նախագահ ընկ. Վ. Շէհրէրեան հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեան լռութեամբ յարգել յիշատակը մեր նահատակներուն, ու հակիրճ խօսքերով բացատրեց օրուան նշանակութիւնը, Դաշնակցութեան կազմութիւնն ու հետապնդած գաղափարը։ Մէջընդմէջ երգուեցան յեղափոխական երգեր, տեղւոյս Զաւարեան որբերու նուագախումբին կողմէ։ Եղան արտասանութիւններ եւ հայկական պարեր, ղեկավարութեամբ Օր. Լուսիա Նորաշխարհեանի։ Բանախօսն էր գործիչ ընկեր Արօեան, որ մանրամասնօրէն բացատրեց, թէ ինչպէս ծնաւ եւ առաւ Դաշնակցութիւնը եւ ինչ եղած է անոր գործունէութիւնը։ Դաշնակցութեան միակ բաղձանքը եղած է, ըսաւ, ազատագրել հայ ժողովուրդը օտար բռնութենէ եւ տիրանալ կամ ստեղծել Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանը ուր բոլոր հայութիւնը կարենայ հաւաքական ապրիլ ու վերաշինել հայրենիքը։

Կոչ ըրաւ ներկաներուն, որ միշտ ջանան հաւաքաբար խորհիլ եւ գործել հայ ժողովուրդի բարօրութեան համար։

Յետոյ ընկեր Ն. Սարգիսեան գրաւոր ճառ մը կարդաց։ Ընկ. Շահան Սարեան, որ կը գտնուէր քաղաքիս մէջ, արտասանեց «Մայր Հայաստան»ը։ Հանդէսը վերջացաւ ժամը 11.30ին, «Մշակ Բանուորի»ով։ Ժողովուրդը բաժնուեցաւ խիստ գոհ տպաւորութեան տակ։

Վ. Նիցոնի

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՎԻԷՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԲՈՂՈՔԸ

Մասնաճիւղս Թիրթիրէն տեղեկանալով Լեհ. ժողովի պատգամաւորներու մէկ որոշման, մեր նուիրական ու իտէալին խորհրդանիշը եղող ծիրանի եռագոյն դրօշակը գործածելու անհրաժեշտութեան դէմ, տրուած որոշումը կը համարի ընդվզեցուցիչ, կուգայ մեր զայրոյթը յայտնել այն պատգամաւորներուն, որոնք նոյնիսկ յանդգնած են այդպիսի անորակելի միտք մը արտայայտել։ Գնահատելով Հայաստանի մարզիկներու ծիրանի յարաբերութիւն հաստատելու եւ անոնց աջակցելու պարագան, որուն ջերմ կարօտովը կը տոգորուինք տարիներէ ի վեր, սակայն չենք ընդունիր որ վարիչներն ու անոնց վարձկանները մեր նուիրականութեանց ձեռք դպցնեն։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի իտէալին շուրջ բոլորուած երիտասարդներս, անխախտ մնալով մեր չեզոք դիրքին մէջ, հայ ազգի պաշտամունքը եղող նուիրական եռագոյնը պիտի պարզենք ամէն տեղ, ամէն ժամանակ, անշուշտ, որ մըն ալ մայր հայրենիքի մէջ։

Վա՜յ է եկեր անոր, որ կը յանդգնի պարզ դիտողութիւն մը իսկ ընել։ (Կնիք)

Վարչութիւն

Վիէն, 7 Հոկտ.

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳՈՂ ՄԸ, ՈՐ ՆԱՐԳԻԼ ԳՏԻԷ — Քոլմարի մէջ, Փօլ Անսէլ, երիտասարդ եւ խելացի գող մըն էր, սակայն վերջերս անգործութենէն շատ կը նեղուէր։ Գաղափար մը յղացաւ։ Քաղաքէն հեռու, լեռներուն մէջ կորսուած ագարակ մը կար, ուր կ'ապրէին այր մը եւ կին մը, առանց ամուսնացած ըլլալու։ Քայլերը ուղղեց դէպի ագարակ։ Ներկայացաւ եւ ըսաւ. Կու գամ քաղաքապետութեան կողմէ։ Պէտք է յայտ ըլլայ որ պետութիւնը նոր տուրք մը դրած է բոլոր անոնց վրայ, որոնք ամուսնացած չեն՝ բայց եւ այնպէս միասին կ'ապրին։ Պետութիւնը աղքատ է, երբ դրամի պէտք ունենայ, կ'առնէ ուր որ դրամ գտնէ։ Այժմ, յանուն քաղաքապետութեան, կու գամ հաշիւը ընելու այն տուրքին, որ պիտի դրուի ձեր վրայ, իբրեւ օրինապէս չամուսնացողներ։

Գիւղացիները շատ յուզուեցան այս յայտարարութենէն։ 30 տարիէ ի վեր ամուսնացած չէին։ Քաղաքապետութեան ներկայացուցիչը սեղանի մը առջեւ նստաւ եւ հաշուեց։ 4000 ֆրանք պիտի վճարէին։ Սակայն որպէսզի յառաջիկային դարձեալ տուրք չվճարեն, ուզեցին ամուսնանալ։ Քաղաքապետութեան ներկայացուցիչը այդ պաշտօնը կատարեց աւելի հրաշալի ձեւով մը։ Գլխուն անցուց կազի դիմակ մը, ճիշդ անթել հեռաձայնի գործիքի մը նման, եւ սկսաւ խօսիլ Քոլմարի քաղաքապետութեան հետ։

Այսպէս արտօնութիւն առնելէ յետոյ, հարս ու փեսայ քով քովի կանգնեցուց, գլուխ գլխի տուաւ, առնել պձեռն Եւայի եւ յանձն Ադամայ, եւ յայտարարեց. «Յանուն քաղաքապետութեան, ամուսնացած էք այլեւս»։

Յետոյ հրաժեշտ առնելով մեկնեցաւ։

ՆՂՐՕՐԸ ԴԷՄ — Քօյիէ, երիտասարդ բանւոր մը, Ժէնըվիլիէ, իր տանը մէջ նստեր կը ճաշէր, կնոջ հետ դէմ դէմի։ Յանկարծ զարնուեցաւ դուռը։ Ցագն էր, որ գինով վիճակի մէջ, երբեմն կու գար ներս մտաւ ու յանկարծ փաթթուեցաւ եղբօրը կնոջ վիզին, քիչ մնաց պիտի խեղդէր. եթէ ժամանակին չհասնէր եղբայրը։

Սակայն գինովը յարձակեցաւ նաեւ եղբօրը վրայ։ Գոտեպինդ կռիւ մը տեղի ունեցաւ։ Քօյիէ, տեսնելով որ կռիւը վտանգաւոր կերպարանք առաւ, եւ գինովը հետզհետէ կը վախցնէր, առաւ ատրճանակը եւ կրակեց։ Գինով եղբայրը, գլխէն վիրաւոր, գետին ինկաւ։

Քիչ յետոյ փոխադրեց զայն հիւանդանոց։ Իսկ ինք գնաց բանտ։

ԾԱՆՐ ԱՐԿԱԾ.— Սէն-Տընիի կառատան մը մէջ, ասէթիլէնի շիշ մը բռնկեցաւ եւ պայթեցաւ։ Վեց բանւորներ գետին փռուեցան եւ սարսափելի տանջանքներու մէջ կը հոգային։ Անմիջապէս փոխադրուեցան հիւանդանոց։

ԲԱՆՒՈՐԱԿԱՆ ԱՐԿԱԾ.— Տէօբոնի բանւոր մը, հայր բազմանդամ ընտանիքի, Քրէյլի ձուլարանին մէջ աշխատած պահուն, կը բռնուի անիւներու կաշիէն եւ 5 մեթր բարձրանալէ յետոյ, վար կ'իյնայ գլխու վրայ։ Գանկը կը ճեղքուի եւ ծանր վիճակի մէջ կը փոխադրուի հիւանդանոց։

ՔՍԱԿԱՀԱՏՆԵՐԸ.— Երկու քըսակահատներ, որոնք, ինչպէս կը խոստովանին, մասնաւոր պաշտօնով եկած են Պելճիքայէն, ինքնաշարժներու ցուցահանդէսին առթիւ, քիչ մը դրամ վաստկելու եւ շքեղ կառք մը գնելու համար։ Քսակահատներուն մասնագիտութիւնն էր ցուցահանդէսին բազմութեան մէջ մտնել եւ գրպանները պարպել կամ հանդերձակալներուն մօտենալ, վերարկուները խուզարկել։ Եւ իրապէս, առջի օր, Քրիէն ձեռքը երկնցուցած էր հարուստ զըրպաններու մէջ, ընկերը, Փէրէսթէր, քիչ մը անդին կըսպասէր։

Երբ Քրիէն ուզեց քաշել, չկրցաւ։ Ոստիկան մըն ալ իր ձեռքը երկնցուցեր՝ վիզէն էր բռներ։

Քսակահատները ձերբակալուեցան։

ՆՈՐ ՀԱՅ ՖԱՔԻՐ ՄԸ

Թահրա պէյ միակ հայ ֆաքիրը չէ։ Ամերիկայի մէջ եւս կայ ուրիշ հայ մոգ մը, որ Թահրայի տաղանդն ու կարողութիւնը չունի հաւանօրէն, սակայն 17 տարիէ ի վեր ֆաքիրութեամբ կը զբաղի։ Այս անձը ծանօթ է The Great Rajah անունով, բայց իր բուն անունն է Գ. Գ. Թոփանճեան, բնիկ Տիգրանակերտցի, որ ներկայիս կը բնակի Ուէստ Հօպօքըն, Նիւ Ճըրզի։

Գ. Գառնիկ Թոփանճեան 1911 թուականին Լոնտոնի Ալհամպրա ծանօթ թատրոնին մէջ իր ֆաքիրական կարողութիւնները ցուցադրած է Անգլիոյ թագաւորին ներկայութեան։ 1919ին Գանատայի Մոնրէալ քաղաքին մէջ գնահատուած է Անգլիոյ թագաժառանգէն՝ Վալլէսի իշխանէն։

Գ. Թոփանճեան տակաւին կը շարունակէ իր ֆաքիրութիւնը եւ ամերիկեան մամուլը յիշատակութիւններ կ'ընէ իր մասին։ Այս հայ ֆաքիրը տարի մը շարունակ զբօսցուցած է ամերիկեան բանակն եւ Կարմիր Խաչէն հանդիսատեսները։

Այս ամերիկահայ միակ ֆաքիրին ներկայացումները կը կրեն Սըլամու-Ալէքում տիտղոսը։ Ինք դեռ երիտասարդ է։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 85

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՔԱՐԱՍՕՖԻ ԱՊՇԵՑՈՒՑԻՉ ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Խումբը չորս մարդերէ բաղկացած էր, որոնք անմիջապէս …մարզուեցին. պատգարակ մը …վրայ տեղաւորեցին Քարա…

Այս խումբով էր որ մտանք …դարձած խուց մը, որ …պաշտպանուած պահակի մը պէս, …ուած էր կիրճին եւ ան… …մինչեւ, կարծես հսկելու …երկին պաշտպանելու հա… …ճամբան։

…խցան՝ անունակ կը թուէր ըլ… …եւ, սակայն օջախին մէջ կրակ …կը ճարճատէր։ Անկիւնը զառ, սեն… …մէկ անկիւնը զոյգ լուսաւոր… …ինք մեր ելեկտրական լապ… …ներուն շնորհիւ, գետնին վրայ …ուած նշմարեցի չոր խոտի խուրձեր որ կ'երեւի թէ բնակիչներուն իբր անկողին կը ծառայէին։

Յանկարծ, սեմին վրայ կանգնեցաւ մարդ մը, որուն վրայ կեդրոնացաւ ուշադրութիւնս, հակառակ իմ կամքիս։

Դեռ երիտասարդ, բարձրահասակ, ըմբշական կերպարանքով եւ ամուր ջիղերով՝ իր ցեղին ամէնէն նշանակելի մէկ նմոյշն էր. Հաճելի անփութութեամբ մը կը կրէր սեւ ոսկեզօծ համազգեստը «Մահուան Խաղաղա»ներուն, ընտիր խումբը, որ Ադաման Սիմէօնովիչի հրամանին տակ՝ առասպելական քաջագործութիւններ ըրաւ եւ ռազմաճակատներուն ու մասնաւորապէս Չեխայի դէմ անհաշտ կռիւ մը մղեց։

Իր դէմքին ամէնէն տիրական գիծերն էին յանդգնութիւն ու կորով։

Պատգարակին վրայ տարածուած տեսնելով Քարասոֆը, յուզուեցաւ, եւ ձեռքերը բացած՝ անոր վրայ վազեց.

— Ուրեմն զիս չէին խաբած իշխան, պոռաց վրդովուելով. վիրաւորուած էք։

— Նորին Վսեմութիւնը թող ապահով ըլլայ, պատասխանեց Քարասոֆ, ողջագուրուելով անոր հետ՝ շատ չնչին վէրք մըն է։

Յետոյ զիս կանչելով՝

— Նորին Վսեմութիւնը թող ինծի թոյլ տայ իրեն ներկայացնելու բարեկամս՝ Նօպոտին, որուն Մեծ Դուքս Իվան Իվանովիչը վստահած է շատ բարձր պաշտօն մը,

Ու ինծի դառնալով՝

— Երջանիկ եմ, սիրելի Նօպոտին, որ ձեզ կը ներկայացնեմ Նորին Բարձրութիւն իշխան Իվան Ֆէտոր Ռօմանովսքին, Սիմէօնովիչի ձիաւորներուն մէջ կամաւոր։

Մինչեւ նման պարագաներու մէջ ընդունուած սովորութեան համաձայն կը խոնարհէի, իշխանը՝ ձեռքը երկարած ինծի մօտենալով, ըսաւ.

— Բարի եկաք մեր մէջ, սիրելի պարոն. կը մաղթեմ որ յաջողիք ձեր պաշտօնին մէջ, եւ որքան ալ քիչ օգուտ կարենամ տալ ձեզի, համեցէք զիս նկատի ունենալ։

Շնորհակալութիւն յայտնեցի նորէն խոնարհելով, յետոյ ներկայացումները վերջացած ըլլալով, զգուշութեամբ ուզեցի մեկնիլ, առանձին, գլուխ-գլխի ձգելու համար երկու իշխանները։

— Ո՞ւր կ'երթաք, ըսաւ Քարասոֆ, որ իր մարդոց օգնութեամբ ելեր էր պատգարակէն։

— Բայց, սիրելի բարեկամս... կ'ուզէի ձեզ...

— Այդ ի՞նչ նորութիւն է։

Եւ հակառակ իր վէրքին, ժպտելով

— Կը հաճի՞ք տեղերնիդ կենալ, ըսաւ, եւ շուտ, եթէ ո՛չ, մարդոց միջոցաւ ձեզ բանի վար կը դնեմ։

Յետոյ, խօսքը Իվանի ուղղելով ըսաւ.

— Կը համարձակիմ յուսալ թէ, Ձեր հոս ներկայութիւնը՝ ձախորդ պատահարի մը հետեւանքը չէ։

Իշխան Իվանը ժպտեցաւ.

— Սիրելիս Քարասոֆ, պատասխանեց, կը խնդրեմ որ միանգամընդմիշտ ամէն ձեւականութիւն վերցնէք մեր միջեւ. Նորին Վսեմութիւն կը կոչէք զիս, կարծէք թէ առաջին անգամն է որ զիրար կը տեսնենք. գրո՛ղը տանի տիտղոսն ալ Նորին Վսեմութիւնն ալ. կուսակիցներ ըլլանք. եւ ուրիշ ոչինչ։

Ասկէ ան տաք շեշտով մը ըսաւ, որ Քարասոֆ եւ ես չկրցանք մեր ժպիտը զսպել...

— Գալով պատճառին որ զիս հոս կը բերէ, շարունակեց իշխան Իվան, դուք գտեցէք անոր կարեւորութիւնը։

— Պատրաստ եմ ձեզ մտիկ ընելու, ըսաւ Քարասոֆ, բայց թերեւս ուրիշ տեղ մը աւելի հանգստօրէն պիտի խօսինք մեր գործերուն վրայ, քան թէ այս խուցին մէջ, որ ամէն հովի առջեւ բաց է։

Խօսքը ուղղելով Վասիլի, որուն աչքերը հաւատարիմ շան մը աչքերուն պէս, իր վրան յառած էին.

— Կ'ուզե՞ս ըսաւ, լուր տալ քօմթիային թէ՝ մենք հասած ենք։

— Լա՛ւ, պէ՛տ, պատասխանեց Վասիլի, որ հիւղակին առաստաղը բռնող չորս սիւներէն մէկուն ուղղուելով, բացաւ դռնակ մը, որուն խորը ծածկուած էր հեռաձայնի գործիք մը։

(Շար.)

Թարգմ.՝ Մ. ԵՐԻՑԵԱՆՑ

կեդ-ոնացիները արտօնուէին ատոր, այսօր Մակեդոնական կոմիտէի ուժը պիտի կոտրուէր: Մինչդեռ հիմա ամբողջ ժողովուրդը Մակեդոնական կազմակերպութեան ձեռքն է:»

Լոնտոնէն կը հեռագրեն թէ անգլիական կառավարութիւնը շատ յուրջ կը նկատէ Պալքաններու կացութիւնը, տրուած ըլլալով որ Իտալիա կը պաշտպանէ Պուլկարիան, Ֆրանսա ալ՝ Սերպիան: Զրոյց կը շրջի թէ Անգլիոյ ելմտական Նախարար Ուինսթըն Չըրչիլ Իտալիա գացած է՝ այս մասին խորհրդակցելու համար Մուսոլինիի հետ: Այս զրոյցը պաշտօնապէս չէ հաստատուած:

Կիրակի օր Պելկրատի մէջ զօր. Քովաչեվիչի յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ պետական ծախքով եւ փառաշուք կերպով: Ալէքսանդր Թագաւոր ամարանոցէն Պելկրատ դարձաւ: Կիրակի առաւօտ «Նարօտնա Օպրանա»յի կողմէ կազմակերպուեցաւ ցոյց մը, որուն մասնակցեցան 10,000 հոգի. ճառեր խօսուեցան Մակեդոնցի յեղափոխականներուն դէմ: Շթիպի, Ռատովիչի եւ Քոչանայի մէջ եւս նման հաւաքոյթներ գումարուեցան:

∴ Շաբաթ օր զինեալ Մակեդոնացիներ մտան Ցարիպրոտ եւ ռումբեր զետեղեցին շատ մը պաշտօնատուններու եւ երկաթուղիի գիծին վրայ: Վիթոլիայի մօտ յեղափոխականները եւ սերպ ոստիկան զինուորներ բախում մը ունեցան:

Աֆղանիստան Ռուսիոյ դէմ

Լոնտոնէն Շիքակօ Թրիպիւնի կը հեռագրեն Հոկտ. 9 թուով.— Լոնտոն հասած դիւանագիտական տեղեկագիրները ցոյց կուտան թէ Ռուսիա արագօրէն կը կորսնցնէ մէկ երկու տարի առաջ խլած պետութեանց, մասնաւորաբար Աֆղանիստանի եւ Թուրքիոյ վրայ ձեռք ձգած իր ազդեցութիւնը: Աֆղանիստանի էմիրին Անգլիա այցելութիւնը կը զուգադիպի Ռուսիոյ հետ խզումի իր սպառնալիքին հետ:

Երբ քանի մը տարի առաջ Ռուսիա զինակցութիւն առաջարկեց, էմիրը սիրով ընդ առաջ գնաց, կարծելով թէ իր դիրքը պիտի ուժեղանայ Հնդկաստանի Անգլիացիներուն դէմ, սակայն շուտով հասկցաւ թէ համայնավար գործիչներու իր երկրին մէջ խուժումը կը սպառնար նոյն ինքն իր տիրապետութեան իր երկրին մէջ: Շատ չանցած Աֆղանիստանի սահմանակից Պուխարայի եւ Անդրկասպեցի խորհրդային հանրապետութիւնները սկսան իր զինուորական ապահովութիւնը վտանգի տակ դնել:

Վերջին փաստը եղաւ խորհրդային օդանաւային կայանի մը հաստատումը Թերմէզի մէջ: հեռաւորագոյն կեդրոնով մըյետոյ Մերվի մէջ կեդրոնացած խորհրդային ուժերը սկսան մտատանջել զայն: Սահմանի աֆղան գիւղերու բնակիչները վարակուեցան պոլշեւիկեան գաղափարներով:

Աֆղանիստան այժմ հասկցած է թէ իր ապահովութիւնը կը կայանայ Անգլիոյ եւ արեւմտեան միւս պետութեանց հետ լաւ յարաբերութիւններ մշակելու մէջ, ուստի եւ որոշած է խզել Ռուսիոյ հետ: Թուրքիա եւս շատ մտահոգ է Ռուսիոյ եւ Պարսկաստանի վերջին զինակցութենէն եւ Թուրքեւպարսիկ սահմանագլուխի խլրտումներէն, եւ կը կարծէ թէ Պարսիկները կը վստահին Ռուսիոյ պաշտպանութեան վրայ: Այս պատճառաւ ալ Թուրքիա ստիպուած է իր լաւագոյն զինուորները պահել պարսիկ սահմանին վրայ, թէեւ այդ զինուորներուն պէտք ունի արեւմտեան սահմանին վրայ, դիմակալելու համար իտալական բանակին, որ կեդրոնացած է Հռոդոսի «առողջապահական կայան»ին մէջ:

Կ'ըսուի թէ Գերմանիոյ արտաքին Նախարար Շթրէզէման, որ հաւատք ունի Թուրք կառավարութեան վրայ, մեծ ջանքեր կը թափէ վերականգնելու համար անգլեւթուրք բարեկամութիւնը եւ Թուրքերը մտցնելու Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ:

Պոլսոյ վերագրաւման տարեդարձը

Հինգշաբթի, Հոկտեմբեր 6ին, Պոլսոյ վերագրաւման տարեդարձին առթիւ, տօնակատարութիւններ եղած են Պոլսոյ մէջ պաշտօնական ու մասնաւոր հաստատութիւններն ու խանութները դրօշազարդուած ու լուսազարդուած են. պաշտօնական տողանցք կատարած են զինուորներ, զինուորական ուսանողներ, աշակերտներ եւ արհեստաւորներու միութիւնները:

Ժամը ճիշդ 10ին, թնդանօթի 21 հարուածներ արձակուած են եւ առաջին պայթիւնին ամէն մարդ, ինչպէս նաեւ բոլոր փոխադրական միջոցները իրենց գտնուած տեղերը, կենալով 2 վայրկեան լռութիւն պահած են: Զօրաբանակի հրամանատարութեան մէջ ալ ընդունելութիւն կատարուած է:

Պոլսոյ կրթական տնօրէնութեան հրահանգով, նոյն օրը գոցուած են բոլոր դպրոցները:

Մէհմէտ Ալթունեան ձերբակալուած

Հարցաքննիչ դատաւոր Նազըմ պէյ Պոլսոյ կեդր. բանտը այցելելով կրկին լսեց Մէհմէտ Ալթունեան հրոսախումբի անդամներէն Հասան Ռէճայիի յայտարարութիւնները: Հարցաքննուեցան նաեւ ոստիկան Ահմէտ եւ ինքնաշարժի վարիչ Ֆուատ էֆէնտիները, որոնք հսկողութեան տակ առնուած էին ոստիկանութեան կողմէ: Այս երկու անձերը երաշխաւորութեամբ ազատ արձակուեցան՝ որոշուած ըլլալով ոչ-ձերբակալեալ վիճակի մէջ դատել զանոնք: Հարցաքննիչ դատաւորը հարցաքննեց նաեւ ծառաները «Պաֆրա Սամսոն» պանդոկին, ուր բնակած էր Հասան Ռէճայի:

Չէրքէզ Սամիի հրոսախումբը

Չէրքէզ Հաճի Սամիի հրոսախումբին վերաբերեալ քննութիւնները վերջացած ըլլալով Պոլսոյ հարցաքննիչ դատաւորին կողմէ, այս մասին պատրաստուած որոշմնագիրը յանձնուած է ծանր պատիժներու դատարանին: Ամբաստանեալներէն երկուքը՝ Աթըֆ եւ Ճէմալ ազատ արձակուեցան:

Ձերբակալման հրամանագիր հանուած է 150նոցներէն Գուշճըպաշըզատէ Էշրէֆի եւ անոր ազգական Սէօքէցի Մուսթաֆայի դէմ՝ իբր մահափորձի կազմակերպիչ: Առաջինը Աթէնք, երկրորդը Սամոս կը գտնուին: Ասոնց դատավարութիւնը պիտի ունենայ ի բացակայութեան: Սէօքէցի Մուսթաֆայի տունէն ռումբ եւ փամփուշտ գտնուած ըլլալով, պաշտօնագիր մը ղրկուած է այս մասին, տեղւոյն վրայ քննութիւն կատարուելու համար:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՅԱՐԴԳՈՂԻ գրական երեկոն այս Հինգշաբթի, ժամը 9ին Ֆլօրիայի վերնայարկը: Նիւթ՝ Յարթէնկեանի մէկ ինքնագրութիւնը: Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները:

ԼԻՈՆԻ եւ Շասի Հաճնոյ Հայրենակցական միութիւնը մեծ պատրաստութեամբ պիտի տօնէ Հաճընի անկման 7րդ տարեդարձը, Հոկտ. 16ին, Շասի Բանթինի մեծ սրահը: Պիտի խօսին Վարդան Զուլլէրեան եւ ուրիշներ: Արտասանութիւն, երգ եւն: Կը խնդրուի քոյր միութիւններէն նկատի ունենալ վերոյիշեալ թուականը:

ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱՅԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆԸ

Հ. Յ. Դ. Փոն տ'Օպնայի Երջանային կոմիտէն նորակազմ Գրադարանի բացման առթիւ, կոչ կ'ընէ Եւրոպայի եւ արտասահմանի մարմիններուն եւ ընկերներուն որ բարեհաճին գրքերով նուէրներով զարկ տալ մեր նորակազմ Գրադարանին: Կը խնդրուի նաեւ մեր յայտնի գրագէտներէն որ բարի ըլլան մէկ մէկ օրինակ գիրք նուիրել մեր գրադարանին որ, պիտի կրնար շրջանիս երիտասարդութեան մտաւոր զարգացման օգնել: Հասցէ.— A. D. Garabedian, Epicerie Arménienne, Pont d'Aubenas (Ardèche).

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

ԱՐՍԷՆ ՀԱՅԿՈՒՆԻԻ

"ՉԱՐԼԱԹՕՆ"

ԿԱՄ

ՍԱՄԱԹԻԱՑԻ ԱԲԻԿ ԱՂԱ

Խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտը

ԾԻԾԱՂ - ԾԻԾԱՂ - ԾԻԾԱՂ

ԳԻՆ՝ 1.50 ՖՐԱՆՔ

Դիմել նամակով՝ Vahram Sévouni, 5 Av. Quihou St. Mandé (Seine), ինչպէս նաեւ բոլոր գրավաճառներուն եւ թերթերու գործակալներուն, կը ղրկուի մէկուկէս ֆրանքի դրոշմաթուղթի փոխարէն:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՍԻՆԻ ՄԵԾ

Զգալի պակաս մը լրացնելու առաջադրութեամբ, կը հաստատեմ ընդհ. գործակալութիւն մը Ֆրանսայի մէջ, նպատակ ունենալով հայթայթել՝ վիպական, գրական, բանաստեղծական, դպրոցական եւ այլ գիրքեր, երգարաններ եւայլն: Կը բաժանորդագրեմ փափաքողներու Թերթի կամ հանդէսի, մասնաւորաբար կ'աշխատիմ Յառաջ, Հայ-Միրտ եւ Խարտոց թերթերուն:

Աճապարեցէք ապահովել ձեր ուզած ոեւէ գիրքը: Դիմել՝ Minas Kaltakdjian, 78 Cité de Soie Artificielle du Sud-Est, Vaulx-en Velin (Rhone).

կամ Café Arménien, Avenue Jean Jaurès, Décines, (Isère).

ՎԷՊԵՐՈՒՆ ԼԱՒԱԳՈՅՆԸ

«ՄՐՏԻՆ ՁԱՅՆԸ»

Հրապարակ ելաւ. սահուն և յուզիչ թարգմանութեամբ գրագէտ-թարգմանիչ Յ. Քէչիշեանի:

ՄՐՏԻՆ ՁԱՅՆը արժանացած է ֆրանսական ակադեմիային գնահատման:

Սէր, հոգիներու սարսռագին պայքար եւ հեշտագրգիռ տարփանք:

Փնտռել բոլոր գրավաճառներէն: Կեդրոնատեղի՝ Y. Ohannessian, Rue Billour, 10 Galata-Turquie կամ Boite Postale 342, Galata.

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ԵՒ ՍԷՆ-ՇԱՄՕՆԻ ՀԱՅԵՐՈՒՆ

Վաճառատունս փոխադրած ըլլալով աւելի ընդարձակ տեղ մը, ստացած ենք ամէն տեսակի ընտիր եւ ձոխ ապրանքներ, արանց եւ կանանց համար:

Խնամուած կարուձեւ, վերջին ձեւը աժան գիներով եւ դիւրամատչելի պայմաններով: Զգեստ մը կազմելու համար կը բաւէ անգամ մը այցելել, Հոկտ. 10էն սկսեալ հետեւեալ հասցէին՝

SIMON HATCHIKIAN

(Tailleur)

12 Rue de la Préfecture (1er), St. Etienne (Loire).

ՆՈՐ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ԵՒ ԴՐԱՑԻ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ

ՀԱՅԵՐԷՆ ՄԵԾԱԴԻՐ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ

ՔԱՐՏԷՍԸ

Աստիճան 11.000.000րդ

տարածութիւն 72×102

Պատրաստեց՝

ԱՆԴՐԱՆԻԿ Յ. ՓԱԹՐԻԽԵԱՆ

Ցստակ եւ դիւրընթեռնելի

Խիստ հոգածու, խղճամիտ եւ տաժանակիր աշխատութիւն մը, որ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ է իր քովը ունենալ ԱՄԷՆ հայրենասէր Հայ:

Գին՝ Ֆրանսա 20 ֆրանք

Ամերիկա 1 տոլար

Դիմել՝ A. PATRIKIAN

Poste Restante No. 116 Arts-et-Métiers, Paris (3me).

Նամակով ուզողներէն կը խնդրուի իրենց հասցէն գրել որոշ եւ դիւրընթեռնելի:

ԾԱՆՕԹ.— փոխարժէքը պէտք է ղրկել կանխիկ:

ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԻԶՊԱՆՈՒՀԻ

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Ալֆօրվիլի Մանկապարտէզին համար, վարիչ մանկապարտիզպանուհիի մը պէտք կայ: Պայմաններուն տեղեկանալու համար թեկնածուները դիմեն՝ Լ. Զօրմիսեանի, 145 Rue Etienne Dolet, Alforville (Seine).

ԱԶԴ

Ստորագրեալս, Գրիգոր Խաչատուրեան, ամուսնացած ցեկին Վարդիթերի հետ (ծնեալ Բրուտեան), կը յայտարարեմ թէ ներկայ թուականէն սկսեալ խզած եմ ամէն ընտանեկան յարաբերութիւն անոր հետ, եւ հետեւաբար պատասխանատուութիւն չեմ ստանձներ իմ անունով ըլլալիք ո'ր եւ է գործողութեան:

Գրիգոր Խաչատուրեան

ԹԷՈԴԻԿԻ 1928Ի

"ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ"

Ի մօտոյ հրապարակ կ'ելլէ «Մասիս» տպարանէն՝ գեղարուեստական աննախընթաց տպագրութեամբ եւ նախորդ տարիները գերազանցող ամենաճոխ բովանդակութեամբ: Հայելի ազգային կեանքի: Զանազան բաժիններու մէջ աշխատակցած են բոլոր հայ յայտնի գրողներ եւ արուեստագէտներ: Բազմաթիւ պատկերներ կը ճոխացնեն անոր ծալքէ ի ծայր ուղղը փունթօ տառերով հոծ էջերը: Գին՝ 2 տոլար ամէն տեղի համար: Հասցէ

THÉOTIG

Imprimerie MASSIS

208 bis, Rue Lafayette

PARIS (10e)

ԾԱԽՈՒ Է 60,000 ֆրանքի, կէսը կանխիկ, Ըրեւելեան գորգեր լուալու գործարան-արհեստանոց մը, ամբողջական կազմածներով, չորցնող մեքենայ, կաթսայ, գլան եւայլն:

Մանրամասնութիւններու համար դիմել՝ Mr. VALENTIN, 23 Rue d'Issy, Billancourt, (Seine).

ՍԱԿԱՐԱՆ

10 Հոկտեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.
Անգլիոյ,	L. St.	12[illegible] 02
Տոլար,	Dollar	[illegible]
Մարք ոսկի, 100 Mark		[illegible]
Թրքական Թղթ.	L. Tq.	[illegible]
Թրք. ոսկի	» or	107 50
Մէճիտիէ	Médjidié	9 90
Լէվա 100 հատը	Léva	15 75
Տրախմի »	Drachme	3[illegible] 30
Լիր » »	Lire	139 50
Պելճ. ֆրանք »	Frc. Belge	71 50
Զուից. »	Frc. Suisse	491 25
Լէյ 100 հատը	Ley	15 90
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	124 —

ԱՐԺԷԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I Cr. Fonc. Eg.	3430	—
» II »	2025	—
» III »	1090	—
Թուրքի երկթ. Lots turcs	480	—

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՏԱՌԵՐՈՒ

ՁՈՒԼԱՐԱՆ «ԾԵՐՈՒՆԵԱՆ»

ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1887ԻՆ

Ձուլարանս օժտուած ամենավերջին սիսթէմ մեքենաներով կը ձուլէ հայերէն եւ Թուրքերէն ամէն տեսակ տառեր լաւագոյն եւ տոկուն մետաղի գործածութեամբ:

Ամերիկեան չափերով տառեր եւս կը ձուլուին մասնաւոր խնդրանքի վրայ միայն:

Ձուլարանս կ'ընդունի նաեւ ապսպրանքներ՝ տպագրական, կազմարարական մեքենաներու, գործիքներու եւ ամէն տեսակ պիտոյքներու, տպագր. թուղթ, մելան, pâte à rouleau, պղինձ գիծ եւայլն, զորս կը հայթայթէ ֆրանսական ծանօթ տուներէ:

Գրել եւ ամէն ապսպրանք ուղղել հետեւեալ հասցէով

V. VARTANOFF, 24 rue Campo-Formio, Paris 13e

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ՝ ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ

"ԳԻՒՂԱՑԻԽԱՐՀ"Ը

Պատմական եւ ազգագրական ուսումնասիրութիւն Սերաստիոյ եւ Ալիսի վերի հովտի գիւղախումբերու մասին Անհրաժեշտ մասնաւորապէս Սեբաստացիներուն

Գին՝ Ֆրանսա և գաղութները 26 ֆրանք, արտասահման [illegible] ֆրանք, բացի Ամերիկայէն: Փոստի ծախք չառնուիր:

Դիմել՝ ՅԱՌԱՋի խմբագրատունը՝ L. KÉVONIAN

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-6[illegible]

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5. Քիթ, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երկշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1 [illegible], ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19: Կիրակի [illegible] 12

ՁԱՆԱԶԱՆ ԳԻՐՔԵՐ

20 ՖՐ.Է ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՊՍՊՐՈՂԻՆ 5 ՖՐ.ՆՈՑ

ԵՒ 30 ՖՐ.Է ՎԵՐ՝ 10 ՖՐ.ՆՈՑ ԳԻՐՔ ՄԸ ՆՈՒԷՐ

Ժամագործ Մինաս 2, Վարպետ Թմիչեն 3, Զա[illegible] Արթին [illegible], Լինե 3, Արշին մալ ալան 4, Սեւ թէ ճերմակ 3, [illegible] 8, [illegible] 10, Ցղու հոգիներ 6, Երազահան 6, 8, 10, 12.50, Երգարան [illegible] 10.25, Շողոքորթը 5, Աքու լալա 5, 7.50 20, Լոյս զուարթ 3, [illegible] անկուածները 2.50, Անոյշ 5, Երանոս աղբար 2, Պաշտօնեայ խմբագ 2, Կոյսի մը օրագիրը 5, Հարուածը 3, Ալպամ Հեքեաթներու 3, [illegible] սրտի 5, Ծանի'ր զքեզ 6, Չարլաթօն 1,50, Եօթը պատմուածքներ [illegible] 20, Տօքթ. Մօրի վրէժը 4, Թաճրա պէյ 5, Փարոսէ [illegible] 2, Երկու խուլեր 2.50, Պէպէքը 10, Բժիշկին գիրքէն փրցուած էջեր [illegible] Արտէն Լիւթէն 18, Ռաֆայէլ 18, Համլէթ 10, Օթելլօ 10, [illegible] Կարապետ 4, Լէպլէպիճի 5, Սիրելու եւ սիրուելու արուեստը 1, [illegible] քերթուածները 5, Խաղաւոր քնարերգիկը 10, [illegible] 6, Ինքնուսուցիչ գրագիտութիւն 10, Ովասիս 20, Սամուէլ [illegible] 5, Աշուղ Ղարիպ 5, Հէքիմարան 50, Մատեան Մանկանց 50, [illegible] համար 20, Ճամբորդը 20, ՇԱՆթի կինը 6, Դարձը 8, [illegible] Կայսրը 10, ՕՏԵԱՆԻ, ԶՕՀՐԱՊԻ ամբողջ գործերը, Արշակ Բ. 1, [illegible] լոյսին տակ 5, Լը Պարպուլիէ 2, Նամուս 10, Զար Ոգի 10, [illegible] 10, Արտիստը 20, Յակոբոս աղա 3, Թիւպէրքիւլօզ 2.50, [illegible] 2, Ինչպէս նաեւ՝ ՉՈՒՀԱՃԵԱՆԻ նօթաներէն Ave Maria 2.50, [illegible] ԿՈՄԻՏԱՍ Վրդ.ի Հայաստանը 25, Հովիկ եւ Բալիկին օրօրը 1, [illegible] ղութիւնք Ս. Պատարագի 4. եւ ուզուած ամէն տեսակ գիրք: [illegible] մեր գիները: ԳՐԱՅՈՒՑԱԿԸ ՁՐԻ: Դիմել նամակով՝ VAHRAM SÉVOUNI, 5 Ave. Quihou, St. Mandé (Seine).

ՏՕՔԹ. Վ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Ամերիկայէն նոր վերադարձած

ՄԱՍՆԱԳԷՏ, ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՑԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Տարիներէ ի վեր Նիւ-Եորքի յայտնի հիւանդանոցներու մէջ մասնագիտութիւնը կատարելագործած:

Կ'ընդունի ամէն օր 4—7 եւ մասնաւոր ժամադրութեամբ կիրակի եւ տօն օրերը մինչեւ կէսօր:

16 Bld. Saint-Denis, Paris (10e) Métro: Saint-Denis. Téléph. Provence 09-32:

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՑԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro . Gare de l'Est Téléphone : Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.3[illegible]—կիրակի եւ տօն օրեր [illegible]

ԴԵՐՁԱԿ ԼԵՒՈՆ ՊԻԼԷՃԻԿՃԵԱՆ

կը ծանուցանէ իր յաճախորդներուն թէ իր նախկին [illegible] դէն փոխադրուած է՝

57 RUE CLIGNANCOURT, Métro: Château Rouge կամ Barbès

Ձեր ձմեռուան հագուստը ապսպրելէ առաջ, անգամ մը դիմեցէք իրեն, եղբէն չզղջալու համար:

Ձեւի անմրցանելի շիքութիւն.— վերջին նորաձեւութիւն.—[illegible] քուր կար.— Ցոկուն կերպասներ.— վճարումի դիւրութիւններ

ԱՅՍ ԲՈԼՈՐԸ ՀԵՏ ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ԲՈԼՈՐԻ'Ն, ԲՈԼՈՐԻ'Ն, ԲՈԼՈՐԻՆ

ՊՈԼՍՈՅ „ՀԱՅԿԱՇԷՆ" ԳՐԱՏՈՒՆԸ

ՈՐ ՈՒՆԻ ՍԵՓԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՃՈԽ ՄԹԵ[illegible] պատրաստ է ձեզի հայթայթելու ո'ր եւ է գիրք [illegible] գրադարանի կամ դպրոցի համար, դիւրամատչելի պայմաններով:

ՀԱՅԿԱՇԷՆՆ է հրատարակիչը Լ. Շանթի ԼՈՒՍԱՐՆԵՐ ընթերցարաններու շարքին, որ տարիներէ ի վեր իր մրցակիցը չունեցաւ հրապարակին վրայ.

Կ'ընդունուին ամէն տեսակ ապսպրանք: կարեւոր զեղչ մեծաքանակի համար:

Հասցէ.— A. Missakian, Librairie Haïgachène, 9 Agopian Han, Tchakmakdjilar, Stamboul.

Կ'ՈՒԶՈՒԻ լաւ խոհարարուհի մը Հայ կամ Յոյն 30—40 տարեկան, գոհացուցիչ թոշակով: Դիմել հետեւեալ հասցէին՝ Mme. A. Missirian, 53, Ave. de l'Armée, Bruxelles.

ԾԱԽՈՒ Է SINGER նորաձեւ թեւով, ոտքով կարի մեքենայ մը, դիւրամատչելի գինով: Դիմել՝ ցիկ. Ամատունիի, Jules Regnault, Engh[illegible] Bains, (S. et O.)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)
TÉLÉPHONE NORD 57 82
MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 12 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1927
12 OCTOBRE 1927

Դ. ՏԱՐԻ Թիւ 464 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

ԻՍԿԱԿԱՆ ԴԱՒԱԴԻՐՆԵՐԸ

Հայաստանի վերջին ձերբակալութեանց առթիւ, ծանօթ մը, դեղին եւ կարմիր, մէկ բերան մութ կամ գոհնիկ ընթերցք կ՚արտասանէ նորէն.

— Դաւադրութի՛ւն...

Հետաքրքրուելու, պրպտելու պէտք չկար։ Քանի որ Երեւանի կառավարութիւնը հարիւրաւոր մարդիկ ձերբակալած է, ուրեմն «Դաշնակ»ները նոր դաւ մը պատրաստեր են։ Ճիշդ ինչպէս որ, Թուրքիոյ մէջ, եթէ վաճառական մը աւրուած շարք ծախէ, անպատճառ Հայերը թունաւորած կ՚ըլլան։

Եւ այս՝ սկիզբէն ի վեր, 1926ին, ինչպէս այսօր։ «Բարեկամ» կառավարութիւնը երբեք յանցանք չունի, այլ միայն և միայն Դաշնակցութիւնն է մեղաւոր։ Մատենագիր Դաւիթ Անանուն կառոյցի հակադաշնակցական մըն է, բայց պաշտօնանկ եղած եւ քշած են։ Վահան Չերազը եւ մարզանքէ դուրս բան չճանչնար, բայց ահա չորս տարիէ ի վեր խորհրդային պարագաութեան շնորհները կը վայելէ, բանտէն աքսոր, աքսորէն Հայաստան, եւ յետոյ նորէն բանտ իյնալով։ Զօրավար Սիլիկեանը հին սպայ մըն է, որ ճարահատ Ամերիկեան նպաստամատոյցին պաշտօնեայ դարձաւ, ապրուստի համար, բայց այդ բոլորը բաւական չեն բանտէն ազատելու։ Վանեցի Միրոյ Աճէմեանը ռամկավար մըն է, Օր. Ցասմիկը՝ պառաւ մը, եւ սակայն... Զանգեզուրի գիւղացիները ամէն բանէ առաջ թուրքական, ազատասէր ժողովուրդ են, ճիշդ ինչպէս մեր Սասունցիներն ու Զէյթունցիները։ Բայց, «հայկական» կառավարութիւնը, «մեր ազատ եւ անկախ» իշխանութիւնը զօրք եւ ոճիր կը ղրկէ, զինաթափ ընելու զանոնք, ինչպէս պիտի ընէր — և կ՚ընէր — համգուցեալ Պապը Ալին։

Եւ դեռ բազմաթիւ մարդիկ որոնք իրենց կեանքին մէջ բնաւ չեն ունեցած ոչ կուսակցութեան, ոչ քաղաքականութեան հետ կալանաւորուած կամ աքսորուած հազարին մէջ, թերեւս հարիւրին տասն իսկ չեն կազմեր Դաշնակցականները։ Արդ, ի՞նչ է միւսներուն մեղքը։ Արդեօք մէկ օրէն միւսը Դաշնակցակա՞ն եղան։ Բայց չէ՞ որ Դաշնակցութիւնը հաշուեյարդարի ենթարկուած, վերջնապէս թաղուած է Հայաստան աշխարհին մէջ։ Ո՞րմէ՞ ուժ կ՚առնեն այդ խեղճերը, այն ալ Չեկայի քթին տակ...։

Աւելորդ հարցումներ։ Մարդիկ չեն հետաքրքրուիր այդպիսի մանր բաներով։ Թող ամբողջ ընտանիքներ արիւն-արցունք թափեն, թող մէկ ենթադրական յանցաւորի դիմաց հարիւր անմեղներ բանտերը լեցուին, թող հայ ժողովուրդը անիծէ իր օրն ու արեւը, — միայն թէ արատ չգայ իշխանութեան։ Պետական կենտրոնութի՛ւն է, ապահովութեան պահա՛նջ է որ բանտերը պարապ չմնան, եւ նոյնիսկ նորեր բացուին, եւ անհամար տղաքներ ամիսներով փտին առանց դատաստանի, դուրսը մնացողները մղձաւանջի տակ հեւան, իսկ մենք, արտասահմանի մէջ, «Փարիզահրմ չօք եաշա» աղաղակենք ամառ ձմեռ, եւ տարու իրիկուն։

«Իսկ մեք փառաւորեսցուք»...։ Այլապէս՝ կը դառնանք թշնամի կամ դաւադիր։

Ահա թէ ո՛ւր են իջեր մարդիկ, ինքնաբերաբար խրելով նախճախուտքի մը մէջ որ մէկ բառով կը բացատրուի,— Ստրուկ ոգութիւն։

Գոնէ մեր ժամանակակից պատմութեան մէջ, մենք չենք յիշեր ո՞ր եւ է շրջան, ուր այսքան խաթարուած ըլլային նկարագիրները, եւ այսքան բթացած՝ խիղճն ու խելքը։

Սուլթանական եւ ցարական շրջաններուն, արեւշատուութեան մաղթանքներ կ՚ըլլային հարկադրանքի տակ, երկրին մէջ, իսկ արտասահմանը չէր ծածկեր իր ցասումը։ Այսօր, նոյն սրով եւ աւելի անարգ վայրենութիւններ կը շարունակուին կարմիր դրօշի տակ, մեր իսկ հայրենիքին մէջ, եւ ազգակից իշխանաւորներու կողմէ. եւ ծանօթ «ազգասէրները», «պետականութեան»սարկաւագները կը վախնան գոնէ իրականութեան մը ամբողջական պատկերը տալ եւ երկու տրտունջ արտասանել։

Բայց լա՛ւ է որ այսպէս է։

Խորհրդային իշխանութիւնը անվերջ հալածելով եւ բանտարկելով, իր անպատիւ սադրանքներու քար լռութիւն պահելով եւ նոյնիսկ հալածանքները չքմեղացնելով, աւելորդ անգամ մըն ալ կ՚ապացուցանեն թէ իսկապէս կապ չունին այս ժողովուրդին հետ։ Եւ աւելին։ Այս դիւահար եւ ամարդի ընթացքով, անոնք իրենց իսկ հիմերը կը փորեն։ Եւ կը դառնան իսկ դաւադիրները թէ՛ մեր երկրին եւ թէ՛ անոր ապագային։

Այսօրուան կալանաւորները վաղը կրնան դառնալ արդարն ու մեղաւորը։

Անոնք իրենց մորթին վրայ կրելով այնքան փառաբանուած ազատութեան եւ խաղաղութեան բարիքները, առտու մը եւ աղջիկէն առաջ, պիտի թքնեն բոլոր անոնց երեսին որոնք գիտակցաբար սեւը ճերմակ ներկեցին եւ իրենց տառապանքն իսկ հեգնեցին։

Հայէ՛ն, ո՞ւր է եղբայրդ, կը հարցնեն անոնք, այսօր, դաւադիր-բռնաւորին։ Եւ պիտի հարցնեն վաղը, աւելի ուժգին։

Իսկ ստրուկներուն անունն անգամ չպիտի ուզեն արտասանել։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

«ՆԵՆԳ ԴԻՒԱՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ»

Այս խորագրով խմբագրական մը մէջ, Յուսաբեր (1 Հոկտ.) հետեւեալ դիտողութիւնները կ՚ընէ, Նանսէնի ծրագրին վերջին ձախողման առթիւ.

— «Մեր խորին համոզումով Ազգամողովին անդամակցող շարք մը պետութիւններ արհեստական արգելքներ կը յարուցանեն հայ ժողովուրդի ներգաղթին առջեւ, ամէնէն աւելի քաղաքական նպատակներով։ Ըլլալով այն համոզումէն, որ հայ տարրին ուժեղացումով Անդրկովկասի մէջ առաւելապէս Ռուսիոյ քաղաքական եւ ռազմական դիրքն է՝ որ կ՚ամրանայ (Անդրկովկասի հարաւային սահմաններուն վրայ), եւրոպական մեծ պետութիւնները Ռուսիոյ այս դիրքը խախտելու համար՝ յարատեւօրէն խոչընդոտներ կը յարուցանեն հայ տարրին ներգաղթին առջեւ դէպի Հայաստան։ Անոնք մինչեւ իսկ լռելեայն կը քաջալերեն հակահայ քաղաքականութիւնը Հայաստանի խորհրդային իշխանութեան, անկէ չպահանջելով անհրաժեշտ զոհողութիւնները ստանձնել՝ իր հպատակ ազգակիցները ներս առնելու համար։

«Իսկ այս նոյն պետութիւնները միաժամանակ դրամ կը գտնեն հայ գաղթականները տեղաւորելու համար Սուրիոյ մէջ (որ ձեռնտու է Ֆրանսայի), Իրաքի մէջ (որ ձեռնտու է Անգլիոյ), եւ կամ փոխադրելու համար զանոնք դէպի հեռաւոր Պրազիլիաներն ու Բերուները, ուրկէ վերադարձ այլեւս չկայ։»

Միւս կողմէ, սակայն, խորհրդային իշխանութիւնն ալ անմեղ չէ։

— «Նանսէնեան առաջարկով, հայ գաղթականներու փոխադրութիւնը Հայաստան՝ կապուած է մէկ միլիոն ոսկեյինի զոհողութեան։ Այս գումարը ոչինչ բան մըն է խորհրդային իշխանութեան համար։

«Խորհրդային իշխանութիւնը սակայն կը հրաժարի այս զոհողութենէն, որովհետեւ ան գաղտնաբար խոստում ունի տուած իր բարեկամ Թուրքիոյ՝ հայ ժողովուրդը ոչ թէ համախմբել Հայաստանի մէջ, այլ ցրուել անկէ։»

«ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՕՐԸ» ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Շաբաթ օր, 8 Հոկտ. Ցարդգողի կազմակերպած երեկոյթին (Նուիրուած Սայաթ Նովայի) փոխարէն, տեղի ունեցաւ հանդէս մը՝ իբրեւ «Հայկական Մշակոյթի Օր», Թարգմանչաց տօնին առթիւ։ Քոանբէչորա ժամուան մէջ պատրաստուած նախափորձ մըն էր, որ ունեցաւ մեծ յաջողութիւն, բարոյական տեսակէտով։ Կը նախագահէր Շաւարշ Միսաքեան։ Կարգով խօսեցան Ս. Վրացեան, Թէոդիկ, Շահխաթունի, Ա. Չօպանեան եւ Ա. Խոնդկարեան։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով

ՊՈԼՍՈՅ կրթական տեսուչը նոր շրջաբերական թուղթով ազգ. վարժարաններուն կը յայտնէ թէ կարգ մը տնօրէններ ինքնաբերաբար սկսած են պաշտօնանկ ընել Թուրքերէնի ուսուցիչներ, անոնց ընտրութիւնը իրենց թողուած կարծելով։ Կրթ. տեսչութիւնը կ՚ըսէ եթ Թուրքերէնի ուսուցիչները փոփոխելու միակ իրաւասուն ինքն է, իսկ տնօրէնները եթէ գանգատ մը ունենան, ուղղակի պէտք է դիմեն իրեն։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱԼՔԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ՀԵԼԼԷՆ ՍԱՀՄԱՆԻՆ ՎՐԱՅ

Սերպիոյ կողմէն սահմանագլուխը գոցուած ըլլալով, Մակեդոնացի յեղափոխականները սկսան Յունաստանի սահմանին վրայ գործել։

Սելանիկէն հեռագիր մը կ՚ըսէ թէ առջի օր Դէօ գիշերին հելլէն ոստիկան-զօրաց ջոկատ մը ընդհարում ունեցած է պուլկար քոմիթաճիներու հրոսախումբի մը հետ, Կորնիչովօ գիւղին մօտ, Ֆլորինայի շրջանին մէջ։

Երկու ժամ տեւող հրացանաձգութենէ վերջ, հայդուկները որոնք ձեռնառումբեր ալ գործածած էին, ստիպուեցան պուլկար հողը գառնալ, երկու մեռեալ ձգելով։ Քոմիթաճիներու դիակները ցուցադրուած են Ֆլորինայի մէջ։ Հրոսախումբը հելլէն հողը մտած էր Քայմաքչալանի ճամբով (Սերպիա)։

ԶՕՐԱՎԱՐԻՆ ՍՊԱՆԻՉՆԵՐԸ

Ահա թէ ինչ պայմաններու տակ բռնուեցան զօրավար Քովաչեվիչի սպանիչները։ Սահմանագլուխին մօտ Օրիւցի գիւղի բնակիչները նշմարեցին երեք անցորդներ, եւ կասկածելով որ զօրավարին ահաբեկիչներն են, լուր տուին տեղական իշխանութեանց։ Քիչ վերջ հասան ոստիկան-զինուորները, սակայն մարդիկը զգալով որ ճանչցուած են, փախած էին։ Լուր տրուեցաւ շրջակայ գիւղերու ոստիկան զինուորներուն եւ զինուորներուն, որոնք սկսան հետապնդել զանոնք։ Ի վերջոյ յաջողեցան գտնել հետքը հայդուկներուն, որոնք քարայր մը ապաստանեցան։ Զինուորները պաշարեցին քարայրը, ուր երկար ընդհարում մը տեղի ունեցաւ երկուստեք։ Քոմիթաճիներէն երկուքը սպաննուեցան, երրորդը գերի բռնուեցաւ։ Սերպ թերթերը կը գրեն թէ զօրավարին սպանութիւնը տեղի ունեցաւ պուլկար իշխանութեանց հրամանով։ Կարծեցեալ ահաբեկիչներէն մէկը պուլկարահպատակ էր եւ Շթիպի մէջ դերձակի աշկերտ։

ՊԱՇԱՐՄԱՆ ՎԻՃԱԿ

Կացութեան լրջութիւնը նկատի առնելով, պուլկար կառավարութիւնը խնդրեց Պորիս Թագաւորէն — որ Թագուհի մը գտնելու համար ճամբորդութեան ելած է — փութացնել իր Պուլկարիա վերադարձը եւ Սոպրանիյէն գումարելու հրովարտակը ստորագրել։ Նախարարական խորհուրդը Թագաւորին հեռագրական հաւանութեան վրայ, անմիջապէս պաշարման վիճակ հրատարակեց Քէօսթէնտիլի եւ Փէթրիչի շրջանին մէջ, ուր հանրային բոլոր գործերը անցան զինուորական իշխանութեան ձեռքը։

ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԱՍԸ

Պելկրատի մէջ կը կարծեն թէ Պուլկարիա յանդգնութիւնը չպիտի ունենար այս քաղաքականութեան հետեւելու, եթէ օտար պետութեան մը գաղտնի աջակցութիւնը չվայելէր։ Ամէն մարդ համոզուած է թէ Իտալիոյ ձեռքը կը գտնուի վերջին շաբաթներու բոլոր անցուդարձերուն ետեւ։ Թղթակիցը կ՚աւելցնէ թէ Իտալիոյ նպատակն է հրդեհ մը բռնկցնել Պալքաններու մէջ, որմէ կը յուսայ օգտուիլ։ Հանրային կարծիքը կը պահանջէ, որ Ֆրանսա եւ Անգլիա միջամտեն, վերջ տալու համար այս գրգռութեանց։

∴ Պելկրատի իտալական դեսպան զօր. Պոտրէրօ սերպ արտաքին Նախարարին մօտ բողոքեց կիրակի օր Եուկօ-Սլավիոյ մայրաքաղաքին մէջ տեղի ունեցած հակիտալական ցոյցերուն դէմ։

ՊՈՒԼԿԱՐ ՎԱՐԻՉՆԵՐԸ ՄԵՂՍԱԿԻՑ

Պալքանեան գործակալութիւնը կը հաղորդէ որ Մակեդոնացի քոմիթաճիներու վարիչներն են Իվան Միխայլոֆ եւ Փրոթօկէրօֆ։ Մակեդոնիոյ ինքնավարութիւնը պահանջողները մեծ յոյս դրած են Մուսոլինիի անսահման աջակցութեան վրայ։ Իտալիա չուզեր որ Պուլկարիա եւ Եուկօսլաւիա բարեկամանան։ Ֆաշիստ կառավարութիւնն էր որ Մակեդոնացիները զրկաբաց ընդունեց Իտալիոյ մէջ եւ թոյլ տուաւ որ անոնք սպաննեն մակեդոնացի յեղափոխական Փէթէր Չաուլէֆը Միլանի մէջ,ու համաժողով գումարեն Պարիի մէջ։Պուլկարիոյ վարիչները, մանաւանդ արքայական պալատին շուրջի մարդիկը, սրտովին քոմիթաճիներուն հետ են։ Բախտի բերումով չէ որ Պորիս Թագաւոր Հռոմ կը գտնուէր այն պահուն, ուր եղեռնափորձերն ու սպանութիւնները կը սաստկանային։

Սելանիկի հանրային շէնքերուն դէմ իրենց եղեռնափորձերով, քոմիթաճիները կ՚ուզեն ծանրացնել դժուարութիւնները Եուկօսլաւիոյ եւ Յունաստանի միջեւ, Կէվկէլիի երկաթուղագծին եւ Սելանիկի ազատ նաւահանգիստին մասին։

«Ուէսթմինսթըր Կազէթ»ի Պելկրատի թղթակիցը հեղինակաւոր աղբիւրէ կը տեղեկանայ թէ Սերպիոյ Ներքին Նախարարին ձեռքը անցած են բազմաթիւ փաստաթուղթեր, որոնք կ՚ապացուցանեն թէ կարգ մը պուլկար պաշտօնական անձնաւորութիւններ ալ մասնակցած են այն շարժումներուն որոնք յանգեցան Շթիպի մէջ զօր. Քովաչեվիչի սպանութեան։

Ի ՊԱՏԻՒ ԿԻԼՏԱԹԸՆԻ

Երկուշաբթի օր Սոֆիայի մէջ ժողովրդական մեծ ցոյց

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԵՒ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԻՍԼԱՄՆԵՐԸ

«Ժիւռնալ դիւ Քէր»ը կը գրէ.— Հայ հրոսակներէն մահուտ Զօր. Անդրանիկի մահուան առթիւ, Զագազիկի (Եգիպտոս) Հայերը սգահանդէս մը կազմակերպած են տեղւոյն յունական եկեղեցւոյն մէջ։ Թէեւ կարելի չէ բան ըսել Հայերու կողմէ ժէնէրալ կամ աւելի ճիշդ Ծանավար Անդրանիկի յիշատակին հանդէս մը կազմակերպելուն, բայց սիրտ ճմլող դէպք է, երբ եղբայր երկրի մը մէջ, ամենամեծ պաշտօնեայէն սկսեալ մինչեւ փոքրը, նոյն իսկ հաւէքէն մինչեւ հօճան, կարգ մը անձեր կը մասնակցին այդ տեսակ հանդէսի մը։

Զագազիկցիները մեծ սխալ մը գործած են, երբ «զօրավար» բառէն խաբուելով, Անդրանիկը արժէքաւոր զինուորական մը կարծած են։ Որովհետեւ զօր. Անդրանիկ ըսուած այս վայրենի գազանը անիծեալ քոմիթէջի մըն է, արիւնարբու աւազակ մը, որ փուռերու մէջ այրած է Թուրք կիները, ծծկեր երախաները եւ ահազին թիւով խեղճեր, բռնաբարած է մանկամարդ աղջիկներ եւ կիներ, մէկ խօսքով ձեռքը անցածը մորթած է, տեղը կոխած Թուրք գիւղը այրած աւերած է։ Եւ այս այն միջոցին, երբ թրքական բանակը Անատոլուի արեւելքը կռուի բռնուած էր Ռուսերուն հետ։

Զենք գիտեր ինչ ըսենք Եգիպտոսի իսլամներուն մասնակցութեան այս տեսակ սգահանդէսի մը, քանի որ չգիտնալը չի կրնար չքմեղանք կազմել։

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ԱՐՇԱՒՆԵՐԸ

Նունժէսէր-Քոլի օդանաւը, որ առջի օր Ճամբայ ելած էր Պուրժէէն դէպի Պուէնոս-Այրէս, յաջող կերպով շարունակեց իր ճամբան։ Մեկնելէն տասը ժամ վերջ արդէն տեմնուած էր Քազապլանքայի վրայ։ Իսկ երէկ առաւօտ առնուած հեռագիր մը կըսէր թէ Քօսթ եւ Լը Պրի ալ դէն բոլորովին մօտեցած են իրենց առաջին հանգրուանին՝ Սէն Լուի կղզիին, Սէնէկալի մէջ.

∴ Արրաշար եւ Ռինեօ իսթրը հասան եւ երէկ առաւօտ մտադրած էին ճամբայ ելլել դէպի Հնդկաստան, հեռաւորութեան համաշխարհային մրցանիշը կոտրելու համար։

∴ Ժիվօն եւ Քօրպիւ առջի օր «Կապոյտ Թռչուն»ով նախնական փորձեր ըրին եւ ծրագրած են այսօր կամ վաղը ճամբայ ելլել դէպի Քէրնամպուք, երկու հանգրուանով, Փարիզ — Տաքար եւ Տաքար—Փէրնամպուք։ Օդանաւին ամբողջ բեռը պիտի ըլլայ 4000 քիլօ։ Եթէ պայմանները թոյլատրեն, օդանաւորդները նպատակ ունին շարունակել իրենց ճամբորդութիւնը եւ դէպի հիւսիս բարձրանալ՝ Նիւ-Եօրք երթալու համար։

∴ Ճափոնցի հրեափոխան մը 100,000 եէնի մրցանակ մը կը խոստանայ այն Ճափոնցի օդանաւորդին, որ պիտի յաջողի առաջին անգամ մէկ թռիչքով կտրել Խաղաղական ովկիանոսը։

ԻՆՏԻԱՆՈՒՀԻ Վիքթորիա, Վիլհելմ կայսեր քոյրը, 60 տարեկան, նշանուեցաւ եւ մօտ օրէն պիտի ամուսնանայ ռուս երիտասարդի մը հետ, 23 տարեկան։

ՓՈԹՈՐԻԿ ՄԸՆ ՄԻՋՎՈՒ ՄԷՋ. — Սեւ ծովու մէջ սաստիկ փոթորիկ կը տիրէ շաբաթէ մը ի վեր։ Բազմաթիւ նաւեր Քոսթանցայի նաւահանգիստը ապաստանեցան։

ՆԱՆՍԷՆԻ ՎԵՐՋԻՆ ՃԻԳԸ ԱԶԳԵՐՈՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԱՌՋԵՒ

Ե.

Անգլիական պատուիրակ Ֆալմըրսթըն Էլիըթի տեղեկագրէն վերջ, դարձեալ վիճաբանութիւններ սկսան հայ գաղթականներու տեղաւորման խնդրին շուրջ։ Առաջին խօսողը եղաւ Պելճիքայի պատուիրակ ընկերվարական ծերակուտական տը Պրուքէրօր, յիշեցուց թէ գաղթականական խնդրէն դուրս եւ վեր կայ ֆայկական քաղաքական դատ մը, զոր պէտք չէ մոռնալ։ Իր ճառը հրատարակած ենք Յառաջի Հոկտեմբեր 1ի (455) թիւին մէջ, անկէ վերջ նախագահը խօսքը տուաւ Յունաստանի պատուիրակ եւ արտաքին նախարար Անտրէ Միխալաքափուլոսի:

Միխալաքափուլոս (Յունաստան).— Հելլէն պատուիրակութիւնը պարտականութիւն կը համարի իր հիացումը յայտնել Տոքթ. Նանսէնի այն գծայլելի գործին համար, զոր անիկա ըրած է ի նպաստ հայ եւ ուրիշ գաղթականներու։ Այն օրէն ի վեր, որ Ազգերու Դաշնակցութիւնը Տոքթ. Նանսէնի յանձնեց այս գործը, անիկա իր ամբողջ ուժերը ի սպաս դրաւ՝ դժբախտ յուղթականներու տառապանքները թեթեւցնելու համար։ Անիկա ամէնէն աւելի կը գնահատէ զայն ինքը, որովհետեւ Յունաստան շատ բան կը պարտի Տոքթ. Նանսէնի, արեւելքի գաղթականներուն տեղաւորման համար։ Անոր ծրագիրները ամբողջովին չեն իրագործուած, սակայն ամէն պարագայի իմ կառավարութիւնս պէտք եղած աջակցութիւնը տուած է իրեն։ Այն պահուն, ուր մեր ազգակիցներէն մեծ թիւ մը առանց երկիրի մնացած էր, աւելի քան հարիւր հազար հայ գաղթականներ տեղաւորուեցան մեր երկիրին մէջ, ու հակառակ իր տնտեսական անհագին դժուարութեանց, 280,000 անգլիական ոսկի ծախսուեցաւ այդ գաղթականներուն օգնելու համար։ Տակաւին տասնեակ հազարաւոր հայեր կան Յունաստանի մէջ։ Դժբախտաբար սակայն, Յունաստան չի կրնար շարունակել պատսպարել զանոնք, որովհետեւ մէկ կողմէ անկարելի է գործ գտնել, միւս կողմէ տեղ չկայ։ Ուստի եւ շատ կը յուսանք որ, Ազգերու Դաշնակցութեան կողմէ իր անդամներուն ուղղուած նոր կոչը ի զուր չպիտի անցնի, եւ յաջողութեամբ պիտի պսակուի թէ մարդասիրական տեսակէտէ եւ թէ այդ հարցին վերջնական լուծում մը գտնելու խիստ կարեւոր պահանջին պատճառաւ։

Ազգային օջախի մը կազմութիւնը դիւրացնելու համար, Յունաստան պատրաստ է գաղթականներու Յունաստանէն Կովկաս փոխադրութեան ծախսին 100էն 25ըստանձնելու։ Յունաստան մեծ յոյս ունի որ միւս երկիրներն ալ պատրաստ են նման ճիգ մը ընել այս դժբախտ զոհերուն տրուած խոստումը իրագործելու համար։

Նախագահ.— Այժմ խօսքը կու տամ Ֆրանսայի պատուիրակ Պ. Փոլ Պասթիտի։

Փօլ Պասթիտ (Ֆրանսա).— Կ'ուզեմ քանի մը խօսք միայն ընել։ Իմ դիտողութիւններս կը վերաբերին ո՛չ այնքան համայնական Էլիըթի այս կէսօրէ յետոյ խօսածներուն, որքան Տոքթ. Նանսէնի առաջուան ըսածներուն։ Պէտք է նկատի առնենք նախապէս հայերուն եղած խոստումները։ Երեք տարի առաջ Տոքթ. Նանսէն կազմեց ծրագիր մը՝ Աշխատանքի Միջազգային Գրասենեակի գործակցութեամբ, նպատակ ունենալով հայերու տեղաւորումը Կովկասի շրջանին մէջ։ Բազմաթիւ դժուարութիւններ այս ծրագրին գործադրութեան արգելք հանդիսացան։

Տոքթ. Նանսէն զանգատեցաւ նաեւ պետութիւններու եւ կառավարութիւններու անգործունէութեան համար եւ ատոր իբրեւ հետեւանք Խորհուրդին առաջարկեց բոլորովին ձեռք քաշել խնդրէն։ Ֆրանսա կը ցաւի Բարձր-Կոմիսարին յոռետեսութեան համար, սակայն մեծապէս կը գնահատէ անոր կատարած գործը եւ համապատասխանօրէն ցոյց տուած շահագրգռութիւնը։ Մենք միշտ կը խորհէինք թէ այն դժուարութիւնները, որոնք կը բխէին նոյն ինքն ծրագրէն եւ կառավարութիւններու անտարբերութենէն, պիտի կրնային յաղթահարուիլ այն մարդուն կողմէ, որ նուաճեց մեր մոլորակի հիւսիսային շրջաններու սառոյցը։ Խորհուրդը հիմա նոր ծրագիր մը նկատի ունի, եւ որոշած է նոր կոչ մը ուղղել՝ Տոքթ. Նանսէնի ծրագիրը իրագործելու համար։ Յուսանք որ Ազգերու Դաշնակցութիւնը անտարբեր չգտնուի այս մասին եւ նիւթական միջոցներ գտնուին այդ ծրագիրը իրականացնելու համար։ Այլապէս, ո՛չ միայն պիտի ցաւէինք Հայաստանի, այլ եւ Ազգերու Դաշնակցութեան վիճակին վրայ, որովհետեւ այս վերջինը պիտի վտանգէ իր հմայքը։

Տոքթ. Նանսէն խոստովանեցաւ որ Ֆրանսա ներկայիս շատ կլանուած է Սուրիոյ գաղթականներուն խնդրով, այնպէս որ չի կրնար մասնակցիլ Երեւանի մասին եղած ծրագիրներուն։ Պէտք է ըսել որ Ֆրանսա իր բովանդակ ուշադրութիւնը նուիրած է՝ բարելաւելու համար իր հողատարածութեան սեփական երկրին մէջ տեղաւորուած հայերուն վիճակը։

90,000 գաղթականներ կան հոն. մօտ 40,000 հոգի միայն [illegible] մէջ, ասոնցմէ 12,000ը իրապէս կարօտ վիճակի մէջ են։ Մնացեալ 28,000 հոգին գանէ ընդմիջաբար գործ կը գտնեն, հետեւաբար եւ կրնան բարելաւել իրենց կացութիւնը։ Գաղթականներու օգնութիւնը յանձնուած է Կեդրոնական Մարմնի մը, որ իր հասոյթները կը ստանայ զանազան աղբիւրներէ։

Մասնաւորապէս երեք միլիոն անգլիական ոսկի հաւաքուած է՝ Պէյրութի գաղթակայանը բարեզարդելու համար։ Ներկայ պայմաններուն մէջ դժուար է իրագործել զայն, ուստի եւ հող գնուեցաւ նոր թաղեր շինելու եւ ժողովուրդը այդ նոր թաղերուն մէջ տեղաւորելու համար։

Հալէպի մէջ երբ գաղթակայաններ կան։ Տոքթ. Նանսէն ազնուաբար խոստովանեցաւ թէ այդ գաղթակայաններէն մեկըշատ գոհացուցիչ վիճակի մէջ է։ Միւս կայաններու վիճակը եւս բարւոքելու համար ծրագիրներ գործադրուելու վրայ են։ Սակայն հայերուն ի նպաստ Ֆրանսայի ջանքերը միայն նիւթական հանգամանք չունին։ Աւելի գատ պէտք է յիշել որ գաղթակայաններու մէջ կեանքը բոլորովին անտանելի չէ։ Արդարեւ, կարգ մը կայաններու մէջ որոշ չափով հանգստաւէտութիւն կայ։ Հայեր կան որ կայանները ձգելու պատեհութիւնը ունին, կան ալ որ նախամեծար կը համարին մնալ անոնց մէջ, իրենց հայրենակիցներէն չբաժնուելու համար։ Բայց մենք ուրիշ աջակցութիւն ալ կ'ընենք անոնց. Օրինակ, բժշկական ձրի քննութեան կ'ենթարկուին, եւ ձրի հիւանդանոց կ'ընդունուին։ Նոյնպէս արհեստ կը սորվեցնենք անոնց եւ կ'աշխատինք կրկին դէպի հող դրկել այն հայերը, որոնք նախապէս երկրագործ եղած են։ Այս ձեւով ո՛չ միայն քաղաքներու խճողումը կը թեթեւցնենք, այլեւ կը դիւրացնենք ապրուստը այն հայերուն որոնց իրական կոչումն է հողագործութիւնը եւ որոնք երբեք չեն զգար քաղաքներու մէջ։

Մասնաւորապէս 1926ի վերջերը եւ ներկայ տարուան ընթացքին ծրագիրներ ուսումնասիրուած են երկրագործ հայերուն վիճակը բարելաւելու համար։ Այս մասին նկատի առնուած են մանաւանդ Լիբանանի շրջակայ հողամասերը։

Ահա՛ հաշուեկշիռը այն գործին, զոր Ֆրանսա ըրած է հանդէպ հայ գաղթականներուն։ Հոս շնորհակալութիւն կը յայտնեմ Անգլիոյ եւ Պելճիքայի պատուիրակներուն ըրած ազնիւ խօսքերուն համար, այդ գործին առթիւ։ Գիտենք սակայն, որ գործը չէ վերջացած տակաւին։ Ամէն թելադրութիւն հետաքրքրութեամբ պիտի քննուի, ու մասնաւորապէս պէտք չէ մոռցուի թէ՝ հայերուն ճանդէպ մեր պարտաւորութիւնն է ոչ թէ պարզապէս զանոնք տեղաւորել ուեւէ երկրի մէջ, այլ տեղաւորել իրենց սեփական ազգային օջախին մէջ: Շատ փափաքելի պիտի ըլլար, որ ամէն պետութիւն իր աջակցութիւնը բերէ այդ խնդրին լուծման համար, որպէսզի Թեթեւնայ Թշուառութիւնը ժողովուրդի մը, որ արդէն ա՛յնքան մեծ եւ անողոք տառապանքներ կրած է։

(Շար.)

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ՄԱՀԱՊԱՏԻԺ

Սաքքօ-Վանցէթթիի ելեկտրահարումը անգամ մը եւս կը յարուցանէ այն հարցը թէ բարձր ճնշում ունեցող ելեկտրական հոսանքին յառաջ բերած մահը իրակա՞ն է թէ երեւութական. որովհետեւ յաճախ յայտնի գիտուններ, ինչպէս տ'Արսոնվալ, Եէլինէք, պնդած եւ փորձերով հաստատած են թէ կարելի է ելեկտրականութեամբ մեռած կարծուող մէկը վերակենդանացնել, անոր վրայ ի գործ դնելով արուեստական շնչառութիւն եւ լեզուի չափական մարզանք մը։

Ծանօթ է թէ ելեկտրական բարձր ճնշում եւ ցած ճնշում (courant à haute tension et à basse tension) ունեցող հոսանքներու ազդեցութիւնը մարդկային օրկանիզմի վրայ իրարմէ տարբեր է. ճնշումի ցած հոսանք մը —ինչպէս ատենին, ընթացիկ հոսանքը—գրեթէ միշտ մահացու է երբ կ'անցնի մարմնի մը մէջէն որուն մորթը թրջած է եւ որ ուղղակի յարաբերութեան մէջ է գետնին հետ. որովհետեւ այդ թոյլ հոսանքը ուղղակի կ'ազդէ սրտին վրայ, զայն կ'ենթարկէ յանկարծական բուռն ցնցումի մը որուն հետեւանքը կ'ըլլայ սրտին անմիջական կասումը։

Մինչդեռ ուժգին ճնշում ունեցող հոսանքը առաւելապէս կը ցնցէ ողնուղեղը, կը կասեցնէ շնչառութիւնը եւ սակայն— անբացատրելի զարտուղութեամբ— սիրտը բազմաթիւ պարագաներու մէջ կը շարունակէ բաբախել, թէեւ շատ մեղմօրէն։ Այս է պատճառը որ արուեստական շնչառութիւնը կրնայ փրկարար դեր մը խաղալ։

Միացեալ Նահանգներու մէջ, ամերիկեան մահապատիժը կը կիրարկուի միանգամայն երկու տեսակ հոսանքով. դատապարտեալը կ'ենթարկուի յաջորդաբար ուժգին եւ տկար ճնշումներ ներկայացնող հոսանքներու. կարելի է ենթադրել թէ մահը անխուսափելի է։

Բայց անւանի դանիացի հրապարակագիր մը, համոզուած թէ նոյնիսկ այդ պայմաններուն մէջ անգամ մահը վերջնական չէ, առաջարկած է ինքզինքը ենթարկել գիտական փորձի մը։ Պատրաստակամութիւն յայտնած է բժիշկներու եւ լրագրողներու շրջանակի մէջ իր վրայ կրել ամերիկեան մահապատիժը, պայմանաւ որ անմիջապէս դինքը ենթարկեն համապատասխան դարմանումներու, արուեստական շնչառութեան եւ գիտուններու կողմէ թելադրուած բոլոր միջոցներուն։

Անկեղծ համոզումէ՞ մը թելադրուած է այս առաջարկը թէ լրագրական ցոյց մըն է. կարելի է ինչպէս կասկածիլ, որովհետեւ ոչ մէկ խիղճ չպիտի համաձայնէր յանձնուն գիտութեան կամ արդարութեան, խաղալ մարդու մը կեանքին հետ։

ՋԵՐՄՈՒԹԵԱՆ ՆՈՒԱԶԱԳՈՅՆ ԱՍՏԻՃԱՆՆԵՐԸ

Գիտութիւնը միշտ ձգտած է մեզի ծանօթ ջերմութեան ընթացիկ սահմաններէն դէպի վեր կամ դէպի վար նորանոր աստիճաններու հասնիլ, ուրիշ խօսքով ջերմութեան կամ պաղութեան ծայրագոյն եզրերուն հասնիլ եթէ կարելի է։

Տեղն է հոս ճշտելու որ պաղութիւն բառը՝ գիտական չէ, քանի որ բնութեան մէջ տաքութեան աւելի կամ պակաս քանակութիւններ, ջերմութեան աւելի կամ պակաս աստիճաններ կան, բայց ոչ պաղութիւն ըսուած քանակութիւն մը. ցուրտը զուտ մարդկային զգացական հասկացողութիւն մըն է, որով կը բացատրենք քիչ ջերմութիւն ունեցող իրերու հանդէպ մեր ունեցած մէկ տպաւորութիւնը. պարզ է ուրեմն որ ջերմաչափի զերօ աստիճանը ոչ թէ ջերմութեան բացակայութիւն կը նշանակէ, այլ կը ներկայացնէ սառոյցի ունեցած բարեխառնութեան աստիճանը. և այս կարելի է կրկնել զերոյէ վար եղող աստիճաններու համար։

Արդ, մինչդեռ գիտուններ յաջողած են մինչեւ հիմա ջերմութեան բարձրագոյն աստիճաններու հասնիլ եւ անցնիլ, հակառակ ուղղութեամբ եղած ջանքերը որոշ սահմանէ մը անդին կը հանդիպին բուռն դժուարութիւններու՝ օրինակ, մինչդեռ ելեկտրական կայծաղեղով մինչեւ 6000 աստիճաննոց ջերմութիւններ կարելի եղած է իրականացնել, զերօէն վար հազիւ 270 աստիճաննոց ցուրտ բարեխառնութիւններու կարելի է հասնիլ։

Երկու խօսքով բացատրենք թէ ինչպէ՞ս յառաջ կը բերուին բարեխառնութեան նուազագոյն աստիճանները, ծայրայեղ պաղը։

— Երբ մեր ճակատը շփենք ալքօլով կամ դիւրին ցնդող հեղուկով մը, զովութիւն մը կը զգանք. որովհետեւ այդ հեղուկը ցնդելու համար կը խլէ մեր մորթի ջերմութիւնը. արդ, նոյն այդ հեղուկը ինքնիրեն վիճակին թողուած, երբ սկսի շոգիանալ, իր իսկ ջերմութիւնը կը գործածէ, կը խլէ եւ աստիճանաբար կը պաղի։

Ծնդող հեղուկներու մէջէն ջերմութեան ամենացած աստիճաններ կարելի է ձեռք բերել հեղուկացեալ կազերով, մանաւանդ այն կազերով որոնք շատ մեծ դժուարութեամբ հեղուկ վիճակի կը վերածուին, ինչպէս թթուածինը, բորակածինը, օդը, եւ առաւելապէս ջրածինը և հէլիոմը. կազ մը որքան դժուարութեամբ հեղուկի վերածուի, նոյնքան դիւրութեամբ հակամէտ է ցնդելու, հետեւաբար եւ պաղելու։

Տեսականօրէն կարելի է հաշուել թէ զերոյէն վար մինչեւ քանի աստիճան ջերմութիւնը կը ցածնայ. ահա՛ թէ ինչպէս։

— Քանի որ փորձով հաստատուած է թէ կազի մը ամէն մէկ աստիճան պաղելուն իր ծաւալին մէկ 273րդ մասը կը պզտիկնայ, ուրեմն զերոյէն վար և եւ կազ մինչեւ 273 աստիճան եթէ կարելի ըլլայ պաղեցնել, անիկա պզտիկնալով պզտիկնալով վերիջ ի վերջոյ, նոյն այդ աստիճանին հասնելուն պէս, այլեւս ծաւալ չպիտի ունենայ. այսպիսի հաւանականութիւն մը բնական է անհեթեթ է, բայց ատիկա առիթ տուած է գիտուններուն մտածելու եւ ընդունելու թէ այդ աստիճանը (273) ցուրտին յետին սահմանն է, ուր այլեւս ջերմութիւն գոյութիւն չունի, եւ որուն կարելի է մօտիլ առանց հասնելու հաւանականութեան։

Այդ աստիճանը (—273) կոչուած է բացարձակ զէրօ, որ տիզերական պարապ միջոցին բարեխառնութեան աստիճանը կ'ենթադրուի ըլլալ։

Հոլանտա, Լէյտի «ցուրտի աշխատանոց»ին մէջ ձեռք բերուած է ամենանուազագոյն ջերմութեան աստիճանը մինչեւ ցարդ. հեղուկ հէլիոմը շոգիացնելով կարելի եղած է հասնիլ (—272) աստիճանին, որ բացարձակ զէրոյի ամենամօտ աստիճանն է եւ կը կազմէ գիտական մրցանիշ մը։

Ու դիտուած եւ փորձուած է որ այդ ծայրագոյն պաղութիւնը նիւթերու սովորական յատկութիւններու մէջ ուշագրաւ փոփոխութիւններ կը մտցնէ. օրինակ մետաղներու ելեկտրական դիմադրողութիւնը անդր զէրօ հեռագոյն այդ աստիճաններուն մէջ կը մեղմանայ եւ նոյն իսկ բոլորովին կ'անհետի. չափազանց պաղած մետաղները կը դառնան գերփոխանցող (supraconductible), ելեկտրական հոսանքի առջեւ։

Սովորական բարեխառնութեան մէջ փուփուրափայլ լեղող մարմինները —200 աստիճանի մէջ կը սկսին շողշողալ։

Զանազան նիւթերու տեսակարար ջերմութիւնը կը պակսի. այսինքն զանոնք մէկ աստիճան տաքցնելու համար աւելի քիչ ջերմութեան պէտք կ'ըլլայ։

Քիմիական հակազդեցութիւնները կը մեղմանան, նոյնիսկ կ'անհետին ցուրտ աստիճաններուն մէջ. պաղը կարծէք կը քնացնէ նիւթերու քիմիական յարակցութիւնները եւ փոխադարձ միտումները։ —125 աստիճանի մէջ ծծմբային թթուն այլեւս չի միանար սուտի հետ. —130 աստիճանի մէջ թթուները չեն կարմրցներ կապոյտ թուրնըսոլը։

Բայց զարմանալի չէ՞ տեսնել որ միքրոպները հեղուկ օդի պաղութեան ենթարկուելէ վերջ, երբեք իրենց կենսունակութիւնը չեն կորսնցներ եւ կը շարունակեն այնուհետեւ աճիլ եւ բազմանալ։

Նմանապէս գարիի, ցորենի հունտերը վեց ժամ հեղուկ ջրածնի —260 աստիճաննոց պաղութեան մատնուելէ վերջ անվթար կը պահեն իրենց ծլունդի կարողութիւնը։

Ջերմութեան աստիճաններուն ծայրագոյն փոփոխութիւնները, այսպէս վերիվայր կը շրջեն մեր ընթացիկ ըմբռնումներն ու ենթադրութիւնները։

ՓԱՅԼԱԿ ՍԱՆԱՍԱՐ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՏԱՐԵԶԱՓԸ

Ամերիկայի Գաղթային Յանձնաժողովի ընդհ. տնօրէն Հէրրի Պ. Հըլ Նիւ Եորքի մէջ յայտարարած է որ յաջորդ Քոնկրէսին պիտի ներկայացուի առաջարկ մը, գաղթային ներկայ սեղմումները մեղմացնելու համար։

Ներկայացուելիք առաջարկին մէջ կան հետեւեալ բարեփոխութիւնները.— Թոյլատրել օրինաւորապէս Ամերիկա եկող օտարականի մը կնոջ Ամերիկա մուտքը։ Ներկայ օրէնքը կ'արգիլէ ասիկա։

Փոխանակ 18 տարեկան զաւակներու, ինչպէս կը տրամադրէ ներկայ օրէնքը, արտօնել մինչեւ 21 տարեկան զաւակներու՝ միանալ իրենց Ամերիկա գտնուող ծնողներուն։

Արտօնել Ամերիկա գտնուող զաւակներուն իրենց հոգածութեան ենթակայ ծնողքը բերել իրենց մօտ։

Հըլ յայտարարած է որ գաղթային օրէնքին կարգ մը սեղմումները պատճառ եղած են դժբախտ բաժանումներու եւ դժուարութեանց։

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԻՒՆԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Փրավտայի համաձայն, (17 Սեպտ.) Օգոստոսի սկիզբը, Մոսկուայի մէջ կար 160,000 արձանագրուած գործազուրկ։ 65 հազարը անարհեստ, 57,000ը մտաւորական, 19,000ը չափահաս, 17,000ը արհեստաւոր բանուորներ։

Նոյն թերթը, որ այս թիւերը կ'առնէ Աշխատանքի Սակարանէն, կ'ըսէ թէ Աշխատանքի Սակարանին մէջ չափազանց դէշ գեղծումներ կը կատարուին։ Բանուորները հոն կ'երթան ոչ թէ գործ գտնելու, այլ կարգ մը ատենաթուղթեր փնտռելու։

ԹԱՏՐՈՆ

"ԱՆՆԱ ՔՐԻՍՏԻ"

Albert Լերի թատերա[...] գրեթէ լեցուած էր [...] չեր, ընտրուած հատ[...] մը, որ եկած էր փարիզ[...] մին վրայ՝ Ցիկին Օ'Նի[...] մէնեանի երրորդ եւ վեր[...] բեւումը ծափահարելու [...] Քրիստիի գերին մէջ։

Նեղ շրջանակի մը մէջ [...] մը անձի շուրջը թատ[...] հոգեբանական փոթորիկ [...] է նկատել, որ մեր դերա[...] տարօրինակ զանցառութիւն [...] գործեն հեղինակներու [...] չյիշելով յայտագրերու [...] խաղերէն է՝ զորս կը [...] գալ, որոշ կատարելութեա[...] հասած արուեստագէտներ [...] փորձաքար իրենց տաղանդ[...] իրրեւ tour de force.

Աննա Քրիստ՝ [...] պետ մը աղջիկը, հինգ [...] եղած ժամանակ յանձնուած [...] աւոր ազգականներու՝ [...] կը գործածեն իրբեւ [...] տարեկան եղած ժամանակ [...] նաւորուի ազգական երի[...] մը։ Հեղինակը ցանկալով [...] ցնցող դրուագներ եւ [...] տիպար մը, այդ անպատ[...] հետեւանքները կը խոր[...] առաքինացնելով ու [...] կու տարի հանրատան մը [...]

Երկու տարի յետոյ, [...] զզուած այդ կեանքէն [...] աւելի շուտ զզուելի [...] կը վերադառնայ դինք[...] րը մօտ որ իր հեա[...] համար գործի գանձեր [...] որուն գանկութիւնն է [...] մարգերէն հեռու պահել [...] ջիկը, կարծելով անոր [...] ու հոգեկան երջանկութի[...] հովել հողի [...] քով, ագարակի մը մէջ։

Աննա կը վերադառնա[...] րուած, պահպանուած [...] բայց հոգեպէս մաքուր։

Դաւաճանութիւն մը [...] նաւին վրայ դէմ [...] նաւաբեկեալ մը — [...] Մեթ-Պէրկը, որ զայ[...] նաւյուածքով կը կարէ[...] նաւապետին հոմանիշին [...] լած ըլլալը նկատել [...] կ'երազէ եւ կ'առաջարկէ [...] նանալ։

Աննայի հայրը [...] տափէրսէնը ծովի [...] սիրեր։ Ան մինչեւ [...] հակառակի այդ ամուսն[...] մինչեւ այն պահը, երբ [...] Երկու հակընդդէմ [...] ներու ճնշումին տակ [...] գած, երեւան կը հանէ [...] տաւոր կեանքը։ Հայրը [...] հար, համարելով ինքզինք [...] զապարտ, կ'ուզէ երթալ [...] ծովերու վրայ ճամբորդ[...] նաւ մը։ Մեթ-Պէրկ [...] յայտնութենէն, մեծնալ [...] գափարը ունի. բայց [...] առաջ, վերջին անգամ մը [...] տեսնել Աննան, ախոյեան [...] շատ զանկէն տակ [...] բեւս ողբերգական վախճան [...] Աննա նոյնպէս մտադր[...] բաղդատալ իր նախկին [...] սիրոյ կեղծիքը [...] դեռ իր առաջին սէրը [...] նոր Մեթ-Պէրկի համար։

Աննայի եւ Մեթ-Պէրկ[...] դիպած մը այն վախճանը [...] նար, ինչ որ հանդիսատեսը [...] սպասէ տրամաբանական [...] ցութեան օրէնքով։ Ան[...] եւ ընդդիմադիր [...] հարուածէն կայծակ [...] թեր եւ շանթահարէր [...] կը։ Հեղինակը կը [...] ջիղերուն ան կը [...] դերկ մը, որ Աննայի [...] մոռնայ իր դժուարին [...] կանուած համբոյրներ[...] տակը։ Ան բան մը [...]

ժով, — գոչէ Աննա մինչեւ որ սիրած ըլլար իր անթիւ հարներէն մէկը...: Աննա չէ ած ան կ՚երգէր ծովու անմանութեան աւիշը հանդիրապէս մեսոպոտէրի երջանիկ հանապատ պիտի մեկնի, պիտի վերադառնայ իր կազմելու, որուն մէջ ծեքրիստափէրոսէն իր անկիւնը ունենայ, հաշտուած ծովի որդուն հետ, որ պիտի կրնայ իր ան երջանկացնել, ինչ որ չէին ընել հողի մարդերը:

նոր փարագոյրը կ՚իջնէ համ մը վրայ, փոխանակ դան հարուածի մը:

չեղինակը, մեկնելով շատ սոպատմուածք մը՝ որ կրնայ ոլը ու եւ է մօտքուր աղջկան, է խմծել զայն, կարենալ համար հոգեկան փոներու ճնշող մթնոլորտ՝ ուր կը շնչենք, եւ ուր փորձորոփի մը —laboratoireի մէջ ստեղծուած մթնոլորտի պաշտպանութիւնը կ՚ունենանք, քանդի մը հորիզոնին վրայ կուած ամպերէն պայթած փոթանը, որուն անխուսափելի, մարտական . հետեւանքը ըլլար շանթին անկումը:

ցինն Արմէնեան կրցաւ, սաուն, շնորհիւ իր երկարատեւ մասնաւորութեան եւ ճկուն սաունքին այդ կեղծ հոգեբանութեան սայ ճշմարտանմանութեան դրոշմը, յուզելով ներկաները իր հոգեկան գալարումներն ուսումնասիրուած եւ սատիներուած արտայայտութիւններով:

Այդ խաղը անկասկած ընտրուած էր ցինքով բեմական կարողութեան իբրեւ ատրիճանաչափ, եւ ան կրցաւ հասնիլ սրահը ցնորելու գնահատելի ատրիանին:

Գ. Խրամեան Մետ-Պէրկի ներգերը տարաւ գեղեցիկ յաջողութեամբ եւ ներդաշնակ ելեւէջներով խաղին անկեղծութիւնը, բնականութիւնը առանց հռետորութեան, ուշադրաւ եղան մանաւանդ խզումի ցնցող տեսարանին մէջ:

Գ. Նշանեան ծերուկ հօր նկարագիրը տուաւ նշանակելի յաջողութեամբ եւ բաւական ներմուած շրջագծերով: Իսկ երր դերակատարներուն մէջ ալ նշանելի էին «Երբեմն» աւելի կամ նուազ թատերական ոճ եւ ձեւեր, որկ եղածէն աւելի շեշտուած արտայայտութիւններ, որոնք ղեկավարութիւն գործելու ձեռահասութեամբ կատարուած, մինչ իր վրիպին նպատակակէտէն, ստեղծելով կեղծ զգայնութիւններ:

ՀՐ. ԱԼԷԱՆԱՔ

ԾԻԾԱՂ

ՀԻՒԱՆԴՆ ՈՒ ԱՌՈՂՋԸ

Երեւան, զինուորական յանձնախումբը զինուորցուներ կը զատէ: Բժիշկը, կը հարցնէ Նորակոչին.

— Կարապետեան, ի՞նչ հիւանդութիւն ունիս:

— Ընկե՛ր բժիշկ, կուրծքս տկար է:

— Կո՞ւրծքդ: Պարապ խօսք. ընկ. Ճերեցինսքին ամբողջ կեանքին կուրծքի հիւանդութիւն ունէր, բայց օրական 18 ժամ կ՚աշխատէր: Արձանագրե՛լ զինուոր:

— Մարկոսեա՛ն, ի՞նչ տկարութիւն ունիս,

— Ընկե՛ր բժիշկ, աչքի տկարութիւն ունիմ:

— Աչքի տկարութիւ՞ն: Ընկ. Թրոցքին ալ աչքի տկարութիւն ունի, բայց կը տեսնե՞ս, ինչպէս կ՚աշխատի, լա՛ւ ես. արձանագրեցէք:

— Դո՞ւն Պետրոսեան, դարձաւ բժիշկը Աշտարակցիի մը, դո՞ւն ինչ հիւանդութիւն ունիս:

— Ո՛չ, բժիշկ, ես հիւանդ չեմ. Միեւնոյնն է, եթէ ըսեմ որ խելագար եմ, պիտի պատասխանես թէ՝ «Ընկեր Լէնինը իր ամբողջ կեանքի ընթացքին հիւանդ էր, բայց տեսա՞ր, ինչպէս կառավարեց Ռուսիան»: Ո՛չ, ես առողջ եմ. արձանագրեցէ՛ք զիս:

Ա.

ԿԵԱՆՔԸ ԹԱՒՐԻԶԻ ՄԷՋ

(Սեփական Թղթակցութիւն)

ԹԱՒՐԻԶ, 24 Սեպտ.

Այս տարի սովորականէն ուշ վերաբացուեցան Թաւրիզի ազգային եւ օտար դպրոցները, որոնք կրթական նախարարութեան հրահանգին համաձայն, պիտի առնւեցնեն պարսից լեզուի դասերը:

*** Սեպտեմբեր 20ին, Երեքշաբթի գիշերը կատարուեցաւ Թաւրիզի Պարսից Պետական Թատրոնի պաշտօնական բացումը, Րիզա Շահնշահ Փահլեվիի հովանաւորութեամբ: Առաջնակարգ ժամին Թատրոն հասաւ Շահը, որ հագած էր քաղաքացիական հագուստ, Ռուսերուն ձգած պատմական «ապա»ն: Օտար հիւպատոսներ, հայ եւ պարսիկ վաճառականներ եւ խուռներամ հասարակութիւն ներկայ էր Թատրոնի բացման: Պարսկերէն ճառէ մը յետոյ, Ամիրլաշքեար Աճմէտխանը կտրեց բեմի վարագոյրին ժապաւէնը եւ բացաւ Պարսկաստանը խորհրդանշող կենդանի պատկերէ մը յետոյ, քառաձայն խումբը երգեց պարսկերէն երգ մը եւ ապա պարսիկ դերասանները, ղեկավարութեամբ Պէօյիւք խան Նախիջեւանիի խաղացին Մոլիէրի «Ակամայ բժիշկ»ը, պարսկերէն:

Ցոգուտ Թատրոնի տեղի ունեցան վիճակախաղ, ծաղիկներու վաճառում եւ յլն. որոնց օժանդակեցին նաեւ Հայերը:

*** Շահը այցելութեան գնաց Ատրպատականի գաւառները — Սալմաստ, Ուրմիա, Խոյ, Մարաղա եւ այլուր: Սալմաստի հայութիւնը մեծ շուքով եւ հանդիսաւորութեամբ դիմաւորած է Շահնշահը մատուցանելով պարսկերէն ուղերձ մը:

Սալմաստի հայութեան ցոյց տուած ջերմ ընդունելութենէն, Շահնշահը շատ գոհ մնացեր է եւ ուրախ տպաւորութեամբ մեկնած է:

Մասիս

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ԽՈՒՄԲԻՆ ՅԱՂԹՈՒԹԻՒՆԸ ՇԷՐՊՈՒՐԿԻ ՄԷՋ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի Ֆութպոլի Ա. խումբը կարեւոր յաղթանակ մը տարաւ «Սթէլլա տը Շէրպուրկ»ի Ա. խումբին դէմ 0—3 նշանակէտով:

Հ. Մ. Հ. Մ.ի խումբը շաբաթ երեկոյ ժամը 4ի շոգեկառքով Շէրպուրկ հասաւ գիշերուան ժամը 11ին եւ դիմաւորուեցաւ ֆրանսական միութեան ներկայացուցիչներուն կողմէ, որոնք առաջնորդեցին մեր խումբը՝ Շէրպուրի ամէնէն նշանաւոր պանդոկը: Տեղացի Հայերը թիւով 15-20 նախապէս իմացած ըլլալով մեր խումբին ժամանումը, կիրակի առաւօտ ներկայացան մեզ եւ մեծ ուրախութեամբ առաջարկեցին մեր խումբին պտոյտներ կատարելու քաղաքին կարեւոր տեղերը: Կէսօրուան ճաշասեղանէն վերջ Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբը մասնաւոր ինքնաշարժով առաջնորդուեցաւ դաշտ ուր տեղ բռնած էին 3000է աւելի հանդիսատեսներ: Ժամը 2.15ին հայ խումբը դաշտ ելաւ խանդավառ ծափերու մէջ: Ա. կիսախաղին մերինները անմիջապէս յարձակողականի անցնելով, սկսան նեղել անոնց բերդը, որմէ վերջ Ֆրանսացիները կարեւոր յարձակումներ ըրին առանց արդիւնքի: Այսպէս Ա. կիսախաղին գնդակը երկուստեք տարուբերուելէ վերջ, Գալոյր նուրբ հարուածով մը նշանակեց Ա. նշանակէտը: Ասոր ի պատասխան Ֆրանսացիները բուռն ջանքերով ուզեցին արդիւնքը հաւասարեցնել, զօրաւոր հարուածով մը՝ բայց մեր բերդապահին ձեռքերը արգելք եղան: Ա. կիսախաղը վերջացաւ 0ի դէմ 1:

Բ. կիսախաղին Ֆրանսացիները բուռն եւ արագ խաղարկութիւն մը ի գործ դրին: Անոնք իրենց կարելին կ՚ընէին հաւասարեցնելու արդիւնքը: Մերինները արտակարգ արագութեամբ մը գնդակը մօտեցուցին անոնց բերդին եւ ցածատ գլխու կոկիկ դարձուածքով մը ապահովեց Բ. նշանակէտը բուռն ծափեր խլելով համդիսականներէն: Մերինները խանդավառուած այս արդիւնքէն, աւելի եռանդով սկսան, շարունակել խաղը: Երկուստեք արագ խաղարկութիւն մը տեղի ունեցաւ. Ֆրանսացիները մեծ ջանքերով կ՚ուզէին նեղել մեր բերդը, բայց մեր պաշտպանողական գծին կորովի ջանքերուն շնորհիւ անպարտ մնաց մեր բերդը: Խաղի վերջաւորութեան 12 վայրկեան մնացած, մեր յառաջապահները արագ վայրէջքով մը մօտեցան անոնց բերդին եւ Ս. Կարապետեան զօրաւոր հարուածով մը նշանակեց Գ. նշանակէտը: Ասկէ վերջ Ֆրանսացիք քանի մը կարեւոր յարձակումներ եւս փորձեցին, բայց անյաջող: Մեր ամուր պաշտպանողականը իր դերին մէջ էր: Խաղը վերջացաւ մերիններուն յաղթութեամբը 0-ի դէմ 3 նշանակէտով:

Այս խաղին մերինները կրցան եռանդուն խաղարկութիւն մը ցոյց տալ: Կրցան նաեւ օգտուիլ հակառակորդին տկար կողմերէն եւ մրցման ամբողջ տեւողութեան ընթացքին, արագ խաղարկութեամբ վառ պահեցին իրենց եռանդը, որը ապահովեց յաղթանակը: Խումբին պաշտպանողական գիծը լաւագոյն խաղարկութիւն մը ունեցաւ: Շատ մը վտանգաւոր յարձակումներ յաջողեցան իրենց փորձառու միջոցներով ազատել: Գալով յառաջապահներուն՝ թէեւ չկրցան փասերու դրութիւնը պէտք եղածին պէս գործադրել, բայց յաջողեցան արագ յարձակումներով եւ զօրաւոր հարուածներով նեղը դնել անոնց բերդը:

Մրցումէն վերջ Շէրպուրկի ափ մը Հայերը մեծապէս խանդավառուած, գեղեցիկ ծաղկեփունջ մը նուիրեցին խումբին, եւ գնահատութիւններ յայտնեցին մեր կատարած յառաջդիմութեան համար:

Խումբը կիրակի ժամը 5ին մեկնեցաւ եւ Փարիզ հասաւ կէս գիշերին:

Գ. Գասպարեան

«ԱՐՄԷՆԻԱ» ՊԱՐՏՈՒԱԾ

Կիրակի օր «Արմէնիա»ի Ա. խումբը կարեւոր մրցում մը կատարեց Փարիզի անգլիական Standard A. C.ի Ա. խումբին դէմ, հակառակորդի դաշտին վրայ, Մէօտոնի մէջ:

Խաղի առաջին վայրկեաններուն, Անգլիացիները իրենց մեթոտիկ փասերով յառաջացան դէպի հայ բերդը. անոնց խաղը շատ գերադանց էր Հայերէն, բոլոր փասերը կը հասնէին իրենց նպատակին: Խաղի 20րդ վայրկեանին Գրնըրն զօրաւոր հարուածով մը ըրաւ առաջին նշանակէտը:

Հայերը, չյուսահատեցան եւ իրենց կարգին յարձակումներ գործեցին, բայց անգլիական պաշտպանողականը ոչինչ կը ձգէր անցնիլ: Վայրէջքի մը հետեւանքով Անգլիացիներու կեդրոնի յառաջապահը՝ Փիշան նշանակեց երկրորդը՝ հայ բերդապահին եւ յետսապահին իրար չհասկնալուն պատճառաւ:

Անկէ վերջ Հայերը սեղմեցին հակառակորդը առանց արդիւնքի: Բ. կիսախաղին Հայերը նեղը դրին հակառակորդի պաշտպանողականը, բայց անհասկացողութեան եւ շփթերու պակասին պատճառաւ պարտուեցան, եւ խաղը վերջացաւ այս արդիւնքին վրայ:

Հայ խումբին պարտութեան մէջ որոշ յանցանք ունի յառաջապահներու գիծը, ուրկէ կը պակսէին երկու խաղացողներ: պաշտպանողականը ըրաւ իր կարելին:

Անգլիական խումբը իր մէջ կը պարունակէ բազմաթիւ միջազգայնականներ, ինչպէս Գրըներն, Փիշան, Ֆօլրօթըր Հէթըրինկթըն եւլն.:

Անոնք բոլորն ալ Ֆութպոլի ուսուցիչներ եղան հայ խումբի խաղացողներուն համար, որոնք անտարակոյս շատ բան սորվեցան անոնցմէ:

Գ. Կ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՀՌԵԼԻ ԱՐԿԱԾ — Ինքնաշարժի վաճառական մը, Քուանիէ, կիրակի գիշեր, ինքնաշարժով Ժընըվիլիէ կ՚երթար: Կառքին մէջ նստած էին իր տիկինը, տղան՝ Ժօրժ, Ցեր եւ Ցիկին Շարփանթիէ եւ երկու տղաքը: Երբ Էփինէի կամուրջին վրայ հասաւ, գիմացէն սուրալով հասաւ ուրիշ ինքնաշարժ մը: Երկու կառքերը իրենց լոյսի գետերը վառած էին, այնքան որ Քուանեէի աչքերը շլացան: Զարնուեցան իրարու շափազանց ուժգին, եւ կամուրջին բազրիքն իսկ խորտակուեցաւ եւ կառքը թաւալգլոր ինկաւ Սէն գետին մէջ: Բարեբախտաբար, անկումին պահուն, կառք նստողները ցնցուեցան եւ դուրս ինկան: Քուանիէ եւ տղան լողալով դուրս ելան գետէն: Իսկ Ցիկին Քուանիէ եւ Ցիկին Շարփանթիէ, քշուեցան ջուրին ալիքներէն եւ քիչ վերջը նաւավարները յաջողեցան բռնել ու դուրս հանել: Երեք տարեկան տղեկ մըն ալ կարելի եղաւ ազատել: Սակայն Շարփանթիէ եւ աղջիկը, որոնք կը կարծուի թէ կառքին մէջ մնացած էին, կորսուեցան: Սուզակները ամբողջ գիշերը աշխատեցան, բայց չգտան դիակները:

ԱՊԱՍԽԱՆ ՑՂԱՆ — Մանթի մէջ Լուծօն, ապասերած տղայ մը, իր անտանելի վարքին պատճառով, տունէն վտարուած էր: Լուծօն գնաց զինուոր ըլլալու: Երբ վերադարձաւ, հայրը մեռած էր: Մայրը եւ քոյրը իրենց աշխատանքով կ՚ապրէին: Մայրը խղճաց տղուն վրայ, եւ կարծելով թէ այլեւս խելքը գլուխը եկած է, հրաւիրեց տուն: Շաբաթ մը վերջ Լուծօն ուզեց իր քոյրը պղծել: Մայրը ինքնիրմէ ելած, յարձակեցաւ տղուն վրայ, ապտակեց, ծեծեց եւ դուռնէն դուրս ըրաւ: Լուծօն սպառնալով հեռացաւ:

Ցաջորդ օրը, չափազանց գինովցած, փողոցին մէջ գնաց մօրը առջեւ, երբ ան կ՚անցնէր աղջկան հետ, վայրագօրէն կրակեց մօրը վրայ եւ գետին ձգեց զայն:

Ցետոյ զէնքը դարձուց իր քունքին եւ անկենդան փռուեցաւ քարերուն վրայ:

ԳԻՒՂԻ ՄԸ ՀՐԴԵՀԸ — Պիրենոսի մօտ խաղաղ գիւղ մը, որ կը թառի լերան մը լանջքին, անցեալ գիշեր խոր քունի մէջ էր դեռ, երբ յանկարծ շուներու կաղկանձիւնը սարսափով արթնցուց գիւղացիները:

Ցուները, որոնք քոյրերու նման իրար գրկած ու պար բռնած էին լերան կուրծքին վրայ, շինուած էին փայտէ, եւ ծածկուած՝ ցորենի խոզաններով: Ուժգին հով մը կար: Եւ հրդեհը որ ծագած էր տունէ մը, էժտէհարի նման կը լափէր խրճիթները: Անասունները, հրդեհին լոյսէն շլացած, ախոռներէն դուրս չէին ելլեր եւ կը նետուէին բոցերուն մէջ: Այնպէս որ ոչ մէկ կենդանի ազատեցաւ: Արդէն հրդեհը կատաղի արագութեամբ տարածուած էր եւ կայծերէն կը բռնկէին հեռաւոր տուները: Շուտով մոխիր դարձաւ ամբողջ գիւղը: Միայն 15 տուն կը մնայ կանգուն: Վնասը կը հասնի միլիոններու: Ոչինչ ազատուած է բոցերէն: Նոյնիսկ երկու գիւղացի այրած են կրակին մէջ, մէկը երբ կը փորձէր հրդեհը մարել եւ միւսը՝ քունի մէջ:

ԷՐԻԿ ԿՆԻԿ — Ցեր եւ Ցիկին Քատէ այլեւս չէին սիրեր զիրար: Ձանձրացած էին: Եւ սակայն չէին կրնար ամուսնալուծում ստանալ: Ու ամէն օր փոթորիկ կ՚ելլէր իրենց տան մէջ:

Վերջապէս որոշեցին հաշտուիլ: Եւ գացին երեցին: Սակայն երեցն ալ չյաջողեցաւ հաշտեցնել: Ու տուն դարձան աւելի առելավառ: Վէճը այնքան շարունակուեցաւ, որ կինը ինչ որ գտաւ սենեակին մէջ, նետեց երկանը գլխուն: Էրիկն ալ հանեց ատրճանակը եւ կրակեց կինը, ծանր վիրաւոր, գնաց հիւանդանոց, էրիկը՝ բանտ:

ԹԱՀՐԱ ՊԷՅ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

«Կոչնակ» կը գրէ թէ Ֆաքիր (Թահրա պէյ Դրիգոր Գալֆաեան) Սեպտեմբերի կէսուն Փարիզէն հասած է Ամերիկա եւ փորձեր պիտի կատարէ Ամերիկայի հայաշատ քաղաքներուն մէջ: Ֆաքիրը մէկ տարի պիտի մնայ Ամերիկա, պայմանաւորուած ըլլալով Լօըզ Թատերական յայտնի ընկերութեան հետ:

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (86)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՔԱՐԼՍՕՖԻ ԱՊՇԵՑՈՒՑԻՉ ՑԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Քանի մը բառ փոխանակեց իր խօսակցին հետ, յետոյ օձախին մօտենալով, կրունկի հարուածով մը ցրուեց մխացող կոճղերը: Ծռեցաւ, իր գանակին օգնութեամբ կրակարանին յատակէն քար մը քակեց, եւ այս ձեւով կազմուած խոռոչին մէջ մխրճեց իր ձեռքը:

Այն ատեն տեսանք որ, օջախին յատակը սկսաւ տեղափոխուիլ եւ անոր տեղ երեւցաւ բացուածք մը:

— Մարդ ինքզինքը Շլուսէլպուրկի մէջ կը կարծէ, ըսաւ Քարլսօֆ, ուրախութեամբ:

— Իրաք. պատասխանեցի, ճիշտ այնտեղի դրութիւնն է:

— Ա՛հ, գիտէք, մեր ճարտարագէտները եւ ճարտարապետները, երբե՛ք իրենց հնարիմացութեամբ չեն փայլած: Ցաճախ զիրար կը կրկնեն: Այս է պատճառը որ երկու տեղերը իրարու կը նմանին: Բայց նմանութիւնը հոգ կանգ կ՚առնէ: Պիտի տեսնէք թէ՛ մենք հոս աւելի լաւ եւ հանգստաւէտ պայմաններու մէջ հաստատուած ենք, քան թէ Շլուսէլպուրկի պարոնները:

Եւ մինչդեռ, իրարու ետեւէ, ստորերկրեայ նրբանցքին մէջ կը մտնէինք, ինծի կը շարունակէր.

— Հոն ուր այս միջոցին կը գտնուինք, առեղծն ամբոց մը կար, որ իմ ընտանիքիս կը պատկանէր. անոր պաշտօնն էր Քրէմլինի թատերախումբ քննել, պաշտպանել փեթրոկրատի . յառաջխաղացումները: Մեր նախնիքը, այս դղեակին տակը փորած էին գետնուղիներ, որոնք, պաշարման մը պահուն, կը ծառայէին պարենաւորելու պահակազօրքը եւ դժբախտութեան պահուն ալ, դիւրացնելու փախուստը:

«Արդ, եթէ դղեակը անհետացաւ, գետնափորները մնացին սակայն:

«Աւանդը մէկը, այն ուր կը գտնուինք, կը սկսի այս խուցէն եւ կը հասնի դղեակին հին Զինուոր հրապարակը որ կը գտնուի երեք քիլոմեթր անդին...

«Բայց, աւելի լաւը կայ: Այդ Զինուոր հրապարակէն կը սկսին նոր գետնուղիներ, որոնցմէ մէկը կը յանգի Քրէմլինի զինուորական կառավարիչին դղեակի մառաններ, ինչ որ մեզ կ՚ապահովէ ծովու ճամբան:

«Բայց ճշմարիտը այն է որ, այս գետնուղին մարդու ձեռքով չէ փորուած, այլ կազմուած է բնական ճեղքով մը, զոր յետոյ յարդարած են:

«Բայց պէտք եղած է որ միւս գետնուղիները ժայռին մէջ փորեն: Այս աշխատանքը, 1553էն ի վեր, գաղտնօրէն կատարուած է Թիապարտ սերունդներու կողմէ:

— 1553է՞ն ի վեր, պոռացի սարսափած:

— Այո՛, անշուշտ, քանի որ Սարսափելին Իվանի հրամանին վրայ է որ իմ պապերէս մէկը, Գրիգոր Ի. սկսաւ այս աշխատանքին:

— Եւ ե՞րբ վերջացաւ:

Քարլսօֆ ակնարկ մը նետեց վրաս, յետոյ, պաղ կերպով պատասխանեց.

— Բայց, չեմ կարծեր որ նորին վեհափառութիւն Ցարը հրամայած ըլլայ ընդմիջել:

Ասոր վրայ, ապշած՝ կանգ առի:

— Անշուշտ, ըսել չէք ուզեր թէ այս պահուս, դեռ կը շարունակեն աշխատիլ գետնուղիներուն մէջ:

— Ինչո՞ւ չպիտի աշխատէին եղեր:

— Բայց... պատերա՞զմը...յեղափոխութի՞նը..

— Ո՛չ պատերազմը, ոչ ալ յեղափոխութիւնը այս գործին մէջ դեր չունին: Ցար մը միայն կրնայ ուրիշ Ցարի մը հրամանը ետ առնել, գոնէ այս կալուածին վրայ, որ ինծի կը պատկանի:

Զարմացած՝ զինքը կը դիտէի:

— Կրնայ ըլլալ որ ուրիշ տեղ, շատեր զրժեն իրենց երդումը, յարմարին մեր հակառակորդներուն եւ հպատակին անոնց պահանջներուն, ես բնաւ չպիտի կրնայի համակերպիլ. իմ տանս նշանաբանն է,— «Միշտ հաւատարիմ»,— այնպէս որ, քանի ես կենդանի եմ, բան չպիտի փոխուի հոս, Սարսափելին Իվան Ցարի 1553 թուի. 4 Թուակիր հրովարտակէն:

Մտաւոր արագ հաշիւ մը ըրի:

— Այսպէս, ըսի, 1368 տարի է որ այս աշխատանքը չէ ընդհատուած:

— Ո՛չ մէկ րոպէ:

— Բայց, տեսնենք, աշխատաւորը ուրկէ՞ կը գտնէք:

— Միշտ Թիապարտներ կը գործածուին այդ աշխատանքին մէջ.

— Կը հասկնամ բայց վերջապէս, Թիապարտները յաւիտենական չեն: Օր մը պիտի գայ որ, այլ եւս ցարական դատարաններու կողմէ դատապարտեալ չպիտի գտնուի: Ի՞նչ պիտի ընէիք այն ատեն, անոնց տեղը լեցնելու համար: Չեմ կարծեր որ երթաք ճերմակներին դիմէք, ձեր պակասը լեցնել տալու համար:

— Այդ ո՞վ ըսաւ որ ճերմակներին դիմելու պէտք պիտի ունենամ պակասներս լրացնելու համար:

— Սակայն...

— Ձեզի ո՞վ ըսաւ թէ Ցարին դատարանները չեն գործեր:

Շար.)

Թարգմ՝. Մ. ՆՐԻՑԱՆՑ

մը տեղի ունեցաւ ի պատիւ մեծ հլէտսթընի զաւակը լորտ հլէտսթընի, որ ներկայիս Սոֆիա կը գտնուի իր կնոջ հետ։ Աւելի քան 15.000 հոգի, որոնց մէջ բազմաթիւ սպաներ պաշտօնական համազգեստով, թափօր կազմած՝ մէկուկէս ժամ տողանցք կատարեցին հլէտսթընի իջած պանդոկին առջեւ։ Թափօրին առջեւէն կ՚երթային 1878ի ռուսեւթուրք պատերազմին վեթերանները, ետեւէն պահեստի սպաները, ուսանողներ եւ մակեդոնական բոլոր կազմակերպութեանց անդամները։ Այս վերջինները իրենց խումբին առջեւէն կը տանէին Մակեդոնական կոմիտէի հազուեցեալ պետ Թոտոր Ալեքսանդրոֆի մեծադիր նկարները եւ կ՚երգէին մակեդոնական երգեր։ Ամբողջ տողանցքի ընթացքին «կեցցէ՛ հլէտսթըն» աղաղակներ կը լսուէին (ծանօթ ջայասէրը 1876ի Թրքական ջարդերէն յետոյ միջամտած էր ի նպաստ Պուլկարիոյ։

Լորտ հլէտսթըն եւ կինը պանդոկի պատշգամին առջեւ երեւցան եւ Լորտը անգլիերէն ճառ մը խօսեցաւ, ըսելով որ 22 տարիէ ի վեր համակրանքով կը հետեւի Պուլկարիոյ ազատագրական պայքարին։ Ճառը պուլկարերէնի թարգմանուելով, ջերմօրէն ծափահարուեցաւ։ Շատ մը կիներ կուլային։

Թափօրէն վերջ, Պաթաքէն, Թրակիայէն եւ Ցարիպրոտէն պատուիրակութիւններ Տիկին հլէտսթընի ներկայացուցին Պուլկար յեղափոխութեան շրջանի հագուստ մը։ Պատուիրակները Լորտ եւ Տիկին հլէտսթընի ձեռքերը համբուրեցին։

Խռովութիւններ Պարսկաստանի մէջ

Թեհրանէն կը հեռագրեն Հոկտեմբեր 10 թուականով.—

Զինուորագրութեան առթիւ դարձեալ խռովութիւններ ծագեցան այստեղ։ Բոլոր պազարներն ու խանութները փակուեցան։ Ոստիկանութիւնը շարժման մէջ դրուեցաւ եւ կը կարծուի թէ արդէն կացութեան տէր դարձած է։

Լուրջ խռովութիւններ ծագեցան նաեւ Սպահանի մէջ, ուր քանի մը մարդիկ սպաննուեցան եւ վիրաւորուեցան։

Ռաքովսքիի պարագան

Հակառակ տեղական թերթերու հաղորդած լուրերուն, Մոսկուայէն հեռագիրներ կ՚ըսեն թէ գործավարներու խորհուրդը Հոկտեմբեր 14ին միայն պիտի գումարուի՝ նկատողութեան առնելու համար ֆրանս. կառավարութեան ծանուցագիրը՝ Ռաքովսքիի ետ կանչուելու մասին։ Հետեւաբար այս թուականէն առաջ կարելի չէ ո եւ է որոշում տալ։ Կիսապաշտօն շրջանակներու մէջ կ՚ըսեն թէ նոյնիսկ ֆրանս. կառավարութեան փափաքին զոհացում տրուելու պարագային, Ռաքովսքիի տեղ ուրիշ դեսպան չպիտի նշանակուի։

Թեկնածուներէն ոմանք «անընդունելի» կը նկատուին, ուրիշներ նմանապէս ստորագրած են ծանօթ բանաձեւը։ Մէկ խօսքով, Մոսկուա կը կարծէ որ եթէ Ռաքովսքի անընդունելի է, միւս բոլոր դեսպանութեան թեկնածուներն ալ անընդունելիներ են։

Հեղինակաւոր աղբիւրէ կ՚ըսեն թէ գուցէ հաւանական թեկնածուներ պիտի նկատուէին Դաւթեան և Փիաթաքով։ Առաջինը, որ դեսպանատան քաղաքական գործերու խորհրդականն էր, Թէհրանի դեսպան նշանակուեցաւ եւ իրեն տեղ ուրիշը չղրկուեցաւ։ Երկրորդը, որ առեւտրական պատուիրակութեան պետն է, Ռաքովսքիի հետ ստորագրած է նոյն բանաձեւին տակ։ Հետեւաբար ներկայիս Փարիզի դեսպանատան մէջ չկայ ո եւ է ձեռնհաս անձ, որ գործակատարի պաշտօնը կարենայ վարել։

Իբրեւ թեկնածու կը յիշուին նաեւ Քարախան եւ Իոֆֆէ, սակայն ասոնք ալ անընդունելի կը նկատուին՝ Չինաստանի մէջ իրենց գործունէութեան մասին։

Գնդակահարումներ Ադրբէջանի մէջ

«Էէնի Կավկասիա» իր Հոկտ. 1ի թիւին մէջ կը գրէ թէ վերջերս Ադրբէջանի մէջ գնդակահարուած են չորս հայրենասէրներ.—Տոքթ.Հասանզատէ Տատաշ, Միր Պաքըր Սէյիտ Րիզա, Ախունտզատէ Ճէվատ (զինուորական վարժարանի տնօրէն) եւ Քազաքցի Իպրահիմօֆ (սպայ)։

Ձերբակալուած են բազմաթիւ սպաներ։ Ուրիշ յիսուն սպաներ Սոլովքի աքսորուած են։

Միջերկրականի նաւաքաժինը

Առջի օր Թուլոնէն ճամբայ ելաւ Միջերկրականի առաջին նաւաբաժինը, որ պտոյտ մը պիտի կատարէ Թունուզի եզերքը։ Նոյնպէս ռազմափորձեր պիտի կատարուին Իէրի կղզիներուն մօտ։ Հակառակ վերջին շաբաթներու գրգռութեանց, նաւազներուն մէջ ո եւ է խլրտում չծագեցաւ։

Ազգայնականները կը պարտուին

Չինաստանի ազգայնականները վերջին օրերս կարեւոր յաղթանակներ տանելով մօտեցած էին Փեքինի, որ վտանգի տակ կը գտնուէր։ Չանկ-Ցօ-Լինի բանակը առջի օր կարեւոր յարձակողական մը ձեռնարկեց Ուանկ-Ցուի արեւելեան եւ արեւմտեան կողմը, Փեքին-Հանքէու գիծին վրայ եւ յաջողեցաւ ճեղքել ազգայնականներու ճակատը, ծանր կորուստներու ենթարկելով զայն։ Շան-Սիի բանակին չորս զօրագունդերը պաշարուելով գերի բռնուեցան։ Ազգայնականներու բանակը կը նահանջէ Շէնկ-Թինկ-Ցուի ուղղութեամբ։

Տուրք չվճարողներուն

Թաղապետական խորհրդական Ռոպէր Պօս Սէնի՝ նահանգապետին դիմելով խնդրած էր, որ 1927 Յուլիս 31էն առաջ տուրքի թուղթ չստացող հարկատուներուն թոյլ տրուի իրենց պարտքերը վճարել երկու մասնավճարներով մինչեւ Հոկտ. 31։

Նահանգապետը նպաստաւոր պատասխան տուած է, որով մինչեւ Հոկտ. 31 ո եւ է հետապնդում չպիտի կատարուի անոնց դէմ, որոնք իրենց թուղթերը Օգոստոս 1էն առաջ չեն ստացած։

Պոլշեւիկեան խարդաւանքներ

Գ. Միջազգայինը 1 Յուլիս 1927 թուակիր եւ համար 7 գաղտնի շրջաբերական մը ղրկած է արտասահմանի իր բոլոր դեսպանատուններուն եւ գործակալներուն, որպէսզի Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ նաւատորմին մէջ ըմբոստութիւն հանելու համար պոլշեւիկեան դպրոցներ բացուին։ Երեք դպրոցներ պիտի բացուէին Թուլոնի, Շէրպուրկի եւ Սաութէմփթընի մէջ։

Տէր եւ Տիկին Միհրան Թորոսեան, Պ. Պ. Կարապետ եւ Տիգրան Թորոսեան սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց որդւոյն եւ եղբօր՝

Պ. ՀԱՅԿ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ

դառնաղէտ մահը։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր չորեքշաբթի առաւօտեան ժամը 9ին, Հայոց եկեղեցին, Ժան-կուժօն փողոց, թիւ 15։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Ալֆօրվիլի Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէի կուսակցական ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3ին, Երիտասարդաց ակումբին վերնայարկը, 138 Rue Etienne Dolet. կարեւոր օրակարգ. ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՑԱՐԴԳՈՂԻ գրական երեկոն վաղը հինգշաբթի, ժամը 9ին Ֆլօրիայի վերնայարկը։ Նիւթ՝ Ցարֆրէնկեանի մէկ ինքնագրութիւնը։ Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները։

ԼԻՈՆԻ եւ Շասի Հաճնոյ Հայրենակցական միութիւնը մեծ պատրաստութեամբ պիտի տօնէ Հաճընի անկման 7րդ տարեդարձը, Հոկտ. 16ին, Շասի Քանթինի մեծ սրահը։ Պիտի խօսին Վարդան Զուլլէրեան եւ ուրիշներ։ Արտասանութիւն, երգ եւն.։

ՀԱՅ ՄԵՔԵՆԱԳՈՐԾՆԵՐՈՒ միութեան վարչութիւնը՝ գիտական այցելութիւն մը կազմակերպած է, այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, դէպի Կռան-Փալէ՝ ուր տեղի կ՚ունենայ ինքնաշարժերու ցուցահանդէսը։ (Salon de l'Automobile)։ Վարչութեան կողմէ մեքենագործ մասնագէտ մը մանրամասն բացատրութիւններ պիտի տայ զանազան տուներու կողմէ պատրաստուած ինքնաշարժերու առաւելութեանց եւ կառքերու յարակից մասերու գիտական ծանօթութեանց շուրջ։ Ժամադրավայր 2 Rue Jean Goujon սրճարանը. կը հրաւիրուին անդամներ եւ հետաքրքիրներ։

«ԱՆԻ»Ի ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

«Անի» Հայ Արուեստագէտներու խմբակցութեան առաջին մեծ նկարահանդէսը՝ Կալըրի Ժորժ Փըթիի մէջ, Հոկտեմբեր 20—Նոյեմբեր 5։ Ցուցահանդէսին կը մասնակցին ծանօթ արուեստագէտներ։ Նկատի ունենալով անոր միջազգային եւ պատմական նշանակութիւնը, անշուշտ Փարիզի գաղութը իր բարոյական ու նիւթական օժանդակութիւնը պիտի բերէ նկարահանդէսի յաջողութեանը։

ՓՈՆ Տ՚ՕՊՆԱՅԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆԸ

Հ. Յ. Դ. Փոն տ՚Օպնայի Շրջանային կոմիտէն Նորակազմ Գրադարանի բացման առթիւ, կոչ կ՚ընէ Եւրոպայի եւ արտասահմանի մարմիններուն եւ ընկերներուն որ բարեհաճին գրքերով եւ նուէրներով զարկ տալ մեր Նորակազմ Գրադարանին։ Կը խնդրուի նաեւ մեր յայտնի գրագէտներէն որ բարի ըլլան մէկ մէկ օրինակ գիրք նուիրել մեր գրադարանին որ, պիտի կրնար շրջանիս երիտասարդութեան մտաւոր զարգացման օգնել։ Հասցէ.— A. D. Garabedian, Epicerie Arménienne, Pont d'Aubenas (Ardèche).

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Վալանս, *Ժ. Խ.— 35 ֆրանք։*

Մարսէյլ, Ն. *Թ.— 35։*

Ժալթիէռ, *Ա. Պ.— 24։*

Ալֆօրվիլ, *Պ. Գ.— 35։*

Փոն տը Շէրիւի, *Գործ.— 221.60։*

Ֆուէժիւս, *Թ. Զ.— 50։ Մինչև 20 Հոկտ. վճարած էք։*

Թռանս, *Գ. Ք.— 5 ֆրանք։ Կը խնդրուի 30 ֆր. ղրկել։*

Աղեքսանդրիա, *Մ. Խ.— 2 անգլ.։*

Ատտիս-Ապապա, *Ռ. Պ.— 248 ֆրանք։ Կարգադրեցինք։*

Նիւուայօ, *Բ. Ս.— 57 ֆրանք կարգադրեցինք։*

Քօլօմպ, *Վ. Բ. 35 ֆրանք։*

Իսսէյ, *Խ. Ք.— 35 ֆրանք։*

Սէն Ռաֆայէլ, *Օ. Ս.— 140։*

Տէսին, *Վ. Ճ.— 35 ֆրանք։*

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Խարբերդցի Յովհաննէս Աւագեան (Խուսաստանի Աստրախան) կը փնտռէ իր եղբայրը Ներսէս Աւագեան, որուն 2 տարի առաջ Փարիզ ըլլալը որոշ էր։ Իմացնել՝ Mr. Garo Baboukian, 6 Rue Bleue Paris (IX).

ՀՐԱՏԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

ԱՐՄԷՆ ՀԱՅԿՈՒՆԻԻ

"ՉԱՐԼՍԹՕՆ,,

ԿԱՄ

ՍԱՄԱԹԻԱՑԻ ԱԲԻԿ ԱՂԱ

Խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտը

ՇԻՄԱՂ - ՇԻՄԱՂ - ՇԻՄԱՂ

ԳԻՆ 1.50 ՖՐԱՆՔ

Դիմել նամակով՝ Vahram Sévouni, 5 Av. Quihou St. Mandé (Seine), ինչպէս նաեւ բոլոր գրավաճառներուն եւ թերթերու գործակալներուն. կը ղրկուի մէկուկէս ֆրանքի դրոշմաթուղթի փոխարէն։

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

(ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ)

Թօլսթոյի Հաճի Մուրատը 12, Ամուսնութիւնք Փարիզի 15 ֆր., Ռասփութին 15, Պարոն տը Պամոր (2 հատոր) 25, Միրզա եւ Ընկա 12, Տր. Շէրպօնի՝ Թ. կոթիէի 12, Ֆլավի՝ Ժորժ Սանի 7, Կապուտիկը 5 ֆր., Նօնօ եւ Տօտօ 8, Սիրոյ խորանին առջեւ 5, Երկու ոգի, 5, Տր. Մօռօի կղզին 12, Մանկութեանս մեղքերը 15, Տիկին Բօժէ 5, Սատանային զաւակը 3, Կարմիր մարդոց երդումը, 20, Մանօն Լէսքօ 15, Ռաֆայէլ 18, Կրացիէլլա 8, Հօճա Նասրէտտին 20, Ծապլվար 7, Փանջունի 7, Մակաբոյծը 6, Մահացու Սէրը 3, Տր. Մօրի վրէժը 5, Բժիշկին գիրքէն փրցուած էջեր 10, Ֆաքիր Թահրա 5, Աշըգ Ղարիպ 5, Թօփալ Օսման 5, Երգարաններ՝ 10 ֆր., 6 եւ 5 ֆրանք, Երազահան 6, Բաղդացոյց 10, Ֆրանս. խօսակց. 5 եւ 8 ֆ.։

Բարեկենդանի անկուտիները 2, Բռնի ամուսնութիւն 2, Լը Պարպուլիէ 2, Թոլորեալ ծամբորդը 2, Երանոս աղբար 2, Ամուսնական խնդրանք 2, Կոյր երգչուհին 3, Սքաբէն՝ Մոլիէռի 5, Եողոքորթը 5, Տիկ. Մօնսօրօ 10, Սալօմէ 4, Տրիլբի 5, Համլէթ 10, Օթէլլօ 10, Թագաւոր 10, Նիօբէ 5, Ֆիօտօր Եօաննովիչ արքան 8։

Դուրեանի քերթուածները 5, Երգեր ու տաղեր 2.50, Ցաւք եւ Նամականին 8, Իսահակեանի Հայրենի աղբիւրիցը 30, Խնտրայի Նոճաստանը 7, Օմար Խայեամ 4, Հաֆըզի քառեակները 4։

25 ֆրանքէ աւելի գիրք առնողին 5 ֆր.ի գիրք նուէր, 50 ֆր.է աւելիին 10 ֆր.ի գիրք նուէր, իսկ 100 ֆր.է աւելի գիրք առնողին 15 ֆր.ի գիրք նուէր կը տրուի, Փօսթի ծախք չառնուիր։ Դիմել հետեւեալ հասցէին.—

L. Mozian, 51 Bld. Auguste Blanqui, Paris (13e)։

ՍԱԿԱՐԱՆ

11 Հոկտեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.	
Սթերլին,	L. St.	124	02
Տոլար,	Dollar	25	17
Մարք (ոսկի) 100	Mark	607	50
Թրքական Թղթ.	L. Tq.	13	52
Թրք. ոսկի	» or	107	50
Մէճիտիէ	Médjidié	9	90
Լէվա 100 հատը	Léva	15	75
Տրախմի »	Drachme	33	30
Լիր »	» Lire	139	50
Պելճ. ֆրանք »	Frc. Belge	71	50
Զուից. »	Frc. Suisse	491	25
Լէյ 100 հատը	Ley	15	90
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	124	—

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3430	—
» II	»	2025	—
» III	»	1600	—
Թուրքի երկթ.	Lots turcs	180	—

ՏՈՔԹ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ

48 RUE MONTMARTRE (Բ. յարկ, աջ կողմը առաջին...)

Ֆրանսացի կարող մասնագէտներու ընկերակցութեամբ դարմանէ ներքին եւ կանանց, վեներական եւ մորթային, քիթի, ականջի եւ կոկորդի հիւանդութիւնները։

Tél. Central 73—38. Métro: Sentier կամ Ha...

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԵՐ՝ ԱՄԷՆ ՕՐ 10—12 եւ 1.30...

ՍՏԱՑԱՆՔ ՆՈՐ ՓԼԱՔՆԵՐ

Հայերէն.— Թուրքերէն երգեր.— Թամպուրի Հէմիլ, Հայ..., Նաշար, Աշիր, Իպրահիմ, Քէմանի Անաստաս.ի, Թագսիս, կա... եւ շարքըներ, գեղջկական գիներով։

Դիմեցէք՝ Արեւելեան նպարավաճառ Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆ

28, Rue Le Sage, PARIS (20e) — Téléphone : Menil ...

Métro Belleville : Tramway 5 ...

ՀՐԱՏԱՐԱԿ ԵԼԱՒ՝ ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ

"ԳԻՒՂԱՇԽԱՐՀ,,Ը

Պատմական եւ ազգագրական ուսումնասիրութիւն Սեբաստիոյ եւ Ալիսի վերի հովտի գիւղախումբերու մասին։

Անհրաժեշտ մասնաւորապէս Սեբաստահայերուն

Գին՝ Ֆրանսա և գաղութները 26 ֆրանք, արտասահման ... ֆրանք, բացի Ամերիկայէն։ Փոստի ծախք չառնուիր։

Դիմել՝ ՅԱՌԱՋԻ խմբագրատունը՝ L. KÉVONIAN։

ԴԵՐՁԱԿ Կ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

կը խնդրէ Պոլսոյ իր հին յաճախորդներէն դիմել իրեն՝ անգլիական ընտիր կերպասներէ տօկուն հագուստներ ... նալու համար։

ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԿԱՐ ԵՒ ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԻՒՆ

ԳԻՆԵՐԸ ԽԻՍՏ ՄԱՏՉԵԼԻ

88, RUE DE MONT-CENIS, PARIS (18me).

Metro Simplon, Nord-Sud, Jules Joffrin, Autobus J, AII ...

ԴԵՐՁԱԿ ԼԵՒՈՆ ՊՈՒԼԷՋԻԿՃԵԱՆ

կը ծանուցանէ իր յաճախորդներուն թէ իր նախկին ... դէն փոխադրուած է՝

57 RUE CLIGNANCOURT, Métro: Château Rouge կամ Barbès

Ձեր ձմեռուան հագուստը ապսպրելէ առաջ, անգամ մը դիմեցէք իրեն, եւզէն չզղջալու համար։

Ձեւի անմրցելի շքեղութիւն.— վերջին նորաձեւութիւն.— Մաքուր կար.— Տօկուն կերպասներ.— Վճարումի դիւրութիւններ

ԱՅՍ ԲՈԼՈՐԻՆ ՀԵՏ ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro : Gare de l'Est Téléphone : Nord 64.04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր ...

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ Տնօրէն՝ **ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ**

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-6.

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ՚ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5։ Քիթ, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երկշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9—12

ՏՕՔԹ. ԵՍԱՂՈՒԽ

ՆԱԽԿԻՆ ԲԺՇԿԱՊԵՏ ՊՈԼՍՈՅ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐՈՒ

ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ ՓԱՐԻԶ

3, Rue de l'Amiral Cloué, Tél. Auteuil 69-68, Métro Mirabeau

Հիւանդներ կ՚ընդունի Բշ. Դշ. եւ Ուր. օրերը ցորեկէն վերջ ժամը 3—7 եւ մասնաւոր ժամադրութեամբ

ԲՈԼՈՐԻ՛Ն, ԲՈԼՈՐԻ՛Ն, ԲՈԼՈՐԻՆ

ՊՈԼՍՈՅ „ՀԱՅԿԱՇԷՆ" ԳՐԱՏՈՒՆԸ

ՈՐ ՈՒՆԻ ՍԵՓԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ պատրաստ է ձեզի հայթայթելու ո՛ր եւ է գիրք ... գրադարանի կամ դպրոցի համար, դիւրամատչելի պայմաններով։

ՀԱՅԿԱՇԷՆՆ է հրատարակիչը Լ. Շանթի ԼՈՒՍԱԲԵՐ ընթերցարաններու շարքին, որ տարիներէ ի վեր իր մրցակիցը չունեցաւ հրապարակին վրայ։

Կ՚ընդունուին ամէն տեսակ ապսպրանք։ Կարեւոր զեղչ մեծաքանակի համար։

Հասցէ.— A. Missakian, Librairie Haïgachène, 9 Agopian Han, Tchakmakdjilar, Stamboul.

Կ՚ՈՒԶՈՒԻ լաւ խոհարարուհի մը Հայ կամ Յոյն 30—40 տարեկան, գործունեայ։ Թոշակով։ Դիմել հետեւեալ հասցէին՝ Mme. A. Missirian, 53, Ave. de l'Armée, Bruxelles.

ԾԱԽՈՒ Է 60 000 ֆրանք ... խիկ. Արեւելեան գորգի ... գործարան-արհեստանոց մը ... բոլորական կազմածներով ... գնող մեքենայ, կաթսայ ... եւայլն։

Մանրամասնութիւններու ... մար դիմել՝ Mr. VALENT... 23 Rue d'Issy, Billancourt (Seine)

ԾԱԽՈՒ Է SINGER վերջին նորաձեւութեամբ ոտքով կարի մեքենայ մը, դիւրամատչելի գինով։ Դիմել՝ Տիկ. Ամատունիի, 7 Rue Jules Regnault, Enghien-les-Bains, (S. et O.).

IMPRIMERIE - MASSIS - EDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris ...

Le Gérant : H. TEURNIER

ՅԱՌԱՋ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ		ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 288bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 13 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1927

13 OCTOBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 465 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԻԲՐԵՒ ԱՐԾԻՒ...

Երիտասարդներէն յետոյ, անհաւասիկ երիտասարդուհի մը, Օր. Ռութ Էլտըր, կը փորձէ Ատլանտեանը կտրել օդանաւով։

Օրիորդը ճամբայ ելած է արդէն երեքշաբթի օր. գիշերուան ժամը 10.4ին, եւ Փարիզ կը սպասուի այս առտու արշալոյսին։ Իրեն կ'ընկերանայ նաւորդ մը, իբրեւ օգնական։

Ուրիշ լուրի մը համաձայն, երկրորդ մանկամարդուհի մը, Օր. Ֆրէնսիս Կրէյսըն, ճամբայ ելած է — կամ պիտի ելլէ — դարձեալ Ամերիկայէն, դէպի Քոփէնհակ։

Ուրեմն, այն աղէտները որ աշխարհ դղրդեցին տարաբախտ Լինտպէրկէն առաջ, Քոլի-Նունկէսէրի կորուստով, եւ Լինտպէրկի, Չէմպըրլէն-Լէվինի եւ Պըրտ յաղթանակէն յետոյ, ուրիշ կսկծալի զոհերով, չեն յուսահատեցներ օդի արծիւները։

Այն աստիճան որ, անհաւասիկ երկու աղջիկներ ալ ասպարէզ կը նետուին, իրենց երիտասարդական ամբողջ խանդով ու յանդգնութեամբ։

Տեղը չէ՞ երգել, — իբրեւ արծիւ սաւառնում ես լեռ ու ծով...։

Արդարեւ, նո՛յն ոգին է որ կ'ըմբոստանայ, կը խիզախէ եւ կ'ուզէ յաղթել։

Մեր դժբախտ իրականութեան մէջ, մարդիկ լեռ ու ձոր կը սաւառնէին, խորտակելու համար մարդոց բռնութիւնը, յանուն ազատութեան եւ խաղաղութեան։ Բախտաւոր ժողովուրդներու մէջ — եւ ի՛նչ բախտ — նորէն բուռ մը երիտասարդներ ու մանկամարդուհիներ նոյն պայքարը կը փորձեն բնութեան դէմ, որ նուազ բռնաւոր չէ քան մարդը, իր մէկ մասնիկը։

Երկու պարագային ալ, վճիռը տրուած է, եւ աղէտները կամ զոհերը չեն որ պիտի կասեցնեն խոյանքը, յանդգնութիւնը, փորձերուն փորձը։

Անցեալ ամրան կորուստներուն առթիւ, միջազգային մամուլը գրեց թէ կառավարութիւնները պիտի արգիլեն նոր օդարշաւներ, եթէ յաջողութեան ամէն երաշխաւորութիւն ապահովուած չէ։ Եւ կը թուէր թէ մրցորդներն ալ կը զգուշանային, մանաւանդ որ ամրան օդն ալ բոլորովին աննպաստ էր,— մշուշ, անձրեւ, փոթորիկ։

Աշուն է արդէն եւ երկինքը պայծառ։ Ու վերսկսան թռիչքները.— Ճամբան են ֆրանսացի Քոսթ եւ Լը Պրի, Փարիզէն դէպի Պուէնոս Այրէս (Քոլի-Նունկէսէր օդանաւ), Օր. Էլտըր՝ Ամերիկայէն դէպի Փարիզ, (Ամերիկացի Աղջիկը), Շուլց, Ֆօլտապօրու եւ Օր. Կրէյսըն (Արշալոյս),— չհաշուելով անոնք որ իրենց վերջին պատրաստութիւնները կը տեսնեն, այս կամ այն ուղղութեամբ թռչելու համար։

Այո՛, 1927 թուականը զմայլելի դարաշրջան մը կը բանայ օդանաւային պատմութեան մէջ։ Թուական մը գիտակից անձնազոհութեան, անսահման յանդգնութեան եւ վճռականութեան, որ բացառիկ է մեր արձակունակ եւ հաշուախնդիր դարուն համար։ Ուրեմն, տակաւին կա՛ն մարդիկ՝ պատրաստ մեռնելու իտէալի մը համար։ Երիտասարդներ՝ որոնց աչքին բան չերեւար։ Եւ կա՛ն հսկայական բազմութիւններ, ամբողջ ժողովուրդներ, որոնք անձկութեամբ կը հետեւին անոնց սլացքին, ձախողած ատեն լալու, յաղթած պահուն ծափահարելու, երկու պարագային ալ աստուածացնելու համար։

Ուրիշ խօսքով, մարդկութիւնը այն չէ ինչ որ կ'ուզեն ներկայացնել «պատմա-մաթերիալիսմ»ի քառակուսի վարդապետներն ու վարժապետները։

Սովորական մարդոց համար, «խենդ»եր էին անոնք որ փորձեցին սրբագրել մեր տժգոյն պատմութիւնը։ Խենդեր չէ՞ն Լինտպէրկներն ու Օր. Էլտըրները (Նախագահ Ուիլսընի քրոջ աղջիկը։ «Խե՛նդ» մըն էր Անդրանիկը։ Եւ սակայն, անհաւասիկ երկու ամիսը կը լրանայ եւ տակաւին չեն դադրած ո՛չ փառաբանութիւնները, ոչ սգահանդէսները, ոչ ալ բացառիկ հրատարակութիւնները։ Ամէնէն համբակ, խնկարկու հակայեղափոխական գրիչն անգամ ածական եւ բառ չի գտներ, Անդրանիկը երգելու համար, առանց զայն հասկցած ըլլալու....։

Ի՛նչքան միօրինակ եւ անհանդուրժելի պիտի դառնար կեանքը, առանց այս կարգի «խենդ»երու։

Եւ ո՞վ կրնայ պնդել թէ անձնական խառնուածքը կամ քմայքն է անոնց բոլորին վարիչ ոգին։ Ո՛ր խելօքը իր ճակատագրին, կեանքին հետ կը խաղայ, միայն «արուեստը արուեստին համար»։ Անդրանիկ մը լեռ ու ձոր կը թնդացնէր, ամբողջ ժողովուրդի մը տառապանքն ու ցասումը մարմնացնելով։ Մեր պատմութեան դժբախտութիւնն է, որ մարդիկ ստիպուած են մարտնչիլ, իրենց խոյանքն ու կորովը սպառել տարրական հոգերու համար, ողջ ողջ չմորթուելու կամ ազատ ապրելու համար։ Եւ մինչեւ այսօր ալ, փրկուած չեն այդ հոգէն, որպէս զի կարենան իրենց ուժը փորձել ուրիշ ասպարէզներու վրայ։ Կարենան իրենց բաժինը բերել գիտութեան եւ մարդկային բարօրութեան։

Ե՞րբ կը հասնի այն օրը, ուր այս ժողովուրդին զաւակներն ալ, փոխանակ իբրեւ արծիւ սաւառնելու լեռ ու ձոր, ի խնդիր ապահովութեան եւ ազատութեան, փորձէին սլանալ ծովէ ծով, ճեղքել ամպերն ու փոթորիկները, ամբողջ մարդկութեան բարիքին համար։

Յանդգնութի՞ւն։ Ինչո՞վ են պակաս մեր հայդուկները։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԹՐՔԱԿԱՆ ԵՒ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐԸ

Հայրենիք (29 Սեպտ.) խմբագրականի մը մէջ կը նկատէ.

— «Հայաստանի Անկախութեան Ամերիկեան Կոմիտէի անդամներէն մէկը, այս ամառուան ընթացքին Եւրոպա կատարած իր ճամբորդութեան ատեն, տեսնուած է կարգ մը ականաւոր եւրոպացի քաղաքական գործիչներու հետ եւ խօսած է ի միջի այլոց նաեւ հայկական հարցի մասին։

«Իր տպաւորութիւնները բաւական յուսադրական են։

«Այսպէս, Լոյտ Ճորճ ըսած է մեր բարեկամին, թէ Լօզանի դաշնագրին մերժումը ամերիկեան Ծերակոյտին կողմէ վերաբացած է հայկական դատը եւ հարկադրած է անգլիական կառավարութիւնը ընդունելու, որ հայկական հարցը տակաւին կարգադրուած չէ։

«Ռոպերտ Սէսիլը, որ միայն վերջերս հրաժարեցաւ անգլիական դահլիճէն, այն կարծիքն յայտնած է, թէ Լօզանի դաշնագրին մերժումը ամերիկեան Ծերակոյտին կողմէ փոխած է թրքական ամբողջ կացութիւնը եւ ամէնէն յուսատու նշանն է այժմ հայկական հորիզոնին վրայ։

«Թուրքիոյ մասին մեր ամերիկացի բարեկամը կը հաղորդէ վստահելի աղբիւրներէ առած կարգ մը տեղեկութիւններ, որոնք ցոյց կուտան, թէ չափազանց աննախանձելի է Թուրքիոյ ներքին կացութիւնը թ'է քաղաքական թ'է մանաւանդ տնտեսական ու ֆինանսական տեսակէտով։

«Թուրքիոյ մէջ պատրաստուած վերջին մահափորձերը Քէմալի դէմ կը հաստատեն, թէ այդ երկիրը կ'ապրի տագնապի ծանր շրջան մը, որ յղի է նոր անակնկալներով։

«Թուրքիոյ միջազգային կացութիւնն ալ նախանձելի չէ շնորհիւ իտալօ-յունական ու իտալօ-պուլկարական մերձեցման եւ հակաթուրք ծրագիրներուն։

«Ինչպէս Խորհրդային Ռուսիոյ, այնպէս ալ քէմալական Թուրքիոյ խնդիրները այժմ աւելի նուազ, քան ոեւէ ատեն կրնան վերջնականապէս լուծուած նկատուիլ։ Եւ մարգարէ պէտք չէ ըլլալ ըսելու համար, որ թէ՛ այդ երկիրներու ներքին իրադարձութեանց եւ թէ՛ միջազգային կեանքի իրադարձութեանց անխուսափելի ընթացքը կը տանի մեզ դէպի ռուսական եւ թրքական խնդիրներու վերաբացումը։»

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԸ

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ մարդահամարի ամէնէն դժուար շրջանակները կը նկատուին Արեւելեան նահանգներու կարգ մը մասերը։ Այս վայրերուն մէջ ժողովուրդին մեծ մասը շրջուն կեանք մը կ'անցընէ եւ հաստատուն բնակավայր մը չունի։ Կառավարութեան որոշումով, բանակի քննիչներէն Իզզէտտին փաշայի նախագահութեամբ կազմուած զինուորական յանձնաժողով մը ամէն տեսակ միջոցներ ի գործ պիտի դնէ, այս ժողովուրդին մարդահամարը կատարելու համար։

ՅՈՒՆԱՀԱՅ թերթերը կը գրեն թէ Տրամայի տեղական իշխանութիւնը որոշած է արտաքսել քանի հայեր, իբրեւ վտանգաւոր երկրին ապահովութեան համար։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԻՏԱԼԻՈՅ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ԹՈՒՐՔԵՐՈՒ ՍԱՐՍԱՓԸ

Թանի Պոլսոյ թղթակիցը կը հեռագրէ.—

Իզմիրէն հասած եւ թուրք մամուլին կողմէ հրատարակուած տեղեկութիւններու նայելով, Իտալիա զինուորական մեծ գործունէութեան նուիրուած է Տոդեկանեան կղզիներուն մէջ։ Իտալական իշխանութիւնները ի մէջ այլոց հրատարակած են յայտարարութիւն մը, որով բոլորին կ'արգիլեն տեղեկութիւններ քաղել Լերոս կղզին մէջ շինուելու վրայ եղող ամրութիւններուն մասին, աւելցնելով որ այս մասին ամենափոքր հետաքրքրութիւն մը խիստ պատիժով մը պիտի պատժուի։

Հռոդոսի կառավարիչին կողմէ ստորագրուած ուրիշ հրամանագիր մը կը պահանջէ, որ բոլոր լուսանկարիչները պաշտօնական վկայագիրներ ունենան։ Մէկ խօսքով, իտալական զինուորական իշխանութիւնները մեծ կարեւորութիւն կուտան եղեր կղզիներուն մէջ ձեռնարկուած զինուորական պատրաստութեանց։

Թուրք մամուլը, որ այս մանրամասնութիւնները կը հրատարակէ, կը հարցնէ թէ Իտալիա ի՛նչ պատճառներէ մղուած այսպիսի միջոցներ ձեռք կ'առնէ, ու կ'եզրակացնէ թէ անկարելի է գէշ աչքով չդիտել այս ամբողջ գործունէութիւնը։

Աղջիկ մը Ատլանտեանը կը կտրէ

Ամերիկացի օդանաւորդուհի Օր. Ռութ Էլտըր Երեքշաբթի օր ժամը 17.4ին (ֆրանսական ժամով գիշերուան 10ի առտենները) Նիւ Եորքի մօտ Ռուզվէլթֆիլտի օդանաւի կայանէն ճամբայ ելաւ «Էմէրիքըն Կըրլ» (Ամերիկացի աղջիկ) օդանաւով, մէկ թռիչքով Փարիզ գալու համար։ Իրեն կ'ընկերանայ օդանաւորդ Ճորճ Հէլտմէն, որ ուղեցոյցի պաշտօն պիտի կատարէ։

Օրիորդ Էլտըր 23 տարեկան սիրուն աղջիկ մըն է։ Նախապէս ատամնաբոյժի օգնական էր, վերջերս նուիրուեցաւ օդանաւորդութեան, եւ դեռ հազիւ ամիս մը առաջ քննութիւն անցունելով օդանաւորդի վկայական ստացաւ։ Օրիորդը կ'ուզէ Ատլանտեանը կտրող առաջին օդանաւորդուհին ըլլալ։

Մեկնումը տեղի ունեցաւ յաջող պայմաններու տակ, ծափերուն մէջ հարիւրաւոր հանդիսականներու, մեծ մասամբ աղջիկներ։ Օդանաւը առաւ 520 կալոն պէնզին, ինչ որ բաւական է 4400 մղոն ճամբորդութեան համար։ Ամբողջ ծանրութիւնն է 5600 փաունտ։ Ունի անթելի կազմած։ Երկու օրուան ուտելիք միայն առ-ած են։ Օդանաւը կարմիր ներկուած է։

Օդը նպաստաւոր է եւ կը յուսացուի որ եթէ ճամբան ոեւէ վտանգ չպատահի, օդանաւը Փարիզ պիտի հասնի այսօր, Հինգշաբթի առաւօտ ժամը 7-10։

Օրիորդ Ռութ Էլտըր ամուսնացած է Փիթսպուրկցի երիտասարդ նաւաստիի մը հետ, սակայն կ'ուզէ որ գինքը կոչեն միշտ իր աղջիկութեան անունով։

Օր. Էլտըր չպիտի հետեւի Լինտպէրկի ճամբուն. սկիզբը 2000 քիլոմեթր պիտի թռչի արեւելեան ուղղութեամբ, յետոյ պիտի առնէ անդրատլանտեան շոգենաւերու սովորական ճամբան, որուն պիտի հետեւի մինչեւ Ֆրանսա։

Թերթս մամուլը դրուած պահուն դեռ ոեւէ լուր չկար օդանաւի մասին։

ՈՒՐԻՇ ԱՂՋԻ՞Կ ՄԸՆ ԱԼ

Օլտ Օրչըրտէն (Միացեալ Նահանգներու Մէյն նահանգը) առնուած հեռագիր մը, որ դեռ չէ հաստատուած, կ'ըսէ թէ նոյն օրը ճամբայ ելած է ուրիշ օդանաւ մըն ալ՝ «Տօրն» (Արշալոյս), մէկ թռիչքով մինչեւ Տանիմարքայի մայրաքաղաքը՝ Քոփէնհակ երթալու համար։ Օդանաւի վարիչն է Նախագահ Ուիլսընի քրոջ աղջիկը՝ Օր. Ֆրանսիս Ուիլսըն Կրէյսըն, որուն կ'ընկերանան օդանաւորդ սպայ Ուիլեըմ Շուլց եւ մեքենավարը՝ Կոլտապօրու։ Քոփէնհակի «Փոլիթիքէն» թերթի Լոնտոնի թղթակիցը հեռաձայնով տեսնուած է Օր. Կրէյսընի հետ, որ ըսած է թէ իր հետ կ'առնէ երկու օդանաւորդներ, սակայն ճամբուն մեծ մասը ինք անձամբ կը յուսայ վարել օդանաւը։ 38 ժամուան բաւելիք պէնզին առած է եւ կը յուսայ Իրլանտա հասնիլ 17 ժամէն։

ՈՒՐԻՇ ԱՐՇԱՒՆԵՐ

Ֆրանսացի Քոսթ եւ Լը Պրի, որոնք ձեռնարկած էին «Նունկէսէր-Քոլի» օդանաւով Ատլանտեանը կտրելու հարաւէն, Փարիզէն Սէն-Լուի (Սենեկալ) հասան Երեքշաբթի առաւօտ ժամը 11.10ին, 4300 քիլոմեթր ճամբան առնելով 25 ժամ 30 վայրկեանէն (ժամը միջին հաշուով 168 քիլ. 600)։

Երկու օդանաւորդները ճամբայ ելան, կտրելու համար երկրորդ հանգրուանը՝ կեդրոնական Ատլանտեանը՝ դէպի Նաթալ (3200 քիլոմեթր)։ Գ. հանգրուանը պիտի ըլլայ Նաթալ-Ռիօ-տը Ժանէյրօ (2000 քիլ.)։

∴ Ֆրանսացի Շալ եւ Ռափէն Վիլլաքուպլէյէն ճամբայ ելան դէպի Սայկօն։ Առաջին հանգրուանն է Հռոմ, ուր հասան առջի օր։

∴ Ծովային օդանաւորդներ Փարի եւ Պուկօ Երեքշաբթի օր ժամը 14.13ին Մարսիլիոյ մօտ Պէռի լիճէն ճամբայ ելան դէպի Պէյրութ։ Այս ջրօդանաւը ունի երկու շարժանիւ, 1000

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՎԻՃԱԿԸ

Վէդի Բասարի շրջանին մէջ գետեղուած հայ գաղթականներու վերջերս դժգոհութիւններ յայտնած եւ բողոքներ կատարած էին Երեւանի կառավարութեան մօտ, ըսելով թէ հողեր չեն տրամադրուիր իրենց։ Այս բողոքներուն վրայ, մասնաւոր յանձնախումբ մը կազմուած էր՝ քննելու համար Վէդի Բասարի գաւառակին մէջ գետեղուած գաղթականներու տնտեսական վիճակը։

Խորհրդային Հայաստան (Թիւ 206/1867) կը հրատարակէ վերոյիշեալ յանձնաժողովին տեղեկագիրը, որ ի մէջ այլոց կ'ըսէ.—

«Վէդի Բասարի գաւառակի 21 գիւղերուն մէջ տեղաւորուած են 1267 տուն, ընդամէնը 4170 հոգի։ Այս գաղթականները եկած են գլխաւորաբար Պարսկաստանէն եւ Յունաստանէն։ Միջազգային գաղթականութիւնը այդ շրջանը տեղաւորուած է 1923ին եւ օգտուած է նոյն տարին կատարուած հողաբաժանումէն։ Աւելի յետոյ եկած գաղթականները մինչեւ այսօր չեն կրցած հող ստանալ եւ տեղաւորուած են հողազուրկ գիւղերու մէջ. այսպիսիներու թիւը կը հասնի 299ի։

Ջուրի պակասն ալ դժուարութեան մատնած է ժողովուրդը։ Վէդի Չայէն ոռոգուող գիւղերու բերքերը այս տարի հարիւրին 45 փճացած են՝ ջուրի պակասի հետեւանքով։

Աւելի քան 911 տուն գաղթականներ զուրկ են լծկաններէ. այդ պատճառով, անոնք իրենց հողերը տուած են լծկան ունեցողներուն՝ ընկերովի պահելու համար։ Ստացուած բերքի անբաւականութեան պատճառով գաղթականութեան 90 առ հարիւրը բանւորութիւն կ'ընէ գիւղերուն մէջ։

Արազդայան, Արմաղ եւ Ավշար գիւղերու գաղթականները պէտք ունին անասուններու եւ գոմերու։ Գաղթականները կառավարութենէն ստացած են միայն փայտեղէն եւ վերաշինած են նախկին աւերակները։ Սակայն այդ նորաշէն տուները անյարմար են ապրելու, մանաւանդ որ այդ գիւղերուն մէջ մալարիան տարածուած է։ Միշտ այդ պատճառով գաղթականներու մեծ մասը հեռացած է, իսկ մնացածներն ալ մնալու գիտաւորութիւն չունին։»

ՕՐ. ՃԱՆՊԱԶԵԱՆ ԱԶԱՏ ԱՐՁԱԿՈՒԱԾ

Հալըցաքննիչ դատաւոր Գ. Պարթէլէմի՝ հիմնուած ցոքթ. Փոլի՝ դիազննութեան վրայ, երեքշաբթի օր առաջին անգամ ըլլալով հարցաքննեց Օր. Նոյեմի Ճանպազեանը, որ իր հօրեղբօրդին՝ խարբերդցի Գրիգոր Ճանպազեանի դիպուածով մեռնելուն առթիւ ձերբակալուած էր իբրեւ կասկածելի։ Բժիշկին տեղեկագիրը բացարձակապէս կը հաստատէ թէ մահը առաջ եկած է նոյնինքն հանգուցեալ Գրիգոր Ճանպազեանի արձակած գնդակով։ Հարցաքննութիւնը կատարուեցաւ պաշտպան փաստաբան Հանրիոյի ներկայութեան եւ Գ. Պարթէլէմի՝ համոզուած թէ ոճիր չկայ, ազատ արձակեց Օր. Նոյեմին։

ՄԱՔՐԱԳՈՐԾՈՒՄԻՆ ԱՐԴԻՒՆՔԸ

Ոստիկանական ամենօրեայ խուզարկութիւնները տուին իրենց արդիւնքը։ Փարիզի կեդրոնը ոստիկանատուն մը, որ սովորաբար օրը քանի հոգիի ինքնութեան թուղթ կուտար, այժմ 100 կուտայ, ա՛յնքան շատցած են ինքնութեան թուղթ պահանջողները։

ՆԱՆՍԷՆԻ ՎԵՐՋԻՆ ՃԻԳԸ ԱԶԳԵՐՈՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԱՌՋԵՒ

Զ.

Ընդհ. Ժողովը Նոյնօրը, առանց ընդհատումի, շարունակեց իր վիճաբանութիւնները Հինգերորդ յանձնաժողովի տեղեկագրին մասին Նախագահը հետզհետէ խօսք տուաւ գաղթականներու բաժնի կոմիսար Տոքթ. Նանսէնի, ինչպէս նաեւ Գերմանիոյ եւ Ռումանիոյ ներկայացուցիչներուն, որոնք վերջին խօսողները եղան.

Տոքթ. Նանսէն.— Պ. Նախագահ, Տիկիններ եւ Պարոններ, Կը ներէք որ կրկին բեմ կը բարձրանամ, բայց երբ գաղթականներու Բարձր Կոմիսար, պարտականութիւն կը զգամ քանի մը խօսք աւելցնել Տեղեկագրին աքանչելի զեկոյցին վրայ, եւ շնորհակալութիւնս յայտնել իրեն եւ միւս հռետորներու խօսքերուն համար: Նախ՝ շնորհաւորելի կը գտնեմ, որ Ընդհանուր Ժողովը որոշած է միջոցներ ձեռք առնել հայ եւ ռուս գաղթականներու վիճակը բարելաւելու համար. սակայն կենսական կարեւորութիւն ներկայացնող խնդիր մըն է, քանի որ կը վերաբերի աւելի քան մէկ միլիոն հոգիի: Կ'ուզեմ քանի մը խօսք ալ ըսել Սուրիոյ մասին եւ յանուն Ազգերու Դաշնակցութեան շնորհակալութիւն յայտնել Ֆրանսա. կառավարութեան՝ հայ գաղթականներուն օգնելու համար իր տարած աշխատանքին առթիւ. կ'ուզեմ յիշել թէ Ֆրանսա արդէն ուղղակի 50 միլիոն ֆրանք ծախսած է Սուրիոյ հայ գաղթականներուն համար, իսկ անուղղակի կերպով ուրիշ մեծ ծախքեր ալ ըրած է:

Բնականաբար Սուրիոյ գաղթականներուն օգնելը վերջնական լուծում մը չէ Հայերուն ազգային օջախ մը տալու խնդիրին: Հայ գաղթականներուն կացութիւնը այնպէս է, որ բացարձակապէս անհրաժեշտ է զանոնք հոն տեղաւորել, ու ես համոզուած եմ թէ մօտ ապագային կարելի պիտի ըլլայ լուծել այս այս խնդիրը, գործակցութեամբ Ֆրանսա. կառավարութեան, որ այս գործին աջակցելու համար այնքան ուշադրութիւն բարեացակամութիւն ցոյց տուաւ:

Մասնաւոր շնորհակալութիւններ տեղեկագրին՝ որ Ընդհ. Ժողովին լուրջ ուշադրութիւնը հրաւիրեց Պոլսոյ եւ Չինաստանի ռուս գաղթականներու վիճակին վրայ: Ինչպէս ըսուած է Ընդհ. Ժողովին ներկայացուած Տեղեկագրին մէջ, այս գաղթականներէն մօտ 4000 հոգի պատրաստուած էին մեկնիլ Թուրքիայէն մինչեւ 1 Օգոստոս: Մեծ դժուարութեամբ կարելի եղաւ առժամեայ յետաձգում մը ձեռք բերել այն պայմանով, որ յիշեալ գաղթականներու այլուր փոխադրութիւնը պիտի փութացուի: Չինաստանի ռուս գաղթականներուն կացութիւնը նոյնպէս տագնապալի է: Միայն 10.000 հոգի կայ Շանկայի մէջ. զինուորական գործողութեան հետեւանքով շատ խեղճ վիճակի ենթարկուեցան եւ պէտք է ուրիշ տեղ փոխադրուին:

Աշխատանքի Միջազգային Գրասենեակի տեղեկագիրը ցոյց կուտայ թէ լաւ առիթներ կան առնուազն 30.000 գաղթականներ տեղաւորելու համար Արժանթինի, Պոլիվիոյ, Պրազիլիոյ, Փարակուէյի եւ Փերուի մէջ: Այս երկիրներու կառավարութիւնները պատրաստակամութիւն կը յայտնեն անոնց տեղաւորման բոլոր ծախքերը տալ կանխավճարի ձեւով: Մեզմէ կը պահանջուի միայն մարդ գլուխ մօտ 20 անգլիական ոսկի, իբրեւ փոխադրութեան ծախք:

Չեմ ուզեր անհամբեր հնչեցնել, սակայն տարրական պարտականութիւն մը զանց առած պիտի ըլլամ, եթէ Ընդհանուր Ժողովին լուրջ ուշադրութիւնը չհրաւիրեմ Չինաստանի եւ Թուրքիոյ ռուս գաղթականներու տագնապալի կացութեան վրայ եւ ցոյց չտամ անոր դարման տանելու միջոցները: Ցաւալի պիտի ըլլայ անշուշտ որ Պոլսոյ 90.000 ռուս գաղթականները ուրիշ երկիրներ տեղաւորելէ վերջ, մնացեալ 4000 հոգին ձգուին իրենց բախտին:

Այս գաղթականները ապահով երկիրներ փոխադրելու համար անխուսափելիօրէն մէջտեղ կուգայ դարձեալ դրամի հարցը:

Ատիկա հայթայթելու երկու եղանակ կայ. կամ այն է որ Ազգերու Դաշնակցութեան անդամները փոխ դրամ կուտան, և կամ դրոշմաթուղթի խնդիրը իրենց երկիրներուն մէջ ալ կը գործադրեն, ու մենք ատոր վրայ հիմնուած հաւանաբար կարենանք փոխ դրամ գտնել: Տեղեկագիրը արդէն ձեր ուշադրութիւնը հրաւիրեց այս կարելիութեան վրայ:

Երկրորդ մեթոտը այն առաւելութիւնն ունի, որ կառավարութիւնները պէտք չպիտի ունենան ձեռքերնին իրենց գրպանը տանելու: Եւ որովհետեւ ինքնապահ գաղթականները սիրով կը վճարեն տարեկան հինգ ֆրանք ոսկեգրամի տուրքը, կը համարձակիմ հաստատ յոյս յայտնել թէ կառավարութիւնները չպիտի մերժեն իրենց երկիրներուն մէջ ալ դրոշմաթուղթի գրութիւնը հաստատել:

Պարոն ֆոն Բաբնպալլըն (Գերմանիա).— Կը փափաքիմ քանի մը խօսքով պարզել Գերմանիոյ տեսակէտը ի նպաստ հայ գաղթականներու, Տոքթ. Նանսէնի կոչին առթիւ Համաձայն Խորհուրդի միահամուռ փափաքին եւ հակառակ իր կրած հիասթափումներուն, Տոքթ. Նանսէն որոշած է չլքել հայ գաղթականներուն օգնելու գործը: Երանգով և հաստատամտութեամբ մը.— որոնք բնականաբար իրենց ազդեցութիւնը պիտի ունենան— անիկա բացատրեց թէ Խորհուրդը իր այս որոշումով նոր պատասխանատուութիւն մը ստանձնած է:

Խորհուրդի Ցունիսի նստաշրջանին, Տոքթ. Նթրէյքման յայտարարած էր թէ կարելի ամէն բան պէտք է կատարուի օգնելու համար, որ Տոքթ. Նանսէնի յանուն Ազգերու Դաշնակցութեան ստանձնած գործը յաջողի ո՛չ միայն ի շահ նոյն ինքն հայ գաղթականներուն, որոնց վիճակը համակրանքի արժանի է, — այլ եւ ի շահ Ազգերու Դաշնակցութեան եւ այն հիմնարկութեանց, որոնց վստահուած է այս գործին իրականացումը, այն յոյսով, որ խոստացուած աջակցութիւնը պիտի ստացուի:

Խորհուրդը որոշած ըլլալով կոչ մը ուղղել Ազգերու Դաշնակցութեան բոլոր անդամներուն, կ'ուզեմ ըսել թէ այս կոչը անտարակոյս արձագանգ մը պիտի գտնէ Գերմանիոյ մէջ:

Քոմնէն (Ռումանիա).— Ռումանիա կը նկատէ, որ Ազգերու Դաշնակցութեան ամէնէն ազնիւ գործերէն մէկն է միջազգային համերաշխութեան վերաբերեալ գործերուն զարկ տալ: Ռումանիա արդէն ատոր ապացոյցը տուաւ՝ օգնելով ռուս գաղթականներուն եւ Ալպանիոյ: Հիմա ալ խիստ ուժգին աջակցութիւն կուտայ Տոքթ. Նանսէնի ի նպաստ գաղթականներուն ստանձնած աշխատանքներուն. հետեւաբար եւ խուլ չէ հայ գաղթականներուն համար ուղղուած նոր կոչին: Ինչպէս մեր արտաքին նախարարն ալ յայտարարեց վերջին անգամ, Ռումանիա ուրախ պիտի ըլլայ աջակցելու այս գործին, իր կարողութեան ներած չափով:

Նախագահ.— Նկատելով որ Ընդհանուր Ժողովի ուրիշ ո եւ է անդամ փափաք չէ յայտնած այս նիւթին մասին խօսելու, Տեղեկագիրը եւ Յանձնաժողովին թելադրութիւնները վաւերացուած կը նկատեմ (Հաւանութեան նշաններ):

ՎԵՐՋ

ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ ՄԵԾ ՑՈՅԱՀԱՆԴԷՍ ԹԱՒՐԻԶԻ ՄԷՋ

(Մեր մասնաւոր Թղթակցէն)

ԹԱՒՐԻԶ, 26 Սեպտ.

Թաւրիզի հայ գաղութը «Յառաջ»ի Սեպտ. 2ի թիւէն իմացաւ ազգային հերոս Անդրանիկի մահագոյժը, որ խոր վիշտ պատճառեց ժողովուրդին եւ ազգային մարմիններուն:

Ատրպատականի Առաջնորդարանը Սեպտ. 23ին, յատուկ մահազդով հաղորդեց թէ Սեպտ. 25ին Մայր Եկեղեցիին մէջ պիտի կատարուի հոգեհանգիստ ազգային մեծ հերոսի յիշատակին: Իսկ մինչ այդ, արդէն Թաւրիզի Հայոց Կուլտուրական Միութիւնը, Վասպուրականի, Ղարաբաղ-Զանգեզուրի, Տարոն-Տուրուբերանի, Շիրակ-Վանանդի, Բարձր-Հայքի, Երեւանի, Սեբաստիոյ, Ղարադաղի, Կ. Պոլսոյ եւ շրջակայքի, Ուրմիայի, Խոյի Հայրենակցական Միութիւնները, հայ զինուորականներ, Անդրանիկի զինակից ընկերներ, գործակիցներ եւ զինուորները խորհրդակցելով, որոշեցին միասնաբար կազմակերպել արժանավայել Սգահանդէս մը, որ տեղի ունեցաւ Արամեան Թատերասրահին մէջ, Սեպտ. 25ին առաւօտեան ժամը 11էն սկսեալ:

Պատարագի եւ Հոգեհանգստի արարողութենէն յետոյ, ժողովուրդի ամէն խաւերէն անխտիր, հոծ բազմութիւն մը խռնուեցաւ Արամեան Թատերասրահը, ուր այլ եւս շարժելու եւ կանգնելու տեղ անգամ չմնաց:

Շատերը չկրցան ներս մտնել եւ ստիպուեցան մնալ բակին մէջ:

Սրահ մտաւ Ատրպատականի Առաջնորդը քահանաներուն հետ:

Սգահանդէսին սիրայօժար իր մասնակցութիւնը բերած էր «Մայիս» նուագախումբը, որ նուագեց «Մեր Հայրենիք»ը: Ժողովուրդը լուռ ու յուզուած ոտքի ելաւ:

Սգահանդէսին ներկայ էին ազգային, կուսակցական եւ կրթական մարմինները, Պարսից բանակի բարձր զինուորականներէն հայազգի Գիքօ Խանը, ռուսական ներկայացուցիչը, գերմանացի, ռուս, վրացի, ասորի բարեկամներ, խուռն երկսեռ բազմութիւն, մասնաւորաբար ուսանողութիւն եւ աշակերտութիւն: Թատերասրահի վերնայարկերը այնքան բազմութիւն խճողուած էր, որ կը վախցուէր փլելու վտանգէն: Սգահանդէսի բացումը կատարեց Առաջնորդը.

«Անդրանիկը մեր ազգային հերոսն է բառիս լայն իմաստով: Սասունի 1904ի ապստամբութեան օրերին, Կովկասում հայ ժողովուրդը, 30ի չափ երգեր էր հիւսել, որոնք ձօնուած էին Անդրանիկի հերոսութիւններին: Հանգուցեալ զօրավարը թէեւ մի քանի սայթաքումներ ունեցաւ իր կեանքում, բայց նրա համբաւը երբեք չընկաւ, այլ միշտ բարձր մնաց»:

Ապա բեմ ելաւ Հ. Յ. Դ. Ատրպատականի Կեդր. Կոմիտէի կողմէ ընկ. Ալիքսան Յովհաննիսեանը, որ առաջարկեց յոտնկայս յարգել ազգային հերոսի յիշատակը: Ժողովուրդը ոտքի ելաւ եւ նուագախումբը հնչեցուց «Դու զոհ գնացիր» սգերգը:

«Ազգային հերոս Անդրանիկը ծնաւ ժողովուրդի մէջ եւ ապրեցաւ, գործեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան մէջ, դառնալով մեր կուսակցութեան ռազմական ոգու տաղանդաւոր ներկայացուցիչը: Անդրանիկը Դաշնակցութեան հարազատ զաւակն է, որ նրա շնորհիւ լայն ժողովրդականութիւն վայելեց եւ դարձաւ ժողովրդական մեծութիւն»:

Ընկեր Յակոբ Տէր-Յակոբեանը, կուլտուրական միութեան, Ատր. Թեմ. դպրոցի հոգաբարձութեան, ուսուցչութեան եւ աշակերտութեան կողմէ ցաւ յայտնեց ազգային հերոսի մահուան առթիւ, աւելցնելով, որ «ինչպէս Զուիցերիան իր Վիլհէլմ Տէլն ունի, Իտալիան՝ Գարիբալդին, Հայաստանն ալ իր Անդրանիկով հպարտ է, որի մահը համազգային աղէտ եւ վիշտ է»: Ընկեր Յակոբը գեղեցիկ կերպով ներկայացուց հերոսին կենսագրութիւնը, Շապին Գարահիսարի մանկութենէն մինչեւ զօրավարութեան բարձրանալը:

Թաւրիզաբնակ Ղարաբաղցիներու կողմէ խօսեցաւ Անդրանիկի բանակի նախկին սպայ ընկ. Յովակ Ստեփանեանը, որ ըսաւ.— «Ոչ մէկ զօրավար եւ հերոս չի ունեցել այն խիզախութիւնը, ինչ որ ունէր Անդրանիկը, որի պողպատեայ կուրծքը զարդարուած էր ռուսական, ֆրանսական եւ պուլկարական բարձր շքանշաններով, որոնք ապացոյց էին թէ օտարները որքա՛ն գնահատում էին մեր ազգային հերոսին:

Մեռա՛ւ Անդրանիկը, կեցցէ՛ Անդրանիկը»:

Վասպուրականի Հայրենակցական Միութեան կողմէ խօսեցաւ ընկ. Վահէ Արծրունին.— «Օղիմպոսի աստուածները սիրով ընդունեցին Անդրանիկը, որ համայն հայութեան ազգային հերոսն էր, որուն մահը այսօր ի սփիւռս աշխարհի ցրուած հայութեան մեծ վիշտ պատճառեց»:

Զանգեզուրցիներու կողմէ խօսեցաւ Պ. Յակոբ Տէրունին, շեշտելով որ, «Անդրանիկը Սասունցի Դաւիթն է, եւ Մխիթար Դաւիթ բէկը, որոնց հոգիները կ'ապրէին անոր մէջ»:

Հնչակեան Պ. Վահագն Նալբանդեան յայտնեց թէ «Անդրանիկը համայն հայութեան հերոսն էր, բառիս լայն առումով»:

Պ. Արսէն Խաչիկեանը գնահատելով Անդրանիկի արժէքը քանի մը բնորոշ գիծեր պատմեց անոր կեանքէն:

«Մայիս» նուագախումբը նուագեց տխուր եղանակ մը:

Արամ Տէր Բաղդասարեան արտասանեց «Նեմրութայ սարը հազար ակն ունի», իսկ Արտեմիս Տէր Թովմասեանը «Բոցիկաւ սարին» արտասանութիւնը, երկուքն ալ Աւետիք Իսահակեանէն, առաջինը նուիրուած Նեմրութի հսկայի՝ Սերոբ Աղբիւրի, իսկ երկրորդը՝ Մնակի յիշատակին: Պ. Աշոտ Աղայեանը սրինգով նուագեց «Գարահիսար լերան» երգը:

Բեմին վրայ դրուած էր՝ սեւ շղարշով շրջապատուած՝ Անդրանիկի մեծադիր եւ շատ յաջող կենդանագիրը, գործնականկարած էր Պ. Եղնիկ Թաշճեանին: Սգահանդէսի ընթացքին ժողովուրդին վաճառուեցան ազգային հերոսի լուսանկարներ, որոնցմէ գոյացած դրամական գումար արդիւնքով, Անդրանիկի յիշատակին չքաւոր աշակերտ մը պիտի ուսանի Ատրպատականի Հայոց թեմական դպրոցին մէջ, մինչեւ աւարտելը: Թաւրիզի Հայոց Կուլտուրական Միութեան վարչութեան նախագահ ընկ. Արամ Ալլուշեանը յայտնեց, թէ յանուն Թաւրիզի հայութեան ցաւակցութիւն պիտի յայտնուի Անդրանիկի ընտանիքին եւ փակեց սգահանդէսը, որ տեւեց 2ուկէս ժամ եւ ժողովուրդը հեռացաւ վիշտի եւ երախտագիտութեան խորին զգացումներով լեցուած:

ՄԱՍԻՍ

ԿՈՄՈՒՆԻՍՏՆԵՐՈՒ ԲԱՐԲԵՐԷՆ

Փրավտայի Թղթակիցը կը գրէ (21 Սեպտ.) Քիէվէն.—

16 Սեպտեմբերին, իրիկուան ժամը 10ին, բժիշկ աղջիկ մը, երբ տուն կը դառնար, խումբ մը ստահակներ յարձակեցան վրան: Դանակի եւ ատրճանակի սպառնալիքին տակ, լլկեցին աղջիկը իր տանը դրանը տակ, փողոցին մէջ: Յետոյ քաշկռտելով ամայի տեղ մը տարին, հոն կը սպասէին ուրիշ ընկերներ: Տանը վարձակալներէն մէկը, ականատես վկայ այս տեսարանին, լուր տուաւ աղջկան եղբօրը, որ ընկերներով սկսաւ հալածել: Ստահակները ատրճանակներ զէնքով սպառնացին եւ յաջողեցան աղջիկը տանիլ: Բազմութիւնը հետզհետէ շատցաւ: Ստահակները յարմար նկատեցին թողուլ իրենց զոհը:

Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց երկու. հոգի, Եուչէնքօ եւ Թարասէնքօ: Աղջիկը յայտնեց թէ առաջինն էր որ զինք լլկած էր:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Թանի Պոլսոյ Թղթակիցը խօսելով Թուրքիոյ վերջին ընտրութեանց մասին, կը գրէ.—

Հռոմի եւ Լենինի մէջ կառավարական նոյն վարչաձեւը կը տիրէ: Ինչպէս ֆաշիստ Իտալիոյ մէջ, միայն քաղաքական մէկ կազմակերպութիւն՝ Խալք կուսակցութիւնը գոյութիւն ունի Թուրքիոյ մէջ: Այս կուսակցութիւնը ստանձնած է ամբողջ ազգային ներկայացուցչութիւնը: Քաղաքական ուժերու ազատ գործունէութիւնը բացարձակապէս արգիլուած է: Ամբողջ ընդդիմադրութիւնը ճնշուած է: Մէկ խօսքով կուսակցութիւնը կառավարութիւն եւ կառավարութիւնը կուսակցութիւն:

Մուսթաֆա Քէմալ ոչ միայն Թուրք Հանրապետութեան նախագահն է, այլ եւ ընդհանուր նախագահ՝ «Խալք» կուսակցութեան: Եւ այս վերջին մակդիրը պարապ տիտղոս մը չէ:

Թուրքիոյ պետը, որ մինչեւ վերջ կ'ուզէ գործի մարդ եւ վարիչ մնալ, անձամբ եւ ուղղակի կը վարէ պաշտօնական կուսակցութիւնը:

Վերջին խորհրդարանի ընտրութեանց դիմագիծը այս ձեւով կը լուսաւորուի: Ո եւ է մրցում չըլլալով, քուէի սրահներուն եւ երկրին մէջ կատարեալ խաղաղութիւն կը տիրէր: Ո՛չ մէկ հակաճառութիւն մամուլին մէջ: Ո՛չ մէկ հրապարակային հաւաքոյթ: Ո՛չ մէկ վէճ շահերու: Ո՛չ մէկ գաւառակցային պայքար: Ո՛չ մէկ հակառակութիւն զանազան եւ ընդդիմադիր գաղափարներու: Ո՛չ մէկ ներքին տագնապ: Այս պայմաններուն տակ, քուէարկութեան արդիւնքը նախապէս ծանօթ էր: Խալք կուսակցութեան թեկնածուներուն ցանկը — միակը որ շրջաբերութեան հանուած էր — անցաւ մէկ, անգամէն: Ուշագրաւ նորութիւն մը. 1923ի նախորդ ընտրութեանց ատեն երեսփոխանները ընտրուած էին կուսակցութեան վարիչ մարմիններուն կողմէ. բայց յայտնի է թէ ընտրուելէն անմիջապէս վերջ, շատ մը նորընտիր երեսփոխաններ փութացին քաշուիլ եւ ընդդիմադիր կուսակցութիւն մը կազմել: Այս տարի, ընդհակառակն, որոշուեցաւ կազիին ձգել թեկնածուները որոշելու հոգը: Ինչպէս կը տեսնուի, Մուսթաֆա Քէմալ պատասխանատուութիւն ստանձնող մարդ է:

Նախորդ ազգային մեծ ժողովը 285 երեսփոխան ունէր: Մ. Քէմալ իր ցանկին մէջէն ջնջեց ատոնցմէ 80ին անունները: Դուրս ձգուածներէն ոմանք կը պատկանէին՝ Քեազիմ Քարապէքիր եւ Րէֆէթ փաշաներու պէս ազատական ընդդիմադիրներու կուսակցութեան: Միւսները Տիարպէքիրցի Ֆէվզի պէյի շուրջ խմբուած՝ քրտական գոյնով աւատապետական ցեղախումբ մը կազմած էին եւ չէին յաջողած համաձայնիլ կառավարութեան հետ: Վերջապէս երրորդ խմբակ մը կազմուած էր քանի մը երեսփոխաններէ, որոնք յաջողած էին շատ վրան բաց ձեւով հարստանալ վերջին չորս տարուան ընթացքին:

Ընտրութիւնները տեղի ունեցած ըլլալով Յունաստանէն եկած փոխանակելի թուրքերով աւելցած բնակչութեան հիման վրայ, նոր խորհրդարանը պիտի ունենայ 330 երեսփոխաններ. այսինքն նախորդէն 45 աւելի: 80 երեսփոխաններ վերընտրուած չըլլալով Ա. Ազգային մեծ ժողովը 125 նոր երեսփոխաններ պիտի ունենա-

ՑԱՐԴԳՈՂԻ Բ. ՏԱՐԻՆ

Այսօր, Հինգշաբթի, կը ... ցարդգողի գրական երեկոյ... շարքը: Առաջին նիւթն է ... բանութիւն Ցար. Յիէն... ինքնագիր մէկ արալ ... կին մասին: Հոկտ. 20ին, ... բաժնանի ինքնագրութիւն. Հոկտ. 27ին, Ա. Ցօպանեան... փուչակի մասին: Նոյ. 3ին, ... Լաս, ինքնագրութիւն. Նոյ. 1... Հր. Բալուեան՝ վաճան ... մասին: Նոյ. 17ին, Ց. Կ... մասսեղի «Գիւղը»: Նոյ. ... Խ. Կեավուրեան՝ ... լաւական բառերը: Դեկտ. ... Շ. Նարդունի՝ Գրական ... քաղաքականութիւնը: Դեկտ. ... Գրական, անցք ցարդգո... ներու: Դեկտ. 15ին, ... փաքեան՝ Շոփէնի մասին ... 22ին, Ե. Քոչարեան՝ ... մէջ ծեւի բովանդակութ... Դեկտ. 29ին՝ Գրական ...

Ցունուարէն յետոյ ... պատրաստուի նոր ցանկ ... րուն մէջ կը մտնեն ... նիւթերը.—

Տոքթ. Գրիգորեան պիտի ... սի «Գրագէտներուն ... թիւնները եւ անոնց ... թիւնը իրենց գործերուն ... Մկրտիչ Պարսամեան՝ Ա. ... թիւնեանի մասին: Շ. Նա... Արեւելքի Թատրոնները ... նական, ճապոնական, ... եւ արդի): Լ. Բաշալեան՝ ... նաւոր գրելու արուեստ ... ձիզմէճեան՝ ա) Թոմինի ... ինքնագրութիւն: Օ. ... ի՞նչպէս կը կազմուի ... բ) Հեղինակութիւններու ... Հ. Բալուեան՝ ա) Ցպաւ... դպրոցը եւ Քլօտ Մոնէ, ... ձարտարապետութեան ... թիւնը: Ն. Վիքսանեան՝ ... եւ քննական ակնարկ ... ժողովրդական եւ ... երգերու մասին: ... ինքնագրութիւն: Քոչարեան ... քննած արուեստի մէջ ... եանաք՝ Նկարչական նոր ... ժունները:

Ցունուար ամսուն ... վա՝ Աֆարոնեանի կողմէ:

Հանդէսներէ, դուրս ... զանազան ամիսներու մէջ ... տրուին, «Ցարդգող» կը ... նակէ իր աշխատանք... պարբերականին համար ... պարակ հանած վիճակ... թեան տոմսերուն մասին.

«Ցարդգող» յաջորդ... աւարտեց նաեւ ժողովր... մայսարանի հարցը: Այս ... սարանը պիտի բացուի ... բերի մէջ, եւ պիտի կր... «Մանասարեան Ժողովրդ... մայսարան»: Փարիզաբն... միութիւններ կ'օժանդակ... ձեռնարկին: Իւրաքանչիւր ... կնդիր պիտի վճարէ ... 10 ֆր. բաժանորդագր... պատուիրական մուտք՝ 1 ֆ... սերը տեղի պիտի ունենան ... շիրները, Չորեքշ... երկուական ժամով: ... եւ դասախօսութեանց ... այս սիւնակներուն մէջ ... պէս գրած եմ: Նուիրուող ... յայտարարուին ժամերը ... քանչիւր դասի, իրենց ... խօսներուն հետ: Մօտ օրէն ... սկսին արձանագրութիւն ... գոր պիտի կատարէ ... 5 հոգինոց վարչութի... ընտրուած՝ մամնակցող ... միութեանց ներկայացուցչ... րուն քուէներով: Այս ... րանին տարեկան պիտոյ... պահովուած է:

ԱՐՄԱՆ

նայ: Ըստ որմէ է ամենք ... պաշտօնեաներ են, կարգ մը ... խարարութեանց խորհրդակա... ու ընդհ. տնօրէնները երեսփ... եղան: Միւսները Մուսթաֆա ... մալ ընտրեց գաւառի ...ն ... քական մարդոցմէն, որոնք ... ծով ապացուցած էին իրենց ... պակցութիւնը Խալք կուսակ... թեան. կան նաեւ ազատ ... րեգի մասնագէտականներ ու ... գետներ, մանաւանդ ... րագէտներ, ուսուցիչներ, ... ներ, վաճառականներ, որոնք ... կայացուած են գրեթէ ... համեմատութեամբ

ԽՈՐԱՂ

ՄՄՈՒՍՆԱԼՈՒԾՈՒՄ

...Թատրոնը կործանեցա՞ւ
...ալ փիճը վոյի:
— Թատրոնը վերածնած է, կը
...մաքս մորէյ:
...փէր վոյի Թատերագիր է:
...մաքս Մորէյ Թատրոնի տնօ-
...է խեչափա՞ռ. չեն կրնար
...չիտակ դէպի առաջ. մէկ
...վրայ՝ կամ ձախ, կամ աջ:
...սակայն, երբ ըսուի, «Չէ՛,
...խստեմներու տագնապն է
...տագնապը», երկու
...ալ կը միանան:
...տագնապ, ճիշտ է:
— երբ պուլվարներու վը-
...ինէմաները առտու՞իրիկուն
...խուռն բազմութեան
...անդին Թատրոնն-
...միայն գիշերները բա-
...հիմնուած իրենց դուռնե-
...աթոռները բերան կը չափեն:
...առէք որ սինէմանե-
...նիւթերը հասարակ ակնյա-
...բայց կրնան խաղալ հա-
...այնքա՞ն սովորական են:
...ճիշտ է, միջազգային
...տեսարանի մը առ-
...Մարիամ կոււյայ,
...Սարի շրթները կը
...ու ժան Մարկօ կը ծծկըլ-
...
Իսկ Թատրո՞նը: Ժողովուրդը
մէկ կողմ, հեղինակը միւս կողմ
...ժողովուրդը իր հաճոյ-
...կը վնտռէ, հեղինակը իր
...կ'երազէ: Մէկը մէթրօ
...մէկը Օղիմպոս կը բար-
...
...սնալուծում տեղի ունե-
...ժողովուրդին եւ հեղինա-
...միջեւ:
...այսպէս չարունակուի,
...ներու ամփոփները վրայ
...միայն... փոշին.
...պիտի գոցուին դուռ-
...
...առեն, կեցցէ՛ անկողինը:
...ունելու կ'երթամ,
...քնանալով անխռով:

Փ. ՕՏԵԱ

«ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՕՐԸ»

Շաբաթ գիշեր, Ցոլ տը Թէօ-
կրաֆիի մէջ տօնուեցաւ «Հայկա-
կան Մշակոյթի Օր»ը: «Ցարգգոզ»
նոյն իրիկունը կազմակերպած էր
Սոյլթ-Նովայի նուիրուած հան-
դէս մը, ուր պիտի խօսէր Պ. Ա.
Ահարոնեան: Բանախօսին անակըն-
կալ բացակայութեան պատճա-
ռով, կազմակերպիչները նոյն օրը
հրաւիրած էին խօսելու կարեւոր
դէմքեր:

Կը նախագահէր Պ. Շ. Մի-
սաքեան, որ յիշելով հայ ժողո-
վուրդին կարգ մը քաղաքական,
յեղափոխական եւ այլն տօները,
շեշտեց կարեւոր բաց մը, «Հայ
Մշակոյթի Օրը»: «Այս ժողովուր-
դը միայն չարքի պատմութիւն-
ներ եւ արգասիք չունի, այլ մտքի
ծիգ, ստեղծագործութեան ճառա-
գայթ մը, զոր հպարտօգին կը
պատցնէ երկրէ երկիր»:

Պ. Ս. Վրացեան երկարօրէն
ներկայացուց մշակոյթին նշա-
նակութիւնը, եւ հայ պատմու-
թեան մէջ մշակոյթին կատարած
եւ կատարելիք գերը, երբեւ շա-
ղախ, որ կը զօդէ բոլոր միօքերը
եւ կը կազմէ ազգութիւնը: Ու
յիճեւորեց «Մշակոյթի Օր»ուան
ծրագիրը, որուն իրականացումը
պիտի օգնէ բոլոր գաղութները:

Պ. Թէոդիկ կարդաց մանրա-
կրկիտ ուսումնասիրութիւն մը եւ
շարան շարան երեւակայութեան
կանչեց հայ լոյսին մշակները,
սուրբերէն մինչեւ գրաչարները:

Պ. Ա. Շահխաթունի գրուագ-
ներ պատմեց վերջին տարիներու
մեր Թատերական մշակոյթի
ներկայացուցիչներէն (Պետրոս Ա-
դամեան եւ Ցիկին Սիրանոյշ)
կեանքէն:

Պ. Ա. Չօպանեան, «Մեր ժո-
ղովրդական ամէնէն մեծ գրա-
գէտին՝ Ահարոնեանի, դժբախտ
պարագայի մը պատճառով բա-
ցակայելը» յայտնելէ յետոյ,
ներկայացուց ժողքի եւ մշակոյթի
անկախութիւնը մերցեղին, որ, եթէ
քաղաքականապէս յաճախ լուծի
տակ մնացած է, իր ուրոյն ար-
ուեստով, իր ինքնատիպ ու ազատ
հանճարով հիացումը շահած է
այսօր օտարներուն: Ու թելադրեց
որ նման տօներով այսուհետեւ
մենք ալ ճանչնանք մեր արուես-
տը, մենք ալ սիրենք մեր մշա-
կոյթը: «Հայ Մշակոյթի տօնը
մեր ամենամեծ տօներէն մէկը
պէտք է դարձնել»:

Պ. Խոնդկարեան յիշելով թէ
Ռուսերը, աւելի կանուխ, սահմա-
նած են իրենց մշակոյթին տօնին
օրը, ներկայացուց մեր եւ անոնց
մշակոյթներուն տարբերութիւնը:
Ռուս մշակոյթը ազնուական բունի
մը վրայ ծաղկած էր, այնպէս որ
յարաբերական է այդ դասա-
կարգին կեանքին հետ, մինչդեռ
հայ մշակոյթը ծնաւ ու աճե-
ցաւ ժողովուրդին մէջ, հետեւա-
բար բնական զարգացում մը ու-
նեցաւ եւ իր բունը ամուր է:

Հանդէսին գեղարուեստական
բաժնին իրենց մասնակցութիւնը
բերին Օր. Ռ. Ալիքսանեան, Պ. Ն.
Պէշիկթաշլեան եւ Պ. Ց. Կշան-
եան պատշաճ արտասանութիւն-
ներով: Ժամանակ չէր մնացած
այլեւս հնչեցնելու համար Թառը
Պ. Աբգարի:

Այս տարի յանպատրաստից,
անշուշտ գալ տարի խոր պատրաս-
տութեամբ եւ աւելի շքեղ՝ կը
տօնուի Հայկական Մշակոյթի
Օրը, փարիզէն մինչեւ Ամերիկա՝
սրահները թնդացնելով այնպէս
ինչպէս 1913ին, Պոլսոյ Մայր
եկեղեցին. Ցառերու գիտին
1500 ամեակին առթիւ:

Պէտք է այժմէն ճշտել գոնէ
թուականը,— Սահակ Մեսրոպի
տօնի՞ն (Յուլիս) թէ Թարգմանչաց
օրը: Մեզի համար նախընտ-
րելի էր առաջինը, մանաւանդ որ
դպրոցներու մէջ աւանդաբար ըն-
դունուած է արդէն:

ԲԺԻՇԿՆԵՐՈՒ ԴԷՄ

Քանի մը ամիս լռութիւն պա-
հելէ յետոյ, սովետներու մամու-
լը դարձեալ սկսաւ ահազանգ
բարձրացնել այն վտանգին հա-
մար, որ կը սպառնայ բժիշկնե-
րուն: Փրավտա (27 Սեպտ.)
պաշտպանե՛նք բժիշկները խո-
րագրին տակ կը գրէ.—

— Վերջին վեցամսեային ըն-
թացքին, բժիշկները նոր ոճիրներու
ենթակուեցան: Սըմըրգանտի
մէջ, Տոքթ. Միրլ, որ կը դարմանէր
գինեվաճառի մը տղան, չյաջո-
ղեցաւ ազատել մահուընէ: Ասոր
ի վրէժխնդրութիւն, ծնողքը փո-
ղոցին մէջ յարձակեցաւ բժիշ-
կին վրայ եւ կռնակին դանակի
հարուած մը տալով, սպաննեց:

Նովօ Սիմպիրսքի մէջ, Տոքթ.
Թեպէր-Փէթրով, առտու մը ըն-
դունեց այցելութիւնը մարդու
մը, որուն աղջիկը կը դարմա-
նէր քանի մը օրէ ի վեր: Բժիշ-
կը հարցուց թէ ի՛նչպէս է հի-
ւանդը: Հայրը պատասխանեց.

— Մեռաւ:

Եւ վերարկուին տակէն հա-
նեց կացին մը եւ փշրեց բժիշ-
կին գլուխը:

Խարքովի մէջ, բանուոր կին
մը, որ հիւանդ զաւակ մը ունէր,
յանձնեց բժշկուհի Լախէրմանի:
Հիւանդը մեռաւ: Մայրը գնաց
բժշկուհիին դարմանատունը, գա-
վըռնոփ սենեակ մը կանչեց եւ
հան ատրճանակի մէկ հարուա-
ծով գետին փռեց զայն:

Այս պատմութիւններէն յե-
տոյ, պոլշեւիկ թերթը կը յայտ-
նէ թէ այս դէպքերը հազուա-
գիւտ չեն, ոչ ալ վերջինը: Ու
իբրեւ փաստ, կը հրատարակէ
նամակ մը, զոր ստացած եւ ըր-
կած է Խարքովի առողջապա-
հական տնօրէնը: Նամակագիրը
յանուն Խարքովցիներուն, կ'ըսէ.
«Փառք ոճրագործին, մենք ալ
նոյնը պիտի ընենք բժիշկնե-
րուն»:

ՍԷՐ ԵՒ ԱՏՐՃԱՆԱԿ.— Օր-
քոմէզի, կարուհի, Ամլօ փողոցէն
կ'իջնէր վար: Դէմն ելաւ Սիրամի,
որ սիրահարուած էր օրիորդին,
բայց՝ մերժուած: — Եթէ չերդար
իմս, չպիտի ըլլաս նաեւ ուրիշինը:

Եւ կրակեց: Գնդակը քերթեց
օրիորդին ճակատը: Թեթեւ վէրք
մը ստացած էր, բայց վախէն
նուաղելով ինկաւ ընկերուհիին
ձեռքին մէջ: Նոյն պահուն, Սի-
րամի գնդակ մըն ալ պարպեց իր
սիրտին ու մեռաւ:

ՁԱՑՆԻՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՍԷՆ ՇԱՄՕՆ, 10 Հոկտ.— Երէկ մեծ շուքով տօնուեցաւ Անդրանիկի օգահանդէսը, նախաձեռնութեամբ Ցարոն-Տարօնցիներու հայրենակց. միութեան եւ մասնակցութեամբ Մալաթիոյ Որբասիրաց ընկերութեան մասնաճիւղի, Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Ս. Դ. Հնչակեան եւ Ռամկավար Ազատական կուսակցութեանց:

Գաղութը ժամանակէն առաջ փութացած էր հանդէսին վայրը: Նոյնիսկ Սէնթ Էթիէնէն եկած էին իրենց յարգանքի բաժինը նուիրելու անմահ հերոսին:

Բեմը ամբողջովին սեւերով ծածկուած էր. մէջտեղը զետեղուած էր հերոսին մեծադիր նկարը, հրջապատուած ծաղկեպսակներով եւ վառ մոմերով: Ց. Տէր Ահարոնեան բանալով օգահանդէսը, հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս երկու վայրկեան լռութիւն պահել: Պ. Ս. Շիշմանեան ջութակով նուագեց Շոփէնի մահերգը: Տիկին Հ. Թիւֆէնկճեան եւ Տիկին Լ. Միկայէլեան երգեցին «Իբրեւ արծիւ» եւ ուրիշ երգեր: Գրիգոր Եղիաեան արտասանեց «Նա չէ՛ մեռած, այլ կ'ապրի», Ս. Ընտրիկեան՝ «Հերոսին մահը», Մ. Տէր Ահարոնեան՝ «Հերոսը չի մեռնիր» եւլն.:

Առաջին բանախօսն էր Պ. Ց. Գէորգեան որ գրուագներ ներկայացուց Անդրանիկի կեանքէն: Երկրորդ բանախօսը Պ. Վ. Քրմոյեան, իբրեւ զէնքի ընկեր՝ լայնօրէն պարզեց անոր գործունէութիւնը եւ յեղափոխական յայտնի դէմքերու հետ միասնաբար մղած կռիւները: Վերջին բանախօսն էր Պ. Վ. Զուլլէրեան որ յուզեց ներկաները, ուխտի խօսքեր ուղղելով հանգուցեալի լուսանկարին:

Մալաթիացի

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՀԱՅԿ. ԽՈՒՄԲ ՄԸ ՊՕԼԷՆԻ ՄԷՋ

ՊՕԼԷՆ, 10 Հոկտ.— Պօլէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի ֆութպոլի խումբը, որ շուրջ 8 ամիսէ ի վեր կազմուած է, երէկ, առաջին անգամ ըլլալով մրցում մը ունեցաւ Racing Club Bollénois B. խումբին հետ:

Հայ խումբը, բացի 2-3 խաղացողներէ, դեռ անվարժ տղաքներէ կը բաղկանայ, որոնք Կիրակիէ Կիրակի փորձեր կը կատարեն միայն:

Խաղը սկսաւ հակառակորդին յարձակողականով: Մերիններուն տկարութիւնը բացայայտ էր, գնդակը միշտ հայ բերդին շուրջ կը տատանէր, յաճախ՝ սպառնական: Սակայն, բերդապանը սպասուածէն աւելի լաւ խաղարկութիւն մը ցոյց տուաւ, միշտ գնդակին մուտքը արգիլելով, իսկ վերջապահը իր զօրաւոր հարուածներով մեծ գեր կատարեց: Հետզհետէ մեր տղաքը խաղին վարժուելով, կիսախաղին 10 վայրկեան մնացած, շահեցան նշանակէտ մը, և առաջին կիսախաղը վերջացաւ 1-0ով:

Դադարէն յետոյ, գնդակը մերթ մեր, մերթ հակառակորդ բերդին շուրջ կը տարուբերէր: Հայ խումբին յարձակողականը տկար էր, իսկ պաշտպանողականը բաւական զօրաւոր, այսպէս խաղին արդիւնքը, աւելի նպաստաւոր կրնար ըլլալ: Երկրորդ կիսախաղը վերջացաւ առանց արդիւնքի, որով հայ խումբը յաղթական ելաւ 1-0:

Կը լսենք որ հայ խումբը յառաջիկայ Կիրակի Փէէրլաթ հրաւիրուած է: Կը յուսանք թէ այսուհետեւ հայ խումբը ինքնամփոփուելով, օտար ափերու այս խուլ անկիւններէն ալ հայ մարզիկին արժանիքները ցոյց պիտի տայ Հ. Մ. Ը. Մ.ի դրօշին տակ: Դժբախտաբար կապ չունին կեդրոնին հետ, որ անպատասխանի ձգած է իրենց նամակը:

Գ. Զիւմպիւլեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԲԱՐՔԵՐ.— Երկու սիրահարներ Փոնթընէ գացին, գիշերը պանդոկ մը մտան:

Կէս գիշերին, պանդոկապետը ընդոստ արթնցաւ օգնութեան աղաղակներ լսելով: Մարդը գիշերազգեստով դուրս վազեց: Ցանկարծ զարնուեցաւ իր գիշերային վարձակալին, որ խուճապով փախաւ: Աղջիկը սենեակին դրան առջեւ ինկեր էր արիւնլուայ:

Անմիջապէս փոխադրեցին զայն հիւանդանոց, ուր պատմեց.

— Ես ամուսնացած կին մըն եմ: Ամիս մը առաջ հանդիպեցայ այս երիտասարդին, որուն սիրահարեցայ: Ամուսինէս գաղտնի, երբեմն ժամադրութիւն կուտայինք արուարձաններու մէջ եւ միասին կ'անցընէինք գիշերը: Այս անգամ սիրահարս ինծմէ պահանջեց որ ամուսինս ձգեմ: Չհամակերպեցայ: Այն ատեն սկսաւ վիճիլ, կռուիլ եւ յարձակելով վրաս ածելիով կտրեց վիզս, դէմքս, ուսերս:

Ջնաշխարհիկ սիրահարը որ իտալացի մըն է, անյայտացած է:

ՀՐԵՇՏԱԿՆԵՐԸ.— Սարպուրկի մէջ տիկին Հոլֆ, որ վերջերս կրօնական խենթութեան մատնուած էր, անցեալ առաւօտ ամուսինին մեկնումէն յետոյ, կ'արթնցնէ իր չորս զաւակները: Ամէնէն մեծը հագիւ եօթը տարեկան կար: Անոնց երեսները լուալէ յետոյ, կը թելադրէ որ ծունկի գան եւ աղօթեն: Աղօթքը լրանալուն, խոհանոց կը տանի եւ մէկիկ մէկիկ չորս պզտիկները կը խօթէ տակառի մը մէջ, զոր ջուրով լեցուցած էր: Թեթեւ շատ կը գիմադրէ, բայց մայրը կը կապէ ձեռքերը: Այսպէս չորսն ալ խեղդելէ յետոյ, կը հանէ եւ կը պառկեցնէ անկողինին վրայ:

Ու կ'երթայ ոստիկանատուն, ըսելու թէ.

— Հիմա չորս հրեշտակ եւս աւելցաւ երկինքի մէջ:

Ի զուր չորս բժիշկներ աշխատեցան արուեստական շնչառութեամբ կեանքի բերել երախաները: Այլեւս մեռած էին: Հայրը այնքան յուսահատած էր, որ չէր ուզեր բաժնուիլ դիակներէն: Խենթ մայրը ձերբակալուեցաւ:

ԲԱՆՏԱՊԱ՛Հ, ԴՈՒՌԸ ԲԱ՛Ց.— Չորս ստահակներ, որոնք իրենց կեանքին մեծ մասը անցուցած էին բանտերու մէջ, Սէն-Մօր փողոցին վրայ, կը մտնեն գինետուն մը եւ կը խմեն որքան որ կրնան:

Ճակնդեղի պէս կարմրելէ յետոյ, փարիզը կը ծախեն: Այդ ատեն, Օրուա, ստահակներէն ամէնէն յանդուգնը, կը յիշէ որ մօտակայ բանտի մը մէջ երկար տարիներ պառկած է արեւէն զրկուած: Կ'ուզէ վրէժ առնել բանտապահէն:

Ընկերներուն հետ գրաւի կը մտնէ «քիթը բերանը ջախջախելու համար բանտապահին»: Ընկերները, որոնք նոյնպէս վրէժ ունէին, հրահրեցին:

Եւ Օրուա քայլերը ուղղեց շիտակ բանտ.

— Բանտապա՛հ, դուռը բաց:

Բանտապահը միամտութեամբ բացաւ դուռը: Օրուա բռունցքով զարկաւ դէմքին, ողջովը փորին: Շուտով օգնութեան հասան բանտապահին ընկերները եւ ձերբակալեցին:

ՍԷՐ ԵՒ ՆԱԽԱՆՁ.— Մարիուս կը սիրէր Քաթարինան: Քաթարինան կը սիրէր բոլոր երիտասարդները: Մարիուս ըսաւ. «Միայն զիս պիտի սիրես, զի ես եմ սիրականդ, զոր պիտի պաշտես»: Սակայն Քաթարինա կը պաշտէր ոսկի հորթը:

Այն ատեն կատղեցաւ Մարիուս եւ ատրճանակը գտաւ ամպրոպի նման: Քաթարին, որ կը պաշտէր ոսկի հորթը, թաւալ գլոր ինկաւ գետին:

Մարիուս ձերբակալուեցաւ: Ունի երկու զաւակ:

ԲԱՐԻ ԾԱՂԻԿ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՄԸ.— Սէն-Պրիէօի մէջ, երիտասարդ կաթոլիկ վարդապետ մը, աբբայ Մօթէ, իր աշակերտներէն մէկուն պատիւը բռնաբարած ըլլալով, ձերբակալուեցաւ եւ 18 ամիս բանտարկութեան դատապարտուեցաւ:

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (87)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՔԱՐԱՍՕՖԻ ԱՊՇԵՑՈՒՑԻՉ ՑԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

— Բայց.

— Անոնք կան ու կը գործեն, այնքան որ վաղը իսկ կը մտադրեմ ձեզ հրաւիրել փեթրոկրատի Պատժական Ատեանի նիստին, ուր պիտի դատուին մեր երեք գեբերները:

— Զարմանալի՛:

— Չեմ գիտեր, ըսաւ Քարասօֆ միշտ անվրդով, թէ ինչ պիտի ըլլայ վճիռը որ պիտի տան. բայց ձեզ կը վստահեցնեմ թէ՝ եթէ տաժանակիր աշխատանքի դատապարտուին, բոլորը ձեռքերնին՝ պիտի երթան միանալու իրենց այն ընկերներուն, զորս Յարին Արդարութիւնը — միակը որ կ'ընդունիմ — դատապարտած է արդէն եւ որոնք կ'աշխատին գետնուղիներուն մէջ:

Այս յայտնութիւնը զիս ապշեցուց: Բացատրութիւններ պիտի խնդրէի Քարասօֆէն երբ ինքն իսկ հարցումներս կանխելով, աւելցուց.

— Ինչ որ ձեզի կ'ըսեմ, կ'երեւի ձեզ կը զարմացնեն: Սակայն ոչինչ կայ այդքան բնական: Հակառակ յեղափոխութեան, հակառակ ամէն բանի, մենք ջանացած ենք, կատարեալ գաղտնապահութեամբ, պահպանել պետութեան զանազան կազմերը, կամ, եթէ կը նախընտրէք այս բացատրութիւնը, կայսրութեան հանրային շրջանակները, որոնք վաղը պիտի օգնեն որ վերակազմուի, ինչ որ համայնավարները փճացուցին:

«Եւ ինչպէս ունինք պայքարի զինուորական մեր կազմը, նմանապէս ունինք նաեւ մեր դատական կազմը, որ կանոնաւորաբար կը գործէ եւ որուն վճիռները որքան ալ ծածուկ ըլլան, մեզի համար օրէնքի ուժ ունին եւ խստօրէն կը գործադրուին:

«Գալով մասնաւորաբար համայնավարներուն, անոնց վերաբերեալ օրէնքները երբեք չեն վերցած, ըսել է թէ անոնք որ մեր ձեռքը կ'իյնան, անմիջապէս կ'անցնին մեր Պատժական Ատեանին, եւ ատեանը կազմուած ըլլալով յեղափոխութենէն առաջ, Ցարին կողմէ անուանուած դատաւորներով, կը դատէ գերիշխանօրէն:

«Կ'ընդունիմ թէ երբեմն անոնք կը չափազանցեն. բայց մարդ մեզի չափ տառապած ըլլալու չէ, չհասկնալու, չարդարացնելու համար կարգ մը վճիռներ...

«Յիշեցէք ինչ որ տեսաք Թիւ 2 Լուպիանքայի մէջ:

«Յիշեցէք Սուխօֆը:

«Եւ ըսէք թէ, իմ մարդոց որոնց հրամայելու պատիւն ունիմ, իրաւունք չունէի՞ն իւրացնելու ֆրանսական համայնավարներու նշանաբանը»:

— Ներողութիւն, այդ նշանաբանը ծանօթ չէ ինծի:

— Ինչպէ՞ս. մտիկ ըրէք ուրեմն. «Մէկ աչքի դէմ՝ երկու աչք, մէկ ակռայի դէմ, ամբողջ բերանը»:

ՎԱՂԼԱԾԱՆՕԹ «ԲԱՐԵԿԱՄՈՒՀԻ» ՄԸ

— Ամբողջ բերա՛նը լաւ, վերսկսաւ Քարասօֆ, որ աւելցուց

— Կը նկատեմ թէ այս տեսակ նշանաբան մը որ բացարձակ գրժուած է աստուածային եւ մարդկային օրէնքներուն (որոնք բոլորն ալ, եւ ինչ կրօնքի կամ ընկերային վարչաձեւի ալ պատկանին, կը հրամայեն բարիք գործել չարիքի դէմ), կ'արդարացնէ ամէն փոխվրէժ:

«Կ'ուզէի որ այս նշանաբանը քանդակուած ըլլար ճակտին վրայ բոլոր անոնց, որոնք պոլշեւիկեան վտանգը կը նկատեն կատակ մը:

«Կատա՛կ, սպանութիւնը եւ սարսափը, որ կառավարական վարչաձեւի են վերածեր:

«Կատա՛կ, կիներու համայնացումը:

«Կատա՛կ, ելեւմուտքի մախումը, ճարտարարուեստի փճացումը Ալլանդակ կատակներ, որոնց համար մեռեր են ոչ միայն այս երկրին բնտրանին, այլ եւ բոլոր առողջ տարրերը:

«Ինչո՞ւ չեն գար հո՛ս մեզի հետ կատակելու, անոնք որ կատակ կը նկատեն Չեկայի ձեռքով թափուած արիւնները:

«Եւ միւս ազգերու զինուորները, գիւղացիները եւ բանուորները գիտե՞ն թէ չերճինսքիի եւ իր մեզսակիցներուն 15,000 գոհերուն մէջ 13000 բանուոր, գիւղացի եւ զինուոր կը համրուին:

— Ի՞նչ կ'ըսէք, բաւ զարմացած:

— Ճշմարտութիւնը, ո՛չ աւելի. եւ որպէսզի ձեր մտքին մէջ որ եւ է կասկած չմնայ. ահա վոհերուն պաշտօնական ցուցակը, որ 1923ին, Չեկան ինքն իսկ պատրաստեր է:

Այս ըսելով, ինծի երկարեց թուղթ մը, զոր իր թղթապանակէն հաներ էր. ահա՛ անոր հարազատ թարգմանութիւնը:

(Շար.)

Թարգմ'. Մ. ԵՐԻՑԵԱՆ

ՆՈՐ ՄԻԼԻՈՆԱՏԷՐԵՐ

Նիւ Եորքի մէջ հրատարակուած վիճակագրութեան մը համաձայն, անցեալ տարուընէ ի վեր 9,000 նոր միլիոնատէրեր աւելցած են Ամերիկայի մէջ 1925ին ամերիկացի միլիոնատէրերուն թիւն էր 20,295 Բոլոր այս հարուստները միլիոնատէր հռչակուած են, որովհետեւ առնուազն մէկ միլիոն տոլար գրամագլուխ ունէին:

ձիու ուժ եւ կը կշռէ եօթը թոն։ Մարսիլիայէն Պէյրութ 3000 քիլոմեդր ճամբան կը յուսան կտրել 24 ժամէն պակաս միջոցի մէջ։

Վերադարձին, եթէ օդը նպաստաւոր ըլլայ, երկու օդանաւորդները պիտի փորձեն Միջերկրականի ամբողջ երկայնքը կտրել եւ Օրանի առջեւ ծով իջնել, կոտրելու համար ուղիղ գիծով ջրօդանաւով հեռաւորութեան մրցանիշը, որ կը պատկանի Ամերիկայի, 2963 քիլոմեդրով։

ԼԷՎԻՆ ՄԵԿՆԵՑԱՒ

Չարլս Լէվին, հրեայ միլիոնատէրը որ այնքան խօսեցուց իր վրայ, առջի օր յանկարծ երեւցաւ Փարիզի մէջ, Սէն-Լազարի կայարանը, ուսկից կառախումբ նստաւ ամերիկացի վերջին լեգէոնականներուն հետ, «Լէվիաթան» անդրատլանտեան նաւով Նիւ Եորք դառնալու համար։ Լէվին Հռոմի մէջ ձգած է «Միս Գոլոմպիա»ն, որ ինչպէս կը յիշուի, անցած շաբաթ փչացաւ։ Ամերիկա երթալէն վերջ պիտի որոշէ թէ պիտի վերադառնա՞յ Եւրոպա՝ օդանաւով շարունակելու համար իր ճամբան դէպի Հնդկաստան, թէ օդանաւը շոգենաւով Ամերիկա պիտի փոխադրէ։ Հինչքլիֆի հետ իր պայմանագրութիւնը վերջացած է։

Կարգ մը թերթեր գրած էին Ամերիկա վերադարձին, ամերիկեան կառավարութիւնը կէս միլիոն տոլար փնասուց հատուցման դատ պիտի բանայ Լէվինի դէմ, որ յանձնառու եղած էր կարգ մը պիտոյքներ հայթայթել կառավարութեան, ու չէր յանձնած։ Լէվին կ'ըսէ թէ ընդհակառակն ինք դատ պիտի բանայ ամերիկեան կառավարութեան դէմ՝ պահանջելով մէկ միլիոն տոլար փնասուց հատուցում։

Սուրիոյ մէջ ապստամբութիւն կը տիրէ

Կարգ մը թերթեր գրած էին թէ Սուրիոյ մէջ ապստամբութիւնը վերսկսելու նշաններ սկսած են երեւնալ, թէ Սուլթան էլ Աթրաշ ռազմահրաւէր մը ուղղելէ վերջ, բազմաթիւ ապստամբներու գլուխն անցած կը յառաջանայ դէպի Ճէպէլը Տրիւզ, եւ թէ արդէն ապստամբներու խումբեր երեւցած են Լէճայի մէջ։

Պէյրութէն կը հեռագրեն թէ այս լուրերը բացարձակապէս անհիմն են։ Ապստամբութիւնը ամբողջովին մարած է ամիսներէ ի վեր, ապստամբները ցրուած կամ հպատակութիւն յայտնած են։ Հինգ ապստամբած վարիչները լքուած են իրենց հաւատարիմներէն եւ անհամաձայնութիւն կը տիրէ ապաստանած մէջ։

Մուսթաֆա Քէմալ Էնկիւրի դարձած

Մուսթաֆա Քէմալ, որ Պոլսէն վերջ Պրուսա անցած էր, Նոյեմբեր ... չորեքշաբթի օր վերադարձաւ Էնկիւրի, երեք ամսուան բացակայութենէ մը վերջ։ Կայարանը դիմաւորելու եկած էին զօրավարները, դիւանագիտական մարմինը, նոր երեսփոխանները եւ հազարաւոր բազմութիւն։ Գիշերը լուսավառութիւն եւ ջահագնացութիւն տեղի ունեցաւ։

Խալք կուսակցութեան համաժողովը

Հոկտեմբեր 15ին Էնկիւրիի մէջ կը բացուի Խալք կուսակցութեան համաժողովը, որուն պիտի մասնակցին 5—600 պատգամաւորներ Թուրքիոյ բոլոր նահանգներէն։ Այս առթիւ Մուսթաֆա Քէմալ պիտի արտասանէ այն մեծ ճառը, որուն մասին կը խօսուի ամիսներէ ի վեր եւ որ ճշմարիտ պատմականը պիտի ըլլայ Թուրք յեղափոխութեան, սկսեալ այն օրէն, ուր 1919 Մայիս 19ին Սամսոն ցամաք ելաւ եւ սկսաւ անկախութեան պայքարը։

Կազի փաշան Պոլսոյ մէջ երկար ատեն աշխատեցաւ խմբագրութեանը համար այս ճառին, որ պիտի բաղկանայ տպագրուած 75 պրակներէ։ Ընթերցումը պիտի տեւէ մէկ շաբաթ։ Ամբողջովին թարգմանուած է ֆրանսերէնի, անգլիերէնի, գերմաներէնի եւ ռուսերէնի։ Կը պարունակէ բազմաթիւ փաստաթուղթեր, մեծ մասը անտիպ։ Այս ճառին զանազան լեզուներով տպագրութիւնը կը կատարուի Պերլինի մէջ, հսկողութեամբ Մուսթաֆա Քէմալի ընդհ. քարտուղար Թէվֆիք պէյի։

Անգլ. դեսպան սըր Ճօն Քլարք Էնկիւրի կը մեկնի, կուսակցութեան համաժողովին ներկայ ըլլալու եւ Կազի փաշային ճառը լսելու համար։

Պալքաններու կացութիւնը

Սահմանագլուխի նահանգներուն մէջ պաշարման վիճակ հաստատող հրամանագրին մէջ կ'ըսուի թէ բոլոր այն անհատներն ու կազմակերպութիւնները, որոնք յիշեալ շրջաններու խաղաղութիւնը խանգարելու ձեռնարկ կ'ընեն, պատերազմական ատեանի մը կողմէ պիտի դատուին։

Զօր. Քովաչեվիչը սպաննող Պուլկարը որ քարայրին մէջ բռնուած էր, 25 տարեկան է եւ կը կոչուի Պլակով Քրոյէվ։ Յիշեալը խոստովանեցաւ թէ Մակեդոնական կազմակերպութեան հրահանգով շարժած է. եթէ զօրավարը չսպաննէր, ինքը մահապատիժի պիտի ենթարկուէր։

Թուրք-պարսիկ յարաբերութիւնները

Շաֆաքը Սուրխ» Թերթը, իր վերջին թիւին մէջ կը գրէ.— «Վերջերս Թուրք կառավարութեան պաշտօնեաները սկսած են անցագրային դժուարութիւններ հանել այն պարսկահպատակներուն դէմ, որոնք Թուրքիոյ սահմանէն անցնելով Պարսկաստան կուգան։ Այս պատճառով արտաքին նախարարութիւնը բողոքած է Թէհրանի Թուրք դեսպանին։

«Միեւնոյն ատեն հրահանգ ղրկուած է Թուրքիոյ Պարսից դեսպանատան, որպէսզի պատկան պաշտօնատանց հետ բանակցութեան մտնէ՝ այդ խնդիրը լուծելու համար։ Անկէ զատ փոխադարձութեան դիմելու համար արտաքին նախարարութեան կողմէ պատրաստուեցաւ ծրագիր մը, որ նախարարական խորհուրդին յղուեցաւ վաւերացնելու համար։»

Համայնավար թերթ մը խափանուած

Լիլի ոստիկանութիւնը խուզարկութիւն կատարեց Վալանսիէն փողոցի մէկ տպարանին մէջ եւ գրաւեց 40,000 օրինակ համայնավարական «Լը Քոնքերք» (Նորագիր զինուոր) թերթէն եւ մեծ քանակութեամբ համայնավարական գրքոյկներ, որոնք պիտի ղրկուէին 43 զանազան կեդրոններ, այնտեղէն բաժնուելու համար զինուորագրութեան կանչուելիք երիտասարդներուն։ Տպարանը կնքուեցաւ։ Յիշեալ թերթը զինուորները անհնազանդութեան կը հրաւիրէր։ Թերթին պատասխանատու տնօրէնը Ֆուրքատ, որ Փարիզ կը բնակի, ձերբակալուեցաւ։

Գ. Յարութիւն Նիկողոսեան եւ զաւակունք. Տէր եւ Տիկին Կարապետ Նիկողոսեան, Տէր եւ Տիկին Արփիար Մարտիրոսեան, Տէր եւ Տիկին Յովսէփ Նիկողոսեան. Գ. Նիկողոս Նիկողոսեան, Օր. Ադամի Նիկողոսեան, Գ. Ոսկան Դանիէլեան, Այրի Տիկին Խանըմ Տէյիրմէնճեան, Այրի Տիկ. Մարիամ Նիկողոսեան եւ զաւակունք, Տէր եւ Տիկին Արմենակ Սամուրպաշեան եւ զաւակունք (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Խաչերեան եւ զաւակունք (Ամասիա), Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Սուքիասեան եւ զաւակունք (Ամասիա), Տէր եւ Տիկին Ստեփան Սուքիասեան, Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Աւագեան (Ամերիկա), սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, քրոջ, քրոջ աղջկան եւ ազգականին՝

ՏԻԿ. ՈՍԴՈՒՀԻ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ

դառնաղէտ մահը, որ տեղի ունեցաւ երեքշաբթի առաւօտ, 36 տարեկան հասակին մէջ։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր Հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, 2 Rue de Pore, Arnouville-les-Gonesse, ուսկից հանգուցեալին մարմինը պիտի փոխադրուի Առնուվիլի գերեզմանատունը։

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Ալֆորվիլի Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէի կուսակցական ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3ին, երիտասարդաց ակումբին վերնայարկը, 138 Rue Etienne Dolet. կարեւոր օրակարգ, ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Հ. Յ. Դ. Սէնթ Էթիէնի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 1.30ին, Խաղկէ-բազարին թիւ 3 սրահը. ընկերներու ներկայութիւնը կարեւոր է։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Ռոստոմ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի իրիկուն ժամը 8ին սովորական հաւաքատեղին, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը կարեւոր է։

ՑԱՐԴԻՈՂԻ գրական երեկոն այսօր Հինգշաբթի, ժամը 9ին Ֆլօրիայի վերնայարկը։ Նիւթ՝ Յարութիւն Ֆրէնկեանի մէկ ինքնագրութիւնը։ Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները։

ԼԻՈՆԻ եւ Շասի Հաճնոյ Հայրենակցական միութիւնը մեծ պատրաստութեամբ պիտի տօնէ Հաճընի անկման 7րդ տարեդարձը, այս Կիրակի Շասի Քանթինի մեծ սրահը։ Պիտի խօսին Վարդան Զուլլէրեան եւ ուրիշներ։ Արտասանութիւն, երգ եւն.։

ՀԱՅ ՄԵՔԵՆԱԳՈՐԾՆԵՐՈՒ միութեան վարչութիւնը՝ գիտական արշաւ մը կազմակերպած է, այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, դէպի Գռան-փալէ՝ ուր տեղի կ'ունենայ ինքնաշարժերու ցուցահանդէսը։ (Salon de l'Automobile.) Վարչութեան կողմէ մեքենագործ մասնագէտ մը մանրամասն բացատրութիւններ պիտի տայ զանազան տուներու կողմէ պատրաստուած ինքնաշարժերու առաւելութեանց եւ կառքերու յարակից մասերու գիտական ծանօթութեանց շուրջ։ Ժամադրավայր 2 Rue Jean Goujon սրճարանը. Կը հրաւիրուին անդամներ եւ հետաքրքիրներ.

«ԱՆԻ»Ի ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

«Անի» Հայ Արուեստագէտներու խմբակցութեան առաջին մեծ նկարահանդէսը՝ Կալըրի Ժորժ Փըթիի մէջ, Հոկտեմբեր 30— Նոյեմբեր 3։ Ցուցահանդէսին կը մասնակցին ծանօթ արուեստագէտներ։ Նկատի ունենալով անոր միջազգային եւ պատմական նշանակութիւնը, անշուշտ Փարիզի գաղութը իր բարոյական եւ նիւթական օժանդակութիւնը պիտի բերէ նկարահանդէսի յաջողութեանը։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ վարժ գործաւորուհի մը կարի համար. դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Խարբերդցի Յովհաննէս Աւագեան (Ռուստամ Աստրախան) կը փնտռէ իր եղբայրը Ներսէս Աւագեան, որուն 2 տարի առաջ Փարիզ ըլլալը որոշ էր։ Իմացնել՝ Mr. Garo Baboukian. 6 Rue Bleue Paris (IX).

ԱԶԳԵՐՈՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՍՈՒՐԻՈՅ ՈՐԲԱՀԱՒԱՔ ՄԻՍԻՈՆ

Ազատուածներ՝ որոնք իրենց ազգականները կը փնտռեն.—

1. Գրիգոր Կէօկտէտէեան, հայրը՝ Մինաս, մայրը Իսկուհի. Պիլէճիք, Կէօլ-Տաղ գիւղ, 20 տարեկան։ 2. Նազար Գըզըլըեան... Հաճըն 18 տրկն.։ 3. Տիգրանուհի, հայրը՝ Սարգիս, մայրը՝ Գայիանէ, Գուրունը, 19 տարեկան։ 4. Գրիգոր Քէշիշեան, հայրը՝ Յովհաննէս, մայրը՝ Մարի, Կէօքսուն-Տէյիրմէն Տէրէգիւղ, 25 տրկն.։ 5. Միհրան... Ուրֆա, 18 տրկն.։ 6. Կարապետ Քարաքանեան, հայրը Տիգրան, մայրը ...։ Եղբայրները Սարգիս եւ Աբրահամ Քարաքանեաններ ողջ էին, նոյնպէս քոյրն՝ Նազար Ալատօղլանեան ողջ էր, որոնց վայրը չէր գիտեր։ Ինքը 20 տարեկան։ 7. Նուշան, դուստրը՝ Յովհաննէսի եւ Յասմիկի, Էրզրում, 18 տրկն., 8. Յակոբ, զաւակը՝ Միքայէլի եւ Ֆիլորի, Օվաճըղ, 17 տրկն.։ 9. Լութֆիկ, զաւակը Յակոբի եւ Մարիամի, Ատանա, 19 տրկն.։ 10. Արմէն, զաւակը Կարապետի եւ Մարիամի, Մալաթիա. 20 տրկն.։ 11. Սարգիս, զաւակը Յակոբի, Սըվազ-Հէրէք. 18 տարեկան։ 12. Հայկանոյշ Էլիքսէքեան, դուստր Մանուկի եւ Մարիամի, Մաւաշ, 35 տրկն., ամուսնոյն կողմէ կը կոչուի Զազալեան։ 13. Կարապետ, զաւակը Մինասի եւ Մարիամի, Տիգրանակերտ, 18 տրկն.։ 14. Կարապետ, զաւակը՝ Նազարի եւ Նազլի, Սվազ-Զիլէ, 19 տրկն.։ 15. Կարապետ, զաւակը՝ Նազարի եւ Մարիամի, Ատանա, 25 տրկն.։ 16. Վարդանոյշ, դուստր՝ Սարգիսի եւ Մարիամի, Սվազ-Գանկալ, 18 տրկն.։ 17. Տիրուհի, դուստր՝ Խաչերի եւ Նազլուի, Սվազ, 19 տարեկան։ 18. Յարութիւն, զաւակը՝ Յովհաննէսի եւ Մագրիկի, Էրզրում, 20 տրկն.։ 19. Պօղոս, Մարաշ-Օրճան գիւղ, 18 տրկն.։ 20. Գէորգ Միսեան, զաւակը՝ Սահակի եւ Մարիամի, Կարս-Կովկաս, 18 տրկն., ծնողքը Ալեքսանդրապոլ - Լէնինականի կը կարծէ ըլլալ։ 21. Լեւոն Եէնկիբեան, զաւակը՝ Հէնօի եւ Շէմսօի, Մուշ-Տէրէք, 20 տարեկան, եղբայրները Մկրէ եւ Ազատ, ողջ էին։

Հասցէ՝ Commission pour la protection des femmes et des enfants dans le Proche Orient. B. P. 280, Alep.

ՀՐԱՏԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

ԱՐՄԷՆ ՀԱՅԿՈՒՆԻԻ

"ԶԱՐԼՍԹՕՆ"

ԿԱՄ

ՍԱՄԱԹԻԱՑԻ ԱԲԻԿ ԱՂԱ

խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտը

ՏԻՏԱՂ - ՏԻՏԱՂ - ՏԻՏԱՂ

ԳԻՆ՝ 1.50 ՖՐԱՆՔ

Դիմել նամակով՝ Vabram Sévouni, 5 Av. Quihou St. Mandé (Seine), ինչպէս նաեւ բոլոր գրավաճառներուն եւ թերթերու գործակալներուն։ Կը ղրկուի մէկուկէս ֆրանքի դրոշմաթուղթի ղրկելով։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ԵՒ ՍԷՆ ՇԱՄՕՆԻ ՀԱՅԵՐՈՒՆ

Վաճառատունս փոխադրած ըլլալով աւելի ընդարձակ տեղ մը, ստացած եմ ամէն տեսակի ընտիր եւ ճոխ ապրանքներ, արանց եւ կանանց համար։

Խնամուած կարուածք, վերջին ձայն աժան գիներով եւ դիւրամատչելի պայմաններով։ Գաղափար մը կազմելու համար կը բաւէ անգամ մը այցելել. Հոկտ. 10էն սկսեալ հետեւեալ հասցէին՝

SIMON HATCHIKIAN
(Tailleur)
12 Rue de la Préfecture(1er). St. Etienne (Loire).

ԱՄԷՆՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Մեր մօտ կը գտնուին ԴՐՕՇԱԿի, Հ. Յ. Դ. ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ... ՄԻՆՆԵՐՈՒ եւ ծանօթ հեղինակներու հին եւ նոր հրատարակութիւնները։

ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ՝ Իմ Գիրքը 20 ֆրանք, Ճամբուդը 20, Ա... ճանապարհին 20, Կաթուշկը 4։ ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ՝ Հոսանքներ (հայ շարժման նախապատմութիւն Ա. եւ Բ. հատոր) 15... դոքը նորագոյն պատմութեան մէջ 15, Համայնավարութիւն ... մաշխարհային յեղափոխութիւն 15։ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ՝ Դաշնակ... անելիքը 10, Դաշնակցութեան Լիկուիդացիան 9, Ընկերվա... եւ դեմօկրատիզմ 3, Դաշնակցութեան քաղաքական ուղին 9, ... տանի անկախութիւնը 4։ ՉԱՐԵԽԱՆԴ՝ Կը՞նա՞նք հաշտուիլ ... հետ եւ Միացեալ Անկախ Թուրանիա 16։ ՍԱՍՈՒՆԻ՝ Տաճկա... ռուսական տիրապետութեան տակ 15։ ԻՇԽԱՆԵԱՆ՝ ... բոլշեւիկեան բանտում 13։ ՇԱՆԹ՝ Կայսրը 10։ Արեւելեան ... Մինաս Ջերազ 20, Ծովք-կէօլճիւք 22, Տեսական խնդիրներ ... Ուղիներ 12, Ի՞նչ պատմեց Թրէքրոնէմը կամ սիֆիլիզը 6, ... 5, «Մայիս 28» 5, Էջեր իմ օրագրէն 6, Ցոյսեր եւ երազներ 12 ... Ն. Պէշիկթաշլեան՝ Ընկեր Ճահագար 5 Ֆրանք։

ՈՒՆԻՆՔ՝ Քրիստափոր Միքայէլեանի, Հայկ. Ազատամարտի ... փոխական հերոսներու եւ հայդուկային խումբերու նկարներ ... տարբեր մեծութիւններով 3, 2 եւ 1.50 ֆր. քարտ փոստեր 0.25 ... թիմ. փոստի ծախք չառնուիր ֆրանսայի համար։

Դիմել՝ ՅԱՌԱՋի խմբագրատունը L. KÉVONIANի

ԴԵՐՁԱԿ Կ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

կը խնդրէ Պոլսոյ իր հին յաճախորդներէն դիմել ... անգլիական ընտիր կերպասներէ տուկուն հագուստներ ... նալու համար.

ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԿԱՐ ԵՒ ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԻՒՆ.

ԳԻՆԵՐԸ ԽԻՍՏ ՄԱՏՉԵԼԻ

88, RUE DE MONT-CENIS, PARIS (18me).
Métro: Simplon, Nord-Sud: Jules Joffrin. Autobus J, AH ou AK

ՀՐԱՏԱՐԱԿ ԵԼԱՒ՝ ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ

"ԳԻՒՂԱՇԽԱՐՀ"Ը

Պատմական եւ ազգագրական ուսումնասիրութիւն Սեբաստիոյ եւ Ալիսի վերի հովտի գիւղախումբերու մասին

Անհրաժեշտ մասնաւորապէս Սեբաստահայերուն

Գին՝ Ֆրանսա և գաղութները 26 ֆրանք, արտասահման ... ֆրանք, բացի Ամերիկայէն։ Փոստի ծախք չառնուիր։

Դիմել՝ ՅԱՌԱՋի խմբագրատունը՝ L. KÉVONIANի

Դերձակ ԼԵՒՈՆ ՊԻԼԷԶԻԿՃԵԱՆ

կը ծանուցանէ իր յաճախորդներուն թէ իր նախկին ... դէն փոխադրուած է՝

57 RUE CLIGNANCOURT, Métro: Château Rouge կամ Barbès

Ձեր ձմեռուան հագուստը ապսպրելէ առաջ, անգամ մը դիմեցէք իրեն, եւ քէն չզղջալու համար։

Ձեւի անմրցելի շքեղութիւն.— վերջին նորաձեւութիւն.— ... քուր կար.— ցոկուն կերպասներ.— վճարումի դիւրութիւններ

ԱՅՍ ԲՈԼՈՐԻՆ ՀԵՏ ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ՏՕՔԹ. Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ

Նախկին բժշկապետ Կարմիր Խաչի հայկական հիւանդանոցի Մասնագէտ ներքին, վեներական, միզասեռական հիւանդութիւններու։

Ամէն օր 5-7, կիրակի 9-12

Rue des Acacias 42, Métro Ternes-Etoile, Tél. Galvani 28-5...

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆ...

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro : Gare de l'Est — Téléphone : Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—կիրակի եւ տօն օրեր ...

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Եշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3-5։ Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ... ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19 Կիրակի 9-12

ԾԱԽՈՒԻ Է

60,000 ֆրանքի, կէսը կանխիկ. Արեւելեան գորգեր լուալու գործարան-արհեստանոց մը, ամբողջական կազմածներով, չորցնող մեքենայ, կաթսայ, գրան եւայլն։

Մանրամասնութիւններու համար դիմել՝ Mr. VALENTINի, 23 Rue d'Issy, Billancourt, (Seine).

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Լաւ խոհարարուհի մը Հայ կամ Յոյն 30—40 տարեկան, գոհացուցիչ թոշակով։ Դիմել հետեւեալ հասցէին՝ Mme. A. Missirian, 53, Ave. de l'Armée, Bruxelles.

ԾԱԽՈՒԻ Է

SINGER վերջին նորաձեւութեամբ, ոտքով կարի մեքենայ մը, դիւրամատչելի գինով։ Դիմել՝ Տիկ. Ամասունիի, 7 Rue Jules Regnault, Enghien-les-Bains, (S. et O.).

ՍԱԿԱՐԱՆ

12 Հոկտեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթերլին,	L. St	
Տոլար,	Dollar	
Մարք (ոսկի, 100 Mark		
Թրքական Թղթ.	L. Tq	
Թրք. ոսկի	» or	
Մէճիտիէ	Médjidié	
Լէվա 100 հատը	Léva	
Տրախմի »	Drachme	
Լիր »	» Lire	
Պելժ. ֆրանք »	Belge	
Զուից. »	Frc. Suisse	
Լէյ 100 հատը	Ley	
Ֆիորին	(Florin)	

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ	1 Cr. Fonc. Eg.	
»	II	
»	III	
Ոսմանլը երկթղ.	Lots tu	

IMPRIMERIE - MASSIS - EDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10e)

Le Gérant : H. TEURN...

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԻՆ	3 ամս. 6 ամս. Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ. 70ֆ. 140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20շլ. 40շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ	» »
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ	6տոլ. 10տոլ.
ԵՒՐՈՊԱ	100ֆ. 200ֆ.

"HARATCH"
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 206bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)
TÉLÉPHONE : NORD 57-82
MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 14 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1927
14 OCTOBRE 1927

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

Գին՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

...ՄԲ ԹԻՒ 466

...ՈՒ ԽՕՍՔ

ՀԻՄՆԱՐԿԷՔԸ

Անցեալ Հոկտեմբեր 8ին տօնած եղանք «Մշակոյթի Օր»ը, ...րիզի մէջ։

...թէեւ յանպատրաստից, բայց յաջող էր նախափորձը։

Այժմ լայն ժամանակ ունինք ձեւակերպելու եւ ժողովրդա... ...նացնելու զայն, 1928ի համար, որպէս զի այլեւս պատահա... ...կանութեան չմնայ, եւ ինքնաբերաբար տօնուի ամէն տարի, ...ամէն տեղ։

...չ...նական չէ որ վէճ ծագի թուականի մասին։ Եթէ պաշ... ...նական վաւերացումի կը սպասեն, Օրացոյցը նշանակած է եր... ...ու տօներն ալ, Սահակ-Մեսրոպ (Յուլիս) եւ Թարգմանչաց (...կտեմբեր)։

...ըսած էինք թէ մեզի համար լաւագոյնը եւ գործնականը ...նքն է, իբրեւ աւանդական տօնը տառերու գիւտին, որ ...նքին հիմը դրաւ հայկական մշակոյթին։ Եւ արդէն այդ օրը ...նէրէ ի վեր կը տօնուի այսպէս կամ այնպէս. բայց շատ ...նեղ սահմանի մէջ, եւ ամէնէն առաջ՝ իբրեւ կրօնական տօն։ Այժմ անհրաժեշտ է արդիացնել զայն եւ տալ անոր լայն բո...վանդակութիւն, համաձայն մեր ժամանակի պահանջներուն։

Ինչ կը վերաբերի նախաձեռնութեան, չենք ուզեր նախա... ...գաշարել միաքերը։ Մեր այս ցիրուցան վիճակին մէջ, կարելի ...կ միօրինակութիւն սպասել. բայց ամէն տեղ ալ կան իրաւա... ...ու Մարմիններ, -Ազգ. Վարչութիւն, Թեմական Խորհուրդ, ...ռղթային Միութիւն եւլն.։ Տեղին համեմատ, կարելի է կար... ...գադրել այս կէտը։

...կարեւորը այն է որ, «Մշակոյթի Օր»ը դառնայ լայն, հա... ...ժողովրդական տօն, եւ ոչ թէ մասնակի ձեռնարկ։ Պէտք է ...գութիւնները վարժեցնել գոնէ այս մէկ Օրը համախումբ տօնե... ...լու, մեր գիրն ու գրականութիւնը, երգն ու հառաչանքը, տաղն ...ու արուեստը միասին փառաբանելու։ Մենք ալ, մեր համեստ ...սահմանին մէջ, ունինք մտքի վաստակ մը որ հպարտութեամբ կը լեցնէ մեր կուրծքը, եւ կը տաքցնէ մեր հոգին։ Այդ իրո... ...գութիւնը աւելի լաւ պիտի հասկնանք, երբ սորվինք տարին մէկ օր քով-քովի գալ, խօսիլ ու լսել, երգել եւ ունկնդրել. մէկ ...խօսքով՝ յարգանքի հարկ մը — եթէ կ'ուզէք պատարագ մը — մատուցանել ի պատիւ կատարուած աշխատանքին, Մտքի եւ ...Արուեստի ստեղծագործութեան։ Այդպիսի պարբերական տօ... ...նակատարութեամբ մը, պատեհութիւն կ'ունենանք նաեւ նոր ծրագիրներ եւ առաջադրութիւններ յղանալու, որպէս զի աւելի ...հիմնաւորուի եւ ծաղկի Հայկական Մշակոյթը, մեր ինքնուրոյն ...հրագը, որ կը պլպլայ ամէն տեղ, հակառակ բոլոր վերիվայրում... ...ներուն եւ խոչընդոտներուն։

Գաղափարը հասունցած է։ Հիմնարկէքը կատարուած Փա... ...րիզի եւ Պերլինի մէջ (ուրիշ տեղերէ լուր չունինք տակաւին,) ...կը մնայ ձեւ ու մարմին տալ, եւ 1928ի Մշակոյթի Օր ը այն... ...պէս մը կազմակերպել, որ ոչ մէկ հայկական համախմբում ...մեկուսի մնայ, կամ ո՛ր եւ է հատուած քրթմնջելու պատրուակ... ...ներ գտնէ։

ՈՒՐԻՇ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

Հոկտ. 6ին հրատարակեցինք Փարիզի եկեղեցիի Վարչական ժողովին մէկ ազդը, որ կը ծանուցանէր թէ խորհրդակցու... ...թիւններ կատարած եւ մասնախումբ մը կազմած են, Փարիզի եւ արուարձաններու հայ մանուկներուն մայրենի դաստիարա... ...կութեան գործը կազմակերպելու համար։ Եւ իբրեւ առաջին ...քայլ, կ'աւետէին թէ որոշեր են առ այժմ վեց ամսուան համար ապահովել Ալֆորվիլի մանկապարտէզին գոյութիւնը։

Մեր տեսակէտը որոշ է Փարիզի հին գաղութի ներկայա... ...ցուցիչներուն, եւ մասնաւորապէս եկեղեցիի Հոգաբարձութեան ...բռնած դիրքին հանդէպ։

Մնալով հանդերձ անողոք դատախազ, գոհունակութեամբ ...կարձանագրենք այս ձեռնարկը, որովհետեւ, մեր աչքին, օրհ... ...նութիւն է ինչ որ կը փորձուի հայ մանուկները օտարացումէ փրկելու համար։ Մեզի կը հաւաստեն թէ շօշափելի գումար ...մըն ալ տրամադրուած է, մէկ-երկու նոր մանկապարտէզներ ...բանալու համար։

Այս բոլորը լաւ։ Բայց, ծուռ նստինք, շիտակ խօսինք։

Կը թուի թէ Փարիզի ջոջերը չեն հրաժարած իրենց հին ...քաղաքականութենէն, եւ այս բարեմիտ գործն ալ կը կատարեն ...ի հեճուկս առաջնորդարանին, որուն չեն ուզեր ենթարկուիլ ո՛ր ...եւ է պայմանով։ Միշտ իրենք իրենց, եւ միշտ իրենց խելքով։

Գրած էինք արդէն, որ կաթող. պատուիրակութիւնը ձեռն... ...թափ եղած է կրթական գործէն, նիւթապէս ջլատուած ըլլա... ...լով։ Այս ջլատման պատճառները գաղտնի չեն ոչ մեզի, ոչ ալ Փարիզի Վարչական ժողովին համար։ Արդ, եթէ այս վերջինը կ'ուզէ աջօրէն օգնել նոր սերունդին փրկութեան, ինչո՞ւ իր ...ջանքերը չի միացներ Թեմական կամ Կրթական Խորհուրդին, ին... ...չո՞ւ նկատի չառներ զանոնք, եւ կը շարունակէ իր խափանա... ...րար ճամբան։

Եթէ ուրիշ ամէն միջոց անզօր էր, գոնէ 7—15 տարեկան մանուկներու տագնա՞պն ալ չի կրնար փակել խրամատը եւ վերջապէս քով քովի բերել հինն ու նորը, Հոգաբարձութիւնն ու Թեմականը, Եւրոպայի ազգային կազմակերպութեան հիմը դնելու համար, աշխարհական հողի վրայ։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՀԱՅԵՐԸ Ի՞ՆՉ ԿԸ ԿԱՐԴԱՆ ԿԱՐՄԻՐ ԴՐԱԽՏԻՆ ՄԷՋ

Հակառակ Հայաստանի պրոլետգրողներու եւ պաթոս-պոէտներու գրական փորձառութեան, հայ ժողովուրդը անտարբերութեամբ երես կը դարձնէ եւ կը փնտռէ այն գրականութիւնը, որ անիծուած է Հայաստանի մէջ. իբրեւ խոստովանութիւն, կը քաղենք համայնավար «Մուրճ-Մանգաղ»էն (6 Հոկտ.) անգամ մը եւս հետեւեալ փաստը.

— «Մենք աւելի շատ կը գրագէինք պրապագանդայ ընելով եւ քիչ կը հետաքրքրուինք գեղարուեստական գրականութեան մասին, հակառակ որ ան գլխաւոր հարցերէն մէկն է։

«Անշուշտ մեր բանւորա-գիւղացիական զանգուածները քաղաքականապէս որոշ չափով յառաջդիմած են։ Նոր պահանջներ ունին։ Սակայն Հիւսիսային Կովկասի հայկական գրադարաններուն մէջ գտնուած գիրքերը ընդհանրապէս խլամիներ են (թափթփուք)։ Այդ խլամիները չեն կրնար գոհացնել մեր բնիկերդող զանգուածներուն պահանջները, եւ ծանօթացնել զանոնք մեր նոր կեանքին։

«Եթէ կան մեր գրադարաններուն մէջ հատ ու կտոր գեղարուեստական գիրքեր, անոնք ալ փոքր թիւ մը միայն կը կազմեն։ Այդ պատճառով, ժողովուրդը ձեռքէ ձեռք կը խլէ Րաֆֆիի «Կայծեր»ը, «Խաչագողի յիշատակարանը»։ «Ջալալէդդին»ը. Մոզ... ...Պաօլի, Խաչքավի, Վլատիկովկասի մէջ իրարու ձեռքէ կը յափշտակեն Աճառեանի, Րաֆֆիի եւ Պռոշեանի գործերը։ Մանաւանդ Թիֆլիսահայերը, որոնց թիւը Հիւսիսային Կովկասի մէջ շատ մեծ է։ Անոնք, ռուսերէն չգիտնալով, չեն կրնար օգտուիլ ռուսական գրականութենէն։ Իսկ հայ նոր (կարմիր բանաստեղծներու մասին բնաւ տեղեկութիւն չունին։ Լսած են Չարենցի եւ իր սերունդին անունները առանց կարդալու անոնց գործերը։

«Պարզ է, որ Աճառեանի եւ Րաֆֆիի գիրքերէն, մեր բանւորն ու գիւղացին, դաշնակցական գաղափարներէն զատ ուրիշ բան չեն կրնար ստանալ։ Պէտք է լուրջ ուշադրութիւն դարձնել գեղարուեստական գրականութեան հարցին մասին։ Եթէ Երեւանը չի կրնար գոհացնել մեր պահանջները, պէտք է դիմել թարգմանութեան, որպէս զի մեր գիւղացին ու բանւորը ճանչնայ ռուսական նոր գրականութիւնը։ Առայ մեծ հարուած մը տուած կ'ըլլանք դաշնակցական գրականութեան»։

Եւ խորհի՛լ որ, երբ երեւանի գրական մասնագէտներն ու համեստ օրագրողները կը խոստովանին Հայաստանի գրական տագնապը, ասդին, կան ոմանք, տիկիննե՛ր որ իրենց գրողի թի՛ն անունէն համաշխարհութիւն առած՝ գրագէտի բաց դաշտն են ելած, պաշտպանելու համար Հայաստանի կարմիր գրականութիւնը։

«ՇԻՆԱՐԱՐԱԿԱՆ»

Միլլիէթէն կը գրեն մեզի.—

Հայաստանի կառավարութիւնը վեց ամիս առաջ իր հաշուին երկու ուսանողներ ղրկած էր Սիկիլիա, քարային հանքերու մասնագիտութիւն ուսանելու եւ յետոյ Հայաստանի մէջ գտնուած նոր հանքի մը մէջ իբր մասնագէտներ աշխատելու համար։ Ուսանողները Մուրատ-Ռաֆայէլեանէն շրջանաւարտներ են։

Ամիսը իրենց կը վճարուէր 30ական տոլար, Գ. Գօղոս Մակինցեանի միջոցաւ։ Օրին մէկը դրամը զադրեցաւ...։ Բողոք Մակինցեանի, բողոք ուրիշներու։ Նամակները մնացին անպատասխանի ու երիտասարդները, զուրկ նիւթական ո եւ է միջոցէ, յուսահատ վերադարձան եւ մէկը մասնաւորապէս խեղճ կացութեան մատնուած է այսօր։ Իրենց կարծիքը այն է որ, Մակինցեան ըստ իր բարի սովորութեան, Հայաստանէն կը զանձէ գումարը, բայց կը մոռնայ ղրկել...

Հայաստանի թերթերը եւ Փարիզի «Երեւանը» ժամանակին այս լուրը շինարար աշխատանքի բաժնին մէջ աւետեցին։ Թող հաճին աւելցնել թէ, այս գէպքը, այսինքն շինարար աշխատանքը մեր գաղութը եւ երիտասարդութիւնը այն աստիճանի խանգարած է որ, վա յ թէ Մակինցեան սարբ Միլան ըլլայ։

.՚. Իտալիոյ հայկական կոմիտէն իտալական արտաքին նախարարութեան դիմում կատարեց, իտալերէնի Հայերու անցագրային հարցը լուծելու համար, նկատելով որ Նանսէնեան անցագիրը ճամբորդելու ոչ մէկ դիւրութիւն կ'ընծայէ։ Ջանազան երեսփոխաններ Հռոմի մէջ կ'աշխատին ի նպաստ այս ձեռնարկին։

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒ ԴԷՄ

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Աթէնքէն կը գրեն.

Ընդհանրապէս Յունաստանի եւ մասնաւորապէս Մակեդոնիոյ մէջ համայնավարներու գործունէութիւնը մեծ չափերու հասած ըլլալով, կառավարութիւնը ստիպուած է արտակարգ միջոցներ ձեռք առնել։

Հոկտ. 1ին նախարարական խորհուրդի նիստին մէջ, կարդացուած է պատկան իշխանութեան մէկ տեղեկագիրը, Սելանիկի մէջ համայնավարներու գործունէութեան մասին։ Նախարարները, արմատական միջոցներու գործադրութեան անհրաժեշտութիւնը շեշտած են ընդդէմ համայնավարութեան եւ օտար գործակալներու։ Որոշած են կազմել մեծ յանձնաժողով մը, անդամակցութեամբ ոստիկանութեան հրամանատարին, ընդհանուր սպայակոյտի պետին, հանրային ապահովութեան եւ ազգ. անտեսութեան նախարարութիւններու ընդհանուր քարտուղարներուն։ Այսոնց հետ պիտի գործակցի նաեւ հաղորդակցութեան նախարարութեան երկաթուղիի բաժինին տնօրէնը։ Յունաստանի ընդհանուր ապահովութեան նախկին պետ Պ. Ֆէտափուլոս անդամը պիտի մասնակցի յանձնաժողովին։

Այս յանձնաժողովը ինքնազօր պիտի ըլլայ, բայց միշտ պիտի գործէ ներքին նախարարութեան հրահանգով։

Որոշ տեղեկութիւններ կ'ըսեն թէ յանձնաժողովը կառավարութեան պիտի թելադրէ կարգ մը միջոցներ, որոնց գործադրութիւնը պիտի դիւրացնէ իր գործը։ Միջոցներէն մէկն է լուծել համայնավարական ակումբները եւ կազմակերպութիւնները, փակել թերթերը եւ գրաւել համայնավարական պրոպագանդի ծառայող գիրքերը, ինչպէս եղած է Իտալիոյ եւ Ռումանիոյ մէջ։

Փախանջողներ կան որ համայնավարութիւնը օրէնքէ դուրս ձգել ակուի։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ո՛չ մէկ լուր «Ամերիկացի աղջիկ»են

Օրիորդ Ռութ Էլտըրի եւ հարիւրապետ Հէյլտէմի օդանաւէն ո՛չ մէկ լուր կայ։ Միակ տեղեկութիւնը, որ մինչեւ հիմա առնուած է, ամերիկեան «Պէնքըր» շոգենաւին անթել հեռագրով հաղորդած այն լուրն է թէ «Ամերիկացի աղջիկ»ը ֆրանսական ժամով Չորեքշաբթի առաւօտ ժամը 3.30 տեսնուած է, Նիւ Եորքէն 500 մղոն հեռու դէպի արեւելք։ Այդ ...հուն օդանաւը կը յառաջանար ժամը 100 մղոն արագութեամբ, եւ խիստ լաւ պայմաններու մէջ. օդն ալ նպաստաւոր էր։ Բայց անկէ ի վեր բացարձակ լռութիւն կը տիրէ։

Երէկ առաւօտ կանուխէն հետաքրքիրներու բազմութիւն մը լեցուած էր Պուրժէի օդանաւային կայանը, ուր կը սպասուէր յանդուգն ամերիկուհին։ Ոստիկանական մեծ ուժեր կը հսկէին կարգապահութեան։ Քանի ժամերը յառաջանային, մտատանջութիւնը ա՛յնքան կ'աւելնար։ Իրլանտայէն, ֆրանսական եզերքէն ո՛չ մէկ լուր կար օդանաւի տեսնուելուն մասին։ Նկատելով որ օդանաւը 40 ժամուան համար միայն պէնզին ունէր, պէտք է ենթադրել որ ովկիանոսը իր անչափելի ալիքներուն մէջ կլլած է այս գեղատի գեղուհին ալ, ինչպէս կլլեց Նունժէսէ ու Քոլին, «Սէյնթ Ռաֆայէլ», Սըր Ճօն Քարլինկ» եւ Օլտ Կլորի» օդանաւերը, իրենց յանդուգն ճամբորդներով։ Գնդապետ Լինտպէրկ յայտարարած է թէ իմաստութիւն չէ այս եղանակին Ատլանտեանը անցնիլ փորձել։ Հէյլտէմնի կինը առջի գիշեր սինէմա գնաց հանգիստ սիրտով, վստահ թէ ամուսինը նպատակակէտին պիտի հասնի։

Օր. Ռութ Էլտըր Ամերիկայի նշանաւոր գեղուհիներէն է, ու երկու անգամ գեղեցկութեան մրցանակ շահած է. Ծնած է Ալապամա նահանգին Անիսթըն քաղաքին մէջ 1906ին։ Իր ամուսինին անունն է Լայլ Ուոմըք։

.՚. Օր. Կրէյսըն՝ Ուիլըրնի քրոջ աղջիկը, ճամբայ չէ ելած դեռ։

Ամերիկեան դեսպանը Մ. Քեմալի մօտ

Ընկիւրիէն կը հեռագրեն Հոկտ. 13 թուականով.

Միացեալ Նահանգներու դեսպանը կրիւ, այսօր իր յանձնարարագիրը ներկայացուց հանրապետութեան նախագահին։ Իր ճառին մէջ, դեսպանը յայտարարեց թէ դիւանագէտի առանձնաշնորհեալ պաշտօնն է զարկ տալ ազգերու միջեւ փոխադարձ վստահութեան եւ համաձայնութեան զարգացման։ Շեշտեց թէ նոր Թուրքիոյ կատարած գործը մեծ հետաքրքրութիւն առաջ բերած է Միացեալ Նահանգներու մէջ. հետաքրքրութիւն, որ կը խոստանայ կարեւոր ազդակ մը ըլլալ երկու երկիրներու յարաբերութեանց համար։

Մուսթաֆա Քէմալ փաշա իր պատասխանին մէջ բսաւ թէ, կը բաժնէր դեսպանին տեսակէտը դիւանագիտութեան մասին, ու աւելցուց թէ թուրք կառավարութիւնը մեծապէս պիտի աջակցի երկու երկիրներու միջեւ յարաբերութեանց բարելաւման։

Արտաքին գործավար Թէվֆիք Րիւշտի պէյ ներկայ էր ընդունելութեան։

Ֆրանքօ-թուրք յարաբերութիւնները

Պոլիսէն կը հեռագրեն թէ յիշեա՛լ քաղաքը հասած է Փարիզի թուրք դեսպան Ֆէթհի պէյ։ Թերթերը կը գրեն թէ դեսպանը իր հետ բերած է ֆրանս. կառավարութեան կարգ մը առաջարկները, որոնք կը ձգտին աւելի սերտ յարաբերութիւններ հաստատել Ֆրանսայի եւ Թուրքիոյ միջեւ։

Պոլսոյ փոքրամասնութիւնները

Սոֆիայէն կը հեռագրեն թէ Ազգերու Դաշնակցութեան Ընկերակցութեանց Միութեան Վարչական Խորհուրդի նիստէն վերջ գումարուեցաւ փոքրամասնութեանց Յանձնաժողովը որ Հոկտեմբեր 11ին փակեց իր նստաշրջանը։ Վիճաբանութիւնները դարձան գլխաւորաբար երկու հարցերու շուրջ, Իտալիոյ սլաւէն եւ գերման փոքրամասնութիւնները եւ Պոլսոյ ոչ-իսլամները։ Սլաւներու եւ Գերմաններու կողմէ խօսող պատուիրակները բսին թէ իտալական կառավարութեան նպատակն է ամբողջովին ձուլել փոքրամասնութիւնները։ Իտալ. պատուիրակութեան նախագահ Ճաննինի պատասխանեց թէ փոքրամասնութիւններու հանդէպ իտալական կառավարութեան բռնած ընթացքը Իտալիոյ զուտ ներքին խնդիրն է եւ թէ ո եւ է օտար միջամտութիւն կացութիւնը ծանրացնելու միայն կրնայ ծառայել։

Գալով Պոլսոյ ոչ-իսլամներուն, հելլէն պատուիրակութեան պետ Արկիրոփուլօսի ներկայացուցած յիշատակագրին վրայ, Յանձնաժողովը ընդունեց բանաձեւ մը, որով Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդին ուշադրութիւնը կը հրաւիրուի փոքրամասնութեանց ծանր կացութեան եւ ատոր հետեւանքով երկու դրացի երկիրներու բարւոք յարաբերութեանց խանգարուելուն հաւանականութեան վրայ, տրուած ըլլալով որ Թուրք կառավարութիւնը նպատակ ունի ձուլել ոչ-իսլամ փոքրամասնութիւնները։

Քաղաքական Փարիզի դեսպան

Մոսկուայէն հասած լուրեր կ'ըսեն թէ Գործավարներու Խորհուրդը մտադիր է Ռաքովսքին Թոքիօ դեսպան անուանել

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

(Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Ե. Շրջանային Ժողովին առթիւ)

Հայ ազգին եւ իրաւականօրէն անկախ պետականութեան կրած մեծ հարուածէն յետոյ հայ աշխատաւոր ժողովուրդի քաղաքական կեանքին մէջ, դժկամար ...

... կուռի առաջին գծին վրայ ու վերապահած է իր ամբողջ առողջութիւնը։

∴

Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ տարուած կատաղի ու զօրաւոր ...

Առաջարկը բաց է Հ. Յ. Դաշնակցութեան առջեւ։ Անա՛ թէ ինչու մենք հաւատքով կ՚ողջունենք Արեւմտեան Եւրոպայի մեր Հինգերորդ Շրջանային Ժողովը, որ բացուեցաւ Հոկտ. 10ին։

Լիոն ՎԱԶԳԷՆ ՇՈՒՇԱՆԵԱՆ

ՀԻՆՏԷՆՊՈՒՐԿԻ ՕՐԸ

(Յապաղած)

Հոկտ. 2ին ծերունի Նախագահին ութսունամեակն էր եւ գերման ժողովուրդը, երկար սպասումէ վերջ, առիթը ունեցաւ ...

... ծնկցութեան միջոցով՝ ջանացէ՛ք որ մեր ժողովուրդին մէջ շարունակէ ապրիլ «հին ոգին», որով մենք մեծցանք եւ որով ալ Աստուծոյ օգնութեամբ կրնայ մեր ժողովուրդը օր մը նորէն բարձրանալ — ինչ խօսք որ աշխատաւոր եւ լուրջ այս ժողովուրդը շատ պէտք չունի սպասելու այդ օրուան...»

«Լուրջ», կ՚ըսեմ, որովհետեւ ութսունամեակի առիթով, ամէնէն ազգայնականէն մինչեւ ծայրայեղ ընկերվարականը, անգամ մըն ալ գիտցան ըմբռնել վայրկեանի իմաստը՝ խոնարհիլ եւ յարգել ծերունազարդ Նախագահը իր արժանիքներով, իբր զօրական թէ իբր ամբողջ սերունդի մը գինուորական գաստիարակ, իբր ազատարար արեւելեան Փրուսիոյ եւ թէ իբր մարդ։ Այսօր անգամ մըն ալ վաթսուն միլիոն ժողովուրդ մէկ ձայն եղաւ, ըսելու համար Wir sind Deutsch! (մենք գերման ենք)։

* * * Նախագահին ութսունամեակը շնորհաւորող հեռագիր մըն ալ Պերլինի հայ գաղութը ղրկած էր։ Պ. Գ.

Պերլին

"ԱՆԻ,,Ն ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՋՈՒՐԵՐՈՒ ՄԷՋ

Գործի բերումով, անցեալամիս գացինք Աղեքսանդրիոյ նաւահանգիստը: Հոն խարսխած էր «Անի» շոգենաւը, որ Միջերկրականի կապոյտ ջուրերուն վըրայ իր սեւ իրանը ցցած էր՝ որպէս «Անի-քաղաք նստեր կուլայ», հայ իրականութեան տխուր պատկերը ցուցադրելով: Հայկական ընկերութիւն մը, որ տէրն է շոգենաւին, գեղեցիկ գաղափարը յղացած է ընտրելու «Անի» անունը, հայկական քաղաքակըրթութեան այդ գլուխ-գործոց քաղաքին չմնաց յիշատակը վառ պահելու համար ներկայ սերունդին մէջ: «Անի»ն այդ փառքը շալկած՝ նաւահանգիստէ նաւահանգիստ կ՚արշաւէ մեր պատմութեան բազմագունակ ծալքերը պարզելով Հայերուն եւ օտարներուն առջեւ:

Բայց իմ երեւակայութիւնս թեւ կ՚առնէ: Չէ՞ որ առայժմ գոնէ երազ եւ երեւակայութիւն մեր միակ մխիթարանքը կը կազմեն: Օր մը այդ «Անի»ն ցուցահանդէս-նաւի մը վերածուած, հայկական արտադրութիւններ պիտի ցուցադրէ օտարներուն առջեւ բոլոր նաւահանգիստներու շրջանը ընելով: Անոր մէջ ցուցադրուած պիտի տեսնենք Երեւանի պատուական գինին, Ծիրանի եւ Կեռասի սքանչելի պահածոները, Դիլիջանի եւ Զանգեզուրի, զուիցերականներէն աւելի համեղ պանիրները, Արարատեան դաշտի՝ Մասիսի Թագին ձիւնին չափ սպիտակ բամպակը, Արագած լերան Աղբերաց արիւն ծաղիկը, «Հայաստանի գեղեցկագոյն ալպեան բոյսը՝ սքանչելապայծառ ծիրանեգոյն», ինչպէս կը նկարագրէ վ. ակնէր գերմանացի բուսաբանը, անտառային ծառերէն հայկական բարձրաւանդակին փառքը կազմող եւ հայութեան անմնուած կամքը անձնաւորող կաղնիի՝ ադաղով հարուստ՝ խոզկաղինն ու գդտոլը, աշխարհի մէջ սնծանով էն հարուստ կարնոյ ցորեններ, Ակնայ Թութի մեղրահամ չիրը, Արտամետի խնձորները, որոնց կախարդական գեղեցկութենէն արբշիռ, արաբ քերթող մը արշալոյսը նմանցուցած էր հայ օրիորդէ մը խածուած խնձորի մը, Սիւնեաց աշխարհի հռչակաւոր նուռերը, Էջմիածնի համեղ բրինձները, Արարատի Սերկեւիլ գիւղին նշանաւոր սերկեւիլները, Բաղէշի եւ Բինկեանի շաքարահամ եւ ջրառատ սանձերը, հայկական գորգաշինութեան մեծարժէք արհեստին հիմը կազմող Տարօնի բնական տորոնանեըկը, Նուպարեան ինքնաշարժ արօրները եւ այս բոլորին կարգին Ջուլ...

Անդրանիկի անունը կը ... ղատնտես սանեըու հայ... Սասունի բուրումնաւէտ ... եւ կուռազան այծերը ...

Ահա այս երջանիկ ... նին միայն է որ, ... Անի քաղաք պիտի դ... «Չկայ ըստղ» մի լաբ ... սրտառուչ բողոքը.

ՍԵՊՈՒՀ ՍՏԵՓԱ...

Աղեքսանդրիա

ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՅԻՇԱՏԱԿ...

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 9ին, ... կէսօրէն վերջ ժամը 3ին ... ակէի Salle Coloniale ... հին մէջ տեղի ունեցաւ ... գային Սգահանդէս մը, Անդրանիկի մահուան քառամեակին առթիւ, նախաձեռնութեամբ տեղւոյս Լաաբանական Ըն... թեան եւ մասնակցութեամբ Պրիւսէլի Գաղթային ... թեան, Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ռամկ. Ազատ. Կուսակցութեան ...

Գալաքեան, որ ժամանակաւորապէս փարիզէն հրաւիրուած էր նախագահելու համար սգահանդէսին։ Նախագահը շեշտեց թէ Անդրանիկ ծնաւ արհեստաւոր հայրէ մը, ինչպէս հերոսները։ Մեծատուններ անընդունակ են այդպիսի ծնունդներ ծնելու... Մեզի համար ժողովրդական ու օրինակելին Անդրանիկն է եւ ո՛չ զօրավար Անդրանիկը։

Սգահանդէսէն վերջ, Անդրանիկի պատկերին վրայ դրուած ծաղկեպսակը Թափօրով տարուեցաւ պէտք անծանօթ զինուորին շիրմին վրայ։

Սգահանդէսը, որ իր ամբողջութեանը մէջ լաւ կազմակերպուած էր, շատ խորունկ ազդեցութիւն մը գործեց ներկաներուն վրայ։

Երկուշաբթի Գալաքեան եւ Տէր Յովհաննէսեան պատարագ մատուցեց տեղւոյս Անկլիքան եկեղեցիին մէջ, եւ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարեց Անդրանիկի յիշատակին։

Տեղական բոլոր թերթերը երկարօրէն խօսեցան Անդրանիկի յիշատակին նուիրուած սգահանդէսին։

Հ. ՏԻՐՈՍԿԻ

Յ. Գ.— Միւսալ տեղեկատուական մը, վերջին Թղթակցութեանս մէջ Տիկնանց Միութեան կողմէ տեղւոյս գաղթականներուն տրուած նպաստին գումարը 1000 ֆրանք նշանակուած էր, փոխանակ 2000ի։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒՆ ԱՌՈՂՋՈՒԹԻՒՆԸ

Փրավտա կը հրատարակէ (28 Յուլ.) ընդարձակ տեղեկագիր մը Յունաստանի ուսանողներուն առողջութեան մասին։ Այդ տեղեկագրէն կը քաղենք.

Ուսանողներուն տրամադրուած է 4-6 արշին քառակուսի ուսանողներու. Տան մէջ։ Այս տուներուն հարիւրին 30ը ունին անկողիններ, ուր կը բնակին 10-20 ուսանող միասին, մէկ սենեակի մէջ։ Այս պայմաններուն տակ, ուսանողներուն առողջական վիճակը ողբալի է։

Հիւանդութիւնները մանաւանդ կը շատնան բարձրագոյն դպրոցներուն մէջ։ Այսպէս, Թուլայի բանւորական համալսարանին մէջ, առաջին կարգին մէջ հիւանդները կը ներկայացնեն հարիւրին 16 համեմատութիւն, երկրորդ կարգին մէջ՝ հարիւրին 70, երրորդ կարգին մէջ հարիւրին 84։ Միջին հաշուով, ուսանողներուն հարիւրին 35-40ը հիւանդ է։ Եւ այս պատճառով որ լաւ չեն սնանիր, գէշ սենեակներու մէջ կը բնակին։ Ընդհանրապէս ամառ վարակուած են Թոքախտով, անարիւնութեամբ եւ ջղագրգռութեամբ։

Կառավարութիւնը ծանօթ է այս վիճակին։ Լունաչարսկի կը խոստանայ թէ կառավարութիւնը միջոց լունի օգնելու, բայց անոնցմէն գումարներ կը պատրաստ պրոպագանդի եւ Հոկտեմբերեան յեղափոխութիւնը տօնելու համար։

ԾԻԾԱՂ

ԱՐՀԵՍՏ ՄԸ

Գիւղացի կին մը կ'անցնէր ճամբաներէն։ Առուոր շնիկ մը կը հետեւէր տիկնոջ։

Մարդ մըն ալ, թափթփած զգեստներով, ետեւէն կը քալէր։

Աչքովը չափեց շունը եւ տիկինը։ Ոտքը երկնցուց եւ ուժգին զարկաւ շնիկին։ կենդանին ճըռճըռալով տիկնոջ ոտքերուն տակ ապաստանեցաւ։

— Ինչո՞ւ կը զարնես, հարցուց խիստ շեշտով մը տիկինը։

— Որովհետեւ փոքր կուշտ է, եւ հաճոյքի համար պտոյտի ելած է, շո՛ւն մը։ Անարդարութիւն է, չէ՞ս տեսներ։

Տիկինը, յուզուած, ողորմութիւն տուաւ աղքատ մարդուն։

Եւ բաժնուեցաւ։

Մարդը մտաւ ուրիշ փողոց մը, հանդիպեցաւ ուրիշ տիկնոջ մը, որ նոյնպէս շնիկ մը ունէր։ Ոտքի մը զարկաւ։ Նոյն խօսքերը։ Ողորմութիւն մը ստացաւ եւ քալեց։

Երրորդ փողոցի մը մէջ դարձեալ հանդիպեցաւ տիկնոջ մը՝ իր շնիկին հետ։ Աքացի մը։ Շունը ճուաց, տիկինը ետ դարձաւ։

Նոյն տիկինն էր։

Մարդը, խօսքը բերանը ճնացած, փախա՛ւ։

ՊԱՏԱՍԽԱՆԷ՛...

Խորհրդային Ռուսիոյ մէջ պաշտօնեայ մը վիճակացոյց հարցարան մը պատրաստած է։ Հարցարանին մէջ կայ յօդուած մը որ կ'ըսէ.

— Դատի տակ եղա՞ծ էք։

— Եթէ չէք եղած, ինչո՞ւ։

ՄԻՆՉԵՒ ՈՐ...

Հայկենտգործկոմի նախագահ Կ. Համբարձումեանը նստած է իր առանձնասենեակին մէջ, քովը՝ Շիրակեցի գիւղացի մը, որ դառնօրէն կը գանգատի.

— Ընկեր ջան, ա՛լ կեանքը կեանք չէ. ամէն բան սուղ է, շուկան պարապ է, ուզած ապրանքդ չես գտներ...

— Համբերէ՛, ընկե՛ր, համբերէ, կը պատասխանէ Համբարձումեանը։

— Ա՛լ համբերելու տեղ չմնաց, մնաւանք համբերելէ, կ'առարկէ Շիրակեցին։

— Բայց դուն ինչո՞ւ կը գանգատիս, կը զարմանայ Հայկենտգործկոմի նախագահը. մէկ մը վրադ նայէ, շապիկ ունիս, վերարկու ունիս, կօշիկ ունիս... իսկ Հապէշիստանի մէջ մարդիկ, գիտե՞ս, մօրէ մերկ կը քալեն։

Գիւղացին խիստ զարմացած կը հարցնէ.

— Իսկ քանի՞ տարի է, որ Հապէշիստանի մէջ խորհրդային իշխանութիւն գոյութիւն ունի. երեւի, քսան տարի կ'ըլլայ...

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՏԵՂԱՒՈՐՈՒՄԸ

Այս խորագրին տակ, *Մուրճ-Մանգաղ* (6 Հոկտ.) կը հրատարակէ «Երկրային գործկոմի որոշումը».—

1.— Նկատի ունենալով որ Ներկայիս պատրաստ հող չկայ, հոն կեդրոնացնելու համար հայ գաղթականները, առաջարկել Հիւսիսային Կովկասի «Երկրային Հողային Բաժնին», որ այդ գաղթականներուն հող տրուի «Տարբեր Հողային Ֆոնտէն», պահելով, որքան կարելի է, գաղթականներու խիտ տեղաւորման սկզբունքը։

2.— Ընդունիլ այդ գաղթականներուն համար հողաշինարարութեան հետեւեալ ծրագիրը 1927ի.

Շախտի	*շրջ. մէջ*	*800*	*հոգի*
Սալի	*»*	*500*	*»*
Թէրէքի	*»*	*700*	*»*
		2000	*հոգի*

1928ին պէտք է տեղաւորել գաղթականութեան մնացեալ մասը, — 4,200 հոգի, ինչպէս արդէն արձանագրուած է, նոյնպէս այն հայ գաղթականները, որոնք, այդ տարուան ընթացքին, հողաշինարարութեան մասնակցելու փափաք կը յայտնեն։

3.— Գաղթականներու ծայրայեղ թշուառութեան պատճառով, որ ճշդուած է քննութեամբ, ընդունիլ, որ հողային գործավարութեան ընդունած վարկին չափը, —300 րուբլի ազգային փոքրամասնութիւններու, մասնաւորապէս հայ գաղթականներու շինարարութեան համար,— բաւարար չէ ապրուստի նուազագոյն պայմաններու համար, եւ անհրաժեշտ է, բացի յիշեալ վարկէն, հողաշինարարութեան մասնակցող գաղթականներուն նպաստ տալ՝ 150ական րուբլի իւրաքանչիւր ընտանիքի։

Լրացուցիչ 150 րուբլի նպաստը տալ միւս փոքրամասնութիւններուն, եւ այս պատճառով՝ միջնորդել Կեդրոնին մօտ, 427,500 րուբլի վարկ տալու համար, որպէս զի յիշեալ նպաստները տրուին, հաշուելով 1350 հայ գաղթական ընտանիքներուն, 1500՝ ուրիշ ազգէ գաղթականներուն։

4.— Նկատի ունենալով որ հայ գաղթականներուն մեծ մասը կեդրոնացած է Վլատիկովկասի մէջ, եւ այդ գաղթականները ամէնէն աղքատներն են, առաջարկել Երկրային-Հողային Բաժնին, որ առաջին անգամ հողաշինարարութիւնը սկսի Վլատիկովկասի Հայերէն։

Այս որոշումը կեդրոնին պիտի ներկայացնէ Հիւսիսային Կովկասի Երկրային Հողային Վարչութիւնը։

Հիւս. կովկասի Երկրային Գործկոմի Առժամ. Նախագահ

ԺՈՒՐԻԴ

ՁԵՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓՕՆ ԸԸ ՇԷՐԻՒ, 9 Հոկտ.— *Գիւղիս մէջ եւս տօնուեցաւ «Դաշնակցութեան Օր»ը մեծ շուքով։ Օթէլ տը Ֆրանսի բեմը զարդարուած էր հայկական եւ ֆրանսական եռագոյններով, ինչպէս նաեւ անմահն Քրիստափորի, հերոս Անդրանիկի եւ ուրիշ մեծագիր նկարներով։ Կոկիկ բազմութիւն մը փութացած էր ներկայ գտնուիլ հանդէսը սկսաւ «Մեր Հայրենիք»ով, որ երգուեցաւ յոտնկայս։ Ընկեր Արսէն Աճէմեան բացման խօսքին մէջ շեշտեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան 37 տարիներու ընթացքին կատարած անուրանալի գործը եւ ապէ յետոյ ընելիքը անընկճելիօրէն, մինչեւ որ վեց երկար դարերու հայ եռագոյնը իրականանայ։ Ընկ. Ա. Մելքոնեան նուագեց գեղեցիկ կտոր մը։ Գնահատելի էին Յեր եւ Յիկ. Վ. Ցաքարեան իրենց կովկասեան պարերով, նաեւ Ֆէրմանեան քոյրերը իրենց նուագով։ Յետոյ բեմ բարձրացաւ օրուան բանախօսը, Փարիզէն նոր հասած ընկ. Անդրէ, որ ներկայացուց պոլշեւիկ կառավարութեան ապիկարութիւնը հանդէպ հայ հարազատ ժողովուրդին, մատնանշեց թէ Հայաստանի հայ ժողովուրդը կը պնտածափուի իր իսկ ազգակիցներուն կողմէ, մինչ գրոցի երկիրները կը զինուին։ Ընկերը բուռն ծափերու մէջ վերջացուց իր խօսքերը։*

Ամերիկեան աճուրդի դրուեցաւ զօրավար Անդրանիկի նկարը, զոր շահեցաւ ընկ. Գ. Քիլարճեան։

Դաշտարէն յետոյ բեմադրուեցաւ ընկեր Ա. Ահարոնեանի «Եւ մի աղօթիր»ը։

Յետոյ ընդունուեցաւ հետեւեալ բանաձեւը, զոր ներկայացուց ընկեր Անդրէ.—«Մենք մեր բողոքի ձայնը բարձրացնելով պոլշեւիկ բռնութեան դէմ, կը պահանջենք Հայաստանի կառավարութենէն՝ 1.— Ընդարձակել Հայաստանի սահմանները՝ կցելով Ախալքալաքի, հայկական Բորչալուի, Լեռնային Գանձակի, Ղարաբաղի, Շարուր-Նախիջեւանի շրջանները։ 2 — Դադրեցնել ձերբակալութիւններն ու հալածանքը քաղաքական գործիչներու դէմ, նաեւ արձակել բանտարկեալները։ 3.— Անմիջապէս դադրեցնել հայ ժողովուրդի գինաթափութեան փորձերը։ 4.— Բանալ երկրի դռները գաղութահայութեան առջեւ»։ Հանդէսը փակուեցաւ «Ի զէն Հայեր»ով։ Հանդիսականները մեկնեցան գոհ եւ ուրախ.

Համազասպ

ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՍԷՆԹ-ԷԹԻԷՆ, 9 Հոկտ.— Նախաձեռնութեամբ տեղւոյս Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ մասնակցութեամբ Ս. Դ. Հնչակեան մաս. նաճիւղին, Ազգ. Միութեան, Տարօն-Տուրուբերանի եւ Խարբերդի Հայրենակց. միութեանց, տօնուեցաւ Անդրանիկի յիշատակը։

Առաւօտեան ժամը 7ին պատարագ տեղի ունեցաւ Սալ տէ Քոնֆէրանսի մէջ. բոլոր գաղութը իր յարգանքի բաժինը բերած էր ի յիշատակ հայ հերոսին։ Պատարագէն վերջ կատարուեցաւ հոգեհանգիստ եւ սգահանդէս։

Օրուան նախագահ Ս. Ստեփանեան սգատօնը բանալէ առաջ, հրաւիրեց ներկաները երկու վայրկեան ոտքի կենալ, ի յարգանս մեծ հերոսին։ Յետոյ բացատրեց տօնին իմաստը Զուիթակի վրայ, Գ. Հայկ Եաղուպեան նուագեց «Իբրեւ արծիւ»ը։ Յետոյ խօսեցաւ Գ. Ա. Տէր Գէորգեան։ Երգչախումբին կողմէ երգուեցաւ «Հերոս մեռնիր»։ Նախագահը ձայն տուաւ ի միջի այլոց նաեւ Սարգիս Շամիլեանի՝ չէգոք, որ երկարօրէն բացատրեց, թէ ի՜նչ դերք պիտի բռնենք գաղութներուն մէջ։ Վերջին բանախօսն էր Գառնիկ Սէրայտարեան, որ աւելի պատշաճի խօսքեր ըրաւ։

Ընկեր Ս. Ստեփանեան իր փակման խօսքին մէջ յիշեց Անդրանիկի կատարած դերը Սասունի, Մուշի եւ վերջին ժամանակներս հայ-թրքական կռիւներուն մէջ։ «Մեր հոս գալն ու զինքը սգալը չի նշանակեր թէ կը սիրենք Անդրանիկը. գալն սիրելու համար պէտք է յարգենք իր կտակը. «Ես կը մեռնիմ, բայց գործս կիսատ մնաց»։ Աշխատինք լրացնել անոր կիսատ ձգած գործը»։

«Մեր Հայրենիք»ով փակուեցաւ սգահանդէսը։

Կ. Քօփոյեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՎԻԷՆ, 11 Հոկտ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի Մասնաճիւղը խիստ կարեւոր մրցում մը ունեցաւ E. S. R. Rhônei դէմ, մեր մարզադաշտին վրայ։ Ներկայ էին բազմաթիւ Հայեր եւ տեղացիներ։

Խաղը սկսաւ ժամը ճիշդ 3ին մեր յառաջապահներու յարձակումով։ Մերինները մօտ տասը վայրկեան սեղմեցին հակառակորդը, առանց արդիւնքի։ Յետոյ սկսաւ ֆրանսական խումբի յառաջապահներուն յարձակումը, որդիբուռ խաղացուեցաւ մեր յետսապահներու կողմէ։ Առաջին կիսախաղը լրանալուն հինգ վայրկեան մնացած մեր խումբը շահեցաւ առաջին նշանակէտը։

Երկրորդ կիսախաղին, հակառակորդ խումբը սկսաւ բուռն յարձակողականի մը։ Մեր տղաքը դիմադրեցին եւ խաղը վերջացաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի յաղթութեամբ 1ի դէմ 0։

Իսկ մեր Բ. խումբը մրցեցաւ մեր հակառակորդ խումբին Բ.ին դէմ Ֆրանսացիներու դաշտին վրայ, եւ մնաց 2—2 հաւասար։

Այս յաջողութեան առթիւ Սքաուտի խմբապետ Գ. Մ. Շահմուրատեան 50 ֆրանք նուիրեց խումբին, որ ուրիշ նուէրներ ալ ստացաւ։

Յառաջիկայ Կիրակի խումբս պիտի մրցի Olympique Tirnay Ա.ի դէմ, որ նմանապէս առաջին շարքին կը պատկանի։

Մարտիկ Փափազեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

16 ՖՐԱՆՔԻ ՀԱՄԱՐ.— Երեք նաւազներ Տիւնքէրք հասան եւ քալեցին իրենց մէկ հատիկ բարեկամուհիին տունը։ Սակայն ճամբան երկուքը, Օվիոն եւ Գէյէն, խորհեցան սպաննել Պոյէնը, ոչ թէ անոր համար որ չէին կրնար բաժնել մէկ հատիկ բարեկամուհին, այլ որովհետեւ գիտէին թէ Պոյէն շատ չէր, ուրեմն կրնար դրամ ունենալ։

Երբ պարտէզէ մը կ'անցնէին, երկու նաւազները յարձակեցան Պոյէնի վրայ եւ թոպամահ մեռցուցին։ Դաւադաններու հարուածին տակ անճանաչելի դարձած էր դիակը, գանկը՝ ջախջախուած։

Ոճրագործները յետոյ խուզարկեցին դիակին գրպանները եւ 16 ֆր առնելով գացին իրենց բարեկամուհիին մօտ։

Սակայն ձերբակալուեցան։

ՎՐԷԺ.— Հիւէ կը բնակէր Լեզոնի մէջ պանդոկ մը։ Պանդոկապետը, չի գիտցուիր ինչո՛ւ, ճամբու դրաւ զայն «Գնա՛, ուրիշ սենեակ մը գտի՛ր» հրամայեց։

Հիւէ գլուխը ծռեց, հպատակութիւն յայտնեց։ Գիշերը պանդոկին իօղը տեղ քարիւղով թրջուած քուրջեր դրաւ, կրակ տուաւ եւ իր սենեակը մտաւ, փակեց ներսէն։ Պանդոկապետը չափանանց նեղութիւն կրեց, մինչեւ որ յաջողեցաւ Հիւէն ազատել այրող պանդոկին մէջէն։

Իսկ ոստիկանութիւնը ձերբակալեց զայն, որ կ'ուզէր այրել պանդոկն ալ, ինքզինքն ալ, դուրս չելլելու համար իր սենեակէն։

ԿԸ ՅԱՆՁՆԱՐԱՐԵՆՔ

մեր Թղթակիցներուն եւ բարեկամներուն, չգրաղիլ եւ չգրադիցնել մեզ տեղական ծանօթ լրագիրներու գրած սուտերը հերքելով կամ անոնց ակնարկներու լրութեանց պատասխանները հրատարակելով։

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (88)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

Խ. Ս. Հ. Մ

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ ԿՆՈՐՆԵՐՈՒ ԹՇՆԱՄԻՆԵՐՈՒ ՄԱՀՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ

ՄՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

«Կ. Փ. Ու.»ի շրջանային գաղան ենթաբաժիններու կողմէ հասցուած պատժուած հակայեղափոխականներու թիւը՝ ըստ արհեստի.

Եպիսկոպոսներ	28
Քահանաներ	1215
Ուսուցիչներ	6575
Բժիշկներ	8800
Սպաներ	54,850
Զինուորներ	260,000
Ոստիկան սպաներ	10,500
Ոստիկաններ	48,000
Կալուածատէրներ	12,950
Մտաւորականներ	355,250
Բանւորներ	192,355
Գիւղացիներ	815,006

Թուղթը որ կարդալէ յետոյ իրեն վերադարձուցեր էի, Նորէն թղթապանակին մէջ զետեղելով մէկտեղ, Քարասօֆ ըսաւ.

— Նկատեցէք որ այս «կատակ»ը դեռ կը շարունակուի. այս վիճակագրութիւնը պատրաստուած է 1923ին։ Արդ, դուք իսկ կրնաք ստուգել, թէ ջարդը դեռ չէ դադրած։ Ամէն օր նոր զոհեր կ'իյնան դահիճներու ձեռքին տակ. եւ քանի որ երկար տեւէ ի վեր արդէն, այս դժբախտ երկրին մէջ, ազնուականներ եւ պուրժուաներ չեն մնացած, միայն բանւորներուն եւ գիւղացիներուն վրայ է որ կ'իյնայ աւերիչ կատաղութիւնը այս կառավարութեան որ կը յաւակնի բանւորական կամ գիւղացիական ըլլալ գիտէի՞ք ասիկա։

— Ամէն մարդու պէս, ես ալ գիտէի թէ, ըսի, պոլշեւիկ պետերը, ժողովրդապետական սկզբունքներու հանդէպ կը գուանին ոխ մը, զոր ծածկելու ջանք անգամ չեն թափեր բայց չէի գիտեր թէ՝ իրենց այս ոխը կը կրկնապատկուի այնքան սաստկութեամբ որ կը գառնայ սպանիչ...։

Եւ բոպէ մը մտածելէ յետոյ,

— Ինչ որ չեմ կրնար հասկնալ, աւելցուցի, անոնց այս վարմունքին «ինչո՞ւ»ն է. ջարդելու հաճոյքին համար՝ մարդ չեն ջարդեր. պատճառ մը պէտք է վերջապէս։

Քարասօֆ ուսերը թօթուեց։

— Պատճա՞ռ. առեղծը դժուար չէ։ Երբ մէկը ուզէ իր շունը սպաննել, չըսե՞ր թէ ան կատղած է։ Իրականութիւնը այն է, որ երկու զգացումներ կը տիրապետեն այս մարդոց մէջ, գաղափարական ոխը եւ կրօնական քինախնդրութիւնը։

«Դասակարգային ոխ, որովհետեւ տեւաւորականներու այս խումբին մէջ, որ պատիւ կ'ունենայ ինքզինքը կ'անուանէ «Ժողովուրդի Գործավարներու Խորհուրդ», ՄԷԿ ՀՈԳԻ ՉԿԱՅ որ կարենայ պնդել թէ ժողովուրդէն դուրս եկած է։ Գրեթէ բոլորն ալ ազնուական դասուն կը պատկանին, ինչպէս օրինակի համար Չիչէրինը, կամ քաղքենի դասուն՝ ինչպէս Ձինովիէվը, Աթէքլովը եւ Ռատէքը՝ չիտա՞կ չէ։

— Անշուշտ։

— Լա՛ւ, շարունակենք։ կրօնական քինախնդրութիւն ըսի։ Այո՛, որովհետեւ բացի Չիչէրինէն որ ծագումով իտալացի է (կամս Չիչէրին) եւ Քալինինը, որ վաւերական Ռուս է, ձեզ կը հրաւիրեմ որ ժողովուրդի գործավարներուն մէջ, փնտռէք մէկը որ ռուս օրթոտոքս կրօնքին պատկանի։ Եւ այս այնքան ճշմարիտ է որ, որովհետեւ անոնք չէին կրնար իրենց իսկական անունով ժողովուրդին ներկայանալ, բոլորը, կ'իմանա՞ք, բոլորն ալ կեղծանուններ կը կրեն։

«Զինովիէվը իր իսկական անունով կը կոչուի Ռատօ Միլքի, Աթէքլով կը կոչուի Նախքամքէս, Թրոցքի՝ Պրօնշթայն, Ուռեցքի՝ Մովսէս,Սուքաննու՝ Հիմմէր, Մութօֆ՝ Ձիտէապասմ, Եօֆֆէի անունն է Զիլպէրշթայն, Քամէնէֆինը՝ Ռոզէնֆէլտ, իսկ Ռատէքինը՝ Սօպէլսօն.

«Անօգուտ է շարքը երկարել։

«Այնքան որ, այս մարդիկը որ եթէ ցեղային տեսակէտով նկատենք խնդիրը,— են ու կը մնան միայն փոքրամասնութիւն, եւ իշխանութեան վրայ մնալու միայն մէկ միջոց ունին, կեսաբականութիւնը՝ այսինքն բռնութիւնը...։

«Որովհետեւ չեն կրնար կրթել ժողովուրդին վրայ, որ չկրցան համոզել ու շահիլ, բռնութեամբ է որ ինքզինքնին կը պարտադրեն անոր։

«Եւ այս արդէն իրենց վարդապետութեան դրժումն է։ Զարմանալի չեն ուրեմն հակաշարժումները որոնք կը խմորուին։

«Հիմա որ խնդիրը պարզուեցաւ ձեզի իր ամբողջ լայնքով, կրնա՞ք ըսել թէ ի՞նչ պիտի պատահի այն օրը, որ յոգնած ու յուսախաբ, ժողովուրդը խուժէ այն պալատը ուր կ'ապրին այս մաքսախոյզ Ռուսերը եւ անոնց պարտադրէ թշուառութեան, անօթութեան կամ քերը։

— Սարսափելի պիտի ըլլայ։

«Այո՛, սարսափելի պիտի ըլլայ։ Եւ թերեւս մեր կարծածէն աւելին իսկ պատահի, որովհետեւ երբ ջարդը ջարդին յաջորդէ, բարիներն են որ կը վճարեն չարերուն համար. այնպէս որ, առանց կարենալ հաշուելու, հանդիսատեսը պիտի ըլլանք նոյնայի հալածաւորներուն վերջաւորութեան։

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ԻՐԻՑԵԱՆ

եւ իրեն յաջորդ նշանակել արտաքին փոխ - գործավար հայազգի Քարախանը։ Իբրեւ թեկնածու կը յիշուին նաեւ Լիթվինօֆ, Սոքոլնիքով եւ Փիաթաքով։

Պալքանեան վտանգը անմնացած

Մակեդոնացիներու գործունէութիւնը պահ մը պատերազմի սարսափը պատած պալքանեան հորիզոնին վրայ, սակայն շնորհիւ երկուստեք ցոյց տրուած բարի տրամադրութիւններուն, այժմ ամէն վախ փարատած է։

Սոֆիայի սերպ դեսպան Նէչիչ պուլկար արտաքին նախարար Պուրոֆի ներկայանալով յայտնեց թէ պուլկար կառավարութեան կողմէ ձեռք առնուած միջոցները բացարձակապէս կը գոհացնեն Պելկրատը եւ թէ հարկ չկայ աւելի խիստ միջոցներու դիմելու։

Սոֆիայի ֆրանս. եւ անգլ. դեսպանները իրենց բարեխօսութիւններով մեծ դեր ունեցան այս հաշտարար քաղաքականութեան մէջ։ Պուլկար թերթերը կը պաշտպանեն կառավարութիւնը եւ առաջին անգամ ըլլալով խորհուրդ կուտան մակեդոնական կազմակերպութեան, հրաժարիլ ահաբեկչական մեթոտներէ եւ խաղաղ միջոցներով ձգտիլ Մակեդոնիոյ ինքնավարութեան։

Պուլկար քոմիթաճիներու երկու հրոսախումբեր անցի օր հելլէն հողը մտան, բայց ետ մղուեցան։ Հելլէնօ-պուլկար սահմանագլուխին վրայ Մակեդոնացիներու երեւումը իմանալով հելլէն զինուորական իշխանութիւնները հրամայեցին փակել սահմանը։ Երկու Պուլկարներ ձերբակալուեցան Քավալայի մէջ, ռումբով եղեռնափորձեր կազմակերպելու ամբաստանութեամբ։

Թրոցքիի վերջին ճառը

Թրոցքի Սեպտեմբեր 27ին երբ արտաքսուեցաւ Գ. Միջազգայինի գործադիր կոմիտէէն, արտասանեց ֆետեւեալ ճառը.

«Մեր այսպէս կոչուած պրոլետարական կառավարութիւնը կ'ապրի միայն շնորհիւ Պերլինի։ Եթէ գերման դրամատէրերն ու գործարանատէրերը մեզի վարկ չտան այլ եւս, պիտի սնանկանանք։ Վիլհելմշթրասէի այս իմաստուն պարոնները շատ լաւ գործ կ'ընեն մեր խորհրդային կառավարութեան հետ։ Մէկ տարիէ ի վեր Մոսկուայի իսկական տէրերն են։ Ճիշտ Ցարի ժամանակուան դերը կը կատարեն։ Եւ ո՞վ կրնայ ըսել թէ վաղը չպիտի կրնան դաւաճանել մեզ։ Չէմպըրլէյն հանգիստ չունի։ Շուտով պիտի յաջողի իր կողմը շահիլ Շթրէզէմանն ու իր ընկերութիւնը։ Շատ չանցած մեզի իբրեւ զինակից պիտի ունենանք մէկ կողմէ գերման պնակալէզ համայնավարները, միւս կողմէ կոմս Վէսթարփը։ Ահա՛ թէ ուր հասցուցին մեզի Սթալին եւ խմբակը։

«Ո՛չ ես, ո՛չ Զինովիէվ, ո՛չ Վրիքովիչ, ո՛չ Սմիլկա, ոչ ալ տասնեակ հազարաւոր ուրիշ ընկերներ չենք ուզեր հպատակիլ այս պետերուն։ Դեկտեմբերին, կուսակցութեան համագումարին, պիտի մաքրենք մեր հաշիւները կուսակցութեան վարիչներուն հետ։ Արդէն այս ուղղութեամբ 15.000 ստորագրութիւն ունինք եւ դեռ շատ մը ուրիշներ ալ պիտի ունենանք մինչեւ այն ատեն։ Եթէ կուսակցութեան համագումարը մեզ դատապարտէ, միջոցները պիտի գտնենք մեր գաղափարները արժեցնելու։ Մեր կարգախօսը կարճ է, բայց յստակ ու պայծառ. ,Անկցի՛ն Սթալին եւ Պուխարին»։

«Հավաս»ի Գործակալութիւնը, որ վերի տեղեկութիւնները կուտայ, կ'աւելցնէ թէ Սթալին միաժամանակ հրաման տուած էր կէփէուի պետ Մէնժինսքիի՝ ձերբակալել Թրոցքին, սակայն Չիչէրին եւ Ռիքով խնդրեցին որ այդ բանը չընէ։ Անոնք կը վախնային որ արիւնալի եղբայրասպան կռիւ մը ծագի անմիջապէս, որովհետեւ Թրոցքիի կուսակիցները շատ լաւ զինուած են։ Ասկէ զատ Չիչէրին կը վախնար նաեւ որ Թրոցքիի ձերբակալութիւնը պիտի շահագործուի Ֆրանսայի հակախորհրդային շրջանակներուն կողմէ, փութացնելու համար Մոսկուայի հետ խզումը։

Հռեննոսի պարպումը

Հռեննոսեան հողամասերու անգլիական զինուորները սկսած են պարպել կարգ մը շրջաններ, համաձայն վերջերս եղած կարգադրութեան։ Իտշթայնը ամբողջովին պարպուած է արդէն։ Նոյնպէս Վիսպատէնի եւ Տոցհայմի զինուորները քաշուած են։ Ընդամէնը 1000 անգլիացի զինուորներ քաշուած են։

Գալով պելժ զինուորներուն, հետեւակազօրաց առաջին զօրաբաժնի երկու վաշտերը մեկնած են արդէն։

Հինտէնպուրկի հրաժարումը կը պահանջեն

Խմբագրատան Թղթակիցը Ցուրիխէն կը հեռագրէ.—

Ընկերվարական աղբիւրէ կը տեղեկանամ թէ գերման միապետականները ներկայիս իրենց զիրենք ամբողջ Գերմանիոյ տէր կը կարծեն եւ միապետութիւնը հաստատելու միակ արգելքը մարաջախտ Հինտէնպուրկը կը նկատեն։ Ուստի եւ ուլթրանացիոնալական տօնախմբութեններէն վերջ պահանջած են անկէ պաշտօնէն հրաժարիլ։

Մարքս եւ Շթրէզէման տեղեկանալով, խնդրած են նախագահէն տեղի չտալ, նկատելով որ իր հրաժարումը արտաքին եւ ներքին տեսակէտով ծանր հետեւանքներ կրնար ունենալ։ Հինտէնպուրկ խոստացած է իշխանութեան վրայ մնալ այնքան ատեն, որ ազգը կը փափաքի։

Մանավանդ Ֆուատ թագաւորին դէմ?

Գահիրէէն կը հեռագրեն թէ եգիպտական ոստիկանութիւնը երեւան հանած է դաւադրութիւն մը, որուն նպատակն էր սպաննել Ֆուատ թագաւորը, անոր Եւրոպա կատարած ճամբորդութեան ընթացքին։

«Էլ - Մոքաթթամ» թերթը, որ մանրամասնութիւններ կուտայ այս մասին, կ'ըսէ թէ քանի մը շաբաթ առաջ Ընդհ. Ապահովութեան Տնօրէնութիւնը տեղեկութիւն ստացաւ թէ Աղեքսանդրիա բնակող գոհարավաճառ մը երկու տարի առաջ ամբաստանուած էր իր աղջկան հետ թէ Խորհրդային կառավարութենէն 300.000 տոլար ստացած է Ֆուատ թագաւորի սպանութիւնը կազմակերպելու համար։ Այս առթիւ կը յիշուէին նաեւ անունները Եգիպտացի երեսփոխանի մը եւ ուրիշ ականաւոր Եգիպտացիներու։ Ոստիկանութիւնը քննութենէ վերջ հաստատեց թէ պատմութիւնը սուտ է։ Այս պատմութեան հեղինակները ծանօթ են եւ կը փնտռուին։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՍԷՆ-ՇԱՄՕՆԻ ՄԷՋ

կազմակերպուած՝ Հ. Յ. Դ. Սէն-Շամօնի կոմիտէի կողմէ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին «Վարուժան» ակումբին մէջ

Գիտի խօսին՝ ընկ. Ս. Տէր-Թովմասեան եւ ուրիշներ

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Ալֆորվիլի Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէի կուսակցական ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշտ 3ին, Երիտասարդաց ակումբին վերնայարկը, 138 Rue Etienne Dolet. կարեւոր օրակարգ, ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Հ. Յ. Դ. Կրասի Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այսօր Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, սովորական ճաշարանին. անդամատետրերը միասին բերել։

Հ. Յ. Դ. Սէնթ Էթիէնի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 1.30ին, Ցաղկէ-բազարին Թիւ 3 սրահը. ընկերներու ներկայութիւնը կարեւոր է։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Վարուժան» ենթակոմիտէն ստիպողական ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Ռոստոմ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի իրիկուն ժամը 8ին սովորական ճաշարանին, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը կարեւոր է։

ԼԻՈՆԻ եւ Շատի Հաճնոյ Հայրենակցական միութիւնը մեծ պատրաստութեամբ պիտի տօնէ Հաճընի անկման 7րդ տարեդարձը, այս կիրակի Շատի Քանթինի մեծ սրահը։ Գիտի խօսին Վարդան Զուլլէրեան եւ ուրիշներ։ Արտասանութիւն, երգ եւն.։

ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔԻ Հայրենակցական միութեան ժողովը այս կիրակի ժամը 2.30ին, 40 Rue de Belleville.

ՏԷՍԻՆԻ Սեբաստիոյ Փաթրին գիւղի Հայրենակց. Միութեան կողմէ իր կազմութեան Ա. տարեդարձին առթիւ ի նպաստ կարօտ հայրենակիցներու վիճակահանութիւն մը կազմակերպուած է 28 Հոկտ. Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Բիւ Ուիլսոն, Ա. Թիւֆէնկճեանի բնակարանը։

«ԱՆԻ»Ի ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

«Անի» Հայ Արուեստագէտներու խմբակցութեան Ա. մեծ նկարահանդէսը՝ կալըրի ծոթ փըթիի մէջ, 8 Rue de Sèze, Հոկտ. 20— Նոյեմբեր 5։ Ցուցահանդէսին կը մասնակցին ծանօթ արուեստագէտներ։ Նկատի ունենալով անոր միջազգային եւ պատմական նշանակութիւնը, անշուշտ փարիզի գաղութը իր բարոյական ու նիւթական օժանդակութիւնը պիտի բերէ նկարահանդէսի յաջողութեանը։

ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱՅԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆԸ

Հ. Յ. Դ. Փոն տ'Օպնայի Շրջանային կոմիտէն նորակազմ Գրադարանի բացման առթիւ, կոչ կ'ընէ Եւրոպայի եւ արտասահմանի մարմիններուն եւ ընկերներուն որ բարեհաճին գրքերով եւ նուէրներով վարկ տալ մեր նորակազմ Գրադարանին։ կը խնդրուի նաեւ մեր յայտնի գրագէտներէն որ բարի ըլլան մէկ մէկ օրինակ գիրք նուիրել մեր գրադարանին որ, պիտի կրնար շրջանիս երիտասարդութեան մտաւոր զարգացման օգնել։ Հասցէ.— A. D. Garabedian, Epicerie Arménienne, Pont d'Aubenas (Ardèche).

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

ԱՐՄԷՆ ՀԱՅԿՈՒՆԻԻ

"ՉԱՐԼՍԹՕՆ,,

ԿԱՄ

ՍԱՄԱԹԻԱՅԻ ԱԲԻԿ ԱՂԱ

խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտը

ԾԻԾԱՂ - ԾԻԾԱՂ - ԾԻԾԱՂ

ԳԻՆ՝ 1.50 ՖՐԱՆՔ

Դիմել նամակով՝ Vahram Sévouni, 5 Av. Quihou St. Mandé (Seine), ինչպէս նաեւ բոլոր գրավաճառներուն եւ թերթերու գործակալներուն։ կը ղրկուի մէկուկէս ֆրանքի դրոշմաթուղթի փոխարէն։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— կը փնտռուի Սունկուրլուցի Լեւոն Թոմասեան, որ 1921ին Պոլիս կը գտնուէր։ կը կարծուի թէ այժմ Փարիզ կը գտնուի։ Գրել՝ իր քրոջ Tomassian Seseth, Usine F. Mousset, Pelussin, (Loire).

Լուր տուողին ծախքը փրանք նուէր։

— կը փնտռուի Էլմալուցի Խաչատուր Ղազարեան, որ երկու տարի առաջ Մարսէյլ Տիւսթէլք պանդոկը կը բնակէր։ Փարիզ կամ շրջանները գտնուիլը իմացուած է։ Գրել՝ իր եղբօր Agop Gazarianի, Usine Berion. St-Pierre sous Aubenas, (Ardèche).

— կը փնտռուի Տիկ. Գրանի Գրիգորեան, որ 1922ին Սկիւտար Սելամսըզ հայկական վարժարանը կը գտնուէր։ Իմացնել՝ Սեբաստիոյ Եէնիթէ գիւղէն, Cap. A. Israeli, Mt. 16602, 2e Régiment Etranger, 2e Compagnie, Meknes, Maroc.

— Եալին Գարահիսարի Աշկիշատէն Խաչիկ Ցոնիկեան կը կը փնտռէ իր հօրաքոյրը Տիկ. Շեղինայ Նոլչաեան եւ հօրեղբայրը՝ Առաքել Ցոնիկեան. 1926ին Ռումանիա կը գտնուէին։ Իմացնել՝ Légraunan, Kachik Donigianի, 2e Régiment Etranger. 1er Bataillon, C. M. 1, Meknes Maroc.

— Խարբերդցի Յովհաննէս Աւագեան(Իուսստանվաստրախան) կը փնտռէ իր եղբայրը Ներսէս Աւագեան, որուն 3 տարի առաջ Փարիզ ըլլալը որոշ էր։ Իմացնել՝ Mr. Garo Baboukian, 6 Rue Bleue Paris (IX).

ԱԶԳԵՐՈՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՍՈՒՐԻՈՅ ՈՐԲԱՀԱՒԱՔ ՄԻՍԻՈՆ

Ազատուածներ՝ որոնց իրենց ազգականները կը փնտռեն.—

1. Գրիգոր Կէօկտէպէեան, հայրը՝ Մինաս, մայրը Իսկուհի. Գիլէճիք, Կէօլ-Տաղ գիւղ, 20 տարեկան։ 2. Նազար Պըզըրեան... Հաճըն 18 տրկն.։ 3. Տիգրանուհի, հայրը՝ Սարգիս, մայրը՝ Գայիանէ, Պուրսուր, 19 տարեկան։ 4. Գրիգոր Քէչիչեան, հայրը՝ Յովհաննէս, մայրը՝ Մարի, Կիլիքիա-Տէյիրմէն Տէրէգիւղ. 25 տրկն.։ 5. Մինրան... Ուրֆա, 18 տրկն.։ 6. Կարապետ Քարաքաշեան, հայրը Տիգրան, մայրը ...։ Եղբայրները Սարգիս եւ Աբրահամ Քարաքաշեաններ ողջ էին, նոյնպէս քեռին՝ Նազար Ալաօղլանեան ողջ էր, որոնց վայրը չի գիտեր։ Ինքը 20 տարեկան։ 7. Շուշան, ծնողքը՝ Յովհաննէս եւ Յասմիկ, Էրզրում, 18 տրկն., 8. Յակոբ, զաւակը՝ Միքայէլի եւ Ֆիլորի, Օվաճըղ, 17 տրկն.։ 9. Լութֆիկ, զաւակը Յակոբի եւ Մարիամի, Ատանա, 19 տրկն.։ 10. Արմէն, զաւակը Կարապետի եւ Մարիամի, Մալաթիա. 20 տրկն.։ 11. Սարգիս, զաւակը Յակոբի, Սըվազ-Հէրէք, 18 տարեկան։ 12. Հայկանոյշ Էլիքսէքեան, դուստր Մանուկի եւ Մարիամի, Մարաշ, 35 տրկն., ամուսնոյն կողմէ կը կոչուի Զազալեան։ 13. Կարապետ, զաւակը Մինասի եւ Մարիամի, Տիգրանակերտ, 18 տրկն.։ 14. Կարապետ, զաւակը՝ Նազարի եւ Նազլի, Սվազ-Զիլէ, 19 տրկն.։ 15. Կարապետ, զաւակը՝ Նազարի եւ Մարիամի, Ատանա, 25 տրկն.։ 16. Վարդանոյշ, դուստր՝ Սարգիսի եւ Մարիամի, Սվազ-Դանկալ, 18 տրկն.։ 17. Տիրուհի, դուստր՝ Խաչերի եւ Նազլուի, Սվազ, 19 տարեկան։ 18. Յարութիւն, զաւակը՝ Յովհաննէսի եւ Մաքրիկի, Էրզրում, 20 տրկն.։ 19. Փողոս, Մարաշ-Օրէշեն գիւղ. 18 տրկն.։ 20. Գէորգ Միսեան, զաւակը՝ Սահակի եւ Մարիամի, Կարս-Կովկաս, 18 տրկն., ծնողքը Աղեքսանդրապոլ - Լէնինական կը կարծէ ըլլալ։ 21. Լեւոն Եէնկիեան, զաւակը՝ Հէնոփ եւ Շէմսօփ, Մուշ-Տէրէք, 20 տարեկան, եղբայրները Մկրէ եւ Ազատ, ողջ էին։

Հասցէ՝ Commission pour la protection des femmes et des enfants dans le Proche Orient. B. P. 280, Alep.

ԼՕՑՍ ՏԵՍԱՒ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ ՀՍԿՈՂՈՒԹԵԱՄԲ

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԳՐԱՒՈՐ ԴԱՍԵՐ

Ա. Գիրք.— Շարադրութեան եւ ուղղագրութեան նախնական մշակումը դպրոցական առաջին եւ երկրորդ տարիներուն համար։

Բազմաթիւ ձեռագիր օրինակներ ու նկարներ նիւթին հիւսուած ... թերը մանկան կեանքէն ու շրջապատէն առնուած փոքրիկ ամբողջացումներ են արտագրութեան, թելադրութեան եւ շարադրական նախապատրաստութեան համար. այլեւ ուղղագրական ղեկավարութիւն ... ուղեցոյց մը ուսուցչին համար։

Բ. Գիրք.— Շարադրութեան եւ քերականութեան հիմնական կանոնները, դպրոցական երրորդ եւ չորրորդ տարիներուն համար։

Բազմաթիւ շարադրական նիւթեր ու ղեկավարութիւն. պատկերազարդ այլազան մարզանքներու եւ սեփական աշխատանքի միջոցով քերականական այն օրէնքներուն, որոնք կը համապատասխանեն տղու տարիքին ու կարիքին, ամփոփ ուղեցոյց մը ուսուցչին համար։

Ա. Գրքի գինն է բոլոր եւրոպական երկիրներուն համար ... Բ. գրքին գինը՝ ինը ֆրանք։ Դպրոցներուն 20% զեղչ։ Ճամբու ծախքը ... նակին վրայ։ Ամէն պատուէր կանխավճար։

Նամակ ու դրամ պէտք է ղրկել՝ Mme. D. Segbossian, Avenue Branly, Chaville (S. et O.) France.

Դերձակ ԼԵՒՈՆ ՊՈՒԼԷՋԻԿՃԵԱՆ

կը ծանուցանէ իր յաճախորդներուն թէ իր նախկին ... դէն փոխադրուած է՝

57 RUE CLIGNANCOURT, Métro: Château Rouge կամ Barbès

Ձեր ձմեռուան հագուստը ապսպրելէ առաջ, անգամ մը դիմեցէք իրեն, տեսքէն չզղջալու համար

Ձեւի անման շքեղութիւն.— վերջին նորաձեւութիւն.—Մաքուր կար.— Ցոկուն կերպասներ.— Վճարումի դիւրութիւններ

ԱՍՕ ԲՈԼՈՐԻՆ ՀԵՏ ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ՁԱՆԱԶԱՆ ԳԻՐՔԵՐ

20 ՖՐ.Է ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՊՍՊՐՈՂԻՆ 5 ՖՐ.ՆՈՑ

ԵՒ 30 ՖՐ.Է ՎԵՐ 10 ՖՐ.ՆՈՑ ԳԻՐՔ ՄԸ ՆՈՒԷՐ

Ժամագործ Մինաս 2, Վարպետ բժիշկը 3, Զարուհի Աթթին ... Լինի 3, Արշին մալ ալան 4, Սեւ թէ ճերմակ 3, Կրայցէրեան 4, ... ղաղ 10, Տղու հոգիներ 6, Երազահան 6, 8. 10, 12.50, Երգահան ... 10.25, Շողոքորթը 5, Արու լալա 5, 7.50, 20, ... [illegible] ... Զարլսթօն 1,50, ... Տօքթ. Մօրի վրէժը 4, Թանրա պէյ 5, Փարոսի ... 2, Երկու խուլեր 2.50, Պէպէքս 10, Բժիշկին գիրքէն փրցուած էջեր ... Արսէն Լիւբէն 18, Ռաֆայէլ 18, Համլէթ 10, Օթելլօ 10, ... Կարապետ, 4, Լէպլէպիճի 5, Սիրելու եւ սիրուելու արուեստը 1, ... քերթուածները 5, Խապգիւղի քնարերգիկը 10, ... եղբայր 6, Ինքնուսուցիչ գրագրութիւն 10, Ովասիս 20, ... 5, Աշուղ Ղարիպ 5, Հէքիմարան 50, Մատեան Մանկանց 50, ... համար 20, Ժամագիրք 20, ՇԱՆԹի Կինը 6, Դարձը 8, ... Կայսրը 10, ՕՏԵԱՆԻ, ԶՕՀՐԱՊի ամբողջ գործերը, Արշակ Բ. 1, ... Լոյսին տակ 5, Լը Պարպուլիէ 2, Նամուս 10, Զար Ողի 10, ... 10, Արտեսաը 20, Յակոբոս աղա 3, Թիւպէրքիւլօզ 2.50, ... 2, Ինչպէս նաեւ՝ ՉՈՒՀԱՃԵԱՆԻ Նօթաներէն Ave Maria 2.50, ... ԿՈՄԻՏԱՍ Վրդ.-ի Հայաստանը 25, Հովիկ եւ Բալիկին օրօրը 1, ... ղութիւնք Ս. Պատարագի 4. եւ ուզուած ամէն տեսակ գիրք։ ... մեր գիները։ ԿՐԱՑՈՒՑԱԿԸ ՁՐԻ։ Դիմել նամակով՝ VAHRAM SEVOUNI 5 Ave. Quihou, St. Mandé (Seine).

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

ցեր եւ ցնօրէն՝ **ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ**

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներ կը խնամեն ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5։ Քիթ կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19, Կիրակի 9—12

ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԷՔ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱՑԻ ԴԱՌՆԱԼ

Քիչ վարձատրութեամբ եւ արագ կերպով

Դիմեցէք **Վ. ԵԱՐՃԱՆԵԱՆԻ**

Իրաւագիտական գրասենեակը անձամբ եւ կամ նամակով

5, Rue Cardinal Mercier, Paris (9e)

ՍՏԱՑԱՆՔ ՆՈՐ ՓԼԱՔՆԵՐ

Հայերէն.— Թուրքերէն երգեր.— Թամպուրի Ճէմիլ, Հաֆըզ Եաշար, Աշըր, Իպրահիմ, Քէմանի Անաստաս.ի, Թագսիմ, կոչ. եւ շարքըներ, զեղչեալ գիներով։

Դիմեցէք՝ Արեւելեան նպարավաճառ Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆԻ

28, Rue Le Sage, PARIS (20e) — Téléphone : Menil. 61-55

Métro Belleville : Tramway 5 et 1...

ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԻԶՊԱՆՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Ալֆորվիլի Մանկապարտէզին համար, վարիչ մանկապարտիզպանուհիի մը պէտք կայ։ Պայմաններուն տեղեկանալու համար թեկնածուները դիմեն՝ Լ. Զօրմիսեանի, 145 Rue Etienne Dolet, Alforville (Seine).

Կ'ՈՒԶՈՒԻ Լաւ խոհարարուհի մը Հայ կամ Յոյն 30—40 տարեկան, գոհացուցիչ Թոշակով։ Դիմել հետեւեալ հասցէին՝ Mme. A. Missirian, 53, Ave. de l'Armée, Bruxelles.

ԾԱԽՈՒ Է SINGER վերջին նորաձեւութեամբ, ոտքով կարի մեքենայ մը, դիւրամատչելի գինով։ Դիմել՝ Տիկ. Ամատունիի, 7 Rue Jules Regnault, Enghien-les-Bains, (S. et O.).

Կ'ՈՒԶՈՒԻ վարժ գործաւոր բուհի մը ... համար. դիմել՝ «Թատերախ ...» շուկայ...

ՍԱԿԱՐԱՆ

13 Հոկտեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթեռլին,	L. St
Տոլար,	Dollar
Մարք (ոսկի) 100	Mark
Թրքական Թղթ.	L. Tq.
Թրք. ոսկի	»
Մէճիտիէ	Medjidié
Լեւա 100 հատը	Leva
Տրախմի »	Drachme
Լիր	Lire
Պելժ. ֆրանք »	Belge
Զուից. »	Frc. Suisse
Լէյ 100 հատը	Ley
Ֆլորին	(Florin)

ԱՐԺԷԹՂԹԵՐ

Եգ. Քր Ֆոնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.
» II	»
» III	»
Թուրքիոյ երկաթ.	Lots turcs

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շ.	40 շ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250	Ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		5 տոլ.	10 տոլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 28bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 15 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1927

15 OCTOBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 467

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

«ՊԱՏԱՀԱԿԱՆ ՔՈՒՐՋԸ»

Այս բառերը՝ ճերմակ թուղթի վրայ սեւ տառերով գրուած է Երեւանի փարիզեան հատիտը, երէկ, խմբագրական սիւնակին մէջ։

Ակնարկը՝ հայկական դրօշին է։

«Յասկնալի է որ կապուրն անոնք («դաշնակ»ները) այդ պատահական քուրջին, բայց թող յաւակնութիւն չունենան կարծելու որ գաղութահայ աշխատաւորութիւնը ո՛ր եւ է կարեւորութիւն ընծայ «նուիրական եռագոյն»ին։

Ուրիշ առեն ալ կարդացած կամ լսած ենք աւելի սուր եւ գրգռիչ նախատինքներ, այդ միեւնոյն «քուրջի կտոր»ին հանդէպ. Փարիզէն մինչեւ Երեւան եւ այլուր։ Կը յիշենք, նաեւ, պաշտօնաւոր խառնակիչի մը, Դանիէլ Շահվէրդեանի հետեւեալ յարմացական բացագանչութիւնը 1925ին, Ցեռնաստանի մէջ, յաղթականներու կայան մը պատած առեն.

— ցակաւին կը գործածէ՞ք այս դրօշակը…։

Որուն իբրեւ պատասխան, կը լսէ հետեւեալ խօսքերը, հայ սպառաւ մը բերնով.

— գաղութներու մէջ ա՛յս է միայն ծայրենիքի խորհրդանշանը։

Երեւանի իշխանաւորները բան-գործ ըրած են ապարէզէն քշել այդ խորհրդանշանն ալ, ինչպէս ուրիշ սրբութիւններ։ Այդ պժգալի «ճիհատ»ին համար իրենց հետ ունին ռամկավարները, որոնք «պետականութեան» սայլին լծուած են, հեզաբար, անձնուիրաբար։

Երկու հոսանքներն ալ, դեղնած տերեւներու հաւաքածոն եւ կարմիր ներկուած թուղթակները ցնծութեամբ աւետեցին «ողջմտութեան յաղթանակը», երբ վրան-բաց դաւադրութեամբ մը, Հ. Մ. Ը. Մ.ի վերջին Պատգմ. ժողովը որոշեց արգիլել հայկական դրօշակին գործածութիւնը՝ մարզական հանդէսներու մէջ։

Եւ հիմա իրար անցեր են երկուքն ալ, որովհետեւ, իրենց իսկ ձեռքով պատռեցաւ «համերաշխական» խեղկատակութեան վարագոյրը, թափեցան դիմակներն ու ներկերը, եւ ամէն օր զզուանքի ու զայրոյթի ձայներ կը հասնին երիտասարդութեան ծոցէն, խաբուած մարզիկներու բերնով։

Նշմեր են քուրջ-զլուխ տիրացուները, դեղին թէ կարմիր, որովհետեւ քանըշորս ժամ տեգամ չտեւեց խաբէութիւնը։

— «Անվերապահ համակրանք խորհրդային Հայաստանի կառավարութեան հանդէպ», եւ իբրեւ առաջին պայման՝ դո՛ւրս հայկական եռագոյնը…

Ա՛յս նշանախօսքով սողոսկեր էին պատգմ. ժողովին մէջ. եւ այդ գետնին վրայ ալ կը մնան, թէեւ ոչ այնպէս ամբարտաւան, ինչպէս երեք շաբաթ առաջ։

Այսօր անոնք շատ կը նմանին թրջած հաւերու։ Եւ ուրիշ բանի ու ընելիք չունենալով, կը կոցեն արիւնով ներկուած խորհրդանշանը, ամբողջ ժողովուրդի մը սրբութիւնը, հայկական եռագոյնը։

Եւ կ՚ուզեն ապացուցանել թէ ազգային չէ այդ եռագոյնը, «պատահական քուրջը» այլ… Դաշնակցական։

Անարգ, անպատի՛ւ մարդիկ, որ աքլորի մը չափ ալ խելք չունին, որպէսզի ըմբռնեն թէ իրենց բացած աղտոտ, յուդայական խաչակրութիւնը ուրիշ բանի չի ծառայեր, եթէ ոչ աւելի ժողովրդականացնելու հայկական եռագոյնը,—կարմիր, կապոյտ, նարնջագոյն։

Վարձու շողոքորթնե՛ր, որ Դաշնակցութիւնը վարկաբեկելու մոլուցքին մէջ, չեն հասկնար թէ մեծագոյն պատիւը կ՚ընեն, որովհետեւ այդ կուսակցութիւնը ոչ յաւակնութիւն ունի, ոչ ալ իրաւունք՝ իրեն սեփականացնելու հայկական դրօշը։ Ան ունի իր առանձին դրօշն ու զինանշանը, իսկ եռագոյնը կը մնայ հայ ժողովուրդին անձեռնմխելի սրբութիւնը, անոր մղած կռիւներուն եւ թափած արիւնին խորհրդանշանը, անոր հաւատքի եւ յաղթանակի ներշնչարանը։

Դոնէ յիշէին թէ տակաւին երէկ, իրենք ալ անով կը հպարտանային, անոր մանրանկարները կը պտտցնէին իրենց լամբակին վրայ, եւ հանդիսաւորապէս մինչեւ Էնվալիտի թանգարանը կը տանէին զայն, ցուցադրելու համար բոլոր ազգերու դրօշակներուն հետ քով քովի։ Ցիշէին եւ կարմրէի՛ն։

Բայց ինչո՞ւ կը յոգնինք։ Բոլոր ուրացողներու, այլասերածներու բնազդական, սրբազա՛ն կոչումն է ստոր՛լ, ստոր ամբողջ եւ լզել իշխանաւորին թաթը, գետնաքարշ համակերպութեամբ տանիլ անոր բոլոր քմահաճոյքները, պատանք ընելով և՛ խելք և՛ խիղճ։

Իսկական քուրջեր, որոնք դրօշակի մը կտաւին չափ ալ չեն դիմանար փչող հովին…

Երկիրը վտանգի մէջ է. ժողովուրդը ահու սարսափի տակ։ Ամբողջ հալածանք, բանտ, աքսոր. շնորհիւ անարժան իշխանութեան մը լիմար կասկածամտութեան եւ արհեստական խուճապին։

Ի՛նչ փոյթ։ Մարդիկ զբաղած են պատմական առաքելութեամբ մը, — Հայկական Դատը Մուսթաֆա Քէմալի հետ եղբայրաբար լուծելէ յետոյ, անոր գոյութիւնն իսկ ուրանալէ յետոյ, մինուճար դրօշակն ալ վանել սիրտերէն, եւ նետել իբրեւ «քուրջի կտոր»…

Այդ խորհրդանշանը՝ մղձաւանջ մըն է իրենց համար, կարմիր թաշկինակ մը, որմէ կը սարսափին, որուն ծածանումը և ծաւալումը անքուն գիշերներ անցընել կուտան իրենց։

«Պատահական քուրջ»…։

Չէ՛, թշուառականներ որ ժողովո՛ւրդ կառավարելու արհամարհանք ունիք, «պատահական» խաղով մը։ Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՔԱՐԱԽԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Օրուան խնդիրն է — ո՞վ պիտի ըլլայ Ռաքովսքիի յաջորդը։

Այն օրէն ի վեր որ Ֆրանսական կառավարութիւնը պաշտօնապէս պահանջեց ետ կանչել «անընդունելի» դեսպանը, մամուլը կը քրքրէ այս հարցը։

Լսելով որ ամէնէն հաւանական յաջորդը հայազգի Քարախանն է, «Լա Լիպէռթէ» դիտել կուտայ, խմբագրականի մը մէջ (14 Հոկտ.).

— «Կը յուսանք թէ նոր բան մը սորվեցուցած չպիտի ըլլամ կառավարութեան անդամներուն, ըսելով որ Քարախանի թեկնածութիւնը չի կրնար ընդունուիլ ո՛ր եւ է պարագայի մէջ։ Պ. Պ. Պրիան եւ Պուանքարէ եթէ կ՚ուզեն լուսաբանուիլ այդ մարդուն եւ անոր անցեալի մասին, թող ուսումնասիրեն այն բազմաթիւ տեղեկագիրները որ տարիներէ ի վեր դրկած են Ծայր. Արեւելքի մեր դիւանագիտական գործիչները եւ Հնդկաչինու մեր բարձր պաշտօնեաները։

«Պ. Քարախան պոլշեւիկեան յեղափոխութեան յաջորդ օրը դրկուեցաւ Քանթոն, Չինաստանի մէջ կազմակերպելու համար օտարատեաց ապստամբութիւն մը։ Իր իսկ բառերով, նպատակն էր սոտէն զարնել Ֆրանսան եւ Անգլիան։ Ան էր որ ստեղծեց Քանթոնի յեղափոխական զօրքերը, ուր պատրաստուեցան ոչ միայն խռովարարներ որոնք անկէ ի վեր ջարդել տուին Եւրոպացիները Չինաստանի մէջ, այլ եւ Աննամցի խռովարարներ, որոնք ծանրապէս վտանգեցին Ֆրանսայի դիրքը Հնդկաչինու մէջ։ Ան է, դարձեալ, որ առաջին ռուս սպաներու աջակցութեամբ, կազմեց կարմիր բանակը որ վերջերս կը սպառնար Շանկայի եւ այսօր կը սպառնայ Փէքինի։ Իր միջնորդութեամբ, Սովետները Քանթոնի յեղափոխական կուսակցութեան հայթայթեցին մեծագումար դրամ, զէնք եւ ռազմամթերք, որոնք ծառայեցին մեր զինուորները, միսիոնարները եւ գաղթականները ջարդելու։

«… Ուշիմ եւ խորամանկ՝ ասիական իմաստով, յամառ եւ ծածկամիտ, ընկեր Քարախան, Չինաստանի յեղափոխութեան մեծ ձեռնարկուն, վայելելով կատարեալ վստահութիւնը Սովետներու որոնք ոչ դրամ, ոչ ալ աջակցութիւն կը խնայեն իրեն, Ֆրանսայի մէջ պիտի դառնայ յայտնապէս անհարկու գործակալ մը։ Զայն իբրեւ դեսպան ընդունիլ՝ աւելի ծանր սխալ մը պիտի ըլլայ քան Ռաքովսքին պահելը»

ՕՐ. ԷԼՏԸՐ ԵՒ ԸՆԿԵՐԸ ՈՂՋ ԱՌՈՂՋ

Ամբողջ աշխարհ 30 ժամ անձկութեան վայրկեաններ անցուց Ամերիկացի յանդուգն օդանաւորդուհիին մասին, որ կը կարծուէր թէ վերջին ամսուան դոհերուն եղերական բախտին ենթարկուած է։ Բարեբախտաբար աւետաբեր անթելը չուշացաւ հաղորդել որ Օր. Ռութ Էլտըրի օդանաւը Ասորեան կղզիներուն մօտերը սահիպուած է ովկիանոս իջնել, իւղի խողովակին ճեղքուելուն հետեւանքով, եւ թէ այնտեղէն անցնող հոլանտական քարիւղաբարձ շոգենաւ մը՝ «Պարէնտրէխթ» յաջողած է ողջ առողջ ազատել երկու օդանաւորդները։ Միայն թէ օդանաւը կրակ առնելով այրած է, երբ նաւաստիները կը փորձէին զայն շոգենաւ բարձրացնել։ «Պէրէնտրէխթ» նաւը, որ Ֆլորիտա կ՚երթար, անթելով հրահանգ ստացաւ իր պատկանած ընկերութենէն, Ասորեան կղզիները տանիլ Օր. Էլտըրը եւ հարիւրապետ Հէյլտմէնը։ Կը կարծուի թէ Ամերիկացի Աղջիկը արդէն 4500 քիլոմեդր ճամբայ կտրած է։

Օր. Էլտըր շոգենաւէն իր ստորագրութեամբ անթել մը դրկած էր Պուրժէի օդանաւային կայանին տնօրէնին, աւետելով թէ ողջ առողջ ազատուած են։ Հինգշաբթի առաւօտէ ի վեր Պուրժէի մէջ սպասող ժողովուրդը այս բարի լուրէն վրայ հանդարտեցաւ եւ հանգիստ սիրտով տուն դարձաւ։

Շոգենաւը Ասորեան կղզիները պիտի հասնի այսօր Շաբաթ առաւօտ եւ հոն ցամաք պիտի հանէ օդանաւորդները։

Նոր հեռագրի մը համաձայն, օդանաւը ովկիանոս իջած է Հինգշաբթի առաւօտ ժամը 10.30ին։ Օդանաւորդները Չորեքշաբթի ժամը 19էն մինչեւ Հինգշաբթի ժամը 2 (Նիւ Եորքի ժամով) կատաղի պայքար մղած են փոթորիկին դէմ։

Ամերիկայի մէջ մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնուին՝ փառաւոր ընդունելութիւն մը ընելու համար գեղուհի Էլտըրի և ընկերոջ, որոնց ազատուելուն լուրը մեծ ուրախութեամբ ընդունուեցաւ։Օլ խորդինծննդավայր Աննիսթընի մէջ բարի լուրը իմացուելուն պէս, բոլոր գործարանները սկսան սուլել եւ եկեղեցիները հնչեցուցին իրենց զանգակները։ Էլտըր անթել մը դրկեց իր մօր, որ 30 ժամէ ի վեր կ՚աղօթէր իր աղջկան համար։

∴ Օր. Ֆրէնսիս Կրէյսըն, Ուիլսընի քրոջ աղջիկը, չէ յուսահատած այս աղէտէն եւ նպաստաւոր օդի կը սպասէ ճամբայ ելլելու համար դէպի Քոփէնհակ։

∴ Քոսթ եւ Լը Պրի Սենեկալէն ճամբայ ելան դէպի Պրազիլիա։ Լոօզէ եւ Շթարքէ ալ՝ Լիզպոնէն դէպի Ասորեանները։

ՆՈՐ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶՆԵՐ

Փարիզի Եկեղեցւոյ Կրթական Մասնախումբի դիւանէն կը հաղորդեն.—

Նորընտիր կրթական Մասնախումբը, որ կը կազմեն Պ. Պ. Փուլեան Ռոգիոս, Գոնչէկիւլ Արամ, Էսմէրեան Փօղոս եւ Կէվրէկ Ագոփոս, իր առաջին նիստը գումարեց 8 Հոկտ. Շաբաթ օր, Եկեղեցւոյ խորհրդարանին մէջ եւ զբաղեցաւ հետեւեալ խնդիրներով.

ա) Նախ կազմեց իր դիւանը, ա՛յսպէս, Պ. Պ. Էսմէրեան Պ.՝ Ատենապետ, Գոնչէկիւլ Ա.՝ Ատենադպիր, Փուլեան Ռ.՝ Գանձապետ։

բ) Ճշդեց՝ Փարիզի մօտաւոր արուարձաններուն մէջ՝ բազմահայ կեդրոնները։

գ) Որոշեց կազմակերպել Մանկապարտէզ մը՝ Աղքատախնամի այժմու շէնքին մէջ, 17, Rue Damesme, Paris 13e, ինչպէս նաեւ՝ ապահովել առ այժմ՝ շարունակութիւնը Ալֆորվիլի Մանկապարտէզին։

դ) Որոշեց հետզհետէ մանկապարտէզներ բանալ բազմահայ ա՛յն կեդրոններուն մէջ, ուր բնակող հայ գաղութը նախաձեռնարկ կ՚ըլլայ եւ կը հետաքրքրուի կրթական հարցով, եւ, նիւթականապէս ալ իր կարողութեան ներածին չափով, կը մասնակցի՝ կրթական Մասնախումբին կողմէ ըլլալիք զոհողութեանց։

ե) Որոշեց հրաւէր կարդալ ժելթեթով կարող մանկապարտիզպանուհիներու

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՌՈՒՍԻԱ

Թանի Պոլսոյ Թղթակիցը կը գրէ.— Էնկիւրիի կառավարութիւնը Մոսկուայի դեսպան նշանակեց Հանրապետութեան Նախագահին ընդհանուր քարտուղար Թէվֆիք պէյը։ Նոր դիւանագէտը խիստ կարող սպայ մըն է, ծանօթ քանի մը օտար լեզուներու եւ խիստ տեղեակ եւրոպական դիւանագիտութեան։ Անկախութեան Պատերազմի ընթացքին կը պատկանէր Ըսմէթ փաշայի սպայակոյտին, յետոյ կարգուեցաւ կազմի տանս Լօզանի հաշտութեան ժողովին Թուրքիոյ ներկայացուցիչներէն մէկն էր, յետոյ պատուիրակ՝ Ժընեւի Զինաթափութեան Միջազգային Խորհրդաժողովին։ Երեսփոխան ընտրուած Ռէֆէտ պէյի տեղ Թէվֆիք պէյի ընտրութիւնը մասնաւոր նշանակութիւն մը չունի, միայն անգամ մը եւս կը շեշտէ թէ Էնկիւրիի եւ Մոսկուայի միջեւ բարեկամ յարաբերութիւնները կը շարունակեն։ Ալթունեանի հրոսախումբին արարքներուն առթիւ խնդրոյ առարկայ դարձած պոլշեւիկեան քարոզութեանց հարցը ո եւ է կերպով չէ ազդած երկու երկիրներու յարաբերութեանց վրայ։ Պոլսոյ եւ Էնկիւրիի մամուլը միաձայն կը յայտարարեն թէ համայնավարութիւնը կարելի չէ հաշտեցնել Թուրքիոյ հոգիին եւ ընկերային վիճակին հետ եւ երբեք արմատ պիտի չբռնէ երկրին մէջ։ Կիսապաշտօնական «Միլլիյէթ» կ՚աւելցնէ միւս կողմէ թէ՝ պրոպագանդայի այս ամբողջ խնդրին մէջ Ռուսիոյ դիրքը շատ ուղղամիտ եղած է հանդէպ Թուրքիոյ։ Մոսկուայի «Փրավտա»ն իր կողմէ կը գրէ Հոկտեմբեր 4 թուականով թէ Ալթունեանի հրոսախումբին միակ նպատակը եղած է, աւազակութեան ստորին փորձ մը։ Կ՚աւելցնէ թէ Էնկիւրին եւ Մոսկուան թշնամացնելու մասին «կայսերապաշտ կառավարութեանց» փորձերուն հակառակ, օրէ օր աւելի եւս կը սեղմուին այն կապերը, որոնք հաստատուեցան երբ Նոր Թուրքիա կը պայքարէր իր գոյութեան համար։ Իրողութիւնն այն է որ բազմաթիւ նշաններ ցոյց կուտան թէ Էնկիւրիի եւ Մոսկուայի միջեւ սերտ գործակցութիւն մը կայ կարգ մը մարզերու մէջ։ Այսպէս, երբ եգիպտական «Բոսթի» նաւը, Վրանկէլի նախկին նաւատորմէն, նաւին մէջ պահուած ծովահէններու յարձակումին հետեւանքով Օտեսա տարուեցաւ, Գահիրէի կառավարութիւնը Պերլինի միջոցաւ դիմում մը կատարեց ռուս կառավարութեան մօտ։ Արդ, Մոսկուա իր պատասխանը ղրկեց Էնկիւրիի միջոցաւ։ Այսինքն թէ Արեւելքի վերաբերեալ շատ մը խնդիրներու համար ռուս կառավարութիւնը կ՚ուզէ դեր մը խաղալ տալ Թուրքիոյ։ Սովետները շատ լաւ նկատի կ՚առնեն որ Թուրքեւռուս բարեկամութիւնը դէպի Մոսկուա կը քաշէ բազմաթիւ Արեւելքցիներ, ազգայնական թէ իսլամ, որոնք կը հիանան Թուրքիոյ վրայ։

Թուրք-յունական յարաբերութիւնը

«Միլլիյէթ» դարձեալ կը գրադի թուրքեւյունական յարաբերութիւններու խնդրով. չերքէզ հաճի Սամիի հրոսախումբին առթիւ կ՚ըսէ թէ Մուսթաֆա Քէմալի դէմ մահափորձ սարքող այդ հրոսախումբը կազմուեցաւ նախ Աթէնքի մէջ, ուսկից Սամոս անցաւ, Անատոլու ցամաք ելլելէ առաջ։ Աթէնքի Թուրք դեսպանատունը այդ թուականին իսկ հելլէն կառավարութեան ուշադրութիւնը հրաւիրեց այդ Չերքէզներուն վրայ եւ պահանջեց որ խիստ միջոցներ ձեռք առնուին անոնց դէմ։ Աթէնքի կառավարութիւնը պատասխանեց թէ այդպիսի հրոսախումբերու կազմութիւնը չպիտի թոյլատրէ, սակայն նոյն թուականին հաճի Սամի եւ ընկերները Սամոսէն Անատոլու ելան։

Այս դէպքերուն վրայ հիմնուելով, յօդուածագիրը կ՚եզրակացնէ, որ Թուրքիա իրաւունք ունի Յունաստանէն երկու բան պահանջելու. 1.— Այլեւս ապաստանի իրաւունք չտալ այս Չերքէզներուն, որոնք կը դաւադրեն Մուսթաֆա Քէմալի կեանքին դէմ։ 2.— Վերջ տալ Արեւմտեան Թրակիոյ մէջ գործունէութեանը 150նոց անբաղձալիներուն, որոնց Թուրքիա մուտքը արգիլուած է Լօզանի դաշնագրով։ Թրքական դատի այս դաւաճանները Գիւմիւլճինա, Տէտէ Աղաճ եւ ուրիշ քաղաքներ ապաստանելով ուսուցիչ եւ միւֆթի եղած են, հելլէն կառավարութեան աջակցութեամբ։ Ոմանք նոյնիսկ կը հրատարակեն թերթեր, որոնք բուռն յարձակումներ կը գործեն Թուրք հանրապետութեան դէմ։ Այս վերջին կէտին վրայ «Միլլիյէթ» կ՚եզրակացնէ թէ Աթէնքի կառավարութիւնը պէտք է վերջ տայ այս կացութեան, անբաղձալիները փոխադրելով Արեւմտեան Թրակիայէն, այսինքն թուրքեւհելլէն սահմանէն հեռու։

Ռաքովսքի շուտով կը մեկնի

Գործավարներու Խորհուրդը վերջնապէս տեղի տուաւ ֆրանսական կառավարութեան կրկնակի պահանջներուն եւ որոշեց ետ կանչել Փարիզի դեսպան Քրիսթիան Ռաքովսքին, որ Թուրքիոյ դեսպան պիտի անուանուի։ Իրեն պիտի յաջորդէ Թօքիոյի դեսպան Տովկալէվսքի։

Այս առթիւ՝ արտաքին գործավար Չիչերին Մոսկուայի ֆրանսական դեսպան Հէրպէթի յանձնեց ծանուցագիր մը, որուն մէջ կ՚ըսէ թէ՝ հակառակ անոր որ Օգոստոս 9ին Մոս-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԼՈՆՏՈՆԷՆ

ԱՇԽԱՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ

Աշխատաւորականներու տարեկան համաժողովը գումարուեցաւ անցեալ շաբթու Պլէքփուլի մէջ։

Ինչպէս կը նախատեսուէր, քուէարկուած որոշումները կը կազմեն ամբողջութիւնը կուսակցութեան ընտրական ծրագրին։ Ենթադրողներ կան իրենց շարքերուն մէջ որ խորհրդարանական ընտրութիւնները կրնան տեղի ունենալ յառաջիկայ տարի, փոխանակ 1929ի, եւ անհրաժեշտ է այժմէն սկսիլ պայքարին։

Այդ որոշումներուն մասին խօսելէ առաջ, յիշեմ որ ընկերվարականներու աճապարանքը կը բացատրէ երկու բան — նախ այն սուր հակառակութիւնը որ գոյութիւն ունի իրենց եւ պահպանողական տարրերուն միջեւ եւ յետոյ ընտրութիւններէն յաղթական դուրս գալու այն ապահովութիւնը որուն կը հաւատան իրենց կարգ մը վարիչները։ Բացատրած եմ արդէն առիթներով որ պահպանողական իշխանութիւնը կացութեան տէրն է եւ կարգ մը դժուարութիւններ, որոնց առջեւ կանգնած է, ան, հազիւ թէ կրնան վճռական հետեւանքներ ունենալ եւ փոփոխել շրջել կացութիւնը ընտրութիւններու օրինական թուականէն առաջ (Նոյեմբեր 1929)։ Բոլորովին անհիմն են, ինչպէս կը գրեն պետական օրկանները, այն զրոյցները որոնց համաձայն կառավարութիւնը ինքնաբերաբար պիտի լուծէ խորհրդարանը։ Տարակոյս չկայ որ օրուան վարիչներուն բոլոր ձեռնարկները չեն կրնար անխտիր արժանանալ ժողովուրդին գնահատութեան, սակայն այդ բանը պատճառ մը չէ քաղաշրջելու երկրին տրամադրութիւնները պահպանողական իրաւակարգին հանդէպ։ Տագնապ կայ Պոլտուինի կուսակցութենէն ներս, պակաս չեն յանդգնութիւններ նոյնիսկ իրենց օրկաններուն մէջ, բայց այդ բաւական չէ արդարացնելու համար ընկերվարականներու յաւակնութիւնը։ Այս վերջինները կը փաստեն որ ժողովուրդին մեծամասնութիւնը պահպանողականներուն հետ չէ եւ իրենց 1924ի յաղթանակը արդիւնք էր ուրիշ պատճառներու։ Այս բանը կ՚ընդունին պահպանողական պետերը, որովհետեւ եթէ Զինովիեւ չհրատարակէր իր նամակը Մոսկուային, պահպանողականները չէին կրնար 415 երեսփոխան ապահովել խորհրդարանէն ներս։ Սակայն, բացատրելով հանդերձ որ յառաջիկայ ընտրութիւններու առթիւ պահպանողականները կրնան կորսնցնել բազմաթիւ շրջաններ, ոչ մէկ հաւանականութիւն կայ որ յաղթանակը շահին ընկերվարականները կամ ազատականները, առանձին առանձին կամ միասնաբար։ Այս ... նկարագիր ունի պահպանողական տարրերուն։

Այս տրամադրութիւններով, ընդհանրապէս Պլէքփուլի համաժողովը ուրիշ բան չէր աշխատաւորականներուն համար, բայց եթէ հաւաքոյթ մը ակադեմական ծրագիրներ լսելու եւ փայլուն ճառեր արտասանելու։

Համաձայն այդ ծրագիրներուն, Անգլիոյ ընկերվարական կուսակցութիւնը տակաւին անոր կառչած կը մնայ արդիւնաբերական միջոցներու ազգայնացման սկզբունքին։ Երբ աշխատաւորական կուսակցութիւնը իշխանութեան գլուխ գայ, կ՚ըսէ Մաքտոնըլտ, իր առաջին պարտականութիւնը պիտի ըլլայ ազգային սեփականութիւն դարձնել հանքերը։ ...ութիւնը պէտք է իր հակակշռին տակ ունենայ ճարտարարուեստը բոլոր միջոցներով։

... աշխատաւորական կառավարութիւնը պիտի դնէ կամուրջի նոր տուրք մը բոլոր անոնց վրայ որոնք իրենց օրինական վաստակէն դուրս տարեկան 500 ոսկիէն աւելի եկամուտ մը ունին տարբեր աղբիւրներէ։ Այս տուրքին գումարը որ պիտի ըլլայ, կը հաշուեն, մօտ 85—100 միլիոն ոսկի, պիտի թեթեւցնէ անուղղակի տուրքերու բեռը աշխատաւոր բազմութիւններու վրայէն։ Այս գլխաւոր սկզբունքները հիմ ունենալով, կուսակցութեան կեդրոնական վարչութիւնը եւ խորհրդարանական հատուածը պիտի պատրաստեն «Աշխատաւորական կառավարութեան օրէնսդրական եւ վարչական ծրագիրը», եւ պիտի պարունակէ կուսակցութեան առաւելագոյն սկզբունքները. այս վերջինները պիտի մնան անփոփոխ եւ հիմնական մինչեւ որ «ընկերութիւնը ունենայ, հասկացողութիւնը եւ կամքը զանոնք իրագործելու»։ Կարգ մը առաջնորդներ, ինչպէս Անկլիներու պատգամաւորը պնդեցին որ անհրաժեշտ է կարելի եղածին չափ լայն եւ ամբողջական ընել ընտրական ծրագիրը, որովհետեւ «իրենք պէտք է ունենան բացարձակ մեծամասնութիւն»։ Ուրիշ պատգամաւոր մը դիտել տուաւ, սակայն, որ խոհեմութիւն չէ «շատ յառաջացած» ընկերվարութեան մասին խօսիլ, որովհետեւ սխալ է կարծել թէ իրենց հետ եղած բազմութիւնները գիտակից ընկերվարականներ են. ըսաւ որ հազարաւոր աշխատաւորներ որոնք կ՚անդամակցին Արհեստակցական Միութեանց, անդամ են պահպանողական կուսակցութեան։

Համաժողովի ընթացքին եղան բազմաթիւ քննադատութիւններ կառավարութեան հասցէին, իբրեւ «անընդունակ եւ անհեռատես» արտաքին եւ ներքին քաղաքականութեան մէջ, ընկերվարականները չեն ուզեր ընդունիլ թէ օրուան իշխանութեան ուղեգիծը միջազգային հարցերու մէջ, Ժընեւէն մինչեւ Չինաստան, ամէնէն դրականն է եւ նպաստաւորը Անգլիոյ կայսերական շահերուն։ Քուէարկուած բանաձեւ մը կ՚ըսէ թէ Պոլտուինի արտաքին քաղաքականութիւնը արգելք մըն է համաշխարհային խաղաղութեան դէմ, քանի որ հակառակ է իրաւախոհութեան եւ ապահովութեան դաշինք մը ստորագրելու առաջարկներուն։ Քիչ մը զարմանալի է ընկերվարականներու այս համոզումը, որովհետեւ երբ պահպանողական Անգլիան կը մերժէ այս տեսակ դաշինքներ ստորագրել, անոր նպատակն է յանձնառութիւններու չենթարկուիլ ուրիշ ժողովուրդներու ապահովութեան համար, իսկ ընկերվարականները իրենք ալ միշտ կը հակառակին նիւթական եւ մարդկային զոհողութիւններու, հիմնուելով այն փաստին վրայ թէ ամէն յախուռն ձեռնարկի մէջ աշխատաւոր զանգուածն է ամէնէն աւելի տուժողը։ Այս մասին ապացոյցներ շատ կան 1914էն ի վեր։ Եթէ կարգ մը քաղաքական բարդութիւններ «կարճ կապած» են համակերպելով ամէն վիրաւորանքի — Լոզանի դաշնագիրը — այդ բանը եղած է պարզապէս զոհողութիւններէ խուսափելու նպատակով։ Ներքին քաղաքականութեան, ընկերային բարենորոգումի եւ կազմակերպական հարցերու հետ կապ ունեցող բազմաթիւ ուրիշ բանաձեւեր քուէարկեց համաժողովը։ Առանց ամբողջութիւնը, ինչպէս յիշեցի վերը, կը կազմէ ընկերվարականներու ընդհանուր քաղաքականութիւնը, որով պիտի մտնեն ընտրական պայքարին։

Համաժողովի ընթացքին անգամ մը եւս յայտնի եղաւ որ լուրջ տարակարծութիւններ կան կուսակցութեան ծոցին մէջ, չափաւորներու եւ ծայրայեղներու միջեւ։ Տարակոյս չկայ որ շարք մը ձախորդութիւններ արդէն դեր կատարած են այս ուղղութեամբ, սրելով հակամարտութիւնները։

Կը թուի թէ աշխատաւորական վարիչները շատ բան չպիտի կարենան շահիլ, յառաջ տանելով պայքարը պահպանողականներուն դէմ այն բոլոր խնդիրներուն մէջ, որոնց հանդէպ կառավարութեան ուղղութիւնը այն է ինչ որ սորված են սերունդներէ ի վեր։ Ժողովուրդը կրնայ իր քուէն տալ ընկերվարականներուն կամ ազատականներուն, սակայն միամտութիւն է կարծել որ ան այդպիսով համաձայն կը գտնուի փոխելու այն հիմնական եւ աւանդական սկզբունքները, որոնք կը յատկանշեն անգլիական քաղաքականութիւնը։ Չափաւոր ընկերվարականներուն համար գաղտնիք չէ սակայն։

Այս համաժողովի առիթով կրնամ յիշել պարագայ մը որ կը հետաքրքրէ հայ ժողովուրդը։

Աշխատաւորականները մինչեւ քանի մը տարիներ առաջ, իրենց համաժողովներուն մէջ կամ անոնցմէ դուրս բանաձեւեր կը քուէարկէին փոքր ժողովուրդներու ինքնորոշման իրաւունքի պաշտպանութեան համար։ Հայաստանի դատին հանդէպ ալ որոշ համակրութիւն ցոյց տուած են առանձնաբար։ Բայց ոչ մէկ խօսք չէ արտասանուած այս նիւթին մասին վերջին համաժողովներուն մէջ։

Ինչո՞ւ։ Արդեօք ճնշուած ժողովուրդներու ազատագրութեան համար պայքար մղելը հիմնական սկզբունք չէ՞ր իրենց համար . . .

ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐ

ՊԷՅՐՈՒԹ, 3 Հոկտ.

Այս տարի «Դաշնակցութեան Օր»ը Սուրիոյ համար աննախընթաց տօնի եւ խանդավառութեան առիթ մը եղաւ։ Բոլոր քաղաքներուն մէջ մեծ շուքով տօնուեցաւ «Դաշնակցութեան Օր»ը։ Եղան ընկերահամակրական, ընտանեկան երեկոյթներ, սարքուեցան սեղաններ ի պատիւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան։

Պէյրութի համար այս Օրը ինքնաեփփոխումի առիթ մը եղաւ։ Առաջին տեղի ունեցաւ զօրավար Անդրանիկի Սգահանդէսը, իսկ կէսօրէն վերջ տօնուեցաւ «Դաշնակցութեան Օր»ը։

Առաւօտ ժամը 9ին քեթսաքի ընդարձակ դահլիճը նեղ կուգար բազմութեան եւ հակառակ տիրող սարսափելի տաքին, շատեր ոտքի վրայ մնացին։

Դահլիճի խորքը սգաբեմ է. մէջտեղը դրուած է Անդրանիկի նկարը հայկական եռագոյնին քով, որուն աջ եւ ձախ կողմերը կը ծածանին ֆրանսական եւ լիբանանեան դրօշակները։ Սգաբեմին վրայ են նաեւ ծաղկեպսակներ՝ ուղարկուած հայ երեք քաղաքական կուսակցութիւններէն, Հ. Մ. Ը. Մ.էն, Բարեգործականի սանուհիներէն, Ցարօն-Ցուրուբերանի, Արաբկիրի, Խնուսի հայրենակցական միութիւններէն։

Ժամը 10ին Գաւառական ժողովի նախագահ Եփրեմ Վրդ. Տօհմունի բացաւ հանդէսը «Մեր Հայրենիք»ով եւ բեմ հրաւիրեց առաջին բանախօսը, Պ. Յամառեան, որ պատմեց քանի մը դրուագներ Անդրանիկի կեանքէն եւ շեշտեց թէ անոր մեծութեան առջեւ ամէն հայ պարտաւոր է խոնարհիլ։ Ցեռոյ ծանրացաւ թուրքերու ամբարութեան վրայ որ առանց ամչնալու կը հայհոյեն գաղափար մը, որուն առջեւ պէտք է խոնարհին, եթէ իսկապէս հրաժարած են ճենկիզ-խաներու բարքերէն։

Վերջին բանախօսն էր ընկեր Խ. Թիւթիւնճեան, որ գծեց Անդրանիկի դէմքը իբրեւ մարդ, իբրեւ զինուորական հրամանատար եւ իբրեւ յեղափոխական գործիչ։ Բացատրեց թէ Անդրանիկի ըմբոստ ոգին զարգացաւ Դաշնակցութեան շունչին տակ։

Հանդէսին ընթացքին նուագեց Ընձիլիասի նուագախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Ցակոբեանի։ Արտասանեցին Օր. Խաթէր Զուլանեան եւ Պ. Արմէն Ընոյշ, առաջինը «Դոգէ Արեւը» եւ երկրորդը՝ Ռ. Զարդարեանի «Բազինին փառաբանութիւնը»։ Մեներգեցին Օր. Լուժէնի Պաղտասարեան եւ Պ. Ալինանեան։

Հանդէսը փակուեցաւ ժամը 12ին։

** Կէսօրէն վերջ ժամը 3ին ժողովրդային ցանցի մէջ տօնուեցաւ «Դաշնակցութեան Օր»ը։ Ժամանակէն առաջ սրահը եւ քովնտի սենեակները լեցուած են մասամբ երիտասարդներով, որոնք եկած են իրենց անյագ ծարաւը յագեցնելու, Դաշնակցութեան խօսքը լսելով։

Դահլիճի պատերը զարդարուած էին Դաշնակցական գործիչներու եւ հայդուկներու նկարներով։ Բեմին վրայ կը ծածանէր հայկական եռագոյնը, իսկ անոր քով առաջնորդներու դիրքերով կը կենար Դաշնակցական երրորդութիւնը, Քրիստափոր, Զաւարեան եւ Ռոստոմ։

«Մեր Հայրենիք»ով բացուեցաւ հանդէսը, որմէ վերջ Նախագահ ընկ. Վարդան Գէորգեան արտասանեց բացման ճառը, փառաբանելով Դաշնակցութեան եռեսնամեայ գործունէութիւնը։ «Երէկի սորուն հոգեբանութեան տեղ այսօր ունինք սերունդ մը որ ամուր կապուած է միացեալ եւ անկախ Հայաստանի գաղափարին»։

Առաջին բանախօսն էր ընկ. Արամ Սահակեան որ պատմականը ըրաւ Դաշնակցութեան եւ թուեց անոր մղած պայքարները։

Երկրորդ բանախօսը ընկեր կոմս գլխաւորապէս ծանրացաւ Դաշնակցութեան ազգային գործունէութեան եւ այն վտանգներուն վրայ, որոնք կախուած են ներկայիս հայ ժողովուրդի գլխուն, շնորհիւ միջազգային յարաբերութիւններու բարդացման եւ խորհրդային հանրապետութիւններու միութեան ներքին, ազգային եւ ընկերային խլրտումներուն, եւ ի վերջոյ ներկայացուց այն պատմական դերը որ վերապահուած է Դաշնակցութեան գալիք աճուոր վտանգներու պարագային։

Արտասանեցին ընկերներ՝ Աճէմեան, Վ. Ց. Վարդանեան եւ Նորճեան։

Նախագահը հանդէսը փակելէ առաջ, կարդաց հետեւեալ բանաձեւը ուղարկուելու համար Դաշնակցութեան Բիւրոյին։ Ընդհանուր այդ բանաձեւը, որ ընդունուեցաւ միահամուռ ծափերով.

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Լիբանանի ընկերները տօնելով «Դաշնակցութեան Օր»ը

Ա. Իրենց յարգանքը կ՚արտայայտեն դաշնակցական հերոսներու անհամար հոգեկաններու յիշատակին։

Բ. Կ՚ուխտեն զօրավիգ դառնալ կուսակցութեան, ազգային եւ քաղաքական նպատակներուն ծառայման գործին մէջ։

Գ. Զօրեղ բողոք կը բարձրացնեն հայ մեծամասնականներու Հայաստանի մէջ վարած քաղաքականութեան եւ կը պահանջեն՝

1. Հայաստանի վերադարձնել անոր ինքնապաշտպանութեան ողնայարը կազմող Գանձակ-Ղարաբաղը, Նախիջեւանը, Ախալքալաքը եւ հայկական Բորչալուն։

2. Թոյլ տալ որ հայ ժողովուրդը զինուի իր պաշտպանութեան համար։

3. Ազատ արձակել բոլոր քաղաքական բանտարկեալներն ու աքսորականները, ինչ կուսակցութեան եւ ուղղութեան ալ պատկանին անոնք։

4. Բանալ Հայաստանի փակուած դռները Հայաստան երթալ ուզող բոլոր Հայերու առջեւ»։

Հանդէսը փակուեցաւ «Մշակ Բանուորի»ով։ Տօնակատարութիւնը վերջանալէն ետքն ալ երիտասարդութիւնը մնաց ժողովրդային ցանցին մէջ եւ մինչեւ ուշ ատեն երգեց յեղափոխական երգեր, հպարտ ու խանդավառ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՎԻՐԱԲՈՒԺՈՒԹԵԱՆ ՀՐԱՇՔՆԵՐԸ

Վիրաբուժութիւնը, որ նախապէս սահմանափակ մասնագիտութիւն մըն էր, հետզհետէ ընդարձակեց իր սահմանները։ Այսօր, այնքան հիւանդութիւններ, որոնք բժշկութեան կը պատկանէին, անցան վիրաբուժութեան։ Մասնաւորաբար վերջին տարիներու, վիրաբուժութիւնը հսկայական յառաջդիմութիւն կատարեց շնորհիւ երկու պարագաներու. ա) պատերազմը, բ) ինքնաշարժը։ Վիրաբուժութիւնը անհագին բան սորվեցաւ պատերազմէն, իսկ այժմ, ամէն օր, ինքնաշարժներու պատճառած վէրքերը աւելի ընդարձակեցին իր փորձերու դաշտը։ Ու քանի ինքնաշարժի ճարտարարուեստը զարգանայ, այնքան աւելի վէրքեր պիտի բանայ մարդկային մարմինին վրայ։

Մասնաւորաբար դէմքերու վրայ բացուած վէրքերը չափազանց շահագրգռական են։ Զգենք կիները, որոնք մեծագոյն զոհողութիւնը պիտի ուզէին ընել անհետացնելու համար իրենց դէմքին վրայ վէրքի սեւ հետք։ Այրերն ալ նոյնքան շահագրգռուած են այլիներու հարցով։

Տգեղութեան դէմ պայքարը մեծ նշանակութիւն ունի։ Հոգեբանական ի՜նչ տանջանքներու ենթարկուած են երիտասարդներ, որոնք յանկարծ, ինքնաշարժի արկածի մը հետեւանքով, տգեղ այլի մը ունեցած են իրենց դէմքին վրայ։ Բարոյական ի՜նչ ընկճում կը պատճառէ փոքրիկ վէրք մը, որ փոթ մը կը ձգէ երեսին վրայ։

Ու վիրաբուժութիւնը կը հասնի օգնութեան։ Ան կը նորոգէ կտրած քիթերն ու կզակները, ճեղքուած շրթներն ու թուշերը, առանց անշնորհ նշան մը ձգելու։ Այս վիրաբուժութիւնը կը դարմանէ նաեւ մորթային հիւանդութիւններու աւերը։ Վարդապետ մը, որ այտուցիկ կարմիր քիթ մը ունէր, ճիշդ ամբուկի (պատրինճան) նման, վիրաբուժական գործողութիւնով մը պատշաճ քիթ մը ունեցաւ։

Երբ վիրաւորը, առա՛նց մորթին վրայ պատառուածք մը ունենալու, ոսկրաբեկումի մը ենթարկուած է, աւելի հաւանականութիւն կայ այլի չձգելու։ Վիրաբոյժը ենթակային սրունքէն ոսկորի տաշեղ մը կը հանէ, կը ձեւաւորէ եւ յետոյ քիթէն կամ բերնէն ներս խօթելով կը տեղաւորէ կտրած ոսկորին տեղը, դարմանելով տձեւութիւնը։ Այս գործողութիւնը շատ փափուկ է։ Ան դժբախտը, որուն քիթը կտրած ու տափակցած է, կրնայ ստանալ ուղիղ ու սիրուն քիթ մը, առանց երեսին վրայ տձեւութիւն մը կամ այլի մը ձգելու։

Ու հիմա տեսէք ըսէ՛ք թէ ինչպէս կը պատմէ վիրաբոյժ
մը այս երիտասարդ արուես
հրաշքները։
Չիի երիտասարդ վ
ռական մը, որ պզտիկ մը պ
ճառով քիթը կորսնցուցած
ներկայացաւ դարմանա
Բնաւ քիթ չունէր։ Կողօս
տաշեղ մը հանելով, ազուոր
մը շինեցինք։ Անշուշտ,
պարագային մէջ, անկարելի
սեւէ այլի չձգել։ Սակայն
տաարդը երբեք չէր սրբա
այն կարմիր գիծին համար
վիրաբոյժին կարած տեղը
կուտար։ Մանաւանդ որ կ
է քիչ մը ճերմակ փոշիով
կել։ Եթէ ժամանակի ընթաց
կարմիր կարը չանհետանայ,
րելի է ճերմակ կտածել
Այժմ պատմեմ վիրաբու
թեան մեծագոյն հաղթը
բազմի վէրքերուն վրայ։
Մարդ մը, պատերազմի
թացքին, ռումբի մը պատ
ռով, կորսնցուցած էր
ստորին ծնօտը։ Կզակ
ան, քիթին տակ կար
սարսափելի սեւ ծակ մը։
բախտաբար կզակին յօդ
մութիւնը անեղծ մնացած
Սրունքի ոսկորէն կտոր մը
նելով, ծնօտի ձեւ տուինք
տոյ գլխուն մորթէն հանեց
չորս մատ լայնքով ժապ
մը, զոր կարեցինք մէկ
ջէն մինչեւ միւս ականջը,
ոսկորին վրայ։ Երբ պատառ
տը բանեց, թուշերուն ներ
խնամթաղանթի (membrane
queuse) կտոր մը հանեցինք
շրթունք մը շինեցինք։ Այժ
կարկտուէ յետոյ դէմքը
տեցինք ազդմիկը
եւ գթութեան յանձնուած
դոց բանակէն։ Այժմ անոր
տին վրայ բուսած է
րուք մը, որովհետեւ կզակ
մորթը գլխու մորթէն է,
երկու սպիներ ունի
վրայ։
Այրուցքներու համար
չեն պակսիր վիրաբուժ
հրաշքները։ Գիտէք որ
րուցքի մը պարագային
կը պրկուի եւ կը քաշէ
վէրքին կեդրոնը ճառագայթ
ձեւ փոթփոթուածով մը։
ունինք հիւանդ մը, որուն
կին մորթը փակած է կոպ
մորթին, այրուցքի մը
ճառով։ Հիւանդը չի կրնա
վերցնել գլուխը, որովհետ
կուրծքին մորթը պրկուած է
կը քաշէ ծնօտէն։ Անհրաժ
է քիչ մը մորթ,
համար։ Կը խորհինք այդ
թը հանել յետոյքին
մորթէն։ Ի՜նչ փոյթ, եթէ
տոյքին վրայ, փոխ
մորթին տեղ խաշոր այլ
մնայ։ Կը բաւէ որ փրկէ
ւանդին կզակը։
Ահա վիրաբուժութեան
րիքները։ Դուք կրնաք
կայել նաեւ աւելի մեծ
սումներ, զորս պիտի
այս արուեստը։
Հիմա խօսիմ ձեզի կիներ
մասին։ Անոնք կը կազմեն
յաճախորդներուն մեծամաս
թիւնը։
Օ՛, կիներ, որ կուլան իր
կորսնցուցած գեղեցկութեան
մար, կինե՛ր, որ կ՚ուզէ
րենց ազուոր երիտասարդութ
նը։ «Տօքթէօր, չէ՞ք կրնար
հետացնել խորշոմը, որ քիթ
եզերքին վրայ լայնցած է»
հարցնեն մեզի՝ արցունքաթ
քերով։ Եւ այդ խորշոմը
ցուէնքին ակօսն է, որ կը
սափեցնէ կիները։ Ի՜նչ դիւր
է դարմանել այդ ակօսը
բաւէ, ականջին եւ
սպիով մը, պրկել
կել խորշոմը։ Այլեւս
է այս գործողութիւնը։
Կուզան կիները նաեւ
մանելու համար իրենց
րը։ Որքա՜ն հաճելի է այս
ծողութիւնը։ Ահա կին մը,
րուն ծիծը պարզապէս
մը պէս կախուած է։ Արդ
ծողութիւնը աւելի դիւրին
ւելի յաջող կը դառնայ,
ծիծերը անբնական չափով
ցած ու կախուած ըլլան,
կաթի դէզ մը (սափինք,
ու երկար։ Նախ կ՚ընդարձ
անեղ, ու կ՚ազնենք

Բայց ի՞նչպէս ճանչնալ բժիշկը, որ կ'անցնի:

Ժամանակին, Մոլիէրի օրերուն, բժիշկները մաճկամանացուներէն տարբեր կը հագուէին: Ճիշտ վարդապետի նման: Մոլիէր որքա՜ն չարչարեց զանոնք, այդ սեւ թիկնոցաւորները: Բժիշկները տեղի տուին եւ հետզհետէ փոխեցին իրենց զգեստները: Զանազան գլխարկներ դրին, զանազան նշաններ կրեցին: Ու փողոցին մէջ, երբ լաճերը տեսնէին զանոնք, կը պոռային ծաղրելով. «ցօքթօ՜օ՜օ՜ր»: կը յիշեմ. աւտենօք, մեր քաղաքին բժիշկը կուզ էր: կուզութիւնը նշան մը կը կարծէի բժշկութեան: Ու երբ ուրիշ բժիշկ մը եկաւ մեր քաղաքը, փնտռեցի կուզը: Զգտայ եւ պնդեցի որ բժիշկ չէ:

Ուրեմն որոշենք դնել միջազգային մարքա մը բոլոր բժիշկներուն վրայ, որպէս զի երբ ինքնաշարժը ընէ քիւթ, մենք ալ ընենք բժիշկի գիւտ:

կը թելադրեմ... գանկոսկրի մը նշանը: Արդէն բժիշկները իրենց վերապահած են այս նշանը: Միայն թէ այդ գանկոսկրը շինուի մե՛ծ: Հսկայ գանկոսկրեր գամել կամ նկարել (ինչպէս որ կ'ուզէք) բժիշկներուն ճակատին վրայ: Այն ատեն երեւակայեցէք թէ ի՛նչ դէմքեր պիտի ունենան մեր բժիշկները, —գանկ մը իրենց գանկին վերեւ: Երբ վիրաւորուիք, կանչեցէք գանկակիր անցորդը: Այսինքն, այն վկայեալը, որ կը բուժէ կամ... կը մեռցնէ յանուն Հիպոկրատի:

Լ. Ֆ.

ԿԵԱՆՔԸ ԱԴՐԲԷՋԱՆԻ ՄԷՋ

«Եէնի կավկասիա»յի վերջին թիւէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

ՆՈՐ ՌՈՒՍ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐ

Խորհրդային կառավարութիւնը որոշած է այս տարի հազար ռուս ընտանիք տեղաւորել Մուղանի մէջ «Ադրբէջանի երկրագործութեան զարկ տալու» նպատակով: Այս ռուս գաղթականներուն համար նորաշէն ջրանցքներու երկայնքին պիտի շինուին գիւղեր, որոնք պիտի օժտուին ամէն պիտոյքներով:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ԳԻՒՂԵՐ

«Լեռնային Ղարաբաղի ինքնավար Հանրապետութեան» մէջ — որ Ադրբէջանի սահմաններէն ներս երկրորդ անկախ հայկական հանրապետութիւն մը կը կազմէ(՞) — հողային բաժանում կատարուած ատեն ժողովուրդին հացիւ մօտ մէկ քառորդին կարելի եղած էր հող տալ. մնացեալները ծրագրուած էր ուրիշ տեղ փոխադրել:

Այժմ Բագուի թերթերուն մէջ կը կարդանք թէ Ադրբէջանի համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէին որոշումով Լեռնային Ղարաբաղի մէջ անհող մնացած հայերը պիտի տեղաւորուին ժամանակին թիւրքեկի հողն է շինուած «Պիէրլաւ Արղը» կոչուած եւ «Կեավուր Արղ» անունով ծանօթ գետակին եզերքը: Լեռնային Ղարաբաղի Հայկ. Հանրապետութիւնը 8000 րուբլի յատկացուցած է յիշեալ գետակին մաքրութեան համար եւ կեդր. կոմիտէի հրամանով հայ գիւղացիներու մէջ գաղթելու մասին քարոզութիւնները սկսած են:

ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Նախիջեւանի Շարուր գաւառին մէջ 62 գիւղ եւ 55,000 բնակիչ կայ: Այսքան ժողովուրդի համար ո՛չ բժշկական կայան կայ, ոչ ալ բժիշկ: Ժողովուրդը առանց դեղի կը փճանայ: Օրտուպատի շրջանին գիւղերն ալ նոյն վիճակին մէջ են: Հոն ալ ո՛չ բժիշկ կայ, ոչ բուժակ: Թէեւ Օրտուպատի մէջ առողջապահական ճիւղ մը կայ, սակայն քաղաքը աղտոտութեան եւ գարշահոտութեան մէջ կը լողայ: Քըվրագի շրջանին մէջ, որ 25 գիւղերէ կը բաղկանայ, մէկ հատիկ բաղնիք անգամ չկայ: Հին բաղնիքները քանդուած են եւ խայտառակ վիճակի մէջ իսկ նորերը շինելու անկարող ըլլալով, ժողովուրդը զանազան հիւանդութիւններու կ'ենթարկուի եւ բնաջնջումի դատապարտուած է:

Նախիջեւան առհասարակ մեծ օգուտներ կուտայ սովետներուն: Բացի այն պարագայէն որ անիկա պարսկաստանի եւ կովկասի երկաթուղիին միացման կէտին վրայ կը գտնուի, Նախիջեւան ամբողջ Ռուսիոյ աղը կը հայթայթէ: Սակայն դուրս հանուած այս հարստութեան փոխարէն խեղճ Նախիջեւան չի կրնար բաղնիք մը իսկ շինել:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԸ

Ինչպէս գրած էինք, Հոկտեմբեր 28ին պիտի կատարուի ամբողջ Թուրքիոյ նոր մարդահամարը: Այս առթիւ Պոլսոյ թերթերը հետեւեալ տեղեկութիւնները կուտան.—

28 Հոկտ. Ուրբաթ օր մարդահամարի գործողութիւնը կատարուելէ վերջ, որպէսզի ժողովուրդը դուրս ելլելու ազատ ըլլայ, որոշուած է 10 կեդրոններէ թնդանօթաձգութիւն ընել. այս կեդրոններն են Սելիմիյէ, Թագսիմի հրապարակը, Օգ Մէյտանը, Իճատիյէ, Պաքըրքէօյ, կղզիներուն մէջ ծովային փորձարանը՝ Պայազիտ, Եըլտըզ, Մարմարայի փարոսը եւ պատերազմական փարթանը: Թնդանօթաձգութենէն վերջ ժողովուրդը տունէն դուրս կրնայ ելլել:

*** Բոլոր կուսակալութիւնները ներքին գործավարութեան տեղեկագրած են թէ թուագրութեան գործողութիւնները լրացած են, որով մարդահամար համար բոլոր կուսակալութիւնները 60 հազար գօտիի բաժնուած են: Իւրաքանչիւր գօտիի համար մէկ պաշտօնեայ հաշուելով 60 հազար պաշտօնեայ պիտի աշխատին մարդահամարի օրը: Ասոնցմէ զատ հսկիչ պաշտօնեաներ ալ պիտի գործածուին: Մինչեւ Հոկտ. 28 ուրբաթ օր, հրապարակային բանախօսութիւններ պիտի կատարուին այս 60 հազար պաշտօնեաներուն համար:

*** Թուրքիոյ բնակչութեան թիւը Նոյեմբերի 1ին կամ 2ին միայն պիտի հաւաքուի:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՓԱՐԻԶԻ ՖՈՒԹՊՈԼԻ ԽՈՒՄԲԸ ԴԷՊԻ ԳԱԻԱՌ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի ֆութպոլի Ա. խումբը, որ անցեալ կիրակի գնահատելի յաղթանակ մը տարաւ Ճեբրպուրկի մէջ, այս անգամ եւս հրաւէր ստացած է «Caen» քաղաքէն՝ մրցելու համար S. M. Caennaish Ա. խումբին դէմ, որ հիւսիսի պաստոնյ դասակարգի խումբերուն ամէնէն զօրաւորն է: Քան Փարիզէն 240 քիլոմեդր հեռու գեղեցիկ քաղաք մըն է 80 հազար բնակիչներով, ունի գեղեցիկ մարզադաշտ մը, որ կրնայ մինչեւ 50 հազար ժողովուրդ պարունակել: Ահա այս սիրուն մարզադաշտին վրայ է, որ վաղը՝ կիրակի պիտի մրցի մեր խումբը: Ցեղական խումբը կրհադորդէ որ քաղաքին մէջ արդէն յայտարարութիւններ փակցուած են օրուան մրցման առթիւ: Ասկէ զատ ճաշասեղանով մը պիտի պատուեն Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբը:

Այս պատուասիրութեանց փոխարէն, մերիններուն կը մնայ որպէս պատասխան պատուաբեր խաղարկութիւն մը ունենալ անոնց դէմ, ցոյց տալով իրենց իսկական արժանիքն ու կարողութիւնները, իրենց ճշգրիտ փասերով եւ գեղեցիկ վայրէջքներով: Յաղթանակը ինքնին ապահովուած կրնայ նկատուիլ, եթէ մերինները կարենան եռանդուն խաղարկութիւն մը ցոյց տալ, տոկուն դիմադրութեամբ եւ նպատակաւոր հարուածներով, առանց նկատի ունենալու հակառակորդին բարձր արժանիքը: Մանաւանդ պէտք չէ զանց առնել փասերու դրութիւնը որ յաջողութեան մեծագոյն ազդակներէն մէկն է:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբը ճամբայ կ'ելլէ կիրակի առաւօտ ժամը 7ի շոգեկառքով եւ Caen կը հասնի ժամը 11ին:

Ժամադրավայր սրոշուած է Gare St. Lazare առաւօտեան ժամը 6.30ին. մեկնում 7ին:

Գ. Գասապեան

ՊԷՏՔ ՈՒՆԻՆՔ ՀԻՆԳ ՀԱՐԻՒՐ ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ

ՅԱՌԱՋԸ ԱՒԵԼԻ ԶԱՐԳԱՑՆԵԼՈՒ ԵՒ ՆՈՐ ԱՇԽԱՏԱԿԻՑՆԵՐՈՎ ՕԺՏԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ Կ'ԸՆԾԱՅԵՆՔ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏԵՀՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Բոլոր անոնք որ ԿԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐԵԼՈՎ կը բաժանորդագրուին Հոկտեմբեր 20էն մինչեւ Դեկտեմբեր 31. «Յառաջ»ի հետ իբրեւ նուէր պիտի ստանան.—

ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ 20 ՖՐ.Ի ԳԻՐՔ
ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ » » 10 » »

ԹՂԹԱՏԱՐԻ ԾԱԽՔԸ ՄԵՐ ՎՐԱՅ (ԲԱՑԻ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԷՆ)

Ստորեւ կը նշանակենք գիրքերու ցանկը, իրենց գիներով: Ամէն մարդ ազատ է իր ուզած հատորները ընտրելու, համաձայն իր բաժանորդագրութեան.—

1. Իմ Գիրքը, Ա. Ահարոնեան (20 ֆրանք). 2. Մանչ Աղջիկը, Վ. Մարկրիթի (20 ֆր.). 3. Խորհուրդներու Մեհեանը, Յ. Օշական (20 ֆր.). 4. Ծապլվար, Եր. Օտեան (7 ֆր.). 5. Մեր Խաչը, Տոքթ. Մ. Սալբի (8 ֆր.). 6. Մահացու Սէրը, Մ. Կորքի (3 ֆր.). 7. Գզնծէ քաղաքին պատմութիւնը (3 ֆր.). 8. Հաֆըզի քառեակները (3 ֆր.). 9. Ֆոմա Կորտիէվ, Մ. Կորքի (15 ֆր.). 10. Մեր Անկախութիւնը, Լ. Շանթի (15 ֆր.). 11. Ընկեր Շահազար, Ն. Պէշիկթաշլեան (5 ֆր.). 12. Երկու Ամիս Բոլշեւիկեան Բանտում, Բ. Իշխանեան (13 ֆր.). 13. Ցուլամիթ, Ա. Կուպրին (6 ֆր.). 14. Կրացիէլլա, Լամարթին (8 ֆր.). 15. Ոսկի Աքաղաղ, Րաֆֆի (10 ֆր.). 16. Փլցուած էջեր բժշկի գիրքէն, Տոքթ. Սեւակ (10 ֆր.). 17. Ազգային Բարերար, Եր. Օտեան (4 ֆր.). 18. Աղա Նազար, Ի. Ռահակեան (3 ֆր.). 19. Ալպոմ Հէքեաթներու, Շ. Նարդունի (3 ֆր.). 20. Դատաստանական Խորհուրդ, Եր. Օտեան (10 ֆր.). 21. Ինչ պատմեց Թրէբոնէմը կամ Սիֆիլիս, Տոքթ. Գրիգորեան (6 ֆր.). 22. Էջեր իմ Օրագրէն, Գ. Զօհրապ (6 ֆր.). 23. «Փետրուար 18» (5 ֆր.). 24. Ֆրանսահայ Զրուցատրութիւն (15 ֆր.). 25. Զարթիր Աստուած, Ա. Ահարոնեան (2 ֆր.). 26 Ինքնուսուցիչ ֆրանսերէն լեզուի, Դաւիթ-Բէկի (10 ֆր.). 27. Կոյսի մը Սրագիրը, Թարգմ.՝ Վ. Սեւեան (5 ֆր.):

ԾԱՆՕԹ.— Այս պատեհութենէն կրնան օգտուիլ նաեւ մեր հին բաժանորդներէն անոնք որ իրենց բաժանորդագրութիւնը կը նորոգեն, վեցամսեայ կամ տարեկան, մինչեւ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 31:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ՊՏՈՒՂՆԵՐԸ.— Պատերազմը, որ հերկեց Ֆրանսայի արտերը, անթիւ ռումբեր թաղեց հողին տակ: Եւ այս ռումբերը տակաւին զոհեր կը խլեն աղջերէն:

Անցեալ օր, երեք գործաւորներ, որոնք կ'աշխատէին դաշտի մը մէջ, զարկին իրենց բահը հողին: Բահը դպաւ թաղուած ռումբի մը, որ պայթեցաւ եւ ծանրապէս վիրաւորեց երկու գործաւորները, իսկ սպաննեց երրորդը:

Թրէլոնի մօտ, Վիլմոն երկու ռումբ գտաւ եւ իրարու զարկաւ, գնդակները մէջէն հանելու եւ ծախելու համար: Ռումբերը պայթեցան եւ յօշոտեցին Վիլմոնի մարմինը:

Վիլմոն մեռաւ սարսափելի տանջանքներու մէջ:

ՆԱԽԱՆՁ.— Բասթրի մէջ ֆրանսական հեծելազօրքի բանակէն Ամի, երբ տուն վերադարձաւ շատ մը բաներ լսեց իր բարեկամուհիին մասին: Նախանձը պղտորեց զինուորին գանկին ջուրը եւ առանց զատ ու դատաստանի, հանեց ատրճանակը եւ կրակեց:

Գնդակը ծակեց կնոջ ուսոսկրը: Ճեռոյ, զինուորը գնաց բանտ:

Ամի, որ այնքան նախանձոտ էր իր բարեկամուհիին մասին, ամուսնացած էր եւ երկու զաւակ ալ ունէր:

ՇՈՒՆ ՄԸ.— Քրամանի մէջ, 4 տարեկան աղջնակ մը, Ռիշոմ, գրացիին բակին մէջ, տարեկից մանուկներու հետ խաղի էր նստած: Խաղի պահուն, երբ իրարու ետեւէ կը վազէին, շունը կարծեց թէ Ռիշոմ կը սպառնայ իր փոքրիկ տիրուհիներուն: Ուստի յարձակեցաւ փոքրիկին վրայ, խածաւ թուշերէն եւ երկու հարուածով փրցուց երեսին ամբողջ միսերը: Աղջնակին ամբողջ երեսը մերկացուած է, մնացած են ոսկորները միայն: Յուսահատական վիճակի մէջ դժբախտ աղջնակը փոխադրուեցաւ հիւանդանոց:

ՈՃԻՐ.— Երիտասարդ ֆրանսացի մը, Ժանօ, ընկերոջ մը հետ, ուշ ատեն հեծելանիւով կ'անցնէր Պուասէյի մօտերէն: Երկու անծանօթներ ելան ճամբուն վրայ, արգիլեցին անոնց անցքը: Հայհոյութեամբ զիրար ողջունեցին երկու կողմերը: Ցանկարծ անծանօթներէն մէկը հրացանը դրաւ ուսին եւ կրակեց: Ժանօ, սիրտէն վիրաւոր, ինկաւ գետին: Ոճրագործները փախան: Ցաջորդ օրն իսկ ոստիկանութիւնը ձերբակալեց զանոնք: Երկուքն ալ Պուասէյէն են:

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ».Ը

ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (89)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՎԱՂԱԾԵՍՆՈՒԹ «ՊԱՐԵԿԱՄՈՒՀԻ» ՄԸ

— Ուա՞ղ: Եւ ըսել որ՝ եթէ Լենինքին ուզէր, կրնար այս դժուարութիւններուն առաջքն առնել, դնդակահարելով աւազակային այս խումբը:

Քարասոֆ սկսաւ քահ քահ խնդալ:

— Քերենսքի՛, ըսաւ. ըսել է Լենինքիի վրայ հաւա՞տք ունիք:

— Եւ ինչո՞ւ չէ. ան գոնէ անկեղծ է:

— Ուո՜ւ. Քէրէնսքի՛ն խենդ մըն ալ անոնցմէ է:

— Չէ՛, եղբա՛յր. Փարիզի մէջ անոր հանդիպեցայ եւ...

— Եւ բնականաբար, ան հաւատացուց ձեզի նէրկայանալու իրեն անունով, որ Աարոն Քիպ...

— Ի՞նչ կ'ըսէք: Այն ատեն ամէն ինչ կը բացատրուի...:

— Ի՞նչ:

— Այն համաձայնութիւնը որ գոյացաւ այս պարոնին... եւ իր պոլշեւիկ բարեկամներուն միջեւ, անոր համար է որ փոխանակ ձերբակալելու, զանոնք բնակեցուց պարուհի Քէշինսկայի եւ զօրավար Ցանոֆի տուներուն մէջ:

— Կրնաք նոյնիսկ աւելցնել թէ, նոյնպէս այս պատճառաւ է որ Լէնին եւ իր բարեկամները, երբ իշխանութիւնը ձեռք անցուցին, շնորհ ըրին Քէրէնսքիի եւ թոյլ տուին որ, երբ նաւազ ծպտուած՝ արտասահման փախչի:

Եւ իշխանը սկսաւ նորէն քահ քահ խնդալ:

Այսպէս խօսելով մէկանդ. ժայռի մէջ փորուած երկար նրբուղիէ մը անցնելով, հասանք ընդարձակ քարայր մը, որուն կէդրոնաւորումը՝ ինծի քիչ մը քմահաճ թուեցաւ:

Ընդր ժայռոտ կամարէն, այնքան զօրաւոր լոյս մը կ'իյնար, որ քարայրին կեդրոնը յանգող ուղը գետնուղիներուն աջին ու կեցած պահակներուն աչքէն չէր կրնար բան մը խուսափիլ: Ժայռին վրայ շինուած բազմաթիւ սանդուխներ կ'առաջնորդէին՝ առաջին յարկի բարձրութեամբ տեղ մը, որուն վրայ տեղ տեղ նրբանցքներ կը բացուէին:

Գացինք դէպի այդ սանդուխներէն մէկը որուն առջեւ ինքնաշարժ կառքեր կը կենային եւ Քարասոֆ՝ մէկզի քաշուելով, ժպտագին ըսաւ.

— Բարբարոս թշնամիի մը կողմէ՝ հոգի մաքրելէն վտարուած ըլլալով, բարեկամներս եւ ես ստիպուեցանք ապաստան փնտռել երկրի ընդերքներուն մէջ, օրինակ առնելով— բայց միայն այս մասին մէջ— հին քրիստոնեաներէն: Ընծ թոյլ տուէք որ ձերին քարերն առանց հակադդելու մինչ, բնա՛ւ Այս ըսելէ յետոյ, քանի որ մեզմէ էք, թող այս քարայրը ջերմօրէն ընդունի ձեզ:

Ժպտագին հետեւեցայ Քարասոֆի եւ իշխան Իվանի, որոնք սանդուխէն բարձրացան եւ մտան նրբանցք մը, որուն դրան վրայ գրուած էր՝

կառավարիչին բնակարանը

Վասիլի որ մեր առջեւէն կ'երթար, բացաւ դուռը ընդարձակ նախասենեակի մը որ ճաշակով կահաւորուած էր:

Ինծի դառնալով Քարասոֆ ըսաւ.

— Ես ինքզինքս պիտի յանձնեմ բժիշկին, որ կը յուսամ թէ գիս վար չպիտի դնէ երկար ատեն, իսկ Վասիլին ձեզի պիտի առաջնորդէ ձեզի յատկացուած սենեակը:

Եւ խօսքը իշխանին ուղղելով.

— Կրնա՞յի խնդրել Նորին Վսեմութենէն որ, իմ բացակայութեանս, հաճի ընկերակցիլ Նոպօտիի: Չեզմէ զատ, ոչ ոք պիտի կրնար արժանավայել պատիւներ մատուցանել իրեն:

Ցուեր, ինչպէս կ'ըսէր, շատ լաւ կահաւորուած էր, թէեւ հոն ոչ հին օթոցներ կային, ոչ ալ արուեստի առարկաներ: Բայց հանգստաւէտութեան ամէն պահանջ կը գոհացնէր:

Իվան որ զարմացական ակնարկներս նշմարած էր, խնդալով ըսաւ.

— Էհ, այժ, մեր սիրելի Քարասոֆը որ Օքսֆորտի փայլուն աշակերտներէն եղած է, շատ գործնական է:

— Այո, պատասխանեցի, գիտուածին բնաւ բան չի ձգեր:

— Այդ գիտնալով է որ ինքզինքիս կը հարցնեմ թէ՝ արդեօք լաւ բան մը ըրի՞ առանց իրեն խօսելու, քիչ առաջ հոս մտցնելով կին մը:

Ինծի այնպէս թուեցաւ թէ իշխանը մտահոգ էր:

— Ի՞նչ կին, հարցուցի:

— Օ՜հ, երկար պատմութիւն է. երեւակայեցէք որ չորս հոգիով Աշխենայի կողմերը կը հետախուզէի, անկից անցած պահուն առեւանգելու համար Վոլքոֆ անունով մէկը, որ այս պահուս գործածավար է, եւ ամէնէն գած աւազակը նկատուած է, երբ յանկարծ անոր ինքնաշարժը նշմարեցինք.

— Ետո՞յ...

— Ետոյ, նշան բռինք ինքնաշարժի վարիչին որ կանգ առնէ. անմիջապէս հնազանդեցաւ եւ արդէն, կառքի դռնակին կը մօտենայի հրաւիրելու համար Վոլքոֆը որ վար իջնէ, երբ յիշեալ աւազակին տեղ, շատ սիրուն կին մը տեսայ, որ գիս նշմարելուն, խնդալով բացագանչեց.

(Շար.)

Թարգմ.՝ Մ. ԵՐԻՑԵԱՆՑ

կուայի մէջ Ռաքովսքիի կողմէ ստորագրուած բանաձեւին մասին իր եւ Ռաքովսքիի տուած բացատրութիւնները գոհացուցիչ նկատուած էին Ֆրանսական կառավարութեան կողմէ եւ խնդիրը փակուած էր, բացարձակապէս անհասկնալի է թէ ինչո՞ւ Ֆրանսական կառավարութիւնը կրկին կը բանայ հարցը եւ նոր գոհացում կը պահանջէ։ Յայտնի կ'երեւայ թէ Ֆրանսական կառավարութիւնը բաւարար հիմք չունէր վերոյիշեալ պատճառներով խորհրդային դեսպանին ետ կանչուիլը պահանջելու, ու այս անգամ ալ Ռաքովսքին կը մեղադրէ թէ ինչո՞ւ հրատարակութեան տուած է տր Մոնզիի ուղղած իր նամակը։ Այս առթիւ դիտել կուտայ թէ Ֆրանսական մամուլին մէկ մասը վերջին շաբաթներս օգտագործելով կարգ մը տեղեկութիւններ, զորս Ֆրանսական պաշտօնական աղբիւրներէ միայն կրնային առնել, խեղաթիւրուած լուրեր տարածեցին թէ ցաբական պարտքի մասին ֆրանքօ-խորհրդային բանակցութիւնները բացարձակապէս ոեւէ արդիւնք չեն ունեցած։ Այս գրոյցները, որոնց նպատակն էր խորհրդային պատուիրակութիւնը վարկաբեկել եւ այնպէս ցոյց տալ թէ անիկա չուզեր ոեւէ լուծում տալ վիճելի խնդիրներուն եւ բարւոքել ֆրանքօ-խորհրդային յարաբերութիւնները, չէին կրնար անծանօթ մնալ խորհրդային կառավարութեան։

«Ահա՛ այս էր պատճառը, որ մղեց Ռաքովսքին հրատարակութեան տալ իր զեկոյցը ձեռք բերուած համաձայնութեանց եւ չկարգադրուած վէճերուն մասին։ Եթէ աւելցնենք դեռ որ Ռաքովսքի ատիկա հրատարակեց ֆրանս. պատուիրակութեան նախագահ պր Մոնզիի գիտակցութեամբ, այն ատեն բոլորովին երեւան կուգայ թէ անհիմն է Ռաքովսքիի վերագրուած անուղղամտութեան ամբաստանութիւնը։ Ուստի, ինչպէս ես եւ Լիթվինօֆ բերանացի բացատրեցինք ձեզ, նկատելով որ Ռաքովսքիի ետ կանչուելովը պիտի տուժեն ֆրանքօ-խորհրդային բանակցութիւնները, կը մերժենք ամէն պատասխանատուութիւն Ռաքովսքին ետ կանչելու եւ այդ պատճառաւ առաջ գալիք հետեւանքներուն մասին։ Պաշտօնական աղբիւրներէ ներշնչուած ֆրանս. կարգ մը թերթերու անլուր յարձակումները Ռաքովսքիի դէմ ցոյց կուտան թէ բնաւ քաղաքավարական ձեւ չի գործադրուիր զայն ճամբելու համար։ Եթէ մէկդի նետենք Ռաքովսքին կանչելու համար ցոյց տրուած անհիմն պատճառները, մէջտեղը կը մնայ միայն ֆրանս. կառավարութեան բացարձակ պահանջը՝ մեր դեսպանը ետ կանչելու մասին։ Խորհրդային կառավարութիւնը բնաւ չուրանար թէ ֆրանս. կառավարութիւնը իրաւունք ունի պահանջելու օտար պետութեան մը դեսպանին տեղ ուրիշի մը ղրկուիլը։ Հակառակ որ ներկայացուած պատճառները անհիմն են, խորհրդային կառավարութիւնը պարտաւորուած կը զգայ նկատի առնել նման պահանջ մը եւ Ռաքովսքին հրաժարեցնել Ֆրանսայի դեսպանի իր պաշտօնէն եւ տեղը նշանակել յաջորդ մը, որուն համար այժմ ֆրանս. կառավարութեան հաւանութիւնը կը խնդրենք։

Քուպանի Քազաքները կ'ապստամբին ?

Քոփէնհակէն Հոկտեմբեր 13 Թուականով կը հեռագրեն «Ինթրանսիժան»ի.—

Քուպանի եւ Թէրէքի Քազաքներուն մէջ զինուորական լուրջ ըմբոստութիւն մը ծագեցաւ։ Քազաքները կը մերժեն հետեւակազօրաց գունդերուն մէջ մտնել։ Կէփէում մեծ թիւով զինուորներ ղրկեց՝ ապստամբները զսպելու համար։

Ջանգուածային նոր գնդակահարումներ կը պատրաստուին Սիպերիոյ մէջ (Օմսք, Իրքուցք, Չէլիապինսք, Իրքուցք)։ Սովետները լուր կը տարածեն թէ երեւան հանած են միապետական դաւադրութիւն մը, կազմակերպուած Ֆրանսացիներու եւ Անգլիացիներու կողմէ, ու անհաշիւ ձերբակալութիւններ կ'ընեն։

Այս առթիւ Օմսքի մէջ բանտարկուած են, ի մէջ այլոց, երեք ցարական սպաներ, Տէնիզօֆ, Ռիապցօֆ եւ Սարապին, որոնք «դաւադրութեան հոգիները» կը կազմեն։

Ո՞վ սպաննեց ցուաւ Քովաչէվիչը

Պելկրատէն հեռագիրի մը համաձայն, զօրավար Քովաչէվիչի երեք սպանիչներէն միակ վերապրողը՝ Քրոլէվ խոստովանած է թէ ոճիրը կազմակերպուած էր Փանչէ Միխայիլօֆի կողմէ։ Այս մարդը սերբ հպատակ է, որուն կինը Մէնջեա Քառնիչի երկու տարի առաջ Վիէննայի Պուրկթէաթրին մէջ սպաննեց Վոյվոտա Փանիցան։ Քրոլէվ աւելցուցած է թէ Միխայիլօֆն է որ դրամ եւ զէնք հայթայթած է ահաբեկիչներուն։

Այս կերպով պուլկար կառավարութիւնը զօրավարին սպանութեան գործին մէջ ամէն պատասխանատուութենէ կ'ազատի. իր պատասխանատուութիւնը կը սահմանափակուի միայն Մակեդոնացի յեղափոխականներուն ապաստան տալուն մէջ։

856 օտարականներ վտարուած Փարիզէն

Ներկայ տարւոյ Յունուար մէկէն ի վեր Փարիզի մէջ ձերբակալուած օտարականներէն 856 հոգի Ֆրանսայի սահմաններէն դուրս վտարուած են։

Փարիզի ոստիկանական տեսչութեան վիճակագրութեան համաձայն, 7117 օտարականներ անկանոն թուղթեր ունենալու պատճառով ձերբակալուած են։

Նոր ընդդիմադիրներ վտարուած

«Փրավտա» կը գրէ թէ Լէնինկրատի համայնավար կուսակցութեան վերստուգիչ մարմինը որոշած է կուսակցութենէն վտարել 39 ընդդիմադիրներ, որոնք կը պայքարէին կուսակցութեան դէմ։ Արտաքսուողներուն մէջ են՝ Փրէսպուրժէնսքի, Սէրէպրիաքօֆ եւ Շարօֆ։ Ասոնք կը նկատուին վերջերս Մոսկուայի մէջ երեւան հանուած գաղտնի տպարանին կազմակերպիչները։

Կոմինտերնի արտասահմանեան բոլոր մասնաճիւղերուն հրահանգուած է՝ բանաձեւեր քուէարկել, Թրոցքիի Գործադիր Կոմիտէէն արտաքսումին հաւանութիւն տալու համար։

Սթալին մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնէ՝ ապահովելու կոմկուսի յառաջիկայ ընդհանուր ժողովի մէջ այնպիսի մեծամասնութիւն մը, որ կարենայ ի դերեւ հանել ընդդիմադիրներու բոլոր ջանքերը։ Թրոցքի եւ Զինովիէվ այդ ժողովին մէջ բուռն պայքար պիտի մղեն Սթալինի դէմ։ Անոնք Սթալինը յանցաւոր կը նկատեն կորուստին համար այն հարիւրաւոր միլիոններով րուպլիներուն, որոնք ապարդիւն կերպով ծախսուած են արտասահմանի մէջ, կոմինտերնի կողմէ։

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՊԷԼՖՈՐԻ ՄԷՋ

վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, քաղէքն Օֆմոնի դպրոցին սրահը։ կը հրաւիրուին Օֆմոնի կէմէրէկցիներուն Հայրենակցական միութիւնը, նոյնպէս Հերիգիւրի եւ Պէլֆորի հայութիւնը։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՍԷՆ-ՇԱՄՕՆԻ ՄԷՋ

կազմակերպուած՝ Հ. Յ. Դ. Սէն-Շամօնի կոմիտէի կողմէ

վաղը կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին «Վարուժան» ակումբին մէջ

Պիտի խօսին՝ Ընկ. Ս. Տէր-Թովմասեան եւ ուրիշներ

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ ՀԱՅ-ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ

Ա. ՇԱՀ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ՕՏԱՐ ՏԱՂԱՆԴԱՒՈՐ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐՈՒ

PETIT JOURNALի ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ, 21 Rue CADET (Métro CADET)

20 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ ԺԱՄԸ 9ԻՆ

ԿԸ ՎԵՐՋԱՆԱՅ ԱՄԵՆԷՆ ՈՒՇԸ՝ ԺԱՄԸ 11ԻՆ

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Ալֆօրվիլի Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէի կուսակցական ժողովը վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3ին, Երիտասարդաց ակումբին վերնայարկը, 138 Rue Etienne Dolet. կարեւոր օրակարգ, ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Հ. Յ. Դ. Սէնթ Լթիէնի ընդհ. ժողովը վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 1.30ին, Ծաղկէ-բազարին թիւ 3 սրահը. ընկերներու ներկայութիւնը կարեւոր է։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Վարուժան» ենթակոմիտէն ստիպողական ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները, վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Վարուժան» ենթակոմիտէն ստիպողական ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, ծանօթ հաւաքատեղին. ներկայանալ անդամատետրերով։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Քրիստափոր» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ 17 Հոկտ. երկուշաբթի ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Ռոստոմ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը վաղը կիրակի իրիկուն ժամը 8ին սովորական հաւաքատեղին, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը կարեւոր է։

ԼԻՈՆԻ եւ Շաւի Հաճնոյ Հայրենակցական միութիւնը մեծ պատրաստութեամբ պիտի տօնէ Հաճընի անկման 7րդ տարեդարձը, վաղը Կիր. Շաւի Քանթինի մեծ սրահը։ Պիտի խօսին Վարդան Զալլէրեան եւ ուրիշներ։ Արտասանութիւն, երգ եւն.։

ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔԻ Հայրենակցական միութեան ժողովը վաղը կիրակի ժամը 2.30ին, 40 Rue de Belleville.

ՏԷՄԻՆԻ Սեբաստիոյ Փաթրին գիւղի հայրենակց. Միութեան կողմէ իր կազմութեան Ա. տարեդարձին առթիւ ի նպաստ կարօտ հայրենակիցներու վիճակահանութիւն մը կազմակերպուած է վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Րիւ Ուիլսոն, Ա. Թիւֆէնկճեանի բնակարանը։

Հ. ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ Ը. Միութեան դրասենեակը փոխադրուած է 11 Square Alboni, Paris 16e, Հեռաձայն Kléber 03-18։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Վառնա, *Ա. Խ.— Ձեր ուզած հասցէն է՝* Dr. Khatanassian, Civil Hospital, El. Obeid, Soudan, (Anglo-Egyptian).

ՍՏԱՑԱՆՔ

Լոնտոն, *Ժ.— 11 Շիլինկ*։
Միլան, *Գարծ.— 40 Ֆր.*
Սէն Փիէռ, *Յ. Գ.— 5*,
Մարսէյլ, *Գարծ.— 575.70*,
Սէն Թ'էթիէն, *Թիւֆէնք.— 50*,
Քլամառ, *Կ. Ա.— 35*,
Մարսէյլ, *Ա. Փ.— 35*,
Սէն Թ'օպան, *Ժ. Զ.— 35*,
Կուէու, *Ճ. Տ. Խ.— 60*,
Լանէմէզան, *Մ. Գ.— 70*,
Տէքազվիլ, *Կ. Տ. 49.50*,
Լանսէյ, *Գարծ.— 431.15*,
Մարսէյլ, *Ս. Ա.— 140 Ֆր. մինչեւ 31 Դեկտ. 1927*։

ՆՈՒԷՐ ՎԱՐՈՒԺԱՆԻ ԳԻՐՔԵՐԷՆ՝

Այն բոլոր միութիւնները, դպրոցներն ու գրադարանները որ կ'ուզեն *ձրիաբար* ունենալ Դ. Վարուժանի չսպառած հրատարակութիւններէն, թող դիմեն տիկին Վարուժան Աբիկեանի, 449 Audubon Ave., New York, N. Y. (U. S. A.).

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— կը փնտռուի Սունկուրլուցի Լեւոն Թոմասեան, որ 1921ին Պոլիս կը գտնուէր։ կը կարծուի թէ այժմ Փարիզ կը գտնուի։ Գրել իր քրոջ Tomassian Seseth, Usine F. Mousset, Pelussin, (Loire).

Լուր տուողին հարիւր ֆրանք նուէր։

— Խարբերդցի Յովհաննէս Աւագեան (Թուսաստանլեարեան) կը փնտռէ իր եղբայրը Ներսէս Աւագեան, որուն 2 տարի առաջ Փարիզ ըլլալը որոշ էր։ Իմացնել՝ Mr. Garo Baboukian, 6 Rue Bleue Paris (IX).

ՀՐԱՏԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

ԱՐՄԷՆ ՀԱՅԿՈՒՆԻԻ

"ՉԱՐԼՍԹՕՆ„

ԿԱՄ

ՍԱՄԱԹԻԱՑԻ ԱԲԻԿ ԱՂԱ

Խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտը

ԾԻԾԱՂ - ԾԻԾԱՂ - ԾԻԾԱՂ

ԳԻՆ՝ 1.50 ՖՐԱՆՔ

Դիմել նամակով՝ Vahram Sévouni, 5 Av. Quihou St. Mandé (Seine), ինչպէս նաեւ բոլոր գրավաճառներուն եւ Թերթերու գործակալներուն։ Կը ղրկուի մէկուկէս Ֆրանքի դրոշմաթուղթի փոխարէն։

ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԻԶՊԱՆՈՒՀԻ

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Փարիզի եւ արուարձաններու մէջ բացուելիք մանկապարտէզներուն համար պէտք կայ վկայեալ մանկապարտիզպանուհիներու, Հետաքրքրուողները՝ իրենց վկայականներով կրնան ամէն առտու դիմել Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ ընդհանուր քարտուղարութեան։

Կրթական Մասնախումբ

«ԿԱՎՌՕՇ»

Հրապարակ կ'ելլէ ամէն եշ. օր՝

ԳԻՆ 1 ՖՐԱՆՔ 50

ԱՆԿԻԷՆԻ մէջ կը ծախուի ամէն առտու կայարանին առջեւ եւ ցերեկները 3 Rue de Chemin de Fer, Mme. Vve. Cordierի գրատունը։

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Զգալի պակաս մը լրացնելու առաջադրութեամբ, կը հաստատեմ ընդհ. գործակալութիւն մը Տէսինի մէջ, նպատակ ունենալով հայթայթել՝ վիպական, գրական, բանաստեղծական, դպրոցական եւ այլ գիրքեր, երգարաններ եւ բառարաններ։ կը բաժանորդագրեմ փափաքուած ոեւէ թերթի կամ հանդէսի, մասնաւորաբար կ'աշխատիմ *Յառաջ*, *Հայ-Սիրտ* եւ *Նարտոց* թերթերուն։

Աճապարեցէք ապահովել ձեր ուզած ոեւէ գիրքը։ Դիմել՝ Minas Kaltakdjian, 78 Cité de Soie Artificielle du Sud-Est, Vaulx-en Velin (Rhône).

կամ Café Arménien, Avenue Jean Jaurès, Décines, (Isère).

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ

ՎԱՀՐԱՄ ԱՃԷՄԵԱՆ

8, RUE JOUY ROUVE, TÉL. ՄԷՆԻԼՄՕՆԹԱՆ 61-85 կամ 8.

Մէթրօ Belleville Թուամ. 26.

կը նուագէ ինճէ-սազի լաւ խումբ մը

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ՀԱՄԵՂ

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3–5։ Քթի, կոկորդի եւ ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ... ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9–12

ՍՏԱՑԱՆՔ ՆՈՐ ՓԼԱՔՆԵՐ

Հայերէն.— Թուրքերէն երգեր.— Թամպուրի ձէմիլ, Հաֆըզ Եաշար, Աշիր, Իպրահիմ, Քէմանի Անաստաս.ի, Թագսիմ, կամ եւ շարքըներ, զեղչեալ գիներով։

Դիմեցէք՝ Արեւելեան նպարավաճառ Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆի

28, Rue Le Sage, PARIS (20e) — Téléphone : Menil ...

Métro Belleville : Tramway 5 ...

Դերձակ ԼԵՒՈՆ ՊԻԼԷՋԻԿՃԵԱՆ

կը ծանուցանէ իր յաճախորդներուն թէ իր նախկին ... դէն փոխադրուած է՝

57 RUE CLIGNANCOURT, Métro: Château Rouge կամ Barbès

Ձեր ձմեռուան հագուստը ապսպրելէ առաջ անգամ մը դիմեցէք իրեն, ետքէն չզղջալու համար։

Ձեւի անմրցելի շիքութիւն.— վերջին նորաձեւութիւն.— լաւ կար.— Տոկուն կերպասներ.— ...

ԱՅՍ ԲՈԼՈՐԻՆ ՀԵՏ ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ԲՈԼՈՐԻ՛Ն, ԲՈԼՈՐԻ՛Ն, ԲՈԼՈՐԻՆ

ՊՈԼՍՈՅ „ՀԱՅԿԱՇԷՆ" ԳՐԱՏՈՒՆԸ

ՈՐ ՈՒՆԻ ՍԵՓԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ

պատրաստ է ձեզի հայթայթելու ո՛ր եւ է գիրք, ... գրադարանի կամ դպրոցի համար, դիւրամատչելի պայմաններով։

ՀԱՅԿԱՇԷՆՆ է հրատարակիչը Լ. Շանթի ԼՈՒՍԱՐՓՍՐ ընթերցարաններու շարքին, որ տարիներէ ի վեր իր մրցակիցը չունեցաւ հրապարակին վրայ։

Կ'ընդունուին ամէն տեսակ ապսպրանք։ Կարեւոր զեղչ մեծաքանակի համար։

Հասցէ.— A. Missakian, Librairie Haïgachène, 9 Agopian Han, Tchakmakdjilar, Stamboul.

ԹԷՈԴԻԿԻ 1928Ի

"ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ„

Ի մօտոյ հրապարակ կ'ելլէ «Մասիս» տպարանէն՝ գեղարուեստական աննախընթաց տպագրութեամբ եւ նախորդ տարիները գերազանցող ամենաճոխ բովանդակութեամբ։ Հայելի ազգային կեանքի։ Զանազան բաժիններու մէջ աշխատակցած են բոլոր հայ յայտնի գրողներ եւ արուեստագէտներ. Բազմաթիւ պատկերներ կը ճոխացնեն անոր ծայրէ ի ծայր *ութը փունթօ* տառերով հոծ էջերը։ Գին՝ 2 տոլար ամէն տեղի համար։ Հասցէ

THÉOTIG

Imprimerie MASSIS

208 bis, Rue Lafayette

PARIS (10e)

ՎԷՊԵՐՈՒՆ ԼԱՒԱԳՈՅՆԸ

«ՍՐՏԻՆ ՁԱՅՆԸ»

Հրապարակ ելաւ սահուն ու յուզիչ թարգմանութեամբ՝ գրագէտ-թարգմանիչ Յ. Քէչիչեանի։

ՍՐՏԻՆ ՁԱՅՆը արժանացած է Ֆրանսական ակադեմիային գնահատման։

Սէր, հոգիներու սարսռագին պայքար եւ հեշտագրգիռ տարփանք։

Փնտռել բոլոր գրավաճառներէն։ Կեդրոնատեղի՝ Y. Ohannessian, Rue Billour, 10 Galata-Turquie *կամ* Boite Postale 342, Galata.

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՍԷՆԹ ԼԹԻԷՆԻ ԵՒ ՍԷՆ ՇԱՄՕՆԻ ՀԱՅԵՐՈՒՆ

Վաճառատունս փոխադրած ըլլալով աւելի ընդարձակ տեղ մը, ստացած ենք ամէն տեսակի ընտիր եւ ճոխ ապրանքներ, արանց եւ կանանց համար։

Խնամուած կարուձեւ, վերջին ծայր աժան գիներով եւ դիւրամատչելի պայմաններով։ Գաղափար մը կազմելու համար կը բաւէ անգամ մը այցելել, Հոկտ. 10էն սկսեալ հետեւեալ հասցէին՝

SIMON HATCHIKIAN

(Tailleur)

12 Rue de la Préfecture(1er), St-Etienne (Loire).

Կ'ՈՒԶՈՒԻ ... կամ Յոյն 30—40 տարեկան ... հացուցիչ թոշակով։ Դիմել տեսնալ հասցէին՝ Mme ...sirian, 53, Ave. de l'Arm... Bruxelles.

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ ...

դէնի եւ պուտոնի ... փուան թիւրք շինող լաւ ... ծաւարուհիներ, ... մէջ աշխատելու համար ...

Օր. Toukonoguyi, 33 Rue ... Մէթրօ Gare d'Orleans.

ԾԱԽՈՒ Է SINGER ... նորած ... թեամբ, ոտքով կարի ... մը, դիւրամատչելի գինով ... մել՝ Տիկ. Ամասունիի Jules Regnault, Enghien-les-Bains, (S. et O.).

Կ'ՈՒԶՈՒԻ վարժ կ... ... համար. դիմել «Յառաջ»ի ... չութեան։

ՍԱԿԱՐԱՆ

14 Հոկտեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթեռլին,	L. St	[illegible]
Տոլար,	Dollar	[illegible]
Մարք (ոսկի) 100	Mark	[illegible]
Եգիպտական Թղթ.	L. Tq	[illegible]
Թրք. ոսկի	"	[illegible]
Մէճիտիէ	Medjidie	[illegible]
Լէվա 100 համար	Léva	[illegible]
Տրախմի "	Drachme	[illegible]
Լիր "	" Lire	[illegible]
Պելժ. ֆրանք "	Belga	[illegible]
Զուից. "	Frc. Suisse	[illegible]
Լէյ 100 համար	Ley	[illegible]
Ֆլորին	(Florin)	[illegible]

ԱՐԺԷԹՂԹԵՐ

Եգ. Քր Ֆօնսիէ	I Cr. Fonc. Eg	[illegible]
	II	[illegible]
"	III "	[illegible]
Թուրքի երկթղ.	Lots turcs	[illegible]

IMPRIMERIE - MASSIS - ED. ...
208bis, Rue Lafayette Paris (10e)
Le Gérant : H TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն { 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ 16 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1927

16 OCTOBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 468

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՃԵՂՔՈՒԱԾ ՃԱԿԱՏԸ

Օրէ օր, եւ արագօրէն, լայն ճեղքեր կը բացուին համայնավար կուսակցութեան ներքին ճակատին վրայ, որ մինչեւ հիմա կը պարծենար իր «կուռ միասնականութեամբ»։

Խումբ-խումբ վտարումներ՝ ամէն օր։ Եւ երկրին բոլոր մասերուն մէջ, Մոսկուայէն մինչեւ Երեւան։

Կ՚արտաքսուին այնպիսի մարդիկ, որոնք վարիչ դէմքեր, կուռքեր էին մինչեւ երէկ, որոնք անհնարին աշխատանքներ թափած են, Ռուսաստանի համայնավար կուսակցութիւնը ստեղծելու եւ զարգացնելու համար։ Ընդդիմադիր պայքարի վարիչ ոգին, Թրոցքի, առ այժմ կեդր. կոմիտէէն վտարուեցաւ, բայց իր հետեւորդները կուսակցութենէն ալ կ՚արտաքսուին, կարճ հարցաքննութեամբ մը։ Վերատուգիչ Յանձնաժողովներն ու կարգապահական Ատեանները դուլ-դադար չունին։ Եւ քանի պատիժներ կը տնօրինեն, այնքան ծանր վէրքեր կը բացուին։

Միւս կողմէ, պատժուածները աւելի յանդուգն կը դառնան։ Գաղափ տեղը չէ որ, անոնք ազդարարած են թէ վերջնագիր պիտի տան Սթալինի կուսակիցներուն։ Եւ 30,000 ստորագրութեան հաւաքումը Լէնինկրատի մէջ (նախկին Փեթերսպուրկ), նոր ապացոյց մըն է ընդդիմադիր ուժին ծաւալման եւ պայքարին յարատեւութեան։

Օրուան հեռագիրները կը հաղորդեն թէ ուղղափառ թերթերը շանթեր կը տեղան ընդդիմադիրներուն գլխուն։ Գաղտնաթերթ «Փրաւտա» կը պոռայ.

—«Ինչ․․․ բան է լենինականութիւն փնտռել ընդդիմադիրներու այս ընթացքին մէջ։ Աճա թէ ինչու պէտք է ․․․ վտարել այդ մարդիկը, որոնք յարաբերութեան մէջ են քաղքենի տարրերուն հետ եւ կը շահագործեն գաղտնի տպարանները։ Մենք Լենինին ծառայած չպիտի ըլլանք, եթէ ընկերկինք եւ մեր կամքով բանանք մեր պատուհանները ռազմավար քաղքենիներուն առջեւ։ Անոնց համար տեղ չկայ պոլշեւիկեան ընտանիքին մէջ»։

Բոլոր փաստերը կը հաստատեն թէ երկու կողմերն ալ տեղի չպիտի տան, եւ վճռական ճակատամարտ մը պիտի մղուի կուսակցութեան յառաջիկայ համագումարին մէջ։ Կեդրոնական կոմիտէն ջանք չի խնայեր, համակրանք շահելու եւ նպաստաւոր բանաձեւեր քուէարկել տալու համար։ Բայց այդ բոլորը բաւական չեն կանխելու փոթորիկը, որ ուշ-կանուխ պիտի պայթի։ Հաւասարապէս ուժեղ դէմքեր կան երկու բանակներուն մէջ ալ, եւ ընդդիմադիրները այսօր ունին այնպիսի վարիչներ, որոնք դիւրաւ չեն կրնար հանդուրժել տիրող դիկտատորութեան եւ սահմանուած պատիժներուն։ Ամէն պարագայի մէջ, Թրոցքի այն մարդը չէ որ ասպարէզը ազատ ձգէ Սթալինի համար։ Ցետոյ, կան արտասահմանի կազմակերպութիւնները, որոնց տեսակէտն ու քուէն մեծ կշիռ ունին։

Դժբախտաբար, ինչպէս կեդրոնին մէջ պատահած ամէն դէպք, այս ներքին պատերազմն ալ ծանրապէս կ՚անդրադառնայ Հայաստանի վրայ։ Եւ Երեւանի պատուական կապիկներն ու թութակները, փոխանակ լրջօրէն նկատի առնելու մեր երկրին բացառիկ վիճակը, զբաղած են իրար գզելով, աւելի բուռն քան կեդրոնին մէջ։

Ապացոյց՝ վերջին ձերբակալութիւնները, անիմաստ և անխտիր։

Իսկ ի՞նչ պիտի ընեն փոթորիկի մը պահուն, այսքան դառնութիւն եւ տառապանք ցանելէ յետոյ։

Ի՞նչ պիտի հնձեն, երբ ճեղքերը խորանալով ճարճատումներ լսուին․․․։

ԹՈՒԱԿԱՆ ՄԸ ԵՒՍ

Այսօր, Լիոնի մէջ ազգահանդէս մը տեղի կ՚ունենայ, Հաճընի անկման 7րդ. տարեդարձին առթիւ։

Վասպուրական, Շ. Գարահիսար, Սուէտիա, Եդեսիա, Մարաշ, Հաճըն.— ասոնք աշխարհագրական անուններ չեն, այլ ամբողջ պատմութիւն մը, եթէ կ՚ուզէք՝ խորհրդանշան մը։ Եւ մեր հայրենակիցները, ուր որ ալ գտնուին, պարտաւոր են գոնէ տարին մէկ անգամ իրենց յարգանքի հարկը մատուցանել, ինքնապաշտպանութեան ընթացքին ինկած հազարներուն։

Անցեալ օր, թղթակից մը կը նկարագրէր Սուէտիայի ազատագրման տարեդարձի հանդէսը, Մուսա լերան վրայ, պատարագով եւ․․ հրացաններու համազարկով։

Քաղաքի մէջ՝ երգ, նուագ, ճառ։ Լերան վրայ հրացան, թնդացնելու համար մեռելներուն հոգին։ Բոլորին միտքը մէկ է.— երախտիք ու փառաբանութիւն՝ ինքնապաշտպանութեան ռազմիկներուն։

Եւ անտարակոյս Ֆրանսայի Հաճընցիներն ալ կը յիշեն թէ իրենք պարտք մը ունին անոնց հանդէպ, որ, 1920ին, ամբողջ ութ ամիս կուրծք տուին վայրագ արշաւանքի մը, ազատ ապրելու կամեցողութեամբ, բայց ինկան ջարդարար ուժերու առջեւ, կռուելով մինչեւ վերջին շունչը։

Անոնք սուգ բռնելու համար չէ որ պիտի տօնեն այդ հերոսամարտը, այլ աւելի ամրապնդուելու եւ ազատութեան կրակը վառ պահելու համար։ Եւ առոր համար ալ, միայն իրենց անփական, հայրենակցական տարեդարձը չպիտի համարեն զայն, այլ ընդհանրական վիշտի եւ մեծարանքի առիթ մը։

Անոնք որ կռուեցան եւ ինկան, ծանր բեռ մը դրած են մեր ուսերուն վրայ։

Պիտի կրնա՞նք տանիլ զայն․․․։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԱՐԻԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Գ. Խզիկեան, հին ծնչական վարիչ մը որ Պարսկաստան կը գտնուի, յուշագիր մը ուղղելով պարսիկ մամուլին եւ մտաւորականներու, կը պարզէ միջազգային կացութիւնը, զանազան ազգերու ձգտումները, եւ կարգ մը թելադրութիւններ կ՚ընէ։ «Նոր երկիր»էն կ՚արտատպենք իր գլխաւոր միտքերը.—

12.— Պարսկաստանում բազմաթիւ ազգեր, Թուրք, Քուրդ, Թալէշ, Լոռ, Թաթ, Քիւրտ, Բէլուջ, Թուրքմէն, հայ, արաբ, ասորի, հրեայ, գրագաշտական եւլն. են ապրում։ Մեր կառավարութիւնը պիտի ազատութեան եւ քաղաքակրթութեան օգնութեամբ այդ բոլոր ազգերը իրար միացնի եւ այդ միութեան շնորհիւ նրանց մասնակից անի ընդհանուր Իրանի շահերին եւ այդ միութիւնը օգտակար է արիական ազգերի միութեան համար։

13.— Պարսկաստանի աշխարհագրական դիրքը եւ քաղաքական դրութիւնը բնականաբար Պարսկաստանն է դարձրել արիական ազգերի միութեան կեդրոն, այնպէս որ ամէն մի պարսիկ, մասնաւորապէս ղեկավարները, քանի մեր հարեւանները իրար հետ կռուելով են զբաղուած, պիտի պատրաստեն արիական ազգերի միութեան համար անհրաժեշտ գետինը, թէ չէ, կարող ենք այդ վճռական օրը, փոխանակ օգտուելու, վնասուել։

14.— Իրանեան ազգերի միութիւնը ստեղծելու գործում Պարսկաստանը պէտք է այն դերը կատարի, ինչ դեր որ կատարեց Պրուսիան, գերմանական ազգերի միութեան գործում։

Պէտք է արիական ազգերի միութեամբ ուժեղացնել Իրանը եւ նրա ապագան ապահովել։

Ընթերցողները կը յիշեն որ ընկեր Թուքէն ալ ամիսներ առաջ այս հարցը արծարծած էր «Դրօշակ»ի մէջ, «Իրան եւ Թուրան» խորագրին տակ։

ՊԷՏՔ ՈՒՆԻՆՔ
ՀԻՆԳ ՀԱՐԻՒՐ նոր
ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ

"ՅԱՌԱՋ"

ԱՒԵԼԻ ԶԱՐԳԱՑՆԵԼՈՒ
ԵՒ ՆՈՐ ԱՇԽԱՏԱԿԻՑՆԵՐՈՎ
ՕԺՏԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ,
ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ
Կ՚ԸՆԾԱՅԵՆՔ
ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏԵՀՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Բոլոր անոնք որ ԿԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐԵԼՈՎ կը բաժանորդագրուին Հոկտեմբեր 20էն մինչեւ Դեկտեմբեր 31

"ՅԱՌԱՋ"ի հետ իբրեւ նուէր պիտի ստանան.—
ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ 20 ՖՐԱՆՔԻ ԳԻՐՔ
ՎԵՑԱՄՍԵԱՅԻ ՀԱՄԱՐ 10 ՖՐԱՆՔԻ ԳԻՐՔ

Թղթատարի ծախքը մեր վրայ
(Բացի Արտասահմանէն)

Այս պատեհութենէն կրնան օգտուիլ նաեւ մեր հին բաժանորդներէն անոնք որ իրենց բաժանորդագրութիւնը կը նորոգեն, վեցամսեայ կամ տարեկան, մինչ եւ Դեկտեմբեր 31։

Գիրքերու ցանկը առնել Դ. էջ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՀ ՈՒ ՍԱՐՍԱՓԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Թիֆլիսէն հասած մասնաւոր նամակէ մը (Օգոստ. 23) կը տեղեկանանք թէ՝ Սոց-Դեմոկրատ հրապարակագիր Դաւիթ Անանուն, որ Էջմիածնի յեղափոխական Թանգարանի տեսչութենէն պաշտօնանկ ըլլալով Թիֆլիս քշուած էր, բանտարկուած է վերջին ձերբակալութեանց առթիւ, իսկ Ամերիկեան Նպաստամատոյցի պաշտօնեաներէն Ջօր. Սիլիկեան աքսորուած է։

Միայն Երեւանի մէջ բանտարկեալներու թիւը կը հասնի 300ի։ Ալէքսանդրապոլի մէջ (Լէնինական) 120ի եւն.։

Բանտարկուած կամ աքսորուած են ընդդիմադիր պոլշեւիկներ եւ պաշտօնեաներ եւս, իսկ Եղիշէ Բակունց վտարուած է կուսակցութենէն։

Պաշարման վիճակ Տիարպէքիրի մէջ

«Ցիալպէքիր» թերթը կը գրէ.—

Պաշարման վիճակի շրջանակին մէջ գիշերանց գիւղաքաղաքէն եւ գիւղերէն դուրս ուղեւորութիւնը արգիլուած է։

Արեւամուտէն վերջ ճամբաներու վրայ տեսնուած բոլոր անձերն ալ կասկածելի պիտի նկատուին։ Ուղեւորները եւ կառքաւանները արեւամուտէն առաջ պարտաւոր են իրենց իջեւանները հասնիլ։

Հակառակ գործողներու մասին օրինական հետապնդում պիտի կատարուի։

ԽՄԲ.—Կ՚երեւի թէ քրտական ապստամբութիւնը ծաւալած է մինչեւ Ցիգրանակերտի շրջանը եւ Թուրք կառավարութիւնը ստիպուած է պաշարման վիճակ յայտարարել հոն։

ԱԼՊԱՆԻՈՅ ԴԵՍՊԱՆԸ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

Փրակայէն կը հեռագրեն թէ Ալպանիոյ նոր դեսպանը՝ Ցէնա պէկ Ուրբաթ գիշեր ժամը 21.45ին սպաննուած է «Փասաժ» սրճարանի հանդերձարանին մէջ։ Սպանիչն է 23 տարեկան Ալպանացի ուսանող մը՝ Ալ Ճէվատ Պէպի, ծնած Էլպասան, որ չորս օր առաջ Հռոմէն Փրակա եկած էր դեսպանը սպաննելու նպատակով։ Երեք օրէ ի վեր կը յաճախէր խնդրոյ առարկայ սրճարանը։ Ուրբաթ օր դիրք գրաւեց սրճարանի մուտքին առջեւ, հանդերձարանին մօտ։

Ցէնա պէկ նստած էր առաջին յարկը։ Մահափորձէն քիչ առաջ, Պէպի վրայէ վրայ երեք գաւաթ քօնեաք խմեց։ Երբ դեսպանը դուրս պիտի ելլէր, երիտասարդը երեք ձեռք զէնք պարպեց անոր վրայ ճակատէն։ Վէրքերը այնքան ծանր էին, որ Ցէնա պէկ հիւանդանոց փոխադրուած ատեն ճամբան մեռաւ, առանց ուշքի գալու։

Մահափորձէն վերջ, Պէպի հանդարտ մնաց եւ բնաւ չփորձեց փախչիլ. ատրճանակը յանձնեց սրճարանի մէկ սպասաւորին, եւ անցագիրը՝ զինքը ձերբակալելու համար եկող ոստիկանին։

Ահաբեկիչը կը խօսի ֆրանսերէն, իտալերէն եւ գերմաներէն։ Ոստիկանատան մէջ հարցաքննուած պահուն, յայտարարեց թէ Ցէնա պէկը սպաննեց, որովհետեւ անիկա կ՚ուզէր Ալպանիան ծախել Եուկօսլաւիոյ։ Յետոյ փոխադրուեցաւ Ոստիկանական Տեսչութիւն, ուր հարցաքննութիւնը կը շարունակուի։ Հակառակ անոր որ սպանութիւնը ուշ ատեն տեղի ունեցաւ, մեծ յուզում առաջ բերաւ Չեխօսլովաքիոյ մայրաքաղաքին մէջ, ուր մեծ բազմութիւն մը հաւաքուեցաւ յիշեալ սրճարանին առջեւ։

Ցէնա պէկ, որ աներձագն է Ալպանիոյ նախագահ Ահմէտ Զօկուի, 32 տարեկան էր եւ կը պատկանէր Ալպանիոյ ամէնէն ազնուական մէկ ընտանիքին։ Հայրը ժամանակին Ապտիւլ Համիտի հաւատարիմներէն եղած է։ Սակայն ինք անկեղծ ալպանացի հայրենասէր մըն էր, ու 1912ին ալպանական շարժման գլուխն անցած էր։

Ցէնա պէկ անկեղծ բարեկամ էր Եուկօսլաւիոյ եւ Չեխօսլովաքիոյ։ Իր նշանաբանն էր, «Պալքանները Պալքանեան ժողովուրդին»։ Եուկօսլաւիոյ հետ համաձայնութեան կուսակից էր, այդ պատճառով ալ պայքար կը մղէր նախկին վարչապետ Ֆան Նոլի եպիսկոպոսին դէմ, որ մեծ համակիր մըն է Իտալիոյ։ Երբ Ահմէտ Զօկու Հանրապետութեան Նախագահ եղաւ, Ցէնա պէկ ալպանական բանակի հրամանատար, ներքին ու միաժամանակ արտաքին նախարար եղաւ։ Ալպանեւսերպ վերջին վէճին պահուն, հաշտարար մեծ դեր խաղաց երկու երկիրներուն միջեւ։ Միաժամանակ թէ՝ Պելկրատի եւ թէ Փրակայի դեսպան էր։

Մակեդոնացիները չեն զինաթափուիր

Պելկրատի «Փոլիթիքա» թերթին համաձայն, սահմանադրական իշխանութիւնները Ցարիպրոտի մէջ գրաւած են Մակեդոնիոյ կեդր. կոմիտէին կողմէ Շրջանային կոմիտէներուն ուղղուած գաղտնի շրջաբերական մը, որով կը յանձնարարուի փոխել գործելու եղանակները։ Կեդր. կոմիտէն կը թելադրէ անհատներու դէմ մահափորձերու շարք մը կազմակերպել հարաւային Սերպիոյ, Պելկրատի եւ նոյնիսկ Ժընեւի մէջ, Ազգերու Դաշնակցութեան դէմ, որ «անզգայ կը մնայ մեր կեղեքուած եղբայրներու ողբագին աղաղակներուն»։

Շրջաբերականը կը յանձնարարէ այս նոր պայքարին համար գործածել գիտական զէնքեր եւ միջոցներ, մանաւանդ օգտագործել արդի քիմիաբանութիւնը։ Ու կ՚եզրակացնէ՝ շեշտելով թէ այս նպատակին հասնելու համար կը բաւէ Եւրոպան կրակի տալու ընդունակ բաւարար թիւով մարդեր գտնել։

«Փոլիթիքա» կը տեղեկանայ Սոֆիայէն թէ զօր. Թոմաչէ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՆԵՐՔԻՆ ՊԱՅՔԱՐԸ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ

ԽՈՒՄԲ ԽՈՒՄԲ ՎՏԱՐՈՒՄՆԵՐ

Թայմզի թղթակիցը կը հեռագրէ Ռիկայէն, Հոկտ. 13 թուականով.—

Համայնավար կուսակցութեան մրցակից հատուածներու միջեւ ծագած կռիւը նոր փուլ մը մէջ մտաւ։ Թրոցքիի արհամարհանքը Վերստուգիչ Յանձնաժողովին դէմ, երկու շաբաթ առաջ, ազդանշան մը եղաւ ամէն տեղ գլուխ վերցնելու։ Այս շաբթու շատ մը կեդրոններու մէջ բազմաթիւ խմբակներ վտարուեցան կուսակցութենէն, որովհետեւ կը մերժէին յետս կոչուիլ։ Այսպէս եղած է մանաւանդ Լէնինկրատի եւ Ռուսաստանի մէջ, Հայաստան, Կովկաս եւ Սիպերիա։ Շատ մը տեղերու մէջ արտաքսուածները կը յայտարարեն թէ իրենց վտարումն ապօրէն է։ Կան ալ որ կ՚ըսեն թէ ընդդիմադիր խմբակցութիւնը վերջնագիր պիտի տայ Սթալինի կուսակիցներուն։

Այսօր Լենինկրատի կարգապահական յանձնախումբը հաղորդեց 37 հոգինոց խմբակի մը վտարումը։ Ամբաստանագիր, կ՚ըսէ թէ «Անոնք կը շարունակեն հակակուսակցական գործունէութիւնը, նոյն իսկ յայտարարելով թէ այլ եւս անհրաժեշտ չէ գաղտնի գործել, եւ թէ շուտով եւ բացէ ի բաց յարմար տպարանի մէջ պիտի տպեն իրենց հրատարակութիւնները փոխանակ նախկին ձեւերու, ինչպէս մինչեւ հիմա»։

Վերագրուած յանցանքներուն մէջ, կ՚ըսուի նաեւ թէ Հոկտեմբերի սկիզբէն ի վեր, այս խմբակը սկսած էր 30,000 ստորագրութիւն հաւաքել, ընդդիմադիրներու ծրագրին համար, թէ ցանկը լրացնելէ յետոյ, վերջնագիր պիտի տար կուսակցութեան։ Կարգ մը անդամներ հրաւիրուեցան կուսակցական ատեան ներկայանալ Հոկտեմբեր 10ին։ Ամէնը խմբովին գացին իրենց հետ տանելով Եէնուկիձէն, որ անդամ է Կեդր. Կոմիտէին, եւ Բակայէֆն ու Փէթէլսոնը, անդամ նոյն ինքն կարգապահական կեդր. յանձնախումբին։ Ամբաստանեալներ յայտարարեցին թէ ասո՛նք են իրենց բուն առաջնորդները եւ թէ Լէնինկրատի յանձնախումբ իրաւունք չունի վտարելու զանոնք։

Ամբաստանագիրը կ՚ըսէ թէ այս խմբակը «խայտառակ ընթացք մը բռնեց», դատարանին առջեւ պարծենալով իրենց ընդդիմադիր գործունէութեամբ, յայտնելով թէ պիտի շարունակեն գործել, ինչ որ ալ ըսէ դատարանը։

Դատարանը վտարման դատապարտեց բոլոր անոնք որ իրաւասութեան տակ են, իսկ միւսներուն համար տեղեկագիր ղրկեց Մոսկուայի բարձրագոյն ատեանին։

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՆՈՐ ԴՐԱՄԸ

Նոյեմբեր 1էն սկսեալ Պաղեստինի մէջ պաշտօնապէս շրջաբերութեան պիտի հանուի պաղեստինեան նոր դրամ մը, հիմնուած անգլիական ոսկի վրայ եւ կը կոչուի միլս։ Այս նոր դրամը պիտի բռնէ տեղը եգիպտական ոսկիին, որ իբր տեղական դրամ հաստատուած էր Պաղեստինի մէջ, երբ Անգլիացիները 1917ի վերջերը գրաւեցին զայն Թուրքերէն։

ԽՈՆԱՐՀ ՁԱՅՆԵՐ

ԱՄԵՆԱՆ ՏՐՏՈՒՄ ԳԻՇԵՐԱՄՈՒՏ
ՏՂԱՅ ՄԸ ԵՒ ԱՂՋԻԿ ՄԸ

ցոգնած, գորշ ծառուղին: խուովիչ, առատ ու հասարակ լոյսեր: Ինքնաշարժերու խաշոր եւ բոցավառ աչքեր, որ միջոցին մէջ կը փայլատակեն: Մեծ քաղաքին խուլ աղմուկը՝ անորոշ եւ անհանգստացուցիչ: Տխուր տեղատարափէ մը յետոյ խաղաղ, բայց ցուրտ գիշեր: Շատ, հատ աստղեր՝ հողի գոյն երկինքին խորը: Կասկենի մը աշնանահար: Երկուք են: Մէկը՝ ծառին յեց:

Ան, աղքատ տղայ մըն է բայց շատ հպարտ: Առանց գլխարկի, երկար մազերով՝ սեւ, առատ ու սիրելի: Դէմքը՝ տժգոյն բայց ջերմ: Մութ-շագանակագոյն, ալեկոծ ու սիրահար աչքերով: Կը խաղայ ջղայնութեամբ գաւազանին հետ: Ձեռքերը նուրբ են, ջղուտ, երկար ու ազնուական: Երկու աղու ձեռքեր որ անպատիւ բան չեն ըրած: Իր քերանը մեծ է, մեղմ ու հեշտասէր: Կը խօսի ցած ձայնով:

Տրտում ու անուշ աղջիկ մը, հագած է մութ: Ունի խոնաւ ու աղուոր թարթիչներ: Կեցած են՝ շունչ շունչի մօտ են ու հեռու իրարմէ: Կը սիրեն իրար:

— (Ան) Սպասեցի ամբողջ գիշերը... յոգնեցայ գրքիս էջերուն վրայ... արտասանեցի սիրոյ երգեր... Ա՜հ, առաւօտը ինչպէ՛ս ուշացաւ. (շատ ցած) յետոյ արտասուեցի, չե՛մ գիտեր ինչու, գուցէ յուսահատութենէս, գուցէ զայրոյթէս, կզակս խրած բուռնքիս, ինչպէս երբ մանուկ էի... Ու չեկա՛ր, չեկա՛ր, ըսէ՛ ինչո՞ւ չեկար...

— Լացի՞ր... Խրա՞ւ... կը ժպտի, իր ժպիտը անուշ է իր աղուոր թիթեռուն խորը):

— Կրնաս ժպտիլ... ո՛չ, ես սպասելը չեմ սիրեր... (ցած) ես լրջութեամբ կը խօսիմ:

— Ես ալ... (բայց կը ժպտի ու իր ժպիտը կրկին անուշ է իր աղուոր թիթեռուն խորը):

— Ու յետոյ, ես չեմ ուզեր խոնարհիլ, ամէն մարդ իր համակը ամուր պէտք է պահէ. լաւ չէ ծռիլը...

— (ժպտուն) Կը կարծե՞ս, նայէ՛, հազիւ ուսս ուսիդ կը հասնի. երբեմն պէտք է ծռիս վրաս (կը նայի գոռոզով ու յետոյ լուրջ): Ես կը սիրեմ խոնարհիլ ու եթէ դուն գետինը ըլլայիր, ես կը ծռէի վրադ... Ես պարզ եմ...

Գիտե՛մ, գիտե՛մ պարզութիւնդ... դո՛ւն ալ բոլորին պէս ես...

— Ո՛չ, մի՛ ըսեր տարիքս... կը նայի տխրութեամբ). Ինչո՞ւ զիս կը վիրաւորես...

- Ճշմարտութիւնը միշտ կը վիրաւորէ կինները... (խոկուն ու իր մտածումին հետ) Լա՛ւ է ըսեմ, լա՛ւ է ըսեմ...

— Ո՛չ, ընդհակառակը, ես չեմ սիրեր քեզ երբ կը լռես, խօսէ...

— Ի՞նչ բան... Երբ կը խօսիմ՝ չես հասկնար զիս, չես ուզեր հասկնալ զիս...

— (Դառնութեամբ) Գուցէ, շուցէ, այնքան յիմար եմ, բոլորին պէս...

Կը լռեն: Կը լռեն: Աստղերը կը կորսուին հողի գոյն երկինքին խորը: Մեծ ու մութ ամպեր կ՚անցնին դանդաղօրէն, կարծես պիտի իյնան սալայատակին վրայ, ինքնաշարժերուն վրայ, աշնանահար կասկեններին, լոյսի լապտերներուն, այս տղուն եւ այս աղջկան վրայ: Մարդիկ կ՚անցնին արագ: Կարծես բոլորն ալ ծեր են, մտահոգ: Կարծես բոլորն ալ կ՚երթան հեռու եւ մեծ վտանգի մը: Հպարտ ու աղքատ տղան, տրտում ու անուշ աղջիկը կը նային իրարու: Ո՞վ պիտի վերակսի խօսիլ: Ո՞վ պիտի յաղթէ իր հպարտութեանը: Սիրոյ բարի խօսքեր իր վայլանին երկուքին ալ շրթներուն վրայ:

ընկերական ջերմ սիրով Ս.ին իր հեռաւոր բարեկամութեան եւ քաղցրութեան համար

— (Աղջիկը) Միշտ կը վիրաւորես զիս... Կրնայ պատահիլ որ միշտ իրաւունք չունենաս, գիտե՞ս, չար ես այս իրիկուն... չա՛ր ես...

— Գուցէ, Օրիորդ, գուցէ... չա՛ր... իսկ եթէ ուզէի ըսել ինչ որ կը մտածեմ քու մասիդ, գուցէ շնորհակալ չըլլայիր...

— Ըսէ՛ միշտ:

— (Ան կը նայի տրտում՝ աղջկան աչքերուն բայց կը լռէ):

— Քեզի կը խօսիմ ու չես պատասխաներ, լաւ չէ... (Տխուր) աւելի լաւ է երթամ...

— Կրնաս երթալ: Ծանօթութիւն... (կ՚ուզէ ձեռք տալ: Իր ձեռքը կը մնայ առանձին, մութին մէջ: կ՚ուզէ երթալ):

— Ո՛չ, մտիկ ըրէ զիս... (հաշտ) Ինչո՞ւ չար ես այս իրիկուն... Նայէ՛ աչքերուս... (տղան կը նայի խստութեամբ եւ տխրութեամբ: Աղջիկը կը փախցնէ իր աղուոր աչքերը որ կը խոնաւնան) չէ՛, լաւ չէ ըրածդ... կը վշտացնես զիս... գիտե՞ս, լաւ չէ ըրածդ (կը մօտենայ տղուն, կ՚ուզէ բռնել անոր ձեռքերը). Երկու արցունքի կաթիլի համար, չարժեր, գիտե՞ս չարժեր... (կը ժպտի):

— Կը կարծե՞ս... ես լալ չեմ գիտեր ու իմ արցունքս քուկինիդ պէս չէ...

(Լուրջ) Բայց ես չեմ յանցաւորը ..

— Հապա ո՞վ...: Պիտի գայիր ու չեկար: Սպասեցի, շրթներս խածած, տրտում, սրտնեղ, սպասեցի, սպասեցի... յետոյ... (վարանոտ) յանկարծ, խռովիչ ու ցաւարիթ յուզում մը բարձրացաւ կոկորդիս, աչքերս խոնաւցան, չէի ուզեր լալ ու չէի կրնար ու բարկութենէս լացի... Կը նայէի վայրի մեխակներուն զորս նախանցեալ իրիկնամուտին գնած էինք միասին: Կարծես կը ցաւէր, կը վախնայի որ պիտի տկարանամ ցաւէս, փետտեցի ամբողջ մեխակներդ ու գորգուններուն վրայ յիմարի պէս լացի... (դառն) Դո՞ն ես, դո՞ն...

— Ո՛չ, չեմ ուզեր որ այդպէս խօսիս... (հաշտ) Գիտե՞ս. խեղճ ներս դեռ կը բուրեն, կ՚ուզես կրկին գնենք... (երկչոտ՝ կը նայի):

— Չէ՛, շնորհակալ եմ... յետոյ, ժամացոյցը երկուքը հնչեց, երեքը, չորսը... յետոյ ցասումէս սկսայ, կրկին շրթներս խածնել: Կը վախնայի որ սիրտս կրկին պիտի քակուի, հայհոյեցի, հայհոյեցի... յետոյ ժամը հատիկ հատիկ վեցը զարկաւ, ա՛հ, ի՛նչ դժուար է սպասելը երբ սիրտդ կը ցաւի... ու չեկար...

— Ի՛նչ յիմար ես ու երախայ, պիտի մտածէիր որ պատճառ մը կրնայի ունենալ, պիտի մտածէիր թէ ես էի որ առաջարկեցի գալ... Ինչու քեզ պիտի խաբէի...

— Չե՛մ գիտեր, կի՛ն ես... ու կինը կին է...

— Ո՛չ, այդպէս մի՛ խօսիր ինծի... հաւատա՛, չէի կրնար գալ, մինչեւ տասներկուք արանը մարդ կար, հիւրեր, յետոյ, գիտե՞ս, կ՚անձրեւէր... պատուհանիս առջեւ նստայ ու մտիկ ըրի անձրեւին ձայնին ու մտածեցի որ գուցէ դուն ալ այդ վայր կեանքին նոյնը կ՚ընէիր... ի՛նչպէս երջանիկ էի... Ըսէ՛, չե՞ս յիշեր, ժամը մէկը քառորդ անցած ի՞նչ կ՚ընէիր, չե՞ս յիշեր... (կը նայի ժպտուն):

— (ցկամ) Չե՛մ յիշեր... չե՛մ յիշեր...

— Մտածէ՛, յիշէ՛... (իր աղուոր դէմքը կը բարձրացնէ տղուն դէմքին):

— ... (Ցի պատասխաներ, կը նայի հեռուն)

— Ըսէ՛, վշտացած ես ինծի դէմ, այո՛... իրաւունք չունիս, ես քեզի չըսի որ անպայման կուգամ... ես քեզի չըսի որ տասներկուքէն յետոյ կուգամ..

— Ըսիր որ պիտի գաս ու ես սպասեցի... (կը նայի տխուր) ամբողջ գիշերը, զարթուն, լոյսի կտուցին հետ առանձին, ամբո՛ղջ գիշերը, կը հասկնա՞ս...

— Այո՛, բայց ի՞նչ կ՚ուզես որ ընեմ, եթէ գիտնայի, հաւատա՛, հակառակ անձրեւին կուգայի... այնպէս երջանիկ էի... հաւատա՛, կուգայի ամէ՛ն գնով...

— Կ՚ըսե՛ս... կ՚ըսե՛ս... չե՛մ կրնար հաւատալ...

— Ո՛չ, կը կրկնեմ, իրաւունք չունիս զիս վշտացնելու, երբեք չեմ սակարկած քեզի հետ... Ես պարզ ու անկեղծ աղջիկ եմ... (դառն) ու յետոյ չես կրնար ըսել որ երբեւիցէ քեզ խաբած եմ կամ ժամադրութիւնս չեմ յարգած..՝ (անկեղծ, իր անուշ ու տրտում դէմքը բարձրացնելով տղուն դէմքին) ըսէ՛, կը յիշե՞ս, որ երբ եւ է ուշացած ըլլամ...

— Երէ՛կ, ամբողջ գիշերը սպասեցի ու չեկար... (անկեղծ է ու տխուր)

— Ինչո՞ւ չես հասկնար... չէի կրնար.. չէի գիտեր որ պիտի վշտանաս... կը մտածէի վրադ, գիտե՞ս, կը մտածէի այն իրիկուան երբ յանկարծակի սենեակդ մտայ ու դուն վրաս եկար ու այնպէս գրկեցիր զիս որ մէջքս ցաւեցաւ ու կը յիշե՞ս, ըսիր— կը կարծէի որ աչքերուդ գոյնը կապոյտ է... ու նայեցար աչքերուս երկարօրէն, ես ըսի որ, ո՛չ, սեւ է... կը յիշե՞ս... ըսէ՛, ըսածիս չե՛ս հաւատար... ա՛հ, չէ՛, լաւ չէ ըրածդ...

Կը քալեն: Ան գլանիկ մը կը վառէ ու անյագօրէն ծուխը կը քաշէ ներս: Ամպերը պիտի իյնան սալայատակին վրայ: Հանրակառք: Ինքնաշարժ: Բազմութիւն: Մեծ ու խուլ աղմուկ: Գիշեր:

— Չա՛ր ես այս իրիկուն...

— (Ան) Տկար եմ, պիտի երթամ ննջելու, գիշե՛ր բարի... ձեռք կ՚ուզէ տալ):

— Չէ՛, սուտ ես, չա՛ր...

— Քուն ունիմ ու յետոյ ջերմութիւն, կը դողամ ու կը մսիմ, գիշե՛ր բարի...

— Ճիտակը ըսէ՛, վշտացա՛ծ ես ինծի...

— Այո՛... (անկեղծ ու ցաւով) այո՛... Գիշեր բարի...

— Հաշտուի՛նք... (ժպտուն) հաշտուի՛նք...

— Շնորհակալ եմ, գիշեր բարի... (ձեռք կուտայ: Աղջիկը կը սեղմէ զայն: Կը հեռանան: Բայց աղջիկը կը վերադառնայ կրկին, կուգայ տղուն վրայ: Անոր դէմքը մաքուր է, քաղցր, աղուոր ու հեզ: Աչքերուն մէջ կը լայննայ մեծ կարօտ մը: Կը նայի տղուն աչքերուն, անոր տժգոյն ու ազնուական դէմքին: Լուռ կը վերցնէ անոր ձեռքը: Տղան ետ կը քաշէ զայն: Բայց կը մնայ: Աղջիկը տխուր է ու խոնաւ եւ տրտում աչքերը աւելի կ՚ընդլայնին: Շրթները կծկուած են աղուոր ու հիւանդ շարժումով մը: Կարծես պիտի արտասուէ: Կը բռնէ նորէն տղուն ձեռքէն, յետոյ իր սպիտակ ու փափուկ ձեռքը կը դնէ անոր ծակտին).

— Հաշտուի՛նք, կուզե՞ս...

(լուռ) Իրաւ ջերմութիւն ունիս, բազկերակդ արագ կը զարնէ...

— Ու կը դողամ, ծունկերս կը կթոտին, ամէ՛ն անգամ որ ջերմէ անկողին իյնամ նախընթաց իրիկուն այսպէս մարմինս ինկուն ու յոգնած կ՚ըլլայ ու արտասուելու անորակ ծարաւ մը զիս կը նեղէ...

— Ի՛նչ յիմար ես...

— Բոլո՛ր սիրահար տղաքը յիմար են, իսկ աղջիկները խարդախ (տխուր ժպիտ մը շրթունքներուն անկիւնը) խարդա՛խ...

— Չա՛ր դառնացած է ու անկեղծ բայց կրկին իր աղուոր դէմքը կը բարձրացնէ տղուն դէմքին) չար...

— Այո՛, իսկ սէրը, ա՛խ, սէ՞րը (տրտում) խոր ու թանձր գիշեր մըն է որ չի լուսնար, ծլարձակ ծառերով ճամբայ մըն է որ անդունդին կը տանի...

Կը լռեն, կիսալուս փողոց մը: Հազուադէպ անցորդներ: Կը կենան պատին տակ: Ճակատագրական շարժումով մը կը ձըգուին իրարու: Համբոյր: Համբոյր: Նորէ՛ն համբոյր: Երկար, խռովիչ, ցնցող: Կը քալեն գըրկուած, սեղմուած իրարու: Տղան կը վառէ նոր գլանիկ մը:

ՎԱՀԳԷՆ ՇՈՒՇԱՆԵԱՆ

ՀԵՐՈՍԱԿԱՆ ՀԱՃԸՆԸ

(Անկման 7րդ տարեդարձին առթիւ)

Մեր ժողովուրդը իր պատմութիւնը չի՛ գիտեր:

Հազի՜ւ կիսագարեան կեանք մը ունեցող հայ յեղափոխութեան պայքարի սանդխամատին վրայ շրջաններ, աւաններ կամ մեծ ու փոքր անուններ կան՝ աւրոնք շատ քիչերուն միայն ծանօթ են:

Մենք մեր ազգային ընդվզումի եւ առանձին տաքինութեանց շաւիղարանները կազմող մարտիկներու մոռացութեան ենք տուած:

Եւ քանի՜ քանիներ են հայ ժողովուրդի կամքին ու բռունցքին պատրոյգները վառող հերոսական հանգրուանները, խաւարտուն անցեալէն սկսեալ մինչեւ մեր արիւնոտ ներկան:

Ասասուն ու Վանը, Գարահիսարն ու Եդեսիան, Սարդարապատն ու Ղարաբաղը, Ուշեանն ու Հաճընը՝ ցեղային հպարտութեան եւ անպարագիր սխրանքի ի՜նչ մեծ ներշնչարաններ:

Բայց մանաւանդ Հաճընը:

Հայեր եւ հայուհինե՛ր, կա՛նգ առէք վայրկեան մը, եւ կրօնական երկիւղածութեամբ ծնրադրեցէք Հաճընի անուսելի դիւցազնամարտին եւ անոր պղնձապատ ռազմիկներու հոյակապ յիշատակին առջեւ:

Աւել եօթ տարի առաջ, ութ ամիս շարունակաբար տաճկական խաշոր ուժերու դէմ անհաւասար կռիւներու ամէնէն դարտուղին մ՚ղկով հերոսաբար նահատակուած Հաճընի անմահներու անթաղ ոսկերոտիքը անխաւելեան կը կանչեն վերապրող հայութեան բոլո՛ր հաւատացեալները. Երեւանէն մինչեւ Թաւրիզ, մինչեւ Պէյրութ եւ Փարիզ ու հեռաւոր Ամերիկաները:

Հաճընի դիւցազնամարտը միակն ու խոշորագոյնն է՝ 600 տարիէ ի վեր ստրկութեան մէջ տուայտող հայութեան պատմութեան մէջ: Ինքնապաշտպանութեան ընդ հարումներ, ըմբոստական արշաւանքներ եւ վրէժխնդրութեան ճախրանքներ շատ է փորձած մեր ժողովուրդը, կոյկաս թէ Թրքահայաստան, բայց Հաճընի վերջին ութնամսեայ դիմադրութիւնն ու գոյութեան ահեղ ոգորումը իր նմանը չէ ունեցած:

Պարտութիւններ կան որ նուազ աղետալի եւ ճակատագրական են, եթէ երբեք զանոնք րաժին աանողները գիտնան անոնցմէ քաղել այսօրուան գործին եւ վաղուան յաղթանակին պատգամները:

Հաճընը պարտուեցաւ ու հիմնայատակ կործանեցաւ: Անոր սուգին խորութիւնն ու կսկիծը մեր ժողովուրդը ամբողջութեամբ չըմբռնեց: Հաճընը հերոսացաւ ու անցաւ, եւ իր մեռնող դիւցազուններուն փառքն ու հմայքը ապերախտ մոռացութեան մէջ կ՚անարգուի եւ կ՚աղճատուի՝ ինչո՞ւ միայն օր մը Հաճընցիներ պիտի վերյիշեն իրենց զէնքի եւ պատի եղբայրները եւ համայն հայութիւնը չպիտի տօնախմբէ անոնց գործն ու հերոսութիւնը:

Ափսո՛ս ժամանակները շա՛տ են փոխուած եւ բարքերը չափազանց այլանդակուած: Այլապէս, Հաճընի անկման 7րդ տարեդարձը՝ համազգային գիտակցութեան մը եւ զարթօնքի մը ռազմական փողերգութիւնը պիտի ըլլար, որպէսզի հայերս մէկ ոստումով ոտքի ելլէինք եւ փնտռէինք մեր յափշտակուած եւ քանդուած պապենական խրճիթներուն անկորընչելի շքեղութիւնները մեր սեփական սրտերուն ու հոգիներուն մէջ իսկ:

Հաճընը կորսուած ու ընկճուած, բայց անոր հերոսական ու պատուախնդիր կորիճներուն աստուածային ոգին վարակիչ հուրը պէտք է դառնա՛յ բովանդակ ազատաբաղձ հայութեան:

Կա՞յ տարրիր ճամբայ առաքինութիւններն ու քաջոյականը գործածելու:

Ժողովուրդ մը իր հերոսներն ու մարտիկները կը պանծացնէ ո՛չ թէ փառքի եւ յարգանքի ճեմերով, այլ անոնց իտէալին ու նշանաբաններուն ընծայուած գոհաբերութիւններով:

Հաճընի հերոսամարտին 7րդ տարեդարձը թո՛ղ մեր թուլցած կամքերն ու նկուն բազուկները պողպատելու փայլուն ազդակ մը ըլլայ: Հաճընի հազարաւոր նահատակ ռազմիկները, իրենց բնաջնջումի ողբերգ յիշատակով, թո՛ղ հայ զէնքի եւ յաղթանակի յաւիտենական հաւատքը ներշնչեն մեզի:

Թո՛ղ Հաճընի հերոսամարտը՝ օրօրոցի անուշ երգի մը նման՝ բոլոր տարիքի Հայերուն համար անմոռանալի եւ աներեւելի աւանդութիւն մը դառնայ:

Հաճընը այսօր մեռած է, բայց ապագային իբր նոր փիւնի՜կ անոր կենդանութեան եւ յարութեան տիրական աւետիսը պիտի հնչեցնենք:

Այսպէս կը տօնենք մենք մեր եղբայրներուն պարտութիւնը, որովհետեւ Հաճընի հերոսամարտը յաղթանակի սերմնացանն է վաղուան հայութեան փա՛ռք պարտուածներուն:

ՀԱՅ ԳՆԴՈՒՆԻ

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

ՍԻՐԵՐԳ ՍԱԼՆՈՅ ՁՈՐԷՆ

Ջինար մ՚եմ տնկեր մօտ առուի ական,
ջուղ տըեր ելեր խեա արեգական.
եարս ա խըռովեր գացեր ի Փօհթան
Մալուլ1) են մացեր2) մեր բար ու բուսաան3),
եարօ՛, եար արի՛, խռով մի՛ կենար,
Աշխարհ աստնուոր մեզի չի մընար:
ջուր4) արեւն ներթայ յէս սարէն յէն սար,
կը մեռնին խազար, կը ծնին խազար:
եա՛րօ, եար արի՛, քանի արեւ կայ,
քանի վեր ծառին կանանչ տերեւ կայ,
վաղն ուր սեզ բումնի մեր խողի վերայ
Էլ ո՞վ գիս ու գքեզ յիւր միտ կը բերայ:

Հաւաքեց՝ Եղիազար Տարօնեան

Բառերը.— (1) Մալուլ, մելամաղձոտ, լքուած: (2) Մացեր, մնացեր: (3) Բար ու բուստան, ծառ ու բուրաստան: (4) Ջուր, մինչեւ

ԱՍԱՑՈՒԱԾՔ ՀԱՅ ԹԻԵԼԻՍ

(Վասպուրական

Թաժա խացի խոտ կիգայ,
Էյէք տեսէք ո՞վ կիգայ,
Մէկն Էլ Յիսուս, մէկ Քրիստոս,
Մէկ կենդանին Աստուածածին,
Էկան սարով, էկան ձորով,
Էկան բուռ բուռ խըրիշտկներով,
Էկան անցան ջուր մի ջրով,
Մեր Տէր խաչ մի էլան իր աջ բազկով,
Ասին. «Խողածի՛ն, քո՞ն ես թէ արթուն,
Խընծ գալման ծաղիկ փըթփըթուն,
Թիւանդանաս ու չի մեռանես,
Ցրուես ու չի պակսես»:

ԱՍԱՑՈՒԱԾՔ ԾԱՄԵՐԸ ԵՐԿԱՐԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Խրնծ կտաւատ պալղուն,
Խրնծ կորնդատ շղշղուն,
Մազն երկնէր իմ տղուն,
Ձողեր խառնէր արեւուն
Կրունկ կանչէր ծամերուն:

Հաւաքեց՝ Յ. Կարօեան

ԿԵԱՆՔԸ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Աթէնք, 5 Հոկտ.

Աթէնքի չէզոք վարչութիւ[ն]... թէեւ քիչ մը դանդաղ, ... հետեւողականութեամբ մը ... տանի իրեն վստահուած պաշտ[օնը]...

Այս տարի ազգ. Գիրքերու ... պիտի բոլորեն աւելի բեղմ[նաւոր] շրջան մը, եթէ անշուշտ ... վարչութիւնը որոշ ... յառաջացնէ եւ կեդրոնական ... հուրդը անմիջական դիմ[ումներ] կատարէ արտասահմանեան ... մը հարուստներու, ... մոռցեր են այս գաղութին ... պողական եւ գերազանցօրէն ... գային պահանջները:

Ղանսէնեան Թուղթերուն ... մաց կամաց կ՚արձանագրուի[ն] ... մէկ կողմէն ալ կը տրուին ... հինէն, այսինքն Աղասեան ... սական «Վարչութեան» ... արձանագրուածներէն հարիւ[ր] ... ւորներ կը սպասեն առանձին ... մար:

Ցայտնի չէ թէ ... սկսի խարեբայութիւնը: Իր ... մանակին լուր մը հանեցին ... րուն համաձայն ... քահանաները միայն 15... տրախմի պիտի վճարեին ... սակայն նոր նոր գումարներ ... պահանջուին, ... մը ուսուցիչներ՝ 15 ... լուսանկարները յանձնած են:

Դիւանատան մէջ ... պարտաւորյներ կան, որոնց ... բագործում մը շատ մը ... /թիւններ պիտի ապահովէ ... վարչութեան:

** Այս տարի ... խանդավառութեամբ ... «Պաշտպանողական ... Օրը»

Ապոլլոնի շքեղ եւ ... սրահը լեցուած էր ... ւելի բազմութիւն մը:

Եղան աւուր ... տասանութիւններ եւ երգեր ... նաեւ կենդանի պատկերներ ... դաշնակ: Կը նախագահէր ... Էպլիղաթեան: Բանախօսն ... Միհրան Փափազեան, որ ... շելով Դաշնակցութեան ... նանքը, թուեց մեր ... թեան մտածումները ... մասին:

Պատրաստուած էր ... մը, որ ժողովուրդին կողմէ ... դունուեցաւ խլացուցիչ ...

Բանաձեւը կը պահան[ջէ] ... քաղաք բանտարկեալներուն ... զատ արձակումը, հայերէն ... դպրոցներուն բացուիլը, եւ ... կական գրաւեալ նահանգներու ... վերադարձուիլը:

Հանդէսին ներկայ էր ... հանրածանօթ դերասանապետ ... Ջարիֆեան, որ արտասանեց ... ռա՞ն... բայց չկորա՞ն»:

** Ջարիֆեան կազմակերպ[եր] ... պած է երկու ներկայացում ... «Քորրատօ» եւ «Թալֆօ...»

ՄԱՐՏՈՒՆ

Ո՞Վ Է ՆՈՐ ԴԵՍՊԱՆԸ

Խորհրդային կառավար[ու]թիւնը Աւարովսքիի տեղը ... րեգի դեսպան պիտի նշանակ[է] ... Թօքիօ դեսպան Տովկալեսքին:

Նոր դեսպանը ծնած է ... նահանգի Պելայա-Ցիրքով ... նի անհշան հրէական բնակ[չու]թեան մէջ: Ցեղափոխական ... առաջ կը ծառայէր փայտավա[ճառ] ... ճառի պզտիկ պաշտօնի մը ... Գոլչեւիկեան յեղաշրջումէն ... տոյ դարձաւ: Չէկայի պաշտօ[նեայ] ... եայ եւ յայտնի էր իր գազանու[թիւն] ... թիւններով, փիւղացիական ապս[տամբու]թիւններու ... մասին ... տեն:

Տովկալեւսքի Թերլու ... եւ աղճատուած ռուսերէն ... խօսի. չունի մինչեւ իսկ երկրոր[դական] ... դական վարժարանի կրթութիւն: ... Չէկայական գործունէութեան ... ղատ ուրիշ ոչ մէկ ... ցուցած է իր կարողութիւններ ...

Վ. ...

ԽՈՒԾԸՂ

ՑՂԱԳՍ... ԿԱՇԻԻ

Բացուա՜ծ է կաշիի ցուցահանդէսը. ի՜նչ յաջողութիւն. ցուցադրողնե՜ր, ցուցադրեալնե՜ր եւ զբօսաշրջիկներ:

Կաշինե՜ր, կաշինե՜ր, կաշինե՜ր:

Հրաշալի մեքենաներ, որոնց բերանը կով մը դնէք, կաշին կը հանէ, կօշիկ կը շինէ եւ ձեզի կը հագցնէ:

Եւ գլուխ-գործոցներ, որոնք կը վկայեն թէ կօշկակարները (բոլոր երկիրներու) իրենց կօշիկէն... վեր ելած են:

Հոգեկրոյթի մը ընթացքին հաւաքուեցան ցուցահանդէսին նիւթերը՝ ճաշացուցակը ճիանախ էր, կով, այծ, ուղտ, եւլն., ո՜րն կը պակսէր: ճառեր ալ արտասանուեցան, բնականաբար միակ ճառերը կաշի չունէին:

Այնքան բան լաւ կ'երթար, երբ կաշիի ճիւտոր մը սպառնալից ձայն մը խօսեցաւ եւ ներկայ յաճախորդները, վախցած, մտան իրենց կօշիկներուն մէջ:

Այս պարոնը առաջարկեց որ կաշիին գիներուն վրայ բարձրացում մը կատարուի: Եւ խմեց իր գաւաթը վասն կենաց ու փառաց... ազգային կաշիին:

Լաւ, բայց պահ մըն ալ մեզի նուիրեցէք կամ անոնց որ բազմամարդ ընտանիքի տէր են: Կօշիկը մեծատանց մին է... պիտոյք, շարունակ կ'ըսեն կիներուն. «Զգուշ բերէք»: Բայց չեն խորհիր թէ ի՛նչքան սուղի կը նստի պերճ, օրինակի համար, հինգ զաւակ, այսինքն՝ տասը ոտք, որոնք կօշիկ կ'ուզեն:

Նոյնպէս ընտրութիւնները կը մօտենան: Երեսփոխանները, իրենց յաջողութեան համար, պէտք ունին մարդոց, որոնք ոտք կ'ուզեն, կօշիկ կ'ուզեն:

Ք. Վ.

ՈՐՔԱՆ ԱԴԱՄԱՆԴ ԿԱՅ

Վիճակագրութեան մը համաձայն, ամբողջ աշխարհիս մէջ գտնուող ադամանդներուն քանակութիւնը կը հասնի 38.000 քիլոյի:

Նկատառան, որ մինչեւ 18րդ դարը ադամանդ արտադրող միակ երկիրը եղած է, ցարդ հայթայթած է 2000 քիլօ. Պրազիլիա 18րդ դարէն ի վեր տուած է 2500 քիլօ: Ամէնէն շատ արտադրող երկիրն է Հարաւային Ափրիկէ: 40 տարիէ ի վեր երկրագնդին այս մասէն հանուած է 34 հազար քիլօ ադամանդ: Ադամանդին ընխացիկ գինն է մէկ քրատը հազար ֆրանք (քրատը 20 սանթիկրամ, հաշիւով:

Այս հաշուով ամբողջ աշխարհի ադամանդները կը ներկայացնեն 200 միլիառ ֆրանքի նման գումար մը:

ԹՈՒՐՔԻԱ, ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ԱԶԳԵՐՈՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Կազէթ տը Լօզանի Հոկտ. 3ի թիւին մէջ Մօրիս Միւրէ կը գրէ այս խորագրին տակ.—

Թուրքերը կը շարունակեն իրենք իրենց ըսել թէ եւրոպական պետութիւնները — որոնց բարքերնու հիմնարկութիւնները կ'ընդօրինակեն հետզհետէ — երես կը դարձնեն իրենց: Եւ սակայն ընաւ իրաւունք չունին գանգատելու իրենց ամբաստանած Եւրոպային, ըսելով թէ իրենց խաչական արժէքը չի գնահատեր: Ազգերու Դաշնակցութիւնը չհասկըցա՞ւ թէ թրքական քաղաքային նոր օրինագիրքը բաւարար ապահովութիւն կուտայ փոքրամասնութիւններուն, որով փոքրամասնութիւնները կրնան հրաժարիլ իրենց մասնաւորօրէնոդրութիւններէն: Լահէյի ատեանը ի նպաստ Թուրքիոյ եւ Ֆրանսայի դէմ չէ՞ որ լուծեց «Լօթիւս»ի փափուկ խնդիրը:

Գալով մեզի, մենք կը կարծենք թէ Եւրոպա եւ եւրոպական պետութիւնները տրամադիր են խիստ նպաստաւոր կերպով մեկնելու Թուրքերու կարծեցեալ յառաջդիմութիւնները: Մենք կը մտածենք որ եթէ Թուրքիա որոշ չափով կ'արեւմտանանայ, Արեւմուտքի եւ քրիստոնեայ պետութեանց դէմ ինքզինք աւելի լաւ պաշտպանելու համար է: Դժուար թէ հաւատանք Թուրքերու հանգուրժող ոգիին եւ իրենց նոր հիմնարկութեանց ազատականութեան:

Հայերուն կողմէ Ազգերու Դաշնակցութեան ներկայացուած յուշագիրը կը հաստատէ թէ Էնկիւրի ո՛չ մէկ բարեացակամութիւն ցոյց կուտայ՝ լուծելու համար հայկական վէճերը:

Էնկիւրիի կառավարութիւնը, ի հեճուկս Լօզանի դաշնագրին, կը յամառի սիստեմատիկ կերպով կեղեքել Թուրքիոյ Հայերը: Չուզեր որ անոնք Թուրքիա դառնան, չուզեր անոնց վերադարձնել ինչ որ իրենց եռեւը ձգած են: Ու Ազգերու Դաշնակցութեան խորհուրդը շատ կ'ուշանայ միջամտելու՝ արդարութիւն ընելու համար անարդարօրէն զրկուած ժողովուրդի մը: Էնկիւրիի մարդիկը, քաջալերուած այս վիճակէն, ամէն առիթ աւելի եւս կը ծանրացնեն իրենց գիրքը:

Դեռ անցեալ Մարտ 31ին չէ՞ր որ հրատարակեցին օրէնք մը, որու համաձայն «Գործավարներու խորհուրդը արտօնած է թըրքական հպատակութենէ վտարել այն բոլոր օսմանեան հպատակները, որոնք անկախութեան պատերազմի ընթացքին չեն մասնակցած ազգային պայքարին կամ արտասահման մնացած են»:

Հայերը ինչպէ՞ս կրնային Թուրքիա վերադառնալ, քանի որ ոչ մէկ թրքական հիւպատոսարան «վիզա» չի տար Հայերուն՝ Թուրքիա երթալու համար:

Թուրք հիւպատոսարանները հրահանգ ստացած են վիզա չտալ մինչեւ իսկ այն Հայերուն, որոնք Թուրքիայէն մեկնած էին պատերազմէն առաջ կանոնաւոր անցագիրներով, գործի, ուսանելու կամ առողջական պատճառներով:

Ինչպէս Հայ Փաղթականացկերը. Ցանձնաժողովը կը գրէր Օգոստ. 17ին. Ազգերու Դաշնակցութեան խորհուրդին ուղղուած նամակի մը մէջ, «Թուրք կառավարութիւնը իրաւունք չունի հայ գաղթականները թրքական հպատակութենէ վտարել, իբրեւ պատիժ»: Եւ սակայն խորհուրդը, որ վերջին ատեններս շատ մը փափուկ վէճեր լուծեց, առկախ կը ձգէ հայկական այս պահանջը:

Ու զրոյց կը շրջի ծնեւի մէջ թէ՝ այսպէս կը շարժի չվշտացնելու համար Թուրքերը, որոնք կը մտադրեն Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ ընդունուիլ. սակայն այս ընդունելութիւնը կարելի՞ է, փափաքելի՞ է, որքան ատեն որ հայկական հարցը չէ կարգադրուած:

L'Exil Arménien անունով յանդուգն գրքոյկիմը մէջ, Պ. Քրաֆթ-Պոնար կը գրէր վերջերս.

«Եթէ Թուրքիա իրապէս մտադիր է մօտ օրէն Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ ընդունուիլը խնդրել, սեծ եւ պզտիկ պետութեանց պատուիրակներէն կը խնդրենք մտածել այն կացութեան վրայ, որուն պիտի ենթարկուի Ազգերու Դաշնակցութիւնը, երբ ընդունելով Թուրքիան եւ Լօզանի դաշնագրով որոշուած ներկայ սահմանները, պարտաւորուած ըլլայ այդ սահմանները պաշտպանել ընդդէմ հայկական պահանջներուն եւ ուրանալ իր նախկին յայտարարութիւնները: Այստեղ կայ շատ ծանր խնդիր մը, որ Լրջօրէն նկատի պէտք է առնուի»:

Պ. Քրաֆթ-Պոնար իրաւունք ունի: Պէտք է որ Ազգերու Դաշնակցութիւնը իր բոլոր ուժերով ձգտի տիեզերականութեան: Տիեզերականութիւնը իր գոյութեան պատճառն է: Անիկա պէտք է ըլլայ իր խօսքը, բայց Ազգերու Դաշնակցութիւնը պէտք չէ զոհէ իր սկզբունքները: Նոյնպէս առաժնելի պիտի ըլլար Թուրքիան տեսնել ծնեւի մէջ. մանաւանդ Հայուն աթոռով մը, նախ քան արդարութիւն ընելը Հայերուն:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՈՒԹՊՈԼ

«ԱՐՄԷՆԻԱ»ՅԻ ՄՐՑՈՒՄԸ

Այսօր «Արմէնիա»յի խումբը կարեւոր մրցում մը պիտի կատարէ Փօլսժսկի մէջ, S. Georges d'Argenteuilի Ա. խումբին դէմ, որ կարեւոր արժէք մը կը ներկայացնէ ու եղանակի սկիզբէն ի վեր լաւ արդիւնքներ ձեռք բերած է: Ֆրանսայի բաժակի մրցումներուն մէջ յաղթած է Փարի Սթատ Սբիւֆի եւ Հոկտեմբեր 23ին պիտի մրցի Ռէյսինկ Քլիւպ տը Ֆրանսի խումբին հետ, դարձեալ բաժակի մրցման համար: Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. խումբը մէկ անգամ հաւասար մնալէ վերջ, երկրորդ անգամ դժուարաւ յաղթած է անոր՝ մէկ նշանակէտով:

Այսօր հայ խումբէն յաղթանակ մը կը յուսանք:

«Արմէնիա»յի Բ. եւ Գ. խումբերն ալ պիտի մրցին նոյն միութեան համապատասխան խումբերուն դէմ:

Ա. խումբին խաղը պիտի սկսի ժամը 3ին, իսկ միւս խումբերունը 1ին:

ԿՌՓԱՄԱՐՏ

ԱԹԱԵԱՆԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Հայ կռփամարտիկը, որ Սէնթրըլի վերջին մրցման մէջ ձեռքը վիրաւորուած ըլլալով ժամանակէ մը ի վեր հեռու կը մնար ասպարէզէն, պիտի վերսկսի մրցիլ կարեւոր հակառակորդներու դէմ:

Աթաեանի նոր մենէճըրը՝ Diemer խոստացած է մեծ մրցումներ գտնել իրեն, եւ աւելի լաւ խաղացողներ ունի իր ձեռքին տակ, ինչպէս Փօլ Կէյ, Տիւմոնտէն եւայլն:

Աթաեանի առաջին մրցումը տեղի կ'ունենայ Հոկտ. 18ին Սիրք տ'Իվէրի մէջ, Ֆրանսացի Մարէնի դէմ: Անկէ վերջ Սէն Քանթէնի մէջ Նոյեմբեր 3ին պիտի մրցի Անտրէ Պէքի հետ: Յետոյ Գերմանիոյ մէջ պիտի մրցի Օթթօ Լէբրի դէմ:

Գ. Կարապետեան

ՑԱՐՏԱՆԵԼԻ ԿՌԻՒՆԵՐԸ ՍԻՆԵՄԱՅԻ ՄԷՋ

Անգլիացիները ձեռնարկած են ընդհ. պատերազմի զանազան դրուագները ներկայացնող ժապաւէն մը պատրաստելու: Ձեռնարկը հովանաւորութեան տակ գտնուի անգլ. պատերազմական նախարարութեան, որ պատերազմական բոլոր միջոցները պիտի տրամադրէ կարելի եղածին չափ իրական տեսարաններ պատկերացնելու համար: Մասնաւորաբար ջանք կը թափուի որ դերակատարութեան միջոցին կարելի եղածին չափ իրական անձնաւորութիւններ մասնակցին: Այս առթիւ կը խորհուի, կ'ըսեն անգլ. թերթերը, Ցարտանէլի պատերազմը ներկայացնել քանի մը վաշտ թրքական զինուորներու մասնակցութեամբ:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՆՉՊԷ՞Ս ԿԸ ԹՌՑՆԵՆ.— Երէկ չէք երիտասարդներ, Կոստանդինոպլ փողոցին վրայ կարուհիի մը տունը մտան: Կարուհին իր ապրանքները ցոյց տուաւ: Ցաճախորդները քիչ յետոյ մեկնեցան:

Այն ատեն կարուհին տեսաւ որ երկու ապարանջաններ թռած էին: Վար վազեց ինքնաշարժ մը, ուր մտեր էին «յաճախորդները», ծուխ կ'արձակէր, կը կարկաչէր ու կը փախչէր: Նետուեցաւ ինք ալ ուրիշ ինքնաշարժի մը մէջ: Գողերը լուր չունէին թէ կը հետապնդուէին: Ու ինքնաշարժը, իր սիկարը դէպի եռեւ ծխացնելէն, անցաւ շատ մը փողոցներէ, հասաւ պանդոկի մը առջեւ, ու բռնանը բացաւ:

Գողերը դուրս ցատկեցին: Կարուհին ալ Մէկը փախաւ, միւսը բռնուեցաւ: Ձերբակալեալ գողը Պրագիլիացի մըն է, ուսանող.. իրաւաբանութեան:

ԽՄԱՆՆԵՐԸ.— Արպէլիա եւ իր բարեկամուհին արհեստով խըման էին: Իսկ դիրքով աղքատ, շատ աղքատ:

Վերջերս ռեւէ միջոց չունէին ապրելու: Քաշուեցան եւ խմեցին. Առտուն երբ պանդոկապետը սենեակը բացաւ, տեսաւ զանոնք գզգալովոկ վիճակի մէջ: Գինիի շիշերը լեցուն էին ներսը, նոյնպէս շիշ մը, որ անծանօթ հեղուկ մը կը պարունակէր: Երբ հիւանդանոց փոխադրուեցան, մեռան:

ԳՈՀԱՐԻ ԳՈՂ.— Ճայեր հրաշալի խօսող մըն է, սոխակի պէս կը հմայէ բոլոր վաճառականները. յետոյ կը թռի ու կը ...թռցնէ:

Առջի օր, ներկայացաւ գոհարավաճառի մը եւ մատանիներ ուզեց: Գոհարավաճառը հոս առաւ, դիտմամբ ետին դարձաւ, թողլով մատանիները մարդուն առջեւ: Ճայեր վերցուց ամէնէն աղուորները: Բայց գոհարավաճառը հայելիին մէջէն կը լրտեսէր, տեսաւ եւ յարձակեցաւ վրան: Անմիջապէս ոստիկանին յանձնեց: Մինչեւ հիմա մօտ 500,000 ֆր.ի գոհարեղէն վերցուցած էր:

ԱՂՋԻԿ ՄԸ ԱՅՐԵՑԱՒ — Քօնվանսիոն փողոցին վրայ, տիկին Կիլոյի յարկաբաժինին մէջ հրդեհ ծագեցաւ: Ցան մէջ, այդ պահուն, կը մնար միայն սպասուհին 20 ամսու աղջնակ մը, օրօրոցին մէջ կը քնանար: Կրակը, որ ծագած էր օրօրոցին մօտ, կարելի եղաւ մարել այն ատեն միայն, երբ երեխան այրած էր:

ԱՆԳԼԻԱՑԻՆԵՐՈՒՆ ՄԻՍԻՆ ՀԱՄԸ.— Շանկայէն կը հեռագրեն թէ քաղաքին մէկ փողոցին մէջ օտարական անցորդներ կը տեսնեն խումբ մը խոզաց, որոնք նստած են հակայ կաթսայի մը շուրջ, ծուխը դեռ վրան: Հոտը կասկածելի էր եւ անցորդները մօտենալով սարսափեցան, երբ տեսան մարդու գլուխ մը, բազուկներ, սրունքներ:

— Ի՞նչ կ'ուտէք, կը հարցնեն անցորդները:

— Անգլիացի մը, կը պատասխանեն: Քիչ մը միսը կարծր է, բայց հոգ չէ: Եկէք դուք ալ համը նայեցէք: Բրինձով եփած ենք:

Անմիջապէս լուր տրուեցաւ ոստիկանութեան, որ չէ յաջողած դեռ ձերբակալել:

ԴԱՐՁԵԱԼ ԳՈՀԱՐԻ ՄԱՍԻՆ — Թրուայի մէջ գողերը գիշեր ատեն մտան գոհարավաճառ Կատիւի խանութը: Մասնաւոր մեքենաներով կտրեցին խանութին երկաթէ վանդակափեղկերը, ապակիները. Յետոյ վերցուցին բոլոր ոսկեղէն հարստութիւնները, առանց ձեռք զարնելու արծաթեղէններուն: Ու կորսուեցան առանց ուշադրութիւն գրաւելու: Կողոպուտը կը հասնի երեք հազար ֆրանքի:

ԳՈՂՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՒԱԶԱԿՈՒԹԻՒՆ

Պոլսոյ ազգ. երեսփոխանական Պ. Սարգիս Եամէրեանի կողմէն արծարծելով Թոքատլեան պանդոկի խնդիրը, թերթերու իրողութիւնները կը մատնանշէ, իբրեւ «գողութիւն եւ աւազակութիւն».—

Ա. 1909 Թուականին Թոքաթլեանի 15 տարուան պայմանագրութիւնը Կալուածոյ թղթածրարին մէջէն վերցուած է:

Բ. 1 Յունուար 1924 թուակիր 10 տարուան պայմանաժամով կնքուած եւ երկուստեք գնահատումով 200.000 ոսկի արժած կարասիները եւ բոլոր գոյքերը գործածելի վիճակի մէջ 10 տարի վերջ ազգին ձգուելու պայմանով փոխանակուած պայմանագրութիւնը Կալուածոյ «տօսիէ»էն թռցուած է:

Գ. Երկուստեք հաւանութեամբ եւ մասնաւոր գնահատիչներու կողմէ պատրաստուած ու փոխանակուած գոյքերու ցուցակը (inventaire) Կալուածոյ թղթածրարներուն մէջէն վերցուած է:

Դ. 1 Յունուար 1924 թուակիր եւ Պ. Մ. Թօքաթլեանի փոխանորդ Պ. Դամէր Շիրինեանի ստորագրութեամբ տրուած եւ Կալուածոյ «տօսիէ»ներուն մէջ պահուած պայմանագրութիւնը վերցուած է:

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (90)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՎԱՂՈՒԹԱՆՈՒՑ «ԲԱՐԵԿԱՄՈՒՀԻ» ՄԸ

— Ինչպէ՞ս, Նորին Վսեմութիւն, այնքա՞ն ինկած էք որ Ամբաններուն վրայ մարդ կը կեցնէք եւ աւազակութի՞ւն կ'ընէք:

— Այրեմ այս կինը կը ճանչնո՞ր ձեզ, ընդմիջեց:

— Հարկա՛ւ. պատերազմէն առաջ, երբ Պերլինի մէջ զինուորական կցորդ էք, ամբողջ ձմեռ մը անոր հետ պարած եմ:

Այս անգամ լրջօրէն մտահոգ, հարցուցի իշխան Իվանին

— Ըսել է, անշուշտ գիտէք անոր անունը:

— Հարկա՛ւ:

— Շուտ ըսէք, ինչպէ՞ս կը կոչուի ան:

— ԽՈՒՄԸ ՇԹԱՈՒԳ:

Մէկ ոստումով անոր վրան նետուեցայ, եւ ուսերէն բռնելով

— Ի՞նչ անուն տուիք, պոռացի. ԽՈՒՄԱ ՇԹԱՈՒԳ ըսիք, չէ՞:

— Բայց, այո՛...

— Եւ ո՞ւր է հիմա. անշուշտ ծակը թխեցիք. հա՞:

— Երբե՛ք. ոեւէ պատճառ չկար:

— Ո՞ւր դրիք այն ատեն:

— Կարծեցի թէ լաւ կ'ընեմ զայն քարասօֆի աշխատութեան սենեակը առանձին ձգելով:

— Ա՜հ, լաւ գործ մը տեսեր էք, շատ վազենք. միայն թէ դեռ հոն ըլլայ:

Աւա՜ղ, երբ սենեակը հասանք, պարապ էր...: Պարապ էին նաեւ բոլոր գզրոցները եւ քարասօֆի թղթածրարները...

Խումա Շթաուգ անհետացած էր:

Սարսափած իրարու նայեցանք: Խումա Շթաուգ Սթէնիա կօրայայի մէ՞ջ

Այս թղթածրարներուն մէջ, որքա՜ն շահեկան բաներ գտնուելու էին որ, հաշակաւոր լրտեսուհին՝ եթէ ոչ իր կեանքը, գոնէ իր ազատութիւնը վտանգէր, զանոնք ձեռացնելու համար:

Եւ այս անգամ, ան որո՞ւ հաշւոյն կ'աշխատէր

Պերլի՞ննն էր որ զայն ղրկած էր, թէ Պ. Չիչերինը...:

Այս երկուքին միջեւ գտնուած բարեկամական եւ համաձայնական յարաբերութիւնները նկատի առնելով, կրնար ըլլալ նաեւ որ, Խումա Շթաուգը Չիչերինի տրամադրութեան տակ դրուած ըլլար Շթրէզէմանի կողմէ...:

Կրնար ըլլալ նաեւ որ իրեն նոր պաշտօն մը յանձնուած ըլլար ֆոն Շթէքի կողմէ, որուն ամէնէն գործունեայ գործակալներէն մէկը եղած էր գինադադարէն առջին, եւ այս անգամ ուզէր անոր հայթայթել... թղթածրարներ, կամ տեղեկութիւններ, որոնք գիտէր թէ պիտի կրնար քաշել քարասօֆէն...

Ամէնէն առաջ սակայն, ինչ ալ ըլլար անոր այցելութեան պատճառը, անհրաժեշտ էր որ ամէն գինով զայն ձեռք անցընէինք:

Որովհետեւ Սթէնիա - Կօրայայի «ապաստանը» զօրանոցի վերածուած էր, այս պատճառաւ իսկ, բերդերու վարչաձեւին ենթակայ էր: Հետեւաբար հոն յարձակողական եւ պաշտպանողական կազմակերպութիւն մը գտնուելու էր, զոր կը բաւէր շարժման մէջ դնել, ինքնակոչները գտնելու համար փախչելու անկարող վիճակի մէջ:

Մանաւանդ որ պահակազօրքը հասարակ զինուորներէ չէր բաղկանար, այլ կամաւոր հուսակներէ, որոնք ընտանիք մը կը կազմէին եւ փորձառու ու ճարպիկ կատարեալ կերպով ինքզինքնին պաշտպանելու ի վիճակի ըլլալու էին:

Այս խորհրդածութիւնները գիս քիչ մը հանդարտեցուցին:

Իշխան Իվան սարսափած՝ գիս կը դիտէր:

— Ո՞վ պիտի ըսէր թէ՝ ան այդ տեսակ կին մըն էր, կին մը՝ որ այնքա՜ն լաւ կը պարէ, բաւ:

— Այո, կին մը որ աւելի լաւ կը լրտեսէ:

— Աւա՜ղ:

— Ըսէք խնդրեմ, հարցուցի պահակազօրքը անմիջապէս շարժման մէջ դնելու միջոց մը չկա՞յ, որ կարենանք ոեւէ մէկը արգիլել Սթէնիա-կօրայայէն դուրս ելլելու:

— Գրո՛ղ, պատասխանեց իշխանը, ինչպէ՞ս արդէն չմտածեցի այդ մասին:

Քարասօֆի գրասեղանին մօտը, սեղանի մը վրայ դրուած սանդղաշարի մը մօտենալով, կոճակ կոճակի մը վրայ, որուն վրայ գրուած էր՝ ահազանգ:

Ականջ կախեցի...

Որեւէ հնչիւն չլսուեցաւ եւ պատուհանէն դուրս ակնարկ մը նետելով, հաստատեցի թէ պահակազօրքը որեւէ շարժումի նշան չէր տար

Սանդղաշարին մօտենալով եւ ծռելով, նշմարեցի որ հաղորդակցութեան թելերը կտրուած էին եւ օգտագործելի չէին:

Ահազանգը ուրեմն չէր գործած: Անշուշտ, Խումա Շթաուգ միշտ նոյն խորամանկն էր ու ճանչցեր էր ատենին:

Այս կինն ալ գիպուածին բան չէր ձգեր:

Զայն ձեռք ձգել կարենալու համար, ուրիշ միջոցի դիմելու էր:

Պատուհանէն վազելով, բացի զայն եւ բոլոր ուժովս պոռացի:

— Զէնքի...

Իսկ իշխան Իվան քանի մը անգամ կրակեց իր կարգին շեշտելու համար աղաղակս

Շար.)

Թարգմ. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

մինչեւ սպաննիչներէն մէկը՝ Ռազվիկորոֆ 1925 Մարտ 6ին Սոֆիայի զինուորական ակումբին մէջ սպաննած էր համայնավար երեսփոխան Խարալամպի Սթայանոֆը։

ՆՈՐ ԵՂԵՌՆԱՓՈՐՁԵՐ

Պելկրատէն կը հեռագրեն թէ Սկիւպի քաղաքապետարանին մէջ երեք ռումբեր գտնուած են։ Պայթուցիկները կարելի եղած է ժամանակին գտնել եւ անվտանգ տեղ փոխադրել։ Հեռագիրը կ'աւելցնէ թէ դաւադրութիւն մը սարքուած էր Մակեդոնացի յեղափոխականներու կողմէ, որոնք փորձեցին օդը հանել երկաթուղագիծը Սկիւպի մօտ։

Միւս կողմէ Աթէնքէն ալ կը հեռագրեն թէ Սորովիցայի մօտ երկու հելլէն անտառապահներ սպաննուած են պուլկար քոմիթաճիներու կողմէ։ Հելլէն իշխանութիւնները խիստ միջոցներ ձեռք կ'առնեն՝ քոմիթաճիներուն սահմանէն անցնիլը արգիլելու համար։ Հելլէն իշխանութիւնները կը վախնան որ Քոմիթաճիները շատ խիստ միջոցներ ձեռք կ'առնեն Թրակիոյ մէջ։

Հելլէն կառավարութիւնը վստահելի աղբիւրներէ տեղեկացած է թէ Մակեդոնական կոմիտէն Վիեննայի մէջ կատարուած վերջին բանակցութիւններէն յետոյ յարած է Գ. Միջազգայինին։ Կ'ըսուի թէ Մոսկուա հրահանգ տուած է կոմիտէին կրկնապատկել յեղափոխական գործունէութիւնը։

Մոսկուա եւ Էնկիւրի խռոված ?

Քոմնոյի ճամբով Մոսկուայէն կը հաղորդեն թէ բաւական լուրջ դժուարութիւններ ծագած են Մոսկուայի եւ Էնկիւրիի միջեւ։ Այդ պատճառով ալ Չիչէրին հրահանգած է Էնկիւրիի խորհրդային դեսպան Սուրիցի Մոսկուա գալ՝ իրեն հետ տեսակցելու համար։

Պոլշեւիկ լրտեսներ Լեթթոնիոյ մէջ

Ռիկայէն հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Լեթթոնիոյ իշխանութիւնները ձերբակալած են 23 անձեր, մեծ մասամբ երկաթուղիի պաշտօնեաներ եւ սահմանապահներ, որոնք ամբաստանուած են թէ սովետներուն կը հաղորդէին մասնաւորապէս սահմանամերձ շրջանի վերաբերեալ զինուորական տեղեկութիւններ։

Ոստիկանութիւնը վերջերս Ռուսիայէն հասած Նախկին գաղտնի գործակալէ մը ստացած է վաւերաթուղթեր, որոնք կը հաստատեն ինդրոյ առարկայ անձերու յանցապարտութիւնը։ Ցիշեալը տուած է նաեւ սովետներու հետ հաղորդակցութեան մէջ գտնուող անձերու ամբողջական ցանկը։

Ռուսներ ձերբակալուած Ֆինլանտայի մէջ

«Թայմզ»ի թղթակիցը Հէլսինկֆորսէն կը հեռագրէ թէ Ֆինլանտայի ոստիկանութիւնը ձերբակալած է երկու տարագիր Ռուսեր՝ հարիւրապետ Լարինոֆ եւ Մոնոմախոֆ անուն աշխատաւոր մը, որոնք վերջերս հրաման ստացած էին Ֆինլանտայէն մեկնիլ, որովհետեւ ահաբեկչական գործեր կատարած էին Ռուսիոյ մէջ։

Նոր միջադէպ մը Թուլոնի բանտին մէջ

Թուլոնէն կը հեռագրեն թէ Ուրբաթ օր ծովային բանտին մէջ նոր միջադէպ մը ծագած է։ Երբ կէսօրին բանտարկեալները իրենց ճաշը առնելու կ'երթային, նախկին ցուցարար մը սկսաւ «Էնթէրնասիոնալ»ը հնչեցնել։ Երկու ընկերներ միացան իրեն, ու երեքը մէկ փորձեցին միւս բանտարկեալներն ալ իրենց կողմը շահիլ, բայց չյաջողեցան։ Ասոր վրայ մերժեցին ճաշի երթալ եւ մ'ինքան բիրտ վերաբերուեցան, որ պէտք եղաւ զսպել զանոնք եւ ստիպողաբար տանիլ Մալպուսքէի ամբոցը։

Հարաւ. Ատլանտեանը կտրուած

Առաջին անգամ ըլլալով Հարաւային Ատլանտեանը կտրուեցաւ մէկ թռիչքով։ Ֆրանսացի օդաչուներ Քօսթ եւ Լը Պրի, որոնք Նունկէսէր-Քօլի օդանաւով ուրբաթ առաւօտ ժամը 6.23ին Սէն-Լուիէն (Սէնէկալ) ճամբայ ելած էին, Պրազիլիոյ Նաթալ քաղաքը հասան ժամը 23.40ին (տեղական ժամով), այսպէս 18 ժամ 17 վայրկեանի մէջ կտրելով 3200 քիլոմէթր ճամբայ, միջին հաշուով ժամը 175 քիլոմէթր։

1922էն ի վեր վեց ապարդիւն փորձեր եղած էին Սպանիացիներու, Փորթուկալցիներու, Պրազիլիացիներու, Իտալացիներու եւ Ֆրանսացիներու կողմէ։ Քօսթի եւ Լը Պրիի այս կարեւոր յաղթանակը մեծ ուրախութեամբ կ'ողջունուի ֆրանսամամուլին կողմէ։

ՌՈՒԹ ԷԼՏԸՐ ՓԱՐԻԶ ՊԻՏԻ ԳԱՅ

Օր. Ռութ Էլտըր եւ Ճորճ Հէյլտմէն հոլանտական «Պարէնտրէխթ» շոգենաւէն անցան գերմանական «Սինկալէ» շոգենաւը, որ Շաբաթ օր Ասորեան կղզիները տարաւ զանոնք։ Երկու օդաչուները այսօր փորթուկալեան «Լիմա» շոգենաւով ճամբայ պիտի ելլեն երթալու համար Լիզպոնա, ուր պիտի հասնին Չորեքշաբթի օր։ Անկէ պիտի գան Փարիզ։ Հոս մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնուին Լինտպէրկի պէս ընդունելու համար զանոնք։

Ռութ Էլտըր եւ Հէյլտմէն «Պարէնտրէխթ»ի վրայէն զրկեցին իրենց առաջին զեկոյցը, ուր կ'ըսուի.

Ճամբորդութիւնը հրաշալի եղաւ Երեքշաբթի գիշեր եւ Չորեքշաբթի ցերեկ։ Ընդհակառակն, իրիկունը մտանք շատ գէշ օդով գօտի մը, ուր պէտք եղաւ թռչիլ 3500 մեդր բարձրէն։

Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին ահռելի փոթորիկի մը հանդիպեցանք, ամբողջ գիշերը մաքառեցանք։ Երբեք այսքան գէշ օդի չէինք հանդիպած եւ ողջ ազատելու ամէն յոյս կորսնցուցած էինք։ Հինգշաբթի առաւօտ, երբ փոխած էինք մեր ուղղութիւնը, իւղի խողովակը բոլորովին աւրուեցաւ։ Այն ատեն ստիպուեցանք իջնել «Պարէնտրէխթ»ի քով, մեր օդանաւը, «Ամերիկացի Աղջիկ»ը պայթեցաւ եւ բոցերու ճարակ դարձաւ։ Բան չկրցանք ազատել։ Մեր ճամբորդութիւնը տեւած էր ճիշդ 35 ժամ։

Շոգենաւին նաւապետը Քուֆ կը հաղորդէ որ «Ամերիկացի աղջիկը» ամբողջ ութ ժամ մահու եւ կենաց պայքար մղած է բնութեան տարերքներուն դէմ։

Ռութ Էլտըրի ամուսինը Լայլ Ռոմըր անթելով շնորհաւորեց իր կինը։ Էլտըրի յանձնակատարը Թոմաս Մաք Քարթի կը բանակցի սինէմայի ընկերութեանց եւ ամէն տեսակ գործակալութեանց հետ՝ շահագործելու համար ամերիկացի աղջկան թռիչքը։

∴ Գերման օդաչուներ Լօօզէ եւ Շթարքէ Լիզպոնայէն Ասորեան կղզիները հասան։ Իրենց հետ է նաեւ Վիեննացի պարուհի Լիլի Տիլէնսը։

ՄԵՐ ՊԱՐԳԵՒԸ ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ

Համաձայն Ա. էջին մէջ եղած յայտարարութեան, ստորեւ կը նշանակենք գիրքերու ցանկը, իրենց գիներով։ Ամէն մարդ ազատ է իր ուզած հատորները ընտրելու, համաձայն իր բաժանորդագրութեան.—

1. Իմ Գիրքը, Ա. Ահարոնեանի (20 ֆրանք). 2. Մանչ Աղջիկը, Վ. Մարկրիթի (20 ֆր.). 3. Խորհուրդներու մեհեանը, Յ. Օշականի (20 ֆր.). 4. Ծապլվար, Եր. Օտեանի (7 ֆր.). 5. Մեր խաչը, Տոքթ. Ս. Սալբիի (8 ֆր.). 6. Մահացու Սէրը, Մ. Կորքիի (3 ֆր.). 7. Պղնձէ քաղաքին պատմութիւնը (3 ֆր.). 8. Հաֆըզի քառեակները (3 ֆր.). 9. Ֆոմա Կորտիէվ, Մ. Կորքիի (15 ֆր.). 10. Մեր Անկախութիւնը, Լ. Շանթի (15 ֆր.). 11. Ընկեր Փանջունի, Ն. Պէշիկթաշլեանի (5 ֆր.). 12. Երկու Ամիս Պոլշեւիկեան Բանտում, Բ. Իշխանեանի (13 ֆր.). 13. Սուլամիթ, Ա. Կուպրինի (6 ֆր.). 14. Կրացիէլլա, Լամարթինի (8 ֆր.). 15. Ոսկի Աքաղաղ, Րաֆֆի (10 ֆր.). 16. Բժիշկին գիրքէն փրցուած էջեր, Տոքթ. Սեւակի (10 ֆր.). 17. Ազգային Բարերար, Եր. Օտեանի (4 ֆր.). 18. Աղա Նազար, Իսահակեանի (3 ֆր.). 19. Ալպոմ Հէքեաթներու, Շ. Նարդունիի (3 ֆր.). 20. Գստամստանեան Խորհուրդ, Եր. Օտեանի (10 ֆր.). 21. Ինչ պատմեց Թրէբրոնէմը կամ Սիֆիլիս, Տոքթ. Գրիգորեանի (6 ֆր.). 22. Էջեր իմ օրագրէն, Գ. Զօհրապի (6 ֆր.). 23. «Փետրուար 18» (5 ֆր.). 24. Ֆրանսահայ Զրուցատրութիւն (15 ֆր.). 25. Զարթիր Աստուած, Ա. Ահարոնեանի (2 ֆր.). 26 Ինքնուսուցիչ Ֆրանսերէն լեզուի, Դաւիթ-Բէկի (10 ֆր.). 27. Կոյսի մը օրագիրը, Թարգմ.՝ Վ. Սեւունի (5 ֆր.)։

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ (ՀԱՅ-ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ)

Ա. ՇԱՀ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ՕՏԱՐ ՏԱՂԱՆԴԱՒՈՐ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐՈՒ
PETIT JOURNALի ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ, 21 Rue CADET (Métro CADET)
20 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ ԺԱՄԸ 9ԻՆ
ԿԸ ՎԵՐՋԱՆԱՅ ԱՄԵՆԷՆ ՈՒՇԸ՝ ԺԱՄԸ 11ԻՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՏՐԱՄԱԹԻՔԸ

Նոր շրջանի Բ. ներկայացումը կը յատկացնէ հայ գրականութեան 30 Հոկտ. կիրակի ժամը 8.30ին, Sociétés Savantesի մէջ
ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԵԼՈՎ

ԵՐՋԱՆԿՈՒԹԻՒՆ

Վ ԱԼԱԴԵԱՆԻ ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ ԳԵՂԵՑԻԿ ՏՐԱՄԸ, 4 ԱՐԱՐ
Տեղերու գինը սովորական՝ 25, 15, 10 եւ 5 ֆրանք
Տոմսերը բոլոր հայկ. ճաշարաններէ եւ ղեկավարներուն մօտ, 233 Fbg. St. Martin եւ 48 rue Mr. le Prince.

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Ալֆորվիլի Սարգիս Մինասեան՝ ենթակոմիտէի կուսակցական ժողովը այսօր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3ին, Նիստասրահ ակումբին վերնայարկը, 138 Rue Etienne Dolet. Կարեւոր օրակարգ, ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Քրիստափոր» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ վաղը Երկուշաբթի ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։

ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔԻ Հայրենակցական միութեան ժողովը այսօր կիրակի ժամը 2.30ին, 40 Rue de Belleville.

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

ԱՐՄԷՆ ՀԱՅԿՈՒՆԻԻ
"ՉԱՐԼՍԹՕՆ„
ԿԱՄ
ՍԱՄԱԹԻԱՑԻ ԱԲԻԿ ԱՂԱ
խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ
ՄԻՄԱՂ-ՄԻՄԱՂ-ՄԻՄԱՂ
ԳԻՆ 1.50 ՖՐԱՆՔ

Դիմել նամակով՝ Vahram Sevouni, 5 Av. Quihou St. Mandé Seine), ինչպէս նաեւ բոլոր գրավաճառներուն եւ թերթերու գործակալներուն, կը ղրկուի մէկուկէս ֆրանքի դրոշմաթուղթի փոխարէն։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ վարժ գործաւորուհի մը կարի համար. դիմել՝ «Յառաջ»ի վարչութեան։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ Լաւ խոհարարուհի մը Հայ կամ Յոյն 30—40 տարեկան, գոհացուցիչ թոշակով։ Դիմել հետեւեալ հասցէին՝ Mme. A. Missirian, 53, Ave. de l'Armée, Bruxelles.

NՈՐ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ԵՒ ԴՐԱՑԻ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ
(ամենավերջին սահմաններով)
ՀԱՅԵՐԷՆ ՄԵԾԱԴԻՐ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ
ՔԱՐՏԷՍԸ
Ցստակ եւ դիւրընթեռնելի
Աստիճան 1—1,000,000րդ. տարածութիւն 75×110

Պատրաստեց՝
ԱՆԴՐԱՆԻԿ Յ. ՓԱԹՐԻՔԵԱՆ
CARTOGRAPHE

Խիստ ճշգրիտ, խղճամիտ եւ տաժանակիր աշխատութիւն մը, որ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ է իր քովը ունենալ ԱՄԷՆ հայրենասէր Հայու։

Նաեւ կարեւոր Հայ ուսուցիչներու, դպրոցներու եւ ուսանողներու։

Գին՝ Ֆրանսա 20 ֆրանք
Ամերիկա 1 տոլար
Դիմել՝ ՊԱԼԵՆՑ գրատուն,
BALENTZ, Libraire, 233 Fbg. St. Martin (10me) Paris, որ կեդրոնատեղին է։

Ի.Հայաստանէն ունենալ փափաքողք պէտք է դիմեն այս հասցէին։

ՍԱԿԱՐԱՆ
15 Հոկտեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր
Սթեռլին,	L. St.	124 08
Տոլար,	Dollar	25 [illegible]
Մարք ոսկի 100	Mark	[illegible]
Թրքական Ոսկ.	L. Trq	[illegible]
Թրք. ոսկի	» »	110 [illegible]
Մէճիտիէ	Médjidié	9 95
Լէվա 100 հատր	Léva	15 75
Տրախմի »	Drachme	[illegible]
Լիր »	» Lire	139
Պելժ. ֆրանք »	Belga	[illegible]
Զուից. »	Frc. Suisse	[illegible] —
Լէյ 100 հատր	Ley	15 [illegible]
Ֆլորին	(Florin)	[illegible]

ԱՐԺԵԹՂԹԵՐ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I Cr. Fonc. Eg.	3450	—
» II »	2040	—
» III »	1700	—
Թուրքիոյ Երկաթ. Lots turcs	175	—

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

ՏՈՔԹ. Վ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Ամերիկայէն նոր վերադարձած
ՄԱՍՆԱԳԷՏ, ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
տարիներէ ի վեր Նիւ-Եորքի յայտնի հիւանդանոցներու մէջ մասնագիտութիւնը կատարելագործած
Կ'ընդունի ամէն օր 4—7 եւ մասնաւոր ժամադրութեամբ։ Կիրակի եւ տօն օրերը մինչեւ կէս օր։
16 Bld. Saint-Denis, Paris 10e Métro: Saint-Denis, Teleph Provence 09-32.

ՃՇՏԱՊԱՀ ԵՂԷՔ !

Ճշտապահ ըլլալ՝ գործ մ'է հաճելի,
Որ ափսո՜ս յաճախ, մեզ չէ կարելի,
Զի շատ է դիւրին խաղալիքն ըլլալ,
Ժամացոյցի մը որ կ'ուզէ .. խաղալ.

Rue de la Huchette փողոցին վրայ,
Հայազգի վարպետ ժամագործ մը կայ,
Որ կը նորոգէ գիներով աժան,
Փանտիւլ, ժամացոյց, ըէվէյ, ամէն բան։

Ա. ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ
8, Rue de la Huchette (Métro St Michel)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ CAUCASE FILS
ՕՆՆԻԿ ԳՕՃԱՊԸՅԸՔԵԱՆ
10, RUE RAMPAL, BELLEVILLE
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ, ՀԱՄԵՂ ԵՒ ԱԺԱՆ
ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ԱՆԳԱՄ ՄԸ ՀԱՄՈԶՈՒԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ
Վ. ԱՀՐԱՄ ԱՃԷՄԵԱՆ
8, RUE JOUY ROUVE, TÉL. ՄԷՆԻԼՄՕՆԹԱՆ 61-85 կամ 19-31
Մէթրօ Belleville Թռամ. 26, 5
Կը նուագէ ինճէ-սազի լաւ խումբ մը
ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ՀԱՄԵՂ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ
ՊԱԹԻՍԹ
15 RUE LAMARTINE, (Փըթի Ժուռնալի քովը)
Métro: Cadet Tram 21, 26, 28
Անոնք որ իրենց բերնին համը գիտեն, թող անգամ մը այցելեն մեր հաստատութիւնը, ուր պիտի գտնեն ամենամաքուր խնամքով եւ անսպառ կարագով պատրաստուած ամէն տեսակ արեւելեան եւ եւրոպ. կերակուրներ եւ անուշեղէններ
ԱՆԹԵՐԻ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ ՉԱՓԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐ

ՏԻԿԻՆ ԳՈՀԱՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ
ԿԱՐՈՒՀԻ
12 Rue St. Sulpice Paris (6e) Métro Odéon
Փորձառու եւ մասնագէտ մանթոյի, գիշերուան եւ ցերեկուան զգեստներու։ Կը պատրաստէ վերջին նորաձեւութեամբ հագուստներ շատ աժան եւ խնամեալ կար։
Իսկ կիրակի օրերը բացուած է մասնաւոր զգեստներ փորձելու համար։
Կիրակի առաւօտ 9—12, եւ 2—5։ Անոնք որ կ'աշխատին եւ ժամանակ չունին, կրնան օգտուիլ։

ԲԺՇԿԱ-ՎԻՐԱԲՈՅԺԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ ԵՒ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺԱՐԱՆ
ՏՕՔԹ. ՍԷԹԵԱՆ
Téléphone: MARCADET 03-64 ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1900ին
38, Ave. St. Ouen -o- 20, rue Fauvet -o- PARIS (18me
Մէթրօ NORD SUD: LA FOURCHE
Ընդհանուր հիւանդութիւններ, ռեւմաթիզմ, մորթի, ֆրանկախտ, շնչերակային, թոքի, ծննդաբերութեան եւ կանանց հիւանդութիւններ. վիրաբուժական գործողութիւն եւ գործարկածներ, էլէկտրադարմանում եւ Ք. ճառագայթ։
ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆ
Ակռայի դարմանում, առանց ցաւի ակռայ քաշել 10 ֆր. արուեստական ճերմակ ակռայ 20 ֆրանք, ոսկի քորոնէ 25 ֆրանքէն սկսեալ
ԱՄԷՆ ՕՐ ՈՒ ԿԻՐԱԿԻ ԲԱՑ Է

ԴԵՐՁԱԿ ԼԵՒՈՆ ՊԻԼԷՃԻԿՃԵԱՆ
Կը ծանուցանէ իր յաճախորդներուն թէ իր նախկին տեղէն փոխադրուած է՝
57 RUE CLIGNANCOURT, Métro: Château Rouge կամ Barbès
Ձեր ձմեռուան հագուստը ապսպրելէ առաջ, անգամ մը դիմեցէք իրեն, եւ զերծ պիտի մնաք զղջալու համար։
Ձեւի անհաման շիքութիւն.— վերջին նորաձեւութիւն.— քաջ կար.— ցոկուն կերպասներ.— վճարումի դիւրութիւններ
ԱՅՍ ԲՈԼՈՐԻՆ ՀԵՏ ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ՏՕՔԹ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ
48 RUE MONTMARTRE (Բ. յարկ, աջ կողմը առաջին դուռ
Ֆրանսացի կարող մասնագէտներու ընկերակցութեամբ կը դարմանէ ներքին եւ կանանց, վեներական եւ մորթային, քիթի, ականջի եւ կոկորդի հիւանդութիւնները։
Tél. Central 73—38. Métro: Sentier կամ Halles
ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԵՐ ԱՄԷՆ ՕՐ 10—12 եւ 1.30—5

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes. Paris, XIX. Tél. Nord 90-0.
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5. Քիթ, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը 9—1. 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19, Կիրակի 9—1.

ՏՕՔԹ. ԵԱՂՈՒՊ
ՆԱԽԿԻՆ ԲԺՇԿԱՊԵՏ ՊՈԼՍՈՅ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐՈՒ
ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ ՓԱՐԻԶ
3, Rue de l'Amiral Cloué, Tél. Auteuil 69-68, Metro Mirabeau
Հիւանդներ կ'ընդունի Բշ. Գշ. եւ Ուրբ. օրերը ցորեկէն վերջ ժամը 3—7 եւ մասնաւոր ժամադրութեամբ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ		
ԱՆԳԼԻԱ			
ԵԳԻՊՏՈՍ			
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք		
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 18 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1927

18 OCTOBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 469 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՐՈՐԴ ԽՕՍՔ

ՃՐԱԳԸ ՎԱՌ Է, ԲԱՅՑ...

Բարեկամի մը նամակէն կը քաղենք հետեւեալ տողերը.

— «Խղած դիմումին վրայ, Բարեգործականը 12 (տասներկու) հազ. ոսկի դրկած ըլլալով Քալամաթա (Յունաստան), գաղթականները նախկին եղեգնեայ հիւղակին տեղ կէս-հողակոյտ, կէս-տախտակով շէնք մը բարձրացուցին, իբրեւ դպրոց-եկեղեցի եւ կ'օրհնեն բարերարները... Խե՛ղճ մարդիկ. այս հողին վրայ հազիւ իրենց անձնութիւնը կը պարտկեն»:

Նամակագիրը, տիրող կացութենէն ազդուած, ուրիշ հոգ մը կը ներկայացնէ.

— «Քալամաթայի դպրոցը 90ի չափ աշակերտ ունի: Քահանային հետ կ'աշխատի նաեւ տիկին մը. բայց այդ 90 աշակերտներուն համար, որոնք առնուազն 3—4 դասարանի մէջ պէտք է պարփակուին, պէտք ունին երրորդ դասատուի մը, որուն համար գոնէ երեք ոսկին անհրաժեշտ է: Բարեգործականը տարեկան քսան ոսկին կը վճարէ Քաթրասի դպրոցին համար. կարելի չէ՞ որ գումար մըն ալ այս դպրոցին յատկացնէ»:

Պատիկը այնքան սրտառուչ է որ, աւելորդ կը համարենք ուրիշ ո՛ր եւ է կոչ, որպէս զի Բարեգործականը փութայ գոհացնել այս պահանջն ալ:

Նամակագիրը այս առթիւ ղրկած է նաեւ մանրամասն հաշուեցոյց մը, որմէ կը տեսնուի որ, այս դպրոց-մատուռի վերաշինութեան համար տեղին վրայ հանգանակած են 3589 դրախմի, Բարեգործականի նուէրը՝ (12 ոսկիին, 4421 դրախմի. համագումար՝ 8010 դրախմի: Բոլոր ծախքերը գերզանցէ յետոյ, աւելցեր է 522 դրախմի, որ յանձնուած է ազգ. մնտուկին:

Ուրեմն, 2370 ֆրանքի ճղճիմ գումար մը, որուն շնորհիւ 90 մանուկներ քով-քովի գալու եւ հայերէն կարդալու բախտը պիտի ունենան, կէս հողակոյտ, կէս տախտակով շէնքի մը մէջ... Եւ հիմա կարօտը կը քաշեն ամսական 3—400 ֆրանքի, որպէս զի ուսուցիչ մը վարձեն եւ ուրիշ պակասներ լրացնեն:

Այս մանրամասնութիւններն ալ՝ իբրեւ լրացուցիչ, ամբողջացնելու համար պատկերը: Եւ, կը կրկնենք նորէն, աւելորդ է ուրիշ կոչ՝ Բարեգործականը գործի մղելու համար: Թող կարդան, հետաքրքրուին եւ որոշեն:

Բայց Քալամաթան միակը չէ, ոչ ալ առաջինը:

Յունահայ գաղութը տակաւին այնպիսի ցաւեր ունի, որոնց առջեւ քարերն անգամ արցունք պիտի թափէին:

Պիրէոնէն քսան վայրկեան հեռու, Քոքինիա նորաշէն քաղաքին մէջ, ուր 6-7000 Հայ կը համրէ, ազգային դպրոցի վերածեր են սառոյցի մթերանոց մը, քարէ յատակով: Ո՛չ լոյս, ո՛չ արեւ կը մտնէ այդ քարայրին մէջ, ուր մինչեւ 350 մանուկներ կրթուեր են, ցուրտէն դողալով եւ խոնաւութենէն ծիւրելով: Վերջերս բողոքականներն ու Մխիթարեաններն ալ դպրոց բացած ըլլալով, բաւական պակսեր է աշակերտներուն թիւը, իսկ հիմա նոր շէնք մը կը շինուի, կարմիր խաչին կողմէ:

Ուրիշ արուարձանի մը մէջ, Ֆիքս, Աթէնքի մօտ, ուր 5000 գաղթականներ կան, իբրեւ դպրոց ունին գետնայարկ երկար սրահ մը, ճիշդ չորս պատ, որ վեց դասարանի կը բաժնուի դասաւանդութեան ատեն, գրասեղանէ գրասեղան...

Եւ ամէն տեղ մանկապարտէզներ կամ ծաղկոցներ, ուր ոչինչ կայ մանկական. ամէն ինչ մռայլ: Հողակոյտ հիւղակներ, քանի մը կտոր տախտակ, չորս ու կէս խաղալիք:

Այո, ամէն տեղ ալ ճրագ մը կը վառի, բայց ի՜նչ գնով: Կամ ի՜նչ աւելորդ, անհանդուրժելի տառապանքներով:

Մարդիկ իրենց կրցածը կ'ընեն: Կը ջանան եւ կը տոկան: Բայց բաներ կան որ վեր են իրենց ուժէն:

Արդ, երբ ճար-ճարակ ընելով հիմը կը դրուի ծաղկոցի կամ կրթարանի մը, մե՞ղք է եղբայրական աջակցութիւն սպասել դուրսէն, աւելի բախտաւորներէն:

Եւ այս կացութիւնը միայն Յունաստանի յատուկ չէ: Սուրիան ալ կը գալարուի նոյն տագնապով: Աւելի ներսերը, Միջագետքի մէջ, անապատներէն կամ ջարդերէն ազատուած երիտասարդներ եւ մանուկներ կան, որոնք հայերէն գիրի երեսն անգամ չեն տեսներ:

Մենք երբեք համաձայն չենք որ ամէն ինչ նպաստներու սպասուի, սպաննելով նախաձեռնութեան եւ զոհողութեան ոգին:

Ո՛չ, ամէն տեղ ալ, Փարիզէն մինչեւ Պաղտատ, ո՛ւր որ հայկական բոյն մը կայ, մարդիկ նախ իրենց պարտականութիւնը պիտի կատարեն, իրենց կարելին պիտի փորձեն, որպէս զի իրաւունք ունենան ուրիշին աջակցութեան սպասելու:

Այս սկզբունքը ճշտելէ յետոյ, բախտաւորները ողորմութիւն չէ որ պիտի բաշխեն, այլ հիմնուած գործի մը պակասը պիտի լրացնեն, կամ պիտի օգնեն անոր զարգացման:

Ճրագները կը պլպլան, եւ յաճախ քանի մը կաթիլ իւղն է որ կը պակսի:

Այնքան դժուա՞ր բան է կազմակերպել այս գործը:

Անպատճառ աղերսագիրնե՞ր պէտք է հասնին, կամ բարեխօսութիւննե՞ր կատարուին, որպէս զի պակաս մը լրանայ:

Ինչո՞ւ կը նուաստացնենք ժողովուրդ մը, որ քարէն հաց կը հանէ եւ եղունգներով դպրոց կը պահէ. բայց, երբեմն, կարօտ կը զգայ եղբայրական բազուկի մը:

Ինչո՞ւ աչք չենք պատցներ արիւն-քրտինքով լոյս աշխարհ եկած, իսկապէս շինարար ձեռնարկներու վրայ, որոնք յարատեւ եւ խանդավառ պիտի ներշնչէին ո՛ր եւ է հասարակութեան մէջ:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԸՄԲՌՆՏ ԱՂԱՂԱԿ ՄԸ...

«Պայքար», Ամերիկայի ռամկավարներուն պաշտօնաթերթը, յեղափոխական ճիչ մը կ'արձակէ Հոկտ. 6ի խմբագրականով:

Իմացած ըլլալով որ Ցոքթ. Նանսէն մինչեւ 250,000 ստերլինի գերզանցած էր իր պահանջած գումարը, ծանօթ ծրագրին համար, ռամկավար օրկանը դիտել կուտայ.

— «*Խոստովանինք համարձակօրէն, թէ Ժընեւի մէջ խաղցուած զաւեշտ-ողբերգութեան մէջ որքան սեւ է օտարներու խաղցած դերը, նոյնքան սեւ եւ ամօթալի է մեր դերը:*

Ժընեւի այդ խաղարկութեան օրերուն՝ ուրիշ քաղաքի մը մէջ դրամական փոխանցումի գործողութիւն մը կը կատարուէր և Ժընեւի մէջ յիշուած գումարին ճիշտ եռապատիկը գումար մը հայ ժողովուրդի սեփականութիւնը կը դառնար: Յնցատիններ հազած մուրալ գումար մը, որուն երբեք անգամը ունիս ձեռքին տակ՝ ընդունելու է թէ հայ ժողովուրդի մտացիութեան եւ զգացումներուն մասին լաւ խօսող փաստ մը չէ:

Միտք չունինք բանալու հարց մը իր ամբողջութեան մէջ. բայց կ'ուզենք մեր բոլոր ուժով հրապարակ նետել եւ պաշտպանել սա գաղափարը, թէ քանի դեռ ողջ է Մելքոնեան, այդ հսկայ նուիրատուութիւնը ստացողները պէտք է աշխատին, ճար մը գտնեն եւ այդ գումարին գոնէ մէկ-երրորդը յատկացնեն Սարտարապատի ծրագրին գործադրութեան:

Ո՛չ մէկ տարակոյս ունինք, թէ այդ նուիրատուութեան մէջ հոգացուած բոլոր նպատակներէն անհամեմատ առաւելութիւն ունի այդ ծրագիրը եւ եթէ իրաւասու մարդիկ թօթափեն այն դանդաղութիւնը որ հայ մտքին մէկ դժբախտ յատկանիշը կը կազմէ, դիւրաւ եւ շուտով պիտի ըմբռնեն թէ խելացութիւն չէ այդքան խոշոր գումարներ օտար դրամատուններու մէջ բանտարկել:

Եթէ իմաստութիւն է արեւ օրերուն անձրեւ օրերու համար պատրաստ բան մը պահել, յիմարութիւն է ապրելու համար մնունդի կարօտ մարդուն մնունդի փոխարէն՝ ազամանդ մատաններ տալ եւ պահանջել որ մատանիներուն վրայ պահէ...:

Դրամատուններու մէջ բանտարկուած գումարները ճիշտ այդ մատանիներն են, մինչդեռ անձրեւոտ օրուան համար պատրաստութիւն է, երբ այսօր ձեռք բերուած եւ գոյութիւն ունեցած բոլոր դրամները գործածուին Հայաստանի շինարարական ծրագիրներուն համար:»

ՄԻՋԱԳԵՏՔԻ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՏԵՂԱՒՈՐՈՒՄԸ ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ

Ասկէ առաջ գրած էինք թէ, գրեթէ կարգադրուած է նահր էլ Օմարի հայ գաղթականներուն տեղաւորման գործը: Նոյն իսկ Միջագետքի երեսփ. ժողովը օրէնք մը քուէարկած էր, ուրով կ'արտօնէր Հայերուն զետեղումը Մուսուլի պետական ազատ հողերուն վրայ:

Այս անգամ Պաղտատէն կը հաղորդեն թէ առժամապէս յետաձգուած է տեղաւորման գործը: Միջագետքի կառավարութիւնը հարկադրուած կը զգայ ինքզինքը նախ զբաղելու քիւրտ քիւրտերու զետեղման գործով: Յետոյ միայն պիտի ջանայ լուծել հայ գաղթականներու խնդիրը:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Խալք կուսակցութեան համագումարը

Էնկիւրիի մէջ Հոկտեմբեր 15ին բացուեցաւ Խալք կուսակցութեան մեծ համագումարը: Կը մասնակցին 315 քէմալական երեսփոխաններ եւ գաւառներէն եկած 126 պատուիրակներ: Բացումը կատարեց Հանրապետութեան նախագահ Մ. Քէմալ փաշա, որ սկսաւ խօսիլ իր պատմական ճառը: Առաջին օրը խօսեցաւ եօթ ժամ, պարզելով 1919 Մայիս 19էն իր Սամսոն ցամաք ելած օրէն սկսեալ պատահած դէպքերը. գլխաւորապէս ծանրացաւ Թուրքիոյ այդ ժամանակի քաղաքական կացութեան վրայ, պատմեց Էրզրումի համաժողովը եւ այն դէպքերը, որոնք պատահեցան Սվազի համաժողովէն առաջ:

Համագումարին նախագահ ընտրուեցաւ վարչապետ Ըսմէթ փաշա: Մուսթաֆա Քէմալ իր ճառին մէջ յայտնելէ յետոյ թէ Սվազինէն վերջ, այս համագումարը երկրորդն է, ըսաւ.

«Ինչպէս Սվազի համագումարին, մեր պարտականութիւնն է ցոլացնել ժողովուրդին խակական զգացումներն ու բաղձանքները: Ժողովուրդին բոլոր դասակարգերն ալ մեր կուսակցութեան աշխատանքներուն եւ գործունէութեան մէջ կը գտնեն իրենց իտէալը իրականացնող տարրերը, քանի որ վերջին ընտրութեանց մէջ ժողովուրդը իր բովանդակ վստահութիւնը յայտնեց անոր, ինչ որ երախտագիտութեամբ եւ հպարտութեամբ կը յայտարարեմ: Հոս պիտի քննենք մեր կուսակցութեան ապագայ աշխատանքները, պիտի ջանանք երկրի պէտքերուն ամէնէն լաւ յարմարող որոշումներ տալ: Յոյս ունիմ թէ մեր աշխատանքները նոր երջանկութիւն եւ նոր փառք մը պիտի բերեն երկրին՝ հանրապետական ռամկավար վարչաձեւի տակ: Նախ քան տեսակէտներ փոխանակելը առաջիկայ գործունէութեան մասին, պարտականութիւնս է հաշիւ տալ մեր ժողովուրդին՝ վերջին ինը տարուան ընթացքին մեր կատարած գործերուն մասին»:

Մուսթաֆա Քէմալ շարունակեց իր ճառը կիրակի եւ երկուշաբթի օր:

ՖԷԹՀԻ ՊԷՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏ?

Գրեցինք թէ Փարիզի դեսպան Ֆէթհի պէյ Էնկիւրի գացած է: Թուրք քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կը տրուի այս ճամբորդութեան: «Թայմզ»ի Պոլսոյ թղթակիցը կը հեռագրէ թէ, Ֆէթհի պէյ, որ Ըսմէթ փաշայէն առաջ վարչապետ էր, հաւանական յաջորդը կը նկատուի անոր: Զրոյց կը շրջի թէ Ըսմէթ փաշայի դահլիճը պիտի վերակազմուի եւ նոր դահլիճին ղեկը պիտի յանձնուի Ֆէթհի պէյի: Ասիկա կրնայ տեղի ունենալ յառաջիկայ ամիս, երբ նոր Ազգ. Մեծ ժողովը գումարուի:

Ռուս յեղափոխութեան տարեդարձը

Կիրակի օր Լէնինկրատի Ուրիցքի պալատին մէջ բացուեցաւ Խորհրդային Միութեան Կեդրոնական Գործադիր Կոմիտէին յոբելեանական նստաշրջանը: Քալինին, իր բացման ճառին մէջ շեշտեց թէ Հոկտեմբերեան Յեղափոխութեան տասնամեակին առթիւ Լէնինկրատի ընտրութիւնը պարզ դիպուած մը չէ: Յեղափոխական մեծ վարիչները ծնան Լէնինկրատի պրոլետարական շարքերէն: Ուստի եւ կուսակցութիւնն ու կառավարութիւնը կուզան ամբողջ երկրին ողջոյնները հաղորդել Լէնինկրատի բանուորներուն:

Միաձայնութեամբ ընդունուեցաւ հանդիսաւոր կոչ մը, ուղղուած աշխարհի բոլոր աշխատաւորներուն, որ վեր կը հանէ տասը տարուան ընթացքին յեղափոխութեան ձեռք բերած կարեւոր յաղթանակները: Կը յիշէ Կեդրոնական Գործադիր Կոմիտէի բազմաթիւ որոշումները, որոնք կը ձգտին բարելաւել բանուոր եւ գիւղացի դասակարգի վիճակը:

«Հոկտեմբերեան Յեղափոխութեան տասնամեակի նախօրեակին կեդր. Գործադիր Կոմիտէն կ'որոշէ՝ առաջիկայ տարիներու ընթացքին գործարաններու բանուորները աշխատցնել եօթ ժամ, փոխանակ ութի, առանց զեղչելու օրավարձքը: Այս որոշումը աստիճանաբար եւ առնուազն մէկ տարուան մէջ պիտի իրագործուի, միաժամանակ արտադրութիւնը գիտական մեթոտներով պիտի կատարուի: Պետական եւմտացոյցին մէջ անցած տարուանէն 50 միլիոն րուբլի աւելի պիտի յատկացուի բանուորական տուներու շինութեան, բնակարանային տագնապը մեղմելու համար:

«Աղքատ գիւղացիներու վիճակը բարելաւելու համար 100էն 10 պիտի զեղչուի անոնցմէ զանձուած տուրքը. 1924—1925ի գէշ հունձքին պատճառով պետութեան կողմէ գիւղացիներուն փոխ տրուած դրամները պարտքի հաշուէն պիտի ջնջուին, նոյնպէս պիտի ջնջուին գիւղացիներու յետնեալ պարտքերը, եւ գիւղացիական պարտքի վճարման դիւրութիւններ պիտի տրուին: Նոյնպէս դիւրութիւններ քաղաքներու և գիւղերու աղքատ ժողովուրդին՝ իրենց յետնեալ պարտքերը վճարելու համար: Այս ուղղութեամբ հրովարտակներ պիտի հրատարակուին յեղափոխութեան տասնամեակին առթիւ: 1927—1928ի պիւտճէին վրայ 10 միլիոն րուբլի պիտի աւելցուի՝ պետական ծախքով եւ պետութեան ցոյց տուած հողերուն վրայ աղքատ գիւղացիներ տեղաւորելու համար: Մասնաւոր օրէնքներ գրի պիտի առնուին ծերութեան ապահովագրութեան, ծննդաբեր գիւղացիկիներու օգնութեան համար: Նոյնպէս 15 միլիոն րուբլիի բա-

(Շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՆՈՐ ՈՐԲԱՆՈՑ ՄԸ ՀԱՅ ՈՐԲՈՒՀԻՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

(Մեր մասնաւոր թղթակցէն)

Պարի, 15 Հոկտ.

Իտալացի մեծանուն բարեկամներ, ու մասնաւորապէս Կոմս Ումպերթօ Ծանօթթի Պիանքօ, իմացած ըլլալով հայ որբուհիներու ցաւալի կացութիւնը ու ցրուումը, բանաստեղծ Հրանտ Նազարեանցի թելադրութեամբ լրջօրէն կը զբաղին Նոր Արաքսի մէջ որբանոց մըն ալ հաստատելու եւ հարիւր որբուհիներ պատսպարելու ծրագրով: Այս առթիւ պիտի դիմեն նաեւ ազգ. իշխանութեանց: Վստահ ենք որ Կոմս Ծանօթթիի անխոնջ ջանքերով այս ձեռնարկն ալ յաջողութեամբ պիտի պսակուի:

Սկսուած է արդէն Նոր Արաքսի մէջ հիւանդանոցի մը շինութեան որ Յունուարին պիտի աւարտի: Հիւանդանոցը պիտի ունենայ իր մնայուն բժիշկն ու հիւանդապահուհի մը, ու իր յարակից դեղարանն ու վարակիչ հիւանդութեանց համար ալ յատուկ «մեկուսացումի» սենեակներ:

Գոհունակութեամբ կ'արձանագրենք այս հայանպաստ աշխատանքները ու այս էջերէն կը յայտնենք մեր իտալացի անձնուէր բարեկամներուն եւ մասնաւորապէս Կոմս Ծանօթթի Պիանքօի՝ մեր սրտագին շնորհակալիքը:

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ԵՒ ՊԱՐՍԻԿՆԵՐԸ

Պարսկաստանի նախորդ պատերազմական նախարար Միրզա Խան, որ Պոլիս գնաց առկախ հարցերը կարգադրելու համար, հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրած է.

—«Թուրքիա ասկէ առաջ ապստամբութիւն ըրող քիւրտերը պատժելու համար, անոնց վրայ բաւականաչափ ուժ ղրկած էր, որով Թուրք զօրքերուն եւ ապստամբներուն միջեւ ընդհարում մը տեղի ունեցած է. մենք այնպէս համոզուած ենք որ ընդհարումի վայրը, ապստամբները դիմադրեր եւ վերջապէս փախեր են, մինչ Թուրք կառավարութիւնը կարծած է թէ այս ընդհարումէն վերջ, ապստամբները պարսիկ հողը ապաստանած եւ Թուրք սահմանն ու գինուորները միասին տանելով, տեղացի աշիրէթներուն կողմէ պաշտպանութիւն տեսած են:

«Մենք բնաւ չենք գիտեր որ այդ ապստամբները պարսկական հողի վրայ կը գտնուի՞ն թէ ոչ. եթէ նոյն իսկ ընդունինք որ այդ ապստամբները մեր հողերուն մէջ ապաստանած են, չի կրնար ճիշդ ըլլալ որ անոնք աշիրէթներուն կողմէ օգնութիւն գտած ըլլան. սակայն սահմանագլխին հողերը բաւական լեռնոտ են, լեռներուն մէջ ամէն բան կրնայ պատահիլ:

«Գալով այս ապստամբներուն պատժուելու խնդրոյն, մենք Թուրքիոյ նման բարեկամ կառավարութեան մը այդ մասին պահանջած օգնութիւնը մեր ձեռքէն եկածին չափ ընելու բոլոր ամենայնի պատրաստ ենք. արդէն մեր վերջին պատասխանծանուցագրին մէջ այս կէտը յստակապէս մատնանշեցինք:»

ՄԱՔՐԱԳՈՐԾՈՒՍԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

Փարիզէն դուրս մաքրագործում կըկատարուի նաեւ արուարձաններուն մէջ: Անցած օր Ալֆորվիլի, Մէզոն-Ալֆորի եւ Շարանթոնի մէջ ոստիկանները հարցաքննեցին 240 օտարականներ, որոնցմէ 10ը ձերբակալուեցան:

ԹԻԻՒՆ ԱՐԺԷՔԸ ԱԶԳԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԻՆ ՄԷՋ

Խոշոր բազմածին ժողովուրդ մըն է եւ մտահոգ՝ իր բազմածնութեամբ։ Ֆրանսայի արտաքին եւ ներքին քաղաքականութեան հիմը, քաղաքացիացման (naturalisation) պատճառը բնակչութեան հարցն է։

Գերման եւ ֆրանսական մրցակցութիւնը ժողովրդագրական է, Նախ՝ վերջին յիսնամեակին գերմանիա յարաճուն վիճակ մը ունի, ֆրանսա՝ կայուն։ Մէկը զուրկ է գաղթավայրերէ, միւսը ընդհակառակն հարուստ գաղթավայրեր ունի, առանց գաղութներու։

Ֆրանսայի 90 գաւառներուն բնակչութեան թիւն էր 1921ին 30,200,000, 1926 Մարտի մարդահամարով 586,000 յաւելում մը միայն կայ։ Օտարներու թիւն է 2,498,000 որոնց 1 միլիոնը Ֆրանսա եկած են 1921էն ետքը։ Գերմանիոյ բնակչութեան թիւն էր 1919ին 59,176,000, 1925ին 62,539,000։ Գերմանիա ֆրանսայէն 21 միլիոն աւելի բնակիչ ունի աւելի նուազ տարածութեան վրայ։ Ֆրանսայի բնակչութեան խտութիւնն է 71,2 հիւրաքանչիւր քառ. քիլոմեդրի վրայ, Գերմանիայինը 133,2 (1925ին)։

Բնակչութեան թիւը միայն նկատի առնել բաւական չէ, կենսաբանական տարբերութիւններն ալ հաշուելու է։ Ֆրանսայի մէջ կիներու թիւը 1,908,000 աւելի էր այրերու թիւէն 1921ին, Գերմանիոյ մէջ 2,172,000 կին աւելի էին արուներէն, բայց եթէ համեմատութեան գնենք բնակչութեան ընդհանուր թիւին հետ՝ Գերմանիոյ մէջ աւելի նուազ է տարբերութիւնը։

Կենսաբանական տարբերութիւն մըն է նաեւ տարիքը։ 1000 բնակիչի վրայ Ֆրանսայի մէջ 0—14 տարեկան 227 անհատ կայ, Գերմանիոյ մէջ՝ 284։ Ֆրանսայի մէջ 15—48 տարեկաններու թիւն է 520 առ հազար, Գերմանիոյ մէջ 540։ 50էն վեր անհատներու թիւը Ֆրանսայի մէջ 253 է, Գերմանիոյ մէջ 176։ Ուստի Ֆրանսա աւելի նուազ արտադրող ունի քան Գերմանիա։ Ուրիշ առաւելութիւնը կը յայտնուի նաեւ կիներու թիւին մէջ։ 1000 մարդոց մէջ 513 հոգի, 1000 կիներէն 525 անձեր 15—45 տարեկան են Ֆրանսայի մէջ, մինչդեռ Գերմանիոյ մէջ այդ տարիքներուն 527 այրեր, 550 կիներ։ Այդ՝ այդ տարիքին մէջ արուն զինուոր է, կինը՝ որդեծին։

Ֆրանսա պաշտպանուելու պէտքը կը զգայ, որովհետեւ ժողովրդագրական տեսակէտով տկար է։ Գերմանիա սահմանները նեղ կը գտնէ, որովհետեւ յարաճուն է։ Կլեմանսօ հերվէ կը գրէր ժամանակին. «Եթէ այս ճգած ժողովուրդը բազմաթիւ ըլլար, Գերմանիա յարձակելու չէր համարձակեր»։ Վիլհելմ կայսրը ըսեր էր առենօք. «Ի՞նչ կը վախնաք ազգէ մը, որ կը վախնայ զաւակ ունենալէ»։

Վտանգին առջեւ Ֆրանսայի մէջ կազմուած են բազմաթիւ միութիւններ, որդեծնութեան միութիւն, մայրերու պաշտպան միութիւն։ Ամէնուն նպատակն է ուժեղացնել ընտանեկան ոգին, հաստատել ընտանեկան սեփականութիւնը։ Որովհետեւ կէս դարէ ի վեր ընտանիքը գոհուեցաւ մասամբ անհատին, մասամբ պետութեան։

Երբ ընտանիքը կը կազմալուծուի, անհատներ արմատախիլ կ'ըլլան, կը կազմեն անյարակից տարրերը ընկերային տարրալուծութեան. Միւս կողմէ պետութիւնը կը գրաւէ ժառանգականութիւնը, կը գաստիարակէ տղան, որ կը պատրաստուի հանրային պաշտօնի մը, կը ձգտի դիրք մը գրաւելու, հարուստ ամուսնութիւն մը կնքելու։

Բազմածնութեան հարցը այնքան բարդ է, որ զայն լուծելու համար առաջարկուեցան բազմաթիւ բարենորոգումներ, քաղաքական՝ ընտանեկան քուէարկութիւն, իրաւաբանական՝ կտակելու ազատութիւն, բարոյական՝ ամուսնալուծումներու նուազում, նիւթական՝ բազմանդամ ընտանիքներու թոշակ, յաջորդութեան իրաւունքի ընդում, կրթական՝ ծնողներուն թողուլ զաւակներուն կրթութեան հարցին լուծումը։

Մինչդեռ պետութիւններ մտահոգ են բնակչութեան խնդիրով, նոր-մալթուսականներ ժողովի հրաւիրեցին ժողովրդագիրները պայքարելու համար բազմածնութեան դէմ։ Ժնեւ/Ժընեւի (31 Օգոս.-3 Սեպտ.) ծրնեւի մէջ տեղի ունեցաւ այդ ժողովը, «Բնակչութեան համաժողով» անունին տակ։ Ցրուած վիճակագրութիւններէն բացայայտ է որ ցեղերը կը տարբերին զանազան յատկանիշներով, բայց կը նոյնանան կենսաբանական յատկութիւններով։

Բնակչութեան երեք շարժումներէն —ծնունդ, ամուսնութիւն, մահ,—ամէնէն կանոնաւորն է ամուսնութիւնը։ Անգլիոյ, Քանատայի եւ Աւստրալիոյ մէջ ամուսնութիւնները կը նուազին, Զուիցերիոյ, Սպանիոյ, Ճափոնի, Աւստրիոյ մէջ կ'աւելնան, Իտալիոյ մէջ նոյնն են միշտ, Ֆրանսայի մէջ 1000ին 15 էր 1913ին, 17 առ հազար էր 1926ին։

Վիճակագրութիւնները ցոյց կուտան որ բոլոր երկիրներու ծնունդները կը նուազին, բոլոր երկիրներու ընտանիքները բազմածնութենէ կը խուսափին։

Անգլիոյ մէջ ծնունդները 1913ին 24,1 առ հազար, 1926ին 17,8 առ հազար։ Գերմանիոյ մէջ 1913ին 27,6, իսկ 1926ին 19,3։ Նորվեկիոյ մէջ 1913ին 25,4, իսկ 1926ին 19,7։ Զուիցերիոյ մէջ 1913ին 23,1, իսկ 1926ին 18,4։ Ռուսմանիոյ մէջ 1913ին 42,1, իսկ 1926ին 35,2։ Ճափոն միայն կը մնայ միշտ բազմածին եւ հետեւաբար միշտ սուր ախորժակ ունի աշխարհակալութեան, մինչդեռ Մաքրակրօն Ամերիկայի մէջ բնական բարոյականը հոլոված է դէպի օգտապաշտութիւն։

Հարվըրտ Համալսարանի ուսուցիչ Իսթ ջատագովեց մալթուսականութիւնը, Պրիւքսէլի ուսուցիչ Տիւփրիէլ ընդդիմացաւ, «որովհետեւ աճումը կը զարգացնէ յատկանիշներ, նուազումը անհատական եւ ազգային քայքայումն է»։ Ֆրանսացի Պաւրոն ցոյց տուաւ որ Եւրոպայի բնակչութիւնը 1800ին 185 միլիոն էր 1900ին 398 միլիոն, բայց այս յաւելումը նիւթական հոկայ յառաջդիմութիւններ բերաւ, ուստի ապրուստի անբաւականութիւն չկայ բնակչութեան յաւելումով, Մալթուս նախատեսած չէր որ կարելի էր երկրի արտադրութիւնը բազմապատկել գիտական միջոցներով, ճախճախուտներ չորցնել, մշակելի տեղեր գտնել։ Ուստի համեմատութեամբ չէ ընտանիքներու աճումը։ Աղքատները աւելի բազմածին են հարուստներէն ամէն տեղ, բարեկեցութեան աստիճանին իջնելուն համեմատ կ'աւելնայ բազմածնութիւնը։ Ֆրանսացի տեսաբանը Լը Բուա-Պոլիէօ ժամանակին գրած էր որ ազգատ ժողովուրդները բազմածին են։

Կիւթական պատճառներէ աւելի կրօնական հաւատքը կը նկատուի բազմածնութեան ազդակ մը Հոլանտացի Մեթորստ եւ Պերլինի համալսարանին առողջապահութեան ուսուցիչին կողմէ։

Ինչ որ ալ ըլլան ծնունդներու նուազման եւ բազմածնութեան պատճառները, արդիւնքներու բացատրութիւնները կը տարբերին տեսաբաններու համաձայն։ Պրիւքսէլի համալսարանին ուսուցիչը ազգի մը բարձրութեան էական պայմանը կը նկատէր բնակչութեան աճումը։ Այսիա տեսութիւնն է Իտալացի մատենագիրի մը՝ Ճինիի, որ ծանօթ է իր «Ժողովրդագրական տեսութիւն»ով գործով։

Իտալիոյ նախկին ելմտական նախարարը, Ալպէրթօ Տէ Սթեֆանի, գրքոյկով մը հակառակը փաստած է՝ թիւը անհրաժեշտ չէ ազգի մը բարգաւաճման։

Իտալիոյ վարչապետը ապագայ պատերազմի մը հաւանականութիւնը կանխատեսելով՝ զինուորական տեսակէտէն կը պաշտպանէր բազմածնութեան քաղաքականութիւնը։ Ինքնապաշտպանութեան նպատակով ծննդականութեան պայքար կը մղուի Ֆրանսայի մէջ։ Գերման գիրոցը հակառակ տեսակէտ ունի սակայն։

«Ցի Մէնշհայթ»ի թերթի երկու յօդուածագիրները, երկու անուանի զինուորականներ՝ պառոն ֆօն Ֆրայթեկ եւ Սթեֆանի, կը գրեն որ պատերազմի առեն թիւը որականին տեղ չի բռներ։ Ցինուորը լրջօրէն պատրաստուելու է արդի ռազմական գործիքները գործածելու համար, ըլլալու է ասպարէզին մասնագէտ մը, ոչ թէ տխլէթիմանիթ մը։ Ուստի 3-4 տարի տեւելու է զինուորական ծառայութիւնը։ Այսպէս պատրաստուած զինուոր մը հինգ զինուորի տեղ է եւ 460,000 գերման զինուորներ կը բաւեն եւրոպական ռեւէ բարդութեան դիմագրաւելու։

Հեղինակները կ'ընդունին որ անհրաժեշտ է նաեւ ոգին զինուորական բարձրութեան համար։ Իտալական բանակը զօրաւոր է, որովհետեւ «յարձակողական ոգի ունի շնորհիւ ֆաշիզմին»։ Ֆօն Պէրնարտի, գերման զօրավարը, ըսած էր թէ Աղեքսանդրի փոքրիկ բանակը միշտ յաղթական պիտի ըլլար Դարեհի մեծ բանակին դէմ։ Ռազմագէտները կ'ընդունին նաեւ որ փոքրիկ բանակները կառավարել աւելի դիւրին է։

Ու տեսակէտով ալ քննենք, ինչ աչքով որ դիտենք, բազմածնութեան քաղաքականութիւնը չարդարացներ ընտանեկան կեանքի ընկավարումը արտաքին ուժերու կողմէ։ Պայքարիլ ընտանիքը քայքայող միջոցներուն դէմ, նպաստել հանգստաւէտ կեանքի ապահովման, բարձրացնել անհատին ընտանեկան եւ ազգային բարոյականը, — լաւագոյն ազդակներն են ազգի մը ապագան ապահովելու, քան մեքենական օրէնքներով պարտադրել զաւակածնութիւնը՝ առանց ապահովելու ակամայ աշխարհ եկողներու ապագան։

ՀԵԹՈՒՄ

ՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Մուրչ-Մանգաղ (9 Հոկտ., կը գրէ.—

Այս օրերուս, Վլատիկովկասի մէջ ապրող հայ գաղթականներէն 1200 հոգի կը փոխադրուին Շախտինսկի եւ Սոլակի շրջաններուն մէջ։

Սոլակի շրջանը պիտի փոխադրուին նաեւ 200 յայն գաղթականներ։

ՄԷԿ ՏԱՐԻ Է ԱՆՑԵՐ...

«1925 Յուլիսի 26ի լոյս 27ի գիշերը Ներքին Աղջաղալա գիւղում կատարուել է տերրորիստական ակտ նոյն գիւղի խորհուրդի քարտուղար Մանուկ Խուշոյեանի դէմ, որը եւ սպանւել է գլխից ստացած «մաուզեր» սիստէմի ատրճանակի երեք գնդակներից...»

Արագածի ստորոտը կատարուած այդ սպանութեան դրդէն էր, որ ամբողջ տասնեւմէկ օր՝ սկսած Հոկտեմբերի Ցից մինչեւ 19, առաւօտէն մինչեւ կէս գիշեր քննուեցաւ Խորհր. Հայաստանի գերագոյն դատարանին մէջ։ Նախնական քննութիւնը պարզեց, որ սպանութիւնը կատարուած է Սասունցիներու ձեռքով։ Այդ բաւական էր որպէսզի դատական առեանը ամէն ճիգ թափէ ապացուցանելու համար որ այդ ոչ թէ տեղական գործէ, այլ կազմակերպուած՝ Հ. Յ. Դ. Հայաստանի Կեդր. Կոմիտէի կողմէ՝ արտասահմանի թելադրանքով։

Անէ՜ զատ, դատավարութիւնը նոր առիթ մըն էր, որպէսզի կրկին հրապարակուէր Դաշնակցութեան գործունէութիւնը, սկսած անոր ծագման օրէն մինչեւ այդ օրը։ Ինչպէս կրնային չօգտուիլ այդ առիթէն դատախազ Երզնկեանը եւ «պաշտպան» Դր. Զուբարը, իրենց հռետորական ու պատմաբանի խոշոր տաղանդները ցոյց տալու արար աշխարհին։ Այսպիսով, Խուշոյեանի պէս անբարոյական, գեղծարար, կեղեքիչ ու ոգէտ լրտես պաշտօնեայի մը գործը վերածուեցաւ Դաշնակցութեան դատի եւ սպանութիւնը համարուեցաւ քաղաքական խոշոր նշանակութիւն ունեցող դէպք մը։

Այդ դատավարութեան մասին ժամանակին շատ է գրուած մեր թերթին մէջ, եւ մանրամասնութեամբ լուսաբանուած գործի էութիւնը։ Կը մնայ միայն այսօր, երբ ճիշտ մէկ տարի է անցեր, պարզել այն բուն նպատակը, զոր կը հետապնդէր Կոմկուսը՝ Դաշնակցութիւնը նստեցնելով ամբաստանեալի աթոռին վրայ։

Դատավարութեան ընթացքին Հայաստանի աշխատաւորութիւնը պէտք է եզրակացնէր՝

Թէ Դաշնակցութիւնը Խորհր. Հայաստանի հանդէպ ուղղամիտ ընդդիմադիրներու դիրքին վրայ չէ եւ թէ յարձակողական քայլերով կը փորձէ տապալել իշխանութիւնը։

Թէ Դաշնակցութիւնը անկարող ըլլալով իրենց կուսակցութեան դէմ պարզել քաղաքական յստակ ուղիներ եւ խսկական խուժաններու պայքար, կը դիմէ բռնի միջոցներու,

Թէ կը ճգնի այդ գործօն քայլերը ներկել ժողովրդական ընդվզումներու գոյնով։

Հետեւաբար՝ Դաշնակցութիւնը Հայաստանի մէջ աշխատելու համար հող չէ ունեցեր եւ չունի (ըստ դատախազ Յովսէփեանի). ուրեմն եւ Հայաստանի արեւի տակ ապրելու իրաւունք չունի (Երզնկեան)։

Իր վերջին խօսքի մէջ, գլխաւոր մեղադրեալ Սահակ Ստեփանոսեանը շատ ճիշտ եւ սուր նկատեց, թէ դատարանի եւ դատախազներու մեղադրական շէնքը ամբողջովին թուղթէ շինուած է, որ եւ չդիմանալով որ եւ է քննադատութեան, ինքն իրեն պիտի փլի։ Եւ իրօք, դըպարտութիւնն ու կեղծիքն այնքան աչքի կը զարնէր, որ նոյնիսկ վրդովեց Տիգրան Հախումեանի նման անողնայար մտաւորական մը (Աշոտ Յովհաննիսեանի բնորոշումը) որ քաջութիւնը ունեցաւ պաշտպանելու ոչ միայն ամբաստանեալը, այլ եւ Դաշնակցութիւնը։ Այն հանգամանքը, որ սպանութիւնը տեղի ունեցած էր 1925ի Յուլիսին, ձերբակալութիւնները՝ նոյն տարուան Սեպտեմբերին, իսկ դատը 15 ամիս յետոյ, արդէն ցոյց կուտայ թէ ինչպիսի նախապատրաստական աշխատանքներ է տարեր Չեկան իր վնատաններուն եւ բանտի նկուղներուն մէջ։ Եւ այն իրողութիւնը որ վկաներուն մէջ էին Բուդաղեօֆ, քիւրտ Ղազօյի, Եփրեմ Գասպարեանի, Արամ Շալճեանի եւ Սիմոն Սարգսեանի նման խառնակիչ ղաւաճաններ, արդէն կ'ապացուցանէ թէ ինչ նպատակ կը հետապնդէր դատարանը։ Վարկաբեկել Դաշնակցութիւնը, ինչ գնով ալ ըլլայ,— ահա հիմնականը, որուն կը ձգտին հակառակորդները։

Ինչքան ալ, շնորհիւ լարուած մեքենայութիւններու, մեղադրեալները հակասութիւններու մէջ ինկան եւ ինչքան ալ մէկուն պաշտպանը մեղադրեց միւսը, — բայց եւ այնպէս մէկ բան, պայծառ լոյսի նման երեւան ելաւ։ Այն, որ այդ սպանութիւնը պարզ տեղական հանգամանք ունի եւ հետեւանք է ոչ թէ «Թուրքէն փաշայի հրահանգի», այլ նոյն ինքն իր՝ Խուշոյեանի բարոյական նկարագրի։ Սալթան Համիտի բռնութիւններէն յետոյ մենք չենք կրնար հանդուրժել ոմն Խուշոյեանի կամայականութիւններուն, կը բացագանչէր ամբաստանեալներէն մէկը։ «Որովհետեւ Խուշոյեանը կը խանգարէր մեր շինարար աշխատանքը, ատոր համար ալ սպանեցինք», կ'աւելցնէր միւսը. «Ըլլալով անբարոյական, ան իր կենցաղով դէմ կ'երթար մեր հին լեռնցու աւանդութիւններուն», կը շեշտէր երրորդը։

Եւ քանի որ սպանութիւնը կազմակերպողները Դաշնակցականներ էին, ապա ուրեմն պատասխանատուն ամբողջ Դաշնակցութիւնն է (դատավճիռը այդպէս ալ կը սկսի, «1917 Հոկտեմբերեան սոցիալ յեղափոխութիւնից յետոյ, Դաշնակցութիւնը... եւլն)։ Իսկ կառավարութիւնը, որ Խուշոյեանի նման սրիկաներով կը լեցնէ շրջանները, բնաւ մեղք չունի...

Դաշնակցութիւնը գաղափարական ճակատի վրայ անզօր, կը դիմէ բռնի միջոցներու...։ Այս մեղադրանքին անհեթեթութիւնը կ'ապացուցանէ ինքը պատմութիւնը։ Երեք տարի է անցեր տասներորդ ընդհանուր ժողովէն եւ մինչեւ այսօր ալ խորհրդային կառավարութիւնը չի կրնար արձանագրել մէկ դէպք, ուր մենք խախտած ըլլանք գերագոյն օրգանի գծած ուղին։ Ոչ մէկ գործօն քայլ առած ենք այս երեք տարուան ընթացքին, թէեւ շատ բան կրնայինք ընել։ Բաւական է միայն, որ Դաշնակցութիւնը ընդառաջ երթայ ժողովուրդի տրամադրութիւններուն եւ օգտագործէ զայն։ Քանիցս կրկնած ենք, թէ մենք ընդհակառակն սանձեր ենք ժողովուրդի զայրոյթը եւ արգիլած նոր արիւնահեղութիւններ։

Այս ճշմարտութիւնը չկրցան ըմբռնել մեր կարմիր ապուշները եւ մինչեւ այսօր ալ կը շարունակեն իրենց յոռի քաղաքականութիւնը, որ վերջ ի վերջոյ պիտի հարկադրէ մեզ նոյն միջոցներով պայքարիլ իրենց դէմ։ Դաշնակցութիւնը զէնքի պայքարի միջոցին չէ դիմած, որովհետեւ գաղափարական ճակատին վրայ յաղթող է եւ իր քաղաքական խուժաններու ուղին է շատ յստակ։ Այնքան յստակ, որ կը տեսնեն ոչ միայն մեր տարիներու հակառակորդ Տ. Հախումեանն ու Յ. Խանգաղեանները, այլ եւ իրենց ընդդիմադիր կուսակցականները։ Գաղափարական տեսակէտէն յաղթողը մենք ենք, քանի դեռ ժողովուրդը մեզ հետ է։ Իսկ եթէ հակառակորդը պնդէ որ սխալ է այդ, այն ատեն կը պահանջենք հրապարակաւ պարզել անվերջ հալածանքներու, խմբական զինաթափման ու աքսորման պատճառները։ Եթէ դատավարութեամբ փորձեցին Դաշնակցութիւնը վարկաբեկել ժողովուրդի աչքին, անոր գործօն քայլերով (ինչ որ չկրցան ապացուցանել), ապա թող թոյլ տան մեզ խոստովանիլ որ Դաշնակցութիւնն այսօր Հայաստանի ժողովուրդի աչքին կը վարկաբեկուի կրաւորականութեամբ եւ ոչ թէ յարձակողական քաղաքականութեան համար, ինչպէս պահանջէ ինքը ժողովուրդը։ Իսկ այդպիսի պահանջը սանձել ինքը կոմկուսը, իր բռնութեամբ։ Թէ այդ ընթացքը մինչեւ ե՞րբ կը տանի, ցոյց կուտայ ապագան։

Եթէ Խուշոյեանի սպանութեան Դաշնակցութիւնը կը փորձէր ժողովրդական գունաւորում տալ, հապա ի՞նչ պիտի ըսել այն սպանութեան մասին, կատարուեցաւ Ելենովկայի Մալականներու ձեռքով, այն դէպքին, երբ Սուխումի տանի Մալականներն էին ծեծեր Երեւանի Գասպարեան մի փոխնախագահ Հրանտ Ալոյեանը, որ ձեռքն ու ոտքը կոտրեր էին։ Ա՞յդ ալ Դաշնակցութիւնը կազմակերպած կամ վերջապէս, այդ ժամանակ Ռուսիոյ մէջ կատարուած տասնեակ հազարաւոր սպանութիւններն ալ էսէռներ կամ Մէնշեւիկնե՞րն էին կազմակերպեր։

Տարի մը առաջ, Երեւանի մէջ կազմակերպուած դատավարութիւնը, չտուաւ սպասուած արդիւնքը։ Մեղադրեալները իրենց մէկական ընկերները իրենք գիրենք հերոսաբար եւ դատարանին ելան Դաշնակցութեան շը բարձր բռնած։ Ժողովուրդը փոխանակ երես դարձնելու աւելի հիացումով ու համակրանքով կը հետեւէր դատավարութեան, ապացոյց՝ այն նուած հետաքրքրութիւնը կը յայտնէր եւ այն ցոյցը որով ճամբու դրին մեղադրեալները դէպի աքսոր։

Ինչո՞ւ Չեկան այդ օրերը պատրաստած էր քաղաքի կայարանի թիւր եւ ինչու տարանի շէնքը կը պատուած բացառապէս Ռուսներով։

Մեղադրեալներէն Սահակ Ստեփանոսեանը, Տիգրան Սիմոնեանը եւ Արամ Ստեփանեանը դատապարտուեցան տասնական տարի տարկութեան, խիստ մեկուսացումով եւ գոյքի գրաւում։ 1927 Մայիս 27ին երկուքն աքսորուեցան անյայտ ուղղութեամբ եւ մինչեւ այսօր ալ տեղեկութիւն չէ եղած իրենց մասին։ Ռուսաստանի բանտերը շատ լայն են, պարտկելու համար...

«Դաշնակցութեանը մարտական ուժեր պէտք չէ տանիլ։ Այսպէս եղբայրաբար իր պանդղական» ճառը հացկատարած Գր. Զուբարը։

Եւ դատարանը չկրցաւ բեց այդ երեք յեղափոխականները։ Իսկ այդ համարձակ խորհրդային իշխանութիւն մեծահոգութեան եւ անպարտ ուժի գիտակցութեան արտայայտութիւն։

Այդպէ՞ս է արդեօք. Թէ պէշ զգուշութիւն մը կայ...

ՃԱՌ.

ՀԱՅԵՐԸ ԿԱՐՄԻՐ ԴՐԱԽՏԻ ՄԷՋ

«Մուրճ-Մանգաղ»ի մէջ թակից մը կը գրէ Կրասնոդարէն (9 Հոկտ.).—

Կրասնոդարի պահածոյ ծարանին մէջ կ'աշխատին հայ բանուորներ, սակայն ծարանին վարիչը շատ վարուի Հայերուն հետ։ Հայ բանուորները իրենց կը մեն, չուզեր նոյն իսկ խօսիլ նանց հետ։ Պատասխանատու մեր երկար ատեն կը պահէ Անգլիացիներուն, հայ բանուոր կը ներկայանայ եւ հաւասար կ'ուզէ աշխատանքի համար մերժէ տալ։

Հայը կը դիմէ Աշխատանքի պաշտպանութեան բաժնի բիւրին, եւ կը բողոքէ։ Հայ կը տրուի հագուստ տալ հեռանիներու վարիչը, երբ որ տրուելիք հագուստները են, այնպէս մը ըրաւ որ բաւական տուաւ բանուորի մը եւ անոր նը առաւ ու տուաւ Հայուն։

Երբ հայ բանուորը կը բողոքէ, պատասխան կը ստանայ.
— Չարժեր Հայերուն նոր զգեստ տալ։

ՄՈՆՈԼՈԳ

ԵՐԲՈՐ ԼՌԵՄ...

Թօթօ, տօնական զգեստները հագած, կը ցատկրտէ սենեակին մէջ։ Մայրիկը եւ հայրիկը բռնած են իր երկու ձեռքերէն։ Հիւր կ'երթան տուն մը, ուր առեւտրական գործ մը պիտի կարգադրեն։

Հայրը.— կարծեմ լաւ չըրինք։ Կ'ըսեմ եր Թօթօն տունը ձգել, չխոստում էր փոխարէն կամ կէս մը ընէ։

Մայրը.— Թօթօ, երբ պէտք ըլլայ, իր լեզուն լաւ կը բռնէ։ Այնպէս չէ՞, Թօթօ՛,

Թօթօ.— (Հպարտ) Այո՛, մայ՛։

Հայրը.— Լաւ։ Կը տեսնենք։ Սովորական փոխանցում խօսք մը չըլլէ՛ բերանէդ.

Թօթօ շատ կը խորհի այդ վտանգաւոր բառերու մասին, բայց ո՞վ է վտանգաւորը, ի՞նչ, բառե՞րը թէ լեզուն։

Մայրը.— Մտիկ ըրէ, Թօթօ։ Ալթեալ տղայ մը ուրիշներուն խօսակցութեան մէջ չի մտներ։

Թօթօ.— Հո՞գս է, խօսեցէք ինչ որ կ'ուզէք։

Հայրը.— Բայց չմոռնա՛ս. գործը չաւրես։

Մայրը.— Ցէ՛, Թօթօ խելօք կը կենայ։

Թօթօ.— Ի՞նչպիսի խելօք ըլլամ, ամէն ատեն կը փոխէք։

Հայրը.— Այսօրուան համար կը բաւէ որ միայն լուռ մնաս։ Բառ մը անգամ չպիտի հանես բերանէդ։

Թօթօ.— Հապա ինչո՞ւ անցեալ կիրակի մայրիկս զիս կը յանդիմանէր, երբ չէի ուզեր խօսիլ մօրաքրոջս հետ։

Հայրը.— Ցատանորդի՛։ Խելքդ չեմ ուզեր քեզմէ։ Քեզի կ'ըսեմ, որ, այսօր, բառ մը անգամ չպիտի արտասանես.

Թօթօ.— Լաւ։ Պօնժո՞ւրն ալ չըսեմ։

Մայրը.— Պէտք ըսես, մանչուկս։

Թօթօ.— Հապա արգիլած էիք խօսիլ։ Ինչպէ՞ս պօնժուր ըսեմ, երբ չէք ուզեր որ բերանս բանամ։

Հայրը.— Է՛, երկան բռի՛։ Ներս մտնելնուս՝ պօնժուր ըսէ, դուրս ելլելնուս՝ պօնժուր ըսէ։ Այսքան։

Թօթօ.— Լաւ։ Եթէ կարկանդակ մը տան ինծի, մէրսի ալ ըսե՞մ։

Հայրը.— Ճանլակոտ։

Մայրը.— Մա՛րդ, դո՛ւն ես որ կը կնճռոտես. անմեղին մեղքը ի՞նչ է։ Թօթօ, երբ հոն հասնինք, դուն միշտ երեսիս նայէ։ Երբ նշան ընեմ կրնաս խօսիլ։

Թօթօ.— Խօսի՛մ, խօսիմ, ի՞նչ ըսիմ։

Մայրը.— Մէրսի ըսէ կը բաւէ։

Թօթօ.— Լաւ։

Կը հասնին։ Երկայնկեկ պարոն մը։ Տիկին, մեծցեր տուներ։ Դուրս ելած է կարծես։ Թօթօ միշտ մօրը կը նայի, վախն ի վախ։ Զանազան հարցումներ կուգան միտքը։ «Պարոնը ինչո՞ւ կը կրծէ եղունգները»։ «Տիկինը ինչո՞ւ այնքան կը պաճուճուի»։ Սակայն կը վախնայ եւ կը լռէ։ Պարոնը կը մօտենայ Թօթօյին եւ կը հարցնէ անունը, տարիքը, լեռոյ՝

Պարոնը.— Թօթօ՛, մայրդ ենթէ քուրիկ մը բերէ, կ'ուզե՞ս։

Թօթօ.— (Մօրը նշանին հետեւելով) Մէրսի, մէրսի...

Կուշտ ու կուռ ծիծաղներ։ Այս փոքրիկ միջադէպը՝ նեղութիւն չպատճառեց հօրը։ Վերջին վայրկեաններուն, Թօթօ սկսաւ նեղուիլ, չդիմանալ. կ'ուզէր մօրը բան մը ըսել։ Սակայն կը վախնար հօրմէն։ Վերջապէս մեկնեցան։ Փողոցին մէջ։ Հայրն ու մայրը գոհ են։

Մայրը.— Ցեսա՞ր, Թօթօն խելօք էր։

Հայրը.— Երբ ուզէ, միշտ կրնայ խելօք մնալ եւ մեզ ալ գոհ ձգել։

Թօթօ.— Շա՞տ գոհ էք։

Հայրն ու մայրը.— Շա՛տ, շատ։

Թօթօ.— Բայց... լռեցուցիք, ես ալ... չխօսեցայ... ուրիշ մեղք մը գործեցի...

Մայրը.— Ի՞նչ մեղք։

Թօթօ.— Լռէ՛ ըսիք, լռեցի, բայցտեղս բրի, քանի որ գոհ էք, փոխեցէք վարտիքս։

Ի. ՓՈՒԺՈՒ

ՊԱՐՍԿԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ԹԱՆԿԱԳԻՆ ՆՈՒԷՐ ՄԸ

ԹԱՒՐԻԶ, 4 Հոկտ.

Պարսկաստանի վեհապետ Րիզա Շահ-չահի Ատրպատական այցելութեան առթիւ, Հիւսիս-Արեւմտեան Զօրաբանակի հրամանատար Ահմէտ խան Մահմուտին եւ իրեն ենթակայ պարսիկ զինուորականութիւնը՝ յանձնեցին գեղարուեստական թանկարժէք նուէր մը — Ատրպատականի զինուորական քարտէսը, որ պատրաստուած է Թաւրիզաբնակ Վանեցի ոսկերիչ վարպետներու կողմէ, «Վան Ոսկերչանոց»ի մէջ։

Քարտէսի շրջանակը 60 սանթիմէթր երկայնք եւ 58 սանթիմէթր լայնք ունի։

Այսարծաթեայ շրջանակի բոլորտիքները զարդարուած են՝ Անիի, Աղթամարի եւ Ջուարթնոցի հայկական քանդակներով, որոնց մէջտեղն ալ՝ պարսկական ոճի ծաղիկներ։

Շրջանակը սեւադ կոչուած արուեստով զարդարուած է։ Զորս անկիւնները՝ շրջանակի, գետեղուած են ոսկիէ շինուած ծաղիկներ, որոնք շատ բնական եւ հրապուրիչ տեսք մը ունին։ Շրջանակի վրայ հաստատուած է լայն եւ երկայն արծաթեայ սեւ, թանձր տախտակ մը, որու վրայ ալ ագուցուած է Ատրպատականի զինուորական քարտէսը, ամբողջովին ոսկեայ եւ վեց տարբեր գոյներով, ոչ թէ ներկուած, այլ վանեցի ոսկերիչներու հմտութեամբ ոսկիի մէջ բաղադրուած նիւթերով։ Վեց գոյները տալէ յետոյ, մեր հայրենակիցները կրցեր են, ապա կոկել, յղկել, կտորները աշխարհագրական ճշտութեամբ իրար միացնել եւ հայկական, մանաւանդ Վանի ոսկերչութեան արժանի գեղարուեստական գործ մը արտադրել։

Քարտէսի փորագրական աշխատանքը կատարած է Գ. Դաւիթ Փափազեան։

Փորագրուած են պարսկերէնով Ատրպատականի քաղաքները, գաւառները, գետերը, լեռները, ճամբաները, գլխաւոր գիւղերը եւայլն։ Վեց գաւառներն են՝ Թաւրիզ, Սալմաստ, Ուրմիա, Սավուջբուլաղ, Մակու եւ Արտաբիլ, որոնց իւրաքանչիւրի գաւառական կեդրոնները գրուած են բարձրադիր ոսկեայ տառերով։ Յիշեալ գաւառներու մէջ գտնուած զօրամասերը բնորոշուած են պարսկական զինանշաններով, ոսկեայ, բարձրադիր, գունաւոր դրօշներով։

Այս զօրամասերէն երկուքը զուտ քրտական են՝ Մակուի եւ Սավուջբուլաղի գաւառներումէջ, իսկ մնացեալ հինգը՝ Թաւրիզի, Ուրմիոյ, Սալմաստի եւ Արդաբիլի մէջ։ Իւրաքանչիւր զօրամասը բնորոշող զինանշանի վերը պետական թագն է, ականակուռ, ապա սուրեր, նիզակներ եւ պարսկական եռագոյն կանանչ, սպիտակ, կարմիր) դրօշակներ։

Ուրմիոյ գաւառին մէջ, ծովը կապոյտ տեսք ունի, իսկ կղզին, կարմրագոյն ոսկի։

(Այժմ Ուրմի քաղաքը, Շահին անունով կը կոչուի Րիզաիյէ, իսկ ծովն ալ՝ Ցէրեայի Րիզաիյէ։)

Քարտէսին վրայ, Թաւրիզ քաղաքի վերեւը գետեղուած է, Շահին բրոնզեայ, բարձրաքանդակ փոքրադիր նկարը, ամբողջովին շրջապատուած թանկարժէք գոհարներով եւ ադամանդներով։

Ակնեղէններու դասաւորման եւ գետեղման գործերն ալ կատարեցին Թաւրիզահայ ոսկերիչ Խաչատուր եւ Առաքել Պատմագրեան եղբայրները։

Կ'ըսուի թէ այս արքայական նուէրը 7000 տոլար արժէք ունի, ոսկիի, արծաթի եւ թանկագին քարերու հաւաքածոյ մը ըլլալով։

Քարտէսին վարի մասին վրայ, բարձրաքանդակ, ոսկեայ տառերով գետեղուած են մակագրութիւնները, որոնց հայերէն թարգմանութիւնը հետեւեալն է, զինուորականութեան եւ զօրքի կողմէ.

«Մենք ցոյց տուինք աշխարհին, որ զինուորութեան սէրը մեր գլխէն դուրս չի գար, մինչեւ որ մեր հոգին դուրս չգայ։

«Զինուորութեան նշանը, Ն. Կ. Վեհափառութեան ոտքի հողին նուէր պիտի ըլլայ, միայն անձնազոհութեան խոստումով եւ երդումով»։

Այս տողերը վերածուած էին պարսկերէն զոյգ քառեակներու։

.˙. Թաւրիզի Բաղաքապետութիւնն ալ Շահնշահին նուիրեց ոսկեայ բանալի մը, որ գետեղուած էր գեղարուեստական կերտուածքով արծաթեայ տուփի մէջ։ Տուփի կափարիչի արտաքին երեսի վրայ Գ. Դաւիթ Փափազեանը շատ նուրբ քանդակած է Թաւրիզ քաղաքի յատակագիծը, զոր պատրաստած է ճարտարապետ Առանդուլլահ Խանը (անոր տուած յատակածով եւ հսկողութեամբ այս տարի Թաւրիզի մէջ կառուցուեցաւ պարսից պետական թատրոնին շէնքը, բերդին մօտ, հասարակաց պարտէզի կողքին)։

Յատակագծի բոլորտիքը, ոսկի ծաղկեայ շրջանակներ գետեղուած են, իսկ տուփի կողերը զարդարուած են հայկական գեղեցիկ քանդակներով։

Տուփի ներսը, կափարիչի մէջ, հաստատուած ոսկեայ ծաղկազարդ քանդակներով թերթի վրայ գետեղուածէՇահին բրոնզէ փոքրադիր նկարը, շրջանակուած թանկագին ակնեղէններով։

Այս տուփն ալ «Վան Ոսկերչանոց»ի հայ վարպետները — Գ. Գ. Կարապետ Պէյլէրեան, Փանոս Ժամհարեան, Մանուկ Գալլեան եւ Միհրան Տէր Յարութիւնեան — շինեցին։

Այս վերջին հինգ տարիներու ընթացքին, Թաւրիզաբնակ վանեցի ոսկերիչ վարպետներու «Վան Ոսկերչանոց» արհեստանոցը, Պարսից արքունիքի համար պատրաստած է՝ զինուորական սուր մը, քրտական դաշոյն մը, արքայական գաւազան մը եւ այժմ ալ Ատրպատականի զինուորական քարտէսը։ Այս թանկագին նուէրները Ատրպատականի զինուորականութեան, Շահնէվան ցեղերու եւ Քիւրտերու կողմէ զանազան առիթներով նուիրուած են Շահին, անոր վարչապետութեան օրերէն մինչեւ թագաւորութիւնը։

Ամէն երկրի մէջ, իւրաքանչիւր արհեստանոց, վարպետ եւ արուեստագէտ բարոյական եւ անժխտելի իրաւունք ունի իր արտադրած ու եւ է գեղարուեստական գործի վրայ իր արհեստանոցի կամ Տան անունը դրոշմել։ Այստեղ թոյլ չտրուեցաւ որ նուէրներուն վրայ հայ ոսկերիչ արհեստաւորները իրենց արհեստանոցին «Վան Ոսկերչանոց»ի անունը դրոշմէին։

ՄԱՍԻՍ

ԿԻՆԸ ԱՅՐԵԼ Է ՅԵՏՈՅ.— Զմեռ, Նանսի մէջ, տպարանի մը պաշտօնեան, Վէրմանտէ, ուզելով ազատիլ իր բարեկամին կնոջ հետ, խեղդած էր իր կինը եւ յետոյ տպարանին հնոցին մէջ ամբողջ գիշեր մը կրակը հրահրելով այրած էր դիակը։ Իր սիրածին հետ Փարիզ փախելէ յետոյ ձերբակալուեցաւ։ Իր սիրականը, որ տեղեակ չէր ոճիրին անմիջապէս ազատ արձակուեցաւ։ Ամուսինն ալ ազատ արձակեց զայն։ Վերջերս հնոցին մէջ գաւակ մը բերաւ Վէրմանտէին։ Այժմ մինակ ու անպաշտպան է։ Իսկ Վէրմանտէ, առջի օր, եղեռնադատ ատեանին կողմէ դատապարտուեցաւ մահուան։

Մահապատիժը պիտի գործադրուի քաղաքին հրապարակներէն մէկուն վրայ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԿՌՓԱՄԱՐՏ

ԱԹԱԵԱՆ ՍԻՐՔ Տ'ԻՎԷՐԻ ՄԷՋ

Այս իրիկուն է որ հայ կռփամարտիկը պիտի կատարէ եղանակի երկրորդ մրցումը ֆրանսացի Marinի դէմ։ Marin տոկուն եւ ուժով հարուածող կռփամարտիկ մըն է, որուն կատարած մրցումներուն մեծ մասը վերջացած է որոշուած ժամանակէն առաջ՝ իր յաղթանակով։ Վերջերս յաղթեց Անտրէ Նիլի, Քիտ Նոմոի, եւայլն։

Գալով Աթաեանի, անիկա տասը օրէ ի վեր կանոնաւոր փորձեր կատարեց լաւագոյն խաղացողներու հետ եւ իր նոր Մէնէճէրը շատ բան սորվեցուցած է իրեն։ Այս գիշեր նախորդ մրցումներէն տարբեր խաղ մը կը սպասուի իրմէ։ Եւ եթէ կարենայ իր այդ նոր խաղը ի գործ դնել, մանաւանդ պաշտպանողականի մասին, կրնայ լաւ արդիւնք մը ձեռք բերել եւ յաղթել։

Մրցումը պիտի տեւէ 8 շրջան, իւրաքանչիւրը երեք վայրկեան։ Սիրք տ'Իվեր կը գտնուի Place de la Pasteloupի հրապարակին վրայ։

Հայ կռփամարտի սիրահարները անշուշտ պիտի խուզեն քաջալերել հայ մարզիկը։

Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ՊԷՏՔ ՈՒՆԻՆՔ
ՀԻՆԳ ՀԱՐԻՒՐ ՆՈՐ
ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ
"ՅԱՌԱՋ"ը
ԱՒԵԼԻ ԶԱՐԳԱՑՆԵԼՈՒ
ԵՒ ՆՈՐ ԱՇԽԱՏԱԿԻՑՆԵՐՈՎ
ՕԺՏԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ,
ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ
Կ'ԸՆԾԱՅԵՆՔ
ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏԵՀՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Բոլոր անոնք որ ԿԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐԵԼՈՎ կը բաժանորդագրուին Հոկտեմբեր 20էն մինչեւ Դեկտեմբեր 31 "ՅԱՌԱՋ"ի հետ իբրեւ նուէր պիտի ստանան.— ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ 20 ՖՐԱՆՔԻ ԳԻՐՔ ՎԵՑԱՄՍԵԱՅԻ ՀԱՄԱՐ 10 ՖՐԱՆՔԻ ԳԻՐՔ

Թղթատարի ծախքը մեր վրայ (Բացի Արտասահմանէն)

Այս պատեհութենէն կրնան օգտուիլ նաեւ մեր հին բաժանորդներէն անոնք որ իրենց բաժանորդագրութիւնը կը նորոգեն, վեցամսեայ կամ տարեկան, մինչեւ Դեկտեմբեր 31։

Գիրքերու ցանկը տեսնել Դ. էջ

Mlle ANNETTE BOUILLET
ԵՒ
ՎԱՀԱՆ ԵԱՐՃԱՆԵԱՆ
ԱՄՈՒՍՆԱՑԱՆ
Փարիզ 15 Հոկտ. 1927

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՈՃՐԱԳՈՐԾ ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԸ.— Վիարուժ, գործաւոր մը, որ կը բնակի Վիթրի (Սէն), առջի իրիկուն, իր տունէն դուրս ելաւ ջուր առնելու գիմացի աղբիւրէն։ Վիարուժ, տունը մօտ ըլլալուն, վերարկու հագած չէր, շապիկով եւ հողաթափով էր։

Ցանկարծ ինքնաշարժ մը անցաւ սըրնթաց։ Այնքան արագ անցաւ, որ Վիարուժ ժամանակ չունեցաւ ճամբէն դուրս ցատկելու։ Բախումը սարսափելի էր, Վիարուժ մխուեցաւ կառքին առաջամասին մէջ։ Սակայն ինքնաշարժը երբեք կանգ չառաւ։ Ու անցորդները, գիւղէն անդին, զարմանքով տեսան որ ինքնաշարժին գլխուն վրայ սեւ զանգուած մը կայ։ Կարծեցին թէ շուն մըն է, որ կախուած էր քիչ յետոյ, ուրիշ անցորդներ տեսան դիակ մը ճամբուն եզերքը։ Ինքնաշարժին վարիչը դիակը նետած էր ամայի տեղ մը։

ՄԻ ԶԱՐՆԷՔ ԿԻՆԵՐՈՒՆ.— Թուրի մէջ փասքիէ կին մը ունէր։ Սիրտը այնքան նեղ էր, որ փուճ խնդրի մը համար վերցուց ձեռքը եւ ապտակ մը զարկաւ կնոջ երեսին։ Կինը պոռաց, դրացիները վազեցին, ոստիկանները հասան։

Ըիտակ ոստիկանատունը հարցաքննութեան ընթացքին, կինը, վրէժ լուծելու համար, բացաւ բերանը.

— Իմ ամուսինս նշանաւոր գող մըն է։ Երկու անգամ Փարիզի մէջ մեծ գողութիւններ կատարած է։ Վերջերս ալ կազմակերպած էր ուրիշ աւելի մեծ գողութիւն մը։

Ոստիկանները սկսան նեղել Փասքիէն, որ ստիպուեցաւ խոստովանիլ թէ գողցած էին շատ մը արժեթուղթեր, բայց 18 հազար ֆրանք միայն կրցած էին «մանրել», միւսները, մօտ 180 հազար ֆրանք, անկարելի ըլլալով դրամի վերածել, այրած էին ընկերութեան համաձայնութեամբ։

ՓԱՅՏԱՀԱՏԸ.— Վիթալ, Մէսզ գետին եզերքը ծառ մը բարձրացաւ եւ կացինը զարկաւ ծառին ճիւղերուն։ Ցանկարծ կորանցուց հաւասարակշռութիւնը։ Գլորեցաւ ծառին բունին վրայէն, ծանրապէս վիրաւորուեցաւ, յետոյ սահեցաւ գետին մէջ։ Իր դիակը գետը նետեց եւ գեր քիչ անդին։

"ՅԱՌԱՋ"Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (91)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ԱԱԴԱՆԾԱՆՕԹ «ԲՈՐԵԿԱՄՈՒՀԻ» ՄԸ

Այս անգամ վտանգի ազդանշանը տրուած էր։

Ցեսայ որ գետնուղիներու առջեւ կեցած պահակները, արգիլելու համար անոնց մուտքը, կ'իջեցնէին երկաթ փեղկերը, մինչդեռ ամէն կողմէ, բազմաթիւ կուսակիցներ՝ իրենց կուռի կէտերը կը վազէին.

— Ի՞նչ կայ, ո՞վ կրակեց, հարցուց Քարասօֆ, գրասենեակին դուռը բանալով։

Ցետոյ գետնին վրայ նշմարելով իր դարակները եւ թղթածրարները.

— Ո՛հ. ո՛հ, ըսաւ կը տեսնեմ թէ՝ նոր բան կայ։

Քանի մը բառով անոր պատմեցի անցուդարձը. Քարասօֆ ուշի ուշով մտիկ ըրաւ. տեսայ որ կը ժպտէր.

— Ինչպէս կ'ըլլայ որ, ըսաւ վերջապէս, Իսմա Շէթաւայը որ այնքան խելացի է, գլխիկոր իյնայ ծուղակին մէջ, որ իրեն դէմ լարեր ենք։ Գիտնալու էր սակայն որ, եթէ Սթէնիա-կօրայան մեր պայքարի կազմակերպութեան ութը թաքստոցներէն մէկն է, շատ քիչ կուգամ հոս, ինչ որ իրեն թելադրելու էր այն եզրակացութիւնը թէ հոս չէ որ կը պահեմ իմ արժէքաւոր փաստաթուղթերս, եթէ ունիմ։

— Ծուղակ կամ ոչ, ասկից վերջ այս թաքստոցը այլեւս ծանօթ է անոնց որ Իսմա Շէթաւայը քու վրադ ղրկեցին. ըսել է թէ ոչ դուք ոչ ալ ձեր մարդիկը ապահով չէք հոս։

— Կը կարծէք։

— Գոնէ ինծի այդպէս կը թուի...

— Կը սխալի՞ք. ահա թէ ինչու. նախ նիւթապէս անկարելի է ասկից դուրս ելլել առանց իմ հաւանութեանս։ Այս վայրկեանէն սկսեալ, կրնաք Իսմա Շէթաւայը բանտարկեալ նկատել։

— Վստա՞հ էք։

Ուսերը թօթուելով, պատասխանեց։

— Չեմ գիտեր թէ՝ իմ կալուածիս ո՞ր կէտին վրայ կը գտնուի Իսմա Շէթաւայը այս պահուս. բայց կրնաք զայն արդէն այնքան գերի նկատել, որքան պիտի ըլլար եթէ իմ ամէնէն ամրափակ եւ խոր գնտաններուն մէջ գտնուէր։ Աւելի հեռուն ալ կ'երթամ։ Կը հաստատեմ թէ՝ տասը վայրկեան չանցած, անոր մասին լուր պիտի ստանանք. որովհետեւ, մարդ կրնայ որեւէ գնտանէ մը փախիլ, բայց չի կրնար անդունդէն փախիլ.

Մինչդեռ զարմացած իրեն կը նայէի, ան շարունակեց.

— Գիտցէք թէ՝ այն պատճառաւ իսկ որ ելքի պահակները շարժման մէջ դրուեցան ձեր ազդանշանով, Իսմա Շէթաւայ՝ ուր որ ալ ըլլայ, չի կրնար որեւէ ելքի մօտենալ. որովհետեւ ամէն մէկ ելքի միջեւ այս պահուս անդունդ մը բացուած է։

«Գիտէք ինչո՞ւ։

«Որովհետեւ ազդանշանը տրուելուն, ելքէ ելք այս անդունդները միացնող կամուրջները կը վերնան եւ անդունդները կը բացուին այնպէս որ, եթէ չուզէ անձնասպան ըլլալ, ուրիշ միջոց չունի, եթէ ոչ անձնատուր ըլլալ։

— Գիտէ՞ք որ եթէ այդ անդունդներէն մէկուն մէջ իյնայ, դարձուրելի պիտի ըլլայ։

— Ինչո՞ւ համար. ես կանչեցի զինքը իմէ խնդրեցի որ գայ իմ տունս կողոպտէ. եւ յետոյ, չեմ գիտեր ի՞նչ մարդասիրական նկատումներով պէտք է եղեր որ թոյլ տամ որ մեր թշնամիները գան այս թաքստոցը խուժեն։

«Մարդասէ՞ր. ես ալ եղայ

«Բայց, ալ չեմ կրնար ըլլալ։

«Երբ գործերնիս հրէշներու հետ է, մարդասիրութիւն ցոյց տալ կընշանակէ դաւաճանել մարդկութեան։ Ասկից զատ, ապուշութիւն է, որովհետեւ եթէ դուք զանոնք ձեռքէ փախցնէք, անոնք ձեզ իրենց ձեռքէն չեն փախցներ։

«Ամբողջ բերան մը» ըսին, չէ՞։ Ես կ'ըսեմ, պայմանաւ որ փոխադարձ ըլլայ։

«Եթէ անոնք արժանի են որ հոս գան իրենց բերնին ակռաները թափել տալու, չեմ գիտեր թէ՝ ո՞վ ի՞նչ կրնայ եղեր ըսել։

«Ես պիտի տրտնջայի՞ միթէ, եթէ այս առտու, Շլուսէլպուրկի մէջ, դիս ճանչնային եւ ծակը նետէին։ Ինչո՞ւ ուրեմն պիտի ընդունիմ եղեր անոնցմէ մէկուն տրտունջը, երբ հոս գայ եւ բռնուի

«Ակն ընդ ական, ուրեմն։

«Բոլոր քաղաքակիրթ ազգերը, նոյնիսկ միւսներն ալ՝ օրինական ինքնապաշտպանութիւնը չե՞ն ընդունած։

«Եւ այս պարագային ըրածս ուրիշ բան չէ։

«Ցարձակողին կը մնար չիյնալ ծուղակին մէջ. այնպէս որ, ինչ որ ալ ուզած ըլլայ փորձել ինծի դէմ գործելէ՝ որոշած եմ ներողամտութեան փաստը տալ Իսմա Շէթաւային հանդէպ. պարզապէս անոր համար որ այս գործին մէջ անիկա գործիք մըն է։

— Զո՞հ, Իսմա Շէթաւա՞յը շատ գէշ կը ճանչնաք ուրեմն զայն

Քարասօֆ ուսերը թօթուեց.

— Այո՛, զոհ մը, որովհետեւ անոնք որ զայն մղեցին այս գործին, գիտէին թէ այս արկածախնդրութեամբ, լուրջ բան մը չէին շահեր։

(Շար.)

Թարգմ'. Մ. ԻՐԻՑԵԱՆ

ցարիկ վարկ մը պիտի յատկացուի բանուորական շրջանի գիւղերուն եւ գիւղաքաղաքներուն մէջ դպրոցներ շինելու համար։ Անոնցմէն պիտի կրկնապատկուի պատերազմի անդամահաշտներուն յատկացուած ապահովագրութեան հիմնադրամը։

«Խորհրդային հանրապետութեանց պատժական օրինագիրքէն պիտի ջնջուի մահապատիժը, իբրեւ ընկերային պաշտպանութեան միջոց բոլոր ոճիրներու դէմ, բացի պետութեան ապահովութեան դէմ կատարուած ոճիրներէ, զինուորական յանցանքներէ եւ աւազակութենէ։ Պիտի ջնջուին պատական կամ վարչական միջոցներով տրուած պատիժները բոլոր դատապարտեալներուն համար, բացի խորհրդային վարչաձեւը քանդելու ձգտող քաղաքական կուսակցութեանց գործօն անդամներէն եւ պետական դրամները խւրացնողներէն»։

Ժողովրդական գործավարներու խորհուրդին Նախագահ Րիքով ճառ մը խօսեցաւ, պարզելով խորհրդային միութեան ներքին եւ արտաքին վիճակը Յեղափոխութեան տասներորդ տարեդարձին։ Ըսաւ թէ Յեղափոխութիւնը մարդկային պատմութեան մէջ նոր դարաշրջան մը բացաւ։ Այսքան դժուարին պայմաններու մէջ եւ այնպիսի պահու մը, ուր աննախընթաց դասակարգային պայքար կը մղուի եւ շրջապատուած ներքին եւ արտաքին թշնամիներէ, խորհրդային միութեան տասը տարի ապրիլը ապացոյց մըն է որ Հոկտեմբերեան յեղափոխութիւնը ճիշդ իր ժամանակին կատարուած է։

«Շատ մը երկիրներու մէջ ընկերվարականները իրենց այնքան շատ հետեւորդներով կրնային դիւրաւ լուծել իշխանութիւնը գրաւելու հարցը. սակայն անոնք բանուորները յետադիմութեան թեւերուն մէջ նետեցին. մինչ մենք ցարերու հին կայսրութեան մէջ հիմնեցինք իսկական ընկերվարական ընկերութիւնը։ Հիմնական տարբերութիւն կայ խորհրդային եւ քաղքենի ժողովրդավարութեանց միջեւ։ Խորհրդային վարչաձեւի տակ աշխատողները ուղղակի ղեկավար դեր կը կատարեն վերէն վար, շնորհիւ սիստեմին, սովետներու որ մօտ մէկ ու կէս պետական քաղաքական եւ տնտեսական բոլոր ճիւղերուն մէջ, միլիոն անդամ ունի, շնորհիւ գործակցութեանը բանուորական սէնտիքաներու, մշակութային զանազան կազմակերպութեանց, ժողովրդային երդուեալներու —որոնց թիւը այժմ 200,000 է նեւայլն։»

Շեշտելով յեղափոխութեան միջազգային հանգամանքը, Ռիքով խորհրդային միութիւնը անուանեց ընկերվարական հայրենիքը ամբողջ աշխարհի բանուոր դասակարգին, հաւատարիմ զինակիցը իրենց ազատագրութեան համար կռուող ճնշուած բոլոր ազգերու։ Պրոլետարական միջազգային յեղափոխութեան գիրքը ամրացնելու հիմնական պայմանն է պայքար պատերազմի դէմ։»

Կիրակի օրուան ժողովին բացումով սկսան տասնամեակի հանդիսութիւնները։ Ներկայ էին 450 անդամներ զոյգ մը խորհրդարաններէ, կեդրոնական գործադիր կոմիտէն, բազմաթիւ պատուիրակութիւններ եւ Մոսկուայի օտար դեսպանները։ Վիճաբանութիւնները տեղի կ'ունենան նախկին Տումայի մեծ սրահին մէջ։ Շէնքին ճակատը զարդարուած է կարմիր լոյսերով։

Հանդէսները տեղի կ'ունենան մեծ շուքով։ Լէնինկրատ ձիւնով ծածկուած է արդէն։ Ընդդիմադիր գլխաւոր պետերը՝ Թրոցքի, Զինովիէվ եւ Ռատիքօմօֆ հոն են։ Այս վերջինը փորձեց ճառ մը խօսիլ, սակայն ամբոխին սուլոցներով արգիլուեցաւ։

Կացութիւնը Պալքաններու մէջ

Շթիպէն կը հեռագրեն թէ պուլկար քոմիթաճիներու խումբ մը առջի գիշեր սերպ սահմանը անցած է Սաչէ գիւղին մօտ, Յարիպրոտի նահանգին մէջ։ Սաստիկ կռիւէ մը վերջ, սահմանապահները պուլկար հողը նետեցին հրոսակները։

Միւս կողմէ Պիթոլիէն կը հաղորդեն որ ութ պուլկար քոմիթաճիներէ բաղկացած հրոսախումբ մը, որ կուգար Ալպանիոյ կողմէն, հաւանաբար Կորիցայէն, նոյն գիշերը անցած է հելլէնեւալպան սահմանը՝ Փրէսփանսքա լիճին մօտ, Քլուշթիշթա եւ Սոլիէ Քլէշթինա գիւղերուն միջեւ։

Փրակայի ալպանական դեսպան Ցէնա Պէկի սպանիչ Պէպի երկարօրէն հարցաքննուելով խոստովանեցաւ թէ կանխամտածութեամբ սպաննած էր զայն։ Պէպի ուսած է Հռոմի մէկ քոլէժին մէջ։ Նուիրուած էր լուրջ գիրքերու ընթերցումին, ինչ որ իր մէջ յոռետես միտքեր ստեղծած էր։ Կը պատկանի աղքատ ընտանիքի մը։ Ալպանական կառավարութեան կողմէ իրեն տրուած դպրոցական թոշակը բաւարար չէր, որով եւ ստիպուեցաւ մեկնիլ Հռոմէն եւ դառնալ իր ծննդավայրը՝ Էլպասան։ Երեք տարի առաջ ուզած էր անձնասպան ըլլալ եւ այդ նպատակով գնած էր հին տիպի ատրճանակ մը, որով սպաննեց Ցէնա Պէկը։ Այս վերջինը անձամբ չէր ճանչնար. պատկերազարդ թերթի մը մէջէն անոր նկարը դտաւ եւ զայն հետապնդեց Պելկրատի մէջ. սակայն չյաջողեցաւ սպաննել Ցէնա Պէկի շուտով Փրակա մեկնելուն պատճառաւ.

Պելկրատի ալպանական դեսպանատան քարտուղար Տօքթ. Շիիլլա՝ Ցէնա պէկի Փրակա մեկնելէն օր մը վերջ գաղտնաբար տեղեկացուցած էր անոր որ մահափորձ մը կը պատրաստուի իրեն դէմ եւ կը յանձնարարէր զգուշական միջոցներ ձեռք առնել։ Ցէնա պէկ կարեւորութիւն չտուաւ այս ազդարարութեան։

Պելկրատի մէջ Կիրակի օր հակիտալական բուռն ցոյցեր տեղի ունեցան։ Սերպիոյ հանրային կարծիքը Ցէնա պէկի սպանութեան համար կ'ամբաստանէ իտալական կառավարութիւնը։

Ռաքովսքի մեկնեցաւ

Փարիզի խորհրդային դեսպան Քրիսթիան Ռաքովսքի Կիրակի առաւօտ ժամը 6ին ինքնաշարժ կառքով մը Փարիզէն մեկնեցաւ դէպի Պերլին։ Ֆրանսական սահմանը անցաւ ժամը 14.15ին։ Խորհրդային կառավարութեան որոշումին վրայ, Ռաքովսքի շուտեց աւելի երկար մնալ Փարիզ, եւ առանց պաշտօնական հրաժեշտ առնելու ֆրանս. կառավարութենէն, նոյնիսկ առանց կառախումբի սպասելու, ինքնաշարժով մեկնեցաւ։ Դիւանագիտական անցագրին շնորհիւ անցաւ սահմանէն։

Պերլինի մէջ պիտի սպասէ Մոսկուայի հրահանգներուն։

Իր յաջորդը՝ Տովկալէվսքի, Թոքիոյի այժմու դեսպանը, պատերազմէն առաջ Պորտոյի մէջ կ'աշխատէր իբրեւ ելեկտրադէտ։

ՄԵՐ ՊԱՐԳԵՒԸ ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ

Համաձայն Ա. էջին մէջ եղած յայտարարութեան, ստորեւ կը նշանակենք գիրքերու ցանկը, իրենց գիներով։ Ամէն մարդ ազատ է իր ուզած հատորները ընտրելու, համաձայն իր բաժանորդագրութեան.—

1. Իմ Գիրքը, Ա. Ահարոնեանի (20 ֆրանք). 2. Մանչ Աղջիկը, Վ. Մարկրէթի 20 ֆր.). 3. Խորհուրդներու Մեջեանը, 3. Օշականի (20 ֆր.). 4. Ծապլվար, Եր. Օտեանի (7 ֆր.). 5. Մեր խաչը, Տոքթ. Ս. Սալբիի (8 ֆր.). 6. Մահացու Սէրը, Մ. Կորքիի (3 ֆր.). 7. Պղնձէ քաղաքին պատմութիւնը (3 ֆր.). 8. Հաֆըզի քառեակները (3 ֆր.). 9. Ֆոմա Կորտիէվ, Մ. Կորքիի (15 ֆր.). 10. Մեր Անկախութիւնը, Լ. Շանթի (15 ֆր.). 11. Ընկեր Շահազար, Ն. Պէշիկթաշլեանի (5 ֆր.). 12. Երկու Ամիս Բոլշեւիկեան Բանտում, Բ. Իշխանեանի (13 ֆր.). 13. Սուլամիթ, Ա. Կուպրինի (6 ֆր.). 14. Կրացիէլլա, Լամարթինի (8 ֆր.). 15. Ոսկի Աքաղաղ, Րաֆֆի (10 ֆր.). 16. Բժիշկին գիրքէն փրցուած էջեր, Տոքթ. Սեւակի (10 ֆր.). 17. Ազգային Բարերար, Եր. Օտեանի (4 ֆր.). 18. Աղա Նազար, Խ. Աբովեանի (3 ֆր.). 19. Ալպոմ Հէքեաթներու, Շ. Նարդունիի (3 ֆր.). 20. Դատաստանական խորհուրդ, Եր. Օտեանի (10 ֆր.). 21. Ինչ պատմեց Թրէբոնէմը կամ Սիֆիլիս, Տոքթ. Գրիգորեանի (6 ֆր.). 22. Էջեր իմ Օրագրէն, Գ. Զօհրապի (6 ֆր.). 23. «Փետրուար 18» (5 ֆր.). 24. Ֆրանսահայ Զրուցատրութիւն (15 ֆր.). 25. Զարթիր Աստուած, Ա. Ահարոնեանի 2 ֆր.). 26 Ինքնուսուցիչ Ֆրանսերէն լեզուի, Դաւիթ-Բէկի (10 ֆր.). 27. Կոյսի մը Օրագիրը, Թարգմ.՝ Վ. Սեւունի (5 ֆր.)։

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ (ՀԱՅ-ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ)

Ա. ՇԱՀ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ՕՏԱՐ ՏԱՂԱՆԴԱՒՈՐ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐՈՒ

PETIT JOURNALի ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ, 21 Rue CADET (Métro CADET)

20 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ ԺԱՄԸ 9ԻՆ

ԿԸ ՎԵՐՋԱՆԱՅ ԱՄԵՆԷՆ ՈՒՇԸ՝ ԺԱՄԸ 11ԻՆ

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ՄԵԾ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Նախագահութեամբ՝ Գ. ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐԻ

կազմակերպուած՝ Հ.Բ.Ը.Մ. Փարիզի տեղական մասնաժողովին կողմէ 23 Հոկտ. Կիր. ժամը 2.30ին, Salle des Agriculteurs, 8 Rue d'Athènes

ՅԱՅՏԱԳԻՐ.—

Ա.— Բացման խօսք՝ Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի Տեղական Մասնաժողովի կողմէ։ Բ.— Հ. Ա. Ը. Միութեան ծագումը, նպատակը եւ գործունէութիւնը, Գ. Ե. ԱՂԱԹՕՆ։ Գ.— Ի՞նչ է Trustը.— Ինչու Trustի վերածուեցաւ միութեան դրամագլուխը.— Ի՞նչ է այս դրութեան առաւելութիւնը ներկայի եւ ապագայի մէջ, Գ. Գ. ՆՈՐԱՏՈՒՆԿԵԱՆ։ Դ.— Մելքոնեան նուիրատուութիւնը, Գ. Գ. ԷՍՄԷՐԵԱՆ։ Կը հրաւիրուին Հ. Բ. Ընդհ. Միութեան բոլոր անդամները անխտիր, ինչպէս նաեւ Փարիզի եւ արուարձաններու ընդհ. հասարակութիւնը։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ՉՊԻՏԻ ԿԱՏԱՐՈՒԻ

Արի սիկ. Եազըճեան, Տէր եւ Տիկ. Պէրպէրեան, Արշակ Մկրեան, Մարտիրոս Ադամեան, Եազըճեան եղբայրք, ցաւօք սրտի կը ծանուցանեն իրենց վաւկին, քեռորդւոյն եւ ազգականին՝

ԸՆԿ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԵԱԶԸՃԵԱՆԻ

մահը՝ երիտասարդ հասակին մէջ, որ տեղի ունեցաւ 15 Հոկտ. Շաբաթ օր։ Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ երէկ երկուշաբթի կէսօրէ վերջ, Ալֆօրվիլի մէջ։

ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԻԶՊԱՆՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Փարիզի եւ արուարձաններու մէջ բացուելիք մանկապարտէզներուն համար պէտք կայ վկայեալ մանկապարտիզպանուհիներու։ Հետաքրքրուողները՝ իրենց վկայաթուղթերով կրնան ամէն առտու դիմել Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ ընդհանուր քարտուղարութեան։

Կրթական Մասնախումբ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՅԱՐԴԳՈՒԴԻ Գրական երեկոն բացառաբար վաղը՝ Չորեքշաբթի ժամը 9ին, Ֆլորիա։ Նիւթ՝ Ն. Սարաֆեանի ինքնագրութիւնները։ Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները։

«LA LUMIERE PAR LES RÊVES»

Քանի մը օրէն հրապարակ կ'ելլէ փաստաբան Գր. Թէլլալեանի (Գրիմիթէլ) ֆրանսերէն մէկ երկասիրութիւնը «La Lumière par les Rêves». (Լոյսը երազներէ)։

Նիւթը կը կազմեն թաքուն գիտութիւնները (Sciences occultes) եւ մասնաւորապէս երազներու խնդիրը։

Ֆրանսացի հրատարակիչ մը իր վրան առած է հրատարակութեան ծախքը։ Փարիզի կարեւոր թերթեր՝ արդէն յիշատակութիւն բրած են այդ մասին։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— կը փնտռուի Սունկուրլուցի Լեւոն Թոմասեան, որ 1921ին Պոլիս կը գտնուէր։ Կը կարծուի թէ այժմ Փարիզ կը գտնուի։ Գրել իր քրոջ Tomassian Seseth, Usine F. Mousset, Pelussin, (Loire).

Լուր տուողին հարիւր ֆրանք նուէր։

— Խարբերդցի Յովհաննէս Աւագեան (Խուսաստանղստրալեան) կը փնտռէ իր եղբայր Ներսէս Աւագեան, որուն 2 տարի առաջ Փարիզ ըլլալը որոշ էր։ Իմացնել Mr. Garo Baboukian, 6 Rue Bleue Paris (IX).

ՍԱԿԱՐԱՆ

17 Հոկտեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.
Ստերլին,	L. St.	12? 0?
Տոլար,	Dollar	2? 4?
Մարք ոսկի 100	Mark	60? 7?
Թրքական Ոսկ.	L. Tq	1? 65
Թրք. ոսկի	» or	110 40
Մէճիտիէ	Médjidié	9 95
Լէվա 100 հատր	Léva	1? 75
Տրախմի »	Drachme	3? 50
Լիր »	» Lire	1?
Պելճ. ֆրանք »	Belga	?5? 75
Զուից. »	Frc. Suisse	?92 —
Լէյ 100 հատր	Ley	15 85
Ֆիորին	(Florin)	102? 75

ԱՐԺԵԹՂԹ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3450	—
»	II »	2040	—
»	III »	1700	—
Ռումելի երկաթ	Lots turcs	47?	

ՊԱՏՐԱՍՏ ԳՈՐԾ

Լիոնի Ազգ. Միութենէն.

Արտէշի նահանգին մէջ կարեւոր գործարանի մը համար մոլինաժի յարմար գործաւորուհիներու պէտք կայ, որոնց հետ կրնան գտնուիլ այրեր, 40 գործաւորուհիներու հետ 10 այրեր, այսինքն երեք հոգիէ բաղկացեալ ընտանիքի մը մէջ մէկ այր։

Խիստ մաքուր օդ։ Պարտէզ, բնակարան, լոյս, ջուր, անուխ ծրի։

Ժամը 1 ֆր. 60 կինեւու եւ 2 ֆր. այրերուն համար։

Անձամբ կամ նամակով դիմել եկեղեցւոյ կից խորհրդարանը, 75 Ave. Berthelot, Lyon

Կնիք

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ

ՎԱՀՐԱՄ ԱՃԷՄԵԱՆ

8, RUE JOUY ROUVE, TÉL. ՄԷՆԻԼՄՈՆԹԱՆ 61-85 կամ 39-3?

Մէթրօ Belleville Թուամ. 26, 5

կը նուագէ ինճէ-սազի լաւ խումբ մը

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ՀԱՄԵՂ

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ՝ ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ

"ԳԻՒՂԱՇԽԱՐՀ,,Ը

Պատմական եւ ազգագրական ուսումնասիրութիւն Սեբաստիոյ եւ Ալիսի վերի հովտի գիւղախումբերու մասին Անհրաժեշտ մասնաւորապէս Սեբաստահայերուն

Գին՝ Ֆրանսա և գաղութները 26 ֆրանք. արտասահման ? ֆրանք, բացի Ամերիկայէն։ Փոստի ծախք չառնուիր։

Դիմել՝ ՅԱՌԱՋի խմբագրատունը՝ L. KÉVONIANի

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՏԱՌԵՐՈՒ

ՁՈՒԼԱՐԱՆ «ԾԵՐՈՒՆԵԱՆ»

ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1887ԻՆ

Ձուլարանս օժտուած ամենավերջին սիսթէմ մեքենաներով կը ձուլէ հայերէն եւ Թուրքերէն ամէն տեսակ տառեր լաւ գոյն եւ տոկուն մետաղի գործածութեամբ։

Ամերիկեան չափերով տառեր եւս կը ձուլուին մասնաւոր խնդրանքի վրայ միայն։

Ձուլարանս կ'ընդունի նաեւ ապսպրանքներ՝ տպագրական, կազմարական մեքենաներու, գործիքներու եւ ամէն տեսակ պիտոյքներու. տպագր. թուղթ, մելան, pâte à rouleau, պղինձ գիծ եւայլն, գոր ? հայթայթէ ֆրանսական ծանօթ տուներէ։

Դրամ եւ ամէն ապսպրանք ուղղել հետեւեալ հասցէով

V. VARTANOFF, 24 rue Campo-Formio, Paris 13e

ԴԵՐՁԱԿ Կ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

կը խնդրէ Պոլսոյ իր հին յաճախորդներէն դիմել իրեն անգլիական ընտիր կերպասներէ տոկուն հագուստներ ունենալու համար։

ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԿԱՐ ԵՒ ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԻՒՆ

ԳԻՆԵՐԸ ԽԻՍՏ ՄԱՏՉԵԼԻ

88, RUE DE MONT-CENIS, PARIS (18me).

Métro: Simplon, Nord-Sud: Jules Joffrin. Autobus J, AH եւ ?

ՁԱՆԱԶԱՆ ԳԻՐՔԵՐ

20 ՖՐ.Է ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՊՍՊՐՈՂԻՆ 5 ՖՐ.ՆՈՑ

ԵՒ 30 ՖՐ.Է ՎԵՐ 10 ՖՐ.ՆՈՑ ԳԻՐՔ ՄԸ ՆՈՒԷՐ

Ժամագործ Մինաս 2, Վարպետ բժիշկը 3, Չարշըլը Ալթին ? Լինի 3, Արշին մալ ալան 4, Սեւ թէ ճերմակ 3, Կրացիէլլա ?, Ռոն?գաղ 10, Տղու հոգիներ 6, Երազահան 6, 8, 10, 12.50, Երգահան ? 10.25, Շաղագործը 5, Աբու լալա 5, 7.50, 20, Լոյս զուարթ 3, Բ? դանի անկուտինները 2.50, Անոյշ 5, Երանոս աղբար 2, Պաշտօնս ? 2, Կոյսի մը օրագիրը 5, Հարուածը 3, Ալպոմ Հէքեաթներու ?, ? ? 5, Ծանի՛ր զքեզ 6, Զարլաթօն 1,50, Նօթը պատմուածքներ ? ?աշիկը 20, Տօքթ. Մօրի վրէժը 4, Թահրա պէյ 5, Փարսափ պաշ? 2, Երկու խուլեր 2.50, Պէպէքս 10, Բժիշկին գիրքէն փրցուած էջեր ? Արսէն Լիւբէն 18, Ռաֆայէլ 18, Համլէթ 10, Օթելլօ 10, Տրիլպի ? Կարապետ, 4, Լէպլէպիճի 5, Սիրելու եւ սիրուելու արուեստը 1, ? քերթուածները 5, Խօսգիւղի ձնաշրէկը 10, Աւազակապետը ? եղբայր 6, Ինքնուսուցիչ վրացերէն լեզուի 10, Ովասիս 20, ? 5, Աշուղ Ղարիպ 5, Հէքիմարան 50, Մատեան Մանկանց 50, ? համար 20, Ճամբորդը 20, ՇԱՆԹի Կինը 6, Դարձը 8, ? Կայսրը 10, ՕՏԵԱՆի ԶՕՀՐԱՊի ամբողջ գործերը, Արշակ Բ. 1, ? լոյսին տակ 5, Լը Պարպուլիէ 2, Նամուս 10, Զար Ոգի 10, ? 10, Արտիստը 20, Ցակոբոս աղա 3, Թիւպէրքիւլօզ 2.50, Վեներական ? 2, Ինչպէս նաեւ ՉՈՒՀԱՃԵԱՆի Նօթաներէն Ave Maria 2.50, Laura ? ԿՈՄԻՏԱՍ Վրդ.ի Հայաստանը 25, Հովիկ եւ Բուլիկին օրօրը 1, ? ղութիւնք Ս. Պատարագի 4. եւ ուզուած ամէն տեսակ գիրք։ ? մեր գիները։ ԳՐԱՑՈՒՑԱԿԸ ՁՐԻ. Դիմել նամակով՝ VAHRAM SEVO? 5 Ave. Quihou, St. Mandé (Seine).

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro: Gare de l'Est Téléphone: Nord 84.04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30 Կիրակի եւ տօն օրեր 2.15

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5։ Քիթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9—12։

Դերձակ ԼԵՒՈՆ ՊԻԼԷՃԻԿՃԵԱՆ

կը ծանուցանէ իր յաճախորդներուն թէ իր Նախկին ?դէն փոխադրուած է՝

57 RUE CLIGNANCOURT, Métro. Château Rouge կամ Barbès

Ձեր ձմեռուան հագուստը ապսպրելէ առաջ, անգամ մը դիմեցէք իրեն, ետքէն չզղջալու համար։

Ձեւի անմրցելի շքեղութիւն — վերջին նորաձեւութիւն.— մաքուր կար. Տոկուն կերպասներ. վճարումի դիւրութիւններ

ԱՅՍ ԲՈԼՈՐԻՆ ՀԵՏ ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ՆՈՒԷՐ ՎԱՐՈՒԺԱՆԻ ԳԻՐՔԵՐԷՆ՝

Այն բոլոր միութիւնները, դպրոցներն ու գրադարանները որ կ'ուզեն ձրիաբար ունենալ Դ. Վարուժանի չսպառած հրատարակութիւններէն, թող դիմեն Տիկին Վարուժան Աբիկեանի, 449 Audubon Ave., New York, N. Y. (U. S. A.).

ԾԱԽՈՒ Է SINGER վերջին նորաձեւութեամբ, ոտքով կարի մեքենայ մը, դիւրամատչելի գինով։ Դիմել՝ Տիկ. Ամատունիի, 7 Rue Jules Regnault, Enghien-les-Bains, (S. et O.).

Կ'ՈՒԶՈՒԻ վարժ գործաւորուհի մը կարի համար. դիմել՝ «Յառաջ»ի վարչութեան։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris (10e)

Le Gérant: H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 28bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 19 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1927

19 OCTOBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 470

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հոկտեմբեր 15էն ի վեր, օրական 5-7-10 ժամ ճառ կը խօսի Մուսթաֆա Քէմալ, «Խալք» կուսակցութեան համագումարին առթիւ։

Հեռագիրները հաղորդեցին թէ ամբողջ ճառը պիտի տեւէ մէկ շաբաթ։ Ուրեմն, տակաւին կը խօսի։ Ութ տարուան պատմութիւն է որ պիտի պարզէ, սկսելով 1919 Մայիս 19էն, երբ առաջին անգամ ցամաք ելաւ Սամսոն, իբրեւ բանակի քննիչ։

Յայտնի է թէ ի՛նչպէս գործեց «քննիչը»։ Պոլսէն մեկնած օրն իսկ, Մ. Քէմալ գիտէր թէ ինչո՛ւ կ'երթար Անատոլու։ Գիտէր նաեւ վարչապետ Ֆէրիտ փաշան, որ իբրեւ թէ Զինադադարի պայմանները յարգել տալու համար սարքած էր այս գործը։

Ո՛չ «քննիչը», ոչ ալ իր ընկերները սխալած չէին իրենց հաշիւներուն մէջ։

Գասպը Ալին շատոնց սնանկացած էր Թուրք ժողովուրդի աչքին։ Իսկ Դաշնակիցները առաջին օրէն պատրաստ էին աճուրդի հանելու իրենց յաղթանակը, փրկելով հանդերձ երեւոյթները։ Այն ձեռքը որ ձերբակալութիւններ կը կատարէր Պոլսոյ մէջ, եւ լուծել կուտար Երեսփ. ժողովը, նոյնքան վարպետութեամբ կը դիւրացնէր Անատոլուի սպառազինումը։ Մինչեւ անգամ ռազմանիւթ կը ծախէր միլլի հրոսախումբերուն։ Ու դարձեալ, այն մատը որ զսպիչ պունդեր դրկել կուտար ըմբոստներուն դէմ, միեւնոյն ճարպիկութեամբ ճամբայ կը ցուցնէր այս վերջիններուն։

Ըմբոստները գտեր էին նաեւ թանկագին նեցուկ մը, խորհրդային իշխանութիւնը, որ ոչ միայն դաշնագիրներ կը ստորագրէր Մուսթաֆա Քէմալի հետ, այլ եւ զէնք, փամփուշտ եւ ոսկի կը հասցնէր նաւակներով, որպէսզի ապահովէ Թուրքիոյ յաղթանակը արեւմտեան աշխարհակալութեան դէմ։

Ու եղաւ ինչ որ վճռուած էր Էրզրումի եւ Սըվազի ժողովներուն մէջ, Թուրքերու համար անսովոր վճռականութեամբ մը։

Իրականացաւ «Ազգային Ուխտը», որ ծիծաղ կը շարժէր այն օրերուն։

Բուն եւ շառաչուն ծիծաղը արձակեց նոյն ինքն Մուսթաֆա Քէմալ, մահուան դատապարտուած «աւազակապետը»...

Դիւային քրքիջ մը՝ բոլոր յաղթականներու ճակտին։

Այդ անօրինակ յաղթանակին ցուցահանդէսն է որ կը կատարէ այսօր Թուրքիոյ դիկտատորը, շուրջը հաւաքած՝ իր հաւատարիմները, 315 երեսփոխան եւ 126 պատուիրակներ։ Ու կը կատարէ դղրդագին ցուցադրութեամբ, մէկ շաբաթ ճառելով եւ ճառը հինգ տարբեր լեզուներու թարգմանել տալով։

Ինչո՞ւ ծածկել որ Մ. Քէմալը արժանի էր այս փառքին — որքան ալ խարուսիկ ըլլայ — եւ քաղաքակիրթ կոչուած աշխարհը այս ամօթին — որքան ալ ծանր հնչէ բառը։

Թուրքիոյ ազգային շարժման, անկախութեան պայքարին անցուդարձերը աւելորդ անգամ մըն ալ կ'ապացուցանեն հին ճշմարտութիւնը,— թէ աշխարհի օրէնքը անզօր է իր կամքը պարտադրելու, երբ ժողովուրդի մը ծոցին մէջ կը գտնուին քանի մը սրտոտ եւ վճռական մարդիկ, պատրաստ՝ լեռներ գլորելու եւ ազատութեան համար մեռնելու։

Միլլի շարժման վարիչները իրենց դէմ ունէին ամենի ուժեր, բայց ո՛չ կազմակերպուած կամք։ Ո՛չ իսկ ծրագիր։ Ընդհակառակն, բոլոր ծրագիրներն ալ կը յանգէին անոր յաջողութեան։ Աշխարհակալ եւ յաղթական՝ Եւրոպայի անորակելի խաղերէն մինչեւ կարմիր Մոսկուայի անբարոյական եղբայրակցութիւնը, —բոլոր ճամբաները կը տանէին Հռոմ, այս պարագային՝ Էնկիւրի։

Ինչո՞ւ զարմանալ որ Էնկիւրին կը ցնծայ այսօր, աւելի քան երբեք։

Ցուցահանդէս մըն է կազմակերպուած, այո՛. սանձարձակ փառաբանութեան, ամբարտաւանութեան եւ անյագ ախորժակներու տօնավաճառ մը։

Բայց, ի՛նչ օգուտ սրտմտիլ, երբ մարդիկ իրենց կողքին ունին սնանկացած Եւրոպա մը, այլ մանաւանդ յեղափոխական Ռուսաստանը, որ իր տասնամեակի փառքերուն մէջ կը հաշուէ նաեւ Ջարդարար փաշաներու եւ պէյերու փրկութիւնը, իսկապէս աշխատաւոր ժողովուրդներու ողջակիզումով...

Մ. Քէմալ հազար անգամ իրաւունք ունի եօթն օր, եօթը գիշեր ծիծաղելու։ Ծաղրելու եւ՛ մէկը, եւ՛ միւսը, հաւասարապէս անարժան՝ յարգանքի։

Ուրիշ խնդիր է թէ երկար չի կրնար տեւել այդ ծաղրը, եւ ցուցահանդէսը ուշ-կանուխ կը վերածուի սգահանդէսի մը, նոյնքան ճակատագրական եւ անողոք։

Որովհետեւ, եթէ միլլի Թուրքը կռուեցաւ եւ յաղթեց ապրելու կամքով, ուրիշներ ալ պակաս կամք չունին, եւ իրենց իրաւունքին խոր գիտակցութեամբ կը տոկան, կը կռուին ու պիտի յաղթեն։

Որովհետեւ, քէմալական իշխանութիւնն ալ, թէեւ արդիական ներկերով ծեփուած եւ կախարդական շղարշներով ծածկուած, իր ծոցին մէջ կը պահէ փտութեան այն սերմերը որ ժառանգ մնացին Համիտէն եւ Իթթիհատէն։

Էնկիւրին աւելի ամուր չէ քան Գասպը Ալին։

Իսկ այսօրուան հալածականները շատ աւելի վճռական են եւ հասուն։

Ու անոնք միայն մէկ ազգի չեն պատկանիր։

Շ.

МԱՄՈՒԼ

ԱՆԴՐԱՆԻԿ, ԷՆՎԷՐ, ԹԱԼԷԱԹ ՄԻԵՒՆՈՅՆ ՋԱՐԴԱՐԱՐՆԵՐՆ ԵՆ

Հետեւեալ հատուածը կ'արտատպենք հայաստ. թերթէ մը, «Նոր Աշխարհ», «Օրկան Ամերիկայի Բանուորական (կոմունիստ կուսակցութեան հայկ. ֆրակցիաներու» (8 Հոկտ.).

— «Անդրանիկը բացառութիւն մը չի կրնար կազմել, եւ այդ պատճառով ալ հայ բուրժուազին ու անոր խնկարկող մտաւորականները ճիգեր կը թափեն կարելի եղածին չափ ազնւելու հրապարակը։ «Համազգային» օգահանդէսներ կը սարքուին, սեւ ու արիւնոտ օրերու վերյիշումը կ'ըլլայ, տառապութեան ու վրէժխնդրութեան թոյնը կը ներարկուի հայ աշխատաւորներու երակներուն մէջ, եւ այս բոլորը ազգայ արկածախնդրութիւններու համար։

«Անդրանիկ կրնայ եղած ըլլալ անկեղծ, անձնուէր զինուոր մը, բայց այդ անկեղծութենէն ու անձնուիրութենէն ի՞նչ օգուտ ունեցած է հայ աշխատաւորութիւնը։ Անդրանիկ ի՞նչ թողուցած է իր ետին, բացի աւերէ, արածութենէ ու ատելութենէ։

«Ի՞նչ կերպով որ Էնվէրներն ու Թալէաթները թուրք ազա-փաշաներու հայ բուրժուազիի դէմ ունեցած ատելութեան գործիք դառնալով հայ աշխատաւորութեան արիւնը մտան, նոյն կերպով ալ եւրոպական իմպերիալիզմի երկրպագող հայ բուրժուազիի գործիք դարձան Անդրանիկները եւ արածութեան մատնեցին թուրք գիւղացիութիւնը՝ Էրզրումի, Վանի, Մուշի, Պիթլիզի մէջ եւ այլ տեղեր։ Արդի՞ւնք. թուրք եւ հայ աշխատաւորական զանգուածներու միջեւ ծաղած կոյր ատելութիւնը, որմէ կ'օգտուին միայն հաբուստ տարրերը եւ որը մէջտեղէն վերցնելու համար հերոսական ջանքեր են հարկաւոր գիտակից բանուորներու կողմէ։

«Մէկ կողմ ձգելով նոյն իսկ անցեալը, Անդրանիկ իր կեանքի վերջին վայրկեաններուն հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրած է. «Եթէ ես մեռնիմ, որքա՜ն ուրախ պիտի ըլլան թուրքերը։ Ա՛խ, անգամ մըն ալ պատեհութիւն ունենայի։ Փափաքս անկատար մնաց»։

«Հայ բանուորները հայ բուրժուական տարրերու սարքած օգահանդէսներու մասնակցելու ոեւէ պատճառ չունին, ընդհակառակը, պէտք է հեռու մնան նման ձեռնարկներէ, որպէսզի պատասխանատու չըլլան զարթնող թուրք աշխատաւորութեան առաջ եւ չխլնան ա՛յն ծուղակը, որ օգահանդէսներու միջոցաւ կը պատրաստուի իրենց գլուխները պարպելու համար։ Հայաստանի մէջ զինուորական վարժարան մը կանգնելու շուրջ եղած խօսքերը, որ Հրէշաբերութեան դրուած են ազգայնականներու կողմէ, ուրիշ նպատակ չունին, եթէ ոչ ամերիկահայ բանուորները կողոպտելու նոր միջոց մը ստեղծել։»

ԿԱՍՊԻՑ-ՊԱՐՍԻՑ ՆՈՐ ԳԻԾԸ

Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ Կիրակի օր Րիզա Շահ հիմնարկութիւնը կատարեց նոր շինուելիք երկաթուղագիծի մը, որ Կասպից ծովէն պիտի երկարի մինչեւ Պարսից ծոց, վերջն վար կտրելով Պարսկաստանը։ Րիզա Շահ բրիչով մը առաջին հարուածը տուաւ հողին։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Պոլշեւիկները Պալքանի եւ Թուրքիոյ մէջ

Մակեդոնացիներու վերջին շարժումներուն առթիւ, Վառնայի մէջ երեւան հանուած է պոլշեւիկեան կարեւոր կազմակերպութիւն մը։ Առ այժմ մեծ գաղտնապահութիւն կը տիրէ ձեռք բերուած արդիւնքներուն մասին, սակայն կ'ըսուի թէ Վառնայի պոլշեւիկեան կազմակերպութիւնը դրամական խիստ լայն միջոցներ եւ մասնաւոր դպրանոց մը ունի՝ կեղծ անցագիրներ շինելու համար։ Այս դպրանոցին նպատակն է խռովութիւններ ստեղծել Պալքաններուն, մանաւանդ Պուլկարիոյ մէջ։ Անկէ զատ զօրաւոր ճիւղեր ունի Ռումանիոյ մէջ եւ այս պահուս գրգռութիւններ կ'ընէ Պեսարապիոյ մէջ։

Այս դպրանոցը ուրիշ պաշտօն մըն ալ ունի, իբրեւ կապ կը ծառայէ Գ. Միջազգայինի տարիներէ ի վեր Վիեննայի մէջ գործող հին դպրանոցին եւ այս տարի Պոլսոյ մէջ հաստատուած նոր դպրանոցին միջեւ։ Վիեննայի համայնավար դպրանոցի իրաւասութեան տակ են Պալքաններն ու Իտալիա, Պոլսոյ դպրանոցը կը զբաղի մանաւանդ Անատոլուով եւ Պաղեստինի, Միջագետքի եւ Սուրիոյ պէս հոգատարութեան ենթակայ երկիրներով։ Վիեննայի դպրանոցը խիստ գաղտնի կը գործէ, մինչ Պոլիսինը բացէ ի բաց կ'աշխատի։ Այս վերջինը հիմա օգտուելով Խորհրդային Միութեան Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի հետ կնքած դաշնագիրներէն, Անատոլուն կ'ողողէ պոլշեւիկեան գրականութեամբ, եւ ամէն կողմ յեղափոխական քարոզիչներ կը ղրկէ։

«Տէյլի Թէլէկրաֆ» կը հաստատէ թէ Մակեդոնացի Յեղափոխականներուն եւս կը կանգնին պոլշեւիկները։ Վառնայի պոլշեւիկեան կազմակերպութիւնը գործակալներ ունէր Ռումանիոյ, մասնաւորապէս Պեսարապիոյ մէջ, ու ռումէն գաղտնի ոստիկանութեան շնորհիւ էր, որ այս գործակալներուն եւ Վառնայի կեդրոնի յարաբերութիւնները մէջտեղ հանուեցան։ Քանի մը օր առաջ անհրաժեշտ ազդարարութիւնը եղած է Պուլկարիոյ։

ՄՈՒՍԹԱՖԱ ՔԵՄԱԼԻ ՃԱՌԸ

Խալք կուսակցութեան համագումարին մէջ Մուսթաֆա Քէմալ կը շարունակէ իր ճառը։ Կիրակի օր ժամը 10էն մինչեւ 19.30 խօսեցաւ, քանի մը կարճ ընդհատումներով։ Բացատրեց Սվազի համագումարը եւ անոր տուած որոշումները, իր չփումներն ու թղթակցութիւնները 1919 Հոկտեմբերին Պոլիս կազմուած Ալի Րիզա փաշայի դահլիճին հետ եւ իր ջանքերը՝ Անատոլուի մէջ գումարելու համար դաշնակիցներու կողմէ լուծուած Պոլսոյ Երեսփ. ժողովը։ Իր առաջին օրուան ճառին մասին «Թայմզ»ի թղթակիցը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հաղորդէ.—

1919 Մայիս 19ին Մուսթաֆա Քէմալ ցամաք ելաւ Սամսոն, երբ Թուրքիոյ ներքին վիճակը ողբալի էր։ Սուլթան Վահիտէտտինն ու վարչապետ Ֆէրիտ փաշա բան չէին ըներ երկիրը դուրս քաշելու համար այն տիղմէն, որուն մէջ թաթխուած էր Զինադադարէն իվեր։ Դաշնակիցները չէին յարգեր Զինադադարի պայմանները, անգլիական, ֆրանսական եւ իտալական զինուորներ կը գրաւէին Թուրքիոյ զանազան մասերը, մինչ 1919 Մայիս 15ին հելլէն զինուորներ ցամաք կ'ելլէին Իզմիր, Դաշնակիցներու հաւանութեամբ։ Միեւնոյն ատեն պահանջներ կը ներկայացուէին ստեղծելու համար Թրակիոյ Հանրապետութիւն մը, անկախ Քիւրտ պետութիւն մը, եւ ինքնավար Պոնտոս մը՝ մայրաքաղաք ունենալով Տրապիզոնը։

Պոլիս կեդրոնն էր բոլոր հայրենադաւ մեքենայութեանց եւ ամէնէն վտանգաւոր մարմիններէն մէկն էր «Անգլիոյ Բարեկամներու Ընկերութիւն»ը, Սուլթանին հովանաւորութեամբ, եւ որուն կը պատկանէին մեծ եպարքոսն ու ուրիշ կարեւոր դէմքեր։ Այս մարմնին մէջ իրապէս Անգլիոյ բարեկամներ չկային, անոնց միակ նպատակն էր քանդել ազգային շարժումը։ Բանակը ողբալի վիճակի մէջ էր, սակայն դեռ հաւատարիմ էր Սուլթանին։ Այդ օրերուն ընդհանուր կարծիք մը կար թէ Թուրքիա չի կրնար փրկուիլ՝ առանց մեծ պետութեան մը աջակցութեան, ու երեք կարելիութիւններ նկատի կ'առնուէին — անգլիական թեւարկութիւն մը, ամերիկեան հոգատարութիւն մը, կամ պետութեան մէջ անջատ փոքր պետութեանց ստեղծումը։

Անդրադառնալով իր գործունէութեան, Մ. Քէմալ ըսաւ թէ Պոլսոյ թշնամիները զինք ղրկեց նետելու համար Անատոլու ղրկեցին. հոն նախ երեք զօրաբանակ ունէր իր հրամանին տակ եւ հակակշռի իրաւունք՝ Էնկիւրիի եւ Տիարպէքիրի զինուորներուն վրայ։ Վճռած ըլլալով մեռնիլ քան Թուրքիան օտար լուծի տակ տեսնել, անմիջապէս սկսաւ շարժում մը կազմակերպել Հելլէններուն դէմ։ 1919ի Յունիսին եւ Յուլիսին խորհրդաժողովներ տեղի ունեցան Ամասիոյ եւ Էրզրումի մէջ, ուր որոշուեցաւ համագումար մը հրաւիրել Սվազի մէջ։ Պոլիս գէշ աչքով կը դիտէր իր շարժումները, եւ Անգլիոյ Բարձր-Կոմիսարի պահանջին վրայ, այն ատենի Ներքին Նախարար Ալի Քէմալ պէյ զինքը Պոլիս կանչեց՝ յայտնելով թէ Բ. Դուռը հակառակ է իր պայքարին։

Յուլիս 3ին Էրզրումի մէջ Մ. Քէմալ իր բարեկամներուն հաղորդեց Բ. Դրան հրամանը եւ բացատրեց անոնց այն վտանգը

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

"ՅԱՌԱՋ",ի ՊԱՐԳԵՒԱՒՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԲԱՑՈՒԻ ՎԱՂԸ, 20 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

ԱՆՈՆՔ որ տարեկան կը վճարեն, ԿԱՆԽԻԿ, պիտի ստանան 20 ֆրանքի ԳԻՐՔ,

ԱՆՈՆՔ որ վեցամսեայ կը վճարեն, ԿԱՆԽԻԿ, պիտի ստանան 10 ֆրանքի ԳԻՐՔ

Թղթատարի ծախքը մեր վրայ (Բացի Արտասահմանէն)

Մանրամասնութիւնները Տեսնել Դ. էջ.

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ԱՐՇԱՒՆԵՐ

Ֆրանսացի օդանաւորդներ, Քոսթ եւ Լը Պրի, որոնք «Նունժէսէր-Քոլի» օդանաւով մէկ թռիչքով յաջողած էին հարաւային Ատլանտեանը կտրել, առջի օր հասան Պր-ազիլիոյ մայրաքաղաքը՝ Րիօ-տը-Ժանէյրօ։ Պրազիլիական օդային տորմիղի մը ընդառաջ գնաց անոնց եւ մեծ բազմութիւն մը կը սպասէր օդանաւային կայանը, ուր փառաւոր ընդունելութիւն կատարուեցաւ։ Դիմաւորելու գացող օդանաւերէն մէկը 100 մեդր բարձրութենէ մը յանկարծ գետին ինկաւ եւ կրակ առաւ. մէկը չի երեք օդանաւորդները վայրկենական մեռան։ Քոսթ եւ Լը Պրի այսօր կը մեկնին Պուէնոս Այրէս։

⁂ Ֆրանսական ջրօդանաւը որ Մարսիլիոյ մօտ Պէռի լիճէն մէկ թռիչքով Պէյրութ գացած էր, վերադարձին, մեքենայի խանգարման պատճառաւ Միջերկրականի մէջ վար իջաւ։ Գերմանական «Ռամսէս» շոգենաւը օդանաւորդները իր մէջ առաւ եւ օդանաւը եռեւը կապած տարաւ Նափոլի։

⁂ Օր. Ֆրանսիս Ուիլսըն Կրէյսըն, նախագահ Ուիլսընի քրոջ աղջիկը, առջի օր Օլտ Օրչըրտի ծովեզերքէն ճամբայ ելաւ Քոփէնհակ երթալու համար մէկ թռիչքով։ Սակայն քանի մը վայրկեան վերջ մեկնակէտ վերադարձաւ։

Օդանաւը շատ ծանրաբեռնուած էր եւ չպիտի կրնար շարունակել ճամբան։ Մէկ վայրկեանի մէջ պէնզինի ընդունարանները պարպուեցան եւ օդանաւը յաջողեցաւ խուսափիլ աղէտալի անկումէ մը։

⁂ Լէվինն առջի օր շոգենաւով Նիւ Եորք հասաւ եւ պաշտօնական ընդունելութեան արժանացաւ։ Քաղաքապետ Ուօքըր Լէվինի յանձնեց Պատուոյ վկայագիր մը եւ գովեց անոր քաջարտութիւնը։ Ցամաք ելած ատեն, հետաքրքիրներու բազմութեան մէջէն ճամբայ մը դուրս ելաւ եւ ոստիկան խօսքեր ըրաւ Լէվինի։ Զէմպըլին դիմաւորելու եկած չէր։ Ընդունելութիւնները առ հասարակ շատ պաղ էին։

ԱՐԱԲ ԿԻՆԵՐՈՒ ՔՕՂԸ

Դամասկոսի կառավարութիւնը որոշած էր որ իսլամ կիները ըստ առաջնոյն քօղ պէտք է կրեն։ Հակառակ այս որոշումին, մեծ թիւով արաբ կիներ պայքար կը մղեն քօղի դէմ, եւ որոշած են Պէյրութ ֆրանս. մարզպանին մօտ պատուիրակութիւն մը ղրկել՝ խնդրելու համար անկէ, որ իր ազդեցութիւնը բանեցնէ Դամասկոսի կառավարութեան վրայ, որպէսզի իսլամ կիները արտօնուին առանց քօղի դուրս ելլել։

ԱՆԳԼԻՈՅ ՌԱԶՄ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Մոսկուայի պաշտօնաթերթ «Իզվեստիա»յի սոյն վերին ստորեւ շաբեկան յօդուածը, յայտնապէս եւ աւելորդ անգամ մըն ալ ցոյց կուտայ, թէ օրէ օր աւելի եւ աւելի սեւամպերկը կուտակուին մեր երկնակամարին վրայ: Խորամանկ Ալպիոնը եւ Հիւսիսի ջերմակ Արջը թեւ ի թեւ կը պատրաստուին վճռական գօտեմարտի մը, որուն ռազմադաշտը կովկասն է, ամէն հաւանականութեամբ: Այդ բանը կը զգան երկու աշխարհակալութիւններու մէջ մտնող մանր ու խոշոր ժողովուրդները եւ տենդագին մինչեւ ատամները կը զինուին: Իսկ հայ պոլշեւիկները իրենց կարգին վայրագօրէն զինաթափ կ'ընեն հայութիւնը...

Արաբական հողամասերու միջազգային կացութիւնը մեծապէս կը յատկանշուի անոնց աշխարհագրական դիրքով:

Դրուած ըլլալով Միջերկրական ծովի հարաւային եւ արեւելեան (Մարոք, Ալճերիա, Թունուզ, Տրիպոլիս, Եգիպտոս, Պաղեստին եւ Սուրիա), Կարմիր ծովի (Եգիպտոս, Հիճազ, Ասուրիք, Նէժէն եւ Ատէն), Հնդկական ովկիանոսի եւ Պարսից ծոցի հարաւ-արեւմտեան ափերուն երկայնքով (Ատէն, Հադրամաութ, Օման, Էլ-Հասա եւ Քովէյթ) եւ Միջերկրական ծովէն դէպի Պարսից ծոցը հակող արեւմտեան ճամբուն վրայ (Սուրիա, Անդրյորդանան, Նէճտ եւ Իրաք)՝ արաբական երկիրները կը թսկեն Եւրոպայէն Հնդկաստան տանող առեւտրական (եւ ռազմական) կարճ ճամբաներուն (ըլլայ ծովային, թէ ցամաքային-ծովային): Այդ բանին շնորհիւ, անգլիական աշխարհակալութեան համար Հնդկաստանին ապահովելու խնդիրը մինչեւ հիմա եղած է ամէնէն առաջ Հնդկաստան տանող ճամբաներուն ապահովելու խնդիր: Մասնաւորապէս այդ տեսակէտէն խոշոր նշանակութիւն ունին Անգլիոյ համար երեք «բանալիներ» 1) Դէպի Միջերկրական ծով տանող արեւմտեան ծովային բանալին՝ Ճիպրալթարը, որուն հետ կապուած են վերջին ժամանակներս այնքան կարեւորութիւն ստացած թանճերական եւ ռիֆական խնդիրները: 2) Միջերկրական ծով եւ Հնդկական ովկիանոս տանող արեւելեան ծովային բանալին՝ Սուէզը եւ Ատէնը, որուն հետ շաղկապուած է եգիպտական եւ արաբական Թերակղզիի հարցը: Եւ 3) Պարսից ծոցի, Արեւելեան Անատոլուի, հարաւային եւ հիւսիս-արեւմտեան Պարսկաստանի ու խորհրդային Անդրկովկասի (Բագու), Իրաքի (Միջագետք)—ցամաքային-ծովային բանալին— որուն հետ կապուած են Պաղտատի երկաթուղիի, Մուսուլի եւ քրտական հարցերը:

Առաջին երկու բանալիները վաղուց կը գտնուին Անգլիոյ գրպանին մէջ (Ճիպրալթարը 1801էն, Ատէնը 1839էն և Սուէզը 1882էն): Ինչ կը վերաբերի երրորդ բանալիին՝ Անգլիան միայն 1918—20 թուականներուն է հաստատուած Իրաքի մէջ, աշխարհակալական պատերազմին հետեւանքով: Ինչպէս յայտնի է, 1914ի պատերազմի պատճառներուն ամենագլխաւորը այն է, որ Գերմանիան կը ձգտէր ձեռք ձգել այս վերջին բանալին՝ Պաղտատի երկաթուղիով:

Այս բանալին ունենալու համար անգլիագերման պայքարը պատճառ եղաւ նմանապէս Թուրքիոյ համաշխարհային պատերազմին մասնակցութեան եւ անոր տկնուվրայութեան ու անդամահատման: Այսպիսով, երկրագնդի այդ մասին վրայ Անգլիան դուրս նկաւ համաշխարհային պատերազմէն բացառապէս շահաւոր հաշուեկշռով: Անոր ձեռքին մէջ յայտնուեցաւ ոչ միայն կարեւորագոյն ծովային ճամբան, այլ եւ աւելի կարճ յարմար ցամաքային-ջրային ճամբան՝ Միջերկրական ծով — Պաղեստինի — Անդրյորդանանի, Իրաք — Պաղտատ-Պասրա — Պարսից ծոցի:

Սակայն Անգլիոյ կողմէ նոր հողամասերու գրաւման (Պաղեստին, Անդրյորդանան, Իրաք) իմաստը միայն անոնց՝ Միջերկրական ծովէն մինչեւ Պարսից ծոց կարճագոյն ցամաքային ճամբայի նշանակութեամբ չի սպառիր: Խնդիրը այն է, որ Իրաքի միջոցով Անգլիան անմիջական սահմանակից կը դառնայ Պարսկաստանի եւ Թուրքիոյ հետ, իսկ Մուսուլի միջոցով խորհրդային Անդրկովկասի ճիշտ եւ ճիշտ կեդրոնին անմիջապէս մօտ ռազմագիտական դիրք կը գրաւէ: 1914ի պատերազմի ընթացքին Թուրքիան թիկունքէն հարուածելու համար՝ Անգլիա գրեթէ երեք տարի շարունակ հարկադրուած էր կատարել ծովային բարդ գործողութիւններ, կրել շարք մը ուժեղ պարտութիւններ եւ քաղաքական բացորոշ համաձայնութիւններ Մաք-Մահոնի 1915 թուի դաշինքը Հիւսէյինի հետ եւլն.). կնքել՝ նախ քան իրեն համար քիչ շատ դրական հետեւանքներու հասնիլը (Քութէլ-Ամարայի յանձնումը 1917 Փետր.ի 24ին եւ Պաղտատի Մարտ 11 (1917) անգլ. զօրքի կողմէ գրաւումը:

Իսկ ներկայիս անգլիական կառավարութիւնը իր ոտքերուն տակ պատրաստ դետին ունի, որու շնորհիւ խարսխելով ոչ միայն Հնդկաչինի վրայ, ինչպէս 1914ի պատերազմի ժամանակ, այլ եւ անմիջականօրէն մայր երկրին (Պաղեստինի միջոցով), կրնայ յարձակում գործել Թուրքիոյ, Պարսկաստանի եւ խորհրդային Անդրկովկասի վրայ: Այն ինչ որ՝ Գերմանիոյ կողմէ 1914ի պատերազմին կ'օգտագործուէր՝ Պաղտատի երկաթուղագիծը այժմ Անգլիոյ ձեռքին հզօր զէնք է դարձած է՝ վերջին երեք պետութիւններու դէմ:

Եգիպտոսի հաստատութեամբ այդ նոր վիճակը չափազանց զօրացուցած է Անգլիոյ ռազմագիտական դիրքը Միջերկրական ծովի արեւելեան մասին՝ երեք մայր ցամաքներու միացման այդ կէտին մէջ:

Աւելի կամ պակաս չափով յայտնի է վիճակը Ֆրանսական եւ իտալական աշխարհակալութիւններու, որոնք շահագրգռուած են ափրիկեան գաղութներով,

Նուազ չափով որոշ է—Ընոնք անգլիական աշխարհակալութեան ուղեկիցներն են դարձած, արաբականհողամասերու խնդրին մէջ: Հակոտնեայ աշխարհակալութիւններու ապագայ ընդհարման ժամանակ, աշխարհակալական խմբաւորումները կազմուած ատեն, այդ հանգամանքը առաջնակարգ դեր կը կատարէ: Անոր համար ալ, լիովին հասկնալի են Անգլիոյ ջանքերը ինչպէս արաբական երկիրներու անմիջական ռազմականացման, նոյնպէս եւ միջերկրական ծովի ջրաբաշխին մէջ: Անգլիա կը ձգտի ստեղծել քաղաքական այնպիսի վիճակ մը, որ պէտք եղած վայրկեանին թեթեւցնէ անոր ռազմական ծրագիրներու կիրարկումը: Վերջինին կը վերաբերին Անգլիոյ՝ թանճերեան եւ ռիֆական համաձայնութիւնը Իտալիոյ աշխատակցութեամբ եւ անոր կողմէ վերջինի ու Ֆրանսայի միջեւ յայտնի հակամարտութեան ստեղծումը: Այդ բանին շուրջ կը պտտին նաեւ Անգլիոյ՝ յունական եւ թրքական քաղաքականութիւնը:

Ինչ կը վերաբերի արաբական երկիրներու ռազմականացման՝ Չըրչիլը դեռ 1921ին մշակած էր ծրագիր մը, որ կը կոչուէր Իրաքի «օդային պաշտպանութիւն»: Այդ ծրագիրը իրագործուեցաւ արագօրէն ոչ միայն Իրաքի, այլ նաեւ Անդրյորդանանի եւ Պաղեստինի մասին: Իսկ խորհրդային միութեան հետ խզումէն ետք Անգլիոյ ղեկավար շրջանները սկսան արաբական երկիրներու ռազմականացումը նկատել որպէս չափազանց կարեւոր եւ բացառապէս ստիպողական գործ մը: Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան բերանը «Տէյլի Թէլէկրաֆ»ը Յունիս 1ին կը գրէր այդ առթիւ.—

«Եթէ 1922ին Եգիպտոսի ինքնապաշտպանութիւնը կարեւոր էր վերապահել Անգլիոյ՝ այդ բանը այժմ կրկնակի կարեւոր է: Եգիպտական խնդիրը վերջնականապէս որոշուած է: Կայսրութեան պաշտպանութեան խնդիրներու նորագոյն ուսումնասիրութիւնը ցոյց կուտայ, որ ապագային Միջնաւոր Արեւելքը պէտք է դառնայ ապահովութեան երաշխիքը:

«Ինքնապաշտպանութիւն» բառը հարկէ ոչ ք կրնայ մոլորեցնել: Նատոնց յայտնի է ամէնուն, որ երբ Անգլիան խօսք կ'ընէ «ինքնապաշտպանութեան» մասին, այդ կը նշանակէ թէ կը պատրաստուի յարձակման:

(Մնացեալը վաղը)

"ՄՇԿՈՅԹԻ ՕՐ„Ը ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

(Թղթակցութիւն)

Թարգմանչաց տօնը իբրհամազգային մշակոյթի օր տօնելու գաղափարը, որ տարէ մը ի վեր կ'արծարծուի, այստեղ իրականութիւն դարձած է արդէն:

Պերլինի հայերը, գոյն իրենց սրտին ամէնէն մօտ մէկ տօնը համարելով, անցեալ տարի փոքրիկ շրջանակի՝ Երիտասարդական Միութեան հաւաքատեղիին մէջ տօներ էին, բայց այս տարի հոկտ. 8ի Շաբաթ իրիկունը, անցի ունեցաւ մեծ երեկոյթ մը, կարելի եղածին չափ ընտրուած եւ զուտ հայկական բովանդակութեամբ:

Գաղթային միութեան վարչութիւնը, Պերլինի լաւագոյն սրահներէն մէկը, «Արուեստագէտներու տանը»ի սրահը պատրաստած էր այս օրուան. ժամանակէն առաջ սրահը լեցուն էր եւ ժամը 9.30ին հանդէսը սկսաւ յոտնկայս, «Մեր Հայրենիք»ով:

Նախագահ Գ. Արտ. Աբեղեան, յայտնելով օրուան արժէքը, հայերէն եւ գերմաներէն, երկարօրէն խօսեցաւ բուն նիւթին, «Հայ մշակոյթի օրծուան շուրջ: «Ընկատած հայ մշակոյթ գոյութիւն ունեցած է քրիստոնէութենէն ալ առաջ, բայց Սահակէն եւ Մեսրոպէն ետք է որ կը սկսի մեր գրաւոր եւ աւելի ազգային մշակոյթը, որովհետեւ այլեւս մեր կեանքը մեր գիրերով ու ձեւով կրնայինք արտայայտել եւ այս՝ տասնըհինգ դար առաջ. այն ատեն երբ եւրոպական շատ ժողովուրդներ կիսավայրենի էին: Ե. դարէն սկսած, մենք ունեցանք մեր ուրոյն գրականութիւնն ու գիտութիւնը (մանրամասն պատմական փաստեր), մինչդեռ 60—70 տարի առաջ լատիներէնը միայն կ'իշխէր եւրոպական ժողովուրդներուն մօտ: Այս իրողութիւնը թանկագին փառք մըն է մեզի, եւ ինչքան փառաւորենք մեր Ս Սահակը, Մեսրոպը, Եղնիկն ու Եղիշէն, քիչ է: Սակայն աւելին. այս օրը մեր մշակոյթի բոլոր երախտաւորներուն, մեծերուն թէ փոքրերուն, հիներուն թէ նորերուն յիշատակութեան եւ յարգանքի նուիրուած օրն է: Մենք ունեցանք մօտաւոր անցեալին մէջ ալ տիտաններ, մշակոյթի ամէն ճիւղերէն, ինչպէս Ջօհրապ, Վարուժան, Թումանեան, Րաֆֆի, Մ. Նալբանտեան, Այվազովսքի.Չու հաճեան, Եկմալեան, Կոմիտաս եւլն. եւլն., որոնք իրենց անմահ ծնունդով, ինչպէս կ'ըսէ Խորենացին, անմահ են յաւիտեան եւ ապագան նոյնպէս փայլուն պիտի ըլլայ (նորերու անուններ), եթէ մեր ժողովուրդը գիտնայ հոգալ եւ լաւ՝ տեղ տալ իր մշակոյթին: Մենք ամէն տարի այս օրը համազգայնօրէն յիշատակելով այդ ազնիւ երախտաւորները, մեր սրբազան մէկ պարտքը կատարած պիտի ըլլանք եւ զարկ պիտի տանք մեր ազգային մշակոյթին»:

Ծափերու մէջ վերջացող այս բանախօսութենէն վերջ, եղան արտասանութիւններ. Սիամանթօյի «Սուրբ Մեսրոպ»ը՝ Գ. Ցիրայր Ֆրունճեանէ, իսկ Ն. Զարեանցի «Հայաստան»ը՝ Օր. Ռ. Աբեղեանէ: Ցիկին Լօթթը Մովսէսեան, դաշնակով եւ Գ. Մ. Մարանեանի ջութակին ընկերակցութեամբ, նուագեց հայկական երգեր:

Յայտագրին համաձայն, փոքրիկ դադարի ընթացքին ազգային տարազով հայ աղջիկներու սպասարկութիւնը արեւելեան խմորեղէններու վաճառման եւ վիճակահանութեան ընթացքին, շատ հետաքրքրական եւ հաճելի էր:

Հանդէսին երկրորդ մասին, դաշնակահարուհի Օր. Գալէմքեարեան՝ Երեւանեան եւ Կարինի շրջակայքի պարերգներ նուագեց փոխադրելով մեզ, պահ մը, հայրենի երկիր. Գ. Գոնտաքսըղեան եւ Խաչեա նուագեցին արեւելեան եղանակներ թառի եւ դափի ընկերակցութեամբ: Օր. Գասպարեան, բեմի վրայ յատուկ տարազով պարեց, արդէն միջազգային գնահատութեան արժանացած իր մէկ քանի արեւելեան պարերէն մասեր, խլելով երկար ծափահարութիւն: Իսկ ամէնէն վերջ բեմադրուեցաւ Պարոնեանի «Մեծապատիւ Մուրացկաններ»ը. Գ. Գ. Աճեմեանի, Խրլիմեանեան եւ Ցիբառուրեան շատ յաջող էին: Եթէ օրիորդներ ալ քիչ մը հետաքրքրուին բեմով, դիւրաւ կարելի պիտի ըլլայ աւելի լուրջ ներկայացումներ կազմակերպել:

Առաւօտեան ժամը մէկին, վերջացած էր հանդէսին այս մասը, որմէ ետք տեղի ունեցան հայկական, կովկասեան եւ եւրոպական պարեր, մինչեւ լոյս:

Պերլին Թղթակից

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՆՈՐ ՏԱՐԻՆ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆ ՀՈՄԻՆ ՄԷՋ

Ճիշդ երեք տարի առաջ, Նոյեմբեր 18ին Գարակէօզեան Հոմը առաջին անգամ ըլլալով կը գործէր կոմինէտ: Յաւնեակ տարիներէ ի վեր երեսի վրայ լքուած գիւղերին եւ յարակից կալուածներուն ու հողերուն վրայ հսկայ աշխատութիւն մը կար կատարելիք: Պէտք էր արդիացնել շէնքը կառուցուած հին ճարտարապետութեան եւ տարբեր պէտքերու համաձայն: Անհրաժեշտ էր մաքրել, տասանելներու վայրենացած անտառին ճանկերէն մշակելի հող ստեղծել, յարդարել ճամբաները եւն վերջապէս որոշողական ժամադրավայր մը դարձած հինաւուրց կոմինէէն պէտք էր ստեղծել նոր գպրոց մը, աւելին՝ տուն մը, եւ աւելին՝ բոյն մը, ինքնարաւ եւ զարգանալու ընդունակ:

Այսօր Գարակէօզեան Հոմը մտած, յառաջացած է այդ ճամբուն մէջ: Երեք տարին պարապ չկորսուեցաւ:

Դպրական հնօրեայ գիւղերինեանոթ այցելուներ այսօր անակընկալը կ'ունենան տեսնելու երեւութական փոփոխութեամբ, կեդրոնական ջեռուցումով, արդիական յարդարանքով օժտուած տուն-դպրոցարհեստանոցներու բարդ հաստատութիւն մը:

Խոպան, կիսամշակ հողերու վրայ բանջարանոցները կը փռուին: Հարիւրէ աւելի պտղատու ծառեր արդէն այս տարի արժաս կապեցին, ծաղկեցան. անոնց թիւը պիտի աճի տարուէ տարի: Ճիգ մը կայ այլեւս խնամելու մարգերը, որոնց մէջ տեղ տեղ ծաղկազարդ թումբեր կը յորդին գոյներով:

Ու իբրեւ աշխատանքի, ինքնակրթութեան վայր մը, Գարակէօզեան Հոմը երբեմն խարխափումներով, յաճախ ինքնավստահ քայլերով կազմակերպուեցաւ, ընդլայնեց իր առաջադրութիւնները:

Իր արհեստանոցները՝ դերձակատուն, կօշկակարատուն, ատաղձագործարան՝ կը ջանան միանգամայն հետեւող տղոց արհեստ մը տարբերքը տալ եւ բաւարարութիւն Հոմի պահանջներուն. ատաղձագործարանը պիտի օժտուի այս օրերս ելեքտրաշարժ սղոցներով:

Աշխատանքներու շարքին յիշենք նաեւ կազմատունը, ուր կը կազմուին գրադարանի եւ դասաբանի բոլոր գիրքերը, ինչպէսնաեւ հաշուեց-ճագարնոց - խոզանոց - մեղուանոցի մը ձեռնարկը որ սկսած է եւ աստիճանաբար պիտի կազմէ Հոմին ամենակենսական մէկ ըլլալու գիծը:

Կրթական գործը, որ տուեալ պայմաններուն մէջ այլեւս Հոմի կազմակերպութեան իբրեւ մէկ էական մանրամասնութիւնը կը ներկայանայ, այս երեք տարիներու ընթացքին որոնումներու շրջան մը անցուց: Ընդունինք որ կարելի չեղաւ առաջին օրէն յստակ ծրագիր մը ունենալ: Ցղոց եթէ ոչ դաստիարակութիւնը, բայց ուսուցումը պէտք եղած եւ յուսացուած արդիւնքը չտուաւ, վերջապէս նոր երկրի մը, նոր միջավայրի մը պատշաճելու դժուարին հարցը դրուած էր Հոմի կրթական մշակներուն առջեւ. ու նմանապէս Հոմի ներքին կեանքը վերաշինելու, կազմակերպելու գործին մէջ պէտք վար դիմելու տղոց լայն օժանդակութեան, անոնց լայն ժամանակին:

Բայց, կարելի է ըսել, որ իբրեւ հաստատութիւն, Հոմը արդէն ստեղծած է իր ներքին կարեւոր սովորութիւնները, աշխատանքները բաժնուած, պատասխանատուութիւնները ճշտուած են. ժամանակն էր որ կրթական գործը գտնէր իր վերջնական ձեւը:

Բարեբաղդ, Պ. Միհրան Գարակէօզեան, յաճախ փափաք յայտնած էր որ Հոմի կրթական կեանքը ձգտէր որքան կարելի է ճանչնալու երկրի լեզուն, մտայնութիւնը, շրջապատի պահանջները եւ ազգային դաստիարակութիւնը հաշտեցնելու. երկրագիական կրթութեան հետ, ինչ որ ամէնուն մտածումն էր:

Այս փափաքին եւ պաշտօնական թելադրութիւններու ընդ առաջ երթալով, Հոմի դպրոցը արգարեւ այս տարուանէ սկսած կ'իւրացնէ Ֆրանսայի կրթական ծրագիրը եւ կրթական ղեկավարութիւնը, կամ ինչ որ նոյնն է, կը դառնայ գրեթէ համայնական վարժարան մը:

Գարակէօզեան Հոմի վերին վարչութիւնը կը շարունակէն պահել Գ. Նուպար Գուլիեթեան եւ Տիկ. Ա. Գուլիեթեան, իրենց պատասխանատուութեան տակ ունենալով հաստատութեան մատակարարական, կազմակերպչական, վարչական բովանդակ աշխատանքը:

Իսկ Հոմի ուսումնական աշխատանքները պիտի ղեկավարուին մեր Նահանգի կրթական քննիչ կողմ էն որոշուած ֆրանսացի մէկ կամ աւելի ուսուցիչներէ, որոնք պիտի օժանդակէ Հոմի հայ պաշտօնէութիւնը:

Արդէն այս տարուան համար որոշուած ֆրանսացի ուսուցիչ-ուսուցչուհի մը, Գ. Թալէյ եւ իր կինը, որոնք Հոկտեմբերի սկիզբէն իսկ պաշտօնի գլուխ անցան եւ հայ ուսուցիչներու համախորհուրդ բաժնեցին աշխատանքը:

Այս տարի, դպրոցը պիտի ունենայ չորս նախակրթական կարգեր: Ուսուցման լեզուն ... պէս պիտի ըլլայ ֆրանսերէն, հայերէն լեզուն իբրեւ օժանդակ իրեն տեղը ունենալով ... պիտի աւանդուի իրիկնային ... հերուն Հոմի վարչութիւնը ... միջոց խորհած է որ զուտ հայ ... դաստիարակութիւնը — հայ ... ազգային պատմութիւն, աշխար ... հագրութիւն, կրօնք — ... թագ քայլեն միւս պարագ ... դասերուն հետ:

Այս տարի կը խորհի ... կազմակերպել արհեստաւորներ ... — թիւով 30—35 — ... դասընթացք մը, որ երեք տարի ի վեր անտեսուած էր գրեթէ:

Արդէն իսկ այցելութիւն ... գունեցինք Նահանգի կրթական քննիչ Մ. Լընուարի, որ ... ունեցաւ գնահատելու մինչ ... թափուած ջանքերը եւ ... արդիւնքները: Պէտք է ըսել ... ինք լաւ տրամադրութիւն ... տոգորուած է հաստատութեան ... հանդէպ եւ մինչեւ հիմակ ... հասկացողութիւն մը երեւան ... բաւ անոր ինքնուրոյն պէտքերուն համար:

Մաղթենք որ այս գործակցութիւնը իրապէս սպասուած ... դիւնքը տայ: Միջոցները ... բանները կը փոխուին, բայց ... նպատակները կը մնան միշտ նոյն:

Փ. ՍԱՂՆԵԱՆ

ՍԱՎԻՆՔՈՎԻ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

Ընթերցողները կը յիշեն ... շուշտ ռուս յայտնի ... Բ. Սավինքովի վերադարձը ... սաստան եւ անոր ... մահը Չեկայի բանտին մէջ:

Վ. Փուրցեվ Փարիզ ... տարակուող ռուսական ... թերթերէն մը, «Պատկերազար ... Ռուսաստանի» մէջ կը ... ցնէ Սավինքովի Ռուսաստան ... մեկնելու գաղտնիքը: Փուրցեվ ... պատմութենէն կ'երեւայ ... Սավինքովը Ռուսաստան ... տարած Չեկայի գործակալ ... Ոմն Պաւլովսկի, Սավինքով ... կազմակերպութեան գործօն ... դամներէն մէկը, կը բռնուի ... կային կողմէ եւ երկար ... ջանքներու ենթարկուելէ ... կը համաձայնի դառնալ ... հուրդներու գործակալ: ... կ'ուղարկէ Չեկայի երկու ... կալներ, Պաւլովի ու Ֆեօ ... որոնք Սավինքովին կը յայտն ... թէ իր կազմակերպութիւնը ... զօրացած է Ռուսաստան ... ունի մեծ կապեր կառավար ... կան եւ կուսակցական ... շրջաններուն հետ, ինչպէս ... կարմիր բանակի ու Չեկայի ... մէջ եւ թէ իրենք ի վիճակի ... ուզած րոպէին առաջ բերել ... դաշրջում և կը խնդրեն Սավինքով ... վէն երթալ Ռուսաստան ... ձամբ անցնիլ շարժման գլուխ ... Չեկիստները՝ ինչպէս կը յայտն ... Փուրցեվ, Սավինքովին կը ... նեն 20.000 ֆրանք իր ... մակերպութեան» անունով ... կ'ըսեն թէ այդ դրամը ... ձգեր Պաւլովսկին, վերջերս ... տարած իր մէկ «գրոհագրաւ ... ժամանակ:

Սավինքով կը հաւատայ ... Պաւլովսկիի գրած նամակ ... եւ թէ չեկիստներու ... ժութիւններուն, ու անոնց ... միասին ճամբայ կ'ելլայ ... Ռուսաստան:

Մնացածը յայտնի է: ... նուի, կը դատուի, կը ... կուի եւ իբրեւ թէ վերջը ... նապաշտութիւն կը գործէ ... տի պատուհանէն վար ... ուելով:

...ՈՒՐՔԱՂ

ՄՈՒՍԹԱՖԱ ՔԷՄԱԼԻ ԵՐԱԽԸ

...ույսէն կը հեռագրեն թէ ...ւսթաֆա Քէմալ, Թուրքիոյ նոր ...ոիկտատորը, Ազգային մեծ ժո...ղովին մէջ եօթը օր պիտի ճա...ռէ։

...մտուած սակայն, աշխարհը ...հայտած էր վեց օրուան մէջ իսկ ...եօթներորդ օրը հանգիստ ըրաւ։ ...ճառով մը նախ չբացա...տրելով իր ստեղծելիք աշխարհը, ...ակաւին կը մնայ անբա...ցատրելի։

...Թուրքիոյ դիկտատորը կ՚ուզէ ...ապալել իր աշխարհը, Քէմա...փոտանը, կը հարցնեմ, մրցանի՞շ ...է որ գտնել կ՚ուզէ, ցոյց տալով ...որ ինք կրնայ աւելի երկար խօ...սիլ քան բոլոր երկիրներու հռե...տորները։

Ես կը կարծեմ որ Մուսթաֆա ...Քէմալ կը փափաքի բարենորո...գել խորհրդարանը, ըստ իր մե...թոտներուն։

...Յայտնի է, որ անգլիական ...թոտը կը գործադրուի։ Ընտ...րական եւ խորհրդարանական ...մեթոտն է, որ կ՚ակնարկեմ։ ...դարէ մը աւելի է ի վեր, քուէ...արկութեան մեթոտներուն տեղ ...կ՚աշխատին նոր եղա-նակներ սահմանել։ Ռուսիա, Սպանիա եւ Իտալիա գտան միջմէկ յարմար միջոցներ։ Մուսթաֆա Քէմալ, որ չի սիրեր բանագողութիւն ընել, չուզեր հետեւիլ անոնց. եւ իր երկիրը կ՚օժտէ ժամանակաւոր մեթոտով մը։ Վերջը ի՞նչ պիտի ըլլայ, չենք գիտեր. ինչ որ գիտենք սա է թէ գտած միջոցը սովորական բան չէ։ Ան կը պահանջէ հռետորէն, ինչպէս նաեւ ունկնդիրներէն արտասովոր դիմացկունութիւն մը։ Չեմ գիտեր թէ Մուսթաֆա Քէմալ եօթը օրէն պիտի կրնա՞յ աւարտել իր ստեղծագործութեան նկարագրականը։ Սակայն եթէ իր արարչականին մէջ յաջողի Մուսթաֆա Քէմալ, ինչպէս յաջողեցաւ երեսփոխանները նստել պատուհանէն կամ դուռնէն, եւ ոստիկանին մատը կոխել շատախօս երեսփոխաններու շրթներուն վրայ,— Թերեւս իրմէ աւելի շատախօս (եօ՛թը օր) չծգելու համար,— ես դարձեալ կը խոստովանիմ, որ չպիտի ուզէի ըլլալ ունկնդիրը եօթը օր մտիկ ընելու համար։ Իմ գլուխս այդքան դիմացկուն չէ։

Թուրքի գլուխ ունենալու է (ինչպէս ունի աւագակը) մտիկ ընելու համար մէկը, եօ՛թը օր։

ՓԱԼԻՍ

...ՆԵՐԴՐՈՒԹ

"ԿԷՍ ԳԻՇԵՐԷՆ ՅԵՏՈՅ,,

...Անդամ Հինգշաբթի «Յառաջ»... գրական վիճաբանու...թիւններուն նիւթն էր Յար...Երզնկեանի թատերակը (մէկ ...արար) «Կէս գիշերէն յետոյ»։ ...թատերագիր մը եւ գերասանու...հի մը կը սիրեն իրարու։ Անոնք ...կ՚սպասեն, տասնըհինգ տարի ...ճրար սիրել յետոյ, կէս գիշե...րէ մը, անձնասպան ըլլալ միա...սին։ Տասնըհինգ տարի յետոյ, ...կէս գիշերը կը հասնի ու կ՚անց...նի, երբ յանկարծ հերոսները ...կը հրաժարին ու կը նետուին ...կեանքին ու ամբոխին մէջ։

Ն. Աղբալեան դիտել տուաւ ...որ ծնունդը սրալխօսութիւնը արդի ...թատրոնէն վտարուած է։

Շ. Նարդունի մեկնելով ձեւէն ...դէպի խորքը, նկատել տուաւ ...որ Թատերակներով վիպակ մըն ...է, որդիշ գրականութեան նմոյշ...ներուն նման, ու փիլիսոփայա...կան խորհրդածութիւններու ...մարգանք մը, գէշ սկսած, — ...«Ծնախօսութիւնը զառացանք ...մըն էր», — վերջաւորութիւնը ...աւարտած։ Հետաքրքրութիւն ...ունի, բեմի անյարմար, ընթեր...ցումի էջ մը, որ գեռ մշակումի ...կարօտ է։

Ա. Արսլանեան յայտնեց թէ ...որ եւ է նոր գործ պէտք է ար...տացոլացնէ կեանքին անծանօթ ...երեւոյթները։

Օհան Կարօ աւելցուց թէ ...Երզնկեանի թատերակէն գիրքի ...կ՚ուզայ։ Սխալ է ձեւին ...համար կարեւորութիւն տալ։ ...խորքին հետ ձեւը ինքնաբուխ ...է։ Ջուարթնոցը շինողը ախոռ մը չշինեց, որովհետեւ ներշնչուած էր եկեղեցի մը շինել։

Կեավուրեան անհրաժեշտ նկատեց ձեւագիտական զարգացումը։

Շ. Քէրէսթէճեան պաշտպանեց ծնախօսութիւնը, բայց նկատեց որ ֆրանսաբանութիւն կայ «Կէս գիշերէն յետոյ»ի ձեւին ու խորքին մէջ։

Հ. Բալուեան թատերական ոճը քննադատելով, պահանջեց որ անակնկալ ելեւէջներ ունենայ, ժամանակաւոր՝ արդարութիւն։

Գ. Ճիզմէճեան եւս քննադատելով լեզուն, աւելցուց որ թատրոնին մէջ բանաստեղծելը վտանգաւոր է։

Էլմասեան,— Թատերական եւ արուեստի նախափորձերուն մէջ ձեւի կատարելութիւն պէտք չէ սպասել։

Շ. Նարդունի պատասխանեց թէ առանց ձեւի խորք չկայ, ինչպէս առանց առարկայի մը երկրաչափութիւնը առնելու՝ պատկերը չի կազմուիր։ Եւ ձեւի համար անհազին մարզանք, աշխատանք ու տանջանք է անհրաժեշտ։ Ամէն մարդ բանաստեղծ է, բայց քիչերն են որ ոչ արտայայտուելու, ձեւ գտնելու բախտը ունեցած եւ բանաստեղծ ճանչցուած են։

Յ. Երզնկեան, ակզբունքով հակաճառելու հակառակ, բացատրեց ինքզինքը։

∴

Յաջորդ երեկոն, Շահմաւրոտեանի երգահանդէսին պատճառաւ փոխանակ Հինգշաբթիի տեղի ունենայ այսօր Չորեքշաբթի։

ՄԻՐԿԱԹԻՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԻՐԱԿԻՆ

Կիրակի օր երեք կարեւոր ճառեր խօսուեցան քաղաքական դէմքերու կողմէ։ Վարչապետ Փուանքարէ խօսեցաւ Պար-լը-Տիւքի մէջ, մեծ պատերազմի նահատակներու յիշատակին կանգնուած յուշարձանի մը առթիւ. ողբերգական ձեռնոցներու յիշատակը, զոհեց սահմանամերձ շրջաններու ժողովուրդին քաջութիւնը եւ հայրենիքին համար կատարած զոհողութիւնները, ձօնեց յետպատերազմեան ինկած քաղաքերն ու եռաթիրու...

Այս առթիւ ակնարկեց նաեւ խորհրդարանի մօտալուտ բացման եւ սահմանեց կառավարութեան ու խորհրդարանի դերը։ թիւնները։

«Խորհրդարանին կը պատկանի, ըսաւ, ամէն բանի մէջ հանրային օգուտը նկատի ունենալ, եւ իրենց պաշտօնին մէջ չթերանալ, ընտրական կուսցնող նկատումներով»։

Նախկին վարչապետ եւ ելմտական նախարար Ժոզէֆ Քայիօ Ժուանեիի մէջ Իոն նահանգի ռազմիկներու հանրապետական դաշնակցութեան տարեկան համաժողովին առթիւ ճառ մը խօսելով քննադատեց ներկայ կացութիւնը եւ մատնանշեց կարգ մը դարմաններ։

«Այս անելէն դուրս գալու համար, ըսաւ, պէտք է վճռականօրէն ձեռք զարնել պետութիւնը վերակազմելու գործին, հասկնալ թէ մեր հայրերուն մեզի աւանդ ձգած քաղաքական հիմնարկութիւնները պէտք է համաձայնեցնել տնտեսական ու ժերուն հետ, որոնց առջեւ սապարէզ բաց ձգուած է և ասոնք կը ձգտին իսկական պետութիւն դառնալ։

«Պետութիւնը պէտք է հսկայ մեծ արտադրութեան համար անհրաժեշտ թրըսթներու, քարթէլներու վրայ, որոնք սպառողը կը ճզմեն, եթէ անոնց սանձէն չքաշուի. պէտք է պաշտպանել սպառողը՝ փոքրաքանակ ծախողներու չափազանցուած գիներուն դէմ, ուժ տալով ազատ մրցումին»։

Խօսելով ելմտական կացութեան վրայ, աւելցուց.

«Ո՞ւակից գտնել դրամը։ Հարկատուն ճնշուած է»։ Որովհետեւ ֆրանքը 190էն կամ 200 ֆրանքէն 124-125ի իջաւ, կարգ մը շրջանակներու մէջ կը բացագանչէն թէ հրա՛շք կատարուեցաւ։ Որովհետեւ բարեբախտաբար յաջողած է քաղաքական գործողութիւն մը,՝ որ զանազան ձեւերով կ՚ըմբռնուէր եւ որ անհրաժեշտ էր այս կամ այն ձեւին տակ, կը պնդեն թէ ինչ փրկուած է, կամ փրկուելու վրայ։

Հանրութեան ցոյց կը տրուի ճակատ մը միայն։ Չեմ ուրանար որ զործնական կայունացում մը բարիք մըն է, նոյնպէս չեմ ուրանար արժանիքը այն պետական մարդուն, որ այս արդիւնքը ձեռք բերաւ՝ Թանկագին աջակցութեամբը Պանք տը Ֆրանսի վերակազմուած վարչութեան։ Սակայն կայունացումը պէտք է կանգ առնէ այն կէտին վրայ, որ կը համապատասխանէ երկրին տնտեսական եւ ելմտական կացութեան։ Դիտել կուտամ թէ հասած են տուրքի ծայրայեղ սահմանին եւ Ֆրանքի մասնակի վերարժեւորումը բացառապէս ծանրացուցած է բեռը։ Անհրաժեշտ է տուրքերը թեթեւցնելով հանդերձ, միջոցներ գտնել բանւորական բնակարաններու շինութեան, եւ գիւղերու ելեկտրականացման համար։

Նախկին դատական դատական նախարար Ռընէ Ռընու Թուլօնի մէջ արմատական ընկերվարական կօրաակցութեան համաժողովին մէջ խօսեցաւ խաղաղասիրական ճառ մը եւ մասնաւորաբար ծանրանալով ներքին քաղաքականութեան վրայ, յայտնեց թէ յառաջիկայ տարուան խորհրդարանային ընտրութեանց առեն ձախերը դարձեալ պիտի տանին յաղթանակը։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՀԱՆԴԷՍ ՌՈՒՌՆԵՐՈՒ ՏԱԿ

ԿՐԱՕ.— Կիրակի կէսօրէ վերջ նախաձեռնութեամբ Կրասի եւ քանի Հ. Յ. Դաշնակցութեան ենթակոմիտէներու, հանդիսաւորապէս տօնուեցաւ «Դաշնակցութեան Օրը»։

Հանդէսը տեղի ունեցաւ ձիթենիներով շրջապատուած դաշտի մը մէջ, հսկայ ուռենիի մը շուքին տակ, կոկիկ բազմութեան մը ներկայութեամբ։ Ուռենիին վրայ կը ծածանէին հայկական եւ ֆրանսական դրօշները, մէջտեղը՝ Հ. Յ. Դ. զինանշանը եւ անոր տակ «Դէպի Ազատութիւն»ը։

Նախագահ ընկ. Սեմէրճեան տօնին իմաստը բացատրելէ վերջ, հանդիսականները հրաւիրեց մէկ վայրկեան լուռ կենալ յոտնկայս, յարգելու համար մէկ միլիոն զոհերուն յիշատակը։ Ցետոյ երգուեցաւ «Մեր Հայրենիք»ը։ Առաջին խօսքը տաւ ընկեր Ա. Գ. կենդանի վկայ 1917—1920 Հայաստանի անցուդարձերուն։ Ընկերը պարզեց Դաշնակցութեան յաջող գործունէութիւնը։

Երկրորդ խօսողն էր ընկեր Հ. Ա. որ պատմեց Դաշնակցութեան ծագումը եւ շեշտեց թէ անվհատ պիտի պայքարինք, մինչեւ որ ունենանք ազատ եւ անկախ Հայաստան։

Վերջին խօսողն էր ընկեր Հ. Ս. որ Դաշնակցութիւնը նմանցուց տան մը սիւնին. «Եթէ սիւնը ճըլլայ, տունը կը փլի. եւ եթէ Դաշնակցութիւնը չըլլայ, հայ ժողովուրդին ճակատագիրը բախտին կը ձգուի»։ Ընկեր Յ. Գ. կարդաց ինքնագիր մը։ Մէջ ընդ մէջ արտասանութիւններ ըրին ընկերներ Յ. Ս., Ա. Գ. եւ Օր. Զուպուգճեան։ Նմանապէս երգուեցան պատշաճ երգեր եւ հանդէսը փակուեցաւ «Մենք անկեղծ գինուոր ենք» խմբերգով։

Հանդէսէն վերջ սկսաւ խնճոյքը որ տեւեց մինչեւ ժամը 6։ Հանդիսականները ցրուեցան գոհ տպաւորութեան տակ։

Ամանոսցի

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՅԻՄԱՐ ԲԱՐՔԵՐ.— Վալանսիէն կը գրեն մեզի.—

Ես որբ տղայ մըն եմ։ Իտալիայէն անցայ Փարիզ։ Իբրեւ հիւան քիչ մը դրամ վաստկեցայ, սակայն գործազրկութիւնը վրայ հասաւ եւ ես ստիպուեցայ գործ փնտռել գաւառներուն մէջ։ Վալանսիէնի մէջ, մտայ գործարան մը, հանգիստ կ՚աշխատէի։ Տեսնելով որ գործ կայ, Փարիզ լուր ղրկեցինք որ հայ գործազուրկները գան աշխատելու։ Մեր ընկերը ուրիշ անծանօթ մը ղրկեր էր։ Սիրով ընդունեցինք, պառկեցուցինք մեր սենեակին մէջ, կերցուցինք, խմցուցինք։ Առտու մը ելաւ եւ մեզի ըսաւ որ չի հաւնիր մեր ճաշերուն։ Մենք ալ հաշիւը մաքրէ ու գնա ըսինք։ Պարոնը, որ կը կոչուի Միսաք Տէրտէրեան, ուրացաւ իր կերած ճաշը եւ փոխանակ 133 ֆրանք պարտքը վճարելու, ուզեց 85 ֆրանք տալ։ Քիչ մը իրար քաշքշելէ յետոյ, հակառակ որ ամբողջ տուած չէր, առնելիք ելաւ մեզմէ։ Յաջորդ օրը եկաւ եւ պահանջեց... առնելիքը։ Կռիւ չըլլալու համար ուզեցինք յարմարիլ։ Բայց մեր պարոնը չկրցաւ ինքզինքը զսպել, շիշ մը առաւ սեղանին զարկաւ։ Փաթթուեցանք իրարու։ Կատրեցան պատուհանին ապակիները, պատռեցան վարագոյրները։ Պարոնը կոտրեց նաեւ զանազան առարկաներ։ Ուզեցինք ոստիկան մը կանչել, բայց փախաւ, քիթը արիւնլուայ վիճակի մէջ։ Տանտէրը եկաւ եւ զարմանք յայտնելէ յետոյ Հայոց կռուազանութեան մասին, պահանջեց վնասները։

Մարգու բարիք ընենք ըսինք, այսքան վնասներու ենթարկուեցանք։

Պ. Քէշիշեան

ՀԱՄԱՐՁԱԿ ԳՈՂԵՐ.— Զորս գողեր, Մարսիլիոյ մէջ, օր ցորեկով, աարճանակ ի ձեռին, յարձակեցան ԻՎլի գործարանի մը հաւաքիչին վրայ, որ դուրս կ՚ելլէր գործարանէն բանւորներուն շաբաթականները վճարելու համար։ Յափշտակելէ յետոյ հաւաքիչին թղթապանակը, ուր դրուած էր 70,000 ֆրանք, փախան եւ իրենց փախուստը պաշտպանելու համար ատրճանակ պարպեցին հաւաքիչին վրայ, որ կը վազէր անոնց ետեւէն։ Գողերը, յետոյ, ցատկեցին ինքնաշարժի մը մէջ եւ կորսուեցան։

ԴԺԲԱԽՏ ՄԱՐԴ ՄԸ.— Մարիէն, տկարակազմ եւ սարսափելի տգեղ երիտասարդ մը, վերջերս մինակ մնացած էր։ Կինը փախած էր։ Մարիէն, հակառակ իր տգեղութեան եւ հիւանդկախ վիճակին, համակրութիւն գտաւ կնոջը քրոջը սիրտին մէջ։ Այս կինը չափազանց գեղեցիկ կին մըն էր, սակայն որբեւայրի էր եւ զաւակ մը ունէր։ Պահ մը համով հոտով օրեր անցուցին։

Առտու մը, Մարիէն սենեակին մէջ աշխատած պահուն, այնքան բարկացաւ իր բարեկամուհիին զաւկին, որ ապտակ մը զարկաւ։ Տղան լալով գնաց պատմեց իր մօրը։

Մայրը փայտ՛ մը առաւ եւ ներս մտաւ։ Անխնայ զարկաւ դժբախտ Մարինէն, որ փախաւ իր սենեակը։ Կինը հասաւ հոն ալ եւ շարունակեց գանակոծել։ Յետոյ խածաւ։

Առտուն Մարիէն ուժ չունէր քալելու։ Երբ սենեակէն դուրս ելաւ, սիրական բարեկամուհին, որ այնքան փարած էր երբեմն իրեն, դարձեալ շարունակեց ծեծը եւ հրամայեց իր սենեակը քաշուիլ։

Մարիէն լալով լալով քաշուեցաւ իր սենեակը։ Գիշերը մեռաւ։

ՎԱՅՐԱԳ ԿԻՆ ՄԸ. — Փիէր-Ֆիթի մէջ տիկին Տավիտ վարձակալներ ունէր, բայց լաւ չէր անոնց հետ։ Անցեալ օր, սարսափելի կռիւ մը տեղի ունեցաւ տիկին Տավիտի եւ վարձակալին կնոջ միջեւ։ Կռիւը դադրելէն յետոյ, վարձակալը, տիկին Պօշուկայ իջաւ, տունը թողլով 10 ամսու աղջնակը, օրօրոցին մէջ։

Տիկին Տավիտ, իր վրէժխնդրութիւնը յագեցնելու համար, կտոր մը սպունգ առաւ, վարձակալին սենեակը մտաւ։ Սպունգին կտորը խօթեց երախային կոկորդին մէջ եւ հեռացաւ ծրախան շնչահեղձութեան մատնուեցաւ։ Երբ մայրը վերադարձաւ, մանուկը արիւն կը փսխէր, և աչքերէն արիւն կը ցայտէր։

Կանչեց բժիշկ մը, որուն խնամքները ո եւ է օգուտ չըրին։ Յաջորդ առտու մեռաւ երախան։ Մահը կասկածելի թուեցաւ բժիշկին, որ թելադրեց քննութիւն մը կատարել։

Նոյն առեն, խիստ հարցաքննութեան մը ենթարկուեցաւ տիկին Տավիտ, որ վերջապէս խոստովանեցաւ թէ խեղդած էր երախան, մօրը բացակայութեան պահուն, իր վրէժը լուծելու համար այդքան վայրագութեամբ։

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (92)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՎՕՂԱՆԾԱՆՕԹ

"ԲԱՐԵԿԱՄՈՒՀԻ» ՄԸ

"Իմ թղթածրարներս հոս չեն։ "Ա՛չ ալ մեր գանձը։

"Ուրեմն իրենց օժիտը անոր ...քէն ազատելու համար է որ ...յն այս գործին մէջ նետած են։

Բացայայտ է թէ՝ գործելու ...յս եղանակը սովորական է գեր...մաններուն համար, բայց ինչ որ ...ըլլայ, Իսմա Շթաուպը զոհ ...մը նկատել, անոր վերագրել մեղ...սագործ պարագաներ..

...Իսե պիտի պնդէի, որ իշխանը ...զուշանայ այս չարագուշակ ...կնոջմէն, բայց ժամանակ չունե...ցայ։

...Դուռը կը բախէին.

— Ահա, ըսաւ Քարասոֆ չա...րաճճի ակնարկ մը նետելով ինծի, ...անշուշտ լուրեր են որ կը բերեն ..."Խարտեաշ կնոջ» մասին։

— "Խարտեաշ կի՞նը»։

— Բայց այո. չէ՞ք գիտեր ուրեմն թէ, այդ է Իսմա Շթաուպի նոր ընտրած կեղծանունը։

Ցետոյ, դրան կողմը դառնալով՝

— Մտէ՛ք, պուաց։

Եւ Ցուպրովսքիին, որ ներս կը մտնէր, ըսաւ.

— Հետդ կին մը կայ, չէ՞։

— Այո՛, պէ՛տ, եւ մասնաւոր խօսակցութեան մը շնորհը կը խնդրէ։

— Խնդրեցէք որ ներս մտնէ։

Երեքս ալ ոտքի կանգնած էինք եւ աչքերնիս դրան յառած՝ կը սպասէինք...։

Ցուպրովսքի ետ դարձաւ եւ կանչելու ձեւ մը ըրաւ։

Շատ չանցած, սեմին վրայ կին մը երեւցաւ։

Բայց այդ կինը Իսմա Շթաուպը չէր։

Այդ կինը Անուշքան էր, Քարասոֆի քոյրը, որուն յանձնուած էր հսկողութիւնը եւ պաշտպանութիւնը «Կրէմլինի Կարմիր Կոյս»ին։

ԻՌՄԸ ՇԹԱՈՒՊԻ

ԵԶԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԸ

Մէկ ոստումով, Քարասոֆ փութացած էր քրոջ քով, որուն առջեւ իշխան Իվան եւ ես յարգանքով կը խոնարհէինք։ Քարասոֆ՝ մտահոգ բացագանչեց

— Դուն հո՞ս. ի՞նչ կայ ուրեմն։

— Շատ բաներ, շատ ծանր, ինչպէս կրնաս ենթադրել, նախ կոմսանդինոյա ձերբակալուեցաւ։

— Ի՞նչ կ՚ըսես

— Կ՚ըսեմ թէ «Կարմիր Կոյս»ը ձերբակալուեցաւ առջի օր, այն պահուն որ Վ. Լաուփմ՚իր կը հասնէինք. ձերբակալողները, որոնցմէ մին Փեթրովսքին էր՝ կեդրոնական Չեկայի երկու ոստիկանապետներ էին։

— Գիտե՞ս թէ ինչ ըրին անոր։

— Հասկցածիս նայելով դաւաճանութեամբ ամբաստանուած է։ Իբր այն, եւ քանի որ Չեկային կը պատկանի, պէտք է ներկայանայ Լուպիանքայի մասնաւոր դատարանին, բայց բոլորը այդ չէ...

— Ի՞նչ կայ ուրիշ։

— Սա կայ որ, երէկ Փեթրոկրատէն անցած պահուս, Լուպոմիրսքին իմացայ թէ՝ «Կէյմս» հօպոտին եւ գուն, երեւան հանուած էք եղեր կնոջ մը կողմէ՝ որ կը ստորագրէ. «Այն մը որ ատենին խարտեաշ էր»։ Չեկայի ուղղած իր բոլոր տեղեկագրերուն տակ.

— Ամէնը ա՞յդ է.

— Ոչ՛. անոր ամէն եւ գիրէն գատելով, կ՚ենթադրէ թէ՝ գերմանուհի մըն է, զարգացած կ՚երեւի, եւ կը կարծուի թէ՝ ազնուական դասուն կամ պուրժուազիին կը պատկանի։

— Լա՛ւ. յետո՞յ։

— Շնորհիւ կարգ մը տեղեկութիւններու, Լուպոմիրսքի համոզուած է թէ՝ գերման մեծ սպայակոյտին կողմէ՝ այս կնոջ պաշտօն տրուած է որ, կարելի բոլոր միջոցներով յարաբերութեան մէջ մտնէ քեզի հետ...

— Նոյնիսկ գողութեա՞մբ, հարցուց Քարասոֆ։

— Չեմ հասկնար. քենէ բա՞ն մը գողցան։

Ձայն ընդմիջելով՝ Քարասոֆ անորոշ մտաւ իր սենեակին իրարանցումը, բացուած ու գետին նետուած թղթածրարները, պարպուած գզրոցները..

Բայց հոս, այլեւս չկրցաւ զսպել իր զայրոյթը։

— Ա՜հ, ուրեմն այսպէս, հա՞. Իսմա Շթաուպ Չեկայի ծառայութեան մէջ մտած է, եւ կ՚ուզէ ինծի հետ յարաբերութեան մէ՞ջ մտնել։ Այդպէս թող ըլլայ։ Ուզածը պիտի ունենայ։

Ու Ցուպրովսքիի դառնալով, ըսաւ.

— Թող պահակախումբերը դէպի գինուց հրապարակը մղեն ամէն անոնք որ դեռ գետնուղիները կը գտնուին. յետոյ՝ ներկայ բազակայ կը կարդաս։

— Լա՛ւ, պէ՛տ։

— Աւելորդ է ըսել թէ՝ հսկողութիւնը պէտք է կրկնապատկել. այս վայրկեանէս սկսեալ ոչ ոք կրնայ դուրս ելլել Սթէնիա—Կօրայայէն, առանց իմ արտօնութեանս։

Երբ Ցուպրովսքի հեռացաւ, կատարելու համար իր ստացած հրամանները, Քարասոֆ դառնալով իր քրոջ ըսաւ.

— Քեզ ձերբակալած ատեններն նեղութիւն չտուի՞ն քեզի։

(Շար.)

Թարգմ'. Մ. ԵՐԻՑԵԱՆՑ

որուն պիտի ենթարկուին՝ եթէ շարունակէին գործակցիլ իրեն՝ ազգային շարժումին համար։ Բոլորն ալ հաւատարիմ մնացին այդ շարժումին։ Շատ չանցած՝ քաշուեցաւ բանակէն, իր շարժումներուն մէջ աւելի ազատ ըլլալու համար, սակայն աշնան էրզրումի մէջ պառակտումի նշաններ երեւցան իր կուսակիցներուն միջեւ։ Այն ատեն է որ Մուսթաֆա Քէմալ բսաւ. «Պատմութիւնը ցոյց տուած է թէ յաջողութիւն կարելի չէ ձեռք բերել առանց կարող, կորովի եւ վճռական վարիչի մը։ Այսպիսի խառնակ օրերուն, վիճաբանութիւններով բան կարելի չէ ընել։»

Ազգայնական շարժման մէջ երկրորդ քայլն էր Սվազի համագումարը, որուն կը մասնակցէին Թուրքիոյ ամէն կողմերէն պատուիրակներ։ Այնտեղ վճռական դիրք ճշդուեցաւ Դաշնակիցներուն եւ Հելլէններուն դէմ, ու որոշուեցաւ ամէն միջոցի դիմել, Թուրքիան ազատելու համար օտար զինուորներէ։ Ֆրանսացի սպայի մը, որ Սվազ եկած եւ տպաւորուած էր թէ Ֆրանսա պիտի զսպէ Ազգայնական այս շարժումը, կազի փաշան պատասխանած էր. «Դիւրին չէ Սվազը գրաւել։ Եթէ Ֆրանսա կամ ուրիշ պետութիւն մը կ'ուզէ մեր շարժումը զսպել, պէտք է յանձնառու ըլլայ երկար եւ արիւնալի պատերազմի մը։» Սվազի մէջ երկարօրէն վէճի առարկայ դարձաւ Միացեալ Նահանգներու հոգատարութիւնը Թուրքիոյ վրայ. Րէուֆ պէյ, Րէֆէթ փաշա, Խալիտէ Էտիպ հանըմ, տոքթ. Ատնան պէյի կինը, այս առաջարկին ի նպաստ արտայայտուեցան։ Մ. Քէմալ առաջարկեց այս խնդրին մասին որոշումը յետաձգել ուրիշ ատենի։

Երկուշաբթի օր Մ. Քէմալ խօսեցաւ հինգ ժամ. պարզեց իր բանակցութիւնները ծովային նախարար Սալիհ փաշայի հետ եւ բոլոր այն դէպքերը որոնք պատահեցան 1920ին Էնկիւրիի մէջ Ազգ. Մեծ ժողովի գումարումէն առաջ։

Նոր ձերբակալութիւններ Ռուսիոյ մէջ

Ռիկայէն կը հեռագրեն Հոկտեմբեր 17 թուականով.—

Ռուսիոյ կեդր. Գործադիր կոմիտէի 10րդ յոբելեանական նստաշրջանը շատ կը նմանի առաջին նստաշրջանին, երբ մեծ թիւով ազնուականներ եւ քաղքենի մտաւորականներ ձերբակալուեցան եւ Կարմիր Սարսափի պահուն սպաննուեցան։ Ներկայ նստաշրջանին ալ բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուեցան Զինովիէվի եւ Թրոցքիի կուսակիցներէն, որոնք կ'ամբաստանուէին թէ հակայ ցոյցեր կը պատրաստեն Սթալինի դէմ։

Լէնինկրատի «Փրավտա»ն կը գրէ թէ Միքայէլ Ֆիշըր, Լէնինկրատի կառավարական տպարաններու գլխաւոր վարիչը ձերբակալուած է՝ որովհետեւ ընդդիմադիր խմբակի մը թոյլ տուած էր տպագրել հազարաւոր գրքոյկներ եւ թռուցիկներ, որոնք կը հրաւիրէին հեղը. Գործադիր Կոմիտէն տապալել Սթալինի դիկտատորութիւնը։ Կէփէուի գործակալները խուզարկեցին Թրոցքիի եւ Զինովիէվի կուսակիցներէն հազարաւոր կասկածելի համայնավարներ, գտնելու համար «Անկցի՛ն Սթալին եւ Պուխարին» անուն գիրքին 10.000 օրինակները, որոնք անհետացած են։

Լոնտոնէն նոյն թուականով հեռագիր մը կ'ըսէ.—

Կէփէուն կը հաղորդէ որ երեւան հանած է լրտեսական կարգ մը կազմակերպութիւններ, որոնք կ'աշխատէին Մոսկուայի անգլիական դեսպանատան հաշուոյն։ Ձերբակալուածները այս շաբթու ընթացքին պիտի դատուին Գերագոյն Ձին. Ատեանին կողմէ։ Ձերբակալուածներն են՝ Կիրիլ եւ Վլատիմիր, այս վերջինը Մոսկուացի նախկին միլիոնատէրի մը տղան. Քորոփաքօֆ՝ զինուորական յեղափոխական խորհուրդի ... խորհրդական, Քէնօֆ եւ Փատրէցքօֆ։ Ասոնք բոլորն ալ յարաբերութիւն ունէին եղեր Անգլիոյ առեւտրական կցորդ Չէնօքի հետ, որուն տեղեկութիւններ կը հայթայթէին։

Մակեդոնացիները կը գործեն

Պելկրատէն կը հեռագրեն թէ պուլկար քոմիթաճիներու խումբ մը առջի գիշեր ժամը 2ին բազմաթիւ ռումբեր նետեց Զայէչարի մօտ Քրալեէվիցայի Թնդանօթի մթերանոցի վառօդարանին վրայ։ Պահակը ծանրապէս վիրաւորուեցաւ ռումբի պայթումէ մը։ Պահակազօրքը անմիջապէս լուր առնելով շարժման մէջ դրուեցաւ։ Հրոսակները փախան պուլկար սահմանին ուղղութեամբ։ Հետապնդումը կը շարունակուի։

Ալպանիոյ դեսպանին սպանութենէն վերջ

Պելկրատի եւ Փրակայի ալպանական դեսպան Ծէնա պէկի սպանութեան առթիւ սերպ մամուլը բուռն պայքար մը սկսած է Իտալիոյ դէմ և կ'ամբաստանէ զայն թէ կ'ուզէ խռովութիւն ձգել Պալքաններու մէջ։ Ան կը պարագան թէ Ալպանացի ուսանողը Հռոմէն կուգար և տարհանակը իտալական էր, բոլորովին զայրացուցած է Սէրպերը։

Պելկրատի իտալական դեսպան զօրավար Պոտրէրօ 48 ժամուան մէջ երկու անգամ բողոքի դիմումներ կատարեց Սերպիոյ արտաքին նախարար Մարինքովիչի մօտ, որ խոստացաւ կարելին ընել, սերպ մամուլը հանդարտեցնելու համար։ Միւս կողմէ սակայն նախարարը գիտել տուաւ դեսպանին թէ իտալական թերթերը չէին քաշուած զրգռիչ յօդուածներ հրատարակելէ Սերպիոյ դէմ, մակեդոնացի յեղափոխականներու վերջին շարժումին առթիւ։

Եըլտըզի դատավարութիւնը վերջացած

Անատոլուի գործակալութիւնը կը հաղորդէ որ Պոլսոյ պատժական դատարանը վերջացուցած է Եըլտըզի խաղարանին դատավարութիւնը։ Խաղացողները անպատասխանատու յայտարարուեցան, ինչպէս նաեւ խաղարանին վարձակալը՝ իտալացի Մարիօ Սէրանօ, որ սակայն մէկ շաբաթ բանտարկութեան եւ 25 ոսկի տուգանքի դատապարտուեցաւ՝ նախարարական խորհուրդին մէկ որոշումին անսաստած ըլլալուն համար։ Բանտարկութեան պատիժը պիտի յետաձգուի։

Դատարանը որոշեց վերաբանալ խաղարանը եւ վերադարձնել գրաւուած առարկաներն ու դրամները։ Միւս կողմէ, որոշեց նաեւ հետապնդել քաղաքապետական այն քննիչները, որոնց պաշտօնն էր հակակշիռ գործ դնել խաղարանին վրայ։

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ (ՀԱՅ-ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ)
Ա. ՇԱՀ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ
ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ՕՏԱՐ ՏԱՂԱՆԴԱՒՈՐ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐՈՒ
PETIT JOURNALի ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ. 21 Rue CADET (Métro CADET)
ՎԱՂԸ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ ԺԱՄԸ 9ԻՆ
ԿԸ ՎԵՐՋԱՆԱՅ ԱՄԷՆԷՆ ՈՒՇԸ՝ ԺԱՄԸ 11ԻՆ

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ՄԵԾ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ
Նախագահութեամբ՝ Գ. ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐԻ
կազմակերպուած՝ Հ.Բ.Ը.Մ. Փարիզի տեղական մասնաժողովին կողմէ 23 Հոկտ. կիր. ժամը 2.30ին. Salle des Agriculteurs, 8 Rue d'Athènes
Կը խօսին՝ Գ. Գ. Ե. ԱՂԱԹՕՆ, Գ. ՆՈՐԱՏՈՒՆԿԵԱՆ եւ Գ. ԷՕՄԷՐԵԱՆ.
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է
ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ՉԻՏԻ ԿԱՏԱՐՈՒԻ

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Եռագոյն խումբի դասախօսական ժողովը՝ այս Շաբաթ ժամը 8ին, 164 Ave. d'Argenteuil, Asnières. Կը հրաւիրուին անէէրի, Քոլա-Գոլոմպի, Գոլոմպի, Արժանթէօյի ընկերները եւ համակիրները։ Նիւթն է Թուրանական վտանգը։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Պատանեկան միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 1.30ին Միութեան Գրադարան-ընթերցասրահին մէջ։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի վարուժան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

ՅԱՐԴԳՈՂԻ Գրական երեկոն բացառաբար այսօր Չորեքշաբթի ժամը 9ին, Ֆլօրիա։ Նիւթ՝ Ն. Սարաֆեանի ինքնագրութիւնները։ Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները։

ՏԱՐՕՆ-ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆ Հայրենակցական միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, Café au Clair de Luneի վերնայարկը (մէթրօ Իթալի)։ Անխտիր կը հրաւիրուին բոլոր Տարօնցիները, նաեւ անոնք որ մինչեւ այսօր անդամ չեն միութեան։ Կարեւոր հարցերու շուրջ պիտի խօսի Գ. Կ. Սասունի։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Խարբերդցի Յովհաննէս Աւագեան (Ռուսաստանաւոր Խան) կը փնտռէ իր եղբայրը Ներսէս Աւագեան, որուն 2 տարի առաջ Փարիզ ըլլալը որոշ էր։ Իմացնել՝ Mr. Garo Baboukian, 6 Rue Bleue Paris (IX).

— Կը փնտռուի Լեւոն Մարապեան, ծնած Շիքակօ 1908ին, հօր անունը Յակոբ, մօրը Սառա։ Կ'ենթադրուի թէ Լեւոն Գերմանիա կը գտնուի։ Տեղեկացնել՝ Near East Reliefի, 15 Bld. des Italiens, Paris.

— Կը փնտռուի Պրուսացի Ստեփան Գանթարճեան, որ կորսուած է Իզմիրի աղէտէն քանի մը ժամ առաջ. փնտռողն է իր հայրը Միսաք։ Գրել՝ Մաքսէթեանի, 115 Rue de la Station Berchem, Anvers, (Belgique).

— Կը փնտռուի Շիրվանեան Յակոբ, Քավալայի Նպաստամատոյցի նախկին սաներէն որ 1926 Հոկտեմբերին Ֆրանսա եկած է։ Տեղեկացնել՝ Near East Relief, 15 Bld. des Italiens, Paris.

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ԵՒ ՍԷՆ ՇԱՄՕՆԻ ՀԱՅԵՐՈՒՆ
Վաճառատունս փոխադրած ըլլալով աւելի ընդարձակ տեղ մը, ստացած ենք ամէն տեսակի ընտիր եւ ճոխ ապրանքներ, արանց եւ կանանց համար։
Խնամուած կարուածք, վերջին ձայն աժան գիներով եւ դիւրամատչելի պայմաններով։ Գաղափար մը կազմելու համար կը բաւէ անգամ մը այցելել։ Հոկտ. 10էն սկսեալ հետեւեալ հասցէին՝
SIMON HATCHIKIAN
(Tailleur)
12 Rue de la Préfecture (1er), St. Etienne (Loire).

ՄԱՏԻՏ "ՕՆԹԱ"
Նախկին ուսուցիչ Գ. Օննիկ Թադէոսեան հնարած է մատիտի նոր գոտիներ՝ «Օնթա», որոնց շնորհիւ կարելի կ'ըլլայ 3—4 գոյնով մատիտներ ունենալ մէկ շարքի վրայ, ասկէ զատ կարելի է նոյն գօտիին վրայ ծայր մը անցընելով իբրեւ գրիչ գործածել։ Այս խիստ գործնական եւ խնայողական մատիտները նոր հրապարակ եկած են եւ կը ծախուին Սէն-Միշէլի մեծ թղթավաճառներուն մօտ եւ ուրիշ տեղեր։ Կեդրոնատեղի՝ 3, Rue Sommerard, Paris (5e).

ՍԱԿԱՐԱՆ

18 Հոկտեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր
Սթերլին,	L. St.	124 09
Տոլար,	Dollar	25 48
Մարք (ոսկի) 100	Mark	608 25
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	13 05
Թրք. ոսկի	»	110 40
Մէճիտիէ	Médjidié	9 95
Լէվա 100 հատը	Léva	15 80
Տրախմի »	Drachme	33 50
Լիր » »	Lire	139 20
Պելժ. ֆրանք »	Belga	355 —
Զուից. »	Frc. Suisse	491 25
Լէյ 100 հատը	Ley	15 90
Ֆիորին	(Florin)	1025 —

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I Cr. Fonc. Eg.	3450	—
» II »	2040	—
» III »	1700	—
Թուրքիոյ երկաթ. Lots turcs	175	—

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ԲՈԼՈՐ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅԵՐՈՒՆ
Ամէն տեսակ դատեր, ամէն դատարանի առջեւ։ Ամուսնութեան, ամուսնալուծումի, անձնագրի եւ անցագրի գործութիւններ, ֆրանսական հպատակութեան ստացում, կառավարական եւ վարչական ամէն տեսակ գործերու հետապնդում
ԱՐԱԳ ՁԵՒԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՖՐԱՆՍԱ ՄՏՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
VAHAN YARJANIAN
Contentieux Génèrale, 5 Rue Cardinal Mercier, Paris 9e
Tél. Central 96—70 եւ 97—39 Metro Clichy
» Gutemberg 46—65 եւ 71—29 Nord Sud Trinité
Խորհրդակցութիւններ ամէն օր ժամը 9էն 12 և 2էն 7 բացի Կիրակիէ։

ՔՍԱՆ ՖՐԱՆՔՈՎ եթէ կ'ուզէք կատարել ձեր նամակներու թէ թէ, ամուսնական, պաշտօններու ծննդեան եւն. ի օրինական ձեւակերպութիւնները՝ դիմեցէ՛ք
OFFICE FRANÇAIS de RENSEIGNEMENTS
45, Rue de Laborde-:-PARIS (8e). 4րդ յարկ թիւ 20: Métro: St Augustin
Բաց է ժամը 9էն 6,30, շաբաթ՝ մինչեւ ժամը 7

LOCOUM AUGUSTA
իսկական լօգում, պատրաստուած՝ սագըզով, նուշով, կադինով, ֆստըքով եւ զանազան ախորժելի հոտերով.
Ցանձնակատար կ'ուզուի Ֆրանսայի եւ արտասահմանի մէջ
դիմել՝ առ Comptoir «AREK»
104, Rue St. Charles, Paris XVe, մէթրօ Beaugrenelle

ՍՏԱՑԱՆՔ ՆՈՐ ՓԼԱՔՆԵՐ
Հայերէն.— Թուրքերէն երգեր.— Թամպուրի ձէմիլ, Հաֆըզ Նաշար, Աշըր, Իպրահիմ, Քէմանի Անաստաս.ի, Թագսիմ, կարգ եւ շարքըներ, գեղջկալ գիներով։
Դիմեցէք՝ Արեւելեան Նպարավաճառ Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆ
28, Rue Le Sage, PARIS (20e) — Téléphone: Ménil. ...
Métro Belleville: Tramway 5 e ...

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ CAUCASE FILS
ՕՆՆԻԿ ԳՕՃԱՊԸՅԸՔԵԱՆ
10, RUE RAMPAL, BELLEVILLE
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ, ՀԱՄԵՂ ԵՒ ԱԺԱՆ
ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ԱՆԳԱՄ ՄԸ ՀԱՄՈԶՈՒԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ՏՕՔԹ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ
48 RUE MONTMARTRE (Բ. յարկ, աջ կողմը առաջին դուռ)
Ֆրանսացի կարող մասնագէտներու ընկերակցութեամբ կը դարմանէ ներքին եւ կանանց, վեներական եւ մորթային, ականջի եւ կոկորդի հիւանդութիւններ։
Tél. Central 73—38. Métro: Sentier կամ Halles
ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԵՐ՝ ԱՄԷՆ ՕՐ 10—12 եւ 1.30—8

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-81
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներ կը խնամեն ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ. Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5 ... կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3 ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 12 Կիրակի 9-12

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
126, Rue du Faubourg St. Denis
Metro: Gare de l'Est Téléphone: Nord 84-04
Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30—7.30 Կիրակի եւ տօն օրեր ...

ԴԵՐՁԱԿ ԼԵՒՈՆ ՊԻԼԷՃԻԿՃԵԱՆ
կը ծանուցանէ իր յաճախորդներուն թէ իր նախկին տեղէն փոխադրուած է՝
57 RUE CLIGNANCOURT, Métro: Château Rouge կամ Barbès
Ձեր ձմեռուան հագուստը ապսպրելէ առաջ անգամ մը դիմեցէք իրեն, ետքէն չզղջալու համար։
Ձեւի անմրցան շքեղութիւն.— վերջին նորաձեւութիւն.— մաքուր կար.— Ցոկուն կերպասներ.— վճարումի դիւրութիւններ
ԱՅՍ ԲՈԼՈՐԻՆ ՀԵՏ ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ՏՕՔԹ. Վ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ
Ամերիկայէն նոր վերադարձած
ՄԱՍՆԱԳԷՏ, ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
Տարիներէ ի վեր Նիւ-Եորքի յայտնի հիւանդանոցներու մէջ մասնագիտութիւնը կատարելագործած։
Կ'ընդունի ամէն օր 4—7 եւ մասնաւոր ժամադրութեամբ կիրակի եւ տօն օրերը մինչեւ կէս օր։
16 Bld. Saint-Denis, Paris (10e) Metro: Saint-Denis
Téléph. Provence 09-32:

ՆՈՒԷՐ ՎԱՐՈՒԺԱՆԻ ԳԻՐՔԵՐԷՆ՝
Այն բոլոր միութիւնները, դպրոցներն ու գրադարանները որ կ'ուզեն ձրիաբար ունենալ Դ. Վարուժանի չսպառած հրատարակութիւններէն, թող դիմեն տիկին Վարուժան Աբիկեանի, 449 Audubon Ave., New York, N. Y. (U. S. A.).

ԾԱԽՈՒԻ Է SINGER ... նորաձեւ ... կարի մեքենայ մը, դիւրամատչելի գինով ... դիմել՝ տիկ. Ամատունիի, 7 ... Jules Regnault, Enghien-les-Bains, (S. et O.).

Կ'ՈՒԶՈՒԻ վարժ գործաւորուհի մը կարի համար. դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան։

ՄԵՐ ՊԱՐԳԵՒԸ ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ
Համաձայն Ա. էջին մէջ եղած յայտարարութեան, ստորեւ կը նշանակենք գիրքերու ցանկը, իրենց գիներով։ Ամէն մարդ ազատ է իր ուզած հատորները ընտրելու, համաձայն իր բաժանորդագրութեան.—
1. Իմ Գիրքը, Ա. Ահարոնեանի (20 ֆրանք). 2. Մանչ Աղջիկը, Վ. Մարկրիթի (20 Ֆր.). 3. Խորհուրդներու մեհեանը, Յ. Օշականի (20 Ֆր.). 4. Ծապլվար, Եր. Օտեանի (7 Ֆր.). 5. Մեր խաչը, Տոքթ. Ս. Սալբիի (8 Ֆր.). 6. Մահացու Սէրը, Մ. Կորքիի (3 Ֆր.). 7. Պղնձէ քաղաքին պատմութիւնը (3 Ֆր.). 8. Հաֆըզի քառեակները (3 Ֆր.). 9. Ֆոմա Կորտիէվ, Մ. Կորքիի (15 Ֆր.). 10. Մեր Անկախութիւնը, Լ. Շանթի (15 Ֆր.). 11. Ընկեր Փանջունի, Ն. Պէշիկթաշլեանի (5 Ֆր.). 12. Երկու Ամիս Պոլշեւիկեան բանտում, Բ. Իշխանեանի (13 Ֆր.). 13. Սուլամիթ, Ա. Կուպրինի (6 Ֆր.). 14. Կրացիէլլա, Լամարթինի (8 Ֆր.). 15. Ոսկի Աքաղաղ, Րաֆֆիի (10 Ֆր.). 16. Բժիշկին գիրքէն փրցուած էջեր, Տոքթ. Սեւակի (10 Ֆր.). 17. Ազգային Բարերար, Եր. Օտեանի (4 Ֆր.). 18. Ադա Նազար, Ի. Սահակեանի (3 Ֆր.). 19. Ալպոմ Հէքեաթներու, Շ. Նարդունիի (3 Ֆր.). 20. Դատաստանական խորհուրդ, Եր. Օտեանի (10 Ֆր.). 21. Ի՞նչ պատմեց Թրէքոնէմը կամ Սիֆիլիս, Տոքթ. Գրիգորեանի (6 Ֆր.). 22. Էջեր իմ Օրագրէն, Գ. Զօհրապի (6 Ֆր.). 23. «Փետրուար 18» (5 Ֆր.). 24. Ֆրանսահայ Ջրուցատրութիւն (15 Ֆր.). 25. Զարթիր Աստուած, Ա. Ահարոնեանի (2 Ֆր.). 26 Ինքնուսուցիչ Ֆրանսերէն լեզուի, Դաւիթ-Բէկի (10 Ֆր.). 27. Կոյսի մը Օրագիրը, Թարգմ.՝ Վ. Սեւանի (5 Ֆր.).

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant: H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 206bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)
TÉLÉPHONE NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 20 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1927
20 OCTOBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 471 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՄԱՅՐ ԵՒ ՔՈՅՐ ՉԵ՞Ն ՈՒՆԵՑԱԾ...

Երէկ, հազիւ Թերթը լոյս տեսած, երկու չէզոք ընթերցողներ զանազան գանգատեցան թէ նոյնութեամբ արտատպեր ենք հայատառ պոլշեւիկ Թերթի մը, «Նոր Աշխարհ»ի հետեւեալ տողերը, առանց մեր կողմէ բան մը աւելցնելու.

- «Ինչ կերպով որ Լնվէրներն ու Թալէաթները Թուրք աղաներու հայ բուրժուազիի դէմ ունեցած ատելութեան գործիք դառնալով հայ աշխատաւորութեան արիւնը մտան, նոյն կերպով ալ եւրոպական իմպերիալիզմի երկրպագող հայ բուրժուազիի գործիք դարձան Անդրանիկները եւ սրածութեան մասնեցին Թուրք գիւղացիութիւնը՝ Էրզրումի, Վանի, Մուշի, Պիթլիսի մէջ եւ այլ տեղեր:» (Նոր Աշխարհ, խմբագրական Հոկտ. 8ի):

Այո՛, արտատպեր էինք այս տողերը եւ ուրիշ այլանդակութիւններ, առանց բառ մը խորհրդածութիւն աւելցնելու եւ իր տրտնջան մեր բարեկամները:

Միամի՜տ մարդիկ...

Իբրեւ չէզոք, եւ հետեւաբար հեռու՝ քաղաքական կեանքէ, անոնք ապահովաբար կը կարծեն թէ առաջին անգամ է որ այսքան պժգալի խօսքեր կ՛արտասանուին ու տպագրութեան կը յանձնուին Հայերու կողմէ, հայատառ հրատարակութեան մը մէջ:

Անոնք լուր չունին որ, հայ պոլշեւիկները — իսկական կապիկներ — իրենց գործունէութեան առաջին օրէն իսկ պատիւ եւ պարտականութիւն համարած են այդ եղանակը հնչեցնել, ո՛ւր որ ալ ըլլայ: Եւ արտայայտուած են աւելի կոպիտ, աւելի խայտառակ ձեւերով, քան ինչ որ կը կարդանք «Նոր Աշխարհ»ի մէջ:

Հետաքրքիրները կրնան Թղթատել, մասնաւորապէս 1917էն ի վեր եղած կարմիր հրատարակութիւնները, եւ գտնել անհման գոհարներ անյատակ բթամտութեան, անորակելի այլասերման եւ գետնաքարշ ինքնուրացման:

Նոյնիսկ Թուրք ոստիկանութիւնը այնքան փաստ ճարած չէ «հայ բուրժուազիի գործիք դարձած Անդրանիկներու սրածութեան» մասին, որքան տասը տարիէ ի վեր կը հայթայթեն հայ պոլշեւիկները:

Կը յիշենք որ, 1921ին, հանգուցեալ Միասնիկեանը (Ա. Մարտունի), իր վարչապետութեան օրով գրուած խմբագրականի մը մէջ, ի լուր աշխարհի կը հռչակէր հետեւեալ յայտնութիւնը.

— Դաշնակցական կառավարութիւնը կ՛ուսուցանէր իր բանակին. «Սպանէ՛ մահմետականին, կոտորէ՛ Թուրքին»:

Կը յիշենք, դարձեալ, նոյն Միասնիկեանի նշանաւոր բացատրութիւնը, թէ՝ հայեւթուրք պայքարը ուրիշ բան չէր, եթէ ոչ «իրերաջինջ» կռիւ:

Միշտ այնպէս ինչպէս կարգ մը Թուրք Թերթեր եւ պաշտօնեաներ — այն ալ պատահաբար, Զինադադարին — կը խոստովանէին թէ Հայերու դէմ ընդհանուր ջարդ եղած չէ (գաթըլ -ամ), այլ մուգաթէլէ (փոխադարձ կոտորած, իրերաջինջում):

Կը յիշենք, տակաւին, մէկը միւսէն աւելի՝ շնական «մերկացումներ» Հայերու կողմէ Թուրք անմե՛ղ գիւղացիներու դէմ կատարուած ջարդերու մասին, Թուրքիայէն մինչեւ Ղարաբաղ եւ Բագու: Եւ մինչեւ այսօր ալ, հայ - պոլշեւիկ Թերթերու մէջ կը կարդանք «Դաշնակներու կամ «Նացիօնալիստներու կողմէ կոտորուած եւ աւերուած Թրքական գիւղերու պատմութիւնը»:

Այսքանը յիշեցինք, իբրեւ լուսաբանութիւն մեր միամիտ բարեկամներուն, որպէսզի հասկնան թէ հայ պոլշեւիկները չափազանց հետեւողական են, ամուր՝ իրենց համոզումներուն մէջ: Հետեւաբար, զարմանալու բան չկայ, եթէ «Ամերիկայի Կոմունիստ Կուսակցութեան Հայկ. Ֆրակցիաներու» օրկանն ալ կը խառնուի կարաւանին, եւ Անդրանիկը կը դնէ Թալաթներու և Էնվէրներու հետ միեւնոյն գծին վրայ, իբրեւ հասարակ ջարդարարներ:

Եւ շատ բնական է որ, այս ճամբուն վրայ, անոնք աւելի առաջ երթան եւ ազդարարեն.

— «Հայ բանւորները հայ բուրժուական տարրերու սարքած ազգաճանդէսներուն մասնակցելու ո՛ր եւ է պատճառ չունին, եւ պէտք է հեռու մնան նման ծեռնարկներէ, որպէս զի պատասխանատու չմնան զարթնող Թուրք աշխատաւորութեան առաջ:»

Պիտի հարցնէք թէ այս մարդիկը մայր և քոյր չե՞ն ունեցած:

Չե՞ն տեսած Թուրքիոյ բոլոր քաղաքներուն եւ գիւղերուն հայ ժողովուրդը առանց այլեւայլի տուներէն դուրս հանուած, այրերը զոյգ-զոյգ, չորս-չորս իրարու կապուած եւ բահով, բրիչով, հրացանով, կամ կացինով կոտորուած, տասնըհինգէն մինչեւ եօթանասուն տարեկանը, կիներն ու աղջիկները ցեղերուն աչքին առջեւ լլկուած եւ աւարի տրուած, ութը հարիւր հազար հոգի, տէրտէրէն մինչեւ վաճառականը, բանւորէն մինչեւ մշակը, արհեստաւորէն մինչեւ բժիշկը, բոլորը կարաւան կարաւան դէպի անապատները քշուած, գունդագունդ գետերը նետուած, նորածին երախաները անօթութեան մէջ գամուած եւ ծովը Թափուած...

Չե՞ն տեսած, չե՞ն լսած, չե՞ն կարդացած:

Ի՞նչպէս չէ: Այդ անանուն սրիկաներուն մէջ շատե՛րը կան որ նոյն իսկ զէնք վերցուցած եւ կամաւոր գրուած են, այս բոլորին վրէժը լուծելու համար, Անդրանիկներու հետ:

Եւ սակայն... Մարդիկը յեղափոխակա՛ն են դարձեր այսօր, եւ իբրեւ կարմիր քուրակներ, հարկ է որ գոնէն, Միլլիյէթներու եւ Ճիւմհուրիյէթներու հետ մէկ շարքի վրայ կենան:

Մայր եւ քոյր չե՞ք ունեցած դուք, անպատիւ շոշորթներ:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

«ԼՈՒՍԱՇՈՂ ՏԵՍԻԼՔ»

Այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ, Աթէնքի «Նոր Օր»ը, կ՛արտատպէ հետեւեալ հատուածը, Ամերիկայի ռամկավար պաշտօնաթերթին մէկ խմբագրականէն.

— «Մենք վստահ ենք որ ամբողջավարութենէ ու երազներէ զերծ՝ այս կերպ իրատես ու իմաստուն ուղեգծով մը, յաւագոյնս պիտի կրնանք պաշտպանել Թուրքիոյ Հայութեան անկորնչելի իրաւունքներն ու ծառայել Ազատ Հայաստանի զօրացման ու զարգացման եւ այս նոր Լուսաշող տեսիլքին, որուն վրայ յառած եւ սեւեռած կը մնան միշտ անքթիթ, աչքերը բոլոր հայրենասէր Հայերու եւ ի գլուխ անոնց Ռամկավար Ազատական կուսակցութեան»: (Պայքար, Սեպտ. 17 խմբագրականին վերջին մասը):

«Նոր Օր» կը շարունակէ.

—«Կ՛ուզուի ըսել թէ Թրքահայաստանը, «Լուսաշող Տեսիլք»ը մոռցուած չէ կուսակցութեան ծրագրին մէջ: Զենք ուզեր կասկածի տակ դնել այդ խօսքերուն անկեղծութիւնը: Ամէն հայ — բաւական է որ պոլշեւիկ չըլլայ — պրտանց կը բաղձայ այսօրուայ Հայաստանի սահմաններուն կցուած տեսնել Թրքահայկական նահանգները: Կան որ ուրիշ բաներ ալ կը ցանկան, իսկ այլասերածներու խումբ մը ոչինչ չի ցանկար, Հայաստանի եւ հայութեան հետ ոչ մէկ կապ չունենալով:

«Բայց ի՞նչ կ՛արժեն մեր ցանկութիւնները, երբոր ոչ մէկ գործնական քայլ չենք առներ զանոնք իրականացնելու համար: Ռամկավար կուսակցութիւնը 1921էն ի վեր ի՞նչ միջոցներ խորհած է, ի՞նչ կարգադրութիւններ ըրած է, Հայաստանի սահմանները ընդարձակելու համար:

«Զգտինք, բայց չխօսինք մեր ձգտումներու մասին, խրատ կուտայ Ըրիւ: Բայց գործենք, վրայ կը բերենք մենք:

«Անզրադառնալով «Լուսաշող Տեսիլք»ին, մենք չենք կրնար չշնորհաւորել Պայքարի խմբագրութիւնը, բանաստեղծական այդ գիւտին համար: Եթէ Ռամկավարներու աչքերը անոր «վրայ յառած եւ սեւեռուած կը մնան միշտ անքթիթ», ուրիշներ, նուազ բանաստեղծ, բայց աւելի գործնական, սերունդ կը պատրաստեն այդ տեսիլքը ամէն գնով իրականացնելու համար:

«Ո՞րն է աւելի գործնականը: Աչքերը Տեսիլքին սեւեռե՞լը, թէ ոչ Տեսիլքը իրականութեան փոխակերպելու մասին միջոցներ խորհիլը:

«Թող պատասխան տան»:

ՔՐՏԱԿԱՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԹՐՔԱԿԱՆ ՎԱՅՐԱԳՈՒԹԻՒՆ

ԼԱԶԵՐՆ ԱԼ ԿԸ ԿՈՏՈՐՈՒԻՆ

Մասնաւոր աղբիւրէ մը կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

— «Օգոստոս 25էն սկսած են մեծ ծաւալով շարժումներ Թրքական Քիւրտիստանի մէջ: Մօտկան, Ոըզկոտան աշիրէթները յարձակած են Պիթլիս քաղաքին վրայ եւ տիրած են քաղաքի երկու Թաղերու. Թուրքերը յուսահատ դիմադրութիւն ցոյց կուտան: Տէրսիմ եւ շրջակայք ամենուրեք անիշխանութիւն կը տիրէ. շարժումներ կան

ԱՅՍՕՐ, 20 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ, ԲԱՑՈՒԱԾ Է
"ՅԱՌԱՋ" ,,Ի ՊԱՐԳԵՒԱՒՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ
ՈՐ ՊԻՏԻ ՏԵՒԷ ՄԻՆՉԵՒ 31 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԿԱՆԽԻԿ ԲԱԺՆԵԳԻՆ ՎՃԱՐՈՂԻՆ 20 ՖՐԱՆՔԻ ԳԻՐՔ
ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ » » » 10 » »
(ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՏԵՍՆԵԼ Դ. ԷՋ)

Բալուի շրջանը: Խնուս-Վարդոյի աշիրէթները Ջաղա ցեղի քիւրտ պետին հետ զրաւած են Էրզրումի հարաւային պաշտպանութեան ամենաամուր դիծը կազմող Փալան-Թէօքէնը և կը սպառնան Էրզրում քաղաքին:

Ամենազօրեղ եւ լայն ծաւալ ունեցող շարժումները Արարատի շուրջն է: Օսման Նուրի փաշայի հրամանատարութեան տակ գործող մօտ 8000 զօրքը պարտուած է եւ Քիւրտերու ձեռքը Թողելով 500 սպաննալ, 200 գերի եւ 3 Թնդանօթ եւ 50 բեռ փամփուշտ, նահանջած է: Քիւրտերը գրաւած են Բայազիտը, աւերներ, Թալաններ եւ քշուեր են իրենց լեռները: Այդ ճակատամարտի մէջ Թրքական բանակը 2 օդանաւով մասնակցեր է, որոնք վար առնուած են Քիւրտերէն: Իբր վրէժ, Թուրքերը քանի մը ձիաւոր կտրուած գլուխներ են ցուցադրեր Էրզրումի մէջ, ըսելով թէ պարտուած Քիւրտերու գլուխներն են... բերուած են նաեւ 26 քիւրտ աղջիկներ, լլկած եւ սպաննած են անլուր չարչարանքներով: Ամբողջ քրտութիւնը գրգռուած է. կռիւները կը սպառնան ընդհանուր ծաւալ առնալ: Թուրք զինուորներու ցոյց տուած վայրագութիւններն ու զալումները անգէն Քիւրտերուն հանդէպ օրէ օր աւելի կ՛ամրացնեն անոնց կռուելու ուխտը:

Քրտական շարժումը հետզհետէ աւելի կը սաստկանայ եւ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ Թուրքերուն: Վերջերս արդէն Էնկիւրի կառավարութիւնը սկըսած է նոր ուժեր կեդրոնացնել պարսկական սահմանին վրայ, եւ վերակազմելու ջանալ Օսման Նուրի փաշայի ջախջախուած բանակը: Իսկ Քիւրտերը լուռ չեն մնար, անոնք ալ կը պատրաստուին ու կը կազմակերպուին նոր նուաճումներու եւ նոր կռիւներու համար:

Թուրքերը ոչնչացման նոյն քաղաքականութիւնը կը վարեն նաեւ Լազիստանի մէջ (Սեւ ծովի ափ): Ամիս մը առաջ 4-5000 տուն Լազեր տարագրած են դէպի Կեսարիա եւ անոնց մեծ մասը սովէ կոտորուած է: Լազ երիտասարդութիւնը բազմաթիւ չէթէներ հանած է լեռներ, որոնք անխնայ հարուածներ կուտան Թուրք տարրին եւ զօրքին:

Թուրք կառավարութիւնը ստիպուած նոր ուժեր փոխադրել սկսած է Լազիստանի սահմաններուն վրայ, ուր ապստամբ երիտասարդութիւնը կռիւ է յայտարարած իրեն դէմ: Թուրքերը ամէն տեսակ բարբարոս միջոցներ կը գործածեն զսպելու համար այս շարժումները, բայց չեն յաջողիր:

Ապստամբ լազ չէթէներ լուրջ վնասներու ենթարկած են Թուրք զինուորները:

ՅՈՒԱՑ ԹԱԳԱՒՈՐԸ

Այսօր պաշտօնապէս Փարիզի մէջ պիտի ընդունուի Եգիպտոսի Ֆուատ Թագաւորը, որ քանի մը ամիսէ ի վեր Եւրոպա կը գտնուի:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Էնկիւրիի համագումարը

Էնկիւրիի մէջ Խալք կուսակցութեան համագումարը կը շարունակէ լսել Մուսթաֆա Քէմալի պատմութիւնը: Իր ճառի երկրորդ մասին մէջ հազին մասնաւորաբար խօսեցաւ Անատոլուի ազգայնական շարժման վարիչներուն եւ Տամատ Ֆէրիտ փաշայի դահլիճին յարաբերութեանց մասին:

Ըսաւ թէ Սուլթան Վահիտէտտին եւ իր խորհրդականները իրենց ձեռքը գտնուած բոլոր միջոցներով կ՛ուզէին քանդել ազգայնական շարժումը: Երբ Տամատ Ֆէրիտ փաշա հրաժարեցաւ 1919 Հոկտեմբերին եւ իրեն յաջորդեց Զօր. Ալի Րիզա փաշա, Ազգայնականներու եւ Բ. Դրան միջեւ յարաբերութիւնները թեթեւօրէն բարւոքեցան, սակայն այն ատենի Ներքին Նախարար Տամատ Շէրիֆ փաշայի դիրքը արգելք եղաւ իրական մերձեցումի մը:

Խօսելով Անատոլուի մէջ դաշնակից զինուորներու դիրքին վրայ, Մուսթաֆա Քէմալ ըսաւ թէ՝ Մարզուանի եւ Սամսոնի մէջ անգլիական ուժերը յարաբերական չէզոքութիւն պահեցին ազգայնականներուն հանդէպ, այսպէս դիւրացնելով իրենց գործը:

Յետոյ խօսեցաւ քննադատեց Րէֆէթ և Քեազիմ Քարապէքիր փաշաները, որոնք կարեւոր դեր խաղացած էին ազգայնական շարժման մէջ: Զանոնք ամբաստանեց թէ անվայել փառասիրութիւններ ունէին, ու պատմեց կարգ մը դէպքեր՝ ծիծաղելի դարձնելով զանոնք: Յետոյ Մ. Քէմալ բացատրեց թէ ինչո՛ւ անհրաժեշտ նկատուած էր ազգային խորհրդարանը հաստատել Էնկիւրիի եւ ոչ թէ Պոլսոյ մէջ:

Հանրապետական ուղերձներ

Լէնինկրատի մէջ Կեդր. Գործադիր Կոմիտէի հանդիսաւոր նիստի ընթացքին բազմի գալուստի ճառեր արտասանուեցան Խորհրդային Միութեան բոլոր Հանրապետութեանց Ներկայացուցիչներուն կողմէ:

Ուկրայինայի պատգամաւոր Զաթոնսքի յայտնեց թէ իր երկիրը ամէնէն աւելի տառապած է քաղաքացիական կռիւէն և միշտ սերտօրէն կապուած է Խորհրդային Միութեան, որուն միջամտութեան եւ հովանաւորութեան շնորհիւ է որ առաջին անգամ ըլլալով Ուկրայինայի առիթ ունեցաւ զարկ տալ իր ազգային մշակոյթին: Ուկրայինա երբեք չպիտի բաժնուի Խորհրդային Միութենէն:

Յետոյ խօսեցան միւս հանրապետութեանց պատգամաւորներն ալ, որոնցմէ ուշագրաւ էր ճառը Անդրկովկասեան Դաշնակցութեան Գործավարներու Խորհուրդի Նախագահ Էլիավայի, որ ըսաւ թէ Կովկասը Հոկտեմբերեան Յեղափոխութեան կը պարտի իր ազգային զարգացումն ու տնտեսական վերածնունդը՝ դարերու կռիւներէն վերջ:

Սերպիա, Իտալիա եւ Ալպանիա

Ռուկօսլաւիոյ եւ Չեխօսլովաքիոյ մայրաքաղաքներուն մէջ մեծ զայրոյթ կը տիրէ Իտալիոյ դէմ՝ Ցէնա պէկի սպանութեան առթիւ: Երկու երկիրներու արտաքին նախարարները քաղաքական խօսակցութիւններ կ՛ունենան այս մասին, միւս կողմէ ալ մամուլը կը շարունակէ իր պայքարը Իտալիոյ դէմ:

Կիրակի օր մեծ յուզում առաջ եկաւ Փրակայի մէջ, երբ Թերթ մը բացէ ի բաց ամբաստանեց Իտալիան թէ Պալքաններու մէջ պատերազմ ստեղծել կ՛ուզէ, թէ ահաբեկիչներու խումբեր Իտալիոյ կողմէ կը զինուին եւ թէ Հռոմէն ամէն կողմ գործակալներ կը ղրկուին՝ Թշնամիները սպաննելու համար:

Պելկրատի Ալպանացիները Ալպանիոյ Նախագահ Ահմէտ Զօկուն մեղսակից կը նկատեն Ցէնայի սպանութեան, նախանձի համար: Կ՛ըսուի թէ Պալքաններու մէջ շատեր նախապէս գիտէին թէ դաւադրութիւն մը սարքուած է Ցէնա պէկի կեանքին դէմ: Վիէննական Թերթերը կը գրեն թէ Մակեդոնիոյ վերջին մահափորձերը կապ ունին Փրակայի սպանութեան հետ:

∴ Սկիւպի (Սերպիա) բանտը, ուր բանտարկուած էին ու-րոշ Թիւով Մակեդոնացի յեղափոխականներ, առջի օր հրդեհէ այրեցաւ: 150 բանտարկեալներ մեծ դժուարութեամբ ազատուեցան:

Փուանքարէ անդրդուելի կը մնայ

Երեսփ. Ժողովի Ելմտական Յանձնաժողովը յաջորդական քուէարկութիւններով զանազան փոփոխութիւններ մացուցած

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՆԳԼԻՈՅ ՌԱԶՄ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

(Շարունակութիւն երէկի թիւէն եւ վերջ)

Անգլիական կառավարութիւնը ինչպէս կը խորհի կազմակերպել իր՝ Մերձաւոր-արեւելեան գաղթավայրերուն մէջ այդ «ինքնապաշտպանութեան» գործը:

Այդ հարցին բացատրութիւններ կուտան նախ «Տէյլի Թէլէկրաֆ»ը, ապա անգլիական վարչութեան կողմէ ձեռք առնուած միջոցները արաբական առանձին երկիրներու մէջ, եւ երրորդ, այդ մասին շատ պերճախօս կերպով կը վկայեն դեռ ամբողջութեամբ չլուծուած այն միջադէպերը, որ մէկ կողմէն ծայր են առած Անգլիոյ, իսկ միւս կողմէ Եգիպտոսի եւ Իրաքի միջեւ Այսպէս, «Տէյլի Թէլէկրաֆ»ն ալ կը գրէր (1 Յունիս).— «Կայսրութիւնը դարձեր է շափէն դուրս ընդարձակ, եւ ռազմական ծախքերը այնքան խոշոր են, որ մենք չենք կրնար ամէն տեղ ուժեղ ըլլալ: Խնդրին միակ հնարաւոր լուծումը կը կայանայ անոր մէջ, որ հաստատուին պահեստներ որոշ կէտերու մէջ, որպէսզի արագօրէն փոխադրուին որ և է վտանգուած գօտի: Օդային ուժի տեսակէտէն այդ խնդիրը կարգադրուած է, միջոցներ ձեռք առնուած են, Մերձաւոր Արեւելքը առանցք դարձնելու ամբողջ կայսրութեան օդային պաշտպանութեան նպատակով։ Բանակը պէտք է հետեւի այդ օրինակին:

Կը հետեւի թէ անգլիական կառավարութիւնը վճռեր է իր մերձաւոր-արեւելեան (արաբական) երկիրները դարձնել գլխաւոր խարիսխը իր յարձակողական գործողութիւնները զարգացնելու համար:

Բայց այստեղ բնական հարց մը կը ծագի.— Որո՞ւ, ո՞ր կառավարութեան դէմ կ'ուղղուին այդ դարձողութիւնները: Տաճկաստանը եւ Պարսկաստանը հազիւ թէ ներկայացնեն այնքան մեծ սպառնալիք. Անգլիոյ դէմ, որպէսզի կարելի ըլլայ լրջօրէն խօսիլ բրիտանական կայսրութեան «ինքնապաշտպանութեան առանցքի» մասին այդ կառավարութիւններուն հանդէպ:

Եթէ իրրեւ «ինքնապաշտպանութեան առանցք» նկատի ունի Իրաքը, ապա մենք իրաւունք ունինք հարցնելու. — Արդեօք «սպառնացող գօտին» խորհրդային Անդրկովկասը եւ մասնաւորապէս Բագուն չէ՞: Եթէ խօսքը Եգիպտոսի մասին է, որպէս «ինքնապաշտպանութեան առանցքի», մենք իրաւունք ունինք հարց տալու. «սպառնացող գօտին», ուր Անգլիան կը պատրաստէ «պահեստի ուժեր շպրտել», խորհրդային Ուկրանիան չէ՞: Դժուար թէ որ եւ է մէկը հակառակը պնդէ:

Մերձաւոր Արեւելքը «ինքնապաշտպանութեան առանցք» դարձնելու վճռի հետ կան ի հարկէ ռազմական նշանակութիւն ունեցող այն աշխատանքները, որ տարուած են եւ կը կատարուին Իրաքի եւ Եգիպտոսի մէջ: Ինչպէս յայտնի է, Պաղտատի երկաթուղագիծը ունի ճիւղաւորում մը, որ կը հասնի մինչեւ Պարսից սահմանի այն կէտը, ուր կը սկսի Քիրմանշահի, Համատանի, Թէհրանի, Փէհլեւիի (Կասպից ծով) խճուղին։

Ներկայիս՝ դորփի «շարժողութեան բարձրացման» նպատակով արագօրէն կը շինուին Տիգրիսի եւ Եփրատի վրայ կամուրջներ (Պաղտատի եւ Ֆելլուճի մօտ), խճուղի մը կ'երկարի Մուսուլէն մինչեւ Թէլվանտուզ, որ կ'անցնի Թուրքիոյ եւ խորհրդային Անդրկովկասի կեդրոններու միջէն: Մուսուլն ալ արագօրէն կը կապուի երկաթուղիով (Քէրքուք) Պաղտատի միջոցով Պարսից ծոցի հետ: Կը շինուին նոր օդակայաններ,եւն.:

Ինչ կը վերաբերի արաբական միւս երկիրներուն՝ Եգիպտոսի մէջ Սուէզի ջրանցքի արեւմտեան ափին վրայ կը կառուցուի Ֆուատ ամայ նաւահանգիստը՝ ջրանցքին արեւելեան կողմի «պաշտպանութեան» համար:

Անդրյորդանանի եւ Պաղեստինի մէջ կը շինուին օդակայաններ, կը ստեղծուին օդային նոր նաւախումբեր: Այդ բոլորով հանդերձ, աշխատանքներ կը կատարուին օդային կապ հաստատելու Եգիպտոսի եւ Հնդկաստանի միջեւ՝ արաբական հողերու միջոցով: Անդրյորդանանի ռազմական գետնի ընդլայնման նպատակով եւ եգիպտական թիկունքի ապահովութեան համար 1925ին գիծը երկարեցին Հիճազէն Աքապայի շրջանները (Կարմիր ծովի վրայ՝ նաւահանգիստ) եւ Մաանի Ցիչատակման արժանի են նոյնպէս այս տարուան Մարտ ամսուն Ատէնի վարչութեան վերակազմութիւնը: Այդ երկրամասը ռազմական-քաղաքական տեսակէտէն ձուլուած է հնդկական կառավարութեան հետ եւ ենթարկուած անմիջականօրէն Լոնտոնին:

Այդ բոլոր պատերազմական նախապատրաստութիւններու հետ միասին, Անգլիան վէճեր ունի Եգիպտոսի եւ Իրաքի հետ: Ինչպէս յայտնի է, այդ վէճերը ծագած են տեղական կառավարութեան հետ՝ ազգային բանակներ ստեղծելու հարցին առթիւ: Չէմպըլէյն Յունիս 1ին կը յայտարարէր Երեսփ. Ժողովին մէջ.— «Անգլիական կառավարութիւնը պէտք է պաշտպանէ Սուէզի ջրանցքը եւ օտարազգիներու իրաւունքները Եգիպտոսի մէջ. Մենք չենք կրնար թոյլատրել, որ այդ խնդիրը բարձրանայ այնպիսի ուժերու առաջացումով, որպիսին է եգիպտական բանակը, որ կրնայ ըլլալ մեզ թշնամի, ամենայն հաւանականութեամբ»:

Չէմպըլէյնի այդ կատարելապէս հիմնաւոր վախերը՝ տեղական բանակներու թշնամական դիրքը հանդէպ Անգլիոյ՝ նոյնն են նաեւ Իրաքի հանդէպ:

Եգիպտական խորհրդարանի զինուորական յանձնաժողովը քուէարկեց հետեւեալ առաջարկութիւնները. Վերակազմել, ընդարձակել եւ վերազինել բանակը, ստեղծել զինուորական-ծովային դպրոց եւ փակել Սարտարին տրուելիք վարկը (եգիպտական բանակի գերագոյն հրամանատար):

Այդ խնդիրը յարուցին անոր համար, որ բացի յատուկ անգլիական գրաւող բանակը, որ կը հասնի 12,400 մարդու, Եգիպտոսի մէջ գոյութիւն ունի անգլիական հրամանատարութեան տակ եւ «ազգային» բանակ մը 10,580 զինուորով,կազմուած՝ 3 նոր եւ 18 հին ձեւի թնդանօթներէ: Այդ բանակը, գտնուելով Անգլիացիներու ձեռքը, կը ծառայէ ոչ թէ ազգային-եգիպտական, այլ անգլիական շահերուն: Խորհրդարանային յանձնաժողովը փորձեց փոխել այդ վիճակը: Յայտնի է, որ այս առթիւ Անգլիա վերջնագիր տուաւ Եգիպտոսի, իր եւեւ ունենալով եգիպտական ջուրերուն մէջ անգլիական ռազմական նաւատորմը: Պահպանողական «Տէյլի Մէյլ»ը եգիպտական պահանջներուն առթիւ հրապարակեց «Մ՚չ մի յիմարութիւն» նշանախօսքը: Եգիպտոսը խաղաղեցաւ: Չէմպըրլէյն բացատրեց թէ, Եգիպտացիները չեն համարձակիր երազել իրենց ազգային բանակի մասին: Այդ միջադէպի իմաստը այն է, որ Մերձաւոր Արեւելքի արաբական երկիրներուն մէջ, որ կը հանդիսանան բրիտանական կայսրութեան «ինքնապաշտպանութեան առանցք», զինուած ուժերը կրնան ըլլալ միայն Անգլիացիներու ձեռքը:

Բնորոշ է, որ մինչեւ վերջին ժամանակները Անգլիան կ'աշխատէր սեղմ միջոցներով համաձայնութեան եզր գտնել արաբական երկիրներուն հետ: 1922ին, օրինակ, ըստ այսպէս կոչուած Իրաքի զինուորական համաձայնութեան (Հօդւ. 10), Անգլիան կ'ընդունէր որ «Իրաքը ստանձնէ, երբ որ հնարաւոր ըլլայ, եւ յամենայն դէպս ոչ ուշ քան 1928, լիակատար ռազմական եւ ելմտական պատասխանատուութիւն՝ պահպանելու համար ներքին կարգ-կանոնը եւ Իրաքի պաշտպանութիւնը օտար յարձակումէ. Համաձայնութեան Ա. յօդ.)»: Իսկ երբ 1927ին Իրաքի կառավարութիւնը մշակեց նոյն պարտաւորութեան իրագործման համար իր երկրին մէջ ընդհանուր զինուորական ծառայութեան եւ ազգային բանակի ստեղծման ծրագիրը՝ նոյն կառավարութեան հրամանատարութեան տակ, անգլիական կառավարութիւնը ազդարարեց. «Թող է ք յիմարութիւններ»: Մինչ 1922ին կը պատրաստէր 1928ին իր զօրքերը Իրաքէն դուրս հանել՝ Անգլիան այժմ իր ուժերը կը համախմբէ, միաժամանակ ուժեղացնելով զինուորական օդային ուժերը այդ երկրին մէջ: Այսպիսով, պատրաստուելով պատերազմի Խորհրդային Միութեան հետ, Անգլիան միեւնոյն ատեն կը վարէ «ամուր» քաղաքականութիւն արաբական երկիրներուն նկատմամբ:

Իզվեստիա, 29 Մայիս.)

Ս. ԻՐԱՆՑԻ

ՕՐ. ՌՈՒԹ ԷԼՏԸՐ ԿԸ ՊԱՏՄԷ ԻՐ ԹՌԻՉՔԸ

Օր. Ռութ Էլտըր, որ «Ամերիկացի աղջիկ» օդանաւով փորձած էր կտրել Ատլանտեանը եւ կէս ճամբան վար իջած, Ասորեան կղզիներէն ղրկուած անթելով մը հետեւեալ կերպով կը նկարագրէ իր ճամբորդութիւնը.—

Հոկտեմբեր 11 Երեքշաբթի օր ժամը 1ին Ամերիկացի Աղջիկը քալելու վիճակի մէջ էր մեկնումի նոյն այն տարածքին վրայ, ուսկից Թաւն Լինտպէրկ, Չէմպըրլին եւ Պըրտ. Ընտրոշ վիճակը հարաւ-արեւելեան հովերուն, որոնք ժամը 4էն առաջ մեզի համար վտանգաւոր ուղղութիւն մը առնել կը սպառնային, ստիպեց մեզ աճապարել մեկնումը: Սպասեցինք մինչեւ ժամը 4.30: Այդ պահուն, թէեւ օդի պայմանները բնաւ չէին փոխուած, որոշեցինք օդանաւը քաշել տարածքի արեւմտեան զառիթափին վրայ, դէպի արեւելք մեկնում մը փորձելու համար: Հինգ վայրկեան վերջ գործողութիւնը կատարուած էր: Մեր բեռը կը բաղկանար 2400 լիտր պենզինէ, 90 լիտր իւղէ, երկու ազատարար գործիքներէ, անթելի ամբողջական կազմածէ, վեց քիլօ սնունդէ, փարոսէ մը, հրթիռ արձակող ատրճանակէ մը եւն:

Ամերիկացի Աղջիկը զառիթափի երկայնքէն սահեցաւ եւ անմիջապէս փորձեցինք ամէնէն մեծ արագութեան հասնիլ: Գետնէն վեր կրցանք բարձրանալ միայն այն ատեն, երբ օդանաւը քանի մը մեթր անցաւ տարածքի սահմանները: Երբ օդանաւը գետնէն բարձրացաւ, ձորձ եւ ես մէկ գաղափար միայն ունէինք մեր գլխուն մէջ. թռչիլ մինչեւ Փարիզ:

«Ամերիկացի Աղջիկ»ին եռեւի մասը տարօրինակ կերպով ծանր կ'երեւէր, սակայն մեր միակ մտահոգութիւնն էր թռչիլ դէպի արեւելք, ուղղութիւն, որուն հետեւեցանք առաջին 1200 մղոն ճամբու ընթացքին:

Քանի՛ օդանաւը բարձրանար, մեր սիրտերն ալ անոր հետ կը բարձրանային, ուրախ՝ որ վերջապէս կրնայինք ապրիլ երկար ամիսներէ ի վեր մեր պատրաստած մեծ արկածախնդրութիւնը: Բաբեկամ օդանաւորդներ պատուոյ ողջերթի համար մէկ ժամ ընկերացան մեզի. սակայն իրենց այս յարգանքը շատ չյուզեց մեզ, որովհետեւ մեր միակ մտահոգութիւնն էր այն հսկայ աշխատանքը որ մեզի կը սպասէր:

Սկիզբի համեմատաբար մեղմ օդը շատ չանցած աւրուեցաւ, ու քիչ վերջ տեսանք որ հարաւ-արեւելեան հով մը կը նեղէր մեր թռիչքը այն աստիճան, որ օդանաւին արագութիւնը ժամը 10 մղոն պակսեցաւ: Մեզի համար կարելի չէր նոյնպէս 160 մեթր բարձրութենէ վեր ելլել, ու հաւանաբար պիտի ստիպուէինք այդ աստիճանին վրայ մնալ, մինչեւ որ մեր պենզինի բեռը մեծ չափով պակսէր: Ժամը 5.55ն էր, երբ արեւը անհետացաւ: Ժամը 6ին ճամբորդ նաւի մը վրայէն թռանք եւ ժամը 7ին 5 անցած գիտեցինք լուսինի ծագման հիանալի տեսարան մը: Ցորերորդ Մոնթօք-Փոյնթի եւ Նանթըքէթի վրայէն ժամը 8ին դամաքը մեր ետեւ թողուցած էինք: Քիչ վերջ անցանք երկու շոգենաւերու վրայէն, որոնց ողջոյնի հրթիռներ ղրկեցին:

Ջորջ քանի մը անգամ գլխաւոր ընդունարանը լեցնելէ վերջ, այլեւս անհրաժեշտ սեպեցի օդանաւին ղեկը յանձնել իրեն: 53 քիլօ կշռող մանկամարդ կին մը չէր կրնար մտածել աւելի երկար վարել ա՛յնքան ծանրաբեռնուած օդանաւ մը: Այն ատեն պենզինով եւ ընդունարաններով զբաղելու կարգը ինծի եկաւ:

Շուտով նշմարեցի սակայն թէ իմ նոր տեղս իր անպատեհութիւններն ալ ունէր. տաք իւղի հոտը այնքան անհանգիստ ըրաւ զիս, որ ստիպուեցայ երթալ քիչ մը օդ ծծել օդանաւի առաջամասին մէջ:

Քանի կը յառաջանայինք, «Ամերիկացի Աղջիկ»ին պոչը, որ ա՛յնքան ծանր էր մեկնած ատեն, կը թեթեւնար եւ թռիչքը աւելի կը դիւրանար: Ժամերու միօրինակութիւնը խզելու համար, Ջորջ սկսաւ երգել «Բանտարկեալին երգ»ը, սակայն յաջողեցայ լռեցնել զայն՝ ամբողջ ուժերովս երգելով «Ջուարթ փարիզի ճամբուն վրայ եմ», ծանօթ երգ մը եղանակին վրայ: Երկուքս ալ շատ լաւ տրամադրութեան մէջ էինք այդ հիանալի լուսնկային տակ եւ մեր շարժիչ մեքենային կանոնաւոր հնչիւնը շատ կ'ուրախացնէր մեր սիրտերը: Ամէն բան նպաստաւոր կ'երթար, բնաւ չէինք մտածեր ուտելու մասին, այլ միայն կը հսկէինք մեր ուղեգծին վրայ, չհեռանալու համար շոգենաւերու ճամբայէն:

Գիշերը կարգով ղեկավարեցինք օդանաւը, որպէսզի շատ չյոգնինք: Չորեքշաբթի առաւօտ արշալոյսի առաջին ժամերուն, Ջորջ սկսաւ պենզինի վերջին թիթեղը պարպել մեծ ընդունարանին մէջ. աշխատանք, որ մէկ ժամ տեւեց:

Մեր թռիչքի առաջին ժամերուն, մէկ ժամուան մէջ 60 լիտր պենզին կը սպառէինք. բացի այն մեծ կորուստէն, զոր ունեցանք ընդունարանը լեցնելու առթիւ:

Արեւածագին, մեր ուղղութիւնը ճշդելով տեսանք որ հիւսիս —արեւելք կը գտնուէինք: Երկինքը թեթեւօրէն ծածկուած էր, սակայն ամպերը շատ բարձր էին եւ չէին նեղեր մեզ. թէեւ յաջողած էինք մօտ 1100 մեթր բարձրանալ Մեր շարժանիւը վայրկեանը 1000 շրջան կ'ընէր:

Թռիչքի առաջին 12 ժամերուն, բնաւ պէտքը չէինք զգար ուեւէ սնունդ առնելու, ինչ որ թոյլ տուաւ մեզ արթուն մնալ գիշերուընթեամբ: Մեր միջին արագութիւնը ժամը մօտ 145 քիլօմեթր եղած էր:

Այդ պայծառ եւ արեւոտ առաւօտով հիանալի տրամադրութեան մէջ էինք: Արդէն մեր ճամբորդութեան մէկ երրորդը կատարած էինք: Շարժանիւը կը շարունակէր կանոնաւոր աշխատիլ: Օդը գեղեցիկ եւ հովերը նպաստաւոր կը նախատեսուէին առնուազն 12 ժամուան համար: Քանիցս քննեցինք մեր արագութիւնը եւ պենզինի սպառումը, որպէսզի ամէն վայրկեան աչքի առջեւ ունենանք թէ տակաւին քանի՞ ժամ կրնայինք օդին մէջ մնալ:

Գիտէինք թէ բոլոր մեր բարեկամները սրտագին մաղթանքներով կը հետեւէին մեզի, ու մենք կամքն ունէինք յաջողցնելու թռիչք մը, որ կոչուած էր մեծ յառաջդիմութիւն մը նշանակել առեւտրական օդանաւորդութեան պատմութեան մէջ: Գեղեցիկ երազս վերջապէս իրականանալու ճամբուն մէջ կը մտնէր եւ կը զգայի թէ լաւ վախճանի մը պիտի յանգի կեանքիս ամէնէն հիանալի արկածախնդրութիւնը:

ՌՈՒԹ ԷԼՏԸՐ

ԽՐԻՄԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ՔՍԱՆԱՄԵԱԿԸ 1907-1927

Քսան տարի առաջ, աշնանային տխուր առաւօտ մը, Էջմիածնի վեհարանին մէջ, վերջին անգամ «Լո՜յս, Լո՜յս...» հառաչելով յաւիտենապէս իր աչքերը կը փակէր 19րդ դարու հայ ժողովրդական դէմքը, անդրանիկ յեղափոխական եւ «Նուագող վշտից հայրենեաց Հայոց» Խրիմեան Հայրիկը: Վասպուրականի Արծիւը թեւակոխոր կ'իյնար Էջմիածնի զանգակատան կամարներուն տակ եւ կը թաղուէր «Պաշտպան Հայրենեաց» Ներսէս Ե. Աշտարակեցի կաթողիկոսի քովը: Երկու մեծութիւններ, որոնցմէ Ներսէս Ե. կը վախճանէր 1857ի Փետրուարի 13ին եւ անոր տեղը գրաւելու կուգար Վասպուրականի Արծիւ եւ Վանի մեծ խմբագիր Խրիմեան Հայրիկը, որ նոյն 1857 թուի Մարտ 1ին Վանի մօտ, Վարագայ մենաստանին մէջ կը բանար «Ժառանգաւորաց վարժարանը» եւ կը հիմնէր «Արծուի Վասպուրական» ամսագիրը «Թռուցեալ Արծուոյն Մենաստանէն Վարագայ», խմբագրութեամբ «Հայրենախօս Մկրտիչ վարդապետ Խրիմեանի»:

Հայաստանի սրտին մէջ անդրանիկ մամուլ եւ թերթը նոյնինքն հայրենախօս Խրիմեանը կը հիմնէր՝ հայրենեաց վիշտը նուագելու համար: Եւ Հայոց Հայրիկը, ամբողջ 50 տարի եւ դեռ աւելի հայ կեանքի բազմազան էջերու եւ փոթորիկներուն մէջ ինկաւ, հանդիսանալով իբրեւ ժողովրդանուէր եւ հայրենասէր եզակի մեծ դէմք մը, որուն ժողովուրդը իրաւամբ «Հայրիկ» կոչումը տուաւ:

Ինչպէս Աւ. Իսահակեանը կ'ըսէ.— «Հայ ժողովուրդը նրան (Հայրիկին) չի մոռանայ, քանի հնանայ նա այնքան աւելի մեծ մարդու պսակով շողազարդուած կը նայէ դարերի միջից հայ ժողովուրդին եւ կը խօսի նրա հետ, իբ՝ ժողովրդի նուիրական իդձերից. հարազատ լեզուով: Ժողովուրդը նրան չի մոռանայ, որովհետեւ նա նրա սրտից էր ելել եւ դէպի նրա սիրտն էր գնում...»:

Եթէ այսպէս է, ապա ուրեմն, հայ ժողովուրդի վրայ նուիրական պարտք կ'իյնայ, Հայրիկի մահուան քսանամեակի առթիւ անգամ մը եւս ոգեկոչել Խրիմեանի յիշատակը, անոր գործերը եւ անոնցմով ոգեւորել նոր եւ մատաղ սերունդը:

Արտասահմանի հայ մամուլը, հոգեւոր, կրթական, [illegible] գային, մշակութային եւ [illegible] տեսակ մարմիններն ու հիմնարկութիւնները թող ձեռնարկեն կատարելն տարւոյս Նոյեմբերի 12ին տօնելու համար Խրիմեանի մահուան քսանամեակը:

Հայկ Աճէմեան

Թաւրիզ

ՄԻՋԱԳԵՏՔԻ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՎԻՃԱԿԸ

Պասրայէն կը գրեն Ազգ[illegible] բարի.—

Նահր-էլ-Օմարի գաղթականներուն Մուսուլ փոխադրութիւնը յետաձգուեցաւ [illegible] բաբար քօլերայի պատճառով [illegible] կէ զատ, ներկայիս արմտիք [illegible] ժամանակն է եւ գաղթական[illegible] չեն կրնար ամէն բան [illegible] տեղափոխուիլ:

Քօլերան բաւական մեծ [illegible] մեծամասնութիւններ առաջած [illegible] լալով, երթեւեկը արգիլուած, մասնաւոր արտօնութեամբ միայն կարելի է ճամբորդել կառավարութեան ձեռք առած միջոցներուն շնորհիւ յոյս կայ [illegible] կարելի պիտի ըլլայ առաջքը առնել համաճարակին:

Մասնաւորապէս դէպի Պարսկաստան ճամբորդութիւնը արգիլուած է, որովհետեւ քօլերան [illegible] սած է դէպի հիւսիս [illegible] կ'ըսուի թէ Պաղտատի մէջ ալ քանի մը դէպքեր ծագած են:

Ուրախալի է որ ո՛չ Պասրայի եւ ո՛չ Նահր-էլ-Օմարի մէջ [illegible] հայ չէ վարակուած քօլերայէ:

ՀՌՈՄ ԵՒ ՎԱՏԻԿԱՆ

Երկու շաբաթէ ի վեր նոր խնդիր մը կը յուզուի [illegible] մէջ:—Վատիկանի աշխարհական իրաւունքներու վերահաստատման խնդիրը:

Ապրիլ 20ին, Օսէրվաթօրէ Ռոմանօ, Վատիկանի պաշտօնաթերթը, արծարծեց հարցը, յայտարարելով թէ 1871ի օրէնքը ոչ ամբողջ կնճիռը եւ թէ [illegible] վայելեր իր բոլոր իրաւունքները միեւնոյն ատեն, ձեւեր կը [illegible] ցնէր հաշտեցողութեան մը [illegible] լու համար: Թրիպիւնա [illegible] բայի մէջ, Ֆերակուսական [illegible] Թիլէ, որ կրթական նախա[illegible] եղած է, յօդուածով մը պատասխանեց թէ Հռոմի խնդիրը ծեցու միակ ձեւն է բնա[illegible] ծել զայն... Այս գրութիւնը ընդունելութիւն չգտաւ ոչ [illegible] ռավարութեան, ոչ ալ [illegible] տիկանի կողմէ: Անոր դէմ [illegible] տասխան մը գրեց [illegible] նախապատրաստութեան խորհրդ[illegible] նը, յայտնելով թէ կարելի է [illegible] նել լուծման ձեւ մը որ [illegible] թէ կառավարութիւնը եւ [illegible] պապութիւնը: Ուրիշ թերթեր [illegible] խառնուեցան բանավէճին [illegible] հիմա ամենօրեայ խօսակցութեան նիւթ է այս խնդիրը:

Կը թուի թէ Մուսոլինի կարեւորութիւն կուտայ գործին եւ կ'ուզէ ելք մը գտնել, ատենէ մը ի վեր [illegible] բարեկամականութիւն կը [illegible] Վատիկանի հանդէպ, եւ [illegible] զանազան դիւրութիւններ [illegible] ժէզիւիթներուն:

Հաւանական կը նկատուի մը [illegible] միջին ճամբայ մը գտնուի [illegible] բաժնաստատելով պապին աշխարհական վեհապետութիւնը [illegible] եան Պալատին վրայ (Վատիկան եւ շրջականները) եւ դէպի [illegible] ելքով մը, առանց սահման[illegible] քայի տիտղոս տալու [illegible]

Կարդացէք եւ տարածեցէք ՅԱՌԱՋ-ը

ԽՈՏՈՂ

ՀԱՐՍԱՆԻՔԷՆ ԱՌԱՋ

— Ջհանդեցա՞ր, հարցուցի փառքի մը, որ շրթները կոկոնի մը պէս գոցեց, երբ իրեն ցոյց կու... զարմուհիիս նկարը, հարսնական ճերմակ զգեստներու մէջ։

— Ո՛, կը բաւէ, կը բաւէ։ Ես ... համար, չպիտի ուզէի ..., եթէ այսպիսի հար... պայման դնէին։

— Ի՞նչ, չպիտի ուզէիր ամուսնանալ, դրա՞մ կ'ուզես։

— Ո՛չ, ո՛չ, երբեք։ Այլ կ'ուզեմ որ իմ ամուսնութեանս համար ... պայման չդրուի ճերմակ հագնուիլ։

— Խնդամ թէ լաւ։ Ի՞նչ կ'ըսես աղջիկս։ Հապա ձեր մայրերը, որ գիշեր ցորեկ կ'երազեն ... տեսնել ճերմակներու մէջ, ... ծաղիկներով, որ պիտի ... ձիւնի փաթիլներու նը... ձեր գլխուն վրայ, սպիտակ ... զգեստներով, որ պիտի ... ձեր մարմինը։

— Ալ ձանձրացա՛ծ ենք, մենք՝ ... աղջիկներս։ Զանձրացած ենք ... ճերմակ բարիկենդանէն, ... համար, ի՞նչ հարկ ... այդ դիմակաւորման։

— Զարմանալի է։

— Ինչո՞ւ կը զարմանաք, դուք ... լրագիրներու մէջ կը գրէք։

— Ո՛չ, զարմանալի է։

— Միղամրմանաք, մենք ձանձրացած ենք այդ անիմաստ ձեւակերպութիւններէն։ Ու չենք ուզեր ..., չհամակերպելու համար այդ ձեւակերպութիւններուն։ Ու ձեզմէ կը խնդրենք ... դուք իբրեւ լրագրող, ձեր թերթով բացատրէք, որպէսզի ... միտք չառնեն պառաւները։

— Կը գրեմ, աղջիկս, կը գրեմ, բայց, այս անգամ, իմ միտս է ... պիտի ուտեմ։

Փ. ՕՏԵԱ

ՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

...նալյան Թերթերը կը հրատարակեն նամակ մը, զոր Տրապիզոնէն քէմալական Թուրք մը գրած է իր մէկ հայրենակիցին։ ... քաղուածք գլխաւոր մասերը.

«Երկրին հարստութիւնը Պոլսոյ գազինօներուն եւ խէնէշութեան որջերուն մէջ կը հալին ու միջոց չեն թողուր որ պարզ ... տախտակէ կամուրջ մը իսկ ... գետերու վրան, որպէսզի ... հաղորդակցութեան մէջ մտնենք ... մեր մօտակայ շրջաններուն հետ, ... որոնցմէ մեկուսացած ենք։

«Միլիոններ կը ծախսուին ... Պոլիսի փողոցները սալայատակելու եւ կոթողներով զարդարելու համար։ Եւ սակայն Տրապիզոնի ոչ իսկ մէկ ճամբան նորոգուած է։

«Մամուլը իր սիւնակները կը լեցնէ երեւակայական պատմութիւններով, երբ Սեւ ծովու ... անվաճառաշահ քաղաքը ոչ ... կրթութենէն, ոչ հաղորդակցութեան շնորհներէն օգտուած է եւ ոչ իսկ կը հետաքրքրուին պատերազմի զոհերուն թողած որբերով։

«Միւս կողմէ սակայն նոր և զարմանազան տուրքերով կը ծանրաբեռնուի խեղճութեան դուռը հասած Անատոլցին և հիւծած ու կիսաքաղց գիւղացին։

«Նախկին աւազակապետներ, որոնք հիմա միլիոնատէր դարձած են, կը շարունակեն ճնշել խեղճ ժողովուրդը։ Պաշտօնեաները, տեղական իշխանութեան կոթնած, կը տիրեն հրապարակին,

«Կառավարական պաշտօնեաները կը շարունակեն ժողովուրդը կողոպտել, որպէսզի բստ կամս կարենան մսխել Պոլսոյ զուարճութեան կեդրոններուն մէջ։

«Եթէ ոեւէ մէկը համարձակի խօսք ընել կատարուող չարաշահութիւններուն, անմիջապէս կառավարական օրէնքներու յօդուածներէն մէկուն կը բախի եւ բանտերու նկուղներուն մէջ փտելու վտանգին կ'ենթարկուի։

«Առաջ արհեստաւոր մըպզտիկ դրամագլուխով դիւրութեամբ կրնար իր օրապահիկը ապահովել, մինչ հիմա նոր տուրքերը այն աստիճան ծանրացած են որ մարդ եթէ հազարներ ալ շահի, դարձեալ չի կրնար հանգիստ ապրիլ։

«Գիւղացիներուն մէջ ցաւալի դէպքերու շարան մը իրար կը յաջորդէ եւ աւազակութիւնները ու թալանները սովորական եղած են։

«Իշխանութիւնները փոխանակ այս դէպքերուն դարման տանելու, ընդհակառակը ամէն օր նահանգի կեդրոնը կը դրկեն ձերբակալուած անմեղ գիւղացիներ՝ իբր ներկայ վարչաձեւի հակառակորդներ։

«Մեր հին առածին համաձայն, Ղազին գառնուկը գայլէն ազատեց, որպէսզի ինք լափէ զայն։

«Այս պայմաններուն տակ, խեղճ ժողովուրդը ուրիշ բան չի խնդրեր բայց եթէ իր բնջնա կոչ փրկիչներէն ազատիլ։»

«ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԴԷՄ ԱՆՀԻՄՆ ԶՐՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ»

Այս խորագրին տակ, Պոլսոյ «Միլլիյէթ»ը կը գրէ.

Ազգերու Դաշնակցութեան Մասնագէտներու Յանձնախումբը կիներու վաճառման մասին ծանուցագիր մը ուղղած է բոլոր կառավարութիւններուն։ Այս ծանուցագիրը, որ 8 էջերէ կը բաղկանայ, լեցուն է բանդագուշանքներով եւ զրպարտութիւններով Թուրքիոյ մասին։ Եւրոպայի սիրային կեանքը ներկայացուած է այնպիսի կերպով որ նոյնիսկ Պոլսոյ բնակիչները բան մը չպիտի հասկնային։ Թուրքիան, այդ մասնագէտներուն եզրակացութիւններուն համեմատ, կեդրոն մըն է կիներու վաճառման համար։

Մենք կը գոհանանք պատասխանելով որ մեր հանրապետական կառավարութեան օրէնքները խստիւ կ'արգիլեն այդ տեսակի առեւտուր մը։ Արձանագրենք նաեւ որ զինադադարի շրջանին Թուրքիա գաղթած ռուս կիները մեծապէս նպաստած են Թուրքիոյ մէջ ցանելու պոռնկութեան սերմերը, ծանուցագիրը կ'աւելցնէ թէ այն անձերը որ չեն կրնար իրենց ուզած շահը ապահովել Թուրքիոյ մէջ կիներու առեւտուրով, կ'երթան ուրիշ երկիրներ եւ թէ այս կերպով մեր քաղաքը դարձած է Թրանզիթի կեդրոն մը։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԻՒՂԵՐԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՊԻԼՑՕՐԻ ՄԷՋ

ՊԻԼՑՕՐ.— Այստեղ հայրենակիցները հանգիստ կ'աշխատին։ Մինչեւ այսօր ուրիշ տեղերէ եկողներ հոս գործի եղան։

Գաղութիս մեծ ցաւ պատճառեց Ընդրանիկի մահը։ Բայց վստահ ենք որ հայ ժողովուրդի ծոցէն կրնան ծնիլ մեծ հերոսին յաջորդները, շնորհիւ Դաշնակցութեան տուած դաստիարակութեան։

Հայրենակիցները բոլորն ալ իրենց աչքերը յառած են դէպի Հայրենիք, բայց իրենց առջեւ փակ կը գտնեն անոր դուռները։

Հ. Յ. Դաշնակցութեան վաղգէն խումբը, շնորհիւ իր եռանդուն գործունէութեան, գրաւած է գաղութին համակրանքը։ Ունինք շատ մը համակիրներ, ու միշտ նոր ընկերներ կ'աւելնան մեր շարքերուն մէջ։ Ընդրանիկի մահուան առթիւ մէկ ամիս սուգ պահեցինք՝ զրկուելով բոլոր հաճոյքի վայրերէն։

Անորէ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Արեւմտեան Եւրոպայի Պատգամաւորական Ժողովէն ընտրուած Վարչութիւնը, իր Ա. նիստը գումարեց Յուլ. 15ին եւ ընտրեց իր դիւանը հետեւեալ կերպով.—

Ատենապետ՝ Գ. Գ. Խամբրեան, ատենադպիր՝ Գ. Կ. Ուշագլեան, փոխ-ատենապետ՝ Հ. Ճէլփանիրճեան, փոխ-ատենադպիր՝ Գ. Աբելեան, գանձապետ՝ Վ. Խիպզիրեան, փոխ-գանձապետ՝ Փ. Համբարձումեան։

Վարչութիւնը այս առաջին նիստին մէջ որոշեց. բստ առաջնոյն բացարձակապէս հեռու մնալ քաղաքական եւ կուսակցական ձգտումներէ եւ գործել զուտ մարզական գետնի վրայ, համաձայն իր կանոնագիր-ծրագրին։

(Դիւան վարչութեան)

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ԽՈՒՄԲԸ ՊԱՐՏՈՒԱԾ 2-3ՈՎ ?

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի Ա. խումբը կիրակի առաւօտ ժամը 7ի շոգեկառքով քան հասաւ եւ դիմաւորուեցաւ տեղական միութեան ներկայացուցիչներուն կողմէ։ Մօտակայ գիւղերը բնակող քանի մը հայրենակիցներ նախապէս իմացած ըլլալով հայ խումբին ժամանումը, դիմաւորելու եկած էին։

Ցորեկուան ճաշասեղանէն վերջ հայ խումբը ժամը 3ին դաշտ առաջնորդուեցաւ, ուր 4000էն աւելի հանդիսականներ տեղ բռնած էին։ Այս մրցումին Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբին լաւագոյն խաղացողներէն քանաւոր պատճառներով կը բացակայէին Խուբէն, Դ. Կարապետեան, Մ. Աստուր, Աշոտ եւ Հրայր, այնպէս որ մեր խումբը խառն կազմով դաշտ ներկայացաւ։ Ա. կիսախաղին դաշտին լաւագոյն մասը եւ արեւը կը նպաստէին Ֆրանսացիներուն, որոնք յաջողեցան, 15 վայրկեանի մէջ նշանակէտ մը շահիլ։ Մերինները սկսան արագացնել եւ նեղել հակառակորդին բերդը։ Քանի մը լաւ պատեհութիւններ նպատակէն շեղեցան։ Քիչ վերջ դատաւորը անիրաւ «Փէնալթի» մը սուլեց մեզի։ Հակառակ հանդիսատեսներուն բուռն բողոքներուն, դատաւորը անդրդուելի մնաց իր որոշումին մէջ եւ զօրաւոր հարուած մը եկաւ աւելցնել անոնց սքորը։ Բ. կիսախաղին սկիզբը երուանդ վիրաւորուելով, գրեթէ օգտակարութիւն չունեցաւ։ Մերինները գեղեցիկ վայրէջքով մը գնդակը մօտեցուցին անոնց բերդին։ Մ. Կարապետեան զօրաւոր հարուածով մը նշանակեց մեր Ա. կոլը, որմէ վերջ մերինները կրկնապատկելով իրենց ջանքերը, շարունակական հարուածներով սկսան նեղել հակառակորդին բերդը։ Ֆրանսացիները բուռն ձիգեր ըրին, բայց անօգուտ։ Մերինները բացարձակ կը տիրապետէին խաղին, յարմար առիթով մը Մ. Կարապետեան նշանակեց Բ. կոլը։ Խաղի արդիւնքը թէեւ հաւասարեցաւ, բայց վերջաւորութեան քանի մը վայրկեան մնացած, Ֆրանսացի դատաւորը անիրաւ պատիժ մը եւս սուլելով մեզի, Ֆրանսացիները շահեցան իրենց Գ. եւ յաղթական նշանակէտը։

Մրցումէն անմիջապէս վերջ, Ֆրանսական միութեան ներկայացուցիչները մեզ դիմելով, ներողութիւն խնդրեցին դատաւորին անիրաւ սխալներուն համար, առարկելով որ իրենց պաշտօնական դատաւորը քանաւոր պատճառով կը բացակայէր։ Եւ գնահատելով մեր խումբին եռանդն ու կարողութիւնը, որոշեցին սոյն մրցման արդիւնքը արձանագրել իբրեւ հաւասար արդիւնք (match nul)։

Հոս ըսենք նաեւ որ մերինները չունեցան փոխերու լպւ խաղարկութիւն, բայց կրցան վառ պահել իրենց եռանդը։ Անշուշտ նկատի ունենալով դատաւորին անիրաւութիւնները, մրցման արդիւնքը կը նկատենք նպաստաւոր, թէեւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբը հինգ պահեստներով ներկայացաւ դաշտ։

Գ. Գասպարեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԻՆ ՈՃԻՐ ՄԸ.— Այս օրերուս փարիզի եզերադատ ատեանին մէջ տեղի կ'ունենայ Ուքրայնիոյ նախագահին՝ փէթլիուրային սպանութեան դատը։

«Յառաջ»ի ընթերցողները կը յիշեն թէ ինչպէս Հրեայ մը, Սամուէլ Շվարցպարտ, 25 Մայիսին առաւօտեան դէմքին փոխեց ուքրայնացին փէթլիուրա ճաշարանէն դուրս կ'ելլէր. Հրեան մօտեցաւ եւ հարցուց թէ փէթլիուրան ի՞նք է։ Երբ դրական պատասխան առաւ, «Պաշտպանէ ինքզինքդ, շուն լակոտ» ըսաւ եւ սկսաւ կրակել. փէթլիուրա գաւազանը վերցուց, պաշտպանելու համար ինքզինք, սակայն երեք գնդակ ստացած էր արդէն եւ գետին ինկաւ։

Սպաննիչը դեռ քովը կանգնած, իր ատրճանակը կը պարպէր, այնպէս որ փէթլիուրա սկսաւ աղաչել. «Կը բաւէ, կը բաւէ»։ Մինչդեռ Հրեան կը պոռար ու կը կրակէր. «Ա՛ռ քեզի չարդ»։

Իսկապէս, շատեր կը պնդեն թէ փէթլիուրա, իր նախագահութեան օրերուն հրամայած է ջարդել Հրեաները եւ հազարաւորներ կոտորուած են այսպէս։ Շվարցպարտ Ֆրանսայի մէջ հաստատուելէ յառաջ զայն, լուսանկարի մը միջոցով լաւ մը ճանչնալէ ետքը, լուծած էր իր ազգակիցներուն վրէժը։

Երկու կողմերն ալ տենդագին կ'աշխատին գիրար մեղադրել։ 150 վկաներ պիտի լսուին եւ դատը մեծ հետաքրքրութիւն արթնցուցած է։

ԱՄՈՒՍՆՈՍ ՍՊԱՆՆԵՑԻ.— Պիլեանքուրի մէջ տիկին Փիվթօ կ'առնէր իր ամուսինը։ Ու կախին անպակաս էր տանը մէջ։ Ընցեալ օր տիկինը, կրակուրոց վիճաբանութենէ մը յետոյ, յայտարարեց թէ ա՛լ կը բաժնուի ու կը մեկնի։ Եւ իրաւ, գլուխն առաւ ու գնաց պանդոկ մը փնտռելու ժամեան խորհեցաւ. «Խե՞նթ եմ, թող ինք երթայ։ Կը նստիմ տունը, վար չեմ իջներ»։ Ետ դարձաւ։ Այդ պահուն ամուսինը կը խօսէր երկու բարեկամներու հետ։

Ցանկարծ տիկին Փիվթօ ատրճանակ մը հանեց եւ կրակեց։

Երկու դրացիները փախան։ Դժբախտ ամուսինն ալ, հակառակ իր ստացած վէրքին, փախաւ, բայց ուժը չբաւեց եւ պարտէզին ցանկապատին առջեւ, դուռը չկրցաւ իսկ բանալ եւ ինկաւ գետին։

Ոճրագործ կինը պարտէզ իջեր եւ կատարած ոճիրը կը դիտէր, երբ հասան ոստիկանները։

— Ըմուսինս սպաննեցի, յայտարարեց։

Ոստիկանները բռնեցին ձեռքէն ու տարին։

ԱՐՍԷՆ ԼԻՒՓԷՆ.— Փասի փողոցին մէջ կարգ մը վաճառականներ դիմեցին ոստիկանատուն, ճար մը խնդրելու համար անծանօթ ու խորհրդաւոր մարդու մը կատարած փնասներուն դէմ։

Ամէն գիշեր քար կը նետուէր հացագործի մը խանութին վրայ։ Ապակիները ջարդուփշուր գետին կը թափէին։ Հացագործը փողոց կը վազէր, բայց մարդ ժարդասանք չէր գտներ։ Նոյնպէս ինքնաշարժները, որոնք նոյն փողոցին վրայ կը կենային, զոհ կ'երթային անծանօթ ձեռքէ մը նետուած քարերուն։ Գիշեր մը, նոյնիսկ, մարդու մը գլուխը պատռեցաւ նետուած քարերէն։ Ոստիկանները սկսան հետախուզութեան, սակայն ոչինչ կրցին գտնել։ Ցամախ քանի մը թերթեանիկ, որոնց վրայ գրուած էր «Լիւփէն»։

Վերջապէս բռնուեցաւ 15 տարեկան տղայ մը, քոթ, ձեռք առաւ օձիքը, երբ իրիկուն մը կը փորձէր ոստիկանները շուարման մատնել ու խնդալ։

Հարցաքննութեան պահուն յայտարարեց.

— Ես կը սիրեմ արկածախնդրական վէպերը։ Արսէն Լիւփէն եմ՝ ոճիր-արկածներու սրնէժաններուն Շարունակ վէպ կը կարդամ։ Վերջերս ուզեցի փորձել թէ լաւ սորվե՞ր եմ այն ճարպիկութիւնները, զորս կը կարդամ։

ՇԱՀ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այս իրիկուն, փոթի Քուրնայի սրահին մէջ տեղի պիտի ունենայ տաղանդաւոր երգիչին՝ Ա. Շահ-Մուրատեանի երգահանդէսը։

Շահ-Մուրատեան ծանօթ է մեր ժողովուրդին իր համերգներով։ Ամէն ականջ կը յիշէ քաղցրութիւնը անոր շարականներուն ու երգերուն։ Ունկնդիրները, այս իրիկուն, անոր միջոցաւ պիտի վայելեն նաեւ անմահ Կոմիտասը վարդապետը։

Ուրեմն կրկնապէս գեղեցիկ առիթ մը՝ հայ արուեստով հաղորդուելու համար։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՄՏՔԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ ԵՒ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ, Գրեց՝ Գ. Գիւզալեան։ Հրատ. Հ. Յ. Դաշնակցութեան։ Մատենաշար «Դրօշակ» Թիւ 66. Փարիզ. 1927։

ՌԻՒՍՏԻ ՕՐ (Դաշնակցութեան Տարեւոնի Հակտ. 1ի առթիւ)։ Հրատ. Հ. Յ. Դ. Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէի։ Մարսէյլ 1927։ Գին՝ 2 ֆրանք։

ՍՐՏԻՆ ՁԱՅՆԸ Վէպ. գրեց՝ Փիէռ տը Քուլվէն։ Թարգմ.՝ Յ. Քէչիշեան։ Մատենաշար՝ Միւծան Թիւ 7։ Կ. Պոլիս. 1927։ Գին՝ 150 սրշ.։ Արտասահման 1.50 տոլար։

"ՅԱՌԱՋ"Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (93)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ԽՈՒՄԲ ՉՈՐՐՈՐԴ

ԽԶԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԸ

— Ենաւ Բայց շատ յստակ ... ցրգով այն տպաւորութիւնը կրեց թէ՝ Մոսկուայէն սկսեալ մեզ կը հետապնդէին։ Կոստանդինոփս ... հնալի կը կատարէր. իր գերը, ... քաղաք մը հասնելուն պէս, յարաբերութեան մէջ կը մտնէր տեղին սովետին պետին հետ, եւ կը ... ծէր զանոնք, որ չանք չէնայեն ... պահանջել հարկին «ձամբան ... փոխելու համար «Ճերմակ սուրհանդակներուն առջեւ. Ցետոյ Չեկայի պետը կը հրաւիրէր եւ ... անոր ծանուցանելէ վերջ թէ՝ ինք ... կատարել իրաւասութիւններ ու... ... նախապէս պատրաստուած հարցարան մը կը յանձնէր անոր։

«Ընչպէս որ, եզրակացուց Ընուշքա, այս հարցարանները որ Չեկային որեւէ կասկած չէին ներշնչեր, մեզի համար շատ նպաստաւոր կրնային ըլլալ, քանի որ անոնց պատասխանները ճշգրտօրէն կը համապատասխանէին իրականութեան։ Գիտնալով որ Կոստանդինովիս պաշտօն ունէր տեղին վրայ ստուգումներ կատարելու եւ քննելու տրուած տեղեկութիւնները, տեղին չէկիստները կը զգուշանային սխալ տեղեկութիւններ տալէ։

—Այդ կինը, հանճարեղ գաղափար մը յղացած էր, ընդմիջեց Քարասօֆ։

— Հանճարեղ իրօք, որովհետեւ շնորհիւ այս հարցարաններուն, կրնայինք զգուշացնել մեր այն ընկերները որոնք Չեկայի կողմէ կասկածի ենթարկուած էին, եւ միւս կողմէ, պատեհութիւնը պիտի ունենայինք ճանչնալու անուններ այն պաշտօնեաներուն, «որոնց Թուլութիւնը կրնար վտանգ մը նկատուիլ վարչաձեւին համար»։ Այս ալ մեզի առաւելութիւնը կուտար այդ անձերը մեզի քաշելու համար, անոնց վրայ ազդելու։

— Ի՞նչ եղան այդ հարցարանները

— Չեմ գիտեր. հաւանական է որ գրաւուած ըլլան...

Այս միջոցիս Ցուպրովսքի եւ րեւցաւ, եւ աւելի քան պաղարիւն յայտարարեց

— Պե՛տ, ձեր հրամանները գործադրուած են. Ներկան-բացական կարգադի պահեր մարդ չկա միայն աւելի ըլլալով... կին մը կայ։

— Ո՛հ, ահ, ո՞ւր կը գտնուի։

— Թիւ 5 գետնուղիին մէջ, 3րդ. եւ 4րդ. մղոններուն միջեւ, այսինքն ճիշտ Զարօպոլի մատուռէն 100 մեդր հեռու։

— Ճիշտ ատենն էր։ Ընուշը տուա՛։

— Մերժեց, պե՛տ։

— Խուզարկեցի՞ք վրան գլուխը։

— Այս պահուս խուզարկելու վրայ են։

— Լաւ. լմնալուն, զայն քովս բերէք հիմակուհիմա ինծի դրկէ Պօպրիքօֆը։

—Պօպրիքօֆը հո՞ս է, հարցուց Ընուշքա ինչ բան է այս Հապա ձեր մարդիկը ո՞ւր են։

— Հոս են բացի մէկ քանիներէ, որոնք վերջերս պաշտօնով մեկնեցան։ Հոգ չէ, անմիջապէս Կոստանդինովիան փնտռելու կը դրկեմ անոնք որ հոս կը մնան։

Ինծի դառնալով Քարասօֆ ըսաւ

— Ցարական իշխանութեան օրով, ապահովութեան անօրէն՝ Պօպրիքօֆը ամէնէն յարմար մարդն է այս պահուս, արագօրէն փնտռել գտնելու համար «Կարմիր Կոյս»ը։ Երեսուն հոգինոց խումբ մը կը հրամայէ, որ բաղկացած է հին ոստիկաններէ, առանց իրենց յարաբերութիւնները չեն կորած իրենց այն հին բարեկամներէն, որոնք բռնադատուած՝ Չեկայի կը ծառայեն։ Կը տեսնէք իրենց այս կացութիւնը ինչ առաւելութիւններ կրնայ տալ մեր գործին համար։

— Հարկաւ. ամէն տեղ մուտք ունենալու են։

— Ամէն տեղը անշուշտ շատ փազանց է։ Բայց շիտակը այն է թէ, ինչ որ գիրենք կը շահագրգռէ, իրենց ձեռքէն չի խուսափիր. բայց ահա Պօպրիքօֆը։

— Ես Պօպրիքօֆի հետ պիտի խօսիմ. կ'ուզէ՞ք այդ միջոցին քրոջս տեղեկացնել անցուդարձը՝ Մոսկուայէն սկսեալ մինչեւ այս վայրկեանս։

Համակերպեցայ եւ մինչդեռ ան կը հեռանար Պօպրիքօֆի եւ իշխան Իվանի ընկերակցութեամբ, ես Ընուշքայի մօտենալով մանրամասնօրէն պատմեցի ամէն ինչ, իր եղբօր քաջագործութիւնները Շլուսէլպուրկի մէջ մեր կռիւը, երեք ձերբակալութիւնները, եղբօրը վիրաւորումը եւ այլն։

Ուշադրութեամբ մտիկ ըրաւ, առանց ընդմիջելու։

— Վերջապէս ըսաւ, «Կարմիր Կոյս»ին ձեր տուած խոստումը իրագործեցի՞ք. թէ՝ իր մայրը փրկեցի՞ք Շլուսէլպուրկէն թէ անոր գահիճը պատժեցի՞ք։ Այս բոլորը շատ լաւ են. բայց գէշը հոն է որ խոժա Շլթառւպը մտեր է գործին մէջ։ Ի՞նչ կը մտածէք այս մասին։

— Ո՛հ, շատ յստակ, քանի որ ան մեր ձեռքը անցեր է, մեր պարտքն է զայն վնասելու անկարող վիճակի մէջ դնել. կին մը չէ ան, այլ քոբրա։

(Շար.)

Թարգմ.՝ Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

էր Փուանքարէի պատրաստած 1928ի ելմտացոյցի ծրագրին մէջ։ Վարչապետը, որ սկզբունքով հակառակ է իր կազմած հաւասարակշռուած ելմտացոյցին մէջ ո եւ է փոփոխութիւն մտցնելու, աղջի օր լսուեցաւ յանձնաժողովին կողմէ։ Խնդրի էութեան վրայ խօսելէ առաջ, Փուանքարէ ըսաւ.

— փոխանցման շրջանի մէջ ենք. դրամական գործը դեռ չէ վերջացած եւ մասնաւորապէս աչալուրջ պէտք է ըլլանք. տեւական ամէն միջոց նախ կախում ունի ելմտացոյցի հաւասարակշռութենէն.

Ցետոյ թղթապանակը բանալով, իր տեսակէտները պարզեց յանձնաժողովի առաջարկած զանազան բարեփոխումներու մասին, որոնցմէ կարեւորներն են՝ կալուածներու փոխանցման, արժեթուղթերու, և գործառնութեանց տուրքերու փոփոխութիւնները։

Կալուածներու փոխանցման տուրքին համար, Փուանքարէ յայտարարեց թէ սխալ է այն պնդումը, որուն համաձայն կալուածներու առուծախը պակսած է, տուրքի աւելնալուն համար։ Ատոր պատճառները ուրիշ տեղ պէտք է փնտռել։ Եթէ 1913ի եւ 1927ի համեմատութիւնը ընենք, կը տեսնենք որ 1927ին 2.6 անգամ աւելի շատ հասոյթ գոյացած է այդ տուրքէն, հակառակ անոր որ 1914ին 100էն 7 էր, հիմա 100էն 15 է։ Հետեւաբար, եթէ տուրքի սակը զեղչուի, հասոյթը պիտի պակսի եւ ելմտացոյցի հաւասարակշռութիւնը պիտի կորսուի։

Վարչապետը նոյն դիտողութիւնները ըրաւ նաեւ միւս փոփոխութիւններուն համար եւ յայտնեց թէ հասոյթները պակսեցնելու բնոյթ ունեցող ո եւ է բարեփոխումի առթիւ վստահութեան խնդիր պիտի յարուցանէ։

Թուրքիա եւ Աֆղանիստան

Աֆղանիստանի Թագաւորը Ամանուլլահ Խան, որ այս ձմեռուան ընթացքին պիտի այցելէ եւրոպական մայրաքաղաքները, վերադարձին պաշտօնական այցելութիւն մը պիտի տայ Մ. Քէմալի, Էնկիւրիի մէջ։ Թագաւորին այս որոշումը կը բացատրուի անով, որ կ'ըսեն կարգ մը թերթեր, առնէ մը ի վեր սերտ մերձեցում առաջ եկած է Թուրքիոյ եւ Աֆղանիստանի միջեւ եւ թէ այս վերջինը նախամեծար կը համարէ Մոսկուայէն աւելի Թուրքիոյ դիմել՝ իր երկրի վերակազմութեան համար։

Յոյն նաւատորմը

Յունէն կառավարութիւնը որոշած է խնայողութեան համար «Ավէրօֆ», «Քըլքիշ» եւ «Լէմնոս» յածանաւերով պահեստի տորմիղ մը կազմել։ Զօրս թորփիլահալածներէ բաղկացած տորմիղ մը ռազմափորձեր պիտի կատարէ փակ ջուրերու մէջ։

ԹՈՒՐՔԵՒԻՏԱԼԱԿԱՆ ՍԱՀՄԱՆԸ

Անատոլուի Գործակալութիւնը կը հաղորդէ որ Մէրմէրիս հասած են թուրքեւիտալական յանձնաժողովին անդամները, որոնց պաշտօնն է Թուրքիոյ եւ Իտալիոյ միջեւ ցամաքային ջուրերու սահմանագծումը կատարել։ Գատուիրակները Մէրմէրիսի կառավարիչին այցելելէ յետոյ Ատալիա մեկնած են։

Լիբանանի Սահմանադրութիւնը

Պէյրութէն կը հեռագրեն.—

Լիբանանի Հանրապետութեան Երեսփոխանական Ժողովն ու Ծերակոյտը գրեթէ միաձայնութեամբ ընդունեցին Հանրապետութեան Նախագահին կողմէ ներկայացուած օրինագիծ մը՝ Սահմանադրութեան փոփոխութեան մասին։

Հին Սահմանադրութիւնը մէկ տարուան փորձի ընթացքին ցոյց տուաւ կարգ մը պակասներ։ Նոր օրինագիծը կը սրբագրէ գործադիր եւ օրէնսդիր իշխանութեանց միջեւ անհաւասարակշռութիւնը, ու մասնաւորապէս կը նուիրագործէ Երեսփ. Ժողովը եւ Ծերակոյտին ձուլումը եւ ելմտացոյցի ծախքերը աւելցնելու մասին Խորհրդարանին նախաձեռնութիւնը կը սահմանափակէ։

Միջագետքի քարիւղը

Պաղտատէն կը հեռագրեն թէ Մուսուլի հարաւ-արեւելեան կողմը՝ Քէրքուքի մէջ քարիւղի շատ կարեւոր նոր խաւ մը գտնուած է։ «Թըրքիշ Փէթրոլիոմ» ընկերութեան նաւթահորերէն մէկը սկսած է առատօրէն արտադրել։ Օրական արտադրութիւնը կը հաշուուի 7000 թոնօ, մօտ 50,000 տակառաչափ։

ՎՈՒՅՈՒՎԻՉ ՎՏԱՐՈՒԱԾ

Խորհրդային Միութեան Համայնավար Կուսակցութեան Վերստուգիչ Կեդրոնական Յանձնաժողովը որոշեց կուսակցութեան շարքերէն վտարել Վույովիչը, որ հակառակ նախապէս եղած ազդարարութեանց, մերժած էր հպատակիլ կուսակցական որոշումներուն։

Պուլկարիոյ թագաւորին ամուսնութիւնը

Հակառակ քանի մը անգամ հրատարակուած հերքումներու, Հռոմէն անպաշտօն կերպով կը հաստատուի թէ Պուլկարիոյ Պորիս Թագաւորը շուտով պիտի նշանուի Իտալացի Իշխանուհի Ճօվաննայի հետ։ Այս յապաղումին պատճառը կրօնական էր։ Կ'ըսուի թէ Վիքթոր Էմմանուէլ Թագաւորը Պապին հետ տեսակցած եւ անոր հաւանութիւնը առած է, որ պսակը կատարուի օրթոտոքս եկեղեցիին մէջ։

Օր. Էլտըր օդանաւով Փարիզ պիտի գայ

Օր. Ռութ Էլտըր եւ ընկերը հարիւրապետ Ճորճ Հէլտըմէն Ասորեան կղզիներէն ճամբայ ելան «Լիմա» շոգենաւով, Լիզպոնա երթալու համար։ Ամերիկուհին կը փափաքի օդանաւով Փարիզ գալ եւ խնդրած է որ իր տրամադրութեան տակ դրուի ֆրանսական Պրէկէ օդանաւ մը, Լիզպոնայէն Պուրժէ գալու համար։ Ֆրանսական օդանաւը այսօր Վիլլաքուպլէյէն ճամբայ պիտի ելլէ, սակայն չի կարծուիր թէ Ռութ Էլտըր շաբաթէ մը առաջ Փարիզ հասնի։

Լիզպոնայէն Փարիզ 1400 քիլոմեդր է եւ կարելի է կտրել 8 ժամէն։

Կրէյսլերի մենամարտ չէտեւ գուած

Օլտ Օրչըրտէն կը հեռագրեն թէ նախագահ Ուիլսընի քրոջ աղջիկը Օր. Ֆրանսիս Ուիլսըն Կրէյսըն, որ քանի մը օր առաջ անյաջող փորձ մը կատարած էր, Նիւ Եօրքէն Քոփէնհակ թռիչքը յետաձգած է յառաջիկայ գարնան, այս եղանակին օդին աննպաստ ըլլալուն պատճառով։

ՄԵՐ ՊԱՐԳԵՒԸ ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ

Համաձայն Ա. էջին մէջ եղած յայտարարութեան, ստորեւ կը նշանակենք գիրքերու ցանկը, իրենց գիներով։ Ամէն մարդ ազատ է իր ուզած հատորները ընտրելու, համաձայն իր բաժանորդագրութեան.—

1. Իմ Գիրքը, Ա. Ահարոնեանի (20 ֆրանք). 2. Մանչ Աղջիկը, Վ. Մարկրիթի (20 Ֆր.). 3. Խորհուրդներու Մեհեանը, Տ. Օշականի (20 Ֆր.). 4. Ծապլվար, Եր. Օտեանի (7 Ֆր.). 5. Մեր Խաչը, Տոքթ. Մ. Սալբիի (8 Ֆր.). 6. Մահացու Սէրը, Մ. Կորքիի (3 Ֆր.). 7. Պզնձէ քաղաքին պատմութիւնը (3 Ֆր.). 8. Հաֆըզի քառեակները (3 Ֆր.). 9. Ֆոմա Կորտիէվ, Մ. Կորքիի (15 Ֆր.). 10. Մեր Անկախութիւնը, Լ. Շանթի (15 Ֆր.). 11. Ընկեր Շահպար, Ն. Պէշիկթաշլեանի (5 Ֆր.). 12. Երկու Ամիս Բոլշեւիկեան Բանտում, Բ. Իշխանեանի (13 Ֆր.). 13. Սուլամիթ, Ա. Կուպրինի (6 Ֆր.). 14. Կրացիէլլա, Լամարթինի (8 Ֆր.). 15. Ոսկի Աքաղաղ, Րաֆֆի (10 Ֆր.). 16. Բժիշկին գիրքէն փրցուած էջեր, Տոքթ. Սեւակի (10 Ֆր.). 17. Ազգային Բարերար, Եր. Օտեանի (4 Ֆր.). 18. Աղա Նազար, Իսահակեանի (3 Ֆր.). 19. Ալպոմ Հէքեաթներու, Շ. Նարդունիի (3 Ֆր.). 20. Դաստիարակման խորհուրդ, Եր. Օտեանի (10 Ֆր.). 21. Ի՞նչ պատմեց Թրէբոնէմը կամ Սիֆիլիս, Տոքթ. Գրիգորեանի (6 Ֆր.). 22. Էջեր իմ Օրագրէն, Կ. Զօհրապի (6 Ֆր.). 23. «Փետրուար 18» (5 Ֆր.). 24. Ֆրանսահայ Զրուցատրութիւն (15 Ֆր.). 25. Զարթիր Աստուած, Ա. Ահարոնեանի (2 Ֆր.). 26 Ինքնուսուցիչ ֆրանսերէն լեզուի, Դաւիթ-Բէկի (10 Ֆր.). 27. Կոյսի մը Օրագիրը, Թարգմ.՝ Վ. Սեւանի (5 Ֆր.)։

Հ. Յ. Դ. ՊԷԼՎԻԼԻ ԵՆԹԱԿՈՄԻՏԷԻ

Դասախօսական ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8,30ին,
131 Fbg. du Temple, Belleville.

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ (ՀԱՅ-ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ)
Ա. ՇԱՀ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ՕՏԱՐ ՏԱՂԱՆԴԱՒՈՐ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐՈՒ
PETIT JOURNALի ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ, 21 Rue CADET (Métro CADET)
ԱՅՍՕՐ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ ԺԱՄԸ 9ԻՆ
ԿԸ ՎԵՐՋԱՆԱՅ ԱՄԷՆԷՆ ՈՒՇԸ՝ ԺԱՄԸ 11ԻՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՏՐԱՄԱԹԻՔԸ

Նոր շրջանի Բ. ներկայացումը կը յատկացնէ հայ գրականութեան
30 Հոկտ. կիրակի ժամը 8.30ին, Sociétés Savantesի մէջ
ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԵԼՈՎ
ԵՐՋԱՆԿՈՒԹԻՒՆ
Վ. ԱԼԱԴԵԱՆԻ ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ ԳԵՂԵՑԻԿ ՏՐԱՄԸ, 4 ԱՐԱՐ
Տոմսերու գիները սովորական՝ 25, 15, 10 եւ 5 ֆրանք
Տոմսերը բոլոր հայկ. ճաշարաններէ եւ դեղավաճառներուն մօտ, 233 Fbg. St. Martin եւ 48 rue Mr. le Prince.
Կը մասնակցին՝ Տիկ. Ս. Ալիքսանեան, Տիկ. Ս. Նշանեան, Օր՝ Անահիտ եւ Տիկ. Գ. Փափազեան։ Պ. Պ. Երուանդ Թօլայեան, Տ. Նշանեան, Վ. Սփաճեան եւ Ա. Գմբէթեան։

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՏՐԱՄԱԹԻՔ ՍՏՈՒՏԻԱՆ

Ղեկավարութեամբ՝ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ
Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Bon Théatre, 84 Rue Chape
Կը բեմադրէ՝ ՇԻԼԼԵՐԻ ԱՒԱԶԱԿՆԵՐԸ

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ՄԵԾ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Նախագահութեամբ՝ Պ. ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐԻ
կազմակերպուած՝ Հ.Բ.Ը.Մ. փարիզի տեղական մասնաժողովին կողմէ
23 Հոկտ. կիր. ժամը 2.30ին, Salle des Agriculteurs, 8 Rue d'Athènes
Կը խօսին՝ Պ. Պ. Ե. ԱՂԱԹՈՆ, Գ. ՆՈՐԱՏՈՒՆԿԵԱՆ եւ Պ. ԷՍՄԷՐԵԱՆ։
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է
ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ԶՊԻՏԻ ԿԱՏԱՐՈՒԻ

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջանային Կոմիտէն եւ Ալֆորվիլի «Սարգիս Մինասեան» Ենթակոմիտէն ցաւով կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը՝

ԸՆԿԵՐ ՅՈՎՀԱՆՆէՍ
ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ - ԵԱԶԸՃԵԱՆԻ
(ԶԷՆԿԻԼԷՐՑԻ)

26 տարեկան ծաղիկ հասակին մէջ։

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Ալֆորվիլի մէջ, երկուշաբթի 17 Հոկտ.ին։

Հանգուցեալ կը թողէ մայր մը, որուն կը յայտնենք իրենց ցաւակցութիւնը։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Եռագոյն խումբի դասախօսական ժողովը՝ այս Շաբաթ ժամը 8ին, 154 Ave. d'Argenteuil, Asnières. Կը հրաւիրուին Անիէրի, Պուա-Գոլոմպի, Գոլոմպի, Արժանթէօյի ընկերները եւ համակիրները։ Նիւթն է թուրանական վտանգը։

Հ. Յ. Դ. Ազատամարտի Սեւրունդ եւ Քրիստափոր խումբերու ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Քաֆէ Օտէօն, Մէթրօ Օտէօն։

Հ. Յ. Դ. Շավիլի Արշաւեան Ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկեր-ընկերուհիները, այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, 187 Grande Rue Chaville, Ներկայանալ որոշեալ ժամուն անդամատետրերով։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Պատանեկան միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 1.30ին միութեան Գրադարան - ընթերցասրահին մէջ։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Վալուժան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

ՏԱՐՕՆ - ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆ Հայրենակցական միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, Café au Clair de Luneի վերնայարկը (մէթրօ Իթալի)։ Ընտիրը կը հրաւիրուին բոլոր Տարօնցիները, նաեւ անոնք որ մինչեւ այսօր անդամ չեն միութեան։ Կարեւոր հարցերու շուրջ պիտի խօսի Պ. Կ. Սասունի։

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ Միութեան Ընդհ. Ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3ին, Յլօրիա ճաշարանը։ Օրակարգ.— Սանասարեան ժողովրդական համալսարանի հարցը եւ ուրիշ խնդիրներ։ Բոլոր անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ անպայման, նոյնիսկ անոնք, որոնց հասցէն անծանօթ մնացեր է վարչութեան։

ԿԻՒՐԻԼԷՅԻՆԵՐՈՒ Հայրենակցական միութեան կազմութեան համար՝ կը խնդրուի բոլոր Կիւրլէյիններէն, իւրաքանչիւր ընտանիքի կողմէ գէթ մէկ անձ ներկայ ըլլալ, այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, 7 Rue de Tournon. Métro Odéon.

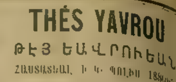

THÉS YAVROU
ԹԷՅ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ
ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ Ի Կ. ՊՈԼԻՍ 1880ԻՆ

Ամէն տեսակ մնաուկով եւ ծրարով թէյեր, ընտիր, համեղ, ախորժահամ։
ՊԱՀԱՆՋԵԼ ԱՄԷՆՈՒՐԵՔ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՒ ԳԱՂԹԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ՄԷՋ
Հասցէ՝
COMPTOIR DES THÉS YAVROU
23, Rue Senac, MARSEILLE

ՄԱՆՕԹ.— Կը փնտռուին Գաղղիոյ եւ գաղթականութեանց մէջ ուսանողէնի ճիւղին մէջ վարժ եւ պատուաւոր ներկայացուցիչներ։

ԴԵՐՁԱԿ Կ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

կը խնդրէ Պոլսոյ իր հին յաճախորդներէն դիմել իրեն անգլիական ընտիր կերպասներէ տոկուն հագուստներ ունենալու համար։
ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԿԱՐ ԵՒ ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԻՒՆ
ԳԻՆԵՐԸ ԽԻՍՏ ՄԱՏՉԵԼԻ
88, RUE DE MONT-CENIS, PARIS (18me)
Métro: Simplon, Nord-Sud: Jules Joffrin. Autobus J, AH եւ ...

Դերձակ ԼԵՒՈՆ ՊԻԼԷՃԻԿՃԵԱՆ

կը ծանուցանէ իր յաճախորդներուն թէ իր նախկին ... դէն փոխադրուած է՝
57 RUE CLIGNANCOURT, Métro: Château Rouge կամ Barbès
Ձեր ձմեռուան հագուստը ապսպրելէ առաջ, անպայման դիմեցէք իրեն, եաքէն չզղջալու համար։
Ձեւի անմման շիքութիւն.— վերջին նորաձեւութիւն.— ... քուր կար.— տոկուն կերպասներ.— վճարումի դիւրութիւններ
ԱՅՍ ԲՈԼՈՐԻՆ ՀԵՏ ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ՏՕՔԹ. ԵԱՂՈՒՊ

ՆԱԽԿԻՆ ԲԺՇԿԱՊԵՏ ՊՈԼՍՈՅ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐՈՒ
ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ ՓԱՐԻԶ
3, Rue de l'Amiral Cloué, Tél. Auteuil 69-68, Métro Mirabeau
Հիւանդներ կ'ընդունի Բշ. Դշ. եւ Ուր. օրերը ցորեկէն վերջ ժամը 3—7 եւ մասնաւոր ժամադրութեամբ

ՏՕՔԹ. Ա. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
կ'ընդունի բացի կիրակիէ, կէսօրէ վերջ ժամը 3—8 կամ ժամադրութեամբ։
36 Rue de Bellefond, (9e) Métro: Poissonière կամ Cadet

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-81
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3–5, Քիթ, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երկ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9–12

ՊԷԼՖՕՐԻ Կէմէրէկի Հայրենակցական միութեան ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Caserne d'Offemont, Պ. Խ. Պապիկեանի բնակարանը։ Օրակարգ՝ Վարչական ընտրութիւն։ Կը հրաւիրուին Շօօսի եւ Պէլֆօրի հայրենակիցները արձանագրուիլ նոյն օրը մինչեւ ժամը 1 Պ. Այանեանի մօտ։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պէլվիլի մասնաճիւղի բոլոր անդամները արտակարգ ժողովի կը հրաւիրուին վաղը Ուրբաթ ժամը 8ին, 10 Rue Rampalի հայկական ճաշարանը։

ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐ

Պարտք կը զգանք ձեզ յայտարարելու որ, քաղաքապետարանի Ամուսնութեան եւ հպատակութեան վերաբերեալ օրէնքներու փոխուելուն պատճառաւ, դժուարութիւններու չհանդիպելու համար, դիմեցէք երդուեալ Թարգմանի գրասենեակը, 76 Rue Bernard du Bois, Marseille.

1. Ամուսնութեան թուղթի բոլոր գործողութիւնները, արագ և խղճմտօրէն։

2. Անուններու փոփոխութիւնը դատարանի միջոցաւ եւ արագ։

3. Հպատակութեան, ժառանգի եւ դատական գործեր.

4. Ծննդեան թուղթերու եւ մուրհակներու թարգմանութեան։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ վարժ գործաւորուհի մը կարի համար. դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան։

ԾԱԽՈՒԻ Է SINGER վերջին նորաձեւութեամբ, ոտքով կարի մեքենայ մը, դիւրամատչելի գինով. Դիմել՝ Տիկ. Ամատունիի, 7 Rue Jules Regnault, Enghien-les-Bains, (S. et O.).

ՋՕՐ. ԱՆԴՐԱՆԻԿ

Ամենավերջին ... նկարները երեք գոյնով, ... կով եւ իր ստորագրութեամբ 100ը 125 եւ 75 ֆրանք ... սահման 225 եւ 175 Ֆր. ... հրատարակչին՝
HOVHANNES BABESS...
3bis Passage Lauzin, Paris ...
իսկ Լիոն Agopian ...
95 Cours Richard-...
Lyon ...
ԿԱՆԽԻԿ

ՍԱԿԱՐԱՆ
19 Հոկտեմբեր 19...

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթերլին,	L. St.
Տոլար,	Dollar
Մարք ոսկի 100	Mark
Թրքական Թղթ.	L. Tq
Թրք. ոսկի	
Մէճիտիէ	Médjidié
Լէվա 100 հատը	Léva
Տրախմի »	Drachme
Լիր » »	Lire
Պելճ. ֆրանք »	Belga
Զուից. »	Frc. Suisse
Լէյ 100 հատը	Ley
Ֆիորին	(Florin)

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ	Cr. Fonc. Eg.
»	
»	
Թուրքի երկթղ.	Lots turcs

IMPRIMERIE - MASSIS - EDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

“HARATCH”

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն { 206 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺԱՆԵԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 21 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1927 — 21 OCTOBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 472 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

“ՈՉ ՄԷԿ ԹԻԶ ՀՈՂ՝ ՀԱՅԵՐՈՒՆ,,

Այսպէ՛ս բարբառեր է Մուսթաֆա Քէմալ, իր եօթնօրեայ ճառին երրորդ օրուան մէջ, Հոկտեմբեր 17ին, ինչպէս կը հեռագրէ «Թայմզ»ի թղթակիցը։

Նորութիւն մը չէ այս յայտարարութիւնը։

Այսօր հայ ժողովուրդին մէջ չկայ միամիտ մը որ հաւատայ թէ Թրքական իշխանութիւնը իր բռնագրաւած նահանգներէն մաս մը հող պիտի տայ ինքնաբերաբար, իբրեւ շնորհ։ Եւ չկայ ոեւ է մէկը, որ հաւատայ թէ խլուած իրաւունք մը կամ ազատութիւնը ինքնիրեն կը վերադարձուի, առանց վճռական եւ յարատեւ պայքարի, առանց այս կամ այն ձեւ ճնշումի։

Քէմալական ատոր շատ բարձրերը կը սաւառնի այս միջոցին, միշտ շնորհիւ յաղթականներու խարդախութեան եւ այսպէս կոչուած յեղափոխականներու անբարոյականութեան։

Բայց յաւիտենական չէ այդ ատոր, ինչպէս բռնութեան և արիւնի վրայ հիմնուած ո՛ր եւ է փառք։ Պատմութեան մէջ միշտ ալ պիտի կրկնուին «Վիրիտ պիզիմ ճանըմըզ»ները, եւ երբ պիտի ըլլայ ոչ միայն անփառունակ յանձնում Կրետէններու, այլ եւ շատ աւելի ընդարձակ հողերու, Րումէլիէն մինչեւ Սուրիա եւ Միջագետք։

Եւ ճակատագրական է այս ելքը, մանաւանդ այն երկրին համար որ Թուրքիա կը կոչուի, որ թիզ մը գողօնը պահել փորձած ատեն, մղոններով տարածութիւններ աւարի տուած է։

Հետաքրքրական է թէ ինչպէս «արդիական» վարիչ մը այսքան յամառօրէն եւ կուրօրէն կը կառչի հին-թրքական աւանդութեան մը, մոռնալով անոր զարհուրելի հետեւանքները, իր իսկ վարած երկրին համար։

Եւ այդ՝ այնպիսի պահու մը երբ Թրքական հարցը կը մնայ միշտ առկախ, կապուած՝ քաղաքական դէպքերու հետ։

Ո՛վ կ'ըսէ թէ այսօր աւելի սուր չեն ախորժակները 750 հազար քառ. քիլոմեթր տարածութեամբ երկրի մը հանդէպ, որ հազիւ տասը միլիոն բնակիչ կը համրէ, եւ ատով իսկ միակ տրամադրելի գաղթավայրը կը մնայ բոլոր տեսակի աչքախորհակալներուն համար։

Ո՛վ կրնայ պնդել թէ՝ ինչ որ կը կապուին Հայերէն, տասնապատիկ տարածութեամբ չպիտի թողուն աւելի զօրաւորներուն, հակառակ ամէն յոխորտանքի եւ եօթնօրեայ ճարտասանութեան։

Մուսթաֆա Քէմալ ուժի փորձ մը կը կատարէ, ամրապնդելու համար իր գահը, որովհետեւ շատցեր են թշնամիները, թէ ներսէն եւ թէ դուրսէն։

Եւ ամբոխին սիրտը գրաւելու համար, ի՛նչ աւելի ազդու բացագանչութիւն, քան սա կախարդական յանկերգը.— «Ո՛չ մէկ թիզ հող Հայերուն»։

Բայց, ազգերու կեանքին մէջ անկարելի բան չկայ, եւ Մ. Քէմալ իր անձնական փորձով գիտէ այս ճշմարտութիւնը։

Եթէ Թուրքիա մը պիտի ապրի ու զօրանայ իբրեւ պետութիւն, ոչ այս տխմար հոգեբանութիւնն է ատոր գրաւականը, ո՛չ ալ այն անչափելի սահմանագիծը որ այսօրուան Քէմալիստանը կը կազմէ։

Բնութիւնն անգամ պիտի ըմբոստանայ այդ կեղծ, արհեստական իշխանապետութեան դէմ, եւ պիտի լուծէ զայն այնպէս ինչպէս լուծեց օսմանեան կայսրութիւնը, որ Վիեննայի դռները կը հասնէր ատեն մը։

Ճակատագրական է այս ելքը, ինչպէս ըսինք վերը։

Եւ այսօր աւելի քան երբեք։

Որովհետեւ, օսմ. կայսրութեան օրով, ոչ ժողովուրդները այնքան արթնցեր էին, ոչ աշխարհը այսօրուան չափ հրաբխային վիճակ ունէր, ոչ ալ Թուրքիան այսքան արիւն լուած, այսքան ամայութիւն եւ աւերակ տեսած էր։

Դիւրի՛ն է ճառել Անատոլուի խորերը քաշուած, իբրեւ մենիշխան ունենալով 315 խամաճիկներ, որոնք ամէն բանէ առաջ Մ. Քէմալը կը ներկայացնեն, ոչ թէ Թուրքիան։ Դիւրին է շաղակրատել օրը 8—10 ժամ, երբ ամբողջ «արեւելեան նահանգները» հուրի եւ սուրի են մատնուած, երբ բուերն անգամ սարսափահար կը փախչին, երբ արիւն կը հոսի լեռներէն ու ձորերէն, երէկուան ջարդարարներուն ձեռքով, եւ օրուան պետերուն դէմ։

Եթէ Թուրքիա մը կայ որ Քէմալին փառքը կ'երգէ, անտարսափէն, անդին կայ ուրիշ Թուրքիա մը որ Սուլթան-Խալիֆան կ'երազէ, հակառակ բոլոր կախաղաններուն։

Եթէ կարմիր Ռուսաստան մը կայ որ եղբա՛յրաբար կը պաշտպանէ քէմալական իշխանութիւնը, անդին կայ աւելի հօր զանգուած մը, բուն Ռուսաստանը, որ բան չէ փոխած իր ախորժակներէն։

Եթէ Անգլիա մը կայ որ այսօր շահաւոր կը գտնէ Թուրքիոյ ամբողջականութեան պահպանումը, կա՛յ եւ Իտալիա մը, որ կա՛մ պիտի տարածուի, կա՛մ պիտի պայթի։

Եւ ո՞ր անպարտելի ուժին կրթնած, պարբերաբար վայրենի հարուածներ կուտան ժողովուրդի մը որ չէ յուսահատած ամբողջ քառասուն տարի, եւ տակաւին կրնայ մաքառիլ ուրիշ այնքան տարի։

— Ոչ մէկ թիզ հող Հայերուն...

Այո՛, ճիշտ այնպէս ինչպէս ո՛չ մէկ թիզ հող՝ Պուլկարներուն, Սերպերուն, Յոյներուն, Ալպանացիներուն, Արաբներուն եւ միւսներուն։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԹՐՔԱԿԱՆ ԴԱՒԵՐԸ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ԴԷՄ

Ցուաքեր.— (Հոկտ. 11ի խմբագրականէն).

— «Յատկապէս Թուրքիան վերջին մէկ-երկու տարիներու ընթացքին առանձնապէս յարձակողական դարձած է Ատրպատականի նկատմամբ, ուր իր գործակալները ազատօրէն կը գործեն ու կը գինեն տեղական անհաւատարիմ տարրերը։

«Այս դաւերը զսպելու փափաքով է, անշուշտ, որ Թէհրանը արագացուց «բարեկամական» դաշնագրերու կնքումը իր ախոյեաններէն Ռուսիոյ հետ։

«Այս դաւերը խեղդելու փափաքով է նաեւ, որ Շահը մայրաքաղաքը ձգած եւ «այցելութեան» քօղին տակ փոխադրուած է Թաւրիզ, տեղին վրայ անձամբ շարժումները ղեկավարելու համար։

«Ատրպատականի մէջ տեղի ունեցող անցքերը խորապէս կը շահագրգռեն նաեւ հայ ժողովուրդը։

«Յատկապէս մեր պատմութեան վերջին շրջանին, Իրանը եղած է մեր երկրորդ հայրենիքը եւ Հայաստանի լաւագոյն բարեկամը։ Որքան ամուր եւ հզօր եղած է Պարսկաստանը, այնքան աւելի ապահով զգացած է ինքզինք հայ ժողովուրդը։

«Հայ եւ պարսիկ քոյր ժողովուրդներու ջերմ եւ անկեղծ բարեկամութեան մէջ եղած է շահը թէ Հայաստանի եւ թէ Պարսկաստանի։

«Եւ այսօր, երբ նորանոր դաւեր կը դառնան մեր լաւագոյն բարեկամի պատմական հողերուն շուրջ, հայ ժողովուրդի անվերապահ համակրանքն ու գործօն աջակցութիւնը չեն կրնար այդ բարեկամին հետ չըլլալ»։

Նոյն հարցին առթիւ, Հայրենիք իր կարգին կը գրէ (6 Հոկտ.).

— «Ան հաստատ կը նկատուի, որ Պարսիկները վերջերս սկսած են բաւականին յստակ կերպով ըմբռնել Թուրքերու գաւառական ձգտումները Պարսկաստանի վերաբերմամբ եւ այլ եւս երէկուան միամտութեամբ չեն ընդունիր Թուրքերու՝ իրենց հասցէին շռայլած բարեկամական կեղծ հաւաստիացումները։

«Մեզի համար ուրախալի եւ մեծապէս յուսադրական երեւոյթ մըն է, որ Պարսիկները եւս արդէն կը տեսնեն համաթրքական մեծ վտանգը եւ լրջօրէն կը մտահոգուին այդ վտանգով։ Եւ տարակոյս չկայ, որ Պարսիկներն ալ, վաղ թէ ուշ պիտի հարկադրուին ամէն միջոց ձեռք առնել՝ կասեցնելու համար իրենց գոյութեան եւս սպառնացող համաթրքական շարժումը։

«Աւելորդ է ըսել, թէ համաթրքական վտանգը կասեցնելու գործին մէջ Պարսիկներու լաւագոյն զինակիցները կրնան ըլլալ եւ պէտք է ըլլան Հայերն ու Քիւրտերը։

Այս տեսակէտէն, հայ-քիւրտ-պարսկական միութիւնն ու գործակցութիւնը Մերձաւոր Արեւելքի մէջ՝ քաղաքական նպատակ մըն է, որուն իրականացման անկեղծօրէն եւ հաւասարապէս պէտք է ձգտին թէ՛ Հայերը, թէ՛ Քիւրտերը եւ թէ՛ Պարսիկները. թէկուզ այն պատճառով, որ այդ երեք ցեղերու ալ մեծագոյն ու մահացու թշնամին համաթրքական կամ համաթուրանական յարաճուն շարժումն է...»։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

“ՄԵՐ ՀՈՂԷՆ ՄԷԿ ԹԻԶ ԱՆԳԱՄ ՉՊԻՏԻ ՁԻՋԻՆՔ ՀԱՅԵՐՈՒՆ,,

Կ'ԸՍԷ ՄՈՒՍԹԱՖԱ ՔԷՄԱԼ

Մուսթաֆա Քէմալ դեռ կը շարունակէ իր ճառը Խալք կուսակցութեան համագումարին մէջ։ Երրորդ նիստին մէջ պատմեց թէ ինչպէս «Անգլիոյ Բարեկամները» Քիւրտերուն հետ դաւադրեցին Թուրք ազգայնական շարժման դէմ, ու յիշեց բազմաթիւ նամակներ եւ փաստաթուղթեր՝ որոնք ցոյց կուտային յիշեալ ընկերութեան այս ուղղութեամբ կատարած աշխատանքները։

Յետոյ խօսեցաւ Հայկական խնդրին մասին, յիշեց թէ ինչպէս Մարաշի մէջ Հայերը ջարդած էին Թուրքերը?, ու աւելցուց.

«Մեր հողէն մէկ թիզ անգամ չպիտի զիջինք Հայերուն»։

Դարձեալ քննադատեց Րէֆէթ, Քեազիմ Քարապէքիր փաշաներն ու Րէուֆ պէյը, յետոյ մանրամասնօրէն պատմեց մեծեպարքոս Ալի Րիզա փաշայի հրաժարումը 1920 Մարտին, Պոլսոյ Երեսփ. Ժողովին փակումը եւ Էնկիւրիի Նոր Ազգային Մեծ Ժողովին բացումը։

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԵՆ ԼԻԹՎԻՆՕՖ ԵՒ ՔԱՐԱԽԱՆ

Լէնինկրատի մէջ Փութիլով գործարաններու 12,000 բանուորներու մէկ հաւաքոյթին մէջ Լիթվինօֆ պարզեց Ֆրանսայի քաղաքականութիւնը հանդէպ Խորհրդային Միութեան, եւ ըսաւ.

«Չենք գիտեր թէ ի վերջոյ ի՛նչ քաղաքականութիւն պիտի ընդգրկէ ֆրանսական կառավարութիւնը, սակայն մենք ամէն ինչ ըրած ենք եւ պիտի ընենք ալ՝ խզումէ խուսափելու համար։ Ընդհանուր առմամբ, քաղքենի պետութեան մը հետ պիտի խօսինք այն պայմանով միայն որ երկու կողմերը հաւասար աստիճանի վրայ դրուին։ Նոյնպէս պատրաստ ենք մեր յարաբերութիւնները վերահաստատել Անգլիոյ հետ»։

Ուրիշ հաւաքոյթի մը մէջ խօսք առաւ Քարախան եւ շեշտեց Անգլիոյ հակախորհրդային գործունէութիւնը մասնաւորապէս Ֆրանսայի մէջ.

«Սակայն եւ այնպէս, աւելցուց, Անգլիոյ ճնշումը միշտ իր նպատակին չի հասնիր. օրինակ, չյաջողեցաւ այն պայքարը զոր բացած էր, որպէսզի ռուսական քարիւղ չգնեն ամերիկեան ընկերութիւնները, որոնց նպաստաւոր պայմաններ առաջարկած էր Խորհրդային Միութիւնը եւ որոնց հետ շատ հաւանաբար պիտի կնքուի համաձայնութիւն»։

Քարախան շեշտեց թէ Խորհրդային Միութիւնը Արեւելեան պետութեանց հանդէպ իր տեւական եւ անխախտ սկզբունքներն ունի եւ այդ երկիրներուն մէջ հաւատարիմ բարեկամներ շահած է։

Յետոյ խօսեցաւ Խորհրդային Միութեան հետեւած քաղաքականութեան մասին՝ հանդէպ Թուրքիոյ եւ Աֆղանիստանի, որոնց հետ սերտօրէն կը գործակցի։

Յետոյ վեր հանեց Պարսկաստանի հետ կնքուած դաշնագրին գործնական եւ տնտեսական կարեւորութիւնը։ «Յիշեալ դաշինքը կնքուեցաւ հակառակ ջանքերուն Անգլիոյ, որ դեռ մեքենայութիւններ կը բանեցնէ, որպէսզի Մէճլիսը չվաւերացնէ զայն»։

Նաւարինի ճակատամարտին հարիւրամեակը

Յունաստանի մէջ երէկ սկսան Նաւարինի 1827ի մեծ նաւամարտին հարիւրամեակի հանդէսները։ Ֆալերոն հասաւ անգլիական «Ռամիլիըս» յածանաւը, որ Անգլիան պիտի ներկայացնէ կատարուելիք հանդիսութիւններուն մէջ։ Յածանաւը անմիջապէս ուղղուեցաւ դէպի Նաւարին, ընկերակցութեամբ «Ավէրօֆ»ի, որուն մէջ նստած էին հելլէն նախարարները, եւ ֆրանսական «Լա-Մօթ-Փիքէ» յածանաւին, որուն մէջ էին ծովակալ Վիոլէթ եւ Աթէնքի ֆրանս. դեսպանը։

Երէկ առաւօտ կրօնական արարողութիւն մը կատարուեցաւ Նաւարինի պատմական ծոցին մէջ, որմէ վերջ հիմնարկէքը կատարուեցաւ հարիւրամեակին առթիւ կանգնուելիք յուշարձանին։

Գերմանօ-հունգար բարեկամութիւնը

Գերման լրագրողներու պատուիրակութիւն մը հասաւ Պուտափեշթ այցելութիւն տալու համար Հունգարիոյ մայրաքաղաքի իրենց պաշտօնակիցներուն։ Այս առթիւ կատարուած ընդունելութիւններն ու հանդիսութիւնները ցոյց կուտան թէ սրտագին զգացումներ կը տիրեն Գերմաններուն եւ Մաճառներուն միջեւ։ Խօսուած զանազան ճառերուն մէջ ուշագրաւ է Գէրցէվիչիի խօսածը, որով յիշեալը մասնաւոր պերճախօսութեամբ վեր հանեց պատերազմէն վերջ Գերմանիոյ ցոյց տուած արագ զարգացումը։ Աւելցուց թէ Գերմանիա թէեւ կորսնցուց իր գաղթավայրերը, սակայն անիկա ունի մտաւորական գաղթավայրեր, զորս չպիտի կրնան խլել երբեք. թէեւ իր բանակը 100,000 հոգիի իջեցուցին, սակայն անիկա ունի մտաւորական զինուորներու անսահման բանակ մը, զոր չպիտի կրնան զինաթափ ընել։

Գէրցէվիչիի ճառին պատասխանեց «Տոյչէ Ռունտշաու»ի ներկայացուցիչ Փէշէլ, որ շնորհակալութիւն յայտնելէ վերջ

(Շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

“ՅԱՌԱՋ„ Ի

ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ Կ'ԸՆԾԱՅԵՆՔ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏԵՀՈՒԹԻՒՆ

Բոլոր անոնք որ ԿԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐԵԼՈՎ կը բաժանորդագրուին Հոկտեմբեր 20էն մինչեւ Դեկտեմբեր 31 ''ՅԱՌԱՋ,,ի հետ իբրեւ նուէր պիտի ստանան.—

ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ 20 ՖՐԱՆՔԻ ԳԻՐՔ

ՎԵՑԱՄՍԵԱՅԻ ՀԱՄԱՐ 10 ՖՐԱՆՔԻ ԳԻՐՔ

Թղթատարի ծախքը մեր վրայ (Բացի Արտասահմանէն)

Այս պատեհութենէն կրնան օգտուիլ նաեւ մեր հին բաժանորդներէն անոնք որ իրենց բաժանորդագրութիւնը կը նորոգեն, վեցամսեայ կամ տարեկան, մինչեւ Դեկտեմբեր 31:

Գիրքերու ցանկը տեսնել Դ. էջ

«ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ», «ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ»

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ Բաղ. Ժողովը որոշած է Խառն Ժողովի յառաջիկայ նիստին ներկայացնել Հայ եկեղեցւոյ զաւակները «Առաքելական» յորջորջել տալու խնդիրը եւ առաջարկել որ մասնաւոր պատուիրակութեան մը միջոցաւ դիմում կատարուի կուսակալութեան եւ խնդրուի որ Հայերը փոխանակ «Գրիգորեան»ի, յորջորջուին «Առաքելական»։

ՄԵԾ ՀՐԴԵՀ ԿԻՐԱՍՈՆԻ ՄԷՋ

Հոկտ. 13ի կէս գիշերին մօտ, Կիրասոնի շուկային մէջ Հաճի Ահմէտզատէներու սեփական մեծ խանի մը մէջ հրդեհ ծագեցաւ եւ բոցերը ամբողջ շէնքը պատեցին։ Հակառակ օգնութեան միջոցներու, կարելի չեղաւ սահմանափակել հրդեհը, որ կարճ միջոցի մէջ փոխանցուեցաւ Հաճի Ահմէտզատէներու սեփական երկրորդ խանին եւ զայն ալ մոխիրի վերածեց ամբողջովին։

Անկէ ետք միայն կարելի եղաւ մարել հրդեհը։ Երկու խաներուն մէջ կը գտնուէին կազինի մեծ գործարան մը եւ մեծ քանակութեամբ զանազան ապրանքներ։ Վնասը 200,000 ոսկի կ'ենթադրուի։

ԴԱՌ ՏԱՐԻ ՆՈՐ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

Պազիլ Սթուարթ, նոր օրերու մարգարէն, Լոնտոնի Պրիթիշ-Իսրայէլ ընկերութեան մէկ ժողովին մէջ խօսելով, յայտնեց թէ 1928 Մայիս 28ին պիտի սկսի նոր եւ ահռելի պատերազմ մը, որ պիտի տեւէ մինչեւ 1936 Սեպտեմբեր 16։ Սթուարթ այս գուշակութիւնը կատարած է Եգիպտոսի մեծ բուրգին վրայի մեհենագրոյշ արձանագրութիւնները մեկնաբանելով։

«Յառաջիկայ տարուան պատերազմին թուականները կը նախատեսուին ճիշտ այն ձեւով, ինչ ձեւով որ գուշակուած էին 1914ի մեծ պատերազմին թուականները։ Խորհրդանշանները գրեթէ միեւնոյնն են։

«Յաջորդ պատերազմին Մեծն Բրիտանիա եւ իր կողքին կռուելիք միւս ազգերը պիտի յաղթեն, մինչ Ռուսիա բոլորովին պիտի ջնջուի։ Ո՛չ միայն պատերազմ պիտի ըլլայ, այլ եւ բնութեան տարերքն ալ պիտի շղթայազերծուին նոյն թուականներուն. ամէն կողմ ողողումներ, երկրաշարժներ եւ փոթորիկներ պիտի պատահին բոլորովին աննախընթաց կերպով։

ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆՆԵՐԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԻՇԽԱՆԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

(Ռուս յեղափոխութեան տասնամեակին առթիւ)

Կարելի է, ռուսական ընկերվարութեան շփոթ պատմութեան մէջ, սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը, տեսնել երկու հիմնական ու հակառակորդ ուղղութիւններ, որ Մեծն Պետրոսէն (1672-1725) մինչեւ Ն. Լէնին՝ վարած են ռուսական ազատագրական շարժումը.

Առաջինը՝ շեշտուած անհաշտ վերաբերմունքն է դէպի արեւմտեան մտածողութիւնն ու պայքարի ձեւերը, հակադրելով եւրոպական ոգի կրող ամէ՛ն շարժումի՝ ազգային ու սլաւական լուծումը: Դտնելով որ ռուսական պայմանները հիմնովին կը տարբերին արեւմտեան երկիրներու դրութենէն եւ թէ ընկերվարութիւն եւ յեղափոխութիւն, անպայման նոյն գծով պէտք չէ ընթանան ռուսական տափաստաններու մէջ: Համայնավար, Ս. Դէմոկրատ և ընկ. յեղափոխական կուսակցութիւններու նախորդող Ժողովրդականները որ անհիշատակելի հակումներ ունէին, քալած են այս ուղղութեամբ, նոյնպէս Անարխիստականները խըմբուած «Ժողովուրդին կամքը» անունը կրող կազմակերպութեան մէջ, տոգորուած էին նոյն շունչով: Յիշուած այս երկու կազմակերպութիւններէն՝ տեսակ մը անմիջական յաջորդ ու ժառանգորդ համարուած Ռուս Ընկերվարական - յեղափոխական կուսակցութիւնը (Տ. Ռ. ուրկէ Էս-Էռ) որ իրական ու առաջնակարգ դեր մը խաղցած է եղած 1917ի մեծ յեղափոխութեան եւ ցարի տապալման, իր ամբողջ գործունէութեան ընթացքին, աւելի կամ նուազ չափով, հետեւած է իրեն սլաւականներուն, աշխատելով պատշաճեցնել՝ արեւմտեան երկիրներէ Ռուսաստան ներածուող ընկերվարական ուսմունքն ու վարդապետութիւնը՝ տեղական պայմաններուն, չհեռանալով երբեւիցէ, վերջնական ձեւով, Միջազգային ընկերվարութեան այս կամ այն ուղղութիւնը: Ռուս Ընկերվարական Յեղափոխականները դեռ այսօր ալ, կը կազմեն կուսակցութիւն մը, որ որոշապէս կ՚անջատուի արեւմտեան երկիրներու ընկերվարական կազմակերպութիւններէն՝ իրենց ազգային ու տեղական գծերով, յատկանշականօրէն ու տեսակ մը ներքին ու բնազդական տեսողութեամբ՝ սկիզբէն իսկ մերժած ըլլալով Կարլ - Մարքսի հաստատած դրութեան ամբողջական իրագործումը: Եւ անտարակոյս, այսօր, երբ արեւմտեան ընկերվարականները, ուղղափառ եւ կանոնական Կարլ-Կաուցկիէն մինչեւ Է. Վանտերվէլտ, կ՚աշխատին խոհականօրէն վերացնել ու վերանայել վարդապետին ուսմունքը՝ Ռուս ընկերվարական - յեղափոխականները եւ նաեւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան նոյն գիծին, կարծէք իրաւունք ունին ծիծաղելու իրենց մօրուքներուն մէջէն: Անշուշտ ճիշդ չէ, ընկ. յեղափոխականներու տեսաբանութիւնը սեղմել այսքան պարզ տարազի մը մէջ: Արդէն, նոյնիսկ այսօր, անոնք բաժնուած են՝ որոշ ձգտումներու (Ալ. Կերենսկի, Վ. Չեռնով եւայլն): Մենք կը ծանրանանք անոնց յատկանշական գծերուն վրայ՝ միւսներուն հետ իրենց տարբերութիւնը աւելի ցցուն ու դիւրըմբռնելի ընծայելու համար:

Երկրորդ ուղղութիւնը՝ կ՚ընթանայ սլաւականութեան հակառակ գծով, աշխատելով փոխադրել ռուսական կեանքի մէջ, արեւմտեան ընկերվարութիւնը, գրեթէ ամբողջական՝ ու իր ձեւով: Այս ուղղութիւնը, իր գործունէութեան դաշտը գտած է Ռուս Ս. Դէմոկրատ կուսակցութեան մէջ (Ս. Դ. ուրկէ Էս-Դէ): Այս կուսակցութիւնը եղած է գրեթէ միշտ ուղղափառ՝ Մարքսի հետեւորդ, կարծելով որ, Ռուսաստանը չէր կրնար բացառութիւն կազմել եւ թէ ինչ որ ճիշդ է արեւմտեան երկիրներու մէջ, ընդհանուր առումով ճիշդ է նաեւ Ռուսիոյ համար: Այսպէս՝ Գ. Բլեխանոֆ, գեռ վաղուց, որպէս անժխտելի իրողութիւն, աշխատած է քշել հետեւեալ երկու կէտերը.— 1.— Որ՝ Ռուսաստանն ալ պէտք է անցնի դրամատիրութեան տիրապետութենէն և 2.— Որ՝ միայն կազմակերպուած բանւորական դասակարգն է որ պիտի կրնայ տապալել կայսրութիւնը: Այսինքն, հակառակ Ժողովրդականներուն եւ ուրիշներու, որ հնարաւոր կը գտնէին ընկերվարութեան յաղթանակը, առանց դրամատիրութիւնն ու դրամատիրական պետութիւնը հաստատելու կայսրութեան տեղ, ռուս մարքսիստները կը կարծէին որ անհրաժեշտ է դրամատիրութեան զարգանալն ու որպէս դասակարգ յառաջ գալը՝ զուգահեռականօրէն յառաջ բերելով բանւորական զանգուածը, ընկերվարական պետութեան հաստատումին համար:

Մեր նպատակը չէ այստեղ՝ այս ուղղութեան դատավարութիւնը ընել, ոչ ալ միւսին՝ Ժողովրդականը: Դէպքերն ու իրողութիւնները դեռ շատ մօտ են մեզի՝ որպէսզի կարենանք անկաշառ կերպով դատել:

Այսուհանդերձ՝ այս վերջին ուղղութեան փաստական յաղթանակը, համայնավար իշխանապետութեան հաստատումով, մեզ պէտք չէ շփոթեցնէ, ընկալելու համար իր տեսաբանութեան որոշակի պարտութիւնը որ հետզհետէ կը խորանայ: Այսպէս, բանւորա-գիւղացիական բառը, մինակ, մեզի ցոյց կուտայ այդ շարունակական ու աստիճանական տեղատուութեան սկզբնաւորութիւնը: Համայնավարութիւնը որ ինքզինքը կը դաւանի Մարքսի միակ ու օրինական ժառանգորդ, կեդրոնացնելով իր ուշադրութիւնը գիւղացիութեան վրայ, արդէն կ՚ընդունի ռուսական կեանքի մէջ՝ նոր ու առաջնակարգ տարրի մը գոյութիւնը: Յետագային տնտեսական նոր քաղաքականութիւնն ու Լէնինեան պատեհապաշտութիւնը՝ հաշուեյարդարի կ՚ենթարկեն վարդապետութիւնէն շատ բան: Այս բոլորը սակայն, պատճառ մը չեն որ չաշխատինք ըմբռնել, այս ուղղութեան ղեկավար դէմքերէն երկու ամէնէն յատկանշականները, Մալթովի, Աքսէլրոտի, Մասուլիչի, Թրոցքիի եւ ուրիշներու կողքին՝ Ն. Լէնին եւ Գ. Բլէխանոֆը, համայնավար յեղափոխութեան ղեկավարն ու զայն հնարաւոր դարձնողը, աշակերտն ու ուսուցիչը:

Գէորգ Բլէխանոֆ, ծնած է 1857ին եւ մեռած 1918ին (Ֆինլանտիոյ մէջ): Փոքր ազնուականութեան շառաւիղ, ստացած է ամուր, լուրջ ու խորը կրթութիւն մը՝ որ յետագային զինք դարձուցած է ո՛չ միայն փայլուն ու առաջնակարգ գրող, ճարտասան հրապարակախօս, այլ եւ գիտուն ու լայն ու ամբողջական զարգացումի տէր ընկերվարական մը: Փոքր տարիքէն դեռ՝ ցոյց տուած է անկախ ու ըմբոստ նկարագիր մը: Եղած է ուսանող հանքային բարձրագոյն վարժարանի: Հետեւած է զինուորական արուեստին: Տասնըեօթ տարեկանին՝ մտած է յեղափոխական շարքերէ ներս, եղած է «Ժողովրդական» այդ կուսակցութեան փայլուն օրերուն, երբ ռուս առաջաւոր մտաւորականութիւնը ընթացքի մէջ էր «Դէպի ժողովուրդը»: Նուազ ու հակառակ քաղմաթիւ վտանգներու՝ երիտասարդ Բլէխանոֆը կը սկսի յաճախել բանւորական շրջաններ, շփում կ՚ունենայ մայրաքաղաքին (Փէթրօկրատ) առանձին բանւորական խմբակցութիւններուն հետ: Շնորհիւ իր պերճախօսութեան, ըմբոստ ու անկախ նկարագրին՝ շատով ժողովրդական կը դառնայ իր յաճախած բանւորական շրջաններուն մէջ: Զայն կը կոչեն «ասեղնաբանը»: Զայն կը ձերբակալեն յաճախ բայց միշտ կը յաջողի փախչիլ՝ շնորհիւ իր զարմանալի պաղարիւնութեան: Ռուսիան ձգելէ առաջ, կը խմբագրէ յեղափոխական թերթ մը՝ «Սեւ ժառանգութիւն»: 1880ին կը հասնի Փարիզ, ուր կ՚ապրի հասցէներ ընդօրինակելով: 1883ին, Ժընեւի ռուս աքսորականներուն մէջ կը հիմնէ առաջին մարքսիստական խմբակը «Աշխատանքի ազատագրութիւն», Վէրա-Զասուլիչի եւ Փօլ-Աքսէլրոտի հետ: Այդ թուականէն յետոյ մինչեւ 1917ը իր անունը սերտօրէն կը կապուի ռուս բանւորական շարժման պատմութեան հետ: Առաջնակարգ տեսաբան, գիտուն գրող եւ ցուրտ տրամաբանող՝ կը պատրաստէ ընկերվարականներու սերունդ մը: Յետագային իր հակառակորդը, Ն. Լէնին, եղած է իր աշակերտը: Երկար ատեն, իր հեղինակութիւնը եղած է անժխտելի ռուս Ս. Դ. կուսակցութեան մէջ: Յետոյ, իր աշակերտը, Ն. Լէնին կ՚անցնի առաջ ու կուսակցութեան մեծամասնութիւնը կը քաշէ իր ետեւէն՝ կազմելով մեծամասնական կուսակցութիւնը (Պոլշեւիկ), Բլէխանոֆ կը մնայ փոքրամասնութեան հետ (Մէնշեւիկ): Ու այսպէս է որ ռուս ընկերվարական կեանքի մէջ կը տեսնուին, 1905էն յետոյ, երեք ընկերվարական հոսանքներ, մեծամասնականները (համայնավար), փոքրամասնականները (Ս. Դէմոկրատ) եւ ընկերվարական-յեղափոխականները (Էս-Էռ) ու երեքն ալ կը տապալեն կայսրութիւնը:

Այս երեք կազմակերպութիւններէն, թուականապէս երկրորդը, համայնավար կուսակցութիւնը կը խլէ իշխանութիւնը՝ ընկերվ. յեղափոխականներու ձեռքէն, կը հաստատէ համայնավար իշխանապետութիւն ու կ՚աքսորէ կամ կ՚աշխատի փճացնել միւս երկու կուսակցութիւնները:

Արդ՝ այս հսկայ գործը, զոր պատմութիւնը պիտի դատէ, կատարած է դժնէ ու հեղինակ, ճշգրիտ ու դրապաշտ խելացականութեան տէր մարդ մը, օժտուած արտակարգ ու պողպատեան կորովով մը, միացնելով յեղափոխական զարմանալի ըմբռնումութեան մը, կեանքի մանրամասնօրէն, կարելի է ըսել շնականօրէն իրապաշտ ըմբռնում մը, զինուած անսովոր յանդգնութեան մը հետ՝ վարելու, կառավարելու, յարմարեցնելու բացառիկ կարողութեամբ մը, կեդրոնացնելով իր անձին վրայ հեղինակութեան ու յարգանքի զարմանալի խառնուրդ մը: Այս մարդը չէ ունեցած Բլէխանոֆի ո՛չ փայլուն գրելու կարողութիւնը ո՛չ ալ անոր պարտադրիչ պերճախօսութիւնը: Իր արտաքինը՝ շատ քիչ գծեր ունի, ամբոխներուն պարտադրելու համար ինքզինքը եւ անշուշտ կարելի է առարկել թէ իր մեծ ժողովրդականութեան մէջ՝ հայ ժողովուրդին կողմէ յեղափոխական անտարբերութեան մեծ բաժին մը որ կ՚ընկերանայ բոլո՛ր մեծ մարդոց կեանքին: Բայց ո՛չ ոք իրաւունք ունի ուրանալու եւ ժխտելու մենք՝ որ իր հետեւորդները չենք—ընդհակառակն—թէ այս մարդուն կեանքը կը կազմէ ծամծուած, գիտակից ու անկեղծ յեղափոխական ամբողջութիւն մը: Ու ինչ որ ալ ըլլայ, իր հաստատած իշխանապետութեան ապագան, ո՛րքան ալ մեծ ըլլայ մեր զարշանքն ու անհելութիւնը իր թզուկ հետեւորդներուն քաղաքական շնութեան, կեղծաւորիչութեան ու սրիկայութեան դէմ, ո՛րքան ալ ...

"ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ„Ը ԹԱՒՐԻԶԻ ՄԷՋ

(Մեր սեփական Թղթակիցէն)

ԹԱՒՐԻԶ, 3 Հոկտ.

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ատրպատականի կեդր. կոմիտէի հրահանգով եւ «Վ.րէժ» կոմիտէի նախաձեռնութեամբ, Հոկտ. 1ի Շաբաթ գիշերը, Թաւրիզի Հայկազեան-Թամարեան ազգային դպրոցի ընդարձակ սրահին մէջ, մեծաշուք հանդիսաւորութեամբ տօնուեցաւ „Դաշնակցութեան Օր"ը:

Սրահին մէջտեղը պատրաստուած էր յատուկ ամպիոն մը, բանախօսներու համար պատերէն կախուած էին Քրիստափորի, Ռոստոմի, Զաւարեանի, Գ. Խաժակի, Ռ. Վռամեանի, Ստեփան Ստեփանեանի (Դեբրանի-Բալաջան) Թումեան Թումեանի եւ Կարօի (Արիստակէս Զօրեանի մեծադիր նկարները:

Կարմիր գոյնի պաստառներու վրայ գրուած եւ պատերէն կախուած էին օրուան նշանաբանները, որոնց ամբողջութիւնը պիտի կարդաք բանաձեւին մէջ:

Իրիկուան ժամը 8էն սկսեալ, խուռներամ երկսեռ հասարակութիւն — հազար անձէ աւելի, սրահը եկան եւ գրաւեցին իրենց տեղերը: Ժամը 8 30ին, ամպիոնը բարձրացաւ ընկ. Գասպար Յակոբեան, եւ յանուն Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ատրպատականի կեդրոնական կոմիտէի, բացաւ հանդէսը: «Սայօն» նուագախումբը, ղեկավարութեամբ ընկ. Լեւոն Գրիգորեանի, նուագեց «Մշակ Բանուորը»: Հասարակութիւնը յոտնկայս ձայնակցեցաւ:

Ընկ. Գասպար բացատրեց «Դաշնակցութեան Օր»ուան իմաստը եւ հրաւիրեց ժողովուրդը յոտնկայս յարգել յայտնի եւ անյայտ հազարաւոր զոհերը:

Հասարակութիւնը լուռ ոտքի ելաւ մինչ նուագախումբը կը նուագէր «Դո՛ւք զոհ գնացիք կռուի մէջ յուսաբեկ» մահերգը:

Յետոյ նախագահութիւնը յանձնելով Ատրպատականի կազմակերպութեան վաղեմի ընկեր Սամսոն Թադէոսեանի, ընկ. Գասպար յետադարձ ակնարկ ձգեց մեր կուսակցութեան անցեալ պատմութեան եւ գործունէութեան վրայ, շեշտելով, որ Դաշնակցութիւնը հայ քաղաքական կեանքի երկունքի ամենամեծ եւ հարազատ զաւակն է, որ ամբողջ 38 տարի շարունակեր է հայ քաղաքական մտքի ղեկավարութիւնը: «Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ազգային ինքնապաշտպանութեան առաջնորդն եղած է, եւ կը լինի ապագայում ալ: Հ. Յ. Դաշնակցութեան գոյութիւնը հիմնուած է հայ ժողովուրդի ազատ ապրելու անխորտակելի կամքի վրայ»:

Խումբ մը ընկերուհիներ, ընկ. Ալէքսան Գրիգորեանի ղեկավարութեամբ եւ ջութակի մասնակցութեամբ, երգեցին «Մայր Արաքսի» Դադարեն յետոյ, ամպիոն բարձրացաւ ընկ. Յակոբ Յակոբեանը, որ պարզեց «Հ. Յ. Դաշնակցութեան վերապահուած դերն ապագայում»: Վերլուծելով Հ. Յ. Դաշնակցութեան ապագայ գործունէութիւնը, ընկերը ծանրացաւ խորհրդային Հայաստանի ներկայ վիճակին վրայ: «Հայաստանում այժմ տիրում է տեռորի ռէժիմ: Ձերբակալութիւններ, բանտարկութիւններ, աքսոր, գնդակահարութիւն, անյայտացումներ եւ աճաբեկումները վերջ չունին: Պոլշեւիկները աղճատեցին մեր ժողովուրդի բարոյական դիմագիծը եւ յառաջ բերին մտաւոր եւ տնտեսական անկում, զինեցին մեր թշնամի Թուրքերը, անդամահատեցին մեր հայրենիքը. Ցաճկահայաստանը փոխանակ ներկայ Հայաստանին միացնելու, տուին ցաճիկներուն: Հայութիւնն այժմ խեղդւում է իր հայրենիքում եւ օրից օր նուազում եւ սպառւում է, մինչդեռ Թուրք-Թաթարները Հայաստանում, աճում եւ շատանում են: Խորհրդային իշխանութիւնը երկրի դռները ամուր կղպեր է գաղթականների առջեւ եւ ամէն կերպով արգիլում է որ նրանք Հայաստան չմտնեն»:

Ընկ. Լեւոն Գրիգորեանը, ջութակի վրայ նուագեց «Կռունկը» որ խորապէս յուզեց:

Ապա ոտքի ելաւ ընկ. Նախագահը եւ կարդաց հետեւեալ բանաձեւը, մամուլի մէջ հրատարակելու համար.

«1927 թուի հոկտեմբերի 1ին, Դաշնակցութեան Օրի առթիւ, Թաւրիզի Հայոց Հայկազեան - Թամարեան դպրոցում հաւաքուած միտինգ - հանդէսը, նախագահութեամբ ընկ. Սամսոն Թադէոսեանի եւ մասնակցութեամբ աւելի քան հազար հոգու, բազմաթիւ Դաշնակցականների, համակիրների եւ այլ տարրերի, լսելով բանախօսութիւններ՝ Դաշնակցութեան դերը Հայ կեանքում և Դաշնակցութեան վերապահուած դերն ապագայում նիւթերի մասին, միաձայնութեամբ հանեց հետեւեալ բանաձեւը.

1.— Յայտնում ենք մեր համակրութիւնն ու յարգանքը Հ. Յ. Դաշնակցութեան՝ իր անցեալ արգիւնաւոր գործունէութեան համար եւ մեր պատրաստակամութիւնը օժանդակելու նրան իր բոլոր ձեռնարկութիւնների մէջ՝ որոնք ուղղուած կը լինին դէպի Անկախ եւ Միացեալ Հայաստանի ստեղծումը եւ հայ ժողովրդի գոյութեան եւ իրաւունքների պաշտպանութիւնը:

2.— Միաժամանակ պահանջում ենք կոմունիստական կուսակցութիւնից եւ մանաւորապէս խորհրդային Հայաստանի վարիչներից.

ա) Վերջ տալ հալածանքներին եւ ահաբեկման ռէժիմին Հայաստանում:

բ) Հայաստանին վերադարձնել նրա անբաժան մասերը կազմող Կարսը, Սուրմալուն, Ղարաբաղը, Գանձակը, Նախիջեւանը, Ախալքալաքը եւ հայկական Բորչալուն:

գ) Թոյլ տալ, որ հայ ժողովուրդը զինուի իր պաշտպա[նութեան] նութեան համար:

դ) Ազատ արձակել բոլո[ր] քաղաքական բանտարկեալնե[րը] րին եւ աքսորեալներին, [անկախ] կուսակցութեան եւ ուղղութ[եան] էլ նրանք պատկանելիս լինե[ն]:

ե) Բանալ Հայաստան [դէպի] ցանկացող բոլոր Հայերի ա[ռջեւ] չեւ երկրի փակուած դռները:

Այս բանաձեւը ընդունու[ե]ցաւ միաձայն եւ բուռն ծափ[երով]:

Հանդէսի նախագահ ընկ[եր] Սամսոն Թադէոսեանը հետեւ[եալ] խօսքերով բնորոշեց օրուան հա[նդէսը]:

« Ես այս եւ նման տօնա[կա]տարութիւններ նմանեցնում եմ ջերմոցներում խնամքով ան[ուցուած] ծաղիկների, որոնք անհամբեր սպասում են գարնան գալուն, պէտք դուրս գան ազատ օդի, արեւի տակ եւ պարարտ հողի իրենց ծիլերն արձակեն ու [ծաղ]կեն...: Մենք էլ սպասում ենք Հայաստանի ազատութեան գար[ու]նան, որպէսզի մեր ազատ հողի ներքում հայ ժողովուրդի մէջ նրա հետ խանդավառութեամբ տօնենք այս սրբազան տօնը: Եւ ո՞վ պիտի առաջնորդէ դէպի այդ ցանկալի գարուն եթէ ոչ Հ. Յ. Դաշնակցութ[եան] որին զօրավիգ պիտի լինէք [դուք] երիտասարդնե՛րդ, ջերմոցում ծած ծաղիկնե՛րդ, որով[հետեւ] մենք արդէն ծերացել ենք ... էք, որ պիտի բարձր ու հպա[րտ] պահէք Հ. Յ. Դաշնակցութեան 38 տարիներ ծածանող [դրօ]շակը, եւ դիմաւորէք Հայաստ[անի] ազատութեան գարունը»

Արամ Յէր Բաղդասարեան Մարտիկ Աւետիսեան եւ Լեւոն Գրիգորեանը յաւուր պատշ[աճի] գեղեցիկ արտասանութիւններ ըրին

Գիշերուան ժամը 12ն ... երբ ընկ. Նախագահը հանդէսը փակուած յայտարարեց:

Հասարակութիւնը հեռացաւ գոհ եւ խոր տպաւորութեամբ:

ՄԸՍԻՍ

ՎԱՂՈՒԱՆ ՔԱՂԱՔԸ

50ԷՆ 200 ՅԱՐԿՈՎ ՏՈՒՆ

Հին ճարտարապետութեան որ կը ծաղկէր հնագոյն ... կաններուն, երկու ... այդ ոճերը, զանգուածեղ... մանրանկարչականը, ... էին երկու շրջաններու ... սարա-եգիպտական ... մասնաւոր նախասիրութիւնն ... ունէր զանգուածեղին ... որ, կ՚ուանգուի թէ երբ ... Աղեքսանդր արշաւեց դէպի ... բաւ, ճարտարապետները ... իրենց հիացումին, առաջ... ցին աշխարհականին ... շինել՝ տաշելով լեռ մը ... աշխարհականին ալ ...

Սակայն հելլենական ... տը, որ առաւելապէս կը ... դէպի մանրանկարչականը ... զհետէ տիրապետեց ... երկրին քաղաքակրթ... տարածման: Եւ զանգուա... արուեստը (art massif ...) թաղելով պատմութեան ... սարեստանի հսկայ ... մեծղի աստուածները, ... տօսի զանգուածեղ բուրգ...

Այսօր, դարձեալ, ... գրական երկու շրջաններ ... որ նոյն ոճերը կը մշակեն ... սագին, Եւրոպայի մէջ, ... տը, կարելի է ըսել մանր... չական է, անգին, Ամերիկ... մէջ. կը յայտնուի մասնաւոր... մը զանգուածեղին համար ...

Ամերիկեան քաղաքակր... թիւնը, որ երբեմն բուրգ... ներ ցոյց կուտայ (օրինակ ... պանութը, որ զանգուածեղին ... ժշտութիւն մըն է ծայրեր... ծութեամբ), ցեղաբանական ... քան ազդեցութիւն մը ... զանգուածեղ արուեստին ... ծաղկումին մէջ, պարզապ...

«ԳԵՏՆԻՆ ՏԱԿԸ ԱՆՑՆԻԼ»

...ղաւանելը անիծելու համար ...ւթիւն.

— Գետնին տակը անցնիլ։

...Այս անէծքը որեւէ նշա-...ութիւն չպիտի ունենայ այլ-... որովհետեւ ամերիկացի գու-... մը մարգարէացաւ թէ Քրիս-...ոսի 2000 թուականին Լոնտոնի ...ութիւնը գետնին տակը ...պիտի անցնի։

...Անոնք մրջիւններու նման, պի-...տի ապրին ստորերկեայ բջիջնե-...րու մէջ։ Երբ ապրուստն իրենց ...վերելակ պիտի նստին ...պիտի ճամբին երկրիս կեղե-...ւ վրայ, որ զարդարուած պի-...տի ըլլայ գեղեցիկ պարտէզնե-...րով։ Այլեւս ոչ ոք պիտի վախ-... մանաւանդ անոնք որ կը ...բնակին 30—35րդ յարկերուն մէջ՝ ...գետնին տակը, երբ թշնամի օ-...դանաւերը գան ռումբ նետելու։

...գուշակը չըսեր թէ յարձա-...ումները ի՞նչ ձեւով տեղի պի-...տի ունենան։ Արդեօք խլուրդի ...պէս գետնուղիներ՝ը պիտի բա-...նան, եւ այդ խողովակ-ճամբ...ներէն թնդանօ՞թ պիտի արձա-...կեն։

Այսպէս, ուրեմն, վերջացաւ քաղաքակրթութիւնը, որ կը ծաղ-կէր օդին, ջուրին ու ցամաքին վրայ։ Բուն քաղաքակրթութիւնը կը մտնէ հողէն ներս։

Սակայն ես, որ, ո՛չ ամերի-կացի եմ, եւ ո՛չ ալ գուշակ, այնպէս կ'երեւակայեմ թէ վաղ-ուան աշխարհը բոլորովին տար-բեր պիտի ըլլայ։

Փարիզ, Լոնտոն, Նիւ-Եորք, Պերլին պիտի քանդուին ու պի-տի անհետանան, խոտը պիտի բուսնի ու պիտի աճի կէֆէլի նման։

Որովհետեւ քաղաքը բանտ մը պիտի թուի վաղուան մարդուն համար, որ ճնշեց թռչուն կառ-քեր, անթել հեռաձայն եւլն եւլն։ Օրինակի համար, կարելի պիտի ըլլայ Նիւ-Եորքէն Փարիզ ցոլա-ցնել շարժանկարային տեսարան-ներ։ Ու մարդիկ այլեւս չպիտի ծանձրանան, հեռանալով քաղա-քէն, որքան ալ մինակ ըլլան դաշտերուն ու լեռներուն մէջ։

Այսպէս քաղաքները պիտի փլին իրենց աղջկան՝ օրիորդ քա-ղաքակրթութեան ձեռքով։

Ընթերցո՛ղ, դո՛ւն ալ կրնաս գուշակութիւն մը ընել այս ձե-ւով, կը բաւէ որ անկողնիդ մէջ ես։

Ք. Վ.

Ինչ որ գիտենք, այն է թէ Միացեալ-Նահանգները, որոնք դրամական նեղութիւններ չու-նին, կը մշակեն զայն, որքան ալ սուղ նստի։

Քաղաքներու շինութիւնը շատ կը զբաղեցնէ ներկայ դարու ճարտարապետները։ Հոս, Եւրո-պայի մէջ, քաղաքները կ'աճին հորիզոնական գիծով, տուները կը նստին գետնին վրայ, քով-քովի, ընդլայնելով քաղաքին շրջագիծը։ Ուրեմն, այս ձեւը, որ երբեք փոխուած չէ հինէն ի վեր, քաղաքին կուտայ տափա-րակ դիմագծութիւն մը, եւ ձեւը քանդակաձեւ չէ, հարթ է ու նկարական, այնպէս որ երբ Մեծն Աղեքսանդր հիմնեց համանուն քաղաքը, ան կը պատկերացնէր ...մը (հելլէնական հին ...) գծագրութիւնը, իբրեւ թէ ըլլար նկարապատառի մը վրայ։

...որ երբեք բարձրութիւն չունէր, Այսպէս, սակայն, քաղաքը, իր քղանցքը փռելով, տարածու-թեամբ կը մեծնար, եւ բնակիչը յաճ ժամանակ պիտի կորսն-ցնէր, որքան ալ կատարելա-գործուէին հաղորդակցութեան միջոցները, մեկնելու համար իր բնակարանէն գործարան։

Ու ամերիկացի ճարտարա-պետները կ'ըսեն. «Վաղուան քա-ղաքը պէտք է որ մեծնայ ուղ-ղահայեաց, եւ ոչ թէ հորիզոնա-կան»։ Համաձայն այս նոր տե-սութեան, արդիական քաղաք-ները կը կազմուին, այսպէս հիմ-նելով երկնասլաց տուներ, «եր-կինք-քերողներ», տասնեակներով յարկեր իրարու վրայ։ Աշխա-տանոցները, գործատուները՝ կը շինուին վարին յարկերուն մէջ, իսկ բնակարանները՝ բարձ-րագոյն յարկերուն մէջ, ուր օդը աւելի մաքուր է եւ լոյսը՝ պայ-ծառ։

Այս տեսութիւնը, աւելցնենք որ, այսօր իրականութիւն է։ Նիւ Եորքի մէկ շքեղ թաղին մէջ կառուցուած է բրգաձեւ եր-կնասլաց տուն-քաղաք մը, որ 37 յարկ ունի։ Գետնայարկե-րուն մէջ՝ վաճառատուներ, մթե-րանոցներ, յետոյ դրամատու-ներ՝ գրասենեակներ։ Հետզհետէ աւելի վեր՝ շքեղ յարկաբաժին-ներ, որոնց շուրջ կը դառնայ լայն պատշգամի մը գօտին, տե-սակ մը պարտէզ, հրաշալի տե-սարանով մը, որ կը պարզուի քաղաքին վրայ։

Եւ սակայն այս բուրգը մանր-րանկար մըն է դեռ Նիւ Եորքի ճարտարապետները կ'աշխատին բնակարանի տարածագը լուծել հիմնական։ Անոնք պատրաստած են յատակագիծ մը, որ 50 տա-րիէն Նիւ Եորքը պիտի օժտէ ե-րեւակայական բնակարաններով։

Ահա նկարագրութիւնը այդ քաղաքին, միշտ համաձայն յանդուգն ճարտարապետներու յատակագիծին։

Հսկայ նոր Բաբելոն մը, որ երկինքը կը քերէ իր բուրգերով։ Շէնքերը կը բարձրանան դէպի երկինք բուրգերու նման, վարը լայնանիստ, հետզհետէ նեղնալով դէպի վեր։ Այս շէն-քերը պիտի ունենան հարիւր, հարիւր քսան, հարիւր յիսուն, նոյն իսկ երկու հարիւր յարկեր։ Իւրաքանչիւր երկտասնեակին, պատշգամներ՝ ծառաշատ, նախ-շուն պարտէզներով, թռչուններ՝ ծառերուն մէջ։ Բնակիչները պի-տի կրնան երկննալ անդորրա-թեւներու մէջ եւ դիտել վեր-ջալոյսը, որուն բոցերուն պիտի թաթխուին իրենք, այնքան մօ-տիկէն։ Այդ պատշգամներուն մէջ պիտի շինուին նաեւ մար-զարաններ եւ... օդային կայան-ներ։ Օդանաւերը պիտի կրնան հանգչիլ հոն։ Բուրգէ բուրգ պի-տի երկարին կամուրջներ, եւ բնակիչները, շաբաթներով ու ամիսներով, առանց երկիր իջ-նելու, պիտի կրնան ապրիլ եր-կինքի մէջ։ Քաղաքին աղմուկը չպիտի հասնի անոնց։ Խաղա-ղութիւն, լոյս եւ մաքուր օդ եր-ջանիկ Բաբելացիներուն համար։

Վա՜յ անոնց, եթէ երկրաշարժ պատահի։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՑԻՐ ՈՒ ՑԱՆ ՀԱՅԵՐ

ՎԻԼՆԷՕՎ ՏԸ ՊԷՐԿ
(Villeneuve-de-Berg)

ԺՈՒԱՅԵՕԶ, 18 Հոկտ. (Սեփ. Թղթ.).— Ահա փոքրիկ հայ գա-ղութ մըն ալ՝ որ կը հանդիպի ան-ցորդի խուզարկու քայլերուն։

«Յառաջ»ի ընթերցողները գուցէ առաջին անգամն է որ պիտի իմանան անունը այս գաղութին՝ որ կը համրէ 50 հայեր, երկու սեռէ։

Կը մօտենամ իրենց, տեղե-կութիւններ կը առնեմ իրենց անցեալ եւ ներկայ վիճակի մա-սին։ Շուրջ երկու տարի առաջ հասած են հոս՝ պայմանագրու-թեամբ, մետաքսի գործարանի մը մէջ աշխատելու համար։ Ի-րենց թիւը, նախ, կը հասնէր հա-րիւրի սակայն հետզհետէ պակ-սած են՝ հայ գաղթականին շատ սովորական դարձած մէկ մտայ-նութեամբ՝ որուն համաձայն կը ձգտին մեծ քաղաքներ երթալ։

Մետաքսի գործարանին մէջ կ'աշխատին 20 կիներ, գլխաւորու-թեամբ Աք-Հիսարցի Պ. Անդրա-նիկ Զալըգեանի՝ որ գործարանին ընդհանուր վարպետն է միանգա-մայն։ Քանի մը կիներ ալ կ'աշ-խատին «քառթոնաժ»ի գործա-րանի մը մէջ։ Այրերը բոլորն ալ կ'աշխատին քառօի (carreau) գործարանի մը մէջ։ Կիները, առ հասարակ կը ստանան 1 ֆր. 30, բայց այս գումարը կը բարձրա-նայ մինչեւ 1.50ի եթէ աշխա-տանքը գնահատուի գործարանա-տիրոջ կողմէ։ Այրերը օրական կը ստանան 16—17 ֆրանք, բացի յաւելուածական գումարներէ, որ կը տրուին բազմաթիւ գործերու համար։

Գործարանատէրը իւրաքան-չիւր ընտանիքի տրամադրած է օդասուն եւ գեղեցիկ տուներ՝ քա-ղաքին մէջ։

Ինչպէս տեսնէք այս սիւ-նակներուն մէջ արձարծեցի ան-գամ մը, կ'արժէ որ խօսիմ շե-րամապահութեան մասին, որուն ծանօթութիւնը ունին Իզմիրի, Պրուսայի եւ Մալաթիոյ շրջակայ վայրերու մեր գաղթականները։

Ինչպէս Վիլ-Նէօվ-տը-Պէրկի, Ժուայէօզի եւ Լարժանթիէրի, նոյնպէս Արտէշի նահանգին գլ-խաւոր բերքերէն մէկն ալ խոզ-գակն է։

Ֆրանսացիները ժամանակին շատ զբաղած են այս գործով, ու տնկած՝ ընդարձակ թթաստաններ։ Բայց, հիմա, աշխատող ձեռքե-րու նուազութեան պատճառաւ, չեն կրնար հասնիլ այս գործին, պարապելով, առաւելապէս, կեն-դանաբուծութեամբ եւ այգեպա-նութիւնով։

Իմանալով որ Հայերուն մէկ մասը ծանօթ է երկրագործական այս ճիւղին, երկու տարիէ ի վեր այս գործը յանձնած են անոնց՝ շատ նպաստաւոր պայմաններով։

ՊՈՒՐԶԷ (Burzet)

Այս գիւղաքաղաքը կը գտ-նուի Փօն տ'Օպնայէն մօտաւո-րապէս 25 քիլոմեդր հեռու, լեռ-րան մը ստորոտը։

Ժամբորդութեան մը ընթաց-քին հոս ալ, պատահաբար, հան-դիպեցայ մեր Սեբաստիոյ ու սեւաշուրի երիտասարդներուն, թուով տասնը-հինգ, որոնք, իրենց ընտանիքնե-րով կ'աշխատին մետաքսի գործա-րանին մէջ։ Բոլորն ալ գոհ են ի-րենց վիճակէն։ Գործարանատէրը տուած է բնակարան, անկողին, լոյս ու ածուխ։ Օրավարձերն ալ համեմատելով ուրիշ տեղերու, լաւ են։

Խանդավառ ու եռանդուն ե-րիտասարդութիւն մըն է, դաշ-նակցական են եւ կապուած՝ Փօն տ'Օպնայի Հ. Յ. Դ. կազմին։

ԺՕԺԱՔ Jaujac,

Փօն տ'Օպընայէն դարձեալ քսան քիլոմեդր հեռու, լեռնե-րու եւ ժայռերու ստորոտը փոքր քաղաք մըն է Ժօժաք, ուր նշմա-րեցի մեր տարաբախտ բնիկներ-րէն եօթը երիտասարդ-երիտա-սարդուհիներ։ Բոլորն ալ Թալուցի եւ Քղեցի են, եւ եկած հոս Յու-նաստանէն պայմանագիրով, մե-տաքսի գործարանի մէջ աշխա-տելու համար։ Շատ հանգիստ են գործի եւ ապրելու տեսակէտով, սակայն կը նեղուին առանձնու-թենէն, եւ որոշած են մեկնիլ՝ երբ պայմանագրութեան շրջանը լրա-նայ։

ՍԷՆ ՓԻԷՌ ՏԸ ՔՕԼՕՄՊԻԷ (St. Pierre de Colombier)

Պիւզէէն 4—5 քիլոմեդր հեռու, նոյնպէս մետաքսի գոր-ծարանի մը մէջ կ'աշխատին տաս-նեակ մը Հայեր, շատ նպաստաւոր պայմաններով։

Եւ ոչ մէկ ազգային մարմին չէ հետաքրքրուած այս խեղճե-ներով։ Լման կը քնանայ իր բիւ-զանդական վէճերով։ Չէի՞ն կրնար, գոնէ ամիսը անգամ մը այս գիւղերը ղրկել քահանայ մը՝ որ վառ պահէր ազգային ոգին, ու-րանցմով կը բաբախէ դեռ իրենց սիրտը։

Անցորդ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԻԷՆԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ՅԱՂԹԵՑ 7-0

Վիէն, 17 Հոկտ.—Ինչպէս գրած էինք «Յառաջ»ի մէջ, Վիէ-նի Հ. Մ. Ը. Մ.ը պիտի մրցէր Olympique Ternay դէմ։

Մրցումը տեղի ունեցաւ Հոկտ. 16ին ֆրանսական դաշտին վրայ։ Արշալ ժամէն առաջ հոծ բազ-մութիւն մը փութացած՝էր մար-զադաշտը։ Խաղը սկսաւ Ֆրան-սացիներու յառաջապահներուն յարձակումով, բայց շատ դիւրին ետ մղուեցան մեր վերջապահ-ներուն կողմէ։ Ցետոյ մեր յա-ռաջապահները սկսան յառաջա-նալ իրենց ներդաշնակ փասերով։ Երկու կողմէն կատաղի յարձա-կումներ՝ կ'ըլլային յաղթանակ խլելու համար։ Առաջին խաղա-մասը յրմանալուն տասը վայր-կեան մնացած, մեր յառաջա-պահները կոկիկ ու նուրբ փասե-րով սկսան մօտենալ հակառա-կորդ բերդին։ Եւ գեղեցիկ վայ-րէջքով մը շահեցանք առաջին նշանակէտը։ Այսպիսով առա-ջին կիսախաղը լրացաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ը 2, Olympique 0։

Երկրորդ կիսախաղը սկսաւ մեր յառաջապահներու յարձա-կումով։ Հազիւ երկու վայրկեան անցած մեր կեդրոնին յառաջա-պահը շահեցաւ երրորդ նշանա-կէտը։ Այս գեղեցիկ արդիւնքի վրայ մեր տղաքը քաջալերուած աւելի եռանդուն խաղ մը ունե-ցան. այսպէս մեր յառաջապահ-ները շահեցան չորրորդ, հինգե-րորդ, վեցերորդ, եւ եօթներորդ նշանակէտերը։

Որով խաղը լրացաւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի յաղթութեամբ, 7-0։ Ֆրանսացի-ները հիացան խաղարկութեան վրայ եւ պատուեցին մեզ։ Անոնք մեզմէ գերազանց էին թէ մար-մնով եւ թէ հասակով։

Ամիջալ մրցումներու շարքը լրացաւ, բոլորն ալ յաղթական։ Այսուհետեւ կը սկսին ախոյեա-նական մրցումները։ Հոկտ. 30ին պիտի մրցի U. S. Tourelloiseի դէմ մեր դաշտին վրայ։ Իսկ յա-ռաջիկայ կիրակի Հոկտ. 23ին Հ. Մ. Ը. Մ.ը պիտի ներկայացնէ «Աշխարհի դատաստանը»։ Կը յուսանք թէ Վիէնի գաղութը անտարբեր չպիտի մնայ։

Մարտիկ Փափազեան

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՈՃՐԱԳՈՐԾ ԿԻՆԸ.— Մար-սէյլի մէջ տիկին Անթուանէթ, որ չորս զաւակ եւ անհամդուրժ ... ժեկի ամուսին մը ունի, անցեալ օր այլեւս չդիմացաւ եւ ատր-ճանակը առաւ, քունի մէջ սպաննեց իր ամուսինը։

Յետոյ զաւակներուն ձեռքէն բռնելով գնաց ոստիկանատուն՝ յանձնուելու։ Մանրամասն բա-ցատրեց ոճիրը, զոր գործած էր անոր համար՝ որ այլեւս չէր կրնար տանիլ խմող ամուսինին չարութիւնները։

ԱՂՏՈՏ ԲԱՐՔԵՐ.— Ալֆորվի-լի մէջ խումբ մը Հայեր կան, որոնք նշանաւոր են իրենց խա-ղամոլութեամբ։

Կիրակի օր, ոստիկանութիւ-նը, որ լուր առած էր, յան-կարծ ինքնաշարժով հասաւ հայ-կական սրճարանին առջեւ 10— 10 ոստիկաններ վար իջան եւ խուզարկեցին սրճարանը։ Մօտ 15—12 Հայեր բռնեցին ու տա-րին, խաղաթուղթերն ալ, թաւ-լաներն ալ միասին։

Ցաւալին այն է որ խաղա-մոլներուն մէջ կան ալնպիսիներ, որոնք նպաստ կը ստանային։

Արդեօք դաս մը պիտի ըլլա՞յ այս, թէ դեռ նոր ձիեր պիտի բերեն իրենց գլխուն եւ իրենց ընտանիքին վրայ։

ՊԱՑՈՒՀԱՆԷՆ ՎԱՐ.— Գող մը Հաւրի մէջ պանդոկ մը մտած էր կողոպտելու նպատակով։ Սա-կայն պաշարուեցաւ ոստիկանու-թեան կողմէ։ Անձնատուր չըլլա-լու համար, չորրորդ յարկէն նետ-ուեցաւ վար եւ ջարդուփշուր ե-ղաւ։

ԱՆՃԱՐԱԿ ԳՈՂԸ.— Քէէր ինքնաշարժի գող մըն էր, բայց անճարակ էր, թէեւ խելք շա՜տ ունէր։

Անցեալ օր, Ժանեօ փողոցէն վար կ'իջեցնէր ինքնաշարժ մը։ Սակայն վարել չէր գիտեր, հե-տեւաբար կառքը շիտակ չէր քալեր, այլ մայթերուն վրայ կ'ելլէր։

Ոստիկանի մը ուշադրութիւնը գրաւեց։ Եկաւ հարցնելու ու քն-նելու։

Բացատրութիւն տալու հա-մար, անճարակ մեքենավարը հետեւեցաւ ոստիկանին մինչեւ ոստիկանատուն։

Նախ պնդեց թէ սպանիացի մը գողցած էր, բայց երբ գը-րպանը խուզարկեցին, 1 ֆրանք ունէր։ Այն ատեն խոստովանեցաւ որ, ինքնաշարժ վարել չգիտնալով, ինքնաշարժ կը գողնար միայն զառիվար փողոցներէն։ Քիչ յե-տոյ, ինքնաշարժը խանգարուած ցոյց տալով, ուրիշ ինքնաշարժի մը կը լծէր եւ կը տանէր իր թաքստոցը։

Այս անգամ ինք մտաւ թաքստոցը։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (94)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ԻՈՒՄԱ ՇԹԱՈՒՊԻ

ԵԶԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԸ

— Այդքան վտանգաւո՞ր է ուրեմն։

— Վտանգաւո՞ր. աւելի գէշ, եւ դեռ ճշմարտութիւնը ըսած չպիտի ըլլանք։

— Բայց, այն ատեն, լաւա-գոյն է զայն անմիջապէս գնդա-կահարել։

— Այդ՝ արդէն լուծում մըն մըն է անշուշտ, բայց ուրիշ լու-ծումներ ալ կան. ըստ իս պիտի նախընտրէի զայն գաղտնի մէջ փակել։

— Այսի՞նքն։

— Զայն դնել՝ երկու մեզի լայն եւ երեք մեզի երկայն խցիկի մը մէջ, որուն եղքը կը պատեն, եւ այսպէսով արտաքին աշխարհի հետ ամէն յարաբերու-թիւն անկարելի կը դարձնեն, եւ հոն կը ձգեն որ փտի, զոհը խու-մա Շթաուպ...

— Անհունօրէն շնորհակալ եմ ձեզի, սիրելի Պ. Նօպօտի, ըսաւ ձայն մը, որ անմիջապէս ճանչ-ցայ, — ձեր բարեացակամութեան համար. եւ կրնաք վստահ ըլլալ թէ՝ երբեք չպիտի մոռնամ։

Ընդոստ ետ դարձայ, դէպի դրան կողմը, որուն շրջանակին մէջ, Ցուպրօվսքիի եւ Վասիլիի հսկողութեան տակ, կանգնած տեսայ Իումա Շթաուպը, բոլո-րովին ածգոյն, յայտնօրէն նեղ-ուած։ Ընդարձակօրէն զիս գիտեց, յետոյ ըսաւ.

— Ինծի ըսեր էին — եւ կը տեսնեմ թէ՝ սխալեցայ չհաւա-տալով,— թէ Ռուսիա կը գտնուիք եւ թէ փոխն ի փոխ իբր չեկիստ, ինքնաշարժիչ կամ ձիաւոր պա-հակ ծպտուած, Մոսկուայի մէջ իսկ կը գործէք, եւ Չեկային դէմ խաղեր կը սարքէք։ Նոյնիսկ հաստատեցին թէ՝ անոր մէկ յա-ւագոյն գործակալն ալ առեւան-գեր էք, կին մը, այնպէ՞ս է։

Անշուշտ լաւ տեղեկութիւն առած էր. ըսել էր աւելի վտան-գաւոր էր։ Սակայն պէտք է անոր փորձը ի գերեւ հանել, գիտնալով թէ ըստ իր սովորութեան, ճըշ-մարտութիւնը գիտնար կը կեղ-ծէր։

— Չեմ գիտեր թէ, պատաս-խանեցի, ինչո՞ւ կը հետաքրքրուիք իմ շարժումներովս եւ գործերովս։ Սակայն...

Խօսքս չկրցայ աւարտել, ա-րովհետեւ, Քարասօֆ իր աշխա-տութեան սենեակը մտնելով զիս ընդմիջեց.

— Թէ ինչո՞ւ ձեր շարժում-ներով եւ գործերով կը հետաքրք-րուի, պատճառը ես պիտի ըսեմ։ Եւ Իումա Շթաուպը մատնա-նշելով.

— Այս օրիորդին թուղթերը քննեցի. անոնցմէ բաներ կան անոնց մէջ, բայցեւ ալ որմեցի համար, աւելի ձեզի համար ըսել կ'ուզէի, մեծ շահեկանութիւն ունին։

— Ի՞նչ տեսակէտով, տէր Աստուած։

— Այն տեսակէտով որ այս «Օրիորդ»ը հրաման առած է կարելի բոլոր միջոցներով արգելք հանդիսանալ ձեր պաշտօնին եւ այս արդիւնքը ստանալու համար ձեզ սպաննել պիտի տար, կամ ինքն իսկ ձեզ պիտի սպաննէր..

Իշխան Քարասօֆի յայտնու-թիւնը մեզ բոլորս ապշութեան մատնեց։

Այս անգամ, խօսքը Իումա Շթաուպի ուղղելով, ըսաւ.

— Օրի՛որդ, երկինք վկայ է որ կ'ուզէի ուշացնել մեր այս տե-սակցութիւնը, բայց քանի որ տուն մտնելէ յետոյ, դուք իսկ կ'ուզէք զայն ինծի պարտադրել, շատ անշնորհ մէկը եղած պիտի ըլլայի ձեզ մերժելով։

Անոր նշան ըրաւ որ նստի, յե-տոյ, ինքն ալ թիկնաթոռի մը վրայ նստելով, շարունակեց խօսիլ, իր յստակ ակնարկը ուղղելով համ-բաւաւոր լրտեսուհիին վրայ։

— Դուք էք չէ՞, օրիորդ Փօն Հ..., այլ ծանօթ անունով Իումա Շթաուպ, եւ կ'աշխատիք Թիւ-կաւթըլի հաշւոյն սովորաբար։

— Սովորաբա՞ր, ի՞նչ ըսել կ'ուզէք, հարցուց Իումա Շթա-ուպ։

Ցեսայ որ իշխանին ակնարկը սաստկացաւ։

— Կ'ուզեմ ըսել, ճշդեց Քա-րասօֆ, թէ սովորաբար կը լրտե-սէք գերման սպայակոյտի հաշ-ւոյն. նոյնը չէ այս անգամ, ո-րովհետեւ, եթէ չեմ սխալիր, այս վերջերս մտած էք Չեկայի ծա-ռայութեան մէջ, եւ այս վերջի-նին համար է որ կ'աշխատիք այժմ։

— Եթէ գիտէք, ինչու կը հարցնէք, յանդգնօրէն պատաս-խանեց Իումա Շթաուպ։

— Որպէս զի, Օրիորդ, մտ-քիս մէջ որեւէ կասկած չմնայ քիչ յետոյ երբ քեզ դատեմ պա-տերազմական ատեանին առջեւ կ'ուզեմ ներկայացնել դէպքերն ու իրողութիւնները ամբողջու-թեամբ որպէսզի անոր խիղճը լու-սաբանելով, ձեզի պարտադրէ պա-հանջելի վճիռը։

Այնքան հանդարտութեամբ, որքան պիտի ըլլար իր տան սրա-հին մէջ, ընդունելութեան մը ըն-թացքին, Իումա Շթաուպ Քարա-սօֆի սեղանին վրայէն առաւ թի-քական գլանիկ մը, վառեց զայն յետոյ հանդարտօրէն յայտա-րարեց,

— Բան չպիտի պահանջէք սիրելի իշխան, որովհետեւ որեւէ պատերազմական ատեանի առջեւ չպիտի դատէք զիս։

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ԵՐԻՑԵԱՆՑ

եղած ընդունելութեան համար, յայտարարեց թէ Գերմանները Հունգարիոյ մէջ իրենք զիրենք իրապէս կը զգան իրենց երկրին մէջ։ Ցիշեց թէ Մեծ Պատերազմին Գերմանիա եւ Հունգարիա կողք կողքի կռուեցան, թէ այս առթիւ երկու ազգերուն միջեւ անխզելի կապեր հաստատուեցան. ասկէ զատ պատերազմէն վերջ Գերմանիոյ եւ Հունգարիոյ հասցուած բիրտ հարուածները այս կապերը աւելի եւս ամրապնդեցին։

Ցենա պէկի սպանիչը

Փրակայէն կը հաղորդեն որ Ցէնա պէկի սպանիչը բացարձակապէս կը մերժէ ըսել թէ ո՛ւսկից առած է իր ատրճանակը եւ Փրակա ճամբորդելու դրամը։ Ցէնա պէկ իր սպանութենէն քանի մը օր առաջ բարեկամներու պատմած էր թէ իր Փրակայի դեսպան անուանուիլը մեծ ընդդիմութեան բախած էր, նոյնիսկ իր ընտանիքը իրր պատանդ Ալպանիա վար դրուած էր՝ ստիպելու համար զինքը, որ Թիրանայի կառավարութեան խոալասէր քաղաքականութեան հակառակ չգործէ։ Ոստիկանութիւնը համոզուած է թէ զէնքը ահաբեկիչին հայթայթուած է նոյնինքն Փրակայի մէջ։

Վէճ մը Լիթուանիոյ եւ Լեհաստանի միջեւ

Լիթուանիոյ կառավարութիւնը կը գանգատի որ Լեհաստան Վիլնայի շրջանի կարգ մը տարրերուն հանդէպ բռնած է այնպիսի դիրք մը, որ կը սպառնայ Լիթուանիոյ անկախութեան։ Լեհաստան փակած է իր հողին վրայ գտնուած լիթուանական դպրոցները եւ կը գործէ այն ձեւով, որ իբրեւ թէ Վիլնայի եւ Կորոտնոյի շրջանները պատկանած ըլլան Լեհ Հանրապետութեան։ Լիթուանիոյ կառավարութիւնը այս խնդիրը հաղորդած է Ազգերու Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարութեան։

Այս ձեւով կ'ուզէ վերջնապէս կարգադրել Վիլնայի շրջանի խնդիրը եւ կը կարծուի թէ Գերմանիա պիտի պաշտպանէ իր տեսակէտը։ Լիթուանիա կը հերքէ Լեհաստանի այն ամբաստանութիւնը թէ լեհ ուսուցիչներ բանտարկուած են Լիթուանիոյ մէջ եւ յուսահատական կոչ մը ուղղած են։

Նոր հեռագրի մը համաձայն Լիթուանիոյ կառավարութիւնը իր երկրէն արտաքսած է երեք Լեհեր։ Այս միջադէպը կացութիւնը աւելի կը ծանրացնէ։ Քովնոյի թերթերը կը պահանջեն Վիլնան՝ Լիթուանիոյ համար։ Տպուած են միլիոնաւոր քարտեր, հետեւեալ արձանագրութեամբ՝

«Առանց Վիլնայի, չկայ հայրենիք. ամբողջ մեր ուժը պէտք է յատկացնենք Վիլնան գրաւելու։ Լեհաստանի կողմէ իր մայրաքաղաքին գրաւումը սուգի մատնած է Լիթուանիան։ Վիլնա այսօր օտար լուծի տակ կը հեծէ, ու կը սպասէ իր ազատագրուելու օրուան»։

Կը վախցուի որ այս վէճը մեծ համեմատութիւններ առնէ։

Հրեայ անարխիստին դատավարութիւնը

Սէնի եղեռնադատ ատեանին առջեւ մեծ հետաքրքրութեամբ կը շարունակուի դատավարութիւնը հրեայ Սամուէլ Շվարցպարտի, որ ինչպէս գրեցինք երէկ, 1926 Մայիս 25ին Սէն Միշէլի պողոտային եւ Ռասին փողոցին անկիւնը սպաննած էր Ուկրայինայի առժամեայ կառավարութեան նախագահ Փէթլուրան։

Շվարցպարտ ծնած է Սմոլէնսքի մէջ 32 տարի առաջ. 1910ին Ֆրանսա եկած է. 1914ին կամաւոր արձանագրուած է Օտար Լեգէոնին. պատերազմին վիրաւորուած է եւ 1925ին ֆրանսական քաղաքացի դարձած է։ Անցած տարի Մէնիլմոնթանի մէջ ժամագործի խանութ մը բացած էր։

Շվարցպարտ դատարանին առջեւ պատմեց թէ Փէթլուրան սպաննելով, ուզած էր իր ազգակիցներուն վրէժը լուծել։ Փէթլուրայի իշխանութեան օրով Ուկրայինայի մէջ մեծ թիւով Հրեաներ ջարդուած, կիներ ու աղջիկներ լլկուած էին։ Օր մը Փէթլուրայի բանակին նախկին սպաները պատմած էին իր մէկ ընկերոջ իրենց այս քաջագործութիւնները. անոնցմէ մէկը ըսած էր թէ 20 Հրեայ աղջիկներ բռնաբարած է։ Այդ օրէն ի վեր վրէժի զգացումը ծնած էր իր մէջ եւ առիթի կը սպասէր զայն յագեցնելու համար։ Երբ լսեց թէ Փէթլուրա Փարիզ կը գտնուի, հետապնդեց զայն եւ ի վերջոյ գտաւ զայն ու արդարութիւնը կատարեց։

Արձանագրուած էին բազմաթիւ վկաներ՝ ինչպէս Մաքսիմ Կորքի, կոմսուհի տը Նոայլ, եւ այլ յայտնի դէմքեր, որոնք կը բացակայէին։

Առջի օր լսուած վկաներուն մէջ է նաեւ Հայ մը, ճաշարանատէր Գ. Սեդրակ Պուղտայճեան, որ ոճիրին ականատես եղած էր եւ որ հաստատեց թէ Շվարցպարտ զէնք պարպեց իր զոհին վրայ, երբ անիկա գետին ինկած էր արդէն եւ Փէթլուրայի խօսքերը չիմացաւ։ Իբրեւ վկայ լսուեցան նաեւ իշխան Թոխարի Թոխբէվաքի եւ Վէսթէրլէնքօ, որոնք Փէթլուրան գովեցին։ Լսուեցան նաեւ դիազննութիւնը կատարող բժիշկը՝ Տոքթ. Փօլ, զօրավար Շափովալ եւ ուրիշ ականատես մը՝ Սմիթ։

Դատավարութիւնը կը շարունակուի։

Գերման հանքագործներու գործադուլը

Երկուշաբթի օրուընէ ի վեր կեդրոնական Գերմանիոյ ածխագործները գործադուլ յայտարարած են եւ օրավարձի յաւելում կը պահանջեն։ Ասոնք ներկայիս շաբաթական 33 մարք կը ստանան, մինչ քիմիական ճարտարարուեստի բանուորները օրական 8—9 մարք կը շահին։ Առաջին օրը 70.000 հոգի կը մասնակցէին գործադուլին։ Երեքշաբթի ոչ միայն բանուորներու թիւը աւելցաւ, այլ եւ գործադուլի կոմիտէն հրամայեց դադրեցնել ամէնէն առիպողական գործերու համար անհրաժեշտ ածուխի հանումը։ Իրաւարար յանձնաժողովը չկրնալով լուծել վէճը, Գերմանիոյ Աշխատանքի նախարար Պրաունս որոշեց Պերլին հրաւիրել երկու կողմի պատուիրակները՝ հաշտութեան եզր մը գտնելու համար։

Գործազրկութիւնը վերջացած

Սէնի տեղաւորման նահանգային գրասենեակի հրատարակած վիճակագրութեան համաձայն, վերջին երեք ամսուան ընթացքին գործազրկութիւնը հետզհետէ մեղմացած է եւ ներկայիս նպաստ ստացող գործազուրկներու թիւը գրեթէ զերոյի իջած է։ Գործազրկութենէն ամէնէն շատ ազդուած թաղամասին՝ 20րդի մէջ նպաստընկալներու թիւն է 0.42 առ հարիւր, բաղդատմամբ նոյն թաղամասի բնակչութեան թիւին։

Գաւառներու մէջ ալ կացութիւնը լաւ է։

ՄԵՐ ՊԱՐԳԵՒԸ ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ

Համաձայն Ա. էջին մէջ եղած յայտարարութեան, ստորեւ կը նշանակենք գիրքերու ցանկը, իրենց գիներով։ Ամէն մարդ ազատ է իր ուզած հատորները ընտրելու, համաձայն իր բաժանորդագրութեան.—

1. Իմ Գիրքը, *Ա. Ահարոնեանի* (20 ֆրանք). 2. Մանչ Աղջիկը, *Վ. Մարկրիթի* (20 ֆր.). 3. Խորհուրդներու մեքենան, *Յ. Օշականի* (20 ֆր.). 4. Ծապլվար, *Եր. Օտեանի* (7 ֆր.). 5. Մեր խաչը, *Տոքթ. Ս. Սալբիի* (8 ֆր.). 6. Մահացու Սէրը, *Մ. Կորքիի* (3 ֆր.). 7. Գզնձէ քաղաքին պատմութիւնը (3 ֆր.). 8. Հաֆրզի քառեակները (3 ֆր.). 9. Ֆոմա Կորտիէվ, *Մ. Կորքիի* (15 ֆր.). 10. Մեր Անկախութիւնը, *Լ. Շանթի* (15 ֆր.). 11. Ընկեր Շահազար, *Ն. Պէշիկթաշլեանի* (5 ֆր.). 12. Երկու Ամիս Բոլշեւիկեան Բանտում, *Բ. Իշխանեանի* (13 ֆր.). 13. Սուլամիթ, *Ա. Կուպրինի* (6 ֆր.). 14. Կրացիէլլա, *Լամարթինի* (8 ֆր.). 15. Ոսկի Աքաղաղ, *Րաֆֆի* (10 ֆր.). 16. Բժիշկին գիրքէն փրցուած էջեր, *Տոքթ. Սեւակի* (10 ֆր.). 17. Ազգային Բարերար, *Եր. Օտեանի* (4 ֆր.). 18. Աղա Նազար, *Իսահակեանի* (3 ֆր.). 19. Ալպոմ Հէքեաթներու, *Ե. Նարդունիի* (3 ֆր.). 20. Պատմատանական Խորհուրդ, *Եր. Օտեանի* (10 ֆր.). 21. Ի՛նչ պատմեց Թրէբոնէմը կամ Սիֆիլիս, *Տոքթ. Գրիգորեանի* (6 ֆր.). 22. Էջեր իմ օրագրէն, *Գ. Զօհրապի* (6 ֆր.). 23. «Փետրուար 18» (5 ֆր.). 24. Ֆրանսահայ Ջրուցատրութիւն (15 ֆր.). 25. Ջարթիր Աստուած, *Ա. Ահարոնեանի* (2 ֆր.). 26 Ինքնուսուցիչ ֆրանսերէն լեզուի, *Դաւիթ-Բէկի* (10 ֆր.). 27. Կոյսի մը Օրագիրը, *Թարգմ.՝ Վ. Սեւանի* (5 ֆր.)։

Հ. Յ. Դ. ՊԷԼՎԻԼԻ ԵՆԹԱԿՈՄԻՏԷԻ

Պատասխանական ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին,

131 Fbg. du Temple, Belleville

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՏՐԱՄԱԹԻՔ ՍՏՈՒՏԻԱՆ

Ղեկավարութեամբ՝ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ

կը բեմադրէ հետեւեալ խաղերը

Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Bon Théatre, 84 Rue Chape

ՇԻԼԼԵՐԻ ԱՒԱԶԱԿՆԵՐԸ

Նոյեմբեր 5ին ՏՐԻԼԲԻ, Նոյեմբեր 19ին ՉԱՐ ՈԳԻ, Դեկտեմբեր 5ին ՍԱՄՍՈՆ եւ ԴԱԼԻԼԱ, Դեկտեմբեր 24ին ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ, դերասանի ցնորքը։

Այս խաղերուն համար վարձուած է արդէն Bon Théatreը։

Երկրորդ շրջանը կը սկսի այս խաղերէն յետոյ։ Խաղացանկին մէջ կը մտնեն՝ *«Քորրատօ»*, *«Շէրլօք Հօլմս»*, *«Պատւի համար»*, *«Մի օրուան երջանկութիւն»*, *Դիկտատորը»*, *«Ինկած բերդի իշխանուհին»*, *«Հեղեղ»*, *«17 տարեկանները»*, *«Երջանկութիւն»* եւն. եւն.։

Կը խնդրուի բոլոր հայ թատերագիրներէն որ եթէ ունին մեր կեանքը շօշափող թատերախաղեր, բարի ըլլան ղրկելու. անոնց կը տրուի առաջնութիւն։

Բոլոր անոնք, որոնք կը ցանկան աշխատիլ ստուտիայի մէջ, թող նոյնպէս բարի ըլլան դիմելու։

Կը խնդրուի Մարսիլիոյ հանրային մարմիններէ եւ միութիւններէ, վերոյիշեալ թուականները նկատի ունենալ չխաչաձեւելու համար։

Խումբի ներկայացումներուն իրենց մասնակցութիւնը պիտի բերեն տեղս գտնուած բոլոր ուժերը պարբերաբար։ Իսկ քանի մը խաղերու համար պիտի հրաւիրուին Փարիզի մեր յայտնի դերասաններէն եւ արուեստագէտներէն՝ Գ. Ա. Շահխաթունի եւ երգիչ-դերասան Գ. Ստ. Նաւասարդեան։

Թղթակցութեան հասցէն՝ M. Maroutian, 9 Rue du Lycée, Marseille.

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Նաւասարդ խումբի դասախօսական ժողովը՝ այս Շաբաթ ժամը 8ին, 154 Ave. d'Argenteuil, Asnières. Կը հրաւիրուին Անիէրի, Պուա-Գոլոմպի, Գոլոմպի, Արժանթէօյի ընկերները եւ համակիրները։ Նիւթն է Թուրանական վտանգը։

Հ. Յ. Դ. Ազատամարտի Սերոբ եւ Քրիստափոր խումբերու ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Քաֆէ Օտէօն, Մէթրօ Օտէօն։

Հ. Յ. Դ. Շավիլի Արդութեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկեր-ընկերուհիները, այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, 187 Grande Rue Chaville, Ներկայանալ որոշեալ ժամուն անդամատետրերով։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Պատանեկան Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 1.30ին Միութեան Գրադարան-ընթերցասրահին մէջ։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Վալուժան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Ծանօթ հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

ՏԱՐՕՆ - ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆ Հայրենակցական միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, Café au Clair de Luneի վերնայարկը (վէթրօ իթալի)։ Անխտիր կը հրաւիրուին բոլոր Տարօնցիները, նաեւ անոնք որ մինչեւ այսօր անդամ չեն միութեան։ Կարեւոր հարցերու շուրջ պիտի խօսի Գ. Կ. Սասունի։

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ Միութեան Ընդհ. Ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3ին, Ֆլօրիա ճաշարանը։ Օրակարգ.— Սանասարեան ժողովրդական համալսարանի հարցը եւ ուրիշ խնդիրներ։ Բոլոր անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ անպայման, նոյնիսկ անոնք, որոնց հասցէն անծանօթ մնացեր է վարչութեան։

ԿԻՒՐԼԷՑԻՆԵՐՈՒ Հայրենակցական միութեան կազմութեան համար՝ կը խնդրուի բոլոր Կիւրլէցիներէն, իւրաքանչիւր ընտանիքի կողմէ գէթ մէկ անձ ներկայ ըլլայ, այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, 7 Rue de Tournon. Métro Odéon.

ՊԷԼՖՕՐԻ Կէմէրէկի Հայրենակցական միութեան ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Caserne d'Offemont, *Գ. Խ. Գապրիկեանի բնակարանը։ Օրակարգ՝ Վարչական ընտրութիւն։ Կը հրաւիրուին Շօսոյի եւ Պէլֆօրի հայրենակիցները արձանագրուիլ նոյն օրը մինչեւ ժամը 1 Գ. Այանեանի մօտ։*

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պէլվիլի մասնաճիւղի բոլոր անդամները ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին այսօր Ուրբաթ ժամը 8ին, 10 Rue Rampal*ի հայկական ճաշարանը։*

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայրենակցական միութեան Լիոնի եւ Տէսինի ընդհ. ժողովը՝ այս Կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 1ին, Տարօնի սրճարանին մէջ, 61 Րիւ Բապլէ։ Օրակարգը խիստ կարեւոր։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Հայկազուն Փոյաճեանէ իր հասցէն իմացնել՝ Նազարէթ Սլոյեանի։

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ճանճին գիւղի Հայրենակցական միութեան վիճակահանութեան որ տեղի ունեցաւ Հոկտ. 16ին, շահած են հետեւեալ թիւերը.—

109 պատի գորգ մը, 166 սեղանի ասեղնագործ ծածկոց մը, 33 շիշ մը շամպանեայ։

Կը խնդրուի սոյն թիւերը ունեցողներէն իրենց տոմսերով, ներկայանալ միութեան ատենապետ Գ. Աւետիս Վահրամեանին, Քէմը Ռուժ, Մարսէյլ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ CAUCASE FILS

ՕՆՆԻԿ ԳՕՃԱՊԸՅԸՔԵԱՆ

10, RUE RAMPAL, BELLEVILLE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ, ՀԱՄԵՂ ԵՒ ԱԺԸ., ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ԱՆԳԱՄ ՄԸ ՀԱՄՈԶՈՒԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Եթէ կ'ուզէք զուարճանալ արեւելեան նուագով ու ուտել արեւելեան ճաշակով, դիմեցէք

Պէլվիլի ծանօթ հայ նպարավաճառ

Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆԻ

ուր պիտի գտնէք հայկական, թրքական և յունական ամէն տեսակ բլաքներ. Նաեւ լաւ ութեր և թելեր ինչպէս գիտէք, նաեւ արեւելեան ուտեստեղէնի լաւագոյնը յարմար գիներով։ Բաց է ամէն օր։

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-6.

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամ[illegible] ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5։ Բթ. [illegible] կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9—12։

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵ[illegible]

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro : Gare de l'Est — Téléphone : Nord 84.04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30— կիրակի եւ տօն օրեր 9-1[illegible]

Դերձակ ԼԵՒՈՆ ՊԻԼԷՃԻԿՃԵԱՆ

կը ծանուցանէ իր յաճախորդներուն թէ իր նախկին տեղէն փոխադրուած է՝

57 RUE CLIGNANCOURT, Métro: Château Rouge կամ Barbes

Ձեր ձմեռուան հագուստը ապսպրելէ առաջ, անգամ մը դիմեցէք իրեն, ետքէն չզղջալու համար։

Ձեւի անմման շքեղութիւն.— վերջին նորաձեւութիւն.— [illegible] քուր կար.— ցոկուն կերպասներ.— վճարումի դիւրութիւններ

ԱՅՍ ԲՈԼՈՐԻՆ ՀԵՏ ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ՆԱՄԱԿԱՑՈՒԹ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Մարսէյլ, *Վ. Ժ.— 35 ֆր.*
Սէն-Թոմպառ, *Ն. Ն.— 35*,
Լիոն, *Վարդ.— 60*,
Մարսէյլ, *Վ. Թ.— 100*,
Ֆօշ, *Թ. Գ.— 35*,
Փէլուսէն, *Տիկ. Ս. Ս.— 15*։
Մարսէյլ, *Գարծ.— 1050 ֆր.*, *կարգադրեցինք։*

Կ'ՈՒԶՈՒԻ վարժ գործաւորուհի մը կարի համար. դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան։

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

(ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԱՑՄԱՆՆԵՐ)

Թօլսթոյի Հաճի Մուրատը 12, Ամուսնութիւնք փարիզի 15 ֆր., Ռասփութին 15, Պարոն տը Գամոր (2 հատոր) 25, Միրզա եւ Աննա 12, Տք. Շէրլոնի՝ Թ. Կոթիէի 12, Ֆլավի՝ Ժօրժ Սանի 7, Կապուտիկը 5 ֆր., Նօնօ եւ Ցօտօ 8, Սիրոյ խորանին առջեւ 5, Երկու ոգի, 5, Տք. Մօրօի կղզին 12, Մանկութեանս մեղքերը 15, Տիկին Րօժէ 5, Ցատանային գաւակը 3, կարմիր մարդոց երդումը, 20, Մանոն Լէսքօ 15, Ռաֆայէլ 18, Կրացիէլլա 8, Հօճա Նասրէտտին 20, Ծապլվար 7, Փանջունի 7, Մակաբոյծը 6, Մահացու Սէրը 3, Տք. Մօրի վրէժը 5, Բժիշկին գիրքէն փրցուած էջեր 10, Ֆաքիր Թահրա 5, Աշըգ Ղարիպ 5, Թօփալ Օսման 5, Երգարաններ՝ 10 ֆր., 6 եւ 5 ֆրանք, Հրազդան 6, Բաղդացոյց 10, Ֆրանս. խօսակց. 5 եւ 8 ֆ.։

Բարեկենդանի անկուտիները 2, Բունի ամուսնութիւն 2, Լը Գալպուլիէ 2, Մոլորեալ ճամբորդը 2, Երանոս աղբար 2, Ամուսնական խնդրանք 2, Կոյր երգչուհին 3, Սքաբէն՝ Մոլիէռի 5, Շողոքորթը 5, Տիկ. Մօնսօրօ 10, Սալոմէ 4, Տրիլբի 5, Համլէթ 10, Օթէլլօ 10, Թագաւոր 10, Նիօբէ 5, Ֆիտոր Եօաննովիչ արքան 8։

Դուրեանի քերթուածները 5, Երգեր ու տաղեր 2.50, Ցաւք եւ Նամականի 8, Խասհակեանի Հայրենի աղբիւրիցը 30, Ինտրայի Նոճաստանը 7, Օմար Խայեամ 4, Հաֆըզի քառեակները 4։

25 ֆրանքէ աւելի գիրք առնողին 5 ֆր.ի գիրք նուէր, 50 ֆր.է աւելիին 10 ֆր.ի գիրք նուէր, իսկ 100 ֆր.է աւելի գիրք առնողին 15 ֆր.ի գիրք նուէր կը տրուի։ Փոսթի ծախք չառնուիր։ Դիմել հետեւեալ հասցէին.—

L. Mozian, 51 Bld. Auguste Blanqui, Paris (13e).

Կ'ՈՒԶՈՒԻ [illegible] կին մը, որ պիտի խնամէ նաեւ 7 տարեկան տղայ մը, գործացիչ պայման։ Դիմել Գ. [illegible] Հազարեանի՝ 12 Rue du Bo[illegible] Porte des Lilas. *(Մէթրօյէն վայրկեան հեռու)։*

ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵ

Պարտք կը զգանք ձեզ յայտարարելու որ, քաղաքացիական Ամուսնութեան եւ ժառանգութեան *վերաբերեալ օրէնքներու փոխուելուն պատճառաւ, դժուարութիւններ չհանդիպելու համար, դիմեցէք* երդուեալ Թարգմանի գրասենեակը, 76 Rue Bernard du [illegible] Marseille.

1. Ամուսնութեան *թաղթերու գործողութիւնները արագ ու խղճմտօրէն։*

2. Անուններու փոփոխութիւնը դատարանի միջոցաւ արագ։

3. Հպատակութեան, ժառանգի եւ դատական գործեր

4. Օտարեան թուղթերու մուրհակներու թարգմանութեան

ՄԱԽՈՒ Է SINGER վեց [illegible] նորաձեւ թեամբ, ոտքով կարի մեքենայ մը, դիւրամատչելի գինով մը։ Տիկ. Ամատունիի, 7 Rue Jules Regnault, Enghien-les-Bains, (S. et O.).

ՍԱԿԱՐԱՆ

20 Հոկտեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

		Ֆր.
Սթերլին,	L. St.	124
Տոլար,	Dollar	25
Մարք (ոսկի) 100 Mark		600
Թրքական Թղթ. L. Tq.		110
Թրք. ոսկի	» or	[illegible]
Մէճիտիէ	Médjidie	15
Լէվա 100 հատը	Léva	33
Տրախմի »	Drachme	[illegible]
Լիր »	» Lire	455
Պելժ. ֆրանք »	Belga	[illegible]
Զուից. »	Frc Suisse	[illegible]
Լէյ 100 հատը	Ley	1025
Ֆլորին	(Florin)	

ԱՐԺԷԹՂԹԵՐ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ 1 Cr. Fonc. Eg.		3436
»	II	2020
»	III	1680
Թուրքիոյ երկաթ. Lots turcs		165

IMPRIMERIE - MASSIS - EDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10e)
Le Gérant · H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԻՆ	3 ամս.	6 ամս. Տար.
ՖՐԱՆՍԱ 3 ․ ի	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ	»	»
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration
Խմբագրութիւն
208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)
TÉLÉPHONE NORD 57-82
MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ
22
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
1927
22 OCTOBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 473
ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ
ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՆՑՈՒԿԸ ՄՈՌՑՈՒԿ

Լրագիրները հաղորդեցին թէ Լէնինկրատի Գործադիր Կոմիտէի Նատաշրջանին մէջ, որ սովորականէն աւելի մեծ հանդիսաւորութեամբ բացուեցաւ, Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան տասնամեակին առթիւ, Կովկասեան Հանրապետութեանց Ներկայացուցիչն ալ երախտագիտական ուղերձ մը կարդացեր է։

Արժան եւ իրաւ...

Պոլշեւիկեան յեղափոխութեան տասնամեակի փառքերէն մէկն ալ Կովկասի ազատագրումն է գիշատիչներու և «բուրժուա նացիօնալիստ»ներու ճանկերէն, և արդա՛ր է որ մարդիկ հպարտանան եւ ծունկ չոքին։

Ուղերձը մատուցանողը եղած է, ի գիմաց բոլոր Հանրապետութեանց, վրացի Իլիավա։ Այս պարոնը գոնէ լուրջ պատճառներ ունի գոհ մնալու իր երկրին հողային ամբողջացման և յորգացման համար։

Իսկ մե՞նք։ Իսկ անո՞նք որ Երեւանը կը կառավարեն այսօր, կարմիր դրօշի տակ։

Զա՛ր զուգադիպութեամբ մը, այս միջոցին սեղանի վրայ ունինք Երեւանի «Նորք» հանդէսը, Թիւ 5 - 6 (1925), ուր կը հանդիպինք պատմական ուսումնասիրութեան մը, հռչակաւոր Պօղոս Մակինցեանի ստորագրութեամբ։

«Լէնին և հայկական հարցը» խորագրով այդ յօդուածին մէջ, նախկին կոմիսարը երեւան կը հանէ կարգ մը իրողութիւններ, որոնք նորութիւն չեն մեզի համար, բայց նոր հարցականի մը առջեւ կը դնեն մեզ, տասնամեակի շունդալից տօնակատարութեանց առթիւ։

Պ. Մակինցեան, քրքրելով Լէնինի եւ Վահան Տէրեանի խօսակցութիւնները Տաճկահայաստանի ազատագրութեան մասին, կը պատմէ թէ ի՛նչ կը խորհէր ու կը հրամայէր Լէնին, մէջ կը բերէ այդ առթիւ խմբագրուած զեկոյցը, կառավարութեան հրամանագիրը եւ Ստալինի կոչը։ Ծանօթ է այդ հռչակաւոր «դեկրետ»ը, որուն հիման վրայ, պոլշեւիկեան սահմանադրութեան առաջին հատուածի Գ. գլխու 6րդ. կէտը կը խմբագրուէր այսպէս.

— «Խորհուրդներու համառուսական Գ. համագումարը կ՚ողջունէ ժողովրդական գործավարներու քաղաքականութիւնը, որ հռչակած է Ֆինլանտայի անկախութիւնը, որ սկսեր է զօրքերը քաշել Պարսկաստանէն եւ յայտարարել Հայաստանի ազատ ինքնորոշումը»։

Միշտ Մակինցեանի պատմութեան համաձայն, Լէնինի առաջարկութեամբ, «դեկրետ»ի նախագիծը կը պատրաստեն Ստալին, Լուկաշին եւ Տէրեան։ Այդ նախագիծը քննելէ առաջ, Ստալին, իբրեւ Ազգային Գործերու ժողովրդական գործավար, կը հրատարակէ կոչ մը, «Տաճկահայաստանի մասին», ուր կը կարդանք հետեւեալ տողերը.

— «... Հիմա բոլորին համար պարզ է, որ Ռուսաստանի ժողովուրդներուն բախտը, յատկապէս հայ ժողովուրդին բախտը կապուած է Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան բախտին։ Հոկտեմբերեան յեղափոխութիւնը խորտակեց ազգային ճնշման շղթան։ Ան պատռեց ցարական գաղտնի դաշնագիրները, որոնք կը շղթայէին ժողովուրդներու ձեռքն ու ոտքը։

«Այս նկատումները իբրեւ մեկնակէտ ունենալով, ժողովրդական գործավարներու խորհուրդը որոշեց յատուկ հրամանագիր դ-կրետ հրատարակել, Տաճկահայաստանի ազատ ինքնորոշման համար. Այդ առանձնապէս կարեւոր է հիմա, երբ տաճկագերմանական իշխանութիւնները, հաւատարիմ իրենց նուաճողական բնազդին, չեն ծածկեր իրենց ցանկութիւնը՝ բռնի պահել իրենց գրաւած շրջանները»։

Այս բոլորը կ՚ըլլան 1917ի վերջերը կամ 1918ի սկիզբը։

Ի՞նչ կը տեսնենք տասը տարի յետոյ։

Թող նախ Մակինցեանը պատասխանէ, իր շնական բթամտութեամբ.

— «Այս ամէն, ներկայիս կորցրել է իր արժէքականութիւնը։ Հայկական հարցը լուծուած է միանգամ ընդ միշտ, խորհրդային Հայաստանի գոյութեամբ» («Նորք» Թիւ 5-6, էջ 418)։

Կամ իր միւս լուսադէմը, Արտաշէս Կարինեան.

— «Ազգային» դատէն միանգամ ընդ միշտ հրաժարած են Խորհրդային Հայաստանի բոլոր աշխատաւորները (Խորհրդային Հայաստան, 16 Յուլիս 1927։

Կը նշանակէ թէ այս մարդիկը իրենց վարպետներն ալ կը ծաղրեն տարիներ յետոյ, երբ ոչ միայն ո՛ր եւ է փորձ չէ եղած Տաճկահայաստանի ինքնորոշումը» իրականացնելու, այլ եւ Ռուսահայաստանն ալ յօշոտուած, ծաղրանկար գաւառապետութեան մը վերածուած է, իր զարգացման եւ ընդարձակման համար ունենալով մէկ ելք. - Սարտարապատի ճահիճները։

Կը նշանակէ թէ ինչ որ խօսեր, խորհեր եւ ծրագրեր են Լէնին, Տէրեան, Լուկաշին եւ Ստալին, նպատակ ունեցեր է ոչ թէ եւրոպական պետութեանց դիւանագիտական խաղերէն ու տաճկա-գերմանական իշխանութեանց նուաճողական ցանկութիւններէն ազատել Տաճկահայաստանը եւ Ռուսահայաստանը, այլ զանոնք մատաղ ընել քէմալական Թուրքիոյ, Խորհրդային Ատրպէյճանի եւ Վրաստանի, որոնք ո՛չ գիշատիչ ախորժակներ ունին, ոչ ալ աշխարհակալութեան ձգտում...

Արդարեւ, կ՚արժէ որ Կովկասի հանրապետութիւնները, Երեւանն ալ միասին, ոսկետառ ուղերձ մը մատուցանեն յառաջ Կրեմլինի, այս յեղափոխական շնորհապաշտութեան առթիւ։

Եւ կ՚արժէ որ մենք ալ ծափահարենք այս իմաստուն եւ խաղաղասիրական հաշուեյարդարը եւ ձայնակցինք Մակինցեաններուն եւ Կարինեաններուն.

— Հայկական հարցը միանգամ ընդ միշտ լուծուած է Խորհրդային Հայաստանի գոյութեամբ։ Փա՛ռք Ստալինին, Ստալինին եւ Լէնինին...

Աստուծոյ, անբարոյ․․․ւա՛ն սերունդ։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՔԱՆԻ ԿԸ ՍՈՂԱՆ, ԱՅՆՔԱՆ Կ՚ԱՆԱՐԳՈՒԻՆ

«Հայ հակայեղափոխականներու Միացեալ ճակատ» խորագրով խմբագրականի մը մէջ, «Խորհրդային Հայաստան»ը նորէն կը թօթուէ ռամկավարներուն օձիքը, զանոնք ամբաստանելով իբրեւ կեղծաւոր եւ «դեբաստան».

— «Մենք երբեք չենք ծածկած, որ իբրեւ տաճկահայ առեւտրական բուրժուազիայի կազմակերպութեան կուսակցութիւն՝ ռամկավարները նոյնքան մեր թշնամիներն են, ինչքան բուրժուազիայի մարտական կուսակցութեան եւ միջազգային աշխարհակալութեան գործակալ Դաշնակցութիւնը։

«Մենք երբեք չենք կարծեր, որ ռամկավարներու այն կեղծ-պատրանք ու ոչ անկեղծ համակրանքը Խ. Հայաստանի հանդէպ՝ ոչ թէ դասակարգային համակրանք է, այլ զուտ ազգային, որ դասակարգային ընդհարումներու ժամանակ միշտ կարող էր հակակրանքի եւ թշնամութեան փոխուիլ։

«Եւ այսօր այդ բանին մենք ականատես ենք։

«Դաշնակցութեան «միացեալ հակախորհրդային» ճակատ կազմելու նշանախօսքին իրենց համաձայնութիւնը տուած են ըստ երեւոյթին եգիպտոսի ռամկավարները, այսինքն բոլորովին մէկ կողմ են ձգեր այդ կեղծ բարեկամական շէտը, Խ. Հայաստանի դէմ համերաշխութեան ձեռք են մեկներ ֆաշիստ «Յուսաբեր»ի եւ «Հայրենիք»ի հերոսներուն։

«Որովհետեւ «իմաստուն» ռամկավարները, հաւատարիմ իրենց դասակարգային շահերուն եւ զգալով, որ անգլեւտուական յարաբերութիւններու խզումէն յետոյ հաւանական է զինուած ընդհարում պրոլետարիատի եւ իմպերիալիզմի միջեւ, անոնք այժմէն կը ճշտեն իրենց դիրքը, անցնելով մեր մահացու թշնամիներուն կողմը։

«Իրենց հանդէպ Խ. Հայաստանի ածան եւ կեղծ բարեկամական դիրքով ռամկավարները որոշ դրամագլուխ շահելէ յետոյ, այսօր պարզօրէն հրապարակ կուգան ֆաշիստական եւ հակախորհրդային միացեալ ճակատի շարքերուն մէջ։

«Անոնք ալ, ինչպէս դաշնակները, մէկ կողմ ծալելով իրենց «հայրենասիրական» եւ «հայ ժողովուրդի ցաւերու վրայ մտահոգ» կեղծ մտացրութիւնները, այժմէն իրենց միացեալ ծառայութիւնը կ՚առաջարկեն միջազգային աշխարհակալութեան։

«Հայաստանի վերաշինութեան» մասին ճառող դատարկախօս ռամկավարները, երկար չկրնալով դերասանի դերին մէջ մնալ, այսօր գործնապէս դուրս կուգան Խորհրդային Հայաստանը վերաշինող տարրերու եւ Խորհրդ. իշխանութեան դէմ։

«Թող աշխատաւոր հասարակութիւնը մէկ անգամ եւս համոզուի, որ ոչ դաշնակը եւ ոչ ալ ռամկավարներն ու Փարիզի խմբակային հնչակեանները չեն, որ կը մտածեն իրենց շահերու մասին»։

ՕԳՏՈՒԷ ԱՌԻԹԷՆ
Յարեկան կանխիկ բաժնեգին մը վճարելով կը ստանաս 20 ֆր-ի գիրք։ Վեցամսեայ՝ 10 ֆրանքի։
Մանր՝ Դ. էջ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄՈՒՍԹԱՖԱ ՔԷՄԱԼ ԴԵՌ ԿԸ ՃԱՌԷ

Մուսթաֆա Քէմալի ճառին չորրորդ օրը գրեթէ ամբողջութեամբ յատկացուած էր զինուորական խնդիրներու։ Նախ նկարագրեց Միլլիճիներուն կողմէ Հելլէններու դէմ մղուած պատերազմին մանրամասնութիւնները։ Բացատրեց թէ ինչպէս անհրաժեշտ դարձած էր մէջտեղէն վերցնել անկանոն հրոսախումբերը, մանաւանդ Չէրքէզ Էտհէմի խումբը, եւ ատոր փոխարէն կազմել մէկ եւ անբաժանելի բանակ մը։ Երբ ասիկա կատարուեցաւ, Չէրքէզ Էտհէմ իր մարդոց հետ միասին անցաւ Յոյներուն կողմը եւ կռուեցաւ հելլէն բանակի շարքերուն մէջ։

Մուսթաֆա Քէմալ խստիւ քննադատեց Միլլի ուժերու բոլոր հրամանատարներն ալ, բացառութեամբ Ըսմէթ փաշայի։ Ճաֆէր Թայեար փաշան քննադատեց անոր համար որ Էտիրնէի մէջ տատամսոտ դիրք բռնեց եւ պատճառ դարձաւ որ Թրակիան Յոյներուն ձեռքն անցնի։ Ալի Ֆուատ փաշան չկրցաւ պահել բացարձակ կարգապահութիւն եւ Անատոլուի ուժերուն վերին - հրամանատարի պաշտօնէն ետ կանչուելով Մոսկուայի դեսպան նշանակուեցաւ։ Րէֆէթ փաշա որ հարաւային Անատոլուի ճակատը կը պաշտպանէր Յոյներուն դէմ, ապիկարութիւն ցոյց տուաւ եւ իր պաշտօնը ձգեց Ըսմէթ փաշայի, որ ամբողջ Անատոլուի ճակատին հրամանատարութիւնը ստանձնեց։ Գալով Քեազիմ Քարապէքիր փաշայի, Մուսթաֆա Քէմալ ընդունելով հանդերձ որ Հայաստանի արշաւանքը յաջողութեամբ գլուխ հանած էր, շատ գովեստներ չշռայլեց անոր հասցէին։ Միւս կողմէ սակայն, ջերմագին գովեստներով խօսեցաւ Ըսմէթ փաշայի մասին, գովեց նաեւ Ալի պէյի եւ Քըլըճ Ալի պէյի քաջագործութիւնները զինուորական մարզին մէջ։

ԻՍԼԱՄՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԿՐՕՆՔ ՉԷ

Յաջորդ օրը կազին խօսեցաւ Խալիֆայութեան ջնջումին մասին եւ այս առթիւ զգայացունց յայտարարութիւն մը ըրաւ։ 1924 Ապրիլին քուէարկուած Սահմանադրութեան մէկ յօդուածը կ՚ըսէ թէ Թուրք հանրապետական պետութեան կրօնքը իսլամութիւնն է։ Հետեւաբար մինչեւ հիմա Մուհամմէտի հաւատքը Թուրքիոյ պաշտօնական կրօնքը կը նկատուէր։ Իր ճառին մէջ, Մուսթաֆա Քէմալ հանդիսաւորապէս յայտարարեց թէ այդ յօդուածը դրուեցաւ իրաւախոհութիւն մը ընելու համար հին մտայնութեան հետ եւ որ կոչուած է անհետանալու առաջին առթիւ։

«Թան»ի Պոլսոյ թղթակիցը այս լուրը հաղորդելով, կ՚ըսէ թէ այս յայտարարարութիւնը, որ կոչուած է մեծ աղմուկ հանելու ամբողջ իսլամ երկիրներու մէջ, ո եւ է յարձակում չի պարունակեր մահմետականութեան դէմ, ոչ ալ անաստուածութիւն կամ նիւթապաշտութիւն կը նշանակէ, ինչպէս պաշտօնապէս յայտարարած են Սովետները. սակայն առկէ կարելի է եզրակացնել որ այսուհետեւ կրօնական խնդիրներու մէջ նոր Թուրքիոյ վարդապետութիւնը պիտի ըլլայ մտածումի ամենաբացարձակ ազատութիւն։ Կը յիշուի թէ անկախութեան պատերազմի վաղորդայնին, երբ Էնկիւրիի Քաղաքապետութիւնը մզկիթ հրաւիրեց զինքը՝ յաղթանակին առթիւ գոհաբանութիւն մատուցանելու համար Աստուծոյ, Մուսթաֆա Քէմալ մերժեց երթալ, ըսելով որ միայն իր սուրն է որ փրկած էր Թուրքիան։ Միւս կողմէ Հանրապետութեան Նախագահ ընտրուելէն ի վեր երբեք մզկիթ ոտք կոխած չէ։

Մակեդոնացիները եւ Պուլկարիա

Սոֆիայէն կը հեռագրեն թէ մեծ բազմութիւն ներկայ էր Սոպրանիյէի մէջ, երբ վիճաբանութիւններ սկսան Փէթրիչի եւ Քէօսթէնտիլի շրջանին մէջ պաշարման վիճակ յայտարարող հրամանագրին մասին։

Վարչապետ Լիափչէֆ բացման յուզիչ ճառով մը յայտնեց թէ այս բացառիկ միջոցը ձեռք առնուած էր ուղղակի կառավարութեան կողմէ, առանց օտար արտաքին ճնշումի։ Դիտել տուաւ թէ Հաշտութեան դաշնագիրը, որ Պուլկարիայէն անջատեց իր հողէն եւ ժողովուրդէն մաս մը, ստեղծած է ցաւալի կացութիւն մը, որուն հետեւանքները դեռ զգալի են Պալքաններու մէջ։ Մասնաւորապէս Փէթրիչի շրջանի Պուլկարները սերտ եւ հելլէն Մակեդոնիոյ բնակչութեան հետ իրենց յարաբերութեանց պատճառաւ շատ շուտ կ՚ազդուին սահմանին միւս կողմը պատահած դէպքերէն։ «Եղեռնափորձերը, բսաւ, չեն կրնար դարման տանիլ այս կացութեան, ընդհակառակն կը վտանգեն Պուլկարիոյ դիրքը. ատոնք խենդերու գործեր են։»

Սթամպուլոֆի կուսակցութեան կողմէ Քօզնիչքի մերժեց այն ամբաստանութիւնը թէ Պուլկարիա ուժ կուտայ Մակեդոնացի յեղափոխականներուն։ Յետոյ յիշելով ժամանակին օսմ. կայսրութեան սիրելի մեթոտ մը, որով Մակեդոնիոյ ամենափոքր միջադէպերու պատասխանատուութիւնը կը բեռցուէր Պուլկարիոյ վրայ, Քօզնիչքի ըսաւ թէ Եուկոսլաւիա նոյն մեթոտին կը հետեւի։ Մակեդոնացիներու շարժումը բնական հետեւանքն է այն անհանդուրժելի վարչաձեւին, զոր Եուկոսլաւիա հաստատած է Մակեդոնիոյ մէջ։ Եթէ Եուկոսլաւները խաղաղութիւն կը փափաքին, թո՛ղ Մակեդոնացիներուն դարձնեն

Վերջերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ

ՆՈՐ ՍԱԼՈՄԷ ՄԸ

Յիսուսի երիտասարդութեան օրերուն, Հերովդէս թագաւորը կտրած էր Յովհաննէս Մկրտիչին գլուխը եւ նուիրած՝ Սալոմէի, որպէսզի պարէ խնջոյքի մը առտեն։

Նոյն պատմութիւնը, ահա, 19 դար յետոյ։

Հնդկաստանէն հասած լուրերու համաձայն, վերջերս տեղական դատարանը մահուան դատապարտած է ծավացի պարուհի մը, Հատիմէ, անհաման գեղեցկութեամբ։

Կալկաթայի մէջ, տարի մըն է, բոլոր երիտասարդները սիրահար էին դարձեր Հատիմէի, որ կը պարէր միայն ազնուականներու տուներուն մէջ։ Ան կը պարէր մերկ, եւ կ՚արտայայտէր հնդկական բանաստեղծութիւնները։

Սիրական չունէր։

Ի զուր հարուստ երիտասարդներ հսկայ գումարներ նուիրեցին։ Պարուհին կը մերժէր, բայց կը հրահրէր անոնց սէրը։ Ու զայն անուանած էին «մարմարեայ կուռքը»։

Վերջերս իր հիացողներէն մէկը, յուսահատ, անձնասպան եղաւ, նամակ մը գրելով Հատիմէի թէ չարժեր ապրիլ առանց իր սիրած աղջկան։ Մինչ, նոյն իրիկունը, պարուհին պարեց աւելի զգացումով։

Սակայն, վերջապէս Հատիմէ ինք եւս սիրահարեցաւ ազնուական հնդիկի մը։ Ի զուր բացատրեց թէ իր մէջ գտած էր ընտրեալը։

Հնդիկ երիտասարդը արհամարհանքով չէր իսկ մօտենար գեղանի պարուհիին։

Իրիկուն մը, Հատիմէ, սիրոյ ու կիրքի գինովութեան մէջ, ինքն իրմէ ելած, ուզեց համբուրել երիտասարդը։ Կիրքը, կրակէ ուռմպի մը նման, շրթներուն էր եկած։ Ափսո՜ս, Հնդիկը ետ մղեց զայն եւ արհամարհոտ նայուածք մը ձգեց այրող շրթներուն վրայ, որ կը պրկուէին։

Հատիմէ երդում ըրաւ, մահացու երդում մը եւ քաշուեցաւ։

Հարուստ երիտասարդ մը եկաւ իր սէրը յայտնելու Հատիմէ ընդունեց պայմանով մը. — Եթէ, իբրեւ սիրոյ նուէր, բերէր գլուխը այն երիտասարդին, զոր հիմա կ՚ատէր։ Երիտասարդը, սիրոյ կոյր մը, դրամով խողխողել տուաւ եւ գլուխը կտրելով յանձնեց Հատիմէի։

Նոյն իրիկունը, Հատիմէ մերկացաւ, իր սիրականին գլուխը դրաւ գետինը, եւ լալով ու սարսռալով պարեց գլուխին շուրջ, պար մը, որ կ՚արտայայտէր երբեմն անզուսպ բանաստեղծութիւն մը եւ երբեմն յուսահատ մատուցումը իր հոգիին ու մարմինին։ Պարի ընթացքին կը խօսէր արիւնթաթախ գլուխին հետ, սիրավառ ու դգուոտ խօսքեր կ՚արտասանէր, ու երբեմն կը հայհոյէր։ Յետոյ արիւնոտ գլուխը կուրծքին սեղմած, դիտեց կիսաբաց աչքերը եւ երգեց իր սէրը, մինչեւ որ սպառած ինկաւ։

Դատարանին մէջ երբեք զղջում չյայտնեց։ Իր վրէժխնդրութիւնը բնական կը գտնէր։ Երբ դատաւորները ըսին թէ ինք ալ անգութ գտնուած է իրեն սիրահարներուն հանդէպ, Հատիմէ քմծիծաղով մը ուսերը թօթուեց։

ԱՄԷՆ ՕՐՈՒԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»ի հետ, ընտիր գիրքեր ալ պիտի ստանաս, տարեկան կամ վեցամսեայ բաժանորդագրուելով մինչեւ դեկտ. 31։

ՎԵՐԱԴԱՐՁ ԴԷՊԻ ԳԻՒՂ

Ահա օրուան նշանաբանը։

Բոլոր երկիրները, իրենց ուժերը լարած են այս ուղղութեամբ։ Քաղաքները կը լենան, գիւղերը կը պարպուին։ Դաշտի մշակը, որուն այնքա՜ն պէտք ունի երկրագործութիւնը եւ որուն մկին եւ կազմակերպական ուժին անհրաժեշտօրէն պէտք ունի գիւղը, հակառակ բազմատեսակ միքենաներու գոյութեան, վայն ի վաշ կ'երթայ դէպի քաղաք, դէպի ճարտարարուեստական կեդրոններ եւ գործարաններ։

Այս շարժումը շեշտուած է մանաւանդ, ընդհ. պատերազմէն ետքը։ Բոլոր երկիրներ, միահամուռ ճիգերով կ'ուզեն կասեցնել այս հոսանքը, որ խիստ վնասակար է ո'րեւէ ազգի, մասնաւորապէս երկրագործական երկիրներու համար։

Պելճիքա, ճարտարարուեստական երկիր մը, իրար է անցած եւ շատ իրաւամբ։ Այդ փոքր երկրին մէջ 1910ին 516,817 հոգի կը զբաղէին երկրագործութեամբ, մինչդեռ 1920ին այդ թիւը իջած է 477,658ի։ Կառավարութիւնը, երկրագործական խոշոր ընկերակցութիւններ, տեղական եւ ազգային երկրագործ. ընկերութիւններ, երկրագործական սէնտիքաներ եւ գործակցական միութիւններ, իրար գլխելու աստիճան, հզօր ճիգեր կը թափեն, երկրագործութիւնը շահաւէտ եւ գիւղական կեանքը հաճելի դարձնելու համար։

Գերմանիա նմանապէս հսկայ ճիգեր կ'ընէ հայրենի հողին սէրը արծարծելու եւ դաշտի բնիկային կեանքը զարգացնելու համար։

Աւստրիոյ մէջ խոշոր շարժում մը կայ այս ուղղութեամբ, որ նպատակ ունի հայրենիքը եւ հայրենի հողը սիրցնել, մշակել իր աւանդութիւնները, զօրացնել ընտանիքը, որ հիմն է հասարակութեան եւ ժողովուրդի մը հարստութեան եւ ամէն տեսակ ուժերուն աղբիւրը։

Նախապաս Թուզվէլթ 1908ին «Դաշտային կեանքի բարւոքման յանձնախումբ» անունով մարմին մը կազմած էր, նպատակ ունենալով դաշտային կեանքի պայմաններուն բարւոքումը, որ հիմը կը կազմէ ազգային կենսունակութեան։ Այդ օրուընէ մինչեւ այսօր, Միացեալ Նահանգներու մէջ, այս ուղղութեամբ առնուած քայլերը, իրենց նմանը չունին ուրիշ որ եւ է երկրի մը մէջ։ Պետական ջանքերուն եկած միացած են անհատական ջանքերն ալ եւ բոլորը համախումբ կը ձգտին արագօրէն գեղեցկացնել գիւղական կեանքը։

Ֆինլանտայի մէջ Մարթա ընկերակցութիւնը գովելի ճիգեր կը թափէ կինը կրթելու իբրեւ մայր, իբրեւ տանտիկին եւ իբրեւ գիւղական տանտիրուհի։

Հոլանտայի մէջ դպրոցական եւ գործաւորական պարտէզներու զարգացման կեդրոնական ընկերութիւնը կը փորձէ իր կարելին, գիւղական կեանքը սիրելի դարձնելու համար։

Հունգարիոյ մէջ «Գիւղը» անունով ընկերակցութիւնը մէկ կողմէն եւ «Մըլինը» անունով ընկերակցութիւնը միւս կողմէն, հունգար երկրագործութեան ընկերային, տնտեսական եւ մշակութային շահերը պաշտպանելու համար անդուլ անդադար կ'աշխատին։

Իռլանտայի մէջ գիւղական Ընկերութեանց դաշնակցութիւնը, Իռլանտայի կիներու Միութեան հետ ձեռք ձեռքի տուած, կ'աշխատի ընկերական ոգին ծնցնել գիւղերու մէջ, նպաստել գիւղացիներու բարոյական եւ ֆիզիքական զարգացման, դնել անոնց տրամադրութեան տակ քաղաքներու մտաւորական հարստութիւնները եւ գիւղերու մէջ կազմակերպել զանազան զբօսանքներ։

1923ին Լիւքսէմպուրկի մէջ կազմուեցաւ «Վերադարձ դէպի հող» անունով ընկերակցութիւն մը, նպատակ ունենալով գեղջուկ ժողովուրդին աչքառու նուազման առաջքն առնել։

Լեհաստանի մէջ բազմաթիւ ընկերութիւններ, ընկերակցութիւններ եւ միութիւններ, գեղջկական կեանքին բարւոքումին համար գիշեր ցերեկ կ'աշխատին։

Զուիցերիոյ մէջ, «Pro campagna» ընկերակցութիւնը, որ համայնական հսկայ ընկերակցութիւն մըն է, գեղջկական միջավայրերուն նիւթական բարձրացման եւ երկրին բնական գեղեցկութեան եւ հարստութեան պահպանման հոգ կը տանի։

Չեխօ-Սլօվաքիոյ մէջ մէկ կողմէ ընկերակցութիւն մը եւ միւս կողմէ Փրակայի Երկրագործական Ըկադեմիան երկրագործութեան յառաջդիմութեան եւ գեղջկային դասակարգերու տնտեսական բարձրացման համար, նիւթական ճիգերով կ'աշխատին։

Հռոմի մէջ հաստատուած Երկրագործական Միջազգային կաճառը, որ իր ծրագրին մէջ ունի դաշտերու մարդուն ընկերային պայմաններուն ուսումնասիրութիւնը 1920ին գումարուած իր ընդհանուր ժողովին մէջ որոշեց պէտք եղած միջոցները ձեռք առնել, երկրագործներուն տնտեսական, դատական եւ ընկերային պայմանները ուսումնասիրելու համար։ 1922ին, վերոյիշեալ կաճառ բոլոր կառավարութիւններուն հաղորդագրութիւն մը ըրաւ, այս ուղղութեամբ համախումբ աշխատանքի մը լծուելու համար։

Փրանսայի մէջ Պ. Մէլին, մինչեւ իր վերջին շունչը չդադրեցաւ շեշտել հողին լքումէն առաջ գալիք իրական վտանգը։

Բոլոր կառավարութիւնները այսչափ իրար են անցած։ Քաղաքներու թիւը քանի շատցած է, իրենց պէտքերն ալ նոյն համեմատութեամբ աւելցած են։ 1871ին, աշխարհի 371 միլիոն բնակչութիւնը տարեկան 560 միլիոն հէքթոլիտր ցորեն կը սպառէր։ Մինչդեռ այսօր 674 միլիոն բնակչութեան մը տարեկան ցորենի սպառումը բարձրացած է 1,112 միլիոն հէքթոլիտրի։

Այս ընդհանուր թոհ ու բոհին մէջ, ի՞նչ է մեր մինաճար հայրենիքին կացութիւնը։

Կարճ եւ կտրուկ խօսելով, — Մեզի համար «Դէպ ի Երկիր» հարցը երբ արժէքապէս լուծուի, «Դէպ ի Գիւղ» հարցը ինքնին կը լուծուի։ Արդէն Հայաստան աշխարհը, իր ամբողջութեանը մէջ, չքնաղ եւ կախարդական գիւղաշխարհ մըն է եւ Երեւանն ալ գիւղացիներու մայրաքաղաք, ինչ որ պատիւ մըն է, Նախապատմական շրջաններէ ի վեր, հողագործութեան փարած հայ պատմական ժողովուրդին համար։

ՍԵՊՈՒՀ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

ՄԻԼԻՈՆ ՄԸ ԱՆԳՈՐԾՆԵՐ. — Անգլիոյ մէջ գործազուրկներուն թիւն է այս շաբթու 1,073,000, անցած շաբթուան վրայ 2875 աւելի, իսկ անցած տարուան վրայ՝ 403,332 հոգի պակաս։

ՕՐ. ՌՈՒԹ ԷԼՏԸՐ ԿԸ ՊԱՏՄԷ ԻՐ ԹՌԻՉՔԸ

Բ.

Մեր ճամբուն մէկ երրորդէն աւելին կտրելէ վերջ, մտածեցինք օդանաւին մէջ մեր հանգիստը քիչ մը ապահովել եւ աշխատանքը բաժնել մնացած 12 ժամուան թռիչքին համար։

Առտուան ժամը 3էն սկսեալ երկինք յորձանողական երեւոյթ ստացաւ եւ արեւը շուտով ամպերով անհետացաւ խոշոր ամպերու ետեւ։ Ասիկա մեծապէս նեղեց մեզ մեր ուղղութիւնը ճշդելու մէջ։ Մեր ամէնէն ահռելի թշնամին էր հիւսիս-արեւելեան թեթեւ հով մը, որ մէկ ժամ իսկ մեր օձիքը չձգեց։

Ժամը 8.30ին ճշտութեամբ կրցանք որոշել մեր դիրքը. Հիւսիսային երկայնութեան 30 աստիճան, արեւելեան լայնութեան 49 աստիճան։ Այն ատեն մեր գլխաւոր մտահոգութիւնն էր կարելի եղածին չափ խնայողութեամբ գործածել մեր պէնզինը։

Յանկարծ, եւ մեր մեկնումէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով, մեր օդանաւին վրայ կը տեսնէի բան մը, որ մտահոգութիւն կը պատճառէր. աջ թեւին վրայ իւղի խոշոր բիծեր կը տեսնուէին։ Ճորճի ուշադրութիւնը հրաւիրեցի այս անբնական երեւոյթին վրայ, որ շատ քիչ մտահոգութիւն պատճառեց անոր։ Սակայն եւ այնպէս սկսաւ ուշադրութեամբ քննել ընդունարանը։

Առանց իրարու յայտնելու մեր վախը, երկուքս ալ կը մտածէինք թէ շատ գէշ բան մը պատահած էր։ Ու Ճորճ եւ ես կ'աշխատէինք պահել մեր պաղարիւնը։

Քիչ վերջ, անհրաժեշտ դարձաւ իւղի այս հոսումներուն իսկական պատճառները ճշդել։ Ճորճ ինծի յանձնեց օդանաւին ղեկը եւ ինք սկսաւ անգամ մը եւս քննել ընդունարանները։

Պէտք է խոստովանիլ թէ այդ պահու՝ սկսայ քիչ մը կասկածիլ մեր յաջողութեան վրայ։ Բայց երկվայրկեան մը իսկ միտքէս չանցաւ թէ վտանգի մը պիտի ենթարկուէինք։

— Ճորճ, կը հարցնէի, կը կարծե՞ս թէ այս իւղը իրապէս մեր գլխուն խաղ մը պիտի խաղայ։

Խուսափողական եւ շփոթ պատասխան տուաւ։ Շիտակ աչքերուն մէջ նայեցայ, ու հասկցայ թէ չէր ուզեր ճշմարտութիւնը ըսել ինծի։

Առանց աւելի հարցուփորձելու, ղեկը իրեն յանձնեցի։ Այն ատեն նշմարեցի որ իւղի՝ բիծերը տարածուած էին նաեւ ձախ թեւին վրայ եւ նոյնիսկ ամբողջ օդանաւին վրայ կը խուժէին։ Այլեւս կարելի չէր խօսիլ իւղէն զատ ուրիշ բանի մասին մինչեւ այն վայրկեանը, ուր Ճորճ համոզումով ըսաւ թէ ներելի չէ կասկածիլ մեր ճարտարագէտին վրայ, որ մեր մեկնելէն առաջ ամէն նախազգուշութիւն ձեռք առած էր, որպէսզի ճամբան խանգարում տեղի չունենայ։

Մեր հաշուարկութեան քարտէզներուն համաձայն, յաջորդ երեք ժամուան ընթացքին շատ մը շոգենաւերու վրայէն պէտք է անցնէինք։ Այս մտածումը մեծ չափով հանգստացուց մեր միտքերը։

Վեց ժամ վերջ, սակայն, դեռ ոչ մէկ նաւ նշմարած էինք։

Արեւը հորիզոնէն անհետացաւ ժամը 3.25ին։ Երկու ժամէ ի վեր Ամերիկացի Աղջիկը անընդհատ կը բարձրանար եւ 1700 մեդր բարձրութեան հասած էինք։

Մինչեւ այդ վայրկեանը Ճորճ ու ես մարդկօրէն կարելին ըրած էինք՝ զուարթ երեւալու համար, սակայն խորհրդաւոր ուժ մը, որուն չէի կրնար դիմադրել, գիս կը ստիպէր աչքս չհեռացնել իւղի յարաճուն բիծերէն։ Տեսայ որ ընկերս ալ չէր կրնար աչքը դառնալ անկէ։ Մեկնումի պահուն մեր ունեցած լաւատեսութիւնը կորսուած էր։

Յանկարծ Ճորճ ունեցաւ գաղափար մը, որ այդ պահուն հանճարեղ թուեցաւ ինծի. առաջարկեց ճաշել, բան մը՝ որուն վրայ բնաւ չէինք մտածած մեր մեկնումէն ի վեր։ Քիչ մը ծայրայեղ խանդավառութեամբ սկսայ ճաշ պատրաստել. Թարմ պանիր եւ գաւաթ մը սուրճ ընկերոջս, վառեակի կտոր մը՝ ինծի համար։

Ուշ մը անկէ վերջ, Ճորճ ղեկին ձգեց իր ճաշին մնացեալ մասը։ Իրապէս երկուքս ալ անօթի չէինք։

Արդեօք քուն ունէ՞ինք։ Ճորճի խորհուրդով, յաջորդաբար երեք անգամ փորձեցի քիչ մը քնանալ. անկեղծ ջանք, բայց անօգուտ։ Դարձեալ ղեկը ձեռք առի, մինչ ուղեկիցս սկսաւ գիշերուան համար տաք հագուստներ հագնիլ։

Եթէ իւղի պատահական բիծերը նկատի չառնենք, պէտք է ըսել թէ մեր ճամբորդութիւնը մինչեւ այդ վայրկեանը շատ հիանալի պայմաններու մէջ տեղի ունեցած էր. արդէն 23 ժամէ ի վեր օդին մէջ էինք եւ կը սպասէինք ցամաք չիջնել 20 ժամէ առաջ։ Չորեքշաբթի ամբողջ օրը պէնզինի լաւ խնայողութիւն ըրած էինք եւ իրաւացիօրէն կրնայինք յուսալ Պուրժէ ցամաք իջնել Հինգշաբթի իրիկուան դէմ։ Աւա՜ղ, իւղի բիծերը կային։

* * *

Չորեքշաբթի իրիկուն...։

Երեքշաբթի ժամը 5էն ի վեր «Ամերիկացի Աղջիկը» քաջաբար օդին մէջ էր։ Գիշերը, որ կուգար, իրական մղձաւանջ մը պիտի ըլլար Ճորճի եւ ինծի համար։ Կեանքիս մէջ եզական այդ պահուն յիշատակները այսօր միտքս կը յաճախեն եւ չպիտի հեռանան անկէ, որքան ատեն որ լսելու ըլլամ հովին աղմուկը եւ անձրեւին երգը, իրիկունը, ապակիներուն առջեւ։

Իւղի բիծերը բնականաբար նախատեսել կուտային արկածալի գիշեր մը. սակայն մեր վախերը շատ պակաս էին քան իրականութիւնը։ Յաւիտեան պիտի պահենք յիշատակը այն ժամերուն, վայրկեաններուն, նոյնիսկ երկվայրկեաններուն, զորս պիտի ճանչնայինք։

Երբ մութը տարածուեցաւ Ովկէանոսին վրայ, Ճորճ Հէյլտըմէն եւ ես փակուած էինք մեր խցիկին մէջ, կախուած ընդ մէջ երկնի եւ ծովու, 3000 մեդր բարձրութեան վրայ, կռուելով տարրերուն դէմ։

Անշուշտ որ Նիւ Եորքի օդերեւութաբանական գրասենեակէն յայտնած էին մեզի թէ ճամբան կրնայինք դժուարութեանց հանդիպիլ, սակայն երբեք չէի կրնար երեւակայել թէ երկինք կրնար այսքան անհեւլիօրէն եղերական ըլլալ։

Մեր առջեւ կար փոթորիկը, մէկը ցամաքի մարդոց անծանօթ փոթորիկներէն, որուն կ'ընկերանար անհակի հով, կայծակ եւ ամպրոպ։

Փոթորիկէն 12 ժամ առաջ, Ճորճ կրցած էր ինքնավստահ ժպիտ եւ սրտապնդող երեւոյթ մը պահել։ Հիմա ամէն ինչ փոխուած էր։ Սովորաբար այնքան հանդարտ իր դէմքին վրայ բացէ ի բաց անձկալից մտահոգութիւն մը կը կարդացուէր։ Իր բերնին ինկող անկիւնները, նեղցած շրթները ո՛չ թէ երկիւղ, այլ կռիւի պատրաստ ռազմիկի մը մասնաւոր ձեւերը կ'արտայայտէին։ Այն ատեն ըսի իրեն թէ ինքզինքս յայտնաբերելու ժամը հասած է։

ՌՈՒԹ ԷԼՏԸՐ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ԿՐԱԾ ՁԱԽՈՂԱՆՔԸ

(Պատգ. Ժողովին շուրջ)

Անգամ մը որ վարագոյրը պատռուեցաւ՝ զայն կախողներուն եւ ներկողներուն ձեռքո՛վ իսկ, կ'արժէ մատնանշել Հ. Մ. Ը. Մ.ի Արեւմտեան Եւրոպայի Պատգ. Ժողովին անունով խաղացուած զաւեշտին շարժառիթներն ու պատասխանատուները, —որպէս զի կարելի ըլլայ կատարուած խարդախութիւնն ու դաւերը վանելով, հայ երիտասարդութեան անկեղծ եւ մաքուր տարրերը աւելի մեծ թափով լծել մարդական շարժումին։

Ընդհանրապէս Արեւմտեան Եւրոպայի եւ մասնաւորաբար Ֆրանսայի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղերը Երջ. ժողովով մը եւ անկէ բխելիք վարչութիւնով մը իրարու կապելու ձեռնարկը Փարիզն ու Մարսէյլը միասին փորձած էին։ Բայց Պատգ. Ժողովի առաջին նիստին՝ մենք ութը ձայն ներկայացնել յաւակնող 7 կարմրուկի առջեւ գտնուեցանք որոնք «Հօկի մարզական խմբակներ»ու կողմէ դրուած յանձնարարականներ ունէին Պէլվիլէն (Փարիզի մէկ թաղը), Լիոնէն, Լանսէյէն, Սարսէյլէն, Փրիվայէն եւ Սէն-Շամոնէն։ Հօկի «մարզիկ»ները՝ իրականին մէջ Փարիզաբնակ բժշկականներ էին, եւ ինչպէս յետագայ դէպքերը եկան ապացուցանելու, ո՛չ մէկ տեղ եւ ո՛չ մէկ ժամանակ ո եւ է մարզական գործի եւ աշխատանքի չէին մասնակցած։

Պատգ. Ժողովը Հօկի ներկայացուցիչներուն հանգամանքներն ու իրաւասութիւնները ստուգելու ոեւէ դժուարութիւն չպիտի ունենար, եթէ երբեք Հ. Մ. Ը. Մ.ի հին անդամներէն ոմանք գիտակցաբար խարդախութիւն մը սարքած չըլլային, նախապէս, Հ. Մ. Ը. Մ.ին դաւաճանելով սեփական ձեռքերով։ Եւ այս կասկածելի մարզիկը Մարսէյլէն կուգային դժբախտաբար, իրենց գլխուն ունենալով մասնաճիւղին վարիչը Սալումեան եւ վաթսունամեայ ծերունի մը՝ Պ. Սահակեան։

Այսպէս, երբ Երջ. Պատգ. Ժողով գումարելու համար յատուկ պատրաստութիւններ տեսած էին, Փարիզի ներկայացուցիչը՝ Պօղոսեան եւ Մարսիլիայինը՝ Մալումեան, միասին, ո՛չ մէկ առթիւ խնդրոյ առարկայ եղած էր «Հօկիներու մարզական խմբակ»ներու գոյութիւնը։ Սակայն, Մարսէյլի ներկայացուցիչը ինքնագլուխ եւ այժմ մեզ յայտնի նկատումներով, Երջ. Ժողովի հրաւէր ուղղած էր՝ շարք մը Հօկի մասնաճիւղերու եւ անոնց մասնակցութիւնը ապահոված Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պատգ. Ժողովին համար։

Պատգ. Ժողովը այս ձեռնարկութեան անդրադառնալու ո՛չ ժամանակ եւ ոչ ալ մտադրութիւն ունէր, որովհետեւ առաջին խարդախութիւնն ու չեղումը կազմակերպող Մարսէյլը ձեռք առած էր համապատասխան միջոցներ, գործած արարքը եւ ապագային առնելիք ծուռ ու մութ քայլերը «պաշտօնական» կերպով պօզոտելու համար։ Այս միջոցներու ամէնէն զօրաւորը քուէներու քանակը կրնար ըլլալ, և ասոր համար ալ, Մարսէյլը, հետեւելով ու նմանելով իր հրաւիրած Հօկի կարմրուկ անդամներու օրինակին ու համբանքին՝ 7 պատգամաւոր բերած էր Պատգ. Ժողովին, չուզելով եւ չկարենալով անշուշտ իր պատգամաւորներու այս թիւը հիմնաւորող և արդարացնող վաւերաթուղթեր ներկայացնել։

Մարսէյլը՝ իր ներկայացուցիչներով ամէն բան չէր թէեւ, բայց կը ներկայացնէր 7 ձայն, որուն դէմ Փարիզի եւ մէկ-երկու արուարձաններու պատգամաւորները չէին կրնար հակակշռել՝ ամէնքը միասին կազմելով աւելի նուազ քուէ։ Նուազութենէն զատ, Փարիզի արուարձանները, Պէլվիլէն սկսեալ, մաղձիներուն՝ կանոնաւորապէս համախմբ... ցան, իսկ Ալֆօրվիլը բնա... բեւցաւ։

Թուականն այս պատուհան... հետ, համեմատութեան կեղծ աւետարանը զօր կը բողքին Մարսէյլցիները. անդամներուն «արտաքսման» ... ւանութեամբ ... թեամբ։ Ժողովին մէջ ... էր արուեստական մեծամասնութիւն ... որ գործերը մարզական գետ... նէն փոխադրեց մինչեւ ... խորհրդային Հայաստանին ... վերապահ համակրանք ... նելու աւելորդաբանութեան ... սակա՝ հակառակ Փարիզ ... արուարձաններու Հ. Մ. Ը. Մ. ... ճշմարիտ պատգամաւորներ ... մանց քննադատութեան ... զոքին։

Բայց եւ այնպէս, համա... նագիր մը կազմուեցաւ, ... համար «անպաշտօն» ... շուշտ՝ առանց հրաւիրուա... լալու) իրենց ջերմ մասնակ... թիւնը բերած էին Հ. Մ. Ը. ... հետ ոչ մէկ առնչութիւն ... ցող եւ Փարիզի Հօկի նախա... Միքայէլ Պապաջանեան ... մարդիկ։

Այս «համաձայնութիւն» ... քաղաքական եւ կուսակցա... ո եւ է հանգամանք չունէ... հանգիրը, զայն ստորագրող ... Հօկի կեղծ մարզիկները ... բակը աչքառու ... ութիւնը ... բխեցին դուրս տալու իր ... գոյնը, յետին միասնութիւն ... անգամ ապացուցանելով ... միութեան կամ համաձայնու... թեան ընդդիմախօս Հ. Մ. ... Մ.ին ձուլեցող Հօկի ... նները մէկ սրբագրութեան ... ունին, — Հ. Մ. Ը.-Մ.ը ... նեբաշէն։ Բան մը որուն ... րէն կը ձգտին տարիներէ ի վեր։

Պատգ. Ժողովի ... բան եւ ընդվզեցուցիչ ... ներէն մէկն ալ՝ հակական ... գոյնի մարզական միջոցներ ... հանդիպումներու մէջ ... ծութեան դէմ գրուած ... էր։ Այս կենսական հարց ... մար ալ Փարիզը եղաւ Հ. Մ. Ը. ... Մ.ի ճշմարիտ ախոյեանը ... մարզանքի եւ մարմնամարզ... թեան ազգային եւ բարոյ... նկարագիրը ուրացող Մարսէ... պատգամաւորները իրենց ... որ Հօկի խառնածիններուն ... տաքանութիւնը ըրին, ... հռչակելով ապաշխարհութեան ... փականութիւնը։ Հօկի ... ները խորհրդային կարմիր ... շակի փաղահարութիւնը ... չափ համարձակութեան ... նալով, բաւականացան ... տապալելու իրենց ... թեամբ։ Որովհետեւ, Մարսէ... ու Հօկի մարզիկը անդամ ... եւ միացեալ քուէով Հ. ... Մ.ի անցեալին ու ... թեան դէմ կը պայքարէին։

Արդէն։ Հայաստանին ... ժին հանուած գիւանագիտ... անվերապահ համակր... աւելի՝ եռագոյնին դէմ ... ուած խարդախութիւն ... խոր յուզումի մասնակ... միայն Հ. Մ. Ը. Մ.ի ... շարքերն ու համակիր ... ները, այլեւ հայ մարզ... շարժումի ազգային եւ ... փարական դիմագիծը ... լոր հայրենաշունչ ... Ցաւագին յառաջագէտ ... յուզումին թարգմանը ... ցաւ, արժէքով ... թէ յաղթանակ մը ... թիւն մը կար։

Բայց ճիշդ չէ ... Ը. Մ.ը ժամանակաւոր ... իսկ մի քանի օրուան ընդ... մը միայն ունեցաւ ... խութեան սխալ ըմբռնում ... Մարսէյլցիներու ... թեամբ ու դաւերով ... Հ. Մ. Ը. Մ.ի անունն ու ... դօսը առանց աւելի չէին ... շահագործուիլ։ Ամէն ... աչքը բացուեցաւ, եւ վար... րին ետեւի խաղերը երբ ... րին համար պարզ ... ո՛չ մէկ վախ կրնայ ըլլալ ... տադային համար։

Այս բացարձակ պատճառ... ալ, ինչպէս Հ. Մ. Ը. Մ.ի ... եւալլ մասնաճիւղերը, ... ալ Հօկի անունով եկող ...

լոց հայ պոլշեւիկները պէտք է հասկնան՝ որ այն բոլշէն առաջին որ քաղաքական եւ համայնավարական հաշիւներ մտցուցին զուտ մարզական գործերու մէջ, նոյնիսկ գործով չէզոքացուցին Հ. Մ. Ը. Մ.-էն և ապաքացուցին հանգամանքէն ու նոր ո՛եւէ հանգամանքէն ու գործակցութեան իրաւունքէն։ Հ. Մ. Ը. Մ.-ը այլեւս մարզանքը կոմունիզմի հետ շփոթող մարդոց հետ ամէն կապ խզելէ յետոյ ոեւէ նորապոյն փորձ ալ չի կրնար կատարել՝ երկու օրչի խարզախներն ու կեղծաւոր... կրկին լծելու համար։

Արեւմ. Թրակ. ժողովի ընտրուած Շրջանային վարչութեան մէջ, Մարսէյլի մասնաճիւղին պնդումներով ու յամառութեամբ ընդունուած Հոկի ներկայացուցիչը սկզբունքական տեսակէտով բնաւ չի կրնար նոյն վարչութեան մէջ մնալ։

Շրջանային Վարչութեան Հ. Մ. Ը. Մ.-ի անդամները վայրկեան մը իսկ չեն կրնար հանդուրժել՝ որ քաղաքական նպատակներով Հ. Մ. Ը. Մ.-ի մէջ «ձուլուած» Հոկի վճարուած պաշտօնեան շարունակէ կրել Հ. Մ. Ը. Մ.-ի անունը եւ է տիտղոսն ու հանգամանքը։

Միւս կողմէ, Հոկը մարզիկներ բնաւ չունի իր ետին, բացի Զվիկիի քանի մը տասնեակէ բաղկացեալ Շիրակ խմբակը, որ հակառակ Հ. Մ. Ը. Մ.-ին միացած ըլլալու իր յանձնառութեան, յաղթ չէ քաշուած համաշխարհային մարզական կազմակերպութիւններուն մէջէն եւ հոն կը կատարէ իր մրցումները։ Տրուած ըլլալով որ Հ. Մ. Ը. Մ.-ը Ֆրանսական Ֆեդերասիոնին անմիջական մասն կը կազմէ իր անունը կրել յաւակնող ու եւ է խմբակի մը ասպարէզ Ֆէտէրասիոնի մէջ մնալը օրինական անպատեհութիւններ կրնայ յառաջ բերել։

Հոկը մարզական ուժեր չունի. ասոր հանդէպ Հ.Մ.Ը.Մ.-ի գաւառի մասնաճիւղերը եւ «Յառաջ»ի թղթակիցները իրե՛նք պէտք է քննութիւն կատարեն եւ հրատարակեն իրենց տեղեկութիւնը՝ թէ քանի՞ հոգի կայ Հոկի Լիոնի, Վալանսի, Մարսէյլի Փրիվայի եւ Սէն-Շամոնի «մարզական կազմակերպութեանց» մէջ։ Մենք ստոյգ լուր առինք՝ թէ Մարսէյլի մէջ այդպիսին գոյութիւն չէ՛ ունեցած մինչեւ հիմա, որով, Հոկի Մարսէյլի պատգամաւորը ապօրինի եւ անիրաւ կերպով մասնակցած էր Պատգ. ժողովին։

Այսքանը Հոկի մասին։ Սակայն հետաքրքրական է իմանալ նաեւ՝ թէ Հ. Մ. Ը. Մ.-ի Մարսէյլի մասնաճիւղը քանի՛ անդամ ունի ներկայիս։ Անդամներու քանակը սովորէն յետոյ, պէտք է պարզել միանգամայն թէ Հ.Մ.Ը.Մ.-ի անունն ու շահերը Հոկին ծախող Հ.Մ.Ը.Մ.-ի Մարսէյլի մասնաճիւղի մինչեւ այժմ ինքնակոչ վարիչը գեո որքա՞ն ժամանակ պիտի մնայ իր սանձարձակութեան մէջ, եւ Մարսէյլի պատուաւոր ու հայրենանուէր երիտասարդութիւնը ու պատանեկութիւնը ո՞ր օրուան կը սպասեն, հայ մարզական շարժումին եւ գաղթօնքին սպառնացող վտանգն ու դաւերը չէզոքացնելու եւ իրենց սաղմին մէջ խեղդելու համար։

ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐ

ԾԻԾԱՂ

ՈՐ՞Ն Է ՇԻՏԱԿԸ

Բժշկուհի Լոկան, երկու անգամ, առիթ տուաւ որ թերթերը գրեն իր մասին։

1 — Հաստատելու համար թէ լողալով անցած է Մանշ ծովը:

2 — Հաստատելու համար թէ ոչ լողացած է, ոչ ալ անցած է Մանշ ծով էն:

կը տեսնէք որ շատ ալ դըժուար չէ նշանաւոր դառնալ:

Որքա՞ն դիւրին է, նշանաւոր դառնալու համար, լրագիրներու մէջ տպել տալ երկու հեռագիր.—

Քալէ, 10 հոկտ.— Երիտասարդ X, մրցանիշ կոտրելու նպատակով, խոնայի հրաքուխին բոցերուն մէջ նետուեցաւ:

Քալէ, 20 հոկտ.— Ո՛չ- երիտասարդ X խոնայի մէջ չնետուեցաւ

Այս հերքումը սակայն չալըքիլեր որ Xը համբաւ շահի:

Վերի պատմութեան մէջ, շատեր կան որ բժշկուհի լուղորդուհին կը դատապարտեն՝ պարզապէս մարզանքը ծաղրած ըլլալուն համար։

Ցաւալի ծիծաղելի են նաեւ այդ դատապարտութիւնները։ Եղբա՛յր, ի՞նչ հարկ կայ Մանշ ծովը կտրել այդ քան նախնական միջոցներով. Թեւերն ու ոտքերը շարժելով, երբ անդին կատարելագործուած միջոցներ կան, նաւեր եւ օդանաւեր. որոնք իրենց դեկերն ու թեւերը հազար անգամ աւելի արագ կը շարժեն: Ինչո՞ւ յետադիմել: Ինչո՞ւ շինուեցան նաւերը, զբօսանաւերը, օդանաւերը, ջրօդանաւերը:

Մարզանք կոչուելու արժանի են այն խաղերը միայն որոնք կրնայ կատարել մեր մարմինը: Մեր մարմինը շինուած չէ նաւակի տեղ ծառայելու համար: Ոչ ալ ձուկերուն հետ մրցանիշ կոտրելու համար:

Մարզանքը պիտի ծառայէ գեղեցկացնելու եւ պնդելու այբերուն ու կլիներուն մարմինը: Եւ տիկին Լոկան լաւագոյն մարզիկն է, որ յայտարարած է թէ Մանշ ծովը կտրած է... առանց լողալու:

Բ. Վ.

ՓՈՒԹԱՑԷՔ ՕԳՏՈՒԻԼ
«ՅԱՌԱՋ»Ի
ՊԱՐԳԵՒԱՒՈՐ
ՔԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵՆԷՆ
որ բացուեցաւ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 20ին
ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐԸ ԿԱՆԽԻԿ

ԲՈՂՈՔ ԲՌՆՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Արեւմտեան Եւրոպայի Ե. Շրջանային ժողովի բողոքը Հայաստանի խորհրդային վալիչներուն դէմ եւ իր ողջոյնը երկրի մեր ընկերներուն եւ հայ ժողովուրդին

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Արեւմտեան Եւրոպայի Ե Շրջանային ժողովը բուռն ցասումով տեղեկացաւ այն ապերասան ու վայրագ հալածանքներու մասին որոնցմով խորհրդային անհարազատ իշխանութիւնը՝ կը ձգտի նէ հայ ժողովրդի դիմադրական կորովն ու ազատ ապրելու իրաւունքը։

Ան անգամ մը եւս հաստատեց որ այս զանգուածային ձերբակալութիւնները, բանտութիւնները, բանտարկութիւններն ու աքսորը ո՛չ միայն ուղղուած են Հ. Յ. Դաշնակցութեան պատկանողներուն դէմ, հապա նաեւ այն բոլոր քաղաքացիներուն որ ազատ ու պատիւով ապրելու արդար փափաքը կը յանուցանեն՝ անազատ երկրի մը մէջ։

Ան՝ խորին յուզումով բայց նաեւ մեծ հպարտութեամբ լսեց այն գերմարդկային տառապանքի ու անընկճելի կորովին մասին որ կը կրեն երկրի մեր քաջարի ընկերները՝ խորհրդային բանտերու եւ օտար աքսորավայրերու մէջ։

Այդ առթիւ՝ Շրջանային ժողովը որ կը ներկայացնէ օտար ափերու վրայ ապրող հայ աշխատաւորութիւնը, իր բողոքի ուժգին ձայնը կը բարձրացնէ, օտար սուիններու կրծնած ու օտարամուտ համայնավար բռնակալութեան դէմ ու իր եղբայրական սրտագին ողջոյնը կը ղրկէ բռնութեան բոլո՛ր զոհերուն, Հ. Յ. Դաշնակցութեան պատկանող մեր արի ընկերներուն եւ հայ ժողովրդի բոլո՛ր զաւակներուն։

Եւրոպայի Դաշնակցականներն ու հայ ամբողջ աշխատաւորութիւնը մեծ հիացումով կը հետեւին, երկրի մեր ընկերներուն մղած գաղափարական անյաղթելի պայքարին՝ յանուն Հայաստանի Հանրապետութեան հողային ամբողջացման, անկախութեան վերահաստատման ու հայ աշխատաւոր ժողովուրդի ազատ ու բարգաւաճ զարգացման։

Կեցցե՛ն Հայաստանի անկախութեան գաղափարին հաւատարիմ մեր արի ընկերներն ու բռնութեան տակ հեծող հայ ժողովուրդը։

Հ. Յ. Դաշնակցութեան
Արեւմտեան Եւրոպայի
Ե. Շրջանային ժողով

Կարդացէք եւ Տարածեցէք
«ՅԱՌԱՋ»Ը

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՍԷՆ ԼՈՒԻ ՄԷՋ

ՓԱՐՍԷՅԼ (Սեփ. Թղթ.)— Տարուան մը ընթացքին զգալի փոփոխութիւն ունեցած է Սէն Լուի հայ կեանքը թէ՛ ազգային կազմակերպական տեսակէտէն եւ թէ կենցաղով։

Ան, իրապէս գարձեր է պզտիկ ու սիրուն հայկական գիւղ մը, օժտուած բնական գեղեցիկ տեսարաններով, ծառերով եւ ծաղիկներով։

Հայկական տուներուն մէջ խառնուած խալաղի եւ Սպանիացի ընտանիքներ հետզհետէ իրենց տուներն ու հողերը ծախելով եւ կամ հայ վարձուորներ գնելով կը հեռանան ուրիշ վայրեր։

Իսկ հայ բանուորը օրապահիկէն խնայելով ու քիչ մըն ալ սովորականէն աւելի աշխատելով, կը ջանայ ունենալ կտոր մը օտար հող, յանձն առնելով իր ձեռքով իսկ կառուցանել պզտիկ խրճիթ մը կամ աւելի ճիշտ համեստ տնակ մը, վերջ տալու համար վարձկանի թափառական կեանքին։ Սակայն եւ այնպէս, ան միշտ խորունկ հաւատքով կը սպասէ պայծառ օրուան մը, ազատ ու անկախ հայրենի հողին վրայ հաստատելու համար իր հարազատ եւ յաւիտենական տունը։

Գիւղին մէջ ջուրը թէեւ առատ չէ, սակայն կարելի է բաւարար նկատել ներկայ բնակչութեան համար։

Ելեկտրական լոյս չկայ։ Երբ Սէն Լուցիները հաւաքարար դիմում կատարեն ընկերութեան, կարելի է մօտ ատենէն ամբողջ գիւղը լուսաւորել։

Երիկնամուտին ամէն տուն կը վառէ իր ազոտ ճրագը ու եւ կը շրջէ՛մ տուներու եւ պարտէզներու շուրջ։ Գեղանի հարս մը պարտէզին անկիւնը, պնակ մը դրած առջեւ այծ կը կթէ մոմի լոյսով։ Պառաւ մամիկը ցանկապատին մօտ իր թոռներով կը սպասէ բանուոր զաւկին, որ կ'ուշանայ։

Սենեակ վարձելու պատրուակով կը մտնեմ տուն մը, ուր կը տեսնեմ նահապետական ճաշի սեղանը, որուն շուրջ բոլորուած են ընտանիքի մեծ ու պզտիկ բոլոր անդամները։ Պանուկները ոտքի վրայ բարձրաձայն կ'աղօթեն, իսկ մեծերը կ'ունկնդրեն երկիւղածութեամբ։

Այսպէս ուրեմն խաղաղ ու հանգիստ կը բազմանայ ու կը յառաջդիմէ հայ կեանքը Սէն Լուի մէջ։

Դրամ ունեցողները սկսած են անձնական գործերու ձեռնարկել։ Չորս հատ նպարավաճառի եւ մէկ սափրիչի խանութներ կան, իսկ գորգի եւ վճոցի (քաշքօլ) գործը կը շարունակուի տուներէն ներս։

Սեպտեմբեր 1ին կատարուեցաւ նաեւ մատրան բացումը։ Նախ քան այդ, մատուռի ինքնահայրութիւնը աճուրդի դրուելով բարձրացաւ մինչեւ 800 ֆրանքի, որուն 350 ֆր.ը Պ. Սեդրակ Ալեխանաքեանը վճարեց եւ անունը մկրտեց «Մատուռ Ս. Աստուածածնայ»։ Նոյն օրն իսկ ժողովուրդը սկսաւ նուէրներ բերել, վարագոյր, շապիկ, գորգ, բուրվառ եւլն.։

Բացումէն առաջ, Սէն Լուի ազգային տուրք վճարող հայրենակիցներէն 50 հոգի գաղտնի քուէարկութեամբ ընտրած էին արդէն մատուռի եւ մանկապարտէզի համար թաղական խորհուրդ մը,— ատենապետ Պ. Պ. Արգար Բիլեճեան, ատենադպիր Միսաք Ալեանաքեան, գանձապահ Պօղոս Շուշանեան, խորհրդականներ Նազարէթ Մարգարեան, Սիսակ Սուլեան, Վռամ Նլքօվանեան եւ Խաչիկ Մարգարեան։

Նորընտիր թաղ. խորհուրդը մատուռի բացումէն վերջ ձեռնարկեց ժողովրդային հանգանակութեան որմէ գոյացաւ 1565 ֆրանք։ Մանկապարտէզի համար արձանագրուած են 45 մանուկներ ու դեռ կը շարունակուի։ Թաղականական խորհուրդը արդէն պայմանագրուած է Ալֆորվիլի նախկին մանկապարտիզպանուհի Օր. Նուարդ Առաքելեանի հետ, որ կը յուսանք թէ հոս ալ պիտի կրնայ լաւագոյն ազգային կրթութիւն տալ օտարացումի ենթակայ հայ մանուկներուն։

Ս. Միլտոնեան

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԸ

Այս միջոցին կարգ մը անձեր իրենց դիրենք չքաւոր ցոյց տալով եւ անպատշաճ ձեւերով դարձեալ դիմումներ կը կատարեն Աղքատախնամի եւ մեծ գումարներ կը պահանջեն, Պէյրութ, Աթէնք, Սոֆիա, Պոլիս եւ այլուր երթալու համար։

Փարիզի աղքատախնամը կը փութայ անգամ մը եւս ծանուցանել թէ ծայրը կրնայ փոքր օգնութիւններ ընել տեղական եւ անօգնական աղքատներու եւ հետեւապէս միանգամ ընդ միշտ կը յայտարարէ թէ ճամբորդութեանց համար մեր հայրենակիցները պէտք է վստահին միայն եւ միայն իրենց միջոցներու եւ աշխատութեանց վրայ։

(Կնիք)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳՈ՞Ղ ԹԷ ԽԵՆԹ.— Ոստիկանք մը ճամբայ ելած էր Թուլուզէն եւ հեւալով կը վազէր դէպի Փարիզ։

Բ. կարգի վակոններուն մէջ հարուստ տիկին մը տեսաւ որ ձեռքի պայուսակը թեւեր է, կախուած թողած գրաստի կնոջ մը վրայ։ Երբ խուզարկութիւն պիտի կատարուէր, անծանօթ տիկինը խոստովանեցաւ որ ինք առած է պայուսակը, սակայն չի գիտեր թէ ինչո՛ւ առած է, «պարզապէս խենթութիւն» կ'ըսէր ու կուլար։ Եւ ոստիկանին ներկայացուց պայուսակին պարունակութիւնը, քանի մը հարիւր ֆրանք եւ ապարանջան մը 60.000 ֆրանք արժէքով։ Իսկ պայուսակը նետած էր պատուհանէն դուրս։ Հարկ եղաւ առաջին կայարանը վար իջեցնել զայն Սակայն երբեք չէր ուզեր յայտնել իր անունը։ Ցուսահատ ու ընկճուած, լացաւ, աղաչեց։

— Գողութեան համար չէր այլ խենթի շարժում մը, կ'ըսէր

Ոստիկանութիւնը տեսնելով կնոջ անկեղծ զղջումը եւ տառապանքը, ազատ արձակեց։

ԿՆՈՋ ՄԸ ԴԻԱԿԸ.— Ժէնըվիլիէի մէջ փողոցին սալայատակին վրայ գտնուեցաւ կնոջ մը դիակը։ Դեռատի կին մըն է ծաղկավաճառ, որ կը կոչուի Լըբլէր, եւ ունի երկու զաւակ։

Կը կարծուի թէ զաւակ ձգելու համար գաղտնի տան մը մէջ արգիլուած գարմանումի մը ենթարկուած է եւ երբ մեռած է, քաշկռտուելով նետուած է փողոց։

Քննութիւնները կը շարունակուին

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻՆ ՄԷՋ.— Երիտասարդ Ցոյն մը, Նաթարաս, որ իր անբուժելի հիւանդութիւնը դարմանելու համար մտած էր Նիսի հիւանդանոցներէն մէկը անցեալ օր ընդունելի այցելութիւնը իր նշանածին, ղեռատի աղջիկ մը։ Նշանածը, նկատելով որ Նաթարաս չպիտի բժշկուի, եկած էր յայտնելու թէ կ'ուզէ խզել նշանը։

Նաթարաս, այս անակնկալ առաջարկէն այնքան կը տաքնայ որ ատրճանակով մը գետին կը փռէ աղջիկը։

ՀԱՒԵՐԸ ԳԱՆՁ ԿԸ ԳՏՆԵՆ

Պրիանի մօտ գիւղակ մը կայ։ Ու այս գիւղակն ունի իր հաւերը։ Արդ, այս հաւերը երբ հողը կը քրքրէին, գանձ մը գտան։ Գանձին արժէքը հաւերուն ալյոն էր որ հասկցաւ եւ յափշտ.

Նորմանտական խաչ մը, կնոջական ժամացոյց մը, Լուդովիկոս ԺԶ. դարէն, երկու զարդասեղ, չորս նուրբ զնդասեղ, բոլորն ալ ոսկի։ Արծաթեայ շղթայ մը, երկու խաչ, 1781 թուականէն դրամներ՝ Լուդովիկոս ԺԶ.ի պատկերը վրան եւ ուրիշ բաներ թանկագին։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 95

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿԱՅՍԸ

ԻՍՄԱ ՇԹԱՈՒՊԻ

ԽՕՍԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԸ

— Եւ ինծմէ, ո՞վ պիտի արգիլէ զիս։

— Պարզապէս ձեր իսկ շահը. այն վայրկեանին որ Ճարպիկ գարձուածքով մը յաջողեցան խաղի բերել "Կարմիր կայսրին պէս արժէքաւոր կին մը, չէի կրնար հանդարտ սրտով հրաժարիլ անոր ծառայութիւններէն։

— Ըսել կ'ուզէ՞ք։

— Ըսե՛լ կուզեմ որ՝ եթէ ձեր սխալով ինծի գոյգն չարիք մը հասնի, Կոստանդինոֆնա՝ ձեր մեղսակիցը, անմիջապէս պիտի յանձնուի չինացի դահիճներուն

— Արեմն ձեզի՞ է որ պէտք է վերագրենք «Կարմիր կայսրին» ձերբակալումը։

— Ինծի, այո՛, ինծի համար ան կը ներկայացնէ այնքան արժէքաւոր փոխանակութեան դրամ մը, որ չվարանեցայ գալու եւ ձեզի այցելութիւն մը տալու, ինչպէս ինծմէ կը խնդրէիք...

Ցայտնութիւնը որ գերման նշանաւոր լրտեսուհին կ'ընէր ի մասին Կոստանդինոֆնայի հետ մեր յարաբերութիւններուն, թէեւ ծանր հարուած մը կ'իջեցնէր մեզի, կատարելապէս պահեցինք մեր պաղարիւնը, ինչ որ կտրեց մեր խօսակիցին թափը

Իմմա Շթաուպ. Քարասօֆի վրայ նետեց ակնարկ մը, որուն մէջ նշմարեցի վրդովումի սկզբնաւորութիւն մը։

— Բացայայտ է թէ՛ պատասխանեց Քարասօֆ. եթէ ձեր տրամադրութեան հիմն իսկ խախտ չըլլար— արդէն ալ ստոյգ երկու եւ ցանկալի է թէ մենք չէ. բնաւ չէ եղած եւ իսկ ճակատագիրը չէր կրնար ուրիշ մեղ շահագործել— միայն ցաւալի երկրնտրանքի մը առջեւ պիտի գնէիք. եւ կը խոստովանիմ որ՝ եթէ ստիպուած ըլլայի ընտրութիւն մը ընել ձեր երկուքին միջեւ...

— Լաւ, ի՛նչ պիտի ընէիք հարցուց վրդովմունքով...

Քարասօֆ զայն դիտեց հեգնական ակնարկով մը, յետոյ պատասխանեց.

— Ընտակը չեմ գիտեր...

Եւ ինծի դառնալով

— Ի՞նչ է ձեր կարծիքը, սիրելի ճէյմս

— Պա՛հ, մէկը միւսէն աւելի չարժեր, պատասխանեցի. եւ ինչպէս քիչ առաջ շատ ճիշդ կերպով կ'ըսէիք, Կոստանդինոֆնայի ճակատագիրը մեզ կատարելապէս անտարբեր կը թողու. հետեւաբար կարծիքս այն է թէ կրնանք պատերազմական ատեանին յանձնել «կինը որ երբեմն խարտեաշ էր»։

— Ուրկէ՞ գիտէք այդ անունը, բացագանչեց Իմմա Շթաուպ, որ ոտքի կանգնած էր. երկու պահակները բաւական գժուարութիւն կրեցին զինքը հանդարտեցնելու համար։

— Պա՛հ, բան մը պահելով, դեռ ուրիշ բաներ ալ գիտենք։

Օրինակի համար գիտենք նոյնիսկ թէ՝ ի՞նչ անցած է վերջին 7 Յունուարին, Քէօնիկսպէրկի մէջ, Իմփէրիալ պանդոկի թիւ 34 սենեակին մէջ։

Այս անգամ կարգը Քարասօֆի եկաւ զարմանալու։

Գալով Իմմա Շթաուպի, բացարձակապէս ընկճուած էր։

— Ինչո՞ւ այդքան կը յուզուիք, վերջապէս գիտէք թէ գերման մեծ Սպայակոյտը որքան ալ լաւ ծպտուի, չի կրնար խուսափիլ համաձայնական գործակալներու հետազօտութենէն։ Եւ կ'ուզէ՞ք ինծի ըսել թէ՝ ինչպէս պիտի կոչէիք այն գործակալը, որ ամէն ինչ պիտի ընէր այդ տեսակցութեան ներկայ գտնուելու համար, գիտնալով մէկտեղ թէ Ֆոն Սէքթ եւ Պուշաշէվսքի, երրորդի մը՝ օրինակ ձեզի պէս կնոջ մը..., պիտի հանդիպէին հոն... Անշուշտ պիտի ըսէիք աննշանակոյս արդ եթէ եղած է որ սխալներ, նոյնիսկ յանցանքներ գործած ըլլամ, որեւէ մէկէն աւելի լաւ գիտէք թէ՝ այդ ատեանը ինծի չի վայլեր։

— Այդ տեսակցութեան ներկա՞յ եղաք, ընդմիջեց Իմմա Շթաուպ. ուրեմն, ամէն ինչ կորսուած է։

— Այդ է կարծիքս։ Եւ այս անոր համար որ Բրիտանական կայսրութիւնը երբեք չպիտի ներէ Քարախանի եւ Ֆէնկ-Եու-Շանկի որ իրենց փոքր դուռ իրականացնեն։

— Բրիտանական կայսրութիւնը հիւանդ է, բացագանչեց։

— Այո, բայց այնքա՛ն հարուստ է։

— Ի՞նչ փոյթ։

— Այնքան արժէք չունի այդ կէտը, որ շնորհիւ այդ ատելին որուն կարեւորութիւն չէք ընծայեր, շատ լաւ գիտենք թէ ի՞նչ կ'անցնի կը դառնայ Վ.իլհէլմշթրասէի ինչպէս նաեւ Ունթէր-Լինտէն-Համէնի մէջ։ Մենք ամէնէն թաքուն մտածումները գիտենք Շթրէզըմանի եւ կէսլերի, Գերմանիոյ մէջ միակ երկու մարդերը որ կը հպատակին մեծ Սպայակոյտին, եւ որոնց յաջողութեան կ'աշխատիք ձեր ամբողջ ուժով եւ սրտով։

— Իմ հայրենասիրութիւնս։

— Ձեր հայրենասիրութիւնը ի՞նչ գործ ունի հոս, ուր միայն ձեր քէնը ձեզ կ'առաջնորդէ հանդէպ անոնց որոնք Գերմանիան պարտութեան մատնեցին։ Համարձակեցէք հերքել զիս եթէ կրնաք։

(Շար.)

Թարգմ.՝ Մ. ԵՐԻՑԵԱՆ

իրենց դպրոցներն ու եկեղեցիները: Ցանուն իր կուսակցութեան բողոքեց որ կառավարութիւնը Մակեդոնացիներուն հակառակ կը շարժի՝ պաշարման վիճակ յայտարարելով սահմանի նահանգներուն մէջ:

Ընկերվարական վարիչ Փասթուքոֆ բողոքեց որ սովորական աւազակներ կը նկատուին իրենց երկրի ազատութեան համար կռուող Մակեդոնացի յեղափոխականները: Ըսաւ որ իր կուսակցութիւնը թէեւ կը դատապարտէ յեղափոխական մեթոտները, սակայն այն կարծիքէն է թէ Մակեդոնիան պէտք է պատկանի Մակեդոնացիներուն: Մակեդոնիոյ ինքնավարութիւնը ամօթ մըն է Եւրոպայի համար, ու թէեւ ընկերվարականները կը փափաքին անկեղծ մերձեցում մը Եուկոսլաւիոյ հետ, սակայն չեն կրնար ընդունիլ որ Պուլկարիա Եուկոսլաւիոյ սատիկան-գինուորը դառնայ՝ պաշարման վիճակ յայտարարելով:

Համայնավար Թալայճիէֆ դատապարտեց թէ՛ եղեռնափորձերը թէ՛ պաշարման վիճակը:

Ֆուատ թագաւորը Փարիզի մէջ

Եգիպտոսի Ֆուատ Թագաւորը առջի առաւօտ ժամը 11ին Պուա տը Պուլօնի կայարանը հասաւ: Դիմաւորելու գացած էին Հանրապետութեան Նախագահը, Նախարարներ՝ Պրիան, Թարտիէօ, ժորժ Լէյկ, Պոքանովսքի, Երիօսի. ժողովի եւ Ծերակոյտի նախագահները, զօր. Կուրօ, Նահանգապետն ու ոստիկանապետը: Զինուորական ջոկատ մը դիրք բռնած էր կայարանին առջեւ: Երբ Թագաւորը կառախումբէն իջաւ, զինուորական նուագախումբը սկսաւ հնչեցնել «Մարսէյյեզ»ը եւ Թնդանօթ մը գոռաց: Ֆուատ Ա. հագած էր ոսկեճամուկ սեւ համազգեստ մը, գլուխը ֆէս դրած: Իրեն կ՚ընկերանար Ա. սենեկապետ Սայիտ Զիւլֆիքար փաշա:

Կայարանին մէջ կարճ ընդունելութենէ մը վերջ, արքայական Թափօրը ուղղուեցաւ դէպի արտաքին նախարարութեան շէնքը, ուր մասնաւոր յարկաբաժին մը յատկացուած է արքայական հիւրին: Թագաւորը յետոյ Էլիզէի պալատը երթալով ընդունուեցաւ Պ. Տումէրկի կողմէ: Ընդունելութիւն կատարուեցաւ նաեւ Քաղաքապետարանին մէջ: Գիշերը Հանրապետութեան նախագահը հացկերոյթ մը տուաւ իրեն ի պատիւ:

Երեք ընկերվարականներ արտաքսուած

Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութեան Փարիզի անդամներէն երեք հոգի առջի օր Ռուսիա մեկնեցան՝ Ցեղափոխութեան տասնամեակի հանդէսներուն ներկայ գտնուելու համար, հակառակ կուսակցութեան այս մասին դրած արգելքին: Ասոր վրայ կուսակցութեան գերագոյն մարմինը որոշեց վերջնապէս վտարել յիշեալները կուսակցութեան շարքերէն:

Փեքինի մէջ պաշարման վիճակ

Զինաստանի մայրաքաղաքին մէջ պաշարման վիճակ յայտարարուեցաւ: Փեքինի շուրջ կռիւները քաղաքացիական կռիւի բնոյթ ստացած են: Ազգայնական բանակը յուսահատական վիճակի մէջ է: Նանքինի եւ Հանքէուի մէջ ղեկավարները իրարու դէմ կը կռուին՝ իշխանութիւնը ձեռք անցունելու համար եւ կը մսխեն նահանգային հասոյթները:

Կ՚ըսուի թէ վերջին երկու ամիսներու ընթացքին, խորհրդային կառավարութիւնը Զինացի զօրավարներ Ֆէնկի եւ Եէնի հայթայթած է 5000 գնդացիր, 52,000 հրացան եւ 500,000 փամփուշտ: Խորհրդային յարձակողականի նոր ծրագիրը պատրաստուած է Պորոտինի, Եօժէն Ֆէնկի եւ Տիկին Սուն-Եաթ-Սէնի խորհրդակցութեամբ, Մոսկուայի մէջ:

Եղեռնափորձ մը Մեքսիկայի մէջ

Մեքսիկայէն առնուած հեռագրի մը համաձայն, երեքշաբթի օր Վիլյարէյես եւ Եարա Էլ-Պրիթթոյի միջեւ երկաթուղագծին վրայ տինամիթով եղեռնափորձ մը կատարուած է՝ օդը հանելու համար կառախումբ մը, որուն մէջ նստած էին Մեքսիկայի հանրապետութեան նախագահ Քալլէսի ընտանիքէն երեք անդամները: Վեց հոգի սպաննուեցան եւ եօթ վիրաւորուեցան: Սակայն նախագահին ազգականները ողջ առողջ են:

60,000 զինուոր Չինաստանի մէջ

Գերման Ռայխսթակի պատկան յանձնաժողովներուն պաշտօնապէս հաղորդուեցաւ թէ Հոկտեմբեր 25ին Չինաստան երկիրներու գրաւման բանակին թիւը պիտի գերազանցէ 60,000 զինուորի:

Արտաքին նախարարի փոխանորդ Շմիտ այս առթիւ ճառ մը խօսեցաւ գրաւուած շրջաններու յանձնախումբին առջեւ եւ ըսաւ թէ դաշնակիցներու յանձնառութիւններուն մասին կասկածելու տեղի չկայ բնաւ: Դաշնակիցները այս ձեւով գեղչած կ՚ըլլան 8350 զինուոր: Ֆրանսացիները կը գեղչեն 6500 հոգի, Անգլիացիները 1050 եւ Պելճիքացիները 800:

Գործազրկութիւնը Ռուսիոյ մէջ

Մոսկուայէն հեռագրի մը համաձայն, գործազրկութիւնը տարուէ տարի կ՚աւելնայ խորհրդային դրախտին մէջ:

1925ի Յունուար 1ին ամբողջ Խորհրդային Միութեան մէջ գործազուրկներու ընդհանուր թիւն էր 901,600, մինչ 1927 Յունուար 1ին այս թիւը բարձրացած էր 1,559,306ի: Իրականութեան մէջ այդ թուականին գործազուրկներու թիւը երկուք ուկէս միլիոնէն աւելի էր:

Բազմաթիւ գիւղացիներ, երկրագործութեան մէջ աշխատանք չգտնելով քաղաքները կը թափին իբրեւ հասարակ բանուորներ աշխատելու համար, եւ այս ձեւով կ՚աւելնայ անգործներու թիւը:

Խորհրդային իշխանութիւնները կ՚օգտուին այս պարագայէն եւ կը գեղչեն ճարտարարուեստի բանուորներուն օրավարձերը: Ուկրայինայի մէջ ժողովի մը առթիւ պաշտօնեաներ Բուցէնքօ եւ Սուխոմլին այս կէտը հաստատելով մէկտեղ աւելցուցին թէ նոյնիսկ ջանքեր կ՚ըլլան Պարսկաստանէն եւ Թուրքիայէն բանուորներ բերելու՝ տեղացի բանուորներուն արժէքը կոտրելու համար:

Օդանաւային արշաւներ

Ֆրանսացի Քօսթ եւ Լը Պրի, որոնք հարաւային Ատլանտեանը կտրած էին, առջի օր Արժանթինի մայրաքաղաքը՝ Պուէնոս Այրէս հասան եւ ջերմ ընդունելութեան արժանացան: Փարիզէն Պուէնոս Այրէս իրենց ճամբորդութիւնը տեւեց 11 օր եւ կտրեցին 12,350 քիլոմեդր ճամբայ:

Նոյնպէս Ֆրանսացի օդանաւորդ Շալ եւ Ռաֆէն առջի օր Սայկօն հասան: Փարիզէն Սայկօն իրենց ճամբորդութիւնը տեւեց 10 օր եւ կտրեցին 12,335 քիլոմեդր ճամբայ:

ՄԵՐ ՊԱՐԳԵՒԸ ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ

Համաձայն Ա. էջին մէջ եղած յայտարարութեան, ստորեւ կը նշանակենք գիրքերու ցանկը, իրենց գիներով: Ամէն մարդ ազատ է իր ուզած հատորները ընտրելու, համաձայն իր բաժանորդագրութեան.—

1. Իմ Գիրքը, Ա. Ահարոնեանի (20 ֆրանք). 2. Մանչ Աղջիկը, Վ. Մարկրիթի (20 ֆր.). 3. Խորհուրդներու մեհեանը, Յ. Օշականի (20 ֆր.). 4. Ծապլվար, Եր. Օտեանի (7 ֆր.). 5. Մեր խաչը, Տոքթ. Ս. Սալբիի (8 ֆր.). 6. Մահացու Սէրը, Մ. Կորքիի (3 ֆր.). 7. Պղնձէ քաղաքին պատմութիւնը (3 ֆր.). 8. Հաֆըզի քառեակները (3 ֆր.). 9. Ցոմա Կորտիէվ, Մ. Կորքիի (15 ֆր.). 10. Մեր Անկախութիւնը, Լ. Շանթի (15 ֆր.). 11. Ընկեր Փանջունի, Ն. Պէշիկթաշլեանի (5 ֆր.). 12. Երկու Ամիս Բոլշեւիկեան բանտում, Բ. Իշխանեանի (13 ֆր.). 13. Ցուլամիթ, Ա. Կուպրինի (6 ֆր.). 14. Կրացիէլլա, Լամարթինի (8 ֆր.). 15. Ոսկի Աքաղաղ, Րաֆֆի (10 ֆր.). 16. Բժիշկին գիրքէն փրցուած էջեր, Տոքթ. Սեւակի (10 ֆր.). 17. Ազգային Բարերար, Եր. Օտեանի (4 ֆր.). 18. Աղա Նազար, Իսահակեանի (3 ֆր.). 19. Ալպոմ Հէքեաթներու, Ռ. Նարդունիի (3 ֆր.). 20. Դատաստանական Խորհուրդ, Եր. Օտեանի (10 ֆր.). 21. Ի՞նչ պատմեց Թրէբոնէմը կամ Սիֆիլիս, Տոքթ. Գրիգորեանի (6 ֆր.). 22. Էջեր իմ Օրագրէն, Գ. Զօհրապի (6 ֆր.). 23. «Փետրուար 18» (5 ֆր.). 24. Ֆրանսական Ջրուցատրութիւն (15 ֆր.). 25. Զարթիր Աստուած, Ա. Ահարոնեանի (2 ֆր.). 26 Ինքնուսուցիչ Ֆրանսերէն լեզուի, Դաւիթ-Բէկի (10 ֆր.). 27. Կոյսի մը Օրագիրը, Թարգմ.՝ Վ. Սեւունի (5 ֆր.):

Հ. Յ. Դ. ՊԷԼՎԻԼԻ ԵՆԹԱԿՈՄԻՏԷԻ

Դասախօսական ժողովը այս իրիկուն ժամը 8,30ին,

131 Fbg. du Temple, Belleville.

կը խօսի՝ ընկ. Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏՕՆ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ Է. ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Հաճընի Հայր. Միութեան մասնաճիւղին վաղը՝ կիր. առտու ժամը 9.30ին, 46 բիւ Թափի Վէռ, Էսփանեօլի մէջ

Բանախօսութիւն, երգ, նուագ, արտասանութիւն եւայլն

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Նուագոյն խումբի դասախօսական ժողովը՝ այս իրիկուն ժամը 8ին, 154 Ave. d'Argenteuil, Asnières. Կը հրաւիրուին Անիէրի, Պուա-Գոլոմպի, Գոլոմպի, Արժանթէօյի ընկերները եւ համակիրները: Նիւթն է Թուրանական վտանգը:

Հ. Յ. Դ. Ագատամարտի Սեւունց եւ Քրիստափոր խումբերու ժողովը այսօր Եբ. իրիկուն ժամը 8.30ին, Քաֆէ Օռէօն, Մէթրօ Օտէօն:

Հ. Յ. Դ. Շավիլի Արշաւեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկեր-ընկերուհիները, այսօր Եբ. իրիկուն ժամը 9ին, 187 Grande Rue Chaville. Ներկայանալ որոշեալ ժամուն անդամատոմսերով:

Հ. Յ. Դ. Պէլֆորի Վազգէն խումբի ընդհ. անդամական ժողովը՝ վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Գ. Զալըքեանի բնակարանը: Այն բոլոր համակիրները որոնք նախապէս փափաք յայտնած էին արձանագրուիլ մեր շարքերուն ներկայանան ժամը 3.30ին ժողովատեղին:

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Գատանեկան միութեան ընդհ. ժողովը՝ վաղը կիր. կէսօրէ յետոյ ժամը 1.30ին Միութեան Գրադարան-ընթերցասրահին մէջ:

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Վարուժան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Ծանօթ հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Ներկայանալ անդամատոմսերով:

ՏԱՐՕՆ-ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆ Հայրենակցական միութեան ընդհ. ժողովը վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ, Café au Clair de Lune-ի վերնայարկը (Մէթրօ Իթալի): Անխտիր կը հրաւիրուին բոլոր Տարօնցիները, նաեւ անոնք որ մինչեւ այսօր անդամ չեն Միութեան: Կարեւոր հարցերու շուրջ պիտի խօսի Գ. Կ. Սասունի:

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ Միութեան Ընդհ. ժողովը վաղը Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3ին, Ֆլօրիա ճաշարանը: Օրակարգ.— Սանասարեան ժողովրդական համալսարանի հարցը եւ ուրիշ խնդիրներ: Բոլոր անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ անպայման, նոյնիսկ անոնց, որոնց հասցէն անծանօթ մնացեր է վարչութեան:

ԿԻՒՐԻՒՅԻՆԵՐՈՒ Հայրենակցական միութեան կազմութեան համար՝ կը խնդրուի բոլոր Կիւրիւնցիներէն, Իւրաքանչիւր բնտանիքէ կողմէ գէթ մէկ անձ ներկայ ըլլալ, վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, 7 Rue de Tournon. Métro Odeon.

ՊԷԼՖՕՐԻ Կէմէրէկի Հայրենակցական միութեան ժողովը՝ վաղը կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Caserne d'Offemont. Գ. Խ. Գալփաքեանի բնակարանը: Օրակարգ՝ Վարչական ընտրութիւն: Կը հրաւիրուին Շապինի եւ Պէլֆորի հայրենակիցները արձանագրուիլ նոյն օրը մինչեւ ժամը 1 Գ. Այանեանի մօտ:

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայրենակցական միութեան Լիոնի եւ Տէսինի ընդհ. ժողովը՝ վաղը Կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 1ին, Տարօնի սրճարանին մէջ, 61 Բիւ Բասլէ: Օրակարգը խիստ կարեւոր:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ճանճին գիւղի Հայրենակցական միութեան վիճակահանութեան որ տեղի ունեցաւ Հոկտ. 16ին, շահած են հետեւեալ թիւերը.—

109 պատի գորգ մը, 166 ռեղանի ասեղնագործ ծածկոց մը, 33 շիշ մը շամբանեա:

Կը խնդրուի սոյն թիւերը ունեցողներէն իրենց տոմսերով, ներկայանալ միութեան ատենապետ Գ. Աւետիս Վահրամեանին, Բէմը Ռուս, Մարսէյլ:

ԼԻՕՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆՆԵՐՈՒ ՄԻԱԿ ՀԱՅ ԳՐԱԴԱՐԱՆԸ

ուր կը գտնուի ճոխ մթերք մը վիպական, գրական, բանաստեղծական, թատերական, եւ գիրքերու, երգարաններ ձայնագրուած հայկական եղանակներ Կոմիտաս Վարդապետի, Սպենդիարեանցի եւ յայտնի հայ երաժիշտներու:

Զօր. Անդրանիկի մեծ ու փոքր նկարները:

Ժողովրդական գիներ

Գաւառներէն եղած յանձնարարութիւնները փութով կատարուին դիմել՝

N. Agopian-ի, 95Cours Richard Vitton, Lyon, Montchat.

ԶՕՐ. ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ

Ամենավերջին մեծադիր չքեղ նկարները երեք գոյն շրջանակով եւ իր ստորագրութեամբը, 100ը 125 եւ 75 ֆրանք. արտասահման 225 եւ 125 ֆր.: Դիմել հրատարակչին՝

HOVHANNES BABESSIAN-ի 3bis Passage Lauzin, Paris XIX

իսկ Լիոն Agopian Nubar-ի, 95 Cours Richard-Vitton: Lyon-Montchat

ԿԱՆԽԻԿ

ՄԱՏԻՏ "ՕՆԹԱ,,

Նախկին ուսուցիչ Գ. Մնիկ Թադէոսեան հնարած է մատիտի նոր գոյներ՝ «Օնթա», որոնց շնորհիւ կարելի կ՚ըլլայ 3—4 գոյնով մատիտներ ունենալ մէկ շարքի վրայ, ասկէ զատ կարելի է նոյն գոյնին վրայ ծայր մը անցընելով իբրեւ գրիչ գործածել: Այս խիստ գործնական եւ խնայողական մատիտները նոր հրապարակ ելած են եւ կը ծախուին Սէն-Միշէլի մեծ Թղթավաճառներուն մօտ եւ ուրիշ տեղեր: Կեդրոնատեղի՝ 3, Rue Sommerard, Paris (5e).

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS 208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

Le Gérant: H. TEURNIER

EXACTITUDE - CABINET D'AFFAIRES

ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ՊԱՅՄԱՆ, ԱՐԱԳ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ

Եթէ կ՚ուզէք ժամանակ շահիլ եւ կէս առ կէս խնայողութիւն ընել, ձեր դատական, ամուսնական, առուծախի, Carte d'Identité-ի, Naturalisation-ի, հաշուակալական եւ վարչական դիմումներուն (Démarches administratives) եւ կառավարական ամէն գործի համար,

դիմեցէք՝ K. PARMAKSEZIAN-ի

69bis Rue Damrémont (18e). Nord Sud. Lamarck
Autobus; AM, AH, AF. Tramway. 31, 34, 54

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-01

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վիրաբուժական հիւանդութիւններ: Աչքի մասնագէտը կ՚ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5 Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19: Կիրակի 9-12

Բոլորդ ալ գիտէք որ պանիր կայ, պանի՛ր ալ կայ, սինքն մէկը անունով պանիր, իսկ միւսն ալ՝ համով ու հոտով, առատ իւղով եւ ոչխարի կաթով պատրաստուած, որը ճաշակելու համար դիմեցէ՛ք

ՎԱՀՐԱՄ ՃԷՆԱՋԵԱՆԻ

ՍԷՆ-ՄԻՇԷԼԻ ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏԱՆԸ

1bis Rue Hautefeuille -:- PARIS (6e)

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԳՆՈՂՆԵՐՈՒՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԶԵՂՉ

ԵԹԷ Կ՚ՈՒԶԷՔ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱՑԻ ԴԱՌՆԱԼ

Քիչ վարձատրութեամբ եւ արագ կերպով

դիմեցէք Վ. ԵԱՐՃԱՆԵԱՆԻ

Իրաւագիտական գրասենեակը անձամբ եւ կամ նամակով

5, Rue Cardinal Mercier, Paris (9e)

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro: Gare de l'Est — Téléphone: Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամերը՝ Ամէն օր 2.30-[illegible].30—Կիրակի եւ տօն օրեր [illegible]

Դերձակ ԼԵՒՈՆ ՊԻԼԷՋԻԿՃԵԱՆ

կը ծանուցանէ իր յաճախորդներուն թէ իր նախկին տեղէն փոխադրուած է՝

57 RUE CLIGNANCOURT, Métro: Château Rouge կամ Barbès

Ձեր ձմեռուան հագուստը ապսպրելէ առաջ, անպայման դիմեցէք իրեն, եւրքէն չզղջալու համար:

Ձեւի անհաման շիքութիւն.— վերջին նորաձեւութիւն.— ամուր կար.— ցոկուն կերպասներ.— վճարումի դիւրութիւններ

ԱՅՍ ԲՈԼՈՐԻՆ ՀԵՏ ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

LOCOUM AUGUSTA

Իսկական լոգում, պատրաստուած՝ սագըզով, նուշով, կոկոսով, ֆստըքով եւ զանազան ախորժելի հոտերով.

Ցանձնակատար կ՚ուզուի Ֆրանսայի եւ արտասահմանի մէջ

դիմել՝ առ Comptoir «AREK»

104, Rue St. Charles, Paris XVe, մէթրօ Beaugrenelle

ՆՈՐ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԴՐԱՑԻ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ

(Ամենավերջին սահմաններով)

ՀԱՅԵՐԷՆ ՄԵԾԱԾԱՒԱԼ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ

ՔԱՐՏԷՍԸ

Ցատակ եւ դիւրընթեռնելի

Աստիճան 1—1,000,000րդ
տարածութիւն 75×110

Պատրաստեց՝

ԱՆԴՐԱՆԻԿ Յ. ՓԱԹՐԻՔԵԱՆ CARTOGRAPHE

Խիստ ճշգրիտ, խղճամիտ եւ առաջնակարգ աշխատութիւն մը, որ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ է իր քովը ունենալ ԱՄԷՆ Հայրենասէր Հայ:

Շատ կարեւոր Հայ ուսուցիչներու, դպրոցներու եւ ուսանողներու:

Գին՝ Ֆրանսա 20 ֆրանք

Ամերիկա 1 տոլար

Դիմել՝ ՊԱԼԵՆՑ գրատուն, BALENTZ, Libraire, 233 Fbg. St. Martin (10me) Paris, որ կեդրոնատեղին է:

Ի. Հայաստանէն ունենալ փափաքողք պէտք է դիմեն այս հասցէին:

Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

կին մը, որ պիտի խնամէ 7 տարեկան տղայ մը. գիւղացի պայման: դիմել՝ Գ. Հազարեանի՝ 12 Rue [illegible] Porte des Lilas. (Մէթրօ [illegible] վայրկեան հեռու)

ԾԱԽՈՒ Է

SINGER [illegible] նոր [illegible] թեամբ, ոտքով կարի մեքենայ մը, դիւրամատչելի գինով [illegible] մել՝ Տիկ. Ամատունիի, [illegible] Jules Regnault, Enghien-les-Bains, (S. et O.)

Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

վարժ գործաւոր [illegible] մը [illegible] համար. դիմել «Ցառաջ»ի վարչութեան:

ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐ

Պարտք կը զգանք ձեզ յայտարարելու որ, քաղաքապետարանի Ամուսնութեան եւ հպատակութեան վերաբերեալ օրէնքներու փոխուելուն պատճառաւ, դժուարութիւններու չհանդիպելու համար, դիմեցէք Նուպուեան Թարգմանի գրասենեակը, 76 Rue Bernard du Bois, Marseille.

1. Ամուսնութեան թուղթի բոլոր գործողութիւնները, արագ և խղճմտօրէն:

2. Անուններու փոփոխութիւնը դատարանի միջոցաւ եւ արագ:

3. Հպատակութեան, ժառանգի եւ դատական գործեր.

4. Ծննդեան թուղթերու եւ մուրհակներու թարգմանութեան:

ՍԱԿԱՐԱՆ

21 Հոկտեմբեր 192[illegible]

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթերլին,	L. St	[illegible]
Տոլար,	Dollar	[illegible]
Մարք (ոսկի) 100	Mark	[illegible]
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	[illegible]
Թրք. ոսկի		[illegible]
Մէճիտիէ	Medjidie	[illegible]
Լէվա 100 հատը	Leva	[illegible]
Տրախմի »	Drachme	[illegible]
Լիր »	Lire	[illegible]
Պելճ. ֆրանք »	Belga	[illegible]
Զուից. »	Frc Suisse	[illegible]
Լէյ 100 հատը	Ley	[illegible]
Ֆլորին	(Florin)	[illegible]

ԱՐԺԵԹՂԹԵՐ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I	Cr. Fonc. Eg	[illegible]
»	II	[illegible]
»	III	[illegible]
Թուրքիոյ Լոթ.	Lots turcs	[illegible]

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	[illegible]	[illegible]	[illegible]
ԱՆԳԼԻԱ	[illegible]	[illegible]	[illegible]
ԵԳԻՊՏՈՍ		"	
ԻՏԱԼԻԱ	[illegible]		
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ 23 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1927

23 OCTOBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 474

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՅ ԽՕՍՔ

ԴԷՄ ԴԻՄԱՑ

Մուսթաֆա Քէմալ աւարտեց իր պատմական ճառը, որուն ...ագրական ամփոփումը տուինք օրը օրին։

Յաջորդաբար պիտի տանք նաեւ ամբողջական մասերը. ...րգելու համար ճակատագրական շրջանի մը բոլոր անցքերը. ...ուշա քէմալական տեսակէտէն։

Ինչպէս հաստատեցին օրը օրին հաղորդուած հեռագրական ...երը, Մուսթաֆա Քէմալ ինքզինքը այնքան զօրաւոր կը ... որ, մինչեւ անգամ չի վարանիր հրապարակաւ խարանել ... գիրաւորել իր երէկուան զինակիցները, — Րէֆէթ. Ալի ..., Ռաուֆ, Ճաֆէր Թայեար եւ Գարապէքիր Քեազիմ փաշաները։ ...կաւին աչքի առջեւ չունինք իր արտասանած խօսքե...ն ամբողջութիւնը։ Բայց արդէն բացորոշ է իր դիրքը ...ոց եւ ուրիշներու դէմ։ Մանաւանդ որ, զանոնք պարսաւան...ց, ... ենթարկած ատեն, չի մոռնար փառաբանել իր աջ բազուկը, ... Ինէօնիւ փաշան, եւ իր երկու պահապան գեւերը, Գըլըճ Ալի եւ ... Ալին, որոնք արեան եւ բարբարոսութեան ապետներ են, ...ն րանէ առաջ։

...կը հետեւի թէ՝ Թուրքիոյ դիկտատորը այլ եւս պատճառ ...թաններ բառերը ծամծմելու եւ ուղղակի ամբոխին կը մատ...ւնէ մարդիկ, որոնք զինուորական եւ քաղաքական փառքեր ...նուէ համարուէին, մինչդեռ արժանի չէին եղեր հայրենիքի երախ...ագիտութեան։

...վեց օր անընդհատ ճառելով, Մ. Քէմալ փորձեց շրջանի մը ...պատմութիւնը տալ, բայց ամէն բանէ առաջ իր փառքը պատ...ց, եւ անգամ մըն ալ պարզեց իր հին ու նոր տեսակէտները. ...րոնք իսկապէս նորութիւններ են Թուրքիոյ կեանքին մէջ։ ...կը կարգէն է իր ժխտական դիրքը՝ իսլամութեան հանդէպ, ...պետական կրօն հռչակուեր է Սահմանադրութեան մէջ, ...ապէս «իբրեւ խրատախոհութիւն», ինչպէս կը բացատրէ ... խրատախոհութիւն մը «որ կոչուած է անհետանալու ա...ջին առթիւ»։ Այդ յայտարարութեան լրացումն է իր հետեւ...ալ խօսքը, վեցերորդ օրուան ճառին մէջ.

— «Թուրքիա չափէն աւելի արիւն տուաւ խալիֆայութեան ...։ Նոր Թուրքիան միայն իր գոյութեան եւ բարօրութեան հա...մար կրնայ խորհիլ։ Ան չի կրնար ո՛չ եւ է բան զոհել ո եւ է մէ...կուն համար»։

Երէկուան փառքերուն եւ առանձնապէս զինուորականու...թեան դէմ նետեր արձակելէ յետոյ, շեշտակի յայտնելով այս ...ւանքը. Մուսթաֆա Քէմալ կ՚ուզէ հաստատել թէ պիտի ...շարունակէ իր ճամբան, առանց ո՛ր եւ է նահանջ փորձելու։

Իրենն, կ՚ամրացնէ ճակատը ոչ միայն միապետականներ...ուն, այլ եւ խալիֆայականներուն դէմ. ոչ միայն Իթիլաֆի, ... եւ Իթթիհատի եւ մինչեւ անգամ իր շարք մը զինակից...ներուն դէմ։

Իսկ ինչ որ խօսած է կրօնի մասին, ինչ որ ըրած է իբրեւ ...իշխանաւոր, մզկիթէն խուսափելով եւ Գուրանը արհամարհե...լով, նոր մարտակոչ մըն ամբոխային հոգեբանութեան դէմ։

Հարցերը այսպէս կտրուկ դրած եւ ճակատը միանգամընդ...միշտ վճռապէս յարդարած ատեն, Մուսթաֆա Քէմալ անշուշտ ...աչքի առջեւ ունեցած է ընդդիմադիրներուն դիրքը, եւ արդէն ...որոշած՝ իր յառաջիկայ քաղաքականութիւնը՝ անոնց դէմ։

Իսկ ի՞նչ կը բանին այս վերջինները։

Զանազան լուրերու համաձայն, անոնք ալ կը գործեն, թէեւ ... այնպէս կուռ ճակատով, ինչպէս քէմալականները։

Թուրք թերթերը յաճախ զանազան «դաւաճանութիւններ» ... վերագրեն 150նոց ցանկին անդամներուն, որոնք մեծ մասով ...խալիֆականներ են՝ կուսակից Սուլթանութեան եւ Խալիֆայու...թեան վերահաստատման։ Անոնց հետ կը խառնեն նաեւ Չեր...քեզները։ Իսկ երբ ծագեցաւ քրտական առաջին ապստամբու...թիւնը, Էնկիւրի եւ՝ Իթիլաֆականներու եւ՝ Իթթիհատական...ներու մատը տեսաւ այդ փորձանքին մէջ։

Այսպէս կամ այնպէս, շատ են դժգոհները տիրող իշխա...նութեան դէմ, եւ բազմագոյն։ Անոնց խլրտումները հանգիստ ...չեն տար Էնկիւրիի, որ ամբողջ ուժը թափած է զաղտնի լրտե...սութեան, ոստիկանութեան եւ բանակին վրայ։ Իսկ եթէ բոլոր ...տեսակի դժգոհ Թուրքերը յաջողին լեզու գտնել եւ միացեալ ճակատ կազմել, անշուշտ «Կազի փաշամ չօք եաշա» չէ որ ...պիտի երգեն։

Կենք մոռնար, սակայն, Քիւրտերը, որոնք ի հարկին ...կրնան զօրաւոր զէնք մը դառնալ ընդդիմադիրներուն ձեռքը։

Անոնց ապստամբութիւնները պատահական երեւոյթներ ...չեն։ 1925 փետրուարէն ի վեր, քրտական ճակատ մը կայ ...Թուրքիոյ դէմ, որ արեան գետեր հոսեցուց, բայց չկըցաւ ...խափանել շարժումը։ Եթէ մինչեւ անգամ այլասերի այդ շար...ժումը, փոխանակ զօրանալու իբրեւ քիւրտ ժողովուրդի ազա...տագրութեան պայքար, դժուար թէ ի նպաստ Էնկիւրիի հակի։ ...Ատոր համար ճամբաները շատոնց փակուած են, եւ Մուսթաֆա Քէմալ ստիպուած է ապաւինիլ միայն իր հաւատարիմներուն, իր պատրաստած սերունդին եւ յեղափոխակա՛ն Մոսկուայի։

Կարելի է առանց չափազանցութեան ըսել թէ՝ երկու երեք տեսակ Թուրքիաներ դէմ դիմաց են այսօր, եւ անհաշտ՝ աւելի քան երբեք։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՏԱԳՆԱՊԸ

Պէյրութի Ազդակէն (12 Հոկտ.)

— «Թուրքիոյ ներքին ամենամեծ եւ անպարտելի վտանգը քրտական շարժումն է։

«Այսօր քրտական շարժումը լուրջ կերպարանք մը ստացած է եւ ամբողջ քիւրտ ժողովրդի մէջ ատեղծուած՝ ցեղային անկախութեան ու ազատ Քիւրտիստանի ձգտումն ու գաղափարը։ Շէյխ Սաիտի ապստամբութեամբ գոյն ու ձեւ առած քրտական շարժումը, որէ որ սկսած է դուրս գալ աշիրէթական ու խմբական բնոյթ ունենալէ եւ տարածուած է Էրզրումէն մինչեւ Պարսկաստան, Մուսուլ եւ Խարբերդ, կռուելով ամենուրեք թրքական ուժերուն դէմ։

«Քիւրտ մարտիկ ժողովուրդը, որ մօտաւորապէս երեք միլիոնի պատկառելի թիւ մը կը ներկայացնէ այսօր եւ որ ամփոփուած է հակայ եւ անառիկ դիրքերու՝ կիրճերու եւ լեռներու մէջ, ինքնագիտակցութեան եկած եւ վրէժով տոգորուած կռիւ կը մղէ թրքական ուժերուն դէմ։ Քէմալ ամէն բռնութիւն եւ ամենէն տմարդի եւ բարբարոսային միջոցներն անգամ չի խնայեց խափանելու համար այդ շարժումը եւ զանգուածային տարագրութեան ենթարկեց բազմաթիւ քիւրտ գիւղեր։ Անվարժ ու անփորձ Քիւրտերը, իրենց առաջին պոռթկումով պարտուեցան, սակայն առանց յուսահատելու շարունակեցին իրենց ապստամբական շարժումները, որէ օր աւելի ուժեղացան եւ լուրջ մտահոգութեան պատճառ եղան Քէմալին։

«Քիւրտ ապստամբները շատ լուրջ վնասներ պատճառեցին Թիւրք բանակին եւ բազմաթիւ սպաներ եւ զինուորներ գերի տարին։

«Քրտական շարժումները սակայն այսօր սկսած են մտնել նոր փուլերու մէջ եւ ստանալ աւելի կարեւորութիւն, սահմանակից մեծ պետութիւններ այժմ քիւրտերով կը զբաղին, Մոսկուայի գործակալները, որոնք քրտական առաջին ապստամբութեան միջոցին բանիւ ու գործով օգնեցին Էնկիւրիին, ջախջախելու համար ապստամբութիւնը, այսօր կ՚ուզեն ձայնընցնել Քիւրտերը եւ անոնց կռիւները փոխադրել Միջագետքի դէմ, այսինքն Անգլիոյ դէմ։ Նոյն իսկ բոլշեւիկները ամէն օժանդակութիւն խոստացած են Քիւրտերուն՝ նման ձեռնարկի մը պարագային։

«Քրտական շարժումը, Թուրքիոյ բաժանման ծրագրի գործադրութիւնը արագացնող, ամենակարեւոր գործօններէն մէկն է եւ կոչուած է դնելու Թուրքիոյ վերջին տապանաքարը»։

ՀԱՅԸ Կ՚ԱԺԱՆԱՅ.— Հոկտ. 27էն սկսեալ հացին քիլօն պիտի ծախուի 2 ֆրանքի։

ՓԱՐԻԶ-ՄՈՍԿՈՒԱ ԽՌՆՉԻԿ.— Օդանաւորդ Նիփփինկ առջի օր Պուրժէի կայանէն ճամբայ ելաւ 40 ձիու ուժ ունեցող թեթեւ օդանաւով մը։ Նպատակն է ուղիղ գիծով հեռաւորութեան համաշխարհային մրցանիշը կոտրել այս զասակարգի օդանաւով։ Ուղեգիծն է Պրիւսէլ, Հանովր, Պերլին, Տանցիկ, Քէօնիկսպէրկ-Մոսկուա։ Փարիզէն Մոսկուա հեռաւորութիւնն է 2500 քիլոմեթր։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

ԸՆԴԴԻՄԱԴԻՐՆԵՐԸ ԿԸ ԳՈՐԾԵՆ

Մասնաւոր աղբիւրէ մը կը տեղեկանանք թէ Թուրք կառավարութիւնը բոլոր օտարականներուն արգիլած է ճամբորդել Էրզրումի, Վանի, Պիթլիսի եւ Տիարպէքիրի նահանգներուն մէջ։ Իսկ Թրքահպատակներէն անոնք, որ կ՚ուզեն յիշեալ շրջանները ճամբորդել, պարտաւոր են ստանալ մասնաւոր արտօնագիր մը։

Էնկիւրիի կառավարութեան այս որոշումը շատ գէշ ազդած է հանրային կարծիքին վրայ։ Կ՚ենթադրուի թէ Արեւելեան նահանգներուն մէջ կը պատահին կարգ մը դէպքեր, որոնք երբեք ի նպաստ չեն Մուսթաֆա Քէմալի կառավարութեան։

Թուրք ընդդիմադիրները սկսած են կարեւոր գործունէութիւն ցոյց տալ Կիլիկիոյ շրջանին մէջ։ Կազմած են հրոսախումբեր, որոնք կը նեղեն տեղական իշխանութիւնները։

Այսպէս, վերջերս կառավարական սուրհանդակին վրայ յարձակած են Մարաշի եւ Այնթապի միջեւ. գրաւած են հազար թրքական ոսկի եւ բոլոր նամակները։

Նոյնպէս, Տէօրթեօլի շրջանին մէջ սպաննած են Քարա Հասան փաշա անուն մէկը, որ Մուսթաֆա Քէմալի ջերմ կուսակից էր եւ այդ շրջանին սարսափը դարձած էր։ Ոչ ոք կրնար իր աղջիկը կամ տղան ամուսնացնել, առանց Հասան փաշայի արտօնութեան, ա՛յնքան ահաբեկած էր ժողովուրդը։ Շատեր իր բռնակալութենէն ազատելու համար Սուրիա կ՚ապաստանէին։

Ընդդիմադիր հրոսախումբերու կողմէ յիշեալին սպանութիւնը մեծ ուրախութեամբ ընդունուած է Ատանայի նահանգին բնակչութեան կողմէ եւ Մուսթաֆա Քէմալի դիկտատորութեան դէմ գործող ընդդիմադիրներուն համար մեծ յաջողութիւն մը կը նկատուի ասիկա։

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ՃԱՌԸ 36 ՈՒ ԿԷՍ ԺԱՄ ՏԵՒԵՑ

Էնկիւրիէն կը հեռագրեն Հոկտ. 21 թուականով.—

Մուսթաֆա Քէմալ փաշա երէկ խալք կուսակցութեան առջեւ վերջացուց իր ճառը, զոր սկսած էր վեց օր առաջ. այս ճառը տեւեց 36 ժամ եւ 33 վայրկեան։

Համագումարը միաձայնութեամբ ընդունեց բանաձեւ մը, որով այս ճառը կ՚ընդունուի երախտագիտութեամբ։ Բանաձեւին ...ակ ստորագրեցին բոլոր պատուիրակները, որովհետեւ անիկա պիտի պահուի կուսակցութեան ...արխիւներուն մէջ։

Վերջին օրը Հոկտ. 20) Մ. Քէմալ նկարագրեց թէ ինչպէս Թուրք ուժերը հետզհետէ կազմեցին սարսափելի բանակ մը։ 1921 Օգոստոս 5ին էր, որ առաջին Ազգային Մեծ ժողովը Մ. Քէմալը վերին հրամանատար կարգեց։ Քանի մը շաբաթ վերջ սկսաւ Սաքարիայի առաջին ճակատամարտը եւ վերջացաւ Թուրքերու յաղթանակով։ Մ. Քէմալ մարաջախտի եւ Ղազիի տիտղոս ստացաւ այս առթիւ։

Ցետոյ յիշեց Էնկիւրիի մէջ Ֆրանքլէն-Պույեօնի հետ կընքուած ֆրանքօ-թուրք դաշնագիրը։ Նկարագրեց մեքենայութիւնները ընդդիմադիրներուն, որոնք ծանօթ էին Բ. խմբակ անունով։ Երկար կանգ առաւ Պէքիր Սամի պէյի Լոնտոն այցելութեան եւ Լոյտ Ճորճի հետ տեսակցութեան վրայ, որոնցմէ վերջ ի գուր ձեռնարկներ եղան թշնամութիւնները դադրեցնելու համար։

Մ. Քէմալ յետոյ նկարագրեց Սաքարիայի երկրորդ ճակատամարտը 1922 Օգոստոսին, երբ ջախջախիչ յաղթանակ մը շահեցան Թուրքերը եւ Յոյն բանակը սկսաւ քայքայուիլ։ Երբ Յոյները՝ Անատոլուէն քշուեցան, Մուտանիոյ խորհրդաժողովը գումարուեցաւ եւ Թուրքիա հրաւիրուեցաւ մասնակցիլ Լօզանի հաշտութեան ժողովին։ Այդ միջոցին Ղազին ճամբորդութիւն մը կատարեց Անատոլուի մէջ, ժողովուրդին բացատրելու համար ինչ որ պատահած էր։

Ակնարկելով Պոլսոյ մէջ ազգայնական շարժման թշնամիներուն գործունէութեանց, ըսաւ թէ անհրաժեշտ էր Թուրքիան ազատագրել խալիֆայութեան լուծէն։ «Թուրքիա, ըսաւ, շատ արիւն թափած է խալիֆայութեան համար։ Նոր Թուրքիա կրնայ մտածել միայն իր իսկ գոյութեան եւ բարօրութեան վրայ։ Անիկա չի կրնար ո եւ է զոհողութիւն ընել ո եւ է մէկուն համար։

Վերջացնելէ առաջ, յիշեց ներկայ վարչաձեւին մտցուցած բարենորոգումները, ինչպէս վերացումը ֆէսին եւ փաթթոցին, որոնք մոլեռանդութեան եւ տգիտութեան խորհրդանշաններն էին, նոր քաղաքային օրինագիրքին ընդունուիլը, Թրքուհիներու ազատագրումը եւ բազմակնութեան ջնջումը։

Ամէնէն վերջ, հետեւեալ կոչը ուղղեց Թուրք երիտասարդութեան.

«Զաւակներ, իմ մանրամասն յայտարարութիւններս անցեալ շրջանի մը պատմութիւնն են։ Ասկէ պիտի զգաք եթէ կարողացայ ուշադրութեան արժանի կարգ մը կէտեր վեր հանել եւ ժողովուրդս ու մեր զաւակները արթուն պահել ապագային համար։ Ջանացի բացատրել թէ ինչպէս մեծ ազգ մը նկատի կ՚առնէ ազգային կեանքը, կը շահի իր անկախութիւնը եւ կը հիմնէ արդիական կառավարութիւն մը, գիտական ամենավերջին հիմերու վրայ։ Արդիւնքը զոր ձեռք բերինք այսօր, փրկագինն է դարերու ընթացքին մեր կրած ազգային դժբախտութեանց եւ մեր հայրենիքին ամէն անկիւնը թրջող արիւնին։ Այս արդիւնքը կը յանձնեմ Թուրք երիտասարդութեան։ Դո՛ւն, երիտասարդութիւն, քու առաջին պար-

Ուրիշ լուրեր շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ

ՆՊԱՍՏԱՄԱՏՈՅՑԻ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐՈՒՆ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Ամերիկեան Պոսթըն Իվնինկ Թրէնսքրիփթ թերթը կը գրէ, որ Արեւելեան Նպաստամատոյցի արտաքին գործերու բաժնին տնօրէն Պ. Լ. Վ. Արչէ կը յայտարարէ թէ՝ Նպաստամատոյցը չպիտի միջամտէ իր 28 հայ պաշտօնեաներու ձերբակալման առթիւ, որոնք վար դրուած են Սովետ իշխանութեանց կողմէն հարցաքննուելու համար։ Նպաստամատոյցի քաղաքականութիւնն է չմիջամտել, երբ բնիկ պաշտօնեաներ քաղաքական խնդիրներ կ՚ունենան։ Ձերբակալուած պաշտօնեաները բանտը կը մնան։ Անոնց մեծ մասը ուսուցչական կազմի վարիչներ են եւ մէկն ալ Երեւանի որբանոցին տնօրէնն է։ Այս ձերբակալութեանց հաւանական պատճառներէն մէկն ալ այն է, որ անոնք շատ սերտ շփում ունէին օտարներու հետ։ Ոչ մէկ Ամերիկացի ձերբակալուած է։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ

Փանկալօսեաններուն դէմ պայքարի միջոցին, հելլէն իշխանութիւնները ձեռք անցուցած են փաստաթուղթեր, որոնք կը հաստատեն թէ արքայականները եւ համայնավարները գործակցած են, կառավարութիւնը տապալելու համար։

Ձեռք անցած է նոյնպէս, զինուորներուն ուղղուած ուրիշ յայտարարութիւն մը, որուն մէջ կ՚ըսուի թէ դրամատէրերը նոր պատերազմ մը կը պատրաստեն, որու մէջ պիտի նետուի նաեւ Յունաստան։ Յայտարարութիւնը կը թուէ այն զէնքերը, որոնց ենթարկուած են զինուորները որոնք կամակատարի դերին մէջ դրուած են։

Համայնավարական քարոզութեան նմոյշ կրող այս յայտարարութիւնը կ՚ապացուցանէ թէ անբաղձալի տարրերը մտադրած էին օգտուիլ հակակառավարական շարժումէն։

ՔԱՐԻՒՂԸ ԿԸ ՅՈՐԴԻ

Պէրքիւքէն հինգ մղոն հեռու Պապա Կարկուրի մէջ «Թըրքիշ Փէթրոլիում ընկ.եան հողին վրայ յանկարծ յորդող քարիւղը կարելի չէ եղած կասեցնել։ 50 հազար թոնօ քարիւղ կորսուած է արդէն։ Երկու Ամերիկացիներ եւ մէկ Արաբ մեռան թունաւորուած։ Կը վախցուի որ քարիւղը դէպի Տիգրիս հոսի։

"ՅԱՌԱՋ"ի

ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ Կ՚ԸՆԾԱՅԵՆՔ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏԵՀՈՒԹԻՒՆ

Բոլոր անոնք որ ԿԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐԵԼՈՎ կը բաժանորդագրուին Հոկտեմբեր 20էն մինչեւ Դեկտեմբեր 31 "ՅԱՌԱՋ"ի, հետ իբրեւ նուէր պիտի ստանան.—

ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ 20 ՖՐԱՆՔԻ ԳԻՐՔ

ՎԵՑԱՄՍԵԱՅԻ ՀԱՄԱՐ 10 ՖՐԱՆՔԻ ԳԻՐՔ

Իրենց ընտրած ցանկը մեր վրայ (Բացի Արտասահմանէն)

Այս պատեհութենէն կրնան օգտուիլ նաեւ մեր հին բաժանորդներէն անոնք որ իրենց բաժանորդագրութիւնը կը նորոգեն, վեցամսեայ կամ տարեկան, մինչեւ Դեկտեմբեր 31։

Գիրքերու ցանկը տեսնել Գ. էջ

ՍԱՍՈՒՆԻ ԱՆԴՐԱՆԻԿԸ

Մեծ պատերազմի զինադադարէն վերջ Զօր. Անդրանիկը Հայաստանէն դեռ նոր Փարիզ կը հասնէր։

Ես Փարիզ կը գտնուէի այդ առենները։

Զօր. Անդրանիկը, իրրեւ թիկնապահներ, իր հետը ունէր բժիշկներ, գեղագործներ, լրագրողներ, վիճողներ ու վէճ յարուցանողներ եւայլն, բայց ոչ զինուորներ...

Փարիզի ջոջ-աղաները մինչեւ կայարան դիմաւորելով՝ բարեգալուստ մաղթեցին անոր, եւ շքեղ կառքերով ալ՝ փոխադրեցին Փարիզի «պուրժուական» թաղի մը մեծափարթամ օթէլի մը մէջ։

Ատկէց քանի մը օր վերջը Փարիզի Ռամկավար հայ աղաները Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը ամբաստանելու համար, ի պատիւ Զօր. Անդրանիկին, թէյասեղան մը տուին։

Սեղանին վրայ, ամէնէն վերի կողմը նստեցուցած էին օրուան հերոսը, ու աղաներն ալ, ըստ աստիճանի ու պատուի, շարուած էին անոր երկու կողմերը։ Երկայն ու հաւկթաձեւ սեղանը շրջապատած ու պաշարած էին հերոսին թիկնապահները։

Պէտք էր, որ մարդ հոն եղած ըլլար, եւ պէտք էր, որ մարդ իրեն աչքովը տեսած ու իրեն ականջներովը լսած ըլլար այն ամէն անցուդարձը, որ տեղի կ'ունենար այդ օրը։

Շամբանեայի շիշերուն ամուր խցուած խցանները հրացանի եւ արապահապանի գնդակներուն նման կը պայթէին ու ամէն կողմ կը սուրային օդին մէջ, որոնց կը հետեւէին խանդավառ խնդուքներու քա ք-քա՜ք ձայները։

Ճառե՜ր ու բաժակաճառե՜ր իրար կը յաջորդէին... Ամէն մարդ լեզուական մրցումի մը մարմաջէն բռնուած՝ մէկը միւսը կը գլէր ու կ'անցնէր, և բոլորն ալ իրենց ճառերը կը սկսէին Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը ամբաստանելով եւ կը վերջացնէին Զօր. Անդրանիկի անունին կեցցէ՜ներ պոռալով։

Այս ընդհանուր խառնաշփոթին մէջ, Սասնոյ Անդրանիկը լո՛ւռ էր, սակայն՝ Երբեմն ներհուն ու երբեմն մտացնոր՝ կը նայէր իր շուրջը, եւ հոն՝ կարծէք, մէկը կը փնտռէր ու չէր կրնար գտնել...

Վերջապէս, խօսելու կարգը եկաւ Զօր. Անդրանիկին, որը, առանց իր տեղէն ելլելու, իր առջեւը դրուած բաժակին ձեռք դպցնելու, իր անպաճոյճ ոճովն ու անսեթեւեթ կեցուածքով, ըսաւ.

— Հա՛, հիմա որ ձեզի եկայ ինծի... Դուք, աղաներ, մէկ կողմէն՝ շամբանիայի շուշաները փա՛թ-փա՛թ պայթեցնելով՝ Դաշնակցութիւնը կը ամբաստանէք, ու մէկ կողմէն ալ ինծի «կեցցէ՛ Անդրանիկ» կը պոռաք... Բայց ինծի հոս կանչեցիք Դաշնակցութի՞ւնը ամբաստանելու համար, թէ՞ գործ մը տեսնելու համար...

— Ատկէց ի՞նչ կ'ըլլայ որ,— շարունակեց Անդրանիկը,— այո՛, Դաշնակցութիւնը գէշ է, կամ Դաշնակցութիւնը աղէկ է, մենք ատկէց ի՞նչ պիտի հասկնանք հոս... Թշնամին մեր դուռն է... անոր պէտք է ամբաստանել, անոր պէտք է գէշ ըսել... Ձ՛ր փառս չունի. բոլորդ ալ աղաներ էք ու Փարիզի մէջ կ'ապրիք... շամբանիայի շուշաները փա՛թ-փա՛թ-փա՛թ... ու ամէն կողմէ ալ կրու՛կը, կրու՛կը կը կրակէք... զարար չունի։ Ու բոլորդ ալ կը՛ռ-կը՛ռ-կը՛ռ կը խօսիք։ Ատ ալ զարար չունի, ի՛շտէ, ժամանակ է՝ կ'անցնի կ'երթայ... Բայց ինծի ըսէք, թէ դրամ ունի՞ք, ռազմամթերք-ունի՞ք, մարդ ունի՞ք, ու մինչեւ ունի՞ք։ Թէ որ ունիք, ան ատենը պոռացէք՝ «կեցցէ՛ Անդրանիկը»։ Ես ի՞նչ պիտի ընեմ Անդրանի՛կ... Անդրանի՛կ... Անդրանիկը ի՞նչ կրնայ ընել մինակ։ Անդրանիկը կեցցէ՛ կամ ո՛չ կեցցէ. ի՞նչ կ'ըլլայ ատոր մէջէն... Ատոնք բոլորն ալ կը՛ռ-կը՛ռ-կը՛ռ խօսքեր են... Զարա՛պ խօսքեր։ Ատոնք հայոց փորը չեն կշտացներ, ու իմ փորս ալ չեն կշտացներ...

∴

Քանի մը օր վերջը գացի Զօր. Անդրանիկը՝ (կամ աւելի ճիշդ պիտի ըլլար ըսել՝ Սասնոյ Անդրանիկը) տեսնելու, իր իջեւան օթէլին մէջ։

Կէս օրուան ճաշը դեռ նոր վերջացած էր։ Անդրանիկին թիկնապահները օթէլին սալոնը ամէն կողմէ պաշարած էին, եւ իւրաքանչիւրը սեղան մը գրաւելով՝ Հավանայի մէկ-մէկ հաստ սիկարներ բերաններուն՝ կը ծխէին, երբոր ես ներս մտայ։

Թիկնապահներուն մէջ, բարեբախտաբար, գտնուեցան երկու-երեք վաղեմի ծանօթներ, որոնք, առաջին անգամ ի տես ինծի, վեր կեցան իրենց տեղերէն եւ գիս շուտ մը հրաւիրեցին իրենց հետ միասին, սեղաններուն շուրջ, գիրքեր բանալու։

Անդրանիկը ներսն էր գետ Կերակուրէն վերջ պէտք էր, որ լուացուէր, մաքրուէր ու յետոյ գար իր սիկարն ու սուրճը խմելու։

Ու եկաւ, վերջապէ՛ս, երկու հոգի իր հետը ունենալով։

— Բարի՛ ես եկեր,— ըսաւ ինծի ու անգամ մը ոտքէս մինչեւ գլուխս նայեցաւ ու զննեց։

— Զիս կը յիշե՞ս, Անդրանիկ,— ըսի իրեն՝ սրտագին խնդուքով մը։

— Ա՛յնքան զարեր անցան վրանուս, որ... մենք փոխուած ենք... Կ'երեւի թէ պիտի յիշեմ... Ո՞ւր տեսնուած ենք։

Ես ինքզինքս ծանօթացուցի իրեն եւ յիշեցի ժամանակն ու վայրը, ուր ատենօք միասին էինք դեռ այն ժամանակները, ուր Սասնոյ Արծիւը, անհաւասար կռիւներէն վերջ, իր փառաւոր նահանջը կ'ընէր դէպի Վան ու անկէց ալ դէպի Պարսկաստան, անցնելով Պետոյին ու Ալեքսանեանին ճանապարհով, եւ, մանաւանդ անցնելով Խանասորայ դաշտով, ուր ինք՝ դեռ աննկատ զինուոր Անդրանիկը, առաջին անգամ ըլլալով Հ. Յ. Դաշնակցութեան ձեռքէն մաuին հրացան մը կ'առնէր և միանալով միւս քաջերուն՝ կը մասնակցէր վրէժի կռուին։

Հո՛ն էր, որ Անդրանիկը առաջին անգամ իր կեանքին մէջ, թշնամուն արիւնը տեսաւ, ու արիւնհեղեւ թշնամուն օձիքը ճզմեց։

Հիրոսը յիշե՛ց այդ փառաւոր շրջանը իր կեանքին... կեանք մը, ուր դեռ երիտասարդ էր, ուժե՛ղ, կորովի՛, ապագայի յոյսերով լեցո՛ւն. Դաշնակցութիւնը և հազարաւոր քաջ ընկերներ իր հետը կեցած՝ ու ամբողջ ազգին անվերապահ համակրութիւնը կը վայելէր, ու բոլոր հայ բերանները խանդավառօրէն Սասնոյ Անդրանիկը կ'երգէին...

Ու ես այդ երգերէն կտոր մը վերյիշեցի իրեն

«Ըհա՛ եկաւ ջան Փէտան
Սալսափ տիրեց քիւրտերին,
փախչում էին դէպի լեռներ՝
վախկոտ Թուրքեր լալագին»...։

Անոր թիկնապահներէն մէկը փոխասացի նման իմ բերնէս առնելով շարունակեց.

«Շնազանդ կարգով շարուած,
իրենք առիւծի պէս քաջ,
Անդրանիկը հրաման տուեց,
— Քալեցէ՛ք տղե՛րք յառա՛ջ...»

Ու Անդրանիկը, տեսայ ես, որ բոլորովին անզգալաբար խռովուեցաւ իր նստած կակուղ բազկաթոռին մէջ, ու հազիւ թէ կը նկատէր իր շուրջի անց ու դարձը։ Յայտնի էր, որ ան մտքովը սուրաց ու գնաց Սասնոյ բարձրաբերձ լեռներուն վրայ։ Անոր մարմինը թէեւ հոս էր, բայց հոգին — ես նկատեցի որ — կը սաւառնէր Հայաստանի բարձունքներուն վրայ՝ վերյիշելով այն փառաւոր անցեալը...

Ու ես տխրոտ լռութիւնը խզելու համար նորէն շարունակեցի իրեն շուրջը հիւսուած մէկ երգը, առանց եղանակի.

«Ձէգ Սասունայ ծովէ՛ն կուգաս,
Վանայ ծփան ծովէ՛ն կուգաս,
Անդրանիկայ քովէ՛ն կուգաս...
Ալագեազ յոյսերուդ մատաղ»։

Ա՛լ չզիմացաւ անոր Բազկաթոռի մէջէն ելաւ, ինքն իր վրայ շտկուեցաւ, ու իր ձեռքին սիկարէթը վար դրաւ — կամ՝ աւելի ճիշդ նետեց — սեղանին վրայ, ու սկսաւ նորէն իր շուրջը նայիլ, ուր՝ կարծէք, մէկը կը փնտռէր ու չէր կրնար գտնել...

Ես նկատեցի, սակայն որ այդ բոպէին հերոսին հոգին արծիւի մը նման սլացաւ դէպի վե՛ր ու միշտ դէպի վեր, եւ առիւծի մը նման, անգամ մը իր հոգու խորքին մռնչեց...

Ես տեսայ ու զգացի, որ անոր երեսի գոյնը գեղնեցաւ, աչքերը կրակի պէս փայլեցան ու ձեռքերը սկսան դողդողալ... Ե՛ւ յուզուա՛ծ էր, ե՛ւ բարկացած էր։

Զգացի, որ Սասնոյ Անդրանիկը չէր կրնար հաշտուիլ այդ մեծափարթամ օթէլին մէջ իր մեծափարթամ կեանքին հետ։

Ու ան՝ ձեռքերը ամուր մը սեղանին զարնելով, իր հոգու խորքին գրեթէ փղձկեցաւ.

— Կ'անիծեմ ես այսպիսի կեանքը... Մի՛թէ պիտի մեռնիմ այս տեղերը, ծօթեներորդ յարկի մը ամենավերջին մէկ ծակուն մէջ... ու հեռո՛ւ հայրենիքէս, հեռո՛ւ բարեկամներէս ու իմ ընկերներէս...

Ա՛հ... Սասուն ... Սասնոյ լեռնե՛ր...

Ու լռե՛ց։

«Հայրենիք» ՏՕՓԹ. ԱՍԱ

ՇԱՆԹԻ ԱՐՈՒԵՍՏԸ

Վերջերս «Յառաջ»ի սիւնակներուն մէջ շեշտուեցաւ այն անհասկնալի անտարբերութիւնը զոր հայ ընթերցողը կը ցուցնէ Շանթին իր գրագէտներուն։

Ներկայ անկայուն օրերը սխալ է նկատել իբր բացատրութիւնը այդ անտարբերութեան։

Հայկական խաղաղ ու կանոնաւոր շրջաններ եւ շրջանակներ ալ ունեցած ենք, բայց ի զուր կը փնտռենք ճշմարիտ ու ջերմ գուրգուրանքը որուն արժանի է գրչի մարդը։

Հայ երիտասարդ ընթերցողը մինչեւ զարդ ունեցաւ իր նախասիրած բանաստեղծը եւ զայն սիրեց աւելի կամ նուազ եռանդով, բայց երբ այդ նախասիրութեան մը փիրաքննենք, պիտի հանդիպինք նաեւ հայրենասիրական ազգականներու, որոնք, որքան ալ արդար ըլլան, կը խափանեն բանաստեղծին իսկական բնոյթը օրինակ Վարուժանի՝ միայն իրականութիւնը դատապարտելի չէ, բայց սխալ պիտի ըլլար զայն յաւերժացնել։

* * *

Շանթի արուեստը երբ իր ամբողջութեամբ նկատի առնենք, չենք կրնար մեր հիացումը զսպել իր լայն ասպարէզով արգիականացած ինքնայատուկ վրձինին առջեւ։ Ան եւրոպական նուրբ ճաշակին ծառը տնկած է մեր գրականութեան հարուստ, բայց ոչ այլազան դաշտին մէջ։

Իր բոլոր գործերուն մէջ կը պտտի իրապէս ինքնագիտակ, ազատ ու բազմերանգ ոճ մը, ճոխ պատկերներով բեռնաւորուած ու նրբացած։ Բազարոշ ներգաշնակութիւն մը կը կանոնաւորէ իր հանճարին գեղեցիկ արտայայտութիւնները, եւ շնորհիւ այդ ներդաշնակութեան՝ ոչ միայն իր ամէն մէկ գործը՝ առանձին անսութեամբ, յղկուած արուեստի մը խտացումը կը յատկանշէ, այլ եւ իր բոլոր գրութիւններէն կը ձառայայթէ երիտասարդութեան, կեանքի առողջ տաւեաններու, սիրոյ յաւէտ գեղեցիկ հոգեբանութեան միակտուր մարմարինը։ Փակագծեր ալ կան, որոնցմով Շանթ կը շեշտէ սիրոյ վեհութիւնը, դասալիքները մերկացնելով հայաբար։

«Յեղի եւ դասալքութեան երգիչը» կ'անուանէ Շանթը՝ մեր քննադատներէն Արշէն Ցէրտէրեան "Երգիչը մեզ կուտայ փառաւորող հեռապատկերը, եւ յետոյ աէրը եւ իր էութեան մաս կազմող սէրն է որ գործեր է Շանթի երեւակայութեան մէջ։ Դասալքութեան թարգմանը, բայց ոչ երգիչը, սիրոյ եւ սեռի երգիչը, բայց ոչ սեռի մանեայտուկ ներբողագիրը։

Շանթի բառերը կարծես կը նմանին գոհարներու, որոնք կը պահեն ճոխ ժամերու բոյրը եւ այդ բոյրն է որ մեր երեւակայութեան մէջ կը վերածնի, երբ կը կարդանք «Երազ օրերը»։ Ամէն շարժում կը դառնայ անթառամ ծաղիկներու փունջ մը, կապուած ի պատիւ հեթանոսական անխառն գեղեցկութեան եւ՝ անոր խնկարկու երիտասարդ սիրտերուն

Ահա փնջիկ մը.—

Կ'դիտէի ես գորովով անոնց
իր մութ աչքերուն խաւարն անթափանց,
իր խիտ յօնքերուն կամարը կրկին,
իր մազանները ինչպէս ծոփանին,
եւ թուխ այտերը, որ կը բոնկին,
եւ վարդ շրթունքին զոյգ թերթերը թաց
ուր չոր համբոյր մը կար միշտ պահուըտած.

Մի՞թէ բանաստեղծները չե՞ն որ մեզ տուած են գեղեցկութեան գաղափարը յղանալու կարելիութիւնն ու իղձը, եւ անոնց յօրինած պրիսմակներէն չէ՞ որ մեր սերունդը կը ստանայ լոյսին կենսատու ցոլացումը։ Եւ այդ ցոլացումը դժուար է բացատրել Վերջարոյսին նման, ան կազմուած է հազար փոքրիկ պլպլումներէ զորս առանձնապէս անկարելի է զանազանել։

Իր գրութիւններուն երկանքը պիտի հանդիպինք բառերու, տողերու՝ որոնք կաթիլ կաթիլ խորհուրդ կը պարունակեն, եւ մեզ կը լծեն այդ խորհրդին, հմայիչ հրամայականով մը Անդական մարմինը նկատելով գեղեցկութեան ամենակատարեալ իրականութիւնը, Շանթ առանց սեւէ վարանումի պիտի դիմէ բաղդատական պատկերներու, բացատրելու համար ամէն ինչ. օրինակ բնութեան նկարագրականին մէջ.

Քեթեւ սիրուն կամուրջը մերկ,
Հոծ տարփանքով պինդ կը փաթթէ,
խենդ գետակի մարմինը մերկ
Ցայթ թեւերովն իր երկաթէ։
Եւ գետակը ալ մոլեգնոտ
կը գալարի ինքն իր վրայ.
փրփուր կուրծքը կ'ուռի կըքոտ
եւ յուզումէն կը գողգոռայ։
Իսկ ես թախծով կը նայիմ վար
Սէր ու կրքի այս քերթուածին,
Որ կը ծեգնէ ծոդ դարէ դար

Գեղեցկութեան մարմնացումը կը հանդիպի սիրոյ եւ կրքի, բնազդական հիացումի, եւ ոչ թէ արուեստականօրէն ստեղծուած շլացումի, համր անձնաւորումներով ու ջլատուած սիրտերով։

* * *

Երբ վիպասան ու թատերագիր, Շանթ անցուգական է Եւրոպական գրականութեան մէջ առնենք պէտնոտ Հօն եւ Փօոթօ Ռիշը։ Այս երկուքին արուեստը միացնելով կ'ունենանք Շանթի ինքնատպութեան նմանապատկերը, անշուշտ պահելով բաղդատութեան կանոնները։

Երբ վիպասան, Շանթ երեւան բերաւ հոգեբանի իր անուրանալի տաղանդը, երբ թատերգակ ան հաստատեց իր հանճարին բազմակողմանէ հանգամանքը։ Առաջինով ստեղծեց իր տիպարները, երկրորդով այդ ստեղծագործումը ամբողջացուց եւ իր հերոս-տիպը մղեց բեմին վրայ՝ կեանքի գոլացումի այդ ամենայարմար հայելին, զայն անուանելով Սիգա կամ պահելով Աբեգային սքեմին մէջ։

Մեր բեմը իրապէս հարստացաւ Շանթի արտադրութիւններով, որովհետեւ չէ ունեցած այն աստիճան խորաթափանց ու հմուտ ուղեղ, ինչպիսին է Շանթինը։

Ուշագիր արուեստով մը հեղինակել սիրոյ հոգեբանութիւնը, շեշտել անոր յամր բայց անբեկանելի ազդեցութիւնը, երիտասարդ միտքերու վրայ, բացատրել սայթաքումները, նկարագրել սիրոյ եւ անոր հակադարձ զգացումներու միջեւ տեղի ունեցած խուլ պայքարը, որ հեգնօրէն կը խաղայ մահկանացուներու հետ, վերջապէս ստեղծել մթնոլորտը բոլոր հանդիսականներու սահմանուած՝ նոյնանալ բեմէն վար շնչող երիտասարդներու հոգեկան խռովքներուն և զանոնք մղել դէպի սիրոյ իսկական հարցը եւ զայն կապել իրենց մտային յեղաշրջման.— ահա Շանթի թատրոնը, որուն կարելիութիւնները անսահման են եւ պիտի մնան մեր թատերական տարեգրութեանց մէջ։

Մենք ծանօթ ենք շատ մը թատերախաղերու, որոնց մէջ զգալի են աղմկալի պարագաներ՝ սահմանուած՝ տաք մթնոլորտ մը ստեղծելու. նման ծնծղաներու որոնք կ'ոգեւորեն թոյլ նուագախումբերը եւ անկումէ կ'ազատեն արտաքինը։

Այդ տեսակ «աղթիֆիս» չկայ Շանթի մօտ։ Իր հերոսները առանց որ եւ է օտար ազդակի օգնութեան՝ կ'ապրին իրենց կեանքը, կը բացատրուին բնական ընթացքով եւ կ'իրականացնեն իրենց կոչումը, հեղինակին մտքին մէջ։

Այս սահմանումները մեզ կ'առաջնորդեն Շանթի մէկ նոր թատերախաղին սեմին առջեւ.— «Կայսրը», նոր ապացոյց մը հեղինակին կուռ ոճին եւ բազմակողմանի տաղանդին

ԵՒ. ԶԱՀՐԵԱՆ

ՕՐ. ՌՈՒԹ ԷԼՏԸՐ
ԿԸ ՊԱՏՄԷ ԻՐ ԹՌԻՉՔԸ

Դ.

Օդերեւութաբանական գրասենեակէն պատուիրած էին մեզի թէ՝ երբ փոթորիկի հանդիպինք, դէպի հարաւ ուղղուինք։ Քարտէսներուն վրայ արագ ակնարկէ մը վերջ, միաձայնութեամբ որոշեցինք չհետեւիլ այդ խորհուրդին, ինչ որ ժամերով հակառակ հովերու խաղալիք պիտի դարձնէր մեզ։

Այդ պահուն մեր բարձրութիւնն էր 2500 մեդր, ու միշտ կը բարձրանայինք, շարունակ քննելով պէնզինի ընդունարանները եւ շարունակ իւղի մեծերու զայրացնող յաճախանքին ենթակայ

Ցանկարծ «Ամերիկացի Աղջիկը» անսահման ամպի մը սրտին մէջ միրճուեցաւ։ Այն ատեն մտածեցինք որ կը բաւէր ժամանակ մը շարունակել մեր վերելքը, ամպերն ի վեր ելլել, գտնելու համար լուսինը, աստղերը, վերջապէս բան մը որ տեսնուէր։ Ամբողջ ժամ մը դանդաղ ու կանոնաւոր կերպով մագլցեցանք մինչեւ 3200 աստիճան բարձրութիւն եւ նշմարեցինք որ մեր շուրջ խաւարը աւելի թանձր եւ աւելի սեւ էր։ Այդ սառուցեալ բարձրութեան վրայ, ուր կը գտնուէինք, մէկ բան միայն մեր սիր... գեռ յոյսի նշոյլ մը կր... տակա մեր շարժիչ մե... կանոնաւոր ու միօրինակ...

Այդ պահուն է որ սկս... բեւեռ։

Առանց արտաքին ... որ ազդարարէր մեզ իր գո... անձրեւը կատաղօրէն ինկա... վրայ։ Միեւնոյն ժամանա... մաչափը կը սկսէր իջն... նկատեց որ վերոյէն հին... ճան վար իջած է։

Ժամը 7.30 ... վիճակը սաստկացնող էր ... ի թեւերուն վրայ սառ... թեւ խաւ մը կապած էր ... Պըրտի ստորագրած մէկ ... ծը, որուն մէջ ըսուած էր ... վար օդ մը երբեք բարեյա... չի կրնար ըլլալ օդանաւ... համար։

Երկրորդ անգամ ... քննելով, քիչ մը յուսադր... գերոյէն վար 3 ... կէ... Վերջապէս գէշ չէր ...

Առանց սեւէ բացատր... տալու, Ճորճ հրամայ... ինծի յանձնեց օդանաւին ... ինք գնաց ետեւի կողմը ... վայրկեան վերջ նորէն ... ձաւ, տեսայ որ ձեռնոցներ... գած էր եւ հրթիռ արձակ... տրճանակներ, քանի մը ... անկարգելներ եւ ծխափամ... բեր կը բերէր։ Երկչոտ... խնդրեցի իրմէ տեղը գր... կին, սակայն բացէ ի բաց ... ըսելով որ ստիպուած ... հաշուել թէ ո՛րքան պէնզի... ցած է։ Պարզեալ մինակ ... ցեկին առջեւ քանի մը ... կեաններ, որոնք ինծի ... թուեցան։

Վերջապէս, ընկերս ... տեղս գրաւել եւ հաւան... գութիւնը բացատրել ինծի ... որ թեւերու ընդունարան... լեցուն էին. իսկ կեդրոն... լիտր պէնզին կար։ «Հի... ւական՝ մինչեւ Փարիզ ... համար»,— աւելցուց ժպտ...

Այս ապահովիչ նկատ... երկար չպիտի հանգստացնէ... փոթորիկը, որ չէր դադրա... թափչքը նեղելէ, յանկարծ ... բաղդոյն աստիճանին հաս... կիշիլը անհնելի երեւոյթ ... ցաւ։ Ջեմ ճանչնար ... կարող ըլլայ պատմել ... ցուցած անձկութեան ժամ...

Ըստ իս, փոխանակ հրա... կելու այս պատմութիւնը ... գոյն պիտի ըլլար ... զայն մտերիմ ... մէջ, զոր պիտի բանայի ... մը եւս այս արկածախնդր... նը փորձելու օրս։

3500 մեդր բարձր... հասած էինք եւ դեռ կը ... բանայինք։ Անձրեւն ալ ... միքենային հաւասար ... կը հանէր։ Ճորճ գարձեալ ... յանձնեց ինծի։ Պատուհան... բացաւ եւ դիտեց գուրս ... որ կրնար։ Ցետոյ տեղը ... ըսելով որ իւղի ճնշումը ... քիլօյի իջած էր։

Ինչ եղերական իմաստ ... յին ունենալ իւղի անհեթեթ ...

«Ամերիկացի Աղջիկ»ին ... շղթայազերծուած տարրերը ... նապատակ էին իրենց ... թիւնը։ Այն ատեն ընկերս ... րեցաւ փոթորիկէն փախչի... ղափարէն եւ վճռեց ուղիղ ... նակել ճամբան։ Ճշմարիտ ... մարտ մը մղեցինք։ Մեր ... թռչունը, ամէն կողմէ ... երբեմն ալ բոլորովին ... սահատօրէն կը կռուէր ... մէջ աչքէ չէինք հեռացնէ... ցոյցները, եւ երկար վայրկ... անկարելի էր լսել շարժիչ... նային աղմուկը։

ՌՈՒԹ ԷԼ...

ՅԵՏ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

ՍԻՐԵԼԻ ՎԱՆԷՆ

... մ եմ ցանի, սամոտ 1) նոլը-
գից ի,
... մեռնեմ' ազից մազից ի.
... մ ցանի, սատա պիտլար ի,
... մեռնեմ' Թագա նիւ-
ալար ի:

... մ ցանի, սոխերն ասմա ի,
... մեռնեմ' պօչը չ'նոր ի,
... մ ցանի, սատա սխտոր ի,
... մեռնեմ սրտիկ ալդտոր ի:

... ւս իգլու (2) խնձոր կը քա-
ղես,
... բոլոր կանաչիլ ջա-
րես,
... կար, արի', խռով մի'
մնա,

... ասմնոր, 3) ծիկ, (4
քն չը մնա:

... մ ցանի, խետ գիտենի
ական,
... ի Ֆալի խետ արեգական,
... ելա, ծիկ կըսմած չէ-
լաւ,
... սրտիկ վեր ծիկ խուն (5)
էլաւ,

... գինի, գիւ անուշ փա-
ռա (6
... գիւ խմէ, քեո դարտ
ծիկ ասա'.
... (7) արի', խռով մի'
մնա,
... մալ, ծիկ, քն չը մնա:
... Վարդ-Գաստիկ

1, ... 2) Այգի. (3) Աչ-
... 4) Ինձ. (5) Բարկանալ,
... (7) Եար:

ՍԻՐԵԼԻ ԱՆԻԱՑ ՇՐՋԱՆԷՆ

... կ'ըլլայ
... փուշ կ'ըլլայ,
... վարդ մի' ըսէք,
... քիչ կ'ըլլայ:

... մ պաղ մ'երկուք,
... սասնմերկուք,
... ինչ թանիմ,
... չօրցնիմ:

... կուզայ,
... կուզայ,
... արդամ,
... կուզայ:

... օրեր է,
... կորեր է,
... խիւ,
... տարի է:

... փուշ է կու ծառի,
... չարի,
... մոնողը,
... վառի:

Հաւաքեց' Ե. Գասեան

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ԵՐԳԵՐ

ՓԱԿ ՊԱՐՏԷԶԻՆ ՄԷՋ

... թելին ծիրմկուն ինը
... փակ պարտէզին մէջ:
... չէր,
... ամ մ'էր:
... ակօս մը,
... իր ռեհան-
ներուն:

Ա. ՇԱՀ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հինգշաբթի երեկոյ «Փլեյէլ» ժողովարանի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Ա. Շահ-Մուրատեանի երգահանդէսը։ Բազմութիւնը կը վկայէր տաղանդաւոր երգիչին համբաւին։

. .

Շահ-Մուրատեանի անունը, շատերու միտքին մէջ, կապուած է Կոմիտաս Վարդապետի, որուն արժանի ու տաղանդաւոր թարգմանն եղաւ։ Սակայն, այս անգամ, ժողովուրդը Կոմիտասի ստեղծագործութիւններէն քիչ ճաշակեց, որովհետեւ, թերեւս Շահ-Մուրատեան ուզած էր ներկայացնել փունջ մը մեր երգահաններէն։

Եւ, իրապէս, յայտագիրը ծաղկաքաղ մըն էր, աղուոր հունձք մը մեր երգին մշակներուն պարտէզէն, պատրաստուած' յուզումով ու գորովով։ Այդ փունջին մէջ ցոլեր' օտար երկինքէն, Տիգրանեան, Փուչչինի, Պէմպէրկ, Լէօ Տէլիպ։ Դարձեալ օտա՛ր արուեստագէտներ, դաշնակահար ու ջութակահար, քաղցր հովի մը նման, անցան այդ ծաղկեփունջին մէջէն։

Հայկական երգերէն երգեց Քրիստոս Պատարագեալ (Եկմալեան), Հէ՜յ կաքաւիկ, Յարեր, Սարերի Հովին (Գ. Սիւնի), Բարի-Լոյս, Է՜յ ջան Աշնան երգ, Վարդ (Ռ. Մելիքեան), Օրօր (Կանաչեան), Մոկաց Միրզէ, Հայաստան (Կոմիտաս)։

. .

Որքա՛ն քաղցր է Շահ-Մուրատեանի ձայնին timbreը։ Ձայնի գիտութեան վարպետը ելեւէջներ ունի, որոնք այնքան անուշ են, որքան մեղրին կաթիլները լեզուին վրայ։ Անոնք որ երգը կը սիրեն, միշտ կը յիշեն ձայնի խաղեր, որ Շահ-Մուրատեանինն են։ Հազար Ափսոսը (Մոկաց Միրզէ) որքա՛ն հարուստ, որքա՛ն իրենց անուշութեամբ, Հայաստանը (Հայաստաներգին մէջ) իր դաշնաւոր ջերմութեամբ ու լեցուն յուզումով։ Օրհնեալ է (Քրիստոս Պատարագեալ) գրաւիչ միաթիւթիւնով, պիտի մնան եզրերը իր երգիչի ոճին, որուն հետ պիտի բաղդատենք ձայնը անոնց, որ պիտի երգեն այդ կտորները։ Եւ ուրիշ երգի մը, Կանաչեանի Օրօրին մէջ, քուն եղիր, բալասը նոյնպէս անբաղդատելի քաղցրութեան մը յիշատակը պիտի պահէ մեր մէջ։ Կը յիշեմ, այս պահուս, Բալասին առաջին վանկը, օ՛, ձայնի ի՜նչ տոհմիկ ջերմութիւն, արտայայտութեան ի՜նչ ճոխութիւն, —գոց լաց մը, մօրը անհասելի գորովը, երախային խաղաղութեան համար իր հոգիէն փրթած աղօթահեւ ըղձանքը, վերջապէս չարտայայտուած բանաստեղծութիւն մը, որ կը սեղմուի մէկ վանկի մէջ։ Եւ ունկնդիրը կը կծկուի, իր աթոռին վրայ, կը պզտիկնայ, կ'եբախանայ, մօրը բաղձանքին հպատակելու համար նուիրուած մը կը պատրաստուի։ Ամբողջ միաղ կրակի կտոր մը կը դառնայ։

Եւ կ'օրհնես երգիչն ու հեռաւոր անծանօթ հայ մայրը, որ քնացուց մեզ, քնացուց գալոց մեծ օրերուն համար, մեր պատմութեան յաւազոյն երազին համար, որ պիտի կատարուի։ Իսկ մինչ այդ՝

— Քուն եղիր, բալաս...:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՀԱՃԸՆԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԼԻՈՆ 18 Հոկտ.— Շաբի Հաճընի Հայրենակցական Միութիւնը Հոկտեմբեր 16ին ոգեհանդէս մը կազմակերպած էր, Հաճընի 8 ամսուան անհաւասար կռիւին մէջ ինկած բիւրաւոր զոհերու 7րդ տարելիցին առթիւ։ Հակառակ օդին անյարմարութեան Լիոնէն, Վիէնէն եւ Ժիզորէն հոծ բազմութիւն մը փութացած էր հանդիսավայրը։ Սրահին մուտքի դուռը կանանչ ծաղիկներով զարդարուած, յաղթական կամարի մը ձեւը առած էր։ Բեմին վրայ պատէն կախուած էր Հաճընի ... ծաղիկներով եւ սեւ ժապաւէնով շրջանակուած, իսկ պատին վրայ գամուած էին սեւ ժապաւէններ, հեռեւեալ վերտառութիւններով. «Մի՛ յուսահատիր վիրաւոր Հաճըն», «Ցարգա՛նք նահատակուող անթիւ հերոսներուն» եւլն.։

Վարդան քահանայ Ճամկոչեան պատարագէն յետոյ հոգեհանգիստ կատարեց։ Պ. Աբրահամ Նոյմ Լուէկեան բացման խօսքը ընելով, մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգանքի հրաւիրեց ներկաները։ Ցետոյ իբրեւ բրագեկ Հաճընի ահռելի կռիւներուն, նկարագրեց հերոսամարտը։ Դրաւոր ճառ մը կարդաց Պ. Պօղոս Աղբաջեան, ներկայացնելով Հաճընի անցեալն ու աւանդութիւնները։ Արտասանութիւններ ըրին Օր. Ցովհաննէսեան եւ Օր. Զարուհի Զուլֆաեան։ Երգչախումբը մէջ ընդ մէջ երգեց մոխրակոյտ Հաճընի ձօնուած «Քաջերն ահա շարան շարան», «Ընդվզում մի գրոշին պլլուած», «Օգնեա նժար» եւլն. երգերը, որոնք ներկաներուն աչքերէն արցունքներ կը խլէին։ Պատանի Ա'գրանիկ Զուլֆաեան արտասանեց Թումլուսի գրուածը, Երջանիկ Գէորգեան «Որբ Հաճ'նոյ», իսկ Վիէնէն հայրենակից մը Ահարոնեանի «Կոյր Աշուղը»։ Հանդէսը փակելէ առաջ, Անդրանիկի գինուորներէն Պ. Գեղեցիկ Յովհաննէսեանի յարգանքի բաժինը բերաւ անմահ հերոսին։

Ցետոյ ներկաները հիւրասիրուեցան հերիսայով, համաձայն Հաճընի աւանդական սովորութեան։ Բոլորն ալ առանց խտրութեան եւ ուրախ սրտով մասնակցեցան սեղանին։ Այս առթիւ գնահատելի էր խումբ մը Հաճընցի տիկիններուն ժրաջան աշխատանքը։

Վարդան Խրիմեան

ՆՈՐ ԳԱՂՈՒԹ ՄԸ

ԱԼԶԻՆ Լուսաէ ... Մօտաւորապէս 3—4 օրէ ի վեր, քանի մը դաշնակցական ընկերներ «Փարիզի Աղբիւր Սերոբ խումբէն», անգործութեան պատճառաւ եկանք այս գիւղը, որ Փարիզէն 120 քիլոմեթր հեռու է։ Անմիջապէս սկսանք գործի։ Մէկ ամսուան ընթացքին մօտաւորապէս 180—200 հայութիւն եկած է հոս, մեծ մասը ամուրի երիտասարդներ, եւ ամէն օր խումբ խումբ կուգան։ Գործը շատ հանգիստ է եւ օրավարձքն ալ գոհացուցիչ։

Առ այժմ քիչ մը դժուար է, բայց գործարանատէրը մտադիր է տեղեր շինել տալ սկսած է։

Յ. Մ.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ՓԱՐԻԶԻ ԽՈՒՄԲԸ «ՄՕՀՕՆ»Ի ՄԷՋ

Այսօր, Կիրակի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի ֆութպոլի խումբը կը մեկնի Մօհօն քաղաքը, մրցելու համար տեղական խումբին դէմ, որ կը պատկանի պատուոյ դասակարգին և ունի արագավազ եւ ճարպիկ խաղացողներ։ Դեռ անցեալ եղանակին էր որ Օ ի դէմ 7 նշանակէտով յաղթեց յունական խումբին։ Վերջերս Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբին գաւառներու մէջ կատարած շարք մը մրցումներուն արդիւնքէն հետաքրքրուելով հրաւիրած է իր քաղաքը։ Տեսնենք մերինները պիտի կրնա՞ն յաջողիլ անոնց արագ եւ ճկուն խաղացողներուն դէմ։ Յուսալի է, եթէ եռանդով խաղան, եւ աշխատին իրենց մասնայատուկ փասերու դրութիւնը ի գործ դնել։

Այս առթիւ կը թելադրենք մեր ֆութպոլիստներուն որ ընտրուած դասաւորը չփոխեն եւ չգանգատին խաղի ժամանակ անոր սխալներուն համար։ Պէտք է լաւ գիտնան որ ան իր կարողութենէն աւելի բան չի կրնար ընել, իսկ իրենց անտեղի պոռչտուքները կրնայ վնասութիւն պատճառել խումբին։

Գ. Գասապեան

ՓՈՒԹԱՑԷՔ ՕԳՏՈՒԻԼ
"ՅԱՌԱՋ"Ի
ՊԱՐԳԵՒԱՒՈՐ
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵՆԷՆ
որ բացուեցաւ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 20ին
ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐԸ ԿԱՆԽԻԿ

ՄԵՐ ՊԱՐԳԵՒԸ ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ

Համաձայն Ա. էջին մէջ եղած յայտարարութեան, ստորեւ կը նշանակենք գիրքերու ցանկը, իրենց գիներով։ Ամէն մարդ ազատ է՝ իր ուզած հատորները ընտրելու, համաձայն իր բաժանորդագրութեան.—

1. Իմ Գիրքը, Ա. Ահարոնեանի (20 ֆրանք). 2. Մանչ Աղջիկը, Վ. Մարկրեթի (20 ֆր.). 3. Խորհուրդներու մեհեանը, Ց. Օշականի (20 ֆր.). 4. Խապլվար, Եր. Օտեանի 7 ֆր.). 5. Մեր խաչը, Տոքթ. Ս. Սալբիի (8 ֆր.). 6. Մահացու Սէրը, Մ. Կորքիի (3 ֆր.). 7. Պղնձէ քաղաքին պատմութիւնը (3 ֆր.). 8. Հաֆըզի քառեակները (3 ֆր.). 9. Ֆոմա Կորտիէվ, Մ. Կորքիի 15 ֆր.). 10. Մեր Անկախութիւնը, Լ. Շանթի (15 ֆր.). 11. Ընկեր Շահպար, Ն. Պէշիկթաշլեանի (5 ֆր.). 12. Երկու Ամիս Բոլշեւիկեան Բանտում, Բ. Իշխանեանի (13 ֆր.). 13. Սուլամիթ, Ա. Կուպրինի (6 ֆր.). 14. Կրացիէլլա, Լամարթինի (8 ֆր.). 15. Ոսկի Աքաղաղ, Րաֆֆի (10 ֆր.). 16. Բժիշկին գիրքէն փրցուած էջեր, Տոքթ. Սեւակի (10 ֆր.). 17. Ազգային Բարերար, Եր. Օտեանի (4 ֆր.). 18. Ալա Նազար, Իսահակեանի (3 ֆր.). 19. Ալպում Հէքեաթներու, Շ. Նարդունիի (3 ֆր.). 20. Դատաստանական Խորհուրդ, Եր. Օտեանի (10 ֆր.). 21. Ի՞նչ պատմեց Թեքեռնէմը կամ Ս. Սիֆիլիս, Տոքթ. Գրիգորեանի (6 ֆր.). 22. Էջեր իմ Օրագրէն, Գ. Զօհրապի (6 ֆր.). 23. «Փետրուար 18» (5 ֆր.). 24. Ֆրանսահայ Զրուցատրութիւն (15 ֆր.). 25. Ջալթիր Աստուած, Ա. Ահարոնեանի (2 ֆր.). 26 Ինքնուսուցիչ Ֆրանսերէն լեզուի, Դաւիթ-Բէկի (10 ֆր.). 27. Կոյսի մը Օրագիրը, Թարգմ.՝ Վ. Սեւունի (5 ֆր.)։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲԱՐԻՔԻ ՀԱՄԱՐ.— Ցօքթ. Լըվան, որ Փարիզ հաստատուած էր, անցեալ օր ընդունեց իր հայրենակցին այցելութիւնը։ Այս պարոնը, որ, ըստ իր յայտարարութեան, Ամերիկայէն նոր եկած էր, տօքթէօրին ըսաւ թէ շուտով պիտի մեկնի Հաւր, Պապին յանձնելու խոշորկեկ գումար մը։ Ցօքթ Լըվան ուզեց բաժին առնել պապէն գալիք օրհնութեան եւ 75.000 ֆր. յանձնեց պարոնին, Պապին յանձնելու համար միշտ բարիքի համար։

Եւ սակայն պարոնը մեկնեցաւ եւ ալ ձայն ձուն չելաւ, պապին օրհնութիւնն ալ չհասաւ։

Նեղսրտած, ստիկանութեան դիմեց, որ քննութենէ մը յետոյ, եկաւ յայտնելու թէ 75.000ը տուած էր գողի մը, բարիքի համար։

570 ՀԱԶԱՐ.— Երբ Լուվր փողոցին դրամատան գանձապահը իր խցիկը մտաւ, տեսաւ որ խոշոր դրամարկղ մը բերանը բացեր էր, առտուն կանուխ 570,000 ֆրանք թռեր էր։

Պաշտօնեան սովորութիւն ունէր բանալին դնել գրպանը իր հագուստին, զոր կը ձգէր դրամատան մէջ։ Որովհետեւ դրամատան դուռները երբեք շարժած չէին գիշերը, կասկածը ծանրացաւ հաստատութեան ծառային վրայ։

Խիստ հարցաքննութենէ մը յետոյ, ծառան Շոմէլ, խոստովանեցաւ եւ յայտնեց տեղը ուր պահած էր դրամները։

Ոստիկանութիւնը գտաւ դրամը եւ փակեց ... մէջ, իսկ Շոմէլին ձեռքէն բռնեց ու բանտ նետեց։

ԳԱՆԱԿՈՎ.— Նիսի մէջ ջութակահար տիկին Լորո, որ Վիէննայի երաժշտանոցէն առաջին մրցանակ ստացած էր, վերջերս զժտուեցաւ իր նոր ամուսինին հետ, որ ամերիկացի գրագէտ մըն է։ Ու բարեկամացաւ Ռուսի մը հետ Ռուսի' ուզէր ամուսնութիւն կնքել։ Այս պատճառով, անցեալ օր, վէճ մը ծագեցաւ անոնց միջեւ Ռուսը, յանկարծ, դանակով ծակեց սիրականին սիրտը։ Ջութակահարը մեռաւ։ Ռուսը փախաւ։

ՉԳԻՏԻ ԿՏՐԵՑ ՄԱԶԵՐԴ.— ... նանսիի մէջ բանուոր մը, Մոլկոլէն, ունէր կին մը, որ շատ կը սիրէր պճնուիլ։ Վերջերս խելքին փչեց, յանկարծ ուզեց կտրել մազերը։ Ամուսինը թոյլ չտուաւ, նոյնիսկ սպառնաց։ Սակայն կինը կտրեց մազերը եւ ձգեց ամուսինը։

Առտու մը հանդիպեցաւ ամուսինին Բարիծայիկ ... միջապէս հանեց իր գլխարկը, ցոյց տուաւ կտրուած մազերը։ Ամուսինը մկրատի պէս շարժելով հասկցուց թէ ինչպէս կը կտրէ իր մազերը։

Ամուսինը բորբոքեցաւ, հանեց ատրճանակը, անգամ մը պարպեց կնոջ դէմ, անգամ մըն ալ իր գլխուն։

Եւ երկուքը մէկ փռուեցան գետին։

ԳԱՍՏՈՒՈՑ ԼԵԳԷՈՆ.— Պաշտօնաթերթը կը հրատարակէ պատերազմին նախարարութեան առաջարկով Պատուոյ Լէգէոնի ստացողներու ցանկը։ ... մէջ են նաեւ՝ Տիգրան Խան Քէլէկեան, ամերիկեան քաղաքացի հնութեանց վաճառական, եւ Ժան Փօլ Լանտովսքի, Փարիզի Ստար Մաաուլի Արհեստակցական Միութեան ընդհանուր քարտուղար, որոնք Պատուոյ Լէգէոնի սպայի աստիճան ստացան։

"ՅԱՌԱՋ"Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (96)

ԿՐԵՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՅՈՎՍԷՓ ՇԹՈՒՌԱԿԻ
ԽԶԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

— Ոչ միայն չպիտի հերքեմ ..., այլ եւ

— Ինքզինքնիդ պիտի փաթթէք, ընդմիջեցի, որ կ'աշխատիք այս անգամ թերեւս ... ամբողջովին ... հնացնելու ձեր երկիրը։

— Եթէ փաստէք այդ բանը, ... թէ կարծածէս աւելի ... էք։

— Սէր եւ բարեկութիւնը ... ձեզ այնքա՞ն կուրցուցած են ... չէք կրնար հասկնալ թէ՝ եթէ ... իսկ Գերմանիոյ, Ռուսիոյ եւ Չինաստանի միացած ... դիկել Հռենոս եւ նախ ..., յետոյ Անգլիան ճնշէք, ... յետոյ, նոյն բախտը պիտի արժանանայ նաեւ ... Գերմանիան։

— Բայց ինչո՞ւ, խնդրեմ։

— Պարզապէս անոր համար որ ոչ Ռուսիա, ոչ ալ Չինաստան չպիտի ընդունին Բեռլինի տիրապետութիւնը։ Եթէ ճերմինաքի, որ գիտենք թէ ձեր գործակալն է, հակառակը պնդէ, կամ այն է որ ինքն իսկ կը խաբուի, կամ ձեզ կը խաբէ։ Ինչու չէ՝ չնորհիւ ճերմինաքի, Թրոցքիի եւ Զինովիէֆներու գերման ազդեցութիւնը գեռ գօրեղ է Ռուսիոյ մէջ։ Բայց, ամէն օր, քիչ քիչ կը տկարանայ եւ տեղի կուտայ ասիական ազդեցութեան։ Բեռլին ուզէ կամ ոչ, Ռուսիա իր խեղութիւնը կը վերագտնէ։

Իմա Շթառւպ Քարասոֆէն գլանիկ մը եւս առնելով, ըսաւ.

— Վերջապէս ի՞նչ կը մտածէք ընել զիս, ի՞նչ պատիժի պիտի դատապարտէք զիս։

Քարասոֆ պահ մը գայն դիտեց, յետոյ անտարբերութեամբ պատասխանեց.

— Իմ առաջին մտադրութիւնս էր ձեզ գնդակահարել. բայց յետոյ, մտածեցի, ձեր տուած գաղտնիքներ շահագործել ինչպէս ինծի. դուք ալ փոխանակութեան դրամ մըն էք ինծի համար ճիշդ կոստանդինոֆեայի բախտին պիտի արժանանաք։

Իմա Շթառւպ՝ նորէն ոտքի ելած էր եւ իր կարգին Քարասոֆը դիտելով.

— Եթէ լաւ հասկցայ, ըսաւ, իմ բախտս կապուած է «Կարմիր Կոյսին» բախտին։

— Ճիշդ այդպէս։

— Եւ անոր հանդէպ ինչ որոշում որ տրուի անոնց կողմէ, որոնք զայն բանտարկած են այս միջոցիս, նման որոշում մը պիտի տա՞ք իմ մասիս։

— Կատարելապէս։

— Ձեր խօսքին տէրն էք։

— Կատարելապէս։

— Բայց ձեր խօսքը արժէք ունի ձեր բարեկամներուն համար

— Բացարձակապէս. բայց ինչո՞ւ այդ բոլոր հարցումները, հետաքրքրուեցաւ Քարասոֆ, թեթեւօրէն վրդոված։

Իմա Շթառւպ յաղթական ժպիտ մը ունեցաւ, եւ այն ատեն միայն հասկցայ թէ Քարասոֆ՝ այս կնոջ կողմէ վարպետօրէն լարուած ծուղակի մը մէջ ինկած էր։

— Այս բոլոր հարցումները, ըսաւ ան, պարզապէս ձեզի ապացուցանելու համար թէ՝ ինծի հետ կռուելու ի վիճակի չէք դուք...

Եւ աւելի ժպտադէմ, աւելցուց

— Կը կարծէիք թէ՝ զիս ձեր ձեռքերուն մէջ առած էք, եւ ահա սերպուած էք զիս ազատ արձակելու։

— Ձեզ ազատ արձակե՞լ, գոչեց Քարասոֆ, այս անգամ լրջօրէն վրդոված։

— Բայց այո՛, սիրելի իշխանս, որովհետեւ մինչ ըրէք թէ ինչ կ'ըսեմ։ Կոստանդինոֆեա՝ այս պահուս, ձեր կարծածին պէս, Չեկայի ձեռքը չի գտնուիր. ան դեռ մեր միջեւ գոյացած համաձայնութեան մասին բան չի գիտեր։

— Ո՞ւր կը գտնուի ուրեմն, հարցուց Քարասոֆ խեղդուկ ձայնով

Իմա Շթառւպ չարաճճի կերպով գայն դիտեց, յետոյ հարցուց.

— Միշտ ձեր խօսքին տէ՞րն էք։

— Բայց, այո՛, շար ստանա՛յ։

Շթառւպ ժամացոյցը նայեցաւ.

— Լաւ, ուրեմն, պատասխանեց. այս պահուս, կոստանդինոֆեա հասած է Թիլթոնքրատ, Հէփորի փողոց թիւ 7, ուր, իմ բարեկամներէս գերման սպայի մը պէտք է յանձնուի «Ընկեր» Թիլթրովսքիի կողմէ. Ուաշինգտոնի Նեգրոնական չնկայէն, եւ Գերմանիոյ լուսաններէն...։

ՔԱՐԱՍՕՖԻ ՓՈԽ-ՎՐԷԺԸ.

Քարասոֆ եւ ես յուզուած' իրարու նայեցանք, ոչ թէ խմայի յայտնութիւններուն պատճառաւ, այլ անոր համար որ այդ պատասխանով բրդի խոյզ մտադրութիւնը եւ գործունէութեան յատակագիծը մեզէ կը խուսափէր...

Իրօք, ոչ ոք, որքա՞ն ալ ճարպիկ ըլլար, պիտի ուզէր նախատեսել թէ Իմա Շթառւպ վստահելով միմիայն պատուոյ խօսքին, իր գործունէութեան եղանակը պիտի հիմնէր այս վերջինին աասպելական պարկեշտութեան վրայ։

Եւ եթէ համարձակած եղ Սթէնիա-Կորօյա մտնել շնորհիւ իշխան Իվանի եւ հոն կողոպտել մը կեղծել, պարզապէս անոր համար էր որ, գիտէր թէ՝ իշխանը երբեք չպիտի դրժէր իր խոստումը։

(Շար.)

Թարգմ'. Մ. ՍՐԻԵԱՆՑ

...մակամութիւնդ է պահել ու պաշտպանել միշտ Թուրք Անկախութիւնն ու Հանրապետութիւնը: Ասիկա քու գոյութեանդ եւ ապագայիդ միակ հիմն է: Այդ հիմը քու ամենէն թանկագին գանձդ է: Երկրին ներսն ու դուրսը, դուն այ գործ պիտի ունենաս չարամիտներու հետ, որոնք պիտի ուզեն զրկել քեզ այս գանձէն:

«Եթէ օր մը ստիպուիս Անկախութիւնն ու Հանրապետութիւնը պաշտպանել, պիտի մտածես քու կարելիութիւններուդ, պայմաններուդ եւ կացութեանդ մասին՝ պարտականութեանդ նուիրուելու համար: Այդ կարելիութիւններն ու պայմանները կրնան վերջին ծայր աննպաստ ըլլալ: Թշնամիները կրնան աշխարհի մէջ աննախընթաց յաղթանակ մը շահիլ: Մեր սիրելի հայրենիքին բոլոր ամրոցները կրնան գրաւուիլ ուժով կամ խորամանկութեամբ, ամբողջ նաւատորմն ու բանակը կրնան քայքայուիլ, երկրին բոլոր մասերը կրնան գրաւուիլ: Աւելի գէշը կայ. անոնք որ իշխանութեան գլուխն են, կրնան շուարիլ, սխալիլ, իրենց անձնական շահերը միացնել [illegible] քաղաքական ծրագիրներուն: Ազգը կրնայ ուժաքեկ աղքատութեան եւ թշուառութեան մէջ իյնալ: Դո՛ւն, ապագայ Թուրք [illegible]. նոյնիսկ այդ պայմաններուն մէջ պարտականութիւն ունիս փրկել Թուրք Անկախութիւնը եւ Հանրապետութիւնը: Ուժը, որուն պէտք ունիս, պիտի գտնես այն ազնիւ արիւնին մէջ, որ երակներէդ կը հոսի»:

Լօզանի դաշնագրին մասին խօսած ատեն, Ղազին ըսաւ թէ այդ դաշնագիրը իրականացուց Թուրք ազգային իտէալը:

«Թայմզ»ի համաձայն, վերջին օրը Ղազիին ձայնը քաշուած էր եւ յոգնութեան նշաններ ցոյց կուտար:

∴ «Փարիզ Թայմզ»ի եւ «Ռիւթէր»ի գործակալութեան հաղորդած մէկ լուրին համաձայն, Գործավարներու խորհուրդի մէկ նիստին երբ Մ. Քէմալի դիտել կուտային թէ իր քաղաքականութիւնը կը հակասէ Շէրիաթի օրէնքներուն, Ղազին գեռին նետած է Քուրանը՝ ըսելով որ յառաջդիմութիւնը կարելի չէ կառեցնել՝ անցեալ սերունդի մը համար շինուած օրէնքներով:

∴ Տեղական թերթ մը կը գրէ. «Կարելի չէ ըսել թէ որո՛ւն վրայ պէտք է հիանալ, հռետորի՞ն, որ ժամացոյցը ձեռքը 36 ժամ 33 վայրկեան ճառեց, թէ պատուիրակներուն, որոնք անշարժ ու աչքերնին բացած հանդուրժեցին խօսքի այս շռայլութեան: Ճառը լրանալէ վերջ, համաժողովը, փոխանակ «ո՛ւֆ» մը քաշելու տակաւին ուժն ունեցաւ երախտագիտական բանաձեւ մը քուէարկելու»:

Պուլկարական նոր միջադէպ մը

Սոֆիայէն կը հեռագրեն թէ Չորեքշաբթի օր Պուլկարիոյ մայրաքաղաքին ծանօթ մէկ ճաշարանին մէջ երկու զինուած անծանօթներ յարձակեցան Պելկրատի թերթերու երկու թղթակիցներուն վրայ: Այս վերջինները ոստիկանութեան օգնութիւնը խնդրած ըլլալով, հոն գտնուող պուլկար ուսանողներ խոշտանգեցին զանոնք եւ 24 ժամ պայմանաժամ տուին Պուլկարիայէն մեկնելու համար:

Պելկրատի մամուլի ընկերակցութիւնը կը բողոքէ այս արարքին դէմ:

Համայնավարներու ձերբակալութիւն

Պելկրատէն կը հեռագրեն թէ Ուրբաթ առաւօտ բազմաթիւ համայնավարներ ձերբակալուած են «Կարմիր Օգնութեան» վարիչ ուսանողուհիի մը բնակարանին մէջ: Ձերբակալուածներուն մէջ է Սիմէոն Միլիուշ, համայնավար կուսակցութեան ծանօթ գործիչ:

Ութը միլիոն անգործներ Ռուսիոյ մէջ

Լէնինկրատէն կը հեռագրեն թէ Տնտեսական Գերագոյն Խորհուրդի Նախագահ Քուիպիշէֆ խօսելով Խորհրդային Միութեան առեւտրական կացութեան վրայ, ըսաւ թէ՝ հակառակ իր արագ զարգացման, ռուս ճարտարարուեստը տակաւին չէ կրցած գործ հայթայթել բոլոր բանւորներուն: Խոստովանեցաւ թէ, ձմեռ գործազուրկներու թիւը կը հասնէր ութ միլիոնի:

Երբ Ամերիկա ճանչնայ պոլշեւիկները

Ամերիկեան Արհեստակցական Միութեանց կողմէ Ռուսիոյ մէջ քննական պտոյտ մը կատարելու համար ղրկուած պատուիրակութեան անդամները Նիւ-Եորք վերադարձած ըլլալով, հրատարակած են երկար զեկոյց մը, որուն մէջ կ'ըսեն թէ Մոսկուայի կառավարութեան պատասխանատու վարիչները իրենց դիմելով առաջարկած են Ամերիկայի հատուցումի պահանջներուն գոհացում տալ, եթէ Միացեալ Նահանգները պաշտօնապէս ճանչնան պոլշեւիկեան վարչաձեւը:

Այս կարգադրութիւնը, սակայն, պէտք չէ կազմէ նախընթաց մը որով Ռուսիա ստիպուի նման համաձայնութեան գալ ուրիշ երկիրներու հետ:

Ամերիկայի պահանջը Ռուսիայէն՝ մօտ 59 միլիոն տոլար է:

Ֆուատ թագաւորի ընդունելութիւնը

Եգիպտոսի Թագաւորը առջի օր անծանօթ զինուորի գերեզմանին վրայ ծաղկեպսակ մը դրաւ: Իրեն կ'ընկերանային վարչապետ Սէրվէթ փաշա, Փարիզի դեսպան Ֆախրի փաշա, Զիւլֆիքար փաշա եւն.: Փէնլըվէ, Ժորժ Լէյկ եւ զօր. Կուրօ ընդունեցին զինքը յանուն ֆրանս. կառավարութեան: Ցետոյ եգիպտական դեսպանատան մէջ ընդունեց Փարիզի եգիպտական գաղութի ներկայացուցիչները:

Կէս օրէ վերջ ընդունուեցաւ Գեղեցիկ Դպրութեանց Ակադեմիային մէջ, որուն անդամ ընտրուած էր վերջերս: Նախագահ Սալոմոն Ռէյնաքի ողջոյնի ճառը եւ Թագաւորին պատասխանը լսուեցան յոտնկայս:

Նիստէն վերջ Ֆուատ Ա.ի յանձնուեցաւ Ակադեմիայի անդամի շքազգեստը. ստորագրեց նաեւ ներկայութեան տոմարին մէջ:

Ցետոյ այցելեց Աշխարհագրական Ընկերութեան շէնքը, ուր ընդունուեցաւ Նախարարներ Էռիօյի, Փէրիէի եւ մարաջախտ Ֆրանշէ տ'Էսփրէյի կողմէ:

Գիշերը Քէ տ'Օրսէի մէջ Պրիանի կողմէ ճաշկերոյթ մը տրուեցաւ իրեն ի պատիւ, ներկայ էին Հանրապետութեան Նախագահը եւ Նախարարները:

Երէկ առաւօտ Գ. Տումէրկի հետ Արհեստից եւ Բազմարուեստեան վարժարանները այցելեց: Կէսօրին ճաշեց Էլիզէի պալատին մէջ. ժամը 3ին Լուվրի Թանգարանին եգիպտ. հնութիւնները այցելեց: Գիշերը եգիպտական դեսպանատան մէջ Հանրապետութեան Նախագահին ի պատիւ հացկերոյթ մը տրուեցաւ:

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ

25 Հոկտ. Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.ին: Քաֆէ օ Քլէռ տը Լիւնի վերնայարկը: Մէթրօ Իթալի:

Օրակարգ.— Եւրոպայի Ե. Շրջանային Ժողովի պատգամաւորներու գեկուցումը:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՏՐԱՄԱԹԻՔԸ

Նոր շրջանի Բ. ներկայացումը կը յատկացնէ հայ գրականութեան
30 Հոկտ. կիրակի ժամը 8.30ին, Sociétés Savantesի մէջ
ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԵԼՈՎ

ԵՐՋԱՆԿՈՒԹԻՒՆ

ՎԱԼԱԴԵԱՆԻ ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ ԳԵՂԵՑԻԿ ՏՐԱՄԸ, 4 ԱՐԱՐ

Տեղերու գիները սովորական՝ 25, 15, 10 եւ 5 ֆրանք

Տոմսերը բոլոր հայկ. ճաշարաններէ եւ ղեկավարներուն մօտ, 233 Fbg. St. Martin եւ 48 rue Mr. le Prince.

Կը մասնակցին՝ Տիկ. Ս. Ալիքսանեան, Տիկ. Մ. Նշանեան, Օրիորդ Անահիտ եւ Տիկ. Գ. Փափազեան: Գ. Գ. Երուանդ Թօլայեան, Տ. Նշանեան, Վ. Սվաճեան եւ Ա. Գմբէթեան:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ՄԵԾ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Նախագահութեամբ՝ Գ. ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐԻ
կազմակերպուած՝ Հ.Բ.Ը.Մ. Փարիզի տեղական մասնաժողովին կողմէ
Այսօր կիրակի ժամը 2.30ին, Salle des Agriculteurs, 8 Rue d'Athènes

Կը խօսին՝ Գ. Գ. Ե. ԱՂԱԹՈՆ, Գ. ՆՈՐԱՏՈՒՆԿԵԱՆ եւ Գ. ԷՍՄԷՐԵԱՆ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է
ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ՉՊԻՏԻ ԿԱՏԱՐՈՒԻ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՏԱՐՕՆ - ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆ Հայրենակցական միութեան ընդհ. ժողովը այսօր կիրակի կէսօրէ վերջ, Café au Clair de Luneի վերնատունը [illegible]: Անխտիր կը հրաւիրուին բոլոր Տարօնցիները, նաեւ անոնք որ մինչեւ այսօր անդամ չեն միութեան: Կարեւոր հարցերու շուրջ պիտի խօսի Գ. Կ. Սասունի:

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ Միութեան Ընդհ. Ժողովը այսօր կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3ին, Պլօրիա ճաշարանը: Օրակարգ.— Սանասարեան ժողովրդական համալսարանի հարցը եւ ուրիշ խնդիրներ: Բոլոր անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ անպայման, նոյնիսկ անոնք, որոնց հասցէն անծանօթ մնացեր է վարչութեան:

ԿԻՒՐԻՒՆՑԻՆԵՐՈՒ Հայրենակցական միութեան կազմութեան համար՝ կը խնդրուի բոլոր Կիւրինցիներէն, իրապէս ունէ՛իր բնակութեան կողմէ գէթ մէկ անձ ներկայ ըլլալ, այսօր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, 7 Rue de Tournon. Métro Odéon.

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պէլվիլի մասնաճիւղի բոլոր անդամները ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին 25 Հոկտ. Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8ին, 40 Rue de Belleville:

«ՅԱՌԱՋ»ի միջոցաւ շնորհակալութիւն կը յայտնենք [illegible] Տոլիրեճեանը կը գտնուի [illegible] Գրիգ Յիսուեան հասցէին. — [illegible] փողոց. Թիւ 13. [illegible]

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, Հ. Յ. Դ. Ճիւղ. կոմիտէ.— Ձեր այսօրուան (23 Հոկտ.) ժողովին ազդը ստացանք շաբաթ առտու:

ՄԱՐՍԷՅԼ, Անդրանիկ միութիւն. Նոյնպէս:

ԼԻՈՆ. [illegible] Հոկտ. 9ի հանդէսին նկարագրութիւնը ստացանք Հոկտ. 21ին:

ՊԷԼՖՕՐ, Թղթակից.— Հոկտ. 16ի հանդէսին նկարագրութիւնը ստացանք Հոկտ. 21ին:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Գ. Միքայէլեան Պարամեանէն խմբագրատուն հանդիպիլ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ տան գործերու համար կին մը, որ պիտի խնամէ նաեւ 7 տարեկան տղայ մը, գոհացուցիչ պայման: Դիմել՝ Գ. Վահան Հազարեանի՝ 12 Rue du Bois. Porte des Lilas. (Մէթրոյէն 2 վայրկեան հեռու):

ԶՕՐ. ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ

Ամենավերջին մեծադիր շքեղ նկարները երեք գոյն շրջանակով եւ իր ստորագրութեամբը, 100ը 125 եւ 75 ֆրանք. արտասահման 225 եւ 125 ֆր.: Դիմել հրատարակիչին՝

HOVHANNES BABESSIANի
3bis Passage Lauzin, Paris XIX
իսկ Լիոն Agopian Nubarի,
95 Cours Richard-Vitton:
Lyon-Montchat

ԿԱՆԽԻԿ

Կ'ՈՒԶՈՒԻ վարժ գործաւորուհի մը կարի համար. դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան:

ԱՄԷՆՈՒՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ

Պարտք կը զգանք ձեզ յայտարարելու որ, քաղաքավարութեան Ամուսնութեան եւ հպատակութեան վերաբերեալ օրէնքներու փոխուելուն պատճառաւ, գժուարութիւններու չհանդիպելու համար, դիմեցէք Երուանդ Թարգմանի գրասենեակը, 76 Rue Bernard du Bois. Marseille.

1. Ամուսնութեան թուղթի բոլոր գործողութիւնները, արագ և խղճմտօրէն:
2. Անուններու փոփոխութիւնը դատարանի միջոցաւ եւ արագ:
3. Հպատակութեան, ժառանգի եւ դատական գործեր.
4. Ծննդեան թուղթերու եւ մօրինակներու թարգմանութեան:

ՍԱԿԱՐԱՆ

22 Հոկտեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.
Սթերլին,	L. St.	12[illegible] 0[illegible]
Տոլար,	Dollar	2[illegible] [illegible]
Մարք (ոսկի) 100	Mark	[illegible]08 2[illegible]
Թրքական Թղթ.	L. Tq.	1[illegible] [illegible]
Թրք. ոսկի	» or	110 [illegible]
Մէճիտիէ	Médjidie	[illegible] 5
Լէվա 100 հատը	Léva	1[illegible] 90
Տրախմի »	Drachme	33 [illegible]
Լիր »	» Lire	13[illegible] [illegible]
Պելժ. ֆրանք »	Belga	[illegible] 50
Զուից. »	Frc. Suisse	[illegible] 2[illegible]
Լէյ 100 հատը	Ley	1[illegible] 50
Ֆիորին	(Florin)	102[illegible]

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I Cr. Fonc. Eg.	3335	—
» II »	2030	—
» III »	1680	—
Թուրքիոյ երկթ. Lots turcs	165	—

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10e)
Le Gérant: H. TEURNIER

ՏՕՔԹ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ
48 RUE MONTMARTRE (Բ. յարկ. աջ կողմի առաջին դուռ)
Ֆրանսացի կարող մասնագէտներու ընկերակցութեամբ կը դարմանէ ներքին եւ կանանց, վեներական եւ մորթային, քիթի, ականջի եւ կոկորդի հիւանդութիւններ:
Tél. Central 73—38. Métro: Sentier կամ Halles
ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԵՐ ԱՄԷՆ ՕՐ 10—12 եւ 1.30—8

EXACTITUDE - CABINET D'AFFAIRES
ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐԵԼԻ ՊԱՇՏՕՆ, ԱՐԱԳ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ
Եթէ կ'ուզէք ժամանակ շահիլ եւ կէս առ կէս [illegible] թիւն ընել, ձեր դատական, ամուսնական, առուծախի, Carte d'Identitéի, Naturalisationի, հաշուակալական եւ [illegible] դիմումներուն (Démarches administratives) եւ [illegible] կան ամէն գործի համար: Դիմեցէք՝ ամէն օր ժամը 13 [illegible]
դիմեցէք՝ K. PARMAKSEZIANի
69bis Rue Damrémont (18e). Nord Sud. Lamarck
Autobus: AM, AH, AF. Tramway: 31, 34, [illegible]

Բոլորդ ալ գիտէք որ պանիր կայ, պանի՛ր ալ կայ. սինքն մէկը անունով պանիր, իսկ միւսն ալ՝ համով [illegible] տով, առատ իւղով եւ ոչխարի կաթով պատրաստուած, որը ճաշակելու համար դիմեցէ՛ք՝
ՎԱՀՐԱՄ ՃԷՆԱԶԵԱՆԻ
ՍԷՆ-ՄԻՇԷԼԻ ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ
1 bis Rue Hautefeuille -:- PARIS (6e)
ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԳՆՈՂՆԵՐՈՒՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԶԵՂՉ

ՔՍԱՆ ՖՐԱՆՔՈՎ եթէ կ'ուզէք կատարել ձեր [illegible] Լիզանսին, մնացորդի, գաւառ [illegible] Թիքէթի, ամուսնական, զաւակներու ծննդեան եւ [illegible] թիւնները՝ դիմեցէ՛ք՝
OFFICE FRANÇAIS de RENSEIGNEMENTS
45, Rue de Laborde -:- PARIS (8e). Կրդ. յարկ Թիւ 20: Metro: St [illegible]
Բաց է ժամը 2էն 6,30, շաբաթ՝ մինչեւ ժամը [illegible]

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ CAUCASE FILS
ՕՆՆԻԿ ԳՕՃԱՊԸՉԸՔԵԱՆ
10, RUE RAMPAL, BELLEVILLE
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ, ՀԱՄԵՂ ԵՒ [illegible]
ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ԱՆԳԱՄ ՄԸ ՀԱՄՈԶՈՒԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ԲԺՇԿԱ-ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ ԵՒ ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆ
ՏՕՔԹ. ՍԷԹԵԱՆ
Téléphone: MARCADET 03-64 ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1900ին
38, Ave. St. Ouen -o- 20, rue Fauvet -o- PARIS (18e)
Մէթրօ NORD SUD: LA FOURCHE
Ընդհանուր հիւանդութիւններ, ստամոքսային, մորթի, [illegible] աղեր, շնչերակային, թոքի, ծննդաբերութեան եւ կանանց հիւանդութիւններ. վիրաբուժական գործողութիւն եւ [illegible] արկածներ, ելեկտրադարմանում եւ Ք. ճառագայթ:
ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆ
Ակռայի դարմանում, առանց ցաւի ակռայ քաշել 10 ֆր. արուեստական ճերմակ ակռայ 20 ֆրանք, ոսկի քուրօ 50 ֆրանքէն սկսեալ:
ԱՄԷՆ ՕՐ ՈՒ ԿԻՐԱԿԻ ԲԱՑ Է

ՏՕՔԹ. ՆԱՂՈՒՊ
ՆԱԽԿԻՆ ԲԺՇԿԱՊԵՏ ՊՈԼՍՈՅ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐՈՒ
ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ ՓԱՐԻԶ
3, Rue de l'Amiral Cloué. Tél. Auteuil 69-68. Métro Mirabeau
Հիւանդներ կ'ընդունի Բշ. Դշ. եւ Ուր. օրերը ցորեկէն վերջ ժամը 3—7 եւ մասնաւոր ժամադրութեամբ

ՏՕՔԹ. Վ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ
Ամերիկայէն նոր վերադարձած
ՄԱՍՆԱԳԷՏ. ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
տարիներէ ի վեր Նիւ-Եորքի յայտնի հիւանդանոցներուն մէջ մասնագիտութիւնը կատարելագործած.
կ'ընդունի ամէն օր 4—7 եւ մասնաւոր ժամադրութեամբ կիրակի եւ տօն օրերը մինչեւ կէս օր:
16 Bld. Saint-Denis, Paris (10e) Métro: Saint-Denis
Téléph. Provence 09-32:

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-[illegible]
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը դարմանուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ. Աչքի [illegible] գէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5 [illegible] կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը [illegible] 1—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19: Կիրակի 9—1.

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
126, Rue du Faubourg St. Denis
Metro: Gare de l'Est Téléphone: Nord 64-04
Ընդունելութեան ժամերը՝ Ամէն օր 2 [illegible] Կիրակի եւ տօն օրեր [illegible]

Եթէ կ'ուզէք զուարճանալ արեւելեան նուագով ուտել արեւելեան ճաշակով, դիմեցէք՝
Պէլվիլի ծանօթ հայ նպարավաճառ
Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆԻ
ուր պիտի գտնէք հայկական, թրքական և յունական ամէն տեսակ ձայնապնակներ. նաեւ լաւ ութեր և թառ [illegible] պէս գիտէք. նաեւ արեւելեան ուտեստեղէնի լաւագոյն յարմար գիներով: Բաց է ամէն օր:

Դերձակ ԼԵՒՈՆ ՊԻԼԷՃԻԿՃԵԱՆ
կը ծանուցանէ, իր յաճախորդներուն թէ, իր նոր խանութը [illegible] փոխադրուած է՝
57 RUE CLIGNANCOURT. Metro Chateau Rouge կամ Barbès
Տէր ձեռնտու հագուստ [illegible] առաջ. անդամ մը դիմեցէք իրեն, եղբայրներ [illegible] համար:
[illegible]
ԱՅՍ ԲՈԼՈՐԸ ՀԵՏ ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		5 տոլ.	10 տոլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)
TÉLÉPHONE : NORD 57-82
MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 25 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1927
25 OCTOBRE 1927

Դ. ՏԱՐԻ Թիւ 475 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԿԵՂԾԻՔԸՆ ՈՒ ՀԱԼԱԾԱՆՔԸ ՁԵՆ ՓՐԿԵՐ

Շաբաթ օր հրատարակեցինք Հ. Յ. Դաշնակցութեան Արեւմտեան Եւրոպայի Ե. Շրջ. Ժողովին բողոքի բանաձեւը՝ Երեւանի վարիչներուն բռնութեանց դէմ, որ կը նորոգուին եւ կը յարգանան յարաճուն սաստկութեամբ։

Որը օրին տեղ տուած ենք, Նաեւ, բողոքի բազմազան արտայայտութեանց։ Փարիզէն մինչեւ Թաւրիզ, Պալքաններէն մինչեւ Ամերիկա, ամէն տեղ ալ նոյնն է ոգին,— արդար ցասում եւ ամուր կեցուածք՝ անարժան իշխանութեան մը դէմ որ ապուր կը ճգնի պահել իր թաթը. ահ ու սարսափ տարածելով հայրենիքի գաւառներու գլխուն։ Հ. Յ. Դ. Շրջանային ժողովներու, Դաշնակցութեան Օրը, եւ տեղ տեղ Անդրանիկի յիշատակին սարքուած սգահանդէսները զուգադիպելով Հայաստանի նոր ձերբակալութեանց եւ բռնի զինաթափութեան դէպքերուն, անգամ մըն ալ խօսացուցին շարքերու եւ հանրութեան վրդովումը, այնքան բնքնաբեր եւ հարազատ։

Եւ շատ բնական է այս երեւոյթը. որովհետեւ, ինչպէս կը կ'ըսէ Եւրոպայի Շրջ. Ժողովին բանաձեւը,

«Այս զանգուածային ձերբակալութիւնները, բռնութիւնները, բռնապետութիւններն ու աքսորը ոչ միայն ուղղուած են Հ. Յ. Դաշնակցութեան սպառնալիքներու դէմ, հապա նաեւ այն բոլոր Հայերուն որ ազատ ու սպառնելով ապրելու արդար փափաք կը մնացածին անազատ երկրի մը մէջ»։

Արդարեւ, Երեւանը ինչպէս միշտ, բայց մանաւանդ այս անգամ իր խելագար հալածանքին մէջ, խտրութիւն չէ դրած հրէի եւ հեթանոսի, «Դաշնակ»ի և ուղեկիցի մտաւորականի եւ մշակի, մինչեւ անգամ ընդդիմադիր պոլշեւիկի կամ զինուորի միջեւ։ Ձերբակալութիւնները կատարուած են առանց դատակարգի, տարիքի եւ դաւանանքի խտրութեան։ Եւ, շնորհիւ այս իմաստուն քաղաքականութեան, այսօր դժբախտ Հայաստանը բաժնուած է երկու ճակատներու,— Ասդին՝ մարզպաններն ու իրենց պաշտօնեաները, Չեկան ու իր գործակալները, անդին՝ հայ ժողովուրդը, իր բոլոր դասակարգերով։ Իշխանութիւնը կը հրամայէ, կը հալածէ, կ'աքսորէ կամ կը բանտարկէ,— բազմութիւնները կը զայրանան, նոր զոհեր կուտան, բայց կը համբերեն։

Երէկուան տիրացուները մտրակով եւ գնդակով կը սպառնան պարտէր եւ անխոցելի զանգուածին, որ Լէնինկէնէ ու Ստալինէն ... խաներ տեսած, բայց իր ճամբան քալած է աննկուն։ Իրաւական Թնդանօթին ապաւինած շողոքորթները կը փորձեն բանտով եւ աքսորով անհարթել Մեծ Համբը, որ զայրոյթի պատուն աւելի անողոք է եւ աւելի անհարկու քան Արարատի ստորերկրեայ որոտումը։

Եւ ի՜նչ։ Այդ ողորմելի բռնապետիկները չեն զգար, չեն հասկնար, թէ ամէն հալածանք նոր վէրք մը կը ձգէ ժողովուրդի սրտին մէջ, եւ նոր փոս մը կը բանայ իրենց խորթ եւ օտարոտի իշխանութեան հիմերուն տակ։ Չեն տեսներ թէ ինչ որ կը փորձեն ենթարկելու, հպատակեցնելու համար, կը ծառայէ յեղափոխելու եւ ըմբոստացնելու։

Այո՛, Դաշնակցութիւնը մինակ չէ այսօր։ Եթէ, մինչեւ քանի մը տարի առաջ, շատեր կը ծափահարէին հակադաշնակցական արշաւը, եւ փրկութիւն ու երանութիւն կը սպասէին Սովետներէն, անոնք ամէնէն աւելի դառնացած են հիմա։ Որովհետեւ, անոնք սեփական աչքով տեսան եւ իրենց մորթին վրայ զգացին եկած «բարիքները»։ Անշուշտ առատ մը կը բացուին կրպակուած բերանները, եւ այն ատեն պիտի լսենք այնպիսի ողբերգութիւններ, որոնց առջեւ քարերը միայն կրնան անտարբեր մնալ,— եւ մէկ ալ այլասերած հրէշները։

Այդ օրը չէ եկած տակաւին, եւ հայ ժողովուրդը անզօր կատաղութեամբ կը նայի իր նոր զոհերուն, քար դրած սրտին վրայ եւ արցունքը՝ աչքերուն մէջ։

Այդ օրը չէ եկած տակաւին, եւ երբ հասնի, Դաշնակցութիւնը օրհնութիւն չէ որ պիտի լսէ իր կրաւորական դիմադրութեան, իր համբերութեան համար։

Այդ վարկաբեկումը գիտնալով հանդերձ, ան կը շարունակէ համբերել, յանուն ժողովուրդի գերագոյն շահերուն։

Կը համբերէ, կը բողոքէ. կը պայքարի գաղափարական դաշտի վրայ, առ այժմ «իր եղբայրական սրտագին ողջոյնը ուղղելով բռնութեան բոլոր զոհերուն, մեր արի ընկերներուն եւ հայ ժողովուրդի բոլոր զաւակներուն», բայց չի մոռնար այս օերը։

Այդպիսի մոռացում՝ Դաշնակցութեանմահը պիտի ըլլար, իրական եւ վերջնական։

Լա՛ւ կ'ըլլայ որ Երեւանցիներն ալ չմոռնան այս պարագան, իրենց իսկ բարիքին համար։

Դաշնակցութիւնը չի կրնար հանդուրժել, մանաւանդ, այն բռնի եւ եղբայրասպան զինաթափութեան, որուն կ'ենթարկուին հայրենիքի գաւառները, սանձարձակ մոլեգնութեամբ։

Այս օճրապարտ արարքը, հայ ժողովուրդին զինաթափութիւնը, չի նմաներ իսկապէս ազգային, ամբողջէն կազմակերպուած դարաւոր պետութեանց քաղաքացիներու զէնքերու հաւաքման։ Թող իմաստակներ կամ ապուշներ հրապարակ չելլեն քաղքենի երկիրներէ օրինակներ մէջ բերելու։

Որովհետեւ, իրենք ալ անմեղ ժողովուրդի մը արիւնը մտած կ'ըլլան, վախարաբար։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՌՈՒՍԱՀԱՅ ԿՏԱԿՆԵՐԸ

Այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ, Աթէնքի «Նոր Օր»ը դիտել կուտայ (16 Հոկտ.)։

— «Ռուսահայէն մեր պահանջները շատ համեստ են։ Ինչ որ մենք կը պահանջենք՝ արդար է եւ անմերժելի։ Մոսկուայի կառավարութիւնը գէշում չպիտի ընէ. այլ իրաւունքը յարգել պիտի տայ բոլորին։

«Հրաման ըրէք Երեւանի ձեր ծառաներուն որ գաղթականութեան առջեւ Հայաստանի դռները բանան, կ'ըսենք։ Դրամ ճարեցէք, ռոոգումներ կատարեցէք ձեր երկրին մէջ ու արգիլող ՀՕԿԱր գաղթականութիւնը, որպէս զի գայ հաստատուի իր հայրենիքին մէջ, կը պատասխանեն մեզի։

«Դրամ, միշտ դրամ։ Ռուսահայերուն պատկանող հսկայ հարստութիւն գրաւած են, դրամ եւ կալուած, որոնք եթէ տրամադրուին ներգաղթի, ռոոգումներու եւ ճանհճներու չորացման նպատակներուն, Հայաստան կարճ ժամանակի մէջ իր խեղճ ու տկար երեւոյթէն դուրս կ'ելլէ։

«Համաշխարհային յեղափոխութեան նպատակներուն ծախսուելու համար ուրիշ գումար չկա՞յ։ Ինչպէ՞ս կարելի է հայ ժողովուրդի լուման այդ ժողովուրդի բազմապատանջ կարիքներուն չյատկացնել, ինչպէ՞ս կարելի է մոռնալ հազարաւոր գաղթականները, որբերը, այրիները եւ յիշել աւելի երջանիկները։

«Ողորմութիւն չէ որ կ'ուզենք խորհրդային կառավարութենէն, ոչ ալ կը դիմենք անոր բարոյական օժանդակութեան։ Մեզի եւ պարտականութեան խօսք ալ չենք ըներ։

«Կը պահանջենք իրաւունք, միջազգային օրէնքներով նուիրագործուած սեփականութեան իրաւունք։ Կը պահանջենք որ ռուսահայութեան գրաւուած կտակները յօգուտ Հայաստանի վերաշինութեան օգտագործուին։ Անկարելին չենք պահանջեր. Յունաստանը անգամ իր իրաւունքին կը տիրանայ։ Կա՞յ գերագանց պատճառ մը որ արգիլէ հայ ժողովուրդը իր իրաւունքին տիրանալէ։ Համագաղութային դիմում մը պէտք է կատարել Մոսկուայի կառավարութեան մօտ, պահանջելու համար գրաւուած կտակներուն ազգին վերադարձուիլը։»

ԱԳՈՒԼԻՍԻ ՎԵՐԱՇԻՆՈՒԹԻՒՆԸ

«Մարտակոչ» ցնծութեամբ կը ծանուցանէ թէ Գողթանի պատմական մայրաքաղաքը, Վերին Ագուլիս, որ կը գտնուի Ջուլֆայէն 43 վերստ հեռու, կը վերաշինուի ստորհճանաբար։ «Անխտիր բոլոր վերահաստատուած բնակիչները ստացած են հող եւ պետական զանազան նպաստներ։ Այժմ գիւղն ունի 250 տուն բնակիչ, 1100 հոգի։ Անցքի կը զարնեն բարեկամական յարաբերութիւնները հայ եւ թուրք աշխատաւորութեան միջեւ։ Բնակչութեան տնտեսական վիճակը աննախանձելի է, թէեւ այս տարի պտուղը առատ է, բայց ջուրի պակասութեան հետեւանքով ցանքերը միջակէն վար են։ Գիւղը չունի սեփական բժիշկ։ Երախաներուն մէջ մեծ չափով տարածուած է աչքի ցաւը։»

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՔԱՐԱԽԱՆԻ ՆՈՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Թայմզի Ռիկայի Թղթակիցը կը հեռագրէ Հոկտ. 23 թուով.— Լէնինկրատի մէջ կարմիր խորհրդարանի նիստի ընթացքին արտաքին փոխ-գործավարներ՝ Քարախան եւ Լիթվինօֆ միջազգային կացութեան մասին հրահանգիչ յայտարարութիւններ ըրին։

Քարախան հաստատեց թէ խորհրդային կառավարութիւնը կը ջանայ «ուշացնել» քաղքենի երկիրներու հետ զինեալ կռիւը, որովհետեւ այս միջոցին չի փափաքիր պատերազմիլ։ Խորհրդային Միութիւնը պիտի շահի վերջնական յաղթանակը, որովհետեւ՝ մեծ պետութիւնները իրարու հետ անհամաձայն են, Մեծն Բրիտանիոյ եւ իր գաղթավայրերուն միջեւ վէճեր կան, բոլոր երկիրներու աշխատաւոր դասակարգին մէջ համակրութիւն կայ խորհրդային վարչաձեւին հանդէպ, վերջապէս որովհետեւ Սովետները ունին իրենց սեփական ուժը։

Խորհրդային կառավարութիւնը կը յուսայ հակակշռել անգլիական ազդեցութիւնը եւ իր կողմը շահիլ Ամերիկացիները՝ տնտեսական մենաշնորհներ տալով անոնց։ Կը յուսայ նոյնպէս օգտուիլ Անգլիոյ եւ իր գաղթապետութեանց անհամաձայնութիւններէն, ինչպէս նաեւ Եւրոպայի եւ Ասիոյ մէջ տիրող դժգոհութիւններէն, ասիական ժողովուրդները հանելու համար իրենց կեղեքիչներուն դէմ։

Դիտել տուաւ թէ խորհրդային քաղաքականութիւնը արդէն մեծ յաջողութիւններ ձեռք բերած է. դաշնագիրներ կնքուած են Աֆղանիստանի ու Պարսկաստանի հետ և աշխարհականներու ազդեցութիւնը վերցած է Չինաստանի վրայէն։ Քարախան գոհունակութեամբ յիշեց նաեւ որ բանւորական աշխարհը իրենց հետ է։ Խօսելով Ֆրանսայի մասին, ըսաւ որ, թէեւ Սովետները կրցած են կարգադրութեան մը գալ Ֆրանսայի հետ և արգիլել որ անիկա ալ հակասովետական խմբակին միանայ, սակայն խզումի վտանգը միշտ կայ։

Լիթվինօֆ ալ խօսք առաւ եւ քննադատեց ֆրանսական կառավարութիւնը Ռաքովսքիի խնդրին համար։

ՖԷՅՍԱԼ ԹԱԳԱՒՈՐ ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԷՋ

Ժամանակ մը Ֆրանսա մնալէ յետոյ, Իրաքի թագաւոր Ֆէյսալ կրկին Լոնտոն գնաց, Միջագետքի եւ Անգլիոյ յարաբերութեանց մասին խորհրդակցութիւններ ունենալու համար ձեռնհաս անձնաւորութեանց հետ։ Երկարօրէն տեսնուեցաւ Իրաքի անգլիական մարզպան Սըր Հէնրի Տոպսի հետ։ Ցետոյ ընդունեց նաեւ այցելութիւնը Սըր Օսթըն Չէմպըրլէյնի, լորտ Ալէնպիի, սըր Հ. Սամուէլի, Օրմսպի-Կորի եւլն.։

Կիրակի օր արտաքին նախարարութեան մէջ հացկերոյթ մը տրուեցաւ ի պատիւ Ֆէյսալ թագաւորին եւ իր վարչապետին՝ Ճաֆէր փաշայի։ Թագաւորին երէց որդին իշխան Ղազի, որ Անգլիոյ Հարրօ քաղաքը կ'ուսանի, իր հայրը տեսնելու համար Լոնտոն եկաւ։

Այսօր պիտի սկսին պաշտօնական բանակցութիւնները քաղաքական հարցերու շուրջ։ Այս առթիւ թագաւորը «Թայմզ»ի խմբագրին յայտարարեց հետեւեալը.

Մեծ սխալ մըն է ենթադրել թէ կառավարութիւնս մտադիր է վիճաբանիլ ռեւէ նիւթի մասին, որ կոչուած ըլլայ Իրաքի եւ Լոնտոնի միջեւ կապերը թուլցնելու։ Ընդհակառակն վիճաբանութեան առարկայ պիտի դառնան միայն անգլեւիրաքեան դաշնագրին մէջ նախատեսուած խնդիրները։ Մօտ չորս տարի անցաւ այդ դաշնագրի ստորագրութենէն ի վեր, եւ Իրաքի քաղաքական, իմտական ու զինուորական մարզերու մէջ զարգացումը անհրաժեշտ կը դարձնէ անոր վերաքննութիւնը։ Երկու կառավարութիւններն ալ համաձայն են այս կէտին վրայ։ Բնականաբար խնդրոյ առարկայ պիտի դառնայ Իրաքի Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ ընդունուելու պարագան։ Ի վիճակի ենք ապացուցանելու որ Իրաքի դիրքը բաւականին ամրապնդուած է եւ կրնայ Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ մտնել։ Զինուորագրութեան մասին խնդիր չպիտի ըլլայ բանակցութեանց ընթացքին՝ այդ խնդիրը Իրաքի կառավարութեան եւ խորհրդարանին կը պատկանի։ Զարգացած եւ փորձառու Իրաքցիներ շատ լաւ կ'ըմբռնեն թէ անհրաժեշտ է ունենալ ազգային բանակ մը, որ պիտի պակսեցնէ կառավարութեան ծախքերը եւ միեւնոյն ատեն Իրաքի երիտասարդութեան պատնէշութիւն պիտի ընծայէ ծառայել ու իր հայրենիքին։

«Թայմզ» խմբագրականի մը մէջ կ'ըսէ թէ կարելի չէ տակաւին Իրաքը ընդունիլ Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ։ Իրաք դեռ երկար տարիներ պէտք ունի Անգլիոյ աջակցութեան ամրապնդելու համար։

ՔԷՄԱԼԻ ՃԱՌԻՆ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

«Թայմզ»ի Թղթակիցը կ'ըսէ թէ հակառակ անոր որ Մ. Քէմալի ճառը շատ մը կէտերու շուրջ վիճաբանութիւններ պիտի յարուցանէ, եւ հակառակ իր ոչ-համեստ ձեւին, կուգայ նոր դափնի մը աւելցնել իր պսակին։ Ճառը պատրաստած էր շատ ուշադիր եւ յստակ ձեւով, եւ խօսեցաւ այնպիսի պահու մը, ուր զօրաւոր ազդեցութիւն պիտի ունենայ թուրք հանրային կարծիքին վրայ։

Վազը հարիւրաւոր պատուիրակներ իրենց քաղաքները պիտի դառնան, ու իրենց բարեկամներուն, ազգականներուն, նոյնիսկ թշնամիներուն պիտի պատմեն ինչ որ նախագահը ըսաւ։ Պրոպականդայի այսպիսի միջոց մը շատ աւելի ազդեցիկ է,

Շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Ցունական թերթերը կը գրեն թէ կառավարական շրջանակներէ բխած տեղեկութեանց համաձայն, համայնավարները նոր գործունէութեան սկսած են բանակին մէջ։ Այն կարծիքը կը տիրէ թէ ձեռք առնուած միջոցները անզօր են համայնավարական պրոպականտային հակազդելու։

Յատուկ յանձնախումբ մը պիտի որոշէ համայնավարութիւնը օրէնքէ դուրս յայտարարելու թելադրանքը ընել կառավարութեան եւ գրաւել հրապարակէն համայնավարական բոլոր հրատարակութիւնները, թերթ թէ գիրք։

ԶՈՐԱԳԵՏԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԸ

«Մարտակոչ»ի Թղթակիցը կը գրէ.— Ինչպէս յայտնի է, Զորագետի աշխատանքները սկսած են արդէն։ Վերջերս կ'աշխատէին մօտ 300 բանուոր, օրական ստանալով 1 րբլ. 20 կոպէկ։ Բայց գործերու վարիչը, երեւի նկատելով որ բանւորներէն շատերը ծուլութիւն կ'ընեն, այս քանի մը օրը աշխատավարձը պայմանաւոր նշանակեց։ Երեւան եկաւ որ օրական մէկ րուբլի ալ չի հաներ բանւորը. այնպէս որ 80ի չափ բանւորներ մերժեցին աշխատանքները շարունակել։ Ի հարկէ մեղաւորը վարիչը չէ, այլ բանւորները որ ծուլութիւն կ'ընեն։ Դեռ հացի փուռ չկայ, միս չկայ, ճաշարան չկայ։»

ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

Խորհրդային թերթերը կը գրեն թէ յեղափոխութեան տասնամեակին առթիւ, Հայաստանի դատական գործավարութիւնը պիտի բանայ 8 ժողովրդական դատարաններ Հրազդանի, Աբարանի, Դուսջէնգի, Քաւթարլուի, Նլինովկայի, Վորոնցովկայի, Համամլուի եւ Կարմիր գիւղի մէջ։ Վորոնցովկայի մէջ գործառնութիւնները պիտի կատարուին ռուսերէն, իսկ Կարմիր գիւղի մէջ՝ թուրքերէն։

Միեւնոյն ատեն, գաւառներուն մէջ պիտի բացուին 41 լրացուցիչ դասընթացքներ։

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԻ ԱՀԱՒՈՐ ԱՐԿԱԾ

Դամասկոսէն եկող 338 թուրքեն բեռցած «Միսաք» ինքնաշարժ մը Մանսաճի մօտերը շրջեցաւ։ Վարիչ Արթին Կիրակոս Թաթարեան մեռաւ, իր օգնականը Մարաշցի Կարապետ Դրիգորեան եւ ինքնաշարժին մէջ ճամբորդող Շահին-Քասըմ-Ավամ ծանրապէս վիրաւորուեցան։

ՊԷՐԹԼՕՅԻ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԸ

Քանի մը օրէ ի վեր զանազան հանդիսութիւններ կը կատարուին Փարիզի մէջ տօնելու համար յայտնի քիմիագէտ Մարսըլէն Պէրթլոյի հարիւրամեակը։

Այս առթիւ Փարիզ եկած են վաթսուն օտար գիտնականներ, որոնք երէկ կէսօրէ վերջ ժամը 3ին հանդիսաւորապէս ընդունուեցան Փարիզի Քաղաքապետարանին մէջ։

Խորհրդային Միութեան կողմէ իբրեւ պատգամաւոր եկաւ կրթական գործավար Լունաչարսքի։

ԹԻՒՐԻՄԱՑՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

Շատեր սխալ են հասկցած մեր պարգեւաւոր բաժանորդագրութեան պայմանները։

20 կամ 10 ֆրանքի գիրքեր պիտի ստանան անոնք միայն ՈՐ ԿԱՄ ՆՈՐ ԿԸ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԻՆ, ԿԱՄ ՆՈՐ ԲԱԺՆԵԳԻՆ մը կը վճարեն Հոկտեմբեր 20էն մինչեւ Դեկտեմբեր 31, ԿԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐԵԼՈՎ ՄԷԿ ՏԱՐԵԿԱՆԸ ԿԱՄ Վ.ԵՑԱՄՍԵԱՆ։

ՄԻԼԼԻ ՇԱՐԺՄԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ՄՈՒՍԹԱՖԱ ՔԷՄԱԼԻ ԲԵՐՆՈՎ

Մուսթաֆա Քէմալ Հոկտ. 20ին լրացուց իր ճառը, զոր սկսած էր Հոկտ. 15ին, խալք կուսակցութեան համագումարին առջեւ:

«Յառաջ» օրը օրին հաղորդած է այդ ճառին գլխաւոր մասերը: Իր պատմական արժէքին համար աւելի մանրամասն ամփոփում մը կուտանք այսօրուընէ, քաղելով Անատոլուի գործակալութենէն:

Խմբ.

Ղազի Մուսթաֆա Քէմալ փաշա հետեւեալ կերպով սկսաւ իր պատմական ճառը.—

19 Մայիս 1919ին Սամսոն ցամաք ելայ. պատերազմին մէջ պարտուած էին այն պետութիւնները, որոնց միացած էր օսմանեան կառավարութիւնը: Օսմանեան բանակը ամէն կողմ քայքայուած վիճակ մը ունէր և շատ ծանր պայմաններով զինադադար մը ստորագրած էր. պատերազմի երկար տարիները յոգնեցուցած և աղքատացուցած էին ազգը. իսկ անոնք որ ազգն ու երկիրը ընդհ. պատերազմի մէջ քշած էին, փախած էին՝ լոկ իրենց կեանքը փրկելու մտահոգութեամբ:

Ապականուած Վահիտէտտին, որ կը գրաւէր խալիֆայութեան եւ սուլթանութեան աթոռը, կարգ մը նպերելի միջոցներ ձեռք առած էր. յուսալով որ այդպիսով պիտի կարենար փրկել իր անձն ու թագը: Տամատ Ֆէրիտ փաշայի նախագահութեան տակ գտնուող դահլիճը կազմուած էր անզօր, անփառունակ, վախկոտ անձերէ, ասոնք պատրաստ էին սուլթանին բոլոր փափաքները գործադրելու:

Համաձայնական պետութիւնները զինադադարի պայմանները յարգելու պէտքը անգամ չէին զգար: Անոնց նաւատորմիղն ու բանակները զանազան պատրուակներով Պոլիս բերուած էին:

Ատանայի վիլայէթը Ֆրանսացիներուն, Ուրֆան, Մարաշն ու Այնթապը Անգլիացիներուն կողմէ գրաւուած էր: Անտալիոյ և Գոնիայի մէջ Իտալացի իսկ Մարզուանի. և Սամսոնի մէջ անգլիացի զինուորներ կային:

Օտար սպաներն ու գործակալներ ամէն կողմ գործունէութեան մէջ էին: Վերջապէս 15 Մայիս 1919ին հելլէն բանակը համաձայնական պետութիւններու արտօնութեամբ Իզմիր ելած էր, մինչ դաւ երկրին ամէն կողմը քրիստոնեայ տարրերը իրենց գաղտնի հակումները իրագործելով կ'աշխատէին քանդել պետութիւնը:

Առոր փոխարէն եւ այս սոսկալի պայմաններուն տակ Թուրքիոյ զանազան մասերուն մէջ կազմակերպութիւններ երեւան եկան, ասոնցմէ ոմանք Թուրքիոյ հանրապետութեան, Տրապիզոնի ինքնավարութեան, անկախ Քիւրտիստանի նման անջատողական նպատակներ կը հետապնդէին:

Արեւելեան նահանգներու մէջ կազմուեցաւ Իրաւունքներու Պաշտպանութեան Ընկերակցութիւնը: Ամէնն ալ կը կարծէին թէ Անգլիոյ կամ Ֆրանսայի օժանդակութեամբ միայն պիտի կարենային հասնիլ իրենց նպատակներուն եւ այս իսկ պատճառով յարմար կը նկատէին բարոյական եւ մտաւորական զարգացումը:

Այս բոլոր խմբակներուն կեդրոնը Պոլիս կը գտնուէր: Հոն, ընդդիմադիր խմբակները կը պայքարէին իրարու դէմ:

Ազգային շահու պայքարի տեսակէտով, ասոնց մէջ ամէնէն վտանգաւորը Անգլիասէրներու Ընկերակցութիւնն էր, որուն կ'անդամակցէին Սուլթանը, մեծ եպարքոսը եւ ուրիշ բարձրաստիճան բազմաթիւ անձնաւորութիւններ: Այս ընկերակցութիւնը իսկական Անգլիասէրներու կողմէ կազմուած չէր. անոր անդամները այս անունը իբրեւ վահան գործածած էին, անձնական շահեր ապահովելու համար:

Բացէ ի բաց պայքարելով հանդերձ, այս ընկերակցութիւնը ձեռքի տակէ ալ կ'աշխատէր խեղդել ազգային պայքարը:

Օսմանեան կառավարութեան փճացումին աշխատող թշնամիներուն առջեւ Թուրք ազգը բոլորովին անգլուխ մնացած ըլլալով, խոր մթութեան մէջ շուարած մնացած էր: Անոնք որ հասկցած էին աղէտին մեծութիւնը իրենց զգացումներուն համաձայն սկսան փրկութեան միջոցներուն մասին խորհիլ...

Բանակը, անունով միայն գոյութիւն ունէր, բարձրաստիճան հրամանատարներու եւ սպաներու սիրտը կ'արիւնէր՝ երբ կը տեսնէին որ երկիրը բաժանումի դատապարտուած է. անոնք իրենց գլուխը կը պայթեցնէին միջոց մը խորհելու համար, որպէսզի ազգը կարելի ըլլայ փրկել այն անդունդէն, որ բացուած էր բոլորին աչքին առջեւ:

Ազգն ու բանակը տեղեակ չէր Սուլթան-Խալիֆային դաւաճանութիւններուն եւ կրօնական աւանդութեամբ մը հաւատարմութիւն կը սնուցանէին գահին եւ անոր վրայ գտնուողին հանդէպ: Այս պայմաններուն մէջ փրկութեան միջոցներու մասին մտածած ատեն, ամէն բանէ առաջ Խալիֆա-Սուլթանին ապահովութիւնը կը փնտռէին: Անոնք չէին կրնար ըմբռնել որ երկիրը կարելի էր փրկել առանց Սուլթանի եւ Խալիֆայի: Վա՜յ անոնց որ հակառակը կը պնդէին. այսպիսիները իսկոյն անկրօն, անհայրենիք եւ դաւաճան կը նկատուէին:

Ուրիշ արմատացեալ գաղափար մըն ալ կար: Կը կարծուէր թէ առանց յաղթական մեծ պետութիւններու օժանդակութեան կարելի չէ փրկութեան միջոց մը գտնել: Այս պայմաններուն մէջ յիմարութիւն կը նկատուէր այդ պետութիւններէն մէկը դրդել: Այս գաղափարը ո՛չ միայն մտաւորականներուն, այլ եւ վարիչ շրջանակներուն մօտ արմատացած էր: Այս պատճառով հայրենասէրներու յոյսերը կը փոխուէին համաձայն հետեւեալ երեք հաւանականութիւններուն.

1.— Անգլիոյ հովանաւորութիւնը.

2.— Ամերիկայի հովանաւորութիւնը՝ Թուրքիոյ ամբողջականութիւնը պահելու համար.

3.— Ինչպէս վերը յիշուած էր, մասամբ Պոլիսն ալ մէջը ըլլալով մասամբ ալ տեղական շրջանակներու հակում:

Ղազի փաշան, քաղաքական կացութիւնը այսպէս պարզելէ յետոյ, յայտարարեց թէ Անատոլու անցած էր իբրեւ քննիչ Գ. բանակի և թէ իր հրամանին տակ կը գտնուէին Սվազի Գ. իսկ Էրզրումի 15րդ զօրաբանակները: Ասոնցմէ զատ իրաւասութիւն ունէր հրամաններ տալու եւ կապ հաստատելու Տիարպէքիրի, Էնկիւրիի եւ աւելի հեռաւոր շրջաններու մէջ գտնուող հրամանատարութիւններուն հետ:

Մուսթաֆա Քէմալ փաշա Անատոլու ղրկուած էր իր թշնամիներուն կողմէ, որոնք կ'ուզէին զայն հեռացնել Պոլսէն. բայց անոր բարեկամներն էին որ գիտութեամբ կամ անգիտութեամբ ուժ եւ իրաւասութիւն տուած էին անոր:

Այս բացառիկ պայմաններուն մէջ Մուսթաֆա Քէմալ փաշա բոլորովին տարբեր կը մտածէր իր հայրենակիցներէն: Ան համոզուած էր թէ այլեւս անցեալին կը պատկանին օսմանեան կայսրութիւնը, խալիֆայութիւնը եւ սուլթանութիւնը: Մէկ բան միայն կարելի էր. արտաքնապէս բոլորովին անկախ եւ բոլորովին նոր Թուրք պետութիւն մը հիմնել: Մուսթաֆա Քէմալ փաշա Պոլսէն մեկնելէ առաջ այս ծրագիրը որոշած էր, եւ անոր գործադրութեան սկսաւ՝ անմիջապէս որ ոտք կոխեց Սամսոն: Պարտականութիւնը շատ կարեւոր էր:

Հանրապետութեան Նախագահը, այս առթիւ անդրադարձաւ խալիֆայութեան խնդրին եւ հետեւեալ կերպով շարունակեց իր ճառը.

— «Անհրաժեշտ էր ըմբոստանալ օսմանեան կառավարութեան, օսմանեան թագաւորին, իսլամներու խալիֆային դէմ. այս նպատակին հասնելու համար պէտք էր ըմբոստացնել Թուրք ազգն ու բանակը:

Անհրաժեշտ էր ընկերային կեանքը փոխել՝ ազգին յառաջդիմութեան կարողութիւններուն համաձայն եղանակով մը: Ասիկա թէեւ դժուար էր. բայց անհրաժեշտ էր պայքարի մէջ մտնել: Չափաւորութեան պարագային փրճացումի հեռապատկերը կար, սակայն ընդդիմութիւն չկատարելու պարագային ալ այդ վտանգը գոյութիւն ունէր: Մինչդեռ կռուելով, պայքարելով մեռնիլը գոնէ փառաւոր մահ մը կ'ըլլար: Բաղաքակիրթ մարդկութեան աչքին ծառայի մը հանդէպ ցոյց տրուած վարմունքին արժանի է այն ազգը, որուն ազատութիւնը բռնագրաւուած է: Թուրքը արժանապատուութիւն, վեհանձնութիւն և բարձր առաքինութիւններ ունէր: Յարմար չէր ապագայ ծրագիրները ամբողջովին մէկ անգամէն պարզել: Որովհետեւ ան պիտի գործադրուէր հետզհետէ՝ մինչեւ որ անհետանար եւ ակարանար ընդդիմութիւնը:

Մուսթաֆա Քէմալ փաշա իր ճառը շարունակելով յայտարարեց թէ դէպի նպատակ յառաջացած ատեն իր ընկերներէն շատեր զէնքը չհասկցան եւ կէս ճամբան ձգեցին զէնքը՝ չկարենալով շարունակել իրենց գործը:

Արեւելեան եւ միջին Անատոլուի, ինչպէս նաեւ Թրակիոյ զինուորական հրամանատարներուն բացատրուեցաւ կացութիւնը եւ յանձնարարուեցաւ աչալուրջ ըլլալ: Նիւսմ հաստատուեցաւ քաանըրորդ բանակին հետ, որ Իզմիրի առջեւ հելլէն բանակներուն դէմ կը գտնուէր: Ազգին աղդարարուեցաւ թէ ընդդիմութեան ուժ մը պիտի կազմակերպուէր՝ Համաձայնականներու ծրագիրներուն եւ Իզմիր ցամաք ելած Հելլէններուն դէմ պայքարելու համար:

(Շար.)

2000 ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ

Ամերիկացի գուշակ մը կը մարգարէանայ.

— Լոնտոն, որ ներկայիս 8 միլիոն բնակիչ ունի, 73 տարի յետոյ, 2000ին, պիտի ունենայ 20 միլիոն բնակիչ: Այդ թուականին ամբողջ մայրաքաղաքին մէջ ո եւ է բնակարան չպիտի գտնուի, այլ միայն ընդարձակ պարտէզներ եւ քանի մը գեղեցիկ յիշատակարաններ: Իւրաքանչիւր տեսակի կառք իրեն յատուկ ճամբան պիտի ունենայ: Օդային ճամբորդութեան միջոցները պիտի կատարելագործուին եւ հաղորդակցութիւնը առաւելապէս օդին մէջէն տեղի պիտի ունենայ: Մասնաւոր օդային կայաններ պիտի հիմնուին:

Իսկ ո՞ւր պիտի ապրին բնակիչները.

Գետնին տակը:

Մրջիւններու նման, անոնք պիտի փորեն աճապին գետնուղիներ: Ստորերկրեայ տուները պիտի ունենան ամէն յարմարութիւն բնակութեան համար եւ օդառուն՝ շնորհիւ մասնաւոր խողովակներու, լուսաւոր՝ շնորհիւ արուեստական արեւներու, տաք՝ շնորհիւ խորունկ հորերու, որոնք երկրին կեդրոնական ջերմութիւնը վեր պիտի քաշեն:

Երբ յարձակում մը տեղի ունենայ թշնամիին կողմէ (հակառակ Ազգերու Դաշնակցութեան պաշտպանութեան), այս ստորերկրեայ փեթակները երբեք չպիտի վնասուին:

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

«ԵՐԿՆՔԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ»

Տիեզերահռչակ բարեկամիս, մեծ փիլիսոփային եւ նուրբ բանաստեղծին յիշատակին հանդէպ ուշացած՝ բայց երբեք անտեսուած՝ պարտականութիւն մը կատարելու պահուն, անթափանցելի խորհուրդին, անըմբռնելի Անծանօթին առթած խորունկ յուզումը եւ ընկրկումը կ'ունենամ...

Դիմացս շարուած են իր գրաւոր հատորները, թանկագին ձօներով, որոնց մէկը կը կրէ «Երկնքի քաղաքացի մը» ստորագրութիւնը:

Երկի՜նքը... որուն գաղտնիքներուն անվհատ ու գմայլած խուզարկուն եղաւ վաթսուն եւ հինգ տարիներէ աւելի, իր բնաբերզու փիլիսոփայի հզօր ու հազուագիւտ կարողութեամբ մեզի ըմբռնելի պատկերներու վերածելով այն գերբնական տեսիլքները, զորս կ'ընդնշմարէր իր զտուած, բիւրեղացած հոգիին խուզարկու աչքերով՝ քան իր ժիւվիզիի հոյակապ դիտարանին կատարելագործեալ գործիքներով:

Իր ամբողջ կեանքը և հսկայ գործը համակ ընդվզում մը եւ գեղեցիկ պայքար մը եղաւ նիւթի գերիշխանութեան սահմանափակ գաղափարին դէմ:

Տասնեակ հատորներ պէտք պիտի ըլլային, իր հաւատքները եւ փաստերը պարզելու, իր տեսութիւնները եւ հետեւութիւնները ուսումնասիրելու:

Երկնքի քաղաքացի, Ֆլամարիոն անհասանելի բարձրութիւններէ դիտեց կեանքին եւ խեղճուկ Մարդկութեան ընծայած երեւոյթները, անհաղորդ անոր գետնաքարշ առօրեայ մտահոգութիւններուն եւ նիւթական ճղճիմ ցանկութիւններուն...

Իր բազմաթիւ հատորները, իր անթիւ յօդուածները կը յանգէին միշտ իր գմայլելի եւ ճիշտ հաւատամքին անառարկելի հաստատումին:

Մարդը միայն նիւթ չէ, այլ նաեւ — եւ մանաւանդ — Հոգի:

«Ուրանիա»ն, «Անծանօթ բնական Ուժերը», «Աստուած Բնութեան մէջ», կամ «Նիւթապաշտութիւնը եւ Հոգեպաշտութիւնը Դիտութեան առջեւ»ը, «Լումէն», «Սթէլլա», «Անհունէն Պատմութիւններ», եւլն., եւլն., գրուած, ներշնչուած բանաստեղծի հոյակապ թռիչքով եւ ըմբռնելի ձեւով սակայն:

Երկնքի շրջիկ քաղաքացի, Ֆլամարիոն մեզի ծանօթացուց՝ ղըրղային յայտնութիւններով մեր զրացի աշխարհին — Հրատի վրայ գոյութիւն ունեցող մթնոլորտային կամ կեդրոնական եւ բեւեռներ, որոնց մասին գրուած հատորներուն վերջինը կիսատ մնաց իր անփոխարինելի կորուստով:

Իր վերջին տարիներուն ան բացառապէս նուիրուած էր կեանքի եւ մահուան առեղծուածներուն հանգոյցը քակելու, գիտութեան ընծայած միջոցներով, եւ իր երեք հատորները —«Մահը եւ իր գաղտնիքը», «Մահուան շուրջը», եւ «Մահէն յետոյ» իրենց պարունակած բազմահազար ու սահմռկեցուցիչ փաստերով՝ որոնք իրեն կը հասնէին աշխարհի բոլոր անկիւններէն, ճշգրտօրէն եւ անաչառօրէն քննուած, վաւերացուած տեղին վրայ՝ կուգային ամենախոր տպաւորութիւն ձգել նոյնիսկ իր հակառակորդներու շարքերուն մէջ:

Որովհետեւ հակառակորդներ ունեցաւ ան ալ, զորս իր բարձրութենէն հազիւ կը նկատէր, երբեմն միայն զիջելով ձաղկող սրամտութիւններով, եւ ապշեցնող փաստերով շիջակել իրենց ինքնահաւան տգիտութիւնը:

«Ուրանալ ինչ որ չենք կրնար հասկնալ, անիմաստ եւ անարժան պիտի ըլլար գիտնականի մը համար» կ'ըսէր ան: Եւ այսօր անթիւ են այն երեւոյթները, որոնք կան, եւ որոնց անկարող է ներկայ գիտութիւնը —կամ աւելի ճիշտ պիտի ըլլար ըսել— մեր յօրինուածքին անկատարութիւնը, ըմբռնել, հասկնալ, կամ զգալ ու բացատրել:

Այլանդակօրէն սփեստական չէ՞ պիտի ըլլար ենթադրել պահ մը իսկ, որ մեր անկատար ու անճարակ զգայական գործարանները կրնան տիեզերական կեանքին բազկերակին բոլոր թրթռումները արձանագրել, երբ հաստատուած է որ՝ երկվայրկեանը 28.000 թրթռումէն վար եւ 38.000էն վեր, մեր ականջները ընդունակ չեն այլեւս ոեւէ ձայն լսելու:

Uetra-violet կամ Infra-rouge ճառագայթները նոյնպէս մեր աչքերուն անտեսանելի կը մնան: Գիտական եւ իմաստո՞ւն կ'ըլլար հետեւցնել ուրեմն որ անոնք գոյութիւն չունին...

Եղան սակայն— եւ կան դեռ գիտութեան անունով ճառող իմաստակներ, որոնք Ֆլամարիոնի որոնումները եւ ապշեցուցիչ եզրակացութիւնները բանաստեղծի երեւակայութիւն անուանեցին, չուզելով իրենց տգիտութիւնը խոստովանիլ նոյն իսկ այն գիտականօրէն հաստատուած՝ բայց անբացատրելի փաստերուն առջեւ, որ այնքան առարկայօրէն եւ անվհատ՝ մեծ փիլիսոփան եւ գիտունը կը նետէր իրենց առջեւ:

Այսօր սակայն անկեղծ ու օրինող գիտնականներու բոլ մը՝ փաստերու հիման վրայ՝ արդէն հասած է սա եզրակացութեան.

Մարդկային յօրինուածքին մէջ կարողութիւն մը կայ, որուն սահմանները կ'անցնին զգայական գործարաններու ծանօթ կարողութիւններու սահմանէն:

Ուղեղը՝ որ նիւթապաշտ հասկացողութեամբ կեդրոնն է մտածումներուն, ապրումներուն, կեանքին, եւ որուն մահը, լուծումը, վերջակէտը կը դնէ կենդանական արտայայտութիւններուն, միակը չէ մեզի աշխարհին իբր հաղորդակից գործօն, այլ կայ անծանօթ կարողութիւն մը որ մասնաւորապէս զարգացած է որոշ անհատներու քով— որ կրնայ միջոցին եւ ժամանակին մէջ թեւածել, եւ ըմբռնել անծանօթ եւ անտեսանելի երեւոյթները:

Ֆլամարիոնի փիլիսոփայութիւնը իր ճակատագրապաշտ հայեացքով կը միանայ Արեւելքի փիլիսոփայութիւններուն, որոնք տասնեակ դարեր առաջ շատ աւելի յստակատեսութեամբ մօտեցեր են Կեանքի եւ Մահուան Խորհուրդներուն: Մեր կեանքը նախորոշուած լինելիքներու շարք մըն է, որ կը քակուի ամէն օր, մեր կեանքին ոբոշ մէկ տեսարանը մեզի ապրեցնելով այդ օրը, որ կուգայ Անծանօթէն՝ կորսուելու Անծանօթին մէջ: Երազները եւ տեսիլքները խոովեցնող փաստեր են՝ զորս ոչ մէկ կերպով կրնայ բացատրել նիւթապաշտ փիլիսոփայութիւնը:

Շշմեցնող եւ վրդովիչ փաստերով լեցուն են Ֆլամարիոնի հատորները, որոնք կուգան հաստատելու մեր էութեան մէջ նիւթէն տարբեր զօրութեան մը գոյութիւնը, զոր հազիւ կը սկսինք ընդնշմարել՝ ուր մնաց բացատրել:

Հանճարեղ աստղաբաշխը 60է աւելի տարիներ նուիրեց յետոյ այդ հարցերու անաչառ, խիստ եւ մանրազնին ուսումնասիրութեան, կուզար համեստաբար խոստովանիլ որ ինք անկարող է այդ երեւոյթներուն մեքենականութիւնը բացատրելու. բայց ինչ որ անբացատրելի է. չէ կրնար չգոյութիւն ունենալ:

Ելեկտրականութեան ներկայացուցած քմայքին եւ արտառոց երեւոյթները անկարելի է այսօր բացատրել, բայց ոչ ոքի մտքէն կ'անցնի ուրանալ ելեկտրականութեան գոյութիւնը:

Տեղի սղութիւնը կը ստիպէ զիս՝ գծագրաբար կրճատել խորհրդածութիւններս Ֆլամարիոնի հսկայական եւ ցնցող գործին ու գործին մասին՝ այս յանկուցիչ ու խորհրդաւոր տիրոյթին մէջ:

ՕՐ. ՌՈՒԹ ԷԼՏԸՐ ԿԸ ՊԱՏՄԷ ԻՐ ԹՌԻՉ...

Դ.

Չպիտի ըսեմ երբե՛ք, ...ինծի, թէ այդ վայրկեանն... սարսափեցա՞յ: Վերջապէս ... եմ: Ո եւ է իրաւունք ... ձորձին հասկցնել իմ զգացումներս.

Կ'ատեմ՝ կնոջական խոհեմութիւն բառերը եւ ամբողջ ... րով պայքարեցայ ես ինծի ... այդ եղերական վայրկեանն... գտնելու համար այդ նոյն ... փութեռութիւնը, զոր յաջողած ... պահել ճամբորդութեան ... ի վեր:

Ինչպէս արտայայտել թէ ... էին զգացումներս ինչպէս ... բացրել ...

...

«Ամէն ինչ լաւ կ'ըլլայ. եւ վախճանը բարի պիտի ...

Իր պատասխանը եղաւ ...

«Քաջ էք, սիրելի ... մոնշի, մեզ հալածող ... մէջ: Քիչ մը եւս համբերենք ... շուտով պիտի տեսնենք ... երեսը»:

Այդ պահուն միակ մտահոգութիւնս այն էր որ չէի ... փոխանորդել ...

...

Քիչ ետք նշմարեցի ... դժուարութիւն կը քաշէր ... վարելու մէջ: Երբ ... հարցուցի, ինծի ցոյց ... ոտքի խաւ մը, որ ... գրեթէ ամբողջ մակերես... կած էր: Մեր բարձրաչափին ... ակնարկ մը գցեց ... 3500էն 3000 մեթրի ... Այն ատեն գիրքին էր ... ցնել թէ «Ամերիկացի ... գանդաղ բայց ապահով ... իջնելու կը ստիպուէր:

Հովերէ գնցուած, ... ցած, ... հակակշռեն ... սառոյցէն անդամալուծուած, ... յոյսը բախտին միայն ... էինք:

Ցանկարծ ձորձ հրաման ... տուաւ ինծի. «Հագուեցէք ... ազատարար հագուստը: Չեմ ... տեր թէ վարը ինչ պիտի ... հոս ըսելիք բան չունենք ...

Առանց մտածելու ... գտայ իրեն, յետոյ ... բար արագ աղօթք մը ...

Մինչ ես շրջնեու կը ... ին յուսահատութեան ... ձեռքերս հագնելով եւ ձախ... կերպով կը քաշէին ... հագուստիս ծրարը: ... ձորձ հէլլմէն ... արձակեց. «Շուտ, շուտ, ... նէք տեսէք Ամէն ինչ ... ցած է»:

Նախ կարծեցի թէ ... հասած էր: Թռչնագլխար ... քով խուժեցի, ու ... ամէնէն սիրելի ... սայ — Օգանաւի ... չելի փոթորիկը ... կարծես գիւթանքով մը ... ձգած էր զուարթ ...

Ցանկալի էր որ այդ ... ու գեղեցիկ գիտնականի ... իր նոր առաքեալի ... կով՝ զոր կը յօրինեն իր ... փալ փարթամ մագերը ... խորալէս, ... ճանչցուէր մեր մտածելու ... բռնելու ընդունակ ...

Հ. ...

օրն։ պահ մը կարծեցի թէ սիրտս պիտի պայթէր։

Սակայն «Ամերիկացի Աղջիկ»ին թեւերը ծածկող սառոյցի շերտին խաւը սրբուած էր մեզ քանի խաւը սրբուած էր մեզ պարզօրէն 3200 մեդրէն 2000 մեդրի իջնել։ Այդ պահուն բնաւ չյանձնեցինք մենք մեզի հարցնելու թէ ինչ հրաշքով կրցեր էինք ողջ դուրս գալ տարբերու դէմ այսպիսի պայքարէ մը։ Հիմա խաղաղ մթնոլորտի մը մէջ, օդանաւը հեռաձեռէ կը բարձրանար եւ շարժիչ մեքենան ուրախ երգի մը պէս կը հնչէր մեր ականջներուն։

Բան մը սակայն դեռ կը մթագնէր մեր հորիզոնը. կանոնաւորաբար եւ առանց պատճառը կարենալ բացատրելու, իւղի ճնշումը հետզհետէ կը տկարանար։ Կ'ենթադրէինք որ այժմ երեք քիլօ իջած էր անիկա։

Իմ հարցումներուս, ձորձ խուլ օգնական պատասխան միայն կու տար։ «Շարժիչ մեքենային աղմուկը շատ տարօրինակ կը թուի, սակայն մեր թռիչքի պայմանները շատ լաւ են հիմա»։

Ցաճորդող ժամերու միօրինակութիւնը յուսահատական էր։ Ոչինչ կրնար ծանրացնել մեր մտահոգութիւնը. ոչ մէկ նշան չէր ազդեր մեր վախերը։

Ընկերս, որ շատ ընկճուած էր, գիրը ինծի յանձնեց եւ քիչ մը հանգստացաւ։ Երբ իմ քովս եկաւ, տեսանք որ իւղի ճնշումը 500 կրամ եւս պակսած էր։ Ցարօրինակ բան, այս դէպքը շատ քիչ ազդեց վրաս։ Ֆիզիքապէս սպառած էի, եւ ճամբորդութեան վերջին ի վեր առաջին անգամ ըլլալով քնանալու անյաղթելի փափաք մը կը զգայի։

Վարիչի գիրքս ձգած, հանգիստ կը մրափէի քանի մը վայրկեան ի վեր, երբ ժամը 3ին առաւօտեան ձայնը կրկին զիս արթնցուց։

«Կորսնցնելու վայրկեան մը իսկ չկայ, անմիջապէս հագուեցէք ձեր պատսպարող հագուստները։»

Երբեք բացատրութիւն, իւղաչափը ցոյց տուաւ. ճնշումը մէկ քիլօյէն քիչ մը աւելի իջած էր։

Անքննաբար հնազանդեցայ եւ ձայնով մը ինծի տրուած հրամաններուն։

«Օգնութեան կանչեր ներտեցէք Պարձեա՛լ... Շարունակեցէք Միշտ հիմա դեկը ձեռք առէք եւ դէպի ցած վարեցէք. ննջելով գիծացի սա երկու ամպերուն մէջէն։»

Զգացի թէ այդ վիճակիս մէջ կարելի չպիտի ըլլար ինծի օդանաւը վարել. ուստի խնդրեցի ձորձէն որ տեղը մնայ։

Ցանկարծ, ու մինչ անձկութեամբ կը քննէի ովկիանոսին մակերեսը, դէպի ուր կը թռէինք, նշմարեցի շոգենաւի մը ուրուանկարը. «Պարէնտրէխթ»ն էր։

Բնազդաբար շոգենաւին վրայ նետեցի թուղթ մը, հարցնելու համար թէ ցամաքէն որքան հեռու կը գտնուէինք։

Առաջին անգամ նպատակիս չհասայ, բայց երկրորդ փորձին, տեսայ որ «Պարէնտրէխթ»ի վրայ մարդիկ վերցուցին խաւաքարտի կտորը, որուն վրայ արձանագրած էի հարցումս։

«Ամերիկացի Աղջիկ»ը շոգենաւէն շատ քիչ բարձր կը թռէր, ու քանի մը վայրկեան վերջ կրցանք կարդալ այնքան փափաքուած պատասխանը, ճերմակ տառերով գծուած շոգենաւի կամրջակին վրայ. «40 ատրիճան հարաւ, Թերսէյրայի արեւմուտքը Ազորեաններէն 360 մղոն»։

Իւղի ճնշումը զերոյի իջած էր. քանի մը մեղր հազիւ հեռու էինք ջուրի մակերեսէն։ Ցանկարծ ձորձ կեցուց շարժիչ մեքենան եւ պոռաց. «Իյնալու վրայ ենք. պատրաստ գտնուեցէք»։

Հազիւ մեր բանտին երեսփեններէն մէկը ճեղքուած էր, եւ արդէն «Ամերիկացի Աղջիկ»ը կը մխրճուէր հսկայ ալիքի մը ծոցին մէջ։

ՌՈՒԹ ԷԼՏԸՐ

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ՃԱՌԻՆ ԱՌԹԻՒ

«Թայմզ» իր Հոկտ. 21ի թիւին մէջ «Ղազիին Մրցանիշը» խորագրով խմբագրականով մը երկարօրէն կը խօսի Մ. Քէմալի վերջին ճառին վրայ: Կը քաղենք կարգ մը մասեր.—

Մուսթաֆա Քէմալ փաշա դափնիներ կը շահի նոր մարզերու մէջ։ Զգոհանալով իր պատերազմական եւ քաղաքական յաղթանակներով, ընկերային, քաղաքական եւ կրօնական բարեկարգութիւններով, իբրեւ քաղաքական եւ զինուորական յուշագիր պատրաստողի իր համբաւով, Թուրք հանրապետութեան նախագահը այժմ կ'անցնի երկարախօս հռետորներու ցանկին մէջ։ Ամեն. Եկայի նախագահներուն կողմէ խորհրդարանին ուղղուած ամէնէն երկար պատգամները, Անգլիոյ եւ մտական նախարարներուն ամէնէն մանրամասն տեղեկագիրները շատ լակոնական են՝ բաղդատելով Քէմալ փաշայի պատմութեան հետ։ Եւրոպական, ասիական կամ ամերիկեան ո եւ է ուրիշ դիկտատոր չէ փափաքած մրցիլ Թուրքիոյ վարիչին հետ, հռետորական մարզին մէջ։ Ու դեռ Ղազին բնականէն շաղակրատ չէ։ Աւելի գործողի համբաւ ունի քան խօսողի։

Նալք կուսակցութիւնը խորհրդարանային ընտրութեանց պատմութեան մէջ — նոյնիսկ դիկտատորական վարչաձեւի տակ — կատրեց մրցանիշ մը։ Սեպտեմբերին կատարուած ընտրութեանց մէջ իր թեկնածուները բոլորն ալ յաջողեցան: 315ի վրայ 315 աթոռ շահեցաւ կուսակցութիւնը. միայն մէկ տեղ՝ անկախ թեկնածու մը մէկ քուէ ստացաւ, այն ալ հաւանաբար թեկնածուին քուէն էր։ Այս յաղթանակէն ուրախացած, Ղազին կ'երեւի թէ ուզեց անձնական մրցանիշ մըն ալ հաստատել եւ իր կուսակցութեան տալ Թուրքիոյ վերջին պատմութեան պաշտօնական նկարագրութիւնը։

Իր յաղթական պատմութեան համար բեմ ընտրեց Էնկիւրին, նոր Թուրքիոյ մայրաքաղաքը և ասպատակող հելլէններու ազգային դիմադրութեան կեդրոնը, ու իր հիացողները կրնան զուգակշիռ մը ընել ընդ մէջ Մ. Քէմալի ճառին — որ հինգ լեզուներով պիտի հրատարակուի, եւ Օգոստոս կայսեր քաջագործութեանց երկար և վեհաշուք նկարագրութեան, որ յունարէն և լատիներէն լեզուներով արձանագրուեցաւ Էնկիւրիի իր տաճարին պատերուն վրայ։ Իրաւ է թէ նոյնիսկ Օգոստոս իր քննադատները ունեցաւ, ու Խալիտէ Էտիպ հանըմ, որ կարեւոր դեր խաղաց Ազգայնական դիմադրութեան կազմակերպութեան մէջ, կը նկարագրէ Ղազիի ճառին մէջ յիշուած պատմական դրուագներէն մէկը, որ բոլորովին կը տարբերի անորինէն։ Ղազիին եւ ընդդիմադիրներուն դիրքը բացատրելու համար կարելի է յիշել օրինակը թափօրի մը, ուր «Մենք շահեցանք պատերազմը» արձանագրութիւնը կրող դրօշակներուն կողքին ուրիշներ գրած էին «Մենք ալ օգնեցինք» վերտառութեամբ դրօշակ մը։ Վերապրող Յիրանացիներն ու Հայերը հաւանաբար խառն զգացումով մը պիտի կարդան իր այն ակնարկութիւնները որով Մարաշի կռիւը ցոյց կու տայ իբրեւ Հայերու կողմէ սարքուած ջարդ մը Թուրքերուն դէմ, եւ թէ 1920ին Անանկախ Հայաստանի վրայ կատարուած յարձակումը կը նկատէ ապստամբութեան մը զսպումը։

∴ Թայմզի նոյն թիւին մէջ Խալիտէ Էտիպ կը հրատարակէ նամակ մը, որով կը հերքէ Մ. Քէմալի ճառին մէջ իրեն եւ ընդդիմադիր փաշաներուն վերագրուած այն միտքը թէ իրենք համամիտ էին Թուրքիոյ վրայ ամերիկեան հոգատարութեան: Հանըմը կը փաստէ թէ Մուսթաֆա Քէմալ եւս իրենց համամիտ էր՝ Ամերիկայէն որոշ պաշտպանութիւն եւ նիւթական աջակցութիւն խնդրելու համար:

«ԱՂՏՈՏ ԲԱՐՔԵՐ»

Խոկապէս որ աղտոտ բարքերու ցուցադրութիւն մըն է Ալֆորվիլի մէջ վերջերս պատահած դէպքը։

Ալֆորվիլի մէջ բացուած են երեք հայ սրճարաններ, որոնց վերջինը՝ հազիւ ամիս մը առաջ։ Ժողովուրդը ըստ համակրութիւններու բաժնուած էր այս երեքին միջեւ։ Սրճարանատէրերէն մէկը քիչ գտնելով իր յաճախորդներուն թիւը — թէեւ ամէնէն մեծ թիւը յաճախորդներու ինքը ունէր — իր մօտիկ ազգականներէն մէկուն միջոցաւ, ոստիկանատուն կը դիմէ եւ խուզարկել կու տայ միւս երկու սրճարանները, իբրեւ ապօրինի խաղատուններ։ Խուզարկութեան ատեն սրճարաններէն մէկուն մէջ հազիւ քանի մը անձեր կը գտնուէին, որոնք սուրճ խմելով հանդարտ խօսակցութեան մը բռնուած էին։ Միւսին յաճախորդներէն քանի մը հոգի թաղ կը խաղային գինի խմելու համար։ Այս խաղացողները, ինչպէս եւ սրճարանատէրը Պ. Սահակ Մանուկեան ոստիկանատուն կը տարուին հարցաքննութեան համար։ Բացի սրճարանատէրէն որ մինչեւ այսօր բանտարկուած է, միւսները բոլորը քանի մը ժամ յետոյ ազատ կը ձգուին։

Այո, բարքերու անկում է, երբ աշխատաւոր մը թոյլ կու տայ ինքն իրեն խաղի սեղանի առջեւ նստիլ ու շատ կասկածելի շահու մը համար կը վտանգէ իր եւ ընտանիքին խաղաղ կեանքի պայմանները։ Ըստ անոնց աշխատելու, առանց քրտինքի շահ ակնկալող մարդոց մոլութիւնը, որ յաճախ ոչ միայն դրամական կորուստներու պատճառ կը դառնայ, այլեւ թշնամութիւններու եւ երբեմն նաեւ արիւնի։

Բայց ի՞նչպէս որակել այն բարքը, որ նախանձելով ուրիշ ազգակցի մը շահին, անոր վաստակն ալ խլելու յետին միջոցով, թոյլ կու տայ ինքնիրեն ոստիկանութեան միջամտութիւնը հրաւիրել. եւ ընտանիքի եւ երկու զաւակներու հայր մը բանտարկել տալ։ Ըմբռնումի այս ձեւը աւելի գարշահոտութիւն չի՞ բուրեր, բարոյականի այս հասկացողութիւնը աւելի ստորնութիւն չի՛ նմադրեր։ Մոլութիւն մը անպայման ա՞յս ձեւով կարելի է սրբագրել։ Այս դիմումին մէջ արդեօ՞ք մոլութիւնը անհետացնելու մտահոգութի՞ւն կայ, թէ ոչ օրական քանի մը ֆրանք — ուրիշին վնասելու գնով — աւելի շահելու ստոր զգացումը։

Այո, աղտոտ են բարքերը եւ գարշելի տեսակէն։ Աւելի ճիշդը, շատ մը հին, աղտոտ բարքեր տակաւին կը սնուցանենք մեր հոգիներէն ներս եւ երբեւան կը հանենք ամենապզտիկ պատեհութեան։

Ինքնին մեծ արժէք չունեցող այս դէպքին հետեւանքները շատ կրնան ըլլալ։ Նախ, ժողովուրդին մէջ փոխադարձ ատելութիւն մը, որ սկսած է արդէն յայտնուիլ, ժողովուրդին պարկեշտ մասը, խորապէս յուզուած այս դէպքէն, պօյքօթ ըրած է արդէն, այժմ բաց մնացած սրճարանին դէմ ալ։ Այսպէս ալ պէտք է ըլլայ։ Հանրային կեանքի մէջ կարելիութիւն տալու չէ շրջանակ ունենալու այն մարդոց, որոնք ստորին գործունէութեան ապացոյցներ կու տան կեանքի մէջ։

Աւելի մեծ անպատեհութիւն մը. ուշադրութիւն հրաւիրել այսպիսի դէպքերով միշտ ժողովուրդին վրայ, որպէսզի միշտ ճնշուած զգայ ան ինքզինքը։

Ահաւասիկ ո՞ւր է աղտոտութիւնը բարքերու եւ ո՞ւր է չարիքը «աղտոտ բարքեր»ու։

Ալֆորվիլցի

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅԵՐԸ

«Լը Փօփիւլէր» թերթը, որ մասնաւոր սիւնակի մը մէջ ամէն օր փարիզի լքուած արուարձաններու պահանջները կը ներկայացնէ, Շաբաթ օրուան թիւով կը նկարագրէ Ալֆորվիլի աննախանձելի վիճակը, զուրկ ջուրէ եւ ճամբաներէ,— ունի միայն հանրակառքի երկու անբաւական գիծ, շոգեկառքի կայան մը՝ գիւղին հեռաւոր անկիւնը, տուները ողողումի վտանգին տակ, աղտոտ։ Այս առթիւ հետեւեալ տողերը կը նուիրէ Հայերուն.

— Հայկական գաղութ մը կը բնակի գետեզերքին վրայ, գաղութ մը, որ անծանօթ է առողջապահութեան ամէնէն տարրական սկզբունքներուն: Ճամբաներուն վրայ կը դիզեն աղտեղութիւնները:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԹԱՄԿԱՎԱՐ ՄԸ ՓԱԿԵԼ ԿՈՒՏԱՅ ԿԱՐՏԱՆԻ ԴՊՐՈՑԸ

ԿԱՐՏԱՆ, 20 Հոկտ.— Հազիւ կարտանի հայ գաղութը ունեցած էր իր համեստ դպրոցը, ահա սեւ հոգի մը երեւան կ'ելլէ եւ կուսակցական քինախնդրութենէ տարուած, առանց ամչնալու, կ'երթայ քաղաքապետարան, կը յայտնէ թէ Հայերը դպրոց բացած են առանց պետական արտօնութեան։

Մարդիկ ա՛յնքան վառասեբած են որ ազգին մանուկներուն կրթութիւնը կը շփոթեն Հ. Յ. Դաշնակցութեան հետ, կարծելով թէ, դպրոցին մէջ կուսակցական կրթութիւն կը տրուի 4—6 տարեկան տղոց։

Երկու օրէ ի վեր դպրոցը փակուած է, շնորհիւ այդ խառնակիչին։ Պատկան իշխանութեան մօտ դիմում կատարուած եւ առնուած են յուսադրիչ հաւաստիքներ։ Հոգաբարձութիւնը եւ Մարսիլիոյ Ուսումնական խորհուրդը արդէն խնդիրը լրջօրէն ձեռք առած են։ Պիտի թելադրէինք այդ պարոնին պատկանած կուսակցութեան որ քիչ մը սանձէր իր խլէզները։

Մինչեւ ո՞ւր պիտի հասնին այս տխմարութիւնները։

Մամատյան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԲ ՍԷՐԸ ՍՊԱՌԻ.— Թուլէնի մէջ։ Օվրար շատ կը սիրէր իր կինը, որուն աչքը դուրսն էր։ Աղաչեց, պաղատեցաւ, որպէս զի արգիլէ ո եւ է գայթակղութիւն։ Կինը, ձանձրացած, յայտնեց թէ պիտի ձգէ զինք ալ, տունն ալ։ Օվրար խնդրեց որ չմեկնի. «Մի՛ երթար, սիրելի կինս, յետոյ կը զղջաս»։ Սակայն կինը կը ժողվռտէր ամէն բան, մեկնելու համար։ Օվրար, սիրոյ հին օրերը յիշեցնելու եւ կինը տունին կապելու համար, հաղաւ իր փեսայութեան զգեստները, եւ, արցունքը աչքերուն, անգամ մըն ալ խնդրեց.

— Մի՛ երթար, սիրելի կինս։

Անսիրտ էր կինը։ Արհամարհոտ նայուածք մը ձգեց իր եւ տունին ու ձեռքը դրաւ դրան։

Ատրճանակը երեք անգամ խօսեցաւ։ Օվրար, յուսահատ, դիմած էր զէնքին։

Կինը մեռած էր։

Օվրար, յետոյ, անգամ մըն ալ պարպեց զէնքը եւ փռուեցաւ կնոջ ոտքերուն տակ։

ՈՃԻՐ.— Ժան, երբ հանգըստեան կոչուեցաւ, ամուսնացաւ իր քենիին հետ, որ զաւակ մը ունէր, չար ու անառակ։ Ու ամոլը կեանքին աշունը խաղաղութեամբ անցընելու համար քաշուեցաւ Փէն-Միրապօ գիւղը։ Սակայն կնոջ զաւակը, Փէրդիւրօ, անհաղուրժելի էր, շարունակ կը ծեծէր իր մայրը։ Գիւղացիները օծիք կը թօթուէին, երբ կը լսէին անոր ձայնը։

Անցեալ առաւօտ, Փէրդիւրօ գարձեալ ձեռք անցուցած էր մօրը մազերը։

Ժան տեսնելով միջամտեց. Փէրդիւրօ սպառնաց. «Դուն տեղդ նստէ»։ Եւ ցոյց տուաւ ատրճանակի մը կոթը, իր մէջքին։ Սպառնալիքը լուրջ ձեւ մը առաւ։ Այն ատեն, Ժան քաշեց իր հրացանը, զետին տապալեց անառակ որդին։ Մայրը նուաղեցաւ։ Ժան գնաց ոստիկանատուն։ Գիւղացիները խանուեցան ոստիկանատան առջեւ եւ համակրական ցոյցեր ըրին Ժանի համար։

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (97)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՔԱՐԱՍՕՖԻ ՓՈԽ-ՎՐԷԺԸ

Հապա մենք որ յանձին Իւմա Շթաուպի, Գերման սպայակոյտին մէկ գործը կը կարծէինք տեսնել, ու կ'ենթադրէինք թէ՝ ատոր հետեւանքով՝ այլեւս սկսած էր խանգարուիլ դառնալ, Թիւ կառքեմբեր-ի գայն մեզի ղրկած էր որ կարդրենք անոր հաշիւը։

Մեր այս սխալը՝ հաւանաբար շատ սուղի պիտի նստէր մեզի։

Ինչ որ ալ ըլլար, Իւմա Շթաուպ խաղ մը խաղացած եւ շահած էր, այնքան վարպետութեամբ, որուն առջեւ սորպուած էինք խոնարհիլ։

Կը մնար գիտնալ թէ՝ որո՞ւ հաշուոյն կ'աշխատէր ու կը գործէր։

Այս կէտը ուզեց հասկնալ Քարասօֆ եւ կոպտօրէն հարցուց Իւմա Շթաուպի

— Թէ ձեզի յանձնուած մասնաւոր պաշտօններուն մէջ, կայ նաեւ հատ մը որ մասնաւորաբար Նօպօտինին կապուած է, այնքան ալ զարմանալի չէ, քանի որ կայսերական ընտանիքը ջարդողներուն շահը կը պահանջէ որ Եքաթերինպուրկի տրամին մասին ճշմարտութիւնը ծածկուի։ Բայց այս գործին մէջ երկու մեծ մեղապարտներ կան։ Նախ Վիլհելմ Բ., յետոյ Սվէռտլօֆ. բնականաբար ուրեմն, կ'ուզեմ հասկնալ թէ՝ որո՞ւ հաշուոյն կը գործէք. Գերմանիո՞ն թէ պոլշեւիկներուն։

Անյողդողդ, գլանիկը շրթունքին, աչքերը յառած ձեղունին, Իւմա Շթաուպ չվիճեց պատասխանել։

Քարասօֆ պահ մը սպասեց, յետոյ հրաշալիօրէն հանդարտ, վերսկսաւ։

— Հաճեցէք նշմարել թէ՝ իմ հարցերուս պատասխանէք կամ ոչ, ձեր մասին որոշումս չպիտի փոխուի. միայն կը փափաքիմ որ համոզուիք թէ՝ հակառակ բոլորին կամքին, ճշմարտութիւնը երեւան պիտի ելլէ...։

— Բայց երեւան ելած է արդէն, քանի որ փիէռ Ժիլյառ, հարցաքննիչ դատաւոր Սոքոլօֆ եւ ասոնցմէ յետոյ Ռօպէր Վիլթօն անգլիացին, իրենց յիշատակները հրատարակեցին, պատասխանեց Իւմա Շթաուպ...։

— Անշուշտ, բայց մենք քանի մը հոգիներ, կը կարծենք թէ՝ այս վայրագ տրամին մասին՝ ամէն ինչ չէ բսուած։

— Եւ այդ պակա՞սն է որ կ'ուզէք լրացնել։

— Եւ որ պիտի լրացնեմ ալ. հաւատացէք անմիջապէս իսկ, նօպօտին եւ ես՝ պիտի հարցաքննենք Ցարին երկու սպանիչները։

Ցեսայ որ Իւմա Շթաուպ կը սարսռար, բայց ճարտարօրէն, վրայ բերաւ։

— Դեռ կը մնա՞ն անոնք, ուրեմն. կը զարմանամ թէ՝ չերծինուքի ի՞նչ բանի կը սպասէ մէջտեղէն վերցնելու համար այս անպէտ վկաները...։ Կարելի՞ է հարցնել այս երկու հերոսներուն անունները։

— Ինչո՞ւ չէ. պատասխանեց Քարասօֆ, արագ ակնարկ մը նետելով ինծի. հասկցնելու համար թէ նոր խաղ մը կը սկսէր իր զարհուրելի խաղորդին հետ. մէկը Ցոպրուչէֆն է, միւսը Քրուփցքին։

— Անո՞նք. բսաւ սաստկօրէն յուզուած եւ ոտքի ելլելով. բայց դեռ երէկ, Շլուսէլպուրկի մէջ տեսայ զանոնք։

— Կարելի է, պատասխանեց Քարասօֆ. առեղծուածային կերպով. իրականութիւնը այն է որ անոնք այս միջոցիս, հոս բանտարկուած են եւ անոնց շնորհիւ, պիտի կրնամ կարգ մը մանրամասնութիւններ ճշդել։

— Իսկ եթէ մերժեն խօսիլ...

Քարասօֆ ժպտացին գայն գիտեց

— Եթէ մերժեն խօսիլ, զանոնք պիտի յանձնեմ բժիշկ Մարցլօֆի խնամքներուն. իմացած ըլլալու էք անոր անունը, այնպէս չէ՞, ան վրան պիտի առնէ ուզուած ճշտումները քաղելու հոգը։

— Այո՛, բայց պէտք է որ ան ալ ձեր ձեռքին մէջ ունենաք, պատասխանեց Իւմա Շթաուպ, առանց կարենալ ծածկելու վրդովումը եւ սարսափը որ կը զգար այս անունէն...

— Կ'երեւի կը կասկածիք...

— Ա՛ն ալ ձեր ձեռքը անցած է արդէն, մարդս լաւ կը ճանչնամ եւ չեմ կրնար հաւատալ...

— Թոյլ տուէք ուրեմն որ զայն ձեզ ներկայացնեմ,

Քարասօֆ՝ խօսքը ուղղելով Վասիլիին, որ խօսակցութենէն օգտուելով, սենեակը կարգ ու կանոնի դնելու աշխատեր էր.

— Ըսէ՛ քօսթեալին որ Մարցլօֆը հոս բերէ, ինչպէս նաեւ Ցոպրուչէֆը եւ Քրուփցքին։

Հինգ վայրկեան յետոյ, երեք աւազակները ներս կը մտնէին. գիտնալով թէ Քարասօֆի կողմէ որեւէ շնորհի չէին կրնար արժանանալ, իրենց բոլոր անգամներով կը դողդղային։

Քարասօֆ, պահ մը իր վճիռ ակնարկը յառեց անոնց վրայ, յետոյ Իւմա Շթաուպի դառնալով ըսաւ։

— Համոզուեցա՞ք հիմա։

Իւմա՝ գեփգեղին կորած էր։

— Ալ ոչ մէկ կասկած կը մնայ մտքիս մէջ, պատասխանեց, որովհետեւ այնքա՛ն դժուար է կասկածիլ ձեր ուղղամտութեան, որքան ձեր ճարտարութեան վրայ։ Բայց ինչ որ չեմ կրնար հասկնալ, այն է թէ՝ Թէոտորովիչը որ Շլուսէլպուրկի հրամանատարն է, հրաման տուած էր այս մարդիկը արգիլել արտաքին աշխարհի հետ յարաբերութիւն ունենալէ եւ դուրս ելլելէ. ինչպէ՞ս կրցաք ուրեմն զանոնք գտնել բանել։

(Հար.)

Թարգմ. Մ. ԵՐԻԱՆՑ

քան բազմաթիւ գրքեր կամ գրքոյկներ Թուրքիոյ պէս երկրի մը մէջ, ուր կարդալ գրել չգիտցողները հսկայ թիւ մը կը կազմեն: Հիմա դեռ շատ կանուխ է, դատելու համար թէ այս ճառը ի՞նչ տպաւորութիւն պիտի գործէ ազգին վրայ: Պէտք է յիշել որ ճառին մեծ մասը տեղական գործերու կը վերաբերի: Արտաքին անկիւնէ մը դիտելով, գլխաւոր քննադատութիւնը զոր կարելի է ընել, այն է, որ Կազի փաշան իր ճառին մէջ Պոլսոյ գրաւման պատասխանատու կը նկատէ Անգլիան, և ոչ թէ բոլոր դաշնակիցները առհասարակ: Ցաւալի է որ Նոր Թուրքիոյ միտքը թունաւորուած է Անգլիոյ դէմ:

Իր ճառի վերջին մասին մէջ, Կազին դարձեալ քննադատեց ընդդիմադիրները եւ ըսաւ թէ 1925ին Նեստորականներու եւ Քիւրտերու ապստամբելուն գլխաւոր պատճառն էր ընդդիմադիրներու մղած կրօնական քարոզութիւնները այդ տարրերուն մէջ: Ցետոյ երկու բառով յիշեց Իզմիրի 1926ի դաւադրութիւնը:

Խալքի համագումարը փակուած

Անատոլուի գործակալութիւնը կը հեռագրէ Հոկտ. 24 Թուականով.—

Վարչապետ Ըսմէթ փաշա Խալք կուսակցութեան համաժողովին կարդաց տեղեկագիր մը՝ կուսակցութեան ընդհանուր քաղաքականութեան մասին: Ներքին քաղաքականութեան մէջ կը խոստանայ ընտրականնոր գրութեան մասին ծրագիրը փութացնել:Ընկերային քաղաքականութիւնը հիմնուածէ բնանիւթի պաշտպանութեան եւ զօրացման վրայ: Ապրուստի սղութեան դէմ պայքարի մասին եւս խօսք կ'ըլլայ: Գալով արտաքին քաղաքականութեան, Ըսմէթ փաշա ըսաւ.

Մեր արտաքին քաղաքականութիւնը հիմնուած է խաղաղութեան պաշտպանութեան վրայ, պայմանով որ ամէն գինով պահպանուին պետութեան արժանապատուութիւնն ու գոյութիւնը եւ ժողովուրդին ձեռք բերած իրաւունքները՝ երկար պայքարէ մը վերջ: Կողմնակից ենք այս ուղղութեամբ միջազգային յարաբերութիւնները զօրացնել, միշտ նկատի առնելով փոխադարձութիւնը եւ իրական հաւասարութիւն մը հաստատելով:

Համագումարը փակուեցաւ այսօր: Քուէարկեց օրակարգ մը, որով Գործադիր Մարմին կը ձգէ ժողովրդավար կուսակցութեանց միջազգային համաձայնութեան մասնակցելու կամ չմասնակցելու հոգը: Ժողովը միաձայնութեամբ հաւանութիւն յայտնեց կուսակցութեան ընդհանուր քաղաքականութեան մասին վարչապետին ըրած յայտարարութեան: Ցետոյ ընտրեց վարչական խորհուրդն ու կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը:

Փարիզի մաքրագործումը

Շաբաթ եւ կիրակի գիշեր ժամը 9էն մինչեւ առաւօտեան ժամը 2.30 ոստիկանութիւնը խուզարկութիւններ կատարեց Փարիզի զանազան թաղամասերուն մէջ: Մեծ պուլվարներուն վրայ եւ երկրորդ թաղամասին մէջ հարցաքննուեցան 120 հոգի, ութ օտարականներ անհրաժեշտ թուղթեր չունենալով ոստիկանատուն տարուեցան. ձերբակալուեցան 11 դատարկապորտ աղջիկներ եւ գինով մը: 19րդ. թաղամասին մէջ հարցաքննուեցան 300 հոգի. ձերբակալուեցան եօթ հոգի՝ ինքնութեան թուղթ չունենալու և 3 հոգի՝ արգիլուած զէնք կրելու պատճառաւ: Ձերբակալութիւններ եղան նաեւ Ա., 18րդ., 8րդ. եւ 10րդ. թաղամասերուն մէջ: Ձերբակալուած 36 անձերէն 21ը դատարկապորտներ էին, ութը՝ պոռնիկներ, երկուքը՝ արգիլուած զէնք կրողներ, երեքը՝ գողութեան եւ երկուքը՝ գինովութեան համար: Երկրորդ թաղամասին մէջ 250 հոգի հարցաքննուեցան եւ 23 հոգի ձերբակալուեցան, որոնց երկուքը ինքնութեան թուղթ չունեցող օտարականներ, 19ը աղջիկներ: 20րդ. թաղամասին մէջ ձերբակալուեցան 5 օտարականներ: Վերջերը մէջ՝ վեց:

Իպնի Սուուտ եւ Սուրիոյ ապստամբները

Ամենաստոյգ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Հիճազի Սուլթան Իպնի Սուուտ թագաւորը զինաթափ ընել տուած է իր հողերուն մէջ ապաստանած Սուրիացի եւ Տիւրզի ապստամբները. Րուալլահ ցեղին ցեղապետ էմիր Նուրի Շալանի միջամտութեան վրայ: Ցիշեալ ապստամբները, Րուալլահ ցեղին պատկանող կարաւան մը կողոպտած էին, եւ էմիրը բողոքած էր Իպնի Սուուտ թագաւորին:

Մակեդոնիոյ սահմանին վրայ

Մակեդոնիոյ յեղափոխականներուն վերջին գործունէութեան առթիւ, Հելլէն կառավարութիւնը որոշեց զօրացնել սահմանագլուխի պահակազօրքերը այն իմաստով, որ սահմանի յոյն զայմականներէն պիտի կազմուին զինեալ քաղաքապահներ, որոնք ի պահանջել հարկին պիտի աջակցին սահմանապահ կանոնաւոր զինուորներուն: Ասկէ զատ Հելլէն եւ Եուկօսլաւ սահմանապահ զօրքերը համաձայնեցան իրարու լուր տալ յեղափոխականներու շարժումներուն մասին եւ միացեալ ուժերով գործել անոնց դէմ:

Եուկօսլաւիոյ Հելլէն դեսպան Փոլիխրոնիատիս Աթէնքէն Պելկրատ մեկնեցաւ:

Կռէյսըն չկրցաւ կտրել Ատլանտեանը

Հակառակ այն լուրին թէ Նախագահ Ուիլսընի ազգականուհին Ֆրանսիս Կրէյսըն անցեալ երեքշաբթիի անյաջողութենէն վերջ դէպի Թոփէնհակ իր թռիչքը յառաջիկայ գարնան յետաձգած է, յանդուգն օդանաւորդուհին Շաբաթ եւ կիրակի օրերը երկու անգամ եւս փորձեց, սակայն ապարդիւն:

Կիրակիի թռիչքին Օլտ Օրչըրտի մէջ ներկայ էին 500 հոգի: Շատեր ամբողջ գիշերը օդանաւային կայանին մէջ սպասած էին, մեկնումին ներկայ ըլլալու համար: Արշալոյսին օդանաւը ճամբայ ելաւ, բացի Տիկ. Կրէյսընէն, մէջն էին նաեւ Ըլթուլց եւ Կոլտսպորօ: Մեկնումը կատարուեցաւ շատ յաջող պայմաններու մէջ: Քանի մը կիներ ծովեզերքի աւազին վրայ ծունկի գալով աղօթեցին ճամբորդներու ապահովութեան համար: Օդանաւը կը կշռէր 17,000 փաունտ եւ 40 ժամուան համար պէնզին ունէր:

Օդանաւը մինչեւ Նոր Սկօվտիա գնաց առանց որ եւ է խանգարումի: Շատ չանցած շարժիչ մեքենաներէն մէկը խանգար ունեցաւ եւ օդանաւը կորսնցուց իր արագութիւնը: Աղէտ մը անխուսափելի էր, եթէ օդանաւորդները չյաջողէին ժամանակին գցել վտանգը եւ վերադառնալ իրենց մեկնակէտը: Տասը ժամուան թռիչքէ մը վերջ կիրակի ժամը 16ին Օլտ Օրչըրտ ցամաք իջան:

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ

Այսօր երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.ին, Քաֆէ օ Փլէռ տը Լիւնի վերնայարկը: Մէթրօ Իթալի:

Օրակարգ.— Եւրոպայի Ն. Շրջանային ժողովի պատգամաւորներու ընտրութիւն:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

4 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ ԿԻՐԱԿԻ ԳԻՇԵՐ

SALLE DES INGÉNIEURS CIVILS DE FRANCEի մէջ

Նկատի ունեցէք այս թուականը

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Լիոնի կայծակ խումբի ընկերները ժողովի կը հրաւիրուին վաղը իրիկուն ժամը 8.30ին, Գրադարանի սրահին մէջ:

ՅԱՐԴԴՈՂԻ գրական երեկոն այս Հինգշաբթի, ժամը 9ին, Ֆլօրիա: Պ. Ա. Ջօպանեան պիտի դասախօսէ «Նահապետ Քուչակի մասին»: Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՆՏՐԱՑԱՆՔ

Մարսէյլ, Յ. Ժ.— 70 Ֆր.,

Նիս, Պ. Ա.— 35,

Կրընօպլը, Մ. Մ.— 35 Ֆր.: Ձեր ուզած հասցէն՝ 18 Rue du Gouvernement Provisoire.

Ցէսին, Մ. Ն.— 15,

Ցէսին, Յ. Պ.— 15,

Լիոն, Մ. Փ.— 174:

Լիոն, Ն. Յ.— 120,

Դամասկոս, Յ. Ն.— 70,

Ֆիւմէլ, Ա. Փ.— 10,

Սէն Թ'լթիէն, Մ. Մ.— Ձեր ուզած հասցէն՝ Mgr. Naroyan, Patriarcat Arménien, Coum-Capou, Constantinople. Միւս հասցէն չունինք:

Ֆիկառ, Յ. Գ.— 5 Ֆր.:

Կալաց, Ա. Մ.— 250,

Կալաց, Գ. Ե.— 100 Ֆրանք: Սկսանք ղրկել:

Լա Ռոն, Գ. Բ.— 10 Ֆրանք:

Վալանս, Գործ.— Շ. Գ.— 255.50,

Լիոն, Զ. Տ.— 35,

Ռուք Ահրատ, 70,

ՆԱՄԱԿ ունին՝ Լ. Շանթ, Վ. Սեւունի, եւ Ա. Պօղոսեան. դիմել խմբագրատուն:

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ կը հրաւիրուի Պ. Միսաք Տէրտէրեան (Իսի-լէ-Մուլինօ).

ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

ԽՈՆԱՄՈՒՍԻ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՄԲ

Երկասարդ բանաստեղծ եւ «Յառաջ»ի աշխատակից Արսէն Աճէմեանի՝

«ՍԻՐՈՅ ԵՒ ՀԱՅՐԵՆԻԵՐԳԵՐ»ը

ՄԱՐ ԿԱՊԱՐՏԻԶՊԱՆՈՒՀԻ

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Փարիզի եւ արուարձաններու մէջ բացուելիք մանկապարտէզներուն համար պէտք կայ վկայեալ մանկապարտիզպանուհիներու: Հետաքրքրուողները՝ իրենց վկայաթուղթերով կրնան ամէն առտու դիմել՝ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ ընդհանուր քարտուղարութեան:

Կրթական Մասնախումբ

ՆՈՒԷՐ ՎԱՐՈՒԺԱՆԻ ԳԻՐՔԵՐԷՆ

Այն բոլոր միութիւնները, դպրոցներն ու գրադարանները որ կ'ուզեն ձրիաբար ունենալ Դ. Վարուժանի չսպառած հրատարակութիւններէն, թող դիմեն տիկին Վարուժան Աբիկեանի. 449 Audubon Ave., New York, N. Y. (U. S. A.).

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի կեսարիոյ Թուրհան գաւառակէն Սարգիս Մելքոնեան որ երկու ամիս առաջ Փարիզ եղած է: Իմացնել՝ կարապետ Թութունեանի, Calle Bompland 1641, Buenos-Aires, Rep. Argentina.

— Կը փնտռուի Դարամուսալի եալօզ Ֆարա գիւղացի, Հաճինց Փանոսը, 20 կամ 21 տարեկան, հօր անունը Թաթուլ, մօր անունը Աննա. Սուրիոյ Բայազ կայարանը բաժնուած է իր գիւղացի Սեթ Կիւմրուշեանէն, 1923ին: Իմացնել՝ Panoosian Artinի, 36 Matarie Basse, Fumel Lot et Garonne, France.

— Կը փնտռուին Պրուսայի Սէօլէօզ գիւղացի Մանուկ եւ Յակոբ Յովսէփեան եղբայրները, Մանուկ 23 տարեկան է, իսկ Յակոբ 22, 1914ին աքսորուած են: Իրենց հօր անունն է Արթին (Ամասիացի, եւ Սէօլէօզ հաստատուած էր), մօր անունը Վարդենի: Տեղեկացնել՝ իրենց եղբօր՝ Նիկողոս Յարդինեանի, 5 Rue du Cme. Ferben, Issy-les-Moulineaux (Seine, France.

Կը խնդրուի Սուրիոյ թերթերէն արտատպել:

— Կը փնտռուի Լեւոն Մարալեան, ծնած Շիքակօ 1908ին, հօր անունը Յակոբ, մօրը Սառա: Կ'ենթադրուի թէ Լեւոն Գերմանիա կը գտնուի: Տեղեկացնել՝ Near East Reliefի, 15 Bld. des Italiens, Paris.

— Կը փնտռուի Շիրվանեան Յակոբ, Քավալայի Նպաստամատոյցի Նախկին սաներէն որ 1926 Հոկտեմբերին Ֆրանսա եկած է: Տեղեկացնել՝ Near East Relief, 15 Bld. des Italiens, Paris.

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆՆԵՐՈՒ

ՄԻԱԿ ՀԱՅ ԳՐԱՏՈՒՆԸ

ուր կը գտնուի հոխ մթերք մը վիպական, գրական, բանաստեղծական, թատերական, եւ. գիրքերու, երգարաններու, ձայնագրուած հայկական եղանակներ Կոմիտաս Վարդապետի, Օրուանձտեանցի եւ յայտնի հայ երաժիշտներու:

Զօր. Անդրանիկի մեծ ու փոքր նկարները:

Ժողովրդական գիներ

Գաւառներէն եղած յանձնարարութիւնները փութով կատարուին դիմել՝

N. Agopianի, 95Cours Richard Vitton, Lyon, Montchat.

ԾԱԽՈՒ Է SINGER վերջին նորաձեւութեամբ, ոտքով կարի մեքենայ մը, դիւրամատչելի գինով: Դիմել՝ Տիկ. Ամատունիի, 7 Rue Jules Regnault, Enghien-les-Bains, (S. et O.).

ՎԱՐՁՈՒ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆ ԵՒ ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ Ավընիւ կամպէթաի մօտ, մէթրօ St. Fargeauէն քանի մը քայլ, 1 Rue Darcy շէնքին մէջ անմիջապէս տրամադրելի են՝ տարեկան 2100էն 2600 ֆրանքի: Մուտք, սենեակ եւ խոհանոցէ բաղկացեալ յարկաբաժիններ ու սենեակներ, տաք եւ պաղ ջուր սենեակներուն մէջ, օդային կազ, ելեկտրականութիւն, եւ ամէն յարմարութիւն:

Սենեակներու կահաւորման համար պիտի վճարուի միանուագ գումար մը:

Դիմել ուղղակի վերոգրեալ հասցէին:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ տան գործերու համար կին մը, որ պիտի խնամէ նաեւ 7 տարեկան տղայ մը, գոհացուցիչ պայման: Դիմել՝ Պ. Վահան Հազարեանի՝ 12 Rue du Bois, Porte des Lilas. (Մէթրօյէն 2 վայրկեան հեռու):

ՍԱԿԱՐԱՆ

24 Հոկտեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.
Ոսկեբլին,	L. St.	124 09
Տօլար,	Dollar	25 47
Մարք (ոսկի 100 Mark		608 25
Թրքական Թղթ.	L. Tq.	13 40
Թրք. ոսկի	» »	110 40
Մէճիտիէ	Médjidié	9 05
Լէվա 100 համար	Léva	15 90
Տրախմի »	Drachme	33 50
Լիր »	» Lire	13 25
Պելճ. ֆրանք »	Belga	354 50
Զուից. »	Frc. Suisse	491 25
Լէյ 100 համար	Ley	15 90
Ֆլորին	(Florin)	1025 —

ԱՐԺԵԹՂԹ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I Cr. Fonc. Eg.	3355	—
» II »	2035	—
» III »	1700	—
Օսմանեան երկթ. Lots turcs	179	—

ՄԵՐ ՊԱՐԳԵՒԸ ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ

Համաձայն Ա. էջին մէջ եղած յայտարարութեան, ներքեւ կը նշանակենք գիրքերու ցանկը, իրենց գիներով: Ամէն մէկը ազատ է իր ուզած հատորները ընտրելու, համաձայն իր բաժանորդագրութեան —

1. Իմ Գիրքը, Ա. Ահարոնեանի (20 Ֆրանք). 2. Մանչ Աղջիկը, Վ. Մարկրիթի (20 Ֆր.). 3. Խորհուրդներու մեհեանը, Յ. Օշականի (20 Ֆր.). 4. Ծապլվար, Եր. Օտեանի (7 Ֆր.). 5. Մեր Խաչը, Տոքթ. Ս. Սալբիի (8 Ֆր.). 6. Մահացու Սէրը, Մ. Կորքիի (3 Ֆր.). 7. Պղնձէ քաղաքին պատմութիւնը (3 Ֆր.). 8. Հաֆըզի քառեակները (3 Ֆր.). 9. Ֆոմա Կորտիէվ, Մ. Կորքիի (15 Ֆր.). 10. Մեր Ընկալութիւնը, Լ. Շանթի (15 Ֆր.). 11. Ընկեր Շահազար, Ն. Պէշիկթաշլեանի (5 Ֆր.). 12. Երկու Ամիս Բոլշեւիկեան Բանտում, Բ. Իշխանեանի (13 Ֆր.). 13. Ռուլամիթ, Ա. Կուպրինի (6 Ֆր.). 14. Կրացիէլլա, Լամարթինի (8 Ֆր.). 15. Ոսկի Աքաղաղ, Րաֆֆի (10 Ֆր.). 16. Բժիշկին գիրքէն փրցուած էջեր, Տոքթ. Սեւակի (10 Ֆր.). 17. Այգուն Բարերար, Եր. Օտեանի (4 Ֆր.). 18. Աղա Նազար, Ի. Առհակեանի (3 Ֆր.). 19. Լը պոմ Հէքեաթները, Շ. Նարդունիի (3 Ֆր.). 20. Պատմական Խորհուրդ, Եր. Օտեանի (10 Ֆր.). 21. Ի՞նչ պէտք մեզ ... կամ ..., Տոքթ. Գրիգորեանի (6 Ֆր.). 22. Էջեր իմ օրագրէն, Գ. Զօհրապի (6 Ֆր.). 23. «Փետ. 18» (5 Ֆր.). 24. Ֆրանսական Ջրուցատրութիւն (15 Ֆր.). 25. Ջարթիր Աստուած, Ա. Ահարոնեանի 2 Ֆր.. 26 Ինքնուսոյցիչ Ֆրանսերէն լեզուի, Գաւիթ-Բէկի (10 Ֆր.). 27. ... մը օրագիրը, Թարգմ.՝ Վ. Սեւունի (5 Ֆր.):

THÉS YAVROU

ԹԷՅ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի Կ. ՊՈԼԻՍ 1880ին

Ամէն տեսակ սնտուկով և ծրարով թէյեր, ընտիր, համեղ, անուշահոտ:

ՊԱՀԱՆՋԵԼ ԱՄԷՆ ՆՈՒՐԲ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ԵՒ ԳԱՂԹԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ՄԷՋ

Հասցէ՝

COMPTOIR DES THÉS YAVROU

23, Rue Senac, MARSEILLE

ԾԱՆՕԹ.— Կը փնտռուին Գաղղիոյ եւ գաղթականութեանց մէջ ուտեստեղէնի ճիւղին մէջ վարժ եւ պատուաւոր ներկայացուցիչներ

EXACTITUDE - CABINET D'AFFAIRES

ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ՊԱՅՄԱՆ, ԱՐԱԳ ԳՈՐԾՕՂՈՒԹԻՒՆ

Եթէ կ'ուզէք ժամանակ շահիլ եւ կէս առ կէս խնայողութիւն ընել, ձեր դատական, ամուսնական, առուծախի, Carte d'Identitéի, Naturalisationի, հաշուակալական եւ վարչական դիմումներուն (Démarches administratives) եւ կառավարական ամէն գործի համար: Դիմեցէք՝ ամէն օր ժամը 13-20:

Դիմեցէք՝ K. PARMAKSEZIANի

69bis Rue Damrémont (18e). Nord Sud. Lamarck

Autobus: AM, AH, AF. Tramway: 31, 34, 54

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ ԿԱԶՄԱԾ

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԳՐԱՒՈՐ ԴԱՍԵՐ

Ա. Գիրք.— Շարադրութեան եւ ուղղագրութեան նախնական միակումը դպրոցական առաջին եւ երկրորդ տարիներուն համար

Բազմաթիւ ձեռագիր օրինակներ ու նկարներ նիւթին հետ ... մանկան կեանքէն ու շրջապատէն առնուած փոքրիկ ... յօդուածներ են արտագրութեան, թելադրութեան եւ շարադրութեան պատրաստութեան համար, այլեւ ուղղագրական վարժութիւններ ... ուղեցոյց մը ուսուցչին համար:

Բ. Գիրք.— Շարադրութեան եւ քերականութեան հիմնական ... բռնումները, դպրոցական երրորդ եւ չորրորդ տարիներուն համար

Բազմաթիւ շարադրական նիւթեր ու ընկալութիւն. ... այլազան մարզանքներու եւ ... աշխատանքի միջոցով ... քերականական այն օրէնքներուն, որոնք կը համապատասխանեն ... ու կարիքին, ամփոփ ուղեցոյց մը ուսուցչին համար:

Ա. Գիրքի գինն է բոլոր եւրոպական երկիրներուն համար եօթ ֆրանք, Բ. գիրքին գինը՝ ինը ֆրանք: Դպրոցներուն 20% զեղչ: Ծախքը ... նակին վրայ: Ամէն պատուէր կանխավճար:

Նամակ ու դրամ պէտք է ղրկել՝ Mme. D. Segbossian, Avenue Branly, Chaville (S. et O.) France.

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՏԱՌԵՐՈՒ

ՁՈՒԼԱՐԱՆ «ԾԵՐՈՒՆԵԱՆ»

ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1887ԻՆ

Ձուլարանս օժտուած ամենավերջին սիսթէմ մեքենաներով կը ձուլէ հայերէն եւ թուրքերէն ամէն տեսակ տառեր ... գոյն եւ տոկուն մետաղի գործածութեամբ:

Ամերիկեան չափերով տառեր եւս կը ձուլուին մասնաւոր խնդրանքի վրայ միայն:

Ձուլարանս կ'ընդունի նաեւ ապսպրանքներ տպագրական, կազմարարական մեքենաներու, գործիքներու եւ ամէն տեսակ պիտոյքներու. թուղթ, մելան, pâte à rouleau, պղինձ գիծ ... յայթայթէ ֆրանսական ծանօթ տուներէ:

Դրամ եւ ամէն ապսպրանք ուղղել հետեւեալ հասցէով

V. VARTANOFF, 24 rue Campo-Formio, Paris 13e

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վիրաբուժական հիւանդութիւններ: Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3-... Քիթ, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3, ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19: Կիրակի 9-12

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄԱՐՄԱՑԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro: Gare de l'Est. Téléphone: Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—Կիրակի ... առաւօտ

Կ'ՈՒԶՈՒԻ վարժ գործաւոր մը ... համար. դիմել «Յառաջ»ի գրասենեակ:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

Le Gérant: H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շ.	40շ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6տլ.	10տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100ֆ.	200ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 26 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1927 — 26 OCTOBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 476

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

ԻՆՉՈՒ ԶԻՆԱԹԱՓ Կ'ԸՆԵՆ

Երէկ անցողակի դիտել տուինք թէ Հայաստանի ժողովուրդին բռնի զինաթափութիւնը չի նմանիր սովորական պայմաններու մէջ կատարուած զէնքերու հաւաքման։

Արեւմուտքի վերջնապէս կազմակերպուած, ազգային եւ անկախ պետութեանց մէջ, մարդիկ պէտք չունին զէնքի։ Այնտեղ ամէն ինչ հիմնաւորուած է օրինապէս։ Կան զօրաւոր բանակներ։ Սահմանները ճշդուած են եւ ապահով։ Վախ չկայ վերջի, բացի պատերազմի օրերէն, այն ալ ոչ ամէն տեղ։ Վերջապէս, իշխանութիւնը հիմնուած է սահմանադրութեան մը վրայ, որ իր կարգին կը ներկայացնէ ժողովուրդին կամքը, համաձայն միջավայրին։ Նոյն իսկ դժգոհ փոքրամասնութիւնները օրինական միջոցներ ունին իրենց բաղձանքները խաղաղութեամբ արտայայտելու։

Զուիցերիացին կամ Ֆրանսացին ի՞նչ պէտք ունի հրացան եւ ատրճանակ պահելու։ Պետութիւնը արթուն կը հսկէ, իր ոստիկանական ցանցով եւ պաշտպանութեան հազարումէկ միջոցներով։ Իսկ ընդհանուր վտանգի կամ պատերազմի պահուն, պետական զինարանները բաց են, ի հարկին ժողովուրդն ալ զինելու համար։

Այսպէս ըլլալով հանդերձ, շատ մը պարագաներու մէջ, արեւմտեան երկիրներուն մէջ իրաւունք տրուած է զէնք պահելու, համաձայն գործի տեսակին։

Այսպէ՞ս է մեր հայրենիքին մէջ։

Իրազներով չտարուինք եւ բաց աչքով նայինք իրականութեան։

Ի՞նչ կը ներկայացնէ այսօրուան Հայաստանը։

— Այգի մը՝ չորս կողմէն բաց։ Տուն մը ուր տանտէրը պարզ վարձակալ է, եւ բան մըն ալ պակաս։ Այգին ներսէն եւ դուրսէն շրջապատուած է գոյնզգոյն հարեւաններով, որոնք ոչ միայն ծուռ կը նային, այլ եւ շատ վտանգաւոր հակումներ ունին։ Եւ ամէն կերպով պատրաստ են գալիք չարաբաստիկ օրուան համար։ Անոնք անդադար զէնքեր կը ստանան եւ կը սրեն ժանիքներն ու դանակները։

Միւս կողմէ այդ այգին կապուած է իշխանութեան մը հետ, որ միշտ հրաբուխի վրայ է— հոգ չէ թէ տասը տարի տեւած ըլլայ,— որուն դէմ են ոչ միայն աշխարհի բոլոր պետութիւնները, այլ եւ երկրին ժողովուրդները։ Մէկ օրէն միւսը կրնայ պայթիլ փոթորիկ մը, որ ոչ Ֆրանսական յեղափոխութեան պիտի նմանի, ոչ ալ 1914ի պատերազմին։ Այդպիսի պարագայի մը, վա՛յ է եկեր անոր որ ինքզինքը պաշտպանելու միջոց չունի։ Եւ մանաւանդ վա՛յ, անոր որ ուրիշ բարեկամ չունի, բայց միայն իր մինուճար հրացանը կամ ատրճանակը, գիւղի մը մէջ, լերան մը գլխուն կամ փողոցը։

Եւ դժբախտաբար ա՛յդ է իրականութիւնը մեր ժողովուրդին համար։

Այստեղ, Ֆրանսայի կամ ուրիշ նման գաղութի մը մէջ, մենք պէտք չունինք զինուելու։ Բայց հարկադրուած ենք ինքնապաշտպանութեան միջոց մը գտնել եւ պահել մեր հայրենիքին մէջ, եթէ չենք ուզեր մսացու ոչխար դառնալ, առատ մը։ Այս անհրաժեշտութիւնը կը բխի ոչ թէ վերին հրամանէ մը, այլ կեանքէն եւ մեր անողոք, արիւնոտ փորձառութենէն, որ շատ հեռուներէն կուգայ եւ հազար երես ունի։

Կ'ըսեն թէ հայկական իշխանութիւն մը կայ որ պատրաստ է ամէն վտանգի հանդէպ։

Երանի՜ թէ։ Բայց, նորէն մեր դէմ կը ցցուի անողոք փորձառութիւնը, իր սուր ատամներով եւ զարհուրելի հարցականով։

Գաղտնի՞ք է այդ իշխանութեան հանգամանքն ու տարողութիւնը։ Գաղտնի՞ք է անոր զօրքին արժէքը։

Աւելի բացորոշ խօսելով, այդ իշխանութիւնը, քանի որ անկախ չէ, ունի՞ իրաւունք իր զօրքը, զէնքն ու զրահը պահելու երկրին մէջ, Ալեքսանդրապոլէն մինչեւ Զանգեզուր, [illegible] ճակատագրական պահուն, ուրի՛շ կերպ հրամանագրէ Կովկասի կամ համայն Ռուսաստանի սպարապետը։ Աւելի կոպիտ հարցում մը,— այդ իշխանութեան անդամները պիտի կրնա՞ն մնալ Երեւան, եթէ փոթորիկ մը պայթի։

Չմոռնա՛նք նախընթաց դէպքերը, Մեծ պատերազմէն մինչեւ Հոկտեմբերեան յեղափոխութիւնը եւ մինչեւ Փետր. 18։

Երէկ ալ ունէինք իշխանութիւն մը՝ ազգային եւ անկախ, տակաւին հազիւ կազմակերպուած, որ սակայն յաւակնութիւն չունէր ամբողջ ժողովուրդին ինքնապաշտպանութիւնը ապահովելու, պետական միջոցներով։ Եւ այն ատեն շատ աւելի նպաստաւոր էին պարագաները, որովհետեւ ոչ պոլշեւիկեան կազմալուծումը այնքան խորացած էր, ոչ հայրենիքի գաղափարը այսպէս այլանդակուած, ոչ ալ հարեւանները այնքան շփացած։

Կը հարցնենք հիմա, այս պայմաններուն մէջ, ինչո՞ւ զինաթափ կ'ընեն անտէր ժողովուրդ մը։ Ինչո՞ւ կը հալածեն Արագածի Սասունցիները, Զանգեզուրի գիւղացիները, եւ ամբողջ Հայաստանի բնակիչները, եւ կը գրաւեն ու կ'ոչնչացնեն անոնց զէնքերը։

Ապստամբութենէ՞ կը վախնան։ Բայց չէ՞ որ Հայաստանի աշխատաւորութիւնը սրտանց փարած է խորհրդային իշխանութեան, ինչպէս կը յայտարարեն առաւօտ-իրիկուն. եւ հետեւաբար պատրաստ՝ իր իսկ զէնքով պաշտպանելու զայն։

Պատասխանեցէք. — Ո՞ր գերագոյն շահուն համար, որո՞ւ հաշուին այս եղբայրադաւ արարքը...

Շ.

ՔՐՏԱԿԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐԸ

Թանի Պոլսոյ Թղթակիցը կը գրէ.—

Վերջերս Թուրքեւպարսիկ սահմանին վրայ պատահած միջադէպերը հասկնալու համար պէտք է զանոնք կապել քրտական այն շարժման հետ, որ ի յայտ եկաւ 1925ին Շէյխ Սայիտի ապստամբութեամբ։ Այս ապստամբութենէն անմիջապէս վերջ, Էնկիւրիի կառավարութիւնը, Ըսմէթ փաշայի կարովի ղեկավարութեան տակ բազմաթիւ բարենորոգումներու ձեռնարկեց Քիւրտիստանի մէջ։ Ատոնցմէ ոմանք կը ձգտէին կարգ մը ցեղերու վաչկատունութիւնը ջնջել, ուրիշներ Արեւելեան Անատոլուէն արմատախիլ ընել աւատապետութեան ամէն հետք։

Այդ պատճառով է որ Տիարպէքիրէն, Խարբերդէն, Մուշէն, Սղերդէն երեւելիներու հարիւրաւոր ընտանիքներ արեւմտեան Անատոլու փոխադրուեցան։ Բարենորոգումներու ուրիշ շարք մը կը ձգտի արեւելեան նահանգներու Քիւրտերը Թրքացնել։

Խնդիրը շատ բարդ է, որովհետեւ Քիւրտերը զանազան աղանդներու կը պատկանին։ Արդարեւ, թէեւ անոնք իսլամ են, սակայն նոյն հաւատալիքը չունին ամէն տեղ։ Ոմանք Պարսիկներուն պէս Շիի են, ուրիշներ ուղղափառ Սիւննի։

Այս վերջիններն ալ երկու խմբակի կը բաժնուին՝ Հանէֆի կամ Շաֆիի։ Հանէֆի ծէսին պատկանող Քիւրտերը, մեծամասնութիւնը, կրօնական տեսակէտէ Թուրքերէն տարբերութիւն չունին, այդ պատճառով ալ անոնց հետ կը դաշնակցին եւ հաւատարմութիւն ցոյց կուտան։ Ընդհակառակն Շիիներն ու Շաֆիները կը ձգտին անջատ ապրիլ եւ հակառակիլ Թրքացումի բոլոր ձեռնարկներուն։ Այս վերջիններուն մէջ է որ կը կազմուին կարգ մը ըմբոստ խմբակցութիւններ, որոնք չեն կրնար հլու հնազանդ ընդունիլ Էնկիւրիի կառավարութեան աշխարհական եւ հանրապետական բարենորոգումները։

1925ի ամառը, Շէյխ Սայիտի գերի բռնուելէն եւ կախուելէն վերջ, մեծ թիւով Շիի եւ Շաֆի Քիւրտեր պարսիկ հողը ապաստանեցան։ Արդ, Միջագետքէն մինչեւ Կովկաս Քիւրտերը գրեթէ համախումբ զանգուածներով կ'ապրին Թուրքեւպարսիկ սահմանին երկու կողմերուն վրայ։ Ուրեմն այս շէյխերը դիւրութեամբ կրցան կողմնակիցներ ճարել Պարսկաստանի մէջ՝ իրենց ցեղակից եւ կրօնակից եղբայրներուն մօտ, որոնք պարբերաբար կուգան Քոմիթաճիներուն պէս ասպատակել Թուրք իշխանութեանց։

Վերջին շաբաթներու ընթացքին, այս քիւրտ հրոսախումբերը մասնաւոր յանդգնութիւն ցոյց տուին։ Անոնցմէ մէկը, խիստ լաւ զինուած, յաջողեցաւ նոյն իսկ յարձակիլ Պայազիտ նահանգին կեդրոն քաղաքին վրայ, ու հոն քաշուեցաւ այն ատեն միայն, երբ գերի բռնեց Թուրք ջոկատի մը սպաներն ու զինուորները։ Իր կարգին հետապնդումի ենթարկուելով, յաջողեցաւ փախչիլ՝ իր գերիները տանելով մինչեւ պարսկական սահմանը։ Քանիցս ուրիշ հրոսախումբեր ալ, յարձակումներ ընելէ վերջ, սահմանին միւս կողմը ապաստանած ըլլալով, Թուրքերուն մօտ այն տպաւորութիւնը տարածուեցաւ որ պարսիկ իշխանութիւնները մեղսակից էին քիւրտ հրոսախումբերուն։

Թղթակիցը յետոյ կը պատմէ թէ Էնկիւրի ծանուցագիր տուաւ պարսիկ կառավարութեան, որ նպաստաւոր կերպով պատասխանեց, և թէ Ազգերու Դաշնակցութեան պարսիկ ներկայացուցիչ Ֆիրուզի խան Ժընեւէն Էնկիւրի գնաց՝ քրտական խնդիրը եւ Թուրքեւպարսիկ բոլոր առկախ հարցերը կարգադրելու համար։

Կարգադրուելիք խնդիրներուն մէջ են անցագրի եւ մաքսի ձեւակերպութեանց պարզաբանումը եւ բարեզարդումը Թաւրիզ-Տրապիզոն ճամբուն, ուսկից կ'անցնի Թուրքեւպարսիկ թրանզիթի ամբողջ առեւտուրը։ Այս ճամբան կ'անցնի ճիշդ Պայազիտէն, ուր կը գործեն քիւրտ հրոսախումբերը։ Ահա՛ թէ ինչո՛ւ Թուրքեւպարսիկ առեւտրական յարաբերութեանց բարւոքման համար անհրաժեշտ է ամէն բանէ առաջ խաղաղեցնել յիշեալ շրջանը։ Կը կարծենք թէ ասիկա դժուար խնդիր մըն է. Թուրքեւպարսիկ սահմանին վրայի լեռնաշղթաները բազմաթիւ ապաստաններ կ'ընծայեն հրոսախումբերուն։ Միւս կողմէ Պայազիտ շրջանը կը գտնուի ոչ հեռու Արարատէն, այսինքն այն տեղէն, ուր Ռուս, Թուրք եւ Պարսիկ սահմանները իրար կը հանդիպին։ Այնպէս որ քիւրտ հրոսախումբերը դիւրաւ կրնան անցնիլ մէկ երկրէն միւսը, մանաւանդ որ ամէն կողմ իրենց կ'օժանդակեն վաչկատուն ցեղեր, նոյնպէս քիւրտ։

Այդ է պատճառը որ Ֆիրուզի խան կրցաւ յայտարարել Թուրք մամուլին թէ պարսիկ իշխանութիւնները ո եւ է կերպով պատասխանատու չեն վերջին դէպքերուն համար։

Ինչ որ ալ ըլլայ, կ'եզրակացնէ Թղթակիցը, քրտական այս շարժման մէջ մտահոգութեանց եւ սպառնալիքներու աղբիւր մը կայ երկու երկիրներուն համար ալ, ուստի շատ բնական է որ Էնկիւրի եւ Թեհրան միացնեն իրենց ճիգերը՝ հասարակաց վտանգ մը հեռացնելու համար։

ԱՔՍՈՐՈՒԱԾ ՀԱՅԵՐԸ

Ինչպէս գրած էինք, հսլէն իշխանութիւնները Տրամայէն վեց հայեր աքսորած են։ Նոր տեղեկութեանց համաձայն, աքսորականներն են.— Արշակ Եազմաճեան (Պոլսեցի), Միսաք Գուլլուեան (Պոլսեցի), Յակոբ Սուրեան (Պոլսեցի), Գ. Նաւասարդեան, Օննիկ Քէօրօղլանեան (Իզմիթ) եւ Խաչիկ (Ատափազար)։ Չորս հոգի Կրետէ ղրկուած են, միւսները տարբեր տեղ։

Այս հայերը ամբաստանուած են իբր «անգործ եւ անկարգ»։

ՀԱՒԱՏԱ՞ՆՔ...

Գ. Դ. Ճանիվէրդեան՝ Պոլիս վերադարձած է Աթէնքէն։ Նոր Լուրի Թղթակցին համաձայն, Ճանիվէրդեան կարգադրած է որ 1500 հոգի մեկնին Հայաստան, 1200ը Յունաստանէն եւ 300ը Ֆրանսայէն։ Մեկնումը տեղի պիտի ունենայ Հոկտ. 28ին կամ Նոյեմբերի սկիզբը։ Փոխադրութիւնը պիտի կատարուի բարեգործականի հանգանակած 12,000 ստեռլինով, որ տարիէ մը ի վեր յանձնուած է Երեւանի կառավարութեան.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ֆուատ թագաւորը եւ Պ. Պօղոս Նուպար

Եգիպտոսի Ֆուատ Թագաւորը, իբրեւ վաղեմի մտերիմը Պ. Պօղոս Նուպարի, երէկ՝ անձամբ այցելեց Պ. Պօղոս Նուպարի, իմացած ըլլալով որ հիւանդութեան պատճառաւ չի կրնար տունէն դուրս ելլել։

∴ Թագաւորը առջի օր Փարիզի մզկիթը այցելեց իր հետեւորդներով։ Այս առթիւ մզկիթին նուիրեց 100.000 ֆրանք եւ խոստացաւ ամէն տարի 120 եգիպտական ոսկի վճարել։ Մզկիթի մատենադարանին նուիրեց քանի մը թանկարժէք Քուրաններ։

«Պատերազմը անխուսափելի է» կ'ըսէ Լ. Ճորճ

Եւրոպայի մէջ դարձեալ սկսան պատերազմի թմբուկները հնչել. նախկին վարչապետ Լոյտ Ճորճ Լոնտոնի մէջ Ազգերու Դաշնակցութեան ընկերակցութեան ժողովին մէջ խօսելով ըսաւ.

«Անխուսափելի է նոր պատերազմ մը - աշխարհի պատմութեան մէջ աննախընթաց ահռելի պատերազմ մը, -որմէ կախում պիտի ունենայ աշխարհի բախտը, եթէ երբեք բոլոր ազգերը իրենց քաղաքականութիւնը չհիմնեն օրէնքի եւ արդարութեան, եւ ոչ թէ ուժի վրայ։ Եւրոպայի երկու երրորդը զինուած է մինչեւ ակռաները, բանակները մեծ պատերազմէն առաջուան քանակութիւնը կը ներկայացնեն եւ հիմա շատ աւելի լաւ սպառազինուած են, մինչ մնացեալ մէկ երրորդ մասը անզօր է եւ իր զինեալ դրացիներու սպառնալիքին տակ կ'ապրի։ Այսօր կացութիւնը շատ աւելի սարսափելի ու սպառնական է, քան 1914ին։ Յաղթական ազգերը այսօր դրօշի տակ ունին 10 միլիոն զինուոր, մինչ միւս ազգերը հազիւ քառորդ միլիոն զինուոր կը հաշուեն։ Ու ասիկա ապահովութիւն կը կոչեն։ Անկարելի է խաղաղութիւն ունենալ Եւրոպայի մէջ, որքան որ այս կացութիւնը կը շարունակէ եւ մինչեւ որ բոլորը չզինաթափուին»։

Լոյտ Ճորճ ըսաւ նաեւ թէ ազգերու միջեւ վէճեր ու ատելութիւններ կը խմորուին։ Մեթոտիկ եւ մեծածախս պատրաստութիւններ կը տեսնուին՝ նպատակ ունենալով պատերազմը։ Եւրոպան կը նմանի եռեւեփող ռազմադաշտի մը, ուր փոքրիկ ազգերը կը սարսափին՝ ամէն անգամ որ լսեն սպառնական ձայներ։

«Միայն Ազգերու Դաշնակցութիւնն է որ կրնայ շտկել կացութիւնը։ Զինաթափութիւնը էական է խաղաղութեան համար», եզրակացուց նախկին վարչապետը։

Ապստամբութիւն Ալպանիոյ մէջ

Սերպ աղբիւրէ կը հաղորդեն որ ապստամբութիւն մը ծագած է հիւսիսային Ալպանիոյ մէջ՝ Նախագահ Ահմէտ Զօկուի դէմ։ Ապստամբները կը պատկանին Փրակայի սպանեալ դեսպան Ցէնա պէկի ընտանիքին հաւատարիմ ցեղախումբերու, որոնք Ահմէտ Զօկուն կ'ամբաստանեն իբրեւ կազմակերպիչ այդ մահափորձին։

Ահմէտ Զօկու անմիջապէս զինուորներ ղրկած է ապստամբութիւնը զսպելու համար, ու կ'ըսուի նաեւ թէ օգնութիւն խնդրած է Իտալիայէն։

Միւս կողմէ, Պելկրատի մէջ զրոյց կը շրջի թէ սերպ կառավարութիւնը ձեռք անցուցած է գաղտնի փաստաթուղթ մը, որուն վրայ արձանագրուած են Մակեդոնացի յեղափոխականներու կողմէ մահուան դատապարտուած քսան հոգիի անունները։ Նոյն թուղթին վրայ արձանագրուած են նաեւ քսան աահարեկիչներուն անունները։

Մահապարտներու ցանկին մէջ են Ալեքսանդր Թագաւոր և Ահմէտ Զօկուն։

Մակեդոնացիները կը գործեն

Պուլկար յեղափոխականներու հրոսախումբ մը առջի գիշեր ռումէն սահմանագլուխէն մտնելով յարձակեցաւ Զայէչարէն 10 քիլոմեդր հեռու Կրատաքօ գիւղին վրայ (Սերպիա)։ Սաստիկ հրացանաձգութենէ մը վերջ, հրոսախումբը ետ մղուեցաւ։

Փոյարէվացի մէջ ալ նոյն գիշերը նոր փորձ մը կատարուեցաւ յիշեալ քաղաքի ռազմանիւթի մթերանոցը օդը հանելու համար։ Մութէն օգտուելով յեղափոխականները քանիցս մօտեցան պահակին, զայն սպաննելու համար, սակայն այս վերջինը գնդակով մը ազդանշան տուաւ եւ մօտի պահականոցէն հասնող զինուորներ ետ մղեցին Մակեդոնացիները։

Իսլամական նոր համաժողով

Այս տարի Մէքքէի մէջ պիտի գումարուէր իսլամական համաժողով մը, սակայն Թուրքիա, Եէմէն, Եգիպտոս եւ Աֆղանիստան մերժած ըլլալով նպաստակիլ տրուելիք որոշումներուն, համաժողովը տեղի չպիտի ունենայ։

Ասկէ զատ Հնդկաստանի եւ Բրիտանական գաղթավայրերու իսլամ ընկերակցութիւնները պահանջած են որ Հիճազի Թագաւոր Իպնը Սուուտ գահընկէց ըլլայ եւ Մէքքէէն հեռանայ։

Իպնը Սուուտ առանց կարեւորութիւն տալու այս որոշումներուն, ծրագրած է Մէքքէի մէջ նոր համաժողով մը հրաւի-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ԱՄՈՒԼԻՍ

ՄԵԾ ՀՐԱՊԱՐԱԿՆԵՐՈՒ ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՀԱՄԵՐԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ

Հակառակ պատերազմի պատճառաւ ահագին հարստութեանց վատնումին եւ անփոխարինելի աւերներուն, հակառակ մէկ երկրէ միւսը դրամի փոխադրութեան դէմ առնուած խիստ միջոցներուն, ինչպէս նաեւ հակառակ ժողովուրդներու իրարու դէմ սնուցած խոր ատելութեան ու վրէժխնդրութեան զգացումներուն, միջազգային դրամատիրական հաղորդակցութիւնները հետզհետէ աւելի լայն չափերով նուաճած ու ընդլայնուած են պատերազմէն ի վեր։

Այսօր աւելի քան պատերազմէն առաջ մեծ դրամատուներու տրամադրելի գումարները կը շրջագային երկիրէ երկիր եւ հրապարակէ հրապարակ, ի խնդիր լաւագոյն շահերու։ Այսօր մեծ շահաստաններն իրարու աւելի սերտօրէն կապուած են եւ իրար աւելի յաջողապէս կը պաշտպանեն քան պատերազմէն առաջ։ Ոչ մէկ ելմտաւորական հրապարակ կրնայ անտարբերութեամբ դիտել միւս հրապարակներու փճացը։

Միջազգային դրամատիրական հրապարակը կը նմանի իրարու հաղորդակից բազմաթիւ ծիւղեր ունեցող անօթի մը, որու մէջ գտնուած հեղուկի անհշան մէկ շարժումն անմիջապէս զգալի կ'ըլլայ բոլոր ճիւղերուն մէջ եւ չի հանդարտիր, մինչեւ որ հաւասարակշռութիւնը չհաստատուի։

Թիւրիմացութեան տեղի չտալու համար, պէտք է անմիջապէս յիշեցնել թէ ելմտաւորական մեծ հրապարակ ըսելով կը հասկնանք հաստատուն դրամ ունեցող երկիրները։ Երբ երկրի մը դրամը չունի որոշ արժէք, երբեք չի կրնար հրապուրել մեծ դրամագլուխները, որոնց բնականն է, ապահովութիւնը. տոկոսը կրնայ քիչ ըլլալ բայց շահը ապահով պէտք է ըլլայ. որչափ որ մարդկօրէն կարելի է հաշուել կամ կռահել. ելեւէջներու ենթակայ դրամի մը հետ խաղալը բախտախաղ մըն է պարզապէս եւ ոչ ոք կրնայ երկար պայմանաժամով յանձնառութիւններ ընել, մինչեւ որ վստահ չըլլայ թէ պայմանաժամը լրանալուն իր առնելիք դրամը պիտի ներկայացնէ հաւասար արժէք մը։

Այսօր ֆրանսական ֆրանքն ալ կը նկատուի որոշ եւ հաստատ արժէք ներկայացնող դրամ մը եւ կրնայ ծառայել իբր հիմ ամէն տեսակ դրամական գործառնութեանց։ Թէեւ պաշտօնական կայունացում հրատարակուած չէ, բայց իրականին մէջ ոեւէ է կարեւոր անկում կամ բարձրացում անհաւանական կը նկատուի ելմտական բարձր եւ իրազեկ շրջանակներու մէջ։ Այս է պատճառը որ այսօր շատ մըստար դրամագլուխներ մուտք գտած են ֆրանսական հրապարակի վրայ՝ մինչդեռ 1920ի առաջին վեցամեակին, նոյն իսկ ֆրանս դրամագլուխները միջոցներ կը խորհէին արտասահման փախչելու։ Այսօր արդէն Ֆրանսան մտած է ելմտաւորական մեծ հրապարակներու շրջանակին մէջ եւ Փարիզի սակարանը կարեւոր կեդրոն մըն է միջազգային առեւտուրի։

Միջազգային այս ելմտական համերաշխութիւնը երկրի մը յառաջացման համար նոյնչափ արժէք է, որչափ քաղաքական աշխարհիկ անհրաժեշտ են անոր ապահովութեան տեսակէտէն։

Որչափ ալ որ զօրաւոր ըլլայ երկիր մը իր բանակով, վերջ ի վերջոյ տեղի պիտի տայ, եթէ այդ բանակին ետեւը չկայ ելմտական ուժ — դրամ։ Եւ որպէսզի այդ դրամը ուժ մը ներկայացնէ, պէտք է որ ըլլայ հաստատուն եւ անկախ։ Այդ տեսակ դրամ մը միայն հաշուի կ'առնուի միջազգային դրամատիրութենէն, որ իրական տէրն է աշխարհին եւ պիտի պահէ իր այդ դիրքը որչափ քաղքենի վարչաձեւն է տիրապետողը քաղաքակիրթ մեծ ազգերու մէջ։

Ելմտական համերաշխութիւն ըսելով, սակայն, պէտք է հասկնալ որ անկախ հայրենասիրութենէ կամ ազգայնական այլ նկատումներէ՝ միջազգային դրամագլուխը կարծես ինքնաբերաբար կը փոխադրուի մէկ հրապարակէն միւսը, նայելով թէ ուր աւելի պահանջ կամ խայծ կայ։ Օգոստոսի մէջ Ամերիկեան դրամատուններն իրենց գեղչի սակը 4էն 3ուկէսի իջեցուցին եւ անմիջապէս անօրինակ կերպով աճեցաւ տրամադրելի գումարներու քանակը. քանի մը շաբաթ չանցած, այդ գումարները փոխադրուեցան Լոնտոն, ուր միեւնոյն սակը 4 մէկ քառորդի եւ 4ուկէսի մէջ կը տատանէր եւ անգլիականը բարձրացաւ 485ուկէսէն 486 2 երրորդի, այսինքն նախապատերազմեան ոսկիի արժէքին։ Եթէ անգլիական հրապարակը կարող չըլլար գործածելու այդ ահագին գումարները, անոնք անտարակոյս այդտեղէն ուրիշ երկիրներ պիտի անցնէին։ Բայց աշխարհ եղանակի գործառնութեանց ընդարձակութիւնը կարելի ըրաւ այդ գումարներն ընդունիլ առանց գեղչի սակին վրայ ազդելու եւ Ամերիկեան հրապարակն ալ ազատեցաւ այդ աւելորդ բեռէն։

Ֆրանսա եւս օգտուեցաւ Ամերիկեան գեղչի սակի այդ անկումէն, որովհետեւ բաւական մեծաքանակ գումարներ ալ Փարիզ փոխադրուեցան եւ Պանք տը Ֆրանսը մէկ շաբթուան մէջ մէկ միլիառի օտար դրամ գնեց սակարանէն։ Կարելի է երեւակայել անշուշտ որ եթէ Պանք տը Ֆրանսը չկատարէր իր կանոնաւորողի դերը, ինչ ահագին ելեւէջներու պիտի ականատես ըլլայինք մեծ դրամագլուխներու այս ճամբորդութեանց ժամանակ... Մէկ օրուան մէջ քանի մը հարիւր միլիոնի տոլար կամ ստերլին կը մտնեն սակարան կամ կ'ելլեն անկէ եւ եթէ վայրկենաբար ներկայացուին հակառաջարկներ, ազգային դրամը խաղալիք կը դառնայ շահագէտներու ձեռքը։

Այս ամէնը մեծ պատերազմին արդիւնքներն են։ Նախապատերազմեան շրջաններուն, նման գործառնութիւնները տեղի կ'ունենային շատ մանր սահմաններով եւ երբեք չէին կրնար պատճառել այն վերիվայրումները զորս այսօր յառաջ կը բերեն եթէ անպաշտպան գտնեն ոեւէ հրապարակ։

Ֆրանսական ժողովուրդը եւ խորհրդարանը լիովին ըմբռնեցին — անցեալ տարուան դառն փորձառութենէն յետոյ — ֆրանքի կայունացման առաւելութիւնները եւ իրաւամբ կը գուրգուրան ներկայ վիճակի հեղինակներուն — Ազգային Միութեան դաշինքին — վրայ։

«Յառաջ» օրը օրին հաղորդ պահեց իր ընթերցողները ելմտական հարցերու շուրջ վերջերս, Քայխօ, Ռընոյի եւ Փուանքարէի խօսած ճառերուն եւ Ելմտ. յանձնաժողովի եւ վարչապետի բախումին, որ վերջացաւ Փուանքարէի բացարձակ յաղթութեամբը։ Փուանքարէ չի քաշուիր յիշեցնելու որ եթէ 1928ի պիւտճէին վրայ ոեւէ արմատական գեղչ առաջարկուի, վստահութեան քուէ պիտի պահանջէ։ Այդ սպառնալիքը կը բաւէ, որպէսզի իր հակառակորդներն անգամ տեղի տան յօգուտ Ֆրանսայի շահուն, որ շաղկապուած է ֆրանքին հետ։

Մ Ց

ՄԻԼԼԻ ՇԱՐԺՄԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ՄՈՒՍԹԱՖԱ ՔԷՄԱԼԻ ԲԵՐՆՈՎ

Բ.

Մուսթաֆա Քէմալ փաշա, ուրիշ հրահանգներու հետ, հետեւեալը կը հաղորդէր Թրակիոյ առաջին զօրաբանակի հրամանատարութեան.—

«Երզրում բրի աշխատիլ, մինչեւ որ ձեռք բերուի ազգին կատարեալ անկախութիւնը։ Վճռած եմ Անատոլուէն չհեռանալ»։

Առաջին ձեռնարկները կատարուեցան դիմադրութիւնը կազմակերպելու համար։

Նախ միթինկներ գումարուեցան, որոնց հետեւանքով հեղլէն վայրագութեանց դէմ բողոքի հեռագիրներ տեղացին Թագաւորին եւ համաձայնական պետութիւններուն։ Այսպէսով պայքար բացուեցաւ Անգլիասէրներու պաշտպան միութեան եւ անոր վրայ յենած Սուլթանի կառավարութեան դէմ։ Ժողովուրդը արթնցնելու համար, երկրին ամէն կողմը կը հեռագրուէին Պոլսէն եկած լուրերն ու մանաւանդ, հեղլէն խժդժութիւններու վերաբերեալ տեղեկութիւնները։

Բանակներու հրամանատարներուն ուղղուած հրամանագիրներուն մէջ, Մուսթաֆա Քէմալ փաշա զօրաւոր բառերով կը պարզէր հայրենիքին սէրն ու ազգային արմատապաշտութիւնը։ Մուսթաֆա Քէմալ փաշա շատ լաւ գիտէր թէ իր գործունէութեան հետեւանքով անհամաձայնութիւն պիտի ունենար Պոլսոյ կառավարութեան հետ։ Այս պատճառով եւ ազգին շահուն համար չուզեց շարժումը ղեկավարել առանձին զինուորական հրամանատարի մը հանգամանքով եւ յարմար դատեց որ այսպարչութիւնը հաստատուի ներկայացուցչական հիմանվրայ։

Այս պատճառով 20—21 Յունիս 1919ի գիշերը Ամասիոյ, իսկ 10 Յուլիսին Էրզրումի մէջ որոշեց Արեւելեան նահանգներու համաժողով մը գումարել. ատոր պիտի յաջորդէր Սվազի Ընդհ. Համաժողովը. այս նպատակով յայտարարութիւններ պատրաստուեցան եւ հրատարակուեցան։

Այս յայտարարութիւնը կը բացատրէր ազգին բարձր պարտականութիւններն ու Պոլսոյ կառավարութեան անզօրութիւնը։ Մուսթաֆա Քէմալ փաշա միեւնոյն ատեն հետեւեալը գրած էր. «Պոլիսը պէտք է Անատոլուի նպատակի՝ փոխանակ անոր տիրելու»։

Այդ միջոցին Պոլսոյ անգլիական մարզպանը Մուսթաֆա Քէմալ փաշայի գործունէութեան կարեւորութիւնը գնահատելով, Պոլսոյ կառավարութենէն պահանջեց հետ կանչել զայն։

Ներքին նախարար Ալի Քէմալ պէյ 23 Յունիսին Անատոլուի քաղաքային պաշտօնէութեան ուղղուած շրջաբերականով մը կը հաղորդէր թէ, պաշտօնանկ եղած է Մուսթաֆա Քէմալ փաշան։ Շրջաբերականը Մուսթաֆա Քէմալ փաշայի գործունէութիւնը քննադատելով կ'արգիլէր անոր հետ գործակցիլ։ Այս շրջաբերականը անհետեւանք մնաց սակայն, Մուսթաֆա Քէմալ փաշայի թշնամիները չկրցան դիմադրել ազգային զգացումին, որ սկսած էր արթննալ։ 3 Յուլիսին, Մուսթաֆա Քէմալ փաշա ժողովուրդին անկեղծ ցոյցերուն մէջ Էրզրում հասաւ։

Մուսթաֆա Քէմալ փաշա իր ընկերները հաւաքելով յայտարարեց թէ, Պոլսոյ կառավարութեան կողմէ պաշտօնանկ եղած է, եւ կը հետապնդուի։ Ան բացատրելէ յետոյ թէ իրեն հետ աշխատողներն ալ նոյն վտանգին ենթակայ են, պահանջեց որ որոշեն թէ պիտի շարունակե՞ն իրեն հետ աշխատիլ թէ ոչ։ Ընկերներէն ոչ մէկը լքեց զայն։ Առաջուան նման, Մուսթաֆա Քէմալ փաշան շարժումին գլուխը մնաց։ Զինուորական եւ քաղաքային իշխանութիւնները հաւատարմութեան երաշխիք տուին անոր եւ ազգային դատին հանդէպ։

Մարտ ամսուան մէջ կազմուած էր եւ Էրզրումի մէջ համաժողով գումարելու ձեռնարկած էր Իրաւանց Պաշտպան Ընկերակցութիւնը։ Մեծ դժուարութիւններու հետեւանքով այս համաժողովը Յուլիս 23ին միայն կրցաւ գումարուիլ։

Մինչեւ այդ պարզուած էր Մ. Քէմալ փաշայի եւ Պոլսոյ կառավարութեան միջեւ գոյութիւն ունեցող յարաբերութիւններուն բնոյթը։

Թագաւորը ամբողջ ամիս մը ի զուր աշխատած էր՝ առիթ չտալու համար որ Մուսթաֆա Քէմալ փաշան դադրեցնէ իր գործունէութիւնը եւ Պոլիս վերադառնայ։ Այս բոլոր ջանքերը ապարդիւն մնացած էին։ Վերջ ի վերջոյ 8—9 Յուլիսի գիշերը, Մուսթաֆա Քէմալ փաշա իր հրաժարականը տուաւ։ Այլեւս ան բոլորովին ազատ էր։ Մի միայն ինքզինքին և իր խղճին հանդէպ պատասխանատու էր և միմիայն ազգին ծառայութեան եւ սիրոյն վրայ վստահութիւն ունէր։

23 Օգոստոսին բացուեցաւ Էրզրումի համաժողովը, և Մուսթաֆա Քէմալ փաշան նախագահ ընտրուեցաւ։

Համաժողովը տասնըչորս օր տեւեց եւ կարգ մը սկզբունքներ գծեց։ Այս սկզբունքներուն համաձայն, անբաժան հռչակուեցան հայրենիքին բոլոր մասերը։ Կը մերժուէր ամէն արտաքին գրաւում եւ տիրապետութիւն եւ կ'ոտնակոխուէր պաշտպանութիւն, դիմադրութիւն կազմակերպել առանց դէմ։ Համաժողովը որոշած էր նաեւ ժամանակաւոր կառավարութիւն մը կազմել այն պարագային, երբ դուրսանէր օսմանեան կառավարութիւնը։ Ազգային Ժողովը, որ պիտի գումարուէր, պիտի հակակշռէր կեդրոնական կառավարութիւնը։

Էրզրումի համաժողովին մէջ տրուած որոշումներով, կարեւոր քայլ մը առնուած էր։ Բայց կացութիւնը դեռ որոշ չէր։ Բացի Պոլսոյ կառավարութենէն, որ հրամայած էր ձերբակալել Մուսթաֆա Քէմալ փաշան, ուրիշ վտանգներ ալ գլուխ ցցած էին։ Շատեր չէին հանդուրժեր Մ. Քէմալ փաշայի դիրքին։

Էրզրումի համաժողովին որոշումները հաղորդուեցան Մեծ Եպարքոսին։ Միեւնոյն ատեն պահանջուեցաւ օր առաջ գումարել Երեսփ. Ժողովը։ Համաժողովին որոշումները հաղորդուեցան նաեւ օտար պետութեանց ներկայացուցիչներուն։

Կարգ մը դժուարութիւններէ եւ վտանգներէ վերջ, Մ. Քէմալ փաշա 1919 Սեպտ. 2ին վերադարձաւ Սվազ։ Աւելի առաջ, սա պատասխանը տուած էր Սվազ եկող ֆրանսացի սպայի մը, որ սպառնալից յայտարարութիւններ ընելով կը կարծէր թէ պիտի կրնար ուժով եւ խստութեամբ նուաճել ազգ. շարժումը.

— Եթէ Ֆրանսա կամ ուրիշ պետութիւն մը ուզէ ազգ. շարժումը նուաճել, պէտք է որ ատոր համար աչք առնէ նոր, ծանր եւ արիւնալի պատերազմ մը։

1919 Սեպտեմբեր 4ին բացուեցաւ Սվազի համաժողովը։ Երկրին ամէն կողմէն մեկնած պատուիրակները դժուարութեամբ կրցան հաւաքուիլ։ Հակառակորդաց ընդդիմութեան, Մ. Քէմալ փաշա նորէն նախագահ ընտրուեցաւ։ Համաժողովին ձեռնարկուած, պատշաճ համարուեցաւ մեծարանքի հեռագիր մը ղրկել Սուլթանին։

Համաժողովը ամբողջ երկրին համար ընդունեց այն որոշումները, որոնք տրուած էին Արեւելեան նահանգներու մասին։ Այս ձեւով, համաձայնական պետութեանց դէմ ալ դիրք բռնած կ'ըլլային միլլի շարժումին ղեկավարները։ Որովհետեւ Էրզրումի մէջ նկատի առնուած չէր երկրին գրաւումը՝ համաձայնական պետութեանց կողմէ։ Նախապէս միայն Հայաստանի կողմէ հաւանական կը նկատուէր գրաւման վտանգը. մինչդեռ Սվազի մէջ որոշուեցաւ դէմ դնել յարձակման եւ միջամտութեան ամէն փորձի, մանաւանդ Յոյներու և Հայերու անջատողական նպատակներու ձգտող շարժումներուն»։

Ամերիկեան հոգատարութեան խնդրին պատճառած դժուարութիւններն ալ շատ մեծ էին։ Այս խնդիրը աւելի առաջ խորհրդակցութեան նիւթ եղած էր Պոլսոյ մէջ։

Փաստաթուղթերու վրայ հիմնուելով, Մ. Քէմալ փաշա յիշեց այն յայտարարութիւնները, զորս հոգատարութեան խնդրի մասին համաժողովին մէջ ըրած են Րէֆէթ փաշա, Րէուֆ պէյ եւ Խալիտէ հանըմ, որոնք յետոյ ընդդիմադիր դարձան։ Բոլոր ճառախօսները ամերիկեան հոգատարութեան ի նպաստ էին, որովհետեւ միայն ատոր մէջ կը տեսնէին Թուրքիոյ փրկութիւնը։

Տեսնելով որ վիճաբանութիւնները շատ կ'երկարէին, Մ. Քէմալ փաշա ընդունիլ կուտայ որոշում մը, որ վերջ կը դնէր հոգատարութեան խնդրին։

Սեպտ. 12ին, հրապարակային նիստ մը գումարուեցաւ, մասնակցութեամբ Սվազի ժողովուրդին։ Համաժողովը ընտրեց մարմին մը, միլլի շարժումը վարելու համար։ Նախագահն ալ Մ. Քէմալ փաշա ընտրուեցաւ։

(Շար.)

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԸ

Կիրակի կէսօրէ վերջ Salle de Agriculteursի մէջ տեղի ունեցաւ Հայ Բարեգործական Ընդհ. Միութեան Փարիզի տեղական մասնաժողովին կազմակերպած հրապարակային բանախօսութիւնը։ Սրահը լեցուն էր զանազան դասակարգի պատկանող հայրենակիցներով։ Պ. Պօղոս Նուպար տկարութեան պատճառաւ կը բացակայէր։ Բացումը կատարեց տեղական մասնաժողովին կողմէ Պ. Վաղարշակ Թագւորեան, որ բացատրելէ յետոյ հաւաքոյթին նպատակը, կարդաց Պ. Պօղոս Նուպարի ֆրանսերէն մէկ նամակը, որով Բարեգործականի հիմնադիր - նախագահը կը գնահատէր կատարուած աշխատանքը։

Յետոյ տեղական մասնաժողովին կողմէ խօսեցաւ Պ. Վ. Թագւորեան, որ շեշտեց թէ Բարեգործականը հայ կեանքին մէջ անկախ եւ հզօր կազմակերպութիւն մըն է՝ շնորհիւ հայու աշխատութեան ու դրամին։ Սակայն դեռ պէտք է ջանալ՝ զայն ընդհանուր և մեծ դարձնելու համար։ Փարիզի եւ արուարձանի 20 - 25.000 հայութենէն հազիւ 250 հոգի կ'անդամակցին Բարեգործականին, մինչ Ամերիկայի մեր հայրենակիցները Բարեգործականի տարեկան ընդհ. հասոյթին կէսէն աւելին կը հայթայթեն։ Ինչո՞ւ ճիգ չընել բարի նախանձով մը մրցելու համար անոնց հետ։

Յետոյ խօսեցաւ Բարեգործականի հիմնադիր - անդամ Կեդր. Վարչ. ժողովի փոխ-ատենապետ Եր. Աղաթօն պէյ, տեղեկութիւններ տալով Բարեգործականի ծագման, նպատակին եւ գործունէութեան մասին. Ըսաւ թէ 22 տարի առաջ Կ… Թիֆլիզի? մէջ փոկրոմ մը տեղի ունեցաւ եւ բազմաթիւ հրեաներ ջարդուեցան, Ալիանս Իսրայելիթ անմիջապէս 200.000 ֆրանք ղրկեց աղէտեալներուն. … ազգային լուրը երբ Գահիրէ… մէջ կարդացինք, Պ. Պօղոս … պարի հետ գաղափար … կազմել նման ընկերութիւն … որ կարենար օրը օրին … թեան հասնիլ մեր … հայրենակիցներուն։ … Նոյն տարին Կովկասի մէջ … ունեցած էին հայ-թաթարական կռիւները եւ Էջմիածնի կաթողիկոսը Պոլսոյ պատրիարքարանին յանձնարարած էր … կողմ հանգանակութիւններ … տարել՝ օգնելու համար Կովկասի … աղէտեալներուն։ Գահիրէի մէջ հանգանակութիւն կատարուեցաւ եւ ամէն Հայ իր լուման տուաւ, բայց երբ դրամը … նպատակին հասաւ, արդէն … դէպքէն ի վեր վեց ամիս … ցած էր…։

Բարեգործականը իր կազմութեան թուականէն սկսեալ … նեց բնագաւառի հայութեան գիւղացին հող եւ սերմեր … նէր, դպրոց չունէր, հիւանդանոց … թիւն կար, դեղ չկար, այդ … լորը հայթայթեց, որբանոցներ … բացաւ, աղքատ կիներու … աղջիկներու համար փոքրիկ գործարաններ հիմնեց. … Բիւրակնի … մէջ հայ … բացաւ Յայտնի Դաշնակցական … Բարսեղ Նահապետ … բանակներէն Գահիրէ … բացատրեց մեզի թէ … բնակ շրջաններու մէջ Հայ … կան, որոնք բառ մը … չեն գիտեր, եւ ըսաւ թէ … կան 12 օսմանեան ոսկիով … րելի է դպրոց բանալ այդ … մերը։ Անմիջապէս մեր … նակերախ մասնաճիւղին … ցաւ բացինք պէտք եղած … րոցները։

Մեծ Պատերազմին, երբ … պէյը Մուսայի Հայերը … Սայիտ փոխադրուեցան, … հոգիի համար դպրոց բացինք … վրանաքաղաքին մէջ։

Պ. Աղաթօն յիշեց նաեւ … րիոյ եւ Յունաստանի … եղած օգնութիւնները. … մէջտեղն, Երուանդ Յակոբեան … Դարուհի Յակոբեան կտակները … Հայաստանի մէջ գործադրու… թիւնը, եւայլն։

Բարեգործականը 150 … նաճիւղ ունի, մինչեւ … ծախսած է 60 միլիոն ֆրանք … եւ ի պատիւ հայ ժողովուրդի … պէտք է ըսել թէ մէկ ֆրանք … գողութիւն չէ եղած։

Աղաթօն պէյ իր ճառին … ըսաւ նաեւ. «Իս պոլշեւիկ … սակայն կը մաղթեմ որ … թուսիան դեռ 10—20 տարի … կանգուն մնայ, որպէսզի … գիւղացին մէջքը շտկէ»։

Պ. Գ. Նորատունկեանի … րիզէն բացակայութեան … ճառով, Բարեգործականի Կեդր. վարչ. ժողովի անդամ եւ … անօրէն Պ. Գ. Մինասեան … ցատրեց թէ ի՞նչ է Trust … չո՞ւ Թրըսթի վերածուեցաւ Միութեան դրամագլուխը—ի՞նչ է այս դրութեան առաւելութիւնը ներկայի եւ ապագայի … Բարեգործականը երկու տեսակ դրամագլուխ ունի, … կան եւ մասնաւոր. առաջինը … բազկանայ մուտքի դրամներէ … անդամավճարներու մէկ … բորդէն (ներկայիս այս դրամագլուխը կը հասնի 52,000 անգլ. ոսկիի), իսկ մասնաւոր դրամագլուխը կը բաղկանայ … տուութիւններէ եւ կտակներէ որոնք մասնաւոր նպատակներու յատկացուած են։ Այս դրամագլուխը այսօր կը հասնի 75,000 անգլիական ոսկիի։

Ահա՛ այս երկու տեսակ դրամագլուխներն են որ Թրըսթի … բաժնուած են։ Թրըսթի դրութիւնը միայն Անգլիոյ եւ Ամերիկայի մէջ կայ։ Դրամագլուխը Թրըսթի վերածել կը նշանակէ

ԽԻՒՐԱՂ

ԿԻՆԿԱՆԵՐՈՒ ԱԼԲՈՄ

...մեր Օրուան Դէպքերուն մէջ ...կը կարդաք թէ դատա... կանչուած է մարդ մը, որ ...պին, հինգ կին ունի եղեր: ...մէջ եւս դատարան ...ած է մարդ մը, որ 12 ...ունի եղեր:

— ...ուք 12 անգամ ամուս... ...էք եւ 12 կին կը պա... ...բազմակնութիւնը մեղք մըն ...թէ դուք ունենայիք մէկ ս... ...կին եւ 11 հոմանուհի, ...պիտի նեղանար ձեզի:

— Ա՛ռ, դատաւոր, մեղա՛յ, ...գործեցի՝ ամուսնանալով ...կիներու հետ, օրինաւոր կին ...ունենալով Մարկրիթը, Նէլ... ...Ժօզէթը, Կրէյսը, Մօն, Ֆլա... ...Ժանին, Ժանէթը, ...Ժերմէնը, Սիլվան:

...յօդապարտ, 12 անգամ ...պատ էք: Սոսկալի պա... ...մը պիտի տամ ձեզի:

— Զըլլա՛յ թէ ելեկտրահար ը... ...13րդ պատուհասով:

— Ո՛չ, սարքեր պատիժ պիտի ...12 կիներդ պիտի ըլլան ...որդ:

Ա՛յ, ա՛յ, սարսափելի է ...դատաւորը նետեց մեր ...12 էգ առիւծներուն

...ինչ տեղի ունեցաւ: Ջեմ գի... ...այն մալուքը, որ ...12 կիներու խղճմտան... ...յանձնուեցաւ, լաւ կ'ընէ ...պաշտպան փաստա... ...իմ ստացածս: Կը բաւէ ...ցնել թեթեւակի երեք ...կանները.

...կիներս, դուք թէ՛ դա... տախազ-ներ եւ թէ դատախազ-եալ, ուրեմն, ջանացէք որ քիչ մը ներողամիտ ըլլաք:

2.— Իս ձեզ սիրեցի բոլորդ ալ: Փաստ, սէրէս մղուած, կատարեցի մինչեւ 12րդ մեղքը: Որովհետեւ կիներու ժողովածու չինելը մեղք մըն է եղեր, բայց եթէ կիներու այդ ալպոմը պատրաստէի ուրիշին կիներէն, մեղք չէր ըլլար:

3.— Ամուսնութիւնը լաւագոյն նուիրագործութիւնն է սիրոյ եւ կնոջ: Արդ, ի սէր խոր համոզումիս, ներեցէք ինծի, մանաւանդ յիշելով, սիրելի տիկիններս, այն գեղեցիկ վայրկեանները, զորս անցուցինք գիրկ գիրկի:

Այս պաշտպանողականիս քիչ մը աւելի հաստատ տալով, վրան ալ քանի մը կաթիլ արցունք թափելով, հրաշալի բան մը պատրաստել եւ ներկայացնել տիկիններուն: Ընպարտութեան որոշումը կ'ապահովէի:

Մանաւանդ որ յայտնի նշանները շատ են: կիները 12 հոգի են, եթէ երկու կամ երեք հոգի ըլլային, կրնային միանալ ընդդէմ ամուսինին, բայց 12 կին երբեք չեն կրնար միանալ, նոյնիսկ իրարու դէմ պիտի կռուին:

Մնաց որ ամօթ պիտի ըլլար դատապարտել, այս դարուն, մարդ մը շատ մը կնիկ ունենալուն համար: Որովհետեւ ամուսնութիւնը հիմայ սիրոյ փարփուցութիւնն է: Մօտ է ժամանակը, երբ շքադրամ պիտի տրուի այն մարդուն, որ բազմաթիւ կիներու ալպոմ պիտի պատրաստէ, ճիշդ սուլթաններուն նման:

Վկա՛յ ամբողջ Ֆարիզը:

Ք. Վ.

...յանձնել դրամատուն մը, ...պայմանով որ որոշ պայմա... ...կամ ընդմիշտ անձեռն... ...Խաչ եւ եկամուտները ...որոշ նպատակնե...

...Արդ, Բարեգործականը ար... ...իսկ բստ իր ծրագրին ան... ...եղող դրամագլուխ ...միշտ Թրըսթի վերա... ...զանոնք յանձնելով անգ... ...առաջնակարգ դրամա... ...մը՝ Westminster Bankի, ...որ՝ ո՛չ ներկայ ժո... ...ոչ ալ յաջորդ վարչու... ...կարենան գիշել անոր ...իւրաքանչիւր երեք ...անգամ մը եկամուտները ...յանձնէ վարչութեան:

Այս դրութեան ամէնէն կարե... ...առաւելութիւնը այն է, ...դրամագլուխը անձեռնմխելի ...Եթէ օր մը դրամա... ...աւելնայ եւ Բարեգործա... ...պէտք չանանէ զայն աւել... ...քանի որ եկամուտները ...իր ծախքերուն, այն ...ժողովը կ'որոշէ այլ... ...դրամագլուխ չյանձնել ...

Բարեգործականը ո՛չ միայն ...այլ պարտականու... ...ունէր այսպէս շարժելու:

Այժմ երկու թրըսթ կայ: Մօտ օրէն պիտի կազմուի երրորդ մը, աւելի կարեւոր, այն է Մելքոնեան նուիրատուութիւնը, որ կը ներկայացնէ կէս միլիոն անգլ. ոսկի: Այս գումարէն 250.000 ոսկին պիտի դրուի ամերիկեան դրամատուն մը, 250.000ը անգլիական դրամատուն մը, պայմանով որ արժեթուղթերը պահուին Ամերիկայի մէջ: Այս վերջին պայմանը դրուած է՝ աւելի ապահովութեան համար:

Պ. Սինապեան յիշեց թէ անցածները կարգ մը մարդիկ Բարեգործականի դիմելով պահանջած են իր դրամագլուխին 100էն 10ը յատկացնել Հայաստանի: Անոնք ալ, ակերպով՝ առաջարկէին մեզի 100էն 10 գոյութիւն ընել, քանի որ բստ ծրագրի մենք իրաւունք չունէինք դրամագլուխին դպչելու:

Պ. Սինապեանի այս «դասախօսութենէն» վերջ ներկաները կարգ մը հարցումներ ըրին, որոնց պատասխանեց:

Վերջին խօսողը եղաւ Կեդր. վարչ. ժողովին անդամ Պ. Փօդոս Խամէրեան՝ Մելքոնեան նուիրատուութեան վրայ: Պ. Խամէրեան այս նուիրատուութեան պատմականը ըրած ատեն մոռցաւ թէ Մելքոնեան եղբայրները ամէնէն առաջ Հայաստանի Հանրապետութեան բրած էին իրենց նուիրատուութիւնը, եւ Հայաստանի պոլշեւիկեան գրաւումէն վերջ է միայն որ Պոլսոյ Պատրիարքարանին փոխանցեցին: Երբ դաշնակից բանակն ու Պատրիարքը Պոլիսէն քաշուեցան, նուիրատուութիւնը յանձնուեցաւ Բարեգործականի՝ 1924ի վերջերը:

Գահիրէի ծխախոտի գործարանը երկար բանակցութիւններէ վերջ 555.000 եգիպտական ոսկիի ծախուած ըլլալով, Պ. Խամէրեան կ'ըսէ, Վարչութեան կողմէ Եգիպտոսի մայրաքաղաքը գնաց՝ փոխանցման գործողութիւնները կատարելու: Վաճառման պայմանագրութիւնը կնքուեցաւ Յուլիս 15ին Գահիրէի մէջ, իսկ Սեպտեմբեր 10ին դրամը գանձուած եւ գործարանը նոր տէրերուն յանձնուած է:

Վերջացնելէ առաջ, Պ. Խամէրեան կարգ մը տեղեկութիւններ տուաւ Կիպրոսի Մելքոնեան հաստատութեան, Պոլսոյ, Երուսաղէմի Պատրիարքարաններուն, Երեւանի համալսարանին կատարուած նուիրատուութեանց եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ բացուելիք որբանոցին մասին:

Պ. Վ. Թագւորեան փակման խօսքով շնորհակալութիւն յայտնեց բոլորին:

Բարեգործականը իր հիմնարկութենէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով է որ հրապարակով կը ներկայանայ ժողովուրդին եւ իր գործունէութեան մասին տեղեկութիւններ կու տայ: Մաղթենք որ առիկա առաջին եւ վերջինը չըլլայ:

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՔՈՍԹԱՆՑԱՅԻ ՄԷՋ

Քոսթանցա, 4 Հոկտ.

Հոկտեմբեր 2ին, կիրակի, «Աբոքոս» թատերասրահը բերնէ բերան լեցուած էր երկսեռ հայ հասարակութեամբ: Բեմին ճակատը Դաշնակցութեան ոսկեզօծ խորհրդանշաններու մէջտեղ խոշոր տառերով գրուած էին հետեւեալ նշանաբանները— Մա՛հ դաւաճաններուն, Բացէ՛ք Հայաստանի դուռները, Արձակեցէք քաղաքական բանտարկեալները, Թոյլ տուէք ինքնապաշտպանութեան, եւայլն.

Օրուան բանախօսն էր Պ. Նժդեհ, որ հրաւիրուած էր Պուլկարիայէն

Հանդէսը սկսաւ «Մեր Հայրենիք»ով, յոտնկայս: Բացման խօսքը արտասանեց ընկ. Յ. Սահակեան, արտասանութիւններ եղան Ահարոնեանի «Հոյլը Աշուղը» Սիմոն Գալֆայեանի եւ Շահան Նաթալիի «Վերջին աղօթքը»ը ընկ. Արտաշէս Յօնիկեանի կողմէ, նուագ՝ քէմանչիստ Պ. Ռուբէնի կողմէ եւլն.

Ապա բեմ բարձրացաւ ընկ. Նժդեհ, որ նախ ծանրացաւ Նորքին վէճերու վրայ: «Հ. Յ. Դաշնակցութեան պահանջն է, ըսաւ, մէկդի դնել ներքին հաշ ու կռիւները, միացեալ ճակատ կազմել թշնամիին դէմ, զոհաբերել անխտիր թէ նիւթապէս եւ թէ ֆիզիքապէս: «Ջի պարտուիր մի ազգ՝ եթէ չուզեր պարտուիլ. անյողդողդ կամքն ու զոհաբերութեան գիտակցութիւնը յաղթանակի առաջնորդներն են»: Դանրագաւ նաեւ մտաւորականներ հասցնելու անհրաժեշտութեան վրայ:

Պահանջեց բանալ հայրենիքի դուռները իր հարազատ զաւակներուն առջեւ, բացատրեց Հայաստանի խորհրդային կառավարութեան հակազգային ընթացքը, — հայ ժողովուրդը զինաթափել, Հայաստանի տնտեսական եւ քաղաքական ապահովութեան համար անհրաժեշտ հողամասերու անջատման դէմ անտարբեր մնալ, թոյլ տալ որ իր սահմաններուն մէջն իսկ թուրք տարրը զինուի եւայլն: Բանախօսութեան վերջին մասին եզրակացուց որ այդ բոլոր պահանջներուն գործադրութեան կը ձգտի Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը:

Յետոյ բեմ բարձրացաւ ֆետոր-ալեւոր յիսունըմեայ վաբիքներէն Պ. Կուրօ, որ անկուսակցական սպաներու միութեան կողմէ կարճ բանախօսութեամբ մը յայտարարեց թէ, ինչպէս որ անցեալին մէջ ա՛հուն զոհաբերութեամբ անկախութիւնը ստեղծեց Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, այսուհետեւ ալ եթէ կայ ուժ մը զայն վերահաստատելու, նորէն Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն է:

Աւնուհետեւ կարդացուեցաւ երկար բանաձեւ մը, որ կը բողոքէ Հայաստանի ներկայ վարիչներու կործանարար ընթացքին դէմ եւ կը պահանջէ — բանալ Հայաստանի դռները իր հարազատ զաւակներուն առջեւ. ազատ արձակել բոլոր քաղաքական բանտարկեալները եւ աքսորականները, ինչ համոզման ալ պատկանին անոնք. հնարաւորութիւն տալ ժողովուրդին ինքնապաշտպանութեան համար զինուելու եւ Հայաստանին վերակցել անկէ խլուած հողամասերը: Ճառերը եւ այս բանաձեւը հանդիսականներու կողմէ ընդունուեցան բուռն ծափերով:

ՄԵՆՕ

ՓՈՒԹԱՑԷՔ ՕԳՏՈՒԻԼ „ՅԱՌԱՋ„Ի

ՊԱՐԳԵՒԱՒՈՐ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵՆԷՆ

որ բացուեցաւ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 20ին

ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐԸ ԿԱՆԽԻԿ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ-Ի ԽՈՒՄԲԸ 2 — 2

Ինչպէս գրեցինք, կիրակի օր Հ. Մ. Ը. Մ-ի Փարիզի Փութպոլի Ա. խումբը մեկնեցաւ Մօհօն քաղաքը, մրցելու համար տեղական խումբին դէմ:

Ջերմագին ընդունելութիւններէն վերջ, ժամը 3ին Հ.Մ.Ը.Մ-ի խումբը դաշտ ներկայացաւ ուր 2000է աւելի հանդիսատեսներ տեղ բռնած էին: Խումբին բերդապահը Ցէվէճեան կը բացակայէր, նոյնպէս Աշոտ ու Երուանդ անցեալ մրցումէն վիրաւորուած ըլլալով ներկայ չէին: Անոնց տեղ խումբը երեք պահեստիներով սկսաւ մրցումը: Ա. կիսախաղին մերինները կոկիկ փասերով սկսան յառաջանալ եւ նեղել Ֆրանսական բերդը: Քանի մը կարեւոր հարուածներ արդիւնք չտուին: Ֆրանսացիներն ալ իրենց կարգին գեղեցիկ փասերով սկսան մօտենալ մեր բերդին, անոնց կեդրոնի յառաջապահը զօրաւոր հարուածով մը շահեցաւ Ա. նշանակէտը. քիչ վերջ միեւնոյն խաղացողը յաջողեցաւ շահիլ Բ. նշանակէտը: Այս անսպասելի արդիւնքին վրայ, մերինները չկորսնցնելով իրենց պաղարիւնութիւնը, կրկնապատկեցին իրենց ջանքերը եւ արագ յառաջացումով մը գնդակը մօտեցուցին անոնց բերդին: Ցաճատի գեղեցիկ փասին վրայ Ս. Կարապետեան ապահովեց Ա. նշանակէտը:

Բ. կիսախաղին մերինները գրեթէ տիրապետած էին խաղին: Իրենց փասերու խաղերով միշտ յառաջացումներ կ'ունենային, բայց Ֆրանսական ամուր պաշտպանողականը միշտ արգելք կ'ըլլար: Խաղին վերջաւորութեան 20 վայրկեան մնացած մինչ Ֆրանսացիները իրենց կարելին կ'ընէին սքօրը բարձրացնելու, մերինները վերջին ճիգով մը գնդակը մօտեցուցին անոնց բերդին: Գալուստի գեղեցիկ մէկ փասին վրայ Ս. Կարապետեան զօրաւոր հարուածով մը ապահովեց Բ. նշանակէտը: Յետոյ երկու կողմերն ալ փոխն ի փոխ յարձակումներ ըրին յաղթանակը խլելու, բայց ապարդիւն: Խաղը վերջացաւ հաւասար 2—2:

Սոյն մրցումին մէջ հակառակ Ա. խումբին երեք խաղացողներու բացակայութեան, մերինները կրցան գնահատելի խաղարկութիւն մը ունենալ:

Հ. Մ. Ը. Մ-ի Փարիզի Ա. խումբը գաւառներու մէջ կատարած իր մրցումներուն շարքը այժմ դադրեցնելով, մրցումներ պիտի ունենայ Փարիզեան զօրաւոր խումբերու դէմ, գոհացում տալով միաժամանակ մարզասէր հասարակութեան:

Գ. Գասապեան

ՕԳՏՈՒԷ՛ ԱՌԻԹԷՆ

ցարեկան կանխիկ բաժնեգին մը վճարելով կը ստանաս 20 ֆր.ի գիրք: Վեցամսեայ՝ 10 ֆրանքի:

Ցանկը՝ Դ. էջ

ՕՐ. ԱՐՓԻՆ ՄԱՆՏԻՖԵԱՆ

ԵՒ

Պ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՏԷՅԻՐՄԷՆՃԵԱՆ

ՆՇԱՆՈՒԱԾ

22 Հոկտ. 927 Փարիզ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾՈՎԱՀԷՆՆԵՐԸ.— Չինացի ծովահէններ, որոնք իբրեւ ճամբորդ մտած էին «Իրէն» նաւը, Չինաստանի ծովեզերքին մօտ յանկարծ յարձակեցան նաւապետին եւ նաւազներուն վրայ: Զինաթափ ըրին եւ հրամայեցին ղեկը դարձնել դէպի իրենց թաքստոցը:

Երբ ցամաքին կը մօտենային, գիշեր ատեն անգլիական ընդծովեայ մը հանդիպեցաւ: Ցեսնելով որ «Իրէն» շոգենաւին լոյսերը մարած են, ընդծովեային նաւապետը, կասկածելով, հրաման ըրաւ որ շոգենաւը կենայ: Սակայն «Իրէն» շոգենաւը սկսաւ սուրալ ու հեռանալ: Ընդծովեան ուղղեց իր թնդանօթները եւ ռումբ մը ձգեց շոգենաւին մեքենաներուն սենեակին մէջ: Ծովահէն մը սպաննուեցաւ եւ մեքենաները խանգարուեցան: Ցանկարծ բանկեցաւ շոգենաւը: Նաւին մէջ գտնուողները ծով նետուեցան: Ընդծովեան մօտեցաւ, մարեց կրակը եւ ծովէն ժողվեց ճամբորդները: Նոյն պահուն հասած էին անգլիական յածանաւերը, որոնց անթելով լուր տուած էր ընդծովեան: Եւ կարելի եղաւ 258 ճամբորդ փրկել մահուընէ եւ շոգենաւը ազատել: Միայն 24 հոգի կորսուած են:

64 ՏԱՐԵԿԱՆ ԷՐ.— Փէլթիէ 64 տարեկան էր, բայց դեռ սուր էին իր սիրային ախորժակները: Ու ըլլեց երկու աղջնակներ Բանի մէջ: Մատնուեցաւ, ձերբակալուեցաւ եւ բանտարկուեցաւ: Երբ բանտէն ելաւ, ուզեց լուծել վրէժը, զոր մտադրած էր բանտ մտած ատեն: Կարկանդակներ գնեց եւ մէջը դրաւ ազդու թոյն մը: Ցետոյ տարաւ աղջիկներուն տանը մօտ, տուփով ձգեց դուռին առջեւ:

Աղջնակները կարկանդակները յանձնեցին իրենց մօր: Երեւան ելաւ ամէն բան ու Փէլթիէ դարձեալ գնաց բանտ:

ԱՅՍ ՇԱԲԹՈՒ վերջապէս հրապարակ կ'ելլէ, «Մասիս» ամենաշքեղ տպագրութեամբ, Թէոդիկի 1928ի «ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ», 656 կուռ էջերով եւ 350 պատկերներով: Գին՝ 2 տոլար ամենուրեք:

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

„ՅԱՌԱՋ„Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (98)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՔԱՐԱՍՕՖԻ ՓՈԽ-ՎՐԷԺԸ

...ոնց ուզելու, Իմա Շթաուպի ...կարեւոր տեղեկութիւն ...էր որ կուտար մեզի, որովհետեւ, Թէոտորովիչին նման հրա... ...մը տալու համար, շատ ծանր ...մը ըլլալու էր:

...ենան ուրեմ, անգատնապ... ...թիւն» մը կը վախնար:

...այս պարագային, ի՞նչ կրնար ...ըլլալ այս անգաղտնապա... ...թիւնը:

Քարասօֆ փութաց օգտուիլ ...առաւելութենէն եւ հանգար... ...յայտարարեց

— Թէոտորովիչ չէ կրցած այդ ...մանը կատարել, որովհետեւ ...փորձանք եկաւ:

— Փորձա՞նք: Կարելի բան է ...որ գեռ, անոր հետ ծաչեցի:

— Այո, բայց, անկից ասդին

— Ի՞նչ:

— Մեռա՛ւ:

Մինչդեռ Իմա Շթաուպ այս ուղիղ հարուածէն կը շշմէր, իշխանը հակիրճ կերպով անոր պատմեց ինչ որ նոյն առտուն իսկ պատահեր էր Շլուսէլպուրկի մէջ, յետոյ աւելցուց

— Ձեր վրայ գտնուած թուղթերէն իմացայ թէ՝ ի՞նչ ընել գացեր էիք Շլուսէլպուրկ. Պերլինի եւ Մոսկուայի ձեր պետերը, Մեծ Դուքս Իվանի կողմէ՝ Նոպօտիի սրտած պաշտօնը իմանալով, ձեզի յանձներ էին բազմաթիւ պարտականութիւններ Նախ՝ պաշտօն ունէիք մէջտեղէն վերցնել Նոպօտին: Արդ, Նոպօտին հոս է, ողջ եւ առողջ, իսկ դուք իմ իշխանութեանս տակ էք. առաջին ձախողում: Ցետոյ, պարտաւոր էիք ամէն միջոցով խօսք առնել Ցոպոուչէֆէն եւ Քրափօքին թէ՝ երբեք չպիտի խօսին. իսկ դուք գիտնալով թէ՝ միայն մեռելները չեն խօսիր, որոշած էիք զանոնք սպաննել:

«Արդ, Ցոպոուչէֆ եւ Քրափօքի հոս են, նոյնպէս ողջ եւ առողջ եւ ձեր կողմէ որեւէ չարիք չի կրնար հասնիլ անոնց երկրորդ ձախողում:

«Վերջապէս, գիտնալով թէ՝ կայսերական ընտանիքէն մէկու մը վերապրումին փաստերը իմ ձեռքս է, ձեզմէ խնդրեցին որ զայն ինծմէ խլէք:

«Արդ, ինծմէ բան մըն ալ չկրցաք խլել փաստը կայ ու կը կենայ. իսկ դուք հոս էք, խորտակուած, ծուղակը ինկած անասունի պէս: Երրորդ ձախողում:

«Մենք կիներուն դէմ չենք կռուիր. եւ չենք գիտեր թէ ի՞նչ է սէրը. Նոպօտին եւ ես ուրեմն, սիրով կը ներենք ձեզ:

«Բայց, բոլոր տեսնեմ, կը կարծէ՞ք թէ ձեր պետերը, Շթրեզեման, Փօն Զէքթ, Չիչերին կամ Ճիրժինսքի կուտուեն անոնք, պիտի ներեն ձեզ:

Յետոյ, մատնանշելով Ցոպոուչէֆը եւ Քրափօքին, որոնք շատ յուզուած, այս եղերական վիճաբանութեան կը հետեւէին շահագրգռութեամբ, իշխանը շարունակեց.

— Եւ սոնք իսկ, սոնք զորս սպաննելու պաշտօն ունէիք, կը կարծէ՞ք թէ պիտի ներեն, եթէ իրենց ձեռքը յանձնեմ ձեզ:

Իմա Շթաուպ վեր ցատկեց..

— Կը յուսամ որ այդ բանը չպիտի ընէք, բացագանչեց, սարսափած

— Հանգստացէք, օրիորդ, նոյն իսկ բոլորովին հակառակը պիտի ընեմ. ձեզ ազատ պիտի արձակեմ: Բայց մէկ պայմանաւ

— Ի՞նչ, հարցուց Իմա Շթաուպ:

— Որ անկից յետոյ, պաշտօնեա իմ գործերուս միջամտելու ըլլալ:

— Ա՞յդ է բոլորը:

— Ուրիշ բան չեմ ուզեր ձեզմէ:

— Հապա՞ Կոստանդինովեան:

— Այդ մասին պիտի ընէք ինչ որ ձեր խիղճը ձեզի թելադրէ:

Իմա Շթաուպ մխրճուեցաւ մտածումներու մէջ: Վայրկեան մը յետոյ, գլուխը վեր առաւ եւ յայտարարեց

— Կ'ընդունիմ:

Եւ ճշտեց.

— Ըսել կ'ուզեմ թէ՝ երբեք, որ եւ է առթիւ գիս չպիտի գտնէք ձեր ճամբուն վրայ վասն իսկ պիտի մեկնիմ Ռուսիայէն, առանց վերադառնալու մտադրութեան:

Յետոյ, ուղղուելով դէպի Քարասօֆի գրասեղանը, նստաւ եւ գրեց հետեւեալը. .

Հրաման զօրացրութեան.

Գնդապետ Ֆօն Հէլմր կը հրաւիրուի ներկայ հրամանը բերողին յանձնել այն անձը, զոր գործավար փեթրովքին երէկ իր մօտ բերաւ:

ԻՄԱ ՇԹԱՈՒՊ

Թուղթերը Քարասօֆի յանձնեց եւ աւելցուց.

— Կոստանդինովեա կրնայ հոս ըլլալ երկու-երեք ժամէն եթէ կ'ուզէք, կը սպասեմ որ գայ, յետոյ կը մեկնիմ:

Այդպէս ալ որոշուեցաւ...

Մինչդեռ Մաոդլօֆը, Ցոպոուչէֆը եւ Քրափօքին իրենց խցիկները կը տեղաւորէին, Քրիլօֆ եւ Վասիլի Փեթրովքայա կը մեկնէին, բերելու համար «Կարմիր Կոյս»ը:

Երկու ժամ յետոյ անոնք վերադարձեր էին: Բայց առանձին էին եւ հետեւեալ նամակը յանձնեցին Իմա Շթաուպի, որ սարսափած էր:

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ԵՐԻՑԵԱՆ

րել Սուրիոյ, Միջագետքի, Ռուսիոյ, Եգիպտոսի, Ճավայի եւ Հոլանտական գաղթավայրերու իսլամները հաւանած են ներկայ ըլլալ:

Իշխան Կարոլի դաւէրը

Վերջերս մամուլին մէջ դարձեալ կ'արծարծուի հրաժարեալ գահաժառանգ իշխան Կարոլի Ռումանիոյ գահը բարձրանալու խնդիրը: Իշխանը, որ այժմ Տինար կը գտնուի իր կնոջ Լուփէսքույի հետ, գործակալութեան մը ներկայացուցչին ըրած է կարգ մը յայտարարութիւններ, որոնք ցոյց կուտան թէ իշխանը բոլորովին չէ հրաժարած իր հինգ տարու զաւկին գահը գրաւելու գաղափարէն: Այս մասին Ռումանիոյ մէջ ունի զօրաւոր կողմնակիցներ:

Վիեննայէն հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Թրանսիլվանիոյ Թեմիշ գիւղաքաղաքին մէջ ձերբակալուած է Մանուէլէսքօ, զօրավար Ավերէսքօի դահլիճին նախ. նախարարը, որ վերջերս Փարիզի մէջ տեսակցած էր իշխան Կարոլի հետ եւ Պուքրէշ կը դառնար:

Իր վրայէն գտնուեցան իշխան Կարոլի նամակները՝ ուղղուած ռումէն զանազան քաղաքական կուսակցութեանց վ սրիչներուն, ինչպէս նաեւ ուրիշ վտանգաւոր թուղթեր:

Անգլիական լրտեսներու դատը

Մոսկուայի Զինուորական Գերագոյն Ատեանին առջեւ սկսաւ դատավարութիւնը կարծեցեալ անգլիական լրտեսներու: «Թայմզ»ի թղթակիցը կը հաղորդէ որ ինչպէս սովորաբար տեղի կ'ունենայ այսպիսի դատավարութեանց ընթացքին, այս անգամ ալ ամբաստանեալներէն երկու եղբայրներ՝ Վլատիմիր եւ Քիրիլ Փրովէհ, «Նախկին միլիոնատէրի զաւակներ», գթալու յուսով խոստովանութիւններ ըրած են: Պատմած են թէ իրենք առաջին անգամ անգլիական պատուիրակութեան քարտուղար Զէրնօքին հանդիպեցան իրենց հօրեղբօր տան մէջ 4-5 տարի առաջ, եւ հոն Զէրնօք իրենց առաջարկեց խորհրդային կառավարութեան գաղտնիքները հաղորդել իրեն: Անկէ ի վեր, յաճախ կանոնաւոր կերպով Զէրնօքի կը հանդիպէին հանրային վայրեր ու անոր կը յանձնէին զանազան գաղտնիքներ, յատակագիծեր ու նկարներ եւ փոխարէն դրամ կը ստանային: Անգամ մը 25 տոլար, ուրիշ անգամ մըն ալ 250 րուբլի ստացան: Քանիցս աշխատեցան իրենց յարաբերութիւնները խզել, սակայն Զէրնօք միշտ կը սպառնար: «Եթէ մեզի ձգէք, ըսած էր Վլատիմիրի, պիտի սպաննենք ձեզ. մեր բազուկը շատ երկայն է»:

Միւս ամբաստանեալները՝ Քորէփոքօֆ, Փոարէպքօֆ եւ Նանօֆ բացարձակապէս կ'ուրանան իրենց վերագրուած ամբաստանութիւնները:

Հռոմի գրաւման տարեդարձը

Հռոմի եւ ամբողջ Իտալիոյ մէջ այս շաբաթ կը տօնուի ֆաշիստներու Հռոմի վրայ քալելուն հինգերորդ տարեդարձը: Մուսոլինի աւելորդ տօնական օրերը ջնջած ըլլալով, բուն հանդիսութիւնները տեղի պիտի ունենան կիրակի 30 Հոկտ.ին:

Այդ օրը Մուսոլինի Հռոմի մէջ ձիու վրայ նստած, աչքէ պիտի անցընէ ֆաշիստ երիտասարդներն ու գաւառի քաղաքապահները, ընդամէնը 20,000 սեւ շապիկաւորներ:

Ծերակուտականներ, երեսփոխաններ եւ ֆաշիստ կուսակցութեան վարիչներ պաշտօն ստացան կեդրոնական կառավարութեան կողմէ գաւառներու մէջ հրապարակային հաւաքոյթներ սարքելով փառաբանել ֆաշիստ վարչաձեւին բերած բարիքները: Իրենց ճառերուն աղբիւրը պիտի ըլլայ Մուսոլինիի պատգամը՝ ուղղուած ֆաշիստ զինուորներուն, եւ որ պիտի հրատարակուի Ուրբաթ օր:

Թուրք պատուիրակները Լէնինկրատի մէջ

Լէնինկրատէն կը հեռագրեն թէ պոլշեւիկեան յեղափոխութեան տասնամեակի հանդէսներուն մասնակցելու համար Թուրքիոյ կողմէ Լէնինկրատ պիտի մեկնի պատուիրակութիւն մը, որուն անդամներն են՝ Խալք կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղար Սաֆվէթ, «Հաքիմիյէթը Միլլիյէ»ի եւ «Միլլիյէթ» խմբագրապետ Սերտրի երեսփոխան Մահմուտ, Քըլըճ Ալի եւ Պոլսոյ համալսարանի ընդհանուր տնօրէն Նէշէթ Էօմէր պէյերը:

Հրէական ջարդերու դատը

Սէնի եղեռնադատ ատեանին առջեւ դեռ կը շարունակուի դատավարութիւնը հրեայ Շվարցպարտի, որ Փարիզի մէջ սպաննած էր Ուկրայինայի դիկտատոր Սիմոն Փէթլիւրան: Առջի օր առաջին անգամ ըլլալով լսուեցաւ կին վկայ մը՝ բժշկական ուսանողուհի Օր. Կրինպէրկ, որ Փրոսքուրովի ջարդէն վերջ վիրաւորները դարմանած էր: Օրիորդը այդ ջարդին պատմութիւնը ըրաւ շատ յուզիչ կերպով, այն աստիճան որ Շվարցպարտի աչքերէն արցունք եկաւ: «Նեանքիս ամէնէն անոխի յիշատակն է տեսարան մը, որ այն ատեն պարզուեցաւ աչքերուս առջեւ: Կառքով մը դիակներ կը հաւաքէին փողոցներէն: Գլուխներ, թեւեր ու սրունքներ գետնէն առնուելով խառն ի խուռն կը նետուէին կառքին մէջ:

«Քաղաքներու Գ.զօրագունդը կ'անցնէր փողոցներէն՝ նուագախումբերով և երգելով...: Փեթլիւրա երկաթուղիի կայարանն էր եւ մերժեց ընդունիլ հրեայ պատուիրակութիւնը, որ եկած էր օգնութիւն խնդրել իրմէ: Ջարդէն վերջ կը յուսայինք որ Փեթլիւրա պիտի պատժէր ջարդարար Սէնէչէնքօն, բայց բան մը չըրաւ: Ջարդարարները «կեցցէ՛ Փեթլիւրա» պոռալով կը մեռցնէին Հրեաները:

Բոլոր վկաներն ալ հաստատեցին Փեթլիւրայի պատասխանատուութիւնը:

Առեւանգում մը Մարոքի մէջ

Քազապլանքայէն կը հաղորդեն որ Հոկտ. 20ին ինքնաշարժով որսի գացած էին Մարոքի ընդհանուր կառավարիչին եղբօր որդին Իվ Սթէկ (Օսմ. Պանքայի նախկին տնօրէնին տղան) եւ խորթ եղբայրը Ժան Մայեէ, ընկերակցութեամբ երկու կիներու՝ տիկին Փրոքորօֆ եւ մայրը՝ պա.տնուհի Շեֆայնհայլ:

Իրիկունը տուն չդարձան. յաջորդ օրը կատարուած քննութիւնով մը գտնուեցաւ ինքնաշարժը ու հաստատուեցաւ թէ չորսն ալ անտառին մէջ արաբ աւազակախումբի մը կողմէ առեւանգուած են:

Վերջին լուրերու համաձայն բոլորն ալ ողջ առողջ են եւ կարելի պիտի ըլլայ փրկագինով մը ազատել զանոնք:

ՄԵՐ ՊԱՐԳԵՒԸ ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ

Համաձայն Ա. էջին մէջ եղած յայտարարութեան, ստորեւ կը նշանակենք գիրքերու ցանկը, իրենց գիներով: Ամէն մարդ ազատ է իր ուզած հատորները ընտրելու, համաձայն իր բաժանորդագրութեան.—

1. Իմ Գիրքը, Ա. Ահարոնեանի (20 ֆրանք). 2. Մանչ Աղջիկը, Վ. Մարկրիթի (20 Ֆր.). 3. Խորհուրդներու մեհեանը, Յ. Օշականի (20 Ֆր.). 4. Ծապլվար, Եր. Օտեանի (7 Ֆր.). 5. Մեր Խաչը, Տօքթ. Ս. Սալբիի (8 Ֆր.). 6. Մահացու Սէրը, Մ. Կորքիի (3 Ֆր.). 7. Գղնձէ քաղաքին պատմութիւնը (3 Ֆր.). 8. Հաֆըզի քառեակները (3 Ֆր.). 9. Ֆոմա Կորտիէվ, Մ. Կորքիի 15 Ֆր.). 10. Միր Անկախութիւնը, Լ. Շանթի (15 Ֆր.). 11. Ընկեր Ճահազար, Ն. Պէշիկթաշլեանի (5 Ֆր.). 12. Երկու Ամիս Բոլշեւիկեան Բանտում, Բ. Իշխանեանի (13 Ֆր.). 13. Սուլամիթ, Ա. Կուպրինի (6 Ֆր.). 14. Կրացիէլլա, Լամարթինի (8 Ֆր.). 15. Ոսկի Աքաղաղ, Րաֆֆիի (10 Ֆր.). 16. Բժիշկին գիրքէն փրցուած էջեր, Տօքթ. Սեւակի (10 Ֆր.). 17. Ազգային Բարերար, Եր. Օտեանի (4 Ֆր.). 18. Աղա Նազար, Իսահակեանի (3 Ֆր.). 19. Այպոմ Հէքեաթներու, Շ. Նարդունիի (3 Ֆր.). 20. Պատաստանական խորհուրդ, Եր. Օտեանի (10 Ֆր.). 21. Ի՞նչ պատմեց Թրէբոնեմը կամ Սիֆիլիս, Տօքթ. Գրիգորեանի (6 Ֆր.). 22. Էջեր իմ Օրագրէն, Գ. Զոհրապի (6 Ֆր.). 23. «Փետրուար 18» (5 Ֆր.). 24. Ֆրանսահայ Զրուցատրութիւն (15 Ֆր.). 25. Ջարթիր Աստուած, Ա. Ահարոնեանի (2 Ֆր.). 26 Ինքնուսուցիչ Ֆրանսերէն լեզուի, Դաւիթ-Բէկի (10 Ֆր.). 27. Կոյսի մը Օրագիրը, Թարգմ.՝ Վ. Սեւանի (5 Ֆր.):

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

4 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ ԿԻՐԱԿԻ ԳԻՇԵՐ

SALLE DES INGÉNIEURS CIVILS DE FRANCEի մէջ

Նկատի ունեցէք այս Թուականը

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Ուսան. Միութեան ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Floria ճաշարանի վերնայարկը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՑԱՐԴԱՐՈՒԹԻ գրական երեկոն վաղը Հինգշաբթի, ժամը 9ին, Ֆլորիա: Պ. Ա. Զօպանեան պիտի դասախօսէ «Նահապետ Քուչակի մասին»: Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները:

ԼԻՈՆԻ Դատեմի Լուս. Ուսում. Միութեան կողմէ կազմակերպուած վիճակահանութեան շահած են հետեւեալ թիւերը.—

190, 232, 131, 72, 174, 17, 146, 140, 63, 162, 129, 59, 135, 143, 144, 78, 202, 357, 350, 290, 405, 327, 371, 182, 62, 337, 253, 369, 352, 223:

ՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի Ցարօն - Ցուլուքերանի Հայրենակցական միութեան հանդէսը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Երրորդ Թաղապետարանի սրահը: Պիտի խօսի Պ. Ցարութիւն Մրապեան:

ԶՕՐ. ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ

Ամենավերջին մեծադիր շքեղ նկարները երեք գոյն շրջանակով եւ իր ստորագրութեամբը, 100ը 125 եւ 75 ֆրանք. արտասահման 225 եւ 125 ֆր.: Դիմել հրատարակչին՝

HOVHANNES BABESSIANի
3bis Passage Lauzin, Paris XIX
իսկ Լիոն Agopian Nubarի,
95 Cours Richard-Vitton:
Lyon.Montchat

·Կ Ա Ն Ո Ւ Ի Կ

ՆՈՐ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ԵՒ ԴՐԱՑԻ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ
(Ամենավերջին սահմաններով)
ՀԱՅԵՐԷՆ ՄԵԾԱԴԻՐ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ

ՔԱՐՏԷՍԸ

Ցատակ եւ դիւրընթեռնելի
Աստիճան 1—1,000,000րդ
տարածութիւն 75×110

Պատրաստեց՝
ԱՆԴՐԱՆԻԿ Յ. ՓԱԹՐԻԿԵԱՆ
CARTOGRAPHE

Իրեն ճշգրիտ, խղճամիտ եւ առաջնակարգ աշխատութիւն մը, որ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ է իր քովը ունենալ ԱՄԷՆ Հայրենասէր Հայ:

Շատ կարեւոր Հայ ուսուցիչներու, դպրոցներու եւ ուսանողներու:

Գին՝ Ֆրանսա 20 ֆրանք
Ամերիկա 1 տոլար

Դիմել՝ ՊԱԼԵՆՑ գրատուն,
BALENTZ, Libraire, 233 Fbg-St. Martin (10me) Paris, որ կեդրոնատեղին է:

Ի.Հայաստանէն ունենալ փափաքողք պէտք է դիմեն այս հասցէին:

ԼԵՌՆԵՐԸ ԱՂՕԹԵՑԻՆ

ԵՌԱՄՍԵԱՅ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակութիւն
"ՇԱՆԹ,, ընկերակցութեան
Բաժանորդագրութիւն

Ֆրանսա	40 ֆրանք
Արտասահման	2 տոլար
Թիւը՝	10 ֆրանք

Խմբագրութիւն եւ վարչութիւն
«CHANTH»
Art et Lettres
94 Rue Lafayette, Paris (10e)

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆՆԵՐՈՒ
ՄԻԱԿ ՀԱՅ ԳՐԱՏՈՒՆԸ

ուր կը գտնուի նոր մթերք մը վիպական, գրական, բանաստեղծական, թատերական, եւ.գիրքերու, երգարաններ, ձայնագրուած հայկական եղանակներ Կոմիտաս Վարդապետի, Սրուանձտեանցի եւ յայտնի հայ երաժիշտներու:

Զօր. Անդրանիկի մեծ ու փոքր նկարները:

Ժողովրդական գիներ

Գաւառներէն եղած յանձնարարութիւնները փութով կը կատարուին: Դիմել՝

N. Agopianի, 95Cours Richard Vitton, Lyon, Montchat

ԾԱԽՈՒ Է SINGER վերջին նորաձեւութեամբ, ոտքով կարի մեքենայ մը, դիւրամատչելի գինով: Դիմել՝ տիկ. Ամատունիի, 7 Rue Jules Regnault, Enghien-les-Bains. (S. et O.).

ՍԱԿԱՐԱՆ

25 Հոկտեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր
Սթերլին,	L. St.	12[illegible] 07
Տոլար,	Dollar	2[illegible]
Մարք ոսկի 100 Mark		6[illegible]
Թրքական Ոսկ.	L. Trq.	13 42
Թրք. ոսկի	» or	110 40
Մէճիտիէ	Médjidié	9 05
Լէվա 100 հատը	Léva	1[illegible] 90
Տրախմի »	Drachme	33 50
Լիր »	» Lire	13[illegible] 25
Պելժ. ֆրանք »	Belga	[illegible] 50
Զուից. »	Frc. Suisse	491 50
Լէյ 100 հատը	Ley	15 90
Ֆլորին	(Florin)	1025 25

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ	
Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I Cr. Fonc. Eg	3[illegible]55
» II »	203[illegible]
» III »	1700
Թուրքիոյ երկաթ. Lots turcs	179

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Մշոյ Ծորի Թաղէն Հրանտ Գ. Խանամիրեան կը փնտռէ իր եղբայրը Միքայէլ Գ. Խանամիրեանը, որ մէկուկէս տարի առաջ կը բնակէր Ամերիկա Տիթրոյթ՝ հետեւեալ հասցէին՝ Mikael Krikorian 800. SO. Salvay Ave. Detroit, U. S. A. Իմացնել՝ «Յառաջ»ի:

Կը խնդրուի Ամերիկայի Հայ-թերթերէն եւ Ասպարէզէն արտատպել:

EXACTITUDE - CABINET D'AFFAIRES

ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ՊԱՅՄԱՆ, ԱՐԱԳ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ,
եթէ կ'ուզէք ժամանակ շահիլ եւ կէս առ կէս խնայութիւն ընել, ձեր դատական, ամուսնական, առուծախի, Carte d'Identitéի, Naturalisationի, հաշուակալական եւ վարչական դիմումներուն (Démarches administratives) եւ կառավարական ամէն գործի համար: Դիմեցէք՝ ամէն օր ժամը 13—20

դիմեցէք՝ K. PARMAKSEZIANի
69bis Rue Damrémont (18e). Nord Sud: Lamarck
Autobus: AM, AH, AF. Tramway: 31, 34, 54

ՔՍԱՆ ՖՐԱՆՔՈՎ եթէ կ'ուզէք կատարել ձեր նամակներու թարգմանութիւն, ընդօրինակութիւն, գործի մեքենագրութիւն ...

OFFICE FRANÇAIS de RENSEIGNEMENTS
45, Rue de Laborde-:-PARIS (8e). 4րդ յարկ Թիւ 20: Métro : St. Lazare
Բաց է ժամը 2էն 6,30, շաբաթ՝ մինչեւ ժամը 7.

LOCOUM AUGUSTA

իսկական լոգում, պատրաստուած՝ սագրզով, նուշով, կաղինով, ֆստըքով եւ զանազան ախորժելի հոտերով:
Ցանձնակատար կ'ուզուի Ֆրանսայի եւ արտասահմանի մէջ
դիմել՝ առ Comptoir «AREK»
104, Rue St. Charles, Paris XVe, մեթրօ Beaugrenelle

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ CAUCASE FILS
ՕՆՆԻԿ ԳՕՃԱՊԸՅԸՔԵԱՆ
10, RUE RAMPAL, BELLEVILLE
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ, ՀԱՄԵՂ ԵՒ ԷԺԱՆ
ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ԱՆԳԱՄ ՄԸ ՀԱՄՈԶՈՒԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ՏՕՔԹ. Վ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Ամերիկայէն նոր վերադարձած
ՄԱՍՆԱԳԷՏ, ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ
Ցարինելէ ի վեր Նիւ-Եորքի յայտնի հիւանդանոցին մէջ մասնագիտութիւնը կատարելագործած:
Կ'ընդունի ամէն օր 4—7 եւ մասնաւոր ժամադրութեամբ կիրակի եւ տօն օրերը մինչեւ կէս օր:
16 Bld. Saint-Denis, Paris (10e) Métro: Saint-Denis
Téléph. Provence 09-32:

ԶԱՆԱԶԱՆ ԳԻՐՔԵՐ

20 ՖՐ.Է ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՊՍՊՐՈՂԻՆ 5 ՖՐ.ՆՈՑ
ԵՒ 30 ՖՐ.Է ՎԵՐ 10 ՖՐ.ՆՈՑ ԳԻՐՔ ՄԸ ՆՈՒԷՐ

Ժամագործ Մինաս 2, Վարպետ բժիշկը 3, Ջարդեր [illegible] Լինի 3, Արշին մալ ալան 4, Սեւ թէ ճերմակ 3, Կրացիէլլա 8, [illegible] զաղ 10, Տղու Հոգիներ 6, Երազական 6, 8, 10, 12.50, Երգարան [illegible] 10.25, Շողոքորթը 5, Արու լալա 5, 7.50, 20, Լոյս զաւաթ 3 [illegible] գանի անկուածները 2.50, Անայշ 5, Երանոս աղբար 2, Պաշտօնի [illegible] 2, Կոյսի մը օրագիրը 5, Հարուածը 3, Ալպօմ Հէքեաթներու 1 [illegible] արտի 5, Ծանի՛ր զքեզ 6, Զարլաթօն 1,50, Եօթը պատմուածքներ [illegible] աղջիկը 20, Տօքթ. Մորի վրէժը 4, Թաշիա պէյ 5, Փարոսի [illegible] 2, Երկու խուլեր 2.50, Պէպէքո 10, Բժիշկին գիրքէն փրցուած էջեր [illegible] Արսէն Լիւբէն 18, Ռաֆայէլ 18, Համլէթ 10, Օթէլլօ 10, [illegible] Կարապետ, 4, Լէպլէպիճի 5, Սիրելու եւ սիրուելու արուեստը [illegible] քերթուածները 5, Խասգիւղի քնարերգակը 10, Աւազակապետ [illegible] եղբայր 6, Ինքնուսուցիչ զրուցատրութիւն 10, Ովասիս 20, Սամ[illegible] 5, Աշուղ Ղարիպ 5, Հէքիմաբաշի 50, Մատեան Մանկանց 50, [illegible] Համար 20, Ճամբորդը 20, ՇԱՆԹԻ Կինը 6, Դարձը 8, [illegible] Կայսրը 10, ՕՏԵԱՆԻ, ԶՕՀՐԱՊԻ ամբողջ գործերը, Արշակ Բ 1 [illegible] Լոյսին տակ 5, Լը Պարպուլիէ 2, Նամուս 10, Զար Ոգի 10, [illegible] 10, Արտիստը 20, Ցախոտս աղա 3, Թիւպէրքիւլօզ 2.50, Վեներական [illegible] 2, Ինչպէս նաեւ՝ ՉՈՒՀԱՃԵԱՆԻ Նօթաներէն Ave Maria 2.50, [illegible] ԿՈՄԻՏԱՍ Վրդ.ի Հայաստանը 25, Հովիկ եւ Բալիկին սէրը 1, [illegible] ղութիւնք Ս. Պատարագի 4. եւ ուրիշ ամէն տեսակ գիրքեր [illegible] մեր գիները: ԳՐԱՑՈՒՑԱԿԸ ՁՐԻ, Դիմել նամակով՝ VAHRAM [illegible] 5 Ave. Quihou, St. Mandé Seine).

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Ցէր եւ Ցնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96 [illegible]
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի [illegible] գէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5 [illegible] կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը [illegible] 1—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19, Կիրակի 9-1.

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
126, Rue du Faubourg St. Denis
Metro : Gare de l'Est Téléphone : Nord 84-04
Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր

ՏՕՔԹ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ
48 RUE MONTMARTRE (Բ. յարկ, աջ կողմը առաջին դուռ)
Ֆրանսացի կարող մասնագէտներու ընկերակցութեամբ կը դարմանէ ներքին եւ կանանց, վեներական եւ մորթային, քիթի, ականջի եւ կոկորդի հիւանդութիւններ:
Tel. Central 73—38. Métro: Sentier կամ Halle
ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԵՐ՝ ԱՄԷՆ ՕՐ 10—12 եւ 1.30—[illegible]

Կ'ՈՒԶՈՒԻ տան գործերու համար կին մը, որ պիտի խնամէ նաեւ 7 տարեկան տղայ մը, գոհացուցիչ պայման: Դիմել՝ Պ. Վահան Հազարեանի՝ 12 Rue du Bois, Porte des Lilas, (Մեթրոյէն 2 վայրկեան հեռու):

Կ'ՈՒԶՈՒԻ վարժ գ[illegible] բուժի մը [illegible] համար. դիմել [illegible]

IMPRIMERIE - MASSIS - EDIT.
208bis, Rue Lafayette Paris
Le Gérant : H. TEURNI[illegible]

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration
Խմբագրատուն
{ 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺԱՆՈՐԴԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ		70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6տլ.	10տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100ֆ.	200ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 27 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1927

27 OCTOBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 177 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՍԱԿԱՅՆ ԵՒ ԱՅՆՊԷՍ...

Երէկ լայն տեղ տուած էինք Բարեգործականի ժողովին, որ նորութիւն մըն էր Փարիզի համար, իբրեւ հրապարակային հաշուետուութիւն կամ ասուլիս։

Կը թուի թէ Բարեգործականի վարիչներն ալ ըմբռնած են, որ կարելի չէ նորս պատի մէջ ամփոփուիլ, եւ պաշտօնական գրութիւններով ու տնավարի գործունէութեամբ կերակրել հանրութիւնը։

Կը մաղթէինք որ այս ձեռնարկը նախաքայլն ըլլար վերանորոգման, ժողովրդականացման ուրիշ փորձերու։

Որովհետեւ,— ինչո՞ւ ծածկել— Բարեգործականը, թէեւ զօրաւոր՝ իր շքախումբով եւ հարստութեամբ, տժգոյն է՝ իբրեւ համաժողովրդական օրկան։

Չափազանց սեղմ են անոր հիմնական կանոնները եւ սահմանափակ՝ հորիզոնը։

Մենք չենք ուզեր մանրամասնութիւններու մէջ մտնել։

Տարիներով պայքար է մղուած այդ հաստատութեան միակողմանի կանոնագրին եւ մանաւանդ անոր կարգ մը վարիչներուն անհանդուրժելի նեղմտութեան եւ ամուլ ամբարտաւանութեան դէմ։ Եւ այդ պայքարը մնամէջ աղմուկ մը չէ եղած, այլ ապացուցուած՝ զօրաւոր փաստերով, իրողութիւններով եւ թուանշաններով։ Ոչ ալ մէկ հոսանքի պայքար։

Այսօր կը բաւէ շեշտել թէ՝ Բարեգործականն ալ կը տառապի ծերութեան հիւանդութենէն, ինչպէս գիտել տուած ենք ուրիշ առթիւ։

Ահա թէ ի՛նչ կը գրէինք այդ առթիւ.

..«Բարեգործականը կը խրուի երիտասարդացումէ, իր ծայրայեղ մտափակութեամբ եւ սովորամոլութեամբ։ Բանաձեւերու, կանոնագրային տառերու կառչած մարդիկ են եղեր անոր վարիչները, եւ են մինչեւ այսօր, ճակատագրական ծակատագրական փնփլալուածներ.։

..«Այդքան ամուր հիմերու վրայ դրուած կազմակերպութիւն մը հրաշքներ կրնար գործել, եթէ միայն քիչ մը աւելի արթուն եւ կենդանի ըլլային անոր վարիչները։ Մինչդեռ, այս ընթացքով, կրնայ դառնալ պարզ խնամատարութիւն մը, եւ կամ ժանգոտած, կարեւոր միութենական ապարատ մը, որ կշռոյթը կը մատակարարէ եւ որոշումներ կը բաշխէ»։

..«Նիւթական պայմաններուն մէջ, ալ գաղափարական բան է պարզ առատաձեռն եւ անդամակցութիւն փառքը («Յառաջ», 26 Յուլիս)։

Կիրակի օրուան ժողովը կը հերքէ՞ մեր այս վերապահումը։ Դժբախտաբար ոչ։

Ամէնէն առաջ, իրենք են որ կը խոստովանին թէ Փարիզի 20-25,000 (15,000) հայութենէն հազիւ 250 հոգի կ'անդամակցին Բարեգործականին։ Ուրեմն, շատ աւելի պակաս քան քաղաքական կուսակցութեան մը անդամները, որոնք նիւթական պարտականութիւններէ զատ, որոշ վտանգներու ալ ենթակայ են։ Մինչդեռ Բարեգործականը պարզապէս մարդասիրական է եւ անփաս, եւ անդամավճարն ալ նորէն հինգ ֆրանք։ Ցետոյ, իբրեւ ընդհանուր միութիւն, չի պահանջեր քաղաքական որոշ դաւանանք. գոնէ երեւութապէս։

Ինչէ՞ն յառաջ կուգայ այս անջրպետը, Միութեան եւ ժողովուրդի լայն խաւերուն միջեւ։

Թող վարիչները իրենք պատասխանեն։

Երկրորդ. 22 տարուան ընթացքին ծախսուած 60 միլիոն ֆրանքը — իրենց հաղորդած թուանշանն է — մեծ մասով կը բաղկանայ զանազան ողորմութիւններէ (աղէտներու եւ ուրիշ բացառիկ պէտքերու առթիւ։ Շատ քիչ են հիմնական ձեռնարկները, մանաւանդ 1921էն աստին, երբ մեր ժողովուրդը ծովէ ծով նետուեցաւ։ Պատահական, օրը օրին կարգադրութիւնները մեծ տեղ կը բռնեն փառաբանուած գործունէութեան մէջ։

Կեդրոնական Վարչութեան փոխ-ատենապետը հպարտութեամբ կը յայտարարէ թէ «մէկ ֆրանքի գողութիւն չէ եղած»։

Կը հաւատանք։ Բայց կրնայի՞ն ըսել թէ աւելորդ ծախքեր, մսխումներ ալ չեն եղած, եւ չեն ըլլար տակաւին։ Կրնա՞ն թուանշաններով ապացուցանել թէ՝ զանազան գպրոցներու եւ որբանոցներու փշրանքներ բաշխած ատեն, խոշոր վարկեր չեն բացած ընդհանուր ե անպէտ ծախքերու գլուխին մէջ։

Չենք խօսիր կտակներու մատակարարութեան վրայ, որ մասնաւոր պարծանք մը չաւելցներ Բարեգործականի ծառայութեանց վրայ։

Չենք խօսիր նաեւ Հայաստանի եղած օգնութեան մասին, որ մեծ մասով կտակներու տրամադրութեան արդիւնքն է։ Բարեգործականը տակաւին Հայաստանի հանդէպ չէ կատարած իր պարտքը, այնպէս ինչպէս կը սպասուէր իր դիրքէն եւ հարստութենէն։ Եւ այս միայն մեր զանգատը չէ։ Բարեգործականի հիմնադիրներ եղան որ շարք-շարք բողոքներ գրեցին եւ տեսակներ հրատարակեցին, հերքելով այս մասին եղած անպարծութիւնը։

Ճապաղ վէճեր կանխելու համար, չենք յուզեր «Թրըսթ»ի խնդիրը, մանաւանդ որ եղած-վերջացած գործ է։

Մեր տեսակէտը այն է թէ՝ որքան ատեն որ Բարեգործականի հին ու նոր վարիչները չեն թօթուեր կանխակալ կարծիքները եւ կը նախընտրեն ամիրայական, բարեսիրական նայուածքներ ուղղել փղոսկրէ աշտարակէ մը, փոխանակ սերտօրէն կապուելու ժողովուրդին հետ, և արթուն աչքով ուսումնասիրելու անոր ներկայ պահանջները,— այդ հաստատութիւնը պիտի մնայ նեղ շրջանակի մէջ։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

«ԿԱՐՄԻՐ ԿԱՏԱՂՈՒԹԻՒՆԸ»

Այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ, Ցուսաբեր կը նկատէ.

— «Փաստ է արդէն, անհերքելի ու անարկու, թէ մեր հայրենիքը, դժոխքի է վերածուած այսօր։ Կարմիր կատաղութիւնը թոյն կը ժայթքէ հոն, աջ ու ձախ, հակառակ բռնաւորներու վարդագոյն ցոյց տալու ճիգերուն եւ հակառակ արտասահմանի անոնց ժանկլաւիկներու փառաբանութեան։ Այսօր «դրախտավայր» Հայաստանը այն երկիրն է, ուր համատարած հալածանքի մրրիկը կ'ոռնայ, եւ ուրկէ տուայտող ժողովուրդի մը հեծեծանքը կը լսուի Կարմիր Սարասփը, իր ճանկերը բացած քաղաքէ քաղաք ու գիւղէ գիւղ, «դաւաճան» ու «հակայեղափոխական» կը փնտռէ։ Եւ այնքան առատ է այս չարաշուք հունձքը, այնքան բեղուն թափուած աշխատանքը, որ հարկ կ'ըլլայ հսկայական շէնքեր բանտերու վերածել։

«Մեր աչքերը վարժուած էին «չեփլեցուն» բանտեր տեսնելու, մեր ականջները սովոր էին լսելու դանդուածային ձերբակալութիւններու եւ խուզարկութիւններու մահաշունչ լուրերը, եւ մեր սրտերը՝ պատրաստ էին նոր վէրքերու եւ նոր ճմլումներու։ Ճիշդ է այս ամէնը։

«Բայց այս վարժութիւնները միայն մէ՛կ երկիր տուած էր մեզ.— Թուրքիա՛ն, Սուլթանական, Իթթիհատական թէ Քէմալական. միայն անոր չարաշուք ու պատմական մենաշնորհն էր հալածանքն ու ահարեկումը, եւ միայն այն երկիրն է, որ ընդարձակ բանտեր ունի եւ ի հարկին գիտէ նոր ու հսկայական շէնքեր բանտերու վերածել։

«Պատմութիւնը, սակայն, իր օրէնքներն ունի, երկաթէ ու դաժան օրէնքները. ամէն տեղ. մինչեւ իսկ մեր քաղցր հայրենիքին մէջ։

«Ոճրագործները, յաճախ իրենց կազմած ստրկական լիճերուն մէջ խեղդուած են. բռնակալները՝ իրենց կռած շղթաներուն մէջ սատակած։

«Այս հալածանքները ո՛րքան յաճախ մտածել կուտան պատմական այս վճիռներուն վրայ։

«Ու պէտք է յիշել միշտ, եւ այսօր։

«Նեմեսիսները չեն մնար դեռ բազմութիւններու հոգիներուն մէջ։

«Անոնք կը շնչեն դեռ»։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԱՏԺԱԿԱՆ ՆՈՐ ՕՐԷՆՔԸ

Հայաստանի կեդր. Գործադիր կոմիտէն, լսելէ յետոյ դատական գործավար Ալյախիանի զեկուցումը, կարգ մը փոփոխութիւններ մտցուցած է պատժական օրէնքին մէջ։ Աւելցուած են երկու նոր յօդուածներ, որոնց առաջինով կ'արգիլուի բազմակնութիւնը, իսկ երկրորդով՝ հարսնցուին հօրը կամ ընտանիքին դրամ տալու սովորութիւնը։

Ամուսնական օրէնքն ալ բարեփոխուած է։ «Փաստական ամուսնութիւն»ները պիտի ճանչցուին։ Այսինքն կնոջ մը ամուսին ճանչցուելու համար, կը բաւէ յարաբերութիւն ունեցած ըլլալ։

Իբրեւ նորութիւն, կարելի է յիշել այն յօդուածը, որ իրաւունք կուտայ որդեգիր պահելու։ Մինչեւ հիմա արգիլուած էր ատիկա, իբրեւ «հակայեղափոխական» սովորութիւն մը։

Ամուսնութեան նուազագոյն տարիքն է.— աղջիկներու համար 16, երիտասարդներու՝ 18։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԾԱՆՐ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Վիէննայէն կը հեռագրեն թէ Ռումանիոյ մէջ ծանր կացութիւն կը տիրէ։ Ռումէն կառավարութեան հրամանով առջի օր զինուորները գրաւեցին պետական բոլոր պաշտօնատուները։ Ասկէ զատ յայտարարութիւն մը ուղղուեցաւ ժողովուրդին թէ ընդդիմադիր կուսակցութեանց կողմէ այս հրամանին դէմ ոեւէ անսաստում անմիջապէս ձերբակալութեամբ պիտի պատժուի։

Թէեւ մասնաւոր պատճառ մը ցոյց չի տրուիր այս կարգադրութեան համար, սակայն կը կարծուի թէ կառավարութիւնը կը վախնայ իշխան Կարոլի կուսակիցներու գործունէութենէն։

Ինչպէս երէկ գրեցինք, Թմիշվարի կայարանին մէջ ռումէն ոստիկանութեան կողմէ ձերբակալուեցաւ նախկին ելմտական փոխ-նախարար Մանուէլէսքօ, որ Փարիզ-Պուքրէշ ճեպընթացով Ռումանիա կը դառնար, իր հետ տանելով իշխան Կարոլի չորս նամակները, որոնց մէկը ուղղուած Մարի թագուհիին, միւսը վարչապետին։ Նամակներուն պարունակութիւնը անմիջապէս հեռագրուեցաւ Պուքրէշ, ուր Պրըթիանօ ստիպողաբար իր մօտ հրաւիրեց դահլիճը եւ որոշումներ տրուեցան խստիւ արգիլելու իշխանի կուսակիցներուն բոլոր մեքենայութիւնները։ Կացութեան ծանրութեան մասին գաղափար կազմելու համար կը բաւէ յիշել թէ կառավարութիւնը, ինչպէս պատերազմի ժամանակ, նամակ մը ղրկեց թերթերուն՝ յանձնարարելով ոեւէ բան չգրել բռնուած նամակներուն մասին, այլապէս անսաստող թերթերը պիտի խափանուէին եւ տնօրէնները պիտի հետապնդուէին։

Մանուէլէսքօ նպատակ ունէր Նոյեմբեր 1էն սկսեալ հրատարակել նոր թերթ մը «Թրայու Նու» անունով (Նոր Թագաւոր)։ Ոստիկանութիւնը պատռեց այս առթիւ փակցուած բոլոր ազդերը։

Նախարարական խորհուրդի նիստէն վերջ մամուլին հաղորդուած զեկոյցին մէջ կ'ըսուի թէ իշխան Կարոլ գահ բարձրանալու համար նամակներ գրած է վարչապետին եւ զանազան կուսակցութեանց պետերուն, սակայն նկատելով որ այս արարքը ուղղակի հարուած մըն Սահմանադրութեան եւ պետութեան ապահովութեան, նամակները փոխադրող Մանուէլէսքօ ձերբակալուելով արդարութեան յանձնուած է։

Վերջին հեռագրի մը նայելով, պատերազմական ատեանը սկսած է արդէն զբաղիլ Մանուէլէսքոյի խնդրին հարցաքննութեամբ, ինչ որ ցոյց կուտայ թէ կ'ուզուի անմիջապէս լուծել հարցը։ Իր հին աշխատակցին ձերբակալութիւնը իմանալուն պէս, նախկին վարչապետ զօրավար Ավէրէսքօ ունկնդրութիւն մը խնդրեց վարչապետ Պրըթիանոյէն։

Թրոցքիի եւ Զինովիեվի վտարումը

Ինչպէս կը յիշուի, Օգոստոս ամսուն Թրոցքի եւ Զինովիէվ վտարուած էին Քաղաքական Բիւրոյէն եւ Գ. Միջազգայինի Գործադիր Կոմիտէէն։ Կուսակցութեան կեդր. Կոմիտէի եւ Վերստուգիչ Յանձնաժողովի Հոկտ. 21—23ի լիակատար հաւաքոյթին մէջ լսուեցաւ տեղեկագիր մը ընդդիմադիրներու վերջին երկու ամսուան ընթացքին կատարուած գործունէութեան մասին եւ որոշուեցաւ Կեդրոնական Կոմիտէէն վտարել Թրոցքին եւ Զինովիէվը։ Այս առթիւ հրատարակուած պաշտօնական զեկոյցին մէջ կ'ըսուի թէ Թրոցքի եւ Զինովիէվ հակառակ քուէարկած են խորհրդային կառավարութեան այն շրջաբերականին, որով կը յայտարարէր թէ աշխատանքի օրը եօթ ժամի պիտի զեղչուի։

«Այլեւս ուրիշ բան չի մնար, կը գրէ «Փրավտա», բայց եթէ ստիպողաբար կուսակցութենէն ալ վտարել Զինովիէֆն ու Թրոցքին, որոնք Մենշեւիկներուն կողմն անցած են, ու դեռ աւելին, յանցաւոր յարաբերութիւններ կը մշակեն քաղքենի տարրերու հետ։ Այս վտարումները հանդիսաւոր ազդարարութիւն մըն են ընդդիմադիր պետերուն թէ կուսակցութեան դեկտեմբերի լիագումար ժողովին ցոյց պէտք է տան որ դեռ պոլշեւիկ են։ Եթէ ատիկա չընեն կուսակցութենէն իրենց վտարումը ինքնին անհրաժեշտ կը դառնայ։

Թուրքերէնը լատին տառերով

Թայմզի Պոլսոյ թղթակիցը կը հեռագրէ Հոկտ. 24 Թուականով.— Էնկիւրիի մէջ Խալք կուսակցութեան համագումարը փակուեցաւ Ըսմէթ փաշայի մէկ ճառով, որուն մէջ վարչապետը ընդհանուր ակնարկ մը նետեց կուսակցութեան ապագայ ծրագրին վրայ։ Փաշային ամէնէն կարեւոր յայտարարութիւնը այն էր թէ՝ կառավարութիւնը կ'ուսումնասիրէ Թուրքերէնը փոխանակ հիմակուան պէս արաբերէնով գրելու, լատիներէն տառերով գրելու խնդիրը։

Պատգամաւորներէն շատեր մեկնեցան. սակայն երեսփոխանները Էնկիւրի մնացին, որովհետեւ Ազգային Մեծ ժողովը պիտի բացուի Նոյեմբերի սկիզբները։

Միջազգային Միջերկրական խաղաղակ

Գրեցինք թէ անցած շաբաթ Քէրքիւքէն հինգ մղոն հեռու Պապա-Կուրկուր բռուած տեղը երեւան ելած է քարիւղի կարեւոր աղբիւր մը, որ յանկարծ շատրուանի պէս ժայթքելով

(Շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՄԱՋԼԸՄԵԱՆ ՄԱՏՆԻ՞Չ...

«Ալիք»ի մէջ կը կարդանք այս խորագրին տակ (16 Հոկտ.).

— «Սելանիկ հրատարակուող յունարէն թերթ մը կը գրէ թէ Աթէնքի Հայոց առաջնորդ Մաջլըմեան եպսկ. կառավարութեան մօտ ամբաստանած Դաշնակցութիւնը, իբրեւ Մակեդոնական կոմիտէի գործակից Պատկան իշխանութիւնը զբաղելով Սելանիկի իշխանութեանց տեղեկութիւն ուզած է այդ մասին։ Սելանիկի իշխանութիւնները այդ կուսակցութեան մասին նպաստաւոր տեղեկագիր տուած ըլլալով, պատկան նախարարութիւնը արտաքսած է Մաջլըմեանը իր պաշտօնատունէն»։

Աթէնքի «Նոր Օր»ը, արտատպելով այս լուրը, իր կարգին կը պատմէ (19 Հոկտ.).

— «Մեզ կը տեղեկացնեն թէ Մաջլըմեան եպիսկոպոս քանի մը օր առաջ երկրորդ ժուռնալ մը եւս տուած է կառավարութեան, անոր մէջ Դաշնակցութիւնը ցոյց տալով խռովարարական կազմակերպութիւն մը որ միշտ տագնապ կը ստեղծէ հայ գաղութին մէջ։ Մաջլըմեան իր ճծուռնալով կը պահանջէ կառավարութենէն լուծել Դաշնակցութիւնը, եւ անոր ղեկավարները Յունաստանէն արտաքսել, գաղութին անդորրութեան համար։

Դժբախտաբար մեր ձեռքին տակ փաստեր չկան այս երկրորդ դաւն ալ մերկացնելու։ Միայն մեզ կը հաւաստուի թէ նման պահանջ մը կառավարութեան ներկայացնելու համար Ուրբաթ երեկոյ կամ Շաբաթ օր գաղտնի նիստ գումարուած է, մասնակցութեամբ Շահվէրդեանի, Մաջլըմեանի, Չէյթունցեանի, Թագւորեանի եւ ուրիշներու և որոշուած է ամէն տեսակ ամբաստանութիւն ընել Դաշնակցութեան հասցէին, զայն կասկածելի ցոյց տալու համար կառավարութեան աչքին։

Դարձեալ այդ ժողովին մէջ որոշումներ տրուած են ազգ. կեդր. Վարչութիւնը տապալելու եւ համայնավարներու համակիր անձերէ բաղկացած նոր վարչութիւն կազմելու համար։ Այս որոշումներուն գործադրութիւնը յանձնուած է Գ. Եսայեանի, որ պիտի շարունակէ կառավարութեան հետ կապ պահել, իբրեւ Մաջլըմեանի ներկայացուցիչը, իսկ ազգային կեանքի մէջ եպիսկոպոսը եւ Չէյթունցեան պիտի գործակցին, վարչութիւնը տապալելու համար։»

ՉԵԿԱՅԻ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ԳՈՐԾԱՎԱՐ

Թիֆլիսի «Մարտակոչ»ը կը գրէ թէ Հայաստանի ներքին գործավար նշանակուած է Գ. Մելիք Յովսէփեան (հրէշ մը, որ Չեկայի նախագահութիւնը կը վարէր մինչեւ հիմա)։

Առով ալ կը հաստատուի թէ, ընդդիմադիր պետերէն Աշոտ Յովհաննիսեանի եւ Հայկ Ազատեանի հետ, աքսորուած կամ Երեւանէն հեռացուած է նաեւ նախորդ գործավար Դիլրգարեան։

«ԽԵՂՃ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐ»

Այս խորագրին տակ, Պոլսոյ «Ճիւմհուրիյէթ»ը կը գրէ.—

Փախստական Հայերուն կալուածները գաղթականներուն տրուած էին։ Այդ Հայերուն մէկ մասը կը վերադառնայ եւ կամ փոխանորդ կարգելով դատարանին կը դիմէ եւ կալուածը ետ կ'առնէ, որով մեր գաղթականները կը վտարուին։ Այդ պատճառաւ Պոլսոյ կուսակալութիւնը ներքին գործավարութեան դիմելով, խնդրած է պէտք եղած միջոցները ձեռք առնել, եւ այդ կալուածատէրերուն կողմէ բացուած դատերուն համար փոխանորդներ կարգել։

ԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ՊԵՐԹԼՈՅԻ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԸ
(1827 ՀՈԿՏ. 25 — 1927 ՀՈԿՏ. 25)

Ֆրանսան, եւ իրեն հետ ամբողջ գիտական աշխարհը այս շաբթու տօնեցին ծննդեան հարիւրամեակը Մարսըլէն Պերթըլոյի, որ եղաւ բազմակողմանի յարողութիւններով օժտուած գիտուն մը, գաղափարապաշտ միտք մը, ու միանգամայն, իր քաղաքական գործունէութեան մէջ, մաքուր մարդ մը։

ԿԵԱՆՔԸ.— Հին Փարիզի ժողովրդական մէկ թաղին մէջ, 1827 Հոկտ. 25ին ծնած է Պերթըլօ, զաւակը բժիշկի մը որ 1848ի գաղափարներով տոգորուն, աշխատող, ժողովրդու հանդէպ յարգանքը ներշնչեց իր տղուն։ Հայր եւ զաւակ միասին 48ի յեղափոխութեան, պատնէշներու ետին վիրաւորներու ընկերները վէրքերը դարմանած են։

Ինչ կոռո՛ն ուշիմ Պերթըլօն Հանրի Դ.ի լիսէին մէջ իսկ կը սկսի ուշադրութիւն գրաւել 18 տարեկանին բովանդակ լիսէներու մրցումներուն մէջ պատուոյ առաջնութիւնը կը շահի։

Մինչեւ 30 տարեկանը, իր հայրը թէեւ աղքատ, նախատեսելով տղուն թաքուն ձիրքերը, կը թոյլատրէ նուիրուելու զուտ իմաստական, գիտական քննութիւններու, առանց ապրուստի մտահոգութեան։

Իր անյագ հետաքրքրութիւնը, զուրկ սեւեռուն որոնումներէ, կը թարթափի գրական, պատմական, փիլիսոփայական, գիտական զանազան ճամբաներու վրայ, բարեկամանալով տակաւին անյայտ երիտասարդներուն, Թուքէի, Ռընանի, Քլոտ Պեռնարի հետ, որոնք աւելի վերջ պիտի սկսէին փայլիլ, ինչպէս ինք։

1848ին կը սկսի հետեւիլ Փըլուզի, Պալառի, Ցիմայի քիմիական դասերուն, որոնք ուղղութիւն կուտան իր նախասիրութիւններուն։

1850ին իբրեւ Փլուզի աշխատանոցին օգնական, լոյս կ'ընծայէ իր առաջին աշխատութիւնը, կազերու հեղուկացման մասին, արդիւնք բծախնդիր փորձերու, որ կը մատնէ այլեւս ապագայ անխոնջ հետախոյզը։

Մինչեւ 1863, իր ժամանակը կը բաժնէ զանազան աշխատանոցներու մէջ, կ'ուսումնասիրէ գիտագործութիւնը ու կը վկայուի առաջին կարգի տրոդոսով, պահ մը կը դասաւանդէ նոյն հաստատութեան մէջ եւ վերջապէս կը կարգուի օրկանական տարրաբանութեան դասախօս Քօլէժ տը Ֆրանսի մէջ, ուր կը մնայ մինչեւ իր մահը։

Իր գիտական հետախուզութիւնները զինքը երբեք հեռու չեն պահած ընկերական-քաղաքական ասպարէզէն։ Ոչ միայն անդամ էր Ֆրանսական եւ օտար ակադեմիաներուն եւ գիտական մարմիններուն, այլ նախագահն էր ազգային պաշտպանութեան գիտական կոմիտէին, ընտրուած էր Փարիզէն դմահ ծերակուտական ու նոյնիսկ գրաւած է հանրային կրթութեան եւ արտաքին նախարարութեանց աթոռները

Բայց ինք ինքն էր իր աշխատանոցին մէջ, իր յղացողի, փորձարկուի, քննողի բեղուն տաղանդներով. յիսուներկու տարիներ, 1850էն մինչեւ մահը, անվարան, մանրակրկիտ կանոնաւորութեամբ ան վարած է իր փորձերը ու նոյնատեսակ տետրակներու մէջ, օր առօր, քայլ առ քայլ արձանագրած է իր յաջորդական գիւտութիւնները։ Այդ երկար շրջանին, իր գրչէն ելած գիտական յուշագիրներուն թիւը կը հասնի 1500ի, որոնց վերջինը իր մահէն քիչ առաջ։ Յատկանշական է որ իր գիւտերէն ոչ մէկուն մենաշնորհը չէ առած, այլ նուիրած է հանրային սեփականութեան։

ԻՐ ԳՈՐԾԸ.— Անիմաստ պիտի ըլլար իր հետազօտութիւններուն մասնագիտական արդիւնքներուն վրայ ծանրանալ եւ թուել բոլոր այն փորձերը, որոնք նոր ճամբաներ եւ նոր հորիզոններ կը բանային տարրաբանութեան մէջ։

Բայց աւելորդ չէ երբեք վեր հանել տիրական եւ յատկանշական իմաստը իր բազմազան ցուցմունքներուն, որովհետեւ արդարեւ ատոնք՝ այդ փորձերը որքան յանդուգն իրագործումներ, նոյնքան ալ նոր ըմբռնողութեան մը, նոր տեսութեան մը ապացոյցները եղան։

Նախ քան Պերթըլօ, տարրաբանութիւնը չափազանց կտրուկ եւ անանցանելի պատուար մը քաշած էր մետաղային-հանքային աշխարհին եւ գործարանաւոր աշխարհին մէջ։ Կ'ենթադրուէր թէ բոյսերու եւ կենդանիներու մէջ գոյութիւն ունեցող բաղադրութիւնները, ինչպէս շաքարներ, ալքոլներ, ճարպեր, իւղեր, եթերներ եւայլն — անկարելի է արուեստական միջոցներով յառաջ բերել, եւ թէ ատոնք արդիւնքն են բոյսերու եւ կենդանիներու մէջ գոյութիւն ունեցող կենսական ծածուկ ուժի մը։

Պերթըլօ մերժելով սա գաղափարը թէ կենսական ուժի այդ վարկածը աւելորդ է եւ թէ հանքային եւ գործարանաւոր աշխարհները այս օրէնքներուն ենթակայ են, իր յաջորդական փորձերով հաստատեց թէ արուեստական միջոցներով ալ հնարաւոր է պատրաստել այն օրկանական բաղադրութիւնները որ մինչ այդ լոկ բոյսերուն եւ կենդանիներուն մենաշնորհը կը նկատուէին։ Իր փորձերը սկսած են կլիսերինի ուսումնասիրութեամբ։ Հաստատելէ վերջ թէ այս օրկանական նիւթը բարդ ալքոլ մըն է պարզապէս, իրեն նպատակ կ'ընտրէ մետաղային եւ մետաղակերպ տարրերէն մեկնելով օրկանական, բուսական, կենդանական նիւթեր յառաջ բերել։ 1867ին կը յաջողի պատրաստել ասեթիլէնը, ջրածինի հոսանք մը անցնելով ապակեայ անօթի մը մէջէն ուր երկու ածուխի կտորներ ելեկտրական կայծ մը կը ժայթքէին։ Դասական փորձ մը, որուն հետեւեցան, տրամաբանական յաջորդականութեամբ պենզինի, նաֆթալինի, անթրասէնի, ալքոլներու, օրկանական թթուներու համադրական պատրաստութիւնը։ Եւ ոչ միայն այդ։ Ան բուսական կենդանական ծանօթ նիւթերը համադրելէ վերջ, նոյնիսկ կը յաջողէր պատրաստել բոլորովին նոր, անյայտ բաղադրութիւններ։

Ասա այսպէս ան կը քանդէ պատնէշը անգործարանաւոր եւ գործարանաւոր աշխարհներուն միջեւ, ցոյց տալով որ անոնք ենթակայ են նոյն ուժերուն, նոյն օրէնքներուն եւ թէ կարելի է առաջինէն անցնիլ երկրորդին, առանց բոյսի մը կամ կենդանիի մը օժանդակութեան։ Ու կը հաստատէ միանգամայն թէ տարրաբանութեան գործը մինակ տարրալուծել (analyse) չէ, այլ նաեւ պարզէն դէպի բաղադրեալը, մետաղայինէն դէպի գործարանաւորը համադրել։

Պերթըլօ ուրեմն հիմնադիրն է օրկանական համադրութեան (synthèse organique, մեթոտներուն։

Պերթըլոյի գործին իմաստը հոս չի վերջանար։

Միանգամ ընդ միշտ հաստատելէ վերջ օրկանական երեւոյթներու պարզ բնոյթը, ան ջանացած է բացատրել թէ ի՛նչ է տարրաբանական յարակցութիւններու իսկական պատճառը, ուրիշ խօսքով, թէ ինչո՞ւ այսինչ երկու կամ աւելի տարրերը իրարու հետ կը միանան, կը բաղադրուին, մինչ այնինչները՝ ոչ։

Այս մասին քսան տարիներու որոնումներէն հանած իր եզրակացութիւնը կարելի այսպէս բանաձեւել։ Երբ երկու կամ աւելի պարզ տարրեր դէմ դիմաց գան, անոնց հիւլէներուն մէջ, կը կատարուի աշխատանք մը իրարու միանալու, իրարու քով տեղաւորուելու, իրար բռնելու համար որ չեն կրնար իրարու հետ հաշտուիլ։ Այս աշխատանքը որ զուգընթաց է վիճակի եւ յատկութիւններու փոփոխութիւններու հետ — անխուսափելիօրէն յառաջ կը բերէ ջերմութիւն. արդ, այն տարրերը ամէնէն աւելի կը միանան իրարու, որոնք ամէնէն շատ ջերմութիւն արտադրելու, այսինքն ամէնէն շատ հիւլէական աշխատանք կատարելու ընդունակ են։

Այս կեդրոնական գաղափարը Պերթըլօ աւելի եւս լուսաբանած է շարք մը փորձերով եւ եզրակացութիւններով, որոնց ամբողջութիւնը կը կազմէ տարրաբանութեան նորագոյն եւ կարեւոր մէկ ճիւղը, Thermochimieն։

Այս փորձերը զինքը առաջնորդեցին մօտէն ուսումնասիրելու պայթուցիկ նիւթերը։ Այս մարզին մէջ ալ ան ուշագրաւ գիւտեր ըրած է։ Ի միջի այլոց Վիէյի հետ պատրաստած է անծուխ վառօդը, եւ ուրիշ պատերազմական պայթուցիկներ, որոնց դերը անգամ մը եւս երեւան եկաւ վերջին ընդհանուր պատերազմին։

Նոյնքան ուշագրաւ են հողի մասին կատարած իր քննութիւնները։ Ինք հաստատեց ներկայիս այլեւս ընդունուած այն իրողութիւնը թէ հողը անկենդան միջավայր մը չէ, այլ կենսավայրն է բազմատեսակ մանրէներու եւ մանրագիտական էակներու, որոնք միջնորդը կը կազմեն հանքային եւ բուսական աշխարհներու. ատոնք տարբաղադրիչներն են հողի մէջ կուտակուած թափթփուքներու, ատոնք կ'իւրացնեն օդի բորակածինը, ազօտը ի նպաստ բոյսերուն, եւ առանց ատոնց կեանքի յարատեւութիւնը պիտի խախտէր անպայման։

Իր յիշատակին լաւագոյն նուիրագործումը ըլլալու համար, իր հարիւրամեակը կազմակերպող վարիչ մասնախումբը որոշած է փոխանակ արձանի մը, — որմէ զուրկ չէ Ֆրանսան— իր անունին ձօնել գիտական հսկայ հաստատութիւն մը, տարրաբանութեան տունը— որ հիմնուելով միջազգային հանգանակութեամբ, նպատակ պիտի ունենայ կեդրոնացնելու, համադրելու եւ օգտագործելու տարրաբանութեան լայն մարզին մէջ օր առօր կատարուող բոլոր նուաճումները, գիւտերը եւ փաստերը։ Այդ տունը պիտի ըլլայ անկասկած աշխարհի իմացական փարոսներէն մէկը, ինչպէս միւսը՝ փասթէօրեան տունը։

ՊԵՐԹԼՈՅԻ ՄԱՀԸ — Մ. Պերթըլօ չափազանց բեղուն զգացումներով կապուած էր իր կնոջ. այր եւ կին իրենք զիրենք անկարող կը նկատէին իրարմէ զատուելու. որքան տարիները կը յառաջանային այդ սրտակցութիւնը կը վերածուէր այլեւս անտեղիտալի հոգեկան սովորութեան մը։

1907 Մարտ 18ին, Տիկին Պերթըլօ կը մեռնի սրտի կաթուածէ մը... Այդ լուրէն ցնցուած, Պերթըլօ ինքզինքը ուժաթափ կը զգայ. սրտի անձկագին տագնապէ մը նուաղկոտ, կը քաշուի իր աշխատանքի սենեակը ու կ'ընկողմանի բազկաթոռի մը վրայ... ու իր կնոջ մահէն ժամ մը վերջ, զինքն ալ կը գտնեն հոն այլեւս հրաժեշտ տուած աշխարհի լոյսին։

Վաղնջական ատեններու ընտանեկան ոգին յիշեցնող այս զոյգ մը մահերը, սուգի, հիացումի սարսուռ մը տարածեցին։ Տէր եւ Տիկին Պերթըլօ չուզեցին մահուան էջ բաժնուիլ։ Անոնք՝ որոնք հաւատարիմ եղած էին իրարու կեանքի մէջ, այսօր կը ննջեն քով քովի Պանթէոնի՝ Ֆրանսայի փառքերուն ձօնուած տաճարին մէջ։

Պերթըլօ եղած է նաեւ Հայ ժողովուրդի անկեղծ բարեկամ մը։

[illegible]

ՄԻԼԼԻ ՇԱՐԺՄԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ՄՈՒՍԹԱՖԱ ՔԵՄԱԼԻ ԲԵՐՆՈՎ

Գ.

Շատոնց ժամը հասած էր ելքի մը յանգեցնելու Սվազի համաժողովին որոշումները. որովհետեւ անհրաժեշտ էր բուռն գործունէութեան ձեռնարկել ընդդէմ Պոլսոյ կառավարութեան, Անատոլուի մէջ անոր ունեցած կուսակիցներուն եւ համաձայնական պետութեանց փոխադարձ միջոցներուն։

Մինչեւ այն ատեն իր ձեռք առած միջոցներով չբաւականանալով, Պոլսոյ կառավարութիւնը կ'ուզէր աւելի խիստ հարուածով մը վերջ տալ միլլի շարժումին։ Եւ այս նպատակով կը գործածէր Խարբերդի կուսակալ Ալի Ղալիպ պէյը։ Պոլսոյ կառավարութեան հրամանով, Ալի Ղալիպ պէյ, ընկերակցութեամբ օտար սպայի մը, միլլի շարժման դէմ կը գործածէր Արեւելեան Անատոլուի քիւրտ ժողովուրդը։ Ալի Ղալիպ պէյ կը կարծէր թէ պիտի կրնար կառավարութիւնը ձեռք անցընել, փութով Սվազ մտնելով։ Բայց Մ. Քէմալ փաշա, որ տեղեակ էր եղած դրդութեանց, վտանգը տեսնելուն պէս գործին մէջ մտաւ եւ վտանգը անհետացուց։

Օտար սպայ մը, իբրեւ սպառնալիք կը յայտարարէ թէ Ուրֆա գտնուող օտար զօրաբաժին մը Անատոլու պիտի գայ եւ պիտի պաշտպանէ Ալի Ղալիպ պէյը։ Մ. Քէմալ «պլըֆ» կ'որակէ այս սպառնալիքը։

Աւելի վերջը, օտար բարձրաստիճան զինուորական մը մէջտեղ կ'ելլէ, Բրիտանական վարչական պաշտօնեաներուն և երեւելիներուն այցելելու պատրուակով։ Մ. Քէմալ փաշա անմիջապէս սա հրահանգը կուտայ.

«Ով որ ալ ըլլայ, վէսիքա չունեցող օտար սպայ մը տեղ չունի օսմանեան հողին վրայ։ Այս պարագան փափկութեամբ հասկցուցէք իրեն, եւ ազդարարեցէք որ անմիջապէս իր տեղը վերադառնայ։ Կարող եւ ուշիմ սպայ մը թող ընկերանայ իրեն մինչեւ երկրէն դուրս ելլելը։ Նոյնպէս մի թողուք որ քաղաքական շփումներ ունենայ տեղական պաշտօնեաներուն եւ երեւելիներուն հետ։ Հալածուեցէք դարձեալ որ փախստական կուսակալը (Ալի Ղալիպ) հայրենադաւութեամբ ամբաստանուած է, ձերբակալուելուն պէս դատի պիտի քաշուի»։

Մ. Քէմալ, Սվազի համաժողովին կողմէ հեռագիր մը կը ղրկէ Սուլթանին, եւ կը պահանջէ փոխել դաւաճան դահլիճը։ Եպարքոս Տամատ Ֆէրիտ փաշա վար կը դնէ այս հեռագիրը։ Ասոր վրայ, միլլի կառավարութիւնը վերջնագիր մը կուտայ Պոլսոյ, եւ 12 Սեպտ. 1919ին ալ հեռագրական ամէն հաղորդակցութիւն կը խզէ մայրաքաղաքին հետ։

Անվերջ դժուարութիւններ կային ներսէն թէ դուրսէն։ Պէտք էր մէկ կողմէ հարթել թիւրիմացութիւնները, որ կը ծագէին իր նպատակը չհասկցող կամ հասկնալ չուզող կուսակիցներու միջեւ։ Միւս կողմէ պայքարիլ յայտնի կամ անյայտ թշնամիներու դէմ։

Անդին, արեւելեան ճակատի հրամանատար Ալի Ֆուատ փաշա եւ Էսքիշէհիրի անգլ. ուժերու հրամանատարը անհամաձայնութիւններ ունեցան։ Այս անհամաձայնութիւնները հաշտարար եղանակով կարգադրուեցան։ Անատոլու գտնուող անգլիական ուժերը համեմատաբար չէզոք դիրք մը բռնած էին, եւ նոյն իսկ պարպեցին Մարզըւանն ու Սամսոնը։

Պոլսոյ կառավարութիւնը, գնահատելով Միլլի շարժման ազդեցութիւնը, Սեպտ. 25ին պարտաւորուեցաւ բանակցութեան մտնել Սվազի հետ։ Սեպտ. 27-28ի գիշերը, ժամը 11էն մինչեւ առտուան ժամը 7, այսինքն ամբողջ 8 ժամ, Մ. Քէմալ հեռագրական մեքենային գլուխը կեցաւ եւ խօսեցաւ հանգուցեալ Աբտիւլ Քէրիմ փաշայի հետ, որ միջնորդութիւն կը փորձէր, Անատոլուի հետ համաձայնութիւն մը գոյացնելու համար։ Այս միջնորդութիւնը ձախողեցաւ, եւ Տամատ Ֆէրիտ փաշայի դահլիճը երեք օր յետոյ հրաժարեցաւ։

Տրապիզոնի մէջ կարգ մը անձեր, որոնք Միլլի շարժման հանդէպ կասկածելի կողմնակցութիւն մը ցոյց կուտային, ձեռնարկեցին պատուիրակութիւն մը ղրկելու Պոլիս, բանակցութիւն կատարելու համար։ Այդ փորձը արգիլուեցաւ, եւ Տրապիզոնի կուսակալն ալ ձերբակալուեցաւ։

Միւս կողմէ, Պոլսէն ղրկուած կասկածելի անձերը դուրս կը հանուէին միլլի սահմաններէն։

Ծայրայեղները թէեւ կ'առաջարկէին անմիջապէս յարձակիլ Պոլսոյ վրայ եւ զէնքի ուժով հարթել տարակարծութիւնը, բայց կարելի եղաւ զանոնք ալ չափաւորութեան բերել։

Միեւնոյն ատեն ջանք թափուեցաւ ժողովուրդը տեղեակ պահել միլլի շարժման յառաջդիմութեանց, ընդդիմադիրներուն ձեռնարկները գիտնալ, եւ ազդել Պոլսոյ համաձայնական պետութեանց ներկայացուցիչներուն վրայ։

1919ի Հոկտ.ին Թագաւորը վարչապետութեան կոչեց ծերակուտական Ալի Րիզա փաշան, որուն կազմած դահլիճը աւելի հաշտարար ընթացք մը բռնեց միլլի շարժման հանդէպ։ Ներկայացուցչական մարմինը, ընտրուած Սվազի համաժողովէն, շփման մէջ մտաւ դահլիճին հետ եւ Մ. Քէմալ փաշա հետեւեալ պայմանները առաջարկեց.

1. Եթէ նոր դահլիճը ընդունի ազգ. նպատակները, ներկայացուցչական մարմինն օժանդակութիւն պիտի գտնէ։

2. Մինչեւ որ Երեսփ. ժողովը չգումարուի եւ կատարեալ ազատութեան մէջ չսկսի հակակշռի իր պաշտօնին, նոր դահլիճը ո՛ եւ է որոշում չպիտի տայ ազգի ճակատագրի մասին։

3. Հաշտութեան խորհրդաժողովին (Սէվր) ղրկուելիք պատուիրակները պէտք է ներկայացնեն ազգին կարծիքը եւ վայելեն անոր վստահութիւնը։

Բանակցութիւնները օրեր տեւեցին։ Նոր դահլիճը շատ տրամադիր կը թուէր եղած պահանջները ընդունելու, եւ նոյն իսկ պատերազմական նախարար Ճեմալ փաշա ինքզինքը կը ցուցնէր իբր միլլի շարժման ներկայացուցիչը դահլիճին մէջ։

Սակայն այս ընթացքը արդիւնք չէր համաձայնութեան անկեղծ փափաքի մը, այլ պարզապէս նոր մեքենայութիւն մըն էր, միլլի շարժումը զգետնելու համար։ Եպարքոս Ալի Րիզա փաշա կ'ուզէր ձեռք անցընել միլլի ուժերը։ Արդէն դահլիճին մէջ ալ ներդաշնակութիւն չկար։

Կարգ մը հարկեցուցիչ պատճառներով, Ներկայացուցչական մարմինը թէեւ շատ բարեկամական յարաբերութիւններ կը մշակէր Պոլսոյ դահլիճին հետ, բայց ոչ մէկ ատեն մտքէն անցուց իր կազմակերպութեան դպիլ։ Մուսթաֆա Քէմալ անխոնջ եռանդով կ'աշխատէր լրացնել իր քաղաքական կազմակերպութիւնները։ Իզմիրի կառավարիչը, անգիտակ իրականութեան, կ'ուզէր չէզոք դիրք մը բռնել Պոլսոյ եւ Սվազի դէմ։ Միլլի կառավարութիւնն անմիջապէս իր ազդեցութիւնը հաստատեց թէ Իզմիրի շրջանակին եւ թէ Պրուսայի մէջ։ Նոյն իսկ կապ հաստատուեցաւ Իզմիրի գրաւեալ շրջանակներուն հետ։

Միւս կողմէ թուրք թերթերը կը շարունակէին երեսփոխանական ընտրութեանց պատրաստութիւնները։ Միլլի կառավարութիւնը կ'ուզէր որ Երեսփ. ժողովը Անատոլուի մէջ գումարուի եւ ոչ թէ Պոլիս։

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՕՐԸ ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ ՄԷՋ

Մեր մասնաւոր թղթակիցէն
ԹԱՒՐԻԶ, 9 Հոկտ. 192

Ատրպատականի Առաջնորդարանի նախաձեռնութեամբ եւ Թաւրիզի ազգային երեք դպրոցներու (Կեդրոնական, Հայկազեան եւ Արամեան) կազմակերպութեամբ, Հոկտ. 9ին, Շաբաթ օր, Մայր Եկեղեցիին մէջ կատարուեցաւ պատարագ եւ հանդիսաւոր հոգեհանգիստ, ս. Թարգմանչաց «Վարդապետաց» յիշատակին։

Եկեղեցին լեցուած էր աշակերտներով եւ բազմութեամբ. Հոգեհանգիստէն յետոյ Արամեան Թատերասրահին մէջ տեղի ունեցաւ հանդէս, Թարգմանչաց տօնի եւ «Հայ Մշակոյթի Օր»ուան առթիւ։ Բեմին երկու կողմերէն կախուած էին Սահակ Պարթեւի եւ Մեսրոպ-Մաշտոցի մեծադիր նկարները։ Առաջնորդ Ներսէս արքեպս. հայրենաշունչ քարոզով մը կատարեց հանդէսի բացումը եւ ծանրացաւ — Թարգմանչաց տօնի մեծ նշանակութեան վրայ, յորդոր կարդալով որ հասարակութիւնը ամէն տարի սիրով տօնէ այս մեծ օրը։

Թեմական դպրոցի ... բանի աշակերտներէն ... պետ Առաքելեան եւ Հրայր Սա... փանեան կարճ բանախօսութիւններով ներկայացուցին Դրական Ոսկեդարի պատմական, բարոյական եւ ազգային նշանակութիւնը։ Ընկ. Յովակ Սա... փանեան ներկայացուց ... րոպ-Մաշտոցի կենսագրութիւնը եւ բնորոշեց հայ մատենագիրներու եւ թարգմանիչներու ... դերը։ Ընկ. Հայկ Աճէմեան ... սեցաւ «Հայ Մշակոյթի Օր»ի մասին, շեշտելով թէ առաջին անգամ «Յառաջ» օրաթերթ... հրապարակ դրաւ այդ հարցը ... տարուան մէջ օր մըն ալ ... կացնել հայ գրականութեան ... գեղարուեստի հին եւ նոր, ... նի եւ անյայտ, մեռած կամ ... բոլոր երախտաւոր գործիչներու եւ մշակներուն եւ այդ օրը ... չել «Հայ Մշակոյթի Օր»։ ... արդէն արձագանգ գտած է ... այս տարուընէ կը տօնուի ... ղութներու մէջ։ Բանախօսը ... ցատրեց թէ «Հայ Մշակոյթի Օր»ի ամենայարմար օրը ... մանչաց տօնն է, ... պէտք է ընդունիլ իբրեւ ... նաքարը Հայ Մշակոյթի ... սպա Ե. դարէն սկսեալ մինչեւ Ի. դար։

…ԿԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿ ՄԸ

[illegible]

…պրիլի 24ի համազգային …տօնը մէկ միլիոն հայ զոհե- …յատնի եւ անյայտ շիրիմ- …րուն ընծայուած խորին պատ- …ւանքի եւ վիշտի օրն է։ Մա- …յիսի 28ը հայ ազատագրու- …թեան պայքարի տօնն է եւ ա- …ղայ Ազատ, Անկախ, և Միաց- …եալ Հայաստանի արշալոյսը, …ին «Հայ Մշակոյթի Օր»ը, պի- …տի …այ բնական եւ հարազատ …ով մը միանալու վերոյիշ- …ա համազգային մեծ տօներու …

Թեմական դպրոցի …

Թեան եւ ճարտարարուեստի բաժինները։ Միջոցը ըր յղացայ. խմբայոլական է. նոյնիսկ կրնայ չափազանց ըլլալ։ գործնական է եւ կրնայ բոլորը հաւասարապէս գոհացնել։

Փոխանակ ամէն թաղի եւ արուարձանի մէջ առանձին դպրոց եւ եկեղեցի հաստատելու, կ'առաջարկեմ հիմնել միայն մէկ դպրոց-եկեղեցի եւ զայն պատցնել տեղէ տեղ։

Ուրեմն, շրջուն դպրոց-եկեղեցի մը, հաստատուած հսկայ օթօ-քարի մը վրայ, որ կարենայ բովանդակել առնուազն 50 հոգի։

Եւ եթէ լաւ ժամանակացոյց մը պատրաստուի, օթօ-քարս կրնայ ցերեկները ծառայել իբր դպրոց, իրիկունները՝ իբր ժողովասրահ, եւ կիրակիէ կիրակի՝ իբր եկեղեցի։ Ասկից զատ, իբր փոխադրութեան միջոց գործածուելով՝ հայանիքներու կամ հաւաքական պտոյտներու եւ խնջոյքներու առթիւ, կրնայ նոյնիսկ տէրտէրին ու վարժապետին ամսականներն ալ հանել։

Միայն թէ թեկնածու տէրտէրն ու վարժապետը՝ պէտք է որ ամէն բանէ առաջ, շօֆէօրի վկայական մը ներկայացնեն։

Բայց եթէ այս նոր հաստատութեան նպատակն է մաքառիլ ձուլման դէմ, ի՞նչ պիտի սորվեցնէ դպրոցը եւ ի՞նչ քարոզէ եկեղեցին։

Այս մասին ալ ծրագիրս միշտ գործնական է եւ հիմնուած ցեղին հոգեբանական յատկութիւններուն վրայ, վստահ եմ թէ պիտի արժանանայ բոլորին եւ մանաւանդ մեր սրբոյ խանդավառ հաւանութեան։

ԲԱՐՏԻՅ

ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ ԿՐԵՏԷԻ ՄԷՋ

ՁԷՋՈՒՔ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԻ ՄԸ ՏԵՍԱԿԷՏԸ

Քանտիայէն կը գրեն մեզի.—

Հոկտեմբեր 16ին մեր գաղութն ալ, որ կը բաղկանայ 6-700 անդամներէ, մեծ մասամբ նոր գաղթականներ, իր համեստ ուժերով սգահանդէս մը կատարեց Անդրանիկի յիշատակին, Հայ Կարմիր Խաչի նախաձեռնութեամբ։

Պատարագէն յետոյ, եղան բանախօսութիւններ. ոտանաւորներ, արտասանուեցան եւ երգեր երգուեցան ի պատիւ ողբացեալ հերոսին։

Բանախօսներէն մէկն էր չէզոք հայրենակից մը, Պ. Յակոբ Միքայէլեան, որուն ճառը կ'ամփոփեմ ստորեւ, «ի պէտս զարգացելոց».—

— Մասնաւորապէս ընդհանուր պատերազմէն աստին, կարգ մը հայրենակիցներ ու մանաւանդ հայ կիներու մեծամասնութիւնը գրեթէ ամէն տեղ, խառնիլ կը պախարակէին յեղափոխութիւնն ու յեղափոխականները, ամբաստանելով իբրեւ դրդապատճառ թրքական ջարդերուն ու խժդժութիւններուն։ Անոնք կարծես գիտակամբ կը մոռնան թէ՝ հայ յեղափոխութիւնը հազիւ 40 տարուան կեանք ունի, մինչդեռ Թուրքը հարիւրաւոր տարիներէ ի վեր հայ կը ջարդէր, թէեւ փոքրաթիւ բայց շարունակ. ու երբ ամէն չափ ու սահման անցաւ՝ այն ատեն էր որ Հայը ճարահատ՝ ըմբոստացաւ եւ ինքնապաշտպանութեան դիմեց։

«Անդրանիկի նման մաքուր յեղափոխականի մը մահուան յառաջ բերած համազգային ու համատարած սուգն ու սրտաբեկութիւնը կուգան անհերքելիօրէն ապացուցանել թէ՝ մեր հակայեղափոխականները անկեղծ չէին իրենց արտայայտութիւններուն մէջ, եւ թէ՝ լոկ իրենց շահուն, իրենց հանգիստին, իրենց կեանքին վնաս մը, վտանգ մը չհասնելու մտահոգութիւնն էր միայն՝ որ հակայեղափոխականութիւն կը ծախէին։

«Անդրանիկի ռազմական ոգին՝ հայ յեղափոխութեան առաջին շրջանի խանդավառ գործունէութեանը մէջ համարձակ ասպարէզ եւ արժանաւոր զինակիցներ գտնելով՝ առաջիններէն մէկը հանդիսացաւ ռազմական մարզին մէջ։ Անդրանիկը մօտէն ճանչցողները շատ լաւ գիտեն որ՝ զօրավարը որքան ռազմագէտ էր ու քաջարի, նոյնքան ալ դիւրահաւան էր ու դիւրազգացիկ, որով եւ միշտ ենթակայ վնասակար ազդեցութիւններու։ Դժբախտաբար միշտ ալ անպակաս եղան՝ չար ու անպատկառ մարդիկ, որոնք տարիներով Անդրանիկի աղարտիչները հանդիսացան յետոյ. զօրավարին եւ անոր զէնքի ընկերներուն միջեւ տարակարծութիւն առաջ գալուն պէս՝ աշխատեցան եւ յաջողեցան հեռացնել մօտենալ իրեն ու շահագործել անոր վրիպումները, որ իրենց մեղմացումն ու բացատրութիւնը կը գտնեն՝ զարգացումի տկարութեանը մէջ։

Սոնք կ'ըսեմ Անդրանիկի մասին իմ անձնապէս կազմած համոզումին վրայ հիմնուելով։ Իզմիր այցելած ատենը՝ պատեհութիւնը ունեցած եմ անձամբ տեսնուելու անոր հետ, Հայաստանի Հանրապետութեան ձեռնարկած ներքին փոխառութեան Իզմիրի յանձնաժողովին Ատենապետ Պ. Հրանտ Պաքրճեանի եւ ատենադպիր Պ. Յովհաննէս Կիւզէլեանի հետ միասին։

«Մասնաւոր ժամադրութեամբ գացեր էինք Անդրանիկին համախոհութիւնը եւ գործակցութիւնը խնդրելու փոխառութեան յանձնաժողովին աշխատութիւններուն։ Դժբախտաբար՝ ոչ թէ իր չէզոքութիւնը կրցանք ձեռք բերել..., շնորհիւ լարուած մեքենայութիւններուն։

... «Անշուշտ իրաւունք ունինք մտածելու որ՝ դեռ շատ կանուխ է Անդրանիկի վրիպումներու մասին խօսիլ, եւ նոյնիսկ անպատշաճ՝ անոր յիշատակին նուիրուած սգահանդէսի մը մէջ։

«Բայց մի՛, մոռնաք որ՝ եթէ մեռնողներուն յիշատակին յարգանք կը պարտինք՝ պարտաւոր ենք յարգելու նաեւ ապրողներուն պատիւը։

«Անդրանիկը յեղափոխութենէն ծնաւ եւ ոչ թէ յեղափոխութիւնը Անդրանիկէն։ Հետեւաբար շատ հակասական պիտի ըլլար՝ եթէ բոլորովին լռէինք ճշմարտութեան մասին, եւ Անդրանիկի յիշատակը իբրեւ փառաբանած ատեն՝ մոռնայինք յարգանօք յիշել նաեւ անոր զէնքի ընկերներուն մինչեւ այսօր շարունակուող գոհողութիւնները։

... «Գտնուեցան այն տեսակ անձերեւներ, որոնք տարիներով Անդրանիկը իբրեւ չէթէ, իբրեւ աւազակ վարկաբեկել փորձելէ ետքը՝ այսօր չեն ամչնար նոյն իսկ անոր անփառունակ մահը մասն փաթթելով խորայնելու այն խրամատը որ դժբախտաբար բացուած էր՝ Անդրանիկի եւ իր զէնքի ընկերներուն միջեւ։

Բայց այդ հին զինակիցները, որոնց հետ ինքը ցվերջ քէնով մնաց, այսօր մէկ անձի պէս կը խոնարհին անոր ռազմականահռչակ նուիրանայի արժէքին եւ անխորտակելի ազատասիրութեանը առջեւ։

... «Պարզապէս մենք մեզի խաբած կ'ըլլանք անկասկած, եթէ կարծենք որ՝ ատեն ատեն սուանկ սգահանդէսներ սարքելով, բանախօսութիւններ, ոտանաւորներ արտասանելով կամ մաղթանքներ կարդալով՝ մեր ազգային պարտականութիւնները լիովին կատարած կ'ըլլանք։ Հանդէսները, ախուր թէ ուրախ, պղատոնական արտայայտութիւններ են, որոնց պէտք է զուգորդուին՝ տեւական ջանք եւ հիմնաւոր աշխատութիւն, բարւոքելու մեր բարքերը, որպէսզի կարենանք իւրացնել միութեան ու զոհողութեան ոգին և մանաւանդ յաջողինք վանել իրար չքաշելու, իրարու շինածը քանդելու ազգակործան ունակութիւնը։

«Ջի բաւեր ատեն ատեն օրօրել մանուկին օրօրոցը։ Պէտք է կանոնաւորապէս կաթ տալ անոր՝ որպէսզի մեծնայ, զօրանայ եւ իր կարգին Անդրանիկ մը դառնայ, արդիւնաւորապէս մասնակցելու համար՝ օր մը անխուսափելիօրէն մղուելիք ազատագրական նոր ու վճռական պայքարին»։

ՅԱՐԴԻՒՈՂ

ՆՈՐ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ՄԸ

«Յարդգող»ի նոր շրջանի Գ. Հինգշաբթին նուիրուած էր նոր բանաստեղծի մը գործերուն ընթերցման։

Գ. Ն. Սարաֆեան ոգեւորութեամբ կարդաց տասնըվեց կտոր քերթուածներ, ազատ տաղաչափութեամբ։ Անոնք ընդհանրապէս լաւ տպաւորութիւն մը թողին ներկաներուն վրայ։

Կարծիքներու փոխանակութեան ընթացքին, եղան հետեւեալ դիտողութիւնները.—

Ա. որ Սարաֆեանը՝ ինչպէս արեւմտահայ բանաստեղծներէն շատերը, միտում ունին գրելու խրթին։ Անոնք շատ անգամ յստակութիւնը չփոթելով «հասարակ տաղիք»ի հետ, խոյս կուտան ըմբռնելի ըլլալէ։

Բ. Իր գրուածքները լեցուն են եւրոպական բառերով, և մասնաւոր ճիգ չէ ըրած ինքզինքը արտայայտելու ամբողջական հայերէնով։

Գ. Մեծ քաղաքներու մէջ սկիզբ առած ու տարածուած մեղքովը բռնուած է։ Ուշագրութիւն խլելու, հետաքրքրութիւն արթնցնելու հոգէն բռնուած, շատ անգամ իր բառերու եւ պատկերներու տարօրինակութեամբը կը վնասէ իր գրուածքներու խորքին, եւ կը մոլորեցնէ ընթերցողին ուշադրութիւնը, զայն առաջնորդելով աւելի երկրորդական ուղղութիւններու վրայ։

Սակայն հակառակ այս բոլորին, դիտել տրուեցաւ որ,

Ա.— Ն. Սարաֆեանը ամբողջովին ազատագրուած կարելի է նկատել ազդեցութիւններէ, եւ այս բարերար նշան մըն է իր անհատական ուժեղութեան։

Բ.— Փոխանակ շատ մը ապաշնորհ գրողներու պէս, որ կը ճգնին բան մը քամելու իրենց իրենցմէ, ընդհակառակն ճիգ կը գործէ ինքզինքը զսպելու, չյորգիլու։ Իր կատաղի ձիու սանձէն միշտ ամուր բռնուած է, որ չշեղի առաջադրուած ուղղութենէն։

Գ.— Իր պատկերները զարգարանքի համար չեն միայն։ Անոնց իւրաքանչիւրը իր մասը կը բերէ գրուածքին ընդհանուր կառոյցման, եւ կարելի՛ է ըսել որ իր պատկերներէն իւրաքանչիւրը կը նմանի մարդիկի մը, և անոնց միացումէն շինուած է իր իւրաքանչիւր գրուածքին բոյլը։

Տաք վիճաբանութիւններով, ժողովը շարունակուեցաւ մինչև կէս գիշեր։

ՏԻՐԿԱԹԻՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՈՃԻ՞Ր.— Քանի մը օր առաջ Պիւքսէլի մէկ պանդոկին մէջ, դիակը գտնուեցաւ մարդու մը, զոր կտոր կտոր ջարդելէ յետոյ, պայուսակի մը մէջ պահած էին։ Սենեակին մէջ քանի մը օրէ ի վեր կը բնակէր 25 տարեկան Իտալացի մը, որուն մէկ բարեկամը կիրակի օր, իզուր անոր սպասելէ յետոյ, գացեր էր զայն փնտռելու։

Երբ յաջողեցաւ սենեակին դուռը բանալ, ցաւալի տեսարան մը պարզուեցաւ անոր աչքին։ Արիւնոտ անկողնին վրայ կաշիէ մեծ պայուսակ մը դրուած էր։ Իտալացիին բարեկամը նախ կանչեց պանդոկապետը, յետոյ լուր տուաւ ոստիկանութեան։

Ոստիկանը երբ հասաւ, բացաւ պայուսակը, որուն մէջ պահուած էր մարմնի մը կտրուած անդամները։ Գլուխը կը պակսէր սակայն։

Կը կարծուի թէ սպաննուածը Իտալացի է, որուն ինքնութեան թուղթերէն զատ, կտրած են նաև՝ Միլանի ֆաշիստ մասնաճիւղին անդամատետրը իր անունով։

Կասկածներ կան թէ Իտալացին քաղաքական ոճրի մը զոհ գացած է։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՍԽԱԼ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

«Յառաջ»ի Հոկտ. 19 թիւին մէջ օրը մը, Պօղոս, սխալ վերագրումներ ըրած էր ինծի դէմ։ Իբր թէ ես այդ պարոնին քով 18 օր ճաշած եւ 113 ֆրանք պարտք ձգած եմ։ Իրողութիւնը այն է որ ես միշտ հաշիւ պահանջած եմ, իսկ ան խոյս տուած է։ Ուրիշ երկու տղոց հաշիւները 5ական ֆրանքէն տեսած ըլլալով, 17 օրուան մէջ իմ պարտքս կ'ըլլար 85 ֆրանք։ Ծարահատ ուղղակի իր սենեակը գացի եւ հաշիւ պահանջեցի։ Ան սպառնալիքներ ըրաւ եւ յարձակեցաւ. ես ալ փոխարինեցի։ Միւս օրը նորէն օձիքէն բռնեցի եւ ըսաւ թէ «առնելիք տալիք չունինք»։ Այդ խօսքը կրնար առաջին օրէն ըսել։

Միսաք Ցէլտէլեան

ձայն երգեցիկ խումբը, ղեկավարութեամբ ընկ. Լեւոն Գրիգորեանի, երգեց «Ո՛վ Հայոց Աստուած», «Այ Օրօն» եւ «Տէր կեցո դու զհայս» երգերը։

Դպրոցներու աշակերտները, պատշաճ արտասանութիւններ ըրին, որոնց մէջ ուշագրաւ էին Միամանթօի «Սուրբ Մեսրոպ» եւ «Հայրենի Տունը»։ Հանդէսին ներկայ էին նաեւ գերմանացի փրօֆէսէօր մը եւ մանկավարժ Էռնէստ Թրիասօֆի։ Հանդէսը վերջացաւ ժամը 1ին եւ ժողովուրդն ու աշակերտութիւնը հեռացաւ գոհ տպաւորութեամբ։

ՄԱՍԻՍ

77:18.—Հաշիւը դուք տեսէք։ 77 տարեկան է Տիկին Վիքթօրիա Պլանշարի, որ Բոսֆորի մէջ ամուսնացեր է Թէյման Պիւթօնի 18 զաւակներուն հետ։ Եթէ մէկը միասով բաժնէք ի նպաստ Պլանշարի կ'ունենաք կլոր իկ գումար մը, որ խօսար կը համեմատ իրուն քանորդին հետ

ՕԳՏՈՒԷ ԱՌԻԹԷՆ

ցարեկան կանխիկ բաժնեգին մը վճարելով կը ստանաս 20 Ֆր.ի գիրք։ վեցամսեայ՝ 10 Ֆրանքի. Ցանկը՝ Դ. էջ

ՅԱՌԱՋ..Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 99

ԿՐԵՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՔԱՐԱՍՕՖԻ ՓՈԽ-ՎՐԷԺԸ

…ցնվ(?)…

…Վ ցաւիմ որ խնդրոյ առարկան, …ծը փակած է խորհրդաւոր պայմաններու մէջ, ինչ որ …անալիք մըն է ինծի համար։ …' պայմաններուն մէջ, կը …ծեմ թէ՝ իմ պարտքս է դերէն վերադառնալ, առանց …սելու։

ՖՕՆ ՀԷԼՄ

Քարասօֆ՝ ծանօթանալէ յետոյ նամակին բովանդակութեան, …ն ինծի տուաւ, յետոյ խումա Ըթառակի դառնալով, ըսաւ.

— Ահա, մեր պայմանները կը փոխուին։

— Ինչպէ՞ս, հարցուց Ըթառակ, վրդոված։

— Արդժեմե, վայր չէ որ …թի մ ւենիք, այլ անմիջապէս. …կոստանդինօփեան լաւ կը ճանչնամ, եթէ իմանայ թէ զինքը ի՛նչ խաղի բերինք, ձեր կեանքը չեմ ապահովեր։

Ցասը վայրկեան յետոյ, Լիտեսաւհին կը հեռանար, բայց Քարասոֆի մասնաւոր ոստիկանութենէն մէկը անոր կը հետեւէր...

Ցաջորդ օրը իմացանք թէ՝ Հաւատարիմ իր խօսքին, Քրօնշթատի մէջ նաւ նստած էր, Հէլսինկֆորս մեկնելու համար։

Այսպէս, Քարասոֆի վարպետ խաղը իր արդիւնքը տուած էր։ Ոչ միայն օձիքը ազատած էր Խումա Ըթառակէն, ինչ որ պոլշեւիկները կը զրկէր թանկագին աշխատակիցէ մը, այլ նաեւ այդ կնոջ երախտագիտութիւնն ալ շահած էր։

Ցետագային պիտի տեսնենք թէ՝ ան ինչպէս յայտնեց իր երախտագիտութիւնը։

ՈՒՐ ԲԱՐԱՍՕՖԻ ՅԱՄԱՌՈՒԹԻՒՆԸ

ՍՈՒԴԻ ԿԸ ՆՍՏԻ ԻՐԵՆ

Ցարին երկու սպանիչներուն հարցաքննութիւնը յետաձգելով, Քարասոֆի հետ որոշեցինք անմիջապէս Կարմիր կոյսը փնտռել, որմէ լուր մը չունէինք։

Բայց ոչ մէկ տեղ կրցանք անոր հետքը գտնել եւ յաւի ենթադրութիւններ կը սկսէինք ընել, երբ Մոսկուայէն Ընուշքա մեզ գրեց թէ «վերակացուն իրեն իմացուցեր էր թէ՝ կոստանդինովնա իմացած ըլլալով որ իր տունը պիտի խուզարկուի, հոն գտնուած բոլոր թղթածրարները ապահով տեղ մը դրեր էր»։

Այս լուրը առնելէն յետոյ, Քարասոֆ կատարեալ պաղարիւնութեամբ յայտարարեց

— Այս միջադէպը որքան ալ ցաւալի ըլլայ, չի կրնար մեզի օգտակար զուգադիպութիւն մը ըլլալ. որովհետեւ Չեկայի տովորութիւնն է առանց պլետալի խուզարկել նոյն իսկ ամէնէն քիչ կասկածելի մարդոց տուները։

Շարունակեցինք մեր որոնումները, բայց ըստ առաջնոյն, առանց յաջողութեան։

Բայց, օր մը, երբ քաղանի Մայր-Եկեղեցիին առջեւ կ'անցնէի, ծերուկ մուրացկան մը մօտեցաւ ինծի անմիջապէս ճանչցայ զայն, հակառակ իր ծպտումին. Պօպրիքօֆի հրամանին տակ գործող խումբէն մէկն էր

Անոր քանի մը կոպէկ տալ ձեւացնելով մէկտեղ, ցած ձայնով հարցուցի թէ՝ ի՞նչ կը փափաքի։

— Քուրսօֆը ձեզ կը սպասէ ծովակալին պալատին առջեւ, պատասխանեց, եւ կը խնդրէ որ անմիջապէս երթաք իր մօտ

- կարեւոր բան մը կայ

— Չեմ գիտեր. ամէն պարագայի մէջ, ձենէ բաժնուելէս յետոյ, հրաման ունիմ տեղեկացնելու Պօպրիքօֆին եւ Ցուպրօվքինին թէ Քարասոֆը վտանգի մէջ է եւ հետեւաբար պէտք է պատրաստ ըլլան գործելու։

Ըսելէ յետոյ, աճապարանքով հեռացաւ...

Սարսափած՝ անմիջապէս Քուրսօֆի ժամադրութեանը փութացի եւ իրօք, տեսայ որ ան, ծովակալութեան առջեւ վեր վար պտտելով, ինծի կը սպասէր

— Ի՞նչ կ'անցնի կը դառնայ, ըսի անոր մօտենալով։

— Նոր բաներ պատահած են. կոստանդինովնա՝ Չեկայի ձեռքն ինկած եւ Մոսկուա փոխադրուած է։ Գալով Քարասոֆի, այն միջոցին որ Խումա Ըթառակի գործակալին՝ ֆօն Հէլմի սենեակը կը խուզարկէր, դուռը խորտակելէ յետոյ, ձերբակալուեր է։

— Ա՞ն, ձերբակալուա՛ծ. կարելի չէ։

— Սակայն այդպէս է։ Անշուշտ, գործին մանրամասնութիւններուն տեղեակ չեմ. բայց բաւական իրարանցում պատճառած ըլլալու է. որովհետեւ ինծի տրուած առաջին տեղեկութիւններուն համաձայն, կորովի կերպով պաշտպանած է ինքզինքը եւ ձերբակալուելէ առաջ, շատ մը չէկիստներ «գետին փռած» է։

- Ուրկէ իմացար այդ բոլորը։

Մեր կուսակիցներէն Պէտրա կուօպօֆի միջոցաւ, որ այստեղի Չեկային մէջ կը պաշտօնավարէ։

— Գոնէ գիտցող կա՞յ թէ ու՞ր կը գտնուի այս պահուս։

Ինծի ցոյց տալով Պօղոս-Պետրոսի բերդը, որնէ վայրի միւս կողմը, իր պատկառազդու կոյտը կը ցցէր.

— Հոն է, ըսաւ։

— Ուր՞ղ, դիւրին չպիտի ըլլայ զայն խլել անկից։

— Մանաւանդ որ, կարծեմ, ծանրօրէն վիրաւորուած ալ է։

(Շար.)

Թարգմ'. Մ. ԽՐԻՑԱՆՑ

ողողած է ամբողջ շրջանը։ Այս առթիւ Փարիզի Ֆրանսական Ընկերութեան Տնօրէնը նամակով մը կը հաղորդէ, որ Թրքիոյ Փէթրոլիոմ Ընկերութիւնը փակել տուած է այդ հորը ոչ թէ «մալթուսականութեան» համար, այլ որպէսզի արգիլէ այդ թանկագին հեղուկին կորուստը։ Թրքիոյ Փէթրոլիոմ Ընկերութիւնը թէեւ անգլիական է, սակայն մէկ քառորդ բաժինը կը պատկանի ֆրանսական ընկերութեան մը։ Այժմ բացարձակապէս հաստատուած ըլլալով որ Միջագետքի մէջ մեծ քանակութեամբ քարիւղ կայ, ատիկա կարենալ շահագործելու համար ամէնէն առաջ պէտք պիտի ըլլայ շինել 700 քիլոմեթր երկայն քով խողովակներ՝ քարիւղը մինչեւ ծով փոխադրելու համար։ Մինչեւ որ այս աշխատանքը չկատարուի, գործնապէս կարելի պիտի ըլլայ միայն տեղական պէտքերուն բաւելու չափ քարիւղ արտադրել։

Մակեդոնացիներու շարժումները

Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ հակառակ Փէթրիչի նահանգին մէջ պատերազմական վիճակ. յայտարարուելուն, յեղափոխական կոմիտէն չէ դադրեցուցած իր գործունէութիւնը սահմանագլուխի այդ շրջանին մէջ։ Ընդհակառակն վերջին քանի մը օրուան ընթացքին սաստկացուցած է իր շարժումները։ Անցեալ շաբաթ կոմիտէն որոշած է մահապատիժի ենթարկել իր անդամներէն երկու հոգի, որոնք չէին հնազանդած իր հրամաններուն։

Ալպանիոյ մէջ խաղաղութիւն կը տիրէ

Փարիզի ալպանական դեսպանատունը բացարձակապէս կը հերքէ սերպ աղբիւրէ հաղորդուած այն լուրերը թէ ապստամբութիւն մը ծագած է Հիւսիսային Ալպանիոյ մէջ։ Կատարեալ խաղաղութիւն կը տիրէ ամէն կողմ։

Թիրանայէն հեռագիր մը կ'ըսէ թէ դահլիճին մէջ պզտիկ փոփոխութիւն մը կատարուած է։ Իլիաս Վրիոնի անուանուած է արտաքին նախարար, Ճաֆէր Ուփի՝ կրթական, Տիպրա՝ ներքին, Աթրավա՝ ելմտական եւ Քոքոփոլա՝ երկրագործական։ Կրնայ պատահիլ որ սահմանին վրայ կարգ մը տարբեր ուզեն խանգարել խաղաղութիւնը, սակայն երկիրը հանդարտ է եւ կը վստահի իր կառավարութեան։

Երեք լրտեսներ մահուան դատապարտուած

Երէկ գրեցինք թէ Մոսկուայի զինուորական գերագոյն ատեանը սկսած է դատել քանի մը Ռուսեր, որոնք ամբաստանուած էին թէ խորհրդային կառավարութեան գաղտնիքները կը յայտնէին անգլիական գործակալ Ձէրնոքի։ Վլատիմիր եւ Քիրիլ Փրովէ եղբայրները, որոնք խոստովանութիւններ ըրած էին, ինչպէս նաեւ Քորէփանոֆ մահուան դատապարտուեցան։ Միւս ամբաստանեալները՝ Նանօֆ եւ Փոտրէցքօֆ երկու տարի բանտարկութեան դատապարտուեցան։

Համայնավարները Ցունաստանի մէջ

Գավալայի կուսակալ Պ. Լուլուտքաքիս Ներքին Նախարարին ներկայանալով տեղեկութիւններ տուաւ համայնավարներու գործունէութեան մասին։ Կուսակալը 15.000 ցոյց տուած է Գավալայի համայնավարներուն թիւը, ինչ որ ընդհանուր ապահովութեան տեսակէտէն մեծ վտանգ մը կը նկատուի։

Միւս կողմէ, համայնավարական յատուկ յանձնախումբը ժողով գումարելով պէտքը տեսած է կտրուկ որոշումներ տալու եւ փութով միջոցներ ձեռք առնելու։

Պերթլոյի յիշատակին

Երեքշաբթի առաւօտ Պէրթլոյի յիշատակին յուզիչ արարողութիւն մը կատարուեցաւ Պանթէոնի մէջ, ուր կը հանգչին մեծ գիտնականը եւ իր կինը (միակ կինը որ Ֆրանսայի Պանթէոնը ընդունուած է)։ Հրաւիրուած էին դիւանագիտական մարմինը, խորհրդարանի անդամները, օտար գիտնականները, մամուլը, որու կարգին նաեւ «Յառաջ»ը։

«Մարսէյեզ»էն վերջ, վարչապետ Փուանքարէ խօսեցաւ երկար ճառ մը՝ փառաբանելով Պէրթլոյի կատարած մեծ գործը։

«Իր անունն ու իր գործին յիշատակը, ըսաւ վարչապետը իր ճառին մէջ, բաւական եղան ամբողջ աշխարհի մէջ գիտական համերաշխութեան լայն շարժում մը առաջ բերելու եւ իր յիշատակին Ֆրանսայի մէջ իրագործելու համար ծրագիր մը, որմէ պիտի օգտուի ամբողջ մարդկութիւնը։ Քիմիաբանութեան Տունը, որուն առաջին քարը դրուեցաւ Մարսըլէն Պէրթլոյի ծնունդէն դար մը վերջ, ոչ միայն ապագայ սերունդին պիտի ճանչցնէ իր ծանծաղին բեղմնաւոր գործունէութիւնը, այլ նաեւ միջոցներ պիտի հայթայթէ իր յաջորդներուն, շարունակելու իրենց սլացումները, եւ իրմէ վերջ ու իրեն պէս ծառայելու գիտութեան ու իր կեանքին ամբողջ իմաստն եղաւ։ Անիկա պէտք ըլլայ երախտագիտութեան եւ ապագայի տաճարը, ժամադրավայրը բոլոր անոնց, որոնք չեն մոռնար, այլ կը մտածեն որ օր մը երբ ճակատագիրը ընդհատէ բանուորի մը գործը, ուրիշ բանուորներ պատրաստ պէտք է ըլլան այդ գործին վարելու եւ նոյն եռանդով շարունակելու համար»։

Գեղարուեստական բաժինն իրենց մասնակցութիւնը բերին երաժշտանոցի նուագախումբն ու երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Ֆիլիփ Կոպէրի։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԻՏԱԼԱԿԱՆ «Իտալիա-Ֆրինչիփէսսա-Մաֆալտա» շոգենաւը, որ Հոկտ. 11ին Ճենովայէն մեկնած էր Պրազիլիա եւ Արժանթին երթալու համար, եւ որուն մէջ կային 1300 ճամբորդներ, առջի գիշեր ընկղմեցաւ Պահիայի բացերը։ Մինչեւ հիմա լուր կայ թէ ազատուած են 700 հոգի։

ՓՈՐԹՈՒԹԻԻՆԱԼԻ ուխտաւորներ, որոնց մէջ քանի մը կիներ, Պասալպէքի (Սուրիա) ճամբուն վրայ յարձակում կրեցին աւազակներէ, որոնք կողոպտեցին բոլորն ալ։ 150 ֆրանս. զինուորներ ղրկուեցան աւազակները հետապնդելու։

ԼՈՆՏՈՆԷՆ կը հեռագրեն թէ Պոլիվիայի արծաթահանքի կայարանին մէջ հրդեհ ծագեցաւ, որ տեւեց 17 ժամ։ Կորուստն է 500,000 Թրք. ոսկի։ Զոհ չկայ։

ՊՈԼՍԱՀՄԵՆՏԻ Թուրք դեսպան նշանակուեցաւ Փրակայի դեսպան վասըֆ պէյ։

ՍՐ. ՌՈՒՍ ԼԻՏԲՐ եւ Տիկ. Չէմպըրլէն Լիզպոն հասան։

ՏԻԿ. ՖՐԱՆՍՈՒԱ ԱՐՄԷՆԷՆ ԿՈՒՏԱԼԸՆ ազնուական շարժեց մեծ կին փաստով երեք կիրկին պիտի փոխէ Փարիզի Պոլսանտոպը [illegible]։

ՄԵՐ ՊԱՐԳԵՒԸ ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ

Համաձայն Ա. էջին մէջ եղած յայտարարութեան, ստորեւ կը նշանակենք գիրքերու ցանկը, իրենց գիներով։ Ամէն մարդ [illegible] իր ուզած հատորները ընտրելու, համաձայն իր բաժանորդագրութեան.—

1. Իմ Գիրքը, Ա. Ահարոնեանի (20 ֆրանք). 2. Մանչ Աղջիկը, Վ. Մարկրիթի 20 ֆր.). 3. Խորհուրդներու Մեհեանը, Յ. Օշականի (20 ֆր.). 4. Դաշլվար, Եր. Օտեանի (7 ֆր.). 5. Մեր խաչը, Տոքթ. Ս. Սալբիի (8 ֆր.). 6. Մահացու Մէկը, Մ. Կորքիի (3 ֆր.). 7. Պզնձէ քաղաքին պատմութիւնը (3 ֆր.). 8. Հաֆըզի քառեակները (3 ֆր.). 9. Ֆոմա Կորտիէվ, Մ. Կորքիի (15 ֆր.). 10. Մեր Անկախութիւնը, Լ. Շանթի (15 ֆր.). 11. Ընկեր Փանջունի, Ն. Պէշիկթաշլեանի (5 ֆր.). 12. Երկու Ամիս Բոլշեւիկեան Բանտում, Բ. Իշխանեանի (13 ֆր.). 13. Սուլամիթ, Ա. Կուպրինի (6 ֆր.). 14. Կրացիէլլա, Լամարթինի (8 ֆր.). 15. Ոսկի Աքաղաղ, Րաֆֆի (10 ֆր.). 16. Բժիշկին գիրքէն փրցուած էջեր, Տոքթ. Սեւակի (10 ֆր.). 17. Ազգային Բարերար, Եր. Օտեանի (4 ֆր.). 18. Աղա Նազար, Իսահակեանի (3 ֆր.). 19. Ալպոմ Հէքեաթներու, Շ. Նարդունիի (3 ֆր.). 20. Դասատանական խորհուրդ, Եր. Օտեանի (10 ֆր.). 21. Ի՞նչ պատմեց Թրէբոնէմը կամ Սիֆիլիս, Տոքթ. Գրիգորեանի (6 ֆր.). 22. Էջեր իմ Օրագրէն, Գ. Զօհրապի (6 ֆր.). 23. «Փետրուար 18» (5 ֆր.). 24. Ֆրանսահայ Զրուցատրութիւն (15 ֆր.). 25. Ջարթիր Աստուած, Ա. Ահարոնեանի 2 ֆր.). 26 Ինքնուսուցիչ Ֆրանսերէն լեզուի, Դաւիթ-Բէկի (10 ֆր.). 27. Կոյսի մը Օրագիրը, Թարգմ.՝ Վ. Սեւունի (5 ֆր.)։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

կը խնդրուի Ռումանիոյ մեր բաժանորդներէն իրենց բաժնեգինները վճարել «Յառաջ»ի գործակալ Յ. Ճգնաւորեանի, Պուքրէշ C. P. 487 :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՏՐԱՄԱԹԻՔԸ

Նոր շրջանի Բ. ներկայացումը կը յատկացնէ հայ գրականութեան 30 Հոկտ. կիրակի ժամը 8.30ին, Sociétés Savantesի մէջ ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԵԼՈՎ

ԵՐՋԱՆԿՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՀԱԳ-ԵԱՆԻ ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ ԳԵՂԵՑԻԿ ՏՐԱՄԸ, 4 ԱՐԱՐ

ցեղերու գինները սովորական՝ 25, 15, 10 եւ 5 ֆրանք

ցամսեյլ բոլոր հայկ. ճաշարաններէ եւ ղեկավարներուն մօտ, 233 Fbg. St. Martin եւ 48 rue Mr. le Prince։

կը մասնակցին՝ Տիկ. Ս. Ալիքսանեան, Տիկ. Ս. Նշանեան, Օր. Անահիտ եւ Տիկ. Գ. Փափազեան։ Պ. Պ. Երուանդ Թօլայեան, Տ. Նշանեան, Վ. Սվաճեան եւ Ա. Գմբէթեան։

ՕՐ. ՊԼԱԹՐԻՍ ՎԼՋԻՐԵԱՆ

ԵՒ

Պ. ՇԱՊՈՒՀ ԷՔՄԷՔՃԵԱՆ

ՆՇԱՆՈՒԱԾ

Անիէռ 23 Հոկտ. 1927

ՑՈՒՑԱՏԵՍԴ

Հ. Յ. Դ. Ռւսան. Միութեան ընդհ. ժողովը վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Floria ճաշարանի վերնայարկը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Հ. Յ. Դ. Լիոնի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի բոլոր ընկերները, այս կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին, 262 Rue Duguesclin, Դաշնակցութեան գրադարանի սրահը։ Ներկայանալ անդամատոմսերով։ Օրակարգ.— Պատգամաւորի զեկուցում։

Հ. Յ. Դ. Լիոնի կոմիտէն ստիպողական ժողովի կը հրաւիրէ, Հ. Յ. Դ. Լիոնի Գնունի խումբի բոլոր ընկերները, 31 Հոկտ. Բշ. իրիկուն ժամը 8.30ին, Դաշնակցութեան գրադարանի սրահը, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Ներկայանալ անդամատոմսերով։ Բացակաները պատասխանատու կը համարուին։

ՅԱՐԴԳՈՅԻ գրական երեկոն այսօր Հինգշաբթի, ժամը 9ին, Ֆլօրիա։ Պ. Ա. Չօպանեան պիտի դասախօսէ «Նահապետ Քուչակի մասին»։ Կը հրաւիրուին անդամները ու համակիրները։

ԼԻՈՆԻ Բարձր Հայքի Հայրենակցական միութեան ընդհ. ժողովը այս Կիրակի, միութեան կեդրոնատեղին, 201 Ave. de Saxe, Պ. Կիրիշեանին գերձակատունը։ Կարեւոր Օրակարգ։

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ Աղքատախնամին Նէօյիի հայ Օրիորդաց Օժանդակ Միութեան երկրորդ ընտանեկան երեկոյթը վաղը Ուրբաթ ժամը 9էն 2. Restaurant Gilletի սրահին մէջ (Porte Maillot).

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ կը հրաւիրուի Օր. Յուլիանէ Սարգիսեան։

ՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի Տարօն-Տուրուբերանի Հայրենակցական Միութեան հանդէսը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Լիոնի Թաղապետարանի սրահը պիտի խօսի Պ. Յարութիւն Սրմաքեան։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Լը Վ'Ալէռ, Յ. Մ.— 35։
Սէն Լու, Ա. Ն.— 70։ Սկսանք ղրկել։
Փելուսէն, Կ. Փ.— 10։
Մոնպառ, Ա. Ս.— 35։
Օշ, Շ. Ս.— 70։
Տէսին, Կ. Օ.— Տեսնել Թիւ 475, Թերթերը ստացանք։
Քէսքէմէթ, Ա. Դ.— 200։
Լիոն, Գ. Ա.— 37։ Քանի մը օրէն պիտի ունենանք։
Փարիզ, Վ. Ս.— 200։
Մարսէյլ, Մ. Ա.— 35։
Փարիզ, Մ. Ա.— 100։
Վ.ընոս, Տիկ. Հ.Խ.— 70։
Մարսէյլ, Գ. Կ.— 35։
Իսի լէ Մուլինօ, Կ. Ո.— 70։
Վիէն, Յ. Մ.— Ձեր ուզած հասցէն՝ 11 Rue du Petit Prés, Tours (I. et L.)։
Նէօյի Յ. Մ.— 160։
Մարսէյլ. Գործ.— 747։
Մարսէյլ. Խան Եղբ.— 100։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ տան գործերու համար կին մը, որ պիտի խնամէ նաեւ 7 տարեկան աղայ մը, գոհացուցիչ պայմանով։ Դիմել՝ Պ. Վահան Հապարեանի՝ 12 Rue du Bois, Porte des Lilas, (Մեթրոյէն 2 վայրկեան հեռու)

ՍԱԿԱՐԱՆ

26 Հոկտեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր
Անգլիոն,	L. St	[illegible]
Տոլար,	Dollar	[illegible]
Մարք ոսկի 100 Mark		[illegible]
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	[illegible]
Թրք. ոսկի	[illegible]	[illegible]
Մէճիտիէ	Medjidie	[illegible]
Լէվա 100 հատը	Léva	[illegible]
Տրախմի »	Drachme	[illegible]
Լիր »	» Lire	[illegible]
Պելժ. ֆրանք »	Belga	[illegible]
Զուից »	Frc. Suisse	491 50
Լէյ 100 հատը	Ley	[illegible]
Ֆլորին	(Florin)	102 25

ԱՐԺԵԹՂԹԵՐ

Եգ. Քր. Ֆոն.	I Cr. Fonc. Eg.	3355 —
	II	2035
	III	1700 —
Թուրքիոյ Վիճակ.	Lots turcs	479 —

IMPRIMERIE - MASSIS - EDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10e)
Le Gérant : H. TEURNIER

ԳՈՐԳ ՇԻՆՈՂՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ՆՈՐՈԳՈՂՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ինչո՞ւ շարունակել բուրդը սուղ վճարել

ԵՐԲ ՅԱԿՈԲ ԳԸՆԱՃԻԵԱՆ

31 RUE SAINT LAZARE, իր ճոխ բուրդի մթերքը ձեր տրամադրութեան տակ է դրած. վստահեցնելով միանգամայն [illegible] ամենաճոխ ծախել։

Փորձով մը միայն կրնաք համոզուիլ գոյներու եւ [illegible] ձեր ընելիք շահուն վրայ։

Ինչ գոյն եւ ինչ տեսակ որ կ'ուզէք. միայն յիշեցէք հասցէն [illegible]։

Նոր-Սիւս Trinité կամ Notre-Dame-de-Lorette
Հեռաձայն TRUDAINE 68—29

ՋԱՆԱԶԱՆ ԳԻՐՔԵՐ

20 ՖՐ.Է ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՊՍՊՐՈՂԻՆ 5 ՖՐ.ՆՈՑ
ԵՒ 30 ՖՐ.Է ՎԵՐ՝ 10 ՖՐ.ՆՈՑ ԳԻՐՔ ՄԸ ՆՈՒԷՐ

Աղքատին պատիւը 20, Թափառաշրջիկներ 15, Աղջկան մը [illegible] Արիւնի ձորը 4, Ջարդուած Արթին 5, Ուշ Լինի 3, Արշին մալ ալան 6, 8, 10, 12 50, Երգարան 5, 6, 7.50, 10, 25, Արու [illegible] 20, Անոյշ 5, Դուրեանի քերթուածները 5, Տաղք եւ նամականի Ղարիպ 5, Աւազակապետ 30, Թիապարտը 30, Հօճա Նասրէտտին ՉԱՐԼՍԹՕՆ 1.50, Լուսթիւնը 7.50, Մուրացկաններ 7.50, Շուշ. Փր.Ուղեցոյց 6, Ինքնուսուցիչ զրուցատրութիւն 10, ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ ԶՕՀՐԱՊի, ՕՏԵԱՆի ամբողջ գործերը, Լուսանկարներ, ՍՐՈՒԱՆՁՏԵԱՆՑի Հայ երգեր (2 տետր.) 30, Հոգիի ձայներ [illegible] րեր 15, Հայ գեղջուկ երգեր 15, բոլորը նոթաներով, Հայկական սորը (2 երգեր ձայնագր.) 1, Ձայնագրեալ երգեր. Ս. Պատարագ դաւանանքի 50, ինչպէս նաեւ զաւեշտներ, թատրական գործեր, [illegible] բառարաններ, բժշկական գիրքեր, բոլորը ԱՆՄՐՑԵԼԻ գիներով

ԳՐԱՑՈՒՑԱԿԸ ՁՐԻ, Դիմել նամակով՝ VAHRAM SÉVOUNI [illegible] Quihou, St. Mandé (Seine).

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ

1.50 ՖՐԱՆՔ ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք
ՉԱՐԼՍԹՕՆ
1.50 ՖՐ.Ի ՉՆՊԱՌԱԾ

ՔՐՔՋԱԼԻՐ ԶԱԻԽՇՑԸ

Կը գրկուի նաեւ Մէկտ. պէս Փրանգի դրամանիշ փոխանցմամբ [illegible]
Գրեցէ՛ք Vahram Sévouni, 5 Av. Quihou, St. Mandé. Seine

EXACTITUDE - CABINET D'AFFAIRES

ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ՊԱՅՄԱՆ, ԱՐԱԳ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ

Եթէ կ'ուզէք ժամանակ շահիլ եւ կէս առ կէս խնայողութիւն ընել. ձեր դատական, առեւտրական, առողջական, Carte d'Identitéի, Naturalisationի, ճաշարանական եւ փաստաթղթային դիմումներուն (Démarches administratives) եւ խորհրդակցութեան ամէն գործի համար։ Դիմեցէ՛ք՝ ամէն օր ժամը [illegible] կիրակի ամբողջ օրը։

Դիմեցէ՛ք K. PARMAKSIZIAN
69bis Rue Damrémont (18e). Nord Sud: Lamarck
Autobus; AM, AH, AF. Tramway. 31. 34

ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԷՔ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱՑԻ ԴԱՌՆԱԼ

Քիչ վարձատրութեամբ եւ արագ կերպով

Դիմեցէք Վ. ԵԱՐՃԱՆԵԱՆի

Իրաւագիտական գրասենեակը անձամբ եւ կամ նամակով

5, Rue Cardinal Mercier, Paris (9e)

ՏՕՔԹ. ԵԱՂՈՒՊ

ՆԱԽԿԻՆ ԲԺՇԿԱՊԵՏ ՊՈԼՍՈՅ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐՈՒ

ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ ՓԱՐԻԶ

3, Rue de l'Amiral Cloué, Tél. Auteuil 69-68, Métro Mirabeau

Հիւանդներ կ'ընդունի Բշ. Դշ. եւ Ուրբ. օրերը ցերեկէն վերջ ժամը 3—7 եւ մասնաւոր ժամադրութեամբ

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՑԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

126, Rue du Faubourg St. Denis
Metro : Gare de l'Est Téléphone : Nord 84-04
Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2 30-7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place, des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ. [illegible] գէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը [illegible] կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի [illegible]

Դերձակ ԼԵՒՈՆ ՊԻԼԷՃԻԿՃԵԱՆ

կը ծանուցանէ իր յաճախորդներուն թէ իր նախկին [illegible] դէն փոխադրուած է՝
57 RUE CLIGNANCOURT, Metro: Château Rouge կամ Barbès
Ձեր ձմեռուան հագուստը ապսպրելէ առաջ, անգամ մը դիմեցէք իրեն, եւ պիտի չզղջաք։
Ձեւի աննման շքեղութիւն.— Վերջին նորաձեւութիւն.— Քուր կար.— Ցոկուն կերպասներ.— Վճարումի դիւրութիւն
ԱՅՍ ԲՈԼՈՐԸ ՀԵՏ ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ԲՈԼՈՐԻՆ, ԲՈԼՈՐԻՆ, ԲՈԼՈՐԻՆ

ՊՈԼՍՈՅ „ՀԱՅԿԱՇԷՆ” ԳՐԱՏՈՒՆԸ

ՈՐ ՈՒՆԻ ՍԵՓԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ [illegible]

պատրաստ է ձեզի հայթայթելու ո՛ր եւ է գիրք [illegible] գրադարանի կամ դպրոցի համար, դիւրամատչելի [illegible] մաններով։

ՀԱՅԿԱՇԷՆն է հրատարակիչը Լ. Շանթի ԼՈՒՍԱԲԵՐ [illegible] դասագիրքերու շարքին, որ տարիներով, ի վեր իր մրցակից [illegible] նեցաւ հրապարակին վրայ։

Պէտք դուք ունիք ամէն տեսակ ապսպրանք. կարեւոր [illegible] մանրամասնի համար

Հասցէ, A. Missakian, Librairie Haigachène, 9 Agop Han, Tchakmakdjilar, Stamboul.

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամ.	6 ամս. Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	[illegible]	[illegible]ֆ. 140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ. 40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		[illegible] 10 տ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ. [illegible]ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire · SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն (208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 28 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1927

28 OCTOBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 478 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՔԻՉ ՄԸ ԱՒԵԼԻ ՀԱՄԱՐՁԱԿ

Նորութիւն մը ըլլալով, «Արեւ», Եգիպտոսի ռամկավարներուն պաշտօնաթերթը, կ'արտայայտուի իր գաղափարակիցներէն քիչ մը տարբեր ձեւով։

Հոկտեմբեր 18ի թիւին մէջ, կը կարդանք խմբագրական մը, «Դէպքերը Խորհրդային Հայաստանի մէջ»։ Անկարող՝ մէկ անգամէն թօթուելու կանխակալ կարծիքները, «Արեւ» վեւ ջին ձերբակալութիւններու մասին կը խօսի այնպէս ինչպէս վայել է «Զգօն» ռամկավարի մը։ Ոլոր-մոլոր, ծամծմելով, կ'ուզէ կասկածի տակ դնել «Պրօշակ»ի լուրերուն վաւերականութիւնը, կամ գոնէ, չափազանցութիւն տեսնել անոնց մէջ։ Եւ թոյլ կուտայ ինքն իրեն փոքրոգութիւն մըն ալ.—

«Դաշնակցական թերթերը այս մասին իբրեւ թէ երկրէն ստացուած, բայց աւելի շատ խորհրդածութիւն քան թէ մանրամասնութիւն պարունակող թղթակցութիւններ կը հրատարակեն։»

Մենք ստորագծեցինք «իբրեւ թէ»ն։ Անվարժ՝ քաղաքականյեղափոխական ճիգերու, ռամկավարները չեն կրնար ըմբռնել թէ Դաշնակցութիւնը միջոց ունի, տակաւին, թղթակցութիւններ եւ նամակներ ստանալու Հայաստանէն, հակառակ տիրող գրաքննութեան եւ սարսափելի հալածանքներուն։

Մենք սիրտ չունինք վիճաբանութեան բռնուելու, այս գաղտնիք ակնարկներուն առթիւ։ Ինչպէս սուլթանական եւ ցարական օրերուն, խորհրդային իշխանութեան հաստատումէն ի վեր ալ, Դաշնակցութիւնը միշտ միջոցներ գտած է, եւ կը գտնէ, մեր հայրենիքին մէջ անցած-դարձածը կանոնաւորապէս իմանալու։

Այս մասին ոչ ոքի բացատրութիւն տալու պարտք չունինք։ Ոչ իսկ Երեւանի Չեկային։

Այնպէս որ, նոյնութեամբ «Արեւ»ի խմբագրականին եւ իր նմաններուն կը վերադարձնենք այդ «իբրեւ թէ»ները, եւ կը մաղթենք, մինչեւ անգամ կը պահանջենք որ իրենք ալ, իբրեւ քաղաքական կուսակցութիւն, հետաքրքրուին, միջոցներ գտնեն, ուղղակի տեղեկանան եւ պարկեշտօրէն յայտնեն ինչ որ տեղի կ'ունենայ Հայաստանի մէջ, անցեալ Յուլիսէն ի վեր։

Եթէ իրենց սիրտը չի ցաւիր դաշնակցական զոհերուն համար,- որովհետեւ կա՛ն մարդիկ որ ծափ կը զարնեն — թող գոնէ հարցնեն եւ տեղեկանան միւսներուն համար։ Ուրիշ առեն ալ ըսած ենք.—Դաշնակցական զոհերը մեծամասնութիւն չեն կազմեր այս ձերբակալութեանց մէջ, որոնց թիւը մինչեւ հազար հաշուեր էին, առաջին լրատուները։ Անկէ յետոյ նոր նամակներ եկան, որոնք նոյն տեղեկութիւնները կը հաստատեն աւելի կամ պակաս մանրամասնութեամբ։ Իսկ Հոկտ. 3 թուակիր նամակ մը, —միշտ Երեւանէն,— որ երէկ հասաւ եւ քանի մը օրէն լոյս կը տեսնէ «Դրօշակ»ի Նոյեմբերի թիւին մէջ, արդէն կը պարզէ սոյնպէս եղերական պատկեր մը։ Կ'արտատպենք այդ ալ իր կարգին։

Չափազանցութիւններ չկա՞ն տրուած լուրերուն մէջ։

Մենք սրտանց կը մաղթէինք որ ըլլային։ Ո՞րու համար հաճելի է զուժկան լուրեր տալ եւ հայրենիքի զաւակները տեսնել բանտերու մէջ, աքսորի ճամբուն վրայ, ոչ թէ հինգ-տասնով, այլ հարիւրներով, եւ ոչ թէ մէկ անգամ, այլ տարին տասներկու ամիս։

Ո՞վ կրցաւ հերքել, մինչեւ այսօր, անցեալ տարուան սկիզբը կատարուած խմբական ձերբակալութիւնները, որոնց առաջին լուրերը նորէն դաշնակցական մամուլը հաղորդեց, անտարբեր պարսաւանքի ենթարկուելով, մինչեւ որ Խորհրդային Հայաստանը ինք խոստովանեցաւ ճշմարտութեան մէկ մասը, չորս ամիս յետոյ, երբ արդէն արձակուած էին շատ մը կալանաւորներ։

Այլեւս տաղտկալի դարձաւ Էջմիածնի պատմութիւնը, որ պարզ լրագրական արկած մըն էր, ինչպէս պարզեցինք ժամանակին։ Մե՛նք էինք որ ստուգեցինք թէ սխալ են Կաթողիկոսին եւ միաբաններուն Սեւան աքսորման լուրերը։ Դաշնակցութիւնը մեղք չունէր այս գործին մէջ, որ հետեւանքն էր թըղթակցի մը աճապարանքին։

Ուրեմն, աւելորդ անգամ մըն ալ հեղինակներուն վերադարձնելով «իբրեւ թէ»ներու, «յերիւրանք»ներու մասին եղած զգուշաւորութիւնները եւ քսութիւնները եւ մեր ու Չեկայի զոհերուն խորին զգուանքը յայտնելով, այդ անպարկեշտ վերագրումներուն առթիւ, կը դառնանք նորէն «Արեւ»ի խմբագրականին։

Ռամկավար պաշտօնաթերթը, արդար երեւալու ձգտումով մը, կը համարձակի գիտել տալ.

— «Կառավարութիւնը ըստ մեզ իրաւունք չունի մարդ ձերբակալելու» այնչափ ատեն որ խօսքը գործի չէ վերածուեր։ Ան կրնայ հալածել բայց չի կրնար բանտարկել ոչ անձը եւ ոչ խօսքը։ Ասիկա պահանջքն է ազատականութեան։

Եւ դեռ աւելի «յեղափոխական» խօսք մը.

— «Դադրեցուցէ՛ք խմբական ձերբակալութիւնները, եթէ նոյն իսկ 1000ի տեղ 100ով, 10ով են անոնք։ Մի՛ ընէք՝ որ ուրիշ ամէն տեղ ինքզինք օտար ու նեղուած զգացող հայ ժողովուրդը իր հայրենիքին ալ իրեն դէմ դաժան եւ անգութ գտնէ։ Ասիկա աւելի տգեղութիւն մըն է ամէնքին՝ թէ՛ մարմնով եւ թէ մտքով այդ ցամը կրողներուն համար...»

Այո՛, այո՛, խօսեցէք, եւ քիչ մը աւելի համարձակ։

Կ'ուզենք հաւատալ թէ ձեր լեզուն աւելի պիտի բացուի, եթէ փորձէք լրջօրէն տեղեկանալ ամբողջ իրականութեան, որ աննախընթաց է եւ անհանդուրժելի։

Իսկ այդ՝ ձեր պարտքն է, նոյն իսկ իբրեւ բարեկամը Երեւանի մարզպաններուն։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԸՆԴԴԻՄԱԴԻՐՆԵՐՆ ԱԼ ԴԱՇՆԱԿՑԱԿԱՆ...

Վախը ինկած է հայ համայնավար ղեկավարներու բուն ուղեղներուն մէջ։ Ամէ՛ն տեղ կը տեսնեն Հ. Յ. Դաշնակցութեան ազդեցութիւնը։ Սկսած են նոյն իսկ որոշ ծշմարտութիւններ կիսաձայն փսփսալ։

Այսպէս համայնավար ցոց մը, Հմայեակ Նազարէթեան որ միեւնոյն ատեն վարիչ է Անդրկովկասեան կառավարութեան մէջ, Մարտակոչի մէջ կ'ողբայ (6 Հոկտ.).

— «Եթէ ուշադրութեան առնենք այն հանգամանքը որ Հայաստանը ամբողջովին գիւղացիական ծով մըն է, որ անցեալին մէջ զարգացած է Դաշնակցութեան քայքայիչ ազգայնական ազդեցութեան տակ, զարմանալի չի թուիր որ ազգայնականութիւնը տակաւին արմատներ ունենայ Հայաստանի մէջ ու հայ գիւղացի երիտասարդութիւնը դեռ ազատագրուած չըլլայ հին աւանդութիւններու եւ նախապաշարումներու ազդեցութենէն։»

Յետոյ յօդուածագիրը կապ մը կը տեսնէ Դաշնակցութեան եւ Թրոցքիի կուսակից հայ համայնավար ընդդիմադիրներու գաղափարաքանութեան մէջ ու կը գտնէ թէ իսկապէս՝

«Դաշնակցութիւնն է Հայաստանի երիտասարդութեան գըլխաւոր եւ ամենավտանգաւոր թշնամին, որ կը սողոսկի երիտասարդութեան մէջ ամէ՛ն ձեւերով եւ կերպարանքներով, ինչպէս վերջերս թրոցքիզմի և մէնշեվիզմի դիմակի տակ։»

Յօդուածագիրը իր դառնութիւնը կը յայտնէ նաեւ Հայաստանի մէջ ապրող բոլոր ոչ-համայնավար մտաւորականներուն հանդէպ, սկսելով Դաւիթ Անանունէն ու հասնելով մինչեւ Յոլակ Խանզատեանը.

«Դաւիթ Անանունը եթէ Հայաստանի մէջ խորհրդային իշխանութեան հաստատուելէն առաջ կը շարունակէր հաւատարմութեամբ ծառայել մենշեւիզմին, խորհրդային իշխանութեան ժամանակ կը հանդիսանայ «պրոլետարական յեղափոխութեան եւ խորհրդային իշխանութեան կատաղի թշնամին», եւ ծառայութեան կը մտնէ Ռուբէն փաշայի, այսինքն դաշնակներու մօտ։

«... Դաւիթ Անանունի տիպն ունեցող հայ մենշեւիկները, ինչպէս օրինակ Խանզատեանները, Աւդալբէգեանները եւայլն թրոցքիական բլիքներու անուան տակ, կը վերականգնեն դաշնակցական կազմակերպութիւնները .

«Թրոցկիզմը, մենշեւիզմը, դաշնակիզմը առարկայօրէն կը միանան ընդհանուր նպատակի մը շուրջը, այն է տապալել, կազմալուծել Լէնինի կուսակցութիւնը .»։

Ուրեմն Հմայեակ Նազարէթեանի իսկ բերնով, դաշնակցականներէն, Դաւիթ Անանուններէն ու Յոլակ Խանզատեաններէն յետոյ, երիտասարդ համայնավարները, իրենք ալ սկսած են չհանդուրժել համայնավար բռնապետութեան։

Դաղութներու մէջ, մենք շատո՞նց գիտէինք այս ճշմարտութիւնը։ Համայնավար ցոցերը նոր խելքի են իյներ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Գաղթականներու վիճակը Ռումանիոյ մէջ

Ռումանիայէն հասած լուրերը կացութիւնը շատ ծանր կը ներկայացնեն։ Գաղթական վիճակ յայտարարուած է Պեսարապիոյ, Տոպրուճայի, Չերնովիցքէնի եւ նոյն ինքն Պուքրէշի մէջ։

Գիւղացիական կուսակցութիւնը, որ իշխան Կարոլը կը ճանչնայ իբրեւ գահաժառանգ, կը հրատարակէ յայտարարութիւն մը, որուն մէջ կ'ըսուի.

«Կառավարութեան երեսէն Ռումանիա յեղափոխական վիճակի մէջ է եւ բոլոր քաղաքացիներուն պարտականութիւնն է ինքնապաշտպանութեան դիմել ոստիկաններուն դէմ, որովհետեւ օրէնքն ու արդարութիւնը անոնց կողմն են։»

Իշխան Կարոլ կը հաստատէ թէ նամակներ ղրկած է Մանուլէսքոյի միջոցաւ։

Շվարցպարտ ազատ արձակուած

Երկար դատավարութենէ մը վերջ, Սէնի եղեռնդատ ատեանը ազատ արձակեց զօր. Փեթլուրայի սպանիչ Շվարցպարտը, որ դատապարտուեցաւ մէկ ֆրանք հատուցումի եւ դատախազ կողմի դատական ծախքերը վճարելու։

Փեթլուրայի եղբօր փաստաբանը Վիլմ ըսաւ թէ Փեթլուրայի սպանութիւնը կազմակերպուած էր պոլշեւիկներու կողմէ։ Փեթլուրա սպաննուեցաւ այն ատեն, երբ մարաջախտ Փիլսուտցքի պետական հարուածով մը Վարշաւայի մէջ իշխանութեան գլուխ անցաւ։ Փեթլուրա մարաջախտին զինակիցը եղած էր եւ պոլշեւիկները կը վախնային որ Լեհաստան եւ Ուկրայինա միացեալ ճակատով խորհրդային միութեան դէմ ելլեն։

Յետոյ խօսեցաւ այրի Տիկին Փեթլուրայի փաստաբան Քամփինքի, որ հրէական աղբիւրէ փաստաթուղթերով ջանաց ապացուցանել թէ Փեթլուրա ջարդարար չէ եղած։

Ընդհանուր դատախազ Ռէյնօ խիստ պատիժ պահանջեց Շվարցպարտի համար։

Վերջին խօսքը եղաւ պաշտպան փաստաբան Թորէս, որ յայտնեց թէ իր վկաներէն 80 հոգի կանչելու պէտք չտեսաւ, որովհետեւ վստահ էր իր պաշտպանած դատի արդարութեան վրայ, հրէական ջարդերու նկարագրութիւնն ըրաւ եւ պահանջեց ազատ արձակել իր պաշտպանեալը։

Շվարցպարտ անմիջապէս ազատ արձակուեցաւ, սակայն մինչեւ երէկ տունը գացած չէր, վախնալով փոխ-վրէժէ մը, եւ բարեկամներու մօտ կը բնակի։

Քաթալանցիներու նոր դա՞ւ մը

Ֆրանքօ-սպանիական սահմանէն առնուած լուրերու համաձայն, քանի մը օրէ ի վեր յիշեալ շրջանին մէջ ոստիկանական խիստ հսկողութիւն կը կատարուի օտարականներուն դէմ, մասնաւորապէս Արիէժի հովիտին մէջ։

Առջի օր մեծ թիւով ֆրանսացի ոստիկան-զինուորներ ճամբայ հանուեցան՝ հսկելու համար սպանիական սահմանը տանող ճամբաներուն եւ լեռնային անցքերուն վրայ։ Թռուցիկ ոստիկանութիւն, մասնաւոր ոստիկանութիւն, թաղապետական ոստիկանութիւն համերաշխ կը գործեն՝ նահանգապետութեան հրամաններուն վրայ։ Առջի իրիկուն բեռնատար ինքնաշարժներով ոստիկան-զինուորներ եւ ձիեր փոխադրուեցան Հօթ-Արիէժ, զինուորներն ալ շարժման մէջ դրուեցան։

Տեղական իշխանութիւնները բացարձակապէս գաղտնապահ են այս շարժումներու նպատակին մասին։

Բազմաթիւ Քաթալանցիներ հասած են Անտորի հանրապետութեան հողին վրայ. կ'ըսուի թէ գնդապետ Մաչիա անոնց մէջ է։ Անոնք նպատակ ունին ապստամբական շարժում մը առաջ բերել Քաթալոնիոյ մէջ։

Արմատական-Ընկերվարականներու ժողովը

Երէկ Սալ-Վակրամի մէջ սկսաւ Ֆրանսայի Արմատական-Ընկերվարական կուսակցութեան 24րդ համագումարը։ Օրակարգի գլխաւոր խնդիրը պիտի ըլլայ ընտրական հարցը, քանի որ 1928ի գարնան խորհրդարանային նոր ընտրութիւններ պիտի կատարուին եւ ատենէ մը ի վեր արդէն հարց ծագած է թէ Արմատական-Ընկերվարական կուսակցութիւնը ի՛նչ ուղղութեան պիտի հետեւի այդ առթիւ։ Երկու գլխաւոր տեսակէտ կայ հրապարակի վրայ. շարունակե՞լ գործակցութիւնը Ազգ. Միութեան հիման վրայ, թէ՝ ձախակողմեան տարրերու հետ գործակցաբար մղել ընտրական պայքարը։ Առաջին տեսակէտին կատաղի ջատագովն է Ֆրանքլէն-Պույեօն, որ այս մասին իր տեսակէտը պարզեց անցեալ Յուլիսին՝ Արմատական-Ընկերվարական կուսակցութեան նախագահ Մորիս Սարոյի ուղղելով քանի մը նամակներ։ Ֆրանքլէն-Պույեօն կ'ըսէ թէ «Ելմտական խնդիրը հազիւ լուծման ճամբուն մէջ մտած է։ Կացութիւնը վտանգաւոր է։ Ի՞նչ օգուտ կարելի է ձեռք բերել, եթէ Արմատական-Ընկերվարականները այսպիսի փափուկ շրջանի մը գործակցին յեղափոխական կուսակցութեանց հետ»։

Մորիս-Սարօ պատասխանեց այս նամակներուն։ Ասկէ զատ կուսակցութեան գլխաւոր վարիչներէն Քամիլ Շօթան, Իրնէ Ռընու, Քայեօ և Տալատիէ Քարքասոնի, Թուլոնի, Ժուանեփի եւ Հավրի մէջ իրենց արտասանած քաղաքական ճառերով արդէն իսկ պարզեցին իրենց տեսակէտը։ Ասոնք, ինչպէս նաեւ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԸ

Այսօր, Հոկտ. 28, տեղի կ'ունենայ Թուրքիոյ մարդահամարը, եւրոպական դրութեամբ, զոր կազմակերպած է պելժիացի գ. Ժաքառ։ Այս առթիւ շարք մը հրահանգներ տրուած են։ Ամէն շարժում կանգ պիտի առնէ եւ ոչ մէկը տունէն դուրս պիտի ելլէ։

Պոլսոյ մէջ կը գտնուին 14.000 փողոցներ, որոնց վրայ նշանատախտակներ կախուած են արդէն։

Մարդահամարը սկսելու ժամուն, շարժման մէջ գտնուող բոլոր շոգեկառքերը կանգ պիտի առնեն այն կայարանը, ուր հասած են այդ միջոցին։

Եթէ հարցումներուն պատասխան չտրուի, այդ արարքին մէջ գտնուողները կը դատապարտուին 25 ոսկի տուգանքի. Օրէնքի այս տրամադրութիւնը բնաւ ենթակայ չէ դատարանի վճիռին։

Եթէ պատահի որ կարգ մը անձեր չհաւանին որ պաշտօնեան ուղղակի հարցաքննէ, տանին մէջ գտնուող կիները, անոնց մասին տեղեկութիւններ պիտի առնուին ընտանիքի պետէն։

Մարդահամարի միջոցին եթէ պաշտօնեաները գոց տունի մը հանդիպին կամ դուռը չբանան, ներսը բնակիչ կենալը կամ ոչ դրացիներէն ստուգելէ վերջ, իսկոյն իմաց պիտի տան իրենց պետին, իսկ իրենք արձանագրութիւնները պիտի շարունակեն, միւս տունը անցնելով։ Կուսակալութեան կողմէ պէտք եղած միջոցը ի գործ պիտի դրուի, դուռը չբացող ընտանիքին դէմ։

Օրեր առաջ հրատարակուած յայտարարութիւններով ժողովուրդը հրաւիրուեցաւ նախապէս հայթայթել քանի մը օրուան բաւելիք ուտելիքը, այնպէս անօթի պիտի մնան մինչեւ այն վայրկեանը, ուր թնդանօթներ պիտի արձակուին՝ ազդարարելու համար թէ այլեւս ազատ են։

Նախապէս կը կարծուէր թէ մէկ օրուան մէջ կարելի պիտի ըլլայ վերջացնել Պոլսոյ մարդահամարը, սակայն քանի մը օր առաջ տեսնուեցաւ որ պաշտօնեաները չպիտի բաւեն, մանաւանդ որ չատեր անձեռնհաս են։

Մարդահամարի ընթացքին, ոստիկանները պիտի կենան բոլոր անկիւնները, եւ հրդեհի պարագային հեռաձայնով լուր պիտի տան հրշէջ գունդին։ Եթէ ոեւէ մէկը բժիշկի պէտք ունենայ, լուր պիտի տայ ոստիկանութեան։ Իւրաքանչիւր ոստիկանատան մէջ բժիշկ մը եւ մանկաբարձուհի մը հերթապահ պիտի սպասեն։

«ՀԱՅՈՑ ՀԱՄԱՐ ԱՂՄՈՒԿ ՓՐՑՆՈՂՆԵՐԸ»

Նամակագիր մը Պոլսոյ Վագըթ՝ին մէջ նկարագրելով Զամըրքի (Յունաստան) իսլամներու վիճակը, կ'ըսէ.

«Յունական կառավարութիւնը կ'առնէ իսլամներուն կալուածները եւ քրիստոնեաներուն կը բաժնէ։ Իսլամներուն վիճակը անտանելի է. մասնաւորապէս ողբերգական կացութեան մէջ են Զամըրքի իսլամները։

«Ո՞ւր է Ազգերու Դաշնակցութիւնը, որ նպատակ ընտրած է տկարները պաշտպանել։ Ո՞ւր են Հայոց համար աղմուկ փրցնողները, մինչդեռ անոնց քիթն իսկ չէ արիւնած... Ո՞ւր են քաղաքակիրթ Եւրոպացիներն ու Ամերիկացիները։ Չկա՞, մէկը որ յունական բռնութեան և վայրենութեան թաթին տակ հեծող ափ մը իսլամութիւնը փրկէ։»

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԵՑԱՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

(Նաւարինի նաւամարտին հարիւրամեակին առթիւ՝
20 Հոկտ. 1827—20 Հոկտ. 1927

Անցեալ շաբաթ Յունաստանի մէջ տօնուեցաւ Նաւարինի պատմական նաւամարտին հարիւրամեակը։

Հարիւր տարի առաջ, 1827 Հոկտեմբեր 20ի կէսօրէն վերջն էր որ Անգլիոյ, Ֆրանսայի և Ռուսիոյ միացեալ նաւատորմիղները՝ վերին հրամանատարութեամբ անգլիացի ծովակալ սըր Էտ. ուըրտ Քոտրինկթընի՝ Նաւարինի խորշին մէջ քանի մը ժամուան ընթացքին ալեկոծ փճացուցին Թուրքօ-եգիպտական զօրաւոր նաւատորմը։

Նաւային այս մեծ ճակատամարտը, որուն մէջ ո՛և է մասնակցութիւն՝ չունէին իրենք՝ Յոյները, անհետ հարուած մը իջեցնելով Սուլթան Մահմուտի եւ Եգիպտոսի նշանաւոր Իպրահիմ փաշայի ուժերուն, վերջնապէս վճռեց Յունաստանի բախտը եւ դրաւ հելլէն անկախութեան հիմնաքարը։

Բիւզանդական կայսրութեան Յաթին Սուլթան Մէհմէտի կողմէ տապալումէն վերջ, Յունաստան ինկած էր Թուրքիոյ տիրապետութեան տակ եւ ԺԵ դարէն ի վեր կը հեծէր ստրկութեան մէջ, բախտակից շատ մը քրիստոնեայ ազգերու պէս (Հայ, Սերպ, Ռումէն, Պուլկար եւլն.)։

Սակայն ԺԹ դարը կոչուած էր բերելու եւս Թրքական բարբարոս լուծէն ազատագրել զանոնք։

Օսմանեան կայսրութիւնը, որ ժամանակ մը մինչեւ Վիէննայի դուռները տարածած էր իր սահմանները, առաջին հարուած մը ստացաւ Ռուսիայէն 1699ի Քարլովիցի հաշտութեամբ։ Ասիկա ազդանշանը եղաւ անոր քայքայումին, որ շարունակուեցաւ կանոնաւորաբար եւ տեւեց մինչեւ մեր օրերը։

Այդ թուականէն սկսեալ Յոյները իրենց աչքերը յառած էին դէպի Ռուսիա եւ անկէ կը յուսային իրենց անկախութիւնը։ Երբ 1770ին Օրլօֆ, յանուն Կատարինէ Բ.ի, Յոյները ապստամբութեամբ հրաւիրեց, անոնք խանդավառօրէն պատասխանեցին։ Դժբախտաբար այդ շարժումը վիժեցաւ։ Սակայն հակառակ այդ ձախողանքին, համաշխարհային համակրանք մը առկայծուեցաւ հելլէն ժողովուրդին շուրջ։ Վոլթէր եւ եւրոպացի յայտնի մտաւորականներ պաշտպան կանգնեցան Յունաստանի ազատագրական դատին։

Յունաստանի հին փառքը, հելլէն քաղաքակրթութիւնը, հելլէն արուեստն ու միտքը անհուն ազդեցութիւն գործած էին վերածնած Եւրոպայի վրայ։

ԺԸ դարուն վերջերը Կատարինէ Բ. կայսրուհիին օրով, Ռուսերը քայքայիչ նոր հարուած մը եւս տուին Բ. Դրան (Քիւչիւք Քայնարճայի 1774ի դաշնագիրը)։ Այդ թուականին Օսմ. կայսրութեան մաս կը կազմէին Եւրոպայի մէջ՝ ամբողջ Պալքանեան թերակղզին, բացի Տալմաչիոյ նեղ ծովեզերքէն, Ասիոյ մէջ՝ Անատոլուն, Հայաստանը, Սուրիան, Միջագետքը, Արաբիան, Պաղեստինը, Ափրիկէի մէջ՝ Եգիպտոսը, Տրիպոլիսն ու Պէնկազին։ Ասկէ զատ Սուլթանը գերիշխան էր նաեւ Ալճերիոյ ու Թունուզի մէջ։

Ըմբոստութեան առաջին ազդանշանը տուին Սերպերը, որոնք 1804 Փետրուար 4ին Գարա Եորկիի առաջնորդութեամբ զլուխ բարձրացուցին իրենց երկիրը կեղեքող Ենիչէրիներուն դէմ։ Ապստամբական շարժումը տեւեց 11 տարի (1804 Փետր. 4—1815 Դեկ. 5) եւ վերջոյ անոնք ստացան ինքնավարութիւն, ասեղծուեցաւ սերպ անկախ պետութեան կորիզը, Սերպիոյ իշխանութիւնը ... անունով։

Իրենց դրացի Սերպերու ազատութիւնը տեսնող յոյն հայրենասէրները, մանաւանդ արտասահմանի մէջ, սկսան շարժիլ իրենց կարգին։ Վիէննայէն վերջ, Օտեսա բնակող ափ մը Յոյներ, 1815ին կազմեցին բարեկամական ընկերակցութիւն մը (Էթէրիա), նշանաբան ունենալով՝ «Մէկը բոլորին, բոլորը մէկին համար»։

Էթէրիաններու նպատակն էր մէկ դրօշի տակ համախմբել բոլոր հայրենասէրները, դրամ հաւաքել, զէնք գնել եւ նուիրուիլ հայրենիքի ազատագրութեան, կռուելով Թուրքերուն դէմ ամէն միջոցներով։

Յեղափոխութեան քարոզիչները խիստ մեծ յաջողութիւն գտան եւ կարճ ժամանակի մէջ Էթէրիան դարձաւ հուժկու կազմակերպութիւն մը։ Հիմնարկութենէն հինգ տարի վերջ՝ 1820ին անոր միայն անդամներուն թիւը կը հասնէր 80,000ի։ Վիէննայի առաջին կազմակերպութեան վարիչն էր հելլէն ազատագրութեան ռահվիրայ Րիկաս, որ Աւստրիացիներու դաւաճանութեամբ յանձնուեցաւ Թուրքերուն, որոնք գնդակահարեցին զայն։ Իսկ Ռուսիոյ ընդարձակ կազմակերպութիւնը կը ղեկավարէր Ցարի մէկ թիկնապահը՝ իշխան Ալեքսանդր Իփսիլանթի։ Ցարը ինք ալ տարեկան 3000 ֆրանք անդամավճար կուտար ընկերութեան։

Իփսիլանթի յախուռն զօրծունէութիւն ունեցաւ, եւ առանց Ռուսիոյ տեւական աջակցութիւնը ապահովելու, 1820ի վերջերը փորձեց ոտքի հանել Դանուբի քրիստոնեայ իշխանապետութիւնները։ Այս շարժումն ալ արիւնով զսպուեցաւ։

Սակայն Յոյներուն յեղափոխականի՛ ոգին արթնցած էր ու այլ եւս կարելի չէր առաջքն առնել ժողովրդական պոռթկումներուն։

Քիչ վերջ, 1821ի Մարտին բռնկեցաւ Փաթրասի ապստամբութիւնը։ Թէփէտէլէնլի Ալի փաշա մերժած էր Սուլթան Մահմուտի հրամաններուն հնազանդիլ, զսպելու համար քրիստոնեաներու ապստամբական մէկ շարժումը։ Սուլթանը զինուոր ղրկելով Ալի փաշան պաշարել տուաւ Եանինայի մէջ։

Այս վերջինը օգնութեան կանչեց Յոյները։ Մորէայի, — մանաւանդ Փաթրասի եւ Թեսալիոյ յոյն բնակիչները առիթը հասած սեպեցին՝ իրենց վրէժը լուծելու համար Թուրքերէն։ 1821 Ապրիլ 3ին Փաթրասի մետրոպոլիտ Եկմանոս խաչ մը առնելով Այա Եորկի եկեղեցիին առջեւ, եւ հրաւիրեց ժողովուրդը երդում ընել՝ որ մինչեւ վերջին կաթիլը պիտի կռուի հայրենիքի եւ կրօնքի համար։ Այսպէս, անկախութեան կռիւը փոխադրուած էր բուն իսկ մայր երկրին մէջ, եւ առաջին անգամ բլլալով տեղացի ժողովուրդը կը նետուէր կռիւի դաշտը։

Երբ յունական ապստամբութեան լուրը Պոլիս հասաւ, Թուրքերը կատղեցան եւ անհուն հալածանք սկսան Յոյներուն դէմ։ Իրենց կատաղութեան մէջ, վայրենի ոճիրներ գործեցին։ 1821 Ապրիլ 22ին Զատկի Կիրակին Պոլսոյ Պատրիարքարանի եկեղեցիին առջեւ կախեցին 84 տարեկան ծերունի պատրիարք Գրիգորիոսը եւ նոյն օրը ջարդեցին մեծ թիւով Յոյներ։ Շատ չանցած Յոյները փոխ վրէժ լուծեցին, Հոկտեմբեր 15ին Թրիփոլիցայի մէջ (Մորէա մարթելով 12,000 Թուրքեր։ Բ. Դուռը աւելի կատղեցաւ Թուրքերը յաջորդ տարուան Մարտ-Ապրիլ ամիսներուն Քիօսը հուրի եւ սուրի մատնեցին։ 90,000 բնակիչներէն 23,000ը ջարդուեցան եւ մօտ 50,000 հոգի իբրեւ գերի ծախուեցան։

Այս բարբարոս արարքը ամբողջ աշխարհի խիղճը վրդովեց եւ սակայն եւրոպական հզօր պետութիւնները անտարբեր ակնարկով դերին մէջ կը գտնուէին։

Ամբողջ վեց տարի Յունաստան կրակի մէջ էր ու կ'եռեւեփէր։ Ամէն քաղաք, ամէն գիւղ առանձին ըմբոստութեան դրօշ կը պարզէր. չկար կեդրոնական ղեկավարող ուժ մը։ 1822ի սկիզբը Էփիտօրի համաժողովին մէջ Յունաստանի անկախութիւնը հռչակելէ վերջ, փորձ եղաւ ստեղծել կեդրոնական մարմին մը, որ ուղղութիւն տար շարժումին։ Սակայն, հակառակ այս վիճակին, ու ներքին վէճերու, օսմ. բանակը չէր կրցած խաղաղեցնել երկիրը եւ ճարահատ 1824ի Մարտին Սուլթան Մահմուտ դիմեց Եգիպտոսի Մէհմէտ Ալի փաշային, որ եւրոպական իմաստով բանակ եւ նաւատորմ ունէր։ Փոխարէն կը խոստանար անոր տալ ամբողջ Պելոպոնէզը։ Յուլիս 16ին Մէհմէտ Ալիի որդին Իպրահիմ փաշա Աղեքսանդրիայէն ճամբայ կ'ելլէր դէպի Յունաստան, 200 փոխադրանաւերով, որոնց մէջ կային 17 հազար ցամաքային զինուորներ. 56 մարտանաւեր կ'ընկերանային այս արշաւաբանակին։ Եգիպտական նաւատորմը միացած Խուսրէվ փաշայի Թրքական նաւատորմին մեծ փնասներ հասցուց Յոյներուն։

1825ի Փետր. 24ին Իպրահիմ փաշայի բանակը ցամաք ելլելով արագօրէն նուաճեց ամբողջ Մորէան, մէջն ըլլալով Նաւարինի ծովածոցը, Թրիփոլիցան եւլն., ու պաշարեց արեւմտեան Յունաստանի ապստամբներուն գլխաւոր միջնաբերդը Միսոլոնկին։ Այս վերջինը ամբողջ 11 ամիս (1825 Մայիսէն 1826 Ապրիլ 25 դիւցազնաբար դիմադրեց, ու երբ ամէն միջոց սպառեցաւ, պահակազօրքէն ու բնակիչներէն մաս մը Ապրիլ 25ին յաջողեցաւ թշնամի գիծերը ճեղքելով փախչիլ։ Մնացեալները սառնասրտօրէն մեռնելու համար մթերանոցի մը մէջ հաւաքուեցան եւ զայն պայթեցնելով անձնասպան եղան։ Այս ահռելի պայքարէն մնաց 5000 հոգի։ Յաջորդ տարին գրաւուեցաւ նաեւ Աթէնքը։ Յոյները այլ եւս դրեթէ կտրած էին ամէն յոյս, երբ Եւրոպա միջամտեց վերջապէս։

Աւստրիոյ վարչապետ կոմս Մէթթերնիխ, որ Նափոլէոնի անկումէն վերջ Սրբազան Զինակցութիւնը կնքած եւ ամբողջ Եւրոպայի քաղաքականութեան վարիչը դարձած էր ու կոյր ատելութիւն ունէր յեղափոխական ամէն շարժման դէմ, 1821 Մայիս 8ին ըսած էր. «Մեր Աբեւելեան սահմաններէն անդին 3-400,000 հոգիի կախուիլը, մորթուիլը կամ ցցահար ըլլալը ո՛չ մէկ արժէք կը ներկայացնէ.» Այնպէս որ երբ Լուպլիանայի խորհրդաժողովին եկան հելլէն պատուիրակները, նոյնիսկ չընդունուեցան։

Օրաթերթի նեղ սիւնակներուն մէջ անկարելի է կացութեան ամբողջական պատկերը տալ։ Ցիշենք միայն թէ 1827 Յուլիս 6ին Անգլիա, Ռուսիա եւ Ֆրանսա ստորագրեցին դաշնագիր մը, որով երեք պետութիւնները Յոյներուն համար Զինադադար մը եւ Սերպերուն պէս Ինքնավարութիւն պիտի պահանջէին Սուլթանէն։ Գաղտնի յօդուածով մը կը խոստանային ի հարկին զէնքով գործադրել իրենց այս պահանջները։

Սուլթանը յոխորտագին մերժեց զինադադարի առաջարկը, զոր Պոլսոյ անգլ. ֆրանսական եւ ռուսական դեսպանները ներկայացուցին 1827 Օգոստոս 16ին, պատասխանի համար 15 օր պայմանաժամ տալով։ Մեծ եպարքոս Փէրթէվ փաշա պատասխանած էր. «Թէ՛ դուք կը յոգնիք եւ թէ զիս կը յոգնեցնէք զուր տեղ»։

Ասոր վրայ երեք պաշտպան պետութիւնները յունական ջուրերը գտնուող իրենց նաւատորմին հրամայեցին պաշարել յունական եզերքը եւ արգիլել որ Թուրքօ-եգիպտական նաւատորմը պարէն ու ռազմանիւթ հայթայթէ ցամաքի բանակին։

Թուրքօ-եգիպտական նաւատորմը, բաղկացած 80 զանազան մարտանաւերէ, 2400 թնդանօթով, 1827ի Հոկտ.ի սկիզբը կեդրոնացած էր Նաւարինի ծոցին մէջ։ Դաշնակից նաւատորմը, որ կը բաղկանար 26 մարտանաւերէ, 1300 թնդանօթով, շարունակ կը հետապնդէր անոր շարժումները։

Ծովակալ Քոտրինկթըն խորհրդակցեցաւ Ֆրանսացի ծովակալ տը Ռինիի եւ ռուս ծովակալ Հէյտընի (ծագումով Հոլանտացի) հետ եւ քանիցս զինադադար առաջարկեց Իպրահիմի, բայց անօգուտ։ Սեպտ. 20ի կէսօրին դաշնակից նաւերը Նաւարինի ծոցը մտան եւ խարսխեցին դիմացը Թուրքօ-եգիպտական նաւատորմին, որ պայտաձեւ շարուած էր երեք կարգի վրայ։ Ցարթմուէ անդլ նաւին հրամանատարը տեսնելով որ իր դիրքը վտանգաւոր էր, բանագնաց ղրկեց եգիպտ. նաւերուն, որ իրենց դիրքը փոխեն։ Իբրեւ պատասխան հրացանի գնդակ մը տապալեց Անգլիացին։ Ասիկա ազդանշան մը եղաւ, ու յանկարծ երկուստեք սկսաւ թնդանօթաձգութիւնը։ Նաւարինի ծոցը բոցերու եւ մուխի մէջ էր։ Քանի մը ժամ վերջ օսմանեան հզօր նաւատորմը ծովուն տակը գացած էր՝ 6000 զինուորներով։ Դաշնակիցներու կորուստն էր էր 650 հոգի եւ քանի մը նաւ։

Սուլթանը հատուցում պահանջեց երեք պետութիւններէն եւ ճիհատ հռչակեց։ Ֆրանսացիները զօրավար Մէզօնի հրամանին տակ բանակ մը ղրկեցին Մորէա եւ Իպրահիմ փաշան ծով նետեցին։ Ռուսերը 1828 Ապրիլին գրաւեցին Մոլտավիան, Վալախիան, անցան Դանուբը, յաջորդ տարին Օգոստոս 20ին գրաւեցին Էտիրնէն։

1829 Սեպտ. 4ին Էտիրնէի մէջ կնքուած դաշնագրով Յունաստան ճանչցուեցաւ իբրեւ անկախ պետութիւն, սահման ունենալով Արթայի ծոցէն մինչեւ Վոլոյի ծոցը քաշուած ուղիղ գիծի մը հարաւային մասը։ Անգլիա, Ռուսիա եւ Ֆրանսա կ'երաշխաւորէին իր անկախութիւնը։ Թագաւոր կարգուեցաւ Օթօն գերման իշխանը, որ մինչեւ 1862 իշխելէ վերջ վտարուեցաւ Յունաստանէն։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՄԻԼԼԻ ՇԱՐԺՄԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ
ՄՈՒՍԹԱՖԱ ՔԷՄԱԼԻ ԲԵՐՆՈՎ

Դ.

Պոլսոյ դահլիճին պատերազմական նախարարը, Սալիհ փաշա, Ամասիոյ մէջ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Մ. Քէմալի եւ ընկերներուն հետ։ Հոկտեմբեր 20—22 բանակցութիւններ կատարուեցան, հաւաքական ծրագիր մը մշակելու համար։

Միաձայնութեամբ որոշուեցաւ Թուրքերն անբաժանելի ամբողջութիւն մը նկատել, սկսեալ Էտիրնէէն, Իզմիրէն մինչեւ Արեւելեան նահանգները, մէջն ըլլալով նաեւ Ատանան։

Միեւնոյն ատեն համաձայնութիւն գոյացաւ որ Թուրքիա ամբողջովին անկախ պետութիւն մը պիտի ըլլայ։

Սուլթանութիւնը եւ խալիֆայութիւնը պահելու մասին համաձայնութիւն առաջ եկաւ։ Երեսփ. Ժողովին գումարումէն յետոյ պիտի որոշուէր միլլի կազմակերպութիւնը շարունակելու կամ չշարունակելու հարցը։ Ընտրութիւնները ազատ պիտի ըլլային, բայց ուշադրութիւն պիտի դարձուէր որ «Իթթիհատի պետերը չընդունուէին»։

Սալիհ փաշա անձնապէս կողմնակից էր որ Երեսփ. Ժողովը Պոլսէն տարբեր վայր մը գումարուի։ Սակայն չէր գիտեր թէ դահլիճը պիտի հաւանի՞ ասոր։ Բայց եւ այնպէս, կը խոստանար կարելին ընել, դահլիճը համոզելու համար։

Համաձայնութիւն գոյացաւ նաեւ հաշտութեան խորհրդաժողովին ղրկուելիք պատուիրակներու մասին։ Որոշուեցաւ նոյնպէս բողոքել Իզմիրի գրաւման դէմ։

Ասոնք բանակցութիւններու լաւ ճամբու մէջ էին, երբ անդին նոր դժուարութիւններ ծագեցան։ Կարգ մը ընդդիմադիրներ, օգտուելով Մ. Քէմալի բացակայութենէն, յարձակեցան Սվազի հեռագրատան վրայ, եւ Սալիհ փաշայի ու միլլի կառավարութեան դէմ հեռագիրներ ղրկեցին Թագաւորին։

Կարգ մը հրոսախումբեր, որոնք ղրկուած էին միլլի շարժման թշնամիներուն կողմէ, Անատոլուի հիւսիսային արեւմտեան կողմը գործելու սկսան, ի նպաստ Թագաւորին։ Մ. Քէմալ խիստ վարուեցաւ եւ պատժեց յանցաւորները։ Միեւնոյն ատեն բողոքեց Պոլիս, հրոսախումբերու գործունէութեան առթիւ։

Հակառակ իր ամբողջ անվստահութեան, Մ. Քէմալ նուազագոյն չարիքը կը նկատէր Ալի Րիզա փաշայի դահլիճը, եւ հետեւաբար լաւ յարաբերութեան մէջ էր անոր հետ։

Հոկտ. 16—19ին, Սվազի մէջ ժողով մը գումարուեցաւ, մասնակցութեամբ քաղաքային եւ զինուորական անձնաւորութիւններու։ Նպատակն էր ճշդել Երեսփ. Ժողովին գումարման հարցը։ Երկար վիճաբանութիւններէ յետոյ, կարելի եղաւ համոզել ընդդիմադիրները որ ետ կենան ժողովը ուրիշ տեղ հրաւիրելու գաղափարէն, եւ որոշուեցաւ Պոլսոյ մէջ հրաւիրել Երեսփ. Ժողովը։ Միլլի երեսփոխանները պլօք մը պիտի կազմէին ժողովին մէջ։

Մինչ այդ, Ներկայացուցչական մարմինը պիտի շարունակէր իր զինուորական եւ քաղաքական պարտաւորութիւնները։ Էնկիւրիի մէջ պիտի սպասէր, մինչեւ որ Խորհրդարանը ազատօրէն կատարէր իր պաշտօնը։

Ասկէ յետոյ, միլլի համաժողով մը պիտի գումարուէր, վերջնական որոշումներ տալու համար։

Որոշուեցաւ ամբողջ ազգով դիմադրել, եթէ երբեք հաշտութեան խորհրդաժողովը անհանդուրժելի առաջարկներ ընէր եւ Պոլսոյ կառավարութիւնն ալ ընդունէր։

Որոշուեցաւ նոյնպէս զէնքով դիմադրել Ֆրանսացիներուն, որոնք Ատանայի եւ շրջականերուն մէջ Անգլիացիներուն յաջորդած էին։

Օտար սպաներուն լրտեսութիւնն ու քարոզչական գործունէութիւնը կարելի եղածին չափ արգիլուեցաւ։ 1919ի Նոյեմբերին նոր դժուարութիւններ ծագեցան, թշնամի կազմակերպութեանց եւ ներքին նախարար Տէրիֆ փաշայի անհաշտ ընթացքին պատճառաւ։

Պոլսոյ կառավարութիւնը, զուրկ արժանապատուութեան զգացումէ, ամէն կերպով կամակատար ընթացք մը բռնած էր օտարներուն հանդէպ։

Միլլի ուժերը յրուեցին այն հրոսախումբերը, որոնց նպատակն էր համաձայնական պետութեանց ցոյց տալ թէ քրիստոնեաները կը ճնշուին Անատոլուի մէջ, եւ միեւնոյն ատեն անիշխանութիւն առաջ բերել։ Նահնա Դափտանի ղեկավարութեամբ հակահրոսակային խումբեր կազմեցին։ Այս ղեկավարը յետոյ նահատակուեցաւ կեդրոնի կառավարութեան կողմէ։

27 Դեկտ. 1919ին, Ներկայացուցչական մարմինը Էնկիւրի փոխադրուեցաւ։ Այդ մարմինը պէտք է մօտիկը գտնուէր հելլէնական ճակատին, որուն շրջակաները շատ մը սպառնալիքներ ու քարոզութիւններ կ'ըլլային։

Էնկիւրիի մէջ նիստի հրաւիրուեցաւ Երեսփ. Ժողովը, որ համաձայնական ուժերուն կողմէ գրաւուած էր։ Պոլսոյ կառավարութիւնը եւ անոր ենթակայ երեսփոխանները ընդդիմացան այս ձեռնարկին։

Դժբախտաբար, Մ. Քէմալ յուսախաբ եղաւ երեսփոխաններու մասին։ Անոնք խոստացած էին Պոլսոյ մէջ ուժեղ կերպով պաշտպանել Անատոլուի դատը։ Մինչդեռ ոչ միայն «պլօք» մը չկազմեցին, այլ եւ չհամարձակեցան զինքը Երեսփ. Ժողովի նախագահ ընտրել։

Երեսփ. Ժողովը Յունվ. 12ին գումարեցաւ։ Փետր.ին համաձայնականները պահանջեցին որ ժամէն պաշտօնանկ ընել պատերազմական նախարարը եւ ընդհ. սպայակոյտի նախագահը։ Մ. Քէմալ անմիջապէս ազդարարեց պատերազմական նախարարին եւ եպարքոսին անոր չտալ։

Հակառակ ասոր, ինչպէս նաեւ երեսփոխաններուն որոշման հրահանգներուն, պատերազմական նախարարը եւ ընդհ. սպայակոյտի պետը հրաժարեցան։

Մ. Քէմալ հրահանգեց երեսփոխաններուն որ տապալեն դահլիճը եւ չտարուին Պոլսոյ ազդեցութենէն։

Հաւանական գտնելով որ համաձայնականները կը ձերբակալեն Պոլսոյ մէջ գտնուող ազգայնականները (միլլիճի), Մ. Քէմալ հրամայեց պատերազմական տեսնել ձերբակալելու համար Անատոլուի գտնուող համաձայնական սպաները։ Այս առթիւ վտանգ մը կար, որովհետեւ առաջարկուած էր ձերբակալել երեսփ. Ժողովին նախագահը։

Փետր. 18ին, անգլիական ծանուցանը Պոլսոյ կառավարութեան հաղորդեց թէ Պոլսոյ Թուրքերուն պիտի թողուի եթէ զէնք չգործածուի համաձայնական ուժերուն, ինչպէս նաեւ հելլէն զրաւման բանակին դէմ։

Այս դեկոյցը տեղի կ'ունենար այն միջոցին, երբ Հելլէնները կ'ամրապնդէին իրենց ճակատը։ Ատանայի մէջ Ֆրանսացիներուն հետ կռիւներ կը մղուէին, ջարդը կը կատարէին Այնթապի եւ Մարաշի մէջ:

Մ. Քէմալ հեռագիր մը ղրկել տուաւ Րէուֆ պէյի, որ Պոլսոյ ազգային երեսփոխաններուն պետն էր եւ յայտնեց թէ արժէք է համաձայնական այս դեկոյցը։

Խնդրոյ առարկայ էր ոչ միայն Պոլսոյ, այլ եւ ամբողջ Թուրքիոյ ճակատագիրը։ Զինուոր գնելէ առաջ, Թուրքիոյ ամբողջովին ազատագրութիւնը եթէ Ֆրանսացիները չպարպեն Ատանան, Միլլի շարժումը խուսափելիօրէն պիտի ... Պոլիսն։

Մարտ 3ին, Հելլէնները ... ձակողականի անցան եւ ... մը դիրքեր գրաւեցին։ Րաուֆ փաշա, որ այդ միջոցին Էնկիւրիէն Պոլիս գացած էր, յայտնեց թէ Անգլիացիները պիտի տապալեն Ալի Րիզա փաշայի դահլիճը, պիտի գրաւեն Պոլիսը Միութիւնը ընդունող Երեսփ. Ժողովը, եւ Միլլի ուժերուն դէմ պիտի քալեն։

Արդարեւ, Ալի Րիզա փաշա հրաժարեցաւ, եւ տեղը նաւային նախարար Սալիհ փաշա։ Սակայն Միլլի երեսփոխանները գիտէին որ այս դահլիճը առժամեայ է, եւ թէ Տամատ Ֆէրիտ փաշա պիտի յաջորդէ անոր։

Ասկէ յետոյ, դէպքերը արագօրէն իրարու կը յաջորդեն։ Մարտ 11ին, Րէուֆ պէյ կը ... զորդէ թէ Համաձայնականները պիտի ձերբակալեն Միլլի երեսփոխանները։ Միեւնոյն ատեն Էնկիւրիի անգլիական կայազօրը ... Պոլիս կ'երթայ։

Մ. Քէմալ կը յանձնարարէ երեսփոխաններուն չձերբակալուիլ, իսկ պետերուն կ'ազդարարէ Էնկիւրի երթալ։

Մարտ 16ին, Անգլիացիները զօրք կը հանեն Պոլսոյ ... Կարգ մը Թուրքեր կը ... տակին, ուրիշներ ալ կը ... ւորեն։

Հեռագրական ... պաշտօնեայ մը անմիջապէս ... կիւրի կը հաղորդէ այս ... Ասկէ յետոյ բոլոր գիծերը ... փակուին։ Մուսթաֆա ... հրաւէրը ... Միլլի պետեր կը ձերբակալէ ... եւ Երեսփ. Ժողովը կը ցրուէ ...

...ՈՒԹԱԳ.

...ԹԱԿԱՆ ՎՏԱՆԳԸ

...ան դպրոց-եկեղեցիի մը ...երկք՝ ալդէն ալժմանցեր ... ճաւանութեան. ու- ...էմ եւ ճալարա: ...եթէ ալալցեմ անոր դեմն ...ամ եմ թէ՝ իբր նոր մանս- ...ութեան ճիշմադիր, ար- ...պիտի կանգնեն եթէ տեղ ...ինչ որ կասկածելի է: ...վրայ. Հայը ամէն տեղ ... գերեզման գտնել, բայց ...ի համար թիզ մը հող՝

...նոր մանկավարժութեան ...անփոխարինելի նախա-

...դպրոցին նպատակն էր ...կրթել. ...ութականէս սկսեալ սա- ...նպատակը պիտի ...«Հայ» կերտել՝ ...ասոր համար, ո՛չ ու- ...պէտք կայ, ո՛չ ալ կըր- ...ընդհակառակն, մէկն ...ի՞ իրենց լրացուցիչ մա- ...ամէնէն վնասաբեր ու ...տարրերն են «Հայ» ...պահելու գործին մէջ:

...կ'ուզէք: Նայեցէք մեր ...ներուն:

...չէ՞ն որ օտար աստղե- ...աստղերն ալ զանա- ...գրութիւններու կը պատ- ...ամէնէն թե- ...օրինակը կուտան:

...չէ՞ն որ տգէտ Հայուն ...կը շլացնեն օտարին ...լոյսերով:

...չէ՞ն որ անկիրթ Հա- ...հիանալ օտա- ...ինչ որ զայն կը մղէ ...ինքզինքէն:

...չէ՞ն որ օտարութիւնն- ...բոլոր ու Թոյլը ...եւ աւելի չեն ...խամճնելու խեղճ Հա- ...մէջ:

...անոնք չէ՞ն որ ...մտնել օտարութիւնն- ...տակ (փըր ի՞նչ) հայ ...բնաւ ծգելով կոյրէտ ...

...ուրեմն, կը տես- ...մեր դպրոցներուն մէջ. ...չէ, որ կը պատրաստեն, ...«մարդ». ո՞վ գի- ...

...այս տեսակ մարդոց եւ ...տարբերութիւնը ...մեծ է:

...մենք, ըստ նորագոյն ...որ հիմնուած ...պահանջներուն վրայ, ...չէ որ պէտք ունինք ...«Հայու»:

...կը խոստենք թէ՝ կրթու- ...չի բաւեր, անպէտ է, ...խամգաւոր՝ Հայ պատ- ...գործին մէջ:

...ընել ուրեմն. ...24 ժամ եւս եւ յու- ...

ԽԱՐՏՈՅ

Կարդացէք եւ Տարածեցէք
ՅԱՌԱՋ-Ը

ՊԱՐՍԻԿՆԵՐՈՒ ՎՐԴՈՎՈՒՄԸ ԹՐՔԱԿԱՆ ԴԱՒԵՐՈՒ ԴԷՄ

ԿԱՍԿԱԾԵԼԻՆԵՐԸ ՊԱՇՏՕՆԱՆԿ

Թաւրիզէն կը գրեն մեզի.—

Պարսիկ մամուլը վերջերս ոչ միայն հեգնական, այլ եւ յարձակողական դիրք բռնած է Թուրքիոյ հանդէպ: «Թաբրիզ» թերթի հոկտ. 3ի թիւէն կը թարգմանեմ յօդուած մը, «Թուրքիա եւ Պարսկաստան», գաղափար մը տալու համար տիրող հոգեբանութեան մասին. Այս թերթին վարիչները, երբ վերջերս կարդացին «Յառաջ»ի տեղեկութիւնները թուրքեւպարսիկ դաւերու մասին, հերքում տպեցին եւ հարցուցին թէ «Յառաջ»ի ի՞նչ գործն է խառնուիլ մեր ներքին գործերուն: Մինչեւ հիմա կը խոստովանին թէ Թուրքիա իրապէս աչք տնկած է Պարսկական Ատրպատականի վրայ, ուր Թուրքերն ունին գաղտնի կամիտէ մը, Թուրանական մտքեր քարոզելու եւ տաճկական ազդեցութիւնը ուժեղացնելու համար: Թրքական այս նենգ եւ նուաճողական տրամադրութեան կողմնակից են նաեւ կովկասէն եւ Ադրբէյճանէն Պարսկաստան ապաստանած Մուսավաթականները, որոնք պարսկական պետական եւ զինուորական ծառայութեանց մէջ գտնուելով հանդերձ, Թուրքիոյ շահերուն կը ծառայեն:

Պարսից կառավարութիւնը վերջերս հիմնովին համոզուեցաւ թէ կովկասի Մուսավաթականները Պարսկաստանի մէջ թրքական եւ թուրանական քարոզութիւններով կը զբաղին եւ իրանի դէմ դաւաճանական եւ մութ աշխատանքներ կը կատարեն պետական ծառայութեանց մէջ. գտնուած մուսավաթական քանի մը կասկածելի պաշտօնեաներ հեռացուեցան իրենց պաշտօններէն: Ռուսիկանութիւնը, ամէն տեղ խիստ հսկելով կը հետեւի մուսավաթականներու գործերուն:

// Քսան տարիէ ի վեր կը հետեւինք Թուրք թերթերու, որոնց դիրքը շատ կը նմանի հնդկահաւի: Օր մը Սուլթան Համիտի համար կը գրէին — «Ո՜վ հաւատացեալներու խալիֆա, դուն մեզի ազատութիւն շնորհեցիր փա՜ռք քեզ, նորէն դուն ես մեր տէրն ու տիրականը»: Երկրորդ օրը գրեցին թէ Իթթիհատ Թերագգը կուսակցութիւնը իսկական թրքութեան գաղափարի ներկայացուցիչն է: Մէկ օր՝ ալ տեսանք որ Թուրք թերթերը միաձայն կ'ըսեն թէ ինչ կը ներկայացնեն միւս փոքր իսլամ կառավարութիւնները բուն իսլամ խալիֆայութեան հանդէպ. անոնք բոլորը պէտք է Օսմանեան Սուլթանը իբր խալիֆա ճանչնալով սպասաւորեն անոր: Շատ չանցած, գրեցին թէ կրօնը մարդուս խղճին յատուկ բան մըն է, իսլամութիւնն ալ այդ դասադրկալութիւններէն մէկը, թէ աշխարհի մէջ ապրելու համար պէտք է միանալ մեծ ազգերու հետ, մէկդի դնել կրօնն ու հաւատքը, պէտք է փոխել ամէն բան,— ապրելու ձեւը, հագուստը դեռ այդ ուրիշ,— պէտք է Ուրբաթը փոխել Կիրակի օրուան, իսլամի պատուէրները վերցնել մէջտեղէն եւ քրիստոնէական կարգուսարքը ընդունիլ, որովհետեւ քրիստոնեաները ուժեղ ազգեր են:

Պոլսոյ «Գարակէօզ»ին կարծիքով Թուրք կառավարութիւնը կրնայ փոքր ուժով մը Իրանի «Արեւմուտքէն մտնել եւ արեւելքէն դուրս ելլել» եւ եթէ այդ չընել, պարզապէս կ'ողորմի մեզի որ մենք ապրինք եւ յառաջդիմենք:

Այդ դատարկաբանութեան դէմ կ'արժէ որ մենք ալ մեր խօսքը ըսենք: Ո՞ւր էր արդեօք Թրքական այն հուռ բանակը որ կրնայ Իրանի արեւմուտքէն արեւելքը անցնիլ, երբ Եգիպտոսէն կը վնչուէր Թուրքիոյ գերիշխանութիւնը, Հիճազը Թուրքիայէն կ'անջատուէր, Սուրիան եւ Պաղեստինը Թուրքիոյ իշխանութենէն դուրս կը հանուէր եւ մեծ Միջագետքը կ'անցնէր Անգլիոյ գերիշխանութեան տակ, իր առանձին կառավարութեամբ:

Թուրք կառավարութիւնը գեռ այսօր օտարներու քաղաքականութեան լուծին տակ է իր երկրին մէջ Ուրբաթը կիրակիի փոխելով, որովհետեւ օտարները չեն ուզած Ուրբաթը հանգստի օր ճանչնալ: Թուրքիոյ քաջարի եւ յաղթական բանակը երկինքէ՞ն պիտի թռչի եւ Պարսկաստան անցնի թէ գետնէն, եւ եթէ երկինքէն թռչելով պիտի գայ, քանի մը օդանաւերով, որոնք պոլսեցնակ պարսկահպատակներու դրամով են գնուած, չարժեր խօսքն ընել: Իսկ եթէ կ'ուզեն գետնին տակէն արշաւել դէպի Իրան, այն ժամանակ ապստամբ Քիւրտեր կան մեր եւ իրենց միջեւ: Երկու տարիէ ի վեր Քիւրտերը ամբողջ Թրքական ուժերը արհամարհելով կը շարունակեն իրենց ըմբոստութիւնը: Ի՞նչ լաւ կ'ըլլար որ Թուրք կառավարութիւնը փոխանակ Պարսկաստանի վրայ յարձակելու, փոքրամթիւ Քիւրտերը պատժէր:

Թուրքիոյ ներկայ կառավարութեան կրօնի հանդէպ բռնած ծուռ քաղաքականութիւնը ոչ թէ անոր համար է որ դէպի բարենորոգում կ'երթայ, այլ իսլամի օրէնքը վրայ տուած ըլլալով, կ'ուզէ դիրք գրաւել քրիստոնեաներու մեծութեան առջեւ:

Ամէն մարդ կամ ժողովուրդ որ իր ունեցածը ձեռքէ հանէ եւ ընծայէ դիմացինին, կարծ ատեն մը յետոյ հակառակորդի ոտքին տակ ճմլելու արժանի է:

Այժմ Թուրքիան այդ ճամբով կ'երթայ դէպի գերեզման»:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԹԵՄ. ԽՈՐՀՐԴԻՆ

ԼԻՈՆ, 25 Հոկտ.— Լիոնի եւ շրջականերու գաւառական ժողովի ընտրութեան արձանագրութիւնները փակուած են Հոկտ. 16ին, համաձայն Թեմական Խորհուրդի հրամանագրի ու Լիոնի եւ շրջականերու Ազգ. Միութեան Ընտրողական յանձնախումբի յաջորդական յայտարարութեանց:

Այդ թուականէն վերջ Ազգ Միութիւնը, ըստ իր յայտարարութեան, Թեմական Խորհուրդին ներկայացուցած է իր հրաժարականը, որպէսզի ընդհանուր անկերպարանութիւն առեղծուի եւ ընտրութիւնները չկատարուին: Միեւնոյն ատեն ան զանազան միջոցներով ջանաց կազմալուծել Ընտրողական յանձնախումբը եւ թերթերու միջոցաւ ալ յայտարարեց այդ պարագան:

Լիոն քաղաքի ընտրողներու ցանկը փակուած է 220 անուններով, որոնց ներկայացուցիչ Հայրենակցական միութիւններու եւ կուսակցութեան իրաւասուներս, վերջին անգամ ըլլալով եւ հրապարակաւ կը դիմենք ձեզ եւ կը խնդրենք որ Լիոնի եւ շրջակայից ընտրութիւնները կատարուին մինչեւ Նոյեմբեր 1:

Այդ թուականէն վերջ, արձանագրուողներու կողմէ ընտրութիւնը կը կատարուի եւ արդիւնքը կը հաղորդուի մանաւոր յուշագրով մը ձեզ եւ տեղական կառավարութեան, առ իմաւերացում:

Ներկայս յանձնելով ձեր լուրջ նկատառման, մնամք՝

Ի դիմաց Աֆիոնի Հայրենակցական միութեան Հ. Գասպար եան,

Տարօն-Տուրուբերան Հայրենակցական միութեան՝ Մ. Գէորգեան,

Խարբերդի Հայրենակցական միութեան՝ Ս. Փողհարեան,

Բարձր Հայք՝ Գ. Սարոյեան,

Հ. Յ. Դ. վ. Ցուլլէեան:

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

ՎԻԷՆ. 25 Հոկտ.— Գիտակից երիտասարդներու խումբ մը, բոլորուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի դրօշին շուրջ, սկսած է զարկ տալ գաղութին մտաւոր եւ ֆիզիքական զարգացման:

Ֆութպոլի մրցումներու մէջ շահուած փայլուն յաջողութիւնները ուշադրութիւնը գրաւած են ֆրանսացի մարզական խումբերուն եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ը այս տարուան համար առաջած է տասը ախոյեանական մրցումներու հրաւէր:

Ծրագրին մէջ ըլլալով գեղարուեստական երեկոյթներով, ներկայացումներով նպաստել գաղութի մտքի եւ զգացումի պահանջներուն, մասնաճիւղը սկսած է այս ուղղութեամբ ալ տանիլ ժրաջան աշխատանք: Այս նպատակով տուին իրենց առաջին թատերական ներկայացումը, Հոկտեմբեր 24ին, Փոն-Թ'Էվէքի սինեմայի սրահին մէջ:

Բեմին երկու կողմը պարզուած էին ֆրանսական եւ հայկական եռագոյնները: Ներկայ էին բաւական թիւով հայրենակիցներ, ինչ որ ապացոյց մըն էր Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբին վայելած ժողովրդականութեան: Ներկայացուեցաւ «Արիարշի դատաստանը»: Հակառակ իրենց անփորձութեան, դերակատարները շատ լաւ կատարեցին իրենց դերերը: Ներդաշնակութեամբ անցաւ ամբողջ խաղը: Կը սպասենք որ կրկնուին այսպիսի գեղեցիկ պատեհութիւնները, պահ մը մոռցնել տալու համար գործարանային կեանքի դառնութիւնը. Գաւառի անկիւնը ինկած հայրենակիցները, միշտ կարօտը կը քաշեն այսպիսի գեղեցիկ վայելքներու: Ափսո՜ս որ ֆրանսահայ մտաւորականները հաւաքուած փարիզի մէջ երբեք մտքէ չեն անցըներ թէ գաւառներու մէջ ալ կան ազգակիցներ, որոնք մտաւոր լոյսի պէտք ունին:

Յակոբ Մկրեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՀՕԿԸ ՄԱՐԶԻԿ ՋՈՒՆԻ

ՓՐԻՎԱ. 23 Հոկտ.— "Յառաջ"ի 173 թիւին մէջ կարդացի Հ. Մ. Ը. Մ.ի «Պատգամաւորաց» մերկացումները, որոնք երբեւան կը հանէին Հօկի պատգամաւորներու գործած խարդախութիւնները:

Կը փութամ յայտնել թէ Փրիվայի մէջ երբ Հօկը գոյութիւն ունէր, 1926 Մարտ ամսոյն տեղւոյս հայ երիտասարդներու փափաքին համաձայն կազմեցի Հ. Մ. Ը. Մ. Միութիւնը: Առանց ժամանակ կորսնցնելու սկսեր էինք փորձերու, որոնք ուշադրութիւնը գրաւած էին ստարներուն: Բայց Հօկ.ի խաղերուն առջեւ, պարտաւորուեցայ բոլորովին հրաժարիլ: Այնուհետեւ բոլոր անդամներն ալ հրաժարեցան, ծախելով նաեւ «ֆութպոլ»ը: Քանի մը ամիս համբերելէ յետոյ, այս անգամ կազմեցի Հ. Յ. Դ. անդամներէ եւ համակիրներէ բաղկացած մարզական խումբ մը, թիւով 21 հոգի: Չորս ամիս առաջ, երբ քաղաքէս մեկնեցան Հօկ.ի վարչութեան անդամները, չմնաց ո՛չ Հօկ. ո՛չ լսարան, ո՛չ ալ վճարող պարզ անդամ մը:

Այսօր Փրիվայի մէջ ոչ միայն Հօկ չկայ, այլ եւ չկայ անոր համակիր մարզիկ մը:

Մենք հոս՝ երկսեռ երիտասարդութիւնս կը ճանչնանք եւ կը պաշտենք միայն հայկական եռագոյնը, որուն կարօտը կը քաշենք գարերէ ի վեր: Վառերը թող պատուին ճշմարիտ Հայերէն:

Գեղամ Սեթեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳՈՂՈՒԹԻՒՆ — Քան-Լապատիի ազիւսի գործարանին մէջ աշխատող ընկերներէս կ'իմանամ 2000 ֆրանքի գողութիւն մը: Արարկիրցի Աւագ Աւագեանը, հագիւ գործազրկութենէ ազատելով յաջողեր էինք այս գարնան այդ գործարանը ընդունիլ տալ: Նրիտասարդը, գիշեր ցորեկ աշխատելով կրցած էր վեց ամսուան մէջ երկու հազար ֆրանք դրամ աւելցնել: Ցանըհէնգ օր առաջ իր բացակայութենէն օգտուելով կը գողնան այդ գումարը: Ոստիկանութեան հետապնդումներով երկու հազար ֆրանքը կը գտնուի Ամասիացի Ստեփան Փանոսեանի տան մէջ: Մարդը կը ձերբակալուի եւ 24 ժամ քանի բանտը մնալէ յետոյ ազատ կ'արձակուի: Նամակագիրը կը կարծէ թէ գողցողը Հայ է եւ անշուշտ խղճահարելով պիտի բերէ յանձնէ, այլապէս ուրիշ միջոցի պիտի դիմէ:

Ղ. Ա.

ԳԻՆՈՎ.— Տէր եւ Տիկին ֆիքբէն շարունակ կռիւ կ'ընէին Թանի մէջ: Թէրէն շատ կը սիրէր գինին. յետոյ ծեծելն իր կինը: Դժբախտ կինը, յուսահատ, որոշեց հեռանալ ու հօրը մօտ երթալ: Լուր բրաւ հօրը, Ֆրիլէյի, որ հասաւ:

Երբ աներ ու փեսայ իրարու հանդիպեցան, Ֆրիլէյ նեղացաւ փեսային: Թէրէն, իբրեւ պատասխան, ըսաւ.

— Կեցիր քու զաւակ ալ տամ: Ու երբ կը յարձակէր Ֆրիլէյի վրայ, աները ատրճանակը հանեց եւ պարպեց: Հակառակ վէրքին, Թէրէն դարձեալ յարձակեցաւ Ֆրիլէյի վրայ, առնելու համար ատրճանակը: Կռիւի պահուն, դարձեալ գնաց ատրճանակը վիրաւորելով Թէրէնը:

Նոյն պահուն հասան ոստիկանները եւ ձերբակալեցին Ֆէլլէյը:

ԿՐԵՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՔԱՐԱՍՕՓԻ ՑԱՍՄՈՒԹԻՒՆԸ ՍՈՒՂԻ ԿԸ ՆՍՏԻ ԻՐԵՆ

— Կատարեալ է ուրեմն: Ի՞նչ ...ունէր Ֆոն Հէլմի տունը երթալ, Շիտակը ըսելով, ուղղակի ...ը նետուիլ է ըրածը. ...անդ գիտէր ալ թէ տունը ...ութեան տակ է:

— Կոստանդինովեայի ձերբակալութիւնը իմանալով, կ'ո դէր ...թէ ատիկա Ֆոն Հէլմի ...ութեան արդիւնքը չէ՛լ:

— Ցետո՞յ.

— Ցետոյ. հակառակ իմ խորհուրդներուս, մինակը գնաց եւ ...եցաւ:

— Ինչու մինակ գնաց:

— Որովհետեւ, ըսաւ մեկնելու առաջ, հոն ուր մէկը կը բաւէ, ...է մէկէ աւելին դրկել:

— Ի՞նչ պիտի ընենք հիմա:

— Գետնին տակն անցնիմ, եթէ ընելիքս գիտեմ:

— Քարասօֆի բացակայութեան հրամանատարութիւնը ո՞ւ կը փոխանցուի:

— Պօպրիքօֆի:

— Լաւ ուրեմն: Մեզի կը մնայ անոր տրամադրութեան տակ դնել ինքզինքնիս: Ո՞ւր է այս պահուս:

— Իրեն լուր ղրկեցի որ կոբօքօվախայի մեր տեղը գայ, մեզի միանալու համար:

— Ուրեմն մեկնինք...

Երբ հոն հասանք, տխուր լուրը արդէն իմացուած էր, եւ սարսափը ընդհանուր էր:

Պօպրիքօֆ, Ցուպրովսքի եւ Օրլօֆ այնքան գրգռուած էին, որ ստիպուեցայ ամբողջ ուժս թափել զանոնք արգիլելու համար, որ չերթան ձեռնարկութեան բանդելու Չեկայի շէնքը եւ անոր բնակիչները

եղրակացնելով ըսի անոնց.

— Այդպէս գործելու իրաւունք չունինք, մանաւանդ անոր համար որ, Քարասօֆ անոնց ձեռքին մէջն ըլլալով, չէկիստները կրնան իբր փոխ-վրէժ՝ զայն սպաննել. եւ այս կ'ընեն, նոյնիսկ առանց գիտնալու թէ ո՞վ է ան: Իմ կարծիքովս, պէտք է տարբեր կերպով գործենք. հոս չէ որ պիտի կռուինք, այլ Մոսկուայի մէջ:

— Մոսկուայի մէ՞ջ, ընդմիջեց Պօպրիքօֆ:

— Այո, անշուշտ, ահա թէ ինչո՞ւ: Ընդունինք պահ մը թէ՝ Քարասօֆի կրկնակ ծպտումները իբր Խոմայիլօֆ եւ իբր Ալեսիէֆ, յայտնուած ըլլան այդ պարագային, որովհետեւ Չեկայի բագայա ո շահը կը պահանջէ որ այս գործին շուրջ ամէնէն մեծ աղմուկը հանէ, հոս չէ որ պիտի դատուի Քարասօֆ, այլ Մոսկուայի մէջ.

— Շիտակ է:

— Ուրեմն, մեր պարտքն է անմիջապէս մեկնիլ Մոսկուա, որպէսզի, Քարասօֆը հասնելուն, պատրաստ ըլլանք գործելու:

— Իսկ եթէ, զայն առեւանգենք ճամբուն վրայ, փորձեց ըսել Օրլօֆ:

— Չպիտի յաջողիք, ըսաւ ձայն մը սրահին խորէն:

Դարձանք եւ տեսանք որ բանտապահի համազգեստով մէկը մեզի կը մօտենար:

— Ո՞վ է այս մարդը, հարցուցի Պօպրիքօֆի:

— Մեր բարեկամներէն մէկն է, Նիքոլա Պուտիէֆ, զոր բաւական ժամանակ է Քարասօֆ յաջողեցաւ իբր պահապան Պօղոս-Պետրոսի բերդը մտցնել:

— Ցեսնենք, ի՞նչ նոր լուր ունիս մեզի տալիք, հարցուց անոր, երբ սովորական բարեւները վերջացան:

Պուտիէֆ, տխրօրէն գլուխը օրօրեց, յետոյ պատասխանեց.

— Քարասօֆի քովէն կուգամ. թէեւ ծանրօրէն վիրաւորուած է, բայց քաջութիւնը չէ կորսնցուցած ինծի պաշտօն յանձնեց ձեզ ըսելու թէ՝ այս ձերբակալութեան իր խելքը չէ հասած:

— Ինչպէ՞ս:

— Չեկիստի հանգամանքով եւ իբր Խոմայիլօֆ ծպտուած էր որ Ֆոն Հէլմի տունը խուզարկելու գացեր է: Արդ, Չեկայի կիրարկած սովորութեան համաձայն, բացարձակապէս իր իրաւունքին մէջ էր, երբ այսպէս կը գործէր: Ահա թէ ինչո՞ւ այս պատահարէն բան չի հասկնար:

— Ի՞նչ անունով բանտարկուած է, հարցուցի:

— Խոմայիլօֆ անունով:

— Ըսել է թէ, անոր բուն ինքնութիւնը դեռ չեն գիտեր:

— Չեմ կարծեր:

— Ի՞նչ պատճառ կը վերագրեն այս ձերբակալման:

— Ի՞նչ ըսիք:

— Կը հարցնեմ թէ՝ բանտարկութեան տետրակին մէջ, ի՞նչ պատճառներ ցոյց կուտան այս ձերբակալման:

Պատճառը այսպէս խմբագրուած է. կասկածելի. գաղտնի պահել, մինչեւ կեդրոնական Չեկայի կողմէ միջամտութեան որոշում. շատ վտանգաւոր: Հասկցածիս նայելով, Չեկան չի կրնար բացատրել թէ Խոմայիլօֆ որ կրնար ձերբակալուած պահուն ինքզինքը յայտնել, կրակեց չեկիստներուն վրայ եւ անոնցմէ շատերուն մահուան պատճառ եղաւ: Չեկային համար, հոդ գաղտնիք մը կայ, զոր կ'ուզէ պարզել ամէն գինով:

— Չեմ կարծեր թէ նպատակին հասնի. բայց ինչո՞ւ քիչ առաջ ըսիք թէ՝ չպիտի կրնայինք Քարասօֆը առեւանգել ճամբու ընթացքին:

(Շար.)

Թարգմ.՝ Մ. ԵՐԻՑԵԱՆ

Նախագահ Մօրիս Սարօ կողմնակից են ընկերվարականներուն հետ գործակցելու, ինչպէս 1924ի ընտրութեանց առեն, ու այս առթիւ կ'ոգեկոչեն կուսակցութեան աւանդութիւնը, որ է «Ոչ մէկ թշնամի ձախակողմէն»։

Ֆրանքլէն-Պույեօն թունդ հակայեղափոխական մըն է, մանաւանդ թթու հակապոլշեւիկ. այդ է պատճառը, որ կը հրաւիրէ բոլոր հանրապետականները միանալ՝ «համայնավարութիւնը հրապարակէն քշելու համար»։ Ու կ'աւելցնէ. «Իրականութեան մէջ, ընկերվարականներուն հետ գործակցիլ կը նշանակէ գրեթէ ամէն տեղ անուղղակի կախում ունենալ համայնավարներէն... ։

Քամիլ Շօթան, որ ներքին քաղաքականութեան մասին զեկոյց պիտի ներկայացնէ, կը պաշտպանէ այն տեսակէտը որ, եթէ Ֆրանքլէն-Պույեօնի առաջարկածին պէս չափաւոր տարրերու հետ համաձայնութիւն կայացուի, կուսակցութիւնը ճակատագրականօրէն պիտի ջախջախուի։ Իր կարծիքով «կուսակցութիւնը առաջին քուէարկութեան առեն առանձին պէտք է ճակատի՝ իր մարդոցմով եւ իր վարդապետութիւններով։»

Շախարի եւ քարիւղի մենաշնորհը

Թուրքիոյ շաքարի եւ քարիւղի մենաշնորհի տնօրէն Եուսուֆ Զիա պէյ Է՛կիւրի գացած է։ Ցիշեալը այնտեղ պիտի մասնակցի վարչական ժողովի նիստին, 1928ի ելմտացոյցը պատրաստելու համար։ Այս խորհրդակցութեանց մէջ պիտի որոշուին նաեւ երկու մենաշնորհներու ապագայ վիճակը։

Մենաշնորհներու վարչական խորհուրդի անդամներէն Գատթէմունիի երեսփոխան Հասան Ֆէհմի պէյ յայտարարած է թէ, ինը ամիս յետոյ պիտի փոխուին Լօզանի դաշնագրին մաքսային տրամադրութիւնները, եւ հետեւաբար մենաշնորհի հասոյթները պիտի գանձուին մաքսատան կողմէ։ Այս ձեւով այլեւս պէտք չպիտի մնայ մենաշնորհի ներկայ կազմակերպութեան։

Օր. Ռուբ էլտըր այսօր Փարիզ կուգայ

Օր. Ռութ Էլտըր եւ ընկերը Ճորճ Հէլլտմէն երէկ Լիզպոնէն օդանաւով ճամբայ պիտի ելլէին դէպի Մատրիտ կամ Պօրտօ։ Ֆրանսական օդանաւ մը՝ ղեկավարութեամբ Մօրիս Վայսի, աղջի օր Վիլլաքուպլէի օդանաւային կայանէն ճամբայ ելաւ՝ Ատլանտեանի երկու հերոսները Ֆրանսա փոխադրելու համար։

Ռութ Էլտըր Փարիզ կը սպասուի այսօր՝ Ուրբաթ կէսօրի առենները։

Էլտըր մէկ օր միայն պիտի մնայ Փարիզ։ Այսօր կէսօրէն վերջ պիտի ընդունուի Սէրքըլ Էնթէրալիէի մէջ։ Իրիկունը իրեն ի պատիւ հացկերոյթ մը պիտի տրուի Օթէլ Լիւթէսիայի մէջ ֆրանս. օդանաւային ընկերակցութեանց կողմէ, նախագահութեամբ առեւտրական նախարարին։

Օր. Էլտըր Ամերիկայէն ստիպողական հեռագիր մը ստացած ըլլալով, վաղը՝ Շաբաթ օր դէպի Նիւ Եորք ճամբայ պիտի ելլէ «Մաւրիտանիա» շոգենաւով։

Միայն 34 հոգի ծովամոյն

Երէկ գրեցինք թէ իտալական «Փրինչիփէսսա - Մաֆալտա» Անդրատլանտեան շոգենաւը՝ Պրազիլիոյ առջեւ ընկղմած է։ Նոր մանրամասնութեանց համաձայն, շոգենաւին մէջի 1256 ճամբորդներէն միայն 34 հոգի խեղդուած են։ «Մաֆալտա»յի անթելով կոչերուն վրայ, մօտերը գտնուող 10 շոգենաւեր օգնութեան փութալով յաջողեցան նաւաբեկեալներու մեծագոյն մասը ազատել։ Առաջին առթիւ կը կարծուէր թէ մեռնողներու թիւը հարիւրաւորներու կը հասնի։

Զանազան ենթադրութիւններ կ'ըլլան այս աղէտի պատճառներուն մասին։ Ոմանք կը կարծեն թէ «Մաֆալտա» զարնուած է Ապրոլհոսի խութերուն. Պահիայէն 300 մղոն դէպի հարաւ։ Այդ հարուածէն վերջ, շոգենաւը կ'ուզէ դէպի եզերք մօտենալ, սակայն շարժիչ մեքենան կը խորտակուի եւ ջուրերը մեքենաներու սենեակին մէջ կը խուժեն ու կաթսաները կը պայթին։ Այդ պահուն ճամբորդները իրիկուան ճաշը կ'ընէին։

Ուրիշ ենթադրութեան մը համաձայն, շոգենաւը բախած է ծփուն ականի մը։

Շոգենաւը ընկղմեցաւ օգնութեան առաջին կոչը ղրկելէն չորս ժամ վերջ։ Անթելի պաշտօնեան մեծ հերոսութիւն ցոյց տուաւ պաշտօնին գլուխը մնալով մինչեւ վերջին վայրկեանը եւ անդադար օգնութեան կոչեր ղրկելով։ Չի գիտցուիր թէ ազատուա՞ծ է։

Ճամբորդներուն մէջ կային 800 գաղթականներ, որոնք իտալիայէն Ռիվըր Փլաթա կ'երթային։ Անոնք շոգենաւին վարի մասին մէջ գտնուելով, կաթսաներու պայթումէն աւելի շատ ազդուեցան եւ խելայեղ Ա. եւ Բ. կարգի բաժինները խուժեցին, ընդհանուր խուճապ առաջ բերելով եւ դժուարացնելով ազատարար աշխատանքը։ Օգնութեան հասնող առաջին նաւն էր ֆրանս. «Ֆօրմոզա»ն, որ 120 հոգի ազատեց։ Գերմանական «Աթէնիա» շոգենաւը 400 ճամբորդ եւ նաւաստի ազատեց։ Ուրիշ 450 հոգի «Ալֆա», 200՝ «Էմփայր Սթար» շոգենաւերուն կողմէ ազատուեցան։

«Մաֆալտա»յի մէջ բաւարար չափով ազատարար նաւակներ եւ գօտիներ կային։ «Մաֆալտա» 12000 թոնոտարողութիւն ունէր։

ՇՈԳԵԿԱՌՔԻ ԱՀՌԵԼԻ ԱՂԷՏ ՄԸ

260 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱԾ, ԲԱԶՄԱԹԻՒ ՎԻՐԱՒՈՐՆԵՐ

Եուկոսլաւիայէն կը հեռագրեն թէ Պոսնա-Հերսէքի սահմանին վրայ, Սարայէյովի եւ Մոսթարի միջեւ շոգեկառք մը յիսուն մեթր բարձրութենէ ձորի մը մէջ ինկաւ, երկաթեայ կամուրջի մը խորտակուելուն պատճառաւ։ Կ'ըսուի թէ 260 ճամբորդներ մեռած եւ բազմաթիւ ուրիշներ վիրաւորուած են։ Կորուստները մեծ են։

Աթէնքէն կը հեռագրեն հետեւեալ գործակալութեան։—

Աթէնք-Սելանիկ երկաթուղագիծը փասուեցաւ փլուզումի մը պատճառաւ։ Սէմփլոնի ճեպընթացը չհասաւ ու կ'ըսուի թէ կեցած է Լամիայի մէջ (Աթէնքէն 90 մղոն հիւսիս-արեւմուտք)։ Վնասներու քանակը չի գիտցուիր։ Անձի կորուստ չկայ։

⁂ Պերլին-Շթութկարտ ճեպընթացը Գամպէրկի եւ Նուրէմպէրկի միջեւ ընդհարեցաւ վաճառաբարձ կառախումբի մը հետ։

ՄԵՐ ՊԱՐԳԵՒԸ ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ

Համաձայն Ա. էջին մէջ եղած յայտարարութեան, ստորեւ կը նշանակենք գիրքերու ցանկը, իրենց գիներով։ Ամէն մարդ ազատ է իր ուզած հատորները ընտրելու, համաձայն իր բաժանորդագրութեան.—

1. իմ գիրքը, Ա. Ահարոնեանի (20 ֆրանք). 2. Մանչ Աղջիկը, Վ. Մարկրիթի (20 ֆր.). 3. խորհուրդներու մէհեանը, Ց. Օշականի (20 ֆր.). 4. Ծապլվար, Եր. Օտեանի (7 ֆր.). 5. Մեր խաչը, Տօքթ. Ս. Սալբիի (8 ֆր.). 6. Մահացու Սէրը, Մ. Կորքիի (3 ֆր.). 7. Պոմպէ քաղաքին պատմութիւնը (3 ֆր.). 8. Հափըզի քառեակները (3 ֆր.). 9. Ցոմա Կորտիէվ, Մ. Կորքիի 15 ֆր.). 10. Մեր Անկախութիւնը, Լ. Շանթի (15 ֆր.). 11. Ընկեր Շահազար, Ն. Պէշիկթաշլեանի (5 ֆր.). 12. Երկու Ամիս Բոլշեւիկեան բանտում, Բ. Իշխանեանի (13 ֆր.). 13. Սուլամիթ, Ա. Կուպրինի (6 ֆր.). 14. Կրացիէլլա, Լամարթինի (8 ֆր.). 15. Ոսկի Աքաղաղ, Րաֆֆիի (10 ֆր.). 16. Բժիշկին գիրքէն փրցուած էջեր, Տօքթ. Սեւակի (10 ֆր.). 17. Ազգային բարերար, Եր. Օտեանի (4 ֆր.). 18. Աղա Նազար, Իսահակեանի (3 ֆր.). 19. Ալպոմ հէքեաթներու, Շ. Նարդունիի (3 ֆր.). 20. Դստասահմանական խորհուրդ, Եր. Օտեանի (10 ֆր.). 21. Ի՞նչ պատմեց Թրէքոնէմը կամ Սիֆիլիս, Տօքթ. Գրիգորեանի (6 ֆր.). 22. Էջեր իմ Ցրագրէն, Գ. Զօհրապի (6 ֆր.). 23. «Փետրուար 18» (5 ֆր.). 24. Ֆրանսահայ Զրուցատրութիւն (15 ֆր.). 25. Զարթիր Աստուած, Ա. Ահարոնեանի (2 ֆր.). 26 Ինքնուսուցիչ ֆրանսերէն լեզուի, Դաւիթ-Բէկի (10 ֆր.). 27. Կոյսի մը Օրագիրը, Թարգմ.՝ Վ. Սեւունիի (5 ֆր.)։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Կը խնդրուի Ռումանիոյ մեր բաժանորդներէն իրենց բաժնեգինները վճարել «Յառաջ»ի գործակալ Յ. Ճգնաւորեանի, Պուքրէշ C. P. 487 ։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Ալսան. Միութեան ընդհ. ժողովը այսօր Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Floria ճաշարանի վերնայարկը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Հրայր» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը կիրակի կէսօրէ առաջ ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին (նախկին Քան Օտտոյի քովի սրճարանը)։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Ներկայանալ անդամատոմսերով։

Հ. Յ. Դ. Լիոնի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի բոլոր ընկերները, այս կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին, 262 Rue Duguesclin, Դաշնակցութեան Գրադարանի սրահը։ Ներկայանալ անդամատոմսերով։ Օրակարգ.— Գաւառամաւորի զեկուցում։

Հ. Յ. Դ. Լիոնի կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ, Հ. Յ. Դ. Լիոնի Գնունի խումբի բոլոր ընկերները, 31 Հոկտ. Բշ. իրիկուն ժամը 8.30ին, Դաշնակցութեան գրադարանի սրահը, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Ներկայանալ անդամատոմսերով։ Բացակաները պատասխանատու կը համարուին։

Հ. Յ. Դ. Փոն տ'Օպնայի Նրզ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր խումբերու ընկերները եւ ընկերուհիները այս կիրակի ժամը 3ին, Դրաւարանի սրահին մէջ. խիստ կարեւոր օրակարգ։ Ներկայանալ անդամատոմսերով։ Ներկաներու թիւը օրինաւոր կը սեպուի։

ԼԻՈՆԻ Բարձր Հայքի Հայրենակցական միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի, միութեան կեդրոնատեղին, 201 Ave. de Saxe, Պ. Կիւրեղեանին գերձակատունը։ Կարեւոր Օրակարգ։

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ Ազգասիրանաց Նէօսիհի հայ Օրիորդաց Օժանդակ Միութեան երկրորդ ընտանեկան երեկոյթը այսօր Ուրբաթ ժամը 9էն 2, Restaurant Gilletի սրահին մէջ (Porte Maillot.

ՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի Ցարոն - Ցուրուբերանի Հայրենակցական միութեան հանդէսը վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Եղրոդ Թաղապետարանի սրահը։ Պիտի խօսի Պ. Յարութիւն Արապեան։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կարապետ Թմիկեան կը փնտռէ իր հօրեղբօր տղան Միսաք Թմիկեանը, հօր անունը Գողոս, մօր անունը Անդանի, Կարնոյ Գարահասան գիւղէն, որ Գէյլութ Անթիլիասի որբանոցը կը գտնուէր։ Գրել՝ Restaurant Davros. 27 Rue Arnaud Miqueu, Bordeaux.

- Կը փնտռեմ քեռորդիս Խմբարոյցի Ցակոբ Կէօվորեանս որ առկէ 8 ամիս առաջ Փարիզ կը գտնուէր. իմացնել՝, մօրաքրոջը Տիկ. Մարիամ Գօ աշեանի, 36 Rue Roger Lévent, Marseille։

— Տիկ. Հայկանուշ Նազարեան կը փնտռէ իր զաւակը Սահակ Նազարեանը, որ մօտ 15 օր առաջ Արլ կը գտնուէր։ Զինքը ճանչցողները եւ կամ հասցէն գիտցողները իմացնեն՝ Պ. Ցերեկեանի ֆրանս. Հայ գրատունը։ 15 rue de Colombier, Marseille։

— Մշոյ ձորի Թաղէն Հրանտ Գ. Խանամիրեան կը փնտռէ իր եղբայրը Միքայէլ Գ. Խանամիրեանը, որ մէկուկէս տարի առաջ կը բնակէր Ամերիկա Տիթրոյթ՝ հետեւեալ հասցէին՝ Mikael Krikorian 800, SO. Salvay Ave. Detroit, U. S. A. իմացնել՝ «Յառաջ»ի։

Կը խնդրուի Ամերիկայի Հայրենիքէն եւ Ասպարէզէն արտատպել։

ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

ԽՆԱՄՈՒԹԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆԻ

Երիտասարդ բանաստեղծ եւ «Յառաջ»ի աշխատակից Արսէն Ալէմեանի՝

«ՍԻՐՈՅ ԵՒ ՀԱՅՐԵՆԻ ԵՐԳԵՐ»ը

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

(ՆՊԱՍՏԱԻՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ)

Թոլսթոյի Հաճի Մուրատը 12, Ամուսնութիւնք փարիզի 15 ֆր., Խաւարութիւն 15, Պարոն մը Գամոր 2 հատոր) 25, Միրզա եւ Աննա 12, Տր. Եէբրօնի՝ Պ. Կոթիէի 12, Ֆլավի՝ Ժօրժ Սանդ 7, Կապուտիկը 5 ֆր., Նոնօ եւ Ցօտօ 8, Սիրոյ խորանին առջեւ 5, Երկու ոգի, 5, Տր. Մոռօի կղզին 12, Յանկութեան մեղքերը 15, Տիկին Բօժէ 5, Սատանային զաւակը 3, Կարմիր մարդոց երգուաը, 20, Մանօն Լէսքօ 15, Ռաֆայէլ 18, Կրացիէլլա 8, Հօնա Նասրէտտին 20, Ծապլվար 7, Փանջունի 7, Մակարոյնը 6, Մահացու Սէրը 3, Տր. Մօրի վրէժը 5, Բժիշկին գիրքէն փրցուած էջեր 10, Ցաքիր Թահրա 5, Աշըգ Ղարիպ 5, Թօփալ Օսման 5, Երգարաններ՝ 10 ֆր., 6 եւ 5 ֆրանք, Երազահան 6, Բաղդացոյց 10, ֆրանս. խօսակց. 5 եւ 8 ֆ.։

Բարեկենդանի անկուտիները 2, Բանի ամուսնութիւն 2, Իր գաղպուհիէ 2, Մոլորեալ ճամբորդը 2, Երանոս աղբար 2, Ամուսնական խնդրանք 2, Կոյր երգչուհին 3, Սրբաէն՝ Մոլիէռի 5, Շողոքորթը 5, Տիկ. Մոնսօրօ 10, Սալօմէ 4, Ցրիլբի 5, Համլէթ 10, Օթէլլօ 10, Թագաւոր 10, Նիօբէ 5, Ֆիստօր Նօմանովիչ արքուն 8. Դուրեանի քերթուածները 5, Երգեր ու տաղեր 2.50. Ցաւք եւ Նամականին 8, Խաչիկեանի Հայրենի աղբիւրը 30, Խորայի Նոճաստանը 7. Օմար Խայեամ 4, Հափըզի քառեակները 4։

25 ֆրանքէ աւելի գիրք առնողին 5 ֆր.ի գիրք նուէր, 50 ֆր.է աւելիին 10 ֆր.ի գիրք նուէր, իսկ 100 ֆր.է աւելի գիրք առնողին 15 ֆր.ի գիրք նուէր կը տրուի. փօսթի ծախք չառնուիր։ Դիմել հետեւեալ հասցէին.—

L. Mozian, 51 Bld. Auguste Blanqui, Paris (13e)։

EXACTITUDE - CABINET D'AFFAIRES

ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ՊԱՅՄԱՆ, ԱՐԱԳ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ

Եթէ կ'ուզէք ժամանակ շահիլ եւ կէս առ կէս խնայողութիւն ընել, ձեր դատական, ամուսնական, առուծախի, Carte d'Identitéի, Naturalisationի, հաշուակալական եւ վարչական դիմումներուն Démarches administratives) եւ կառավարական ամէն գործի համար։ Դիմեցէք՝ ամէն օր ժամը 13-20 կիրակի ամբողջ օրը։

Դիմեցէք՝ K. PARMAKSEZIANի

69bis Rue Damrémont (18e). Nord Sud: Lamarck

Autobus; AM. AH. AF. Tramway: 31. 34. 54

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ԴՐՕՇԱԿ»Ի Ա. ՀԱՏՈՐԸ, Գ. ԳԻՒՋԱԼԵԱՆԻ

"ՀԱՅ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՄՏՔԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ

ԵՒ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ"

Գին՝ Ֆրանսա եւ գաղութները 8 ֆրանք, Ամերիկա, Եգիպտոս, Պարսկաստան եւ Անգլիա 50 սէնթ, ուրիշ երկիրներ 9 ֆրանք։ Դիմել՝ ՅԱՌԱՋի խմբագրատունը՝ L. KÉVONIANի։

Փօստի ծախքը մեր վրայ։ Ապսպրանքները կանխիկ։

Եթէ կ'ուզէք զուարճանալ արեւելեան նուագով եւ սնուիլ արեւելեան ճաշակով, դիմեցէք՝

Բելվիլի ծանօթ հայ նպարավաճառ

Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆԻ

ուր պիտի գտնէք հայկական, թրքական եւ յունական ամէն տեսակ փլաքներ, նաեւ լաւ ութեր եւ թելեր, ինչպէս գիտէք նաեւ արեւելեան ուտեստեղէնի լաւագոյնը՝ յարմար գիներով։

Բաց է ամէն օր։ 28 Rue le Sage, Paris (20e). Մէթրօ Belleville

Tél. Menil. 61-85 Tram 5 եւ 26

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ ԿԱԶՄԱԾ

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԳՐԱՒՈՐ ԴԱՍԵՐ

Ա. Գիրք.— Ճարտարութեան եւ ուղղագրութեան նախապատրաստութեան ... միջակումը Դպրոցական առաջին եւ երկրորդ տարիներուն համար։

Բազմաթիւ ձեռագիր օրինակներ ու նկարներ ... մանկան կեանքէն ու շրջապատէն առնուած փոքրիկ ... յօդուածներ են արտադրութեան, թելադրութեան եւ շարադրական ... պատրաստութեան համար. այլեւ ուղղագրական ղեկավարութեան ... ուղեցոյց մը ուսուցչին համար։

Բ. Գիրք.— Ճարտարութեան եւ քերականութեան հիմնական ... բռնումները, Դպրոցական երրորդ եւ չորրորդ տարիներուն համար։

Բազմաթիւ շարադրական նիւթեր ու ղեկավարութիւն ... այլազան մարզանքներու եւ սեփական աշխատանքի միջոցով ... քերականական այն օրէնքներուն, որոնք կը համապատասխանեն ... ու կարիքին, ամփոփ ուղեցոյց մը ուսուցչին համար։

Ա. Գրքի գինն է բոլոր եւրոպական երկիրներուն համար ... Բ. գրքին գինը՝ ինը ֆրանք։ Դպրոցներուն 20% զեղչ։ Ճամբու ծախքը ... նակին վրայ։ Ամէն պատուէր կանխավճար։

Նամակ ու դրամ պէտք է ղրկել՝ Mme. D. Segbossian, Avenue Branly, Chaville (S. et O.) France.

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՑԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro : Gare de l'Est Teléphone : Nord 84.04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2 30- 10- ... ամէն օրեր

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue Place des Fêtes, Paris. XIX. Tel. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներ կը խնամեն ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5 ... կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19, Կիրակի 9 - 12

Դերձակ ԼԵՒՈՆ ՊԻԼԷՃԻԿՃԵԱՆ

կը ծանուցանէ իր յաճախորդներուն թէ իր նախկին ... դէն փոխադրուած է՝

57 RUE CLIGNANCOURT, Métro: Château Rouge կամ Barbès

Ձեր ձմեռուան հագուստը ապսպրելէ առաջ, անգամ մը դիմեցէք իրեն, եւքէն չզղջալու համար։

Ձեւի անմրցելի շքեղութիւն.— վերջին նորաձեւութիւն.—մաքուր կար.—ցոկուն կերպասներ.—վճարումի դիւրութիւններ

ԱՅՍ ՁՄԵՐՈՒՆ ՀԵՏ ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ CAUCASE FILS

ՕՆՆԻԿ ԳՕՃԱՊԸՅԸՔԵԱՆ

10, RUE RAMPAL, BELLEVILLE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ, ՀԱՄԵՂ ԵՒ ԱԺԱՆ

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ԱՆԳԱՄ ՄԸ ՀԱՄՈԶՈՒԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

«ԿԱՎՌՕՇ»

Հրապարակ կ'ելլէ ամէն եշ. օր՝

ԳԻՆ 1 ՖՐԱՆՔ 50

Անկիէնի մէջ կը ծախուի ամէն առտու կայարանին առջեւ եւ գերեկները 3 Rue de Chemin de Fer, Mme. Vve. Cordierի գրատունը։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍԱՓՐԻՉԻ ՍՐԱՀ

ԿԻՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՅՐԵՐՈՒ

Հ. ՄԻՆԱՍ ՉԱՒՈՒՇԵԱՆ

6, Passage des Petites Ecuries, 6 (R. Fbg. St. Denis, թիւ 63ի վրայ)

Մաքուր և արագ սպասարկութիւն, մասնաւոր խնամք կիներու և աղջկանց վարսայարդարութեան։ ԳԻՆԵՐԸ ՉԱՓԱՒՈՐ

Métro: Château d'Eau & Poissonnière.

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

ՍԱԿԱՐԱՆ

27 Հոկտեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթերլին,	L. St	
Տոլար,	Dollar	
Մարք ոսկի	100 Mark	
Թրքական Թղթ.	L. Trq	
Թուք ոսկի	" or	
Մէճիտիէ	Medjidie	
Լէվա 100 հատը	Léva	
Տրախմի »	Drachme	
Լիր »	» Lire	
Պելժ. ֆրանք »	Belga	
Զուից. »	Frc Suisse	
Լեյ 100 հատը	Ley	
Ֆիորին	(Florin)	

ԱՐԺԵԹՂԹԵՐ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ	I Cr. Fonc Eg	
»	II	
»	III	
Թուրքիոյ երկաթ	Lots turcs	

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 288bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

ՇԱԲԱԹ 29 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1927

29 OCTOBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 479

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱԻՍԼՈՐԴ ԱՆԳԱՄ ՄԸՆ ԱԼ

Երէկ հրատարակեցինք բաց նամակ մը, Լիոնի Հ. Ց. Դ. Մարմինն, Աֆիոն Գարահիսարի, Տարօն-Տուրուբերանի եւ Խարբերդի Հայրենակցական Միութեանց ներկայացուցիչներուն կողմէ, ընտրութիւններու յետաձգման եւ Ազգ. Միութեան սարքած խաղերու մասին։

Անկէ առաջ, ստացեր էինք ընդարձակ բողոքագիր մը, դարձեալ ուղղուած Թեմական Խորհուրդին եւ կաթողիկոսական պատուիրակին, բայց մէկդի դրինք, աւելի չսրելու համար վէճերը։

Այդ բողոքագրին մէջ, կը յիշուին տասնըմէկ մեղադրական կէտեր, Ազգ. Միութեան դէմ, որուն երեք անդամները միեւնոյն ատեն առեւտրական-շահակցական ընկերութեան մը հիմնադիրներն ըլլալով, իրար խառնած են անհատականն ու ազգայինը։

Մէկ խօսքով, Լիոնի մէջ կը տիրէ մթնոլորտ մը որ երբեք ցանկալի չէ։

Երեւի այս կացութիւնը նկատի առնելով, Թեմական Խորհուրդը որոշած է Լիոն ղրկել կաթող.-պատուիրակը, որպէսզի տեղւոյն վրայ կարգադրէ խնդիրը։

Ազգային Միութեան անդամները խիստ չափը անցուցին, առնուազն երեք անգամ ձգձգելով ընտրութիւնները, եւ յետոյ կազմալուծելով ամէն բանի իրենց հրաժարականն ալ, որուն համար «կեղծ» է, կ'ըսեն բողոքողները, շատ ուշ հասաւ եւ դարման չէ կացութեան։

Այս ձգձգումներն ու անոնց հետ կապուած խաղերը թող քննուին պաշտօնապէս։ Այդ մեր գործը չէ։ Բայց, գաղտնի՞ք է որ այդ մութ խաղերը աւելի պղտորեցին մթնոլորտը, անշնչելի դարձնելու աստիճան։ Հետեւանքը,— վարկաբեկիչ թռուցիկներ, թղթակցութիւններ, եւ հակաճառութիւններ ամիսներէ ի վեր։ Գաւաթ մը ջուրի մէջ փոթորիկ, եթէ կ'ուզէք։

Մեր կարծիքով, Լիոնի վարկաբեկ Ազգ. Միութիւնը այնքան զօրաւոր չպիտի զգար ինքզինքը, եթէ այսօրուան ընդդիմադիրները ժամանակին տէր եղած ըլլային իրենց իրաւունքին։

Բայց այս բոլորը անցեալին կը պատկանին այլեւս, եւ մենք տրամադրութիւն չունինք դատ-դատաստան տեսնելու։

Եթէ կաթող. պատուիրակը ուզէ անկեղծ ըլլալ — որովհետեւ ինքն ալ անմեղ չէ այս գործերուն մէջ — կը հաւատանք թէ շուտ կը խափանուի եւ ընտրութիւնները բարեկարգութեամբ կը կատարուին, ինչպէս եղաւ Մարսէյլի մէջ։

Այս առթիւ, — եւ նորէն, աւելորդ անգամ մըն ալ — թէ՛ մեր ընկերներուն եւ թէ հանրութեան ու մանաւանդ մեր հակառակորդներուն համար կը յայտարարենք թէ՛ Դաշնակցութիւնը ծրագիր չունի մենատիրութիւն հաստատելու գաղութներու մէջ։

Ջանալով կազմակերպել գաղութները, Դաշնակցութիւնը ամէն տեղ ալ կը հետապնդէ շատ յստակ ուղեգիծ մը.— Օրինաւոր, ժողովրդավար ընտրութիւններ կատարել, իշխանութիւնը յանձնել ընտրովի մարմիններու ձեռքը, շարժման մէջ դնել ցիրուցան ուժերը եւ դիւրացնել կենդանի աշխատանքը՝ թէ գաղութներու եւ թէ հայրենիքի բարիքին համար։

Իբրեւ մէկ մասը ժողովուրդին, եւ իբրեւ կազմակերպուած ուժ, Դաշնակցութիւնն ալ կը գործակցի, ընդհանուր մեքենան շարժելու եւ գործ արտադրելու համար։

Այո, իբրեւ անդամը քաղաքական կուսակցութեան մը, ամէն դաշնակցական որ կը մասնակցի տասը հոգինոց ազգային վարչութեան մը, կ'ըմբռնէ թէ ինք ամերիկեան դիտող մը չէ այնտեղ, այլ գործօն, պատասխանատու մարդ մը, արթուն պահակ մը, որ բացորոշ դաւանանք եւ պարտականութիւններ ունի։

Եւ եթէ այդ մարդը, ինքզինքը պատասխանատու զգալով կուսակցութեան առջեւ, կ'աշխատի արդարացնել իր վրայ դրուած յոյսերը եւ գործ արտադրել, կամ գործի մղել մարդիկը, այդ ալ իր արժանիքը պիտի կազմէ։ Միւսներուն պարտականութիւնը պիտի ըլլայ կա՛մ աւելի շատ եւ աւելի լաւ աշխատանք ցուցնել, եւ կամ գործը դիւրացնել անկեղծ աշխատակցութեամբ։

Ուրիշ առեն ալ ըսած ենք,— Դաշնակցութիւնը մարդ չունի բանկալի համար։ Ու մենք մեծ հոգէ մը ազատած պիտի ըլլայինք, եթէ ազգային կեանքը այնպէս մը կազմակերպուէր, որ պէտք չմնար մեր գործակցութեան ալ։

Այս տեսակէտէն առաջնորդուած, մենք որոշում ունինք որ մեր ընկերները չկլանուին ազգային գործերով, եւ մանաւանդ պատասխանատու ընկերներ չկապուին ազգային-վարչական պաշտօններու։ Եթէ վրիպումներ եղած են այս ճամբուն վրայ, կա՛մ պէտք է արդարացուին, եւ կամ դարմանուին անյապաղ, սկսելով Մարսէյլէն։

Մեր կուսակցական աշխատանքը ինքնին գերազանցապէս ազգային գործ է։ Այնպէս որ, ոչ մեծերու հաշիւ նայելով կրնանք զբաղիլ ոչ ալ ժամու, ժամկոչի կամ տէրտէրի խնդիրներով։

Աւելի քան երբեք անհրաժեշտ գտնելով գաղութներու ազգային կազմակերպութիւնը, իբրեւ հիմնական միջոց այլասերման դէմ, մեւ ք հրապարակաւ կը հրաւիրենք, կը դրդենք բոլոր ընդունակ եւ սրտցաւ տարրերը, մանաւանդ չէզոքները, որ տէր ըլլան իրենց պարտականութեան ու գլուխ հանեն այդ գործը։

Չե՞ն ըներ, չե՞ն կրնար, — Դաշնակցութիւնը ինքն իրեն թոյլ չի տար, անտարբեր դիտել։

Շ.

МАМОՒԼ

ԱՌԱՆՑ ՄԵԿՆՈՒԹԵԱՆ

Հետեւեալ հատուածը կ'արտատպենք Ամերիկայի հայ պոլշեւիկներու շաբաթաթերթ Նոր Աշխարհի խմբագրականէն (22 Հոկտեմբեր), մեկնութիւնները ձգելով ընթերցողին.

«Վերջին ընտրութիւններէն յետոյ շատ ցայտուն կերպով դուրս եկաւ, որ Ամերիկայի կառավարութիւնը կոնտրոլ ընող կապիտալիստները ոչ մէկ միջոցի առաջ կանգ կ'առնեն բանւորութեան ազատութիւնը կաշկանդելու յետադիմական օրէնքներու ցանցով մը։

«Այս ամբողջ շրջանին ոստիկանութիւնը, դատարանները, քաղաքային, նահանգային եւ պետական ուժը գործածուած է անհաւնկելու համար բանւորութիւնը, խեղդելու համար բանւորական շարժումը Ամերիկայի մէջ։

«Այս հալածանքէն տուժողը ամէնէն առաջ պէտք է ըլլայ օտարածին բանւորութիւնը։ Անոր համար ալ օտարածին բանւորները պէտք է զգացին այս երկրին մէջ իբրեւ հիւր ապրելէ։ Ամէնէն առաջ պէտք է կազմակերպուին գոյութիւն ունեցող արհեստակցական միութիւններու մէջ, եւ ապա շատ մօտիկէն պէտք է հետաքրքրուին բանւորական կուսակցութեան մը կազմութեան հրատապ հարցով։

«Սակայն մինչեւ բանւորական կուսակցութեան կազմութիւնը, մեր կուսակցութիւնը կ'ունենայ իր ուրոյն թեկնածուները։ Բոլոր այն հայ բանւորները, որոնք ամերիկեան քաղաքացիներ են, պէտք է իրենց քուէները տան մեր կուսակցութեան, Ամերիկայի Բանւորական Կոմունիստ կուսակցութեան թեկնածուներուն։

«Ամերիկահայ գործաւորը քաղաքային, նահանգային եւ պետական բոլոր ընտրութիւններու ժամանակ պիտի չմոռնայ, որ օտարածին բանւորներու միակ պաշտպան եւ բարեկամ կազմակերպութիւնը այս երկրի մէջ, մեր կուսակցութիւնն է։

«Ամերիկայի հայ գործաւորները պիտի չմոռնան, որ մեր կուսակցութիւնը ամէնէն ուժեղ պայքարը մղեց ազատելու համար Սաքքոն եւ Վանզեթթին կապիտալիզմի ճիրաններէն։ Տակաւին շատ Սաքքոներ եւ Վանզեթթիներ կան բանտերու մէջ, եւ եթէ գործաւորները չկազմակերպուին եւ իրենց ձեռքը չառնեն իրենց քաղաքի, նահանգի եւ ամբողջ Միաց. Նահանգներու ղեկը, Ամերիկայի հայ գործաւորները հաւաքուած պէտք է ըլլան, որ տակաւ բանտերը կը լեցուին եւ այս երկրէն արտաքսուածներու բանակը կ'աճի, մինչեւ որ կապիտալիզմը յաջողի այս երկրի բանւորութիւնը կատարելապէս անդամալոյծ ընել։

«Այդ երբեք պիտի չպատահի։

«Հայ գործաւորութիւնը երբեք պիտի չկզզիանայ այս երկրի բանւորական խումբէն։ Ան այս երկրի բանւորութեան հետ ձեռք ձեռքի պիտի աշխատի իրեն համար ստեղծել քաղաքական եւ տնտեսական կռուան։

«Հայ գործաւորը իր քուէն պէտք է տայ կոմունիստ թեկնածուներուն։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԷՋՄԻԱԾՆԻ ԿԱՑՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Երեւանէն հասած մասնաւոր նամակի մը մէջ կը կարդանք.—

Վերջերս կառավարութիւնը կը հրաւիրէ Էջմիածնի Գերագոյն Խորհուրդի անդամներէն մէկը՝ հերքել Էջմիածնի մասին տարածուած լուրերը։ Միաբանը (եպիսկոպոս մը, որուն անունը զանց կ'առնենք խմբ.) կը հաւանի հերքել կաթողիկոսին աքսորման լուրը, բայց միեւնոյն ատեն կ'ուզէ հաստատել թէ Մայր Աթոռը բռնութեան տակ է։ Կառավարութեան ներկայացուցիչը կը մերժէ այս պայմանը, եւ հերքումը կը մնայ դարակի մէջ...

Խռովութիւններ Մոսկուայի մէջ

Ռիկայէն կը հեռագրեն «Թայմզ»ի 27 Հոկտմ. թուականով.— Քանի մը օրէ ի վեր փողոցային խռովութիւնները մեծապէս աւելցան Մոսկուայի մէջ, մեծ թիւով անհրաժեշտ առարկաներու պակասութեան պատճառաւ։ Խանութներուն շուրջ մեծ թափօրներ կազմուած են եւ կարգի կը սպասեն։ Ոստիկանութիւնը բռնի ուժով կը ցրուէ ամբոխը։ Հոս հասած թերթերը կը նկարագրեն բազմաթիւ ընդհարումներ ոստիկանութեան եւ ամբոխին միջեւ։ Այսպէս, Մոսկուայի ամէնէն վաճառաշահ մէկ փողոցին մէջ մօտ հազար անհամբեր յաճախորդներ սկսան խանութները կողոպտել։ Ոստիկանութիւնը զէնքի դիմեց՝ գնորդները ցրուելու համար եւ յաջողեցաւ կողոպտուած ապրանքներէն մաս մը ետ առնել։

Նման դէպքեր կը պատահին նաեւ զանազան նահանգներու մէջ։

Դաւիթին հրաժարումը կը պահանջեն

Ռումանիոյ երեսփ. ժողովին մէջ կարեւոր վիճաբանութիւն մը տեղի ունեցաւ առջի օր Մանուէլէսքոյի ձերբակալութեան եւ իշխան Կարոլի գահաժառանգութեան խնդրին առթիւ։

Վարչապետ Պրըթիանօ յայտարարեց թէ կառավարութիւնը վճռապէս պիտի ընդդիմանայ Ռումանիոյ մէջ հաստատուած օրինական կարգը տապալելու ամէն ձեռնարկի։

Ազգային-Գիւղացիական կուսակցութեան վարիչ Մանիու բողոքեց Մանուէլէսքոյի ձերբակալութեան եւ պատերազմ. ատեանի մը կողմէ դատուելուն դէմ։ Ըստ իրեն ո՛չ մէկ Ռումանացի, ըլլայ երկրին, ըլլայ արտասահմանի մէջ, չի կրնար ամբաստանուիլ թէ կ'ուզէ տապալել թագաւորութիւնը։ Ներկայիս համար իշխան Կարոլի խնդրին մասին խօսիլը անպատեհ գտնելով հանդերձ, Մանիու ըսաւ թէ ժողովուրդը իրաւունք ունի իր կարծիքը յայտնելու եւ ո եւ է խնդրի մասին որոշում տալու։

Եզրակացնելով ըսաւ թէ ներկայ խորհրդարանը հանրային կարծիքը չի ներկայացներ եւ պահանջեց վարչապետէն դահլիճին հրաժարականը ներկայացնել, թոյլ տալու համար որ գահի խնդիրը լուծուի օրինական ճամբով։

Վարչապետը պատասխանելով յիշեց թէ իշխան Կարոլի գահէն հրաժարումը օրինաւորապէս նուիրականացած է Սահմանադրութեան մէջ եւ կրնայ փոխուիլ միայն այժմու թագաւորին չափահասութենէն վերջ։ Ցետոյ, այդ վայրկեանէն սկսեալ իշխան Կարոլ նոյնպէս չի կրնար ժառանգական կերպով գահ բարձրանալ. հետեւաբար իշխան Կարոլի վերադարձը ապահովելու համար եղած ամէն փորձ հակասահմանադրական պիտի նկատուի եւ ըստ այնմ կառավարութեան կողմէ պիտի արգիլուի։

Մանուէլէսքոյի խնդրին մասին քննութիւնը պիտի վերջանայ այսօր եւ անմիջապէս պիտի սկսի դատավարութիւնը, որ կը կարծուի թէ շաբաթ մը պիտի տեւէ։ Ընդհանուր դատախազն է գնդապետ Տիտոս Գարափանչա, իսկ տեղեկաբերը՝ հազարապետ Եօնէսքու։

Մանուէլէսքոյի վրայէն գտնուած թուղթերուն մէջ կար նաեւ յուշատետր մը, որուն մէջ յիշեալը կ'ըսէ թէ ծրագրած է իշխան Կարոլի վերադարձը ապահովել եւ այս մասին համբաշխ կը գործէ իշխանին հետ։

Բոլոր գրութիւնները լուսանկարուած են եւ օրինակները պիտի բաժնուին Խորհրդարանի անդամներուն։

Քաթալոնիոյ ազատութեան համար

Երէկ տեղեկութիւններ տուինք թէ վերջին օրերս դարձեալ շարժում մը երեւան հանուած է Ֆ.-Սպանիական սահմանին վրայ եւ Քաթալոնիացի հայրենասէրներ կը պատրաստուէին իրենց երկիրը մտնել՝ ժողովուրդը ապստամբեցնելու համար Փրիմօ տը Ռիվէրայի բռնապետական վարչաձեւին դէմ։ Ամիսներ առաջ նոյնպիսի շարժում մը երեւան հանուեցաւ ֆրանսական ոստիկաններուն կողմէ եւ բոլոր յեղափոխականները ձերբակալուելով դատուեցան Փարիզի մէջ ու յետոյ Պելճիքա աքսորուեցան։

Այս անգամ շարժումը աւելի լայն ծաւալ ունէր։ Մօտ 1500 հոգի կարգախօս ստացած էին Ֆրանսայի զանազան քաղաքներէն, Լիւքսէմպուրկէն եւ Պելճիքայէն ճամբայ ելլել դէպի սահմանագլուխ, այս անգամ ոչ թէ խումբով, այլ 2—3 ընկերներով։ Համախմբումը պիտի կատարուէր Ֆուայի եւ Միջերկրականի եզերքին մէջտեղ գտնուած հողին վրայ։ Կ'ըսուի թէ յեղափոխականները քանի մը միլիոն ֆրանք դրամ ունէին

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԸՆԴԴԻՄԱԴԻՐՆԵՐԸ

Մոսկուայի «Իզվէստիա»ն կը գրէ թէ Հայաստանի վերստուգիչ Յանձնաժողովը վտարած է հինգ ընդդիմադիրներ եւ խստօրէն յանդիմանած՝ երեք ուրիշներ։

Պ. ՇԱՀՎԷՐԴԵԱՆԻ ՅԱՋՈՐԴԸ

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ Պ. Դ. Շահվէրդեան Փարիզ պիտի գայ, իսկ Պոլսոյ մէջ իրեն պիտի յաջորդէ Պ. Սաֆրազբէկեան։ Ֆրանսայէն գաղթական փոխադրելու ծրագիր չկայ այս տարի։

ՊԱԼԱՔԵԱՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ԱՌԱՋՆՈՐԴ

Մարսէյլի վիճակային ընդհ. ժողովը Հոկտ. 23ին գումարուելով, զբաղած է առաջնորդի ընտրութեամբ։ «Հայ Սիրտ» կը գրէ այս առթիւ.

— «Կաթող. պատուիրակ Պալաքեան եպիսկ.ի թեկնածութիւնը մասնաւոր կերպով դրուած էր Փարիզի Թեմական Խորհուրդին կողմէ։ Ինչ ինչ պարագաներ նկատի ունենալով, ընդունուեցաւ վերջինի թեկնածութեան մասին։ Ըստ այսմ ժողովը ձեռնարկելով գաղտնի քուէարկութեան, ընտրուեցաւ Պալաքեան եպիսկ. 18 քուէով։ Կային 5 ճերմակ քուէ, իսկ անդամներէն մէկն ալ ձեռնպահ մնաց»։

ԹՈՒՐՔ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐ ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

Լոնտոնի «Միւխ կազէթա» թերթը կը գրէ.—

«Հոկտ. 14ին 41 կառքերով հաբաւ Պուլկարիայէն եկող թուրք գաղթականներու կարաւան մը երէկ քաղաքս հասաւ գրեթէ կիսամերկ։ Ասոնք իրենց գիւղաքաղաքէն մեկնելէ առաջ, զինուորական տարիքի մէջ եղողներէ զին. փրկանք, բոլորէն յաւաքիկայ տարուան տուրքերը, եւ անցագիրներու համար դրամներ առնուելով, բոլոր գոյքերն ու կենդանիները միասին տանելու արտօնուելէ վերջ ճամբայ ելած են։ Բայց հազիւ իրենց գիւղաքաղաքէն 4 ժամ հեռացած, իրենց առաջքը ելլող քոմիթէճիները անոնց բոլոր ունեցածները կողոպտած են։ Այս կողոպուտը տեւած է երկու ժամ»։

ԹՌԻՉՔ ԷԼՏԸՐ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Օր. Ռութ Էլտըր եւ ընկերը՝ ճորճ Հէյլտըմէն փորթուկալի մայրաքաղաքէն օդանաւով հասան Մատրիտ, ընդառաջ գացած էին սպանիական հինգ օդանաւեր, որոնք օդին մէջ մնացին՝ մինչեւ որ Ռութ Էլտըրի օդանաւը ապահով ցամաք իջաւ։ Ժողովուրդը մեծ ընդունելութիւն ըրաւ։

Դիշերը երկու օդանաւորդները Մատրիտէն դէպի Պայոն (Ստորին Պիրենեաններ) ճամբայ ելան ձեռնարկութեամբ։ Հոն ֆրանսացի օդանաւորդ Վայս զիրենք օդանաւին մէջ առաւ, բերելու համար Փարիզ, ուր պիտի հասնէին երէկ կէսօրէն վերջ։

Վ.Ր.Ի.Պ.ԱԿ. — «Պարսիկներու վրդովումը Թրքական դաւերու դէմ» խորագրով թղթակցութեան մէջ (տես երէկուան Յառաջը), մոռցուած է յիշել թէ Ա. սիւնակ, վարէն վեցերորդ տողէն մինչեւ թղթակցութեան վերջը Թաւրիզի «Թաբրիզ» պարսիկ թերթին Հոկտ. 3ի խմբագրականին թարգմանութիւնն է։ Խմբագրականը կը սկսի այսպէս՝ «Քսան տարիէ ի վեր» եւլն.։

ՕԳՏՈՒԷ ԱՌԻԹԷՆ

Ցարեկան կանխիկ բաժնեգին մը վճարելով կը ստանաս 20 ֆրլ. գիրք։ Վեցամսեայ՝ 10 ֆրանքի։

Յանկ՝ Դ. էջ

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

"ԱՐԴԻ ԱՇԽԱՐՀԻ ՀԱԿԱՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ,,

ՀԵՂԻՆԱԿ՝ Ֆ. ՏԸԼԷԶԻ

Ֆրանսիս Տըլէզի տնտեսագէտ մըն է եւ իր փաստերը աւելի քաղուած են իրապաշտ կեանքէ: Իր հատորին 550 ընդարձակ էջերը պաշտպանողական են երկիրներու տնտեսական յարաբերութեանց ազատութեան:

Նախ՝ հեղինակը աչքէ կ'անցնէ առասպելին (mythe) մարմնացումները հոմէրական տարբերէն մինչեւ հաւատաքննութիւնը եւ Ֆրանսական մեծ յեղափոխութիւնը, եւ կը հասնի ներկայ «առասպել»ական ուժին, — դրամին: Գիրքին այս վերջին մասն է որ մեզ կրնայ հետաքրքրել:

* * *

1860ին էր որ Րիչըրտ Քոպտըն եւ Միշէլ Շըվալիէ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ կը կնքէին առեւտրական դաշնագիր մը, որուն շնորհիւ մաքսի պարտադրութիւնները շատ թեթեւ կուգային երկու երկիրներու մասնայատուկ արտադրութիւններու փոխանակութեան:

Օրինակը ընդհանրացաւ, դաշնագիրը ծաւալեցաւ ուրիշ երկիրներու մէջ: Վաճառականութիւնը առաւ բոլորովին նոր մղում մը: Գործարանատէրեր ասպարէզ իջան, փոխանակութիւնը սկսաւ զարգանալ, եւ բոլոր երկիրները նոյնպիսի մթնոլորտի մը մէջ սկսան զիրար տնտեսօրէն ամբողջացնել:

[illegible], այդ պարագան շատ փայլուն. Բայց մարդկային միտքը միշտ կը սիրէ հակընդդէմ պարադոքսներով խաղալ, եւ կը պատահի անխուսափելին:

Ֆրանսացին չի հանդուրժեր որ մրցակցութիւնը իրեն վնասակար դառնայ, չուզեր ընդունիլ այն իրականութիւնը թէ Չիքակոյի պահածոյին միսը աւելի աժան կուգայ Ֆրանսացի քաղաքացիին քան իր իսկ գիւղին ոչխարին միսը:

Իրականութիւնը աւելի կը շեշտուի Գերմանիոյ մէջ, որուն սահմանները կը հաստատուի մաքսապաշտպան օղակը (protectionnisme), որ յետոյ կ'անցնի Անգլիոյ, այս վերջինին վաճառականութեան ծաւալումովը:

Քաղաքական հակամարտութիւնները կը սկսին գործել: Անոնք կը դատապարտուին տնտեսականին կերը դառնալու:

Արդէն ասպարէզ կուգան Իտալիան եւ Ռուսիան:

Առաջինը Ափրիկեան Տրիպոլիսը կ'իրացնէ, իր տնտեսական պահանջներուն գոհացում տալու համար, երկրորդը կը շինէ «Անդրսիբերիական» երկաթուղին, որուն շնորհիւ իր արտադրութիւնները կը հասնին [illegible] Անգլիոյ ուժը ճամբան կը հասնի, ծովային ճամբաներէ [illegible], Միջերկրական Անգլիական գիւտագիտական մարմինները կը կարուին ճարտարարուեստներու պահանջներուն:

Պալքանեան պատերազմ: Մեծ [illegible] նախօրեակը: Տըլէզի որ Ֆրանսացի է, չի ծածկեր բառերը եւ բացէ ի բաց կը յայտարարէ թէ՝ պալքանեան պատերազմը ուրիշ բան չեղաւ եթէ ոչ աւստրո-գերմանական (Պուլկարիա) եւ անգլօ-ֆրանքօ-ռուսական (Սերպիա եւ Յունաստան) հակառակութեան օրբանը:

Պուլկարիա՝ պարտուած, գրաւելու փափաքէն զրկուած՝ Ռուսիոյ կողմէ, կը դառնայ կեդրոնական պետութիւններուն:

Մինչ պզտիկ պետութիւնները դեռ գերի են հայրենասիրական «առասպել»ներու, «Մեծ»երը արդէն սկսած են տնտեսական «մեծ» պայքարը, որ պիտի յանգի մեծ պատերազմին:

Եւ եթէ մենք Հայերս փորձուեցանք 1914ի պատերազմը նկատել Արդարութեան (գլխագիրով) համար մղուած, կրնանք մեղադրելի չհամարուիլ, քանի որ տնտեսական ազդակները մեզի ծանօթ չէին:

Ռազմական գերակշռութիւնը կ'ապահովէ տնտեսական գերակշռութիւն:

«Երբ պետութիւն մը ռազմական գերակշիռ դիրքի մը հասնի, խելօք իր դրացիները կը միանան զայն գերազանցելու համար»: Օղակը կը մեծնայ, Աւստրիա եւ Իտալիա կը կապուին Գերմանիոյ, որուն կը պատասխանէ համաձայնական խմբակը:

Գիրքերը կը բռնուին, բայց ատոնց միջեւ փոքր պետութիւնները ի՞նչ բանի կը ծառայեն, — խաղալիք դառնալու եւ կրակը սանձելու:

Ընդհանուր պատերազմը կը ծագի, վառօդի տակը կ'այրէ ամէն երկիր, եւ Թուրքիոյ առիթը կուտայ իր հայաջինջ քաղաքականութիւնը վերջնապէս գործադրելու:

Հեղինակը առոյգ ոճով մը կը պատկերացնէ մեծ պետութիւններու ընթացքը [illegible] մինչեւ մեր օրերը, անողոքաբար կը մերկացնէ անոնց զանազան մութ գործունէութիւնները. եւ... կը յօժարի միայն սա կէս-տողը նուիրել Հայերուն.

«Հայերը, որոնց հող մը խոստացուած էր, մոռացուեցան» (ont été oubliés). Աւելի ճիշդ պիտի ըլլար ըսել «մոռնուեցան»:

Այս պերճախօս երկտողը կը բովանդակէ մեծ պատերազմին, ռազմագիտական ողբերգութիւնն ալ աւելի խոր, աւելի հերոսական տառ մը:

∴

Հեղինակը տեսակ մը «Յետ գրութեան» մէջ գոհունակութիւն կը յայտնէ որ Ազգերու Դաշնակցութիւնը C. C. I. մը ու B. I. T. մը ստեղծեց ու զանոնք նուիրագործեց:

Առաջինին կը մաղթէ ամերիկեան Ինթըրնէշընըլ Քոմըրս Քոմիթիի հեղինակութիւնը եւ գործունէութիւնը, իսկ երկրորդին սերտ յարաբերութիւն մը Ազգերու Դաշնակցութեան խորհուրդին հետ:

Ահա թէ ինչու մղուեցաւ մեծ պատերազմը, եւ ահա թէ ինչու պէտք չէ զարմանանք, եթէ տեսնենք Թուրքիան ալ բազմած այն Դաշնակցութեան մէջ, որովհետեւ Սուլթաններու երկիրը որ միշտ կարօտ եղած է եւրոպական դրամագլուխին, նոյնը կը մնայ հանրապետական վարչութեան տակ ալ:

Մինչ նոյն Դաշնակցութեան անդամներէն Արժանթին, Պերու, Պոլիվիա եւ Չիլի կը զեկուցանեն թէ պատրաստ են հայ աշխատաւորներ ընդունիլ իրենց սահմաններէն ներս:

Ի սփիւռս աշխարհի, B. I. T.ն այդ ծրագրին պիտի ծառայէ:

* * *

Ցամենայն դէպս, Տըլէզի զգաստ ուղեղ մըն է, եւ տնտեսագիտական աշխարհը հիմնօրէն ուսումնասիրած է իր այդ գործին մէջ: Մաքսային գօտիներու ջնջումի գաղափարը շատ գեղեցիկ է, բայց զինաթափութեան ծրագրին նման, ամէն մէկ երկիր պիտի ուզէ ոչ թէ առաջին, այլ վերջին քայլը առնել, եւ խնդիրը պիտի յաւերժանայ:

Հեղինակը կը յիշէ Ամերիկեան 48 Միացեալ Նահանգներուն քաղաքական անկախութիւնը իրարու հանդէպ: Զայն կատարեալ դարձնողը մաքսային գօտիներու չգոյութիւնն է:

Բայց Տըլէզի կը մոռնայ թէ, այդ նահանգները ոչ է ցեղային, լեզուական ու դաւանանքի տարբերութիւն չունին, եւ յետոյ, ամերիկեան նոր հանրապետութիւնը [illegible] ընդգրկած է կատարելագործեալ սահմանադրութիւն մը: Ան չէ ունեցած իր արդիական կենցաղին կառչող որ եւ է անցեալ մը պատմութիւն, քանի որ անցեալ չունի, եւ կրնայ ամբողջապէս նուիրուիլ յառաջդիմական քայլերու: Յիշենք նաեւ Տըլէզիի ուրիշ մէկ գաղափարը, նոյնքան ճարտասանական որքան ծանօթ կէտ մը:

— «Մեծ պատերազմը բազմապատկեց սահմանները, նոր պետութիւններ ստեղծելով: Տնտեսական պատերազմը աւելի բարդ հանգամանք մը առաւ, ինչ որ ծնունդ կրնայ տալ ոչ նուազ կարեւոր վնասներու աշխարհի ընդհանուր բարօրութեան»:

ԵՒ. ՉԱՃԸՐԵԱՆ

ՄԻԼԼԻ ՇԱՐԺՄԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ՄՈՒՍԹԱՖԱ ՔԷՄԱԼԻ ԲԵՐՆՈՎ

Ե.

Այս կացութեան վրայ Մ. Քէմալ հետեւեալ որոշումները կուտայ.— Բոլոր այս դէպքերը ամբողջ երկրին հաղորդել, համազգային քրիստոնեայ տարրերը պաշտպանել, Անատոլուի մէջ արգիլել տարածումը Պոլսոյ գրաւման յայտարարութեան, ուր Միլլի պետերը իբր Իթթիհատական կը ներկայացուին, եւ ժողովուրդը կը հրաւիրուի զէնքերը յանձնելու: Յետոյ բոլոր նահանգներէն բողոքագրեր ղրկել համաձայնական մարզպաններուն, ինչպէս նաեւ չէզոք պետութեանց:

Ասոնցմէ զատ, Մ. Քէմալ յայտարարութիւն մը ուղղեց թուրք ազգին, յանուն ազատութեան պայքարի հրաւիրելով զայն: Յայտարարութիւն մըն ալ իսլամ աշխարհին ուղղուեցաւ:

Յետոյ, Էսկիշէհիրի եւ Աֆ. Գարահիսարի մէջ գտնուող համաձայնական սպաները ձերբակալուեցան, անոնց զօրքերը հեռացուեցան, իսկ երկաթուղիին կարեւոր կէտերը քանդուեցան:

Միւս կողմէ կարգ մը պատրաստութիւններ տեսնուեցան: Ամէնէն կարեւորը՝ նոր Ազգ. ժողով մը նիստի հրաւիրելն էր: Մարտ 19ին ընտրութեան հրահանգ տրուեցաւ: Պոլսէն փախչող երեսփոխաններն ալ լաւ ընդունելութիւն գտան:

Երեսփ. ընտրութիւնները ամէն կողմ յաջողութեամբ առաջ տարուեցան: Միայն թէ թիւրիմացութիւններ ծագեցան կարգ մը տեղեր: Շատ մը տեղերու մէջ ալ գլուխ ցցեցին Միլլի շարժման թշնամիները: Կացութիւնը վտանգաւոր էր:

Մ. Քէմալ փակեց Ազգ. ժողովին գումարումը: Կարգ մը նկատումներով, անհրաժեշտ էր որ Միլլի կառավարութիւնը այն տպաւորութիւնը տար թէ հաւատարիմ է Թագաւորին:

Ապրիլ 22ին, Մ. Քէմալ շրջաբերականներով ամէն կողմ հաղորդեց թէ, այսուհետեւ Ազգ. Մեծ Ժողովն է կառավարական ամէնէն բարձր օրկանը, եւ թէ Ժողովին գումարումով վերջ գտած է Ներկայացուցչական մարմինին պաշտօնը:

23 Ապրիլ 1920ին, Ազգ. Մեծ Ժողովը գումարուեցաւ Էնկիւրիի մէջ:

Մեր նպատակն էր ամէն բանէ առաջ մեր սեփական ուժերուն յենելով ազգային սահմաններուն մէջ ազգին ֆիզիքական գոյութիւնը երաշխաւորել եւ աշխատիլ երկրին ու ազգին երջանկութիւնը ապահովելու: Որոշուած էր պարապ յոյսեր չներշնչել ժողովուրդին:

Պոլսոյ կառավարութեան ձեւէն, այդ շրջանին հանրապետութեան հակումը տակաւին վաղաժամ էր: Այդ պատճառով Մուստաֆա Քէմալ Թագաւորը սխալ ճամբու առաջնորդուած գերի մը կը նկատէր: Այս պայմաններուն մէջ Թագաւորը չէր կրնար օժանդակել ազգային շարժումին: Հետեւաբար անհրաժեշտ էր անկախօրէն վարել ազգային շարժումը եւ իր տիրապետութիւնը հաստատելով իր վրայ կեդրոնացնել օրէնսդիր եւ գործադիր իշխանութիւնները: Երբ անհետանային անբնական պայմանները, «օրինական սահմանի մէջ» դիրք մը պիտի տրուէր Սուլթանին: Ազգ. Մեծ Ժողովը այս ձեւով որոշում տուած էր:

Իրականին մէջ, այս որոշումով արդէն հիմնուած կ'ըլլար ժողովրդական կառավարութիւնը՝ Հանրապետութիւնը:

Մ. Քէմալ Ազգ. Մեծ Ժողովի նախագահ ընտրուած ըլլալով անուղղակի կերպով կառավարութեան ալ նախագահ ընտրուած էր: Մօտաւորապէս շաբաթ մը յետոյ ընտրուեցան եւ նշանակուեցան տասնըմէկ գործավարները:

Ըսմէթ փաշա, որ նախագահ ընտրուած էր ընդհ. սպայակոյտին, իր այդ հանգամանքով կը մասնակցէր դահլիճին: Այս պարագան դժգոհութիւն պատճառած էր կարգ մը մասնաւոր հրամանատարներու:

Ազգ. կառավարութեան Պոլսոյ ամէնէն մեծ թշնամին՝ Ֆէրիտ փաշա կազմած էր իր նոր դահլիճը: Թագաւորը ըմբոստներուն դէմ «ֆէթվա» մը հրատարակած էր, որ ամէն միջոցներով նոյն իսկ թշնամի օգնութեամբ ամէն կողմ կը բաշխուէր եւ կը տարածուէր:

Սուլթանին կառավարութիւնը եւ ընդդիմադիրները, որոնց ուժ կուտային գաղտնի ընկերութիւններ, ամէն կողմ տեղային գործունէութեան լծուեցան: Հազարաւոր անդամներէ բաղկացեալ հրոսախումբեր երեւան եկած էին, որ ամէն կողմ կը յարձակէին ու կը թալանէին: Այս դէպքերը պատահած էին մասնաւորաբար Պոլսոյ, Ատաբազարի, Էնկիւրիի, Թօքատի, Եօզկատի, Ուրֆայի եւ Սէվէրէկի շրջաններուն մէջ: Գոնիայի Ըլղընի եւ ուրիշ վայրերու մէջ ըմբոստութիւններ ծագած էին:

Պոլսոյ կառավարութիւնը Իզմիթի մէջ «Խալիֆայական բանակ» անունով զաւեշտական կազմակերպութիւն մը ստեղծած էր: Ասկէ զատ ամէն կողմ, մինչեւ Էնկիւրիի մօտակայ շրջանները, յարձակումներ գործուած էին հեռագրական գիծերուն դէմ:

Ազգային ուժերը ստիպուած էին ամիսներով պայքարիլ՝ այս ընդդիմութիւններուն հետ գլուխ ելլելու համար: Խիստ պատիժներ սահմանուած էին հայրենադաւութեան դէմ. ասկէ զատ, հաստատուած էին անկախութեան դատարաններ որոնք մեծ օգտակարութիւն ցոյց տուին եւ զսպեցին ըմբոստութիւնները:

Ազգային ուժերը, Պոլսոյ կառավարութեան եւ ուրիշ ազդեցութիւններու պատճառով տակաւին այնքան ուժ չէին կրցած գտնել: Ատանայի մէջ ազգային ուժերը յաջողութիւններ ձեռք բերելով, Ատանայի, Թարսուսի եւ Մերսինի մէջ գրեթէ պաշարած էին Ֆրանսացիները:

1920ի Մայիսին Ֆրանսացիները բանակցութեան մտան ազգային կառավարութեան հետ: Այսպէսով, առաջին անգամ ըլլալով, համաձայնական պետութիւն մը, Պոլսոյ կառավարութեան դիմելու տեղ ուղղակի Էնկիւրիի կառավարութեան կը դիմէր: Մ. Քէմալ Թրքական ազգային հողերուն ամբողջական պարպումը պահանջած էր Ֆրանսացիներէն: Ֆրանսացիներուն հետ այս առթիւ 20օրուան զինադադար մը կնքուած էր:

Ազգային Մեծ Ժողովի կազմութենէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով 1920ին Մոսկուա ղրկուեցաւ պատուիրակութիւն մը, որ արտաքին գործավար Պէքիր Սամի պէյի նախագահութեան տակ կը գտնուէր: Այս առթիւ շատ մը կէտերու մասին ո եւ է համաձայնութիւն գոյացած էր, բայց Մոսկուայի բարեկամական դաշինքը ստորագրուեցաւ 16 Մարտ 1921ին:

Հելլէնները, որոնք շաբաթներէ ի վեր աւելցուցած էին իրենց ուժերը եւ կ'ուզէին օգտուիլ ազգային ճակատին ետեւի կողմը ծագած ներքին ըմբոստութիւններէն, 1920 Յունիսին, վեց թեւերով յարձակողականի սկսան: Ճակատին վրայ գտնուող ազգային տկար ուժերը քաշուեցան մինչեւ Պրուսա - Տումլու Փունար-Նազիլլի գիծը:

Մուսթաֆա Քէմալ իսկոյն Էնկիւրիէն ճակատ մեկնելով բանակը ետ քաշեց եւ ազգային ուժերը զետեղեց Էսկիշէհիր-Աֆիոն Գարահիսար գծին արեւմտակողմը: Ասկէ զատ բանակին հրամանատարութիւնն ալ յանձնեց Ալի Ֆուատ փաշային:

Ճակատի այս փոփոխութեան պատճառով Ազգային Մեծ Ժողովին մէջ յուզում եւ ընդդիմութիւն երեւան եկած եւ միեւնոյն ատեն տագնապ ստեղծուած էր:

ԻՆՉՊԷՍ ՊԱՐՏՈՒԵՑԱՒ ՀԱՅԿ. ԲԱՆԱԿԸ

Երկրորդ կարեւոր պարագան կը վերաբերի Պոլսոյ լուծեալ երեսփոխանական ժողովի Բ. նախագահ եւ Ազգային կառավարութեան դատական գործավար Ճէլալէտտին Արիֆ պէյի գործունէութեան: Ճէլալէտտին Արիֆ պէյ ուզած էր Արեւելեան Անատոլուի մէջ բացառիկ դիրք մը ապահովել իրեն եւ իրեններուն համար, սակայն չէր յաջողած:

Արեւելեան սահմանին վրայ անհանդուրժելի բնոյթ մը առած էին հայկական յարձակումները: Թուրք ժողովուրդը կը ջարդուէր եւ խժդժութիւններու կ'ենթարկուէր: Վերջապէս կացութիւնը բոլորովին անհանդուրժելի բնոյթ մը առաւ եւ հակառակ Հելլէն վտանգին, պէտք տեսնուեցաւ փոխադարձել Հայերու յարձակումներուն:

28 Սեպտեմբերին, արեւելեան ճակատի թրքական ուժերը յառաջխաղացումի սկսան. Հոկտ. 27ին Կարսը գրաւուեցաւ եւ Նոյեմբեր 3ին Հայերը զինադադար խնդրեցին: Դեկտ. 2-3ի գիշերը ստորագրուեցաւ Ալեքսանդրապոլի դաշնագիրը, որու շնորհիւ նոյնութեամբ վերահաստատուեցաւ 1876ի թրքական սահմանը:

Ազգային կառավարութեան կնքած այս առաջին դաշնագրով անհետացաւ հայկական վտանգը:

16 Մարտ 1921ին Մոսկուայի եւ 16 Հոկտ. 1921ին Կարսի մէջ կնքուած դաշինքները փոխարինեցին Ալեքսանդրապոլի դաշնագիրը, անոնց տրամադրութիւնները վաւերացնելով մեր սահմաններուն վրայ խաղաղութիւն եւ բարեկամութիւն հաստատուեցաւ:

Աւելի յետոյ, Վրացիներու հետ գոյացած համաձայնութեան հետեւանքով, 1922ին գրաւեցինք Արտահան-Արդուին-Պաթումի շրջանը, զոր Անգլիացիները պարպած էին 1920 Յունիսին:

ԱՄԷՆ ՕՐՈՒԱՆ
«ՅԱՌԱՋ»ին հետ, ընտիր գիրքեր ալ պիտի ստանաս, տարեկան կամ վեցամսեայ բաժանորդագրուելով մինչեւ դեկտ. 31:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱՏՐՊԷՅՃԱՆԻ ՄԷՋ

Ելնի Գաւկասիա իր հոկտեմբերին մէջ հետեւեալ նա[illegible] կը հրատարակէ Ատրպէյճան[illegible]

Ինչպէս գիտէք թէ վեր[illegible] ժամանակներս Ատրպէյճանի [illegible] դասեր մուսաւաթականները [illegible] ձերբակալութեան «Մուսաւաթ» կուսակցութեան պատկան[illegible] ամբաստանութեամբ: [illegible] խիստ հալածանքներ կը[illegible] ցութեան ներքին կառուց[illegible]քը, այս բանտարկութիւններ[illegible] այնքան կը սաստկանան [illegible] տարրութիւնները [illegible] «երկրածաւալ» բնոյթ կը [illegible]նան: Անցեալ Օգոստոսին [illegible] վրդային լայն զանգուածներ[illegible] մէջ կատարուած ձերբակալ[illegible]թիւններուն մասին առօրեայ [illegible] տարակուած թուանշանները [illegible] կուտան թէ ինչ կացութիւն [illegible] տիրէ այնտեղ.

Գանձակի գաւառէն ձերբակալուած են մօտ 50 հոգի, [illegible] տամէն 120, Շէքիէն 70, [illegible] պայէն 300, Ղարաբաղէն [illegible] Աղտամէն միայն 40է աւելի [illegible] սուցիչներ ձերբակալուած [illegible] Ազատի ձերբակալուածներ[illegible] մէջ բացի Մուսաւաթականներ[illegible] չէզոքներ, նոյնիսկ համայն[illegible] վարներ կան, որոնք կ'ամբ[illegible] տանուին, իբրեւ ազգայնական հակում ունեցողներ: Կան որ [illegible] գելափակ կը մնան տեղական բանտերու մէջ, շատերը կ'[illegible] տարուին Ռուսիոյ յայտնի Սո[illegible] լովքի քաղաքը, ոմանք Ղր[illegible] ղըզիստան, կամ առանց դատավարութեան: Չեկայի կողմէ [illegible] ուած կը դատապարտուին. [illegible] կասպեան [illegible] տարուած են 45 հոգի:

Սիպերիա աքսորուածներուն մէջ են՝ նախկին երեսփոխան Ռահիմ Վէքիլօֆ, նշանաւոր Մէհմէտ Հասան Պէհարոֆ [illegible] Արեւելեան համալսարանի ընթա[illegible] ցաւարտներէն [illegible] լրագրող [illegible] Ասլանեան [illegible] Տօքթ. Միւլէյման Խարա[illegible] Ախունտզատէ, Աղա Միրզա [illegible] սուցիչ եւ ուրիշ ուսուցիչ[illegible] խմբագիրներ ու մտաւորական[illegible] ներ:

Ձերբակալութիւններ կը կատարուին նաեւ կարմիր բանակի մէջ ծառայող Ատրպէյճանցի սպաներու մէջէն:

Անցեալներս 30է աւելի Ատրպէյճանցի սպաներ Սոլովքի աքսորուած են:

Բանտարկեալներէն շատերը Չեկայի կողմէ առանց դատավարութեան գնդակահարուած են: Ասոնք են Տօքթ. Հասանզատէ, Միր Գազիմ Ալիյեւ Րիզա, Զինուորական վարժարանի տնօրէն Ախունտզատէ Ճէյվատ եւ Քաղաքիլ [illegible] հիմօֆ, սպայ:

Նախապէս որոշուած էր որ սպաները հրապարակաւ [illegible] տի ենթարկել, սակայն [illegible] վախցան եւ առանց դատի [illegible] սպանեցին:

Տօքթ. Հասանզատէ Տաշ[illegible] զինուորական վարժարանի [illegible] րէն Ախունտզատէ Ճէյվատ [illegible] ընկերներուն մահապատիժը [illegible] Թարկուիլը շատ մեծ նշանակութիւն [illegible] գայթակղեցուցիչ առաջ բերած է [illegible] րէջանի մէջ, ուր յիշեալները [illegible] լաւ համբաւ ունէին ժողովուրդին եւ ազգասէր երիտասարդներուն մօտ:

Ընդհանուր բնոյթ առած այս հետապնդումները [illegible] իրենց յաւակնոտական արդիւնք[illegible] Այսպէս, Շէքիի մէջ բոլոր [illegible] նոնք որ կը կասկածէին [illegible] պիտի ձերբակալուին, [illegible] քաշուելով հրոսախումբ մը կազմած են եւ կը կռուին համայնավարներուն դէմ: [illegible] կատարուած ընդհարումի [illegible] ընթացքին երեք համայնավար [illegible] երիտասարդներ սպաննուած [illegible]

Հրոսախումբեր կը տեսնուին նաեւ ոչ միայն սահմանագլուխներու մօտ եւ հեռաւոր գաւառներու մէջ, այլ նոյնիսկ Պաքուի կողմերը:

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

...ութիւն

ՏԱՐԵՐՔ ...ՅԱԿԱՆ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺՈՒԹԵԱՆ

...անձնորդի կիրարկման ...ունինք թէ՝ մեր ազգին ... մարդը պարզուն է, իր ... կրթութեամբ ... սակայն, պէտք է հաս... թէ՝ դպրոցն է որ այս ... պէտք փրկէ օտարացումէ ... պայմանաւ որ ար... փոփոխութեան մը ... իր մանկավարժական ... եղանակները:

...է ինչպէ՞ս:
... ուր որ կ'երթանք, օ... կը հիմնեն մեր ջա... վրայ, կը ջատա... «մեր պարկեշտութիւնը, ... մեր հլութիւնը, ... մեր ժուժկալու... ... մեր վրայ կը ... յատկութիւններ, որոնց ... անգամ դեռ չէինք ...

... որպէսզի իրենց լաւ ... յայտնեն, կ'ե... ... պէտք է, որ ... բառ կրեն.
... մարդիկը այնքա՞ն կը ... մեզի, որ կը մոռա... ... մեզ խրացնել, միսով, ա... ... կազմական բոլոր մա... ... իրենց կապել:
... հոս է վտանգը.
... փրկութի՞ւնը.— Հակա... ... մէջ, այնինչ՝ վատանգ ... ուր կը գտնուինք, ... որ մեզի հետ ... այնպէս, ինչպէս մենք ... կը վարուինք իրարու ...

... համեմելու համար այս ... պէտք է որ դպրոցն ... եւ լրացնէ ներ... ... կրթութեան ... պէտք է որ ուսման ... նիւթ փոխեն ... տղուն միտքը ... անպէտ ծանօթու... ... այն ... որոնք անհրաժեշտ են, ... համար անկարե... ... Հայեր, ...

...աշխարհագրութիւն ...ըրա... վայրի հասարակաց ... ... եւ ... ... անկիւնները եւ ջոջիկ... ...:

...ութիւն.— Նշանաւոր ... մարդասպանները, ... վարածներու կենսագրա... ... անհրաժեշտ մանրամաս... ... եւ իւրաքանչիւրին ... ...

...ութիւն.— Հանում, ... քաշելու եղա... ... գումարում, իր գըր... ... կերպերը. Բաժա... ... ծգելու միջոցները. ...

...ութիւն.— Ալրելու բո... ... ու միջոցները.

Հայերէն.— «Խորհրդային Հայաստան» խմբագրելու չափ.
Լեզուներ.— Իւլաքանչիւր երկրի «քիւֆիւր»ները։
Մարզանք.— Կափամուտ, դաշունախաղ։
Տնտեսագիտութիւն.— Մսխելու կերպերը եւ տեղերը։
Բարոյագիտութիւն.— Ուսուցիչ կարգել հայ «սամսար» մը:

⁂

Այդ իակրն այս կրթութենէն յետոյ, կրնաք վստահ ըլլալ թէ՝ ձուլման վտանգը բոլորովին փարատած է մեզի համար: Ուր որ երթանք, կամ իբր մահացու համաճարակ մինչ պիտի փախին, մեզի ձգելով իրենց երկիրը (ինչ որ պիտի կազմէ Հայոց պատմութեան աշխարհակալութեան փառքը) կամ մեզ պիտի փախցնեն ու քշեն անճանօթ ուղղութեամբ.

«Մինչեւ բացուին դանկրն յուսայ» ..

Եւ կարծեմ, ըլլալիքն ալ այս վերջինն է,

ԽԱՐՏԱՅ

ԿԵԱՆՔԸ ՄԻԼԱՆԻ ՄԷՋ

Միլանի գաղութը վերջապէս վերակենդանացաւ:

Ներկայ վարչութիւնը իր պաշտօնին գիտակից կ'երեւի: Երկար վէճերէ վերջ Հ. Հացունի հաղիւ յաջողեցաւ ազգային մարմին մը կազմել, անդամակցութեամբ Գ. Գ. Փիլոյեանի, Տոքթ. Պէպիքչեանի, Ճար. Սարեանի եւ Տոքթ. Խանպէկեանի:

Կոմիտէն ազգային միակցի բ գլխաւորապէս ուժ տալու համար, որոշած է դասախօսութիւններ սարքել: Այդ շարքին հանդիսաւոր բացումը տեղի ունեցաւ Հոկտ. 23ին, Մխիթարեան վարժարանի սրահին մէջ:

Կարելի չէր մոռնալ Անդրանիկը: Կոմիտէն որոշած էր պաշտօնապէս տօնել զօրավարին յիշատակը: Հ. Վարդան Հանդէսը բանալով, յիշեց ազգային մեծ հերոսին գործունէութիւնը, շեշտելով մասնաւորապէս թէ Անդրանիկով հայ յեղափոխական գաղափարին նուիրագործումն է որ կը տօնենք: Նոյն իմաստով արտայայտուեցաւ նախագահ Գ. Փիլոյեան եւ հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս յարգել հերոսին յիշատակը:

Խօսք առաւ օրուան դասախօսը Հ. Վ. Հացունի նիւթ ունենալով Փառանձեմ թագուհին: Յիշեց Դնէլի սպանութիւնը, Արշակի վայրագութիւնը, Ներսէսի գայրոյթն ու անէծքը եւ շեշտեց գլխաւորապէս Հայ կնոջ դերը մեր ազգին պատմութեան մէջ:

Հրաւիրուած էր ծանօթ երգչուհի Տիկին Սեւումեան, որ երգեց հայկական եւ եւրոպական երգեր: Այս առթիւ ծաղկեփունջ մը նուիրուեցաւ Տիկնոջն գաղութին կողմէ:

Ներկաները հրաւիրուեցան պարտէզ, ուր Ինճէեան վարդա- պետ բացատրեց եւ փորձերով ցոյց տուաւ թէ ինչպէս կարելի է գետնին տակէն ջուր գտնել: Վարդապետը Իտալիոյ մէջ շատ փորձած եւ միշտ յաջողած է:

Օրուան հանդէսը փակուեցաւ շարժանկարով մը, գպրոցին թատրոնին մէջ: Նկարը հայթայթած էր Տոքթ. Պէպիքչեան: Հանդէսի կազմակերպութեան աշխատակցած էին նոյնպէս Մուրատ Ռափայէլեան եւ Ուս. Միութիւնները:

Միլան Ս. Մարտիրոսեան

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԶԱՐՍԱՆՃԱՔՑԻՆԵՐՈՒ ԵՐԵԿՈՅԹԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— *Հոկտ. 22ին, Ցալօն Իսփանեօլի մէջ տեղի ունեցաւ Զարսանճաքցիներու Հայրենակցական Միութեան երեկոյթը: Հոն բազմութիւն մը ժամանակէն առաջ փութացած էր սրահ: կարգ մը Զարսանճաքցիներ կը փայլէին իրենց բացակայութեամբ:*

Երեկոյթը բացուեցաւ «Մեր Հայրենիքով», յոտնկայս: Արտասանեց Պ. Ըստուրեան: Նուագեց Պ. Չէօրէքեան «Կռունկ մեր աշխարհէն խաղիկ մը չունիս» Արտասանեցին նաեւ Պ. Պ. Գաբրիէլեան, Քիւրէճեան եւ Ռուբէնեան: «Հայ Սիրտ»ի խմբագիր Պ. Եղիշէ Թորոսեան բանախօսելով, մասնաւորապէս ծանրացաւ գաղութներու ինքնապաշտպանութեան պէտքին վրայ: Գրիգորեան փոքրիկները խօսուն լեզուով եւ շարժուն ձեւով գուարճալի վայելք մը ընծայեցին.

Գագաթի մէջտեղին տեղի ունեցաւ վիճակահանութիւն մը:

Վերջին մասը կը կազմէր «Փարոսիպաշտպանները» պնակատութեան արժանի էր Պատանեկան Միութեան աշխատանքը: Հայրենակցական միութիւն եւ պատանիներ ձեռք ձեռքի յոգներ էին: Մուրատ եւ Մնձուր գետերու խառնարանը՝ գծուած Պ. Թիւթիւնճեանի ձեռքով, հրաշալի տեսարան մը կը ներկայացնէր:

Հակառակ իր թերութիւններուն, նորակազմ Հայրենակցական միութեան այս նախափորձը յոյս կը ներշնչէ աւելի փայլուն եւ շինիչ ձեռնարկներու: Միութիւնը կը ձգտի կրթութեան եւ չքաւորներու օգնութեան գործին: Ընդունող ամէն սրտցաւ Հայ եւ մասնաւորապէս Զարսանճաքցին պիտի աջակցին բարոյապէս եւ նիւթապէս, կենսունակ դարձնելու այն միութիւնը: Պատանեկան միութիւնը որոշած է մօտերս ներկայացում մը տալ: Խորհուրդ կուտանք մեր պատանիներուն որ Զարսանճաքի Լոմլեի մասնա ճիւղին հետ սորվին այդ ներկայացումը: Կենդանի շարժում մը ծայր տուած է մեր հայրենակիցներուն մէջ ու մենք սրտանց կ'ողջունենք:

Ս. Գոյաճեան

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒՀԻՆԵՐՆ ԱԼ ԿԸ ԲՈՂՈՔԵՆ

ՓԱՐԻԶ.— «Յառաջ»ի մէջ կարդացի արդար քննադատութիւնները ի նպաստ Հայկ. Եռագոյնի: Մենք հոս՝ խումբ մը երիտասարդուհիներս, գտնուելով մարզական շարքերու մէջ, կը խորհէինք թէ մեր մարզական խումբերը ինչ՞ պիտի ունենան ազգային դրօշը, մեր պաշտելի եռագոյնը որուն սիրոյն այնքան զոհեր տուած ենք: Ուրախ ենք կարդալով եղած արդար բողոքները, որոնք կը տեղան մարզական խումբերուն կողմէ:

Ո՞ր խղճմտանքի տէր մէկը կրնայ հանդուրժել որ պատգամ. ժողով մը արգիլէ հայկական եռագոյնին գործածումը: Այդ որոշումը տուող պատգամաւորները կը վստահի՞ն իրենց ուժերուն, նոր դրօշ մը պարզելու համար: Մենք, երիտասարդ-երիտասարդուհիներս, կուզանք խստօրէն բողոքել ամէն անոնց դէմ որոնք չեն ճանչնար մեր սիրելի եռագոյնը:

Ան պէտք է ծածանի Հ.Մ.Ը. Միութեան գլխուն վերեւ:

Հերմինէ Մաճիկեան

ԳԱՒԱՌԻ ՈՐԲԵՐԸ

Մեզի կը հաղորդեն թէ Հոկտեմբեր 23ին Հօթ-Լուարի Նահանգը գտնուողներ Իսթ Րըլիֆի նախկին սանիրը տեսնելու համար, Լը Փիւի քաղաքը գացին հետեւեալները Արտաքին ներկայացուցիչ Պ. Կորտըն Լ. Պէրրի. Որբապաշտպան Յանձն. Կոմիտէի ընդհ. քարտուղար Պ. Ժան Լըպէլ, Աշխատանքի նախարարութեան Օտարներու Բաժնի վերահսկիչ Պ. Մէրտրիւս եւ Պ. Կորտըն Պէրրիի օգնականուհի եւ Որբապաշտպան Կոմիտէի քարտուղար Տիկին Պ. Բարսեղեան: Ճաշէն առաջ եւ վերջ լուսեցան գանգատ ունեցող տղաքը, հիւրերուն եւ Հօթ-Լուարի Երկրագործական Բաժնի վարիչ Պ. Լաֆօրէի կողմէ:

Ճաշէն վերջ խօսք առաւ Պ. Ժ. Լըպէլ, որ յայտնելով իր գոհունակութիւնը տղոց լաւ վարմունքի եւ աշխատասիրութեան համար, յորդորեց յառատեւել այս ուղղութեամբ եւ իրենց կարելին ընել որպէսզի կլոր գումար մը խնայելով յառաջիկային կարենան իրենց հաշուոյն հաստատուիլ: Բացատրեց թէ ինչպէս գործադրութեան ընթացքին մեծ թիւով սաներ որ ուրիշ ագարակներու մէջ կ'աշխատէին, դիմումներ կատարեցին կրկին երկրագործութեան մէջ աշխատելու համար: Հիւանդութեան պարագային ալ տղաք աւելի խնամք ու գուրգուրանք կը գտնեն երկրագործ ընտանիքներու քով կենալով, քան երբ իրենք իրենց գլխուն կը մնան:

Պ. Կ. Պէրրի խօսք առնելով յայտնեց թէ որքան մեծ ուրախութիւն է իրեն համար տեսնել տղաքը քաջառողջ, կայտառ եւ ինքնապահ վիճակի մէջ: Աւելցուց թէ միշտ իրենց բարոյական աջակցութիւնը չպիտի զլանան ամէն անոնց որոնք պիտի դիմեն իրենց:

Տղաքը շատ զգածուած էին եւ խնդրեցին Տիկին Բարսեղեանէն իրենց խորին շնորհակալութիւնը յայտնել Պ. Կ. Լ. Պէրրիին, Պ. Ժ. Լըպէլին եւ միւսներուն որ ամէն առթիւ չեն զլանար իրենց՝ խորհուրդներն ու աջակցութիւնը:

Այս բոլորէն յետոյ խմբանկարներ քաշուեցան:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՄՈՋԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ.— Երկու եղբայրներ էին Օկիւստ եւ Ժօզէֆ Մազէ, որոնք կը բնակէին Ռաժէնվիլ, Նորմանտիի մօտ եւ կ'երեւի, իրենց ձանձրոյթը փարատելու կամ ժամանակը հաճոյքով սպաննելու համար, լաւագոյն եւ խնայողական միջոցը գտեր էին վիճաբանութեան մէջ: Իրենց վերջին վէճին մասնակցելու հրաւիրած էին նաեւ բարեկամ մը Լուի Ժամար, որ յամառ, հաստգլուխ, իր տեսակէտին իբր կարկառուն փաստ բազուկները ցոյց կուտար: Բայց Ժօզէֆ Մազէ խելացի փրթաւ ու չէզոքացնելու համար Ժամարի այդ զօրեղ փաստը, գիմեց ամէնէն կտրուկ միջոցին, — քաշեց հրացանը ու երեք հարուածով ապացուցանեց լռեցուց զայն, յետոյ հանդարտօրէն գնաց բանտ:

ՍԻՐԸ ԽԱՂ ՉԻ ՎԵՐՑՆԵՐ.— Դոն Ժուա՞ն, հոգիս:

Ու այս անակնկալ հանդիպումէն խանդավառ, երիտասարդը՝ իր շրթներուն տեղը հաղորդեց աղջկան, որ շփոթ ու մտահոգ, կարծես, դիշերուան այդ պահուն, կամուրջին այդ ամայի անկիւնը իր ներկայութեան համար՝ արդարացում մը կը փնտռէր:

— Բայց, մի՛ս մինակ հոս ի՞նչ գործ ունիս:

Ու եւայի քանիերորդ դարու այս թոռնուհին, գաւաթ մը ջուր պարպելու դիւրութեամբ սակ...

— Սիրելիս, գիտես թէ ընտանիքիս հետ խռոված եմ. զիս հաշտեցնելու համար, եղբայրս ժամադրութիւն մըն է ուզեր. արդէն հոս ըլլալու էր, ուր է ուր չէ կուգայ:

Պատճառը անհերքելի էր: Տղան գիտէր այդ, ու թէեւ պատրուակը կրնար վիճելի ըլլալ, բայց՝ կոյր էր գիշերուան այդ պահուն, չտեսաւ եւ իր հաւատարմութեան հաւատարիմ ընծուն հատորով մը յայտնելէ յետոյ, սկսաւ դանդաղօրէն հեռանալ: Հազիւ քանի մը քայլ առած, կասկածը արթնցաւ տղուն մտքին մէջ, ետեւ դարձաւ, վերջին բարեւ մը փոխանակելու, որկեց սգալին համբոյր մը ու կամուրջին միւս անկիւնը, ծառի մը տակ սպասեց:

Հազիւ տեղաւորուեր էր իր դիտարանին մէջ, երբ նշմարեց թէ՝ ստուեր մը կը յառաջանար դէպի իր սիրուհին. մտահոգութեամբ, դրեթէ վազելով, փարեցաւ, այնքան խառնուեցաւ անոր, որ հեռուէն, տղուն դիտարանէն, տեսնուեցան եթէ ոչ երկու հոգիներու, բայց գոնէ իրարու երկու մարմիններու միութիւն, որ յամրօրէն սկսաւ ուղղուիլ դէպի մօտակայ սրճարան մը: Զոյգը՝ հոն անկիւն մը տեղաւորուեցաւ բերան բերնի, կարօտի սիրագեղ պոռթկումներով, մինչ երբորդը դուրսէն՝ քիթը ապակիին փակցուցած՝ դառնօրէն ու զայրոյթով կը մտածէր.

— Իրարու կը նմանին, քոյր եղբօր պէս: Բայց համբոյրի եւ գուրգուրանքի այս եղանակը շատ հեռու է եղբայրական ըլլալէ. քոյր մը ի՞նչ պէտք ունի իր սրունքը կիսամերկ նետելու եղբօրը ծունկերուն վրայ:

Ու խելայեղ՝ ներս խուժեց.

— Պարոն, ձեզ ճանչնալու պատիւը չունիմ, բայց գիտեմ թէ իմ սիրելիս թշնամիս է. այս աղջիկը՝ ձեզի կամ ինծի: Մեր երկուքէն մէկը աւելորդ է եւ այդ դուք կրնաք ըլլալ:

Բայց ամենավերջին պահուն կ'երեւի միտքը փոխեց եւ մտածեց թէ՝ աշխարհի վրայ, աւելորդ ըլլալով երկու հոգիներ կային, եւ տղէն յետոյ, սպանեց աղջիկն ալ:

ՇԱՀԱԲԵՐ ԲԱՑՑ ՎՏԱՆԳԱՒՈՐ ԱՌԵՒՏՈՒՐ.— Սրճարանի մը վարիչը, առանց մը ի վեր ոստիկանական հսկողութեան ենթարկուած էր. կը կասկածուէր թէ հաշիշի եւ կարգ մը թմրեցուցիչներու գաղտնի վաճառականութեամբ ալ կը պարապէր:

Ձայն հետապնդող ոստիկաններէն մէկը գաղափար մը յղացաւ եւ սրճարանին կից, շաքարակի վաճառորդի մը իբր աշկերտ սկսաւ ծառայել, աւելի մօտէն հսկելու համար իր մարդուն վրայ: Այս կերպով, ոստիկանը կրցաւ մարդը բռնել այն պահուն, որ կիսաշխարհիկ կնոջ մը 25 կրամ թմրեցուցիչ կուտար 1000 ֆրանքի փոխարէն:

Քանի մը ժամ յետոյ, նոյն ոստիկանը, հաշիշի առեւտուրով զբաղող ուրիշ մէկն ալ ձեռք կ'անցընէր: Գիտնալով որ Տիկին Լինա հաշիշի բուռն մոլի մըն էր տարիներէ ի վեր, սկսաւ հետապնդել անոր աղախինը, աղուոր աղջիկ մը՝ երբ պատահմամբ, անոր հանդիպեցաւ փողոցին մէջ:

Ոստիկանը երբ նոր օրերու այս չքնաղ աղախինին հանդիպեցաւ, հետապնդեց զայն եւ այն միջոցին որ հաշիշի իր վաճառորդին հետ կը սակարկէր, ձերբակալեց երկուքը մէկ:

ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (101)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՄԱՐԱԴՈՆԵԱՆ ...
ՍՈՒՂԻ ԿԸ ՆՍՏԻ ԻՐԵՆ

— Արովհետեւ փեթրոկրա... ... չպիտի հեռացուի:

— Ուրեմն, հո՞ն պիտի գա...

— Գոնէ դեռ քիչ առաջ ... պէս կ'ըսէր տնօրէնը՝ բանտի ... անտարբեր գիտեն ... է քա... ... մէջ կամ շրջականները ... Հակայեղափոխական... ... կան, անշուշտ կը վախնան որ ... մը ենթարկուի:

— Ուրեմն կողմէ պիտի գատուի:

— Մոսկուայէն գալիք մասնաւոր յանձնախումբի մը կողմէ, ... նախագահը պիտի ըլլայ ... թենեւ...

— Տանր է պարագան. Հետեւաբար, պէտք է որ զայն նախապէս փախցնենք:

— Չեմ կարծեր որ կարելի ըլլայ:

— Ինչո՞ւ:

— Արովհետեւ, մասնաւոր բանտարկածին մէջ արգելափակուած է:

— Ի՞նչ ըսել է, հարցուցի վրդոված.

— Ըսել է թէ՝ բացի բազմաթիւ պահնորդներէն, որոնք կը հսկեն բանտին այս մասը մեկուսացնող ճամբաներուն վրայ, ամէն մէկ խուցի մէջ, տեւականօրէն բազմաթիւ չեկիստներ կան, որոնք պատուէր ունին բնաւ աչքէ չհեռացնել բանտարկեալը:

— Սակայն պէտք է որ զայն փրկենք անկից:

— Այո, բայց ինչպէ՞ս, ընդմիջեց Պօպրիքօֆ, որ տենդագին այս խօսակցութեան կը հետեւէր: Պահ մը մտածելէ յետոյ ըսի

— Ըստ իս, Քարասօֆը փրկելու մէկ միջոց միայն կայ այն է՝ ձեռք ձգել այնքա՛ն կարեւոր պատանդ մը, որ Չեկան, նոյնիսկ եթէ իշխանը պատող գաղտնիքին թափանցէ, չկարենայ զայն մահուան ենթարկել: Պօդլօֆ, Ցօպրուչէֆ եւ Քրոպցքի թէեւ աչքի զարնող անձեր են, սակայն չեն կրնար այդքան արժէքաւոր փոխանակութեան դրամ մը նկատուիլ

«Ընդհակառակը որ նախկին մտադրութեանս վրայ կանգ կ'առնեմ նորէն. հոս չէ որ պէտք է գործենք, այլ Մոսկուայի մէջ եւ շուտ»

Պօպրիքօֆ, Ցուպրօվսքի, Քռիլօֆ եւ Օրլօֆ ինծի համաձայն էին. որոշեցինք ուրեմն յատակագիծը հաղորդել Քարասօֆի, Դիքոլա Պուտրէֆի միջոցաւ, փեթրոկրատի մեր ընկերներուն ձգելով որ, որքան կարելի ըլլայ, հսկեն իշխանին ապահովութեան վրայ:

Պուտրէֆ անմիջապէս հեռացաւ մեր քովէն, իշխանին յայտնելու համար մեր որոշումները:

Ի զուր սպասեցինք որ ան վերադառնայ

Յաջորդ օրը, անոր դիակը գտնուեցաւ փեթրոկրատի շուրջը, Քրէսթովսքի կղզիին վրայ:

Գլխուն հրացանի հարուած ստացեր էր:

Երբեք չգիտցանք թէ ինչպէ՞ս եւ որո՞ւ կողմէ սպաննուած էր

Քարասօֆի եւ մեր միջեւ ամէն հաղորդակցութիւն խզուած էր ուրեմն, ի՞նչ պիտի ըլլար պայքարի կազմակերպութիւնը, որ դըրուած էր իր պետէն:

Հա՞պա իմ պաշտօնս

Ինչպէ՞ս պիտի կրնայի զայն գլուխ հանելու աշխատիլ, քանի որ, բարեկամութիւնը որ զիս կը կապէր Քարասօֆի, զիս կ'արգիլէր զայն այդ եզերական վիճակին մէջ լքելէ...:

ՆՈՐԱ ՇԹԱՌԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ Կ'ԵԼԼԷ

Սարսափելի լուրեր կը սպասէին մեզի Մոսկուա, ուր մեր բացակայութեան միջոցին, ողբալի դէպքեր տեղի ունեցեր էին:

Կունսլիխթ, որ կը յիշէք թէ՝ մասնաւորապէս յանձնարարած էի ինծի հսկել Կոստանդինովսքիի վրայ եւ որուն պարտաւոր էի ամէն օր տեղեկագիր տալ այս վերջինին շարժումներուն մասին, անյայտացած ըլլալս իմանալով հաւաքած որ էր փնտռեն եւ ամէն գնով գտնեն զիս:

Իբր բնակավայր, Քռիլօֆի տունը ցոյց տուած ըլլալուս, ոստիկանները նախ հոն գացեր էին տեղեկութիւն քաղելու:

Այնքան նեղը դրած էին, որ Օսիպով Քռիլօֆ շուարած՝ չէր գիտցած թէ ինչ պատասխանէ եւ ի վերջոյ խոստովանած էր թէ՝ Քռիլօֆ եւ ես միասին մեկներ էինք, բայց չէր գիտեր թէ ի՞նչ ուղղութիւն բռներ էինք: Աւելցուցեր էր թէ մեր մեկնումէն ի վեր, կեանքի նշան չէինք տուեր, ինչ որ զինքն ալ կը վրդովէր:

Ցուցակ...ոստիկանները մեկներ էին տեղեկութիւն տալու Կունսլիխթին, որ կասկածելով անձամբ եկեր էր նոր հարցաքննութեան մը ենթարկելու Օսիպով Քռիլօֆը:

Ոչ ոք կրցաւ ըսել թէ՝ իրօք ի՞նչ էր պատահեր. միայն սա շիտակ է թէ՝ Կունսլիխթ, ամէն կողմ խուզարկելէ յետոյ կնքած էր կառատունը եւ յարկաբաժինը եւ գաղտնի հսկողութիւն մը հաստատելէ յետոյ, մեկներ էր՝ իր հետ տանելով Օսիպով Քռիլօֆը:

Շարունակելով իր խուզարկութիւնները, Թվէրսքայա գացեր էր, հարցաքննելու համար «Կարմիր Կոյս»ին մարդիկը:

Շար)

Թարգմ'. Մ. ԵՐԻՑԵԱՆՑ

իրենց տրամադրութեան տակ։ Այս գումարը հայթայթած էին Արժանթինի Հանրապետութեան մէջ ապրող հայրենակիցներ։

Ֆրանս. ոստիկանութիւնը սեղեկացաւ որ այս անգամ Քաթալոնցիները ռազմանիւթի մթերանոցներ հաստատած են ոչ թէ ֆրանսական, այլ Անտորի մանրանկար Հանրապետութեան հողին եւ Սպանիոյ զանազան կէտերուն վրայ։ Վերջերս զանազան ծրարներ հասած էին կարգ մը կասկածելիներու հասցէին, զորս ոստիկանութիւնը կը փնտռէր երկար ատենէ ի վեր։

Ապստամբական շարժումը պիտի պայթէր Հինգշաբթի առաւօտ՝ ղեկավարութեամբ Ֆրանսա ապաստանած սպանիացի քաղաքական դէմքի մը։ Չորեքշաբթի իրիկուն Անտորի մէջ ձերբակալուեցաւ շարժման վարիչներէն ուսուցիչ Արմէնկօլ։

Ընդհանուր Ապահովութեան տնօրէնութիւնը պաշտօնական զեկոյցով մը կ'ըսէ թէ անցած տարի եղածին պէս կարգ մը Քաթալոնցիներ կը փորձէին Ֆրանսայի ճամբով անցընել զէնքեր եւ ռազմանիւթ։ Միջազգային կնճռոտութիւններէ խուսափելու համար, ոստիկանութիւնը անհրաժեշտ միջոցներ ձեռք առաւ սպանիական սահմանին վրայ, այս կարգի ոեւէ դէպք արգիլելու համար։

Նաւարինի նաւամարտը եւ Ֆրանսա

Նաւարինի Նաւամարտին հարիւրամեակին առթիւ Յունաստանի Հանրապետութեան Նախագահը ծովակալ Քոնտուրիոթիս հետեւեալ հեռագիրը ղրկեց Ֆրանսայի Հանրապետութեան Նախագահ Պ. Կասթոն Տումէրկի.—

«Նաւարինի Նաւային փառայեղ ճակատամարտի հարիւրամեակի տօնախմբութեան վաղորդայնին, կուգամ յայտնել Հելլէն ազգի յաւիտենական երախտագիտութեան զգացումները հանդէպ ֆրանսական ազնիւ ազգին»։

Իր պատասխանին մէջ Պ. Տումէրկ կ'ըսէ.

«Ֆրանսան երջանիկ է որ մասնակցեցաւ պատմական այդ մեծ Թուականի հանդիսութիւններուն եւ այդպէսով զինքը երկար ատենէ ի վեր Հելլէն ազգին միացնող բարեկամական զգացումներուն հաւատիքը տուաւ»։

Խռովութիւններ Ալպանիոյ մէջ?

Հակառակ պաշտօնական հերքումներու, անգլիական թերթերը կը տեղեկանան թէ Հիւսիսային Ալպանիոյ մէջ խռովութիւններ ծագած են։ Ցէնա - Պէկի եղբայրներն ու ազգականները, ըստ Ալպանացիներու աւանդութեան, երդուընցած են անոր սպանութեան վրէժը լուծել՝ մահափորձի ենթարկելով Ալպանիոյ Նախագահ Ահմէտ Զօկուի ընտանիքը։ Հիւսիսի ցեղախումբերը ապստամբած են եւ կառավարութիւնը պաշարման վիճակ յայտարարած է։

Վտարումներ Կարմիր բանակէն

Մոսկուայէն կը հաղորդեն որ Հռոմի խորհրդային դեսպան Քամէնէֆ ընդդիմադիրներու շարքերէն ելլելով միացած է Սթալինի թեզին։

Միւս կողմէ կ'ըսուի թէ Կարմիր բանակէն կը վտարուին այն բոլոր սպաները, որոնց մասին կասկած կայ թէ համակիր են ընդդիմադիրներուն։

Մէկուկէս միլիոն փրկագին

Մարոքցի աւազակներու կողմէ առեւանգուած չորս հոգին —Սթէկ, Մայեէ եւ երկու կիներ— ազատ ձգելու համար մէկ ու կէս միլիոն ֆրանք փրկագին կը պահանջուի։ Անոյի առեւանգուած աղջնակներուն համար ալ 7—800.000 կը պահանջեն։

Հակառակ կարգ մը թերթերու գրածին, կը հերքուի թէ ֆրանս. իշխանութիւնները մտադիր են զինուորական արշաւանք մը կատարել դէպի Պէնի-Մէլալ, —ուր կը գտնուին առեւանգուածները։ Եղանակը յարմար չէ նման յարձակումներու եւ ամենաչնչին փոխ-վրէժ մը կրնայ գերիներու կեանքը վտանգել։

Խորհրդ. դեսպանատան նոր խորհրդականը

Աոջի իրիկուն Մոսկուայէն Փարիզ հասաւ Կրէկուար Պէսէտովսքի իր կնոջ եւ զաւկին հետ։ Պէսէտովսքի, որ Թոքիոյի խորհրդային դեսպանատան խորհրդականն էր, նոյն պաշտօնով փոխադրուեցաւ Փարիզ եւ մինչեւ նոր դեսպան Տովկալէվսքիի ժամանումը, դեսպանատան գործակատարի պաշտօնը պիտի կատարէ։

«Մաֆալդա»յի զոհերը

Ատլանտեանի մէջ ընկղմած իտալական «Իշխանուհի Մաֆալդա» շոգենաւէն ազատուածներէն մաս մը Պրազիլիոյ ցամաքը հանուեցան։ Ասոնք սրտաճմլիկ պատմութիւններ կը պատմեն։ Բազմաթիւ ճամբորդներ շնաձուկերու կեր դարձած են։ Այլեւս վայրը նոյն իսկ տեսնուած է կէտ ձուկ մը, որ կը լափէր ճամբորդները։ Զոհերու քանակին մասին մինչեւ հիմա հրատարակուած թուանշանները պէտք է վերապահութեամբ ընդունիլ։ Ճշգրիտ թիւը դեռ կարելի չէ եղած ճշդել. 24—200 հոգի կը հաշուուի։

Իտալական տորփիղ մը Թանճէրի առջեւ

Իտալական տորփիղ մը որուն մաս կը կազմեն «Պարի» յածանաւը եւ երկու Թորփիլահալածներ, Թանճէր հասած է. մէջն ունենալով Վիքթոր Էմմանուէլ Թագաւորին ազգական իշխան Ուտինէ։ Այս այցելութեան պատճառն է բացումը իտալական հիւանդանոցի մը՝ Մոլայ-Հաֆիտի հին պալատին մէջ. սակայն տորմիղը հոն պիտի մնայ ֆաշիստներու Հռոմի վրայ քալելու տարեդարձին առթիւ։

Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կը տրուի այս այցելութեան։

Վիեննայի հանրապետ. պահակախումբը

Վիեննայէն կը հաղորդեն որ Դեսպանախորհուրդը հրաւիրած է աւստրիական կառավարութիւնը լուծել Հանրապետական պահակախումբը, որ քանի մը ամիս առաջ կազմուած էր ընկերվարական տարրերէ՝ ծանօթ խռովութեանց հետեւանքով։ Վարչապետ Զայփէլ քաղաքապետ Տօքթ. Զայցի հաղորդեց այս որոշումը։ Զայց պիտի խնդրէ կառավարութենէն բողոքել Ազգերու Դաշնակցութեան մօտ։ Հանրապետական պահակախումբը կը բաղկանայ հազար հոգիէ։

ՄԵՐ ՊԱՐԳԵՒԸ ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ

Համաձայն Ա. էջին մէջ եղած յայտարարութեան, ստորեւ կը նշանակենք գիրքերու ցանկը, իրենց գիներով։ Ամէն մարդ ազատ է իր ուզած հատորները ընտրելու, համաձայն իր բաժանորդագրութեան։

1. Իմ գիրքը, Ա. Ահարոնեանի (20 ֆրանք). 2. Մանչ Աղջիկը, Վ. Մարգրիթի (20 ֆր.). 3. Խորհուրդներու Մեհեանը, Յ. Օշականի (20 ֆր.). 4. Ծապլվար, Եր. Օտեանի 7 ֆր.). 5. Մեր Խաչը, Տօքթ. Մ. Սալբիի (8 ֆր.). 6. Մահացու Սէրը, Մ. Կորքիի (3 ֆր.). 7. Գլնծէ քաղաքին պատմութիւնը (3 ֆր.). 8. Հայրցի քառեակները (3 ֆր.). 9. Ֆոմա Կորտիէֆ, Մ. Կորքիի (15 ֆր.). 10. Մեր Անկախութիւնը, Լ. Շանթի (15 ֆր.). 11. Ընկեր Նահազար, Ն. Պէշիկթաշլեանի (5 ֆր.). 12. Երկու Ամիս Բոլշեւիկեան Բանտում, Բ. Իշխանեանի (13 ֆր.). 13. Ռուլամիթ, Ա. Կուպրինի (6 ֆր.). 14. Կրացիէլլա, Լամարթինի (8 ֆր.). 15. Ոսկի Աքաղաղ, Րաֆֆիի (10 ֆր.). 16. Բժիշկին գիրքէն փրցուած էջեր, Տօքթ. Մեւակի (10 ֆր.). 17. Ազգային Բարերար, Եր. Օտեանի (4 ֆր.). 18. Աղա Նազար, Իսահակեանի (3 ֆր.). 19. Ալպոմ Հէքեաթներու, Ե. Նարզունիի (3 ֆր.). 20. Պատմական Խորհուրդ, Եր. Օտեանի (10 ֆր.). 21. Ի՞նչ պատմեց Թրէբոնէմը կամ Սիֆիլիս, Տօքթ. Գրիգորեանի (6 ֆր.). 22. Էջեր իմ Օրագրէն, Գ. Զօհրապի (6 ֆր.). 23. «Փետրուար 18» (5 ֆր.). 24. Ֆրանսահայ Զրուցատրութիւն (15 ֆր.). 25. Ջարթիր Աստուած, Ա. Ահարոնեանի 2 ֆր.). 26 Ինքնուսուցիչ Ֆրանսերէն լեզուի, Դաւիթ-Բէկի (10 ֆր.). 27. Կոյսի մը Օրագիրը, Թարգմ.՝ Վ. Սեւանի (5 ֆր.)։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Կը խնդրուի Ռումանիոյ մեր բաժանորդներէն իրենց բաժնեգինները վճարել «Յառաջ»ի գործակալ Յ. Ճգնաւորեանի, Պուքրէշ C. P. 487։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԴՐԱՄԱԹԻՔԸ

Նոր շրջանի Բ. ներկայացումը կը յատկացնէ հայ գրականութեան վաղը Կիրակի ժամը 8.30ին, Sociétés Savantesի մէջ
ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԵԼՈՎ

ԵՐԶԱՆԿՈՒԹԻՒՆ

Վ. ԱԼԱԴԵՄԵԱՆԻ ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ ԳԵՂԵՑԻԿ ԴՐԱՄԸ, 4 ԱՐԱՐ

Տեղերու գիները սովորական՝ 25, 15, 10 եւ 5 ֆրանք

Տոմսերը բոլոր հայկ. Ճաշարաններէ եւ ղեկավարներուն մօտ, 233 Fbg. St. Martin եւ 48 rue Mr. le Prince.

Կը մասնակցին՝ Տիկ. Ս. Ալիքսանեան, Տիկ. Մ. Նշանեան, Օր. Անահիտ եւ Տիկ. Գ. Փափազեան, Պ. Պ. Երուանդ Թօլայեան, Տ. Նշանեան, Վ. Սվաճեան եւ Ա. Գմբէթեան։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Հրայր» Ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը վաղը Կիրակի կէսօրէ առաջ ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին (նախկին Քան Օտտօյի քովի սրճարանը)։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

Հ. Յ. Դ. Լիոնի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի բոլոր ընկերները, վաղը կիր. առաւօտ ժամը 8.30ին, 262 Rue Duguesclin, Դաշնակցութեան Դրադարանի սրահը։ Ներկայանալ անդամատետրերով։ Օրակարգ.— Պատգամաւորի զեկուցում։

Հ. Յ. Դ. Լիոնի կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ Հ. Յ. Դ. Լիոնի Գնունի խումբի բոլոր ընկերները, 31 Հոկտ. Բշ. իրիկուն ժամը 8.30ին, Դաշնակցութեան Դրադարանի սրահը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Ներկայանալ անդամատետրերով։ Բացակաները պատասխանատու կը համարուին։

Հ. Յ. Դ. Փօն տ'Ուալիայի Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր խումբերու ընկերներն ու ընկերուհիները վաղը կիր. ժամը 3ին, Դրադարանի սրահին մէջ. խիստ կարեւոր օրակարգ։ Ներկայանալ անդամատետրով. ներկաներու թիւը օրինաւոր կը սեպուի։

Լիոնի Բարձր Հայքի Հայրենակցական միութեան ընդհ. ժողովը վաղը Կիրակի, միութեան կեդրոնատեղին, 201 Ave. de Saxe, Պ. Կիւրեղեանին դերձակատունը։ Կարեւոր Օրակարգ։

Տէր եւ Տիկին Մ. Ագնաւորեան, ինչպէս նաեւ Ագնաւորեան, Փափազեան եւ Երամեան ընտանիքները խորին ցաւով կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ
ՄԱՐԻԱՄ ԱԶՆԱՒՈՐԵԱՆԻ
(Ծնեալ՝ ՊԱԼՓԱՔԵԱՆ)

որ տեղի ունեցաւ Ուրբաթ առաւօտ։

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ այսօր, Շաբաթ, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15, Rue Jean Goujon։

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել։

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆՆԵՐՈՒ ՄԻԱԿ ՀԱՅ ԳՐԱՏՈՒՆԸ

ուր կը գտնուի ճոխ մթերք մը վիպական, գրական, բանաստեղծական, թատերական, եւն. գիրքերու, երգարաններ, ձայնագրուած հայկական եղանակներ Կոմիտաս Վարդապետի, Սրուանձտեանցի եւ յայտնի հայ երաժիշտներու։

Զօր. Անդրանիկի մեծ ու փոքր նկարները։

Ժողովրդական գիներ

Գաւառներէն եղած յանձնարարութիւնները փութով կը կատարուին։ Դիմել՝

N. Agopianի, 95 Cours Richard Vitton, Lyon, Montchat.

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Քանտիա, Յ. Մ.— Կրնաք ղրկել։

Միլան, Ա. Մ. – Պէյրութի մէջ՝ «Ազդակ», B. P. 587. Հալէպի մէջ՝ «Եփրատ», B. P. 382։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Մարիամ Նաճարեան (Պէյրութ) կը փնտռէ, իր քոյրը Հռիփսիմէ Կիլիսեցեան կամ Կէօշկերեան որը վերջերս Ֆրանսա եկած է։ Տեղեկացնել՝ Near East Reliefի, 15 Bld. des Italiens. Paris.

ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՌԻԹ

Ծախու է 200 մեդր հող, Փարիզի դուռէն 10 վայրկեան հեռու, օգտուն գիւղի վրայ։ Ընկերութեան պատճառով կը ծախուի իրական գինէն շատ պակաս արժէքով։ Դիմել՝ խմբագրատուն։

ՍԱԿԱՐԱՆ

28 Հոկտեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր
Սթերլին,	L. St.	124.08
Տոլար,	Dollar	25.[illegible]
Մարք ոսկի	100 Mark	608.[illegible]
Թրքական Թղթ.	L. Tq.	13.[illegible]
Թրք ոսկի	»	110.40
Մէճիտիէ	Medjidie	[illegible]
Լէւ 100 հատր	Léva	15.80
Տրախմի	» Drachme	[illegible]
Լիր	» Lire	1[illegible]
Պելճ. ֆրանք	» Belga	[illegible]5.00
Զուից.	» Frc. Suisse	491.50
Լէյ 100 հատր	Ley	15.90
Ֆիորին	(Florin)	1026.75

ԱՐԺԵԹՂԹԵՐ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ	I Cr. Fonc. Eg.	43[illegible]	—
»	II »	2035	—
»	III	1700	
Թուրքիոյ երկաթ.	Lots turcs	179	—

Բոլորդ ալ գիտէք որ պանիր կայ, սակայն ալ կայ, Ասոնցմէ մէկը մնունով պանիր, իսկ միւսն ալ՝ համով ու հոտով, առատ իւղով եւ ոչխարի կաթով պատրաստուածը. որը ճաշակելու համար դիմեցէ՛ք՝

ՎԱՀՐԱՄ ՃԷՆԱԶԵԱՆԻ
ՍԷՆ-ՄԻՇԷԼԻ ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ
1 bis Rue Hautefeuille -:- PARIS (6e)
ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԳՆՈՂՆԵՐՈՒՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԶԵՂՉ

THÉS YAVROU
ԹԷՅ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ
ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի Կ. ՊՈԼԻՍ 1880ին

Ամէն տեսակ մնուկով եւ ծրարով թէյեր, ընտիր, համեղ, անուշահոտ։

ՊԱՀԱՆՋԵԼ ԱՄԷՆՈՒՐԵՔ ՅԻՒՂԱՆԻ ԵՒ ԴԱՂԹԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ՄԷՋ
Հասցէ

COMPTOIR DES THÉS YAVROU
23, Rue Senac, MARSEILLE

ՄԱՆՕԹ.— Կը փնտռուին Գաղղիոյ եւ գաղթականութեանց ամէն ուստեղէնի ճիւղին մէջ վարժ եւ պատուաւոր ներկայացուցիչներ

EXACTITUDE - CABINET D'AFFAIRES
ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ՊԱՅՄԱՆ, ԱՐԱԳ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ

Եթէ կ'ուզէք ժամանակ շահիլ եւ կէս առ կէս խնայողութիւն ընել, ձեր դատական, ամուսնական, առեւտրական Carte d'Identitéի, Naturalisationի, ճաշարանական եւ վարչական դիմումներուն (Démarches administratives) եւ կառավարական ամէն գործի համար դիմեցէ՛ք ամէն օր ժամը 13-ը կիրակի ամբողջ օրը

դիմեցէք՝ K. PARMAKSEZIANի
69bis Rue Damrémont (18e). Nord Sud. Lamarck
Autobus; AM, AH, AF. Tramway. 31, 34, 54

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ
1.50 ՖՐԱՆՔ ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք
ՉԱՐԼՍԹՕՆ
1.50 ՖՐԱՆՔ ՋՍՊԱՌԵՑ
ՔՐՔՋԱԼԻՐ ԶԱՒԵՇՏԸ

Կը ղրկուի նաեւ մէկուկէս ֆրանքի դրոշմաթուղթի փոխարէն
Գրեցէ՛ք Vahram Sévouni, 5 Av. Quihou, St. Mande, Seine

LOCOUM AUGUSTA
Իսկական յոգուռ, պատրաստուած՝ սագրզով, նուշով, ընկոյզով, ֆստըքով եւ զանազան ախորժելի համերով.
Յանձնակատար կ'ուզուի ֆրանսայի եւ արտասահմանի մէջ
դիմել՝ առ Comptoir «AREK»
104, Rue St. Charles, Paris XVe, մէթրօ Beaugrenelle

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
126, Rue du Faubourg St. Denis
Metro Gare de l'Est Téléphone : Nord 84.04
Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-[illegible]
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3-5 կիր. կորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը 1-3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9-12

Դերձակ ԼԵՒՈՆ ՊԻԼԷՃԻԿՃԵԱՆ
կը ծանուցանէ իր յաճախորդներուն թէ իր նախկին դէն փոխադրուած է՝
57 RUE CLIGNANCOURT, Métro: Château Rouge կամ Barbès
Ձեր ձմեռուան հագուստը ապսպրելէ առաջ անգամ մը դիմեցէք իրեն, եւ քեզէն չզղջալու համար։
Ձեւի անմման շքեղութիւն.— վերջին նորաձեւութիւն.—ամուր կար.— ցոկուն կերպասներ.— վճարումի դիւրութիւններ
ԱՅՍ ԲՈԼՈՐԻՆ ՀԵՏ ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ԲՈԼՈՐԻՆ, ԲՈԼՈՐԻՆ, ԲՈԼՈՐԻՆ
ՊՈԼՍՈՅ „ՀԱՅԿԱՇԷՆ" ԳՐԱՏՈՒՆԸ
ՈՐ ՈՒՆԻ ՍԵՓԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ
պատրաստ է ձեզի հայթայթելու որեւէ գիրք [illegible] գրադարանի կամ դպրոցի համար, դիւրամատչելի [illegible] պայմաններով։
ՀԱՅԿԱՇԷՆՆ է հրատարակիչը Լ. Շանթի ԼՈՒՍԱՒՈՐ [illegible] ցարաններու շարքին, որ սարքնելէ ի վեր իր մրցակից [illegible] նեցաւ հրապարակին վրայ
Կ'ընդունուին ամէն տեսակ ապսպրանք։ Կարեւոր [illegible] մեծաքանակի համար
Հասցէ.— A. Missakian, Librairie Haïgachène, 9 Agop Han, Tchakmakdjilar, Stamboul.

ԾԱԽՈՒ Է SINGER վերջին նորաձեւութեամբ, ոտքով կարի մեքենայ մը, դիւրամատչելի գինով։ Դիմել՝ Տիկ. Ամասունի, 7 Rue Jules Regnault, Enghien-les-Bains, (S. et O.).

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՓՐԻՉԻ ԵՒ ԱՅՐԵՐՈՒ ԿԻՆԵՐՈՒ ԵՒ
Հ. ՄԻՆԱՍ ՉԱՒՈՒՇԵԱՆ
6, Passage des Petites Écuries (R. Fbg. St. Denis, Թիւ 63ի դիմաց)
Մաքուր եւ արագ աշխատութիւն, մասնաւոր խնամք [illegible] ներու եւ աղջիկ փարթամութեան [illegible] ԳԻՆԵՐԸ [illegible]
Metro Château d'Eau, Poissonnière.

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԳԻՆ
3 ամս. 6 ամս. Տար.
ՖՐԱՆՍԱ 35ֆ. 70ֆ. 140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ 20շ. 40շ.
ԵԳԻՊՏՈՍ » »
ԻՏԱԼԻԱ 250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ 6տ. 10տ.
ԵՒՐՈՊԱ 100ֆ. 200ֆ.

"HARATCH"
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 28bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)
TÉLÉPHONE : NORD 57-62
MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ
30
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
1927
30 OCTOBRE 1927

Դ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 480
ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ
ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԵՐԲ ՇԱՀ ՉՈՒՆԻՆ...

Օրուան դիւանագէտները դարձեր են խաղաղութեան առաքեալներ, եւ ի զուր կը ճգնին աղւէս աղւէսի վրայ բարդել, վտանգը հեռացնելու համար։

Երէկ՝ պատերազմը կը հրահրէին։ Այսօր՝ խաղաղութեան և զինաթափութեան համար կը ճառեն, միեւնոյն վարպետութեամբ։

Ժընեւ, Լոքառնօ, — համար-հազար տեսակ դաշնագիրներ և պայմանագիրներ։ Եւ սակայն, չեն կրնար պնդել թէ խաղաղութիւնը ապահոված են։ Կը խոստովանին թէ աշխարհը խռով է տակաւին, եւ վտանգը պիտի սահմանափակուի «բարեացակամ» ճիգերով։

Ծանօթ են այդ ճիգերը, — անվերջ ժողովներ եւ լեռնակուտակ մագաղաթ։

Ատոնք բաւակա՞ն են կանխելու պատերազմը։

Ո՛չ։ Եւ Չէմպրլէյն ինքն է որ անուղղակի կը խոստովանի այդ պարագան։ Որոշ յանձնառութիւններ կ՚ստանձնէ Անգլիա, բայց «սահման մը կայ»։ Եւ Նախարարը բացորոշապէս կը յայտարարէ թէ Մեծն Բրիտանիա չի կրնար աշխարհի բոլոր սահմաններուն վրայ երկարաձգել այն երաշխաւորութիւնները որ տրուած են Եւրոպայի սահմաններուն համար. «քանի մը որուն մէջ շահ ունինք, հոգ չէ թէ անուղղակի եւ երկրորդական»։ Ու կաւելցնէ թէ չեն կրնար նոր միջոցներ ձեռք առնել, զինաթափութեան համար։ «Պահանջել որ Մեծն Բրիտանիան կամ ուրիշ երկիր մը իր բովանդակ ուժը, իր բոլոր զաւակներուն կեանքը, իր գոյութիւնն իսկ տրամադրէ արտաքին օրկանի մը, բոլոր վէճերը հարթելու համար, յանձնառութիւն մըն է որ թէ ընդունուի անգամ ո՛ր եւ է երկրի կողմէ, չի կրնար կատարուիլ։»

Կը հետեւի թէ Մեծն Բրիտանիա իր աշխարհակալութեան պահանջները լիովին գոհացուցած ըլլալով, չուզեր նոր փորձանքներ բանալ գլխուն։ Կարողութեան խօսքը բոլորովին ուրիշ խնդիր է։ Ան առայժմ կշտացած ըլլալով, կը փնտռէ «շքեղ մեկուսացում»ի շրջանը, որ տեւեց տասնըհինգ տարի, մինչեւ Մեծ Պատերազմը։

Արդ, երբ Լոնտոն յանձնառութիւն չստանձներ իր անմիջական շրջականներէն անդին, ինչպէ՞ս կարելի է ապահով ըլլալ խաղաղութեան մասին։ Մանաւանդ որ, շատ մը երկիրներ հողի եւ ազատութեան տագնապէն կը զալարուին տակաւին։ Կան ուրիշներ որ իրենց գրաւած հողերուն վրայ կը դողան, եւ դեռ երրորդ դաս մը ժողովուրդներ ալ, որ չեն հանդուրժեր իրենց գերութեան կամ զրկանքին։

Այս շարքին վրայ առաջին տեղը կը գրաւեն Պալքանները, եւ յետոյ Իտալիան։ Աւելի թանձրացնելով պատկերը, կարելի է ըսել թէ Պուլկարիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ ծարաւը եւ Իտալիոյ սուր ախորժակը իրար կը դիմաւորեն, վառօդ մթերելու եւ զէնք բանելու համար։

Դեռ նոր լրացաւ սեւ շապիկաւորներու յաղթանակին հինգերորդ տարեդարձը։ Այս առթիւ, իր աւանդական պատգամին մէջ, Մուսօլինի նորէն կրակոտ խօսքեր կ՚արտասանէ, որոնք անշուշտ իմաստ մը ունին,

— «Մեր ազնուական աշխատանքը լրացած է մեր սալաւագէն թեզէ լեռներով, որոնք ճանդխաւոր ազդարարութիւն մը կը կազմեն բոլոր անոնց դէմ որ յիմարութիւնն ունին մեր յառաջխաղացութիւնը կասեցնելու։ Նոր եւ մեծ յաղթութիւններ կը սպասեն մեզի։ Բայց Փաշիստ իշխանութիւնը չընկրկիր ո՛ր եւ է խոչընդոտի առջեւ։ Ան կը դիմագրաւէ եւ կը յաղթէ անոնց։ Մեր յաղթանակի սրահակը այսօր պէտք է անցնի բոլոր ճորիզոնները, որպէսզի լսուի շատ ուժգին եւ շատ հեռուներէն։»

Անշուշտ ներքին սպառման, շարքերու խտացման եւ ամբոխման համար են այս ճառերը։ Բայց զաղտնիք չէ որ երբ ուժ մը իր դատողութեան եւ ազատութեան գագաթնակէտին կը հասնի, չի կրնար սահմանափակուիլ։ Աւելի պարզ խօսելով, անունդ կամ ասպարէզ կը պահանջէ։

Արդ, սեւ շապիկաւորներու իշխանութիւնը իր նպատակին հասած է բուն երկրին մէջ։ Ամէն ինչ իր թաթին տակ է։ Մրցակից կամ ընդդիմադիր ճակատը պարտուած և ջլատուած։ Ֆաշիստներու պաշտօնաթերթը 1927 Սեպտեմբեր 6ին կը հրատարակէր կուսակցութեան մարդահամարը, որուն համաձայն կան 1.000.052 այր անդամ, 75.087 կին, 19.000 երիտասարդուհի, 126.137 պատանի, 8854 համալսարանական։

Ասոնք բոլորը իշխանութիւնը պահելու սահմանուած չեն։ Իսկ բանա՞կը, նաւատո՞րմը, օդային տորմի՞ղը, որոնց զարգացման եւ զօրացման համար գոհողութիւն չեն խնայեր։

Ասոնց ամբոխավարական զուգակութիւններ կատարելու, նուզէինք ըսել թէ այս ընթացքով, եւ ամէն տարի 400.000 ժողովուրդի յաւելումով, անխուսափելի կը դառնայ «պայթումը» կամ «սփռումը»։

Այս հեռանկարը եւ ուրիշ հաւանականութիւններ աչքի առջեւ ունենալով, Մեծերը, և անոնց գլխուն՝ Մեծն Բրիտանիան կը փորձեն իրենց պատեանին մէջ ամփոփուիլ, «բարեացակամ» խաղեր խաղալով խաղաղութեան համար, բայց յատկապէս խուսափելով աւելորդ փորձանքներէ։ Այնպիսի յանձնառութիւններէ որ շահ չունին...

Բայց այս վիճակն ալ ինքնին չարագուշակ է, խաղաղութեան տեսակէտէն։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԴՐՕՇԻ ԽՆԴԻՐԸ

Մարսէյլի «Հայ Միտք»էն (27 Հոկտ.).—

«Պէտք է նկատի ունենալ որ արդի Հ. Մ. Ը. Մ.ի դրօշին տակ գտնուող հայ արիներն ու մարզիկները գրեթէ բոլորն ալ հայրեր, մայրեր, եղբայրներ ու քոյրեր զոհ տուեր են Թուրքի կացինին ու դանակին, միայն ատանց փոխարէն ստանալով արդի Հայաստանը եւ մեր սիրելիներու արիւնով ներկուած եռագոյնը՝ կարմիր — կապոյտ — նարընջագոյն։

«Մասնաճիւղերէն ներս հայկական դրօշակի բացակայութիւնը մեզ չլպիտի մատծել տալ թէ անոր վերացումով մենք մեր անշիրիմ մեռելներու յիշատակն է որ կը նետենք մէկդի, քանի որ անոնք մեռան եւ մեզ ձգեցին իբրեւ յիշատակ միայն եռագոյնը, որ Հայաստանի առաջին ազատութեան միակ դրօշն է։

«Մեզ հետաքրքրողը Հայաստանին ի՛նչ գոյնի պատկանիլը, վարչաձեւը կամ դրօշը չեն, այլ միակ իրողութիւն մը որ մենք այս օտար երկրին մէջ չենք կըրնար մեր արդի Հայաստանի կարմիր դրօշը գործածել. թէ ինչո՞ւ համար, այդ բոլորս ալ գիտենք, որով բացատրութեան պէտք չի մնար։

«Ուրեմն ինչո՞ւ հակառակիլ հայկ. եռագոյնի գործածութեան։ Այդ որոշումը վաւերականչէկընար համարուիլ, մինչեւ որ ամենապզտիկ հայ արիի մը կարծիքն իսկ չառնուի. ՝ան գիտէ թէ ինչ կը նշանակէ հայկ. եռագոյնը։

«Ուրեմն հայկ. եռագոյնի ծածանումը կամ չծածանումը պատգամ, ժողովի դրան վրայ և մասնաճիւղերէն ներս, կախեալ է մեր Հ. Մ. Ը. Մ.ի դրօշին տակ գործող մարզիկներէն եւ սկաուտներէ եւ անոնց քուէն է որ պիտի ճշդէ եռագոյնի հարցը եւ պիտի փակէ բոլոր վիճաբանութեանց դռները։»

ԱՆՐԻ ՊԱՐՊԻՒՍ ԵՒ ՀԱՅ ԳՐԱԳԷՏՆԵՐԸ

Անրի Պարպիւս, շարունակելով իր «ուսումնասիրութիւնները» դէպի Կովկաս, Թիֆլիսի մէջ տեսակցութիւն մը կուտայ «Մարտակոչ»ի աշխատակիցին, որ այսպէս կը պատմէ (11 Հոկտ.).

— Անրի Պարպիւս շատ հետաքրքրուեցաւ հայ նոր գրականութեամբ եւ ցաւ յայտնեց որ բանաստեղծութիւնները, թարգմանութիւններու միջոցով, կը կորսնցնեն իրենց արժէքին մեծ մասը, այնպէս որ դժուար է թարգմանութիւններու խողովակով ծանօթանալ հայ բանաստեղծութեան։ Պարպիւս ծանօթ էր այն իրողութեան, թէ նորագոյն հայ գրականութեան մէջ բանաստեղծութիւնը համեմատաբար աւելի շատ տեղ կը բռնէ, քան արձակը։ Անրի Պարպիւս կը յայտնէ թէ ինք ծանօթ է Հայաստանի պատմութեան, իր Enchainement գիրքին համար նիւթ հաւաքելու պատճառով, եւ կը կարծէ թէ Հայոց պատմութիւնը մեծ նշանակութիւն ունի, հին պատմութիւնը ուսումնասիրելու տեսակէտէն։

Անրի Պարպիւս անմիջապէս կը յայտնէ թէ Փարիզի ծանօթ հայ լաւագոյն մտաւորականները եւ բանուորները մեզի հետ են եւ կանգնած՝ խորհրդային իշխանութեան տեսակէտին վրայ։

— Ասածս բաւ է։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

54 ՀՈԳԻ ԳՈՄԻ ՄԸ ՄԷՋ ԲԱՆՏԱՐԿՈՒԱԾ, ԶԷՆՔ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԵՆ ՄԵԾԻ ՏԱԿ

«Դրօշակ»ը Նոյեմբերի թիւով, որ երէկ լոյս տեսաւ, կը հրատարակէ հետեւեալ թղթակցութիւնը ուղղակի Երեւանէն, Հոկտ. 3 թուականով.—

«Ձերբակալութիւնները դեռ շարունակւում են։ Հաղորդում ենք լրացուցիչ տեղեկութիւններ. գիւղերում եւ քաղաքներում ձերբակալուածներ կան թւով 860 հոգի։ Բոլորն էլ մեղադրւում են միեւնոյն կերպով — զէնք են պահանջում։ Վաղարշապատից բանտարկուած են 46 հոգի, Սասունցիներից 18, Աշտարակից 25, Ծաղկաձորից 14, Կոտայքից 60, Ղամարլուից 17, Դարալագեազից 26, Արարատից 17, Շիրակից 41, Դիլիջանից 16, Մեղրուց 7, Լոռուց 13, Զանգեզուրից 450, Ստեփանաւանից 4, Երեւան քաղաքից 36, Սարդարապատից 16, Նոր-Բայազէտից 18։ Այս թւերը դեռ վերջնական չեն։

Բացի այս, կան մեծ թւով ձերբակալուածներ շրջաններում. օրինակ, Օշական գիւղում կայ բանտարկուած 54 հոգի, որոնց բոլորին փակել են մի գոմում, որտեղ կան կապուած անասուններ։ Այդ գոմում երեք տեղ կրակ են վառում, սաստիկ շոգ է։ Անասունների աղբից բարձրանում է հոտ ու փոշի։ Շնչել անկարելի է լինում, եղել են ուշաթափութեան դէպքեր։ Խզըլ-Թամուր գիւղում, բացի այս տանջանքներից, ծեծում են բանտարկեալներին։ Տրւած նեղութիւններից մի Սասունցի բանտարկեալ մահամերձ վիճակի է հասել։ Ձերբակալուածներից զէնք են պահանջում. գիւղացիներին ծեծում եւ զինաթափում են, մինչ Թուրքերը իրենց կողքին եռանդով զինւում են։ Այսպիսի ծանր կացութեան մէջ է երկիրը»...

ՌԱՔՈՎՍՔԻ եւ ՔԱՄԷՆԷՖ ՉԵՆ ԿՐՆԱՐ ԽՕՍԻԼ

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ Հոկտեմբեր 26ին Մոսկուայի եւ Լէնինկրատի համայնավարական կազմակերպութեանց հաւաքոյթին առջեւ վիճաբանութեան առարկայ դարձաւ Թրոցքիի եւ Զինովիէվի կեդրոնական կոմիտէէն վտարման որոշումը։

Մոսկուայի հաւաքոյթին մէջ Ռաքովսքի եւ Քամէնէֆ խօսք առին։ Քամէնէֆ կարգ մը քննադատութիւններ ընելէ վերջ կեդրոնական կոմիտէի քաղաքականութեան մասին, ազմկալի կերպով ընդմիջուեցաւ, եւ հակառակ իր բուռն ջանքերուն, ստիպուեցաւ բեմը ձգել, առանց կարենալ խօսքը վերջացնելու։

Ռաքովսքի իր ճառին մէջ խիստ բողոքներ ուղղեց՝ յայտարարելով որ երկաթէ վարչաձեւ մը հաստատուած է համայնավար կուսակցութեան մէջ, կեդրոնական կոմիտէին կողմէ։ Ներկաներէն մէկը պոռաց. «Ատիկա Լէնինի վարչաձեւն է»։ Ռաքովսքի եւս չկրցաւ լրացնել իր ճառը։ Ի վերջոյ Մոսկուայի ժողովը երեքի դէմ միաձայնութեամբ քուէարկեց բանաձեւ մը, որով կը վաւերացուի Թրոցքիի եւ Զինովիէվի տրուած պատիժը։

Լէնինկրատի մէջ ընդդիմադիրներուն կողմէ խօսեցան Պապայէֆ եւ Եւտոքիմով ազմուկներու եւ ընդմիջումներու մէջ։ Ի վերջոյ հոն ալ երկուքի դէմ միաձայնութեամբ վաւերացուեցան տրուած պատիժները։

Այս բանաձեւին մէկ հատուածին մէջ նոյն իսկ կը պահանջուի որ ընդդիմադիրները կուսակցութենէն ալ դուրս հանուին։ Ճիշտ է թէ քուէարկութիւնները տեղի ունեցան ձեռամբարձ և թէ Մոսկուայի ու Լէնինկրատի միջադէպերը նկարագրուած են այն թերթերուն մէջ, որոնք խիստ գրաքննութեան ենթակայ են։

Սակայն եւ այնպէս յայտնի կ՚երեւի որ Ռաքովսքի եւ Քամէնէֆ սեծ յաջողութիւն մը չեն ունեցած, հրապարակով իրենց համամտութիւնը արտայայտելով Թրոցքիի եւ Զինովէիվի։

«Փրավտա» միայն Քամէնէֆի դէմ կը յարձակի։ Իսկ «Իզվեստիա» ըսելով թէ «ներձուածողներու եւ նահանջապաշտներու աննշան խմբակները մէկդի պիտի նետուին», ո եւ է զանազանութիւն չի դներ Քամէնէֆի եւ Ռաքովսքիի միջեւ, որոնց երկուքին վրայ ալ կը յարձակի։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԿԱՐՄԻՐՆԵՐՆ ԱԼ...

Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան վարիչ մարմինը եւս իր վերջին նիստին մէջ նկատի առնելով Խորհրդային Միութեան համայնավար կուսակցութեան ծոցին մէջ առաջ եկած պառակտումը, միաձայնութեամբ իր հաւանութիւնը տուաւ Թրոցքիի, Զինովիէվի եւ ընկերներուն կուսակցական պատասխանատու պաշտօններէ վտարման։

Ու իր հաւատարմութիւնը աւելի ցայտուն կերպով ներկայացնելու համար Մոսկուայի վարիչներուն, Փարիզի Շրջ. Կոմիտէն որոշեց խնդրել կեդրոնական կոմիտէէն, որ յիշեալ բարձրագոյն Մարմինէն անմիջապէս վտարէ ընկեր Թրէնը։ Այս վերջինը առնէ մը ի վեր ֆրանսական համայնավար կուսակցութեան ծոցին մէջ փոխադրած է ռուս ընդդիմադիրներու կռիւը մեծամասնութեան դէմ, կը պաշտպանէ Թրոցքիի տեսակէտները, զանազան ամբաստանութիւններ կ՚ընէ Գ. Միջազգայինին դէմ, ինչ որ ծանր վտանգ մը կազմէ եւ կը սպառնայ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

"ԴՐՕՇԱԿ„

ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ ԹԻՒԸ
ՃՈԽ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԵԱՄԲ
Գին՝ 2.50 ֆրանք

«ԳՐԱԿԱՆ ԴԻՐՔԵՐՈՒՄ»

Վերջերս, Հայաստանի մէջ, *ռասթօ* գրականութեան դէմ բացուած ծանր քննադատութիւնները ծածկելու համար, պոլշեւիկ գրողները իրենց ամբողջ քրտինքը թափելով, հրապարակ հանեցին «օրկան» մը։ Արտասահմանի այրած-վառած տերեւները գովասանք թափեցին այդ օրկանին բովանդակութեան մասին։ «Մարտակոչ» (11 Հոկտ.) այդ ամսագրին երկու թիւերուն մասին կը հրատարակէ հետեւեալ քննադատական տողերը, որ կը բացատրեն ամսագրին նպատակը եւ արտասահմանի մէջ թափուած յորձանքին արժէքը.—

«Խորհրդ. Հայաստանի պրոլետգրողներու օրկան՝ «Գրական Դիրքերում» ամսագիրը իրեն նպատակ ըրած է գրական ճակատի վրայ պայքար մղել թրոցքիականութեան, տեսաբանական ճակատի վրայ՝ հակայեղափոխական, դաշնակցական ու մենշեւիկ հոսանքներու դէմ։ Այդ խնդիրը լուծելու համար անհրաժեշտ է զինուիլ մարքսիստ-լենինեան գրական զէնքով։ Ամսագրին մէջ զետեղուած նիւթերէն ոչ մէկը կ՚արդարացնէ այդ հանգամանքը։ Կայ բարի ձգտումը, բայց չկայ մարքսիստական գիծ։ Որոշ արժէք կը ներկայացնէ միայն Դաբաղեանի յօդուածը արուեստի մասին։ Չափազանց թոյլ են եւ տկար Վանանդեցիի յօդուածները։ Գրական բաժինը շատ աղքատ է։ Դրախօսական բաժինը թոյլ է, հոն կայ կիրք եւ կողմնակալութիւն։ Աւելցուցէք նաեւ սրամտութենէ զուրկ ծաղրագրութիւնները։ Այս բոլորը ցոյց կուտան որ ամսագիրը, առայժմ, շատ հեռու է իր կոչումէն։»

ՃԱՐՊԻԿ ԱՌԱՒ-ՓԱԽԱՒ ՄԸ

Մեզի կը ծանուցեն թէ ժամանակէ մը ի վեր Ցարպիկ հայ մը զանազան շահատակութիւններ կ՚ընէ Փարիզի մէջ։ Ցիշեալը զանազան հասցէներ կ՚առնէ եւ իբրեւ թէ ծանօթի մը կողմէ յանձնարարուած ձեւով կը ներկայանայ իր զոհին եւ ճարպիկ խօսակցութիւններով կը մոլորեցնէ զայն։ Մանաւանդ սպէս իր զոհերը կը խաբէ barré չէքով մը, զոր իբր թէ գանձելու համար քանի մը օրուան կը կարօտի, ու իբր կանխավճար կ՚առնէ կարեւոր գումարներ։

Այս շաբթուան ընթացքին երկու հայ արուեստագէտներ զոհ գացած են այս խաբեբային որ ինքզինքը կը կոչէ Ճան Պապեան, Տրապիզոնցի, Ամերիկայէն եկած եւ... գորգի վաճառական։

Ճան միջահասակէն քիչ մը բարձր, 25—28 տարեկան, լեցուն դէմքով, կայտառ, Թիկնեղ եւ սեւ յօնք, սեւ մազ, պեխերը ածիլուած, լեզուանի երիտասարդ մըն է։ Ամերիկեան շեշտով կը խօսի։

ՌՈՒԹ ԷԼՏԸՐ ՇԱԲԱԹ ՄԸ ՊԻՏԻ ՄՆԱՅ

Ուրբաթ իրիկուան դէմ Պուրժէի կայանը հասան Օր. Ռութ Էլտըր եւ Ճօրճ Հէյլտմէն, որոնք ջերմ ընդունելութիւն գտան։ Գիշերը մեծ հացկերոյթ մը տրուեցաւ իրենց ի պատիւ։ Հակառակ նախապէս ծրագրուածին, ամերիկացի օդանաւորդները մէկ օրի տեղ մէկ շաբաթ պիտի մնան Փարիզ եւ Նոյեմբեր 5ին Աքուիթանիա շոգենաւով պիտի մեկնին Նիւ Եորք։

ԿԱՐՍԻ ԱՂԷՏԸ

Ասկէ ճիշդ հօթը տարի առաջ, Հոկտեմբեր 30ին, Հայաստանի Հանրապետութեան կեանքին վրայ ճակատագրական նշանակութիւն ունեցող ամէնէն մեծ դէպք մը պատահեցաւ։

Մեր միակ եւ հոյակապ բերդաքաղաքը, հայ պետականութեան եւ անկախութեան երկաթէ կռուանը՝ յանկարծակի, Թուրք բանակին ձեռքը անցաւ, երբ նման վտանգի գոյութեան մասին ո՛չ Երեւանը տեղեակ էր եւ ոչ ալ բերդապետ Զօր. Փիրումեանն ու ճակատի ընդհանուր հրամանատար Զօր. Սիլիկեանը։ Ընդհակառա՛կն, այս վերջինները ամէն հաւաստիք տուած էին Սպարապետ Զօր. Նազարբէգեանին, եւ կառավարութիւնը ա՛յն համոզումը ունէր՝ թէ գոնէ ամիս մը ամբողջ դիմանալու ի վիճակի էր տակաւին։

Բայց պատերազմիկ ուժերու խուճապը, արդարեւ, կրնայ խաղալիք դառնալ օրերու եւ նոյնիսկ ժամերու քմահաճոյքին։ Այս դժբախտ հաւանականութիւնը իր զոհերը պիտի գտնէր անկազմակերպ, անկարգապահ եւ անփորձ բանակի մը մէջ։ Եւ այդպէ՛ս ալ եղաւ։

Մեր զօրամասերը Թրքական արշաւանքի սկզբնաւորութենէն ի վեր կրաւորական եւ երկչոտ ընթացք մը բռնած էին, Սարըղամըշէն մինչեւ Քէնէք եւ Գոռոր։ Առանց որ եւ է լուրջ դիմադրութեան հանդիպելու՝ մինչեւ Պէյլի Ահմէտ եւ Հարամ Վարդան, որ բնել է՝ Կարսի գաւառներուն առջեւ հասնող Թուրքերը, գրեթէ ամիս մը շարունակ, իրենք եւս խարխափումի եւ անորոշութեան մէջ էին, եւ չէին գտներ այն կարճ ճամբան ու կարուկ միջոցները՝ որով պիտի յաջողէին խլել պարտութեան մատնել հայկական բանակը եւ տիրանալ Կարսին։

Թուրքերու առաջին թափը կասեցնելէ աւելի, զանոնք դէպի հարաւ եւ ետ մղելու նպատակով, Հոկտ. 14ին, Զօր. Սիլիկեանի, Զօր. Փիրումեանի եւ Զօր. Յովսէփեանի միացեալ ճիգերով ծրագրուած հակայարձակումը,— որ ապարդիւնութեան համեմատութիւնն ալ ապահովեց ի վերջոյ,— դժբախտաբար, չեղաւ այն ազդակը՝ որ մեր յոյսերը յաջողութեամբ պսակէր։ Հակայարձակումը լրջութեամբ եւ ռազմագիտական օրէնքներու համաձայն չէր պատրաստուած։ Հայկական ուժերու համախմբումը դեռ լրացած չէր Հոկտ. 14ին։ Եղած ուժերով հակայարձակումը ռազմավարական գիտելիքներու եւ գրութեանց անհամապատասխան էր։

Մեր հրամանատարութիւնը ոչ փնտռած եւ ոչ ալ գտած էր թշնամիի տկար կողմը՝ անոր համեմատ շեշտակի հարուած տալու եւ իր նպատակին հասնելու համար։ Պաշարողական մեծ գործողութիւն մը եթէ դժուար էր ի գլուխ հանել, անկարելի չէր սակայն Թուրքերու ձախ թեւը (Արտահան-Յիրտնիկ) յանկարծակիի բերել, ինչպէս կը մտածէր 4րդ կիսաբաժնի հրամանատարը Զօր. Սեպուհ, այնքան պայծառատեսութեամբ։ Եւ կամ Հաճի Խալիլ Ցիկորի կողմէն դէպի Սարըղամըշ յառաջացող սրընթաց ջոկատով մը սպառնալով որ թշնամին ակամայ հեռանար Կարսի պատերէն եւ քաշուէր իր եկած վայրերը։

Աւաղ, այս պայմաններուն տակ փորձուած Հոկտեմբեր 14ի թերի հակայարձակումը իսկ բաւական իրարանցում առեղծեց Գարս Պէքիրի բանակին մէջ, եւ պահ մը Թուրքերը ընդհանուր նահանջի պատրաստութիւններ տեսած էին, եթէ երբեք Հոկտ. 14ի մեր ճիգերուն չյաջորդէին Հոկտեմբեր 15ի լռութիւնն ու անգործութիւնը։

Սխալ ծրագրուած եւ աննպատակայարմար կերպով ղեկավարուած հակայարձակումէն յետոյ, մինչեւ Հոկտ. 28ը, հայկական ռազմաճակատը վերածուեր էր անշարժ, անկերպարան եւ անդամալոյծ վիճակի մը։

Այս կացութեան փոխարէն, Թրքական խուզարկու եւ աչալուրջ ռազմական միտքը չէ՛ր որ պիտի քնանար։ Եւ ահա՛ Թուրքերը իրենց ձախ թեւի եւ կեդրոնի ուժերէն երկու գունդ զատելով, անցուցին հայկական բանակի ձախ թեւին վրայ, մօտ 50 քիլոմեթրի պարապ եւ անպաշտպան տարածութենէն ու առանց որ եւ է դիմադրութեան ու արգելքի գրաւեցին մեծ եւ փոքր Եաղնի սարերը, Կարսի հիւսիսային-արեւելքը։ Հայկական բանակը, անտեղեակ Թուրքերու այս համարձակ եւ անվարան յառաջացումէն դէպի իր կողերն ու թիկունքը, (Մագրա՝ Կարս-Աղեքսանդրապոլ երկաթուղագիծ) ո՛չ միայն զօրողական միջոցներու ճարը չունէր, այլ եւ արշաւող բարբարոս թշնամիի խիզախմանքին ձգած էր Վէզինքէօյի շրջանի հայ գիւղացիութիւնը։

Այս կարճ եւ սեղմ հանգրուաններով էր որ Թուրքերը մօլորովին մօտեցան Կարսին, հասան մինչեւ Եաղնի եւ Մագրա, եւ Հոկտ 29ին Հայերու կողմէ Վէզինքէօյի ուղղութեամբ նախատեսուած նոր հակայարձակումի մը անյաջողութեան հետեւանքով (անյաջողութիւն մը՝ որ նախ գնդ. Մազմանեանի եւ ապա զօր. Ղուզարեանի իշխանութեան ենթակայ հայ գումարտակներու դիրքերը լքելով եւ առանց Կարս իսկ մտնելու դէպի հիւսիս խուճապահար փախուստին յանգեցաւ), յաջորդ օրը, ժամը ցերեկուան 12էն առաջ մտան Հայաստանի անտէր եւ անպաշտպան ձգուած բերդաքաղաքը, մինչ որոշ զօրամասեր կը շարունակէին դեռ կռուիլ Կարսի հարաւային եւ հարաւային արեւելեան դիրքերուն եւ խրամներուն մէջ։ Անոնց կարեւոր մէկ մասը գերի պիտի իյնար Թուրքերուն ձեռքը, ինչպէս գերի մնացին Կարսի բնակչութեան ստուարագոյն հատուածը եւ բերդապետ զօր. Փիրումեանը իր սպայակոյտով։

* * *

Կարսի անկումի այսօրուան թուականը համազգային աղէտի մը տարելիցն է, տխուր, ողբերգական եւ խրատիչ։

Կարսը մեր անկախութեան եւ ազատութեան ճշմարիտ բանալին էր։ Այն սեւ ժամուն որ զայն յափշտակել տուինք, կորսնցուցինք ոչ միայն բերդաքաղաք մը, այլ եւ խախտեցինք Հայաստանի գոյութիւնը, իբրեւ հայրենիք եւ պետութիւն։

Որքա՛ն միականի եւ անբարոյական արարք պիտի ըլլար համազգային աչաւոր աղէտը թեթեւցնել ու ուրանալ՝ մասնաւորներու, որոշ խմբակներու կամ շրջանակներու վրայ ձգելով պարտութեան պատասխանատուութիւնը, այն ալ՝ առաւ եւ հայ ու ամէն ազգի պղշելի «յեղափոխական»ներու գուամանութիւն ու արինոտ մեղսակցութիւնը հաստատելէ յետոյ։

Պատմութիւնը միշտ արդար է ժողովուրդներու կեանքին հաշուեկշիռն ու դատաստանը տալու համար։ Բայց նոյն այդ պատմութիւնը աւելի անողոք եւ անաստ պիտի ըլլայ հայ բազմաչարչար ժողովուրդին ու մանաւանդ հայ մտաւորականութեան երիտասարդ սերունդին հանդէպ, եթէ երբեք մենք մեր գիշերներն ու ցորեկները իրար չխառնենք, չուքնինք ու չպայքարինք՝ վերստին ձեռք ձգելու համար Հայաստանի Ազատութեան եւ Անկախութեան միջնաբերդը, բերդաքաղաք Կարսը։

Մեր ապրելու կամքը անսասելի է՝ մեր հայրենիքին մէջ, մեր պապենական օրհնեալ հողերուն վրայ։

Իսկ առանց Կարսի Հայաստանը միշտ ալ վտանգուած է։

Ահա՛ աղէտին դասը։

ՀԱՅ ԴՆԴՈՒՆԻ

ՔՐՏԱԿԱՆ ԼՕ՛ ԼՕ՛ՆԻԵՆ՛

Լօ՛, լօ՛, տղա՛յ, լօ՛ խառէտայ (աստուածատուր):
Նախըրադարձի կանչից մեռնիմ, դու յուռ ես, քաջերու քաջ, առիւծ եարըս դուն ո՞ւր ես:
Այս իրիկուն, մամիկները ճէքեաթ ասաց, աղբիւրին քով սառնոյակ, արցունքներու մարգրիտներով անհամար, դաղձն ու բաղեղը ջրեցին, ու մինարէն մեր անխօս, ծեր մոլլայի շրթունքներուն Ալլահ էքպէրը գամեց:

Լօ՛, լօ՛, ցդա՛յ, լօ՛ սնաւեր—
Դիւղատակին՝ Նախիրդ անտէր ցրուած է,
Ձւլդ մնակ, մարգին վրայ կ'արածէ,
Եւ քոստ շունդ անատամ, կոյր կովին հետ, թիկն տուած մոխիրներու բլուրին, ժամանակի պատմութիւնը կը չափէ:

Լօ՛, լօ՛, տղա՛յ, լօ՛ մէկ հատիկ
Մեկիասրունք տէրվիշին ծեր, կրծքաբաց,
Ցուռուեթքը դեռ քարայրին մէջ պահ տուած,
Աչքս ծամիդ, աչքս դարծիդ, մազերս հովին ցանուցիր, ալ վառեցայ, ալ ճալեցայ, ջա՜ն տղայ բոլոր դարձան, բոլոր ճասան… դուն մնակ ո՞ւր մնացիր:

Լօ՛, լօ՛, տղայ, լօ՛ աննման
Ձիոյց բրի աստղերուն հետ այս գիշեր,
Նախըրաժաղի խոստումդ արդեօք չե՞ս յիշեր.
Գինեբբուքի, կակաչներու արտին մէջ, շաղով շաղման ոտքերուս տակ թաց, խռնաւ, շըրջազգեստիս ծոպերն ամէն, աքշալոյսի գոհար ցօղով կը փայլին:

Լօ՛, լօ՛, տղա՛յ, ջինա՛ր տղայ
Թաշկինակէ ծալ-ծալ դրի ծիծերուս,
Դեռ չէ յորցեր համբոյրըդ վարդ այտերուս.
Կօնքդ (վրան) անլոյս, նժոյգդ անսանձ, մայրդ մազեր կը փետտէ. դուն դրացի զէնքերն առին գնացին— Թէ ինկած ես իգիթի վէրքը ճակտիդ, Աստուած քեզ հետ.
Թաշկինակդ ալ կը բաւէ…

(1) Հաւաքեց եւ թարգմանեց

Ազգին

ԱՇՆԱՆ ԵՐԳ

Ջութակներուն աշնան տըրտում
Շեծքերն անվերջ՝ խուլ կամ յըստակ
Կը խոցոտե՜ն սիրտս անդադրում
Դողկոտութիւնով միօրինակ:

Երբ կը հնչէ ժամն երերուն
Շնչասպառ, ու տըժգոյն համակ,
Կը խորհիմ հին հի՜ն օրերուն
Ու կ'արտասուեմ միշտ գըլխահակ:

Կը յանձնուիմ հովերուն խեռ,
Որոնց կ'ըլլամ գերին միայն,
Կը թափառիմ գերթ կիսամեռ
Չէ՛ր ազազուն տերեւ աշնան…

Թրգմ. Հր. Ն. Թ. Փ. ՎԷՌԼԷՆ

ԱՄԷՆ ՕՐՈՒԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»ին հետ, ընտիր գիրքեր ալ պիտի ստանաս, տարեկան կամ վեցամսեայ բաժանորդագրուելով մինչեւ դեկտ. 31:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հոկտեմբեր 20ին բացուեցաւ «Անի» Հայ Արուեստագէտներու Միութեան առաջին պատկերահանդէսը Georges Petitի ընդարձակ սրահին մէջ։ Պիտի տեւէ մինչեւ Նոյեմբեր 5։

Սրահէն ներս՝ առաջին տպաւորութեամբ կը զգաս հաճելի քաղցրութիւնը որ նայուածքը կը գամէ նախ իր ընտրուած դասաւորութեամբը։ Ճակատը՝ պատուոյ տեղ, կը գրաւեն մեր անհետացած արուեստագէտներէն Այվազովսկի, Զ. Զաքարեան եւ վաղամեռիկ երիտասարդ Օննիկ Զառաֆեան որ առաջին անգամ հրապարակաւ կը ցուցադրուի։ Մնացեալ պատերը կը շքաւորեն՝ Միութեան անդամ նկարիչները. իսկ մէջտեղը ցանուցիր՝ ժամանակակից 37 կտոր արձաններ, նոյնպէս հայ մատներէ։

Իրրեւ համախմբում, իսկապէս որ Փարիզի մէջ աննախընթաց երեւոյթ է համագործակցական ցուցադրութիւնը հայ ստեղծագործութեան, որ անպայման մեր նկարչական պատմութեան մէջ իր յիշատակելի տեղը պիտի ունենայ։

Իւրաքանչիւր արուեստագէտ ունի բաւական տարածութեամբ ծաւալ, ինքզինքը լիուլի արտայայտելու համար։ Նկատի առնուելով սոսոր քննադատութեան աչքը, որ այս անգամ մասնաւոր ուշադրութեամբ կանգ պիտի առնէ՝ մեր արուեստագէտները ջանացած են իրենց ամէնէն արժէքաւոր աշխատութիւնները ներկայացնել ու մանաւանդ նախասիրած այլազան տեսակներէն նմոյշներ ցուցադրել։ Մ. Սարեան ունի դիմանկար, բնանկար և nature-morte: Եղած են անպիսիներ ալ որոնք ջանացած են անհատական արուեստի աստիճանական յեղաշրջումը ներկայացնող գործեր ցուցադրել, ինչպէս Գիւրջեանի արձանները որ յամրընթաց Թուրքական ազդեցութենէն մինչեւ խորանարդապաշտութիւն կը քալեն։

Կարծես այս մտահոգութիւններն են պատճառ որպէսզի ընդհանուր առումով անոնք մեզի նոր աշխատութիւններ չբերեն ու մասնաւոր ընտրողութեամբ մը կրկին ցուցահանդէս գործեր՝ զորս այլազան Սալոններու եւ կամ անհատական պատկերահանդէսներու մէջ անգամ մը տեսած ենք։

* * *

Անին պատմութիւն չունի։

Մօտաւորապէս երկու տարի առաջ կազմուած, իր գործունէութիւնը եղաւ քանի մը թէյասեղաններ սարքել ու մասնաւորաբար խղճամիտ երկար երթուղարծ մը տպարանէ տպարան, Միութեան փայլուն պաշտօնաթուղթերը տպագրել տալու համար։ Կազմեցին նաեւ խոշոր ծրագիր-կանոնագիր մը, իրենց հասակէն եւ կարողութենէն շատ բարձր յօդուածներով, օրինակ՝ թէ հայ արուեստը պիտի տարածեն մեր մէջ եւ կամ թէ ալ աւելի դժուարինը՝ փոխադարձաբար մերինը պիտի ծանօթացնեն Եւրոպացիներուն։

Ասոնք մեզի համար պարզապէս շռայլախօսութիւններ են. զոնէ առ այժմ։ Իսկական աշխատանքը որ կը տեսնենք իրենց մէջ, համագործակցականութիւնն է ու առնկա պզտիկ արդիւնք մը չէ։ Արուեստի իւրաքանչիւր մարգեբու արուեստագէտներ իրենցմէ ընդհանրացած հոգեբանական թերութիւնները ունին։ Ալֆոնս Տօտէի հերոսուհիներէն Սաֆօ, տեղ մը ակնարկելով այդ կէտին, կ'ըսէ իր սիրահարին՝ «Երթանք միասին ամէն գիւղ պտոյտի, բայց ոչ այն տեղերը ուր շատ մը նկարիչներ կ'ապրին։ Չեմ գիտեր ինչու բանաստեղծները, երաժիշտները կ'եղբայրանան իրարու, բայց ոչ նկարիչները։ Այս վերջինները միշտ պէտք է իրար վարկաբեկեն, իրար նախատեն։ Աքդ. «Անին կրցած է այդ ոգեւորիչ հոգը պատրաստել, նոյն իսկ օգտագործելով կէս մը օտարացած ուժեր։

* * *

Պատկերահանդէսին կը մասնակցին մեռածներէն զատ, Տիկ. Բաբայեան եւ Ալխազեան, Ագամեան, Շապանեան, Հերան Շապան, Շիշմանեան, Մախոխեան, Խաչատուրեան, Գազանճեան, Փուշման եւ Սարեան։ Արձանագործներ՝ Գիւրջեան, Պէնտէրեան, ճարտարապետ Լեւոն Նաֆիլեան։ Փորագրիչներ՝ Ի. Շահին եւ Փոլատ։

Ուրեմն զուրս մնացած են հիներէն Հ. Ալեանաք, Պազալեան, Գալֆաեան եւ Օր. Դերձակեան. իսկ երիտասարդ ուժերէն՝ Ե. Քոչարեան, Բունեաթեան, Գասպարեան, Շահնազարեան եւ Շուլթեան։

«Անի» իր կազմութեան օրերուն զատեց առաւելապէս անոնք՝ որոնց վրայ քննադատութիւնը շատ է պատած. Անիականներու բառով՝ արուեստագէտներ որոնք քննադատութեան կը դիմանան։ Սակայն մեծխօսիկութիւն է։

Նեղ-շրջանակ խմբակցութիւններ կը կազմուին՝ երբ միատեսակ մտածող եւ կամ գեղագիտական նոյն պրպտումներու հետամուտ արուեստագէտներ իրարու մօտ կուգան, ուղղութիւն մը բանալու եւ կամ գոյութեան ճամբուն մէջ մտած հոսանք մը ալ աւելի ուժեղցնելու համար։ Պզտիկ ակնարկ մը, կը տեսնենք որ Անիականները առ հասարակ իրենց արուեստով իրար կը հակասեն։ Այսպէս, Դասականութեան եւ Իրապաշտութեան մէջտեղը նստած Մախոխեանի մը մօտ կը գտնենք բոլորովին արդիական Սարեան մը։ Գիւրջեանի խորանարդապաշտութեան դէմ՝ հին Պէնտէրեան մը։

Արդի նկարչութեան ճարտարապետական տարրերովը հարուստ Ալխազեանին մօտ՝ Շապանեան մը։

Եթէ Ալեանաք, Պազալեան, Դերձակեան քննադատութեան չեն դիմանար, ի՞նչպէս կը դիմանան Շիշմանեան մը, կամ Գազանճեան մը։

Հապա մեր իսկական տաղանդով նորե՞րը։

Այս հիմունքով «Անի»ի առաջին պատկերահանդէսը շարժում չէ որ կը կազմաւորէ, այլ՝ հաւաքածոյ մը։

* * *

Մենք նկարահանդէսին կը մօտենանք հիմնական երկու տեսակէտով։

Ա.— Ունի՞ ազգային ինքնայատուկ գոյն եւ դրոշմ։

Բ.— Ընդհ. նկարչական արուեստին վրայ ի՞նչ կը բերէ նոր։

Առաջին հարցման իրենք իսկ կը պատասխանեն յայտագրին նախաբանով.

«Նպատակ չունին ցուցադրել իսկապէս հարազատ ազգային արուեստ մը»։

Ոչ թէ նպատակ, այլ ալ աւելի կարեւորը, անոնք կարելիութիւնը չունին հայկական բուն արուեստը վերամշակելու, քանի որ անոնց արուեստը կազմաւորուած է եւրոպական եւ մասնաւորաբար ֆրանսական մշակոյթին վրայ։ Հայկական արուեստ մշակել՝ խաչ քաշել ըսել է իրենց թէ արուեստի հիմունքին հասկացողութեան և թէ անհատականութեան վրայ։ Հայկականը, արեւելեան արուեստներու մէկ տարբեր ձեւափոխումը (variation) բոլորովին հակոտնեայ է եւրոպական գեղագիտութեան։ Արեւելեանը եթէ տուիծ պիտի ներկայացնէ, փոխանակ իսկական երեւցած գեղին գոյնը գնելու, կարմիր կամ կանաչ կը զետեղէ, բայց ոգին արտայայտութեան ուժգնութիւնը կը պահէ։ Ձին փոխանակ հողին վրայ՝ օդին մէջ կը կախէ, լեռը փոխանակ հեռուն ցոյց տալու, առաջին յատակին վրայ կը շարէ. օրինակ պարսկական մանրանկարչութիւնը, կիմէր արուեստը եւայլն։

Եթէ Խաչատուրեան, Փուշման կամ Սարեան հայ գիւղը, հայ կինը կամ Սեւանը կը ներկայացնեն, սակայն հայ զատ չէ, քանի որ գեղագիտական ոգին եւրոպական է։

Եթէ խորացնենք այս տեսութիւնը, մասամբ պատասխանած կ'ըլլանք մեր երկրորդ առաջադրութեան, որուն համաձայն ընդհանուր նկարչական արուեստին կուզան մասնիկ աւելցնել այն արուեստագէտները, որոնք կառչած կը մնան իրենց ազգային արուեստին ձեւերուն ժիգան թող եւրոպական վարպետի ներշնչուած նկարներ կրնայ հայուստը, մազը պատասխանութիւնը հարազատ ֆրանսականին պատկանիլ, բայց ոչ տեսնելու, խորանալու կերպը ճարտնական է։ Սակայն հետաքրքիր նկարը ինքնին կը պատմէ...

ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ

* * *

Այս ցուցահանդէսի մասին կիրակնօրեայ Թանկն մէջ նախորդ չական քննադատ Թիէպօ Սիսոն կը գրէ.—

Այն հայ արուեստագէտներու զորս բախտը, նաեւ իրենց մակրանքը հանդէպ Ֆրանսայի առժամապէս կամ վերջնականապէս հաստատած է Փարիզի մէջ, կազմած են արուեստագէտներու խմբակ մը, որ կը բանայ իր առաջին ցուցահանդէսը Ժորժ Փըթիի նկարասրահին մէջ։ Եօթը կտաւանկար մը նկարիչներ, երկու փորագրիչներ եւ նոյնչափ մը քանդակագործներ, ահա կազմը այս խմբակցութեան։

Յայտնութիւն մը մի փնտռեր հոն։ Իւրաքանչիւրը ունի իր խառնուածքը, զոր ցոյց կուտայ իր գործին մէջ։ Ոմանք կը մօտենան որոշ չափով տպաւորապաշտութիւն, օրինակ՝ Ագամեան նկարիչը արեւափառ ծովեզերքներու, ուր, Օվկիանոսի ... ու լուսաւոր ֆոնի մը վրայ ... ներ ու տղաք կ'ուրուագծ... գուարթ ու պայծառ նկարն... Ոմանք ալ աւելի դասական ... եւ կը ներկայացնեն ֆրանսական արուեստագէտներու Սալոն... ներբերանքը։ Մախոխեան, ... ներկայանայ կատաղի ... մը իր ոգեւորումներուն մէջ ... տարելայ ողբերգականութեան կամ խաղաղ ծովուն լուսեղէն լոյսին խաղերով։

Փուշման, որուն մեծակ... թեան ճարտար յղացումը գրաւիչ են ունըրբօրէնք... Խաչատուրեան, որուն ... կերը ունին յանկուցիչ ... տութիւն մը։ Շապանեան ... նկարիչը մեծապ բնութ... ներու եւ արեւելեան կաւա... ներու, որ միեւնոյն ատեն ... նկարիչ մըն է ծաղիկի։

Ալխազեան, ձիւնի փայլակ... բով։ Շիշմանեան, ... ֆրանսական մեր գիւղան... բուն։ Հերան Շապանեան, ... նարդապաշտութեան ազդ... թեան տակ, որ թէեւ դեռ ... մուած չէ, բայց թոքիչ ... Տիկին Բաբայեան, իր ... տարրկալագրութեամբ։ Գազ... ճեան, իր արեւելեան գի... նկարներով։ Զառաֆեան, ... տիպարներու ... թեամբ։

Համբաւաւոր փորագրի... Շահին եւ Փոլատ, քանդակ... գործներ Պէնտէրեան, Գիւ... եան, այս վերջինը ... օժտուած։ Ճարտարապետ... Նաֆիլեան եւ Կէվրէկեան ... բոլորը կուտան ամբողջ... մը, որ չափազանց քէ ... կան է, բայց հետաքրքիր ... իբրապէս համակրելի։

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

ԱՍԱՑՈՒԱԾՔ
ԹՆՃԱՆ ՃԱՄԲԸ ՅԱՐԴԱՐ...
(Վասպուրականէն)

Աստուած ողորմի ...

Քեար քեաղեց ...
Եօթ տիր ջոկերով ...

Իր մնաց ...
Խառնակ մազին ...

Հաւաքեց՝ Ց. Կար...

ԽՈՐՀ.

ՄԵՐԿԱԲՈՒԺՈՒԹԻՒՆ

...ինքնակամ զգեստով, մերկ՝ ...կամ ժուռ գալ լոյսին ...իբր թէ բուժուելու համար:

Այս բժշկական վերջին նորոյթը որ սակայն, բստ Աստուածաշունչի Ադամէն կը սկսի:

...ի՞նչ են այս նմանանդ նորոյթին առաւելութիւնները: կըսեն՝ «կրնա՛յ ուրիշ հիւանդութիւնները ալ դարմանել եւ ...ո՞ւ մերկանալ միայն լոյսին ...մութին:

...որոնց չի պատասխաներ գիտուն քարոզիչ բժիշկը ...լսածուն եւ կը գոհանայ ...

«Մերկութիւնը առողջութիւն է»:

...իր տեսութիւնը ...իսկ փորձով փաստելու ...բժիշկը իր մորթը պիտի ...ցուցնէ արեւին եւ ...կատարենք բարոյագէտ ...մեր պարտքը՝ ...մերկաբուժութիւնը՝ կնամոլ ...անկար բժիշկի մը կատակը ...կրնար ըլլալ, քանի որ ուզածը ...տեսնելու առիթները չեն որ ...պակսին:

...մարմնագեղ ...մը յայցուցումը ըլլալու է, եւ ...թէ՝ կին արարածը՝ իր ...ծածկոյթեան առջեւ արգելք ...ծանրնար՝ կը բաւէ որ ցուցադրելիք բան մը ունենայ:

...թէ տրամաբանութիւնը մեզ ո՞ւր կը տանի:

...մերկաբուժութեան յետնապատակը իգական ցուցամոլութեան յագեցումն է, ցուցադրելու համար՝ ինքզինքը՝ ...է գեղեցիկ ըլլալ՝

...ամէն կին գեղեցիկ չէ. ...ամէն գեղեցիկ՝ անպատճառ ...կողմ մը ունի որ խնամով ...ծածկէ:

...ուրեմն եզրակացնել ...բուժումի այս եղանակը ի ...դատապարտուած է, իգական աշխարհի ...մեծամասնութեան ...

...անպատեհութիւն մը՝ ...մարդուն համար. կին ...մամուլը հանոյք ...է, որմէ այլեւս զրկուած ...յառնուն գիտութեան:

...որ բաց, շօշափելի է, ...զուրկ է:

...ի՞նչու ճշմարտութիւնը համ ...չէ մարդոց համար:

— Որովհետեւ մերկ է:

...այն օրը որ կինը պատիւ ...զգեստով պիտի ներկայանայ նախ ճշմարտութեան ...եւ պիր ...պիտի համ ...թէ՝ կնոջ մերկութեան պէս ...անգեղութիւն չկայ ...աշխարհի վրայ:

...պիտի դադրի սիրելէ կինը ...ալ իրեն համար գաղտնիք ...:

Աշխարհի վերջը այդ օրէն պիտի սկսի, որովհետեւ երբ այ-

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԸ ԿՈՎԿԱՍԻ ՄԷՋ

Մարտակոչի աշխատակիցը կը հրատարակէ տեսակցութիւն մը, զոր ունեցած է Թիֆլիսի Հայ պետական Թատրոնի բեմավար Ա. Բուրջալեանի հետ, առաջիկայ Թատերական եղանակին առթիւ (2 Հոկտ.).—

Առաջիկայ թատերական եղանակին համար առ այժմ ծրագրած ենք բեմադրել հինգ նոր խաղեր. Բաղդասարեանի Աբիւնոտ տափաստանումը, Շիրվանզադէի Մորգանի խնամին, Հոպէ-Դէվէզիսի Այգեպանին շունը, դիմակներու կատակերգութիւնը: Կարելի է որ բեմադրուի նաեւ Կուսիկովի եւ Փանեանցի Կործարանատէրի աղջիկը երաժշտական նոր կատակերգութիւնը, որ Մոսկուայի մէջ շատ գնահատուեցաւ:

Պիտի բեմադրուի նաեւ Շէյքսփիրի Վենետիկի վաճառականը: Պէտք է նկատել որ հայ ժողովուրդը շատ կը սիրէ Շէյքսփիրը. անշուշտ ատիկա չի նշանակեր թէ չիսիրերնաւիր սեփական հեղինակները, այլ որովհետեւ Ադամեան Հայոց մէջ մտցնելով Շէյքսփիրեան թատրոնը, սիրել տուաւ այդ հանճարեղ հեղինակը որուն համար սէրը կը շարունակուի դեռ շնորհիւ Աբէլեանի, Փափազեանի եւ ուրիշներու:

Այն հարցին թէ ինչ նորաձեւութիւններ պիտի ներմուծուին «ակադեմիկ» թատրոնի բեմադրութեանց մէջ, նախ կը պատասխանեմ որ «ակադեմիկ» բառը մեզի համար անյարմար է, քանի որ մենք դեռ որոնումներու մէջ ենք եւ կը փնտռենք նոր ձեւեր, նոր թէքնիք. առանց ատոնց՝ անկարելի է տալ ժամանակակից կշռոյթը: Միեւնոյն ատեն, անհրաժեշտ է աշխատիլ գտնելու համար սեփական ոճի տարրերը:

Ես կը կարծեմ թէ անհրաժեշտ է օգտուիլ երաժշտութենէն, որ ժամանակակից բեմադրութիւններու մէջ խոշոր դեր կը կատարէ: Անհրաժեշտ է գտնել երաժիշտ, որ գիտնայ թատրոնին պահանջները եւ ստեղծագործէ: Մենք բախտ ունեցանք, այդ տեսակէտէն, ապահովելու գործակցութիւնը ծանօթ երգահան Փանեանցի:

Անշուշտ, մեծ դեր մը կը խաղայ բեմադրութեան նկարչական մասը, որուն համար մեր անձուկ միջոցները չեն ներեր լայնօրէն աշխատելու: Զարդանկարչական նորաձեւութեան տեսակէտէն եւս, սակայն, որոշ քայլեր առած ենք: Առ այժմ, թէեւ մէկ ներկայացման համար, հրաւիրուած է ծանօթ նկարիչ Եակուլեան, որուն ուրուագիծերով պիտի բեմադրուի «Մորգանի խնամին»:

Մեր թատրոնը պիտի կապուի Հայ Արուեստի Տան թատերական Արհեստանոցին, որ մեզի պիտի ապահովէ բոլոր բեմադրութիւններու ընդարձակ տեսարանները: Այսպէս արհեստանոց յաճախողներն ալ կը կապուին ժողովուրդին:

Այժմ թափով կը կատարուին փորձերը:

Հայ Արուեստի Տունը այս տարի պիտի բանայ Մանկական առաջին թատրոնը: Այժմ կը կատարուին նախապատրաստական աշխատանքները, շէնքի եւ այլ պահանջներու տեսակէտէն: Կապ հաստատած ենք Մոսկուայի Մանկական թատրոնին եւ Շարժանկարային Արհեստանոցին հետ:

Մեր ներկայացումները պիտի տան ճշտապահութեան դրաւականը:

բը կնոջ պէտք... չզգայ. կինը կը դառնայ անմշակ հող:

Ու մարդկութիւնը պիտի սկսի սպառիլ:

Ահա մերկաբուժութեան դէմ ամէնէն խոշոր փաստը:

ԽԱՐՏՈՑ

ՃԱՄԲՈՐԴ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 27 Հոկտ.— Անցեալ կիրակի կէսօրէ վերջ Հայոց ժամրան մէջ գումարուեցաւ Գաւառ. ժողովի Ե նիստը: Ներկայ էին 24 պատգամաւորներ: Նախագահ Պ. Ցակոբ Սէլեան ժողովի համար պատրաստուած հրաւիրագիրները անձամբ ստորագրած, բայց հիւանդ ըլլալով չէր կրցած գալ, ինչպէս բերանացի ալ յայտնած էր Պ. Հայկազուն Գույումճեանի: Ուրեմն կը հերքուի այն լուրը թէ Պ. Սէլեան եւ Հայկազուն Գույումճեան հրաժարած են:

Փոխ-Նախագահ Պ. Գ. Շահլամեան ժողովը բացաւ. քարտուղարը կարդաց նախորդ ատենագրութիւնը որ վաւերացուեցաւ:

Ժողովի օրակարգն էր՝ 1.— Առաջնորդի մը ընտրութիւնը: 2.— Եօթանասուն հազար ֆրանքի խնդիրը:

Նախորդ նիստին մէջ երկար վիճաբանութենէ վերջ ընդունուած էր առաջնորդի մը ընտրութիւնը եւ վարչային խորհուրդին պարտականութիւն տրուած էր պիտանի հաւասարակշռել եւ յարմար թեկնածուներ ներկայացնել:

Վարչական խորհուրդի ատենապետ Պ. Լեւոն Մեսրոպ ամփոփ կերպով բացատրեց վերջին քանի մը ամիսներու աշխատանքները: Նախորդ տարուան մնացած պարտքերը գոցելէ ու նոր շրջանի կրթական ու եկեղեցական ծախքերը լրացնելէ վերջ, կլորիկ գումար մըն ալ աւելցած է: Ցետոյ բացատրեց առաջնորդի մը անհրաժեշտութիւնը, քանի որ 1.— Քահանաները ի զօրու չեն այս գրուած գաղութին հոգեւոր պէտքերը ամբողջութեամբ լրացնելու: 2.— Նախորդ առաջնորդ Մամբրէ վարդապետ Գալֆաեան հակառակ հրաժարած ըլլալուն, անիմանալի զօրութեամբ մը կառչած կը մնայ Մարսէյլի եւ կը գործէ սանձարձակ, առանց վարչային խորհուրդի տեղեկութեան, պսակներ ու մկրտութիւններ կը կատարէ: Հոգեւոր հովուութեան պաշտօնական թուղթերուն վրայ կեղծ վկայականներ տալով, կը ջանայ շահագործել իր կղերական հանգամանքը եւ խառնել այս գաղութի հանգիստը եւն.

Վարչութիւնը Թեմական խորհուրդէն խնդրած ըլլալով թեկնածուներու ցանկ մը, ստացած էր հետեւեալ անունները.— Գարեգին եպիսկոպոս Խաչատուրեան, Սմբատ Եպիսկ. Գազազեան, Երուանդ եպիսկ. Փերտահճեան եւ կաթող. պատուիրակ Գրիգորիս եպիսկ. Պալաքեան:

Նկատի ունենալով Գարեգին եւ Սմբատ եպիսկոպոսներու այժմու պատասխանատու պաշտօնները, ժողովը ծանրացաւ վերջին երկուքին, մանաւանդ Պալաքեան եպիսկ.ի վրայ, որ ծանօթ է գաղութին բոլոր խնդիրներուն: Պ. Պերճ Թաշճեան առարկեց թէ կաթող. պատուիրակ մը չի կրնար առաջնորդ ըլլալ, որովհետեւ այս ժողովը համարատու է պատուիրակութեան, իսկ առաջնորդարանը՝ գաւառային ժողովին:

Այս վրայ Թեմական խորհուրդի նամակը կարդացուելով, պարզուեցաւ որ Պալաքեան եպսկ. վերջնապէս հրաժարած է կաթող. պատուիրակութենէն:

Քառորդ ժամ դադարէ վերջ, գաղտնի քուէարկութեամբ 18 ձայնով ընտրուեցաւ Գրիգորիս եպիսկ. Պալաքեան: Մնացեալ պատգամաւորներէն հինգ հոգին ճերմակ քուէ տուած էր, իսկ մէկ հոգի ալ ձեռնպահ:

Օրակարգի երկրորդ հարցը, 70 հազար ֆրանքի խնդիրը, բաւական գրգռեց ժողովականները: Անորոշ եւ ցաւալի վիճակ մը ստեղծուած է այս գումարին շուրջ:

Այս խնդրին մասին Թեմական խորհուրդէն նամակ մը եկած ըլլալով, կարդացուեցաւ եւ խնդիրը մասամբ պարզուեցաւ: Նամակը կը հաստատէր Պալաքեան եպիսկոպոսի կողմէ նշանակուած 70 հազարի յանձնախումբին երեք անդամները, առաջարկելով անոնց վրայ աւելցնել երեք նոր անդամներ Գաւառ. ժողովէն, որպէսզի վեց հոգիով կարենան գանձել կուտակուած գումարը: Թեմական խորհուրդին այս որոշումը բոլորովին անակնկալի բերաւ ժողովը: Եւ ժողովականները ձանձրացած, կ՚ուզէին միանգամընդմիշտ փակել այս խնդիրը:

Բայց եւ այնպէս ժողովուրդը չի կրնար անտարբեր մնալ:

Չորս տարի առաջ Ֆրանսական կառավարութեան կողմէ, մանաւորապէս Իզմիրի աղէտեալներուն համար նուիրուած 80 հազար ֆրանքը անհասներու քով շահագործուելէ յետոյ, 70 հազարի իջնելով կը մնէ Բարեգործականի անունը, որպէսզի հոն ալ ստանայ պէտք եղած գունաւորումները:

Անհանդուրժելի է այս խաղը:

Ս. Միլտոնեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այսօր, Կիրակի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի Ֆութպոլի Ա. խումբը պիտի մրցի Malabry S. C.ի Ա. խումբին դէմ:

Այս խումբը կը պատկանի Ա. դասակարգին եւ կարեւոր յաղթանակներ տարած է իրմէ աւելի բարձր խումբերու դէմ. այնպէս որ մեր խումբը զօրաւոր հակառակորդի մը դէմ պիտի գտնուի: Ժամադրավայր որոշուած է Métro Denfert-Rochereau ժամը 12.45ին: Մեկնում ժամը 1ի շողեկառքով:

Իսկ Պահեստի խումբը պիտի մրցի S. C. Neuilly-Sur-Marneի Ա. խումբին դէմ: Պահեստի խումբը որ անցեալ Կիրակի Galliaի համապատասխան խումբին դէմ 2ի դէմ 2 նշանակէտով հաւասար մնացած էր, կը յուսանք թէ այս օր լաւ խաղարկութեամբ մը յաղթական պիտի ելլէ:

Ժամադրավայր՝ Porte de Vincennes ժամը 12.45:

ԿԱԹՈՂ. Պատուիրակութեան դիւանէն կը հաղորդեն մեզի թէ՝ Պելճիքայի հայ գաղութին հոգեւոր հովիւ նշանակուած է Ներսէս քահանայ Գանճեանը: Եւրոպայի Հայոց Թեմական խորհուրդը հաստատած է այս ընտրութիւնը:

*** Էջմիածնի Գերագոյն Խորհուրդը 1 Հոկտ. թուակիր պաշտօնագրով մը կը հաղորդէ որ «նախկին կարգալոյծ Հմայեակ վարդապետ Պաղտասարեանի ներման արժանանալու խնդրանքը խիստ մերժուած է եւ կը յանձնարարէ կարգալուծութեան պատիժին վերջնական այս հանգամանքը հաղորդել ազգային պաշտօնական բոլոր մարմիններուն եւ ժողովուրդին»:

Կարդացէք եւ Տարածեցէք
«ՅԱՌԱՋ»Ը

Madame YVONNE PERRAULT
ԵՒ
ԼԵՒՈՆ ԲԱՇԱԼԵԱՆ
ԱՄՈՒՍՆԱՑԱՆ
Փարիզ 20 Հոկտ. 1927

ՕՐ. ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՏԻՄԻՃԵԱՆ-ՆՈՐԱՅՐ
ԵՒ
Պ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՏԷՅԻՐՄԷՆՃԵԱՆ
(փաստաբան)
ԱՄՈՒՍՆԱՑԱՆ
Փարիզ 24 Հոկտ. 1927

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՐ ՄԸ ՆԵՏԵՑԻՆ.— Երկու մարդիկ, Սէն-Մօրի մէջ, գիշեր ատեն քար մը նետեցին զոհարավաճառի մը լճակի պէս փըլուած ապակիներուն: Ապակին ճաթեցաւ, թափեցաւ, եւ ակռաները խնկած պառաւի մը բերանին պէս խոռոչ մը բացուեցաւ: Առանց ժամանակ կորսնցնելու գողերը երկնցուցին իրենց երկայն ձեռքերը, քաղեցին ծաղիկի պէս գոհարները:

Ցատկեցին ինքնաշարժը եւ կծիկը դրին:

ԿԸ ՍԻՐԷ, ԿԸ ԿՐԱԿԷ.— Թուլուզի մէջ Օր. Պաթայլ իր բոցերէն վառեց երիտասարդ Քասթէքսի հոգին:

Ու սիրահար Քասթէքս ի զուր երազեց հարսանեկան առագաստը: Աղջիկը չէր սիրեր զինք:

Յուսահատ, Քասթէքս առաւ հրացանը, մօրը ըսաւ. «Մա՛յր օրերս համրուած են, մնաս բարով»: Ու ցատկեց դուրս, կորսուեցաւ: Ի զուր փնտռեցին զայն լեռներուն ու գիւղերուն մէջ: Չգտան:

Վերջապէս Քասթէքս մտեցաւ, անցեալ օր, իր սիրականին տունը: Կանչեց աղջկան: Աղջիկը փախաւ: Քասթէքս զէնք բռնեց տանը դէմ: Ու երբ պատուհանէն տեսաւ սիրականը, որ սենեակին մէջ կը դառնար, կրակեց ու գետին փռեց զայն:

Յետոյ դարձաւ կորսուեցաւ.

ԳՈՂՈՒԹԻՒՆ.— Մարսէյլի մէջ, երբ Տըվիլիէ Պողոտային հարկահաւաքման ճիւղէն օրուան գանձումները, 140,000 ֆրանք, կը փոխադրուէին դրամատուն՝ պաշտօնեայի մը միջոցով, որ երկու ընկերներ ունէր, յանկարծ երկու անծանօթներ յարձակեցան պաշտօնեային վրայ, սեղմեցին օձիքը: Ուրիշ անծանօթներ եւս հասան ենթադրուեցան պաշտօնեային ընկերներուն վրայ: Ատրճանակի սպառնալիքին տակ, զանոնք անշարժացնելէ յետոյ, առին հակայ հարստութիւնը եւ սուլիչի մը հրամանով նետուեցան հեռու, եւ կորսուեցան:

Այնքան արագ կատարուած էր այս գողութիւնը, որ, իրիկուան մթութեան մեղսակցութեամբ, կարելի չեղաւ բռնել գողերը:

ԿՐԵՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ԻՒՄԱ ՇԹԻԱՒՊ

ԵՐԵՒԱՆ Կ՚ԵԼԼԷ

Այն ատեն է որ այս վերջիններն վրայ հսկելու պաշտօն ունեցող չէքիստները, անոր հաղորդեր էին այն տեսակցութիւնը, զոր Խալիլօֆ, ես եւ Կոստանդինովնա ունեցեր էինք եւ որմէ անմիջապէս յետոյ մեկներ էինք:

Այդ վայրկեանէն սկսեալ, դործը ծանր հանգամանք առեր էր անոր աչքին, եւ հետեւցուցած որ մեր երեքին միջեւ Չեկայի դէմ բանեմ մը ըլլալու էին: Կը մնար գիտնալ թէ ի՛նչ էր անոր բնոյթը:

Երբ Շլիւսէլպուրկի պատահարներուն լուրը առեր էր, անմիջապէս իր քով կանչեր էր բուն Աւալիէֆը, որ դժուարութիւն չէր կրած փաստելու թէ՝ այն միջոցին որ «Միլէնա կուր քօզն կ՚առնուանգէին, ինք Մոսկուա կը գտնուէր եւ հետեւաբար չէր կրնար պատասխանատու ըլլալ:

Կոնովլիևթ, այլեւս լուսաբանուած էր:

Գիտէր թէ ինչո՞ւ այդ գաւը սարքուած էր եւ ո՞րոնք էին հեղինակները:

Մեր ձերբակալումը անմիջապէս որոշուեր էր: Բայց, եթէ յաջողեր էր ձեռք անցնել «Կարմիր կոյս»ը եւ Քարասօֆը, դեռ ես ազատ էի...

Ու, վերջին պատահարները որքան ալ ծանր ըլլային, ես շատ հեռու էի, սակայն վհատելէ...

Հետաքրքրականը այն էր որ, այնքան լարուած չէր Կոնովլիևթ գ.մ որ իրեն յանձնուած շահերը կը պաշտպանէր, որքան խմաՇթաուպի դէմ. որովհետեւ ան մեզ վստահեցուցեր էր թէ Չեկան բոլորովին կ՚անգիտանար Կոստանդինովնայի հետ մեր համաձայնութիւնը եւ թէ այս վերջինը ձերբակալուած ձեռքը չէր, այլ իր ձեռքը...

Այս դժոխային կինը՝ մեզ այսպէս խաբելով, ամէնէն առաջ պատասխանատու էր Քարասօֆի ձերբակալման, որ անոր խօսքին վստահելով, ծոն հէլմի տունը գացեր էր...

Իշխանին ապրեստական վարմունքին պատասխանած էր, ամէնէն սեւ մատնութեամբ...

Չկրցայ այս բոլորին համար զինքը չյանդիմանել շատ խիստ նամակով մը, զոր Ռիկայի ճամբով Պիրլինի իր հասցէին ղրկեցի:

Նոյն թղթատարով գնդապետ Փեթրովիչի կ՚իմացնէի Քարասօֆի ձերբակալումը, եւ այս գործին մէջ խմա Շթաուպի խաղցած դերը:

Կը տեսնէք թէ՝ կացութիւնը բացառապէս ծանր էր, երբ Քօրլօֆ, Պօպրիքօֆ եւ ես Մոսկուա հասանք:

Աւէլ ձեռնարկ ընելէ առաջ մեզի համար էական էր նախ ապաստան մը գտնել. Քօրլօֆի տունը երթալ տեղաւորուելու խնդիր անգամ չէր կրնար ըլլալ, քանի որ հոն ծուղակ լարուած էր մեզի դէմ:

Քօրլօֆ՝ որուն վիշտին հաղորդակից էինք, հաւանեցաւ բնակիլ Պուպրիքօֆի տան մէջ, որ Փեթրովսքի պողոտային վրայ կը գտնուէր:

Գալով ինծի, մեր կուսակիցներէն մէկուն քով ապաստանեցայ. Պօրիս Սէմէնովիչ, որ պետական գրասենեակի մը կը բանեցնէր Վառվարքայի մէջ, «Ռոմանովներու տան» դիմացը:

Կրեմլինի մօտ այդ խանութը հրաշալի լարան մըն էր, մանաւանդ որ անոր յաճախորդները մեծ մասամբ կը բաղկանային Սովետներու եւ Չեկաներու պաշտօնատարներէ:

Անբացատրելի հրաշքով մըն էր որ, այդ մարդոցմէ մէկը չէր գուշակած ինքնութիւնս երեւան հանել այնքան ատեն որ Պօրիս Սէմէնովիչի քով կը ծառայէի իբրեւ վաճառատան պաշտօնեայ:

Սակայն, ատեն մը, խոհեմութիւն՝ համարեցի քիթս դուրս չհանել խանութէն, որովհետեւ, եթէ ոչ ճարտարութեամբ, գոնէ եռանդով զիս կը փնտռէին:

Իմացած էինք նաեւ որ, Քարասօֆ՝ ինքզինքը լաւ մը գտած էր եւ փոխադրուած Մոսկուա, ուր թիւ 2 Լուպիանքայի մէջ գաղտնի կը պահուէր:

Կոստանդինովնա, որ նմանապէս հոն կը գտնուէր, կրցած էր պահապաններէն մէկուն միջոցաւ հաղորդակցիլ անոր հետ եւ՝ րաբու հետ համաձայնութեամբ, պաշտպանութեան եղանակ մը գտեր էին, այնքան հանճարեղ որ, ամէն անգամ որ երես երեսի եկեր էին, մինչեւ ալ այն համոզումը տուեր էին Կոնովլիևթի, որ եթէ Քարասօֆ եւ Կոստանդինովնա իրարու հետ համաձայններ էին (ինչ որ բնաւ չէին ուրացած), միայն իրենց պարտականութիւնը աւելի լաւ կատարելու համար էր:

Կը մնար սակայն Շլիւսէլպուրկի գործը...

Բայց ի՞նչ կրնար ընել Կոնովլիևթ, քանի որ տուամին բոլոր վկաները, երբ իրենց ներկայանար Քարասօֆ, կը հաստատէին թէ՝ կեղծ Աւալիէֆը չէր ան...

Ի վերջոյ, անոնց երեսին կուտային իմ անյայտացումս, որուն կը պատասխանէին իբրեւ թէ՝ սխալեր էր, եթէ Պուտիէննի իր ընտրութեան մէջ սխալեր էր, պատասխանատուն իրենք չէին. եւ եթէ ես կասկածելի էի, Կոնովլիևթ պարտաւոր էր ինքն իսկ զիս իր տրամադրութեան տակ պահել, քանի որ իր ձեռքին մէջն էի, փոխանակ «Կարմիր կոյս»ին ղրկելու:

(Շար.)

Թարգմ.՝ Մ. ԽՐԻՄԵԱՆ

կազմակերպելու կուսակցութիւնը։ «Այս որոշումը, կ'ըսէ այս առթիւ քուէարկուած բանաձեւը, հանդիսաւոր ապացոյցն է թէ բանուորական կուսակցութիւնը պէտք է ըլլայ ընկեր Թրէնին թէ ֆրանսական համայնավար կուսակցութիւնը ոչ մէկ կազմալուծող աշխատանքի կը հանդուրժէ կուսակցութեան մէջ։ Կուսակցական ընկերները ծրագրի սահմաններուն մէջ կրնան ազատօրէն արտայայտել իրենց գաղափարները։ Այս առթիւ բացուելիք վիճաբանութիւնները թոյլ պիտի տան ամբողջ կուսակցութեան յստակ կերպով արտայայտուիլ Թրէնի գաղափարներուն վրայ»։

Չէմպըրլէյնի պատասխանը Լոյտ Ճորճի

Անգլիոյ արտաքին նախարար Սըր Օսթէն Չէմպըրլէյն Լոնտոնի մէջ հացկերոյթի մը առթիւ խօսեցաւ կարեւոր ճառ մը, գլխաւորաբար պատասխանելու համար նախկին վարչապետ Լոյտ Ճորճի քանի մը օր առաջ ըրած յայտարարութիւններուն։ «Չեմ կրնար ըսել թէ խաղաղութիւնը մեր փափաքած չափով ապահովուած է, ո՛չ ալ կը հաստատեմ այն երկիւղալի պատկերը, զոր անցեալ օր ներկայացուց Լոյտ Ճորճ։ Աշխարհն տակն ու վրայ է այսօր, ու բարեկամեցողութեամբ լի աշխարհ մըն է որկը փորձէ դրական կերպով լուծել բոլոր առկախ խնդիրները եւ այս աշխատանքին մէջ իրեն կ'օգնէ Ազգերու Դաշնակցութիւնը։ Ո՛չ մէկ օգուտ ունի չափազանցուած լեզու գործածել, անգիտակցաբար ստեղծել յոյսեր, որոնք չեն կրնար իրագործուիլ, ու բոլորն ալ հաւասար չափով այպանել, ինչ որ վայել չէ։

Յետոյ խօսելով Լոքառնոյի քաղաքականութեան մասին, Չէմպըրլէյն իբրեւ օրինակ ցոյց տուաւ Ֆրանսան եւ Գերմանիան, որոնք այժմ շատ լաւ յարաբերութիւններ ունին։ Անգլիա եւս պատրաստ է իր կարողութեան չափով օժանդակել, որպէս զի խաղաղութեան զգացումը ամրապնդուի Եւրոպայի եւ աշխարհի մէջ։

«Սակայն սահմաններ կան, որոնցմէ անդին չի կրնար անցնիլ պետութիւն մը։ Մեզմէ կը պահանջեն ընել երկու բաներ, զորս կարելի չէ իրարու հետ հաշտեցնել. նախ՝ աշխարհի բոլոր սահմաններուն տարածել այն ապահովութիւնները, որոնք կը տրուին արեւմտեան Եւրոպայի մեզի ամէնէն մօտիկ սահմաններուն համար,— ու չխտակը բսելով ատոր մէջ մենք շատ ունինք, հոգ չէ թէ անուղղակի եւ երկրորդական, յետոյ միաժամանակ կը պահանջեն մեզմէ զինաթափութեան նոր միջոցներ ձեռք առնել։

«Մենք կ'ուզենք եւ պարտինք մեր ազդեցութիւնը բանեցնել խաղաղութեան պահպանման համար, կ'ուզենք եւ պարտինք, մեր կարողութեան չափով եւ զանազան առիթներով սահմանափակել կամ ծախսեցնել ոեւէ յարձակում։ Սակայն Անգլիայէն կամ ուրիշ ոեւէ երկրէ մը պահանջել, որ իր բոլոր ազդեցութիւնը, իր բոլոր զաւակներուն կեանքը, նոյն իսկ իր գոյութիւնը իսպառ դնէ արտաքին կազմակերպութեան մը՝ բոլոր վէճերու մէջ ծառայելու համար։ Ասոնք յանձնառութիւններ են, զորս ևթէ ոեւէ երկիր ստանձնէ, չպիտի կրնայ կատարել։ Որքան ալ բարձր ըլլայ խաչալը, որուն կը ձգտինք համնել, կը կարծեմ թէ հաստատ իրականութեանց հողին վրայ մնալով է որ լաւագոյնս պիտի ծառայենք մեր երկրին ու կայսրութեան շահերուն, ինչպէս նաեւ աշխարհի խաղաղութեան ու բարօրութեան։»

Ֆրանքլէն-Պույոնի պարտուած

Արմատական-ընկերվարական կուսակցութեան համագումարի Ուրբաթի նիստին մէջ վճռական կերպով ճշդուեցան դիրքերը երկու հոսանքներուն, որոնց մասին գրեցինք առջի օր։

Ֆրանքլէն-Պույոն կ'ուզէր որ 1928ի ընտրութեանց մէջ կուսակցութիւնը համաձայնութիւն գոյացնէ «ազգային միութեան» պատկանող հանրապետական կուսակցութեանց հետ, այսինքն աջ տարրերու հետ, փոխանակ միանալու ընկերվարականներուն, ինչպէս 1924ին։

Այս թէզին դէմ արտայայտուեցաւ ամէնէն առաջ նախկին ներքին նախարար Քամիյ Շօթան, որ ներքին քաղաքականութեան ծրագիր մշակող յանձնաժողովի տեղեկաբերն էր։ Ըսաւ թէ աջէն արմատականներու թշնամիներն են միայն անոնք, որոնք հակառակ են աշխարհական օրէնքներուն։ Ուստի եւ արմատականներն ու ընկերվարականները, եւ կամ արմատականներն ու ձախ-հանրապետականները կրնան միանալ ընտրական գետնի վրայ, կը բաւէ որ նուազագոյն ծրագրի մը վրայ բացարձակ համաձայնութիւն գոյանայ զանազան հոսանքներու պատկանող թեկնածուներուն միջեւ։

Անմիջապէս վերջ խօսք առաւ «Ազգային Միութեան» տեսակէտին ջատագով Ֆրանքլէն-Պույոն, որ ցոյց տալէ յետոյ այդ դրութեան շնորհիւ ձեռք բերուած արդիւնքը, առաջարկեց հետեւիլ Պելճիքայի օրինակին, ուր «Ազգային Միութեան» մէջ մտած են նոյնիսկ ընկերվարականները եւ կը մասնակցին կառավարութեան։ Պէտք է որ, ըսաւ, երբ ընկերվարականներուն հետ համաձայնութիւն գոյացուի, անոնք խոստանան իշխանութեան ալ մասնակցիլ։

Վիճաբանութիւնները տեւեցին մինչեւ գիշերը ուշ ատեն։ Քայեօ, Տալատիէ եւ Մոնթինի եւս խօսեցան։ Ֆրանքլէն-Պույոն պատասխանեց բոլորին ալ։ Ի վերջոյ Տալատիէ ներկայացուց բանաձեւ մը, որով կ'ըսուի թէ արմատական ընկերվարականները ընտրութեանց առթիւ համաձայնութիւն կրնան գոյացնել միայն այն կուսակցութեանց հետ, որոնք կ'ընդունին նուազագոյն ծրագիր մը, աշխարհական հանրապետութեան եւ խաղաղասէր իրապաշտ քաղաքականութեան հիման վրայ։ Ընկերվարականներու իշխանութեան մասնակցելու պայման չի դրուիր։

Այս բանաձեւը տակաւին քուէարկութեան չդրուած, Ֆրանքլէն-Պույոն կռահելով որ իր տեսակէտը ջախջախիչ կերպով պիտի պարտուի, իր շուրջ հարիւր կուսակիցներով սրահէն մեկնեցաւ, «Մարսէյեզ» երգելով։

Հետեւաբար արմատական-ընկերվարական կուսակցութիւնը, ամէնէն զօրաւորը ներկայ խորհրդարանին մէջ, գալ տարի եւս ընկերվարականներուն եւ ձախ հանրապետականներուն հետ «ձախերու պլոք» պիտի կազմէ։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ մէջ կացութիւնը շփոթ է։ Քիշնեւի մէջ կարմիր կոմիտակից գիւղացիներու եւ ոստիկաններուն միջեւ ընդհարում մը պատահած է։ 200 հոգի ձերբակալուած են։

ԱՆՈԹ ԼՈՒՍԱՆՏԱՐԻՉ ցակոբ Սէմէրճեան (Թէլպիս) եղիպտոսի Թագաւոր Ֆուատ Ա.ի փառքի այցելութեան առթիւ ճան գ'էլիզէի պալատը կանչուած է, Հանրապետութեան նախագահ Պ. Տումէրկին ու Թագաւորը առանձին եւ իր հետեւորդներով լուսանկարելու համար։

ՄԵՐ ՊԱՐԳԵՒԸ ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ

Համաձայն մեր ծանօթ յայտարարութեան, ստորեւ կը նշանակենք գիրքերու ցանկը, իրենց գիներով։ Ամէն մարդ ազատ է իր ուզած հատորները ընտրելու, համաձայն իր բաժանորդագրութեան.—

1. Իմ Գիրքը, Ա. Ահարոնեանի (20 ֆրանք). 2. Մանչ Աղջիկը, Վ. Մարկրիթի (20 ֆր.). 3. Խորհուրդներու Մեհեանը, Յ. Օշականի (20 ֆր.). 4. Յապվար, Եր. Օտեանի (7 ֆր.). 5. Մեր Խալը, Տոքթ. Ս. Սալբիի (8 ֆր.). 6. Մահացու Սէրը, Մ. Կորքիի (3 ֆր.). 7. Գիւնէ քաղաքին պատմութիւնը (3 ֆր.). 8. Հաֆըզի քառեակները (3 ֆր.). 9. Ֆոմա Կորտիէվ, Մ. Գորքիի (15 ֆր.). 10. Մեր Անկախութիւնը, Լ. Շանթի (15 ֆր.). 11. Ընկեր Շահազար, Ն. Պէշիկթաշլեանի (5 ֆր.). 12. Երկու Ամիս Բոլշեւիկեան Բանտում, Ի. Իշխանեանի (13 ֆր.). 13. Ցուլամիթ, Ա. Կուպրինի (6 ֆր.). 14. Կրացիէլլա, Լամարթինի (8 ֆր.). 15. Ոսկի Աքաղաղ, Րաֆֆի (10 ֆր.). 16. Բժիշկին Գիրքէն Փրցուած Էջեր, Տոքթ. Սեւակի (10 ֆր.). 17. Ազգային Բարերար, Եր. Օտեանի (4 ֆր.). 18. Աղա Նազար, Իսահակեանի (3 ֆր.). 19. Ալպոմ Հէքեաթներու, Շ. Նարդունիի (3 ֆր.). 20. Պատմական Խորհուրդ, Եր. Օտեանի (10 ֆր.). 21. Ի՛նչ պատմեց Թրէքոնէմը կամ Սիֆիլիս, Տոքթ. Գրիգորեանի (6 ֆր.). 22. Էջեր իմ Օրագրէն, Գ. Ջօհրապի (6 ֆր.). 23. «Փետրուար 18» (5 ֆր.). 24. Ֆրանսահայ Զբօսաշրջութիւն (15 ֆր.). 25. Զարթիր Աստուած, Ա. Ահարոնեանի (2 ֆր.). 26 Ինքնուսոյցիչ Ֆրանսերէն լեզուի, Դաւիթ-Բէկի (10 ֆր.). 27. Կոյսի մը Օրագիրը, Թարգմ.՝ Վ. Մեսունի (5 ֆր.)։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՏՐԱՄԱԹԻՔԸ

Նոր շրջանի Բ. ներկայացումը կը յատկացնէ հայ գրականութեան
Այսօր կիրակի ժամը 8.30ին, Sociétés Savantesի մէջ
ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԵԼՈՎ

ԵՐՋԱՆԿՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՀԱԳՆԵԱՆԻ ՀԱՑ ԿԵԱՆՔԷ ԳԵՂԵՑԻԿ ՏՐԱՄԸ, 4 ԱՐԱՐ

Տեղերու գիները սովորական՝ 25, 15, 10 եւ 5 ֆրանք
Տոմսերը բոլոր հայկ. ճաշարաններէ եւ դեղավաճառներուն մօտ, 233 Fbg. St. Martin եւ 48 rue Mr. le Prince.
Կը մասնակցին՝ Տիկ. Ս. Ալիքսանեան, Տիկ. Ս. Նշանեան, Օր. Անահիտ եւ Տիկ. Գ. Փափազեան։ Պ. Պ. Երուանդ Թօլայեան, Տ. Նշանեան, Վ. Սվաճեան եւ Ա. Գմբէթեան։

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ, ՍԻՆԷՄԱ ՆՈՎԷԼԹԻ

1 Նոյեմբեր, երեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին
Դերասան՝ ՇԱՀԱՆ ՇԱՐԵԱՆ
կը ներկայացնէ՝ "ՆԱՄՈՒՍ"ը
ԳԻՆԵՐԸ ԽԻՍՏ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Լիոնի կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ Հ. Յ. Դ. Լիոնի Գնունի խումբի բոլոր ընկերները, վաղը Բշ. իրիկուն ժամը 8.30ին, Դաշնակցութեան գրադարանի սրահը։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍԱՓՐԻՉԻ ՍՐԱՀ
ԿԻՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՅՐԵՐՈՒ

Հ. ՄԻՆԱՍ ՉԱՒՈՒՇԵԱՆ

6, Passage des Petites Ecuries, 6 (R. Fbg. St. Denis, Թիւ 63ի վրայ)
Մաքուր և արագ սպասարկութիւն, մասնաւոր խնամք կիներու և տղոց վարսայարդարութեան։ ԳԻՆԵՐԸ ՉԱՓԱՒՈՐ
Métro: Château d'Eau և Poissonnière.

ՎԱՐՁՈՒ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆ ԵՒ ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ

ավենիւ դամպէթայի մօտ, մէթրօ St. Fargeauէն քանի մը քայլ. 1 Rue Darcy շէնքին մէջ անմիջապէս տրամադրելի են՝ տարեկան 2100էն 2600 ֆրանքի մուտք, սենեակ եւ խոհանոցէ բաղկացեալ յարկաբաժիններ ու սենեակներ, տաք եւ պաղ ջուր սենեակներուն մէջ, օդային կազ, ելեկտրականութիւն, եւ ամէն յարմարութիւն։
Սենեակներու կահաւորման համար պիտի վճարուի միանուագ գումար մը։
Դիմել ուղղակի վերի հասցէին։

ԱՄԷՆՈՒՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ

Պարտք կը զգանք ձեզ յայտարարելու որ, քաղաքապետարանի Ամուսնութեան եւ հպատակութեան վերաբերեալ օրէնքներու փոփոխութեան պատճառաւ, դժուարութիւններու չհանդիպելու համար, դիմեցէք նորդ. լեւոն Թարգմանի գրասենեակը, 76 Rue Bernard du Bois, Marseille.
1. Ամուսնութեան թուղթի բոլոր գործողութիւնները, արագ և խղճմտօրէն։
2. Անուններու փոփոխութիւնը դատարանի միջոցաւ եւ արագ։
3. Հպատակութեան, ժառանգի եւ դատական գործեր.
4. Տնտեսական թուղթերու եւ մուրհակներու թարգմանութեան։

ՍԱԿԱՐԱՆ
29 Հոկտեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.	
Անգլիոն,	L. St.	124	08
Տոլար,	Dollar	25	47
Մարք (ոսկի)	100 Mark	608	50
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	13	51
Թրք. ոսկի	» »	110	40
Մէճիտիէ	Medjidie	10	00
Լեւա 100 հատր	Léva	15	90
Դրախմի »	Drachme	33	30
Լիր »	» Lire	139	—
Պելժ. ֆրանք »	Belga	354	75
Զուիցե. »	Frc. Suisse	491	25
Լէյ 100 հատր	Ley	15	90
Ֆիորին	(Florin)	1026	25

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3370	—
» II	»	2040	—
» III	»	1720	—
Թուրքի երկաթ.	Lots turcs	175	—

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ԵՒ ԴՐԱՑԻ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ
(Ամենավերջին սահմաններով)
ՀԱՅԵՐԷՆ ՄԵԾԱՄԱՍՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ

ՔԱՐՏԷՍԸ

Գունաւոր եւ գիւղանունները Աստիճան 1—1.000.000րդ
տարածութիւն 75×110
Պատրաստեց՝
ԱՆԴՐԱՆԻԿ Յ. ՓԱԹՐԻԿԵԱՆ
CARTOGRAPHE
Միատ հեղինակ, մեծ արժէքով եւ ուղղանակարգ աշխատութիւն մը, որ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ է իր քովը ունենալ ԱՄԷՆ Հայրենասէր Հայ։
Շատ կարեւոր Հայ ուսուցիչներու, դպրոցներու եւ ուսանողներու։
Գին՝ Ֆրանսա 20 ֆրանք
Ամերիկա 1 տոլար
Դիմել՝ ՊԱԼԵՆՑ գրատուն, BALENTZ. Libraire. 233 Fbg. St. Martin (10me) Paris. որ կեդրոնատեղին է։
Մ. Հայաստանէն ունենալ փափաքողք պէտք է դիմեն այս հասցէին։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant : H. TEURNIER

ՔՍԱՆ ՖՐԱՆՔՈՎ

եթէ կ'ուզէք կատարել ձեր նախթիւրալիզասիոնի, անցագրի, գարթ տ'իտանթիթէի, ամուսնական. գաւակներու ծննդեան եւլն.ի օրինական ձեւակերպութիւնները՝ դիմեցէ՛ք
OFFICE FRANÇAIS de RENSEIGNEMENTS
43, Rue de Laborde-:-PARIS (8e). Կրդ. յարկ թիւ 20: Métro : St.Augustin
Բաց է ժամը 2էն 6,30, շաբաթ՝ մինչեւ ժամը 7:

Բոլորդ ալ գիտէք որ պանիր կայ, պանի՛ր ալ կայ։ Եթէ սինքն մէկը անուանով պանիր, իսկ միւսն ալ՝ համով ու հոտով, առատ իւղով եւ ոչխարի կաթով պատրաստուածը, որը ճաշակելու համար դիմեցէ՛ք
ՎԱՀՐԱՄ ՃԷՆԱՋԵԱՆԻ
ՍԷՆ-ՄԻՇԷԼԻ ՀԱՑ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ
1 bis Rue Hautefeuille -:- PARIS (6e)
ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԳՆՈՂՆԵՐՈՒՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԶԵՂՉ

EXACTITUDE - CABINET D'AFFAIRES

ԳԻՒՐԱՄԱՑՉԵԼԻ ՊԱՑՄԱՆ, ԱՐԱԳ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ
Եթէ կ'ուզէք ժամանակ շահիլ եւ կէս առ կէս խնայողութիւն ընել, ձեր դատական, ամուսնական, առուծախի, Carte d'Identitéի, Naturalisationի, հաշուակալական եւ վարչական դիմումներուն (Démarches administratives) եւ կառավարական ամէն գործի համար։ Դիմեցէք՝ ամէն օր ժամը 13—20, կիրակի ամբողջ օրը։
դիմեցէք՝ K. PARMAKSEZIANի
69bis Rue Damrémont (18e). Nord Sud: Lamarck
Autobus; AM, AH, AF. Tramway: 31, 34, 54.

Տիկին ԳՈՀԱՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ
ԿԱՐՈՒՀԻ

12 Rue St. Sulpice Paris (6e) Métro Odéon
Փորձառու եւ մասնագէտ մանթոյի, գիշերուան եւ ցերեկուան զգեստներու։ Կը պատրաստէ վերջին նորաձեւութեամբ հագուստներ, շատ աժան եւ խնամեալ կար։
Իսկ Կիրակի օրերը բացուած է մասնաւոր դասընթացք մը ձեւելու եւ կարի։
Կիրակի առաւօտ 9—12, եւ 2—5։ Անոնք որ կ'աշխատին եւ ժամանակ չունին, կրնան օգտուիլ։

Դերձակ ԼԵՒՈՆ ՊԻԼԷՃԻԿՃԵԱՆ

կը ծանուցանէ իր յաճախորդներուն թէ իր նախկին տեղէն փոխադրուած է
57 RUE CLIGNANCOURT, Métro: Château Rouge կամ Barbès
Ձեր ձմեռուան հագուստը ապսպրելէ առաջ, անգամ մը դիմեցէք իրեն, ետքէն չզղջալու համար։
Ձեւի անման շքեղութիւն.— վերջին նորաձեւութիւն.— մաքուր կար.— Տոկուն կերպասներ.— վճարումի դիւրութիւններ
ԱՅՍ ԲՈԼՈՐԻՆ ՀԵՏ ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ՏՕՔԹ. Վ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Ամերիկայէն նոր վերադարձած
ՄԱՍՆԱԳԷՏ, ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
Տարիներէ ի վեր Նիւ-Եորքի յայտնի հիւանդանոցներու մէջ մասնագիտութիւնը կատարելագործած։
Կ'ընդունի ամէն օր 4—7 եւ մասնաւոր ժամադրութեամբ կիրակի եւ տօն օրերը մինչեւ կէս օր։
16 Bld. Saint-Denis, Paris (10e) Métro: Saint-Denis.
Téléph. Provence 09-32:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ CAUCASE FILS
ՕՆՆԻԿ ԳՕՃԱՊԸՅԸՔԵԱՆ

10, RUE RAMPAL, BELLEVILLE
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ, ՀԱՄԵՂ ԵՒ ԱԺԱՆ
ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ԱՆԳԱՄ ՄԸ ՀԱՄՈԶՈՒԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ՏՕՔԹ. ԵԱՂՈՒՊ

ՆԱԽԿԻՆ ԲԺՇԿԱՊԵՏ ՊՈԼՍՈՅ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐՈՒ
ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ ՓԱՐԻԶ
3, Rue de l'Amiral Cloué, Tél. Auteuil 69-60, Métro Mirabeau
Հիւանդներ կ'ընդունի Բշ. Դշ. եւ Ուր. օրերը ցորեկէն վերջ ժամը 3—7 եւ մասնաւոր ժամադրութեամբ

ՏՕՔԹ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ

48 RUE MONTMARTRE (Բ. յարկ, աջ կողմը առաջին դուռ)
Ցէլանսացի կարող մասնագէտներու ընկերակցութեամբ կը դարմանէ ներքին եւ կանանց, վեներական եւ մորթային, քիթի, ականջի եւ կոկորդի հիւանդութիւններ։
Tél. Central 73—38. Métro: Sentier կամ Halles
ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԵՐ՝ ԱՄԷՆ ՕՐ 10—12 եւ 1.30—8

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5։ Քիթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9—12։

ԲԺՇԿԱ-ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ ԵՒ ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆ
ՏՕՔԹ. ՍԷԹԵԱՆ

Téléphone: MARCADET 03-64 ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1900ին
38, Ave. St. Ouen -o- 20, rue Fauvet -o- PARIS (18me)
Մէթրօ NORD SUD: LA FOURCHE
Ընդհանուր հիւանդութիւններ, ստամոքսային, մորթի, ֆրանկախտի, շնչերակային, թոքի, ծննդաբերութեան եւ կանանց հիւանդութիւններ. վիրաբուժական գործողութիւն եւ արկածներ, ելեկտրադարմանում եւ Ք. ճառագայթ։

ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆ

Ակռայի դարմանում, առանց ցաւի ակռայ քաշել 10 ֆրանք, արուեստական ճերմակ ակռայ 20 ֆրանք, ոսկի քորոնը 80 ֆրանքէն սկսեալ։
ԱՄԷՆ ՕՐ ՈՒ ԿԻՐԱԿԻ ԲԱՑ Է